el mesmo fecho pierdan los officios del regimiento. Y q̃ toda via las dichas penas seã para la dicha ciudad villa o lugar. E mãdamos q̃ en defecto de los tales corregidores q̃lqer persona del pueblo pueda acusar: o demandar alos tales lugares la dicha pena : o penas para el dicho cõcejo. E que la justicia de la tal ciudad: o villa, o lugar pueda conoscer dela tal demãda: o demandas simplemente y de plano sabida solamente la verdad del hecho. Y sabida haga execucion delas dichas penas en las personas y bienes que en ellas cayeren o ouieren caydo : o vendido: y rematado los tales bienes de su valor entregue y faga paga al tal concejo de las dichas penas.

¶ *Ley. V. Que los Iudios y Moros no fagan obligacion sobre los Christianos.*

¶ El Rey don Enrrique. I I. en Madrid año de mil. cccc. y. v.

¶ El Rey don Enrrique. II. en Burgos. año de mil. cccc. xvij.

OTrosi por quãto contra la dicha ley en engaño d̃ vsuras se catã diuersas maneras que so color d̃l deudo principal los dichos Iudios y Moros lleuauan del logro mayores quãtias de las que recebian : y sobre esta razon se hazen y catan diuersas maneras de contractos: vẽdidas y obligaciones malicioſas por ellos pensadas y falladas. Porende establescemos y defendemos por esta ley que ningun Iudio ni moro no sea osado de fazer ni faga [a] por si ni por otro carta alguna de obligaciõ sobre qualquier Christiano, o Christiana : o concejo : o cõmunidad de qualro primo. ff. de testa. mil. Hippoly. in l. vnius. §. cogniturum. numero quinto. ff. de quæstio. & alibi opportuniori loco dictũ est. quòd nota in omnibus contractibus in quib⁹ obstat exceptio nullitatis ipsius obligationis. nam de firmitate & valore obligationis prius cõstare oportet, quam agatur de effectu, qui est executio ipsius contractus. ¶ *Entregando la cosa realmente.* qa cum venditio fiat de presenti cum rei traditione sine aliqua fraude nec præsumtione ipsius, cessat prohibitio, cum liceat vnicuique contrahere, cum emere nec vendere nullus prohibeatur. l. nec emere. C. de iur. deliber. & est de iure gentium. l. ex hoc iuiure. ff. de iustitia. &

a ¶ *Lex. V.* ¶ *De fazer ni faga.* quia sub specie contractus liciti, inducunt malum vsuræ & in eius fraudem, quibus obuiandum est ne fiant, nam sub specie agni, vt dici solet, lupum gerunt. & sic malitijs hominũ est obuiandum, vt hic & in. l. 1. & l. 6. infrà cod. & in. l. 22. titul. 3. lib. 1. ordinam. vbi prohibetur omnis alienatio etiã licita, vt euitetur frauscõtra legem, ibi *o vendida*, cui est addendus Antoni. Gomez. l. 9. Tauri. numer. 35. *Entrega ni execucion.* etiam si in contractu sit clausula firma seu guarentigia, quia cum cõtractus sit nullus, & clausula ineo expressa. & sic obstat exceptio nullitatis ipsius cõtractus. Bartol. in. l. Diuus Traianus. numero primo. ff. de testa. mil. Hippoly. in l. vnius. §. cogniturum. numero quinto. ff. de quæstio. & alibi opportuniori loco dictũ est. quòd nota in omnibus contractibus in quib⁹ obstat exceptio nullitatis ipsius obligationis. nam de firmitate & valore obligationis prius cõstare oportet, quam agatur de effectu, qui est executio ipsius contractus. ¶ *Entregando la cosa realmente.* qa cum venditio fiat de presenti cum rei traditione sine aliqua fraude nec præsumtione ipsius, cessat prohibitio, cum liceat vnicuique contrahere, cum emere nec vendere nullus prohibeatur. l. nec emere. C. de iur. deliber. & est de iure gentium. l. ex hoc iuiure. ff. de iustitia. &

iur. l. iuriſgentiũ. ff. de pact. & in Iudæis ratione vſuræ eſt prohibitũ ne cõtrahãt ad creditũ cũ Chriſtianis, nec valeat obligatio de dando vel faciẽdo in futurũ, ſecus in alijs Agarenis ſeu infidelibus, in quibus ceſſat p̃ſumptio fraudis vſuræ. vt pãtet in. l. 6. infrà. eod. ibi *pero en razon de las cartas y contractos que hã de hazer cõ los Chriſtianos tenemos por biẽ que no ſe entienda cõtra los Moros, ſalvo cõtra los Judios, o que los Moros puedan fazer carths de deudas, y de otras qualeſquier coſas.*

quier deuda de maravedis ni de pan: ni de vino: ni de cera: ni de lanas ni de otra coſa alguna por empreſtido ni compra: ni vendida: ni guarda. ni de poſito: ni renta ni otro contracto qualquier: q̃ por el tal cõtracto carta: o obligacion el Chriſtiano: o concejo, o communidad ſe obligue d̃ dar y pagar qualq̃er quãtia de maravedis: o d̃ pã: o de cera: o de ganado: o lana: o otra coſa qualquier a Iudio: o Moro o Iudia, o Mora. Mas quando acaeſciere que alguno de compra: o vendida: o en otra qualquier manera entre ſi quiſieren hazer que el comprador de luego el precio al vendedor: y el vendedor entregue la coſa q̃ vẽdiere, y que no ſe faga carta de obligacion alguna que ſe obligue qualquier Chriſtiano: o Chriſtiana de dar y pagar coſa alguna de las ſuſodichas: o otra coſa qualquier a Iudio o Iudia: o Moro o Mora. E ſi la fiziere quier ante eſcriuano publico quier ante teſtigos q̃ por el meſmo fecho ſean ningunas las tales obligaciones y contractos. E no ſean ni puedan ſer valederas Y defendemos que ninguno ni algun juez: alcalde merino: o alguazil: ni portero balleſtero que no faga ni ſea oſado de fazer entrega ni execucion por las tales obligaciones ni contractos. E d̃ fendemos otroſi que ningun ni algun eſcriuano publico de los nueſtros reynos y ſeñorios no ſeã oſados de reſcebir ni de dar fe de tales cartas: contractos ni obligaciones. E ſi lo hizieren: o mandaren fazer que por el meſmo hecho ſean priuados del oficio de las eſcriuanias. Y demas que las tales eſcripturas y contractos ſean en ſi ningunas como dicho es. Pero ſi el Iudio o Moro hiziere algun contracto con Chriſtiano, o Chriſtiana de compra o vendida de qualquier coſa mueble o rayz que entregando la coſa realmente y reſcibiendo el preſcio como dicho es que el eſcriuano pueda dar fe del tal contracto y carta teſtimonial no auiendo en ella obligacion de dar ni de

¶*Lex. VI.*

a ¶*En razon de vsuras.* Quæ in omni homine est prohibita, nec p mittenda est ab aliqua potestate. vt dixi in. l. 3. suprà. eo. titul.

¶*Lex. VII.*

¶*Por excusar los fraudes y engaños de vsuras.* Nota q confessio debiti facta a Christiano ī iudicio in fauorem Iudei non valet, qa cēsetur facta in fraudē vsurarum. quæ exceptio impedit executionē instrumenti guarētigij. l. 4. & ibi dixi verb. excepciō de vsur. ti. 8. lib. 3. ordin. licet regulariter habeat executionem paratam. l. 126. in Curijs Madritijs Anni. 1534. & in Curijs Toleti Anni. 1560. foli. 41. diximus in dict. l. 4. in glos. 1. colum. 1089. verb. vtrùm autem idem sit respondēdum. nec iuramentū suffragatur. l. 6. titulo primo libro. 3. suprà

ni depagar cosa alguna a plazo. E mandamos q̄ lo susodicho sea guardado: saluo en los Iudios y Moros q̄ arriendan las nr̄as rentas q̄ puedā hazer cartas y obligaciones y rescebir por ellas segū se vso fasta aqui en quanto a las nuestras rentas. E puedan tomar y rescebir cartas de paga de lo que tomaren y rescibieren y cobraren y pagaren.

¶*Ley. VI. Que los Moros puedā fazer cartas de vēta y otros contractos.*

¶El Rey don Enrique II. en Burgos. AEra de mil cccexv.

ORdenamos q̄ la ley sobredicha q̄ dispone q̄ los Iudios ni Moros no den a vsuras ni fagā contractos ni obligaciones con los Christianos. Es nr̄a merced en razon de las vsuras[a] sea guardado assi cōtra los Moros como contra los Iudios. Pero en razō de las cartas y contractos q̄ han de hazer con los Christianos tenemos por biē que no se entienda contra los Moros: saluo contra los Iudios y q̄los Moros puedan fazer cartas de deudas y ā otras qualesquier cosas.

¶*Ley. VII. Que la confession que el Christiano hiziere en juyzio que deue al Iudio alguna cosa que no vala.*

NVestra merced es y mandamos por executar los fraudes y engaños de las dichas vsuras[b]: q̄ si algun Christiano: o Chr̄iana cōfessare ante qualq̄r juez o alcalde q̄ deue al Iudio, o Iudia oro plata: o dineros: o otra cosa qualq̄er: o en qualq̄er manera q̄ sea saluo sobre razon de los marauedis delas nr̄as rentas como dicho es. Y el tal Iudio o Iudia pidiere al juez q̄ condene al chr̄iano enlo porel cōfessado q̄ la tal cōfession no vala: mas q̄ sea ningūa: y defendemos a los alcaldes y juezes y otros officiales qualesquier q̄ sobre ello no dē sentēcia y si la dieren q̄ no vala. Ca nos dēde agora las damos por ningunas las tales sentencias: porque serian dadas por engaño y fraude de las dichas nuestras leyes. Otrosi por quanto ante los juezes eccleſiasticos

& vbi supra dixi versi. vtrùm autem impediatur executio. di. colum. 1089.

a ¶ *Homenaje, o juramento.* fides est homagiũ sine iuramẽto, in qua nihil est præterpromissionẽ quæ fieri solet internobiles, & licet sit seruãdaex vi promissionis. capi. 1. de pact. non tñ vim iuramẽti habet, nec cõtractũ confirmat sicut iuramẽtũ. & sic ponit hic homagiũ & iuramentum cũ disiuncta, o, quia inter se discrimen habent, & diuersos effect⁹ Pinell. ī rep. l. 2. in tertia parte. capi. 1. num. 13. C. de rescin. vend. Grego. Lup. in. l. 26. tit. 11. par. 3. Nuni⁹ Auẽdani. in tract. de mandatis regum. cap. 27. num. 7. Ioã. Bern. ī praxi crim. capit. 85. numer. secũdo.

¶ *Lex. VIII.*

b ¶ *En las penas.* vt in. l. prima suprâ eodem & dixi in gl. rubricę

se puedẽ introduzir y fazer grãdes engaños entre los Iudios y Chr̃ianos ẽ fraude de vsuras cõtra el tenor destas nr̃as leyes. Mãdamos y ordenamos q̃ qualq̃er Christiano o Christiana q̃ cõfessare ante qualquier juez eccleſiastico, o seglar q̃ deue a Iudio o Iudia: o Moro o Mora: oro plata o dineros, o otra qualquier cosa q̃ sea: aunque sobrello el Christiano haga juramẽto: o pleyto omenaje q̃ el tal Christiano. o Christiana q̃ las tales confesiones pleyto homenaje: o juramẽto[a] hiziere pague de sus bienes otro tanto como fuere la cosa q̃ cõfessare. Y el Iudio: o Iudia: o Moro, o Mora q̃ los tales juramẽtos y pleytos y homenajes demãdared̃ los tales Chrianos q̃ paguen el dos tanto en pena de las quantias sobredichas. Y que las tales sentẽcias homenajes: o juramẽtos no valã y sean ningunos. Y esta pena sea partida en esta manera: la tercia parte para la nr̃a camara: y en los lugares de señorio la tercia parte para el señor d̃l lugar. Y la otra tercia parte para el acusador: y la otra tercia parte para los muros del lugar dõde esto acaesciere. E si no ouiere muros que la dicha parte sea para los propios del concejo de la tal villa, o lugar.

¶ *Ley. VIII. De la pena del Christiano que diere a logro.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo año de mil. cccc. lxxx.

COmo quier q̃ por d̃recho diuino y humano las vsuras estã defendidas sogrãdes penas. Pero esto no abasta para refrenar los logros y la cobdicia cõ q̃ se mueuen los q̃ la exercitã para adquirir los bienes agenos por exquisitas y malas maneras Y porq̃ las penas q̃ por las leyes y ordenãças de nuestros reynos estã estatuydas contra los logreros son diuersas. Declarãdo las dichas leyes mandamos q̃ qualquier Christiano que diere a vsuras: o fiziere qualesquier contractos en fraude de vsuras q̃ caya y incurra en las penas q̃ en las dichas

huius titul. vbi de pœnis vsurariorum late actum est. & in capitulo. quanquàm. de vsur. libr. 6. & in Clementin. vnic. eod. titul. sed est dubium an de ista medietate bonorum quæ venit fisco applicanda, compelli possit vsurarius facere inuentarium ne fisc⁹ fraudetur bonis suis, fortè propter eorum alienationem? dicendum est compelli posse. ex Ioann. de Plat. in. l. defensionis facultas. numero secundo. C. de iur. fisci. libr. 10. ratio quare possit compelli facere inuentarium antequàm sit condemnat⁹ ꝺ crimine durante lite est, quia agenti prodest, & reo non nocet. argu. l. 2. §. varus. ff. de dam. infect. tum etiam quia fiscus potest compellere vsurarios, & notarios & procuratores, vt scripturas & instrumenta exhibeant, sicut episcopus potest ad hoc vt faciant fidem de vsuris. ex Platea vbi supra columna tertia. ad fin. versiculo. tertio noto. Quod est memoriæ commendandum. ¶ Vtrùm autem creditor qui sub spe vsuræ pecuniam mutuam dedit debitori, quamuis ex liberalitate debitoris recipiat aliquid vltra sortem teneatur talis mentalis vsurarius restituere sic acceptum? videtur quòd non, quia vbi pactum non præcessit, nec coactio directa vel indirecta creditoris, non est actualis vsura sed mentalis ideo in foro animæ est monendus ad restitutionem. capit. consuluit. de vsur. & quæ not. glossi. in capitul. fin. de simoni. ad cuius text. intellectum omnino est addendus Henrri. Gandau. quodlib. 6. quæstion. 26. Paluda. in. 4. senten. distinct. 25. quæstione quinta. columna prima. Nauarr. in manuali confesso. capitul. 23. num. 102. versic. 10 septimo. & capitu. 25. num. 112. Dominic. Sot. libr. 9. de iustitia & iure. quæstion. 8. articulo primo. pagin. 829. colum. 2. vbi innunt differentiam inter mentalem simonia cum & vsurarium qualem esse, cum in primo pœnitentia sola deleatur peccatum, in secundo in odium vsurarij restitutio sit necessaria, cum sub expectatione fuerit factum mutuum capitulo primo. 14. quæstione tertia. ex quibus apparet vsurarium mentalem teneri ad restitutionē eius quod à debitore vltra sortem absque vlla pactione tacita vel expressa habuit dict. capitul. consuluit. de vsur. quem ad hoc notat D. Couarr. episcopus Segouiensis in regul. peccatū. in. 2. part. relect. in princ. numero tertio. versic. ex hoc deducitur examinatio tex. sing. De regu. iur. libro sexto. vbi optimè agit de hoc dubio. adducendo opiniones diuersas in hoc articulo, & concludit vsurarium mentalem non esse cogendum ad restitutionem tam in foro exteriori quàm animæ earum rerum quas habuit sine pactione ex liberalitate mera debitoris, licet ob prauam intentionem debeat erga Deum agere pœnitentiam. ex text. in simili dubio adducto per eum in capitulo. fin. de simoni. & opinionem Theologorum magis communem testatur ex Carolo Molinæo in tractatu. de contractib. illicitis. numero sexto. Paul. Eleazar not. in Clementina vnica. de vsuris. Richard. in. 4. sententiarum distinction. 15. quæstione quinta. articulo quinto. & ibi Scotus & Gabriel. quæstio. 11. dubi. penult. Sylvest. verb. vsura. 6. quæstione tertia. Caietan. quodlib. de vsura. capitulo tertio. Bald. in. l. penulti. ff. de cond. ob turp. causam. Alexand. in. l. si non sortem. §. primo. ff. de cond. indebi. ad capitulū consuluit. Respondet vt per Couarruuias vbi suprà fol. decimo quinto. columna secunda. versi. non obstat decisio text. ad materiam huius tractatus de vsur. vltra plene suprà iam tradita adde constitutio. Synodalem Pampilonensem libro quinto. titu. de vsur. incip. approbante sancta Synodo.

dichas leyes y ordenanças son contenidas de las quales la suerte principal sea para la parte contra quien se exercitaren las vsuras como dispone la ley: y de las penas la meytad para la nr̃a camara: y la otra meytad se parta en dos partes: la meytad para el accusador y la meytad para los muros. Y sino ouiere muros q̃ sea para el reparo de los edificios publicos ꝺl lugar donde esto acaesciere: y demas que el tal vsurario: o logrero quede y finque inabile y infame perpetuamente que dãdo en su fuerça la ley por nos sobre los logros fecha en las cortes de Madrigal.

¶*Titulus. III. De Iudæis.*

Titulo. III. De los judios[a] y moros.

¶*Ley. I. Que los Iudios puedan comprar heredades en cierta quantia.*

¶El rey don Alonſo en Alcala año de mil.ccc.lxxxvj.

¶El Rey don Enrique II.en Burgos.

¶El Rey don Iuan.I.en Burgos.

POrq̃ nueſtra voluntad es q̃ los Iudios ſe manten gan en nueſtro ſeño rio y aſsi lo manda la ſancta Igleſia:porque a vn ſe hã de tor nar a nueſtra fe[b]: y ſer ſaluos ſegun las profecias. Y porque ayan mantenimiento o manera para viuir y paſſar bien en nueſtro reyno y ſeñorio: tenemos por bien que puedã auer y comprar heredades para ſi y para ſus herederos en todas las ciudades, y villas y lugares de nueſtro realengo:y enſus terminos en quantia de xxx. mil marauedis cada vno deſq̃ ouiere caſa porſi:y deſde duero aquende por todas las otras comarcas haſta en quantia de.xx.mil marauedis cada vno como dicho es. Y eſto q̃ aſsi cõpraren o vẽdierẽ q̃ ſeã demas de las heredades[c] que oy hã: doquier q̃ las ouiere.

a ¶*De los Iudios.* De Iudæis plura poſſunt in preſentiarum quæri, quæ cum hodie non ſint Iudæi in regno, non eſt immorandum in longa relatione. Sed recurrendum ad titulos de Iudæis, qui habentur in codice. Decret. & in clementinis. per Brixiẽſ. in ſuo dictionario parte Iudæ⁹. & Andre. ab Exea in. capitul.1. num.256. latè & ſingulariter Albert. Brun. in lib. de ſtatutis excludentibus fœm. nu.55. verſic. tertio quæritur à foli.178.ad fol. vſque. 179. num.63.in.6. articu.princ. Hoſti. in ſum. de Iudæ. vbi qui & vnde dicantur Iudæi.&.l.1. & ibi Greg. Lupus titul.24. par.7. & quę ſunt Iudæis prohibita ponit Montalt. de reprobatio.ſententię Pila.§.fi.n.6.

¶*Lex. I.*

b ¶*Se hã de tornar a nueſtra fe.* Originaliter tota iſta lex reperitur in ordinamento Regis Alphõſi Cõpluti celebrato Anni.1386.titul.23. de vſuris.l.2. verſi. *Y porque la nueſtra voluntad es que los Iudios.* & facit illud Dauidis Pſalm.58. conuertentur ad veſperam & famem patientur. &c. iuxta illud, fiet vnus paſtor & vnum ouile. Ioan.10. capit. fina. de Bapt. & Ezechi.20. Et ſubijciã vos ſceptro meo, & inducã vos in vinculis fœderis. & Oſeæ.3. quia dies multos ſedebunt filij Iſrael, ſine Rege, & ſine Principe, & ſine ſacrificio, & ſine altari, & ſine ephot, &c & poſt hæc reuertẽtur filij Iſrael, & quærent Dominum Deum ſuum, & Dauid Regẽ ſuũ &c. & ad Roman.11. Nolo vos ignorare fratres myſterium hoc, vt non ſitis vobis metipſis ſapiẽtes, quia cæcitas ex parte contingit Iſrael, donec plenitudo gentium intraret, & ſic omnis Iſrael ſaluus fieret.

c ¶*Heredades.* In quo contractu ſaltem duo fundi cõfines huius fundi qui vẽditur debent exprimi, vt nota ſit reivẽditio incertæ quomodo vẽditur aliquis fundus ludę-is, vel Chriſtianis, aliàs ſi non exprimantur, fidẽ non facit talis ſcriptura cõtractus, ꝓpter incertitudinem, cũ ignoram⁹ de quo fundo emptio proceſſerit. gloſ. in. l. forma. de cenſib. ff. vbi tex. inqt ſaltem duos fines cõfines debere exprimi, quod verum eſt, quãdo venditor plures fundos haberet, ſecus quando vnum tantum. arg. à contrario ſenſu in cap. ſignificantibus. de libelli oblat. & capit. ſignificantibus. de appella. vel niſi exprimeretur nomen fundi in contractu, qui fundus habet diuiſum nomen ab alijs fundis, quo nomine inter alios cognoſcitur. argum. glo. vlti. in. l. hac conſultiſsima. in princ. C. qui teſtam. fac. poſſunt. ita not. Bart. in. l. demonſtratio falſa. ff. de condit. & demonſtra. idem erit ſi erretur in explicatione confinium, tamen conſtat de fundo vendito non vitiatur venditio. ex mente glo. in. l. ſi in nomine C. de teſtament. gl. in dict. l. forma. verb. vicinos. glo. in. l. ſi fortidianum. in glo. fin. C. de lega. gl. & not.

not. plene Barbat. in capit. significante. nu. 32. vbi Feli. nu. 7. de resc. Iaso. in l. si quis fundi. colum. 1. nu. 3. ff. de lega. 1. Socin. in dict. l. demonstratio. in princ. Alex. consi. 8. col. 2. nu. 4. libr. 4. & glos. in l. quæ extrinsecus. §. 1. verb. appellatione. ff. de verb. obli. probat, errorem in nomine appellatiuo si de re p̃senti & corpore constat non vitiare stipulationẽ, alias secus. l. certum. ibi, digito ostendatur. ff. si certum pet. l. in venditionibus. ff. de contra. emptio. adde Vital. Gambauum in tra. Clausularum. §. nũc trãseamus de errore nominis proprij. Hippoly. singul. 144. error in nomine appellatiuo.

Y de las casas de su morada[a]. Y de las casas que ouierẽ en sus Iuderias. Pero en los otros señorios q̃ sea abadẽgo, o behetria, o solariego: que puedã comprar de aqui adelãte fasta en la dicha quantia con voluntad del señor: cuyo fuere el lugar: y no de otra guisa.

a ¶ *De las casas de su morada.* Iudæi autem an teneãtur ratione domorum seu fundorum ad decimas? dicendum est de prædijs Iudæi tenentur soluere decimam, quia si ipsi non occupassent prædicta prædia Christiani habitantes seu colentes prædicta prædia persoluissent. c. de terris. de decim. vbi Alexan. 3. inquit, de terris quas Iudæi colunt, tuæ prudentiæ respondemus vt eos decimas persoluẽdas, vel possessiones penitus renunciandas cum omni districtione compellas, ne fortè occasione illa ecclesiæ valeant suo iure fraudari. concord. l. 6. titul. 20. part. 1. l. 12. eod. titu. Ioan. in sum. Confesso. lib. 1. titu. 15. q. 15. Rebuff. de decim. quæst. 5. nu. 11. Idem est dicendum de pagano, de Turca & hæretico, vt ij stolidi non debeant esse melioris conditionis, quã Christiani. arg. l. Seruius. ff. q vi aut clam. c. eum qui. de præbend. lib. 6. not. Pan. & cæteri in cap. de terris. de decim. Cardin. in ca. in aliquibus. de decimi. Rebuff. vbi suprà. vtrum autem Iudæi & hæretici teneãtur ad decimas personales? glo. 4. in. c. decimæ. 16. quæst. 1. & in cap. tua. de decim. tenet q̃ sic. quamuis non audiãt diuina, est tamen illis imputandũ, quia non stat per ecclesiam, quæ nemini claudit gremium suum, & nemo ex sua improbitate commodum consequi debet. l. itaquè. Fullo. ff. de furt. saltem tenebitur Iudæus & infidelis soluere estimationẽ illius decimæ personalis, & oblationes quas habuisset ecclesia à bono Christiano, qui in illa domo, in qua Iudæus habitat, resedisset, si talis infidelis abfuisset. c. quanto. in fin. ď vsur. & ecclesiæ seruetur indemnes. text. in sum. in fin. 19. disti. dict. ca. quanto. & in. 2. cõpila. erat decret. incipi. ad audientiam, ad hoc expresse facta. & ista asserunt Pan. & alij in dict. c. de terris post gl. in ca. tua. eo. tit. Quid autẽ de Sarracenis? Respon. erit idem esse. ex Oldral. consil. 91. venit in dubium. Marc. Mãtuanus consi. 188. Montalu. in. l. 4. titul. 6. libr. 1. for. regal. quem citat Rebuff. de decim. quæstio. 5. nu. 12. fol. 17. & idem etiam potest dici de papalibus quas possunt soluere secundum formam quã tradit. not. Hosti. & Ioann. Andr. in cap. quanto. de vsur. Quod est notand. ad parrochialium etiam oblationum quæ debent fieri à Christianis, ad estimationem tenentur etiam infideles. Hostien. in cap. causam Carpen. de verb. signi. post finem primæ. col. versi. & ad hanc soluendam etiam &c. & eum sequitur Ioan. Andr. in cap. quanto. colum. 2. versi. in gl. vltima. vbi bene loquitur, occidens infidelem non ita seuerè est plectendus, sicut occidens fidelem. l. 84. ad fin. in. ll. styli. confirmatur nam qui vi rapit aliquam rem alienam tenetur eam restituere cũ pœna tripli. §. 1. insti. vi bono. rapto. si tamen res illa esset Iudæi, Pœna esset minor. l. Christiani. C. de paga. & sacri. per quam legem idem plures notant. quod est sing. ad limitationem. l. 2. titul. 17. lib. 4. for. legum.

¶ *Ley. II. Que la christiana no crie hijo de Iudio.*

¶ El Rey don Ioan. I. en Soria. AEra de mil cccc xviij.

DEfendemos, q̃ ninguna christiana, sea osada de criar ni crie[b] hijo ni hija de Iudio, ni de Moro. E qualquier que lo fiziere, peche seys cientos marauedis para la nuestra camara. Pero que pue-

¶ *Lex. II.*

b ¶ *Criar ni crie.* Quia fidelis ab infideli non est nutriendus ex eo quia ex lacte infecto, infans nocumentum magnum recipiet iuxta illud vulgare, *mamolo en la leche*, quod adagium Cicero adducit lib. 3. Tusculanarum quæsti. dum ait. Vt pene cũ lacte

lacte nutricis errorem fuxisse videat. Erasm. est videndus Chiliad. 1. Centuria. 7. in adagio. Cũ lacte nutricis. &. l. 1. ff. de offi. præfect. præto. ibi, is cunabuli. facit quod adducit Bald. in tract. scisma. posito sub rub. C. si quis aliq. testa. ꝓhib. column. 15. & col. 16. de vrbano Italico nutrito in Gallia. optima. l. 3. tit. 7. parti. 2. quæ ponit requisita in eligenda nutrice. non ergo debet esse infidelis. non inibis cũ infidelibus fœdus, nec cum Dijs eorum, non habitẽt in terra tua, ne fortè peccare te faciãt in me si seruieris dijs eorum, quod tibi certe erit in scandalũ. exod. 23. ad fin. & cũ sancto sanctus eris, & cũ peruerso peruerteris, & pix calefactacito denigrat sibi contacta, sic maculat cun

dan viuir con ellos labradores: para que labren sus heredades: y quien vaya con ellos de vna parte a otra: porque de otra manera muchos se atreueria a ellos para los matar y desonrrar.

¶Ley. III. Que los Christianos no viuan con los Iudios ni moros.

¶El Rey don Iuan. I. en Valladolid. Quando vino de la de Aljuba rota.

MAndamos a todos los christianos q̃ no sean osados de viuir[a] ni viuan con Iudios ni moros: a bien fecho ni a soldada ni en otra manera alguna: ni les crien los hijos. Y los que contra esto passaren que las nuestras justicias los echen publicamente a açotes de los lugares dõde acaescie-re. Y esto que lo pueda accusar qualquier de los nuestros Reynos. Y sino ouiere acusador que las dichas justicias fagan justicia sobre ello: y procedan a las dichas penas.

¶Ley. IIII. Que los Iudios no sean officiales ni fazedores del rey ni de otros caualleros.

¶Idem.

¶El Rey don Alonso en Madrid.

¶El Rey don Enrrique. II. en Burgos.

¶El Rey don Iuan. I. en Soria. y en Valladolid.

¶El Rey don Iuan. II. en Burgos.

ORdenamos y mãdamos que los Iudios y moros d̃ nuestros Reynos ni de fuera dellos no sean osados de ser ni sean officiales[b]: ni almoxarifes nr̃os: ni d̃ Prĩcipe ni infante, ni de los Duques Condes: caualleros: ni escuderos: y dueñas y dõzellas de nuestros Reynos: ni de alguno dellos: ni sean recaudadores ni contadores mayores: ni cogedores por nos ni por ellos: y qualq̃er Iudio: o moro: que contra ello fuere: q̃ pierda todos sus bienes para la nuestra

ctos, praua sociostibi cõ iunctos, tum quia non debet, remanere apud eas personas, de quibus possit esse suspicio, quòd saluti, vel vitæ insidienturil lius pueri. ca. fin. de cõuersion. infideli. tum etiã ex text. conc. in cap. Iudæi. 2. de Iudæ. nec Iudæi nutrices vel seruiẽtes Christianas habere possint. cap. & si Iudæos. de Iudæis. l. 4. titul. 2. lib. 4. for. leg. vbi Montalu. in gloss. 1.

a ¶*Lex. III. No sean osados de viuir.* Conc. cap. & si Iudæos. de Iudę. ex not. etiã in. l. 3. supra proxim.

b ¶*Lex. IIII. Ni sean officiales.* Intellige de Iudæis, non autem de Iudæis no uiter conuersis, qui iam non dicitur Iudæus, sed Christianus, nec sunt arcẽdi ab officijs publicis, vt optimè declarat Couar. in Cleme. si furio-

camara: y demas desto que le den pena en el cuerpo la que nr̃a merced fuere.

¶ *Ley. V. Que los Iudios puedan tener entregador para sus bienes.*

¶ Idem.

TEnemos por biẽ que los Iudios puedã tener entregador, o portero apartado que entregue sus deudas. Pero que quando fiziere la entrega que no lleue mas por sus derechos de lo que hã de fuero y vso y costumbre. E sino acabaren la execucion que no lleuen entrega masq̃ lleuen por ello seys marauedis: en los lugares donde mas solian lleuar. Pero que si menos destos seys marauedis solian lleuar: que no lleuen mas de lo que han acostumbrado[a].

furiosus. 1. part. relectio. §. 2. numer. 6. versicul. de Neophitis. de homicid. vbi constituit. 6. conclusiones optimas aperientes materiam: quando & qualiter sunt admittendi conuersi ad nostram fidem, ad officia publica & honores, tam ecclesiasticos quam seculares. de cuius quęstione vide yenustissimè tradiraper. F. Antoni. Cord. in lib. qq. pagin. 432. quæstio. 54. suarum quæstionum Theologicarum vbi ponit pulchram distinctionẽ qualiter tales conuersi possint admitti ad officia & dignitates. Iudęi vero ad officiũ publicũ non debent promoueri. l. 3. & ibi Gregori. verb. officio publico. titul. 24. part. septima. cap. nulla. 54. distinct. capi. penul. de Iudæ. l. fin. C. de Iudæ. & in authen. quod præsta. ab his coll. 2. vbi glo. Tertia conclusio. Iudæus non baptizatus nõ potest esse officialis in terris Christianorum. cap. Iudæi. de Iudæ. auth. vt ius iu. quod præstatur ab his. in princ. not. Matthæ. Afflict. in libr. 1. const. Neapolitanarum rubri. 17. numer. 46. versic. iuxta hoc quærit. l. 3. titul. 24. par. 7. ibi, *que ningun Iudio nunca ouiesse jamas lugar honrrado, nin officio publico con que pudiesse appremiar a ningun Christiano en ninguna manera.* igitur prohibetur, ne occasionem habeant ęquiendi *contra Christianos.* Cardi. in Clementina prima. de iur. iur. cap. nulla. 54. distinct. & Matthæ. Afflictus in dict. rubr. 17. numer. 46. capitul. constituit. 17. quæstione quarta. apud Cãtabros seu Vizcaynos non permittuntur habitare nouiter conuersi ex lege Maurorum vel Iudęorum, nec eorum ascendentes, & qui voluerit habitationem facere, debet dare informationem idoneam sui generis, ne polluat gentem nobilem sub specie suæ habitationis. argum. capitul. cum dilecta. de excess. prælato. hoc habent ex lege sui fori de priuilegijs, immunitatibus & libertatibus generosorum nobilium Cantabriæ. titul. 1. lege. 13. *Otrosi dixeron que por quanto.* & l. 14. *Doña Iuana por la gracia de Dios.* quæ est confirmatio sui priuilegij. & in tantum censentur nobiles, *vulgo hijos de algo, que los vizcaynos que viuen fuera de vizcaya son auidos por hijos de algo probando que ellos o sus padres, y abuelos nascieron en vizcaya:* dict. titul. primo. l. 16. *Otro si dixeron.* & aliud priuilegium insigne habẽt de quo in. l. 19. *Otrosi dixeron que auian de franqueza.* quam vid. eod. titu. 1. cuius verba sunt.

Otrosi dixeron q̃ auian de frãqueza y libertad por merced de sus Altezas y sus progenitores, que por quanto los dichos Vizcaynos tenian su juez mayor de Vizcaya que reside en su Corte y Chancilleria de Valladolid que cognoscen de todas sus causas, en ceuil y crimen que ningun Vizcayno de Vizcaya tierra llana Villas y Ciudad della, y de encartaciones ni Durangeses por delicto alguno vel quasi ni por deuda alguna: no pueda ser conuenido hallandose fuera de Vizcaya por los Alcaldes de crimen de sus Altezas: ni por otro juez alguno de sus Altezas: ni destos Reynos y señorios: ni juzgado por ellos. Saluo por el dicho su juez mayor de Vizcaya: aunque los tales delictos y deudas sean hechos y contrahidos fuera de Vizcaya en Castilla en qualquier parte della, y que en caso que sean conuenidos o detenidos, luego sean remitidos para ante el dicho su juez mayor, siendo pedida, la dicha remission, y declinada la jurisdiction. Adde Conciliũ Compostellanum prouinciale edictum Salmanticæ actio. 2. Decreto. 2. &. 3.

¶ *Lex. V.*

[a] ¶ *Que no lleuen mas de lo que han acostumbrado.* Consuetudo est seruanda in executionum iuribus, vt hic, & in. l. 21. titul. 14. libro secundo. suprà & in. l. 3. titul. 12. libr. 5. ordinam. suprà. & de materia executionum est. l. 4. &. 5. titul. 8. lib. 3. suprà vbi latè actum est de illa materia.

¶ *Lex. VI.*

¶ *Lex. V I.*

a ¶ *Que no sea su captiuo.* Cõc. ca.2.&.capi. Iudæi.2.&.c. ad hæc. &.c. si Iudæos. & cap.fin.de Iudæ.ca.Iudas. 17.quæsti.4. l.8.&.l.10.titul.24.part. 7. Sed est dubium an Iudæus possit mere solũ,in quo sũt ascriptitij Christiani? de eo dubio est videndus Ioan. Pla.in.l. quẽ admodũ. & in.l.fi. in fin. C.de agricol. & cẽs.libr.11. & capit.2.de Iudæ. vbi ꝓbat posse, & ascriptitij tenebuntur ad opera tãtum ratione soli, quia sunt liberi homines secũdum gl. not. in dict. c.2.verb. sint liberi. vnde quãuis liber homo nõpossit ex tempore effici seruus, nec quis præscribere suam libertatem posset, tamen vt sit ascriptitius potest præscribi.gl. in.l.fi. C.de long.tẽpo.præsc.quę pro liberta. in glos. vlt.q̃

¶ *Ley.V I.Que el Christiano no tenga Iudio ni Moro en su casa sino fuere su captiuo.*

¶ El Rey don Iuan.I.en Biruiesca, año de mil.ccc.lxxxvij.

ORdenamos q̃ ningũo d̃ nuestros Reynos sea osado de tener Iudio ni moro que no sea captiuo[a] en su casa: ni aya officio del tal porque aya de auer señorio sobre algũ Christiano ni aya conuersacion con el mas de lo que los derechos establescieron: saluo confisco en tiẽpo de necessidad: y defendemos a todos los de nuestros Reynos de qualquier estado, o condicion q̃ no sean osados de tener moro ni Iudio: saluo en la forma q̃ dicha es. Y qualquier que los tuuiere q̃ pague seys mil marauedis para la nuestra camara: la tercia parte para el q̃ lo accusare. Y defendemos otrosi a todos los Iudios y Moros d̃ los dichos nuestros Reynos: que no sean osados de viuir con Christianos: ni tener officio suyo: y el que lo contrario fiziere que pierda los bienes que tuuiere para la nuestra camara: y el cuerpo este a la nuestra merced para fazer dello que la nuestra merced fuere. Y otrosi defendemos a los dichos Iudios, y moros q̃ ninguno dellos sea osado de tener Christiano ni Christiana en su casa: q̃ viua cõ ellos: so pena dela nr̃a merced: y que pierdã todos los bienes ꝑa la nr̃a camara: y q̃ la tercia parte destas penas: sean para el que lo accusare.

citat Grego. Lupus in. l. 6.versic. *ome libre*.titul.29. parti.3. facit l.22.&.l.39.isto titu.3.vbi ascribũtur locis in quibus sunt vicini & eo in loco cõpelluntur inhabitare, qd nõlõge abest à seruitute.

¶ *Lex. V II.*

b ¶ *En todos los pleytos.* in omni causa Chrĩstian⁹ potest esse testis cõ-

¶ *Ley.V II.Que el preuilegio de los Iudios que no pueda ser testigo el Christiano cõtra ellos que no vala.*

¶ El Rey dõ Enrrique.III.en Madrid año de mil.cccc.y.v.

LOs priuilegios que los Iudios tienẽ q̃ disponẽ q̃los Chr̃ianos no puedã fazer prueua contra ellos sin testigo Iudio son cõtra la fe catholica y en vituperio dela fe Chr̃iana y cõtra los establescimientos de los sanctos padres. Por ẽdenos los reuocamos y ordẽamos. Y tenemos por biẽ q̃ en todos los pleytos[b]

asi

tra Iudæũ dũ modo sit talis qui exceptione & repulsa iuris nõ possit repellià dicẽdo testimonio. tum quia maior fides est adhibẽda fideli quã infideli, ꝓpter q̃litatẽ personæ, tum quia in ore duorũ vel triũ stat omne verbũ C. cũ esses. de testamẽ. si est fidelis maiori ratiõe erit tale testimoniũ prẽferendũ quã mixtũ cũ dicto Iudæi, è cõuerso autẽ q̃ testimoniũ Iudæorũ nõ sit admittẽdum de iure propter odiũ qđ insequuntur Chr̃ianis est obseruãdum ca. 1. &. ca. cũ sit. de Iudẽ. in illis verbis, cũ sit nimis absurdum vt blasphemus Chr̃i in Christianos vim potestatis exerceat. & infra, quoniam sub tali prætextu Christianis plurimũ sunt infesti. &c. c. non potest. 2. q. 7 vbi ex Cõcilio. 4. Toleta no hęc verba

a sí ciuiles como criminales los Christianos fagan prueua cõtra los Iudios y Iudias: assi como contra los Christianos sin testigo de Iudio: seyendo los Christianos tales que de derecho no puedan ser tachados.

¶ *Ley. VIII. Que los Iudios traygan señal.*

¶ Idem.

¶ El Rey don Enrrique. II. en Toledo de partices.

Conformando nos cõ las nuestras leyes de las partidas. Ordenamos y mandamos q̃ todos los Iudios y Iudias đ nuestros reynos y señorios traygan dela qui adelante vna señal de paño [a] colorado lleua en las ropas que traxeren de suso y que la traygan en el hombro derecho en manera q̃ parezca manifiestamente y no este escondida. E sino la truxeren, o la encubrieren: o la traxeren y no tamaña como se contiene en la ordenança q̃ el señor rey don Enrri que nuestro abuelo hizo en Madrid: año de cinco: que pierda la ropa que truxere de suso si fuere fallado sin la dicha señal: o la truxere ẽcubierta como dicho es. Y dela ropa que assi se pierde q̃ sea la meytad para el acusador y la otra meytad para el juzgador. E otrosi mandamos que no traygan calças de soleta: ni ropas algunas harpadas: so las dichas penas. Es nuestra merced que los Iudios y Iudias que anduuieren en nuestra corte guarden esta ley del dia q̃ fuere pregonada fasta diez dias: y q̃ todos los otros nr̃os subditos de nr̃os reynos y señorios la guarden. Otrosi del dia [a] que fuere pregona-

habẽtur. Nõ potest erga homines esse fideles, qui Deo extiterit infidelis, Iudæi ergo q̃ dudũ Christiani sunt: & in Christi fide prẽuaricati sunt ad testimoniũ dicendũ admitti nõ debent: quãuis se esse Christianos annũtiẽt, qa sicut in fide Christi suspecti sunt: ita in testimonio humano dubij habentur & sic ampliatur in nouiter cõuerso, quia fides & conuersatio primũ scrutãda est, & dein de qui irrep̃hensibiles apparuerit sunt recipiẽdi & nõ prius. verba sunt Pij Papæ in. c. si quis à vero. 3. q. 4. com. Additio. Panormi. in. c. tuarum. col. 3. de priuileg. præterea probat ex. ca. Iudæi. 21. de testib. vbi per gl. & docto. l. 32. in frà. eo. titul.

¶ *Lex. VIII.*

[a] ¶ *Vna señal de paño.* signo debẽt distingui homines vt hic

hic & conc.capitul. in nonnullis. & ibi gloss. de Iudæ. gloss. capitul. adhæc. eodem titulo. l. 11. titul. 24. part. septima. l. 38. infrà. eod. & l. 27. eodem titulo. Et ita est in communi obseruantia Romæ. ex habitu comprobatur status personæ, & qualis sit an laicus vel clericus, vel alterius qualitatis. capi. si iudex laicus. versiculo. iustum est enim. de sent. excomm. libro. 6. l. item apud Labeonem. §. siquis virgines. ff. de iniur. cap. in audientia. de sententia excom. l. 18. titul. 9. part. 7. l. 13. & 14. titul. 3. libr. 1. ord. suprà. capitul. si vero 2. de sententia excomm. Quo fit ꝙ vnũ collegiũ debet discerni ab aliosuis insignijs distinctis si velit conseruare suum honorem, & potest prohibere personas alterius collegij, ne eisdem insignijs vtãtur, vel officialis alicui⁹ artis notabilis, vt panno rum, ensium vel huiusmodi idem facere poterit alteri officiali, qui vt optimo nomine possit vendere tales suas res, eas infixit sub signo peritioris, quod est ad ęmulationem & præiudicium ipsius. & sic vidimus in practica inter plures collegas, & etiam officiales. ex capitul. Dilecta. de excess. prælato. & est notandum sæpè enim contingit. & limita hanc. l. per seq. l. 9. infrà. eod.

da enla cabeça del obispado donde cada vno morare fasta treynta dias primeros siguientes. No embargantes qualesquier preuilegios y franquezas: y mercedes que a los dichos Iudios y Iudias son: o fueren otorgados q̃ en contrario sean desta ley: y de las otras leyes de suso cõtenidas: o de cada vna dellas ca nos las reuocamos y annullamos.

¶ *Ley. I X. Idem.*

¶ El Rey don Iuan. I I. en Valladolid.

POr quãto por los caminos se podrian atreuer algunos Christianos a hazer daños a los dichos Iudios quando los conosciessen con la dicha señal. Nuestra merced es q̃ quãdo los Iudios anduierẽ camino[a] q̃ aunque no trayan la dicha señal descubierta que no pierdã por ello la ropa. Peroque luego como entrarẽ en los lugares descubrã la dicha señal: so la dicha pena. Y otro si q̃ nĩgũo d̃ su ꝓpria autoridad no sea osado de tomar la tal ropa al dicho Iudio: ni judia por no traerlas dichas señales: sin q̃ primeramẽte sea acusado y juzgado por qualqer juez seglar.

¶ *Lex. I X.*

a ¶ *Anduuieren camino.* Ratione itineris conceditur, quod eò cessante non concederetur. per. l. 8. suprà. sed hic ab eius rigore discediturr. tum etiam quia tutus debet esse accessus vnicuique. quo fit, quòd citatus propter non tutum accessum, non censetur contumax non comparendo, durante iusto timore. & itinerantibus etiam si sint clerici licet arma secum deferre & vestem mutare, quia tendit ad defensam quæ est de iure naturali, quæ lex est suprà omnem humanam, & sic ea intentione prohibitus arma deferre sub pœna excommunicationis, si deferat de die vel de nocte, vt se defendat ab iniquis hominibus inimicisq; suis, non erit excommunicatus. quia intentio fulminantis excommunicationem hoc casu cessat, quæ fuit, vt malum à rep. cessaret. tum quia defensio est iuris naturalis, & quæ sunt in vsu licita non debent omitti ex defectu defensæ, quæ fit per arma. Quia cum sint necessaria ad hominis defensionem verosimilem sunt concessa, etiam de iure gentium sicut bella. l. ex hoc iure. ff. de iustitia & iure nec est spectandus tristis euentus, sed antequàm eueniat est prouidendus. l. stipulationes. §. planè. ff. de verborum obligationibus. & alibi dixi.

¶ *Lex. X.*

¶ Lex. X.

2 ¶ *Continua cõuersacion.* Esset permixtio odiosa Christianorũ & infidelium, contra illud Leu. 19. Iumenta tua nõ facies coire, cum alterius generis animantibus tum etiã ex exod. 23. ad fin. Non inibis cum eis fœdus, nec cum dijs eorum. Non habitent in terra tua, ne forte peccare te faciant in me si seruieris dijs eorum, qđ tibi certe erit in scandalum tũ etiã quia mali mores & mala præsumptio colligitur cõtra associantem hominẽ prauum latronẽ lusorem, infidelem & huiusmodi, & est maximũ indicium, ꝙ est ei similis. & ideo oportet nos reprimere abistis infamatis vt prouerb. 1. fili mi si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis, si dixerint, veni nobiscum, in

¶ *Ley. X. Que se faga apartamiento de Iudios y Moros.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo año de mil. cccc. lxxx.

POrque de la continua cõuersacion[a] y viuienda mezclada de los Iudios y Moros con los Christianos resultan grãdes daños y inconuenientes: y como quier q̃ el señor rey don Iuã nuestro padre que sancta gloria aya en el primero año que reyno en las cortes que hizo en Valladolid seyendo so tutela de la señora reyna doña Cathalina: y del señor rey dõ Fernãdo nuestros abuelos que sancta gloria ayan: hizo y ordeno vna ley en que manda q̃ los Iudios fuessen apartados en vn circuyto: y lugar que fuesse poblado cercado en derredor con vna puerta: y porque la dicha ordenança no fue trayda a execucion. Ordenamos y mandamos que todos los Iudios y Moros de todas y qualesquier ciudades y villas y lugares destos nuestros reynos: q̃ersean de lo realengo y señorios: y behetrias: y ordenes: y abadengos tengã sus Iuderias y Morerias distinctas: y apartadas sobre si: y no moren a bueltas de los Christianos: ni en vn barrio donde ellos viuierẽ. Lo qual mãdamos que se haga y cũpla dentro de dos años primeros siguientes contados desde el dia que fueren pregonadas y publicadas estas leyes en nuestra corte. Para lo qual fazer y cũplir nos entẽdemos nombrar y embiar personas fiables para el dicho apartamiento señalandoles suelos y casas, y sitios donde buena-

sidiemur sanguini &c. & infra, fili mi ne ambules cum eis. prohibe pedes tuos à semitis eorum. & illud Psalm. 17 cũ sancto sanctus eris &c. tum etiã ex ca. ad hæc. de Iudæ. in illis verbis, Quoniam Iudæorũ mores & nostri in nullo concordãt & ipsi de facili ob cõtinuã conuersationẽ & assiduã familiaritatẽ ad suã superstitionem & perfidiã simplicium animos inclinarent. quo fit ꝙ prælatus, q̃ habet personas malę famæ & inhonestę apud se est in culpa, & si ab eis fuerit accusatus, non poterit illos exceptiõe inhonestatis ab accusatione repellere. ca. nulli episcoporũ. de accusationi. & rationi non cõgruit, vt homines disparis fidei & professionis, vel habitus, simul in eisdem habitaculis socientur

mente puedan viuir y contractar en sus officios con las gentes. E si en los lugares donde assi les señalaren no tuuieren los Iudios synogas: o los Moros mezquitas. Mandamos a las dichas personas que assi deputaremos para ello que assi mesmo dentro de los tales circuytos les señalen otros tantos y tamaños suelos y casas para en que fagã los Iudios synogas: o los Moros mezquitas quantas tuuieren en los lugares que dexaren. Y que de las synogas y mezquitas que tenian primero no se aprouechen dé de en adelante para en aquellos vsos. A los quales dichos Iudios y Moros por la presente damos licẽcia y facultad para q̃ puedan vender y vẽdan a quien quisieren las Synogas y mezquitas que dexaren: y derrocarlas y hazer dellas: lo que quisieren: y para hazer y edificar otras de nueuo tantas como de primero tenian: y en los suelos y lugares que para ello les fueren señalados: lo qual puedan fazer y hagan sin empacho ni perturbacion alguna y sin caer ni incurrir por ello en pena alguna ni caluña. Y mandamos por la presente a las personas que para la execucion de lo susodicho por nos fueren deputados por nuestras cartas que compelan y apremien a los dueños de las tales casas y suelos que assi fueren señalados por ellos para fazer y edificar las dichas synogas: o mezquitas y casas de morada: que las vendan a los dichos Iudios y moros: por precios razonables [a] tassados por dos personas. La vna persona qual fuere deputada por el aljama de los Iudios. Y por el aljama de los Moros para en los suelos de los Moros sobre juramento que primeramente hagan en la tassacion se aura bien y fielmẽte y sin parcialidad y si quisieren ayan informacio̅ de officiales para mejor hazer la tassacion. Y quando estos

ma parte horum commẽtariorum.

tur. Clem. 1. in prin. d̃ elect. ad quem text. est addẽ dum illud ecclesias. 13. omne animal diligit sibi simile. & quę not. à Petro abiaxio in directo. electi. 2. part. c. 5. Barba. c. tua. nu. 12. de testam. Roch. Curt. de consue. sectio. 2. nu. 31. fol. 35. Aymõ Crauette cõsil. 96. colũ. 1. dixi in. l. 10. tit. 11. libr. 4. ordi. suprà & l. 13. ibi. *ni ayan conuersacion alguna en uno.* infrà eo.

a *Por precios razonables.* Nota hic casum in quo quis compellitur rẽ vendere. contra regulã. l. nec emere. C. de iure deliber. quæ regula in pluribus casibus limitanda erit, vt in. l. 2. tit. 22. part. 4. Io. Igne. in. l. dudũ. nu. 79. C. de cõtrah. empt. latè p̃ me in. l. 2. in glo. *mas quantia.* Pagi. 713. vers. tandem quæro. titul. 23. lib. 2. ordinamẽtorum suprà in pri-

estos dos no se auinieren, que el dicho deputado o deputados se junten con los assi nombrados por las partes y sobre juramento: que esso mesmo hagã de se auer bien y fielmente sin parcialidad alguna: y en la tassa que hizieren: tassen cada vno de los dichos suelos, o casas. Y lo q̃ estos tres o dos dellos tassaren que aquello vala y se pague. Y mandamos a las aljamas de los Iudios y Moros: y a cada vno dellos que pongan en el dicho apartamiẽto tal diligencia: y den tal orden como dentro del dicho termino de los dichos dos años tengã fechas casas de su apartamiento: y viuan y moren en ellas y dende en adelante no tengan sus moradas entre los Christianos: ni en otra parte fuera de los dichos circuytos y lugares q̃ les fueren deputados para las dichas juderias y morerias: so pena que qualquier Iudio: o Iudia o Moro, o Mora que dẽde en adelante fuere fallado que viue: o Mora fuera de los tales circuytos y apartamientos pierda y aya perdido por el mesmo hecho sus bienes para la nuestra camara y su persona a la nuestra merced: y qualquier justicia los pueda prender en su jurisdiction y doquier que fueren fallados los embien presos a la nuestra corte ante nos a su costa por que nos fagamos y mandemos hazer dellos y de sus bienes lo q̃ nuestra merced fuere.

E qualesquier obligaciones que se fizieren en su fauor no valan: ni les sea acudido con lo que les fuere deuido: ni personas algunas contraten con ellos E mandamos a los señores y comendadores de las ciudades, y villas y lugares de señorios y de ordenes y de behetrias y abadengos que luego señalen y hagan señalar cada vno en sus lugares y de su encomienda los suelos y casas sitios que para las dichas sinogas y casas y sitios ouieren menester: por manera que dentro del dicho termino de los dichos dos años este hecho el dicho apartamiento, y viuan, y moren los Iudios, y Moros en el: cada vno en lo suyo apartados: so pena que pierdan los tales señorios y comendadores todos los marauedis que en qualquier manera tuuieren en los nuestros libros por nuestros preuilegios.

¶Lex. XI.

a ¶Boticarios, ni cirujanos. Ad de.l.8.& quę ibi not. Grego. Lupus titul.24. part. 7. facit. l. 36. infrà eod.

¶Lex. XII.

b ¶Tornar a la fe catholica. ad de.l. Iudæis. C. de Iudę.& l.6. titul.24. part.7. quam in hac materia vide & not.&ibi, qđ Iudæi nõ sũt inuiti trahendi ad fidẽ catholicã, sed sponte, quoniã voluntariũ militẽ diligit Deus. c. sicut. đ Iudę. c. qui syncera.&. c. de Iudæis. 45. distinct. S. Th. 2.2.q.10.arti. 8.&in.4.sẽt. dist.13. quæs. 1.arti. 1.ad.6. & quæ not. Fernãd. Iller dens. libr. de nouo pagano. conuers. regni. Valentiæ, ex quo plura ad hãc conclusionẽ. Vdaldric. Zasi. in.q.1. fol. 101. incipi. Desideri inter literatos. vsque ad fol. 111.col.1. vbi pulchrã hac re colligere poteris. tradit etiã Marcus Antoni. Natta in cons. 434. quędã puella octo vel nouẽ annorum col.1. lib.2.

¶Ley. XI. Que los Iudios ni Moros no seã especieros ni boticarios: ni vendan cosa alguna de comer.

¶El Rey don Iuan. II. en Valladolid: el primero año que reyno.

NIngun Iudio ni Iudia: ni moro: ni mora sean especieros: ni boticarios: ni cirujanos[a]: ni vendan vino: ni azeyte: ni mãteca: ni otra cosa de comer a Christiano: ni a Christiana: ni tengan tienda đ botica: ni mesas en publico: ni escondido para vender viandas algunas que sean de comer. E qualqer Iudio: o Iudia: o Moro: o Mora que contra esto fiziere caya en pena de dos mil marauedis. E mas los cuerpos que esten a nuestra merced para q̃les mandemos dar pena corporal segun biẽ visto fuere y a la nuestra merced pluguiere.

¶Ley. XII. Que los Iudios, y Moros, si se quisieren tornar Christianos, no seã estoruados por persona alguna.

¶Idem.

SI algunos Iudios: o Iudias: Moros o Moras por inspiracion del spiritu sancto se quisierẽ baptizar y tornar a la fee catholica[b] que no sean detenidos ni embargados por fuerça: ni por otra alguna manera: porque no sean conuertidos por Moros ni por Iudios ni por Christianos: assi varones como mugeres aunque sea padre: o madre: o hermano: o otra qualquier persona: agora ayan deudo conel: agora no. E qualesquier que contra esto vinieren: o el contrario fizierẽ seria procedido contra ellos a las mayores penas: assi ciuiles como criminales que se fallarẽ por derecho.

¶Lex. XIII.

c ¶Ni seruientes. l.8. titul.24. part.7.

¶Ley. XIII. Que los Iudios y Moros no tengan escuderos ni seruientes Christianos.

¶Idem.

NIngun Iudio ni Iudia: ni Moro: ni mora no tẽgan escuderos ni seruiẽtes[c]: ni moços: ni moças Christianas: o Christianos q̃les fagã seruicio o mandamiẽto: o haziẽda alguna en sus casas: ni para les guisar

guisar de comer ni para q̃ les fagã faziẽdas algunas en el sabado : assi como encender cãdelas y yrles por vino: y semejãtes seruicios: ni tengã amas Christianas para que les criẽ sus fijos ni tẽgan yugueros : ni ortolanos ni pastores ni vengã ni vayan a honras ni a bodas ni a sepulturas de Chr̃ianos: ni sean compadres ni comadres de los Christianos : ni los Christianos dellos: ni aya cõuersacion[a] alguna en vno por lo q̃ dicho es: sopena de dos mil marauedis por cada vegada que contra esto que dicho es: o contra alguna parte dello vinieren y hizieren los tales Iudios y Iudias y Moros y Moras.

a ¶ *Ni ayan conuersacion.* l. 10. & ibi posita suprà. eod. ¶ *Lex. XIIII.*

b ¶ *No sean arrẽdadores.* Adidem. l. 29. infrà. eod. ¶ *Lex. XV.*

c ¶ *Cosas algũas de comer.* l. 8. tit. 24. par. 7. facit illud Exod. 22. ad finem, carnem quæ à bestijs ideſt infidelibus fuerit p̃gustata nõ comedetis, sed proijcietis canibus.

¶ *Ley. XIIII. Que los Iudios y Moros no seã arrẽdadores ni almoxarifes delas rẽtas del rey.*

¶ Idem.

ALguno ni algunos Iudios ni Iudias: ni moros ni moras no sean arrendadores[b] ni pagadores ni almoxarifes: ni mayordomos: ni reçaudadores de las nuestras rentas: ni de otro señor : ni señora : ni Christiano: ni Christiana: ni vsen destos officios : ni de alguno dellos por los Christianos y Christianas entrellos ni sean corredores ni corredoras: ni cambiadores ni cambiadoras, ni trayan armas algunas los dichos Iudios y Moros: ni alguno dellos por las ciudades y villas: y lugares : y qualquier Iudio, o Iudia, o Moro, o Mora que contra esto hiziere: o contra cosa alguna dello que pague de pena por cada vegada dos mil marauedis: y el Christiano o Christiana de qualquier estado que sea que tuuiere Iudio: o Iudia: o Moro: o Mora para q̃ vsen destos dichos officios: o alguno dellos que paguẽ esso mismo la dicha pena.

¶ *Ley. XV. Que los Iudios y Moros no tengan plaças para vender cosas de comer a los Christianos.*

¶ Idem.

NIngunos ni algunos Iudios: ni Moros no tengan en sus barrios: o limites: o moradas plaças ni mercados para vender: ni comprar cosas algunas de comer[c] : o de beuer a Christianos: o Christianas: sopena de quinientos marauedis a cada vno por cada vegada.

¶ *Lex. XVI.*

a ¶ *Iuezes Iudios* Adde. l. 35. versi. *y nos entendiendo.* infrà. eod. titu.

¶ *Lex. XVII.*

b ¶ *Echar ni echen pechos ni tributos.* Vectigalia noua sine permissu principis, nec aliæ impositiões imponi minimè possunt vt. C. noua vectigal. impoñi nõ pos. Caiet. in verbo. excõmunicatio. c. 71.

gada. Pero q̃ lo pueden tener y tengan dentro en los circuytos donde moraren para si mismos.

¶ *Ley. XVI. Que las aljamas de los Iudios y Moros no tengã juezes apartados.*

¶ Idem.

LAs aljamas de los Iudios y Moros de nuestros reynos y señorios no puedan auer ni ayan de aqui adelante juezes: Iudios[a]: ni Moros entre si para que les libren sus pleytos: assi ciuiles como criminales que acaezcan entre Iudios y Iudias y Moros y Moras Y reuocamos les qualquier poderio q̃ de nos y de los reyes nuestros antecessores tienen en la dicha razon por preuilegios. O en otra manera: y damos lo por ninguno. Y mandamos que seã librados de aqui adelante los tales pleytos: assi ciuiles como criminales de entre los Iudios y Iudias: y Moros y Moras por los alcaldes delas ciudades: y villas y lugares do morarẽ. Pero es nuestra merced que los tales alcaldes guardẽ el tal libramiento de los pleytos ciuiles: y las tales costũbres y ordenamientos que fasta agora guardarõ a los Iudios y Moros: tanto que parezcan autenticas y aprouadas por ellos.

¶ *Ley. XVII. Que los Iudios y Moros no puedan poner imposiciones ni hazer repartimientos sin licencia del rey.*

¶ Idem.

NIngun aljama ni communidad: o Iudios: o Iudias Moros o Moras no sean osados de echar ni echen pechos ni tributos[b] algunos: ni pongã imposiciones en cosa alguna que sea sin nuestra licencia y mandado E si alguna regla es dada a los dichos Iudios y Moros: o en algunas imposiciones han seydo: o fueren puestas en la dicha razõ: assi en general como en personas singulares: o en viandas: o en mercaduria o en otra manera qualquier assi por juez: como por qualquier dellos: en caso que tengan preuilegios o carta o cartas de los reyes passados nuestros antecessores o de nos para lo poder hazer. Y de aqui adelante no sean tenidos de pagar ni paguen las tales imposiciones ni alguna dellas. Ca nos de nuestro poderio real reuocamos qualesquier preuilegios que en la dicha razon

¶ *Lex. XVIII.*

a ¶ *NI se bañen en baño.* Concord. l. 8. tit. 24. part. 7. & hoc ad nouiter cõuersos in regno Granatæ inter eos se extẽdit hodie per ꝓhibitionem eis factã a nostro Principe catholico Philippo secũdo huiꝰ nominis Rege Hispaniæ, quæ ꝓhibet eos ad balnea accedere vt relatũ fuit mihi.

¶ *Lex. XIX.*

b ¶ *NI alguna Christiana.* nota q̃ accessus ad loca & districta Iudeorũ est mulieribus cõiugatis & meretricibus Chrianis ꝓhibitus non ergo nomine isto masculi veniunt cum turpissimũ sit sub fœminino comꝓhẽdi, & materia sit pœnalis in q̃ nõ est eadẽ ratio prohibitionis, cũ in accessu fœminarũ propter eorũ fragilitatẽ plura mala euenire possent, vt vnusquisq; cogitare poterit, nẽ pẽ inductio-

zõ seã dados de quãto atañe a esto que dicho es. Y mãdamos a los dichos Iudios y Iudias y Moros y Moras q̃ no vsen dellos: so pena d̃ los cuerpos y de quãto hã. Y esso mesmo mãdamos a los dichos Iudios y Iudias y moros y moras q̃ no pechẽ ni paguẽ ẽ las tales dichas derramas que assi les fueren echadas segũ dicho es sin nr̃a licẽcia y mãdado expresso samẽte dado ꝓ ello.

¶ *Ley. XVIII. Que los Iudios y Moros no visitẽ a los Christianos en sus enfermedades ni les den melezinas.*

¶ Idem.

OTrosi ningun Iudio ni Iudia ni Moro ni Mora no seã osados de visitar Chrianos o Christianas en sus enfermedades: ni darles melezinas: ni xaropes: ni se bañen en baño[a] en vno cõ los dichos Iudios y moros. Y los dichos Christianos: ni Moros: ni Iudios: ni las dichas Iudias y Moras cõ las Chrianas: ni les embiẽ presentes de fojaldres y especias ni de pã cozido ni de vino: ni de aues muertas: ni otras carnes muertas ni d̃ otras cosas muertas que sean de comer. Y qualquier q̃ cõtra esto fuere y lo cõtrario hiziere: Iudio o Iudia: o Moro o Mora: q̃ peche por cada vegada trezientos maraue dis.

nes ad eorũ secta, vel alia circa honesta tẽ, occasiões peccandi omnino sunt auferendæ.

¶ *Ley. XIX. Que las Christianas no entren en el cerco donde los Moros y Iudios moraren.*

¶ Idem.

NInguna ni alguna Christiana[b] casada o amigada o soltera: o muger publica no sea osada entrar en el dicho circuyto donde los dichos Iudios y Moros y Moras moraren: de noche ni de dia. E qualquiera muger Christiana que dentro entrare si fuere casada que peche por cada vegada que en el dicho circuyto entrare ciẽt maraue dis. E si soltera o amigada: que pierda la ropa que lleuare vestida. E si fuere muger publica, que le den cient açotes por la villa: y sea echada de la ciudad, o villa, o lugar donde viuiere.

¶*Lex. XX.*

a ¶*Soldada ni a jornal.* Fortè propter aſsiduam cõuerſationẽ quæ ex opere diurno ex mora apud infideles poſſet euenire, ĩ potu & cibo, & alia quæ miniſtrari ſolẽt à dominis ſuis operarijs. arg.l.6.ſuprà ibi, *conuerſacion con el.* ſed iſta.l. eſt intelligenda in familiaribus qui habitant ſimul cum Iudęis, & in quibus exerceri poteſt dominium, ſecus in alijs qui ſeruiũt diurnum officiũ, & ſũpta mercede recedũt ad veſperam in proprias habitationes & ſeorſum à domibus Iudæorum.d.l.6.ibi, *de tener Chriſtiano ni Chriſtiana en ſu caſa.*

¶*Ley. XX. Que los Iudios y Moros no tomen a ſoldada a Chriſtiano.*

¶ Idem.

LOs Iudios y judias y Moros y Moras de los nr̃os reynos y ſeñoriosno tomen a ſoldada ni a jornal[a]: ni ẽ otra manera alguna Chr̃ianos algunos: ni Chriſtianas: ni labren ſus heredades ni viñas: ni caſas ni otros hedificios algunos. Y qualq̃er q̃ lo contrario hiziere: q̃ por la primera vegada q̃ le dẽ ciẽt açotes. E por la ſegũda vegada q̃ pague mil marauedis y q̃ le dẽ otros cient açotes Y por la tercera vegada que pierda todos ſus bienes y le dẽ otros cient açotes.

¶*Lex. XXI.*

b ¶*Por gualardon.* Pœna ergo pecuniaria pro tertia parte, quę applicatur accuſatori dãr ei in prẽmiũ, & vtroque foro ſcilicet fori & poli lucrari poſſunt ſine metu obligationis ad reſtituendã. vt ſuprà ampliuſq̃ ſemel probaui cõtra opinionẽ aliquorũ. & ſic Deus in veteri lege poſuit pœnam quadrupli & huiuſmodi pecuniariam. exo.22. in prĩci. & in vniuerſũm oẽs leges id ſtatuunt vbiq;.

¶*Ley. XXI. Que qualquier perſona pueda accuſar las penas ſuſodichas.*

¶ Idem.

DE todas eſtas ſobredichas penas ſea accuſador q̃lquier perſona de la ciudad: villa o lugar do acaeſciere y de ſu tierra: o otra qualquier perſona de la ciudad o eſtranjera: y que el tal accuſador aya por gualardon[b] la tercia parte de los marauedis de las penas ſuſodichas para ſi: y las otras dos tercias partes ſean para la nueſtra camara. Pero es nueſtra merced que ningunos ni algunos por ſi meſmos no prendan[c] ni entreguen ningun ludio ni Iudia: ni Moro ni Mora faſta tanto que ſean llamados a juyzio[d] oydos y vencidos por derecho.

c ¶*Por ſi meſmos no prẽdan.* Repręſalię in perſonã ſeu ĩ rebus prohibitæ ſunt. l.7. titul.12. libr.5. ord. ſuprà. & l.12. eo. tit. & l.19. tit.14. li.2. ordi. ſuprà.

d ¶*Llamados a juyzio.* ca.1. de cauſa poſſeſſ. & ꝓpriet. ca. cum inter. de excep. l.39. infrà eodem.

¶*Ley. XXII. Que los Iudios y Moros que ſe fueren del reyno ſean preſos y captiuos de los que los tomaren.*

e ¶*Lex. XXII.*

¶*Fueren tomados en el camino.* Cũ ergo ſint in via & actu fugiẽdi, cũ per eos iã non ſtet quomin9 delictũ pficiatur, & ſi perfectum nõ fuerit ſunt puniẽdi. hic habes tex. optimum. Adde. l.39. infrà eodem.

¶*Ley.*

¶ Idem.

LOs Iudios y Iudias: y Moros y Moras de los nr̃os reynos y ſeñorios q̃ ſe fuerẽ fuera dellos y fueren tomados en el camino[e]: o en otro

¶ex. XXIIII.

a ¶*En fauor de vsuras.* Quia cũ inducat tale priuilegiũ peccatũ mortale fitq; contra omne ius nõ debet valere.

lugar qualquier que pierdan por eſſe miſmo fecho todos los bienes q̃ lleuaren y ſean para aquel o aq̃llos q̃ los tomaren: y ellos ſeã nueſtros captiuos para ſiempre.

¶*Ley. XXIII. Que los Iudios no paguen en los ſalarios de los corregidores ni juſticias.*

¶Idem. En Alcala.

PVes que los Iudios ſon apartados en tributos y pechos y cõtribuciones de los Chriſtianos: mãdamos q̃ no ſeã tenidos de pagar con ellos en los ſalarios de los alcaldes y juezes.

¶*Ley. XXIIII. Que el Rey reſcibe ſo ſu amparo protection y defenſion a los Iudios.*

¶El Rey don Alonſo en Leon. de peticion.

NVeſtra merced y voluntad es de reſcebir y recebimos ſo nueſtra protection y defenſion y amparo alos Iudios d̃ nueſtros reynos los quales mãdamos que ſean defendidos de todas contumelias y injurias: y q̃ les ſea guardado ſu derecho contra los deudores y les ſea adminiſtrada juſticia ſin dilacion malicioſa y ſin figura d̃ juyzio. E confirmamos ſus preuilegios ſaluo aquellos que ſon otorgados en fauor de vſuras[a] y cõtra las otras coſas de ſuſo contenidas en eſte libro.

¶*Ley. XXV. Reuocanſe las leyes que los Iudios no pueden ſer encarcelados o preſos.*

¶El Rey y Reyna. en Madrigal. año de mil cccc.lxxvj.

COmo quier q̃ el rey dõ Alõſo nr̃o progenitor ordeno q̃ Iudio no pudieſſe ſer encarcelado[b] por deuda ni por cauſa de alguna obligacion q̃ fizieſſe ſaluo por nr̃os pechos y derechos reales: nos veyendo la dicha ley ſer cõtra razõ y derecho: reuocamos y mãdamos que no aya fuerça de ley ni ſea guardada y que en eſta parte ſe guarden las leyes d̃l derecho comun.

b ¶*No pudieſſe ſer encarcelado.* Hoc priuilegiũ non eſt infideliũ ſed fideliũ qui dicuntur nobiles, vulgo *hijos dalgo.* l. 4. tit. 2. lib. 4. ordin. ſuprà & fœminarum honeſtarum, quæ p̃ cauſa nõ deſcẽdẽte ex crimine incarcerari nõ poſſunt ſecundũ Regiã legem Tauri.

¶ex. XXVI.

¶*Ley. XXVI. Que los Iudios ni Moros no tengan nombres de Chriſtianos.*

¶El Rey don Enrrique. II. en Toro.

MAndamos que los Iudios ni Moros no tengan nombres de Chriſtianos, y ni los Chriſtianos ſean llamados por nombres de Moros: ſo pena de la nueſtra merced. Y mandamos otroſi que trayan ſeñales[c] ta-

c ¶*Señales.* Ad idẽ. l. 8. & l. 9 & l. 27. infrà eod. titul. 3.

¶Lex. XXVII.

a ¶Oro y plata. Adde. l. primã. titul. primo. lib. quarto. suprà. pagin. 1329.

b ¶Paño bermejo. Adde. l. 26 suprà.

¶Lex. XXVIII.

c ¶officiales. Adde. l. secũdã. titul. 25. part. 7.

¶Lex. XXIX.

les que sean conoscidos y sean differentes y apartados en el habito y traer de los Christianos.

¶*Ley. XXVII. Que los Iudios ni Moros no puedã traer dorado ni sedas.*

¶Confirmola el Rey don Iuan. II. en Madrigal. año de mil cccc. y. xxxviij.

¶El Rey y Reyna en Madrigal año de mil. cccc. lxxxvj.

¶El Rey don Alonso en Valladolid.

Establescemos que las dichas leyes de suso cõtenidas sean guardadas y demas mandamos que los Iudios y Moros no puedan traer seda en las sillas estribos espuelas espadas y cintas y cintos: oro y plata[a]. Ni puedan otrosi en sus ropas traer paños de seda ni d grana de dẽtro ni de fuera. E mãdamos otrosi q̃ trayã cõtinuamente la dicha señal de paño bermejo[b] en el hombro derecho segun que en las leyes antes desta se contiene: y assi mismo mandamos que los Moros trayan capuz, o capellar verde sobre sus ropas y vestidos: o alo menos luneta. Y las Moras trayan otrosi luneta azul en las vestiduras de encima: tã ancha como quatro dedos en lugar patẽte q̃ se demuestre: y si qualquier delos dichos Iudios y Moros: o Iudias: o Moras lo contrario fizieren q̃ por esse mesmo fecho pierdã las vestiduras de encima y puedã gelas quitar qualquier sin pena: assi mesmo le pueda tomar los dichos arreos de oro y de plata: tãto que sin ninguna tardãça aq̃l q̃ tomare las dichas vestiduras y arreos las traya delante del juez del lugar donde esto acaesciere: y la meytad dellas sean adjudicadas al que las tomare y la otra meytad al juez que lo sentenciare y juzgare. Pero que si aquel q̃ tomare las dichas vestiduras y jaezes: no las truxere delante del juez sin alguna dilacion: que incurra en pena de robador: y las dichas vestiduras: y jaez: sean adjudicadas al dicho juez.

¶*Ley. XXVIII. Que los concejos y officiales defiendan a los Iudios que no resciban daños.*

Mandamos que los concejos y sus officiales[c] de las ciudades y villas y lugares sean tenidos de defender y defiendan alos Iudios que no resciban daños algunos delos Chrianos.

¶*Ley. XXIX. Que los Iudios no arrienden las rentas del Rey.*

¶El Rey don Iuan. II. en sus tutores. ¶El Rey don Enrrique. II. en Burgos. año de mil. cccc. vj.

El rey

a ¶ *De arrẽdar.* Adde. l. 30. in frà. vbi Christianus conducẽs reddit⁹ regios, p minori est præferẽd⁹ Iudęo.

EL rey don Iuã segundo: año de mil y quatrocientos y ocho estãdo so tutela y consejo de la reyna doña Cathalina su madre: y del infante don Fernando su tio por su prematica estatuyo y ordeno que ningun Iudio de qualquier estado q̃ fuesse: no fuesse osado de arrendar[a] las rentas: y pechos y derechos a nos pertenesciẽtes: quier fuessen alcaualas: pedidos y monedas tercias: ni portazgos ni otras rentas algunas: ni seã fieles: ni cogedores: ni recaudadores ni receptores dellas: ni sean fiadores de las dichas rentas por ninguna: ni alguna persona publica ni ocultamente no arrienden los diezmos ni otros derechos de la yglesia: ni de otros señores algunos: ni sean cogedores ni recaudadores de los tales derechos y rentas: y si las arrendarẽ: cogieren y recaudaren: o en ellas hablaren, o trataren: o fueren fiadores si les fuere prouado: paguen de pena tãta quãtia quanta valio la renta: y si sus bienes tanto no valieren: pierda sus bienes y denle cincuenta açotes publicamẽte: y la prueua contra el tal Iudio se haga cõ dos Iudios: o con vn Christiano y vn Iudio, o con dos Christianos: o por confesion del Iudio y mandamos otrosi que si algun Christiano diere parte en la renta a algun Iudio: o le diere poder para la recaudar: o si el Christiano fuere en consejo, o en dicho o en hecho que el Iudio contra lo susodicho hiziere: o arrendare, o recaudare: o se entremetiere en las dichas rẽtas que el tal Christiano: pague otra tanta quantia como fuere la renta. E si no tuuiere de que pagar pierda sus bienes y sirua por vn año en algun castillo de frontera. Y delas penas sobredichas aya la tercia parte qualqer del lugar que lo accusare: y la otra tercia parte para la justicia q̃ lo executare: y la otra tercia parte para la nuestra camara.

¶ *Ley. X X X. Que las rentas del Rey se arrienden a los Christianos por menos que a los Iudios.*

¶ Idem.

ORdenamos q̃ quando las nr̃as rentas se ouieren de arrendar sean arrendadas alos Christianos. E si las quisierẽ tãto por tanto y aũ de menos que a los Iudios.

¶Lex.XXXI.

a ¶De quien las compraron. qa loco aliorum subintrãt, & nõ debẽt esse melioris conditionis, cum occupẽt eas hæreditates, imo inferioris. adde quæ dixi in. l.1.gl.1.pagi. 90.lib.1.ord.

¶Lex.XXXII.

b ¶Testimonio de dos Christianos. Et meritò cum in ore duorũ vel triũ stet omne verbum.c. cum esses. de testam. adde quæ dixi in l.7.suprà.co. tex.in Clem. Cum Iudæi. de testibus. Iudeus aduersus Christianum, non est testis idoneꝰ: ob id nec in totum iuramẽtum, nec in probationis supplemẽtum eidẽ aduersus Christianũ est deferendum. Alex.in.l. admonendi. fi. col.ff.de verbo.oblig. cũ alijs citatis ab Hippoly. in singul.41.Iudæus non potest esse testis & est memorabilis limitatio ad iura q̃

¶Ley.XXXI. Que los Iudios pechẽ por las heredades q̃ cõpraren delos Christianos.

¶El Rey don Enrrique.I I. en Toro era de mil.cccc.lx.

MAndamos q̃ si los judios: o moros cõprarẽ o ouierẽ cõpradas ɗ los Chriãnos heredaɗs algũas q̃ pechẽ y pagué por ellas en los pechos q̃ pagauan aquellos de quien las cõpraronª.

¶Ley.XXXII. Que testimonio de dos Christianos vala contra Iudio.

¶El Rey don Iuan. I I. en Burgos era de mil cccc.xvij.

COmo quier q̃ el rey don Enrrique segundo en Toro era de mil y q̃trocientos y nueue. Ordeno que no valiesse cõtra los Iudios testimonio de Christiano que fuesse presentado contra ellos en juyzio: ni en otra manera sin testimonio de Iudio: en razõ de las deudas que los Christianos les ɗuen. Pero que en todas otras cosas ciuiles que valiessen los christianos por testigos: tanto que fuessen de buena fama. Mandamos que testimonio de dos Christianosᵇ de buena fama vala contra Iudio. E assi mismo la fe y testimonio de escriuano publico vala contra Iudio: aunque no aya Iudio testigo.

¶Ley.XXXIII. Reuocase el preuilegio q̃ tenia̅ los Iudios de ser creydos por sus juramẽtos sobre las prendas.

¶El Rey don Enrrique.I I. en Toro.

ORdenamos q̃ los preuilegios q̃ los Iudios auiã: en q̃ se contenia q̃ jurãdo el Iudio q̃ tenia a empeños qualquier cosa aunq̃ no dixesse ni nõbrasse quiẽ gela empeño q̃ el dueño de la cosa fuesse tenido ɗ le dar q̃to el Iudio jurasse q̃ la tenia ẽpeñada. Mandamos q̃ no valã: y nos las reuocamos: y esnra merced y mandamos q̃ el Iudio sea creydo por su juraᶜ

permittũt iuramentũ partis in supplementum probationis. vt cap.fin.de iure iuran.cum similibus.tenet etiã Curti.in.l.admonendi.col.61 ff.de iur.iur. Marc.Antonius Nattain consi.394.n. 22.libr.2.

¶Lex.XXXIII.

c ¶Creydo por su jura. Nota casum in quo per partis iuramẽtum fit probatio.fallit in iuramẽto quod dat parti in supplementum probationis, nam non habet locum in Iudæo aduersus Christianum.vt dictũ fuit in.l.32.suprà proxim. in casu tamẽ huius legis sdã do authoré in specie huius legis standum est eius iuramento. Plures alios casus in qbus statur iuramẽto alicuiꝰ. ponit Marc.Antoni.in tract. de viribus & virtu.iuramẽti.numer.72. versi.quĩqua gesimo tertio.Bartholomæ. Cassan. in con-

in consuetud. Burg. rub. 1. §. 5. nu. 175. l. 1. vbi dixi in verb. iure. tit. 5. lib. 3. ord. suprà. alius casus in. l. 2. libi, *deue el judgador dar la jura*. tit. 11. part. 3. c. statutum. §. 1. de resc. libr. 6. vbi latè dixi in lectione ordinaria Vesperorum Sexti, quam diuino auxilio obtineo Salmanticæ isto Anno. 1567. Vtrùm autem Iudæus posit accusare Christianũ de periurio? in quo Bart. de Capua singu. 81. respondet nõ posse. Ratio est, quia non debet fidẽ in sinuare, quã non habet argu. l. 1. C. de hæret. dubiũ tamẽ videtur istud dictum cũ periuriũ sit crimen aduersus diuinã maiestatẽ & grauissimum in damnũ totius reipublicæ Christianæ cũ sit aduersus cõmunẽ patrem & Deũ nostrũ, nec Christianus cõuictus de periurio ẽbeat ex suo dolo commodum reportare, imo cum graui[9] peccet à quocũque detegat erit seueriss imè puniẽdus pœnis à iure statutis & à Regibus Catholicis nostris. & domino nostro Philippo secundo huius nominis per suas pragmaticas. de pœnis periurantis posui in. l. 1. verb. positiones. titul. 4. colum. 918. lib. 3. ordinam. suprà.

dando actor de quiẽ tomo y ouo la cosa q̃ asi tenia empeñada y que passe por derecho lo que en esta razon se deua hazer.

¶ *Ley. XXXIIII. Que los Iudios quiten de su talmud las maldiciones y oraciones que dezian contra las Iglesias y Christianos.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Valladolid año de mil. ccc. y. lxxxvij.

POr quãto nos fizieron entẽder que los Iudios en sus libros y otras escripturas de su talmud les mãda su ley que digan cada dia la oracion de los herejes que se dize en pie en que maldizen las yglesias y los Chrianos[a] y a los clerigos y a los finados. Defendemos firmemente que no las digan dẽ aqui adelante: ni las

¶ *Lex. XXXIIII.*

a ¶ *En que maldizẽ las yglesias y los Christianos.* Iniquũ valde & inhumanum est maledicere ecclesias Dei in quibus nomen Dei laudatur, & in Christi fidelibus, & sacerdotibus, & valde impium defunctis est maledicere, cum sit Blasfemia, vt habet in hac lege, meritòque sunt arcẽdi ab isto delicto, præsertim cum sint in terris christianorũ, quibus benefacere tenẽtur. c. cùm in officijs. de testa. & nobis cum cõuersantur pacifice. ideò possumus dicere cũ Psal. ca. 27. qui loquuntur pacem cũ proximo suo: mala autẽ in cordibus eorum. Da illis secundum opera eorũ: & secũdum nequitiã adinuẽtionũ ipsorum. Secũdũ opera manuũm eorũ tribue illis, redde retributionem eorum ipsis. Quoniã non intellexerunt opera Domini, & in opera manuũ eius destrues illos & non ædificabis eos. dicebant forte Psalmũ. 108. incipien. Deus laudem meam. vtrùm autẽ liceat aliquem maledicere? videtur q̃ non, Apostol. ad Rom. 7. benedicite, & nolite maledicere. & Luc. 6. benedicite maledicentibus vobis, & orate pro calum-

tengan escriptas en sus libros: ni en otras escripturas algunas: y los que las tienen escriptas las rõpã tirẽ y chancillẽ en manera q̃ no se puedã leer. Y en otra manera qualquier que las dixere: o a ellas respondiere que le den ciẽt açotes publicamente. E si le fuere hallado escripto en su breuiario o libro: que pechen de pena a nostres mil marauedis. E sino ouiere de que los pechar que le dẽ cient açotes. Y de mas sepan que cruel mẽte procederemos contra ellos como contra aquellos que blasfeman de la santa fe catholica ẽ los Christianos.

[9] peccet. Add. Gloss. in. l. 1. C. de hæret. & in. l. 1. C. de Iudæis. & Cæcilianis. & in. l. 1. C. de Samaritis. & in. l. 1. C. de Paganis. & in. l. 1. C. de Apostatis. & in. l. 1. C. de Manichæis. & in. l. 1. C. de Montanistis. & in. l. 1. C. de Nestorianis. & in. l. 1. C. de Eutychianis. & in. l. 1. C. de Pelagianis. & in. l. 1. C. de Eunomianis. & in. l. 1. C. de Arrianis. & in. l. 1. C. de Macedonianis. & in. l. 1. C. de Apollinaristis. & in. l. 1. C. de Nouatianis. & in. l. 1. C. de Seuerianis. & in. l. 1. C. de Donatistis. & in. l. 1. C. de Manichæis. & in. l. 1. C. de Montanistis. & in. l. 1. C. de Nestorianis. & in. l. 1. C. de Eutychianis. & in. l. 1. C. de Pelagianis. & in. l. 1. C. de Eunomianis. & in. l. 1. C. de Arrianis. & in. l. 1. C. de Macedonianis. & in. l. 1. C. de Apollinaristis. & in. l. 1. C. de Nouatianis. & in. l. 1. C. de Seuerianis. & in. l. 1. C. de Donatistis.

calumniantibus vos. ergo non licet aliquem maledicere. c. certum est. 24. quæst. 3. secundo omnes tenentur Deum benedicere, iuxta illud Daniel. 3. Benedicite filij hominum Domino. Sed nō potest ex eodem ore procedere benedictio Dei & maledictio, hominis, vt probat Iob. 3. ergo nulli erit licitū aliquem maledicere. Tertio ratiōe sua detur, qui aliquem maledicit, videtur optare eius malum & ei referre & increpare vel malū culpæ, seu pœnę: qa maledictio videtur esse increpatio quędam. Quæquidem animi affectio cum charitate pugnat. Sed nō licet dēsiderare malum alterius, quinimo orare oportet, p omnibus, vt à malo eximātur. Quin verò neq; diabol⁹ ipse malitia obstinatissimus licitum apparet vt maledicatur, quippe cum in eccle siasti. ca. 20. legamus, Cum maledicit impius diabolum, maledicit ipse animam suam. ergo multo minus licet maledicere hominem. Deniq;. 4. probatur, si quēpiam maledicere licet, hoc est, quia malus est, tamen cum aliena corda nobis non pateant, hac ratione non apparet licita maledictio, vnde super illud numerorum. 23. quomodo maledicam cui non maledixit Dominus? ait gloss. non potest esse iusta maledicendi causa, vbi peccantis ignoratur affectus, ergo &c. ¶ In oppositum patet illud Exod. 27. maledictus qui non permanet in sermonibus legis huius, cui concinit, quod Eliseus maledixit pueris sibi illudentibus. vt patet. 4. regum. cap. 2. ergo in contrarium. Breuiter pro dissolutione huius materię sit conclusio prima. imperare vt alij malum fiat, vel optare aut imprecari malū quatenus malum illi est, nēpe quasi illud, p posito suo intendens peccatum est suo genere mortale. Ratio, quia malum alteri, vel exhibere, vel optari charitati aperte repugnat. Sāt. Tho. 2. 2. q. 76. arti. 1. Dominic. Sotus lib. 6. de iust. & iur. q. 12. arti. 1. vbi vide. Joā. Mōtholoni. in prōptuario iuris diuini & humani. verbo, maledicere. in. 2. parte. folio. 39. colū. 3. in gl. hec maledictum pro maledicto. Caietan. in sum. verbo. maledictio. vid. Sotum vbi suprà ponentem in hoc alias conclusiones, quæ ex mente Sancti Thomæ & Caietan. in locis prædictis desumuntur. Judæus blasphemans punitur. l. 3. vbi Montalu. titu. 2. lib. 4. for. legum.

¶ *Ley. XXXV. Que los Iuezes de los Iudios: no puedan librar pleyto alguno de crimen.*

¶ El Rey don Iuan. I. en Soria.

ORdenamos y mādamos que ningu Iudio de nros reynos sea osado: assi rabis como viejos y adelantados ni otras personas algūas de los q̄ agora son: o seran de aqui adelante de se entremeter ni entremetan a juzgar ningun ni algun pleyto que sea criminal: assi como muerte de hōbre: y perdimiento de miembro o destierro. Pero que pueda librar todos los pleytos ciuiles q̄ acaescieren entre ellos segun su ley con vno de los alcaldes d̄ las ciudades y villas y lugares cada vno en su jurisdiciō qual escogieren los Iudios. Y por quanto los dichos Iudios son nros nuestra merced es q̄ las appellaciones de los pleytos criminales: assi d̄ los señorios como de otros lugares qualesquier vengā ala nra corte, y esto se entienda en aq̄llos pleytos criminales q̄ acostumbraron librar los Iudios. E si alguna cosa juzgarē a fuera de lo que dicho es que no vala su juyzio[a]. Y mādamos que ningun alcalde

¶ *Lex. XXXV.*

a ¶ *Que no vala su juyzio.* Tanquàm sententia lata a non suo Iudice quæ est nulla. capi. at si clerici. in princ. de iudic. Adde quæ notat Andr. Tiraquel. post

ni juez lo execute ni cumpla. So pena de seys mil marauedis cada vno y si alguna ley: o ordenança fuere en contrario de lo susodicho: mandamos que no vala: ni alguno vse por ella: y por no la vsar que no incurra en pena alguna.

¶El Rey y Reyna. en Madrigal. año de mil cccc.lxxvj.

YNos entendiendo la dicha ley ser justa mandamos que sea guardada: y ordenamos que los juezes de los Iudios: y Moros puedan conoscer solamente en las causas ciuiles en los lugares donde lo han de vso y costumbre y no en otra manera. E otrosi que el Iudio y Moro pueda en las causas ciuiles traer al Iudio o Moro ante juez Christiano si quisiere: y que por esto no incurra en pena alguna. E otrosi mandamos que en los casos en que el juez: Iudio: o Moro conosce entre Iudios y moros: que libremente puedan appellar para la nuestra audiencia y chancilleria, y cassamos y reuocamos todos los preuilegios y cartas que contra lo susodicho: fueron o son dadas y otorgadas por los reyes nuestros predecessores: y todos los otros preuilegios que les fueron y son otorgados en que se contiene que los juezes Christianos no conozcan de los pleytos de los Iudios.

post leges cõnubiales fol. 342. columna secunda. in gloss. 8. numero. 150. versicu. & valent gesta à seruo. & exceptio nullitatis proueniens ex defectu iurisdictionis semper opponi potest, vt dixi in. l. 2. titulo. 15. libro tertio. ordinam. supra. in prima parte column. 1276. versicu. limitatur secundo, nisi talis nullitas p ueniret. Omnino vi. quæ dixi in. l. penul. infrà hoc titul.

¶*Lex. XXXVI.*

a ¶*No comanni beuan.* Cõmunicatio in cibo eis prohibetur, permixtim, ne ex affectione detur occasio supplantandi Christianum & conuertatur ad sectam Iudæorum. occasiones enim sunt vitandæ. iuxta illud Exod. 23. Non habitent in terra tua, ne forte peccare te faciãt in me, si seruieris dijs eorum, quod tibi certe erit in scandalũ. & Deuteronom. 7. Iudæus vel Sarracen⁹ inter Christianos non comedat, vel bibat, aut eorum sit compater, aut ad Christianorum vadat honores, nuptias, vel sepulturas contrarium faciens est pœna duorum millium quadratorum puniendus. vt in. l. 4. ordinamenti Regis Ioann. 2. Anni. 1412. in Curijs Pinicianis. Bonifaci. in peregri. verbo. Iudæus. quæstione quarta. verb. inuitentur.

¶*Ley. XXXVI. Que los Iudios no coman ni beuan con los Christianos.*

¶El Rey don Iuan. II. en Valladolid. El primer año que reyno.

NIngun ni algun Iudio: ni Iudia: ni Moros: ni Moras: assi en sus casas como fuera dellas no comã ni beuan a entre Christianos: ni los Christianos: ni Christianas entre Iudios y Iudias: y Moros y Moras.

¶*Ley.*

¶Lex. XXXVII.
a ¶Que no trayan capirotes. Vt in habitu discernantur & cognoscã t inter Christianos. arg. cap.si iudex. de sententia excom. libr. 6.ideoque signa portare debent,vt habetur in.l.38. assimismo infra eodem.& meretrices d̃ bent afferre signum,vt abhonestis disiungãtur, qd̃ signum aliqd̃ Iudæi afferre debeant est. l.11.titul.24. part.7.&.l.2. ordin. Tauri Regis Hẽrri. el primero ẽra de.1409. adde peregrinam à Bonifacio edictam verbo. Iudæus. quæstione. 4. in verb.signum fol.258.col.3. vbi plura videbis.c.nonnullis. de Iudæ.sing. secũdum Aluisi. sing.191. q̃ Iudæi tenentur portare signũ,vt discernãtur à Christianis.

¶Lex.XXXVIII.
b ¶Sobre las ropas encima. Publice & non secretè debẽt

¶Ley.XXXVII.Que los Iudios traygan capirotes con cornetas,y no con chias largas.

¶Idem.

NIngunos ni algunos Iudios de nuestros reynos y señorios de oy en diez dias en adelãte que no trayan capirotes[a]: ni chias largas: saluo con chias cortas de fasta vn palmo hechas a manera de embudos y de cuerno en derredor fasta la punta.

¶Ley. XXXVIII.Que los Iudios trayan tabardos.

¶Idem.

ASsi mismo q̃ trayan sobre las ropas encima[b] tabardos con coletas y que no traygan mantones:y que traygan sus señales bermejas acostumbradas que agora traen: so pena d̃ perder todas las ropas q̃ truxerẽ vestidas

¶Ley. XXXIX. Que los señores de los lugares no acoja ã los Iudios ni Moros que les fueren de otra parte.

¶Idem.

NIngun señor cauallero ni escudero no sean osados de acoger en su villa:o lugar a Iudio ni a Iudia ni Moro ni Mora delos que se fueren de vn lugar a otra[c] parte en que moraren y esten de morada.E si alguno, o algunos han acogido algũo: o algunos Iudios : o Iudias: o Moros: o Moras desta villa de Valladolid:o de otra ciudad: villa o lugar: que los embien a donde antes eran moradores con todo lo que leuaren. E si algunos los acogieren:o rescibieren en sus lugares y no los embiarẽ como dicho es:que por la primera vegada caya en pena de cincuenta mil marauedis:y por la segunda que caya en pena de cient mil marauedis y por la tercera vegada:que pierda el lu-

insignia seu signa portare vt sint alijs noti,vt dictũ est in.l.37. supra.eo. titul. sic etiam qui cedunt bonis propter æs alienũ debent afferre torquem ferream ad collum publicè. vt est pragmatica regũ catholicorũ.
79.*Don fernãdo y doña Isabel.*ibi,*aya de traer y traya al cuello vna argolla de yerro tan gorda como el dedo cõtinua y abiertamente sobre el collar del jubon sin cobertura algũa sobre ella.*de materia cessionis bonorum est addenda ibi pragm.80.& l.5.tit.13.lib. 5.ordinam.

¶Lex.XXXIX.
c ¶Que se fuerẽ de vn lugar a otro. Nota hanc legem pro dominis oppidorum, ne ex fuga vassallorum defraudẽtur suis iuribus, nec infideles ex recursu ad alia loca tueãtur forsan in delictis alibi cõmissis. Spe enim impunitatis,

nitatis, seu in odium dominorum, & fortè ex collusione inter dominum alterius loci se conferunt ad loca sua. Iudæi enim dicuntur serui Panorm. post glo. in cap. consuluit. de Iudæ. quamuis non stricte & proprie sint serui. Pan. in capi. Sicut Iudæi. 2. not. de Iudæis. ergo tanquàm solo quodammodo ascripti non possunt se conferre de loco ad locum alterius domini. Panor. & alij in cap. & si Iudæos. de Iudæ. Parisi. latè consi. 2. lib. 4. col. 1.

gar dõde el tal Iudio Iudia, o Moro, o Mora acogieren, como dicho es.

¶ *Ley. X L. Que los Iudios y Moros no seã pesquisidores: ni cogedores delos tributos reales*

¶ *Lex. X X X X.*

a ¶ *Que los Iudios ni Moros no sean cogedores.* Nõ enim oportet infidelem constituere in officijs publicis præsertim Regis, Qui continent fidelitatis speciẽ & dignitatis & exemptionis priuilegium, qui cũ careant fide cum Deo, regi minimè obseruabunt. & cum sint infames portę dignitatis & exemptionis eis sunt clausæ: nec debent portare legem, Hebraice tora in receptionibus & aduentu regũ, cum vestibus lintheis, vt nostri sacerdotes cruces afferunt. vt habetur in. l. 41. quæ est vltima infrà. hoc titul. vide pœnam sancitam contra Iudæum locantem redditus regis, vel alterius domini vel ecclesiæ. per Regem Henrricum el tercero in ordi. Segobiæ Anni. 1406. &. l. 5. Vallisoleti Ioan. 2. Anni. 1412. quam refert Peregrin. verb. Iudæus. quæst. 5. verb. honores. vbi vide, non enim refero cum in Hispania opus non sit, quippe cum nobiscum infideles non habitent, expulsi enim fuerũt à Regibus Catholicis, vt dixi, in prima parte horum commentariorum ante quæstiones proœmiales. Si tamẽ Curiosi voluerint scire vltra alios materias, quæ forte contingere possunt exteris consulendo videant suprà relata. Est omnino videndus admodum illustris Iacobus Septimacen. nunc episcopus ciuitatensis in institut. catholicis. capit. 35. vbi multa memoriæ digna tradidit. ¶ Quæri etiam potest vtrùm Iudæi sint de ouili Christi? videtur, quòd sic iuxta illud Ioan. 10. habeo alias oues, quæ non sunt ex hoc ouili. Stephan. Bertrand. consi. 192. multa sunt. colum. fin. in. 2. part. secundæ impressionis vbi ex hoc infert quòd princeps non potest sine iusta causa illos expellere de ciuitate, vt ibi plenius tradit, column. penul. citando Ioan. Andr. & Oldrald. Quam sententiam per plura firmat Domi. consi. 96. pro huius dubij. colum. 4. versic. venio ad vltimum. Panor. in cap. quod sicut. de vot. Andr. Parisi. consi. 2. num. 15. lib. 4. ab Exea in cap. 1. num. 253. de consti. referens Matth. Afflict. in consti. Neapolit. lib. 1. rub. 26. colum. 10. in. 8. nota. quòd licet Iudęi & Sarraceni sint diuersæ sectę à Christianis, & inimici Christianorum, sunt sub prõtectione Regis, nec est licitũ Christianis eos offendere vel deprędari. adde. l. Chrĩanis. C. de pagan. & prædict. nẽ pè Oldrald. Steph. & ab Exea. inferunt, quod Papa per illa verba. Pasce oues meas. tenetur eos defendere. verum Adrianus Imperator præcepit, ne cui Iudæo facultas introeundi Hierosolymam daretur, vt refert Platina in vita Alexandri primi. Augustus Rex Franciæ cum videret Iudæos ingẽti fœnore ciues ita obæratos habere, vt eorũ prædijs ditati dimidiam ferè ciuitatem vendicarent, & reliquæ partis homines aut in custodia penes se seruarent, aut fortunis omnibus dissoluẽdi debiti causa spoliatos, mendicis non dissimiles efficerent. domi præterea ex Christianis familiam continere, quorum quotidianis seruitijs rem suã agerent, & cum pignoris loco vestes, aut sacrosanctæ ecclesiæ vasa à creditoribus susceptisset eas in sordidos vsus ab ipsis conuerti: his Iudæorum iniquitatibus cognitis, Bernardum Anachoritam qui in saltu Vicẽnarum incolebat, hominem sanctitatis opinione clarum, Rex adijt, rogans quæ de Iudæis eius esset sententia. Cumque Bernard⁹ optimum factu esse respondisset, si debita omnia quibus Christiani erga Iudæos astricti tenebãtur remitteret, quinta omnium debitorum fisco, si vellet, attributa. Hac sancti viri responsione eius opinionem, alioquin ad Iudæos è regno pellẽdos inclinantem, ita confirmauit, vt prædijs possessionibusque suis Iudæos multari, edicto illis termino, quo Iudæi omnes recederent à regno Francorum. Idque anno millesimo centesimo octuagesimo secũdo factum esse Guaguinus in eius vita testatur. adde Concili. Toletanum. 6. cap. 3. vbi idẽ statutũ reperitur. & Iudæi optimo iure expelli possunt ab aliquo regno, ne sua perfidia noceant catholicis obtentum est, multisque magnis rationibus, eam siquidem retributionem Iudæi solent impendere, quam musin pera, serpens in gremio & ignis in sinu, suis consueuere hospitibus exhibere, vt verè Innocen. 3. Archiepiscop. Senonẽs. scripsit

El Rey don Alonso en Madrid de peticion.

¶ El Rey don Iuan. II. en Valladolid. año de mil ccc. lxxxvij.

Mandamos que los Iudios ni Moros no sean cogedores[a]: ni arrendado

scripsit.cap.& si Iudæos.de Iudæ.quam sententiã docet Oldrald.consi.87.Socin.consili.86.libr.4. Corset.de potestat.Regia.quæstio.84.Zasi.q.1. de Iudæ.Alberti.in rep.rub.de hæret.quæstio.7. lib.6.Hermas lib.2.de instauranda religione.ca. 12.Iacob. Septimacens.d̃ insti. cathol. cap.35.nu.4. q ex Herm.

res: ni pesquisidores de los nuestros dere-

prudenter docet,sic fieri oportere, vt accepto de liberandi spacio, vel discedant, vel eandem cum ciuibus religionem profiteantur.vt fuit factũ per Reges Catholicos per suam pragm.5. quam etiã refert Septimac.vbi suprà num.5.versic.iure itaq; & Ioan.Picus Mirandula libr.5.aduersus astrologos.capit.12.fuere autem à nostris regnis expulsi quadringenta viginti millia Iudęorũ vt Reuchin testatur lib.de arte cambalistica,& refert Alberti.in dict.rub.de hæret.quæsti.3.& Septimacens. cap.35.num.7.fuerunt autem expulsi à regnis Castellæ Anno.1492.vt ex pragm.5.libr.pragmati. Quare autem Iudæi retinebantur, & retinentur in ciuitatibus Christianorum? Respond.cum Panor.post Ioan.Andr.in cap.consuluit. de Iudæ. duplici enim ratione hoc contingit, prima propter spem eorum conuersionis, vt ego suprà hoc titul.memor sum ostendisse.secunda quia semp sunt parati seruire.tum etiam ex pietate tolerantur arg.eorum quæ not.Panor.in.cap.& si Iudæos.nota.1.de Iudæ.& quæ notat Paul. de Mõte pico & ad eum duæ additio.in repet.l.qui se patris. quem vi.num.4.cum seq.C. vnde liberi. & addi. sunt sub num.6.litera.B.& sub num.8.litera. C. In contrarium imo quòd non sint ex ouili Christi,quatenus durant in sua perfidia & secta, constat ex origin.lib.4.contra Celsum homili.10.dicente,quòd Iudæi ex quo Christum occiderunt, penitus destituti sunt.& Daniel.9.dum inquit,q̃ post septuaginta hebdomadas occidetur Christ⁹ & non erit eius populus, qui eum negaturus est. per creationem omnes sunt oues Christi, licet nõ sint de ouili ecclesiæ.Innoc. in capit. quod super his.vbi dixi Ann.1550.in lectura.de vot. Similiter authoritas illa Ioan.10.habeo alias oues,si nolis admittere præmissam interpretationem, non videtur posse expendi de Iudæis,sed de gẽtilibus potius,vt Theophilatus in dict.capit.10.intellexit,& etiam Diuus Augusti.Psalmo.78. colũ.3. & faciunt verba Christi in eodem cap.10. loquentis ad Iudęos, vos non creditis, quia non estis ex ouibus meis.ex quo manifeste apparet, quòd Iudæi non sunt de ouibus Christi. Cum legi ipsius non obtemperent. Nec sint de numero electorũ actu,vel prædestinatione,& verbo Christi credẽ

chos pechos:y tributos reales.

tium.prout Dionisius Carthusianus super illud Ioan.10.sensit & Rupertus, & Aymo Cardinalis in homilia super illud.ego sum pastor bonus. in princ.optimus & insignis textus in.cap. hanc societatem.de pœnitentia distin.4. relinquendum tamen cẽseo determinationi sanctæ matris ecclesiæ.Cum Andr.ab Exea vbi suprà num.256.in cap.1.de constitu. ¶ Iudæi adulti an sint cogendi ad baptismum & fidem suscipiendam præcise & coacte. tradit Paul.Parisi.consi.secundo.& si esse Iudæum. numer.17.lib.4.dicens quòd non.& ibi alia expendit quando non est coactio præcisa,sed conditionalis.textus in cap.Sicut Iudæi.de Iudæ.capi.maiores.de baptism. Vtrùm Iudæi conuersi ad fidẽ sint honoribus & dignitatibus afficiendi, & sint habiles ad officia & beneficia. est videndus Paul. Parisien.dict.consi.2.num.211.&.112.lib.4.& alibi latius ipse resolui. ¶ Quæritur Iudæorum causę quo iure sunt decidendæ ? videtur dicendum, quòd vbi lex humana non disponit de Iudæis, tunc lex Mosayca est attendenda. vt not. Ioann. Calderi.consil.10.sub titul.de consti.& consil.30. sub titul.de testa.vbi concludit, quòd secundum legem Mosaycam masculus excludit fœminam ab intestato,quòd illa lex erit attendẽda,eo quia Papa & Imperator tolerat vt legem suam seruent & secundum illam debent Iudæi succedere per.l. Iudæos.C.de Iudæ.ibi dum dicit tex.amissuri hactenus præmissa, si ab illicitis non abstineant. & sic secundum eum datur intelligi ex illa lege q̃d lex Iudæorum inter eos seruari debet, nisi in illis quæ sunt illis prohibita.pro quo facit,nam Iudęi diuinis constitutionibus, & non humanis ligantur capit.omnia.12.distin. capitul. si solus. & ibi gloss.8.distinct.& etiam in matrimonijs contrahendis seruant suas leges ipsi Iudæi, vt habetur in capit.de infidelibus.& ibi gloss. de consangui.& affini.& in cap.fin.de diuort.Ioann.Hannibal in rep.l.si insulam.versic.Sed est aduertendum quia obstare nume.21.ff.de verb.obligat.quæ sunt intelligenda,quando causa tractatur inter Iudæos solum,secus si Iudæus agat contra Christianum, quo casu ius commune, & lex Christiana est seruanda.Alexand.consil.6.colum.2.lib.6.& Ioan. Hannibal vbi suprà,& est etiam de mente Ioan. Cald.vbi suprà. Quid autem sit de iure regni habes suprà hoc titul.l.35.Iudæi enim vtuntur legibus Romanis & viuunt secundum eas,præterquã in his rebus per quas cultus eorum pollui videatur.l.spadonem.§.iam autem & Iudęi.ff.de excusatio.tuto. ex quo text. ibi deducit Bald. quod Iudæi

Iudæi in actibus humanis participant nobiſcum, non autem in diuinis: inferquè, Iudæum poſſe ꝓcuratorem eſſe Chriſtiani, & in iudicio interueni re pro eo, & contra eum. quod reputat bene not. ibi, & Andr. Tiraquell. de primogeniorũ. quæſt. 66. numer. 4. verſicul. & in hanc quoq; partem. vbi notat, ſtatuta & immunita tesciuitatum comprehẽde re Iudæos illic commorã tes. ex Mart. Laudenſ. in Rub. ff. de iu ſti. & iur. & ibi laſ. in fin. qui hoc reputat ſingulare. & Tiraquell. vbiſuprà, qui plures idem tenentes, de more, doctè & latè congerit, & eſt in materia huiꝰ tituli omnino cõſulẽdꝰ.

¶ *Lex. XLI.*

a ¶ *No lieuen veſtiduras.* Iudæi enim oportet, vt diſcernãtur in ceremonijs & in cæteris actibꝰ à Chriſtianis, ideo eis in iucũdo aduẽtu principis eſt meri to inhibitum ne afferant legẽ Moſaycã, Tora, hic dicta cũ veſte linthea, ſicut mos eſt Chriſtianis deferre crucẽ Chriſti. ¶ Quæ nã ſit pœna Iudæi habẽtis acceſſum carnalẽ ad Chriſtianam, vel in figura matrimonij, vel aliàs? latè diſſerũt in l. 7. in verb. *duerme con hombre que no es de ſu ley.* titul. 19. infra hoc libro, 8. ordinam. Barb. conſi. 63. lib. 1. & conſi. 70. eo. lib. 1. Paul. de Caſtr. conſi. 23. libr. 2. Alex. conſi. 3. libr. 2. ad ducit eos Andr. Tiraquel. de primogenitura quæſt. 66. numer. 18. & ibi videbis plura notatu digna in materia huius tituli. quæ nõ ſunt referenda ratione q̃ aſſignaui in Rubr. ſuprà hoc titul.

¶ *Ley. XLI. Que los Iudios en los reſcebimientos del Rey no lleuen ſobrepellizes.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo. año de mil cccc. lxxxvj.

ORdenamos, y mãdamos: y ꝺ fendemos q̃ de aqui adelãte quãdo los Iudios ouierẽ de ſalir a nr̃o reſcibimiẽto: no lieuẽ veſtiduras[a] ꝺ liẽço ſobre las ropas: ſaluo el q̃ lleuare la Tora. Otroſi quãdo lleuarẽ algũ Iudio a enterrar: no lo lieuẽ cãtãdo a vozes altas por las calles: ni vaya ninguno veſtido de veſtidura de liẽço: ſopena q̃ los q̃ lo cõtrario fizierẽ pierdã las ropas q̃ lleuarẽ y luego gelas pueda qualqer ꝺſnudar: y ſea tenido ꝺ las lleuar delãte ꝺl alcalde, o juſticia del lugar donde eſto acaeſciere: para q̃ las adjudiq̃ a quiẽ las tomare y ſi luego no las lleua re ante el juez ſea auido por forçador el que las tomare.

Titu. IIII. deſos adeuinos y herejes[b].

¶ *Ley. I. De las penas en que caẽ los ſorteros y adeuinos.*

¶ El Rey don Iuan. I. en Biruieſca. año de mil ccc. lxxxvj.

PORq̃ muchos hõbres ẽ nr̃os reynos: no temiẽdo a dios: ni guardando ſus cõſciencias vſando muchas artes malas q̃ ſon defendidas y reꝓuadas por nos: aſsi como es catar en agueros y adeuinanças[c] y ſuertes, y otras muchas maneras de agorerias y ſorterias de lo qual ſe hã ſeguido y ſiguen muchos males. Lo vno paſſar el mandamiento de Dios y hazer peccado manifieſto. Lo otro porq̃ por algũos agoreros y adeuinos y otros q̃ ſe hazen a-

b ¶ *Y herejes.* & iſta materia latè dicã in. l. 3. infrà. eo. & habeꝰ apud Arnald. Alberti. in rep. rub. & c. 1. de hær. libr. 6 & Gondiſ. à Villadiego. & Alphõſ. à Caſtro ĩ ſuis tractatibꝰ de hæreticis. & in malleo maleficarum.

¶ *Lex. I.*

c ¶ *En catar agueros y adeuinãças.* quid ſit diuinare & diuinatio, & de pœna ſortilegũ & diuinatorũ. dixi in l. 9. gl. 1. tit. 1. li. 8. ord. ſup.

¶ *Lex. III.*

¶*Lex. III.*

a ¶*Hereje es todo aquel.* Quæritur ergo, Quis dicatur hæreticus? Respon. Hæreticus est, qui alicuius temporalis commodi, & maximè vanæ glorię prīcipatusq; sui gratia, falsas, ac nouas opiniões vel gignit, vel sequitur. capitul. hæreticus. 24. quæstione tertia. Florenti. tertia part. titu. 12. capitulo quinto. Syluestr. verbo. Hæresis. 1. & Gondissal. à Villadiego hanc definitionem cæteris præstātiorem firmans contra hære. prauit. quæstione prima quibus est addenda. l. 1. titul. 26. par. 7. Vel sic. Hæreticus est infidelis, qui sciens, vel scire debens se Christi legē confessum fuisse, dissentit pertinaciter à fide, quam tenet Romana ecclesia. Infidelis, ponitur loco generis,

†Pena. Concordat. l. 6. titul. fina. infra isto libr. octauo.

strologos y se ha seguido a nos deseruicio y fueron occasiō porque algūos errassen. Porende ordenamos y mandamos que qualquier que d̄ aqui adelante vsare de las dichas artes: o de qualquier dellas: que ayan las penas establescidas por las leyes de las partidas que fablan en esta razon. Y que el juez: o alcalde donde esto acaesciere pueda fazer pesquisa de su officio: y si le fuere denunciado: o lo supiere y no fiziere la dicha pesquisa q̄ pierda el officio. Y porque en este error fallamos que caen assi clerigos como religiosos: y beatos, y beatas como otros. Mandamos a los perlados que se informen de aquestos y los tales que los castiguen y procedan contra ellos a aquellas penas que los derechos ponen.

¶*Ley. II. De los que van a los adeuinos y sorteros que son herejes.*

¶El Rey don Enrrique. III. de penis.

HEreje es todo aquel y deue ser por tal juzgado qualquier Christiano que va a los adeuinos y creer las adeuinãças. En esta mesma pena† incurre y cae segun que en la ley ante desta.

¶*Ley. III. Los Christianos que no creen todos los articulos o alguno dellos son herejes.*

El Rey don Alonso en Segouia año de mil cccc. lv.

HEreje es todo aquel a que es Christiano baptizado, y no cree los Articulos de la sancta fe Catholica, o alguno dellos y denuesta a dios deste tal es la meytad de sus bienes para la camara del Rey.

nam omnis hæreticus infidelis est, vt docet Thomas & Caietan. 2. 2. quæstione. 11. articulo primo Angel. verb. Infidelitas. in princ. Cætera nanque, quæ subijciūtur, ponūtur loco differentiarū. Quinque enim videntur necessaria ad cōstituendum hæreticum. Primum est, vt quis legem Christi sit professus: qui enim baptizatus non est, nec hæreticus est, nec ab ecclesia tanquā talis punietur, cum de his, quæ foris sunt, tm̄ iudicet. Paul. primo ad Corinth. capitulo quinto. & capi. multi. 2. quæstio. prima. cap. Gaudemus. de diuort. Septimacens. de catholi. insti. capitulo trigesimoprimo. numero tertio. quem vi. numero quarto. ¶Secundò. vt sciat, vel scire debeat eandem legem Christi

Christi professum fuisse. iuxta tex. in cap. contra Christianos. de hæret. libro sexto. & cap. firmissimè. eod. titul. Docet Sanct. Thom. 2. 2. quæstion. 10. articulo quinto. &. 8. Quia Christianus dicitur ille, cui impressus est character, etiam si nolit, nec credat. ex tex. in capit. maiores. §. item quæritur. de baptis. Caietan. 2. 2. quæstion. 11. articulo primo. Tertium est, quòd dissentiat per intellectum motum à voluntate, secundùm. Sanct. Thom. 2. 2. quæstion. 11. articulo primo. &. 2. Castr. in libro primo. de iusta hæreticorum punitione. capitu. 1. columna quarta. Septimacen. de insti. catholicis. capit. 25. &. cap. 30. nume. 3. cum iniuria ex affectu facientis procedat. l. illud. ff. de iniur. cap. illud relatum. 15. quæstione prima. Septimacen. vbi suprà cap. 31. numero quinto. cap. cogitatio. de pœnitentia distin. 1. ¶ Quartum est, quòd pertinaciter dissentiat. iuxta. capitul. dixit Apostolus. 24. quæstione tertia. quem refert diuus Thom. 2. 2. quæstion. 11. articulo secundo. ad tertium. Clemẽtina prima. §. porrò de summ. Trinit. Clementi. 1. §. sanè de vsur. extrauag. cùm inter nonnullos. de verb. signi. inter extrauagantes Ioan. 22. Septimacens. vbi suprà. capitu. 31. numero septimo. l. 1. ibi, *con animo pertinaz*. & ibi notaui pagin. 31. titul. primo. libro primo. ordinam. & quis hæresi pertinaciter hærere dicatur. Dic vt tibi declaraui. Nauarr. in manua. cap. 11. num. 17. & in capitul. nouit. notab. 3. num. 41. de iudic. ¶ Ex quo requisito infero intellectum ad text. in capitulo primo. de hæret. dum probat dubium in fide hæreticum esse censendum. Intelligendum enim censeo de illo, qui pleno iudicio dubitat, ita vt si interrogaretur de veritate, nesciret in quam partem se flecteret, nec esset paratus correctioni, quia hæreticus pertinax est. Si tamen quis ignorantia probabili, vel animi infirmitate dubitaret, non discedens à fide catholica, sed veritati cognitæ assentiri paratus, cùm pertinacia careat, hæreticus non est censendus. Ioan. Andr. Henric. Card. Anchar. Panorm. & Ioann. de Anan. in dicto capitulo primo. Alexandri. in capit. nec licuit. columna prima. nu. 4. distin. 17. Ioan. Lup. in allegat. hæresis. §. quinto. Carrer. de hæreti. num. 8. Gabriel in. 4. sententi. distinctio. 13. quæstione secunda. Summa Rosell. verb. Hæreticus. versic. Quartò nunquid dubius. Sylu. verb. Hæresis. 1. quæstion. 3. dicit hanc opinionem communem Martin. Nauar. in rep. capi. inter verba. 21. corollar. nume. 492. pagin. 140. 11. quæstion. 3. & in manuali confes. capitul. 11. num. 17. Castr. aduersus omnes hæreses. ca. 10. libro primo. versi. vid. dixi in rub. in tit. 1. libr. 1. ordinam. in. 1. glo. ¶ Quintum requisitum est, vt dissentiat in his, quæ sunt fidei, non autem in alijs, vt in geometricalibus, vel alijs huiusmodi, quæ omnino ad fidem pertinere non possunt. Diuus Thomas ita notat in. 2. 2. quæstion. 11. articulo secundo. versicul. Respondeo dicendum. tex. sing. in capit. in quibus. 22. quæstione secunda. Alphonsus à Cast. aduersus omnes hæreses. capitu. 1. 3. &. 5. libro primo. & libro primo. de iusta hæreticorum puniti. cap. 1. columna quarta. Septimacen. de institu. catholicis. cap. 31. num. 3. & probatur ex. l. 1. titulo. 1. lib. 1. ordin. Aliam definitionem assignaui in. l. 1. verb, *con animo pertinaz*. titul. 1. libro primo. ordinamen. Vel aliter, vt per Arnaldum Alberti. in rub. de hæret. libr. 6. quæstion. 1. num. 19. Vel dic, Hæreticus est in fidelis, qui postquam verum baptismum suscepit, & fuit sufficienter in fide catholica instructus, pertinaciter errat contra id, quod scit ab ecclesia teneri, siue oppositum veritatis tenens. Alphonsus à Castr. libr. 1. de iusta hæret. puni. cap. 7. & iterum in lib. 1. aduersus omnes hæreses. cap. 9. & Iacob. Septimacen. de institut. catholicis. capitul. 31. vbi in numero primo. ponit plures alias definitiones. ¶ Hæresis autem multis modis contrahitur, nempe, cùm deuiatur à fide Christi, & religione catholica, & mysterijs Romanæ ecclesiæ abnegando, aut impugnando quicquid in lege redemptionis, & in Symbolo Athanasij, & alijs modis, de quibus per Ludou. Carrer. in tracta. de hæretic. versi. Circa secundum. numero. 6. vbi latè, Arnaldus Alberti. in rep. rub. de hæreti. libr. 6. quæstione prima. Et sacramenta ecclesiæ. capit. ad abolendam. de hæret. l. 7. titulo quarto. parti. 1. gloss. in cap. firmissimè. de hæret. ¶ Queri etiam potest, quo ordine sit procedendum in isto crimine hæresis per inquisitores? Respond. vt habetur latè per Iacob. Septimacens. de institut. catholicis capitu. 43. ¶ Quæri insuper solet, Vtrùm hæreticus occultus contrahat pœnam excommunicationis Bullæ cœnæ Domini? Respõdeo. Aut hæresis fuit de per se occulta, quia in mente retenta, aut fuit occulta de per accidens, quia verbis, aut factis fuit deducta exteriùs in aliquo loco solitario. In primo loco sententia excõmunicatiõis non ligat. Nam quamuis hæresis per actum mentis contrahatur, eo quòd in mente est veritas, ac subinde hæresis, tamen ecclesia nullum actum mentalem intendit excommunicare, non solùm quia quantum est ex natura illius actus nequit in cognitionem ecclesiæ venire, verùm quia esset laqueos humanis conscientijs obtendere. Tenet Martin. Nauarr. in capitul. inter verba. 11. quæstione tertia. numero. 492. & in manuali confessorum capit. 11. numer. 17. post Caietan. in summa. verb. Hæresis. Domini. de Soto. in. 4. sen. dist. 22. quæstione. 2. articul. 3. & est communis sententia Theologorũ & Canonistarũ, à qua nullus recedit præter Adrian. in. 4. sent. de confessio. fol. paruæ

impresionis.241.colum.prima. vt testatur Martin.Nauar.in princ.de pœnitentia distinction.5. num.22.versic.Non obstat quod Adrianus.& dixi in.l.prima.verbo.*con animo pertinaz*, titulo primo.libro primo.ordin.pagin.34.versi. Quęritur tamen,vtrum hæreticus.Singulariter Caieta.2.2. quæstion.11.articulo quarto.Couar.in regul.Peccatum.in princ.secundæ partis.numero.7. Secùs quando esset facto vel verbis exteriùs lata, secundùm prædictos post Caietan.in locis præcitatis, vt in secundo casu. ¶ Quanuis gl.in verb.eo ipso. in Clementina prima.§.verum.de hæretic. voluerit constitutionem humanam punire posse crimẽ omnino occultum ex natura sua,& intra mẽtem ipsam latens. Quam sequuntur Stephan.Paul.Panor.Imol.Boni.& Vantrel.colum.fin.ibi.& Panor.in capitulo secundo.columna tertia. de offi. ordinar.num.13.& in capitul.extirpandæ.§. quia verò.columna octaua.num.21.de præbend. Arelat.in tract.de hæresi.quæstion.9.Felin.in capit. absolutos.columna prima.de hæret. & idem Felin.in cap.porrò.columna prima.de sentẽtia excom.Adrian.Papa.quodlib.8.articu.primo.quo in loco dixit hanc communem opinionem esse. fol.157.columna prima. Eandem veriorem cẽset Albert.Pighius libro sexto.de ecclesiasti.Hierarchia.capit.16.Ioann.Methymnensis in codice.de pœnitentia.tracta.De oratione.capi. de potesta. eccles.Ambros.Cathari.Super summula. verb. & notat.de excommunicatione.& verb.Hæreticus.Prior tamen opinio est tenenda,quia ecclesia non iudicat de peccatis mente retentis. iuxta.1. Regum.16.Homines iudicant secundùm quod vident,Deus autem intuetur cor. Et propterea Apostolus prohibet horum iudicium.1. ad Corint. 4.dicens,Nolite ante tempus iudicare,quousque veniat Dominus, qui manifestabit consilia cordium.Si tamen de per accidens id contingeret esse occultum verbis,nempè signis, vel factis exterioribus,quanuis testibus probari non possent actus prohibiti ab ecclesia, constitutio ecclesiæ ligaret.Et ita procedit opinio gloss.in dict.Clemẽtina prima.§.verum.de hæret.cum suis assertoribus suprà relatis.Et ita concordandæ sunt hæ opiniones communes adinuicem inter sepugnantes. Quibus adde Castr.libro secundo.de iusta hæreti.puni.capit.18.Septimacens.cap.42.¶ Nunc tamen inquirendum est de pœnis iustissimè statutis aduersus hæreticos,& quot sint ? Et est dicendum,quòd duplici pœna hæreticus afficitur propter hæreseos crimen,nempè spirituali , & corporali.Inter alia crimina,quæ magis veniunt punienda , crimen hæresis est , quippè quòd plurimùm reipublicæ noceat in re omnium præstantissima.Non obstante,quod hæretici dicunt, fidem rem liberam esse,& neminem ad eam cogendum , vnde inferunt hæreticos non esse puniendos. Quæ propositio est valde iniqua , quasi firmans delinquentes contra præcepta Dei,non esse vlla pœna afficiendos,vt deducit Iacob. Septimacens.in catholicis instit.probans iustissimè puniendos esse capitul.45. de pœnis. Et est vtile in repub.leges statuere pœnales aduersus delinquẽtes,vt obuietur multitudini , quæ potiùs timore pœnæ,quàm virtutis amore se reprimit à delinquendo,iuxta Aristotelem.10.Ethico.capitul.9. dicentem.Multitudo necessitati potiùs,quàm rationi,& pœnæ , quàm honestati paret. Et tradit Alphons.à Castro libro primo. de iusta hæretic. puni.capitulo sexto.fol.44. Et proteruus propter pœnam efficitur sapiens.l.2.titu.11. libro primo.ordinam.Oderunt,inquit Horatius,peccare boni virtutis amore, Oderunt peccare mali formidine pœnæ.capitu.eum qui.de præbend.in.6. Cùm ergo nihil grauius sit,quàm offendere maiestatem diuinam,& sic errare in fide,meritò pœnę diuersæ tam spirituales quàm temporales à iure statutæ sunt aduersus hæreticos.Et quia spiritualis respicit altiorem & præstantiorem causam,id est,animam,ideo de ea priùs agendum erit , scilicet,de excommunicatione, in qua incurrunt eo ipso,quo tenent pertinaciter hæresim , & ipsam factis,vel signis explicarunt.cap.excommunicamus.1.&.2.de hæret.Alphonsus à Castro libr.secundo.de iusta hæretic.punitio.capitul.18.Iacob Septimacens.de institut.catholi.capitu.27.&.capitulo. 42. numero primo.Et ibi probat tantum habere locum in hæresi, quæ ex actibus exterioribus probari potuit , quamuis de per accidens omnino occulta , & improbabilis sit. Si tamen esset mentalis hæreticus, nec ad actus exteriores processit hæresis,non incidere in excommunicationem,& in reliquas hæreticorum pœnas.contra Bald. in.l. si quis non dicam rapere columna prima.C.de episcopis & clericis.Ioan.Anani. in capitulo.si quis Episcopus.de hæret. & Carreri. de hæret.numero.87.qui tenet cum sequacibus hæreticum purè mentalem in excommunicationem,& in reliquas hæreticorum pœnas incidere, contra opinionem receptam , de qua suprà actum fuit.versiculo. Quæri tamen solet vtrum hæreticus.

¶ Quæritur præterea, si hæreticus purè mentalis, qui coram Inquisitoribus hæresim illam occultã confitetur,vel eam reuelat amico,petens ab eo cõsilium,in excommunicationem incidat propter actum exteriorem? Respon.quòd non. Nam canon inducẽs pœnam excõmunicationis,vel afflictionis, est propter actum exteriorem damnatũ,sed actus de quo in quæstione,est bonus, nullamq; hæresim

sim profert de nouo, nec eam approbat, sed refert, vt salutiferum consilium habeat. Septimacens. hanc sententiam post fratrem Francisc. à Victoria. 22. quæstion. 11. articulo tertio comprobat. de institu. Catholicis. capitul. 42. numero. 7. quam absque dubio & multò fortiùs procedere existimat, si talis hæreticus in foro pœnitentiæ confessus fuerit mentalem hæresim: quia ille act? extra omne iudicium humanum est. capit. si sacerdos. de offi. ordin. Infertur, quòd si homo confiteretur quodcunque crimen internum, sed nihil exteriùs egisse, cogitationis pœnam à lege humana non meretur. Palud. in. 4. senten. distincti. 17. quæstione secunda. columna tertia. Nauarr. in princ. de pœn. distinctione quinta. num. primo. ¶ Vtrùm autem hæreticus possit absolui virtute bullarum ab inferiore à Papa ab excommunicatione, quam contraxit ex crimine hæresis? Dic quòd non. Couarr. in rep. cap. Almamater prima parte. §. 11. numer. 15. de senten. excommu. libr. 6. Secunda pœna spiritualis est, quòd hæretici occulti comperto suo errore, post mortem declarãtur excommunicati, vt ecclesiastica sepultura careant. Aluarus Pelagius de planctu ecclesiæ. libro primo. art. 55. fol. 40. litera D. in fin. Alphonsus à Castro libro secundo. de iusta hæreti. punitio. capitul. 19. Iacob. Septimacens. de insti. Catholicis. capi. 27. numero quarto. nec excommunicari possunt, cum sint mortui. cap. legatur. 24. quæsti. 2. nec quo ad excommunicationem est specialitas in hæretico, prout ostendit Alphons. à Castro loco præcitato. cap. 19. &. 20. omissa opinione gl. fin. & Hosti. Antoni. Anchar. & Panorm. qui dicunt speciale esse in crimine hæreseos, quòd quis post mortem excommunicari possit. in capitul. si quis episcopus. de hæret. in glo. fin. glo. etiã verb. post mortem. in cap. sanè. 24. quæstione secũda. Et Anathematizationem & excommunicationẽ non esse idem, ibi ostendit Alphons. à Castr. dict. cap. 19. Et huiusmodi declaratio, quòd ratione hęresis commissæ in vita, censeatur anathematizatus, & declaretur excommunicatum fuisse, ad plura conferre, ibi docet. Et quòd propriè non possit quis excommunicari, patet ex mente Cardin. in summ. 24. quæstione secunda. & in cap. sanè. ead. causa & quæsti. sed impropriè denunciãdo ipsum fuisse excommunicatum in detestationem criminis, & ad terrorem viuentium, cùm sit grauissimũ crimen hæresis. Quod etiam sensit Anani. in. d. c. si quis numero tertio. ¶ Tertia pœna est mors æterna, cum sit peccatum contra, seu aduersus diuinam maiestatem, quam offendere grauissimũ peccatum est, quàm humanam maiestatem. cap. vergentis. & ibi glo. de hæret. cap. clericis. de immuni. eccles. libro sexto. l. Manichæos. C. de hæret. gloss. in capitulo primo. de iureiur. libro sexto. Et quòd sit grauius cæteris peccatis, probat text. vbi Cardi. in capitu. quid autem. numero primo. & 4. 24. quæstione tertia. S. Thom. 2. 2. quęstion. 34. articulo secundo. & quęstione. 29. articulo secundo. ad tertium. & 1. 2. quæstion. 73. articul. 4. ad tertium. Et Marti. Nauar. in manual. capitu. 11. num. 14. pagin. 67. capit. cùm secundùm leges. de hæret. libro sexto. ¶ Confirmatur. Nã quod optimo opponitur, est pessimum, vt patet ex Philosopho. 8. Ethicorum. Sed odium Dei, opponitur dilectioni Dei, in qua consistit optimum hominis, ergo odium Dei est pessimum peccatum. Tum etiam, quia peius est peccare in auersione ex voluntate; & recedere à Deo semel agnita veritate, quàm esse semper in infidelitate. cap. quidam. & ibi gloss. de schism. & sic igne æterno puniendus erit hæreticus, si in ea opinione reprobata decesserit impœnitens, cùm decedat in peccato. Ezech. 18. capit. defleat. de regul. iur. Peccatum enim hæresis maximum est, vt ex suprà dictis constat, & ex Richard. de Media villa in. 4. senten. distinct. 13, articulo quinto. quæstione tertia. l. 33. titulo. 5. part. 1. capitul. Nonne. & ibi glossa prima. quæst. 1. Dixi in. l. 1. verb. *con animo pertinaz*. versic. Vlteriùs etiam dubitatur. tit. 1. libr. 1. ordina. pagin. 32. tex. in. cap. 3. de hæret. ¶ Corporalis, seu temporalis pœna, hoc est, quæ in corpore, & bonis adijcitur hæreticò, siue Clericus, siue laicus sit, declarãda est. Et à clericis incipiamus, cùm eorum crimẽ flagitiosum existat, quippe cùm in maiori dignitate constituti sint, vt aperui suprà libro. 1. titul. 3. in. l. 1. glossa prima. & sic à digniori persona, ratione ordinis, incipiendum erit. Igitur prima pœna postquàm fuerit clericus conuictus de isto pessimo delicto, erit priuationis, nam deponitur ab ordine, & officio, & alijs pœnis afficitur. capitulo primo de hæret. libro sexto quo tex. constat proprium episcopum solùm procedere posse de crimine hæresis contra clericum secundùm formam capituli primi. de hæret. libro sexto. Ad idem tex. in capitulo degradatio. ibi, est à proprio episcopo sibi assistente in degradatione. &c. de pœn. libro sexto. Et sunt episcopi quasi delegati sedis apostolicæ ad cognoscendum, & inquirendum aduersus hæreticos cap. ad abolendam. ad fin. de hæret. c. excommunicamus. §. adijcimus. &. §. volumus. eod. tit. Clem. 1. de hæret. ca. per hoc. eod. titul. lib. 6. vbi inquisitores habent iurisdictionẽ cumulatiuè cum ordinario, non tamen priuatiuè. citat D. Couar. in capit. Almamater. 1. parte. §. 11. nu. 3. de sententia excom. lib. 6. Quia episcopi possunt procedere, aut Capitulũ sede vacante. vt in d. c. ad abolendam. & Clem. 1. de hæret. Felin. in dict. c. ad abolendam. 1. col. versi. Nota episcopus

Ludoui. Carreri. de hæreticis numero. 70. & in condemnando vterque concurrere debet, vt ibi apparet. ¶Sed est dubium, quid in absoluendo inquisitum de crimine hæreseos? Et videtur quẽ libet eorum absoluere posse. ex notatis à Carrerio vbi suprà numero. 72. glos. est in Clementina prima. §. primo. verb. contra eos. de hæretic. vbi Paul. eam sequitur. Panor. & Cardi. §. primo. quę stione quinta. columna tertia. numero quinto. Imol. numero octauo. dicit fortè veriorẽ, & ipsam defendit Bonifac. numero. 173. & respondet ad obiecta Stephan. opinionem cuius Anchar. ibi columna secunda. numero sexto. versi. Quæro dicitur hic dicit magis sustineri posse de iure, quàm glossæ. per regulam iuris, Qui non potest condemnare, nec absoluere. de pœnitentia distinctione prima. capitul. verbum. & capitul. inferior. 21. distin. Et ipsum Anchar. refert Card. in dict. quæstione quinta. numero quinto. & eius verba, quãuis ab eo recedat. ¶Item, quia maius periculum versatur in absoluendo, quàm in condemnando, propter periculũm, quod deinceps versaretur, si iniustè absolueretur, quia serperet sicut cancer, ideo oportet, quòd puniantur cum tempore. Cũ igitur eadem ratio, imò maior in absolutione quàm in condemnatione, idem ius debet seruari. Et ita Bartol. statum in falcidia in relictis ad pias causas iure nouo, protraxit ad correctionem Trebellianicæ. in. l. Marcellus. ff. ad Trebellian. quẽ sequitur Anchar. in Clementina prima. numero sexto. de hæret. Ergo pro opinione. Stephan. contra gl. imò quòd sit necessarium interuenire vtrãq; autoritatẽ, scilicet, prælati, & inquisitoris, nec sufficiat altera tantum. Tenentiſtam partem Aretin. Soci. & Hormanatius Detus. in rub. ff. de acquir. poss. num. 10. ¶In contrarium est, quia Clementina prima. §. verum. de hæret. solum loquitur, quando procedendum est contra hæreticos ad condemnationem, non autem ad absolutionem, & liberationem, quę faciliùs consequitur. l. si vnus. §. pactus. ff. de pact. Et fauorabiliores sumus ad absoluendum. l. fauorabiliores. ff. de reg. iur. l. pen. ff. de pœn. capitul. Odia. de regul. iur. libro sexto. Et huiusmodi non est correctum in casu absolutionis, nec dictum à iure nouo. ergo &c. l. præcipimus. C. de appellatio. l. 1. §. si is qui nauem. ff. de exercito. Tum cùm sit pœnalis restringenda. capitu. statutum. de elect. libro sexto. Et opinio prædictæ glos. placet Ioanni Crotto in rep. rubri. ff. de acquir. posse. numer. 16. versic. Ex præmissa conclusione. vbi congerit motiua Areti. & Soci. contra glos. & respondet ad ea. & Iaso. in. l. 3. numero quinto. columna secunda. ff. de re iudi. Deci. & Hierony. Cagnol. in. l. nemo qui condemnare. ff. de regul. iur. vterque in num. 3. vbi reputant. dict. glos. not. Et idem sentit Panor. in capitul. excommunicamus primo. nume. 13. de hæret. coltum. fin. ibi, dum dicit, quo ad actũ prætudicialem: ergo in non prætudiciali episcopus sine inquisitore, vel econuerso absoluendo inquisitum procedere possunt. Opinio Ioan. And. est communis & tenenda secundum Carreri. in tract. de hæreti. vbi latè prosequitur istam quæstionem disputabilem. numer. 72. quem vide. Et communiter receptam in suo casu dicit esse Hieron. Cagnol. in dict. l. nemo. numero tertio. quia episcopus habebat potestatem condemnandi & absoluendi solus, & in de Clemẽtina prima de hæretic. ius scilicet nouum correctorium eidem potestatem condemnandi abstulit absque certa solennitate. Remanet ergo potestas absoluendi incorrecta, quicquid Felin. in capitul. non potest. columna prima. numero secundo de re iudi. in cõtrarium prædictæ glos. dixerit. & doct. suprà adducti pro parte contraria. facit capi. vt commissi. §. sunt autem. de hæret. libro sexto. ibi, in priuando tales &c. ergo non in absoluendo est requirendum. ¶Quæritur ergo, ad quem iudicem spectet cognitio hæresis, an ad ecclesiasticum, vel ad secularem? Dicendum est ad iudicem ecclesiasticum pertinere, cùm sit hæresis crimen merè ecclesiasticum. glo. in sum. 11. quæstione prima. latè probat Ludoui. Carreri. de hæretic. num. 61. versic. Circa itaque tertium. nec iudex secularis quoquo modo de isto crimine cognoscere potest sub pœna excommunicationis capitul. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hæreti. lib. 6. capitul. cùm secundùm leges. eod. titul. & lib. cap. ad abolendam. de hæret. Aegi. Bosi. in tract. de hæreti. pagin. 229. in pract. numer. 10. Siman. capitul. 36. vbi suprà. Alciat. in capitul. cùm non ab homine. nume. 73. de iudi. Et potestas Inquisitorum traditur per Septimacens. vbi suprà. capitul. 34. numer. 14. Et quod spectet ad ecclesiam vt mere ecclesiasticum, est. l. 58. & ibi Gregor. Lop. in glossa prima. titulo sexto. partita prima. Petrus Belluga in specul. Princip. rub. 11. §. Viso de personis. numer. 1. vbi omnino videas aliqua notanda in materia. glo. Gregor. Lopij in. l. 2. titul. 26. part. 7. in glo. 2. vbi est text. Præpos. in capit. lege. colum. 2. num. 11. distin. 19. Est præterea dubium, vtrùm hæreticus sit puniẽdus eo in loco, in quo crimen hæresis commiserit vel in eo, vbi aufugit, & fuit captus, & sic sit remittendus ad ordinarium loci delicti commissi? Videtur, quòd accusatus de hæresi vbicunque fuerit est puniendus, nec erit facienda remissio. Guido Papę decisione. 202. incipi. In remissione malefactoris fienda versicul. Quartò quòd ipse delatus. numero primo. citat Iacob. Butrigar. in. l. Arriani C. de hæret. ita tenentem, sed in meo libro id nõ repe-

reperitur, sed Iacob. de Rauena. & Cyn. in. l. 1. C. de sum. Trini. huic sententiæ adhærent, quanuis referat Cy. num. 7. opinionem contrariam Petri, vltimo loco. Sed Petrus Bellaperti. ibi colũ. fina. tenet primam opinionem, cuius verba formalia sunt. Sed pone quidam hæreticus facit hic transitum per villam istam, nec exercet hæresim suam, accusatus est hic, nunquid debet hic puniri? Videtur quòd non, quia dicit lex, quòd reducẽdus est reus in locum, in quem deliquit infrà vbi de crimi. agi oportet. authẽ. Qua in prouincia. Sed hic non deliquit. Dominus meus dicit, quòd hic est puniendus: quia in omni loco deliquit, in cœlo, & in terra, & in omnibus elementis, ex quo est hęreticus. argum. infrà. de hære. l. Arriani. Hacten? ille. Alberi. in rubr. C. de hæret. eandem opinionem tuetur Ioan. Andr. in nouella in cap. vt commissi. colum. fin. num. 7. de hæret. lib. 6. & ibi Ancharran. not. 4. columna secunda. qui sicut Cyn. loco allegato citat Petrum pro parte contraria. Sed vt vides, imò tenet in hoc crimine non esse locum remissioni. Cardi. in Clem. 2. §. deniq;. de re iudi. columna tertia. quæstion. 9. num. 12. & Bonifaci. in dict. Clem. §. Nos tam ex superioritate. Ioan. de Anani. in capit. 1. colum. fin. numer. 6. de hæretic. Iacob de Bellouis. in rep. cap. Romana. §. contrahentes num. 116. de for. comp. lib. 6. Gondisal. à Villadiego in tract. de hæretic. quæstion. 8. Franch. in cap. vt commissi. colum. 2. numer. 3. de hæret. lib. 6. vbi conciliat opiniones contrarias in hoc. Philipp. Prob. ad Ioannem monach. in rub. de hæret. lib. 6. num. 9. & in capitul. inquisitores. eod. tit. & lib. nu. 4. Hermas libr. 2. de instaurand. religio. capit. 9. in fin. Iacob. Septimacens. capi. 2. num. 3. Grego. Lopius in. l. 11. gloss. 1. titul. 26. par. 7. vbi vide. ¶ Confirmatur. Nam crimen hæresis in Deum solum committitur, quod commissum, in omnium fertur iniuriam. vt probat. l. Manichæos. C. de hæret. l. raptores. C. de episcopis. & cle. Ioan. monach. in rub. de hæret. & vbique deliquit hæreticus, in cœlo, in mari, & in terra, & vbique est tribunal Domini, cuius causa tractatur argu. cap. cùm episcopus. de offi. ordin. libr. 6. Et Domini est terra, & plenitudo eius. 1. ad Corint. 10. nec dabilis est locus, quo magis principaliter hæreticus delinquat, cùm hæresis habeat tractum successiuum. ¶ Item tota iurisdictio est vniuersalis Domini, & eorum qui eius loco sunt in terra præpositi, vt inquit Psal. Psal. 23. Domi est terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo. Ergo à quocunque iudice ordinario ecclesiastico in suo foro erit puniendus, in quocunque regno reperiatur, nec erit remittendus ad locum, vbi commisit hæresis crimen. argumen. l. raptores. §. sinautem. dum dicit. Simile studium cum magna solicitudine adhibeant, vt eos possint comprehendere, & comprehensos in tali crimine post legitimas & iuri cognitas probationes sine fori præscriptione durissimis pœnis afficiant, & mortis condemnent supplicio. C. de episcop. & cleric. ergo multò fortius in isto crimine hæresis.

¶ Præterea hæretici serpunt sicut cancer suis inuentionibus pestilentissimis, & pestem contagiosam secum afferre, non est dubium, qua cæteros homines inficere solent. Clementina prima. §. verum. de hæret. Et hæreticus loco proditoris habetur, & hostis totius Christianæ reipublicæ, vt merito vbique puniri possit. argumen. l. is qui in reatu. ibi, Reus est hostili animo aduersus rempub. vel Principem. ff. ad leg. Iuli. maiest. l. proditores ff. de re milit. & ratione actus successiui in loco, vbi fuit captus. ex Bartol. numero secundo. in. l. si dominium. ff. de furt. vbi vid. additionem Paul. Castrens. in. l. Pomponius. 2. ff. de nego. gest. Bal. in. l. qui furem. ff. de statu homi. Hippolyt. consilio. 136. numero. 15. Et sic seruatur in Hispania, vt refert Septimacens. vbi suprà capitulo secundo. numero quarto. ¶ In contrarium est text. in capitulo si peccauerit. §. sunt homines. secunda quæstione prima. ibi, vbi contigerit malum, ibi moriatur. ergo cum dictio, vbi, denotet locum commissi delicti, ibi erit remittendus, & non vbi fuit captus. Hippolyt. pro vtraque parte plura adducit per te videnda in materia remissionis in rep. l. vnic. C. de raptu virginum. numero. 123. versicu lo, Sed quæro si capiantur. Et in practi. causarum crimi. repetit in. §. opportunè. numero. 32. Petr. Foler. in pra. prima. part. secundæ partis, audiantur excusatores. pagin. 76. numero. 65. A Egidi. Bossi. in pract. crimi. agit de remissione delinquentis in titul. de foro competenti. numero. 50. cum sequent. & Couarru. latè resoluit de literis requisitorijs ad criminum punitionem in practi. quæstion. capitulo vndecimo. & in numero duodecimo. versicul. Decimoquinto superest examinare. agit de isto dubio, & fatetur primam opinionem communem esse. Quam communem sequitur Barthol. Cassan. in consuetud. Burgund. rub. 12. §. 1. numer. 17.

¶ Sed videtur, quòd cum regula sit, quòd vbi quis commisit delictum, ibi sit puniendus, & sic remittendus ad illum iudicem, in quo commissum est crimen capitulo primo. tertia quæstion. 6. vbi Fabianus Papa ait, ibi enim semper causa agatur, vbi crimen admittitur. & in capitulo primo de rapto. & ibi gloss. vnica. capitulo postulasti. de foro. competen. authen. Qua in prouincia. C. vbi de crimi. agi oport. l. 32. titulo secũdo. part. 3. l. 18. & ibi Gregorius Lopez. verbo. recabdar.

titul.1.part.7.& in capitibus Prætorum.capitul. 27.l.1.& ibi Grego.Lopez in gloss.2.tit.29.part. 7.authen.Si verò criminis.C.de adult.tex.in authen.vt nulli iudic.§. si verò quis comprehensorum.colum.9.& in authen.vt iudi. fine quo quo suffrag.§.si quis autem.coll.2.d.l.1.& l.2.tit.17.libr. 8.ordina.Traditur a Matthæo de Afflict.in consti.Neapolitan.lib.1.rub.10.num.17.& in rub.41 num.12.Late Cassan.in consuet.Burgundiæ.rubr.12.num.6.Bartholo.Soci.in regul.335.incipiã. Remissio in delictis.Boeri.in consue.Bituricens. *Des coſtumes concernans les juges & leur iuriſdi.*§.21. ad fin.Bartholo.Veron.Cæpol.consi.Criminal. 58.vbi vid.& Anto.Gom.de delictis capit.1.nu. 87.fol.25.colum.1.Si ergo regula est ista,ab ea nõ est recedendum in casu proposito,& in criminibus similibus,cùm eædem rationes sint, & fortè validiores ad hoc,vt fiat delinquentis remissio,& non in loco,in quo aufugit:quæ ad modum fieri debet in cæteris delinquentibus,contra primam communem opinionẽ.¶Rationes quatuor, quæ causæ huius remissionis fuisse videntur, adnotauit Iacob.de Belloui.in rep.dict.§.contrahentes. num.110.quas refert Couar.in dictis practicis quæstio.cap.11.num.2.quæ omnes versantur in hæresis crimen.Ergo erit locus remissioni,si inquisitò reus loci,in quo fuit commissa hæresis,requirant iudicem loci vbi aufugit,& est captus, vt ibi pœnã delicti suscipiat in exemplum aliorum vt in authen.vt iudices sine quo quo suffra.§.si quis autẽ. ad fin.coll.2.Et istam partem tenet Couar.vbi suprà dict.ca.11.num.12.¶Limita ergo eo casu,quò iudex,qui delinquentem captum habet,nõ fuisset requisitus à iudice ratione delicti:quia non exactus,remittere non tenetur,sed eum punire poterit sine pœna.Couar.vbi suprà.capit.11.colum. pen.num.11.Et ita intelligendam esse censet opinionem communem suprà relatam.Ludoui.Burges.ab eo non citatus hunc intelligendi modum ad prædictas opiniões assignauit in rep.l.si se subijciant.num.129.ff.de iudi.Hippoly.in rep.l.vni. C.de rap.virgi.numer.123.¶Secundò limita,nisi essent loca,nempè vbi fuit captus,& vbi cõmisit delictum sub diuersis iudicibus & dominis,vt est respectu Hispaniæ Francia,vel Anglia,& sic non habet locum remissio,quippè cum quodlibet regnum,seu ciuitas sit diuersæ iurisdictionis & dominij,& habetur loco prouinciæ.glossi.in.l. fina. verb.id est,in vna prouincia.C.de præscrip.long. tempor.communiter recepta secundũ Sebastian. Sapiam in.l.hæres absens.§.si quis tutelam.nu.5. ff.de iudi.vbi idem tenent Angel.& Paul.Castr. Bald.in.l.2.C.de seru.fugit.colu.2.num.2.versic. Sed numquid.vbi Deci.in additione.& in.l.præses.3.column.fin.ad fin. ff.de offi.præsid.& in.l. executorem.num.27.colum.8.C.de exec.rei iudi.Philipp.Franc.in cap.Romana.§.contrahentes.numer.9.de foro compet.lib.6.qui tenent de consuetudine non seruari, nisi in locis, qui sunt sub eodem domino,vt sit locus remissioni, imò videmus,quòd delinquentes se transferentes ad regnum diuersum, gaudent libertate delicti ibi commorantes.Cassan.in consuet.Burgund.rub. 12.§.vni.num.14.Nicola.Boeri.in consuet.Bituricens.rub. *De coſtumes concernans le juges, & leur juriſdi.*§.21.ad fin.& decis.29.Stepha.Aufreri.ad capellam Tholosan.decisi.319.Bald.in.l.1.C.vbi de crimi.agi oport.Iacob.de Belloui.in dict.repe.§. contrahentes.num.113.Matth.de Afflict.in consti.Neapolitan.lib.2.rub.3.num.88.Paul. de Lazar.Imol.& doct.in clem.Pastoralis. super gloss. in verb.de more.de re iudi.qui testantur de communi totius orbis Christiani vsu & praxi receptã esse prædictam sententiam.Couar.in practi.quæstio.cap.11.nume.10.versic.Duodecimo loco sese offert quem in hac materia requisitoriarum videbis.Adde.l.103.libr. pragmati.qua cauetur,quòd delinquentes in hoc regno si aufugiant ad Portugalliam,vel è conuerso,sunt remittendi ad locum delicti,vt ibi puniantur,iuxta concordiam regis nostri & Portugalliæ. Sed non est omittendum, quibus expensis remissio sit facienda? Sebastian. Sapia in rep.l.hæres.§.si quis tutelam.column.2. ff.de iudi.dicit,quòd in omnibus casibus, quibus remissio petitur,expensæ sunt faciendæ de bonis petentis.citat Bald.in cap.nonnulli.colum.3.nu. 9.de resc.& in capit.1.§.si iudex. de pace tenend. Matthę.Afflict.lib.1.constitu.regni Siciliæ.rub. 41.num.13.Couar.vbi suprâ.cap.11.num.11.versi. Decimoquartò.Dixi in.l.1.glossi.1.quæst.5.titul. 5.lib.3.ordinamen.& est.l.12.titul. 17. vbi dixi in glossi.fin.infrà eod.libr.8.ordinament.¶Cùm ergo pœna in clericis sit degradatio,vtiliter quæritur quid,& quotuplex sit? Degradatio autem est depositio verbo,aut facto celebrata, ordine iuris seruato,propter delictum contra clericum ab eo commissum.vt colligitur ex.cap.1.de hæret.libr. 6.& cap.2.de pœn.eod.lib.capit.excommunicamus.1.§.credentes.de hæret.ibi, Si verò clericus fuerit,ab omni officio,& beneficio deponatur,vt in quo est maior culpa,grauior exerceatur vindicta.Et in eod.tex.in.§.damnati verò.ibi,Clericis priùs à suis ordinibus degradatis.cap.1.ibi,depositus iustè.& in cap.2.ibi,fuerit degradatus.cum simili.de cleri.ex com.ministr. Degradatio propriè importat priuationem executionis officij,& beneficij ecclesiastici simpliciter,& ex toto, absque spe restitutionis, cum certa solennitate, & priuatione priuilegij clericalis.vnde à depositione differt,quæ est priuatio eorundem absque spe restitu-

restitutionis, sed retento priuilegio fori, & cap. si quis suadente. 17. quæstion. 4. & à suspensione, quæ est priuatio eorundem simpliciter, vel ad tẽpus, cum spe dispensationis, vt docet Syluest. in summa. verb. Degradatio. in princ. Vel degradatio, est priuilegiorum, & ordinum sacrorum amotio, vel priuatio ob crimen atrox facta contra clericum in sacris constitutum capit. 2. de pœn. libr. 6. cap. cùm non ab homine. de iudi. capi. qualiter & quando. de accus. cap. nouimus. de verbo. significa. Firmian. in tracta. de episcopis. 8. part. 4. lib. titul. De degradatione & depositione episcopi. in prin. nume. 1. fol. 70. in. 4. volu. tract. diuersorum docto. & ibi dicit, quòd depositio, est à dignitatibus & honoribus amotio. Specu. de accusatio. §. 2. versic. Vel dici potest. Et probatur in iuribus suprà citatis. Degradatio autem est duplex, scilicet verbalis, & actualis. Verbalis est duplex: quędam vt terminus pœnæ, altera, vt præambula ad degradationem actualem, seu realem. Realis etiam est duplex: quædam vera: altera ficta. Verbalis est, quæ verbo fit, vt verbum sonat, & est vt terminus pœnæ, quando iudex ecclesiasticus non intendit procedere ad realem seu actualem degradationẽ, sed tantùm dicta verbali degradatione est contentus: quia in ea verbali degradatione pœna delinquentis est terminata, & iudex secularis in eo delicto nihil debet facere, ne inde maleficium bis puniatur, quia non iudicabis bis in idipsum. Nahum cap. 1. Non consurget duplex tribulatio. ca. at si clerici. §. fin. de iudi. cap. presbyter. 81. distin. gloss. in capit. per hoc. verb. Sententia. de hæret. lib. 6. Augusti. Beroi. in cap. 1. num. 92. de iudi. Et de hac verbali degradatione prout sonat termin⁹ pœnæ, loquitur Bald. in. l. officiales. C. de epis. & cleri. quæ sumitur pro depositione, seu priuatione. dicti iubem⁹. §. œconomus. C. de sacrosan. eccl. & sic habetur in cap. tuæ. de pœn. vbi Panor. inquit tex. illum loqui de degradatione verbali, quæ nõ priuat ab omni priuilegio, vnde non aufert priuilegium fori, nisi sequatur incorrigibilitas. ca. cùm non ab homine. de iudi. quem ibi not. dixit Cardi. ad hoc, quòd clericus non efficitur de iudicio seculari, nisi quando non potest corrigi per ecclesiam, & ille talis dicitur incorrigibilis. tex. not. in capit. incestuosi. 23. quæst. 5. capit. ad audientiam. ibi, degradatis. de crimi. falsi. quem text. intelligit communis ibi, id est, verbaliter. & cap. dictum. 81. distin. vbi gloss. verb. seculariter. infert, quòd nisi sint corrigibiles, incidunt in sententiam Canonis imponentes in eos inanus violentas, eos verberãdo. Quam dixit singul. Franch. in capit. degradatio. de pœn. lib. 6. Secus in verberante realiter degradatum. Panor. in capit. ad abolendam. de hæret. gloss. in dict. capitul. degradatio. Angel. verb. Degradatio. versi. Vtrum verberans & Sylu. eo. verb. quæstio. 6. Præpositus in capitul. nulli. dist. 84. colum. fin. num. 6. Anchar. in cap. at si clerici. num. 5. de iudi. Et talis degradatio verbalis ponitur pro depositione. cap. si quis laicus. 22. quæstio. 5. vbi clericus, vel episcopus degradatur propter conspirationem factam contra dominum terræ. Ita intelligit Deci. in cap. at si clerici. colum. pen. num. 39. de iud. Et eodem modo loquitur Panor. in cap. non potest. colum. 2. de re iudi. & in capit. nouimus. de verb. signi. Arnald. Alberti. in repe. cap. quoniam. de hæret. lib. 6. quæstio. 14. num. 3. ¶ Et hæc verbalis depositio fit solo verbo, quando crimen & causa exposulat per sententiam. vt Spec. notat tit. de accu. §. 1. qua criminosus perpetuò ab ordinibus sacris depositus declaratur cap. qualiter & quando de accusatio. August. Beroi. in dict. cap. at si clerici. num. 83. cap. veritatis. de dolo & contuma. nempè dicendo in sententia, quia nobis constat de culpa & crimine, quod resultat ex processu flagitiosum esse homicidam, vel proditorem contra Titium Cantorem ecclesię cathedralis, ideo eum deponendum perpetuò cẽsemus ab officio & beneficio, prout deponimus. ex Specu. vbi suprà. versic. Item quæritur per prædicta iura etiam probatur. Et Arnald. Alber. vbi suprà. ¶ Altera, quæ est degradatio verbalis, quæ est præparatoria ad pœnam, fit quando iudex intendit procedere ad degradationem actualiter, qua facta, reliquit degradatum brachio seculari puniendum, & hæc differt à præcedenti in duobus: quia huiusmodi verbalis destituit constitutum in sacris omni ordine, & priuilegio clericali, & alijs prærogatiuis, quibus est insignitus. vt in capi. degradatio. de pœn. lib. 6. & sic penitus desinit esse clericus, vt possit à iudice seculari puniri. vt declarat Iacob. Butrig. in authen. Presbyteri. in. 2. col. 2. versi. Nota de pœna degradationis. vbi Bal. trã scripsit ad literam. C. de epis. & cleri. Idem tenet Bald. in. l. officiales. colum. 2. verfic. Secundus casus est ratione subsecutæ. C. eod. titu. Arnald. Alberti. in rep. cap. quoniam. quæstion. 14. num. 4. de hæret. lib. 6. Augusti. Beroi. in cap. at si clerici. num. 83. de iudic. ¶ Est notandum, quòd hæc verbalis degradatio ad effectum, vt actualis sequatur debet promulgari de consensu prælatorum in crimine hæresis. vt in cap. 1. de hæret. lib. 6. & in alijs de consensu episcoporum. vt in cap. degradatio. de pœn. lib. 6. & sic numerus episcoporum requiritur in degradatione clerici verbali, quando talẽ verbalem sequutura est actualis, quia ad actualem huiusmodi episcoporum numerus minimè est necessarius. Ioan. And. Domi. Anchar. & Philipp. Franch. in dict. c. degradatio. de pœn. lib. 6. Panor. in cap. non potest. de sententia & re iudi.

colum.3.num.10.& Feli.etiam num.10.Angel.in summ.verb.Degradatio.in princ.Sylvest.verb. Degradatio.quæstion.1.Alberti.de hæreti.lib.6. in cap.1.quæstion.14.nu.6.Actualis enim degradatio est executio verbalis præcedentis, propter ea fieri potest sine prædicto numero, secundùm prædictos doct.Intellige præterea, quòd prædicta solennitas requisita est in clericis in sacris tex. in dict.cap.1.de hæret.lib.6.quo fit in constitutis in minoribus quanuis degradentur, quando traduntur curiæ seculari.vt per gloss.in ca.1. de cler. excomm.vel deposit.ministrant.Panorm.& Docto.ibi.Panorm.& Deci.in cap.cùm non ab homine.de iudi.Panorm.in capit.non potest. de re iudi.nullus tamen episcoporum numerus ad eius degradationem requiritur,secundùm Ioan.And. & Philipp.Franch.in cap.2.de pœn.lib.6.Panor. in dict.capitul.non potest.num.11. sufficit enim proprius episcopus,cum consensu Capituli, nisi esset præscriptum à prælato quòd non interueniret,vt in capit.3.de consuet.lib.6. secundùm Panorm.vbi suprà.per tex.in.dict.capit.2.de pœn. lib.6.versic.Quanquam proprij episcopi sententia sine aliorum episcoporum præsentia sufficiat in degradatione eorum,qui minores duntaxat ordines receperunt.¶Est & alia actualis & solennis degradatio,quæ fit hæretico clerico pertinace,relapso,vel impœnitenti,qui degradatur, & iudici seculari traditur.capi.ad abolendam.de hæret.c. excommunicamus.§.1.&capit.pen.eo.titul.quo casu realis degradatio fieri oportet ab episcopo proprio,conuocatis abbatibus, alijsque prælatis & religiosis,ac literatis viris,& hæc degradatio ab vno episcopo tantùm fit in causa hæresis, & non in cæteris criminibus fidei fauore.vt est tex.in.c. quoniam.de hæret.libr.6.Iacob.Septimacens.de institutio.catholicis.cap.45.num.25.Et statutum est in sancta Synodo Tridentina habita sub Pontifice Iulio.iij.Papa.Sessio.13.can.4.Cuius verba sunt.Episcopo per se,seu illius vicarium in spiritualibus generalem,contra clericum in sacris,etiã presbyteratus ordinibus constitutum, etiam ad illius condemnationem,nec non verbalem depositionem, & per seipsum etiam ad actualem atq; solennem degradationem ab ipsis ordinibus, & gradibus ecclesiasticis,in casibus in quibus aliorũ episcoporum præsentia in numero à Canonibus diffinito requiritur,& absq; illis procedere liceat Adhibitis tamen & in hoc sibi assistentibus totidem abbatibus vsum mitræ,& baculi ex priuilegio Apostolico habentibus,si in ciuitate,aut diœcesi reperiri,& commodè interesse possint.A lioquin alijs personis in ecclesiastica dignitate cõstitutis,quæ ætate graues,ac iuris scientia commendabiles existant.¶Fit autem degradatio cum solẽni detractione insignium clericalis militia, qua quidem à sacra militia expulsus, & exauctoratus omni priuilegio clericali destituitur, ademptis singulis ornamentis,ad eius,qui degradandus est ordinem pertinentibus.ca.Degradatio. de pœn. libr.6.& hoc fieri debet præsente iudice seculari, cui statim relinquendus est,non tamen tradẽdus. Ecclesia tamen debet pro eo efficaciter intercedere,vt secularis citra mortis periculum sententiam moderetur capit.nouimus.de verbor.signi. capi. degradatio.Decius in capit.cùm non ab homine. numer.14.de iudi.Albertinus,qui ponit formam verborum ad degradationem actualem in rep.c. quoniam.quæstion.14.de hær.lib.6.Albert.Brunus lib.4.de hæret.ca.14.Ludoui.Carreri.de hæret.num.133.cum seq.Iacob.Septimacens.cap.45. num.25.l.60.&ibi Gregor.Lopius verb. *Darlo luego*.titul.6.part.1.& Specula.optimè.tit.de accusatione.§.Secundo loco videndum est.num.5.& in 7.nume.subijcit formam degradationis.Colligitur etiam ex Ioan.Bernar.in praxi Canoni.c.90. vbi ponit rescriptum contra illos monachos Hispalenses,qui proditoriè occiderunt prouincialẽ, & ipsi occisi fuerunt propter immanitatem criminis,quia ille erat loco episcopi.Panorm.in capit. cum singulis.de stat.monach.Grego.Lopez.in.l. 61.verb.homicidio titu.6.part.1.¶Vtrùm autem quilibet degradatus,quàm citò degradatur,sit curiæ seculari tradendus pro quocũque crimine graui? Videtur dicendum,quòd propter grauitatem criminis sit clericus degradandus actualiter,& tradendus curiæ seculari,minimè considerata incorrigibilitate in crimine hæresis.capi.ad abolendã. §.1.&.2.de hæret.Et in falsario literarum Papæ.c. ad falsariorum.de crimi.fal.Et tertius casus est in clerico deposito propter calumniam, quam intulit episcopo.cap.si quis sacerdotum.11.quæstio.1. Ioan.in sum.confessio.lib.1.titul.5.quæsti.10.Hostiens.istos tres casus ponit in sum.de hęret.§.qua pœna feriatur.l.60.titul.6.partit.1.Sed prædicta iura sunt intelligenda data incorrigibilitate. ex gloss.in capit.atti clerici.§.de adulterijs.de iudic. Et ista opinio est communis contra alteram communem,& tenendam,prout colligitur ex Ioann. Bernard.in pract.Canoni.Crimina.capitu.90.& Gregor.Lopez in.l.61.verb.Homicidio.titul.6. part.1.AEgidi.Bosi,in practi.delictorum.titu.de foro comp.num.132.Latè tradit Arnaldus Alberti.in rep.cap.quoniam.quæstio.11.numer.9.cum seq.de hæret.lib.6.Dicit communem Deci. in.c. atti clerici.in fin.princ.de iudic.Et pro hac communi sententia põderat tribus modis facere text. in capi.cùm non ab homine.de iudi.& ibi Areti. colum.9.asserit communem.& in dict.capit. atti clerici.colum.etiam.9.Couar.lib.2.Variarum resolut.

ſolut. capitul. 20. num. 7. Fernand. Vaſquius Mẽchacen. lib. 3. de ſucceſ. creatio. §. 22. numer. 52. qui amplectitur contrariam communem & ipſam, aliquot fundamentis approbat. Sed primæ aſſentiendum eſt, non enim video poſſe hanc traditionem iuſtè fieri poſſe poſt degradationem, niſi clericus ſit incorrigibilis, aut in his criminibus, quæ expreſsim iuxta canonicas ſanctiones, eam punitionem admittunt. Nec tamen negandum eſt, poſſe homicidium contingere, aliudue crimẽ ita damnoſum & pernicioſum reipub. inſpectis loci, temporis, & perſonarum qualitatibus, quod arbitrio diſcretorum iudicum hãc traditionem iuſtiſſimè patiatur. Qua in re maturo conſilio procedẽdum erit, & ſecundùm ſubiectam materiam, vt euitetur maius malum, quod inde euenire poſſet in republica. Et ſic relapſi tradendi ſunt curiæ ſeculari cap. ſuper eod. de hæret. libr. 6. qui quanuis ad ſpiritualia admittantur pœnitentes, cum eccleſia nulli claudat redeunti gremium ſuum, tamen quo ad pœnam temporalem non admittitur, quominus puniatur, ex mente Doctorum in dict. capitul. ſuper eo. & Bart. in l. qui ea mente. colum na ſecunda. num. 1. ff. de furt. Anani. in capitul. ad abolendam. de hæret. colum. 7. Et intra quantum tempus dicatur quis continuò & confeſtim redire ad fidem & eccleſiæ vnitatem, vt reconciliari valeat. vt in cap. ad abolendam. de hæret. & in capitul. vt officium. eod. titu. lib. 6. l. 2. tit. 26. part. 3. Declaratibi Gregor. Lopius in gloſ. 3. quem vide poſt Archi. in capitul. vt commiſsi. §. nec non. de hæret. lib. 6. ¶ Vtrùm autem eo caſu, quo ſit hæreticus immurandus perpetuò, ſit degradandus, ſicut quando eſt tradendus Curiæ ſeculari? Reſpõ. quòd eodem modo degradatur capit. 1. de hæret. libr. 6. Panorm. in capit. excommunicamus. 2. de ſententia excommu. Paul. Grilland. de hæret. q. 7. numero primo. Gondiſſal. à Villadiego cõtra hæretic. prauita. quæſtion. 19. verſic. Sed occurrit iuxta hoc. num. 3. Et epiſcopus ſolus cum ſuo Capitulo facere poterit degradationem, iuxta text. in dict. capit. 1. cum ſua gloſſ. fin. de hæret. libr. 6. Sed ſi conſuetudine præſcriptum eſſet ius corrigendi ſine Capitulo, poſſet abſque eod. capi. 3. de conſuet. lib. 6. Not. ſecundum Panor. in capi. nouit. colum. 2. de his quæ fiunt à prælat. Illud tamẽ annotandum eſt, quòd epiſcopus debet eſſe confirmatus, & conſecratus ad hoc, vt clericum degradare poſsit, ſecundùm Domi. in capitul. 1. de hæret. lib. 6. quia eſt ordinis, ordines conferre, ſimiliter & auferre ergo cap. auaritiæ. de elect. lib. 6. Faciunt à me congeſta in lib. 1. ordi. titul. 6. l. 2. gl. 2. pagin. 261. vbi adduxi duas opiniones adinuicem cõtrarias. Et quæ tradit Selua de beneficio. 1. part. quæſtion. 2. num. 32. ¶ Et poſt actualem degradationem, vtrùm ſit neceſſaria traditio curiæ ſeculari ad hoc vt puniri poſsit, eſt dubium? Et videtur quòd ſic cap. 1. de hæret. lib. 6. dum dicit, cùm pro hæreſi fuerit curiæ ſeculari relinquendus. ergo ante traditionem factam iudici ſeculari per eccleſiaſticum, non poterit capi, ex eo, quia adhuc eſt in foro eccleſiæ. cap. nouimus. de verbor. ſigni. Sed dicendum eſt, quòd cùm fuerit degradatus actualiter, non requiritur alia actualis traditio, vt declarat Domi. & Franch. num. 3. in ca. 2. §. fin. de pœn. lib. 6. Panor. Areti. & Deci. num. 14. in capi. cùm non ab homine. de iudic. Angel. verb. Degradatio. §. 2. & ſic poterit puniri à iudice laico. Licèt tutius ſit, vt fiat traditio. ¶ Degradationis forma cũorationibus ſolitis in omnibus ordinibus, habentur in Pontificali Romano. fol. 201. cum duobus ſequentibus, vbi vide. Et vltimum in conſtruendo, eſt primum in reſoluendo, ſecundùm Philoſoph. vt patet exemplum in domo quæ deſtruitur, ſecundùm Ioan. Andr. & Domi. in dict. capi. 2. §. poterit. numero tertio. verſic. Quæro an iſte tex. & Philipp. Franch. nume. 1. colum. 1. ¶ Eſt & alia pœna contra hæreticum, ſiue clericum poſt degradationem actualem, ſeu laicum, mors naturalis igne vltore. Probat. l. Arriani. C. de hæret. Alphonſus à Caſtro libro ſecundo. de iuſta hæreti. puni. cap. 12. Septimacenſ. de inſti. catholicis. cap. 45. vbi num. 8. dicit de conſuetudine eſſe introductum, vt ſit ignis, vt dixi & probaui in. l. 1. verbo. *con animo pertinaz*. titul. 1. libr. 1. ordina. pagin. 32. Bartholomæ. Fumi in ſum. Armilla. verb. Hæreſis. num. 11. verſic. Hæretici quomodo puniantur pœna ignis. Angel. verb. Hæreticus. §. 16. vbi dicit, quòd animaduerſio eſt pœna ignis de conſuetudine, licèt de iure ſit pœna mortis. gloſſ. in. ca. pen. verb. puniendi. de hæret. & ibi Panor. Paul. Grilland. de hæret. quæſtio. 3. Stephan. Bertrand. conſi. 212. lib. 2. Couar. lib. 2. Variarum reſolut. capit. 10. num. 10. l. 2. titul. 26. part. 7. l. 2. titul. 1. lib. 4. foro legum. Gondiſſal. à Villadiego de hæret. quæſtion. 15. Ioan. Berberi. in viatorio iuris. rubr. De crimine læſæ maieſtatis. Plures caſus, quibus quis pœna mortis venit puniendus, ponit Caſſanæ. in conſuetud. Burgund. rubr. 1. num. 6. fol. 14. Et caſus, in quibus quis de iure communi puniendus eſt pœna ignis, ſcripſit Lucas de Penna in. l. 1. colum. 1. C. de immu. nemi. conced. libr. 10. refert Matthæ. de Afflictis in conſti. Neapoli. rub. 1. libro primo. num. 39. vbi loquitur in hæretico, qui eſt flammis viuus comburendus. ¶ Pœna tamen ignis non omnibus hæreticis infligenda eſt, ſed eis tantùm, qui vel relapſi ſunt, vel in ſua pertinacia & impœnitentia vſque ad prolationem ſententiæ diffinitiuæ perſiſtunt. Nam quamuis aliquis eſſet impius, & hæreſiarcha, nõ eſt protinus

igni

igni tradendus, sed ecclesiastica benignitate monendus. Quòd conuersus fuerit priusquàm per iudicem ecclesiasticum declaratus sit relapsus, pertinax, vel impœnitens, proculdubio in isto casu pœnam ignis euadet. Si verò captus conuerti noluerit, sæpiùs exhortandus est, adhibitis etiam ad hoc negotium viris religiosis & eruditis, vt si fieri possit, conuertatur, & viuat. Nec statim brachio seculari relinqui debet, sed sententia differenda est, vt hæreticus furor cesset: nam nulla vnquã de morte hominis cunctatio longa est. Quòd si Pharaonis & dæmonis instar in obstinata perfidia permanserit, tunc lata prædicta sentẽtia, qua declaratur hæreticus, iudici laico dimittẽdus est: à quo mox condemnatus, illicò igni tradi debet cap. ad abolendam. de hæret. Alphons. Castr. lib. 2. de iusta hæret. puni. capit. 1. Hermas lib. 2. de instau. religio. cap. 15. Iacob Septimacensis de instit. catholicis. capi. 45. num. 12. citat. 5. instructio. Hispalens. cap. 9. Villadiego de hæreti. quæstio. 20. & Gregor. Lopez in l. 2. titul. 26. part. 7. Plura circa hoc dubium referunt, & notant Matthæ. de Afflict. in consti. Neapolitan. libr. 1. rubr. 1. nu. 35. versic. Vigesimo primò nota. Calderi. consi. 2. sub titul. de hæreti. Rebuff. de pacific. possess. nu. 196. Joan. Igne. in l. 1. §. cùm dominus. numer. 31. ff. ad S. C. Syllani. ¶ Quæri potest, Vtrùm nobilis sit eadem pœna propter crimen hæresis puniendus, sicuti cæteri plebei puniri debent? Respondeo, q sic, nulla habita nobilitatis generis ratione. Nam tantò conspectius in se crimen habet, quantò qui peccat, maior habetur, ex Iuuenal. Satyr. 8. & dixi alibi latiùs. Et istam sententiam reputat memoria dignam Septimacens. vbi suprà capitu. 45. numer. 23. l. Arriani. C. de hæret. vbi nulla distinctio personarum admittitur in hoc crimine. Et quòd nullius quantumuis nobilis sit in crimine hæresis puniendo habenda ratio, patet. Nam in rebus fidei, omnes Christiani æquales sumus, nec est distinctio personarum Græci, aut Iudæi: etẽ in vno spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati sumus, siue Iudæi, siue Gentiles, siue serui, siue liberi, vt Paulus ait ad Roman. capitul. 10. & 1. ad Corinth. capit. 10. & Origenes libro primo. in Iob. columna. 18. Nazianze. eleganter oratio. 24. Item, quia nobilium delictum grauius est, tum ratione nobilitatis, quibus ea ratione plus est confisum, ideo duriùs & acriùs sunt puniendi. l. quædã ff. de pœn. cap. cùm quidam. de iur. iur. Deinde, quia hæresis nobiliũ magis potens est & grauior, ac perniciosior reipublicæ, ac deterioris exẽpli. Nec dignitas sacerdotalis prodest hæretico, ne aliis pœnis puniatur, ac cæteri qualescunque hæretici, vt suprà habitum est, ergo nec secularis nobilitas in hoc prodesse debet. Quam sententiam Archidiaconus probat in cap. qui contra. 24. quæsti. 1. Fel. in cap. cum quidam. colum. 3. de iur. iur. Andr. Tiraquell. de nobilita. cap. 20. nu. 118. Quibus libens accedit Septimacens. loco suprà citato. nu. 14. Nisi fortè publicè pœnitentibus gratia cõsanguineorum commutetur habitus (vulgò Sanbenito) qui maximam familiæ notam afferre solet, alioquin alia solet esse pœna nobilium, alia plebeiorum. l. 3. ff. de re milita. §. 1. vbi gloss. verb. torquentur. Bart. in l. capitalium. §. serui. ff. de pœn. Lucas de Penna in l. 1. C. de desertori. & occulta. lib. 12. Eusebius libro quinto. historiæ ecclesiasticæ. capit. 3. Reatus omne excludit priuilegium in hoc crimine hæresis, cùm omnium grauissimum sit, vt dictũ est suprà. ¶ Sed dubium occurrit enodandum. Hæretici sine nouo processu cum primùm traduntur Curiæ seculari, pœna mortis naturalis ignis in eos exequitur: quod quidem compertum esse Inquisitoribus ita fieri debere, nõ obstantibus eorum deprecationibus, de quibus in c. nouimus. de verbo. signifi. liquet, & sic sunt causa immediata & propinqua mortis delinquentis, ergo efficiuntur irregulares per regulas iuris communis. Cui dubio ipse sic respondendum censeo quòd cum irregularitatis grauamen iure positiuo fuerit inductum, vt est communis omnium opinio, proinde à summo ecclesiæ Principe tolli potuit. cap. proposuit. & ibi glo. de concess. præbẽd. & ideo Bonifacius Papa. VIII. in cap. vt inquisitionis. versi. Præfati potestates. de hæret. lib. 6. in his verbis, sibi relictos statim incipiant indilatè animaduersione debita puniendos, non obstantibus appellationibus &c. interdicitque in. §. Prohibemus. Potestatibus seu iudicibus secularibus notionem & iudicium, Sed vult ex promptè sententias sic ab Inquisitore & loci episcopo pronuntiatas exequi sub ecclesiasticæ censuræ pœna, quæ si non iudices, sed executores debeant esse iudices laici sententiæ latæ ab Inquisitoribus. Ergo Papa voluit et si præsenserint ecclesiastici iudices pœnam mortis inferendam esse condemnatis, nihilominus tamen delegationem cum debitis protestationibus absque irregularitatis incursu fieri posse per præmissa, & quia potiùs est quædam delegatio, quæ fieri poterit à domino habente iurisdictionem generaliter. cap. fin. ne clerici vel monachi. lib. 6. Quicquid nimis licentiosè dixerit cõtra Bonifacium Ioann. Igne. in l. 1. §. quum dominus. num. 39. ff. ad Syllani. Igitur praxis Inquisitorum hæreticæ prauitatis, quæ habet, cùm post cõdemnationem hæreticorum præsente iudice seculari hæreticos tradunt iudici seculari rogantes, ne morte, aut membri mutilatione eos afficiant, iustè fieri potest, iuxta cap. Nouimus. de verbor. signifi. l. 69. tit. 6. par. 1. Cuius praxis meminit Directa-

rectorium Inquisitorum, dum refert sentẽtiarum formulas. Idque habetur in Pontificali Romano fol. 202. Quod satis tutum est, cùm à Sancta sede Apostolica traditum sit. Tutitis tamen quidam existimarunt, quòd Inquisitores non traderẽt sic damnatos iudici seculari, sed eos, lecto processu, condemnarent coram iudice laico, atque ita damnatos à propria iurisdictione dimitterent, vt denique iudex secularis eos morti & igni traderet, vt Henrri. notat in cap. ad abolendam. de hæret. Igne. in. l. 1. §. cùm Dominus. numer. 37. ff. ad Syllanian. Couar. in repet. Clem. Si furiosus. 2. part. §. 5. num. 6. versic. Decimoquartò. de homicidio. Et sic sententia fertur absque scrupulo irregularitatis ab Inquisitoribus. ¶ Est præterea alia pœna, quòd hæretici carent ecclesiastica sepultura: & qui eos tradiderint ecclesiasticæ sepulturæ, sunt excommunicati, nec absoluendi donec satisfecerint in forma tradita in cap. quicunque. in princ. de hæretic. libr. 6. cap. excommunicamus. 1. §. credentes. de hæretic. Probatur: nam cuicunque decedenti in peccato mortali deneganda erit ecclesiastica sepultura. ex gloss. iuncto tex. in. ca. quia in omnibus. de vsur. gloss. sepulturam. in capitul. 2. de stat. monach. sed hæreticus est talis. capi. 3. de hæret. ergo cum eo in vita nõ potuimus communicare, nec in morte communicare debemus. ca. de communione. 24. quæst. 2. cap. ex parte parentum. de sepultur. & illic est glo. notabilis & ordinaria, recitans casus, in quibus denegatur de iure alicui ecclesiastica sepultura. Et in fine dicit, quòd conuicto de hæresi post mortem denegari debet cap. sanè profertur. 24. quæstione secunda. Est etiam alia glo. in cap. nullus. 13. quæstion. 2. vbi Cardin. Turrecremata vltra. 14. casus enumerauit. & Angel. verbo. Sepultura. §. 29. Bartholo. Fumi in armilla aurea. verb. sepultura. fol. 327. numer. 16. versi. Multi ecclesiastica sepultura priuantur. Et Hostiens. in summ. de sepultur. §. quibus interdicatur. tex. in cap. sicut. de hæret. l. 8. titul. 13. par. 1. Suaderi potest vlteriùs, quòd hæretico non sit assignãda in loco sacro ecclesiastica sepultura: quia aduersus ipsam deliquisse constat, ergo eius cadauer, cum viuus non erat tuendus. ca. fin. de immu. eccles. cùm sit proditor & hostis ecclesiæ, vt suprà dictum fuit, nec immunitate ecclesiastica gaudet hæreticus confugiens ad eam, imò inuitus poterit extrahi ad punitionem criminis. Gondissal. à Villadiego in tract. de hæret. quæstio. 11. nu. 13. Nicol. Boeri. decisio. 110. dicens idem esse in blasphemis, atque ita apud Gallos pronuntiatũ fuisse. Didac. Couar. in lib. 2. Varia. resolu. ca. 2. nu. 11. versi. Decimoquartò eadem ratione. Hippoyt. in l. ex senatu. ad fin. ff. de sicar. Iacob. Septimacens. de institu. catholicis. cap. 45. nume. 21. versic. Nec prætereundum est. Hierony. Gigas de crimine lę sæ maiestatis. titul. De pluribus & varijs quæstioni. quæst. 3. num. 19. pagin. 419. His etiam accedit tex. in cap. is cui. de sententia excomm. libr. 6. in versi. Talis quoque. vbi habetur denegandam ecclesiasticam sepulturam esse ei, cui prohibitus est ingressus ecclesiæ. Et notat. Ioan. Bernard. in practica crimi. canoni. cap. 121. Ex quo text. Anchar. in dict. cap. is cui. columna secunda. versiculo. secundo nota. num. 2. infert, quòd ille, qui est prohibitus moram agere in ciuitate dum vitam agebat, post mortem non poterit deferri ad sepulturam in tali ciuitate. Ratio, quia cui non communicamus dum viueret propter eius delictum, nec in morte. notat Bart. in. l. li quis insulam. ff. de cadaue. punito. vbi dicit Bar. nota hanc legem, quia fortè nõ reperies alibi, & habes hic, quòd ille qui in vita non potest morari in ciuitate, post mortẽ non potest reduci ad ciuitatem ad sepulturam. Et est sententia notanda contra bannitos â regno. Idem notat Hippoly. in. l. fin. nume. 58. ff. de quæstio. Conuestiri poterit ex. 3. regu. cap. 13. Quoniã inobediens fuisti ori Domini, & non custodisti mandatum quod præcepit tibi Dominus Deus, & reuersus es, & comedisti panem, & bibisti aquã in loco, in quo præcepi tibi, ne comederes panẽ, nec biberes aquas, non inferetur cadauer tuum in sepulchrum patrum tuorum. Item etiam Hieremiæ. 22. Sepultura asini sepelietur, putrefactus & proiectus extra portas Hierusalem. ¶ Nec obstat si quis dixerit, Sepelire mortuos inter opera charitatis & eleemosynarum enumeratur, Tobię. 12. Et in Ecclesiasti. cap. 7. dicitur, Mortuo non prohibeas gratiam sepulturę. cap. in ecclesiastico. 13. quæstion. 2. Sed hæretico cùm sit proximus Christianus, scilicet baptizatus, quanuis inimicus, ista eleemosyna non est neganda, quippe cùm dilectio in inimicos sit eroganda ex seruatoris præcepto, & Christiano sit danda sepultura. cap. ex parte. de sepultur. & qui sepelit cadauer, non videtur sepelire hæreticum, cùm forma corporis humani & essentia sit anima rationalis. Clemen. 1. §. Porrò. de summ. Trinita. & homo mortuus non sit homo. l. principaliter. C. de libe. causa. Matthæ. de Afflictis in cap. 1. §. mutus episcopum vel abbatem. num. 29. Quò fit, quòd furca suspensus, licèt non debeat deponi à laqueo sine iudicis licentia, tamen si fuerit petitum corpus vt tradatur sepulturę, debet concedi. gloss. in Clementina prima. verb. pœnitentiæ. de pœni. & remissio. quam citat Hippoly. in. l. fin. num. 60. ff. de quæsti. Ioan. Anani. in ca. fures. columna prima. ad fin. de furt. Quò fit accedentem ad aliquem animo interficiẽdi eum si viuum inueniret, tamen mortuum inuẽtum truncauit membra cadaueris, non ob id efficitur

citur irregularis, quia non habet animam, nec potest dici homo cap. quod verò non formatum. 32. quæst. 2. vbi abortus factus ab aliquo inanimati, non imputatur ad homicidium, quia informatũ erat corpus absque anima rationali. Doctrina est Archidi. in cap. fin. 15. quæstion. 1. dicentis, quòd clericus qui amputauit corpus mortui, animo interficiendi eum si esset viuus, non efficitur irregularis. Sequitur Feli. in cap. à nobis. 2. colum. 2. numer. 3. de sent. excomm. Boeri. decisio. 316. nu. 11. Hippoly. in. l. qui sine accusatoribus. colum. 6. numer. 25. ff. de quæstio. Nicola. Ploui. de irregulari. regula. 27. num. 17. Archiepiscopus Florentin. 3. part. tit. 28. capi. 2. §. 5. versic. Item dicit Archidia. Sylvest. in summ. verb. Homicidium. 3. quæst. 7. & Conrad. de contractibus. quæstio. 80. Nauarr. in manual. confesso. cap. 27. num. 221. pagin. 760. Ratio, quia iam non est nisi cadauer, & crimina morte extinguntur. gloss. in cap. si quis episcopus de hæret. Tum etiam, quia sepultura nil peccauit, ergo locus nulla pœna erit puniendus, cùm sit incapax pœnæ & legis. argu. text. in cap. mulier. 15. quæst. 1. Sed cadauer, nec locus habent rationem, nec sensum, igitur eis imponi non potest pœna. Sicut habetur in dict. capit. quicunque de hæret. lib. 6. quem tex. refert Caieta. in summ. verb. excommunicatio. capitu. 45. Sed dic pro solutione. Quia aliud est dare sepulturę mortuum, quod est opus pietatis, & est omnibus commune, & aliud in loco sacro sepelire, hoc enim nõ conuenit omnibus, sed multis interdictum est, vt diximus. Cardinal. Turrecremata in cap. nullus. colum. fin. 13. quæst. 2. & sic hæretico denegatur ecclesiastica sepultura, & alijs prohibetur, ne ei concedant, vt in dict. cap. quicunque. qui tex. punit eos, qui scienter hæreticum tradiderunt ecclesiasticæ sepulturæ, secundum Caietan. in summ. verb. excommunicatio. cap. 45. Nauar. in manuali confesso. c. 27. nume. 137. Idem esset, si sepeliret in loco prophano extra ecclesiam, & cœmeterio more ecclesiastico secundum Archi. Ioann. Andr. & Domini. ¶ Secùs tamen esset, si eos sepelirent more asinino in locis prophanis extra ecclesiam, & eius cœmeterium, nam non incurrerent sepelientes eos in pœnam censurarum de quibus in dict. cap. quicunque. de hæret. lib. 6. ex Caieta. & Nauar. in locis prememoratis. Sepultura asini dici potest, quę fit in terra prophana, quia is, quem constat mortuum esse in peccato mortali, non est sepeliendus in ecclesia, vel cœmeterio, sed asini sepultura est sibi danda, idest, in terra prophana. gloss. in capi. 2. verb. sepulturam. de statu. monach. text. vbi glo. ad sepulturam in cap. placuit. 23. quæsti. 5. intelligit de canina sepultura, quia pro tali ecclesia non orat. cap. pro obeuntibus. 13. quæstion. 2. & capitulo. 1. de reliq. & vene. sancto. Secùs si manifestè non constet decessisse in mortali, quia sepeliẽdus in ecclesia, vel cœmeterio esset. Vnde decedens sine confessione exteriori in extremo vitæ facta nisi cõstet, quòd confessionem contempsit vltra annum. vt in cap. omnis vtriusque sexus. de pœn. & remissio est sepeliendus in ecclesia, vel cœmeterio, quia ex quo præuentus est morte, præsumẽdum est, quòd non decessit in peccato mortali, nisi de eo constet, quia præsumendum est de quolibet bonum. cap. ex parte. vbi Panormi. in versic. Nota vlteriùs. de sepultur. Ioan. Montholoni. in promptuario iuris diuini & humani. verb. sepelire. l. 8. vbi dixi in glossa prima. tit. 1. lib. 1. ordina. cum notatis à Martino Nauar. in manuali confesso. cap. 26. num. 32. Nam si in anno non esset confessus ex culpa præcedenti, quanuis mors repentine succedat, sepultura ei est deneganda, iuxta text. in dict. ca. omnis vtriusque sexus. ex Panor. in cap. ex parte. num. 3. de sepultur. & qui non cõmunicat in anno, catholicus minimè est censendus. cap. seculares. cum seq. de consec. distinct. 2. Cardina Turrecremat. in cap. fin. num. 5. distinct. 30. tex. in authen. de priuileg. dot. hæred. muli. nõ præstan. in princ. colla. 8. ibi. Igitur sacram communionem in catholica ecclesia non percipiẽtes à Deo amabilibus sacerdotibus hæreticos iustè vocamus. Dicunt illum tex. Ana. & Feli. in rubr. de hæret. esse singularem. Cùm ergo hæretici sint non debent ecclesiasticæ sepulturæ tradi: tum quia decesserunt in notorio peccato mortali per præmissa. Tum, quia in excommunicatione aduersus hæreticos lata ipso iure propter crimen hęresis, quæ antiquissima est. argu. cap. Achatius & cap. audiuimus. 24. quæstio. 1. &. cap. sanè. 24. quęstio. 2. cap. excommunicamus. 1. &. 2. de hæret. capit. nouerint. de sententia. excom. Nauar. in manuali confess. cap. 27. num. 56. pagin. 657. & in repet. cap. ita quorundam. notab. 11. num. 41. de Iudæis. Et hæc euitatio hæreticorum à tempore Apostolorum indicta fuit. Apostolus enim Paulus 1. ad Corinthi. 5. admonet, ne cibum quidem cum illis esse sumendum. Et ad Titum. 3. Hæreticum, inquit, hominem post vnam & secundam correctionem deuita. Ioan. ait. 2. epistola cap. 8. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domũ, nec, Aue, ei dixeritis: qui enim dicit illi, Aue, communicat operibus eius malignis. Et pluribus Canonibus sanctorum hoc sancitum constat. Nam in Canone. 45. inquiunt, Qui cum hæreticis orauerit, communione priuetur. Si verò hortatus fuerit eos orare, damnetur. Et canone. 46. Episcopum, aut presbyterum hæreticorum suscipientem baptisma, damnari præcipimus. Quæ enim conuentio Christi ad Belial? aut

aut quæ pars fidei cum infideli? Item in Cano. 63. Qui synagogam Iudæorum, aut hæreticorum cõ uenticulum ingressus fuerit, vt preces cum illis coniungat, deponitor, & â communione. Quod & plenius cauetur in Cano. 69. cum sequen. & ostendit Iacobus Septimacensis de institu. Catholicis. cap. 11. num. 1. ¶ Quin etiam euitare eos tenemur tanquam excommunicatos, non solùm de iure diuino, sed etiam positiuo, quo introductum est eos euitare, vel non debere cum eis commercium aliquod habere. vt in extrauagan. Ad vitanda scandala. de excomm. non vitand. in pragm. sanctio. Gallican. quam refert & declarat Marti. Nauar. in manuali confessorum. cap. 27. num. 35. & 36. & alibi latiùs diximus. ¶ Cum ergo communicatio hæreticorum dum vitã agunt, sit prohibita omni iure, non immeritò & sanctè sancitũ est, vt cum eis vitam vniuersæ carnis ingressi, eos sepeliendo communicare minimè liceat. iuxta capitul. ex parte. & cap. sacris. de sepultu. & glos. in cap. ad hæc. de priuileg. in verb. sepelierint. quæ ait, Ita communicando eis in morte inciderunt in excommunicationem, quia cui non communicamus viuo, non communicemus & mortuo. 24. q. 2. cap. de communione. cap. legatur. & capi. sanè. Roma. sing. 701. secundùm antiquam impressio. secundùm nouiorem est. 709. incipi. Secundum loquens cum excommunicato. Ripa in tract. De peste. titu. De præseruatiuis remedijs contra pestem. fol. 17. num. 107. versi. Nam qui faciunt funeralia. Richard. à Media Villa in. 4. senten. dist. 18. art. 7. quæstion. 3. Caietanus verb. Excommunicatio. capi. 46. Facit etiam: nam sepultura in ecclesia constituitur, vt orationes inde fiant pro sepultis. Sed illicitum est sepelire eum in loco sacro pro quo preces horarias non licet effundere, & fugiendum ab hæreticis, nec vllo pacto communicandum docet Alphons. à Castro libro. 2. de iusta hæreti. puni. cap. 18. Ergo & sepultura sacra nõ est eis ministranda, quanuis asinina, & locus prophanus eis assignari non sit prohibitum, vt fœtor cadauerum euitetur, & ne oculos & nares viuẽtium inficient. Ripa de Peste loco suprà citato numer. 144. versi. Insuper propter hanc. ¶ Intellige tamẽ sepelientem hæreticum, scientem esse talem, incidere in excommunicationem & pœnam dict. cap. quicunque. in princ. de hæreti. lib. 6. Tamen ignorans ignorantia probabili, quippe cùm non esset habitus pro hæretico in republica, sed pro catholico, vt sæpe contingere solet, quòd quãuis aliqui sint infideles, apparent hominibus in vita fideles & catholici, qui post obitum constat fuisse hæreticos. Istos ergo nisi sciẽter & præsumptuose sepelierint, non incidere in pœnam tenendum est. Caietan. in sum. verb. Excommunicatio. cap. 46. glo. in clem. vni. verb. scienter. de consangui. & affini. glo. in Clem. 1. verb. scienter. de sepultu. quæ inquit, necessariam fore scientiam ad hoc vt excommunicatio liget. cap. significauit. &. c. cùm desideres. de senten. excomm. cap. 2. vbi glo. 1. de hæret. lib. 6. Feli. in cap. 2. num. 6. de constitut. & ibi Andr. ab Exea. Couar. latè in rep. capi. Almamater. 1. par. §. 10. num. 7. de senten. excom. lib. 6. agit, an sententia excommunicationis ligetignorantes, etiam quando est posita pro actu damnato à iure diuino. gloss. in extrauagan. Quia quorũ dam. verb. scienter. Ioan. 22. sub titul. de verb. significa. Et pœna sine fraude locum non habet. l. aliud est fraus. ff. de verb. signific. l. sancimus. C. de pœn. Et antiqui fraudem pro pœna ponere solebant. l. cùm autem. §. iuuent. ff. de ædilit. edict. Plura Per Marcum Antoni. Natta. consil. 338. numer. 5. lib. 2. Ideo nec irregularitas contrahitur absque dolo, etiam si culpa absit cap. is cui. ibi, scienter. vbi notat Domini. de sententia excom. lib. 6. notab. 1. Marti. Nauar. in rep. cap. accepta. oppositio. 8. illatio. 9. num. 34. de resti. spolia. & in rep. cap. cùm contingat. versi. Secunda decisio. pagin. 161. de rescrip. & in manuali confesso. capitul. 25. num. 70. & in cap. 27. num. 74. Couar. in Clemẽ. Si furiosus. 1. part. §. 1. num. 4. versic. Secundò hic diffiniri poterit. de homici. & scientia & malitia dicenti & allegãti incumbit probare, cùm sit fundamentum suæ intentionis. Et qualitas quæ inducit delictum, non præsumitur, nisi probetur. glo. in. l. eum actum. ff. de nego. gest. cum multis concordant. à me collectis in. l. 1. glo. 1. versi. Dubium est circa hanc legem. titul. 10. libr. 1. ordina. Socinus iunior consi. 36. num. 1. col. 2. lib. 2. ex cuius dictis hoc bene probatur. ¶ Qui ergo dubitãs hæreticum fuisse aliquem eum sepeliuit, nõ facit præsumptuosè, ac proinde non incidit in pœnam aduersus sepelientes hæreticos, credentes &c. imposita à. cap. 2. de hæret. lib. 6. cùm dicat, scienter præsumpserint. Verbum enim, præsumpserint, motum proprium & iactantiam facientis cõtra legis præceptum denotat. glo. in cap. decernimus. verb. Non præsumant. de iudi. notat Barba. in cap. si diligenti. num. 146. de foro competent. ¶ Item etiam pœna contra sepelientes, est canon latæ, & non ferendæ sententiæ, dum in dict. ca. 2. ponuntur hæc verba, excommunicationis sentẽtiæ se nouerint subiacere. id est, ipso iure. ex Feli. in cap. Rodulphus. verb. subiaceat. numero. 26. de rescrip. Declarat Panormi. in cap. clericis. nu. 14. ne cleri. vel monach. est glo. innodetur. in cap. 2. §. inhibemus. de hæret. lib. 6. & infrà latiùs in hac glo. dicetur. Et habita satisfactione, adhuc est necessaria absolutio, & in hoc differt à suspensione, in qua sequuta satisfactione, nulla alia absolutio

est

est necessaria. vt sentit glo. verb. vsq; in dict. ca. 2. & ibi Domi. citando glo. in Clem. 1. verb. donec. de decim. Quæ glo. probat suspensionem ad tempus, elapso tempore, absq; aliqua absolutione tolli, secùs in excommunicatione ad tempus lata. Quam dixit notabi. Præposi. Alexandri in. c. nō est colum. 2. nu. 6. de Sponsali. Feli. in. c. ad aures. colum. 2. nume. 2. de simonia. Rip. optimè in ca. 1. notab. 6. nume. 23. de iudic. Couar. in epitome. 4. Decretal. 2. part. cap. 6. numer. 16. vbi asserit post Rip. hanc esse communem opinionem & Carol. Molinæ. est videndus in. 1. part. in consuet. Parisiensibus. titul. 1. §. 27. quæst. 3. num. 5. fol. 224. col. 1. quanuis Alciat. in cap. 1. 6. notab. de iudic. vt refert Couarru. velit idem esse in excommunicatione, quod in suspensione, & malè & Rip. vbi suprà in interdicto, & non bene. ¶ Satisfactio autem debet esse extumulando proprijs manibus, & publicè cadauera hæreticorum. Et sic fieri potest per eos, quod tamen cùm lex deneget, per alios expliari nequit. Tex. id denotat cum sua gl. verb. proprijs. & in verb. publicè in cap. 2. in princip. de hæreti. lib. 6. Et est notandus text. dum ait, proprijs manibus, & sic deneget potestatem per alium extumulandi, quia industriam personalem hæc verba important. l. iubemus. ibi, vnusquisq; miles accepto per suam manum. C. de erogatio. milit. anno. libr. 12. vbi Bar. num. 2. notat, quòd stipendiarij constituere non possunt procuratorē ad suum stipendium recipiendum, quia per manum propriam ipsorum debent recipere. Et ideo inquit, quòd sint cauti procuratores communis, quòd nū quam procuratores ipsorum soluant. Et illū tex. ad hoc dixit sing. Ludo. Roma. cons. 352. Quæritur primò. column. 1. in princ. Ias. in. l. si quis id quod. numer. 37. ff. de iur. omn. iudic. & in. l. iubemus. colum. 3. numer. 11. C. de testament. Alex. in addi. ad Bart. in dict. l. iubemus. aliàs incipit. Per hanc num. 3. C. de erogatio. milit. annonæ. lib. 12. & ibi Ioan. de Platea. numer. 2. & ibi Additio. ad eum. Et Lucas de Pen. colum. 3. ponit aliquas quæstiones, quæ non possunt per procuratorem explicari, cùm industria personæ sit necessaria cap. fin. §. is autem. vbi Felin. plenissimè de offi. delegat. l. 1. §. ne autem. C. de cadu. tollend. ibi, suis manibus. l. 1. ibi, suis manibus. ff. de eo per quem fact. erit. l. siquis id quod. ff. de iuri. omni. iudic. Et sic statutum præcipiens aliquid fieri proprijs manibus, non verificatur per substitutum vt notat Alex. in. d. l. per hanc. aliàs incip. Iubemus in additio. ad Bar. num. 3. C. de erogat. milita. anno. lib. 12. nec incideret in pœnam, quando tali casu faceret per procuratorem, licèt à culpa delicti nō eximeretur tāquam exercens actum malum per alium. glo. in Clem. 1. verb. publicè de vita & honesta. cleri. sing. secundùm Card. in capit. fin. §. is autem. notab. 1. de offi. deleg. & in cap. mulieres. de sententia excom. Panor. in cap. exposuit. nu. 12. de dilatio. & in cap. licet. num. 3. de decim. Syl uest. verb. clericus. 3. quæst. 6. Barbatius in. l. 1. in princ. nume. 21. colum. 11. ff. de verb. obligatio. & notat idem Barba. in cap. pastoralis. colum. 3. nu. 16. vbi dixi de iudic. Facit cap. in criminalibus. 5. quæst. 3. ibi, nisi per se, vbi notat Domini. col. 1. dicēdo, Nota, quòd illud dicitur fieri per se, quod fit personaliter, & non per interpositum personam. Quod notate propter statuta, quæ quandoq; astringunt personam ad exercendum actū personaliter. Hactenus ille. cap. quia frustra. de vsur. in illis verbis, nisi priùs ipse vbi Cardi. notat, q actus, qui fieri debet per se, non poterit fieri per iudicem. text. cum glo. in. l. singulos. verb. Chirographo. ff. de testam. vbi Bar. notat, quòd quādo actus est faciendus à pluribus, non poterit ille expediri per vnum ex commissione aliorum, & illa gloss. loquitur in testamento in scriptis, secùs in nuncupatiuo. vt in. l. fin. C. de testam. Hodie verò in testamento in scriptis scientes signare, seu subscribere pro ignorantibus se subscribunt. l. 3. Tauri. Facit etiam. Nam quando commissio est facta per verbum, præcipio, in delegabilis est. gl. in. l. sæpe audiui. ff. de offic. præsid. Commendat vltra docto. ibi Iaso in. l. 2. C. communia delega. colum. 1. & in. l. 1. num. 94. C. de iure emphyteu. ad idem. cap. 1. de verb. signifi. ibi, proprijs manibus. libr. 6. Ergo cùm in specie proposita factum sit arduum, & non leue, vt puniantur hæretici, eorumque auxiliatores, & cum eis communicantes quocunque modo merito per seipsos, & non per substitutos debent exhumare hæreticum, Quinimò non occultè, sed publicè. Quia, vt inquit glo. publicè. in cap. 2. de hæret. lib. 6. publicè peccauerunt, ideo publicè satisfacere debent. c. 1. de pœn. & remissio. Quem text. intellige, siue peccata fuerint notoria, vel publica tantùm, licèt non notoria, secundùm Ioann. Andre. & communem ibi. Itidem etiam pœnitentiam publicam inferēdam esse pro crimine notorio, vel publico, intelligas à iudice in foro fori, non autem à confessore in foro interiori, & pœnitentiæ. Nauar. post alios in cap. consideret. §. ponat se. num. 16. de pœnitentia distinct. 5. & in cap. 1. in princ. num. 89. in versicul. Quintò innuit hic text. eum. de pœni. disti. 6. & quæ dicit Archiep. Floren. 3. par. tit. 14. c. 17. §. 6. Sunt hic annotanda. Quòd fit, quòd exhumatio debet fieri publicè, cùm infertur in iudicio exteriori, non autem in interiori, per præmissa. Et est optimus intelligendi modus ad dict. capitu. 2. de hæret. lib. 6. ¶ Intellige etiam, quando ossa hæretici, ab ossibus fidelium discerni, & separari possent,

sent, non aliàs, ne fiat iniuria Catholicis. capit. sacris. de sepultur. glos. in. cap. quicunque verb. extumulent. de hære. libr. 6. Multa enim ratione incertitudinis tolerantur, quæ si certa essent, minimè tolerarentur. Hippoly. in rep. rubri. C. de probationi. numer. 354. & Andr. Tiraquell. de primo genio. quæst. 17. in. 10. opinio. vbi plura scribit, quæ propter incertitudinem vitiãtur in iure. Quibus addenda est. l. 9. titul. 9. parti. 6. l. 8. ad fin. titu. 13. parti. 1. Locus etiã interdicitur, vt careat ecclesiastica sepultura, vbi fuit sepultus hæreticus. cap. 2. in fin. princi. de hæreti. libr. 6. & sic res inanimata punitur. sic in capitu. fœlicis. §. ciuitas. de pœn. libr. 6. & in capitu. vbi periculum. §. præterea. versicul. ciuitas. de electio. libr. 6. capitul. ita nos. §. egeat. 25. quæstio. 2. quibus in locis ciuitas priuatur Episcopo propter delictum ciuium & etiam Innocentes qui non peccarunt, sed fit ex causa, quãuis absque culpa. vt in regula, sine culpa. de regul. iuris. libr. 6. & quæ notat Coua. lib. 2. vari. resolu. capitul. 8. colum. fin. numer. 10. Sic ergo in specie proposita ideo diruuntur domus proditorum & hæreticorum, & sale seminantur, & tituli & statuæ ibi affigi solent, vt cæteri pœna deterriti, similia committere non audeant. capitul. & dixit dominus. de consecra. distinct. 2. vbi latè dixi Salmanticæ in lectione ordinaria anno. 1561. l. 6. titu. 27. parti. 2. l. 2. titul. 10. libr. 4. ordinam. & ibi dixi in glos. 2. vbi domus proditoris diruitur in perpetuum: eruuntur etiam oculi in signum ne videant quod prætendebant proditores. l. 4. titul. 28. par. 2. & scinduntur auriculæ in signum maleficij. l. 6. eod. titul. & parti. & nobilis vehitur supra asinũ, & cum catenis, & per terram trahitur. l. 3. titul. 28. part. 2. & animal, cum quo peccauit, etiam si culpa careat, ne sit memoria flagitij, occiditur. capit. mulier. 15. quæst. 1. Leuit. 20. l. final. titul. 21. parti. 7. Igitur cùm subsit causa, absque culpa ciues & ciuitas puniri poterit, vt à simili delicto odio pœnę alij retrahantur. Quò fit, quòd etiam inhibentur laici disputare publicè, vel priuatim de fide sub excommunicationis pœna, vt euitetur causa recedendi à fide, quæ per disputationẽ aliquando euenire solet, & ne sub specie agni, habeant fortè facultatem proferendi alijs, quæ interius sunt, vel esse cogitant. capitul. quicunque. §. inhibemus. de hæretic. libr. 6. Confirmatur ex. l. nemo clericus. C. de summ. Trinita. vbi ait, Nemo clericus, vel militaris, vel alterius cuiuslibet conditionis de fide Christiana publicè turbis coadunatis & audiẽtibus conetur in posterum tractare: ex hoc tumultus & perfidiæ occasionem requirens. Nam & iniuriam facit iudicio reuerendissimæ Synodi, si quis semel iudicata, ac rectè disposita reuoluere, & publicè disputare contendit. Sanctus Thomas & ibi Caietanus optimè declarauit secunda, secũdæ. quæstion. decima. articul. septimo. Syluester in summa verbo. Disputare. & summa aurea Armilla eodem verb. disputare. folio. 97. columna prima. Latiùs per Alphonsum à Castro libr. primo de iusta hæreticorum punitione, capitul. decimo nono. folio. 61. columna prima. cum sequent. Antoni. de Rosellis in tractatu. de concilijs, titul. Quanto tempore debet durare Concilium. §. Et vt dixi. numer. vigesimo primo. Tradit Gondissaluus à Villadiego in tractatu contra hæreticam prauitatem. quæstio. vigesima prima. numer. primo. cum sequent. Probatur ex Apostolo secunda ad Timothæ. secundo. Noli verbis contendere, ad nihil enim vtile est, nisi ad subuersiõnem audientium. Præterea disputatio argumentis aliquibus agitur: sed argumentum est ratio rei dubiæ faciens fidem, ea autem, quæ sunt fidei, cùm sint certissima, non sunt in dubitationem adducenda, ergo de his, quæ sunt fidei, non est disputandũ, præsertim à laicis, cùm vt in plurimum sint illiterati. Ad idem capitul. cum quibus. 24. quęstio. tertia vbi Cardinal. Turre cremata. Facit text. in capit. in mandatis. 43. distinct. l. 46. titu. 5. partit. prima l. 1. titul. 1. libr. 1. for. juzgo. Sed in contrarium vrget, imò quòd sit licitum de fide catholica disputare. l. quoniam venerabilis. & ibi glos. verbo. vnore. C. de episcop. & cleric. glos. in capitu. quis ne sciat. 9. distinct. glos. final. in. ca. nos ad fidem. 96. distinct. Item Actuum. 9. dicitur, quòd Saulus inualescebat, & confundebat Iudęos, & quod loquebatur gentibus, & disputabat cum Græcis. ergo de fide catholica licet disputare. Sed his non obstantibus, quæ non sunt contraria, imò declarant conclusionem propositam, est dicendum, duplicem esse disputationem, vna materialis & ficta ad exercitium, vel ad errores confutandos, quæ coram sapientibus, & firmis in fide laudabilis est, vt prædictæ glossæ in difficultate adductæ probant Innocen. in capitul. 2. ad finẽ. de summa Trinita. Ioann. Montholon. in promptuario. verb. disputare. & Caietanus secunda secundę. quæstione decima. articulo septimo. & Castro libro primo de iusta hęreticorum punitio. capitu. decimo nono. Villadieg. contra hæreticam. praui. q. 21. Ioannes Echius in enchiridio. capitul. 27. Præpos. in cap. Sancta Romana. numer. 3. distinct. 15. & in capit. quis nesciat. numer. 9. distinctio. nona. vbi latè Ioann. de Turrecremata numer. 1. vbi ponit quatuor conclusiones. & in dict. capitul. cum quibus 24. quæstio. tertia. Altera est formalis & vera dubitando de fide, volendo afferre contrariam rationem de fide pro, vel contra, & talis dicitur propriè & formaliter disputare de fide, quæ cùm sit certissima, & dubius in ea

sit,hæreticus est censendus.capit.1.de hæret. Et ista disputatio omnibus tam clericis quàm laicis est prohibita, vt in confirmatione conclusionis constat,& ex doctoribus suprà proximè citatis. Laïcis autem non licet disputare de fide.c.2.§.inhibemus.de hæreti.libr.6.nec licèt prædicare eis sub pœna excommunicationis.c.excommunicamus.1.§.Quia verò.&.c.cum ex iniuncto.de hæret.&.c.sicut vno corpore.&ibi glos. eod. titul. Quò fit,quòd clerici in sacris constituti magistrãtur,&Doctorum gradus recipere possunt ex constitutione.32. in nostra Salmanticensi academia omnium principe in sacra Theologia:quia dignitas Doctoralis præstat eis facultatem prædicandi.d.cap.sicut.de hæret.Et sic magistri habent facultatem à Canone.Et etiam alias conceditur ab homine.Sic ergo laicus prędicare prohibetur per præmissa iura,nisi haberet licentiam à superiore. Panor.&Deci.num.19.versi. Octauò quæritur. in.c.2.de iudi.glo.in.c.bene quidem.96.distinct. in verb.laico.quæ probat laicum ex Romani Põtificis cõmissione sententiã excõmunicatiõis ferre posse.Panormi.idem notat citando præmissã glos.in cap.fin.col.final.numer.2.de cleri. ægrotant.&in.c.ab excommunicato.num.6.de rescr. &in.c.ecclesiæ sanctæ.num.2. de consti. Felin. in.c.solitæ.num.2. de maio.&obedien.glos. est simi.in.c.præter hoc.verb.ducibus.32.distin.tex. vbi glos.verb.arbitrio.in.cap.Mennam verò.2.q. 5.Deci.in.l.fœminæ.num.41.ff.de regu.iur.loã. à Selua in tractat.de beneficio.2.part.q.5.nume. 8.ita saluantes glo.in.c.adijcimus.16.q.1. Sed est dubium,cum tex.in dict.c.2.§:inhibemus.de hæreti.libr.6.dixit,innodetur.in glos.eod.verb. an sententia excõmunicationis sit canõ latæ sentẽtiæ, an ferendæ.Et ibi glos.post Archidi. tenet quòd sit ferenda, & ad eius incursum requiratur monitio,ne publicè vel priuatim prædicet.Et glos.illa est allegabilis,quatenus habet.quòd verbum preteriti,seu præsentis temporis sit canon latæ sentẽtiæ,verbum autem futuri sit ferendæ.Et signanda secundum Ancha.in dict.c.2.col.fi.Domi.&Philipp.Franchum.Barba.in.c.2.in prin.de for.cõp. vbi est glos.simi.&alia in.c.quisquis.de elect.alia in.c.si diligenti.de for.comp.&in.c.si quis ex clericis.de vita & honest.cleri.& omnino Additio. ad Bald.in.l.iubemus.C.de sacr.sanct.eccles.sub num.2.in.§.sanè.colũ.3.Bald.in.l.iubemus sanè. nu.2.&ibi glos.&in.l.in criminali.C.de iur.om. iudic.quas com.Felin.in.ca.Rodulphus. vbi latè nume.36.de rescr.Cui addendus est Ioann.Hannibal in rep.l.post contractum.num.231.ff.de donatio.vers.Nam quando actus valet ipso iure.Tiraquell.in repet.l.si vnquam.verb.reuertatur. numer.172.C.de reuocan.dona.Præterea hæretici, & filij catholici eorum hæreticorum, fautorum, defensorum,& receptatorum vsque ad secundam generationem ad ecclesiasticum beneficium, seu officium nullo modo sunt promouendi.cap.2.de hæret.libr.6.Cuius verba sunt,Hæretici,aut credentes,receptatores,defensores,& fautores eorũ, ipsorumque filij vsque ad secundam generationẽ ad nullum ecclesiasticum beneficium, seu officiũ publicum admittantur.Quòd si secùs actum fuerit,decernimus irritum & inane.Comprobatur pœna ex tex.in.cap.fœlicis.§.nulli.de pœn.libr. 6.& ex tertia instructione Vallisoletana. cap. 11. & Iacob.Septimacens.in institutio.catholicis.capit.29.numer.1.& Clemen.1.§.ipsius filij.ibi,ipsi' filij per masculinam descendentes lineam vsque ad generationem secundam, omni spe dispensationis adempta,reddantur ipso facto inhabiles ad ecclesiasticum beneficiũ.de pœnis. Ex quo text. deducitur hæreticum irregularem & inhabilem esse propter tale crimen, si celebrabit sicut prius antequam fuisset absolutus ab excommunicatione & suspensione,in qua incurrit ipso facto propter crimen hęresis,non alias.c.si celebrat.de cle. exc.ministrant.nisi peracta pœnitẽtia,cum ipso fuerit dispensatum.Quam positionem intelligo, quando crimen fuit publicum,secùs si occultè cõmissum,nam post iniunctam pœnitentiam non requiritur alia dispensatio,vt in sacris ministrare valeat.argum.cap.quæsitum.de tempor.ordina. Secundò est tex.in.c.ex tenore.eo.titu.quo textu probatur ex nullo crimine quantuncunq; grui degradationem inducenti, quod est omnino occultum per accidens post peractam pœnitentiam nullam suspensionem,seu irregularitatẽ induci in susceptis:seu suscipiẽdis ordinibus.Et eleganter probat Alphonsus à Castro in lib.2.de potesta.legis pœna.c.final.fol.264.col.2.versi.Tertia principalis conclusio.glos.in.c.inquisitionis. verb.Homicidium.de accusatio.quæ excepit crimen homicidij.per.cap.quæsitum.de tempo.ordi. Tamen Alphons.à Castro vbi suprà idem tenet in homicidio occulto per accidens.Nauar.tamen ab eo recedit in manuali cõfesso.cap.27.nu. 139.pagin.769.Quòd etiam in crimine hæresis requiratur notorietas ad incursum irregularitatis, constat ex.c.ad abolendam.de hæret.ibi, vt quicunque manifestè fuerit in hæresi deprehensus,si clericus est,vel cuiuslibet religionis obumbratione fuscatus,totius ecclesiastici ordinis prærogatiua nudetur, & sit omni officio & beneficio spoliatus. &c. Et textus in capitul. secundo de schismaticis.ibi, si publicum est, &c. Ergo si occultum pœnitentia sequuta istius peccati,& absoluto ab excõmunicatione,nulla supereſt supẽſsio,seu irregularitas in isto crimine,enormissimotum,

tum, quia contrarium iure non reperitur expreſſum tum, quia regula text. in. d. c. ex tenore. & in cap. final. de tempo. ordi. generalis eſt in omni crimine, ergo generaliter eſt accipienda, cùm præcipuè hæc pars ſit benignior, & mitior. Hęretici ergo, ac filij eorum, non ſunt admittendi ad eccleſiaſticum officium, ſeu beneficium, etſi admitterẽtur, ipſo iure ſunt priuati. textus in dicto capitulo ſecundo §. hæretici. ibi, quòd ſi ſecùs. &c. & in capitu. ſtatutum Fœlicis. eodem titul. de hæreticis. libr. ſexto. capitul. vt commiſsi. §. priuandi. eodem titul. & libr. ſexto. vide quæ ſcripta ſunt infra titul. 9. l. 1. illud autem quod dixi ſupra, irregularitatem non contrahi per delictum occultũ, etiam ſi ſit hæreſis, ſed per ſolam pœnitentiã criminis tolli, crederem attenta diſpoſitione ſacri cõcilij Tridentini Seſsio. 24. cap. 6. incipien. liceat epiſcopis. irregulares effici, ſed tamẽ diſpenſatio pertinet epiſcopis, & eorum vicarijs ex ſua delegatione iuxta tenorem ipſius literæ, illud tamen annotandum eſt, quod verba dicti cap. 6. ad fin. ibi, idem in hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ eis tantum, non eorum vicarijs, ſit permiſſum. ſunt intelligenda, quòd vicarij epiſcopi ſpecialiter ad hoc deputatum poſſunt in irregularitate cõtracta ex crimine occulto & non deducto ad forũ contentioſum diſpenſare in foro conſcientiæ gratis & impoſita pœnitentia ſalutari, non tamẽ poſſunt vicarij horum vicariorum, & ſic vicarij per ſe, & non per ſubſtitutum debent hoc munus exercere. ibi, eis tantum. ſcilicet, epiſcopis, & eorum vicarijs, vt ſupra dictum eſt, faciunt quæ dixi in. c. 1. de offi. vic. libr. 6. an ſubſtitutus ſeu vicarius ſubſtitutum alium, ſeu vicarium creare poſsit, notandũ etiam eſt, quod prælatus in caſu dicti cap. 6. propter crimen auditum in eo foro conſcientiæ, ſubditum ab adminiſtratione beneficij, ſeu officij remouere non poterunt, Sanct. Thom. quodlibet. 5. art. 13. eſſet enim detegere confeſsionem, & actũ occultum manifeſtare contra piam mentem concilij, quod eſſet iniquum, & contra diſpoſita in iure, eſt tamen dubium an filius reconciliati, vel dãnatæ matris per ſanctum inquiſitionis officium ad mortem, vel alio modo poſsit cathedram in aliquo ſtudio approbato conſequi, vel gradum doctoratus, vel a ſuſcepta cathedra ſequuta condemnatione parentum priuari?

Secunda pars tractatus hæreſum.

SED quia hæretico Catholicus opponitur, & qui bene definiunt, contraria conſignificant, vt optimè dicit Sanctus Thomas, ideo inquirendum eſt, Primò quis debeat Catholicus cenſeri, hoc enim ſcito, facile erit dignoſcere, quis reputari debeat hæreticus. Catholicus ergo (vt quibuſdam placet) ille cenſendus eſt, qui integram, & inuiolatam ſeruat Catholicam fidem. Seruare autem integraliter catholicam fidem, eſt omnia, quæ ad fidem Catholicam pertinent explicitè, vel implicitè credere fideliter & abſque dubitatione, & nulli contrario pertinaciter adhærere. Et hoc vltimum ideo additur, quia ſtat aliquem implicitè credere omnia, quæ ad fidem Catholicam pertinent, & tamen non eſſe Catholicum, ſed hæreticum, ſcilicet, ſi pertinaciter adhæreat alicui, quod eſt contra fidem. Vt ſi quiſpiam credens omnia, quæ vniuerſalis eccleſia credit, pertinaciter teneat, quòd Salomon fuit pater Danid, quod eſt contra veritatem ſcripturæ ſacræ ſecundo Regum vndecimo, & Matthæi primo. Si verò quæratur quid eſt implicitè credere, eſt credere alicui vniuerſali, ex quo multa ſequuntur, & nulli contrario pertinaciter adhærere. Vnde & credens hanc propoſitionem vniuerſalem, Omnia quæ traduntur in ſacra ſcriptura, & quot modis dicitur hæreticus, & quæ ſit acceptio hæretici, quæ credit vniuerſalis eccleſia ſunt vera, implicitè credit: ſed credens hãc vniuerſalem, poteſt nihilominus pertinaciter diſſentire alicui ſingulari, quæ continetur in ſacra ſcriptura, vel doctrina eccleſiæ vniuerſalis, pro eo ſcilicet, quòd non intelligit, vel non credit ſingulare illud ſub illa vniuerſali, ſcilicet, in doctrina eccleſiæ, vel ſacra ſcriptura contineri. Si verò quęritur quomodo eſt poſsibile quòd aliquis credat omnia quę tradit ſcriptura ſacra, vel credit vniuerſalis eccleſia, & tamen pertinaciter adhæreat alicui aſſertioni quæ repugnat vel traditis in ſacra ſcriptura, vel in fide vniuerſalis eccleſiæ? Ad hoc dicitur, quòd ſicut contingit aliquid ſciri in vniuerſali & ignorari in particulari: ſicut poſſum ſcire quòd omnis homo eſt rationalis, & ignorare hanc ſingularem, iſte homo eſt rationalis, demonſtrato aliquo quem video à remotis, de quo ignoro an ſit homo, vel brutum: ſic poſsibile eſt, quòd aliquis credat hanc vniuerſalem, Omnia contenta in ſcriptura ſacra & doctrina eccleſiæ ſunt vera, & tamen credat hanc eſſe falſam, Beatus Lucas fuit diſcipulus Chriſti, quia ignorabat hanc veritatem contineri, vel poſſe inferri ex diuina ſcriptura, quo poſito, ſi pertinaciter adhæreret quacunque ex cauſa huic, Beatus Lucas non fuit diſcipulus Chriſti, ſiue hoc faceret ex ignorantia, ſiue ratione temporalis cõmodi ſiue principatus & gloriæ cauſa, hæreticus & non catholicus cenſeretur? Tales quidem fuerunt ferè omnes hæretici

per ecclesiam condemnati: tenebant enim totã sacram scripturam esse veram, sed ideo fuerunt iudicati hæretici, quia pertinaciter tenebant aliquid contra sacram scripturam, vel doctrinam ecclesię, quod tamen contra eam esse non credebant. Sive rò quæritur quid est credere explicitè, Respondetur, quòd credere explicitè, est alicui particulari propositioni assentiri, quia in doctrina ecclesiæ continetur. Ideo autem dixi, quia in doctrina ecclesiæ continetur? quoniam si illi assentiatur propter aliquam rationem aliam, vel auctoritatem, talis quidem assensus non erit fides, nec assentire erit credere, sed scire, vel opinari. Vt puta, quicũque Christianus etiã simplex assentit huic, Christus natus est de virgine, quia ab ecclesia ita edocetur, nec ad hoc habet inductiuum aliud quam doctrinam ecclesiæ, talis Christianus explicitè credit hanc singularem propositionem, Christus de virgine natus est. ei verò illi assentiat, quia in Alcorano continetur, talis assensus non erit fides. Sed quia impossibile est aliquem etiam doctissimum, & tenacis memoriæ virum explicitè credere omnia, quæ in doctrina ecclesiæ continentur, ideo quæritur, quæ sunt, quæ fideles omnes tenẽtur explicitè credere. S. Thom. 2.2.q.2.art.5. huiꝰ fuit opinionis, quòd articulos fidei explicitè credere teneantur. Alijs videtur, quòd etsi non omnes articulos, saltem eos, qui cõmuniter in ecclesia docentur, & prædicantur fideles scire tenentur, & huius opinionis fuit Scotus lib. 3. Sententiarum. dist. 24. Vnde secũdum aliquos doctores, quilibet Christianus tenetur explicitè credere articulos de Vnitate & Trinitate diuinarum personarum, de remissione peccatorum, & de consequutione vitæ æternæ. Item omnes articulos ad humanitatem Christi pertinentes, videlicet, quòd Christus conceptus est de Spiritu Sancto, natus de virgine, passus, quòd in infernum descenderit, quòd surrexit, & ascenderit in cælum, & veniet iudicare viuos & mortuos. Inter articulos etiam diuinitatis tenebuntur explicitè credere, quod omnia visibilia & inuisibilia à Deo creata sunt, quia communiter in ecclesia hoc docetur. Et si quispiã arguat, quòd simplices & illiterati non possunt intelligere quid per terminos importetur, in quibusdam articulis, vt puta, in articulis Trinitatis personarũ. Ad hoc dicendum, quòd siue capiant, siue non, necesse est eos credere explicitè Deum esse vnum in essentia, & trinum in personis. Nam aliàs cùm nullus etiam doctissimus capere valeat plenum intellectum horum articulorum, omnes etiam docti & prælati excusarentur à fide eorum explicita, quod dicendum non est. Non autem omnes ad fidem explicitam credibilium pariter tenentur, sed simplices quidem & laici ad fidem articulorum, vt dictum est: presbyteri autẽ, quibꝰ cura animarum non committitur, & à quorũ ore non requiritur lex, sufficit si præter hoc tãtum de scientia habeant, quòd ea, que ad sacramentũ perficiendum spectant, ritè seruare possint. Presbyteri verò, qui curam animarum habent, scientiã legis habere debent: non quidem, vt sciant omnes difficiles quæstiones legis, quanuis debet ad superiores haberi recursus, sed sciant, quæ populus credere debeat, & obseruare de lege. Sed ad superiores sacerdotes, scilicet Episcopos pertinet, vt etiã ea, quæ difficultatem in lege facere possunt, sciãt. Vnde & Matthæ. 13. apostolis, quibus succedunt episcopi, dictum est, vobis datum est nosse mysteria regni cælorum. Id est, vobis incumbit scire difficilia & secreta legis & ecclesiæ. Et Apostolus de Episcopo dicit ad Ti. quòd amplecti debet fidelẽ sermonem, qui secundùm doctrinã est, vt potens sit in doctrina sana exhortari, & eos, qui contradicunt arguere. Sanè autẽ exhortari, & cõtradicẽtes arguere, non fit sine sciẽtia difficilium quęstionũ. Vnde in. c. inter alia. de offi. ordi. dicitur, quod Episcopi per seipsos debent ministrare populo verbum Dei, & quòd defectus scientiæ in eis ad prædicandum reprobandus sit omnino, nec de cætero tolerandus. Et inter episcopos tanto magis hoc scire tenentur, quanto in maiori gradu collocantur, sicut. S. Thomas dicit. 4. Sententiarum. dist. 24. q. 1. art. 3. quęstiuncula. 2. Ex præmissis inferũtur aliqua corollaria. Primum est, quòd laicus etiã simplex catholicus esse potest: nã seruare potest integram & inuiolatam catholicã fidem. Si enim explicitè credat saltim articulos fidei, qui cõmuniter in ecclesia prædicantur, & implicitè credat omnia vera esse, quæ in fide vniuersalis ecclesiæ cõtinentur, & nulli contrario pertinaciter adhæreat, catholicus est, & fidem seruat integrã, & inuiolatam. Secũdum est, quòd sine fide explicita, saltem articulorum, qui in ecclesia communiter prædicantur, nullus saluus esse potest, si tamẽ doli capax sit, & annos discretionis attigerit. Tertiũ est, quòd fides explicita respectu credibilium, nõ est in omnibus fidelibus æqualis, sed maior in maioribus, id est, in episcopis, & inter episcopos, maior in summo episcopo, id est, in Papa, ad quẽ omnes quæstiones legis referendæ sunt. Quartũ est, quòd quanuis ex parte minorũ, id est, simplicium determinatus sit numerus eorum, quæ explicitè credi debent, non tamen ita determinatus est ex parte maiorum, id est, presbyterorum & episcoporum. Quintum est, quòd sine fide implicita potest esse saluus. Licèt enim ponatur aliquem explicitè scire & credere omnia, quæ ecclesia vsque nunc tenenda & credenda docuit, necessariũ est tñ, ꝙ talis paratus sit credere oĩa, quæ ecclesia cre-

credenda,& tenenda esse docuerit. Sextum est, quòd ex parte simplicium minor est fides eorũ, quæ explicitè credunt,id est,pauciora sunt, quæ creduntur explicitè:maior est autem fides implicita,id est,multa sunt,quæ implicitè credunt. In prælatis maior fides est explicita, quàm in simplicibus & vetulis,quia scilicet ad plura credenda explicitè tenentur:minor autem est implicita,id est,pauciora sunt,quæ implicitè credunt.Et inter prælatos quanto maiori gradu collocantur,tantò magis crescit explicita fides,& minuitur implicita.Septimum est,quòd ad salutem necessariũ est habere fidem explicitam,nam cum altera tantũ nemo posset saluus fieri,vt probatum est.Faciunt ad.l.1.titul.1.libr.1.supra.Habito ex superioribus quis dicatur hæreticus,& quis catholicus censeri debeat,non erit ab re,si quæratur,secundò vtrum omnes hæretici,sint hęretici nescienter.Ad quod est dicendum quòd non,sed quòd eorum quidam sunt hæretici scienter,& quidam nescienter.Sciẽter hæretici dicuntur,non qui sciunt se esse hæreticos,vel errantes,impossibile enim est,quòd aliquis sciat se errare,sed qui mente tenent assertionẽ,quam sciunt esse contrariam fidei Christianæ: huiusmodi sunt omnes illi,qui putãt fidem Christianam pro aliqua parte falsam,aut vanam,&vniuersaliter omnes,qui mente,& animo à fide apostatant.Tales enim quanuis nesciãt se errare,imò putant,quòd veriùs sentiunt, quàm catholica ecclesia,sciunt tamen se difformari,& contraire doctrinæ ecclesiasticæ.Nescienter hæretici dicũtur, qui licèt credant in genere totam fidem Christianam esse veram,in aliquo tamen articulo speciali errant contra eam. Quod dupliciter potest contingere. Vno modo, si teneãt aliquas assertiones esse falsas,quæ sub forma propria in scriptura canonica cõtinentur,pro eo,quòd putant,non omnem scripturam, quæ in veritate canonica est, ad fidem Christianã pertinere,huiusmodi sunt Manichæi,qui totum vetus testamentum respuunt, solum nouum testamentum,& adhuc nõ totum, sed in parte recipientes:quia solùm illud,quod ipsi recipiunt,ad fidem Christianam pertinere putant,qui propter hoc hæretici erant, sed nescienter,quia nesciebant se tenere contra fidem Christianam,imò se solos veros Christianos existimabant,alios autem,qui vtrunque testamentum recipiunt,hæreticos,& errantes reputabant. Alio modo dicuntur hæretici nescienter, qui credunt omnes assertiones,quæ in scriptura canonica sub forma propria continentur,esse veras, & omnes libros canonis esse tenendos infallibiliter,tamen cũ hoc credunt aliquam assertionem,quæ ex contentis ibidem necessariò infertur,esse falsam,pro eo quòd putant non necessariò sequi ex cõtentis in canone:Quod propterea contingit, quia scripturas aliter intelligunt,quàm sensus Spiritus Sancti flagitet.Huiusmodi erant Arriani hæretici, asserentes filium esse minorem patre, contra illud, Ego & pater vnum sumus.Ioann.10. Et contra illud, Qui videt me,videt & patrem:nam ego in patre,& pater in me est.Ioann.14.quas scripturas ipsi male interpretabantur.In hoc genere hæreticorum sunt Sabelliani,& ferè omnes hæretici,præter eos,qui aliquam partem canonis respuũt. Sed contra videtur,quòd hoc modo nullus sit nescienter hæreticus:quia quicunque est nescienter hæreticus hoc modo,habet fidem implicitam de omnibus,credit enim totam fidem Christianam esse veram,sed fides implicita cum fide explicita articulorum sufficit ad hoc,vt aliquis sit catholicus, vt suprà eo.titul.dictum est cap.2.ergo nullus taliseſt hæreticꝰ.Ad hoc dicitur,quòd ad hoc quòd aliquis reputetur catholicus non sufficit quòd credat totam fidem Christianam esse veram, sed cũ hoc requiritur,quòd non credat aliquid pertinere ad fidem Christianam quod non pertinet, & quòd nulli errori contra eam pertinaciter adhæreat.Heretici autem nescienter licèt credant totã fidem Christianam esse veram,credunt tamen aliquid pertinere ad fidem Christianam,quod in veritate non pertinet,& pertinaciter adhærent alicui errori,qui in veritate contrarius est fidei Christianæ,licèt ipsi non credant contrarium esse, & propterea sint hæretici:aliâs enim staret aliquem esse catholicum,qui crederet omnia euangelia esse falsa,putans ea non pertinere ad fidem Christianam,quod est absurdum.Quæritur præterea,tertio quid sit pertinacia,& quotuplex sit. Ad cuius responsionem primò sunt quædam prænotanda. Quorum primum est,quòd pertinacia opponitur perseuerantiæ,perseuerantia autem est,secundum Tullium in sua Rhetorica, in ratione bene considerata stabilis & perpetua mansio,vnde per oppositum,pertinacia erit stabilis&perpetua mãsio in errore minùs bene cõsiderato. In hoc enim conueniunt perseuerantia,& pertinacia,quòd scilicet vtraque habet stabilem & firmam mansionẽ:differunt tamen,quia perseuerantia habet stabilem & firmam mansionem in bene considerata ratione,pertinacia autem in errore. Differunt etiam pertinacia & contumacia:quoniam contumacia est quædam voluntaria inobedientia, qua quis monitionem iudicis implere contemnit, vt colligitur ex.c.2.de dolo.& contu. iuncta glo. in ver.cõtumaciter.Pertinacia aũt est stabilis mãsio in errore,siue cõcurrat inobediẽtia superioris, siue nõ.Differũt ergo sicut superius & inferius:omnis enim cõtumacia est pertinacia, sed nõ cõuertitur.Huic aũt descriptiõi ptinacię cõcordat descriptio per-

ptio pertinacis posita ab Isidoro, in qua sic dicit, Pertinax est impudenter tenax. Ille autem est impudẽter tenax, qui tenet errorẽ, quẽ dimittere debet. Pertinacia verò specialis, de qua ad presens loquimur, poterit sic definiri, Pertinacia est in errore contra fidẽ & doctrinã ecclesiæ stabilis mansio. In hac definitione, ly mansio stabilis in errore, ponitur loco generis, ly verò, contra fidẽ & doctrinam ecclesię, ponitur loco differẽtiæ. Per hoc enim pertinacia infidelitatis distinguitur ab alijs pertinacijs, quæ in errore consistunt, quæ contra fidem non est. Ex præmissis inferũt aliqui, quòd Iudæi, & Gentiles, qui in errore suo perseuerant, pertinaces sunt dicendi. Quod verum esset de Iudæis, & Gentilibus, qui de catholica veritate informati, à suis erroribus non discedunt. Secùs videretur de his, qui nunquàm de fide catholica informati à suis fuerũt, nec per eos stetit, quominus informarẽtur: tales enim quia nesciunt se in errore esse, non propriè pertinaces dicendi sunt. Duplex autem põt pertinacia inueniri, vna mentalis, & alia exterior. Mentalis vel interior pertinacia est, quando quis pertinaciter corde adhæret prauitati hæreticæ, vel pertinaciter dubitat de catholica veritate. Exterior pertinacia est, quę in voce, vel facto exteriori consistit. Prima pertinacia non potest aliter, quàm per præsumptionem probabilem vel violentam conuinci, quia non semper exteriora interioribus respondent: imò plerunq; vox cordi, & cor voci & operibus cõtradicit. Huius autem pertinaciæ tres modi sunt. Primus est, si quis obstantibus miraculis, quæ pro firmanda fide Christiana audit facta esse, putat eam falsam, vel dubiam. Secundus est, cum quis in generali credit totam fidem Christianam esse verã, alicui tamen errori quem nescit in speciali cõtra fidem esse adhæret tam fortiter, quòd quantũcũque sibi ostenderetur ad fidem pertinere, errorẽ nullo modo dimitteret, sed antè putaret fidem Christianam esse falsam. Tertius modus est, cùm aliquis inhæret alicui errori, qui est contra fidem & negligit quomodo & quando debet quærere veritatem, talis enim nõ est paratus corrigi, si persistit in errore, quem de necessitate salutis dimittere tenetur: ista enim negligentia, vel ignorantia affectata, pro pertinacia reputatur. Inter has autẽ pertinacias sola interior est, quæ hominem facit pertinacem: nam si daretur exterior sine interiori, non esset verè pertinax, qui exteriorem tãtùm habet: ecclesia tamẽ, quæ de exterioribus iudicat, talẽ iudicaret pertinacẽ. Et notandum, q̃ sicut dictũ est cap. præcedenti, q̃ hæreticorũ quidã sunt scienter hæretici, alij verò nescienter, ita dicendũ est de pertinacibus. Pertinaces enim scienter dicẽdi sunt, qui credunt, vel dubitant fidem Christianam esse falsam, vel dubiam. Nescienter verò pertinaces sunt, qui tenentes fidẽ Christianã esse veram, alicui errori contra fidem pertinaciter inhærent, quẽ nõ esse cõtra fidẽ putãt. Et sic per ea quę dicta sunt, facilis erit ad quæstionem responsio.

¶ Quæritur insuper quarto. Quæ sint verba & facta exteriora, ex quibus aliquis in foro exteriori conuincitur esse pertinax. Ad hoc quidã dicũt, q̃ plures sunt modi, quibus possunt aliqui de pertinacia cõuinci. Primus modus est, cùm quis facto vel verbis ostendit se non firmiter credere fidem Christianam esse verã, & sanam, vt potè si negat fidem, vel dicit eam esse falsam, vel dubiã, vel ad aliam factam se conuertit, vt puta si facit se circuncidi, vel Mahometum adorat: cõstito enim de aliquo istorum, talis sine vlteriori examine reputandus est pertinax, & hæreticus. Et si conuictus fuerit, vel confessus in iudicio q̃ tale aliquid fecerit, censendus est pertinax hæreticus manifestus. Excusatur tamen ab hæresi, negans catholicam fidem, vel factum hæreticale committens, si metu mortis, & pro ea vitãda hoc fecerit. Et per hũc modum excusatus est beatus Marcellinus ab hæresi, licèt idolis immolauerit. Excusatur etiam secundò, qui committit actũ hæreticalem, & ab hęresi & à peccato, si hoc fecerit absoluta coactione facta enim per vim præcisam & absolutam, nulla sunt, & pro infectis habentur, vt in c. 1. & in c. ad audiẽtiã. cũ alijs. de his quæ vi metusue causa fiũt & in c. maiores. de baptis. Sed cõtra hoc quidam obijciunt dicentes, q̃ ea, quæ sunt per se mala fieri non debent ab aliquo & propter metũ mortis. Sũt enim quædã, vt Aristoteles inquit lib. 3. ethicorum cap. 1. ad quæ nemo ẽogi debet, sed mortẽ potiùs, ac extrema omnia perferre, aliàs enim, vt isti dicũt, tales propter metũ mortis etiã à peccato excusantur. Ad hoc dicunt, q̃ pertinacia requirit spontaneã volũtatem: qui autẽ metu mortis aliquid faciunt, non videntur habere voluntatem spontaneam, & per consequens pertinaces non sunt. Alijs videtur obiectio concludere, & dicunt quòd licet tales in veritate sint pertinaces, tamen ratione metus ecclesia habet eos excusatos, ita vt non condemnet ad pœnas pertinacium. Sicut si quis metu mortis iuraret falsum, periurus esset, licèt iudicio humano periurus non iudicaretur. De quo doctores dicunt in capitul. si verò. & in capitul. querelam. de iur. iur. Secùs autem dicendum est de illo, qui extra metum mortis, propter cupiditatem, vel aliam causam hæreticale factum commisit, talis enim humano iudicio hæreticus reputatur, quanuis mente hæreticus non fuerit. Secũdus modus pertinaciæ secũdũ aliquos, est si quis diceret aliquam partem veteris, vel noui testamenti cõtinere aliquod falsum, aut

non

non esse recipiendam à catholicis, talis enim statim est iudicandus pertinax, nisi fortè fuerit adeò simplex, quòd nesciat, quid per nouum & vetus testamentum importetur, & seductus ab alijs ita dicat, firmiter tamen credit totam doctrinam ecclesiæ esse recipiendam, tunc enim per ignorantiam excusatur, nec statim est reputandus hæreticus, sed informandus est prius de veritate, & examinandus, an sit paratus corrigi. Sed nunquid si aliquis laicus, qui de libro Threnorum nunquam audiuit, diceret illum non pertinere ad vetus testamentum, reputaretur hæreticus. Ad hoc dicendum, quòd multùm refert dicere, aliqua pars noui vel veteris testamenti est falsa, & dicere, quòd aliquis liber non pertineat ad testamentum vetus vel nouum qui tamen secundùm veritatem pertinet. Prima enim assertio iudicat asserentem esse hæreticum, & pertinacem. Nemo enim, vt isti dicunt est alicuius rationis capax, qui non intellexerit, quicquid in nouo & veteri testamento continetur, ad veritatem catholicam pertinere. Secùs est de secunda assertione. Non enim omnes sciunt, qui libri pertineant ad vetus & ad nouum testamentum. Si tamen vir literatus, & præsertim doctus in sacris literis sciens qui libri pertineant ad vetus testamentum, diceret quòd liber Ruth vel Threnorum non pertinet ad testamentum vetus, statim iudicandus esset hæreticus, & incorrigibilis, nisi talia verba ex surreptione dixerit, & statim se emendauerit, talis enim ab hæresi excusatur. Quicquid tamen dicatur ab alijs, tutiùs videtur dicere, quòd apud ecclesiã, non iudicabitur pertinax aliquis istorum, nisi post informationẽ sufficiam obstinatè in suo errore permaneat. Sed contra hoc quod dictum est, incorrigibilis, obijcitur. Incorrigibilis est, qui corrigi non potest, nullus autem est viuens, qui nõ possit corrigi. dicit enim Leo papa, Nemo desperandus est dum in hoc corpore constitutus est. vt habetur in cap. Nemo. de pœnit. distinct. 71. ergo nullus est incorrigibilis. Ad hoc dicendum, quòd incorrigibilis dicitur aliquis dupliciter. Vno modo, qui corrigi nõ potest & hoc modo dæmones & damnati dicuntur incorrigibiles, qui proponit & non vult corrigi in proposito. Incorrigibilis accipitur in secunda significatione, non in prima, & dicitur incorrigibilis, qui est pertinax, obstinatus, & durus, seu qui proponit nunquã discedere à sententia sua, licet interdũ ab ea discedat, & corrigatur. Tertius modº est, si quis tenet vniuersalẽ ecclesiã errare, vel errasse, ex quo cœpit cõgregari, licèt credat fidẽ Christianã à Christo & apostolis traditam in nulla sui parte cõtinere mẽdacium, talis em, vt dicũt, statim est pertinax, nec examinandus est an sit paratus corrigi. Probatur sic, Eadẽ omnino est fides Christiana, & fides vniuersalis ecclesiæ: sed dicens fidẽ Christianã esse falsam statim reputãdus est pertinax, igitur & dicẽs vniuersalẽ ecclesiã errare. Sed contra istã cõclusionẽ instatur ab alijs hoc modo, Nõ quilibet Christianus tenetur explicitè credere, q̃ ecclesia vniuersalis errare non potest: ergo si dicat ecclesiã vniuersalẽ errare, vel errasse, nõ est reputãdus pertinax, sed examinãdus est an sit paratus corrigi. Consequẽtia tenet: quia pro nullius hæresis assertione debet quis ipso facto cẽseri pertinax, nisi cuius oppositũ tenetur credere explicitè. Antecedens probatur, Quia non quilibet tenetur credere explicitè antecedens hoc, scilicet, vniuersalis ecclesia nõ errat. Quod sic probatur. Ecclesiã enim nõ errare habetur ex eo, quod Christus dicit Matth. vlt. Ego vobiscũ sum vsq; ad cõsummationẽ seculi. & ex eo quod dicit Lucæ. 22. Ego rogaui pro te Petre, vt nõ deficiat fides tua. quorũ neutrũ tenẽtur fideles (saltim illiterati) explicitè credere. Quod autẽ nõ teneantur credere hoc explicitè, probatur: quia si tenerẽtur, aut hoc esset, quia in diuina scriptura continetur, aut quia ad doctrinã ecclesiæ necessariò infertur, aut quia est ab vniuersali ecclesia approbatũ, aut quia est apud oẽs fideles tãquã catholicũ diuulgatũ. Non propter prima quatuor, quia nõ quilibet tenetur explicitè credere omnia, quæ in sacra scriptura cõtinẽtur, vel quæ per ecclesiã approbãtur, vel ex eis necessariò inferũtur. Nec propter quintũ: quia hæc veritas, ecclesia vniuersalis errare non potest non est apud omnes fideles diuulgata, imò multi sunt, qui nihil de ea audierũt. Propter hoc dicit quædã opinio, q̃ si quis diceret vniuersalẽ ecclesiã errare vel errare posse, nõ est statim iudicãdus pertinax donec examinaretur an esset paratꝰ corrigi. Ad argumẽtũ autẽ in principio factũ respondet, q̃ peccat per fallaciã figuræ dictionis, q̃ licèt eadẽ sit fides Christiana, & fides vniuersalis ecclesiæ, tamen quia ly vniuersalis ecclesiæ, importat Christianos in recto, quos ly fides Christiana importat in obliquo, non sequitur, quilibet tenetur explicitè credere fidẽ Christianã esse veram, ergo & ecclesiã vniuersalẽ nõ errare. Sed tenẽtes hunc modũ de pertinacia cõuincẽdi, ad hoc ita respondẽt. Dicũt enim, q̃ quandoq; necesse est cõsequẽs credere antecedẽs, qđ propterea est, quia sæpe cõsequens est apud oẽs catholicos diuulgatũ, & nõ antecedẽs, & ita est de ista, ecclesia vniuersalis nõ errat in fide nec errauit, quæ sub ijs verbis, vel æquipollẽtibus est apud omnes catholicos diuulgata: quilibet enim Chr̃ianus putat se tenere illã fidẽ, quã tenet vniuersalis ecclesia, & illã esse vniuersalẽ ecclesiã, quæ secũ in fide cõcordat: & ideo sicut ista fides Chr̃iana est vera, est apud omnes catholicos diuulgata, & est à quolibet explicitè credenda, ita

da, ita & ista fides vniuersalis ecclesiæ est vera fides, est apud omnes diuulgata, & explicitè credẽda, quare illam negans, statim est habendus pertinax. Quartus modus est, quo statim aliquis pertinax iudicatur, si quis Christianus capax rationis, & intelligens negat aliquam assertionem catholicam, quæ apud omnes catholicos & fideles cum quibus conuersatur, tanquam catholica diuulgatur, & à prædicatoribus verbi Dei publicè publicatur, & prædicatur: sicut apud omnes catholicos publicè diuulgatur, quòd Christus fuit crucifixus vnde ostenditur & à prælatis & doctoribus hoc publicè docetur, & ideo si quis inter Christianos nutritus negaret Christum esse crucifixum, esset statim pertinax censendus, & quanto magis esset inter Christianos conuersatus, & plures intrasset ecclesias, & verbum Dei à pluribus audiuisset, & maiorem literaturam in sacris literis habuisset, tãtò fortiùs pertinax præsumeretur. Quòd autem negans aliquam assertionẽ catholicam apud omnes catholicos diuulgatam sit statim absque examinatione pertinax iudicandus, probatur tripliciter. Primò sic. Sicut nulli licet ignorare ea, quæ publicè fiunt. vt in cap. quod dicitis. 16. distinct. & in cap. qui habuistis. 12. quæstion. 2. & in cap. licet. 5. quæst. 1. ff. de institoria. l. sed et si. C. de liberali causa si filiũ. cum alijs multis. sic non licet ignorare ea, quæ publicè diuulgantur, & tanquam catholica prædicantur: qui autem negat assertionem catholicam, quam scire tenetur, & publicè diuulgatur, ignorare non præsumitur: ergo qui negat assertionem catholicam apud omnes catholicos diuulgatam, statim est pertinax iudicandus. Secundò sic. Negans assertionem catholicam ad omnes catholicos diuulgatam, non potest à pertinacia per simplicitatem vel ignorantiam excusari. Quod non per simplicitatem patet, quia ponitur quòd talis negans est capax rationis & intelligens: si enim careret vsu rationis, vel esset alienatus à sensu bene excusaretur, quod ignorantia iuris diuini vel naturalis neminem excusat, vt notatur in. §. notandum. 1. quæstion. 4. ergo talis non potest à pertinacia, vel prauitate hæretica excusari. Consequentia patet. Quia ignorantia & simplicitas excusant negantes catholicam veritatem vt in capi. dixit Paulus. & in capit. qui in ecclesia. 24. quæstion. 3. Sed quæritur, cùm multa proponantur etiam à prædicatoribus, quæ non pertinẽt ad catholicam veritatem, si negans huiusmodi assertionem publicè diuulgatam nesciat eam ad catholicam veritatem pertinere, erit ne pertinax censendus? Respondeo, quod apud Deum excusaretur, qui intuetur cor, apud ecclesiam tamen conferetur pertinax, nisi ignorantiam suam legitimè probaret, scire præsumitur, quòd veritas illa catholica fuerit. Tertiò sic. Qui negat assertionẽ catholicam, quam debet & tenetur explicitè credere, est iudicandus pertinax & hæreticus, sed qui libet Christianus tenetur explicitè credere omnem assertionem catholicam apud omnes catholicos diuulgatam, ergo qui eam negat, est pertinax & hæreticus censendus. Maior patet, Quia sicut quilibet tenetur explicitè credere aliquid, ita tenetur vitare errorem illi contrarium. Probatur minor. Quia si aliquis tenetur explicitè assertionem catholicam credere, aut ad hoc tenetur, quia est apud omnes catholicos diuulgata, aut quia sic ostenditur per diuinam scripturam vel determinationem ecclesiæ. Si detur primum, habetur intentum. Secundum autem dari non potest: quia si sic, tunc veritas, quæ non est contenta in sacra scriptura, negari posset, & falsitas affirmari, quæ ipsi repugnat, quorum vtrunque est falsum. Non enim negari potest, Christum natum esse de virgine, licèt in forma in sacra scriptura non cõtinea tur. Neque affirmari potest, quòd Saracenorum secta sit vera, quanuis oppositum eius non sit explicitè in sacra scriptura contentum. Sed contra, Negans veritatem catholicam, de qua nescitur an per regulam fidei, hoc est, per sacram scripturam confirmetur, & est paratus corrigi, non est iudicãdus pertinax, vt gloss. dicit in cap. neque licuit. 16 dist. sed possibile est, quòd negans catholicam veritatem sit paratus corrigi, ergo non erit pertinax donec ostendatur sibi, quòd affirmatio illa diuulgata sit, & sacræ scripturæ contradicat. Ad hoc dicendum secundum quosdam, quòd licèt talis in veritate esset paratus corrigi, tamen quantuncunque hoc dicat, est contra eum violenta præsumptio de opposito, pro eo quòd scit assertionem quam negat, esse tam publicè prædicatam per ecclesiam, quod non est ei credendum, cum dicit se paratum corrigi. Vnde & de talibus dicitur de hęret. cap. 1. Nec eis omnino credendum est, qui fidem veritatis ignorant, talibus enim nec contra alios, nec cùm de seipsis testimonium perhibent, est credendum. Quintus modus est, si quis negat catholicam assertionem, de quo est violenta præsumptio, quòd eam sciat in sacra scriptura, vel determinatione ecclesiæ contineri: veluti si constet eum illam assertionẽ priùs in sacra scriptura, vel determinatione ecclesiæ cum intellectu legisse, vel ex intentione docuisse, vel publicè vel occultè asseruisse: de tali enim si non sit probabile oblitum esse eorum, quæ priùs nouit, violenta præsumptio est, quòd scienter negat catholicam veritatem, & per consequẽs quòd est pertinax. Quod tripliciter probatur. Primò, quia talis aliquando sciuit illam veritatem esse catholicam, & non est oblitus, ergo adhuc scit illam esse catholicam, &

per

per consequens negans eam, videtur ex proposito negare, & sic erit pertinax. Secundò, quia talis est apostata, quia abijcit veritatem catholicã, quã priùs nouit esse catholicã, ergo est pertinax. Ille enim apostata est, qui veritatem catholicam, quã semel habuit, abijcit, & ab ea retrocedit. Tertiò talis est peior infideli, ergo pertinax. Consequentia patet, Quia infideles sunt pertinaces. Antecedẽs probatur, Quia melius est viam Domini non cognoscere, quàm post agnitam retrocedere, vt dicitur. 2. Petri. 2. & transumitur in cap. quidam. de apostat. Sed quid si talis negans catholicam veritatem dicat, quod quatuis eam legerit, aut docuerit, nõ sciuit eam esse catholicam, vel dicat, quòd paratus est corrigi. Ad hoc quidam dicunt, quòd in tali casu non est ei credendum, nec in primo, nec in secundo dicto. Quòd non in primo, patet: quia ei, qui sibi ipsi contrarius inuenitur, non est credendum in secundo dicto eius. vt in capit. per tuas. de proba. vnde glo. notat in capit. literas. de præsumptionibus. hoc est notabile, quod semper standum est primo dicto alicuius, si postea dicat contrarium & in alio iudicio, suprà de testib. cùm in tua. vel etiam extra iudicium suprà de proba. per tuas. sed talis inuenitur sibijpsi contrarius, dũ veritatem, quam priùs verbo vel opere innuit se cognoscere catholicam veritatem, postea dicit se non nouisse eam esse catholicam, quare huic secũdo dicto eius non est standum, nec credendum. Nec etiam secundo eius dicto erit credendũ: quia nulli erranti credendum est quòd sit paratus corrigi, nisi qui præsumitur ignoranter à fide deuiare, imò præsumendum est eum discessisse à fundamento propter quod catholicæ veritati adhæsit, hoc est, à sacra scriptura vel doctrina ecclesiæ, & credere hæc esse falsa. Sextus modus est, si quis legitimè correctus se non corrigit, aut emendat, suam scilicet hæresim reuocando, talis enim præsumitur non esse paratum corrigi, & ita pertinax censendus est, vt manifestè colligitur ex Augustino in cap. qui in ecclesia. 24. quæsti. 3. sic dicente, Qui in ecclesia Christi morbidum quid, prauum que sapiunt, si correcti vt sanum sapiant emendare nolunt, sed sua dogmata defensare contendunt hæretici sunt. Sed quia hic modus certissimus & nominatissimus, ideo circa illum quæruntur duo Primò, quæ correctio sufficiens & legitima reputetur. Secundò ad quem spectat errantem corrigere. Ad primum dicendum, quòd illa correctio sufficiens & legitima reputetur, qua apertè ostenditur erranti, quòd assertio sua catholica veritati repugnat, taliter, quòd iudicio intelligentiũ nulla potest tergiuersatione negare, cùm illud sit sibi sufficienter ostensum. Sicut si asserenti ex ignorantia euangelij Ioannis quòd Christi crura in cruce fracta sunt per milites, aliquis apertè ostenderet oppositum ex textu euangelij Ioannis. 19. capitul. sic dicentis. Venerunt ergo milites, & primi quidem fregerunt crura, & alterius, qui crucifixus est cum eo: ad Iesum autem cum venissent, vt viderunt eum iam mortuum, non fregerũt eius crura. Tali apertè ostensum est, quòd assertio eius catholicę veritati repugnat. Item si asserenti duas personas esse in Christo, ostenderetur per textũ Synodi Ephesinæ illum esse errorem condemnatum, nulla posset tergiuersatione negare, quin illi esset sufficienter ostensum, quòd assertio sua determinationi ecclesiæ repugnaret. Ex qua regula inferuntur duo corollaria. Primum, quòd ad legitimam correctionẽ tenetur correctus statim errorem suum dimittere, ita quòd si post contineatur eundem erroremverbo, vel scripto tenere, est pertinax reputandus. Secundum est, quòd ad nudã monitionem, vel increpationem non solùm charitatiuam non habentis iurisdictionem, sed etiam coactiuam prælati sui, nemo tenetur errorẽ suum corrigere, si prædicto modo ostensum fuerit eum catholicę veritati repugnare. Quod autem hoc sit verum, sic patet, Primo, quia doctores & tractatores scripturæ sacræ in expositione & intellectu eiusdem, præferuntur prælatis etiam habentibus iurisdictionem, licèt in definiendis causis pontifices eis præferantur, vt apertè scribitur in text. & glo. summ. 20. distinct. ca. 1. ergo ad minus doctores Theologici non tenẽtur ad nudam correctionem prælatorum reuocare errores suos, nisi ostensum fuerit eis, quòd errant contra fidem, nec loquitur ibi tex. de doctoribus ab ecclesia approbatis tantùm, vt de Augustino, Hieronymo, Ambrosio, & Gregorio, sed etiam de alijs. Comparat enim ibi statum doctorum statui Põtificum, nec vocantur ibi doctores ij, qui doctoratus insignia acceperunt, sed qui scripturarum sufficientem peritiam habent, siue magistri, siue Licentiati, siue bacchalaurei sint. Secũdò, quia subditi in his, quę fidei sunt, non tenentur prælatis suis fidem indubiam adhibere: quia prælati ex simplicitate & ignorantia, & malitia errare possunt contra fidem, sicut & subditi, & propterea ad eorum nudã monitionem non tenetur aliquis errorem suum reuocare. Tertiò, quia prælati parati esse debent ad satisfaciendum poscentibus rationem de fide, iuxta illud. 1. Petri. 3. prælatis scribentis, Parati semper satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis est fide. Ergo subditi non tenentur opiniones suas erroneas propter quancũque correctionem prælatorum reuocare, nisi fuerit legitima correctio, reddita scilicet, à prælatis ratione suæ correctionis. Quartò, à mandato, vel sententia prælati mandantis, quòd subditus erro

rem suum reuocet,& non demonstrantis per regulam fidei,quòd error ille fidei repugnat, licet subdito appellare,si non credat se errare:ergo nõ est necesse cum tali mandato obedire. Consequẽtia patet:quia vbi est legitima appellatio, mandatum fuit iniustum,vt notatur in ca.vt debitus.de appe. Antecedens patet:quoniam alias prælatus posset errando mandare subdito,quòd à catholica veritate discedat. Et si dicatur,quòd secundum hanc rationem etiam legitimè correctus non tenetur reuocare errorem,ex quo potest appellare Respondetur,quòd non est simile:quia correctus legitimè à prælato si appellat,appellat frustratorie,& apud Deum peccat,& per ecclesiam puniri debet,non autem sic est in non correcto.Propter has rationes & similes dicunt,quòd non solùm ad nudam monitionem prælati inferioris,sed nec & Papæ non tenetur aliquis errorem suum reuocare,nisi si Papa ostendat illum fidei repugnare:tum, quia Papa sæpe est illiteratus:tũ quia potest errare:inquantum homo particularis,tum, quia tenetur reddere rationem:tum, quia in causa fidei ab eo licet appellare.Primum verò corollarium sic persuadetur.Primò,quia Augustinus dicit,& habetur in cap.qui in ecclesia.24.quæstion.3. quòd qui in ecclesia morbidum aliquid sapiunt,& correcti vt sanum sapiant,emendari nolunt, hæretici sunt.Sed tales sunt illi,qui tenentes errorẽ contra fidem,per aliquem edocentur legitimè,quòd error suus contra fidem sit,ergo hæretici sunt.Secundò,quia tenens errorem contra fidem,qui nõ est paratus corrigi,est hæreticus,vt ex dictis patet sed ille,qui tenet errorem,de quo manifestè ostẽditur,quòd fidei repugnet,& non dimittit eum, cùm non est paratus corrigi,ergo est pertinax & hæreticus.Tertiò quia si quis tenens errorem per seipsum veritatem inuenerit,tenetur statim errorem suum reuocare,ergo si ab alio doceatur,nihilominus tenebitur. Sed contra hæc duo corollaria instatur,& primò contra secundum sic, Quia aut errans tenet hæresim damnatam explicitè, aut tantùm implicitè.Si explicitè tenet, ad simplicem monitionem prælati tenetur eam reuocare.Dicitur enim in cap.quicunque.24. quæsti.1. Quicunque in hæresim semel damnatam labitur eius damnatione se ipsum inuoluit. Ex quibus verbis colligitur,quòd qui lapsus fuerit in damnatam hæresim,damnatus est.Quod etiam ex capi. maiores,& cap.Achacius.ea.cau.&.quæst.confirmatur:sed hæreticus tenetur statim reuocare hæresim suam, ergo à fortiori tenebitur ad nudam prælati correctionem. Et confirmatur per ecclesiæ consuetudinem. Nam Inquisitores hæreticæ prauitatis conuictum quencunque,qui tenuit dãnatam hæresim explicitè tanquam hęrericum puniunt.Item si tenens hæresim damnatam explicitè nõ iudicaretur statim hæreticus,hoc esset,quia per ignorantiam excusatur:sed hoc nõ,tum quia ignorantia iuris diuini neminem excusat,vt in regula,ignorantia.de regu.iur.lib.6.& in.§. notandum.1.quæstion.4.Tum,quia constitutio apostolicę sedis omnes astringit postquam publicata est nec aliquis post duos menses potest per ignorantiam se excusare.vt in cap.nouerit.de senten.excom.& in authen. Vt factæ nouæ constitutiones circa principium.colla.5.Tum, quia in his, quæ publicè fiunt,non potest quis ignorantiam allegare. Cùm ergo damnatio cuiuscunque hæresis publicè fiat,non potest quis tenens hæresim damnatam explicitè,se per ignorantiam excusare, & per consequens tenetur statim reuocare eam ad simplicem admonitionem prælati , vel alterius. Si autem hæresis sit damnata implicitè,saltem videretur,quòd ad correctionẽ Papæ deberet eam reuocare,sicut & Hieronymus ad Damasum scribit se velle reuocare dicta sua ad eius arbitrium. vt scribitur in capi.hæc est fides.24.quæstio.1.Et præterea saltem videtur , quòd Papa non teneatur reddere rationem,cùm alicui mandat quòd dimittat errorem suum. Vnde & Papa sæpe damnauit hæreses,& tamen damnationis suæ nullã reddidit rationem.Concilia etiam generalia symbola duo ediderunt,scilicet,Nicænum,quod cantatur in missa,& cap.firmiter.de summ. Trin. & fi. catho.& articulos distinxerunt , quos tamen per regulam fidei non inueniuntur probasse:tũ, quia sic nulla esset differentia inter correctionem Papæ & inferiorum prælatorum:tum , quia si liceret alicui coram Papa hæresim, quam non credit esse hæresim non solùm dicere, sed etiam defendere quantuncunque Papa diceret illam esse hæresim,quousque ostensum ei fuerit,quod contra fidem errat,si verbo saltem , vel facto protestaretur,aut appareret eum esse paratum corrigi,quando ei ostenderetur,quòd cõtra fidem erraret,quę omnia videntur irrationabilia:nam si sic,quilibet posset dicere,quòd non est sibi sufficienter ostensum eum errare contra fidem , & per consequens conuinci non posset de hæretica prauitate. Contra primum etiam corollarium instatur:quia si verum esset,sequeretur quòd nulla esset differentia inter correctionem factam à prælato,& à nõ prælato quo ad hoc,vt correctus teneatur vel non teneatur reuocare errorem suum, quod videtur absurdum. Ad primam instantiam quidam respondent,quòd tenens ignoranter hæresim damnatã explicitè,non tenetur ad mandatum etiam cuiuscunque prælati eam reuocare,nisi ei ostẽsum fuerit legitimè quòd sit contra fidem. Quod probãt tali ratione,quòd tenens hæresim explicitè damnatam,

natam, non est ex hoc ipso censendus pertinax, aut hæreticus, igitur non tenetur statim eam reuocare. Antecedens patet ex dictis, & probatur ex eo, quia nullus magis reputãdus est pertinax aut hæreticus propter hoc quòd tenet hæresim explicitè damnatam, quàm si neget catholicam veritatem in sacra scriptura contentam, nisi fortè talis damnatio sit magis diuulgata inter catholicos quàm scriptura sacra: sed non ex eo quòd quis negat veritatem in sacra scriptura contentam est statim censendus hæreticus, aut pertinax, sed examinandus est, an scienter vel nescienter eam neget, et si nescienter, an sit paratus corrigi, si ei ostendatur in sacra scriptura contineri: ergo tenens hæresim damnatam explicitè, cuius saltem damnatio non est magis diuulgata quàm sacra scriptura nõ est eo ipso censendus hæreticus, nisi scienter teneret, vel conuinceretur pertinax esse, & incorrigibilis. Probatur assumptum. Nam beatus Augustinus aliquas veritates in sacra scriptura contentas nescienter negauit, & tamen non fuit hæreticus iudicatus. Beatus etiam Hieronymus non fuit hæreticus reputatus, qui in quadam homilia de Christo loquens, dicit, interrogat discipulos suos dicens, Quem dicunt homines esse filium hominis. Non dixit, dicit Hieronymus, quem me dicunt esse homines, ne cunctanter de se quærere videretur, in quo apertè contradicit euangelio Lucæ. 9. dicenti, Quem me dicunt esse turbæ? & tamẽ Hieronymus non legitur se reuocasse, nec censetur hæreticus, quia non pertinaciter, sed quia de textu euangelij non recordabatur, veritatem euangelij negauit. Secundò probatur antecedens: quia non cuiuslibet hæresis per ecclesiam explicitè cõdemnatæ contradictorium tenetur quisquàm explicitè credere, cùm neque quilibet teneatur explicitè credere quanlibet veritatem catholicam expressè in sacra scriptura cõtentam, multi enim non possunt habere libros omnium condemnationum huiusmodi: ergo neque eo ipso q̃ quis tenet hæresim damnatam explicitè, est censendus hæreticus, sed priùs examinandus est, an sit paratus corrigi, vel non. Vnde & iura allegata in oppositum loquuntur de illis, qui scienter labuntur in hæresim, quam sciunt esse damnatam. Vel dicendum, quòd Inquisitores puniunt tanquam hęreticum eum, qui labitur scienter in hæresim damnatam. Ad id verò quod dicitur, quòd ignorãtia non excusat tenentes hæresim damnatam explicitè, Dicendum, quòd eorum aliqui possunt per ignorantiam excusari, & aliqui non. Non enim de ignorantia excusari possunt, qui priùs eãdem hæresim asseruerunt esse damnatam, & qui alios ad tenendum eandem quomodolibet coegerunt & qui protestati sunt eandem hæresim velle tenere & defendere. Illi autem qui nullo modo de pertinacia possunt conuinci, & parati sunt corrigi, videntur per ignorantiam posse excusari. Vnde & cum dicitur, quòd ignorantia iuris diuini non excusat, dicendum quòd est verum, quando est iuris quod scire oportet. Est enim ignorantia carentia scientiæ, non cuiuscunque, sed debitæ haberi: vnde quia omnes scire tenentur articulos fidei, si quis contra eos errat, dicens Christum non esse conceptum de Spiritu sancto, aut natum de Maria virgine, non potest se per ignorantiam excusare. Secùs est in iure diuino, quod aliquis scire non tenetur: sicut sunt multæ catholicæ veritates in sacra scriptura contentæ, & per ecclesiam determinatæ, quas quilibet fidelis scire non tenetur, vnde in talibus si per ignorantiam erret, excusatur. Ad id, quod obijcitur de sedis apostolicæ constitutione, dicendum, quòd omnes astringit postquàm est ita publicè diuulgata, quòd nullus potest ignorantiam allegare. Si autem non fuerit ita publicè diuulgata, non astringit ignorantes, qui non laborant ignorantia crassa & supina. Quod ergo dicitur, quòd omnes astringit post duos menses, verũ est omnes scientes, & ignorantes damnabili ignorantia laborantes, alios autem non astringit: licèt fortè astringat eos ad pœnam per ecclesiam infligendam. Ad id verò quod obijcitur, quòd in eis, quæ publicè fiunt, non potest ignorantia allegari dicendum, quòd non est vniuersaliter verum. vnde & in. cap. ordinationes. 9. quæstion. 1. continetur, quòd qui ordinati sunt ab hæresiarchis, si nesciebant eos esse hæresiarchas, & ab ecclesia damnatos, propter ignorantiam in susceptis ordinib⁹ tolerantur. Et idem scribitur in cap. si quis à simoniacis. 1. quæsti. 1. Et ita in proposito, quòd quanuis quondam fuerint aliquæ hæreses publicè condemnatæ, tamen possunt etiam allegare ignorantiam, dicentes se nescire tales hæreses esse damnatas: et si petatur ab eis probatio, sufficere videtur, quòd iurent se ignorare, & sic à prauitate hæretica per ignorantiam excusantur. Ad secundam obiectionem principalem factam contra istud corollarium dicunt, quòd nunquam inuenitur Papã aliquam hæresim damnasse, & damnationis suæ causam non dedisse, licèt non semper reddat rationem eius in eadem damnatione, sed extra. Cõcilia etiam generalia licèt non probant per regulam fidei articulos symbolorum in ipsis symbolis, tamen extra symbola manifestè probantur. Alij dicunt, quòd condentes symbola probant articulos vel probationes aliorum tantùm approbãt. Cùm vltra dicitur, quod inter correctionem Papæ & inferiorum prælatorum nulla esset differentia, si Papa etiam teneretur reddere rationem hoc conceditur quo ad hæreses damnatas explicitè,

citè, sed quo ad hæreses implicitè damnatas magna est differentia: non quidem in hoc, quod est reddere rationem, vel nō reddere, sed quia super tenentes hæreses damnatas implicitè solus Papa habet iurisdictionem, vt eos punire possit: prælati autem inferiores cum in talibus sentiunt pertinaciam, debent hoc Papæ denuntiare, nō autem aliquam exercere iurisdictionem. Ad id verò qđ vltrà obijcitur, quòd tunc liceret alicui etiam coram Papa defendere hæresim damnatam explicitè, quidam admittunt & concedunt hoc: imò addunt, quòd posset quis sciēs aliquam hæresim explicitè damnatam habentem diuersos sensus, tenere eam in sensu damnato, quando nesciret eam in illo sensu damnatam esse, sed crederet in alio sensu damnatam absque eo quòd hæreticus censeretur, & hoc quando ratione officij, vel dignitatis, vel alias non teneretur scire in quo sensu sit dānata, tunc enim posset per ignorantiam excusari, nec teneretur reuocare etiam sensum damnatum in hoc casu, nisi ei ostenderetur eam in illo sensu damnatam, & catholicæ veritati obuiantem. Et cùm vltrà additur, quòd sic nunquam posset quis conuinci hæreticus esse, hoc negatur. Non enim sufficit, quòd errans dicat non esse sibi ostensum, quòd error suus fidei repugnet, sed super hoc tenebitur stare iudicio peritorum, qui si dicant sufficienter probatum esse errorem alicuius fidei repugnare, tenetur reuocare illum, alias habendus erit pertinax & hæreticus: quòd si omnes periti in hoc errant, imò & Papa non definiendo cum eis errat, & de facto innocentem condemnant, & nolunt appellationem eius deferre, non restat, nisi vt committat se diuino iudicio, vel iuxta Hieronymi consilium, non innitatur prudentiæ suæ, sed maiorum. Sed quid, si aliquis inscriptis errorē seu hæresim manifestam defenderet? Quidam dicūt, quòd propter hoc non est pertinax nec hæreticus reputandus: quia quātum ad hoc non refert, an verbo, vel scriptis opinionem erroneam quis teneat, vel defendat. Nam beatus Cyprianus opinionem hæreticam in scriptis reliquit, quia tamē eam pertinaciter non defendit, non fuit hæreticus iudicatus. Sic etiam Abbas Ioachim errorem scripsit vt habetur in. c. Damnamus. de sum. Tri. & fi. ca. quia tamen illi errores suos non defenderunt pertinaciter, hæretici iudicati non sunt. Sed contra, quia secundum hoc nullus posset de hæresi accusari post mortem, cuius tamen contrarium sacri canones ostendunt, qui ponuntur. 24. q. 2. Ad hoc dicendum, quòd propter hoc solummodo quòd quis hæresim tenuerit verbo, vel facto, non est post mortem de hæresi accusandus: sed si probari potest, quòd hæresim verbo vel facto tenuit pertinaciter, post mortem poterit de hæresi accusari. Vt verbi gratia si de aliquo post mortem probatum fuerit, quòd verbo, vel scripto tenuerit duas personas fuisse in Christo, nō est propter hoc solùm hæreticus reputandus, sed per simplicem ignorantiam poterit excusari. Si autē probatum fuerit, quòd sciuerit dictam assertionem esse damnatam, & quòd postea eam verbo, vel scripto tenuerit, esset de pertinacia & prauitate hæretica condemnandus. ¶ Septimus modus conuincendi de pertinacia est, si quis alios ad errorē suum defendendum præceptis, minis, pœnis, præmijs, iuramētis, aut alio quouis modo arctare molitur. Quòd enim talis pertinax & hæreticus censeatur, multis rationibus cōfirmatur, quarum prima est. Non minùs peccat, qui alios cogit ad hæresim pertinaciter defendendam, quàm qui erranti consentit, vel nō resistit cùm potest: sed qui hæretico cōsentit, pertinax & hæreticus est, ergo qui alios ad hæresim cogit, hæreticus & pertinax censendus est. Maior est manifesta. Minor probatur authoritate Isidori, quæ ponitur. 21. quæst. prima. Si quis alterius errori consentit, sciat se cum illo simili modo culpabilem iudicandum. Et id scribitur in cap. qui alios. de hæret. & in cap. error. 53. distinct. ¶ Secunda ratio est, Qui mandat alicui cōmittere aliquod crimen, eius criminis reus est: & magis peccat, qui minis, terroribus, præmijs, promissionibus, & iuramentis ad aliquod crimen inducit, ergo inducens aliquem ad hæresim defendendam minis, terroribus, præmijs, promissionibus, &c. magis peccat, quàm qui mandaret simplīciter hæresim teneri, & per consequens pertinax & hæreticus est censendus. Minor est nota. Maior probatur authoritate Alexandri Tertij in capit. mulieres. de senten. excom. dicentis, cùm is verè committat, cuius authoritate, vel mandato delicta committuntur. Hæc ille. Tertia ratio est: quia qui per alium facit, per se facere videtur: ergo qui per alium hæresim defendit, ipse defendere censetur. Antecedens probatur authoritate Clementis Tertij in cap. Enricus. de deli. pu. indu. dicētis, homicidium tam facto quàm præcepto siue consilio nō, est dubium perpetrari. Quarta ratio est, Quia consulens aliquod crimen, reus est criminis: ergo ad illud inducēs minis, terroribus, &c. magis reus est. Antecedens probatur authoritate Augustini, qui, vt habetur de pœniten. dist. 1. ait, Periculosè decipiuntur, qui existimant eos tantùm homicidas esse, qui manibus hominem occidunt, & non potiùs eos, per quorum consilium, fraudem, & exhortationem homines extinguuntur. Quinta ratio est, quia participans criminoso in crimine est. vt in capitu. si concubinæ. de sententia excō. Sed qui cogit alios hæresim pertinaciter defendere participat in crimine hæresim pertinaciter defenden

fendentis, quia impendit ei auxilium & fauorem, ergo talis hæreticus & pertinax est censendus. Sexto, qui alios cogit ad hæresim defendendam, non est paratus corrigi, ergo hæretic⁹ & pertinax. Patet ex dictis Augustini in. c. dixit Paulus. & in c. qui in ecclesia. 24. q. 3. Sed contra hanc conclusionem instatur: quia qui cogit alium & non ad peccatum mortale, non committit peccatũ mortale, & per consequens non est propter talem coactionem pertinax & hæreticus iudicandus: sed defensare hæresim non est semper peccatum mortale, ergo propter talem coactionem non est pertinax & hæretic⁹ reputãdus. Probatur minor: quia potest quis cogere ad tenendam hæresim, quã putat esse catholicam veritatem, & cuius oppositum nõ tenetur explicitè credere. Ad hoc dicendum quòd sic, & posset quis hæresim absque pertinacia defendere: tamen cogens aliquem absolutè hęresim defensare quantum in se est cogit eum hæresim pertinaciter defendere. Sicut qui cogeret alium ad iurandum aliquam assertionem hæreticam, quod irreuocabiliter & in perpetuum defensauit, quantum in eo est cogit ipsum ad pertinaciter defendendum, licèt coactus per iuramentum posset contra iuramentum veniens hæresim non defendere. Ad argumentum in oppositum dicendum, quòd potest aliquis peccare mortaliter cogendo etiam ad bonum. Nam qui cogit vouere castitatem, vel paupertatem, vel aliquod opus supererogationis, potest peccare mortaliter: quia talia suaderi possunt, imperari non possunt. c. integritas. 32. q. 1. octauus modus, quo quis de pertinacia & prauitate hæretica potest conuinci est, si cogat aliquem veritatem catholicam abiurare, vel pœnis & præmijs veritatem catholicam negare compellit, talis enim pertinax & hæreticus iudicatur. Nam qui cogit aliquem veritatem catholicam abiurare, cogit eundem hęresi contrariæ irreuocabiliter adhærere: talis autem, vt ex dictis patet, pertinax & hæreticus censetur. Sed nunquid talis cõpellens poterit per ignorantiam excusari, si credat veritatem illam catholicam, quam cogit abiurare, errorem esse, vel hæresim? Ad hoc dicendũ, quòd talis per ignorantiam excusari non potest: quia nullus valet absque temeritate cogere aliquem vt abiuret, vel neget aliquam assertionẽ, nisi certus sit eam catholicæ veritati repugnare. Nonus modus est, si quis abiurat catholicam veritatem, vel iurat se aliquam hæresim in perpetuũ seruaturũ, talis est pertinax, quia firmat se in proposito negandi assertionem catholicam, & adhærendi assertioni hæreticę, & non est paratus corrigi. Sed nunquid talis potest aliquo modo à pertinacia excusari? Respondetur, quòd si metu mortis, vel grauium tormentorum id faciat, poterit à pertinacia & prauitate hæretica excusari, non tamen à peccato mortali: potiùs enim mortem sustinere deberet, quàm contra veritatem catholicã tenere scienter. Sed nunquid si per ignorantiam hoc faciat, poterit excusari, quia qui per ignorantiam iurat falsum quod putat esse verum, mẽdax non est. vt in capit. his autem. 22. quæst. 2. Dicendum, quòd talis per ignorantiam à mendacio poterit excusari, non tamen à pertinacia: quia quantum in se est, pertinacem se ostendit, abiurando catholicam veritatem, vel iurando se seruaturum hæresim. ¶ Decimus modus est, si quis errans contra fidem, persequitur, vel molestat, aut impedit defendentes catholicam veritatem, aut impugnãtes prauitatem hæreticam, talis enim hæreticus & pertinax censetur. Quod multipliciter probatur. Primò sic, Errans contra fidem, qui non est paratus corrigi, est pertinax, vt ex dictis patet: sed impediens declarationem catholicæ veritatis, & impugnationem prauitatis hæreticæ non est paratus corrigi, ergo pertinax est & hæreticus. Item, quia talis, ex quo damnabiliter à veritate recessit, reprobus est circa fidem, sicut de talibus dicit Apostolus. 2. ad Timotheũ. 3. quòd sicut Iamues & Mambres restiterunt Moysi, ita & ij resistunt veritati, omnes corrupti mente, reprobi circa fidem, & quia in fide errant, censendi sunt hæretici. Et confirmatur ratio, Tum quia qui publicæ potestati resistunt, iuxta Apostol. ad Rom. 13. sibi damnationem acquirunt, igitur multò magis qui catholicæ veritati resistunt, sed damnationem non acquirunt nisi propter pertinaciam. Tum, quia qui nõ acquiescunt veritati, & credunt iniquitati, peccãt mortaliter, cùm iuxta Apostol. ad Roma. 2. eis futura sit indignatio, tribulatio, & angustia. ergo multò magis qui resistunt Catholicæ veritati, & credunt hæreticæ prauitati mortaliter peccant, & non nisi propter pertinaciam, quia resistere veritati non pertinaciter, non est dãnabile. Tertiò, quia Christiani persequentes eos, qui veritatem catholicam defendunt, aut hæresim impugnant, sunt peiores ijs, qui peccata carnalia habent: sed hęc peioritas propterea est, quia ad infidelitatem, vel hæresim talia pertinent, igitur tales infideles & hæretici iudicandi sunt. Assumptum probatur, Quia impedientes, vel persequentes eos, qui defendũt catholicam veritatem, vel eos, qui impugnant hæreticam prauitatem sunt peiores ijs, qui renuunt audire prædicatores, & sunt peiores peccatoribus carnalibus, iuxta illud Matth. 10. tolerabilius erit terræ Sodomorum in die iudicij, quàm illi ciuitati, igitur &c. Et si dicatur ad hanc rationem, quòd Euangelium loquitur de illis prædicatoribus, qui doctrinam suam miraculis confirmabant, quales fuerunt Apostoli, hoc non impedit rationẽ præfatam:

fatam: quia moderni defensores & prædicatores licèt non confirmant eas per sacram scripturam, quæ confirmatio non minor est quàm illa, quæ fit per miracula: nam & Abraham diuiti epuloni petenti quòd aliquis ex mortuis resuscitaretur & mitteretur ad fratres eius, respondit, si Moysen & prophetas non audiunt, nec si quis ex mortuis resurrexerit, credent ei. Luc. 16. vnde & in. ca. cũ ex iniuncto. de hæret. dicitur, quòd ad probandum inuisibilem missionem sufficit probatio per miraculum, vel per sacram scripturam vnde videtur, q̃ ista parificantur: neque minùs credendum est prę dicatoribus euangelij dicta sua per sacram scripturam confirmantibus, quàm eis. Vndecimus modus est, si errans contra fidem catholicam, emendationi eius, vel eorum, quorum interest, renuit & recusat se subijcere. Quod probatur. Primò quidem, quia qui iudicium subterfugit, pro nocenti haberi debet. Vnde in cap. nullus. de prę sumptionibus. dicitur. Nullus dubitat, quòd ita nocens iudicium subterfugit, quemadmodum vt absoluatur qui est innocens, quærit. Et in ca. Christianus 11. q. 1. dicitur, qui iudicium refugit, apparet eum de iustitia diffisum. Et idem colligitur ex cap. decernimus. 3. q. 9. & ex cap. honoratus. 74. distin. Et procedit hæc ratio non solum de vocato ad iudicium, & se per contumaciam absentante, sed etiam de impediente ne iudicium fiat: quia non plus est immunis à crimine qui impedit fieri iudicium non vocatus, quàm qui vocatus ad iudicium illud subire, vel in iudicio comparere recusat. vt de offi. delegat. cap. 1. Secundò, quia errans qui recusat se subire iudiciũ eius, cuius interest, non est paratus corrigi: qui autem non est paratus corrigi, pertinax & hæreticus est, vt Augustinus dicit, & habetur in cap. Dixit Paulus. 24. q. 3. Vnde & Ioann. 3. dicitur, Qui malè agit, odit lucem, vt nõ arguantur opera eius. cap. cõsuluit. de offi. deleg. Ex quo patet, quòd si is qui errat, non quærat lucem, id est, competentem iudicem, qui errorem suum examinet, malè agit: nõ tamen sequitur ex hoc, quòd omnis errans, qui non statim venit ad lucem, petens assertionem suam per eos, quorum interest examinare, sit censendus pertinax. Quia venire ad lucem, cùm sit præceptum affirmatum, obligat pro loco & tempore. Secùs est autem de impediente errorem suum examinari: cum enim sit præceptum negatiuum, vel negatiuo æquiualens, obligat pro omni tempore & loco. Ex quo inferunt quidam, quòd si Papa erraret in fide, & impediret congregationem Concilij generalis, in quo suus error examinari posset, censendus esset pertinax & hæreticus. Duodecimus modus est, si aliquis de veritate damnabiliter renuit informari: Vt si alicuius assertio à viris doctis & fide dignis reprehendatur tãquam hæretica, & talis nec reuocatur, nec informari quærit, pertinax censetur. Quod patet, Primò, quia talis errat, & nõ quærit cauta solicitudine veritatem. Secũdò, quia qui alios cùm potest ab errore non reuocat, seipsum errare demonstrat. in. cap. 2. de hæret. ergo multò magis qui seipsum non reuocat, errare conuincitur. Ex charitate enim plus tenetur quisque se ab errore reuocare, quàm alium. Tertiò, quia vt dicitur in cap. quid autem. 24. q. 3. Quid iniquius est, quàm impia sapere, & sapientioribus doctoribus non credere? Vnde videtur, quòd ij, qui instrui recusant, iniqui sunt, & non ob aliud, nisi quia pertinaces, sunt enim magistri erroris, quia nolunt esse discipuli veritatis. Secus autem est, si alicui à peritis diceretur, quòd assertio sua scandalosa est, etsi nõ hæretica, talis enim etsi renuat informari de veritate, saltem iudicio ecclesiæ non censebitur pertinax. Decimus tertius modus est, si aliquis errans contra fidem verbo, vel facto protestetur se nunquam reuocaturum errorem suũ, talis enim non est paratus corrigi, nec quærit cauta solicitudine veritatem. Decimus quartus mod⁹ est, si aliquis errans contra fidem in fauorem & defensionem erroris sui prohiberet legi & publicari diuinam scripturam, siue catholicas vetitates. Decimus quintus modus est, si ad defensionem erroris sui nouos errores fingit, in quo apparet eum non esse paratum corrigi. Decimus sextus modus est specialiter de Papa, si errorem cõtra fidem diffiniens iubeat à Christianis tanquam catholicum teneri. Quòd autem de pertinacia conuincatur, potest ita suaderi. Primò quidem, quia sic fauens, persequitur, & molestat defendentes veritatem catholicæ contrariam, & testantes hæresim: mandat enim teneri suũ dogma sub pœna anathematis, & alijs pœnis, quibus puniuntur resistẽtes prę ceptis apostolicis. De quibus habetur. 25. q. 3. cap. si quis. 12. distinct. cap. præceptis. 18. distin. capit. nulli. & 2. q. 1. capitul. generali. & multis alijs locis. Persequitur etiam tales, quia mandat ordinarijs, vt assertionem suam teneant, & contradicentes puniant tanquam inobedientes prę ceptis apostolicis. Item, quia Papa sic faciens, protestatur facto se nolle corrigi. Decim⁹ septimus modus est, si aliquis inferior Papa per suam sententiam diffinitiuam determinet aliquam assertionem hæretĩcam esse tenendam, iniungens alijs & imponens quòd ipsam teneant tanquam catholicam. Patet. Si enim Papa hoc faciens, cui incumbit decidere dubia fidei, pertinax censetur, à fortiori inferior hoc mandans, pertinax & hæreticus censebitur. Decimus octauus modus est, si habens potestatẽ prauitati hæreticæ non resistit. Dicitur enim in cap. error. 53. distin. Error, cui non resistitur, approba-

probatur.qui autem errorem approbat, videtur pertinax:ergo qui errori non resistit,pertinax cẽ sebitur.Item de hæret.cap.2.dicitur. Quia alios cùm potest ab errore non reuocat,seipsum errare demõstrat.Ex quibus verbis videtur, quòd is qui potest reuocare ab hæresi & non reuocat,seipsum errare demonstrat,& per consequens de hæresi& contumacia suspectus est. Quidam tamẽ dicunt, quòd tales magis propriè vocari debent fautores hæreticorum,quàm hæretici. Et si contra dictos modos instetur,quòd per illos non probatur nisi quòd præsumatur pertinax,non autem quòd sit, dicendum quòd est verum,quod ex dictis modis generatur præsumptio,sed præsumptio est violẽ ta,propter quam ferri potest sentẽtia diffinitiua. Vnde & Salomon videns,quòd inter mulieres de filio contendentes vna mortẽ filij recusabat quẽ diligebat,altera verò morti consentiebat, filium propriæ matri dedit,quem violenta præsumptio ne eius esse credebat.vt habetur.3.Reg.3. & in ca. afferte.de præsumpt.Ex dictis etiam apparet, q sicut distinguuntur tria genera peccatorum quan tum ad causas,scilicet, peccatum ex ignorantia, ex infirmitate,& ex malitia:ita & actorum hære ticalium quidam sunt ex ignorantia,quia scilicet faciens ignorat esse hæreticales:alij ex infirmita te,id est,ex passione metus & mortis:alij ex ma litia,hoc est,quòd facientes sciunt fidei,repugna re,& tamen nihilominus faciunt:cum autem vo luntas interius cogi non valeat,erunt actuum in teriorum duæ differentiæ tantùm : quia scilicet vel erunt ex ignorantia,vel ex certa scientia, quã hic malitiam dicimus,idem autem in præsentiali quem peccare ex malitia,& ex pertinacia. Vnde irregulariter tenendum est, quòd omnis errans contra fidem,si non errat ex ignorantia, hoc est, nesciens se errare contra fidem, & omnis faciens actum hæreticalem,vt adorans idola, negans fi dem,abiurans catholicam veritatem,se circunci dens,& cætera,si id non faciat ex ignorantia, vel ex metu, censendus est ex pertinacia facere, & ideo ex omni actu illo exteriori præsumendus est pertinax,ex quo violenter præsumitur,quòd non ex ignorantia,sed ex malitia, & certa scien tia talia perpetrantur, vnde in iudicio exteriori talia facientes pertinaces & hæretici habentur,vt adhuc latiùs de ijs dicetur infrà. Quæritur conse quenter,quintò. Vtrùm hæretici sint tolerandi? Ad hoc dicunt quidam quòd sic.Mandauit enim Dominus Matth.13.vt non colligerent zizania, ne forte eradicantes ea,eradicarent simul & triti cum,sed sinerent crescere zizania vsque ad mes sem.Per triticum autem fideles intelliguntur,per zizania hæretici,per messem,finis seculi. Vnde videtur,quòd hæretici vsque ad finem seculi tole randi sint,& non exterminandi.Item,quia quod est necessarium in ecclesia,tolerandum est,hære ses in ecclesia sunt necessariæ,ergo tolerãdę sunt, & per consequens hæretici eas tenentes . Minor probatur authoritate Apostoli primo ad Corint. 11.dicentis,Oportet hęreses esse, vt qui probati sunt,manifesti fiant in vobis.Et præterea Paulus. dicit.2.ad Timoth.2.Seruum Dei oportet man suetum esse,cum modestia corripientem eos,qui resistunt veritati,nequando det illis pœnitentiã Deus ad cognoscendam veritatem, & resipiscant â laqueis diaboli.Sed si hæretici non tolerantur, sed exterminantur,aufertur eis potestas pœniten di,ergo tolerandi sunt.In oppositum est dictum Hieronymi,quod scribitur.24.q.3.in cap.resecan dæ.sic dicentis resecandæ sunt putridæ carnes,& scabiosa ouis à caulis repellenda, ne tota domus massa corpus & peccora ardeat,corrumpatur,pu trescat,intereat. Arrius in Alexandria minima scintilla fuit:sed quia non statim oppressus est,to tum orbem eius flamma populata est. Ex quo vi detur,quòd hæretici tolerandi non sunt.Item A postolus Paulus ad Ti.3.cap. ait. Hæreticum ho minem post primam & secundam correctionem deuita,sciens quia subuersus est, qui huiusmodi est.Sed si vitantur,non tolerantur, vnde videtur quòd tolerari non debeant. Tertiò,quia non mi nùs delinquit qui æternam maiestatem offendit, quàm qui temporalem.vt in cap.vergentis.de hę re.sed qui temporalem maiestatem offendit non toleratur sed exterminatur.vt.C.ad leg. Iuliã ma iestatis.l.quisquis,ergo & ij,qui lædunt & offen dunt æternam maiestatẽ exterminio digni sunt, & prætereaij,qui monetam falsificant lege seculi occidi iubentur.vt.C.de fal.mo.l.1. Hæretici au tem multò grauiùs peccãt quàm tales,ergo digni sunt morte,& ita tolerandi non sunt. Ad hoc di cendum,quòd circa hæreticos duo sunt conside randa,vnum ex parte temporum, aliud ex parte ecclesiæ.Ex parte quidem ipsorum est peccatũ, per quod meruerunt non solùm ab ecclesia per excommunicationem separari,sed etiã per mor tem à mundo excludi. Quia, vt dictum est,gra uius est æternam,quàm temporalem lædere ma iestatem,& corrumpere fidem, per quam est vita animæ,quàm falsare pecuniam,per quam huma no commercio subuenitur.Nam sicut qui comit tit crimen læsæ maiestatis,& qui monetam fal sat conuictus aut confessus statim reus mortis iu dicatur:ita qui hęresim incurrit quantum in se est de hæresi conuictus aut confessus statim occidi meretur.Ex parte Ecclesiæ, est misericordia ad errantium conuersionem,& ideo ecclesia non sta tim condemnat hæreticum ad mortem, sed post primam & secundam correctionem, vt Apostol.

dicit

dicit ad Tit.3. Sed tamẽ in hoc est duplex pœna. Vna est spiritualis, vt excõmunicare hæreticos, & condemnare dicta eorum. Alia est corporalis. Circa primam non est difficultas, nec scandalum, nec in hoc læduntur hæretici, sed iuuantur, excõmunicatio enim medicina spiritualis est, per quã peccatores ad viam salutis reducuntur, & ideo ecclesia excommunicat hæreticum statim cùm hæreticus est: nam omnes hæretici, quocunque nomine censeãtur, ipso facto excommunicati sunt. vt in capitul, excommunicamus. 1. &. 2. de hæreticis. Quantum verò ad pœnam corporalem & bonorum confiscationem ecclesia non ita faciliter procedit, sed aut hæretici sunt tales, contra quos non potest procedi ad hæc sine magno scandalo, vt quia multi sunt, & potentes fautores habent, & sic ecclesia cessat ad tempus ab eorum punitione. Nam cùm multitudo est in culpa, seueritati detrahendum est. Siverò procedi potest sine scandalo, ecclesia procedit: vnde post primam & secundam correptionem si hęreticus adhuc pertinax inuenitur, Ecclesia de eius conuersione nõ sperans, aliorum saluti prouidet, eum ab ecclesia separãdo, & vlteriùs relinquit eum iudicio seculari exterminandum à mundo per mortem. Sic dicit Sanctus Thomas. 2. 2. quæstio. 21. articul. 3. Vnde ad argumenta primò facta dicendum est ad primum, ꝙ aliud est excommunicatio, & aliud eradicatio. Excommunicatur enim aliquis ad hoc, vt spiritus eius in die Domini saluus fiat, vt dicitur. 1. Corint. 5. Eradicatio autem est totalis exterminatio, quæ tunc prohibetur, cùm non possunt eradicari zizania sine tritici eradicatione. Ad secundum dicendum, quòd hæreses in ecclesia non sunt necessariæ, sunt tamen ad aliquid vtiles, vt scilicet constãtia fidelium comprobetur, pigritia discutiendi diuinas scripturas tollatur, & alia, de quibus dictum est in quæstio. 1. huius operis. Sed tamẽ quicquid vtilitatis est in hæresibus, est præter intentionem hæreticorum, quorum propositum est corrumpere fidem, Ad tertium dicendum, quòd ecclesia maximè modesta est & mansueta in correptione eorum, qui veritati resistunt in hoc, scilicet, quòd nõ statim eos damnat, nisi post quã pertinaces sunt, & emendari nolunt. Argumenta autem pro alia parte facta concludunt verum de hæretico quantum est ex parte sui, vel de eo, qui incorrigibilis apparet, talis enim tolerandus non est, sed puniendus. Quæritur præterea, sexto. Vtrum hæretici ab hæresi recedentes, sint ab ecclesia recipiendi? Ad hoc quidam respondent, quòd sic, quandocũque & quomodocunque recedentes ab hæresi ad ecclesiam reuertantur. Probatur primò, quia Dominus Matthæ. 15. mandat Petro, vt fratri peccanti dimittat non solùm septies, sed septuagies septies. Per quod intelligitur, secundum quod Hieronymus exponit, quòd quotiescunque aliquis peccet in hæresim relapsus, si ab hæresi discedat, erit ab ecclesia suscipiendus. Item, quia infideles alij, putà Iudæi, Pagani, & Saraceni quotiescunque ad ecclesiam veniant, recipiantur, ergo videtur, quòd hæretici recipi debeant: non enim sunt melioris conditionis alij infideles, quàm hæretici. Tertio, quia Dominus dicit Hierem. 3. Fornicata es cum amatoribus multis, & tamen reuertere ad me. Cum ergo ecclesia sequi debeat iudicium Dei, si anima fidelis formatur sæpiùs in hæresi, si ab ea recedat, ab ecclesia recipienda est. Sed cõtra est determinatio ecclesiæ in capitul. ad abolendã. de hæreticis. vbi dicitur, illos quoque, qui post abiurationem erroris deprehensi fuerint, in abiuratam hæresim recidisse seculari iudio sine vlla penitus audientia decernimus relinquendos. Vnde videtur, quòd hęretici ad ecclesiam redeuntes nõ semper recipiendi sunt. Ad hoc dicendum, quòd ecclesia sequens illud præceptum domini, Diligite inimicos vestros, & benefacite his, qui oderunt vos. Matthæ. 5. charitatem suam extendit non solùm ad amicos, sed etiam ad inimicos: ad charitatem autem pertinet velle & operari bonum proximi: amor enim est, quo quis alienum bonum vult gratia sui, vt dicitur. 2. Rhetoricorum in cap. de amore & amicitia. Est autem bonum proximi duplex in genere, vt dicitur. 1. Ethicorũ. scilicet, animæ, quod dicitur spirituale, & corporis, quod dicitur temporale. Primum respicit charitatem principaliter, vnde & hoc quolibet proximus debet alteri velle ex charitate, & quantum ad hoc hæretici reuertentes ad ecclesiam quotiescunque lapsi fuerint, ab ea recipiuntur, vnde quantum ad hoc ecclesia nulli claudit gremium redeunti. 23. q. 4. Duo. C. de summa Trinita. l. vltima. ad finem. & talibus redeuntibus sacramenta pœnitentiæ & eucharistiæ non denegantur. vt in capit. super eo. de hære. lib. 6. Bonum verò temporale si est, est vita corporalis, mundana possessio, bona fama, dignitas ecclesiastica siue secularis charitas secundario respicit, talia enim tenemur ex charitate alijs velle, nisi in ordine ad salutem animæ, & suam, & aliorum, vnde si aliquid de huiusmodi in vno existens posset impedire salutem spiritualem, non oportet quod ex charitate velimus ei hæc bona, imò potiùs tenemur velle quod eis priuetur, & careat: tum, quia salus animæ bonis tẽporalibus præferenda est: tum, quia bonum multorum præferendum est bono vnius, vt dicitur. 1. Ethicorũ. Si ergo hæretici ab hæresi redeuntes, semper ab ecclesia reciperentur, & conseruarentur in vita, & in bonis, & in officijs & dignitatibus suis temporalibus, cederet hoc in detrimentum aliorum fidelium

lium quantum ad duo, Primò quidem: quia si relaberentur, possent alios infideles inficere. Secundò: quia si impunes euaderent, liberiùs & effrenatiùs alij in hæreses laberẽtur. Dicitur enim Ecclesiasti. 5. Etenim quia non citò profertur cõtra malos sententia, absq; timore vllo filij hominũ perpetrant mala. Vnde & propter hoc ecclesia primò reuertentes ab hæresi nõ solùm recipit ad pœnitentiam, sed etiam cõseruat eos in vita, & interdum restituit eos dispensatiuè ad dignitates ecclesiasticas quas habebant, si verè videantur cõuersi, & hoc pro bono pacis ecclesia frequẽter egit. Sed quando recepti semel postea relabuntur. videtur esse inconstãtes circa fidem, & ideo vlteriùs si ad ecclesiam redeant, recipiuntur quidem ad pœnitentiam, non tamen semper ad vitam, vel ad alia bona. Sicut dicitur in. c. super eo. de hæret. libr. 6. Particulariùs verò discernere ad quæ bona reuertentes ab hęresi recipiendi sunt, & quando bona reciperent, & quando non, & quando mortem euadant, & quando non, id tractare iuris Canonici negotium est in. c. Ad abolendam. de hæret. & in cap. accusatus. de hæret. lib. 6. Ex intentione præsentis tractatus ad argumenta in oppositum dicendum. Ad primum, quòd Dominus loquitur Petro de peccato commisso in eum, tale enim semper dimittendum est, ita scilicet, vt redeunti fratri semper parcatur. Vnde & signãter dicit, si peccauerit in te frater tuus, id est, contra te, vt Hieronymus dicit. Non autem intelligitur de peccato in Deum commisso, quod dimittere non est arbitrij nostri: sed est in hoc statutus modus à lege secundùm quòd congruit honori Dei, & vtilitati proximorum. Ad secundum dicendum, quòd nõ est simile de hæreticis, & de alijs infidelibus. Hæretici enim, qui semel errauerunt à fide, & ab ecclesia sunt recepti, si postea contra fidem errant, præsumuntur inconstantes. Non autem sic est de alijs infidelibus ad ecclesiam venientibus, quorũ adhuc inconstantiam ecclesia experta nõ est. Ad tertium dicendũ, q̃ quia Deus intuetur cor. 1. Regũ. 16. quoscunq; ad se redeuntes semper recipit. Vnde & per Ezechielem capi. 15. ipse dicit, Nolo mortẽ morientis, vel peccatoris. Ecclesia tamen, quæ per exteriora iudicat, relapsos quanuis recipiat ad pœnitentiã & sacramenta, nõ recipit ad vitã, & alia bona, quia præsumit q̃ non redeant verè, sed simulatè. ¶ Quæri insuper & septimo solet Vtrũm fideles communicare debeant cum hæreticis? Quidã dicunt quod sic. Dicitur enim Matt. 13. q̃ Pater familiàs mandauit seruis suis, vt sinerẽt zizania simul cum tritico vsq; ad messem: cùm ergo per zizania hæretici intelligantur, videtur q̃ hæretici à communione fidelium separandi non sint vsq; ad messem, id est, consummationẽ seculi & per cõsequens est cũ eis cõmunicandum. Alij dicũt oppositum, confirmantes sententiã suã auctoritate Apostoli. 2. ad Cor. 6. dicẽtis, Nolite iugum ducere cũ infidelibus. Quæ enim participatio iustitiæ cũ iniquitate? aut quę societas lucis ad tenebras? quæ cõmunicatio Christi ad Belial? aut quæ pars fideli cũ infideli? aut qui consensus templo Dei cũ idolis? Et infrà. Propter quod exite ex medio eorum, & separamini dicit Dominus, & immũdũ ne tetigeritis, & ego recipiam vos, & ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios & in filias, dicit Dominus omnipotẽs. Hæc ibi. Ex quibus apertè patet, q̃ cũ infidelibus cõmunicãdum non est. Cùm ergo hæretici infideles sint, cum eis non est cõmunicandũ. Ad hoc dicẽdũ, q̃ communio, quæ cũ hęreticis haberi potest, multiplex est Quædã cõmunio est in hæresi & errore eorũ, simĩliter sentire, & tali cõmunione nullo modo cum hæreticis cõmunicãdũ est. Alia cõmunio est in sacramentis, & in hac etiã nõ est cũ hæreticis cõmunicãdũ, dato, q̃ intra ecclesiã sint, & ab ea nominatim non excluſi. Patet, quia hæretici oẽs excõmunicati sunt. vt in. ca. excommunicamus. 1. & 2. de hæret. cũ excõmunicatis autẽ nõ licet in sacramẽto cõmunicare, quia hic est primus excõmunicationis effectus, à participatione scilicet sacramẽtorũ excludere. Alia cõmunio est in cibo, & potu, cohabitatione & alijs huiusmodi, & secũdũ hanc cõmunionẽ si sunt nominati, nõ est eis aliquo mõ cõmunicandũ. Qui enim cõmunicat nominatim excõmunicato, & ipse excõmunicatus est, saltem minori excõicatione, nisi fortè cõmunio sit & ei monita salutis dãdo, & ad ecclesiæ obediẽtiã reducẽdo. vt in. c. qđ in dubijs. & c. inter alia. de sen. ex cõ. Vñ & in tali casu cũ hæretici notorij sunt vel per cõfessionẽ in iudicio, vel per sentẽtiã, vel per facti euidẽtiã, & per ecclesiã declarati, non debet eis cõmunicari: imò nõ tenẽtur vxor viro, nec filius patri cõmunicare nõ enim seruituti subiectus est frater aut soror in huiusmodi. vt dicitur. 1. Cor. 7. & in. c. si infideles. 25. q. 1. Vtile autẽ est nõ communicare hæreticis propter tria. Primò propter periculũ, ne eorũ cõuersatio alios corrũpat, secundũ illud. 1. Corin. 15. Corrũpũt bonos mores colloquia praua. Et illud Prophetæ Psal. 17. cũ viro innocẽte innocẽs eris, & cũ peruerso peruerteris. Secũdò, ne videamur eorũ errori & peruersæ doctrinæ præbere assensum. Vnde in. 2. canonica. Ioã. dicitur. Si quis veniat ad vos, & hãc doctrinã nõ habet, nolite eũ in domũ ducere, nec Aue ei dixeritis. Qui enim dicit ei Aue, cõmunicat operibus eius malignis. Vbi gl. dicit, secũdũ q̃ vox instituta est, cõmunionẽ esse ostẽdit cũ illo, alioqn simulatio est, quę in Chrĩanis esse nõ debet. Tertiò, ne ex nr̃a coĩone cũ hæreticis alijs det occasio

erroris. Vnde ibidem dicit alia glo. Et si vos fortè decepti non estis, alij forsan per vestram familiaritatem possent decipi, qui crederent illos placere vobis, & sic crederent illis. Vnde vt ibidem dicitur, Tanta apostoli, atque eorum discipuli in religione cautela vtebantur, vt nec verbi quidem communionem cum aliquo eorum, qui à veritate declinauerant, habere paterentur. Si tamen essent viri docti, & perfecti, & cessaret erroris scandali occasio, vtile esset cum hæreticis communicare, saltem de mandato & licentia Ecclesiæ. Quã doque enim communicatio & cõuersatio fidelis cum infideli, infidelem ad viam veritatis dicit, vt scribitur. 1. Corinrh. 7. Ad auctoritatem Euangelij dicendum est, q intelligitur, quando mali sine periculo bonorum separari non possunt, quod patet ex respõsione patris familiàs, qui dixit, ne forte colligentes zizania, eradicetis simul & triticũ. Quod quidem tribus modis contingere posset. Vno modo, si aliquis præscinderetur antequam de eius malitia constaret. Vnde glos. dicit, quòd monet Dominus, ne ambiguè iudicemus. Non enim ferri debet sententia in aliquem, nisi confessus, vel conuictus de crimine sit. vt in. capi. nos in quenquã. 2. q. 1. cum multis alijs. Quandiu enim non constat aliquem criminosum esse, præsumendum est eum esse bonum, vt in regula. Estote misericordes. de regu. iur. in. 6. Secundò intelligitur auctoritas euangelij de eo, qui non in malitia obstinatus est: nullus enim excommunicandus est nisi propter contumaciam. Vnde glo. dicit ibidẽ. Mouemur non citò amputare: quia qui hodie errat, fortè cras defendet veritatẽ. Vnde & ad Tit. vltimo dicitur. Non simpliciter hæreticum hominem post primam & secundam correptionem deuita. Qui enim semel errat, & correctus ecclesiæ reconciliatur, ex ignorantia errasse creditur. Tertiò, si simul boni cum malis inuoluantur. Propter quod dicit ibidem glo. Augustini, quòd multitudo non est excommunicanda. Sunt enim in multitudine multi innocentes, quos indignum est sine culpa excommunicatione notari, his autem tribus cessantibus, cum hæreticis communicandum non est, quin potiùs vitanda est eorum cõmunio, iuxta illud. 1. Corint. 6. Auferte malum ex vobis.

¶ Quæritur etiam. 8. Vtrùm cum hæreticis sit publicè disputandum? Quidam dicũt quòd nõ: quoniam disputatio argumentis agitur: sed Argumentum est ratio rei dubiæ faciens fidem, vt Dialecti ci dicunt, ergo de his, quæ fidei sunt, cum certissima sint, nõ est publicè disputãdũ. Item lex ciuilis dicit. ff. ad legẽ Iul. repetund. Cõmittunt sacrilegiũ, qui cõtra legis diuinæ sanctitatẽ aut nesciendo cõmittunt, aut negligendo violant, aut qui de principali iudicio disputant. l. 2. C. de crim. sacrileg. Vnde videtur, q disputantes de his, quæ fidei sunt, & lege diuina continentur, sacrilegiũ cõmittant. Et confirmatur: quia de sedis apostolicæ iudicio iudicare permissum nõ est. vt in. c. n emini. 17. q. 4. ergo de his quæ fidei sunt, cũ maiorẽ certitudinẽ habeãt, neq; iudicandũ, neq; disputãdum est. Tertiò, quia Apostolus monet Timoth. 2. ad Timoth. 1. Noli verbis contendere: ad nihil enim vtile est, nisi ad subuersionẽ. Sed publica disputatio sine contentione verborum fieri non potest, ergo cũ hæreticis disputandũ nõ est. Quartò, quia dicitur in. c. cum quibus. 24. q. 3. Canonum magistris atq; custodibus nostris nullũ fas est inire certamen cũ hominibus cõditionis alienæ. Hæc ibi. Vbi dicit glo. quòd cum hæreticis non est disputãdũ, nec cũ aliquo de fide. C. de sum. tri. l. nemo, In oppositũ videtur, q Paulus disputans cũ infidelibus inualescebat, & cõfundebat Iudæos. Act. 9. Et Petrus & Ioannes de fide cũ Iudæis disputabãt Act. 3. Item si cũ hæreticis non disputarent, illud cederet in detrimentum hæreticorum, qui in suis erroribus firmarentur, & aliorum catholicorum simpliciũ, qui propterea crederent errorẽ hæreticorum esse tenendũ. Itẽ Paulus scribit ad Tit. 2. c. q Episcopus amplecti debet sanũ sermonẽ, ideſt, doctus esse debet in catholica veritate, vt potens sit in doctrina sana exhortari, & eos, qui contradicunt, reuincere: conuictio autem contradicentiũ sine disputatione non fit. Vnde videtur, q saltem Episcopi cum hæreticis publicè disputare valeãt. Quintò, quoniam Augustinus & alij catholici doctores & docti viri cum hæreticis publicè disputarunt, vnde sunt libri eius contra Manichæos, cõtra Donatistas, contra Iouinianum, contra Petilianum, & alios hæreticos, vnde videtur, quòd etiam hodie liceat viris catholicis cum hæreticis disputare. Ad hoc dicendum, sequendo doctrinã sancti Thomæ. secunda secundæ. quæstione. 10. articulo septimo. quòd in disputatione fidei duo sunt considerանda. Vnum quidem ex parte. disputantis, aliud autem ex parte audientium. Ex parte quidem disputantis est considerանda intentio. Si enim disputet tanquam dubitans de fide, & veritatem fidei pro certo non supponens, sed argumentis experiri intendens, proculdubio peccat tanquam dubius in fide, & infidelis reputatur, vt dicitur de hæret. capitulo primo. Si autem disputat aliquis de fide ad exercitium, laudabile est, & meritorium. Vnde & sancti doctores & catholici tractatus & libros ediderunt, in quibus de fide & contra fidem multifariam arguunt, vt veritas ipsa humano intellectui magis pateat. Illi etiam, qui disputant, vt errores hæreticorum & infideliũ cõuincãt, bene agũt, apponũt emũ se murũ P domo Israel gladio verbi Dei. Verũ emũ est sermo Dei,

Dei,& efficax,& penetrabilior omni gladio anci pite. Hebr. 4. Ex parte verò audientium considerandum est. vtrum illi, qui disputationem audiũt sint instructi & firmi in fide, aut simplices & in fide titubantes: coram sapientibus enim & firmis in fide de fide disputare, nullum periculum est. Sed de simplicibus est distinguendum. Aut enim sunt solicitati ab infidelibus, putà Iudæis, Saracenis, hæreticis & Paganis intendentibus corrumpere eorum fidem, & ad infidelitatem trahere. Aut omnino non sunt solicitati, sicut in terris, in quibus infideles non sunt. In primo casu necessarium est publicè disputare de fide, dummodò inueniantur ad hoc viri docti & idonei, qui errores valeant confutare, per hoc enim simplices in fide firmabuntur, & tolletur infidelibus decipiendi facultas: nam & ipsa taciturnitas eorum, qui resistere deberent, peruertentibus fidei veritatem esset erroris confirmatio. Vnde & Gregorius dicit in 2. pastoral. & habetur in cap. sit rector. 43. distinction. Sicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita indiscretum silentium eos qui erudiri poterãt in errore derelinquit. Talibus enim, qui pro fide loqui debent & non loquuntur, Dominus improperat, dicens, Canes muti, non valentes latrare. Isaiæ. 59. Et alibi. Non ascendistis (inquit) ex aduerso, neque posuistis vos murum pro domo Israel, vt staretis in prælio in die Domini. Ezech. 13. Ex aduerso quippe ascendere est, vt Gregorius ait in. 2. pastoral. pro defensione gregis voce libera potestatibus contra ire. In die Domini prælio stare, est prauis decertantibus ex iustitiæ amore resistere. Hæc ille. In secundo verò casu periculosum est publicè disputare de fide coram simplicibus, quorum ex hoc firmior est, quia nihil diuersum audierunt ab eo quod credunt, & ideo nõ expedit eis, vt verba infidelium audiant disputantium contra fidem. Ex præmissis inferuntur aliqua corollaria. Primum est, quòd disputans de fide tunc solùm laudatur, cùm ad docendum & cõfutandum errantes disputat, vel ad exercitiũ. Secundum est, quòd disputans de fide cum infidelibus, sufficiens, & idoneus esse debet ad docẽdum & confutandum errores. Vnde & quidam malè agunt, qui cum nouerint aliquid modicum in sacris literis, omni tempore disputare de fide volũt vt docti videantur. Tertium est, quòd is, qui sufficiens est errores infidelium confutare, si pro fide non se opponat, malè agit, cùm videlicet infideles nituntur ad errorem suum alios pertrahere. Quartum est, quòd imprudenter agunt, qui de quæstionibus difficilibus, putà Trinitatis, Incarnationis, Prędestinationis & similibus coram simplicibus sine aliqua necessitate disputant: ex hoc enim simplices non modò non ædificantur, sed destruuntur. Sciendum est etiam, quòd laicis nõ est permissum publicè vel priuatim disputare de fide. vt in capitul. quicunque. de hære. libro sexto. Quod maximè & præcipuè locum habet de laicis indoctis. Vanum enim est, reprehensibileque, quòd laicus illiteratus de fide disputet: cedit enim hoc quandoque in irrisionem infidelium, & contemptum fidei. Ad obiecta in oppositum dicendum ad primum, quòd non debet disputari de his, quæ fidei sunt, quasi de eis dubitando, sed propter veritatem manifestandam, & errores cõfutandos: oportet enim ad fidei confirmationem cum hæreticis disputare, quandoquidem defendendo fidem, secundùm illud. prima. Pet. tertio. parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis est fide & spe. Quandoque autem ad conuincendos errantes, secundum illud Titi primo. vt potens sit in doctrina sana exhortari, & eos qui contradicunt, arguere. Ad secundum dicendum, quòd lex ciuilis loquitur de disputatione, quæ procedit ex dubitatione: non enim licet dubitare de principali iudicio Cæsaris, sicut etiam neque de iudicio ecclesiæ iniuriam enim facit iudicio religiosissimæ Synodi, si quis semel iudicata, aut rectè dispositа, reuoluere, & publicè disputare contendit. Ad tertium dicendum, quòd Apostolus non prohibet disputationem vniuersalem, sed inordinatum modum disputandi, qui scilicet clamoribus, & contentione verborum fit. Talis enim ad nihil valet, nisi ad subuersionem audientium: simplices enim plerũque contentiosos & verbosos doctiores cæteris putant. Ad quartum dicendum, quòd disputatio cum hominibus alienæ conditionis prohibita est quando scilicet ad inquirendam veritatem fit: ad Concilium enim, in quo veritas inquiritur, infideles & hæretici vocandi non sunt. Vnde & Propheta ait, Non sedi cum concilio, vanitatis, & cũ iniqua gerentibus non introibo. Psalm. 25. Odiui ecclesiam malignantium. Ad dictum glossæ. & cum impijs non sedebo. ibidem. ipsa glo. respondet dicens, quòd cum hæreticis disputandum nõ est, vt in dubium reuocent fidem nostram: sed ad hoc disputari potest cum eis vt conuincãtur, Hæc ibi. ¶ Quæritur etiam. 9. Vtrum hæretici pœnis & flagellis sint ad fidem compellendi? Quibusdã videtur, quòd nullo modo ad fidem sint hæretici compellendi. Seruitia enim coacta Deo non placent: hilarem enim datorem diligit Deus. secũdo Corinthio. 9. sed ille, qui pœnis & flagellis ad fidem compellitur, coactus seruit, ergo eius seruitia Deo non placent, & per consequens ad fidem cogendus non est. Item, qui ex necessitate euangelizat, gloriam non habet: ergo qui ex necessitate ad fidem conuertitur, pœnis & flagellis

gellis compulsus, gloriam non habet. Antecedēs patet auctoritate Pauli. 2. ad Corinth. 9. dicentis, si ex necessitate euangelizauero, non erit mihi gloria. Tertiò, hi qui ad legem nouā pertinent filij liberæ sunt, & non ancillæ. Galat. 4. esse autē filios liberæ est habere spiritum seruitutis in timore, ergo in lege noua nullus est timore pœnæ ad bonum cogendus. Quartò, illi qui pertinēt ad legem nouam in charitate viuere debent, finis enim præceptorum omnium charitas est, vt dicitur ad Tit. 1. sed perfecta charitas foras mittit timorem, vt dicitur. 1. Ioan. 4. ergo ad fidem & alia bona nemo in lege Christi timore pœnarum & flagellorum compellendus est. Quintò, quia Augustinus dicit in libro de vtilitate credēdi, Cætera potest homo nolens, credere non potest nisi volens. Ergo ad fidem nullus cogendus est. Sextò quia in Cōcilio Toletano ita diffinitū est, vt scribitur in. c. de Iudæis. 45. dist. Præcepit inquit sancta Synodus nemini deinceps ad credendum vim inferre. Cui enim vult Deus miseretur, & quem vult indurat: non tales inuiti saluandi sunt, sed volentes, vt integre sit forma iustitię. Sicut enim homo propria arbitrij voluntate serpenti obediens perijt, sic vocantes se gratia Dei propria mentis conuersione quisq; credendo saluatur. Et concludit, Ergo non vi, sed libera arbitrij sui voluntate & facultate vt conuertantur suadendi sunt, non potiùs impellendi. Hæc ibi. Ex quibus apertè patet, quòd ad fidem nemo cogendus est. Item videtur, quòd quanuis per alias pœnas hæretici possunt compelli ad fidem, nullo tamen modo mors sibi inferenda est: humanum enim iudicium diuino debet esse conforme: sed Deus non vult mortem peccatoris, vt dicitur Ezechiel. 15. ergo neq; homo debet mortē inferre peccatori, præsertim hæretico, sed illum expectare ad pœnitentiam. Item, quia Matth. 13. dicitur, quòd serui patrisfamilias, in cuius agro erant seminata zizania, quæ fierunt ab eo, Vis imus & colligimus ea? Ipse respondit, non, ne fortè colligētes zizania, eradicetis simul & triticū. Vbi dicit Chrysostomus, Hæc dicit Dominus, prohibens occisiones fieri. Nec enim oportet interficere hæreticum. Hoc ipse. Vnde videtur, quòd mors hæreticis inferenda nō sit, neq; per mortem ad fidem cogendi sunt. Sed alij dicunt contrà, asserentes quòd hæretici, imò & alij infideles ad fidem cogendi sunt. Inducunt primò quod scribitur Luc. 14. vbi Dominus ad magnam cœnam suam conuiuas vocari iubet, & cùm ei serui respondissent, Domine factum est vt imperasti, & adhuc locus est, Exite, inquit, in vias & sæpes, & quoscunq; inueneritis cogite intrare, vt impleatur Domus mea. Sed homines in domū Dei, id est, in sanctā ecclesiā intrant per fidē, ergo aliqui sunt impellendi, seu compellendi ad fidem. Itē Paulus cum ecclesiā Dei persequeretur in itinere excæcatus, ad Deū conuerti coactus est. De quo Augustinus ad Bonifacium ita scribit & habetur. 23. q. 6. c. 1. Schismatici, inquit, dicunt, cui vim intulit Christus? quē coegit? Ecce habent Paulum apostolum, agnoscant in eo priùs cogentem Christū, postea docentē: prius ferientem, postea consolātem. Mirū est autē quomodo qui pœna corporis ad euāgeliū coactus intrauit, plus omnibus illis laborauit, qui solo verbo vocati sunt in euangelio: & quem maior timor compulit ad veritatem, ei⁹ perfecta charitas mittit foras timorē. Cur ergo non cogeret ecclesia perditos filios vt redirent, si perditi filij coegerunt alios vt perirent? Hæc ille. Item Dominus improperat prælatis ecclesiæ Ezechiel. 34. Quod errauerat, inquit, non reuocastis, & quod perierat non requisistis. Sed hæc reuocatio quandoq; per pœnas & flagella fit ergo pœnis & flagellis errātes à fide cogi possunt vt ad eam redeant. Item Augustinus dicit in epistola ad Vincentium. & habetur in. ca. Vides. 23. q. 6. Mea, inquit, primitus sententia erat, neminē ad Christi veritatem esse cogendum, verbo esse agendum, disputatione repugnandū, ratione vincendum, ne fictos catholicos haberem, quos apertos hæreticos noueram. Sed hæc opinio mea non contradicentiū verbis tantū, sed demonstrantiū superabatur exemplis. Nā primò opponebatur mihi ciuitas mea, quæ cùm tota esset ī partes Donati, ad vnitatem catholicā legū imperialiū timore conuersa est: quam nunc videmus ita animositatis nostræ pernicię detestari, vt in ea nunquàm fuisse credatur. Item & aliæ multæ, quæ mihi nominatim commemorabantur, vt in ipsis rebus agnoscerem etiam in hac causa rectè intelligi posse quod scriptum est, Da sapienti occasionem, & sapientior erit. Hæc ipse. ¶ Præterea in hoc generalis ecclesiæ consuetudo, cuius maxima auctoritas est, vt in capitul. consuetudine. 12. distinction. & in capitul. ecclesiasticarum. Consueuit enim ecclesia hæreticis à fide errantibus publicas & priuatas pœnitentias iniungere, eos carceri mancipare, pœnas & flagella infligere, per quæ ad fidei vnitatem reducantur. Ad hoc dicendum est, quòd infidelium quidam sunt, qui nunquàm susceperunt fidem, sicut Gentiles, & Iudæi. Alij verò sunt, qui quandoque fidem susceperunt, & eam professi sunt, sicut hæretici & apostatæ. Primi adhuc distinguuntur. Quia aut sunt doli capaces, aut non, sed infra annos discretionis constituti. Illi verò, qui doli capaces sunt, quantū ad ea quæ sunt iuris diuini & naturalis sibi relinquūtur, vnde tales nullo mō ad fidē cōpellēdi sūt quia credere, voluntatis est. Vnde si vi præcisa cō

pulsi

pulsi baptizentur, neque sacramentum, neq; rem sacramenti percipiunt. vt dicitur in capi. maiores extra. de baptismo. Sunt tamen tales compellendi à fidelibus vt fidem nō impediant, vel blasphemijs, vel malis suasionibus, vel etiam apertis persecutionibus, vnde & propter hoc fideles quando q̃que bellum mouent & indicunt infidelibus, non quidem vt eos compescant ne fidem Christi impediant. De infidelibus verò nondum doli capacibus, & infra annos discretionis constitutis varia est Doctorum sententia. Quidam enim dicunt, quòd infidelium filij, præsertim qui parentes habent, non sunt inuitis parentibus baptizandi, neq̃ que ad fidem trahendi. Tum quidem, quia si baptizarentur, cùm ad ætatem perfectam peruenirent, de facili possent à parentibus induci, vt relinquerent quod ignorantes susceperunt, quod vergeret in fidei detrimentum. Tum etiam, quia filius antequàm vsum liberi arbitrij habeat, continetur sub parentum cura, vnde contra iustitiā naturalem esset, si puer antequam habeat vsum rationis à cura parentum subtraheretur, vel de eo aliquid inuitis parentibus disponeretur. Tum etiā quia hoc esset contra ecclesiæ consuetudinem. neque enim Constantinus consilio Syluestri, neque Theodosius consilio Ambrosij talia fecisse leguntur, vnde propter hæc & quædam alia dicunt, q̃ infideles nondum habentes vsum rationis non sunt ad fidem compellendi parētibus inuitis. Huius opinionis fuit Sanctus Thomas. 2. 2. q. 10. arti. 12. & 3. parte. quæst. 6. art. 10. & quodlibe. 2. art. 7. quem sequuntur gloss. in. c. Iudæorum. 28. q. 1. & Cardinalis in. ca. sicut Iudæi. de Iudæis. Abbas de Sicilia, & Gaspar Inconsilijs. Alijs videtur oppositum. Asserunt enim, quòd filij infidelium inuitis parentibus baptizādi sunt, & præsertim quòd hoc potest Princeps facere, cui tales subditi sunt. Primò, quia in paruulo Princeps habet maius dominium, quàm parentes: vniuersaliter autem in potestatibus ordinatis non obligat potestas inferior in his, quæ sunt contra superiorem, sicut Augustinus dicit de verbis Domini. sermo. 6. & ponitur in vltimo. c. 2. sententiarum. Si illud, inquit iubet potestas quod non debes facere, hic sanè cō temne potestatem, sequendo potestatem maiorem. Et declarat exemplo de curatore consule & Imperatore, & de Imperatore & Deo. Quod etiā scribitur in. c. qui resistit. 11. q. 3. Ille igitur, qui habet regere Remp. magis debet cogere vnūquēque subdi dominio Dei, quam dominio potestatis inferioris, & per consequēs non licet solùm Principibus, imo & tenētur auferre paruulos à dominio parentū volentium eos educare contra cultū Dei qui est supremus & honestissimus Dñs, & debēt eos applicare diuino cultui. Vnde si princeps hoc faceret cū bona cautela, scilicet, ne parētes cognoscētes hoc occiderent paruulos, & q̃ baptizatos facerent religiosè educare, benè fieret. Hæc fuit sententia Scoti lib. 4. senten. dist. 4. art. vlti. Et eā sequitur Archidiaconus in. c. qui sincera. 45. dist. Imò & plus dicit Scotus, q̃ crederet religiosè fieri si parentes ipsi cogerentur minis & terroribus ad susc ipiendum baptismum, & ad seruandū postea susceptum. Quia esto, quòd ipsi non essent verè fideles in animo, tamen minus malum est eis seruare legem illicitam cum timore, quàm liberè. Item quia filij eorum si bene educarentur, in tertia vel quarta generatione essent verè fideles. Hæc ipse. Alij distinguūt de filijs infidelium. Quia aut sunt separati à dominio & conuersatione fideliū. Primo casu non licet baptizare infidelium paruulos inuitis parentibus. Secundo casu adhuc dupliciter. Quia aut conuersantur cum fidelibus tanquā liberi, & tunc non licet eorum filios inuitis parētibus rapere & baptizare, sicut mercatores infideles in terra fidelium quandoq̃ue conuersantur. Aut infideles subsunt Principi fideli tanquam serui, & tunc filij talium possunt inuitis parentibus baptizari: ciusmodi sunt Iudæi, qui serui Principum sunt. Huius opinionis fuit Durandus in. 4. distinctio. 96. Quia, vt dicit, si tales paruuli auferrentur à parentibus & baptizarentur, non fieret præiudicium pueris, sed potiùs conferretur eis magnum beneficium: neque parentibus eorum, quia licitè possunt eis auferri & vendi in seruitutem fidelibus vel infidelibus propè vel longè, quo facto subtrahuntur totaliter à cura parētum, & subsunt in omnibus curæ eorum, quibus venditi sunt, propter quod si ab eis tollantur, & offerantur baptismo, nulli videtur fieri præiudicium: licèt prædictis pueris stantibus sub cura parentum fieret parentibus iniuria, si eis inuitis baptizarentur. Neque esset decens neq; securum, quòd pueri baptizati manerent sub cura infidelium. Hæc ipse. Vnde subdit sic sibi apparere tunc, quanuis alias oppositum senserit de filijs Iudæorum. Alij verò sunt infideles, qui quandoq̃ue fidem susceperunt, & eam professi sunt, sicut hæretici, & apostatæ, & tales si moniti & flagellis compellendi sunt, vt impleant quod promiserunt, & teneant quod semel susceperunt. Vnde de conuersis ad fidem conditionali coactione sic dicitur in capit. de Iudæis. 45. distinction. Qui autem iam pridem ad Christianitatem coacti sunt, sicut factum est temporibus religiosissimi Principis Sisebuti, quia constat eos sacramentis diuinis associatos, & baptismi gratiam susc episse, & Chrismate vnctos esse, & corporis domini extitisse participes, oportet vt fidem, quam etiam vi vel necessitate susceperunt, tenere cogantur, ne no-

mẽ Dñi blaſphemetur,& fidẽ quã ſuſceperunt,vilis ac cõtemptibilis habeatur. Hæc ibi. Si ergo illi qui coacti conuerſi ſunt cõpelluntur & coguntur tenere fidẽ,quã vi,vel neceſsitate ſuſceperũt,multò fortiùs cogendi ſunt ad hoc,qui voluntariè ſuſceperunt fidẽ. Vnde Auguſtius dicit contra Petilia.& habetur in.c.ad fidem.23.q.5. Ad fidem nullus eſt cogendus,vt dicitis,ſed per ſeueritatem & per miſericordiã Dei tribulationũ flagellũ ſolet perfidia caſtigari: nunquid quia mores optimi libertate voluntatis eliguntur, ideo mores peſsimi non legis integritate puniuntur? Hæc ille. Et Hieronymus dicit ſuper Ezechielem, Qui malos percutitin eo quod mali ſunt, & habet vaſa interfectionis vt occidat peſsimos, miniſter eſt Dei. Hęc ille. Eccleſia ergo, quæ peccatorum conuerſionẽ procurat,pœnis,& flagellis,& tẽporalibus & ſpiritualibus,vt putà,excommunicatione, bonorũ priuatione,incarceratione,& alijs pœnis hæreticos à fide deuiantes ad Eccleſiæ reducit vnitatem Quòd ſi aliquis incorrigibilis appareat, ne malitia ſua alios inficiat,ſeculari curię relinquitur per mortẽ exterminandus, reſecatur enim putrida caro,& ſcabioſa ouis à caulis depellitur,ne putreſcat corpus,& corrumpatur ouile,vt Hieronymꝰ dixit,& habetur in.c.reſecandæ.24.q.3. ¶ Sed occaſione præmiſſorum quæritur.10. Vtrum infideles ad fidem venientes adulti,ſint citò ab eccleſia recipiendi? Ad quod dicendum, ꝙ circa hoc alia fuit conſuetudo eccleſiæ primitiuæ,& alia procedentis. In eccleſia nanq; primitiua donum Spiritus ſancti ſigno viſibili in credentibus demonſtrabatur,propter quod non oportebat differri ſacramentum baptiſmi. Vnde & Act.2. Petrus Iudæis loquens dicit,Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquiſq; veſtrum. Item idem Petrus cùm Gentilibus prædicaret, & ſuper eos Spiritũ ſanctũ in ſigno viſibili deſcendiſſe videret,inquit,Nũquid aquã quis prohibere poteſt,vt non baptizentur hi,qui Spiritum ſanctum acceperunt. Act.10. Vnde ſtatim iuſsit eos baptizari in nomine Chriſti. Et præterea Philippus Eunuchum baptizauit in curru,poſtea quàm intellexit eſſe credentẽ. Act. 8. Vnde apparet,ꝙ tunc venienti ad eccleſiam cũ fidei confeſsione conferebatur baptiſmus ſine dilatione. Procedente verò eccleſia,vbi ſigna viſibilia non apparebant in baptizatis,& incertũ erat, quo animo infideles venirent,neceſſe fuit dilatio temporis,vt fieret probatio fidei,& catechiſmus, per quẽ ad baptiſmum habilitas fieret,& hoc antiquo iure definitũ erat. Vnde in.ca.Iudæi,de cõſe. diſt.4. dicitur. Iudæi,quorũ perfidia frequẽter ad vomitũ redit,ſi ad leges catholicas redire voluerĭt octo menſes inter catechumenos eccleſiæ limen introeant: et ſi pura fide venire noſcuntur,tũc demum baptiſmi gratiam mereantur. Hæc ibi. Poſtea verò ne pro tanta dilatione infidelium animi reuocarentur, Gregorius ſtatuit,vt.XL. dierũ pœnitentia & abſtinentia infidelibus venientibus in dicta, baptizarentur. vt ſcribitur in.c. ne quod abſit. de conſe. diſti.4. De his ſcribit Alexander ab Ales. ſecunda parte. quæſtio.179. membro.4. Ad primum eorum, quæ in oppoſitum inducebãtur, dicendum eſt, quòd ſicut Grannus dixit.23. q. 6. in.8. diſt. ita reſpondetur. Si bonum, ad quod mali coguntur ſemper inuiti tolerarent, & nũquam voluntariè ſeruirent, inutiliter cogerentur ad illud: ſed quia humanæ naturæ eſt ea quæ in deſuetudinem ducuntur abhorrere,& conſueta magna cuſtodia diligere, flagellis tribulationũ mali ſunt prohibendi à malo,& prouocandi ad bonum: vt dum timore pœnæ malum in deſuetudinem ducitur abhorreatur, bonum verò ex conſuetudine dulceſcat. Vnde Auguſtinus in Pſal.127. ait. Cùm per timorem gehennæ continet ſe homo à peccato, fit conſuetudo iuſtitiæ,& incipit quod durum erat amari, & incipit excludi timor caſtus. Hæc ille. Ex quibus patet, quòd mali ideo flagellis cęduntur & coguntur ad bonum, vt aliquando prõptè & voluntariè operentur, & ita meritoriè. Et per hoc reſpondetur ad ſecundum, tertiũ, & quartum. Ad quintum dicendum, quòd ſicut vouere eſt voluntatis, reddere autem neceſsitatis: ita accĩpere fidem, eſt voluntatis, ſed tenere iam acceptã eſt neceſsitatis, & ideo hæretici ſunt compellendi vt fidem teneãt, quam ſemel profeſsi ſunt. Ad ſextum dicendum, quòd Concilium Toletanum loquitur de Iudæis, qui nunquàm fidem catholicam acceperunt, tales enim, vt dicunt, et ſi doli capaces ſunt, non ſunt ad fidem catholicam compellendi. Ad ſeptimum dicęndum, quòd ſicut Auguſtinus dicit ad Bonifacium Comitem, Nullus noſtrum vult aliquem hæreticum perire. Sed aliter non meruit pacem domus Dauid, niſi Abſalon filius eius in bello, quod contra patrem gerebat, fuiſſet interfectus, vt dicitur.2. Reg.15. Sic & eccleſia catholica ſi aliquos intelligit eccleſiæ nociuos eſſe, eorum perditione multos liberat populos, vt ibidem dicitur. Ad octauum dicendum, quòd ex verbis domini colligitur eius intentio. Cùm enim ſerui dixiſſent patrifamiliàs, Vis imus & colligimus ea? Reſpondit, non: ne fortè colligentes ea, eradicetis ſimul & triticum. Vbi ſatis oſtendit, ſicut Auguſtinus dicit libro tertio contra epiſtolam Parmeniani, cùm metus iſte nõ ſubeſt, id eſt, quando ita cuiuſque crimen notum eſt omnibus, & omnibus execrabile apparet, vt vel nullos prorſus, vel non tales habeat defenſores, per quos poſsit ſchiſma cõtingere: nõ dormiat ſeueritas diſciplĩnæ. Hæc ipſe. Eſt autem de hoc timẽ-

dum,

dum, quando aliquis condemnatur antequàm de malitia eius constet, vel quando in malitia obstinatus non est, vel quando cum malis simul boni punirentur. ¶ Quæritur. 11. Vtrùm esse hæreticum, sit omnium peccatorum maximũ? Ad hoc quidam respondent quòd non, confirmantes dictum suum auctoritate Augustini, quæ ponitur. 6. quæstion. 1. in capi. Quæro. sic dicentes, Vtrum catholicum pessimis moribus alicui hæretico, in cuius vita præter id, quod hæreticus est, non inueniunt homines quod reprehendant, præponere debeamus, non audeo præcipitare sententiam. Hæc ille. Ergo non est simpliciter dicendũ, quòd esse hæreticum, sit omnium peccatorum maximum. Item esse hæreticum, non est peccatum, ergo non est maximum omnium peccatorum. Cõsequentia nota est. Antecedens probatur dupliciter. Primò, quia nullus peccat in eo, quod vitare non potest: quia omne peccatum est voluntariũ, vt Augustinus in. 2. libr. de libero arbitrio dicit: sed non est in potestate hominis vitare hæresim, quia non est in eius potestate habere fidem, ergo hæresis non est peccatum. Secundò, quia omne peccatum est contra naturam, vt Damascenus dicit libro secundo sed hæresis non est contra naturam. Dicit eñ Augustinus in libro de prędestinatiõe sctõrũ q̃ posse habere fidẽ sicut posse habere charitatem naturæ est omnium: habere autem fidem quemadmodum habere charitatem gratiæ est fidelium. Ergo non habere fidem & hæreticũ esse, non est contra naturam, & ita non est peccatum. Sed contra est quòd dicitur. 2. Pet. 2. vbi dicitur, Melius erat illis non cognoscere viam iustitię quàm post cognitionem retrorsum conuerti. Sed non cognoscere viam Domini, & esse infidelem, vt puta Iudæum, Paganum, aut Saracenum grande peccatum est, qui tamen viam iustitiæ nõ cognouerunt, ergo esse hæreticũ grauius est, qui post cognitionem retrorsum conuersus est. Ad hoc dicendum, quòd hæresis est infidelitatis species. Cùm enim infidelitas fidei repugnet, hæreticus autem sit qui contra catholicam fidem pertinaciter tenet, aut sentit, erit indubiè hęresis species infidelitatis. Circa propositam ergo quæstionem ponuntur tres conclusiones. Prima est, quòd infidelitas est peccatum. Secunda, quòd infidelitas est maximum peccatorum. Tertia, quòd inter infideles hæretici grauius cæteris peccant. Prima conclusio sic probatur. Omne illud, quod repugnat virtuti est vitium & peccatum: sed infidelitas repugnat virtuti, quia fidei, ergo est peccatum. Sciẽdum est tamen, quòd infidelitas dupliciter accipitur. Vno modo secundùm puram negationem, vt dicatur infidelis ex hoc solo, quod fidem non habet. Alio modo potest intelligi infidelitas secundũ contrarietatẽ ad fidem, qua scilicet aliquis repugnat auditui fidei, vel etiam contẽnit ipsam, secundùm illud Isaiæ. 53. Quis credidit auditui nostro? Et in hoc proprie est ratio infidelitatis, secũdum quã est peccatum. Si autem infidelitas capiatur purè negatiuè, sicut est in brutis, & in ijs hominibus, qui nihil de fide audierunt, & sic non habet rationem peccati, sed magis pœnæ. Vnde si tales infideles damnentur, propter alia peccata, quæ sine fide remitti non possunt, damnantur, non autem propter peccatum infidelitatis. Vnde Dominus dicit Ioa. 15. Si non veniissem, & loquutus eis non fuissem, peccatũ non haberent. Quod Augustinus exponit de hoc peccato, quòd in Christũ non crediderunt: nõ est enim in potestate humana de se habere fidem, sed in ea est vt mens hominis non repugnet interiori instinctui, & exteriori veritatis prædicationi. Secunda conclusio probatur. Cùm enim omne peccatũ formaliter consistat in auersione à Deo, tantò aliquod peccatum est grauius, quãtò per ipsum homo magis à Deo separatur: per infidelitatẽ autẽ magis homo à deo elongatur, quia nec veram Dei cognitionẽ habet nec per falsam ei appropinquat, sed magis ab eo elongatur: ergo peccatũ infidelitatis maiꝰ est omnibus peccatis. Tertia conclusio sic probatur. Grauiùs peccat cõtra fidem, qui renititur fidei susceptæ, quàm qui renititur fidei non susceptæ: sicut grauiùs peccat qui nõ implet quod promisit, quã si non impleat quod nunquã promisit: sed hæretici susceperũt fidẽ euãgelij, & renitũtur ei eã corrũpẽtes, ergo grauiùs peccãt, quã cæteri infideles, q̃ nũquã fidẽ catholicã susceperũt, & per cõsequens esse hæreticũ grauissimũ est omniũ peccatorum. Quod sanè intelligẽdũ est: verũ est enim quod dictũ est, si fiat cõparatio ad peccata, quæ virtutibus moralibus opponũtur, qualia sunt peccata opposita iustitię, prudẽtię, Tẽperãtię, fortitudini, & omnibus alijs virtutibus moralibus: omnibꝰ enim talibus grauiùs est esse hæreticum, siue talia peccata cõtra proximũ fuerint, sicut adulteriũ, rapina, homicidiũ, & similia: siue cõtra Deũ, sicut sunt periuriũ, violatio voti, tẽtatio Dei, sacrilegiũ, simonia & huiusmodi, omnibus eñ talibus grauius est peccatũ hæresis. Sũt tñ adhuc grauiora peccata, quæ alijs virtutibus Theologicis opponuntur, qualia sunt, finalis impœnitentia, quę spei opponitur, & odium Dei: odio enim Dei, quod veritati opponitur, nihil secũdũ genus suũ grauius est. Ex præmissis inferũtur aliqua corollaria. Primũ est, quod grauius est esse hæreticũ, quàm esse Iudæũ, Paganũ, vel Saracenũ. Patet ex dictis: quia hęreticus renitit fidei, quam susceperit, alij verò non. Secundum est. Grauius est Iudæum esse, quàm Paganũ. Quia licèt Iudæi euangeliũ non susceperint, quia

tamen ſuſceperunt eius figuram in veteri lege, quam malè interpretantes corrumpunt, ideo eorum infidelitas grauior eſt, quàm infidelitas Gentilium, qui nullo modo fidem euangelij ſuſceperunt. Verum eſt tamen, quòd in pluribus errant Gentiles, quàm Iudæi, & Iudæi, quàm hæretici, & quantum ad hoc grauior eſt infidelitas Gentilium, quàm Iudæorum, & Iudæorum quàm hæreticorum. Sed quia infidelitas magis habet rationem culpę, ex hoc, quòd non habet ea, quæ fidei ſunt, quia hoc magis pertinet ad rationem pœnę, quàm culpæ, ideo ſimpliciter infidelitas hæreticorum eſt peſsima. Tertium eſt, quòd inter hæreticos tantò grauior hæreſis eſt, quantò in pluribus contra fidem errant: in talibus enim vtraque grauitatis ratio inuenitur, quia in pluribus errāt, & pluribus etiam iam ſuſceptis renituntur. Quartum eſt, quòd inter hæreſes hæreſis Manichæorum eſt grauior, quoniam renititur & contradicit omnibus veritatibus in veteri teſtamento contentis. Sed adhuc grauior & grauiſsima omnium eſt eorum, qui recipiunt teſtamentum vetus, & nouum teſtamentum penitus reijciunt, qui ſiue vocentur Nazaræi, ſiue Ebionitæ, ſiue innominati ſint, grauiores cæteris hæreticis ſunt. Tum quidem, quia in pluribus errant: tum, quia in pluribus renituntur fidei ſuſceptæ: tum etiam, quia errores aliarum hęreſum continent, vnde tales cum Arrio ſentiunt Chriſtum eſſe creaturam dicente, cum Sabellio concordant, ponētes in diuinis vnitatem perſonæ, & negantes Trinitatem, quàm in ſolis nominibus eſſe dicunt, & per conſequens negantes fundamentum catholicæ fidei, in omnes ferè errores & hæreſes incidunt. Ad argumenta in oppoſitum. Dicendum eſt ad primum, quòd licèt eſſe hæreticum grauius ſit peccatis cæteris ſecundum genus ſuum, poteſt tamen ſecundùm circunſtantias alleuiari. Vnde hæreticus, qui nihil habet mali præter hoc quòd hæreticus eſt, videtur ex ignorantia peccare, putans ſe obſequium præſtare Deo, ſed in hoc errat, quòd non vult ſubijci correctioni eccleſiæ, ſed magis prudentiæ ſuę innititur. Poſſet etiam dici, quòd Auguſtinus hyperbolicè loquutus eſt contra illos, qui et ſi multis peccatis impliciti ſint, in hoc tamen gloriātur, quòd rectè credāt, et ſi peccatores ſint: cōtra quos Auguſtinus dicit ſe neſcire, quis deterior eorum ſit, hæreticus ſcilicet nullo alio peccato irreticus, vel magnus peccator fidelis, tamen cuius fides cū ſine operibus ſit, mortua eſt, vt dicitur Iaco. 2. Poteſt etiā dici, quòd et ſi Auguſtinus noluit in hoc ſententiam præcipitare, quia ſenum & ſapiētum moris eſt temperare ſermonem, vt Ariſtoteles dicit 2. lib. Rhetoricorum, tamen doctores poſteriores ratione naturali & authoritate ſacri Canonis fulciti determinant & oſtendunt, quòd eſſe hæreticum grauiſsimum eſt, & grauius peccatis alijs oppoſitis virtutibus moralibus, ſiue contra Deum, ſiue contra proximum fuit. Ad ſecundum negatur antecedens. Et ad primam probationem dicendum, quòd habere fidem non eſt in natura humana: ea enim, quæ fidei ſunt, rationem naturalem excedunt, ſed in natura humana eſt, vt mens hominis non repugnet interiori inſtinctui, & exteriori veritatis prædicationi: ſi enim aliquis non repugnans eis non ſit plenè in fide informatus, infidelitas eius magis eſt pœna quàm culpa, vt dictum eſt. Ad ſecundam probationem dicendum, quòd eſſe hæreticum & non habere fidem eſt cōtra naturam, in quantum aliquis repugnat interiori inſtinctui Dei, & exteriori veritatis prædicationi, quod contra rationem naturalem eſt hominis bene inſtituti. ¶ Quęritur. 12. Vtrùm omnis actio hæretici ſit peccatum, vt quòd ſiue comedat, ſiue bibat, ambulet, aut loquatur, intelligat vel velit, in his peccet? Quibuſdam videtur quòd ſic. Fides enim, vt ipſi dicunt, dirigit intentionem, & intentio bonum opus facit: vbi ergo non eſt fides, nec intentio bona, non videtur eſſe opus bonū. Item quia Apoſtolus ait Rom. 14. Omne quod nō eſt ex fide, peccatum eſt. Quod exponens Auguſtinus ait, Omnis vita infidelium peccatum eſt, & nihil bonum eſt ſine ſummo bono. Vbi deeſt agnitio æternæ veritatis, falſa virtus eſt, etiam in optimis moribus. Sed quicquid agunt infideles, ad eorum vitam pertinet, ergo omnis eorum vita peccatum eſt. Item Iaco. 2. ſcribitur, Qui offendit in vno, id eſt, in charitate, factus eſt omnium reus. Ergo eius, qui fidem non habet & charitatē, omnis actio peccatum eſt, quia ad charitatem non refertur. Item lib. 2. ſententiarum diſt. 41. ca. 1. dicit Magiſter, quòd qui fidem & charitatem non habet, nullum mandatum implet, & nullum opus bonum facit. Impoſsibile enim eſt, vt ait Apoſtolus, ſine fide placere Deo. Quæ ergo ſine fide fiūt bona non ſunt: quia omne bonum placet Deo. Præterea, corrupto priori, corrumpitur poſterius ſed actus fidei præcedit actus omnium virtutum, ergo cum in hæreticis non ſit actus fidei, nullum bonum opus facere poſſunt, ſed in omni actu ſuo peccant. Alijs videtur oppoſitum. Nam Cornelius infidelis erat, cui tamen ab angelo dictum eſt Orationes tuæ, & eleemoſynæ tuæ aſcenderūt in memoriam in conſpectu Dei, Act. 10. Ergo non omnis actio infidelium eſt peccatum, nec hæreticorum. Et præterea contingit hæreticos & alios infideles quandoque cibare famelicum, ſitiēti dare potum, ignorantes docere, & alia quæ ſunt bona ex genere facere, in quibus abſurdum videtur dicere, quòd infideles & hæretici peccent. Adhoc dicen-

dicendum, quòd in nobis duo sunt principia bonorum actuum, ratio naturalis, & gratia Dei. Peccatum verò tollit gratiam gratum facientem, sed naturale bonum totaliter non corrumpit. Nam homo ille, qui descendebat ab Ierusalem in Hiericho spoliatus est gratuitis, sed naturalia remanserunt sibi, et si vulnerata, vt doctores dicũt. Luc. 10. Vnde cùm hæresis sit quoddam peccatũ mortale, hæretici quidem gratiam non habent, sed tamen remanet in eis aliquod naturale bonum. Ex quibus sequuntur duo. Primum, quòd hæretici non possunt bene operari ex gratia, vnde neque per quæcunque bona opera possunt mereri vitã æternam: nemo enim sine gratia mereri potest vitam æternam, quia gratia Dei vita æterna, vt dicitur Rom. 6. Secundum est, quòd hæretici operari possunt aliqua bona opera, ad quæ bonum naturæ se extendit. Vnde si hæreticus esurientem cibet, sitienti pòtum det, nudum vestiat, discordantes concordet, tristes consoletur, & alia faciat, quę sunt de genere suo bona, non peccat. Nam sicut fidelis potest facere aliquod opus quod non refert ad fidei finem vel venialiter, vel etiam mortaliter peccando, ita etiam infidelis & hæreticus potest aliquem actum bonum facere, quem non refert ad finem infidelitatis: vnde cùm talis actus de se sit bonus, hæreticus ad illum incitandus est, & inuitandus. Vnde satis patet, quòd nõ omnis actio hæreticorum peccatum est. Ad obiecta in oppositum, dicendum est ad primum, quòd vbi non est fides, opus bonum esse non potest, tale scilicet bonum, quod sit remunerabile ad vitam, sine quo tamen bono, remunerabili sunt alia plura bona, licèt hæc & illa non vna ratione bona dicantur. Sic respondet Magister libro secundo. senten. distin. 41. cap. 3. Ad secundum dicendum, quòd verbum Augustini, cùm dicit, quòd omnis infidelium vita peccatum est, intelligendum est de ijs, quæ infideles agũt ex infidelitate, talia enim peccata sunt Vnde ibidem subditur, quòd omnis infideliter agens, vel viuens, vehementer peccat. Vel dicendum, quòd cum dicitur, quòd omnis vita infidelium peccatum est, propterea dicitur, quia per nullam actionem liberantur à culpa, quandiu in infidelitate perfistunt. Et ideo sensus est, Omnis vita infidelium est peccatum, id est, non sine peccato. Ad tertium dicendum, quòd intentio in aliquo bono opere potest esse vel ad finem vltimũ supernaturalem, vel ad bonum aliquod naturale. Fides quippe dirigit intentionem respectu finis vltimi supernaturalis, quam directionem nemo nisi fidelis facere potest. Ad id quod obijcitur, q̃ offendens in vno factus est omnium reus. Dicendum est, quòd verum est eum esse reum quãtum ad hoc, quòd nullum opus mereatur vitam æternam. Ad dictum Magistri similiter dicendum est Cùm enim dicit nullum bonum opus facit, qui fidem & charitatem non habet, intelligit, quod nõ facit bonum opus meritoriè. Vnde & Augustin⁹ super illud Psal. 83. turtur inuenit sibi nidum vbi reponat pullos suos. dicit, quòd Iudæi, hæretici, & Pagani opera bona faciunt, quia vestiũt nudos & pascunt pauperes, & huiusmodi, sed non in nido ecclesiæ, id est, in fide, & ideo conculcãtur pulli eorum. Ad vltimum dicendum, quòd per infidelitatem non corrumpitur totaliter in infidelibus hæreticis ratio naturalis, imo remanet in eis aliqua cognitio, per quam facere possunt aliquod opus, quod sit de genere suo bonum. Ad argumẽtum in oppositum dicendum, quòd Cornelius nõ erat infidelis: si enim infidelis esset, non essent apud Deum acceptæ orationes & eleemosynæ ei⁹ quia sine fide impossibile est placere Deo. Hebræ. 15. aiebat autem fidem implicitam nondum manifestata euãgelij veritate. ¶ Quæritur. 13. Qui dicantur hæretici credentes, fautores, receptatores, & defensores eorum? Ad hoc dicẽdum, quòd de credentibus hæreticis distinguendum est. Quidam enim sunt, qui explicitè credunt errores aliorum, sicut Arriani errores Arrij, & Sabelliani errores Sabellij, & hi sunt in duplici differẽtia. Quidam enim sciunt huiusmodi errores esse damnatos, & alij ignorant. Alij dicuntur credere hæreticis, non quidem quòd explicitè credant eorũ errores, sed quia personis hæreticorum adhærent, reputantes eos esse catholicos, & eorum doctrinã esse veram, & nescientes, quòd in aliquo discrepant à catholica veritate. Vnde secundùm hoc de credentibus hæreticis ponuntur tres conclusiones. Prima est. Omnis explicitè credens errores hæreticorum, si sciat eos esse per ecclesiam condẽnatos, vel nesciat, & tamen pertinaciter eis inhæreat, censendus est hæreticus. Prima pars conclusionis patet. Nam quicunque in hæresim damnatam labitur, eius damnationis participem se facit in cap. 1. & 2. 24. quæst. 1. Secunda pars probatur. Nam quicunque in ecclesia morbidum aliquid sapit, & correctus emendare contemnit, hæreticus est. vt in cap. dixit Paulus. & in cap. qui in ecclesia 24. quæst. 3. & hoc modo capitur credens in capi. excommunicamus. 2. de hæret. cum dicitur, Credentes autem eorum erroribus, hæreticos similiter iudicamus. Hæc ibi. Sed quæritur, Si aliquis scit errores huiusmodi esse damnatos & hæreses esse, neque in animo eis assentit, sed exteriùs voce profitetur, nunquid erit hæreticus? ¶ Ad hoc dicendum, quòd cùm error sit de essentia hæresis qui non errat animo, hæreticus non est quo ad ecclesiam, tamẽ cui ex verbis animus innotescit. ¶ Secunda conclusio. Qui adhæret alicui errori

contra fidem cuius oppositum tenetur explicitè credere, eo ipso hæreticus censetur. Patet. Sicut enim tenetur aliquis explicitè credere aliquod credibile, sic tenetur vitare errorem illi contrariũ vnde quia fideles tenentur explicitè credere articulos fidei in ecclesia diuulgatos & publicatos; si quis teneat errorem contrarium alicui articulo apud ecclesiam diuulgato, statim censebitur hæreticus. Vnde & S. Thomas lib. 4. senten. distin. 13. quæstio. 2. de hæresi. articul. 1. ad sextum. sic dicit. In fide sunt aliqua, ad quæ explicitè cognoscenda omnis homo tenetur, vnde si in his aliquis errat, infidelis reputatur & hęreticus. Hæc ille. Et idem dicit lib. 1. senten. distin. 33. articulo vltimo: & prima parte quæstion. 32. articulo. 4. vbi dicit, quòd talis hæreticus vocabitur, & erit, maximè si pertinacia adiungatur. Tertia conclusio est. Pertinaciter credentes personis hæreticorum, quos catholicos reputant, & doctrinam eorum esse veram putant, & nulli errori explicitè adhærent, non sunt proprie dicendi hæretici, sed largè: si verò credãt eis, sed non pertinaciter, tunc hæretici non sunt. Prima pars probatur. Quia talis licèt credat aliquos esse catholicos, qui in veritate non sunt, tamen nulli errori contra fidem explicitè adhæret: vnde cùm error sit de ratione hæresis, talis ꝓprie hæreticus non est dicendus catholicus proprie, quia nullam veritatem catholicam explicitè credit, quanuis credat doctrinam ecclesiæ esse verã: sic non est dicendus hæreticus, qui nulli errori explicitè inhæret. Et hoc modo loquitur de credentibus. cap. excommunicamus. 1. de hæret. cum dicitur in. §. credentes. Præterea receptatores, defensores, & fautores hæreticorum excommunicationi decernimus subiacere. Hæc ibi. Cùm enim maius peccatum sit hærericum esse, quàm receptatorem vel fautorem hæreticorum. & in dict. capitu. credentes. æquiparentur in pœna receptatoribus & defensoribus, constat quòd credentes, de quibus loquitur, hæretici non sunt. Secũda pars probatur. Quia ex illo errore, cui pertinaciter adhærent, scilicet, quòd tales sunt catholici, & omnis doctrina eorum est catholica, & ex hoc, quòd illi tenent & docent errores contra fidem, sequitur hæresis proprie dicta, scilicet, aliquem errorẽ quẽ illi tenent, esse catholicam veritatem. Tertia pars probatur. Quia nullus censetur hæreticus, nisi errori adiungat pertinaciam, vt suprà ostensum est, sed tales non sunt pertinaces, vt supponitur, ergo hæretici non sunt. Ex quibus patet qui dicuntur credentes, fautores verò hæreticorum non. Vno modo dicuntur. Nam quandoque fautores vocantur, qui fauent personis hæreticorum, alio modo qui fauent erroribus hæreticorum, qui proprie dicuntur fautores hæreticæ prauitatis. Potest enim contingere, quòd aliquis faueat personæ hæretici propter consanguinitatem, vel aliam causam, qui tamen nullo modo errori fauet. Potest item contingere, quòd aliquis faueat errori hæreticali, qui tamen nullo modo hæretico fauet: sicut contingit aliquos viros doctos concorditer sentire de aliqua propositione, qui tamen odio se habent. Potest item contingere quòd aliquis faueat & personis hæreticorum, & errori eorum, vnde & secundum hoc dantur tres conclusiones. Prima est. Fautor hæreticæ personæ tantùm, hæreticus non est, sed tamen fautor hæretici est, & à iure punitur. Prima pars probatur. Quia hæresis non est sine errore in fide, vt suprà ostensum est, sed talis non errat in fide, vt supponitur, ergo hæreticus non est. Secunda pars probatur. Quia non solùm qui agunt mala, sed etiam qui facientibus consentiũt puniuntur, vt dicitur Rom. 1. sed fautores hæreticorũ consentiunt, ergo puniuntur. Vnde de talibus fautoribus loquitur. cap. excommunicamus. 1. de hæret. in. §. credentes. cùm dicitur, Credentes præterea, receptatores, defensores, & fautores hæreticorum excommunicationi decernimus subiacere. Hæc ibi. Secunda conclusio est. Fautores hæreticæ prauitatis tantum, & non personæ, hæretici sunt. Patet, errant enim contra fidem, & pertinaciter errori inhærent, ergo hæretici sunt. Antecedens probatur, quia tales tenent errorem hæreticorum, aliàs errori non fauerent. Qui enim alicui errori, cuius oppositum non tenetur crederet explicitè, & non pertinaciter ei inhæreret, hæreticus non esset. Vnde Augustinus de seipso dicit, Errare potero, sed hęreticus non ero: quia scilicet non intendebat errori pertinaciter inhęrere. Tertia conclusio est. Fauens hæretico & hæresi, hæreticus est, & hæretico deterior, et si docẽdo faueat, veriùs hæresiarcha, quàm hæreticus dicitur. Prima pars patet ex definitione hæretici suppositi. Est enim, Baptizatus, vel pro baptizato se gerens & contra catholicam fidem pertinaciter errans: ergo hæreticus. Secunda & tertia pars probatur auctoritate Vrbani Papæ, quæ ponitur in capitu. Qui aliorum defendit errorem, multò amplius damnabilior est illis, qui errant, quia non solùm errat, sed etiam alijs offendicula erroris præparat & confirmat, vnde quia magister erroris est, non tantùm hæreticus, sed etiam hæresiarcha dicendus est. Hæc ille. Iura verò, quæ loquuntur de fautoribus hæreticorum, intelliguntur de fautoribus primo modo dictis. De quibus tamen quidam sic distinguunt. Quia, aut sunt personæ, quæ publica funguntur potestate: aut sunt personæ priuatæ. Primi, ex sola omissione dicuntur fautores, putà si condemnatos ab ecclesia non puniunt sicut debent: error enim, cui non resistitur, approbatur in

cap.error.83.dist.cum alijs. Vnde & Archidiaco. dicit in ca.quicunque.de hæret.lib.6.quòd si præ lati non faciunt carceres ad custodiam hæreticorum,& alia,quæ ad eorum officium spectant, & hoc omittunt ex auaritia, non dicuntur fautores hæreticorum:secùs si omittant vt hęretici non capiantur,quia sic fautores sunt. Priuatæ verò personæ ex sola omissione fautores non dicuntur,ni si iuramento, vel aliâs teneantur aliquid facere, quia si teneantur & non faciunt,fautores dicũtur vt puta si celant hæreticos,postquàm iurauerunt eos manifestare,vel non insequuntur postquàm iurauerunt eos insequi.Ex cõmissione verò quicquid fiat ad defensionem hæreticorum,siue à publicis,siue à priuatis personis, tanquàm fautores habendi sunt,vt puta si verbis excusant hęreticos quos sciunt hæreticos esse,vel laudant eos,vel impediunt ne capiantur,vel captos liberant,vel aliqua dant quibus liberantur, tales indubiè fautores hæreticorum sunt,vt Archidia.dicit in allega. cap.quicunque. Et idem est de eo, qui precibus hæreticos liberat. Receptatores verò hæreticorũ dicuntur,qui scienter recipiunt hæreticos. Licèt enim Receptator secundum regulam Grammaticorum sit verbale in or, descendens à verbo frequentatiuo,& per consequens iuxta termini significationem conueniat his,qui frequenter & sæpiùs plures receperunt,tamen à iure pro simplici verbo accipitur: vnde idem est receptator quòd receptor.vt probatur.ff.de recep.l.fin.vnde in iure ciuili Receptator dicitur,qui latenter & occultè delinquentem recipit,vt conseruatus manus iudicis euadat.vt.l.1.ff.de recepta. &.l. congruit.ff. de offi.præsi.&.l.vltim.C.de his qui latro.occul. & sic accipitur in iure Canonico. Defensores verò hæreticorum multipliciter dicuntur.Cùm em̃ defendere aliquem,non sit nisi opem ei ferre contra impugnantes,quot modis contingit impugnari hæreticos,tot modis defendi possunt. Impugnantur autem hæretici & hæretica prauitas facto, & verbo.Facto,impugnatur hæreticus vt si quis conetur eum capere seu captiuare,iudici tradere, tormentis aut morti exponere. Verbo autem impugnatur tam in iudicio, quàm extrà. In iudicio quidem,si accusetur,& contra eum omnia proponantur. Extra iudicium verò,si eius perfidia per doctores,aut prædicatores denuncietur. Scripto quoque impugnari potest tam in iudicio si cõtra eum agatur,quàm extra iudicium, si eius perfidia ratione,aut auctoritatibus impugnetur. Hæretica etiam prauitas verbo impugnatur, quando in sermonibus,lectionibus,prædicationibus, aut alijs colloquijs reprobatur.Scripto verò, quando contra eam catholica scripta eduntur.Contingit ergo hæreticos defendere facto, & verbo. Facto quidem,impediendo scilicet ne capiantur, aut ad iudicium ducantur,aut in iudicio non condemnẽtur,aut condemnati non puniantur. Verbo verò allegando in iudicio vel extra iudicium,quòd nõ debet contra eos aliquid fieri,aut dicendo, quòd non sunt reputandi hæretici,sermones,aut epistolas componendo,aut tractatus edendo,in quibus ostenditur,quòd tales non debent molestari, & quòd hæretici non sunt.Hæretica etiam prauitas defenditur facto & verbo. Facto quidem, impediendo,& prohibendo impugnatores ab impugnatione,vel destruendo allegationes impugnatoris,vel impediendo malitiosè,ne talia ad aliorum notitiam deueniant. Verbo etiam & scripto defenditur hæretica prauitas:si verbo,vel scripto,probetur,quòd non sit hæresis error. Hac distinctione præmissa,sit prima conclusio. Facto defendẽs hæreticum ne puniatur, si scit eum esse hæreticũ ne puniatur,vel ignoret crassa ignorantia,licèt errorem eius non approbet,defensor hæretici reputatur,& maledictus est pari vel maiori pœna puniendus.Probatur hæc conclusio auctoritate Isidori in cap.qui peccantibus.11.quæst.3. Sic dicentis, Qui peccantibus consentit & defendit aliuni delinquentem maledictus erit apud Deum & homines, & corripietur increpatione seueriſsima. Hinc & quidã sanctiſsimus pater ait,Si quis peccatũ defendit,acriùs quàm ille qui peccauit coerceatur.Hinc & alius pater ait, Si quis alterius errori consentit,sciat se cum illo simili modo & culpabilem iudicandũ.Hæc ipse. Ex quibus patet, quòd defendens quencunque delinquentem, & per consequens defendens hæreticum, grauiter peccat,& maledictus est,& acriùs quã delinquẽs puniendus.Secunda conclusio. Scripto defendẽs hæreticum,quem scit hæreticum esse,vel ignorat ignorantia crassa,siue hoc faciat extra iudicium, vel in iudicio,defensor hæretici est.Patet.Non enim minus est scripto aliquem defendere, quàm facto.Quia facilius quis plerunque rationibus & scriptis defenditur,quàm quocunque facto.Si ergo defendentes facto defensores hæreticorum dicuntur,pari ratione defendentes scripto,defensores vocabuntur.Tertia conclusio est. Defendentes hæreticam prauitatem verbo, vel scripto,quã sciunt hæresim esse,defensores hęreticorum sunt & hæretici reputantur.Patet.Non enim defenderent hæresim,nisi eam tenerent:cum ergo tenentes hæresim hæretici sint,tales etiã hęretici erunt. Quarta conclusio.Defendentes pertinaciter hæresim,quam nesciunt hæresim esse,hæretici. Patet.Hi in morbidum aliquid sapiunt in ecclesia Dei,& correcti vt verum sapiant, emendare nolunt, ergo hæretici sunt. Patet ex Augustino in cap.qui in ecclesia.24.quæstion.4. Quinta conclusio.

cluſio. Defendens hæreſim, quam neſcit hęreſim eſſe non pertinaciter, & cuius oppoſitum explicitè credere non tenetur, defenſor hæretici non eſt nec hæreticus reputatur. Prima pars patet. Non enim dicitur defenſor alicuius criminis, qui ignoranter crimen defendit, niſi pertinaciter & obſtinato animo illud defendat: ergo neque in hæreſi dicetur defenſor hæreſis, qui ignorãter & ſine pertinacia defendit hæreſim, non enim in hoc eſt aliqua ſpecialitas hæreſi attributa. Secunda pars patet. Quia, ſicut ſæpe dictum & oſtenſum eſt, errãs in fide paratus corrigi, hæreticus non eſt, alias Auguſtinus, Hieronym. Cyprianus, & alij ſancti poſſent de hæreſi conuinci, quod abſurdum eſt. Sed quæritur, qua pœna plectendi ſint credentes, fautores, receptatores, & defenſores hæreticorum. Reſpondeo, quòd multis. Prima eſt, quòd ſunt excommunicati, per ca. excommunicamus. 1. de ſenten. excommuni. in. §. credentes. Secunda eſt, quòd ſi poſt excommunicationem infra annum ſatisfacere contempſerint, ex tunc ipſo iure ſunt infames. Tertia, quòd non admittuntur ad publica officia. Quarta, quòd non admittuntur ad publica concilia. Quinta, quòd non admittuntur ad aliquos eligendos. Sexta, quòd non admittuntur ad teſtimonium. Septima, quòd ſunt inteſtabiles. Octaua, quòd non admittuntur ad ſucceſsionem. Nona, quòd in iudicio nullus eis reſpondere tenetur, ſed ipſi alijs. Decima, quòd ſententia lata ab eis nulla eſt, neque poteſt aliquis cauſam agitare ſub eis. Vndecima, quòd ſi aduocati ſunt, non poſſunt præſtare patrocinium, & ſi tabelliones, inſtrumenta ab eis confecta nihil valent. Duodecima, quòd eccleſiaſtici ab omni officio & beneficio deponuntur. Quæ pœnæ ponuntur in alleg. §. credentes. Tredecima eſt, quod ipſi & eorum filij vſque ad ſecundam generationem per lineam maſculinam, vel vſque ad primam per lineam fœmininam nullum eccleſiaſticum beneficium, vel publicum officium habere poſſunt. in capi. quicquàm. iuncto. cap. ſtatutum. de hære. libr. 6. Quarta decima eſt, quòd ſi quis vir eccleſiaſticus ad preces talium dignitates, perſonatus, & quæcunque alia eccleſiaſtica beneficia ſcienter eſt adeptus, ipſis eſt priuatus ipſo facto, & fit inhabilis ad ſimilia. Si verò ignoranter ſolùm, ſic habitis eſt priuatus ſolummodo. vt in capitu. quicquam. allega. de hære. Quintadecima eſt, quòd tales appellare non poſſunt. vt in cap. vt inquiſitionis negocium eod. tit. lib. 6. Sextadecima eſt, quòd contra prædictos admittuntur excommunicati, & participes, vel ſocij criminis ad teſtimonium. vt in capi. fidei fauorem. eod. tit. lib. 6. & officiales licèt ſint excommunicati, poſſent contra eoſdem ſuũ exercere officium, ſi requiſiti fuerint ab ipſis, vel inquiſitoribus, vel eorũ delegatis, & licitè poſſunt eos requirere. vt in cap. præſidentes. eod. tit. lib. 6. Decimaſeptima eſt, quòd nullus clericus debet eis præbere eccleſiaſtica ſacramenta, neque tradere eccleſiaſticæ ſepulturæ, neque eleemoſynas aut oblationes eorum recipere, alias clericus priuandus eſt ſuo officio, regularis ſuo priuilegio. vt in cap. excommunicamus. 1. de hæreti. Decimaoctaua eſt, quòd nullus Tabellio publica inſtrumẽta, vel ſcripta pro hæreticis credentibus, fautoribus, receptatoribus, & defenſoribus facere poteſt, neque Aduocatus in aliqua cauſa vel facto poteſt eis patrocinium præſtare, neque litigantibus ſub eorum examine, aliter ipſo facto ſunt ſuſpenſi ab officio, & perpetuò infames. vt in capit. ſi aduerſus. eod. tit. Quod intelligit Panor. ibidem, niſi reuertantur ad fidem, quia tunc poſſunt pro eis prædicta impendi. ¶ Quæritur. 14. Vtrùm grauiùs peccet qui credit mente hæreticalem errorem, & voce profitetur, eo, qui cum non credat, tamen ore laudat ac defendit? Circa hoc ſunt duo modi dicẽdi. Quidam dicunt, quòd grauiùs peccat ille qui corde credit errori, quàm ille qui non credit corde, & tamen exteriùs confitetur. Quorum opinio duplici fundamento innititur. Primò, quia peccatum tale eſt peccatum infidelitatis, quod grauiſsimum eſt, vt Auguſt. dicit ſuper illud Ioan. 15. cap. Si non veniſſem, & locutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent. Ergo eſt grauius peccato alterius exteriùs tamen errorem profitentis. Secundò, quia grauius peccatum pœna grauiori punitur, iuxta illud Deutero. 25. Pro menſura peccati erit & plagarum modus. Sed qui timore mortis inter Saracenos & alios infideles conſtitutus negaret Chriſtum & Mahometum laudaret minùs puniretur, quàm ſi corde hoc faceret. Primus eñ non eſſet excommunicatus, ſecundus omni gradu eccleſiaſtico priuatus. Nam & beatus Marcellinus licèt negaſſet Chriſtum, & idolis immolaſſet, non fuit excommunicatus, neque omni dignitate eccleſiaſtica priuatus, ergo qui corde credit errori damnato grauiùs peccat, quàm qui corde nõ credit, & tamen exteriùs confitetur & tenet. Alij dicunt, quòd grauiùs peccat, qui non credit corde tali errori, & tamen exteriùs confitetur, prædicat aut docet. Ad quod primò nouentur: quia ſciẽter peccans grauiùs delinquit, quam peccãs ignoranter, ſed qui corde nõ credit errori, & exteriùs confitetur ſcienter peccat, alius ignoranter, credens verum eſſe quod tenet, ergo grauiùs peccat qui non credit corde, & tamen exteriùs tenet errorem, quàm ille qui credit corde eundem. Secundò, quia grauiùs peccat qui mentitur, quam ille, qui ſolummodo dicit falſum credens eſſe verum quod dicit, ſecũdùm quod habetur ex verbis Auguſtini

gustinii in Enchi. quæ ponuntur. 22. quæstion. 2. §. Iis autem colligitur. Nam qui mentitur, vult falle re, qui autem dicit falsum quod putat esse verum non vult fallere. Grauius autem est velle fallere, quàm nõ velle fallere: ergo mentiens grauiùs pec cat, quàm proferens falsum quod putat verũ: ille autem qui non credit errori, & tamen exteriùs te net, mentitur: ille verò qui interiùs errat, quãuis exteriùs profiteatur, non mentitur. Vnde tenen tes hunc modum, ad rationes primæ opinionis di cunt. Ad primam dicunt, quòd infidelitas non est grauissimum peccatorum: nam odium Dei gra uius est, neque Augustinus dicit esse grauissimũ peccatorum, sed esse magnum peccatum, quo cũ cta peccata tenentur, quia scilicet dispositiuè, vel occasionaliter aliorum est causa. Sæpe autem pec catum minus dispositio vel occasio est grauioris. Ad secundam dicunt, quòd licèt negans Christũ timore mortis non sit excommunicatus, neque omni dignitate ecclesiastica priuatus, tamen ne gans propter ambitionem, cupiditatem, adulatio nem, vel aliam causam huiusmodi, excommuni catus est, & omni dignitate ecclesiastica priuatus. Qui verò tenent primam opinionem ad rationes secundæ dicunt. Ad primam dicunt, quòd non semper peccata scientium peccatis ignorantium grauiora sunt. Crucifixores enim Christi ex igno rantia peccarunt, vnde & Petrus dicit Act. 3. Scio quia per ignorantiam fecistis &c. & tamẽ grauiùs peccauerunt, quàm fures, latrones, & cæteri, qui scienter peccant. Ad secundam dicunt, quòd quã uis ille qui tenet errorem interiùs & exteriùs pro fitetur non propriè dicatur mendax, quia non di cit contra mentem, tamen est infidelis, quod de alio non concedit: multò autem grauius est pecca tum infidelitatis quàm mendacij. Quicquid autẽ sit de grauitate peccati quo ad Deum, quo ad ec clesiam tamen vterque reputatur hæreticus, & pœna hæretici punietur. Si tamen contingeret vtrumque ad ecclesiam redire, & vnus diceret se nunquàm consensisse errori, alius verò sic: quibus dam videtur quòd grauiùs puniendus est, & gra uior pœnitentia est iniungenda ei, qui cùm fate retur errorem, dicit se nunquam in eum cõsensis se. Cuius ratio assignatur à quibusdam: quia talis iudicatur infidelis, quia contra fidem dixit. Item etiam arguitur de peccato mendacij, quia cũ cor de vnum sentiret, aliud voce profitebatur: qui ve rò errorem tenebat in animo, vno tantùm crimi ne, scilicet infidelitatis laborabat, vnde & pro vno tantùm peccato puniendus est. ¶ Quæritur. 15. Vtrum Papa, vel quicunque ecclesiasticus præla tus ex hoc quòd verè & propriè hæreticus est, sit prælatione priuatus & Papatu? In qua quæstione varius & omnino oppositus est dicendi modus. Quidam enim dicunt quòd non, quidam quòd sic. Qui dicunt, quòd sic, intentionem suam mu nire nituntur tripliciter, videlicet authoritatibus sacri canonis, & ita iure diuino. Secundò, autho ritatibus iuris humani. Tertiò, rationibus. Prima authoritas scripturæ sacræ eorum propositum cõ firmans, scribitur Deutero. capi. 17. sub ijs verbis de rege constituendo loquens, Eum constituas, quem Dominus Deus tuus elegit de numero fra trum tuorum vbi glos. interlin. non de aliena se cta. Et sequitur. Non poteris alterius generis ho minem regem facere, qui non sit frater tuus. Ex qua authoritate colligitur, quòd sic Iudæi non po terant habere regem, qui non esset Iudæus: ita & fideles non possunt habere prælatum qui non sit fidelis, & per consequens si est hæreticus & infide lis, prælatus non est. Secunda authoritas ponitur Deuteron. 18. sub ijs verbis. Propheta autem qui arrogantia deprauatus voluerit loqui in nomine meo. glos. interlin. vt sibi credatur quæ ego non præcepi sibi ille vt diceret, aut ex nomine alieno rum interficietur. Ex quo videtur, quòd quicun que nisus fuerit â veritate catholica fideles auerte re, sit de medio auferendus. Tertia authoritas scri bitur Numer. 16. vbi Dominus contra Dathan & & Abyron sic loquitur, Recedite à tabernaculis impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinẽt ne inuoluamini peccatis eorum. Quartò Matth. 5. scribitur de doctoribus, Vos estis sal terræ, quòd si sal euanuerit. glo. id est, doctor errauerit: in quo salietur? id est, populis in quo firmabitur. ad nihil enim valet vltrà nisi vt mittatur foras. gl. ab offi cio docendi, & ab ecclesia. Quinta authoritas est illa Matth. 24. Surgent, inquit, pseudoprophetæ, & pseudochristi, & dabuntur signa magna & pro digia, ita vt in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. Si ergo dixerint vobis, Ecce in deser to est, nolite exire &c. Sexta authoritas scribitur Luc. 21. Multi, inquit Christus, venient in nomi me meo, dicentes quia ego sum, & tempus appro pinquauit, nolite ergo ire post illos. Septima est Pauli. 2. ad Thessalonicen. 3. dicentis, Denuncia mus vobis fratres in nomine Domini nostri Iesu Christi, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulã te inordinatè, & non secundum traditionem quã receperunt à nobis. Glo. in nomine Iesu Christi, id est per Iesu Christi authoritatem præcipimus. Octaua authoritas est eiusdem Pauli ad Galat. 1. dicentis, Si quis euangelizauerit præterid quod accepistis, anathema sit. Ergo si prælatus contra euangelium sentiat, aut doceat, excommunicat⁹ est, & per consequens vitandus. Nona authoritas est ad Tit. vltimo. vbi sic dicitur, Hæreticum ho minem post primam & secundam correctionem deuita, sciens quia subuersus est, qui eiusmodi est, & de-

& delinquit,cum sit proprio iudicio condemnatus.Decima authoritas ponitur.2.Ioan.2.Si quis, inquit,venit ad vos,& hanc doctrinam nõ affert, nolite eum recipere in domum,nec ei Aue dixeritis:qui enim dicit illi,Aue,communicat operibus eius malignis. Ex quibus omnibus habetur qui hæretici sunt omnino fugiendi & vitandi, & per consequens,quòd prælati facti hæretici ipso facto prælatione ecclesiastica & honore sunt priuati:nam alias si prælati manerent,honor, reuerentia,& obedientia esset eis exhibenda. Iure etiam humano & pætrum authoritatibus idem cõ firmatur.Dicit.S.Cyprianus in quadam epistola & habetur.7.quæstio.1.in capi. Nouatianus.Qui nec vnitatem,inquit, spiritus, nec communionem pacis obseruat,& se ab ecclesiæ vinculo atq; sacerdotum collegio separat,ipse nec potestatem potest habere,nec honorem. Secundò inducitur authoritas Innoc.quæ ponitur in capit. hæretici. 24.quæstion.1.dicentis, Hæretici dum à fide catholica desliterunt, perfectionem spiritus quam acceperant, amiserunt. Perfectio autem spiritus videtur hic nominari potestas ecclesiæ spiritualis Tertiò inducitur Ambro.cuius autho.habetur in cap.qui dignior.24.quæstion.1.dicentis, Si verò præceptor hæreticus deformet habitaculum, vitanda hæreticorum communio, & fugienda Synagoga censetur.Quartò ad idem est autho.Bedę super Matthæ.quæ scribitur in capit. quicunque cad.cau.&.quæsti.dicentis,Quicunque ab vnitate fidei vel societatis Petri apostoli quomodolibet seipsos segregant, tales nec à vinculis peccatorum absoluunt,nec ianuam possunt regni cælorũ ingredi.Vbi videtur,quòd hæretici ligandi & soluendi potestate priuati sunt. Quinto inducitur Cyprianus in capi. didicimus. qui ait,Didicimus omnes omnino hæreticos & schismaticos nihil habere potestatis atque iuris. Sextò facit capitul. Achatius.ea.cau.&.quæstio.vbi Gelasius inquit, Quicunque in hæresim semel damnatam labitur, eius damnatione seipsum inuoluit. Vbi glos.inquit,Hic est casus,in quo Papam Papa ligare potest,& in quo Papa in canonem latæ sententiæ incidit.Nec obuiat regula illa,Par in parem non habet imperium.quia hæreticus in eo quòd hæreticus,minor est quolibet catholico.12. quæsti.1.Scimus.Septimò ad idem est cap.Achatius.secundũ in.§.Si ergo.vbi dicitur,Si ergo episcopus ille in hæresim damnatam lapsus est, antiqua excommunicatione damnatus,alios damnare non poterit:excommunicatus enim alios excommunicare non valet.Octauò ad idem est.cap.audiuimus. vbi dicitur. Si autem in corde suo nouam hæresim confinxerit,ex quo talia prædicare cœpit,neminem damnare poterit:quia non potest deijcere quenquam iam prostratus. Nonò ad id facit,q̃ in eo cap.legitur ad finem,vbi sic dicitur, Liquidum constat eum qui ab integritate catholicæ fidei recedit,maledicendi,& benedicendi potestatem minimè habere. Quæ omnia ponuntur.24. quæstion.1.Tertia via adhuc eandem opinionem firmandi,est per rationes,quarum prima est. Ecclesia,& eius iurisdictio fundata est super petram fidei:ergo quicunque cadit à fide, cadit ab omni prælatione ecclesiastica. Consequentia videtur necessaria:quoniam sublato fundamento,ruit qđ superædificatum est.Antecedens probatur.Nam postquam Petrus dixit,Tu es Christus,ipse Chrīstus ait Petro:super hanc petram.glos.idest fidei confessionem, ædificabo ecclesiam meam.Et sequitur.tibi dabo claues regni cælorũ.Et per hanc rationem dominus Vrlicus in summa sua Theologiæ fuit huius opinionis.Vnde lib.6.tit.4.cap. 22.dicit,quòd si Papa per infidelitatem à petra,in qua authoritas Petri solidatur,remotus fuerit,tũc necesse est vt sublato fundamento ruat.Hæc ille. Secunda ratio est.Claues sunt datæ ecclesiæ,ergo existens extra eam,claues non habet.Consequẽtia est beati Ambrosij in pastorali suo.& habetur de pœni.disti.1.§.nemo. vbi ita ait,Dominus parius ligandi & soluendi esse voluit.Et infra.Certũ est,quod ecclesiæ vtrunque licet,hæresi vtrumq; non licet.Ius enim hoc solùm promissum est sacerdotibus.Rectè ergo ecclesia hoc vendicat,quę veros habet sacerdotes,hæresis vendicare non potest,quæ sacerdotes hæresis dei non habet. Hæc ille.Tertia ratio.Hæreticus est ab ecclesiæ corpore separatus,ergo ipso facto quòd est hæreticꝰ,est priuatus honore & potestate ecclesiasticæ iurisdictionis.Antecedens manifestum est. Nam,quia ecclesia est fidelium collectio, quicunque à fide ecclesię recedit,ab ecclesiæ corpore separatur.Cõsequentia patet.Quia membrum à corpore separatum,priuatum est omni vitali actione sensu & motu.Vnde hanc rationem.S. Thom.2.2.q.39. artic.3.ponens dicit,quòd in hæreticis & schismaticis potestas iurisdictionis non manet, etiam secundùm substantiam,vnde non possunt absolure,nec excommunicare,nec indulgentias facere, nec aliquid huiusmodi,quod si fecerint, nihil est actum.Hæc ipse.Cuius sententia confirmatur ex verbis cap.audiuimus.24.quæst.1. vbi sic dicitur, Quicunque ab vnitate ecclesiæ,quæ per Petrum intelligitur,fuerit alienus,execrare potest,conse crare non potest,excommunicationis vel reconciliationis potestatem non habet. Quarta ratio, Præcisus à corpore naturali non est caput corporis naturalis:ergo præcisus à corpore ecclesiæ sicut est hæreticus,non est caput ecclesiæ.Et Petrꝰ de Palude in lib.suo de ecclesiastica potestate sic dicit,

dicit,quòd formaliter loquendo de Papa , quando labitur in hæresim,eo ipso præcisus est ab ecclesia,& desinit esse Papa,& tunc deponitur de facto,id est,ipso facto est depositus, per alia autem peccata non desinit esse caput,quanuis sit languidum.Hæc ipse.Quinta ratio. Papa hæreticus nõ potest influere in corpus ecclesiæ sensum & motum,cúm careat fide,quæ est principium spiritualis influxus. Vnde & Augustinus de Ancona in libro de potestate ecclesiastica,quæstion.1.arti.1. inquit,Capitis est influere vitam omnibus membris. Principium autem vitæ spiritualis est ipsa fides, sine qua impossibile est placere Deo. Hebræ.11.Vnde sicut mortuus homo non est homo sic Papa in hæresi deprehensus,non est Papa, propter quod ipso facto est depositus.Hæc ille. Sexta ratio.Prælatus factus hæreticus est antichrist⁹, ergo absolutus est à cura pastorali. Probatur antecedens.Dicitur enim.1.Ioann. 4. Omnis spiritus qui soluit Iesum , ex Deo non est,& hic est antichristus.Consequentia probatur.Quia Christus, cuius prouidentia in sui dispositione non fallitur non committit oues suas infideli seruo. Vnde Luc.12. Quis est fidelis seruus & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam?Glo.1. ecclesiam.Septima ratio.Prælatus ecclesiæ est à fidelibus colendus,& venerandus:sed prælat⁹ hæreticus est vitandus,quia excommunicatus est,ergo prælatus non est.Octaua ratio. Ad Papam referendæ sunt omnes fidei quæstiones.vt in capit. quotiens.24.quæsti.1. Sed ad Papam hæreticum non sunt referendæ,quia cum sit aduersa eius fides Christianæ,non rectè quæ sunt fidei definiet, ergo Papa factus hæreticus non est Papa. Nona ratio.Prælatus factus hæreticus est lupus,ergo nõ est pastor,lupus enim pastori repugnat.Lucę.10. Probatur antecedens auctoritate Pauli Acto.22. dicentis,Scio quòd intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos,nõ pascentem gregem. gl.1.hæretici callidi in fraude:fortes in disputatione,crudeles in occisione. Hæcibi.Patet ergo, q prælatus ecclesiæ cum sit factus lupus pastor non est.Hæc sunt,quibus positionem suam cõfirmãt: qui dicunt, quòd prælatus factus hæreticus, ipso facto prælationem perdit,& prælatus non est. Alijs autem videtur oppositum,asserentibus, quòd si Papa,vel quicunq; alius prælatus in hæresim labatur,nõ est ipso facto papatu vel prælatione priuatus.Vnde de Papa dicunt primò , quòd factus hæreticus occultus,non est ipso facto Papatu priuatus,aut suspensus.Quod multipliciter probãt. Primò inducunt quod scribitur in cap.audiuim⁹. 24.quæsti.1.vbi dicitur de episcopo hæretico.Si autem in corde suo nouam hæresim confinxerit, ex quo talia prædicare cœpit, neminem damnare potuit.ergo à contrario sensu si non prædicauit damnare potest,& iurisdictionem habet.Secũdò inducunt,quia Iudas Iscariotes et si peccator esset occultus,à Christo nõ est depositus.Tertiò, quia si prælatus occultè hæreticus ipso facto est depositus,cùm nesciatur quis est hæreticus occultus,nesciretur etiam si facta à prælatis vim habeãt,quod videtur inconueniens:tunc enim quia nescirem⁹, si Papa est occultè hæreticus,dubitaremus etiam, vtrùm episcopus ab eo confirmatus esset verus episcopus:& vltrà dubitaremus, si curam alicuius ecclesiæ alicui commisit,vtrum sit verus curatus, & vltrà dubitaremus vtrum ab illo absoluti essẽt verè absoluti,& sic consequeretur confusio in tota hierarchia ecclesiastica. Dicunt secundo huius sententiæ assertores,quòd Papa factus hæreticus etiam manifestus,non est ipso facto diuino iure Papatu priuatus. Primò hoc probant, quia in lege veteri multi summi Sacerdotes in lege aberrauerunt,& tamen summo sacerdotio fungebãtur: ergo ita videtur de summo sacerdote legis nouæ, Secundò sic.Prælati inferiores etiam facti hæretici manifesti non perdunt prælationes suas, ergo nec Papa.Consequentia est nota.Antecedens p-batur. Quia si tales essent iure diuino priuati suis prælationibus , non possent sine noua electione ad eas redire , & tamen plures prælati hæretici absque noua electione ad suas dignitates recepti fuerunt,vel retinuerunt easdem.& in capitul. maximum.1.quæstio.7.& in cap.causas.& capit. quotquot. Tertiò idem probant sic.Imperator, vel Rex factus hæreticus,non perdit dignitatem suam:ergo nec Papa vel Episcopus.Probatur antecedens.Quia in veteri lege multi reges fuerunt idololatræ,& tamen dignitate nõ sunt priuati.Iulianus etiam Imperator hæreticus fuit , & tamen Imperator fuit.vt in capi.Iulianus.11.quæstion.3. Quartò , si ponatur quòd hæreticus prælatus est ipso facto prælatione priuatus,hoc esset, ne infideles infidelibus subdantur,sed hoc inconueniẽs non est. Nam Ioseph seruiuit Pharaoni , & Daniel Nabucdonosor,& plures Christiani militarunt sub Iuliano hæretico,vt in alleg.c. Iulianus. 11.quæsti.3.Quintò.Eiusdem est instituere & destituere.vt in cap.cum ex iniuncto. de hære.Sed Papa eligitur à Cardinalibus:deponatur,non est iure diuino depositus. Sextò. Non inuenitur in sacro eloquio,seu canone authoritas , quæ Papæ hæretico pœnam depositionis imponat:ergo asserendum non est. Quod enim Patrum testimonio sancitum non est,superstitiosis adinuentionibus non est præsumendum.vt in cap.inter alia.de transla.episcopi elec.Confirmant adhuc propositum ex authoritate glo.in cap.nunc autem.21.distin.super verbo,Marcellinus.vbi Glossator quę

rit,

rit, quare Concilium non deposuit Marcellinum de hæresi confessum. Respondet Vgo dicēs, quia erat paratus corrigi, non deponitur. vt in cap. Dixit Paulus. 24. quæstio. 3. Addunt præterea huius sententiæ sectatores, quòd nullus Canon potest Papæ hæretico sententiam depositionis imponere, cùm Papa sit superior Canone. Vnde & ad rationes primæ opinionis dicunt, quòd Papa hæreticus potest esse caput ecclesiæ, non connexione charitatis, vel formatæ fidei, sed cōmunione characteris baptismalis, in quo fideles omnes communicant. Vnde dicunt, quòd hoc stante, Papa hæreticus est caput ecclesiæ, donec contra ipsum feratur sententia depositionis, vel priuatiōis. Hęc fuit sententia vnius magistri in quodam tractatu de vnione. Sed quia prima opinio seu positio est probabilior & rationabilior videtur (non enim videtur esse Petrus, nisi supra petram fundetur, nec verus Papa, nisi fidem veram & catholicam teneat) ideo ad rationes, quæ videntur probare oppositum, dicendum est. Ad primam dicitur, q̄ prælatus hæreticus siue veterem hæresim sequatur, siue nouam confingat, excommunicatus est, licèt sit occultus, & ideo alium non potest excommunicare. extra. de hære. Ad abolendam. alia tamen quæ agit, tenent interim dum toleratur. ar. 3. quæstio. 7. capi. tria. Sic dicit glo. summaria. 24. quæstion. 1. Et addit, quòd si prælatus hæreticus, occultus tamen, aliquem excommunicet, potest celebrare sine metu excommunicationis. Et tota ratio est, quia talis non est excommunicatus, nec excommunicator potuit excommunicare. Ad secundam dicendum, quod sicut patet ex discursu euāgelij bene probatur Iudam fuisse cupidum & proditorem, non tamen probatur fuisse hæreticū & præterea non probatur quòd apud eum manserit potestas iurisdictionis, si quam habuit. Ad tertium dicendum, quòd facta à prælato hæretico occulto quandiu ab ecclesia toleratur, vigorem habent, vt dicit glo. in allegato. capit. audiuimus. 24. quæstio. 1. reuelata autem hæresi, si inuenitur aliquem ordinasse secundum formam ecclesiæ, verè erit ordinatus: & qui est ab eo absolutus debita forma seruata, est verè absolutus. Ea tamen quæ sunt iurisdictionis, reuelata hæresi, nulla reputantur, vnde si aliqua sint de necessitate salutis credendum est piè, quòd Deus supplebit defectū personæ, sicut Sanctus Thomas dicit in simili de Episcopo non baptizato alios ordinante libr. 4. distinct. 24. Minus etiam verum est, quod secundo loco hi dicunt, asserentes, quòd Papa etiā manifestus hæreticus non est iure diuino Papatu priuatus. Vnde & ad eorum rationes sic respōdetur. Ad primam dicitur, primò, quòd non est simile de summo sacerdotio veteris legis & nouæ. Tū, quia sacerdotium legis veteris habebatur iure successionis, nostrum iure electionis: & illud erat carnale, nostrum verò spirituale. Dicitur. secundo, q̄ sacerdos veteris legis in hęresim incidens, non est verus sacerdos, sed secundùm opinionem hominum. Ad secundam dicitur, quòd tā Papa quàm alij prælati inferiores sunt ipso facto iure diuino priuati, si in hæresim incidant, cum quibusdam tamen prælatis dispensari potest, vt ad vnitatem ecclesiæ redeuntes, suas prælationes habeāt: quæ dispensatio locum habet electionis, vel nouæ prouisionis. Ad Tertiam dicendum, quòd non est simile de prælatione ecclesiastica, & de potestate imperatoria, aut regia. Prælatio enim ecclesiastica fundatur supra petram id est veram fidem, qua deficiente, ipsa prælatio corruit: secularis autem prælatio fundatur in communicatione temporalium, quæ fidelibus & infidelibus sunt communia. Et ideo licet principes seculares efficiantur hæretici, non sunt iure diuino seculari potestate priuati. Sed de prælatis secùs est. Vnde per hoc respondetur ad quartam. Ioseph enim & Daniel fuerunt sub infidelibus quoad potestatem tēporalium, non tamen quoad spiritualem. Ad quintam dicitur primò, quòd illud assumptum, quòd eiusdem est instituere & destituere, non est vniuersaliter verum, solus enim episcopus potest ordinare sacerdotem, sed non potest solus degradare. Item metropolitanus potest confirmare, & consecrare electum in episcopum, non tamen potest destituere. Dicitur secundo. quòd licèt sit generaliter verum, quod ad eundem pertinet institutio, supplendum est, vel ad eius superiorem. Vnde Papa potest destituere presbyterum, quem Episcopus instituit, & ius diuinum priuare potest Papā quem Cardinales elegerunt. Ad sextam dicitur, quòd licèt in sacro Canone non habeatur explicitè & sub formalibus verbis, quòd Papa, vel alius prælatus in hæresim incidens est ipso iure Papatu vel prælatione priuatus, habetur tamen implicitè, vt patuit in authoritatibus pro prima opinione inductis. Qui enim diuino iure non est sequēdus, sed fugiendus, cui non est communicandum aut obediendum, sed contradicendum: qui nō est salutandus neque suscipiendus: qui non est sustinendus sed interficiēdus, videtur eodem iure prælatione spirituali priuatus. Ad septimum de glos. de hæreti. dicendum, quòd Marcellinus Papa nō fuit hæreticus, non enim errauit cōtra articulum aliquem fidei, sed timore mortis idolis sacrificauit. Item aliam. Et si errasset, non fuit hæreticus, quia non fuit pertinax, erat enim paratus corrigi. Quod autem vltimo dicunt, quòd etiam iure Canonico Papa vel prælatus non sit priuatus Papatu vel prælatione, falsum est. Papa enim hæretic⁹ non

non est maior Canone, sed minor. Vnde in cap. si Papa. 40. distinct. dicitur, quòd nemo iudicat Papam, nisi deprehendatur à fide deuius. vbi glo. dicit, quòd Papa non potest statuere, quòd non accusetur de hæresi, quia ex hoc tota ecclesia periclitaretur. Item glo. in capit. Achatius. 24. quæsti. 1. dicit. Hic est casus, in quo Papa Papam ligare potest, & Papa in Canonem latæ sententiæ incidit. Nec obuiat regula illa, Par parem ligare non potest, nec soluere. Quia si Papa hæreticus est, in eo quòd hæreticus, minor est quocunque catholico Hæcibi. Idem tenuit Hugo in ca. inferior. dist. 21. & Archidia. in cap. in fidei fauorem. de hære. lib. 6. Concordat. S. Thom. 4. senten. disti. 19. quæsti. De correctione fraterna. arti. 2. dicens. Non enim prælati à subditis coram multitudine, sed humiliter in priuato corripiendi sunt, nisi immineret periculum fidei, tunc enim prælatus minor fieret, si in infidelitatem laberetur, & subditus fidelis maior. Hæcille. Et distinctio. 18. in. quæst. De excõmunicatione. dicit, quòd si poneretur angelũ peccare, & sentire contra fidem, non esset superior Paulo. Si ergo Papa contra fidem sentiret, & hæreticus esset, incideret in pœnas iuris, sicut aliꝰ hęreticus. Solutio autem data ab istis ad rationes opinionis primæ, nulla est. Vnio enim corporis mystici, quadruplex est. Prima est generica vel specifica: quia omnes homines vnius generis sunt vel speciei. Secunda est per fidem. Tertia per charitatem & gratiam. Quarta est per infusionẽ Spiritus sancti in singula membra. Prima vnio, non est vnio simpliciter: quia id, in quo vniuntur, non est vnum numero, & ideo Christus non est caput talis corporis, nisi in potentia, secundum qꝰ tales sunt vnibiles corpori. Qui autem per solam fidẽ vniuntur, membra quidem sunt, sed arida, nõ emvitam spiritualem recipiunt à Spiritu sctõ. Qui autem per gratiam & charitatem vniuntur, etiam à Spiritu sancto viuificãtur, & horũ caput Christus est. Sic dicit. S. Th. in sententia lib. 3. sentẽ. d. 13. Ex cuius dictis primò infertur, qꝰ vnitas naturę non facit aliquẽ mẽbrũ ecclesiæ. Patet, nã alias infideles & dãnati essent mẽbra ecclesiæ. Secũdò sequitur, qꝰ nullus infidelis est mẽbrũ ecclesiæ, quia non habet fidem qua vniatur. Tertiò sequitur, qꝰ hæreticus mẽbrum ecclesiæ nõ est. Quartò, quòd habens fidem informẽ membrum ecclesiæ est, & per consequens prælationis ecclesiasticæ capax. Quintò sequitur, quòd qui nec fidem, nec charitatem habet, prælationis nõ est capax. Patet, Quia si non est membrum, nec caput esse potest, & per consequens prælatus factus hæreticus, ipso facto prelatione est priuatus, quod erat intentũ. ¶ Quęritur. 16. De inquisitione hæreticæ prauitatis, & qualiter fieri debeat. Pro cuius quæstionis enodatione notandum, quòd contra delinquentes procedi potest per accusationem, denũtiationem, & inquisitionem. vt in. cap. qualiter & quando. 2. de accusa. & quoniam hæretici delinquentes sunt, ideo contra ipsos procedi potest per accusationẽ, denuntiationem, & inquisitionem: sed quia in accusatione & denuntiatione similis est modus procedendi ferè sicut in alijs delictis, frequentiùs etiã contra hæreticos per inquisitionem proceditur. Omisso igitur pro nunc procedendi modo per accusationem & denuntiationem, de inquisitione & inquisitoribus hæreticæ prauitatis dicẽdũ est. Vbi primò dicitur de inquisitione in genere. Secundò de inquisitione hæreticæ prauitatis in specie, summatim tamen, longiorem discussionem a lijs relinquentes, qui de his latè dogmatizarunt. Circa primum quærũtur septem. Primò, quid est inquisitio. Secundò, quotuplex est. Tertiò, quis possit inquirere. Quartò, contra quem possit fieri inquisitio. Quinto, quando procedatur ad inquisitionem. Sexto, quomodo procedatur. Septimò quis sit effectus inquisitionis. Ad primum dicendum, quòd Inquisitio, vt Ostiensi placet, est alicuius criminis manifesti ex bono & æquo iudicis competentis canonicè facta inuestigatio. Ad secundum dicendum, quòd iuxta Theoricam doctorum in allega. cap. qualiter & quando. Inquisitio est triplex, quædam generalissima, alia generalis, alia item specialis. Generalissima inquisitio est, qua inquiritur super statu totius prouinciæ, vel Diœcesis. Et in hac non est opus quòd infamia præcedat, nec habet locum dicta definitio, quia prælatus tenetur eam facere quolibet anno cap. cum venerabilis. de censi. & cap. Romana. de censib. libr. 6. Generalis est, qua inquiritur super statu alicuius ciuitatis, castri, vel alicuius loci: & in hac etiam non requiritur infamia. & de hac loquitur capit. primum. De officio ordinarij. Specialis inquisitio est, quæ fit contra certam personam. Et est adhuc duplex, Quædam est, quæ fit ad peccatum euitandum ex debito officio, vt puta, quòd matrimonium non contrahatur vel separetur, quia est in gradu prohibito contractum. Quandoque fit ad pœnitentiam imponendam. In primo, non requiritur infamia præcedens, in secundo verò sic. In simplicibus officialis denunciet crimẽ vt in. c. præterea. de testib. cogend. Ad tertium dicẽdum, quòd ille potest inquirere, quĩ potest corrigere & punire, vt Episcopi de subditis suis, Archiepiscopi de Episcopis, & Patriarchę de Archiepiscopis. Ille autem prælatus ex officio debet inquirere: quia sanguis subditorũ requiret de manibus eius. vt in. c. 1. & c. ad hæc. de offi. archidiaconi. Licèt enim Heli summus sacerdos bonus existeret, quia tñ excessus subditorũ efficaci-

ter non correxit,is diuinam vindictam excepit, dum filijs suis in bello peremptis, idem de sella corruens,fractis ceruicibus expirauit. vt dicitur in capitul.licet.de simonia.vbi subiungitur. Tanto ergo diligentius debet prælatus assurgere ad puniendos subditos,quanto damnabilius offensas eorum desereret incorrectas.Hęc ibi.Ad quartum dicendum,quòd inquisitio fieri potest contra subditum,siue sit prælatus,siue non: veruntamen faciliùs fit contra subditos minores, quàm contra episcopos: qui cùm teneantur ex officio arguere,corrigere,excommunicare, interdicere, aut suspendere,ex quibus frequenter odium multorum incurrunt,verendum est, ne concussis columnis,corruat ædificium.vt dicitur in dicto capitulo qualiter & quando.2.de accusa. Si tamen delictum probatum fuerit contra prælatos,seuerius puniendum erit:quia vt Gregorius dicit, si peruersa perpetrauerint,tot mortibus digni sunt quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt. vt in capitulo. præcipuè. 11. quæstione tertia.Sed quæritur, Vtrum ille,contra quem fit inquisitio,teneatur dicere veritatem super certo crimine interrogatus?Responsio sit,quòd sic,quãdo præcesserit infamia, vel semiplenè probatum est.Sic dicit sanctus Thom.secunda secundæ quęstione.69. Si verò factum non est notorium, neque præcedit infamia,neque semiplena probatio tunc non tenetur respondere,etiam si iurasset dicere veritatem.Sic dicit Henricus de Gandauo.1. quodlibet.quæstione.33. neque est obediendum prælato in hoc,quia contra charitatem est. Occulta enim publicanda non sunt,sed soli Deo relinquenda.sexta. quæstione prima.capitul.si omnia.& capitulo.oues.& capitulo.ex merito. Ad quintum dicendum, quòd si inquisitio fit ad denuntiationem alicuius,eo denuntiante, facienda est.Si verò ex officio,aut fit contra regulares,aut contra seculares.Si contra regulares, tunc procedendum,cum famã publica concurrit cum indicijs vel suspicionibus, alias in causa criminali iudex procedere non debet ad aliquem actum aut capturæ vel arrestationis personæ,vel tormentorum,vt notant Inno.& Ioann. Andre.in capitulo qualiter & quando.in alijs autem à prædictis,scilicet à captura,arrestatione & cæteris si non seruetur ordo ad vnguem,non obest dictum Panorm. in alleg.capitul.qualiter & quando.quod etiam sine infamia contra clausurales procedi potest ad inquisitionem,quod verum est, vbi tractatur de modico præiudicio, secùs si agatur ad incarcerationem,depositionem ab ordine,& similibus. Si verò inquisitio fiat contra secularem,aut fit contra Episcopum, aut contra clericum inferiorem. Si contra Episcopum fiat, oportet quòd præcedat talis & tanta infamia,qđ sine scandalo vel periculo dissimulari non possit.vt dicitur in allega. capitulo.qualiter & quando.& capitulo. veritatis.de dolo & contu. & capitulo. cum minorem. de præsump. Si verò fiat inquisitio contra clericum secularem inferiorem episcopo, sufficit frequens fama, & clamosa insimulatio,licèt non inducat scandalum. Sed nec ad primam infamiam moueri debet superior,imò tunc demum, quando sæpe,& sæpius aures eius pulsat.Probãtur hęc in capitulo.super his. & in capitulo. qualiter & quando.de accusatio.& in capitulo.licèt Hely.de simo. Et talis fama debet deferri iudici sedentĩ pro tribunali ad banchum,aliàs in secreto non valet.ita notat Angelus in.l.vacantia.C.de bon.vacan.& cum alijs indicijs,seu suspicionibus, aliter non potest procedere iudex ad aliquem actum. Sed nunquid ille,contra quem fit inquisitio, poterit negare infamiam præcessisse? Respondeo quòd sic,& sic oportebit, quod primò iudex hoc cognoscat,vnde si infamatus non inuenitur, non poterit iudex procedere:& licèt accusator probet eum infamatum, nihilominus reus probare potest quòd est bonæ famæ.potentius enim est priuilegium bonæ famæ,quàm infamiæ. argumen. capitul.licèt nisi.de accusa. Sed quæritur, vtrum inquisitores generales ad inquirendum de veritate criminum possint procedere seu inquirere nõ receptis testibus de infamia? Respondeo secundùm Panormita.in capitulo.cum dilecti. de accusa.quòd sic,satis enim est quòd eis constet de infamia propter frequentem clamorem. Sed in delegato ad vnam causam secùs est. Ad sextum dicendum,quòd prælatus in inquisitione hoc modo procedet. Descendet enim ad locum,vbi persona cõuersatur,contra quam vult inquirere,quia ibi melius veritas inquiritur, si commode hoc possit,aliàs non tenetur. Et si inquisitio generalis est in his quæ tangunt ecclesiam,iurabunt clerici,quòd super his quæ sciunt,vel credunt in sua ecclesia reformanda tam in capite quàm in membris,exceptis criminibus occultis,meram veritatem dicẽt. Et si contra hoc fuerit exactũ iuramentũ ab abbate,aut excõmunicatio lata cõtra subditos,ne reuelẽt inquisitori qđ sciũt,nõ ligat iuramẽtũ, nec excõmunicatio tenet,vt in.c.quia plerique.de offi.ordi.lib.6. Si verò est specialis inquisitio, citabit illũ inquisitor,contra quẽ vult inquirere, & eo citato & præsente, procedet ad receptionẽ testiũ, quorũ nomina citato exponet,& audiet illũ cõtra testes opponẽtẽ,nisi in causa hæresis,vt infrà dicẽ. Audiet etiã exceptiones rei,tã cõtra testes, q̃ contra alios,& replicationes legitimas admittet,vt deponẽdi falsum audacia recludatur. Sed quęrit. Vtrũ ille,cõtra quẽ inquirit,possit recusare iudicẽ, si ha-

si habet illum suspectum? Respondeo quòd sic, vt pote, quòd ex odij fomite procedit, vel quia est criminosus. articulo tertio. quæstione septima. capitul. iudicet. Sed quæritur, si testes interrogẽtur de occultis criminibus, vtrum debeant respondere. Respondendum, quòd non debent respondere, si inquisitio sit generalis in fide de crimine de quo infamia non præcesserit, vt dicitur in alleg. capitul. qualiter & quando. & multo minus, si inquisitio sit specialis contra aliquem. Si verò infamia præcesserit contra aliquem, tunc testes dicent de eo quod inquiritur veritatẽ, etiã si illud quod sciũt, sit occultum. Vt (verbi gratia) si de fornicatione aliquis infamatus est, & vocetur aliquis, qui simul fuit cum fornicatore, debet dicere secretas circunstantias, & quas ipse secretò nouit, et si infamatus sit de fornicatione cum certa fœmina, tenetur etiam reuelare fœminam: secus si infamatus sit de fornicatione absolutè, tunc enim testis reuelare non debet occultam fornicatricem. Sic dicunt Imo. & Hostiens. in capit. qualiter & quando. 1. & Archi. in cap. habet hoc. 2. quæstione quinta. Ad septimum dicendum, quòd quando agitur de generali statu, hic est effect⁹ inquisitionis, quòd corrigenda & reformanda sunt omnia tam in capite quàm in membris circa personas & statum communitatis, ita quòd consuetudines laudabiles nõ remoueantur, & loco irrationabilium ponantur statuta rationabilia sine cuiusquam iniuria. Si verò inquisitio est particularis, & tale crimen probatum est, quòd etiam post pœnam impedit executionem ordinis, vt homicidium, & simonia, siue in ordine commissa, siue in beneficio, & is, cõtra quem fit inquisitio præcesserit est secularis, idẽ effectus sequitur, qui & accusationem, & sic degradatur cum nota infamiæ. vt. 1. quæstione tertia. capitulo vltimo, & de simonia insinuatum est. Si verò dilapidatio probetur, quæ præsumitur eo ipso quòd magnam summam pecuniæ quam inuenit, expendit, & amplius ecclesiam obligauit, nisi forte probaret carestiam, defectum fructuum, expẽsas necessarias, vel aliud simile, debet remoueri à villicatione. vt in cap. qualiter & quando. 2. de accusatio. Sed si aliud crimen probatum sit, arbitraria erit pœna. Si autem de crimine, de quo inquisitum est, non constat per confessionem, neque per testes, sed per famam tantùm, si habet facti perseuerantiam, putà adulterium vel fornicatio, admonendus est primò seorsum, postea coram testibus, et si fama adhuc durat, suspenditur vsque ad satisfactionem condignam, non enim statim debet suspendi propter infamiam, nisi enormitas delicti vel scandalum hoc exposcat. vt in capitul. inter solicitudines. de pur. cano. Sed si omnes testes dicant ipsum innocentem, non suspenditur, neque purgatione oneratur, nisi ex abundanti ad tollendam facti infamiam. Iudex ergo ex quo infamia constat, purgationem indicet, ad quam demum recurritur, accusatione, denuntiatore, & testibus deficientibus, et si ipsam præstiterit, absoluetur, alias punietur tanquam conuictus. vt in. capitul. 2. & in cap. non inter alia. & cap. ex tuarum de pur. cano. Talis ergo erit ordo. Accusator idoneus apparens, præ omnibus auditur: ipso deficiẽte, denuncians, ipso non apparente. Fama verò existente, & frequenter accusante, iudex debitũ sui officij exequetur, & omnibus alijs probationibus deficientibus, ad purgationem canonicã peruenitur tanquam ad vltimum suffugium. Vbi ergo inquisitio fit aliquo prosequente, vel denuntiante, non licet iudici pœnam à iure statutã minuere. Vbi verò in iure non reperitur certa pœna statuta, arbitrariè punietur delinquens, vel denũcians, si in probatione defecerit. Sed si iudex ex puto officio procedit, & nec ecclesiæ nec animæ periculum imminet, arbitraria erit pœna. Sic dicit Hosti. in summa tit. de inquisitionibus. §. quis sit effectus. ¶ Quæritur insuper. 17. de multis. Et primò, qui sint de iure Inquisitores hæreticæ prauitatis. Secundò, quid possint. Tertiò, quæ eis prohibeantur. Quartò, quomodo procedunt. Quintò, per quem modum hæretici redeuntes ad ecclesiam reconciliandi sunt. Ad primum dicendum, quod Inquisitores hæreticæ prauitatis de iure sũt episcopi, & eorum superiores. Dicitur enim in capitul. Ad abolẽdam. eo. tit. quòd illi sunt excommunicati, quos singuli episcopi per diœceses suas hæreticos iudicauerint: vbi expressè episcopis cõcessa videtur facultas de hæreticis inquirendi. & in capitulo. excommunicamus primo. de hæreticis. in. §. addicimus. Sic dicitur. Addicimus insuper, vt quilibet Archiepiscopus, vel Episcopus, per se, aut per Archidiaconum, secum, aut alias honestas idoneasque personas bis aut saltẽ semel in anno propriam parrochiam, in qua fama fuerit hæreticos habitare, ei reuelet, & ibi tres, aut plures boni testimonij viros, aut etiam si expedire videtur, totam viciniam iurare compellat. Quòd si quis ibidem hæreticos sciuerit, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, seu à communi conuersatione fidelium vita & moribus dissidentes, eos episcopo studeat indicare. Et infra. Volumus igitur & mandamus, & in virtute obediẽtiæ districtè præcipimus, vt ad hæc efficaciter exequenda episcopi per diœceses suas diligenter inuigilẽt, si canonicã velint effugere vltionem. Si quis em̃ episcopus super expurgãdo de sua diœcesi hęreticę prauitatis fermẽto negligẽs fuerit, vel remiss⁹, cũ id certis indicijs aparuerit, & ab episcopali officio deponat̃, & ĩ locũ ipsi⁹ alter substituat̃

idoneus, qui velit & posit hæreticam confundere prauitatem. Hæc ibi. Ex quibus patet, quòd ad episcopos in suis diœcesibus, & ad Archiepiscopos in suis prouincijs spectat de hæresi inquirere, & quòd negligentes in hoc aut remissi ab episcopali officio deponuntur. Cùm autem Capitulum sede vacante iurisdictione episcopi fungatur, etiã iure communi ad ipsum spectat de hæresi inquirere. Vnde in alleg. ca. ad abolendam. dicitur quòd hæretici excommunicati sunt, quos capitulum sede vacante hæreticos iudicauerit. Vnde apertè patet, quòd Capitulum sede vacãte iurisdictionem habet ad inquirendum iure communi contra hæreticos. Papa verò, qui vniuersalis episcop⁹ & Põtifex est, vt in cap. cuncta per mundum. 9. quæst. 3. potestatem habet vbique terrarum de hæresi inquirendi, vnde ad ipsum tanquam ad Petrum referendæ sunt omnes fidei quæstiones. vt in. c. quotiens. 24. q. 1. Præter hos verò nullus est inquisitor ordinarius iure proprio. Ex prædictis infertur, q̃ vicarius generalis episcopi de hæresi potest inquirere. Patet. Cùm enim Episcopi & vicarij sui idẽ tribunal sit. vt in. c. Romana. de appe. & in. ca. nõ putamus. de consue. lib. 6. omnia quæ potest episcopus, potest & officialis, nisi sint à iure excepta. vt in cap. cùm in generali. de offi. vicarij. libro. 6. vnde cum ius non excipiat hunc casum de inquisitione hæreticæ prauitatis, non dubium est, quin vicarius inquirere valeat. Secundò infertur, quòd legatus Papæ de latere cum plenitudine potestatis de hæresi inquirere potest. Tertiò infertur, q̃ quicunque inquirunt de hæretica prauitate, sunt prædicti ordinarij, vel eorũ delegati, Papa enim delegare potest in quacunque diœcesi potestatẽ inquirẽdi, & episcopus in sua diœcesi. Et cùm Papæ alicui delegat potestatem inquirendi de hæretica prauitate in aliqua diœcesi, per hoc nõ aufert potestatem ordinariam diœcesanis. vt in cap. per hoc. de hæret. lib. 6. Quidam autem dicunt, quòd ordo prædicatorum habet commissionem à sede apostolica, vt contra hæreticos inquirat, & in prouincia Thusciæ, hoc habet ordo minorum ob reuerentiam beati Francisci. Quia verò negotium fidei arduum est, non quibuscunque committendum est, sed veris catholicis, doctis, iustis, & prudentibus, qui sanctè, iustè, & prudenter de negotio fidei inquirant, delinquentes corripiant, ad ouile ecclesiæ reducant. Sed quæritur, cùm inquisitio committitur ordini prædicatorum, vel minorum, à quibus inquisitores debent instituí? Respond. Gloss. in clementina. Nolentes. de hæret. super parte, committi. dicit, quòd per ministros vel prælatos prouinciales illorum ordinum, quibus deputatio talium à sede Apostolica commissa est. Sed nunquid præfati inquisitores possunt alijs committere vices suas? Quidam dicũt quòd non, quia videtur esse electa industria personę. de offic. delega. capitulo vltimo. & capitulo. is cui. libro sexto. Alijs videtur contra, quòd siue ordinariam, siue delegatam iurisdictionem inquisitor habeat, committere potest. Primum patet. Secundum tenet gloss. in allegat. Clementina. Nolentes. Sed nunquid officium inquisitionis à sede Apostolica commissum, per mortem Romani Pontificis expirat? Respond. quòd non expirat neque quo ad negotia cœpta viuente mandatore, neque etiam quo ad integra non cœpta, imò neque quo ad ea quæ tunc non emerserant. vt in capit. ne aliqui. de hæret. libro sexto. Vnde si Titius non erat hæreticus viuente Romano Pontifice, sed post mortem eius in hæresim incurrit, de eius hæresi inquisitor hæreticæ prauitatis se poterit intromittere. Ad secundum dicendum, quòd inquisitores possunt conuocare clerum & populum ciuitatum, vel castrorum, aut aliorum locorum prout negotio fidei viderint expedire: poterunt etiam aduocare peritos quoslibet, vt in sententijs proferendis consilium dent, & præbeant, & ad hoc faciendum eos in virtute obedientiæ cogere possunt vt in capitulo. vt commissi. de hæretic. libro sexto. qui viri docti secundum quosdam gratis deseruire debent in huiusmodi officijs. Si tamen detur salarium eis non exigentibus recipere possunt. Possunt etiam Inquisitores sine episcopo citare, capere, ac tutæ custodiæ mancipare, nec non in vinculis & manicis ferreis ponere, & inquirere contra illos, de quibus secundùm Deum & iustitiam viderint expedire. Tradere tamen carceri duro, qui magis est ad pœnam quam ad custodiam, aut exponere tormentis, aut ad sententiam procedere contra illos non potest Episcopus sine Inquisitore, neque inquisitor sine episcopo, aut delegato eius, vel Capituli sede vacante, si sui ad in curam copiam habere potuerint infra octo dierum spatium postquam se requisierint, alias quicquid agant, erit irritum & inane. vt clementina multorum. de hæreticis. Licèt autem contra hæreticos solus episcopus vel solus inquisitor diffinire non valeant, pro eis tamen alter sine altero potest: à iure enim veteri non receditur, nisi inquantum inuenitur expressum, iure autem veteri poterat episcopus sine inquisitore, & inquisitor sine episcopo procedere, & per consequens solus pronuncia re. vt in capitulo. per hoc. de hæreticis. libro sexto. & in extrauaganti Benedicti, quæ incipit. Ex eo. Cùm ergo hodie immutetur hoc quando contra hæreticos pronunciatur, restat, quòd si pro eis feratur sententia absolutoria ab Episcopo solo, vel inquisitore, ferri valeat.

Sic

sic dicit gloss. in alleg. cle. multorum. super parte, contra eos. Possunt etiam inquisitores indicere silentium quæstuarijs, quando prædicatio quæstuariorum impedimentum affert cõgregationi, quæ pro negocio fidei fit. vt in capitul. vt officium inquisitionis. de hæretic. libro sexto. Possunt etiam inquisitores per censuram ecclesiasticam cogere rectores aliquorum locorum reuocare, vel moderare statuta loci, per quæ officium inquisitionis directè, vel indirectè impeditur, vel quomodolibet retardatur, quæ statuta ipso iure nullius roboris sunt. vt in cap. statutum. de hæret. libro sexto. Possunt etiam inuocare brachium seculare per cẽsuram ecclesiasticam contra hæreticos. vt in dict. capitul. vt officium. Possunt etiam procedere cõtra hæreticos, non obstante statuto de duabus dietis. de quo in capitul. nonnulli. de rescrip. vt in dicto capitulo. statutum. vbi dicit Ioan. And. quòd procedere possunt contra hæreticum, licèt alibi commiserit crimen, si in sua inquisitione inuenitur. Possunt autem vniuersaliter inquirere de omni hæresi repugnante catholicæ fidei. Possunt etiam procedere contra Christianos, qui ad ritum transeunt vel redeunt Iudæorum, nisi metu mortis hoc fecerint. vt in capit. contra Christianos. de hære. libro sexto. Ad tertium dicendum, quòd inquisitores præfati de diuinationibus, aut sortilegijs, nisi hæresim sapiant manifestè intromittere se non debent, neque punire talia exercentes, sed eos relinquere debent suis iudicibus puniendos. in cap. accusatus. in. §. sanè. de hæret, libr. 6. Tunc autem dicunt ur diuinationes sapere hæresim, vt ibidem dicit gloss. quando fuit circa aras nefarias idolorum, quibus sacrificia offeruntur. Sortilegia autem tunc sapiunt hęresim, quando sortilegi associant sibi hæreticos propter sortes exercendas, vel faciunt prædicta cum corpore vel sanguine Christi, vel in sortibus vt possint habere responsum, puerum rebaptizant, & his similia. Sed nunquid Inquisitores poterunt cognoscere, an diuinatio, vel sortilegia sapiant hæresim. Respon. in dubio non habent iurisdictionem. Et licèt alias iudex cognoscat an sua sit iurisdictio, & in dubio dicatur iurisdictionem habere. ff. de iudi. l. si quis ex aliena. quæ loquitur in ordinario, hic tamen nisi manifestè appareat, inquisitor non se intromittit sed dicit gloss. in allega. capit. accusatus. non possunt etiam Inquisitores de quæstionibus vsurarum se intromittere, vt ibidem dicitur. Non possunt etiam duro carceri mancipare, tormentis exponere vel condemnare sine episcopo vel eius vicario vt suprà dictum est. Non possunt etiam extorquere pecuniam prætextu officij inquisitionis quibusuis modis illicitis. Item non debent applicare bona ecclesiarum sibi vel fisco ob delictum clericorum sede vacante sunt ipso facto excommunicati, nec possunt absolui ante satisfactionem pecuniæ sic extortæ. vt in clementina. Nolentes. de hæreti. Item prohibentur abuti quo modolibet portatione armorum. Item non debent habere nisi necessarios officiales, vt ibidem dicitur. Item inhibetur, quòd non imponant malitiosè aut fraudulenter crimen hæresis alicui, aut quòd impedit officium inquisitionis. Item quòd odij gratia, vel amore tueri, aut commodi temporalis obtentu contra conscientiam secundum iustitiam procedere non omittant, vbi fuerit procedendum, aliàs superior & Episcopus per triennium suspenditur: inferiores verò ipso facto excommunicantur. in alle. capitulo. de multorum. Item non possunt de crimine hæresis inquirere contra ipsos, nisi in literis apostolicis expressè contineatur quòd hoc possint. vt in capitulo. Inquisitores. de hæreticis libro sexto. Item inquisitores ordinis prædicatorum non possunt se intromittere de inquisitione hæreticorum in ordine minorum, inquisitores ordinis minorum contra hæreticos de ordine prædicatorum, aliàs ipso facto sunt excommunicati, vt patet per eorum priuilegia à Paulo secundo concessa. Ad quartum dicendum, quòd inquisitores hæreticæ prauitatis siue procedant per generalem inquisitionem, siue specialem, descendent ad locum eius, qui de hæresi infamatus est, vel in quo persona infamata moratur, vbi si generalis inquisitio facienda est: publicum proponent edictum cum termini præfixione, vt omnes quotquot ab vnitate fidei catholicæ deuiarunt, ad ecclesiam redeãt, quę nunquam claudit gremium redeunti. Quòd si in termino venerint, salutaris pœnitentia iniungenda est: si verò non venerint, proceduntad testium receptionem, hoc seruato, quòd si testes propter potentiam personarum contra quas deponũt, graue periculum timent si nomina eorum publicarẽtur, tunc non publicè, sed secretè coram diœcesano, vel eo absente coram vicario eius, qñ inquisitores procedũt, vel episcopus, aut eius vicarius corã inquisitore si cõmodè potest, & aliquibus alijs personis prouidis & honestis in theologia & peritis deponãt, & corã eis episcopus vel inquisitor totũ processum, super quo deliberãdũ est, manifestent, & de ipsorum consilio ad cõdẽnationẽ procedẽt, vel ad absolutionẽ, & plena fides talibus testibus adhibetur, licèt eorũ nomina non fuerint promulgata. Et possunt præcipere Inquisitores præfatis honestis personis sub pœna excõmunicationis, quã incurrunt ipso facto, ne reuelent nomina testiũ. Episcopus tñ nõ põt præcipere inquisitori, neq; inqsitor episcopo, sed Papa præcepit in virtute sanctæ obedięntię, vt secretò hoc teneãt.

AYUNTAMIENTO de VALLADOLID BIBLIOTECA

Cessante tamen tali periculo, debent accusatorũ & testium nomina publicari. Item procedere debent simpliciter & de plano sine strepitu & figura iudiciorum. vt in capitulo. finali. de hære. libr. sexto. In tali autem testimonio sicut supra dictũ est cùm per viam inquisitionis proceditur, excommunicati & participes criminis admittuntur ad testimonium contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores & defensores eorum, si ex circunstantijs vere dicere præsumantur. vt in capitul. in fidei fauorem. de hæretic. libro sexto. Si verò procedatur per viam accusationis, vel exceptionis, tales non admittuntur, vt ibidem dicit Ioann. Andre. Receptis verò testibus, & per eos probato crimine hæresis contra aliquem. Si autem reconciliatur, iuxtà communiorem opinionem non est morti tradendus, sed perpetuo carceri immurandus. Si verò sententia fertur secundùm quosdam etiam tunc si appareat illum verè ad veritatem ecclesiæ redire, à pœna mortis eripitur: secundùm alios verò curiæ traditur seculari debita cum aduersione puniendus, prout doctores dicunt Ad. in capit. ad abolendam. de hæret. Ad quintum dicendum, quòd hæretici credentes receptatores, & defensores eorum recipi possunt ad pœnitentiam, differenter tamen. Si enim hæreticus vocatus à iudice confiteatur crimen timore probationis, & iudex videat ipsum contritum, & speret de conuersione sua, potest parcere, iniũcta sibi pœnitentia salutari. Et multò fortius hoc debet, si voluntarius accesserit ad pœnitentiam. Et multò fortius adhuc, si inquisitor certũ terminum apposuit, promittens, quòd si infra illum veniret, & pœniteret, misericorditer secus ageretur. Vnde in. l. Manichæos. C. de Manichæis. dicitur quòd post mortem patris hæretici non publicati filius sponte veniens, & pœnitens, hæreditatem habet, et si tunc abiurat, absolui debet secundum formam ecclesiæ, quæ ponitur in capit. cum alijs. secunda quæstione tertia. & in capitul. cum desideres. secundum formam, quæ traditur in capitu. quoties prima quæstione septima. & in capit. ego Berẽgarius. de conse. distinctione secunda. & clerici spontanee reuertentes, recipiuntur ex dispensatione in ordinibus suis. vt in capi. omnes prima quæstione prima. & cap. salui erimus. prima quæstione vltima. et si post talem abiurationem in eãdem hæresim inciderent, sine alia audientia relinquentur seculari curiæ tradendi. Et idem est, si eã purgauerant infamati, & postea incidisse in eam hæresim de qua infamati erant, conuincuntur. vt in capitu. ad abolendam. in. §. illos quoque. de hæretic. & latius in cap. accusatus. de hære. libro sexto. Si verò talis vocatus negauerit, & cõuictus fuerit legitimè per testes, condemnari debet per iudicem ecclesiasticum, ad quem pertinet hoc præsentibus potestatibus secularibus, vel eorum baliuijs siue baliuijs, vel præpositis, castellanis, seu ministris, vt animaduersione de vita puniant delinquẽtem. vt in cap. excommunicamus. 1. responso. Aliter tamen, vt dictum est, puniuntur hæretici venientes sponte, & aliter venientes timore probationum, de quo iura latiùs loquuntur, & doctores in allega. c. ad abolendam. & excommunicamus. de hæret. De carceribus verò & clauibus carceris, & incarcerandi modo, & alijs ad propositum attinentibus, latè traditur in clem. multorum. de hære. Et de multis particularibus huic proposito pertinentibus latè dicitur in libro sexto. & cle. sub proprio titulo. Neque possumus huic libello omnia inserere, quæ ad indaginem specialem spectãt quoniam breuitati studemus, & de ijs alij plenè docuerunt. Qui autem hæresim abiurat, absolui debet secundùm formam ecclesiæ, quæ ponitur in capit. cum alijs. secunda quæstione tertia. & in cap. cum desideres. de senten. excom. Modus autem abiurationis hæresis, ponitur in cap. sequenti Aduertendum etiam est, quòd inquisitio hæreticæ prauitatis committi non debet nisi ei, qui quadragesimum annum attigerit. vt in clem. Nolentes. de hære. & est mirandum, vt ibidem dicit glo. quòd cum in episcopo qui etiam inquisitor est, requiritur tantum ætas triginta annorum, in Inquisitore tamen ab eodem deputato, vel à Capitulo, requiritur ætas quadraginta annorum. Cuius ratio non facile reddi potest. Sed quæritur, an cum abiurantibus hæresim valeat dispensari vt promoueantur? Ad hoc dicendum, quòd circa eos quadruplex dispensatio inuenitur, scilicet, semiplena, plena, plenior, plenissima. Semiplena est, vt recipiantur in ordinibus iam susceptis, sublata eis in posterum omni spe promotionis. 1. q. 1. Si quis hæreticæ. Plena, vt possint sacerdotes fieri, & nõ vltra. 1. q. 7. ca. non tantum conuenientibus. Plenior, vt possint esse episcopi, non tamẽ primates. 12. dist. c. nos consuetudinẽ. Plenissima, vt ad omnes ordines & dignitates valeant promoueri. 23. q. 4. Ipsa pietas. ¶ Quæritur. 18. Quæ sit abiurationis forma per hæreticos obseruanda, cùm contigerit eos ad fidem & ad ecclesiam redire. Pro cuius quæstionis declaratione sciendum, quòd de quacunque hæresi quilibet conuertatur, non est recipiendus nisi ad arbitrium sui Episcopi vel Inquisitoris fidei, abiurata, & anathematizata hæresi. Ait enim Papa Leo scribẽs Ianuario episcopo Aquilien. & habetur in. c. Saluberrimum. 1. q. 7. Saluberrimũ, inquit, & spiritualis medicinæ vtilitati vtilissimum est, vt siue presbyteri, siue diaconi, aut cuiuslibet ordinis clerici, q se correctos videri voluerint, atq; ad catholicã fidẽ, quã pridẽ amiserant,

rant, rursum reuerti ambiunt, priùs errores suos & ipsos authores erroris à se damnatos sine ambiguitate fateantur, & sensibus prauis etiam nulla desperandi sit occasio, nec vllum membrum talium possit societati violari, cùm per omnia illis professio propria. Hæc ille. Hinc Ephesina sanctissima synodus vna de quatuor principalibus, de Nestorio episcopo, sed hęretico ita constituit. Consequens est, inquit, si resipiscere volueris, vt iureiurando fatearis & anathematizes tua polluta & prophana dogmata: sentias autem & doceas quæ nos vniuersi per orientem & occidentem episcopi & magistri præsules populorum credimus & docemus. Hinc in actione eiusdem Synodi. 115. eiusdem formaiuramentiexprimitur in hunc modum. Ego Hysicius agnoscens veram fidem orthodoxam, & accedens ad sanctissimam & catholicam ecclesiam anathematizo omnem hæresim, & maximè. N. in qua errabam, assentio autem præscriptæ expositioni catholicæ fidei, anathematizans eos, qui non celebrant sanctum Dei pascha iuxta morem apostolicæ & catholicæ ecclesiæ, & iuro per sanctum Omoousion, id est, Trinitatem et si quid ex his labe facta veræ legum seueritati subiacebo, & expositioni mihi recitatæ subscripsi manu propria. Hæc ibi. Hanc formam iuramenti inquit dominus Aimarus in libro De Synodis Sancta Romana ecclesia de hæreticis conuersis eligere consueuit, Apud practicam autem Inquisitorum fidei forma abiuratiõis hæretici post confessionem suæ hæresis, ante pœnitentiæ impositionem plenior habetur sub tali verborum serie. Ego. N. recognosco & confiteor coram vobis dominis me errasse in prædictis & super his corde contrito & humiliatio absolutionem & pœnitentiam requiro. Et hanc hæresim & omnem aliam quocunque nomine censeatur abiuro. Et promitto quòd de cætero seruabo illibatam fidem, quam Romana tenet ecclesia, & prædicat. Et quòd hæreticos, & credentes eorum toto posse meo persequar, & tam eos, quàm eorũ fautores, receptores & benefactores bona fide & sine dolo & sine mora manifestabo ecclesiæ vel prælato, & pœnitẽtiam, quæ mihi pro dicta mea culpa iniungetur, integrè seruabo, & complebo. Et volo & concedo, quòd si ab hac hora in antea contigerit me relabi ad eundem errorem vel aliũ hæresis quocunque nomine censeatur errãdo forte aliquo casu, vel credendo, seu fidem habendo errantibus, vel eos, vel credentes eorum recipiendo scienter, aut defendendo, aut fauendo dicto vel facto, aut eis benefaciendo qualitercunq; eos vel celando, aut non manifestando bona fide & sine mora, vel si pœnitentiam à vobis iniunctam integrè non seruauero, & perfectè non complero abinde ipso facto habear excommunicatus, & periurus, & hæreticus manifestus, & me ego iudico, ita quòd sine ampliore cognitione & sententia, quæ iure relapsis & manifestis hæreticis indicitur, mihi pœna imponatur. Insuper asserо & protestor me puram & totam veritatem de me & alijs inquantum scio dixisse. Et si fortè constare poterit, me malitiosè de veritate aliquid suppresisse vel tacuisse, imponenda, vel iniungenda mihi à vobis pœnitentia seu absolutio obtenta vel obtinenda nil mihi prosit. ¶Quæritur. 19. Quid sit Apostasia, & quot sint eius species, Et qua pœna apostatæ puniantur. Ad primum dicẽdum, quòd Apostasia est temerarius à statu fidei, obedientiæ ecclesiasticæ, vel religionis recessus. Sic definit Alexander de Hales secunda secũdæ. titul. de Apostasia. & post cum Hostien. in summa. De apostatis. Et dicitur Apostata, quasi retro gradiens, aut retro stans. vt. 26. quæstion. vltim. cap. non obseruetis. Ad secundum dicendum, q̃ Apostasiæ tres sunt species, secundùm quòd tripliciter contingit retrocedere à Deo, cui fidelis coniungitur. Deo autem tripliciter aliquis coniungitur. Primò quidem per fidem. Secundò per debitam & subiectam voluntatem ad obediendum præceptis eius. Tertiò per aliqua specialiùs ad supererogationem pertinentia, sicut per religionem & clericatum, vel sacrum ordinem. Remoto autem posteriori, remanet prius, sed remoto priori, posterius non manet. Contingit ergo aliquem apostatare à Deo retrocedendo à religione, quam professus est, vel ab ordine quem susscepit, & hæc dicitur apostasia religionis seu ordinis, quam dicunt quidam apostasiam irregularitatis. Contingit etiam aliquem apostatare à Deo per mentem repugnantem diuinis mandatis, & inobedientem prælatis ecclesiasticis: quibus duabus existentibus, adhuc potest esse homo Deo coniunctus per fidem: sed si à fide discedat, tunc omnino à Deo retrocedere videtur. Sunt ergo in summa tres species Apostasiæ, scilicet, Apostasia quæ dicitur perfidiæ, Apostasia ab obedientia, quæ dicitur Apostasia inobedientiæ, & Apostasia ab ordine vel religione, quæ dicitur Apostasia irregularitatis. De prima Apostasia loquitur Sapiens Prouerbiorum sexto. dicẽs, Homo apostata, vir inutilis. Quia enim principium totius boni spiritualis est fides, vbi fides deest, nihil vtile esse potest.

¶De hac etiam loquitur tex. in capitul. quidam. de apostatis. De secunda verò apostasia loquitur Sapiens Eccle. 10. cum dicitur. Initium superbiæ hominis, apostatare à Deo. Ex hoc enim, q̃ aliq̃s habet voluntatem mandatis Dei resistẽtẽ, statim incidit in superbiã. De tertia verò apostasia loquũ

tur.cap.1.& duo vltima de apo.& est cum quis à statu assumptæ religionis, vel à sacris ordinibus recedit,& tanquam clericus secularis fit,etiam dimittendo tonsuram,& vxorem accipiendo, si cõtrahens est promotus in sacris,vel religiosus, vel cum clericus dimisso clericali habitu, secularem portat.Et quia cùm nomẽ significat multa, si simpliciter dicatur,de famosiori intelligitur.vt Inst. de iure nat.§.sed cùm ius.cùm simpliciter dicitur nomen apostatæ, intelligitur de priori significato,scilicet,de apostata à fide.Ex prædictis infertur,ideſt,quòd omnis hæreticus est apostata. Patet sic,Quicunque fidelis promittit in baptismo se tenere catholicam fidem: Imò & paruulis cum baptizantur fidei virtus infunditur.vt in clemen. Vnica.de summ.tri.& fid. cat. sed hæreticus in fide errando,à fide retrocedit,ergo apostata est.Secundum est,quòd hęreticus non solùm est apostata apostasia perfidiæ,sed etiam inobedientiæ.Patet. Hæreticus enim pertinaciter errat contra fidem,neque vult subdi mandato ecclesiæ eum corripientis,ergo est inobediens & apostata apostasia inobedientiæ. Tertium est, quòd et si omnis hæreticus sit apostata,non tamen omnis apostata est hæreticus. Contingit enim aliquem in totum recedere à fide, & accedere ad perfidiam Iudæorum vel ad sectam Saracenorum,talis autem apostata est,quia retrocedit, sed hæreticus non dicitur.Dictum est enim suprà,quòd hæreticus et si à fide erret,debet tamen in aliquibus Christo assentire.Quartum est,quòd inter apostatas maximus omnium est,qui fidem catholicam deserens,ad iudaismum se conuertit.Quod patet propter duo. Primum,quia talis in totum fidem catholicã deserit.Secundò,quia accedit ritui Iudæorum, qui quidem ritus præcessit ritui Christianorum,& sic propriè retrocessit & retrocedit:qui autem deserta catholica fide ad sectam Saracenorum se cõuertit,quanuis catholicam fidem deserat,non tamen ad sectam redit,quæ fuerit anterior. Vnde quantum est ex nominis etymologia iudaizans in totum veriùs dicitur apostata,quàm transiens ad rirum Saracenorum. Et præterea Saraceni plures catholicas veritates confitentur de Christo, quas Iudæi negant.Dicunt enim Saraceni Christũ esse verbum Dei,prophetam Dei,amicum Dei, de virgine natum,ascendisse ad cœlos. Quæ omnia Iudæi negant.Quintum est,quòd grauius est aliquem esse apostatam non hæreticum, quam esse apostatam hæreticum.Patet. Apostata enim hæreticus ille est,qui à fide deuians, & retrocedens, multis catholicis veritatibus assentit. Apostata verò non hæreticus est,qui à fide retrocedens,nulli catholicæ veritati assentit. Grauius enim est nulli veritati assentire, & errores oppositos amplecti,quàm pauciores sequi errores, quibusdam veritatibus omissis.Ad tertium dicendum, quòd dimissa apostasia inobedientiæ & irregularitatis, de quibus non est præsentis intentionis tractare, quoniam de his latè tractatur in iure in cap.1.vlti. & pe.de apostatis.& in decretis.2.quæstio.7.alieni.&3.quæstio.4.Beatus.&3.quæstio.4. Si quis à suo.cum alijs multis.pœna apostatæ à fide est,q est infamis.2.quæstio.7.non potest.6. quæstio.1. infamis.& accusari potest perpetuò per libellum & sine libello,& viuente apostata non tollitur accusatio tempore.Eo tamen mortuo tollitur quinquennio,& inchoare potest post mortem,sicut in crimine læsæ maiestatis.Item confiscantur bona eius,nisi habeat liberos,vel agnatos.vt.C.de apostata.l.1.&2.l.apostatarum.Idem probat text.in.l. cognouimus de hæreti.&.l.2.tit.26.part.7. Quod intellige verum de iure antiquo.Hodie autẽ imo et si habeat liberos confiscantur auth.gazaros.C. de hæreticis.l.fin.C.de bonis proscrip.gl. & omnes.In.c.cum scđm de here.in.6.& cõcludit Gregorius Lopez verb.catholicos ad.l.7.tit.7.part.6.& secundùm leges. Alieni etiam sunt à testamentis & testimonijs,neque ad statum pristinum reuertuntur,etiam acta pœnitentia. Expellerentur etiam de ciuitate,nisi quia Imperatori maior pœna visa est versari inter homines,& hominum carere suffragijs.C.eodem.l.hi qui sanctam.Sed Apostatæ clerici,ne prædicatione sua falsa in gregẽ Domini,cum contagionem generent, expelluntur de ciuitate sicut omnes hęretici.vt.C.de sum. tri.& fid.cat. l.2.C.eod.l.vltim.Et licèt secũdum leges alia sit pœna apostatæ,& alia hæretici,secũdum Canones tamen eadem est: quia omnis apostata aut hæreticus est, aut hæretico deterior, vt ostensum est. Apostata autem à fide, dominium amittit,quod habet in subditos. Dicitur enim in cap.nos sanctorum.15.quæstio.9.Nos sanctorum prædecessorum statuta tenentes,eos qui excommunicatis fidelitati aut iuramenti sacramẽto sunt constricti,apostolica auctoritate à sacramẽto absoluamus,& ne sibi fidelitatem obseruent,omnibus modis prohibemus,quousque ad satisfactionem veniant. Hæc ibi.Sed apostatæ à fide excommunicati sunt sicut & hæretici. vt dicitur in capi. Ad abolendam.de hære.ergo apostatis à fide nõ est obediendum,& per consequens dominiũ perdũt.Cuius ratio est.Sicut enim iura humana possunt priuare bonis & dominio propter alia peccata,sic & fortiùs priuare possunt propter apostasiã à fide,quæ quidem grauius peccatum est, quàm crimen læsæ maiestatis.vt dicitur in cap. vergentis.de hære. Sed propter crimen læsæ maiestatis priuatur quis dominio quod habet in subditos: ergo à fortiori propter crimen apostasiæ.Si enim

apostа-

apostata non priuaretur dominio, hoc maximè cederet in detrimentum fidei. Possent enim apostatæ subditos suos corrumpere, ad infidelitatem pertrahere, si ab eius dominio non subtraherẽtur. Vnde quàm citò aliquis per sententiam denũcia tur excommunicatus propter apostasiam à fide, tam citò eius subditi sunt absoluti à dominio eius. & iuramento fidelitatis, quo ei tenebantur. Secùs autem est de infidelibus alijs dominium habenti bus, quia propter suam infidelitatẽ dominio non priuantur. est enim dominium de iure gentiũ. Di stinctio autem infidelium & fidelium secundùm ius diuinum, per quod non tollitur humanũ ius. Vnde. 1. ad Corinth. 5. dicit Apostolus, Quid mihi de his quæ foris sunt iudicare? Vt ostendant, qꝫ infideles, qui nunquam susceperunt fidem, non debent per ecclesiam iudicari. Et si quis arguat, qꝫ Iulianus imperator quanuis esset apostata, habuit tamen sub se Christianos milites, quibus cùm dicebat. Producite aciem pro defensione reipublicæ, obediebant ei. vt in cap. Iulianus. 11. quæsti. 3. vnde videtur, quòd propter apostasiam principis subditi non absoluuntur. Dicendum, quòd illo tẽpore ecclesia in sui nouitate nondum habebat po testatem terrenos principes compescendi, & ideo tolerauit fideles Iuliano apostatæ obedire in his, quæ non erant contra fidem, vt maius periculum euitaretur. Sic dicit sanctus Thomas. 2. 2. quæsti. 12. artic. 2. ¶ Quæritur. 20. de blasphemia, quid sit, & quot sint eius species, vtrum sit peccatum mortale, vtrùm sit maximum peccatum, & tandem ad quem pertineat huius criminis cognitio & punitio. Ad primum dicendum, quòd blasphemia est derogatio excellentis bonitatis & præcipuè diuinæ, Deus autem est ipsa bonitatis essentia, vt Dionysius dicit in. 1. capit. de diuinis nominibus. Vnde quicquid Deo conuenit, pertinet ad bonitatem ipsius, & quicquid esse non conuenit, longè est à ratione perfectæ bonitatis. Ex quo patet, quòd quicunque negat aliquid de Deo quod ei conuenit, vel asserit de eo quod ei non conuenit, derogat diuinæ bonitati, & per consequens blasphemus est. Et sicut Deus laudatur in sanctis suis inquantum laudantur opera quæ Deus in eis efficit: ita & blasphemia quæ fit in sanctos, ex consequenti in Deum redundat, cùm etiam ea quę Dei sunt, creaturis attribuuntur, vel id quod creaturæ est Deo attribuitur, ad blasphemiã pertinet. Ad secundum dicendum, quòd blasphemiæ duę sunt species. Vna est, cùm quis derogat diuinæ bonita ti secundum solam opinionem intellectus: sicut in eo, qui per errorem vel ignorantiam dicit Deũ esse corporeum. Alia est, cum quadam affectus de testatione: sicut cùm quis ex iracundia vel aliâs attribuit Deo quod ei non conuenit, aut ab eo ne gat quod ei conuenit, & vtraque si consistat tantùm in corde, est blasphemia cordis: si autem exteriùs prodeat per locutionem, est oris blasphemia. Et de hac blasphemia communiter loquuntur doctores. Ad tertium dicendũ, quòd blasphemia ex suo genere est peccatum mortale. Peccatum enim mortale est, per quod homo separatur à primo principio vitæ spiritualis, quod est charitas Dei: blasphemia autem secundum genus suũ repugnat diuinæ charitati, quia derogat diuinæ bonitati. Vnde blasphemia ex suo genere peccatum mortale est. Attendendum tamẽ, quòd quia blasphemia potest absque deliberatione ex surreptione procedere hoc potest dupliciter contingere. Vno modo, quòd aliquis non aduertat hoc qꝺ dicit esse blasphemiam, quia scilicet subitò ex aliqua passione in verba prorumpit, quorum significationem non considerat, & tunc est peccatũ veniale, & non habet propriè rationem blasphemię. Alio modo, quãdo aduertit hoc esse blasphemiã, considerans significata verborum, & tamen ex ira quę solet impedire iudicium rationis, prorumpit in blasphemiam, & tunc non excusatur à peccato mortali, sicut nec ille qui ex subito motu rem aliquem occidit iuxta se sedentem. Sic dicit sanctus Thomas. 2. 2. quæstion. 13. articul. 2. Ad tertiũ. Sed adhuc qui aduertit significata verborum, & blasphemat, si calore iracundiæ vel ebrietatis hoc faciat, Doctores Canonistæ dicunt in cap. statuim° de male. quòd et si talis grauiter peccet, non tamẽ puniendus est pœna dicti capituli. Statuimus. qa nescit quodammodo quid faciat. Quod Panor. credit verum in ebrio. Sed in accenso calore iracũ diæ dicit forsan non procedere, nisi calor esset ex iusta causa prouocatus, argum. l. si adulterium. §. imperatores. ff. de adult. Secùs quando ex iniusta causa, vt puta, quia in ludo commisit. argu. capit. inebriauerunt. 15. quæstion. 1. Quicquid autem sit de pœna, certum est, quòd blasphemus, qui attendit significata terminorũ, mortaliter peccat: quo ad pœnam verò considerandа esset ebrietatis & iracundiæ causa, & secundum quantitatem culpæ iudex deberet pœnam infligere. Ad quartum dicendum, quòd blasphemia perfecta maximũ est omnium peccatorum. Probatur dupliciter. Primò auctoritate glossæ super illud Esa. 15. ad proprium terribilem. &c. dicentis. Omne peccatum blasphemiæ comparatum, leuius est. Hæc illa. Secundo ratione sic. Optimo pessimum oppositum est, vt dicitur. 5. Ethicorum. sed blasphemia perfecta opponitur optimo, ergo est pessimum. Probatur minor. In via enim salutis post agnitionẽ fidei est dilectio charitatis, & laus & gratiarum actio, in blasphemia verò est professio infidelitatis cũ detestatione voluntatis, insuper etiam verbalis in

iuriatio: vnde & perfecta blasphemia maius peccatum est hæresi & infidelitate & odio Dei, & per consequens in peccatis summum tenet gradum. Vnde & damnati, qui in vltimo malorum sunt, bonitatem diuinam blasphemant, secundū illud apo. 16. AEstuauerūt homines æstu magno, & blasphemauerunt nomen Domini habentis potestatem super plagas. Ad quintum dicendum, quòd blasphemiæ cognitio & punitio pertinet ad episcopum diœcesanum, & ad iudicem secularem. Licèt enim iniurias proprias debeant patienter ferre, iniurias tamen Dei & blasphemias nullo pacto tolerare debent. Sicut & Christus à dæmone tentatus, cùm in iniuriam Dei dæmon Christo dixisset: Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraueris me, incunctanter Christus respondit, Dei in iuriam non ferens, Vade retro Satana. Scriptum est enim, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Matth. 4. Dignum est enim, ne iniuria Dei maneat impunita, vt iudices vtriusque fori in eius vltionem insurgant. Vnde et si regulariter pro vno peccato vna tantùm pœna debeat infligi, quia vt dicitur Na. 1. non iudicat Deus bis in idipsum. & tamē in hoc crimine propter eius grauitatem duplex pœna infligitur, scilicet & spiritualis & pecuniaria. Et secundum leges municipales blasphemus etiam corporaliter punitur. De eis scribitur in cap. statuimus. de male. vbi Papa mandat, quòd blasphemus, qui contra Deum, vel aliquem sanctorum suorum, & maximè beatam virginem linguam in blasphemiam publicè relaxare præsumpserit, septem diebus dominicis pro foribus ecclesiæ in manifesto dum aguntur missarum solennia existens, vltimo illorum die dominico, pallium & calceamenta non habeat, ligatus corrigia circa collum, & septem præcedentibus sextis ferijs in pane & aqua ieiunet, ecclesiam nullatenus ingressurus, & quòd quolibet dictorum dierum tres vel duos pauperes reficiat, si potest: si verò indigeat, commutatur in aliam pœnam. Et si blasphemus hanc pœnam subire non vult, interdicitur ei ingressus ecclesiæ, quandiu viuit, & priuatur ecclesiastica sepultura in morte. Iudex etiā secularis eundem blasphemię pœna multabit quadraginta solidorum, vel si pauper sit, & amplius non potest, saltem quinque. Srcùm contra homines factæ blasphemiæ impunitæ non relinquuntur, multò magis qui ipsum Deum blasphemat, dignus est supplicia sustinere in authen. vt non luxu. hom. contra na. circa medium. colla. 6. Admittuntur autem ad accusationem blasphemiæ contra Deum, & contra sanctos quicunque homines siue sint milites, siue minores, infames, pauperes, familiares, patres, filij, liberti, patroni, mulieres, omnes enim admittuntur ad accusationem male dici contra principem siue spiritualem, siue temporalem: nam cōiurationem Lucij Cathilinæ mulier Iulia detexit, & Ciceronem consulem instruxit, vt dicit Sallustius in Cathilinario. & scribitur ff. de male. l. sequenti. Cùm ergo grauius sit æternam quàm temporalem offendere maiestatem. vt in cap. vergentis. de hære. consequēs est, quod & contra maledicos in Deum etiam omnes præfati ad accusationem admittantur. ¶ Quæritur. 21. de schismate. Circa quod quæruntur quinq;. Primò, quid sit schisma. Secundò, Vtrùm schisma sit grauius hæresi. Tertiò, Vtrùm schismatici habeāt aliquam potestatem. Quartò, Qua pœna schismatici puniuntur. Quintò, Quid iuris sit de ordinatis à schismaticis. Ad primum dicendum, quòd schisma, secundùm Gofredum, est illicita discessio eorum, inter quos vnitas esse debet, seu illicita ab vnitate vel vniuersitate discessus. Dicitur autē schisma, vt Isidorus dicit lib. 8. etymologiarum. c. 13. à scissura. Scisio autem vnitati opponitur, vnītas autem ecclesiæ in duobus attenditur, scilicet, in communicatione membrorum ecclesiæ ad vnum caput, quod est Christus, cuius vicem in terris gerit summus Pontifex. Vnde & schismatici propriè dicuntur, qui sponte & intentione propria separant se ab vnitate ecclesiæ, renuentes subesse summo Pontifici, & recusantes communicare membris ecclesiæ ei subiectis. Ex quibus patet quòd schisma ab hæresi differt. Nam hæresis per se opponitur fidei, schisma autem per se opponitur vnitati ecclesiasticæ charitatis: & quicunque fide caret, charitatem non habet: omnis hæreticus est schismaticus, non tamen omnis schismaticus hæreticus est. Vnde & Hieronymus dicit super epistolam ad Galat. & habetur. 24. quæstio. 3. Inter schisma & hæresim hoc interest, quòd hæresis peruersum dogma habet, schisma ab ecclesia separat. Et quia amissio charitatis via est ad amissionē fidei sic etiam schisma via est ad hæresim. Vnde ibidem subdit, quòd schisma à principio aliqua in parte potest intelligi diuersum ab hæresi. Cęterùm nullum schisma est, nisi sibi aliquam hęresim confingat, vt rectè ab ecclesia recessisse videatur. Hæc ille. Ex quo patet, quòd schisma sine hæresi esse potest, & quandoque cum hæresi est. Ad secundum quidam dicunt, quòd schisma sit grauius hęresi & infidelitate: quia, vt dicunt, maiori bono maius malum opponitur. vt dicitur octauo Ethicorum. Sed schisma opponitur charitati quæ est maior quàm fides. vt dicitur. 1. Corinth. 13. cui opponitur infidelitas & hæresis: ergo schisma est grauius hæresi. Item, quia maius peccatum grauiori pœna punitur, iuxta illud Deutero. 7. capit. Pro mensura peccati, erit plagarum modus. Sed peccatum schismatis grauius punitū legitur, quàm peccatum

catum hæresis, siue idololatriæ: ergo peccatum hæresis schismatis grauius est hæresi & idololatria. Minor probatur. Legitur enim Exod. 32. q propter idololatriam sunt aliqui humano gladio interfecti. De peccato autem schismatis legitur. Nu. 16. Si nouã rem fecerit Dominus, vt aperiens terra os suum deglutiat eos, & omnia quæ ad illos pertinent, descenderintque viuentes in infernum scietis quòd blasphemauerunt Dominum Deũ. Decem etiam tribus, quæ per schisma à regno Dauid recesserant grauissimè punitæ sunt. vt habet. 4. Regum. 14. Sed contra est: quia inter duo peccata illud est grauius, quod plures deformitates includit, sed hæresis includit schisma: omnis em hæreticus schismaticus est, vt proximè dictũ est, sed non cõuertitur, vnde hæresis est grauior schismate. Et iuxta præterita si quæratur in communi de duobus peccatis quod sit grauius, intelligenda est quæstio de grauitate quæ attenditur secũdum genus peccati genus autem peccati attenditur ex obiecto, vnde illud peccatum, quod maiori bono contrariatur, & suo genere est grauius, sicut peccatum in Deum grauius est, quàm peccatum in proximum. Peccatum autem hæresis est cõtra ipsum Deum, inquantum hæreticus de Deo malè sentit schisma autem est contra ecclesiasticam vnitatem quæ est quoddam bonum participatum, & min⁹ quàm ipse Deus. Vnde & peccatum hæresis secũdùm genus sicut grauius est schismate, posset tamen aliquod schisma esse grauius hæresi propter aliquas circunstantias, scilicet, vel propter maiorem contemptum, vel propter maius periculum & scandalum, quod ex schismate oritur. Vnde & ad rationes in oppositum dicendum est. Ad primam dicendum, quòd charitas habet duo obiecta, vnum principale, scilicet, bonitatem diuinam: & aliud secundarium, scilicet, bonum proximi: schisma autem opponitur charitati quantũ ad secularium bonum, quod est minus, quàm obiectum fidei, quod est ipse Deus. Ad secundum dicẽdum, quòd peccatum schismatis est grauiùs punitum in populo Iudæorum, quàm idololatria: quia populus ille erat pronus ad schismata, & seditiones. Vnde dicitur. 1. Esdræ. 4. Ciuitas illa à diebus antiquis aduersum reges rebellat, & seditiões & prælia concitantur in ea. Pœna autem maior quandoque infligitur pro peccato minori magis consueto, quia pœnæ sunt medicinæ quædam, vt dicitur. 2. cap. Thi. Et ideo vbi est maior prauitas ad peccãdum, debet seuerior pœna adhiberi. Vnde secundum antiquos canones qui vxorem occidit, per totam vitam pœnitere debet. vt in capit. admonere. 33. quæstion. 2. & qui matrem occidit, decem annis pœnitere debet. 33. quæstion. 2. capi. latorem. & tamen vxoricidium minus peccatum est matricidio. Decem autem tribus non solùm pro peccato schismatis, sed etiam pro peccato idololatriæ punitæ sunt, vt ibidem apparet. Ad tertium dicendum, quòd schismatici intra ecclesiam non habent aliquam potestatem. Dicit enim Cyprianus in quadam epistola. & habetur. 7. quæst. 1. cap. Nouatianus. Qui vnitatem, inquit, spiritus neque conuentionis pacem obseruat, & se ab ecclesiæ vinculo, & â sacerdotum collegio separat, nec episcopi potestatem habere potest, nec honorem. Sciendum est tamen, quòd spiritualis potestas duplex est: vna quidem sacramentalis quædã potestas est, quæ per aliquam consecrationem cõfertur: omnes autem consecrationes ecclesiæ immobiles sunt, manente re, quæ consecratur, sicut etiam patet in rebus inanimatis. Nam altare semel consecratum, semper consecratum manet, nisi fuerit dissipatum. Homo etiam consecrat⁹ quãdiu viuit, consecratus est, nisi labatur in hæresim, siue in schisma. Quod ex eo patet, quia si ad ecclesiam redeat, non iterum consecratur, sed quia potestas inferior non debet exire in actum, nisi secũdùm quod mouetur vsus potestatis à potestate superiori: inde est, quòd tales vsum potestatis amittunt, & executione carent, vnde non licet eos vti ordinibus acceptis. Si tamen vsi fuerint, eorũ potestas in sacramentalibus effectum habet. Vnde schismaticus celebrans verè consecrat, & Episcopus ordinans, verum ordinem confert, vt adhuc dicetur. Potestas autem iurisdictionalis est, quæ ex hominis inunctione cõfertur, & talis potestas non adhæret immobiliter, vnde in schismaticis non manet, ex quo sequitur, quòd non possunt excommunicare, neque absoluere, nec indulgentias facere, neque beneficia conferre, neque res ecclesiasticas alienare. vt dicitur in capit. ordinationes. 9. quæstio. 1. & in cap. alienationes. 12. quæsti. 2. & in capi. 1. de schismaticis. Et non solùm schismatici non possunt res alienare ecclesiæ, sed etiã emens rem ecclesiasticam, aut alio modo acquir. cap. 1. recipit â schismatico beneficium ecclesiasticum. per. capit. 1. eod. tit. Cùm ergo dicit Cyprianus, quòd schismaticus potestatem non habet, intelligendum est de potestate iurisdictionis, non ordinis: vel si referatur ad potestatem ordinis, dicendum est, quòd non habet potestatem quo ad legitimum vsum, habet tamen quo ad essentiam. Ad quartum dicendum, quòd pœna schismatici est correspondens suæ culpæ. Per quæ enim quis peccat, debet torqueri, vt dicitur Sapien. 11. Schismaticus autem in duobus peccat. Primò quidem quia separat se à communione membrorum ecclesiæ, & quantum ad hoc conueniens pœna est, vt excommunicetur. Vnde & Num. 16. scriptum est, Recedite à tabernaculis hominum impiorũ, qui

qui scilicet schisma fecerunt, & nolite tangere ea, quæ ad ipsos pertineãt, ne inuoluamini peccatis eorum. Peccat secundo schismaticus, quia recusat subdi capiti ecclesiæ, id est, Romano Pontifici, & ideo quia coerceri non vult per spiritualem potestatem ecclesię, iustum est, vt per temporalem potestatem coerceatur. Vnde & Schismatici contra Romanam ecclesiam à principibus secularibus corriguntur, & carceri mancipantur. vt in cap. petimus. & in cap. istud est. 2. quæstio. 1. Deponuntur etiam à dignitatibus, & bona eorum publicantur. vt in cap. In nomine Domini. 23. distinct. Ad quintum dicendum, quòd schismatici aliquem ordinantes aut seruant formam ecclesiæ, aut non seruant. Et si quidem formam ecclesiæ non seruant, nihil conferunt: quia & catholicus Episcopus ordinans, & formam ecclesiæ non seruans in substantialibus, nihil confert. Vnde. 9. quæstio. 1. dicitur. Nos consecrationem dicere nullo modo possumus, quæ ab excommunicatis. glo. id est, ab hæreticis, vel schismaticis est illicitè celebrata. gl. id est, præter formam ecclesiæ. Si verò formam ecclesiæ seruant, verum ordinem conferunt, quia in eis consecratio & character indelebilis est. Vnde in capitulo secundo. de or. ab epis. dicitur. Cũ clericis, qui ab excommunicato episcopo ignorãter ordines receperũt, per suos poterit episcopos dispensari. Hæc ibi. Ecce quòd non dicit eos reordinandos esse, vnde apparet eos verè ordinatos fuisse. Verum est tamen, quòd licèt verè ordinati sint, executione tamen ordinis carent, sic & episcopi eos ordinantes: nam nemo dat quod non habet. in cap. qui perfectionem. & in capi. vẽtum 1. quæstion. 1. vnde tales nisi cum eis dispensetur, vsum ordinis non habent. Et si quæratur per quẽ debeat dispensari? Dicendum secundum doctrinam Panor. in cap. finali. de schisma. quòd in episcopatu solus Papa dispensat. in cap. quia diligentia. de elect. in alijs verò ordinib⁹ distinguit. Quia aut recipit scienter vel ex ignorantia crassa & supina, & sic etiam solus Papa dispensat. Aut ex ignorantia probabili, & sic dispensat episcopus. vt in allega. cap. 2. de ordi. ab episcop. non tamen dispensandum est ab eodem episcopo, qui in schismate ipsum ordinauit, licèt ipse ad vnitatem ecclesiæ redeat. vt notat glo. in dicto. cap. 2. de schismat. ¶ Quæritur deinceps. 22. de hæresi in specie eorum, qui transeunt vel redeunt ad ritus Iudæorum. Pro cuius quæstionis elucidatione sciẽdum quòd eorum qui redeunt ad ritus Iudæorum seu transeunt duplex est modus. Quidam enim transeunt vel redeunt, quia putant legem Christi esse vanam, & falsam, legem autem Moysi veram, bonam, & ideo tenendam & obseruandam, qui etsi inter Christianos conuersentur & Christiani nominentur, non tamen sunt Christiani ex intẽtione, sed fictè, & simulatè ritu Christianorũ viuunt. Alij verò ritibus Iudæorum inhærent, credentes legem Christi esse veram, sanctam & obseruandã sed cum hoc credunt legem Moysi quia à Deo est tenendam esse & obseruandam, vnde & simul ritus Christianos obseruant, & ritus veteres. Secundùm hoc ergo erit duplex consideratio. Prima eorum, qui transeunt, vel redeunt ad ritus Iudæorũ, detestantes legem Christi, & legi veteri inhærentes. Secunda verò erit de his, qui transeunt ad rit⁹ Iudæorum, putantes legem veterem esse bonam, & tenendam, amplectentes etiam legem euangelicam quasi catholicam, veram, tenendam, & obseruãdam, de quibus alibi dicetur. Circa primam considerationem primò tractabimus de comparatione vtriusque legis, & de duratione antiquæ. Secundò ostendemus ex auctoritatibus testamentĩ veteris & antiquorum Hebręorum trinitatem & vnitatem diuinarum personarum. Tertiò ex eisdem auctoritatibus ostendemus Christum in lege promissum nobisque datum verum Deũ esse. Quartò ex eisdem palàm faciemus tempus sui aduentus præterijsse. Quintò de veritate sacramenti tractabimus. Sextò, quibusdam respondebim⁹ qui Iudæos magni faciunt, tanquam fidelibus subtiliores, & sapientiores. Circa primum primò ostẽdemus, quòd præter Moysen de genere Iudæorum alius propheta venturus erat qui legẽ ferret. Secundò ostendetur, quòd legi Mosaicæ potuit aliquid addi, vel ab ea minui. Tertiò, quòd populo Israelitico noua lex danda erat alia à Mosaica, quæ etiam in lege veteri fœdus nouum appellatur. Quartò, agitur de alietate veteris & nouæ legis. Quintò ostenditur, quòd lex noua non est in membranis scripta, sed menti indita. Sextò ostenditur, quòd lex noua est veteris impletiua. Septimò ponitur distinctio præceptorum legis in moralia, cæremonialia, & iudicialia. Octauò ponitur horum præceptorum subdiuisio. Nonò ostenditur, quòd præcepta moralia immutabilia sunt, & indispensabilia. Decimò, ostenditur præcepta cę remonialia & iudicialia legis mutabilia esse, & iá esse mutata, atque euacuata. Vndecimò ostenditur idem per auctoritates. Duodecimò ostenditur cuius authoritate lex vetus fuerit reuocata, atque euacuata. Decimotertiò ponitur obiectio cõtra ea, quæ dicta sunt de cessatione legalium. Decimoquartò ponitur præmissarum obiectionum solutio. Decimoquintò tractatur specialiter de obseruatione Sabbati, & vtrum fideles teneãtur Sabbatum obseruare. Decimosextò quæritur, quare lex vetus tenetur & legitur à Christianis ex quo cessauit & sepulta est. Decimoseptimò quæritur vtrùm lex noua sit duratura vsque ad finem

nem mundi, & vtrùm in ſtatu eius futura ſit aliqua mutatio. Decimooctauò oſtẽditur, quòd lex noua continetur in veteri, & eſt ea perfectior & ſuauior. Decimononò ponuntur in ſumma differentiæ veteris & nouæ legis. Circa primum primò oſtenditur, quòd propheta venturus erat de gente Iudæorum, qui legem eis daret, ex auctoritate Domini Deuter. 18. dicentis, Prophetã ſuſcitabo eis de medio fratrum ſuorum ſimilem tui, & ponam verba mea in ore eius, loqueturq; ad eos omnia quæ præcepero illi: qui autem verba eius qui loquitur in nomine meo audire noluerit, ego vltor exiſtam. Hæc ibi. Ex quibus patet propoſitum, quòd Deus ſuſcitaturus erat de gente Iudęorum aliquem prophetam, cui credendum erat, & obediendum legi per eum datæ, ſicut & Moyſi obedierunt & legi eius. Sed contra hoc arguit. Rabbi Moyſes in epiſtola ad Iudæos Affricanos, dicens, quòd ex hac auctoritate non colligitur, q̃ propheta ſuſcitandus debeat legem ferre, ſed futura tantùm prænunciare. Probat ex textu Deuterono. 18. & ex circunſtantia ſermonis, quæ clariſicat ſcripturam. Ibi enim intendens Dominus reuocare Iudæos ab augurio & diuinatione, dicit, quòd non intendant eis, quia per prophetam à Domino ſuſcitandum poterũt de futuris inſtrui. Quod ſequentibus verbis dicitur. Gentes iſtæ, quarum poſſidebis terram augures & diuinos audiunt, tu autem à Domino Deo tuo aliter inſtitutus es. Prophetam de gẽte tua, & de fratribus tuis ſicut me ſuſcitabit Dominus Deus tuus, ipſum audies. Hæc ibi. Ex quibus patet intentum Rabbi Moyſi, vt ipſi putant. Sed qui bene attendit contexturam allegati capituli, vt Dominus Burgenſ. voluit in ſuo ſcrutinio ſcripturæ, inueniet, quòd de duobus prophetis ibi loquitur Deus. Primò enim loquitur de propheta futura prænunciante de quo verba præmiſſa per Rabbi Moyſen inducta intelligentur. Secundò loquitur de propheta legiſlatore, de quo in ſequentibus verbis ſic dicit, vt petiſti à Domino Deo tuo in Horeb, quando concio congregata eſt, atque dixiſti, Vltrà nõ audiam vocem Domini Dei mei, & ignem hũc maximum ampliùs nõ videbo, ne moriar. Et ait Dominus mihi. Bene omnia ſunt loquuti, prophetã ſuſcitabo ei de medio fratrum ſuorum ſimilẽ tui, & ponam verba mea in ore eius, loqueturque ad eos omnia quæ præcepero illi: qui autem verba eius qui loquitur in nomine meo audire noluerit ego vltor exiſtam. Hæc ibi. Patet igitur ex ſerie literæ, quòd quia in datione legis in Horeb populus fuit maximè territus ex igne & alijs ibi occurrentibus, in tantum quòd populus petiuit, ne amplius per illum modum loqueretur Deus, vt patet Exod. 20. & Deute. 5. idcirco in præſenti dicit, quòd iam non eo modo daret legem, ſed per modum mitiorem, mittendo ſcilicet Prophetã, qui eſſet verus homo ſicut & Moyſes, in cuius ore poneret præcepta, & qui ei non obediſſet, à Deo puniretur. Ex quo patet, quòd præter Moyſen alius propheta de gente Iudæorum ſuſcitandus erat, qui legem daret, ſicut & Moyſes fecit. Sed Petrus Brutus Epiſcopus in libro, qui inſcribitur, Victoria contra Iudæos. cap. 3. non approbat dicta Burgen. ſed eleganter oſtendit, quòd de vno tantum propheta Moyſes loquitur in allegato. capitu. 18. Deutero. qui & futura prædiceret & legem faceret. Quorum vtrumque Chriſto Domino conceſſum eſſe ſatis conſtat. ¶ Quæritur conſequenter. 23. Vtrum legi Moyſi aliquid addi poſſit, & ab ea quicquã detrahi ſeu minui. Et videtur quod non. Fruſtra enim ſuſcitatur legiſlator, ſi legem ferre non poteſt: ſed non poteſt poſt legem Moyſi ferri alia lex. ergo &c. Probatur minor. Dicitur em̃ Deuterono. 4. Et nunc Iſrael audi præcepta quæ ego doceo te, vt faciens ea viuas, & ingrediens poſſideas terram, quã dominus Deus patrum veſtrorum daturus eſt vobis. Sequitur. Non addetis ad verbum quod loquor vobis, neq; auferetis ex eo. Hæc ibi. Conſtat autem quòd Chriſtus & apoſtoli multa addiderunt, noua ſcilicet ſacramenta inſtituendo, multa etiam abſtulerunt, circunciſionem, & talia legalia auferendo, vt infrà patebit, ergo malè poſt legem Moyſi ſurrexit alius legiſlator, qui legẽ condiderit. Ad hoc quidam reſpondent dicentes, quòd lex noua, quę poſt legẽ Moyſi data eſt, nõ eſt alia à lege veteri. Sed hoc falſum eſt. Dicit enim Apoſtolus Hebræ. 7. & ponitur in cap. tranſlato. de conſtit. Tranſlato ſacerdotio, neceſſe eſt, vt legis tranſlatio fiat. Sed aliud eſt ſacerdotium noui & veteris teſtamenti, vt ibidem Apoſtolus probat, ergo eſt etiam alia lex. Et præterea quanuis lex noua non differret à lege veteri, nihilominus poſſet addere multa, & ab ea auferre, ſicut omnes conſtitutiones canonicæ vel ciuiles ad vnam legem Canonicam vel ciuilem pertinent, & tamen poſteriores multa addunt anterioribus, & quandoque diminuunt. Ideo alij dicunt, quòd additio eſt duplex. Quædam diſtrahens, alia complens. In prima additum eſt contrarium, in ſecunda conſonum. Prima additio eſt à Deo prohibita, non ſecunda. Vnde Legiſlator Chriſtus addidit Legi Moyſi, prima additione, non ſecunda. Quoniam, vt dicunt, lex noua non tollit legem veterem, ſed eam perficit. Sed hoc etiam ſtare non poteſt. Lex enim vetus per aduentum nouæ ceſſauit, & ceſſata eſt. Vnde & Apoſtolus Hebræ. 7. dicit. Reprobatio quidem fit præcedentis mandati propter infirmitatem eius, & inutilitatem. Et cap. 8. dicit, Dicendo autem nouum

veterauit prius. Quod autem antiquatur & senescit, prope interitum est. Ideo alij probabilius dicunt, quòd per authoritatem allegatam in Deuteronomio prohibentur subditi, ne aliquid addant ad præcepta diuina in lege Moysi contenta, vel ab eis auferant. Sed per hoc non tollitur, quin Deus, vel aliquis prophetavice Dei possit aliquid addere, vel minuere, sicut & in lege humana, quã uis nullus possit addere vel minuere legi Romani Põtificis, sed omnes debeant custodire statuta Canonum vt in. cap. 1. de consti. & tamen Romanus Pontifex, qui legem tulit, potest in totum eam auferre, vel ei addere, vel in ea dispensare. vt probatur in. cap. non debet. de consang. & affini. Quod ex verbis eiusdem textus colligitur. Dicitur enim sic. Nõ ad verbum quod loquor vobis, nec auferetis ex eo. Quæ quidem verba ad populum Israel diriguntur. Non autem dixit, non addam, vel, nõ addetur ad verbum quod loquor vobis. Vt per hoc ostendat, quòd & si Iudæi nihil possent neq; deberent addere lege Moysi, Deus tamen ipse, vel aliquis ab eo missus legem poterat ferre, & legi Moysi addere, vel eam minuere, sicut & fecit. ¶ Quæritur etiam. 24. Vtrùm sicut Deus potuit addere aliquid vel minuere legi Moysi, sic etiam promiserit dare populo Israelitico legem nouam aliam à lege Mosayca. Ad quod respon. quòd sic. Dicitur enim Isaiæ. 55. Inclinatè aurem vestram, & venite ad me, & viuet anima vestra: & feriam vobiscũ pactum sempiternum, misericordias Dauid fideles. In quibus verbis nomine Dauid, non intelligitur rex Dauid, qui iam multis antè annis obierat, sed per Dauid intelligitur Messias ipse lege promissus. Est ergo sensus. Feriam vobiscum pactum sempiternum, id est, dabo vobis legem sempiternam, de lege Moysi intelligi non potest, quæ iam data erat, & non danda. Qualis autem futura esset lex danda, ostẽdit, dicens, misericordias Dauid fideles, hoc est, charitatem & misericordiã quas Christus prædicauit, & docuit. Ex quibus apparet Deum præordinasse legem aliam à Mosayca esse à Messia ferendam. Et præterea clariùs hoc scribitur, & propositum probatur Hiere. 31. Ecce dies venient, inquit, dicit Dominus, & feriam domui Israel & domui Iuda fœdus nouum, non secũdùm pactum quod pepigi cum patribus vestris in die qua apprehendi manum eorum, vt educerem eos de terra AEgypti, pactum quod irritum fecerunt, & ego dominatus sum eorum, dicit Dominus. Sed hoc erit pactum quod feriam cum domo Israel post dies illos dicit Dominus. Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam, & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum. Hæc ibi. Ex qua authoritate duo videtur denuntiari. Vnum, quòd Deus daturus erat legem nouam aliam ab illa, quam dederat Iudæis cum exirent de terra AEgypti. Aliud, quòd lex noua alio modo erat danda, quàm antiqua: nam scribenda erat in cordibus sicut antiqua in tabulis lapideis, per quod stabilitas legis nasci significabatur, & infirmitas atq; instabilitas legis antiquæ præfigurabatur. Ad hoc secundò facit, quod per Prophetam Psal. 9. dicitur. Deprecatur enim Dominum dicens, Constitue Domine legislatorem super eos, vt sciant gentes quoniam homines sunt. Non erat necesse, quòd diuinus Psaltes legislatorem peteret, nisi lex ab eo esset ferenda, sed quoniã sciebat nouam a Christo ferendam legem, ipsam audiendi percupidus deprecatur dicens, Constitue Domine legislatorem, id est, mitte Christum qui legem ferat. Et præterea quòd lex vetus euacuanda erat, & noua ferenda, Esa. testatur. cap. 1. dicens, Quo mihi multitudinem victimarum dicit Dominus. Plenus sum. Holocausta arietum, & adipem pinguiũ, & sanguinem vitulorum & hiscorum nolui. Et infrà. Ne offeratis sacrificium frustra. Cuius voluntatis Malachias etiam. cap. 1. testis est inquiens. Non est mihi voluntas in vobis dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra. Et sequitur. Et in omni loco sacrificetur nomini meo oblatio munda. Ideo à Dauid antea prædictum erat Psal. 49. Non accipiam de manu tua vitulos, neq; de gregibus tuis hircos. Et infrà. Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? Imola Deo sacrificiũ laudis, & redde altissimo vota tua. Ex quibus prophetarum oraculis duo patent. Primum, quòd Deus non vult sacrificia de animalibus sibi offerri. Alterũ, quòd vult mundam oblationem, & per consequens legem innouari, quave tera recedant, nouis oblationibus substitutis. De qua lege intelligitur, quod Esaiæ. cap. 2. scribitur. De Sion exibit lex, quia in mõte Sion Christus prædicauit, & in eodem monte Spiritum sanctum mittẽs, apostolos illuminauit, & docuit legem euangelicam. De quo Messia loquens idem Esaias. cap. 42. dicit. Legẽ eius insulæ expectabant. ¶ Quæritur deinde. 25. de alietate veteris & nouæ legis, id est, vtrum lex noua sit alia à lege veteri. Pro cuius quæstionis enucleatione sciendum, quòd quidam dicunt legem nouam nõ esse aliam à lege veteri. Ad quod probandum tria inducũt. Primum est, quia si esset talia, esset propter ea, quia lex noua est amoris, & lex vetus timoris, vt Augustinus dicit contra Adamãtium. Sed hoc non: quia etiam in lege veteri proponuntur præcepta charitatis Deutero. 6. Diliges Dominum Deum tuum. In lege etiam noua proponuntur præcepta timoris. Vnde Matth. 10. dicitur, Timete eum, qui potest corpus & animã perdere in gehennam.

hennam. Similiter etiam non differunt per hoc, quia testamentum vetus habuit promissa temporalia, nouum verò spiritualia & æterna: quia etiã in nouo testamento promittuntur aliqua temporalia, iuxta illud Mar. 10. accipiet decies tantum nunc in tempore hoc. Et in lege veteri sperabantur æterna, iuxta illud Hebræ. 11. Nunc autẽ meliorem patriam appetunt. id est cœlestem. Quòd lex noua non sit alia à lege veteri secundum est: quia non videntur differre hæleges per hoc, quia lex vetus est lex factorum, & lex noua lex fidei, sicut Apostolus videtur dicere Rom. 4. quia lex vetus fuit etiam lex fidei. iuxta illud Hebr. 2. Omnes testimonio fidei probati sunt. Quod dicit de patribus veteris testamenti. Similiter etiam lex noua, est lex factorum. Dicitur enim Matthæi. 5. Benefacite his, qui oderunt vos. Et Lucæ. 22. Hoc facite in meam commemorationem. Tertium est quia vtraque lex datur habẽtibus fidem Dei: sed eadem fides est antiquorum & modernorum, vt gloss. dicit Matthæ. 21. ergo etiam est eadem lex. Sed in oppositum est sententia Apostoli ad Hebræ. 7. dicentis, Translato sacerdotio, necesse est, vt legis translatio fiat. Sed aliud est sacerdotium noui & veteris testamenti, vt ibidem Apostolus probat, ergo est etiam alia lex. Circa hoc primò dicendum est, quid per legem veterem & nouam intelligatur. Secũdò dicitur de alietate. Circa primum ponuntur tres distinctiones. Prima erit legis in communi sumptæ. Secunda legis diuinæ. Tertia legis Christi. Prima ergo distinctio est, q̃ lex multipliciter dicitur. Quandoque etiam accipitur pro prima lege, quæ est lex increata, & sic definit Augustinus legem libro primo. de libero arbitrio, dicens, Lex æterna est summa ratio, cui semper obtemperandum est. Et. 22. contra Faustũ dicit, Lex æterna est diuina mens, seu voluntas ordinem naturalem seruari iubens, turbari vetans. Quandoque verò sumitur lex, pro recta ratione, quæ est signum quoddam primæ legis. Et sic definit Cicero in Philippicis, dicens, quòd lex nihil aliud est, quàm recta ratio à Deo deriuata, imperans honesta, & prohibens contraria. Et in lib. de legibus dicit, quòd lex est ratio indita à natura, quæ iubet quæ sunt facienda, prohibetque contraria. Quandoque sumitur pro signo talis legis, scilicet, pro præcepto, vel prohibitione eorũ, quæ ratio naturalis dictat, & sic Cicero definit in libro de natura deorum, dicens, Lex est recti præceptio pravique depulsio. Quandoque verò sumitur specialiter pro lege humana, & sic definit Gratianus in Decretis. 1. distinct. dicens, Lex est constitutio scripta. Et. 2. distinctio. dicit, Lex est constitutio populi, qua maiores natu simul cum plebibus aliquid sanxerunt. Secunda distinctio est, quòd lex diuina, id est, diuinitus inspirata, qualis est lex Moysi vel Christi, accipi potest vno modo pro aliqua vna regula data â Deo aliquid præcipiente, vel prohibente. Alio modo pro vna congregatione plures tales regulas continente, per quem modum tota doctrina Christi, dicitur lex Christi Sed adhuc sic capiendo potest sumi dupliciter, scilicet, vel pro aliqua congregatione continente solùm præcepta & prohibitiones: quia hæc duo solùm pertinẽt ad legem propriè dictam. Alio modo potest sumi pro tali congregatione nõ solùm continente præcepta & prohibitiones, sed etiam consilia & promissiones, testimonia, historias, exempla, miracula, sacramenta promissiones præmiorum, comminationes suppliciorum, & multa eiusmodi, quæ licèt non sunt de substantia legis propriè, & neque ligant hominem, neque obligant, quia eis nihil imperatur, aut prohibetur, tamen multum conferunt ad legis obseruationem, & ideo quanuis largè, dicuntur tamen lex. Et secundum hanc distinctionem per legem quandoque intelligimus totum vetus testamentum. vt ibi, Facilius est cœlum & terram præterire, quàm de lege vnum apicem. Lucæ. 16. Et ibi. vt impleatur sermo, quiin lege eorum scriptus est. Ioan. 15. Quandoque verò per legem intelligimus solùm eos libros, in quibus principaliter & ex proposito scribũtur præcepta & prohibitiones, sicut sunt quinque libri primi legis, qui ab Hebræis vocantur Thora, id est, lex. Sicut ibi. Lex per Moysem data est, gratia & veritas per Iesum Christũ. Ioan. 1. Et ibi, Nonne Moyses dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem. Ioan. 7. Aut cùm de cõparatione legis veteris & nouæ loquimur, legem veterem in prima harum, quæ vltimæ positę sunt acceptione sumimus. Tertia distinctio est, quòd lex noua, siue lex euangelica dupliciter sumi potest, vno modo strictè pro libris euangeliorũ, alio modo largè pro congregatione illorum, & eorũ, quæ docuerunt apostoli Christi auctoritate eius. Nam per euangelium quandoque intelligitur etiam doctrina apostolica, vt ibi, Collabora euangelio secundùm virtutem Dei. secunda ad Timothæ. 1. Sed sic capiendo, adhuc potest dupliciter sumi. Vno modo pro propositione mentali, vocali, vel scripta. Alio modo pro intellectuali cognitione veritatis euangelicæ. Non enim minùs dicitur lex euangelica ipsa cognitio agendorum & vitandorum, quàm propositio scripta, vel vocalis aut mentalis denuncians quæ agenda sunt, & quę vitanda. Vnde & Hugo. 1. de sacra. parte. 6. cap. 6. dicit. Quid cognitio faciendorum fuit, nisi quędã ad cor hominis facta præceptio? & quid rursus cognitio vitandorum, nisi prohibitio? Sed adhuc agendorum cognitio & vitandorum duplex est.

Quæ-

Quædam enim est purè speculatiua, qua scilicet simpliciter cognoscitur, quid Christus fieri, & qd vitari mandauerit: & hanc cognitionem habere possunt Pagani, & Iudæi. Possunt enim euangelium legere, & præcepta Christi intelligere saltẽ in superficie. Alia autem est agendorum & vitandorum cognitio, non solùm speculatiua, sed etiã affectiua, per quam scilicet non solùm cognoscẽtis mens de agendis informatur, sed etiam affectꝰ eius ad operationem accenditur: quam cognitionem soli fideles habent formatam fidem habentes. Per legem ergo euãgelicam intelligimus cognitionem interiorem effectiuam ex habitu fidei prouenientem, vnde lex vetus scripta, & lex euãgelica scripta dicuntur leges, quia sunt signa interioris legis ad legem & euangelium pertinentis. His suppositis, quia dictum est legem nouam esse aliam à veteri, quærendum est, per quid differãt. Quod variè dixerunt. Quidam enim dixerunt legem veterem differre à noua per hoc, quòd lex vetus data est à diabolo, lex autem noua à Deo. Cuius sententiæ fuerunt Manichæus & eius sequaces. Sed hoc falsum atque hæreticum est: quoniã vtraque lex à Deo data est. Dicit enim Apostolꝰ ad Hebræ. 1. Multifariè, multisque modis olim Deus loquens patribus in prophetis: nouissimè diebus istis loquutus est nobis in filio. Et præter ea in cap. firmiter. de summ. trin. & fid. catho. sic dicitur. Hæc sancta Trinitas secundum communem essentiam indiuidua, & secundum personales proprietates discreta, primò per Moysen & sanctos prophetas aliosque famulos suos iuxta ordinatissimam dispositionem temporum doctrinam humano generi tribuit salutarem. Et tãdem vnigenitus Dei filius viam vitæ manifestius demonstrauit. Hæc ibi. Ex quibus patet, quòd doctrina lata per Moysen & sanctos prophetas à Trinitate & Deo lata sit, & per consequens, quòd falsum & hæreticum est eam à diabolo datã esse, sicut Manichæi falsò putauerunt. Alij dicunt legem veterem per hoc differre à noua, quoniã lex vetus solùm obligat eos, qui ex Iacob secundùm carnem descẽdebant: lex autem noua obligat omnes homines vniuersaliter: propter quod catholica, id est, vniuersalis appellatur. Sed quanquam hæc differentia vera sit, videtur tamen alia inquirenda, propter quam adueniente lege noua cessauit vetus, & sacerdotium illius immutatum est. Licèt vna lex plures obliget quàm alia, nõ propter ea videtur, quòd eam debeat reuocare. Ideo alij dicunt differre per hoc, quòd lex vetus etsi principaliter à Deo lata sit, tamen ministerialiter data est per Moysen & alios prophetas, qui homines & creaturæ erant. Lex autem noua data est per Christum Deum & hominem. Vnde & Augustinus in homel. dicit, quòd ipse aperuit os suum in lege noua, qui in lege veteri aperire solebat ora prophetarum. Sed etiam hæc differentia etsi vera sit, non videtur sufficere ad differentiam vtriusque legis. Nam & lex quam Princeps per seipsum promulgat, & quam promulgat per aliquem vicarium ad hoc potestatem habentem, non sunt diuersæ leges, sed ad eandem legem pertinet. Alij dicunt leges has differre ex tẽpore, quo latæ sunt. Sed hoc nihil est: quia licèt Decreta & Decretales epistolæ diuersis temporibus latæ sint, omnia tamen spectant ad eandem legem, scilicet, canonicum ius. Et idem est iudicium de legibus ciuilibꝰ. Omissis ergo ijs dicendi modis, qui vel à veritate deuiant, vel insufficientes sunt, quærenda est radix differentiæ veteris & nouæ legis. Ad quod supponendum est primò, quòd omnis lex ordinat conuersationem humanam in ordine ad aliquem finem, sicut lex militaris ordinat milites ad finem victoriæ: & lex naualis ordinat homines ad finem obnauigationis. Secundò supponendũ est, quòd ea, quæ ordinantur ad finem diuersificant secundum rationem finis, sicut eadem oratio dicta animo iniuriandi reputatur iniuriosa, & dicta animo mansueto, reputatur pacifica & amicabilis. Tertiò supponẽdum est, quòd aliqua diuersificari secundum rationem finis, potest dupliciter contingere. Vno modo, quia ordinãtur ad diuersos fines. Alio modo secundùm propinquitatem vel distantiam ab eodem fine. Sicut in motu locali potest vnus motus differre ab alio, quia vnꝰ tendit sursum, & alius deorsum, & hæc est differẽtia specifica motuum. Vel quia vnus est propinquior termino qui est in sursum, & alius remotior & hæc differentia non est specifica, sed differẽtia in motu secundùm perfectum & imperfectum. Iis suppositis sciendum est, quòd duæ leges distingui possunt dupliciter. Vno modo, quia omnino diuersæ, vt pote ordinatæ ad diuersos fines. Sicut lex ciuitatis ordinata ad hoc vt sit vnus princeps, differt specie à lege ordinata ad hoc vt dominetur populus, vel primores. Alio modo distingui possunt secundùm quòd vna lex propinquiùs ordinat ad finem, alia verò remotiùs. Sicut in eadẽ Repub. lex ordinans viros prouectos de puerorũ educatione disponit, neque differt ab ea specie, sed differentia perfecti & imperfecti. Iis prẽmissis ponuntur duæ conclusiones. Prima est. Lex noua & vetus differunt differentia finis. Probatur. Lex enim vetus data est, vt homines Deo subdantur, & implentes eam, viuant vita spirituali. Vnde Leuit. 18. dicitur, Custodite leges meas, atque iudicia, quæ faciens homo viuet in eis. Iste autem finis est legis nouæ. Vnde & Christus de seipso dicit. Ego veni vt vitam habeant, & abundantiùs vitam

tam habeant. Ioann. decimo. Et alibi. Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt. Ioan. sexto. Secunda conclusio est. Lex noua & vetus differunt tanquam perfectũ & imperfectũ. Patet. Præcepta em̃ legis dant̃ de actibus virtutũ ad quas virtutes aliter inclinantur qui nondũ habent virtutis habitum, & aliter illi qui sunt per habitum virtutis perfecti. Illi enim qui non habent habitum virtutis inclinantur ad opera eius ex aliqua causa extrinseca, putà ex comminatione pœnarum, vel ex promissione remunerationum extrinsecarum, putà, honoris, vel diuitiarum, vel alterius huiusmodi: illi autem, qui habent virtutem inclinantur ad opera eius propter amorem virtutis, non propter aliquam pœnam, aut extrinsecam remunerationem, vnde & delectabiliter operantur, vt Aristoteles secundo. lib. Ethicorum. capitulo tertio. inquit. Lex autem vetus data est omnibus habitu virtutis carentibus, & inter idolatras enutritis, & ideo ad cultum veri Dei, & obseruationem mandatorum eius oportuit eos induci per comminationem pœnarum & promissionem præmiorum. Vnde & Deuterono. quarto. dicitur, Custodi præcepta eius atque mandata quæ ego præcipio tibi, vt bene sit tibi & filijs tuis post te, & permaneas multo tempore super terram, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi. Hæcibi. Et non seruantibus legem pœnas comminatur, dicens. Congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis. Consumentur fame, & deuorabunt eos aues morsu amarissimo. Dentes bestiarum immittam in eos cum furore trahentium super terram, atque serpentium. Foris vastabit eos gladius, & intus pauor iuuenem simul ac virginem lactentem cum homine sene. Deuteronom. trigesimotertio. &. Et Deuterono. 27. dicitur, quòd diuisæ sunt tribus Israel, ita vt sex essent in monte Garrizim, & sex in monte Hebal, vt primæ sex benedicerent custodientes legem. Vnde & dicitur seruanti legem. Benedictus in agro, benedictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, fructusque iumentorum tuorum, greges armentorum tuorum, & caulæ ouium tuarum. Benedicta horrea, & benedictæ reliquiæ tuę. Et multa, quæ ponuntur ad hoc propositum Deutero. 28. vbi etiam ex opposito multæ maledictiones imponuntur non seruantibus legem. Lex autem noua, quæ datur viris spiritualibus, & habitũ virtutis habentibus, non per extrinsecas remunerationes, aut pœnarum comminationes inducit, imò seruantibus euangelicã legem prænũciantur aduersitates. Vnde & dicitur apostolis à Christo. Tradent enim vos in cõcilijs & Synagogis, & ante reges & præsides ducemini propter me, & flagellabũt vos. Matt. 10. & Mar. 13. & tñ promittit præmia intrinseca & essentialia, qualia sunt vita æterna, & quæ eã cõsequũtur. Vnde & Matth. 19 dicitur iuueni adolescẽti, Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo. Patet ergo, quòd licèt vtraq; lex, vetus, scilicet, & noua, ad eundem finem ordinent, est tamen differẽter. Quoniã vetus imperfectius hoc agit: noua verò perfectius. Propter quod Apostolus ad Galat. c. 3. comparat legẽ veterem pædagogo. Sicut enim Pædagogus pueris præponitur nec dum iudiciũ rationis habẽtibus, qui per comminationes pœnarũ & promissiones præmiorũ pueros inducit vt caueant ab illicitis, & quæ honesta sunt faciãt: sic lex vetus imposita est populo rudi duræ ceruicis, auaro, & nõ habenti habitum virtutis, propter quod pœnas & præmia transgredientibus & seruantibus legẽ præposuit: & quia seruare legẽ propter metũ pœnæ, vel spem præmij, & non propter amorem virtutis est cohibere opus exterius, non autem animũ, ideo propter hoc glo. dicit in allegato capitul. ad Galat. tertio. quòd lex vetus cohibet manum, & non animum. Quod sanè intelligendum est, non quidem, quòd nulla præcepta sint de animi cohibitione, nam est illud, Non concupisces vxorem proximi tui. Exodi. vigesimo. Sed ideo dicitur animum non cohibere, quia in pauciss̃imis de actibus interioribus disponit, & in his transgressoribus pœnam non iniungit. Ex præmissis inferũtur aliquæ propositiones propositi expositiuæ. Prima est, quòd sicut puericia præcedit maturam ætatem, & lex quæ pueris datur, tempore præcedit legem datam viris. Sic conueniens fuit legem Moysi prius tempore dari, quàm legem Christi, vt per eam scilicet & ignorantes instruerentur, & duri atque superbi compescerentur & domarentur. Secunda est, q̃ lex Moysi bona fuit pro tẽpore suo. Vnde & Apostolus ad Rom. 7. dicit, q̃ lex sancta est, & mandatum iustum bonũ & sanctum Item, quia lex bona dicitur, quæ rectæ rationi cõsonat: lex autem vetus consonabat rectæ rationi, quia prohibebat peccata, quæ cõtra rationẽ sunt, propter quod Apostol⁹ ipse ad Rom. 7. dicit, Cõdelector, inquit, legi secũdũ interiorẽ hominem. Et iterũ. Cõsentio legi, q̃m bona est. Tertia est, q̃ lex vet⁹, imperfecta lex fuit. Patet. Finis enim diuinæ legis est perducere hominẽ ad finẽ felicitatis æternæ, qui quidẽ finis impeditur per quodcũq; peccatũ quod cõmittitur, nõ solùm per actus exteriores, sed etiã interiores. Lex autẽ vet⁹ et si exteriores prohiberet actus, interiores tamẽ nõ prohibebat, nisi in pauciss̃imis. Et præterea trãsgressoribus pœnã non imponebat. Fuit ergo lex vet⁹ imperfecta, quia nõ oĩa peccata, phibuit. Quarta est. Lex vetus non potuit aliquẽ se sola ad finem

perducere. Patet. Finis enim & vita æterna sine gratia haberi non potest, vt dicitur Ioan. 6. lex autem vetus gratiam non conferebat. Vnde & Paulus dicit ad Hebræ. 7. Euacuatio fit præcedentis mãdati propter infirmitatem & inutilitatem. Et Ezechiel. 20. dicitur. Dedi eis pręcepta non bona & iudicia, in quibus non viuent. Quod propterea dicitur, quia per legem gratia non conferebatur. De quibus amplius dicetur. Quinta est, quòd lex vetus ita se habuit ad nouam, sicut seruilis timor ad castum. Sicut enim seruilis timor præcedit castum & ipsum introducit, & tamen aduenientę casto foras mittit, quia imperfectus est: sic lex vetus præcessit nouam, atque ad eam introduxit, & tamen quia imperfecta erat, noua aduenientę, exclusa est. Sexta propositio est ad quæstionẽ principalem responsiua, quod, scilicet, lex vetus & noua ita differunt: quoniam lex vetus est lex timoris, & lex noua est lex amoris. Item, quia lex vet⁹ habet promissa temporalia, lex autem noua habet promissa æterna. Item, quia lex vetus est lex factorum, lex autem noua, est lex fidei. Quæ in solutione argumentorum adhuc exponentur. Ad argumenta verò probantia, quòd lex noua non differt à veteri, dicẽdum est ad primum, quòd differentia assignata ab Augustino, dicente, quod lex vetus est lex timoris & lex noua lex amoris, est bene assignata, vt ex dictis patet. Fuerunt tamen aliqui in statu veteris testamenti habentes charitatem & gratiam, qui principaliter spectabant promissiones spirituales & æternas, & secundum hoc pertinebant ad legem nouam, cuiusmodi fuerunt Abel, Enoc, Noe. Abraham, Iacob, Ioseph, Moyses, & alij, quos Apostolus enumerat Hebr. 11. Similiter etiam in nouo testamẽto sunt aliqui carnales nondum pertingentes ad perfectionem nouę legis, quos oportuit etiam in nouo testamento induci ad virtutis opera per timorem pœnarum, & aliqua temporalia promissa. Lex autem vetus et si præcepta charitatis daret, non tamen per eam dabatur Spiritus sanctus, per quem diffunditur charitas in cordibus nostris, vt dicitur Rom. 5. Vnde & verum etiã est, ꝙ lex noua habet promissa spiritualia, & æterna, lex autẽ vetus & promissa temporalia, & tamẽ in veteri testamẽto fuerũt aliqui principaliter inducti per promissiones spirituales, qui tñ quãtũ ad hoc ad nouũ testamẽtũ pertinebãt. Ad secũdũ dicẽdũ, ꝙ qui datur interius, habet autẽ secundariò aliqua facta & moralia & sacramẽtalia in quibus tñ nõ cõsistit principalitas nouæ legis sicut & principalitas veteris in eis consistebat, & propterea appellatur lex factorũ. Lex autẽ noua dicitur lex fidei. Ad tertiũ dicendum, ꝙ quanuis eadem sit fides antiquorum & modernorũ, nõ tamẽ propterea esse debet eadẽ lex. Nã fides aliũ statum habuit in veteri testamẽto, & aliũ in nouo. Nã quod antiqui futurũ credebãt, nos factũ credimus. Et præterea etiã nũc qñ vnus est status fidei, non datur eadem lex pueris & viris perfectis, & inter perfectos viros non eadem lex datur religiosis, & clericis secularibus & laicis. Nam religiosi tenentur ad consilia, ad quæ clerici seculares non tenentur: qui etiam ligãtur aliquibus regulis & legibus, ad quæ laici non tenentur, sicut seruare continentiam, dicere diuinũ officium, & alia. Item & laici perfecti viri tenentur ad quædam alia, ad quæ pueri non tenentur. Non ergo ex vnitate vel identitate fidei potest argui vnitas legis. ¶ Quæritur etiam. 26. Vtrum lex noua sit scripta vel indita mentibus? Quidam enim dicunt eam esse legem scriptam. Quod probant: quia lex noua est ipsum euangelium, sumẽdo euangelium pro doctrina Christi & apostolorum, sed euangelium est scriptum. Dicitur enim Ioann. 20. hæc scripta sunt, vt credatis. ergo lex noua est lex scripta. Secundò, quia lex indita, est lex naturæ, secundum illud Pauli ad Roma. capĩtulo secundo. Naturaliter ea quæ legis sunt, faciunt, qui habent opus legis scriptum in cordibus suis. Si igitur lex euangelij esset lex indita, non differret à lege naturæ. Item tertiò, quia lex noua est eorum tantum, qui sunt in statu noui testamẽti: sed lex indita communis est his, qui sunt in nouo testamento, & his qui sunt in veteri. Vnde & Sapien. septimo. dicitur, quod diuina sapientia per nationes in animas sanctas se transfert Dei & prophetas constituit. Ex quibus videtur, quòd lex noua non sit lex indita, sed scripta. Sed contra hos est præmissa auctoritas Hieremiæ, in qua dicitur, Dabo legem meam in visceribus eorum. Quod Apostolus exponens ad Hebræ. octauo dicit, quia hoc est testamentum quod disponam domui Israel, dando leges meas in mentem eorum, & in corda eorum subscribam eas. Et sequitur. Et non docebit vnusquisq; fratrem suum, dicens, Cognosce dominum: quoniã omnes scient me à minore vsq; ad maiorem. Ex quibus patet, quòd lex noua est lex indita, & non scripta. Ad cuius euidentiam primò supponitur, quòd vnaquæque res illud dicitur esse, quod in ea potissimum est. Vnde & quod statuunt & iubent primores ciuitatis, tota ciuitas dicitur statuere, vt Aristoteles dicit lib. 9. ethicorum. Et quia in homine potissima pars est intellectualis portio, ideo intellectus ibidem dicitur esse totus homo. Secũdò supponitur, quod potissimum in lege noui testamenti, & in quo tota virtus cõsistit, est gratia Spũs sancti, quæ datur fidelibus Christi. Probatur hoc auctoritate Apostoli ad Rom. 3. dicẽtis, Vbi est gloriatio tua? Excluſa est. Per quam legẽ? factorũ nõ, sed

sed per legẽ fidei. Vbi ipsam gratiam fidei, legem appellat. Et expressius ad Rom. 8. dicit, Lex spiritus vitæ in Christo Iesu liberauit me à lege peccati & mortis. His suppositis, ponuntur tres conclusiones. Prima conclusio est. Lex noua quantum ad id quod in ea potissimum est, indita est, non scripta. Secunda conclusio. Lex noua, accipiendo legem nouam pro doctrina Christi & apostolorum, scripta est, & non indita. Tertia conclusio, est lex naturæ. Prima conclusio probatur. Quoniam lex noua quantum ad id quod in ea potissimum est, est ipsa agendorum, & vitandorum, ergo affertur quæ vel non est sine gratia, vel est ipsa gratia quæ datur fidelibus. Gratia autem & charitas in corde infunditur, iuxta illud Apostoli ad Romanos quinto dicentis. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Charitas autem aut idem quod gratia est, aut sine gratia esse non potest. Et confirmatur auctoritate Augustini in libro. De Spiritu & litera. dicentis, quòd sicut lex factorum scripta fuit in tabulis lapideis: ita lex fidei scripta est in cordibus fidelium. Et alibi dicit in eodem libro. Quæ sunt leges Dei ab ipso Deo scriptæ in in cordibus, nisi ipsa præsentia Spiritus sancti? Hæc ille. Ex quibus omnibus patet propositum. Pro confirmatione secundæ conclusionis supponendum est, quòd lex noua habet quædam, quæ sunt dispositiua ad gratiam Spiritus sancti, & ad vsum huius gratiæ pertinentia, quæ sunt quasi secundaria in lege noua, de quibus oportuit fideles instrui verbis & scriptis Christi & apostolorum. Vnde in scriptura euangelij non continentur nisi ea, quæ pertinent ad gratiam, vel sicut dispositiua, vel sicut ordinatiua ad vsum huius gratiæ. Sicut dispositiua quidem quantum ad intellectum per fidem, per quam datur Spiritus sancti gratia continentur in euangelio ea quæ pertinent ad manifestandam diuinitatem vel humanitatem Christi. Secundùm affectum verò continentur in euangelio ea quæ pertinent ad contemptum mundi, per quem quandoque impeditur homo à gratiæ consecutione. Mundus enim, id est, amatores mundi, non potest capere Spiritum sanctum, vt dicitur Ioann. decimoquarto. Huius verò gratiæ vsus est in operibus virtutum, ad quę multipliciter scriptura noui testamenti hortatur homines, quandoque quidem per exempla, quãdoque per virtutis commendationem, quandoque per vitij reprehensionem. Quibus suppositis conclusio probatur sic. Illa quæ disponunt ad gratiam vel ad vsum gratiæ secundariò pertinent ad legem nouam, sed huiusmodi continentur in doctrina Christi & apostolorum, vt ex dictis patet, ergo lex noua quantum ad ea, quæ sunt secundaria in ea est lex scripta & non indita. Tertia cõclusio probatur sic. Quod enim est inditum naturæ secundùm se & omnibus inditum, non eodem modo inditum est, sicut quod est naturæ superadditum & paucioribus inditum: sed huiusmodi sunt lex naturæ & lex euangelica: ergo non eodem modo inditæ sunt. Probatur minor. Aliquid enim potest esse inditum homini dupliciter. Vno modo pertinens ad naturam humanam & sic lex naturalis, est lex indita homini. Alio modo est aliquid inditum homini quasi naturæ superadditum per donum gratiæ, & hoc modo lex noua est indita homini, per quam nõ solùm instruitur de his quæ facienda sunt, verum etiam ad ea explenda adiuuatur. Patet ergo, quomodo lex naturæ, & lex noua inditæ esse dicuntur. Ex præmissis inferuntur aliquæ propositiones corollariæ. Prima est. Lex noua, sumendo legem nouam pro gratia ipsa iustificat. Patet auctoritate Augustini in lib. De spiritu & litera. dicentis. In veteri testamento lex extrinsecus est posita, qua iusti terrerentur, hic scilicet in nouo testamento intrinsecus data est, qua iustificantur. Secunda propositio est. Lex noua quãtum ad id quod pertinet ad eam secundario, scilicet, documenta fideĩ & præcepta ordinãtia effectum humanum & humanos actus non iustificat. Probatur auctoritate Apostoli. 2. ad Corinth. 3. dicentis, Litera occidit Spiritus autem viuificat. Quod Augustinus exponens in lib. De spiritu & litera. dicit, quòd per literam intelligitur quælibet litera extra homines existens etiam moralium præceptorum, qualia continentur in euangelio. Vnde etiam litera euãgelij occideret, nisi adesset interius gratia fidei sanans. Hæc ipse. Tertia propositio est. Sine lege noua primo modo dicta nunquam potuit esse salus. Non enim fit remissio peccatorũ nisi per gratiam & fidem Christi. Vnde Augustinus dicit ad Optatum epistola. 93. Illa fides sana est, qua credimus nullum hominem siue maioris, siue paruæ ætatis liberari à contagione mortis & obligatione peccati, nisi per vnum mediatorem Deĩ & hominem Iesum Christum, cuius hominis eiusdemque Dei saluberrima fide etiam illi iusti salui facti sunt, qui priusquàm veniret in carne, crediderunt in carne venturum, eadem enim fides est & nostra & illorum. Et idem dixit in libr. De correctione & gratia. Et Gregorius super Ezechielem Homil. decimaseptima. Quarta propositio est. Sine lege noua secundo modo dicta potuit aliquando esse salus. Patet. Abel enim. Enoc, Noe, Abraham, & alij patres in lege naturæ salui facti sunt per fidẽ, vt Apostolus dicit Hebræ. 11. & tamen legẽ nouam professi nõ sunt. Et idẽ iudiciũ est de Moyse, Ioseph, Dauid, Samuele, & alijs

qui sub lege scripta fuerunt. Quinta propositio est. Post diuulgatam legem nouam, nulli sine ea salus esse potest. Patet. Dicitur enim Mar. vltimo. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. De quo adhuc libro tertio dicitur. Ad argumẽta verò probantia legem nouam esse scriptam & non inditam, dicendum est ad primum, quòd lex noua, sumendo legem pro gratia, indita est: sed sumendo legem pro euangelio, scripta est, & non indita. Ad secundum dicendum, quòd lex noua, non est eodem modo indita, sicut lex naturæ, vt dictum est in declaratione tertiæ cõclusionis. Ad tertium dicendum, quòd nullus vnquam habuit gratiam, nisi per fidem Christi explicitã, vel implicitam. Per fidẽ autem Christi pertinet homo ad nouum testamentum. Vnde quibuscunq; fuit lex gratiæ indita, secundum hoc ad nouum testamentum pertinebant. Vnde dicimus verè, quòd Abel, Noe, Abraham, Moyses, & cæteri patres testamenti veteris fuerunt Christiani. ¶ Quæritur præterea iuxta præmissa. 27. Vtrùm lex noua legem veterem impleat? Ad quod dicendum quòd non. Nam quicunque contra legem agit, legem non implet: sed Christus in aliquibus contra legem fecit, ergo eam non impleuit, & per consequens lex noua à Christo data, non est legis impletiua. Probatur minor. Christus enim tetigit leprosum, vt dicitur Matthæ. 8. quod erat contra legem Leuiti. 5. Similiter etiam Iudæi dicebant illum non custodire Sabbatum. Vnde & Ioann. 9. scribitur, Non est hic homo à Deo, qui sabbatum non custodit. Secundò, quia contrarium non est impletiuum sui contrarij: sed Dominus in lege noua proposuit quædam præcepta contraria præceptis veteris legis: ergo lex noua non est veteris impletiua. Probatur minor. Dicitur enim Mat. 5. Audistis quia dictum est antiquis, Quicunque dimiserit vxorem suam, facit eam mœchari. Et idẽ patet in prohibitione iuramenti, talionis, & odij inimicorum. Tertiò. Lex noua euacuat & excludit obseruantiam legis veteris, ergo non est veteris impletiua. Antecedens patet auctoritate Apostoli ad Gala. 5. dicentis, Si circuncidamini, Christus vobis nihil prodest. Quartò, quia præcepta legis distinguuntur in moralia, iudicialia, & cæremonialia: sed de impletione iudicialium & cæremonialium non fit mentio in lege noua: ergo lex noua non est veteris impletiua. In oppositum est auctoritas Christi dicentis, Non veni soluere legem, sed implere. Matthæ. 5. Ad quæstionem dicendum, quòd non est dubium Christum impleuisse legem, & per consequens legem nouam ab eo datam, esse veteris impletiuam. Sed modus, per quem hoc factum sit, non assignatur ab omnibus vno modo. Quidam enim dicunt, quòd Christus legem impleuit, quia moralibus præceptis consilia apposuit, & præcepta magis elucidauit: sed & figuris cæremonialium veritatẽ apposuit, & eam seipso suscepit. Sic dicit sanctus Tho. libr. 4. sententiarum. distin. 1. art. pe. quæstio. 2. ad primum, quòd quidam quasi exponentes dicunt, q̃ in lege quædam erant per modum promissi obseruantibus legem, & vtraque impleuit Christus, & lex noua ab eo data. De præceptis patet. Nam impleuit moralia, ea obseruando perfectè, & ad obseruationem eorum alios incitando. Vnde Matt. 19. dicit, Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Secundò ea impleuit, sanum intellectum eorum declarando, & errorem Pharisæorũ circa hoc excludendo. Tertiò ea impleuit, cõsilia apponẽdo, quæ faciunt ad perfectiorẽ mandatorũ obseruationem. Perfectiùs enim impleuit hoc mãdatum Nõ occides, Qui nõ irascitur fratri, quã qui nõ occidit actu. Præcepta etiã iudicialia impleuit Christus, eorũ rigorẽ per misericordiã temperando, in quibusdã per seipsum, vt est illud, Volenti tecum in iudicio cõtẽdere, & tunicã tollere, da ei & palliũ. Matt. 5. Et illud: Diligite inimicos vestros, & benefacite his, qui oderunt vos. In alijs verò dimittit tẽperamẽtũ ministris suis, scilicet, prælatis ecclesiasticis, & principibus terrenis catholicis, vt ꝯ talibus ordinẽt secũdũ q̃ viderint expedire communitati fideliũ. Et istud nõ fuit destruere legem sed magis implere: sicut nõ destruitur puer quãdo fit vir. Licèt enim trãseat pueritia, tñ remanet melior status eiusdẽ personæ, mutata ætate. Impleuit etiã Christus præcepta cæremonialia: assumpsit enim circũcisionẽ in seipso, & baptismũ instituit, qui circũcisione melior, vtilior, & cõmunior est. Licèt autẽ corporalẽ vnctionẽ non acceperit in regẽ vel sacerdotẽ, vnctus tamẽ est spiritualiter à patre, iuxta illud, Vnxit te Deus tuus &c. Psal. 44. Impleuit etiam sacrificia: nã agnũ paschalem cũ discipulis comedit. Matth. 16. & iuge sacrificiũ obtulit, cũ pro nobis in cruce pepẽdit, & cùm Eucharistiã instituit, quæ pro viuis & defunctis quotidie offertur. Impleuit etiã obseruantias de cibis in lege prohibitis, abstinẽdo ab spiritualibus immũditijs, quæ per cibos prohibitos signabantur. Dimisit etiã facultatẽ ministris ecclesiæ de aliquibus abstinẽtijs faciẽdis pro loco & tẽpore. Secundò, vt dicũt, impleuit Christus legẽ quãtũ ad promissa. Nã seruãtibus legẽ veterẽ, ꝓmittebãtur terrena bona, vt patet Deut. 28. seruãtib⁹ tñ euãgeliũ promittũtur bona spũalia & æterna. vt Matth. 19 Oĩs q reliquerit domũ, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios propter nomen meum, centuplum accipiet in præsenti, & præterhæc recipiet vitã æternã in futuro. Impleuit etiã

Christus

Christus prophetas, qui principaliter de aduentu eius locuti sunt, nascendo, conuersando in mundo, moriendo, & resurgendo, & alia opera nostrę salutis faciendo, Propterea imminente passione dixit, Oportet impleri ea, quæ scripta sunt in lege & prophetis & Psalmis de me. Lucæ. vigesimo quarto. Ex quibus patet, per quem modum Christus legem impleuit, & per consequens quomodo lex noua est impletiua veteris. Sic dixit Nicolaus in postilla Matthæi quinto. Licet autem eius dicta firmam veritatem habeant de impletione præceptorum moralium promissorum & prophetarum, tamen nullo modo videtur verum, quòd lex noua impleat veterem quo ad præcepta cæremonialia & iudicialia. Nam, sicut dictum est, lex illa non videtur esse impletiua alteri⁹, quę illam reuocat, & ei repugnat: huiusmodi autem est lex noua euangelica respectu veteris, quantum ad præcepta cæremonialia, & iudicialia: non ergo quantum ad hæc præcepta dicetur eam implere. Ideo aliter potest dici, quòd legem implere potest dupliciter contingere. Vno modo faciendo quod in ea iubetur. Alio modo exhibendo quod in ea promittitur. Vnde Augustinus cõtra Faustum, Impletur inquit lex, cùm fiunt ea, quæ ibi præcepta sunt, vel cùm exhibentur quæ sunt prophetata. Similiter dicitur lex dupliciter solui, vel cum præcepta non implentur, vel cum promissa non exhibentur. Illud autem quod in lege, pmittitur, principale est, propter quod præcepta dantur. Sicut autem quod est principale in re dicitur tota res. vt scribitur libro nono Ethicorum. ita cùm principale in re destruitur, res dicitur destrui, cum autem impletur dicetur impleri. Christus autem erat promissus in lege. Vnde cũ se exhibuit nascendo, conuersando, moriẽdo, impleuit quod promiserat, & de eo prophetatũ fuerat Esai. 7. Mich. quinto. Baruch. 3. Esai. 53. Esaiæ enim septimo. fuerat prophetatũ, Ecce virgo concipiet & pariet filium &c. Quod in Christi natali impletum est. Michęæ verò. 5. etiam locus natiuitatis eius est assignatus, cum dicitur. Et tu Bethlehẽ Efrata nequaquã minima es in principibus Iuda. Ex te enim exiet, qui regat populum meum, egressus eius à dieb⁹ æternitatis. Quod est in Christi natiuitate impletum, qui natus est in Bethlehem Iuda, vt apparet Matthæ. secundo. & Lucæ. secundo. Christi verò conuersatio per Baruch prophetata est, cũ dicitur. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. Baruch. tertio. Quod Christus impleuit cum hominibus conuersando. Quæ verò ad passionem pertinent Esaias manifestè proloquitur, dicens, Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Et vlterius, Oblatus est, quia ipse voluit Et tanquam agnus coram tondente se obmutuit. Esai. 53. vbi multa talia ad propositum ponuntur, quæ sunt in Christi passione impleta. Fuit autem conueniens quòd Christus Iudæis reuelauerit se implesse promissa legis propter multa. Primò vt se Christum esse ostenderet Messiam in lege promissum. Secundò, vt Iudæi sequerentur eum, cognito quòd Messias esset. Tertiò, vt ei obedirent, & consentirent legis mutationi. Sciebant enim quòd Christus verax esset, & quicquid docuisset, esset veritatis formæ. Vnde per istum modum exhibendo scilicet seipsum in lege promissum Christus legem impleuit, & lex noua dicitur esse veteris impletiua. Non enim dicendum, est quòd Christus venerit, & natus sit vt legem seruaret ad literam. Primò quidem, quia nullus nascitur ad hoc vt legem impleat: quia lex non est finis alicuius hominis, sed ipsa ordinatur ad finem, vt eam seruantes, iusti fiant. Item si aliquis ad hoc natus esset vt legem seruaret, hoc competeret omnibus Iudæis sub lege natis, & non esset Christo speciale: ipse autem dicit, quòd peculiare & speciale sibi quòd venit implere legem, & quòd non præteribit apex neque iota à lege, donec omnia fiant. Quòd autem Christus legem non seruauerit ad literam, manifestum est. Mandauit enim, quòd curatus ab eo grabbatum Sabbato portaret. Ioannis quinto. Prohibuit etiam dare libellum repudij, Matthæi. decimonono. quem tamen lex dari permittebat. Prohibuit etiam dari ad vsuram. Lucæ sexto. quod tamẽ permissum erat in lege, Deuteronomij. decimo quinto. vigesimotertio. & vigesimooctauo. Licebat etiam secundùm legem prosequi inimicitias in capitulo tertio. quinto & tamen ipse prohibuit, dicens, Diligite inimicos vestros, & benefacite his qui oderunt vos, Matthæi quinto. Non ergo intelligit quòd veniebat legem implere quantum ad præcepta, sed quòd non veniebat euacuare promissa legis. Hic autem intellectus literæ concordat, in qua dicitur, Non veni soluere legem, aut prophetas. Si enim intellexisset de solutione legis quantum ad præcepta, dixisset, Non veni soluere legem, & non addidisset, aut prophetas. In lege enim continentur præcepta, in prophetis autẽ promissiones, quæ implẽtur, cũ promissa exhibẽtur. Itẽ in eodem loco subiungit, donec transeat cælũ & terra iota vnũ, aut apex nõ præteribit à lege donec omnia fiant. Hoc autẽ necesse est intelligi de impletione promissorum, non autem præceptorum: omnia enim præcepta implebãtur quotidie à Iudæis. Et confirmatur iste intellectus ex verbis Christi Lucæ. 24. dicentis, Necesse est impleri omnia quæ dicta sunt in lege & prophetis & psalmis de me. Impletionem posuit pro exhibitio-

hibitione & completione promissorum, non pro obseruatione præceptorum. Ad argumẽta in oppositum dicendum est. Ad primum, quòd Christus contra legem egit quantum ad præcepta cæremonialia & iudicialia: vnde & quantum ad hoc eam non impleuit, impleuit tamen eam, exhibẽdo seipsum in lege promissum. Ad secundum dicendum, quòd sicut Augustinus dicit contra Faustum, præcepta Domini non sunt contraria præceptis legis. Quod enim Dominus præcepit de vxore non dimittenda, non est contrariũ ei quod lex præcepit. Nam lex non dicit, Qui voluerit, dimittat vxorem: sed nolebat vxorem dimitti à viro. Quod ex eo patet, quia interposuit moram, vt in dissidium animus præceps libelli conscriptione refractus absisteret. Vnde Dominus ad hoc confirmandum vt non facilè vxor dimittatur, solam fornicationis causam excepit. Et simili ter est dicendum de prohibitione iuramenti, & de prohibitione talionis. Taxauit enim modum vindictæ, vt non procederetur ad immoderatam vindictam, à qua Dominus perfectiùs remouit: cùm ab ira & vindicta monuit abstinere: circa odium verò inimicorum remouit falsum Pharisæorum intellectum, docens nos ita sentire debere, vt culpa habeatur odio, non persona. Ad tertium dicendum, quòd lex noua ideo euacuat cæremonias legis, quia figura erant Christi venturi, quo nato in carne, & passo pro nostra redemptione, non docebat cæremonias obseruari. Ad quartum dicendum, quòd sicut postea dicetur copiosius, præcepta iudicialia & cæremonialia cessauerunt post passionem Christi, & propterea non oportuit in lege noua eorum obseruationem cõmendare. ¶ Quæritur consequenter. 29. Qualiter præcepta legis distinguantur. Ad cuius distinctionis introductionem supponendum est, quòd in lege aliqua ponuntur tanquàm præcepta, & aliqua tanquam ordinantia ad eorum impletionem. Præcepta quædam dantur de his quæ sunt agenda, ad quorum impletionem ex duobus homo inducitur, scilicet ex authoritate præcipientis, & ex vtilitate impletionis, quæ quidem vtilitas est consequentis alicuius boni vtilis, delectabilis, vel honesti, vel fuga mali contrarij. In veteri igitur lege quædam proponuntur, quæ auctoritatem Dei præcipientis indicant. Sicut est illud, Audi Israel, Dominus Deus tuus vnus est. Deuteronomio sexto. Et huiusmodi dicuntur testimonia. Oportuit etiam in lege proponi præmia obseruantibus legem, & pœnas transgredientibus. Sicut est illud, Si audieris vocem Domini Dei tui, faciet te excelsiorem cunctis gentibus. Deuteronomio. 28. Et multa alia huiusmodi sunt Et huiusmodi dicuntur iustificationes, secundum quòd Deus aliquos iustè præmiat, vel punit. Agẽda verò non cadunt sub præcepto, nisi inquãtum habent aliquam rationem debiti. Est autem duplex debitum. Vnum quidem secundum legem rationis. Aliud autem secundùm legem positiuã. Vnde & Philosophus libro quinto Ethicorũ distinguit duplex iustum, scilicet, naturale & legitimum. Debitum autem naturale siue morale est duplex. Dictat enim ratio aliquid faciendum tanquam necessarium, sine quo non potest seruari ordo virtutis, & secũdum hoc dantur præcepta Decalogi, quæ dicuntur moralia, vel naturalia. Quædam verò sunt non necessaria, sed vtilia ad hoc vt seruetur ordo virtutis. vt est illud. Si pignus acceperit vestimentum à proximo tuo, ante solis occasum reddas. Exodi. vigesimosecundo. Et talia propriè dicuntur mandata, prima verò dicuntur præcepta. Iustum autem, quod est ex legis determinatione, est duplex. Nam aut pertinet ad res diuinas, & quantum ad hoc dantur præcepta iudicialia. Quòd autem lex diuina continere debuit præcepta moralia, sic probatur. Lex enim diuina instituta est ad conciliandam inter homines amicitiam. Ad amicitiam exigitur similitudo. Vnde & Ecclesia. capitulo decimotercio. dicitur. Omne animal diligit sibi simile. Deus autem bonus est: ergo conueniens fuit dari præcepta aliqua de actibus virtutum, per quæ homines boni fierent. Virtus enim habentem bonum facit, vt dicitur secundo. Ethicorum. Vnde & Leuit. 19. dicitur, Sancti eritis, quoniã ego sanctus sum. Et huiusmodi præcepta quia ad mores ordinant, dicuntur moralia: & quia à natura indita sunt, dicũtur naturalia. Ex quo patet, quòd lex vetus præsupponit legem naturæ, sicut gratia naturam supponit, & non est aliena ab ea. Ideo autem præcepta etiam naturalia lege positiua diuina tradũtur, quia propter peccá di consuetudinẽ aliquorũ ratio tantũ errauit, ꝙ ea, quæ de se illicita sunt, licita iudicauit. Sicut & in credentes non solùm proponuntur nobis ea, quę excedunt naturalẽ rationem, sicut est, Deum esse trinum, sed etiã quę ratione naturali capi possunt. vt est, Deum esse vnum. Fuit etiã conueniẽs in lege poni præcepta cæremonialia. Quia enim finis diuinæ legis est ordinare homines in Deo, quod nõ solùm fit per actus interiores, sed etiã exteriores: præcepta ordinantia huiusmodi exteriores, præcepta actus dicũtur cæremonialia. Cæremonialia aũt dicũtur, idest, dona Cereris, eo ꝙ Cereri deæ primò ex fructibus oblatiõs ab antiquis offerebãtur. Distinguũtur aũt præcepta hęc à moralib⁹ tãquã ab his, quib⁹ addũtur, & quæ præsupponũt. Licèt enim iure naturali traditũ sit Deum esse colendũ, non tñ determinatus modus colẽdi tradit⁹ erat, sed lex diuina per sensibilia quædam

hoc

hoc inſtituit,& ritum colendi Deũ tradidit: quia humanus animus per ſenſibilia manuducitur ad cognitionem diuinorum. Fuit etiam conueniens iudicialia præcepta proponi: quia ad legem diuinam non ſolùm pertinet ordinare homines ad Deum, ſed etiam inter ſe: quia niſi inter ſe ordinati ſint, ad Deum ordinari non poteſt. Vnde & iudicialia præcepta conueniunt quidem in duobus cum cæremonialibus, & in vno differunt. Primò quidem conueniunt: quia vtraque præſupponũt legem naturæ. Secundò, quia determinant & ſpecificant illam. Sed in hoc differunt, quòd præcepta cæremonialia ſpecificant ius naturæ in pertinentibus ad res humanas. Sunt ergo, vt in ſumma dicamus, in lege teſtimonia, iuſtificationes, præcepta moralia & mandata: item cæremonię atque iudicia. ¶ Quæritur deinceps. 30. qualiter præcepta legis ſubdiuidantur. Pro cuius quæſtionis enucleatione ſciendum eſt, quòd præcepta moralia, ſcilicet, iudicialia, & cęremonialia non eodem modo ſe habent, ideo de eorum ſubdiſtinctione dicẽdum eſt. Et primò dicetur de moralibus præceptis. Secundò de cæremonialibus. Et tertiò de iudicialibus. Circa moralia præcepta ſciendum eſt, quòd etiam ſi nunquam lege ſtatuantur, ex ipſo dictamine naturalis rationis efficaciã habẽt. Quorum triplex eſt gradus. Quædam enim ſunt communiſſima eſt adeò manifeſta, quòd editione non egent, vt ſunt hæc, Bonum eſt agendum, Malum eſt vitandum. in quibus nullus poteſt errare rationis capax. Quædam verò ſunt magis determinata, quorum rationem ſtatim quilibet etiã indoctus de facili videre poteſt, & tamen quia circa huiuſmodi contingit humanum iudicium peruerti, editione egent, & hæc ſunt decem præcepta Decalogi Exodi. 20. conſcripta. Quædam verò ſunt, quorum ratio non omnibus, ſed ſolis ſapientibus eſt manifeſta. Et hæc ſunt præcepta moralia ſuperaddita Decalogo, tradita à Deo per Moyſem, quæ reducuntur ad præcepta Decalogi per modum cuiuſdam additionis ad ipſa. Nam primo præcepto Decalogi prohibetur cultus deorum alienorum, cui ſuperadduntur præcepta prohibitiua eorum, quæ ordinantur in cultum idolorum. Vnde Deuteronomio. 18. ſcribitur, Non inueniatur in te, qui luſtret filium ſuum, aut filiam ſuam, Ducens per ignem: nec ſit maleficus atque incantator, neque pythones conſulat neque diuinos, & quærat à mortuis veritatem. Secundo præcepto prohibetur periurium, cui ſuperadditur prohibitio blaſphemiæ Leuit. decimoquarto. & prohibitio falſæ doctrinæ Deuteronomio. decimotertio. Tertiò verò præcepto ſuperadduntur multa præcepta cæremonialia. Quarto præcepto de honore parentum, ſuperadditur de honoratione ſenum, iuxta illud Leuit. 19. Coram cano capite conſurge, & honora perſonam ſenis. Et vniuerſaliter omnia præcepta inducentia ad reuerẽtiam exhibendam maioribus. Quinto præcepto, quod eſt de prohibitione homicidij, additur prohibitio odij, iuxta illud, Non ſtabis contra ſanguinem proximi tui. Leuit. 19. Et illud. Ne oderis fratrem tuum in corde tuo. Sexto verò præcepto de prohibitione adulterij, ſuperadditur præceptum de prohibitione meretricij, ſecundum illud, Non erit meretrix de filiabus Iſrael. Deuteronomi. 24. Et iterum prohibitio vitij contra naturam, ſecundùm illud, Cum maſculo non commiſceberis. Cum omni pecore non coibis. Leui. decimooctauo. Septimo autem præcepto de prohibitione furti, adiungitur præceptum de prohibitione furti vſuræ, ſecundùm illud, Non fœnerabis fratri tuo ad vſuram. Deuteronomio. 18. & prohibitio fraudis, ſecundùm illud. Non habebis in ſacculo diuerſa pondera. Deuteronomio. 25. Et vniuerſaliter omnia, quæ ad prohibitionem calumniæ & rapinæ pertinent. Octauo verò præcepto, quo prohibetur falſum teſtimonium, additur prohibitio falſi iudicij, ſecundùm illud, Nec in iudicio plurimorum acquieſces ſententiæ, vt à veritate deuies. Exod. 23. Et prohibitio mendacij. Sicut ibi ſubditur, Mendacium fugies. Et prohibitio detractionis, ſecundùm illud Leuitici. decimonono. Non eris criminator & ſuſurro in populis. Alijs duobus præceptis nihil additur: quia per ea vniuerſaliter omnis mala concupiſcentia prohibetur. Conueniunt autem hæc præcepta ſuperadditа cum cæremonialibus & iudicialibus, quia & hæc & illa ſuperadduntur præceptis moralibus. Sed in hoc differunt, quia præcepta ſuperaddita, de quibus dictum eſt, ex inſtinctu rationis addun tur: præcepta verò cæremonialia & iudicialia ſuperadduntur ex diuina inſtitutione. Circa cæremonialia verò præcepta ſciendum eſt, quòd cum illa ordinentur ad cultum Dei, in ipſo cultu conſiderati poſſunt, ipſe autem cultus conſiſtit ſpecialiter in ſacrificijs, quæ Iudæi ob reuerentiam offerunt. Et ideo inter cæremonias legis præcipuè computantur ſacrificia, per quæ animalia quadrupedalia, & volatilia, panis, vinum, oleum, thus, & ſal, & alia quædam Deo offerebantur. Inſtrumenta autem colendi, ad ſacramenta pertinent, ſicut eſt Tabernaculum, vel templum in lege veteri inſtitutum, & vela tabernaculi vel templi diſtinctiua, imagines cherubin ſculptæ, & arca, propiciatorium, candelabrum, & menſa, & duplex altare, cortinæ, ſaga cilicina, pelles arietum rubricatæ, & pelles hyacinthinæ, quę erant tegumenta tabernaculi. Ad ſacra etiam pertinent dies feſti, ſicut ſunt neomeniæ, feſta

Phaſe,propiciationes tabernaculorum,Sabbatũ, & omnes dies feſti in lege inſtituti.Ex parte autẽ colentium duo poſſunt conſiderari,ſcilicet eorũ inſtitutio ad diuinum cultum,quod fit per quandam conſecrationem vel populi,vel miniſtrorũ: & ad hoc pertinent ſacramenta legis, cuiuſmodi eſt Circunciſio,agni paſchalis comeſtio, purificatio eorum,qui tangebãt mortuum vel leproſum. Item & ſacerdotis vitula ruffa.Item & purificatio domus leproſæ,& raſio pilorum,lauatio ſacerdotum,qui erant ingreſſuri tabernaculum.Item abſterſio Leuitarum,Luſtratio, vnctio corporalis, & oblationes maiorum & minorum ſacerdotum vt habetur Leuit.8.& Leuitarum.vt habetur.Numer.8.Ad quod etiam pertinent ſpecialia veſtimenta,quæ deputabantur ſacerdotibus maioribꝰ & minoribus. De quibus habetur. Exod.28.Ad quod etiam pertinet quod Leuit. 21. prohibetur aliquis à ſacerdotio,ſi habuerit maculam,ſi fuerit cæcus,vel claudus, vel habuerit alios corporales defectus:omnia enim hæc pertinent ad ſacramenta legis. Poteſt item conſiderari ex parte colentium ſingularis eorum conuerſatio,per quam diſtinguuntur ab ijs, qui Deum non colunt. Et ad hoc pertinent cæremoniæ, quæ vocantur obſeruantiæ,cuius modi ſunt,prohibitio ab eſu quorũ dam animalium & volatilium, & terreſtrium, & aquatilium.De quibus habetur Leuit.11.Item prohibitio eſus ſanguinis aut adipis,& prohibitio de coctionis hædi lactis matris ſuæ, ſicut habetur Exod.23.Et prohibitio eſus primorum fructuum, qui naſcuntur ex arbore , ſicut habetur Leuit.19. Ad hoc etiam pertinet quod dicitur eodem capi. Veſtem,quæ ex duobus texta eſt, non indueris. Et Deutero.22.Non induetur mulier veſte virili, & vir non induetur veſte fœminea. Et infrâ, Nõ indueris veſtimento, quod ex lana linoque contextum eſt. Ad hoc etiam pertinet,quod præcipitur Deuterono. 6. quòd Iudæi ligarent præcepta Dei in manu ſua, & quòd ſcriberentur in limine oſtiorum,& per angulos palliorum facerent fimbrias,in quibus ponerent vittas hyacinthinas in memoriam mandatorum Dei, vt habetur Num. 15.Ad hoc etiam pertinet,quod Dominus prohibet Deutero.22.dicens,Si ambulaueris per viam, & inueneris nidum auis, non tenebis matrem cũ filijs.Et Deutero.15.Non alligabis os bouis triturantis.Et Leuit. 19. Iumenta tua non facies coire cum alterius generis animantibus.Ad hoc etiam pertinet,quod Leuit.19.dicitur.Agrum non ſeres diuerſo ſemine.Et Deuter.22. Non ſeres vineam tuam altero ſemine , & non arabis in boue ſimul & aſino.Ad hoc pertinet prohibitio ab auro & argento , & quibus fabricata ſunt idola,& ab alijs, quæ in idolorum domibus inueniuntur,ſicut habetur Deutero.7. Et quod egeſtiones humo operirentur.Deuter.23. Ad hoc etiam pertinet quod ſacerdotibus prohibetur amicorum funeribus intereſſe,& accipere meretricem in vxorem , ſicut habetur Leuit.21.Sunt ergo cæremoniarum legis quatuor differentiæ.Quia aut ſunt ſacramẽta,vel obſeruantiæ.Circa iudicialia verò præcepta ſimiliter dicendum eſt. Cùm enim lex ſit quædam regula & ars humanæ vitæ inſtituendæ vel ordinandæ,ſicut in quacunque arte eſt certa diſtinctio regularum artis:ita in quacunque arte eſt certa diſtinctio præceptorum legis: alias enim confuſio præceptorum vtilitatẽ legis excluderet. Et ideo dicendum eſt,quòd præcepta iudicialia,per quæ ordinantur homines inter ſe,diſtinctionẽ habent ſecundùm diſtinctionem humanæ ordinationis. Quadruplex autem ordo in aliquo populo inueniri poteſt,ſcilicet , principum populi ad ſubditos,ſubditorum inter ſe,& eorum qui ſunt de populo ad extraneos:item quartus ad domeſticos,ſicut patris ad filium,vxoris ad virum , & domini ad ſeruum.Et ſecundum hos ordines diſtinguuntur præcepta iudicialia veteris legis. Quædam enim præcepta dantur de inſtitutione principum & officiorum.Et hęc eſt vna pars iudicialium præceptorum,ſicut eſt illud, Prouide de omni plebe viros ſapientes.&c.Exod.18. Et illud. Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenioribus Iſrael. Numer.11.Et illud.Non accipietis munera quæ excęcant etiam prudentes,& ſubuertũt verba iuſtorũ. Exod.23. Et illud. Hoc erit ius regis,qui imperaturus eſt vobis.Filios veſtros tollet &c.1.Regũ.8, Quædam etiam præcepta dantur in lege pertinẽtia ad communicationem inter ciues,vt puta,emptiones & venditiones,iudicia & pœnas,& huiuſmodi.Et hæc eſt ſecunda pars iudicialium præceptorum,cuiuſmodi eſt illud,Ingreſſus vineã proximi tui comede vuas quantum tibi placuerit. Deutero.23.Et illud. Homo cùm mortuus fuerit abſque filio,ad filiam eius tranſibit hæreditas.Numer.27.Ad hoc etiam pertinet, quod Dominus mandauit, quòd poſſeſsio vendita reuerteretur ad venditorẽ quinquageſimo anno Iubilei.vt patet Leuit.22.Et illud,Cui debetur aliquid ab amico vel proximo ac fratre ſuo , repetere non poterit,quia annus remiſsionis eſt.Deuteron. 15.Et illud.Si præſente Domino animal mutuatũ mortuum fuerit, reddere non tenetur qui accepit Exod.22. Et illud. Cùm repetes a proximo tuo rẽ aliquam quam debet tibi , non ingredieris domũ eius,vt pignus auferas. Et iterum. Non pernoctabit apud te pignus,ſed ſtatim reddes ei. Deutero. 24.Ad hoc etiam pertinet,quod Exod.22.dicitur quòd in amiſsione depoſiti ſtatur iuramento eius apud quem depoſitum eſt.Et illud.Non morabi-

tur

tur opus mercenarij tui apud te vsque mane. Leuit.19. Et quod mandatur in lege Deuterono.17. quòd irent ad vnum locum expetituri iudicium de dubijs suis. Et quod Deutero.19. dicitur. In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum. Ad hoc etiam pertinet, quod Exod.22. mãdatur, quòd fur restituat quinque boues pro vno boue: & quatuor oues pro vna oue. Et quòd lapidari mãdauit Dominus eum, qui collegerat lignũ in Sabbato. Nume.15. Et eum qui comessationibus vacabat. &c Deutero.21. Ad hoc etiam pertinet, quod Deutero.25. dicitur. Si eum qui peccauerit dignũ viderint plagis, prosternent, & coram se facient verberare. Et quòd is, qui nolebat accipere vxorem fratris sui defuncti, soluebat calceamentum de pedibus suis, & expuebant in faciem eius Deutero.25. Et quod dicitur Leuit.20. Qui maledixerit patri suo & matri suæ, morte moriatur. Et qđ dicitur Exod.21. Oculum pro oculo, dentem pro dente. Et ibidem. Bos lapidibus obruetur, qui occiderit virum aut mulierem. Et quod Leuit.20. dicitur. Mulier, quæ succubuerit iumento cuilibet, simul interficiatur cum eo. Ad hoc etiam pertinet, quod Deutero.21. mandatur, quòd quando inuentum fuerit cadauer occisi hominis, & ignorabitur cædis reus, seniores propinquioris ciuitatis tollent vitulam de armento, quæ non traxit iugum, nec terram scidit vomere, & ducent ad vallẽ asperam atque saxosam, quæ nunquam arata est, nec sementa recepit, & cædent in ea ceruices vitulæ. Hæc enim & omnia talia ordinant conuersationem ciuium inter se, atque in secundo genere præceptorum iudicialium ponuntur. Quædam præcepta etiam dantur pertinentia ad extraneos puta, de bellis contra hostes, & de susceptione peregrinorum & aduenarum, & hæc pertinẽt ad tertiam partem iudicialium præceptorum, cuiusmodi est, quod Deutero.23. mandatur, quòd Ammonites & Mohabites etiam post decimam generationem non intrabunt in ecclesiam Domini in ęternum. Et quod de Idumęis dicitur ibidem. Nõ abominaberis Idumęum, quia frater tuus est. nec AEgyptium, quia aduena fuisti in terra eius. Et ibidem, quòd eunuchus, & natus ex scorto non ingrediantur ecclesiam Domini. Et quod statuitur Exod.22. Aduenam non contristabis, neque affliges eum. aduenæ enim & ipsi fuistis in terra AEgypti. Et. 23. Peregrino molestus non eris. Scitis enim aduenarũ animas, quia & ipsi peregrini fuistis in terra AEgypti. Ad hoc etiam genus pertinet, quod Deuteron.23. permittitur, vt alienis ad vsuram possit mutuari. Et illud, quod Deuteron. 20. mandatur, quod de ciuitatibus hostium captis omnes interficerent, & tamen arbores fructiferas non succiderent. Ad hoc etiã pertinet, quod Deutero.20. mandatur, quòd imminẽte prælio aliqui domum remittantur, putà qui ędificauit domum nouam, qui plantauit vineam, vel qui despondit vxorem, & quòd formidolosi & pauidum cor habentes, à labore prælij excusabantur. Omnia em hæc ordinant modum, qui cum hostibus & peregrinis erat seruandus. Quædam verò præcepta dabantur in lege ad domesticam conuersationem pertinentia, sicut de seruis, vxoribus, & filijs, & hæc est quarta pars iudicialium præceptorũ. Ad hoc genus pertinet, quod Exod.21. dicitur, quòd serui septimo anno liberi ascenderent. Et quod mandatur Deutero. 23. vt non tradatur Domino suo seruus ab illo, ad quem confugerit. Et quod dicitur Exod.21. quòd qui percusserit seruum suum vel ancillam virga, si vno die superuixerit, nõ subiacebit pœnæ, quia pecunia illius est. Et quòd lex permisit quòd venderet filiam suam in famulam vel ancillam. Et quod Deuter.21. mandatur, quòd pater ducat filium suum ad seniores ciuitatis puniendum. Ad hoc etiam pertinet, quod Deutero. 21. conceditur Iudæis, vt captiuas alienigenarum ducere possint vxores. Et Deutero.25. mandatur quòd si aliquis esset mortuus absque liberis: vxorem ipsius frater eius acciperet. Et quod Deuter. 24. permittitur, quòd aliquis posset vxorẽ dimittere scripto libello repudij, & quòd etiã vlteriùs eam recuperare non posset. Ad hoc etiam pertinet sacrificium Zelotypi ad inuestigandum vxoris adulterium, sicut scribitur Nume.5. Hæc enim omnia pertinent ad conuersationem domesticã, quæ est inter virum & vxorem, patrem & filium, dominum & seruum, & pertinet ad quartum genus iudicialium præceptorum. Vt ergo dicamus in summa, eorum, quæ lege præcipiuntur, hæc differentia est. Nam aut præcipiuntur mores, aut cæremoniæ, aut iudicia. Præceptorum verò, quæ de moribus sunt, quædam sunt communia, quatenꝰ tamen omni homini intellectum habenti. Alia sunt minus communia adhuc, vt solis sapientibus manifesta. Cæremoniarum verò quædam sunt sacrificia, alia sacramenta, & aliæ vocantur obseruãtiæ. Iudiciorum verò quædam sunt principis ad populum, & econtra. Quædam ciuium inter se. Quædam populi ad hostes & peregrinos. Quædã inter domesticos. ¶ Quæritur adhuc. 31. Vtrùm præcepta moralia legis semper maneant, & sint indispensabilia? Pro istius quæstionis declaratione est notandum, quòd inter ius naturale & legitimum siue positiuum hæc differentia reperitur, vt colligitur ex Aristot. lib.5. Ethicorum. & Gratianus probat.5. distinctio. cap.1. & ostenditur in capitul. fina. extra. de consue. quòd naturale eius immutabile est, ius autem legitimum mutabile. Cũ ergo præcepta moralia de iure naturali sint, vt su

prà dictum est, præcepta verò cæremonialia & iudicialia de iure naturali habeant vim solùm ex legis institutione, inde est, quòd præcepta moralia immutabilia sunt, præcepta verò cæremonialia & iudicialia mutabilia sunt, imò & mutata sunt. Pro declaratione primi ponuntur aliquæ propositiones. Prima est. Ius naturale apud omnes idem est. Probatur hæc propositio auctoritate Isidori in cap. ius naturale. 1. distinctio. dicentis. Ius naturale est commune omni nationi. Et auctoritate Aristotel. 5. lib. Ethicorum, dicentis. Ius naturale apud omnes homines idem est. Sicut ignis hic & in Persis vrit. Secũda propositio est. Quòd ius naturale à corde hominis aboleri non potest. Probatur Augustini auctoritate in secundo. confes. dicẽtis. Lex tua scripta est in cordibus hominum, quã nulla quidem delet iniquitas. Tertia propositio est. Quòd ius naturale immutabile est. dicitur eẽ 5. distinctio. cap. 1. Naturale ius ab exordio rationalis creaturæ est, nec variatur tempore, & immutabile permanet. Hæc ibi. Quarta propositio est, quòd naturale ius per legem positiuam explicari potest, sed per eam deleri non potest. Secunda pars probatur. In speculatiuis enim ex falsitate cõclusionis non falsificatur principium, ergo in practicis ex institutione legis positiuæ non potest tolli naturale ius. Et confirmatur, quia consuetudo, quæ habet vim legis quantuncunque longæua & diuturna non potest auferre naturale ius. vt in cap. fin. de consuetudine. & in cap. consuetudinis. 6. distin. vbi sic dicitur, Consuetudinis vsuſq; longæui non vilis auctoritas est, verum non vsq; adeo valitura, vt rationem vinçat. Hæc ibi. Ergo nec lex positiua delere poterit naturale ius. Et pterea omnis lex primitiua deriuatur à lege naturali, quæ si non concordet, lex non est. vt in ca. erit autem lex. quarta. distinctio. ergo per legem positiuam lex naturalis, aut naturale ius tolli non potest. Quòd autem explicari possit, patet sic. Ius enim naturale communiter disponit de rebus agẽdis, sed per legem positiuam particulariter agenda disponuntur, ergo lex positiua explicat naturale ius. Et declaratur exemplo. Ius enim naturale dictat parentes esse venerandos, & quia contra honorem parentum quandoque opere filij peccant, inde est, quòd lege positiua humana pœna imponitur Parricidis. Item inferentibus manus in parentes, & eis, qui iniuriam grauem eis fecerint, si criminaliter eos decussauerint ḋ causa, quæ non sit aduersus Principem vel rempub. si vitę parentum fuerint insidiati, si vxori vel concubinæ patris se immiscuerint, & multa alia, quæ continentur in authen. vt cum de ap. cog. §. causas. columna quinta. hæ enim leges imponentes pœnã dehonoranti parentes in hoc confirmãt & explicant naturale ius, quo præcipitur, vt parentes honorentur. Similiter sunt aliæ leges punientes diuinationes, idololatriam, auguria, & sortilegia, quæ sunt contra honorem Dei, & aliæ sunt punientes homicidia, adulteria, furta, & falsa testimonia, quæ omnes explicant naturale ius, & præcepta Decalogi hæc vitia prohibentia. Quinta propositio est. Sicut lex positiua humana non potest tollere naturale ius: ita non potest illud instituere. Patet. Illud enim dicitur institui per legem positiuam, quod ab ea vigorem recipit: sed ius naturale nõ recipit vigorem à lege positiua, igitur &c. Probatur minor. Illud enim ius non recipit vigorem à lege positiua, quod obligat ante legis editionem: sed ius naturale obligat antequam lex positiua. igitur. &c. Probatur minor. Quoniam naturale ius incipitur ab exordio rationalis creaturæ. vt dicitur. 5. distinctio. capitul. 1. ius autem positiuum non tunc incepit, sed post temporum decursum: non igitur naturale ius à lege positiua accepit institutionem. His præmissis ponuntur tres conclusiones. Prima est. Præcepta Decalogi quia de iure naturali sunt, apud omnes obligant. Secũda conclusio est. Præcepta Decalogi antequam esset lex Moysi, erant obligatoria. Et similiter lege abrogata, obligatoria sunt. Tertia conclusio. Præcepta Decalogi sunt indispensabilia. Prima conclusio quo ad primam partem sic probatur. Illa præcepta, quæ pertinent ad bonos mores rationi conuenientes dicuntur esse de iure naturali sed huiusmodi sunt præcepta Decalogi, igitur &c. Quòd autem præcepta Decalogi ad mores pertineant rationi conuenientes, patet per singula discurrendo. Secunda pars sic probatur. Vbi est idẽtitas causæ obligationis in præceptis Decalogi. omnes enim homines habent dictamen rationis sicut & habent eandem naturam: ergo apud omnes homines æqualiter obligant. Secunda cõclusio sic probatur. Manente causa obligationis legis, manet obligatio eius: sed antequàm lex Moysi esset instituta & etiam post eius, abrogationem manet causa obligationis præceptorum moraliũ, ergo ante legis institutionem & post eius abrogationem præcepta Decalogi æqualiter obligant. Minor sic probatur. Idem enim dictamen rationis est ante legem & post legem, quo ratio indicat vnum Deum esse colendum, parentes esse venerãdos, furta, adulteria, homicidia, falsa testimonia esse vitanda. Tertia conclusio sic probatur. Illa præcepta sunt indispensabilia, quæ continent ipsam conseruationem boni communis & ordinẽ iustitiæ & virtutis: sed huiusmodi sunt præcepta Decalogi, ergo sunt indispensabilia. Maior sic exponitur. In præceptis enim dispensatio fit, quoniam occurrit aliquis particularis casus, in quo si

verbũ

verbum legis obseruaretur, repugnaret intentioni Legislatoris, intentio autem Legislatoris ordinatur ad bonum commune, & ad ordinem iustitiæ & virtutis. Si ergo aliqua præcepta sint, quæ contineant ipsam conseruationem boni communis, vel ordinem iustitiæ & virtutis, huiusmodi præcepta continent intentionem Legislatoris, & ideo indispensabilia sunt. Sicut si poneretur præceptum, quòd nullus noceret reipublicæ, vel malè ageret, huiusmodi præceptum esset indispensabile. Sed si aliqua præcepta darentur ordinata ad hæc, quibus determinentur aliqui speciales modi in quibus nocetur reipublicæ, in talibus præceptis dispensatio posset fieri, quantum per omissionem talium præceptorũ in aliquibus casibus non fieret præiudicium præceptis, quæ continent intentionem Legislatoris, putà, si ad custodiam ciuitatis statueretur, quòd aliqui ciues vigilarent, posset cum eis dispensari propter maiorem vtilitatem. Præcepta autem Decalogi continẽt ipsam intẽtionem Legislatoris Dei. Nam præcepta primæ tabulæ continent ipsum ordinem ad bonum commune & finale, quod est Deus. Præcepta autem secundæ tabulæ continent ipsum ordinem iustitiæ inter homines obseruandę, vt scilicet nulli fiat indebitum, & cuilibet reddatur debitum, & ideo præcepta Decalogi sunt omnio indispensabilia. Et hæc fuit sententia sancti Thomæ. prima secundæ. quæstion. 100. articul. 8. Scotus tamen libro tertio. senten. distinction. 37. dicit, quòd duo præcepta primæ tabulæ sunt de lege naturæ, strictè sumendo legem naturæ. De tertio verò præcepto dubitat, vt an id quod est morale sit de lege naturæ. De præceptis verò secundæ tabulæ dicit, quòd non sunt de lege naturæ strictè sumendo prout illa dicuntur esse de lege naturæ, quæ sunt prima principia nota ex terminis, vel conclusiones necessariò sequentes ex eis. Sunt tamen de lege naturæ largè sumendo, quia scilicet sunt multum consona illi legi, licèt non sequantur necessariò ex principijs practicæ, quæ sunt nota omni intellectui apprehendenti ex terminis. Sed contra sententiam tenentem præcepta omnia esse indispensabilia obijcitur primò, quia contra legẽ Decalogi est occisio innocentis: Sed Deus præcepit Abrahæ quòd occideret filium suum innocẽtem vt habetur Gen. 23. ergo præcepta Decalogi mutabilia & dispensabilia sunt. Secundò, quia cõtra præcepta Decalogi est furtum, & tamen Deꝰ præcepit Iudæis, vt mutuata ab AEgyptijs vasa surriperent, vt habetur Exod. 12. Tertiò, quia fornicatio etiam in Decalogo prohibita est, & tamẽ Deꝰ præcepit Oseæ, vt acciperet mulierem fornicariã & ex ea faceret filios fornicationum. Oseæ. 1. Vnde patet, præcepta Decalogi mutabilia, & dispensabilia esse. Quartò adhuc, quia obseruatio sabbati continetur inter præcepta Decalogi, sed in hoc præcepto fuit dispẽsatum. Dicitur enim Machabæorum. 2. Et cogitauerunt in die illa dicentes. Omnis homo qui venerit ad nos in bello in die sabbatorum, pugnemus aduersus eum. Et præter ea hodie non solùm non tenemur obseruare sabbatum, sed etiam si quis obseruaret, diceretur iudaizare. vt in cap. peruenit. de consec. distinct. 3. Ergo saltem hoc pręceptum mutabile erat, & mutatum fuit. Quinto, Sicut se habet homo ad legẽ humanam, ita se habet Deus ad legem diuinitus datam: sed homo dispensare potest in lege quam tulit, vel ipse, vel alius habens parem potestatem. vt in cap. innotuit. de elect. & in capit. non debet. de consang. & affi. cum alijs. ergo cum præcepta Decalogi à Deo sint instituta, videtur quòd saltẽ Deus in eis possit dispensare. Et vlterius, cũ prælati, & præsertim Papa vice Dei fungatur in terris videtur, quòd in præceptis Decalogi possit dispẽsare. Ad primum horum quidam dicunt, qꝫ Deus non iussit Isaac innocentem occidi ea intentione vt innocens occideretur, sed vt fides & obedięntia Abrahæ probaretur. Cuius signum est, quòd probata eius obedientia, prohibitus est extẽdere manum suam in puerum. vt dicitur Gen. 23. Vnde contra præceptum de occisione innocentis dispẽsasse non est dicendus. Alij dicunt, quòd præcepto Decalogi non prohibetur quæcunque occisio, sed iniusta, & indebita. Augustinus dicit in. 1. lib. De libero arbitrio, & in epistola ad Publicolam. & latè tractatur. 23. quæstio. 5. Alias enim iudices, qui malefactores occidunt, contra præceptum Dei agerent, quod absurdum est. Deus autem actor est vitæ & mortis. vt dicitur. 1. Regũ. 1. Et ideo si quis de mandato Dei aliquem occidat, homicida dicendus nõ est. Vnde licèt Abraham occidisset filium vt Deo iubenti obtemperaret, reus homicidij non haberetur, neque Deus in pręcepto suo dispensare diceretur. Lex enim prohibet occisionem hominis iniustam: sed occisio facta de mandato Dei semper iusta est. Ad secundum dicendum, quòd filij Israel surripientes vasa AEgyptiorum, non commiserunt furtũ. Tum quia vasa debebantur sibi propter seruitiũ, quod AEgyptijs fecerant, & quia non erat sibi via conueniens consequendi debitum per viam iuris, potuerunt propria auctoritate recompensationem sui debiti accipere. Tum etiam, quia accipere rem alienam vel occultè vel manifestè auctoritate iudicis hoc decernentis, nõ est furtum, quia iam fit sibi debitum per hoc, quòd sententialiter sibi est adiudicatum. sicut dicit. S. Thom. secunda secundæ. quæstion. 66. articulo quinto. ad primum. Potest etiam dici, quòd filij Israel non commiserunt furtum,

furtum, quia furtum est contractatio rei alienæ in uito domino. vt Insti. de furt. §. furtum. Deus autem est vniuersalis dominus omnium quę sunt in vniuerso. Vnde Psal. 23. dicitur, Domini est terra & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo. Si ergo de mandato Dei, qui primus & præcipuus dominus est aliquid accipiatur furtum non committeretur, sicut etiam nec committeretur, si de mandato hominis domini acciperetur. Iudęi ergo rapientes vasa AEgyptiorum non inuito, sed volẽte domino, vero & prẽcipuo, qui Deus est, furtum non commiserunt. Ad tertium dicendum, quod Osee accipiens mulierem fornicariam non est mœchatus. mœchia enim est accessus ad alienam: qui autem accedit ad aliquã de mãdato Dei, ad alienam non accedit. Si enim lex humana potest facere suam quæ ante nõ fuerat sua, sicut mulier quæ erat in quinto gradu consanguinitatis vel affinitatis reputabatur secũdùm antiqua iura illegitima ad contrahendum, & per consequens si alicui iungeretur quinto gradu sibi attinenti, dicebatur aliena, & tamẽ nouo iure statutum est in capit. non debet. de consang. & affi. quòd talis sit persona legitima ad contrahẽdum, & per consequens quòd eam accipiens non dicatur fornicator, sed maritus. A fortiori igitur lex diuina potest & potuit legitimare personas ad cõtrahendum, & similiter mandatum diuinum. Vnde quanquam mulierem aliquis accipiat de mandato diuino siue coniugatam, siue solutam, siue quancunque aliam, fornicator non dicetur, sed maritus. Vel potest dici, quòd Deus mandauit Oseæ, vt acciperet mulierem fornicariam, nõ quidem fornicario coitu, sed quòd cum ea contraheret matrimonium, & esset sibi legitima vxor: qđ fieri potuit sine dispensatione Dei. Sicut & nunc si aliquis vxorem fornicariam in vxorem acciperet, non peccaret, imò & mereretur, neque ad hoc esset necessaria aliqua dispensatio. Ad quartũ dicendum, quòd Machabæi excogitantes se defendere sabbato, non dispensarunt in sabbati obseruatione, sed potiùs interpretati sunt præceptum de sabbati obseruatione, ostendentes, quòd nõ intelligitur violare sabbatum, qui facit opus, quod est necessarium ad salutem humanam, vt Dominus ostendit Matth. 12. Quòd verò hodie obseruatio sabbati nõ sit, ideo est, quia præceptum de obseruatione sabbati partim erat morale, & partim cæremoniale: morale quidem quantum ad hoc, quod homini deputatur aliquod tempus vitæ ad vacandum diuinis. Sicut enim cuilibet rei necessariæ deputatur aliquod tempus, sicut corporali refectioni, somno, & alijs, sic ratio dictat, quòd spirituali refectioni, qua mens hominis in Deo reficitur, aliquod tempus deputetur. Et sic habere aliquod tempus deputatum ad vacandum diuinis, cadit sub morali præcepto, vnde & quantum ad hoc est immutabile & indispensabile. Est autem præceptum hoc cæremoniale, inquantum specificat & determinat diem sabbati, quod est propter memoriam creationis. Vel propter allegoriam, quia Christ⁹ Sabbato in sepulchro requieuit. Vel propter anagogiam, quia in Sabbato, id est, in æterna beatitudine quiescendum est. Præceptum ergo de sabbati obseruatione ponitur inter præcepta Decalogi quantum ad id quòd est morale, non autem quantum ad id, quòd est cæremoniale: imò quantum ad hoc penitus cessauit. Sunt & aliæ cæremoniæ. Vnde & hodie sabbatum seruãtes, grauiter peccarent, sicut infrà latiùs ostendetur. Ad quintum dicendum, quòd Deus non potest negare seipsum: negaret autem se, si ordinem suæ iustitiæ auferret, cùm ipse sit ipsa iustitia, & ideo in hoc Deus dispensare non potest, vt liceat homini non ordinatè se habere ad Deum, vel nõ subdi ordini iustitiæ eius etiam in his, secundùm quæ homines adinuicem ordinãtur. Vnde & prælati dispensare non possunt contra diuinam ordinationem: et si contra eam dispensarent, nec dispensati tuti essent. Paulus enim. 1. Corinthior. 2. dicit. Nam & ego si quid donaui, propter vos, donaui in persona Christi. Si ergo Prælatus dispenset & non in persona Christi, id est secundùm ei⁹ voluntatem, non bene dispensat, sed potiùs iudicium & condemnationem sibi acquirit. ¶ Quæritur ad hæc. 32. vtrum præcepta cæremonialia & iudicialia legis sint mutabilia, imò & mutata & euacuata sint. Ad quod respondendum est, quòd licèt præcepta Decalogi immutabilia sint, quia sũt de lege naturæ, præcepta tamen iudicialia & cęremonialia mutabilia sunt, imò & mutata sunt, & cessauerunt. Probatur prima pars. Quod enim ex sola voluntate Legislatoris vim & efficaciam habet, ex eius voluntate mutari potest: sed cæremoniæ & iudicia legis ex sola voluntate Legislatoris & non ex ipso dictamine rationis efficaciam habent, igitur mutabilia sunt. Prima propositio patet. Quia sicut voluntas à principio causa fuit obligandi, ita & post eam esse potest deobligandi. ca. omnis. de regu. iur. in volumi. Secunda propositio probatur. Quoniam ex solo voluntatis arbitrio & non ex natura iudicia & cæremoniæ efficaciam sortita sunt. Non enim à ratione inditũ est, quòd leprosus quando mundandus est, debet adduci ad sacerdotem, & offerre p se duos passeres viuos, & lignum cedrinum, vermiculum, & hyssopum, & alia, quæ statuuntur Leui. 14. quàm quòd offerat agnum, vel hædum, vel lignum oliuę. Alia enim ex sola legis institutione efficaciam habent, propter quod ex sola Legislatoris voluntate mu-

te mutabilia sunt. Quòd enim mutari possent, cõueniens fuit. cultus enim exterior concordare debet cultui interiori, qui consistit in fide, spe, & charitate: sed cultus interior non semper idem fuit, ergo cæremoniæ debuerunt esse aliæ. Quòd autẽ cultus interior semper idem, probatur sic. Triplex enim status distinguitur cultus interioris. Vnus quidem, secundum quẽ habetur fides & spes de bonis cœlestibus, & de eis, per quæ in cœlestia introducimur, sicut de quibusdam futuris, & talis fuit status fidei & spei in veteri lege. Alius status est, in quo habetur fides & spes de cœlestibus bonis sicut de quibusdam futuris, sed de eis, per quæ in cœlestia introducimur, sicut de præsentib⁹ vel præteritis, & iste est status nouæ legis. Tertius status est, in quo vtraque habentur præsentia, & nihil creditur vt absens, neque speratur vt futurum, & iste est status beatorum, in quo nihil erit figurale ad diuinum cultum pertinens, sed solùm gratiarum actio, & vox laudis. Et ideo dicitur Apocaly. 21. de ciuitate beatorum. Templum non vidi in ea, Dominus enim Deus omnipotens tẽplum illius est, & agnus. Sicut ergo & quæ nunc sunt in ecclesia figuræ eorum, quæ sunt in patria cessabũt in statu gloriæ, pari ratione cæremoniæ primi status, per quos figurabatur secundus & tertius, veniente secundo statu cessare debuerunt, & alię cæremoniæ induci, quæ cõueniant statui diuini cultus pro tempore illo, in quo bona cœlestia sunt futura. Beneficia Dei, per quæ ad cœlestia introducimur sunt præsentia. Sicut dicit sanctus Tho. prima. secundæ. quæstion. 103. articul. 3. Secunda pars probatur. Primò quidem ratione. Secundò auctoritate. Ratio talis est. Adueniente signato & figurato, cessat signum & figura: sed iudicia & cæremoniæ legis erant signum & figura Christi venturi, ergo postquam Christus aduenit, iudicia & cæremoniæ legis cessauerunt & mutata sunt. Prima propositio patet, discurrendo per omnia. Signa aliqua sint venturi Principis, postquam Princeps aduenit, illa indicia & signa tolluntur. Similiter in quibusdam regionibus, in quibus consueuerunt in eminentioribus templorum locis poni aliqua signa quæ indicant paulò pòst celebrandã esse ecclesiæ dedicationem, aut aliquem sacerdotem primam missam fore dicturum, facta consecrationis ecclesiæ solennitate, aut prima expedita missa, omnia vexilla, & quæcunque alia signa erant, quæ hæc designarent & præfigurarent, statim tolluntur, et si perseuerent, mendacia signa sunt. Secunda propositio sic probatur. Et primò quidem de cæremonijs. Secundò verò de iudicijs De cæremonijs quidem. Patet sic. Nam cum homo sit vt anima Deo seruiat interiori, & sicut corpus ordinatur in Deum per animam, ita cultus exterior ordinatur ad interiorem. Consistit autem interior cultus in coniunctione animæ ad Deum per intellectum & affectum, ideo secũdum diuersitatem huius coniunctionis exteriores actus diuersitatem habent. In futura enim beatitudine intellectus humanus intuebitur diuinam veritatem in seipsa, & ideo exterior cultus non consistit in aliqua figura, sed solum in laude Dei, secundùm illud. Esai. Si gaudium & lætitia inueniturin ea gratiarum actio & vox laudis. In statu autem præsentis vitæ non possumus diuinam veritatem in seipsa intueri, sed oportet, quòd nobis innotescat sub aliquibus sensibilibus figuris, sicut Dionysius dicit. 1. capitul. De cœlesti Hierarchia. Quę tamẽ figuræ diuersificantur secundùm diuersum statũ humanæ cognitionis. Tempore enim veteris legis neque diuina veritas erat manifesta in seipsa, neque etiam adhuc propalata erat via ad perueniendum ad hoc, vt Apostolus ostendit ad Heb. 7. & ideo oportebat exteriorem cultum veteris legis non solùm esse figuratiuum veritatis manifestandæ in patria, sed etiam Christi, qui est via ducens ad illam patrię veritatem. vt dicitur Ioan. 13. Sed tempore legis nouæ hæc via manifestata est, vnde non oportet hanc præfigurari sicut futuram, sed commemorari tanquam præteritam vel præsentem. Oportet tamen præfigurariveritatẽ gloriæ, quæ nondum reuelata est. Vnde Apostolus vt innueret differentiam veteris & nouæ legis dicit legem esse vmbram futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum. Ad Hebræ. 10. vt videlicet ostendat, quòd minus appropinquat stat⁹ veteris legis statui gloriæ, quàm status nouæ legis, quæ non solùm vmbra est, sed imago gloriæ. Si enim diuina proponerentur nobis sine sensibilibus figuris, non posset humanus animus ea capere. habet enim se ad diuina, sicut oculus Nyctico-racis ad lumen solis. vt dicitur. secundo. Metaphysices. In particulari verò ostendere per quem modum cæremoniæ veteris legis erant figuratiuæ & Christi & gloriæ, non est præsentis speculationis Sed si quem delectat hæc videre, legat ordinariã glossam, & maximè super Exodum & Leuiticũ, & doctrinam sancti Thomæ. prima secundæ. q. 112. per. 4. artic. Vltimò de præceptis etiam iudicialibus certum est, quòd figuralia sunt, quia sicut Apostolus dicit. 1. ad Corinth. 10. Omnia in figura contingebãt illis. Vnde & Augustinus dicit cõtra Faustum. Quia populus Iudæorum erat elect⁹ à Deo ad hoc, quòd ex eo Christus nasceretur, oportuit totum illius populi statum esse prophetĩcum & figuralem, vnde & iudicia, & bella illius populi exponuntur mysticè, nõ autem bella vel gesta Assyriorum vel Romanorum, quanuis longè clariora fuerint. Sciendum tamen, quòd inter

cære-

cæremonias & iudicia legis hoc interest, quòd cæremoniæ primò & per se institutæ sint ad figurandum aliquid pertinens ad cultum Dei, & mysterium Christi: vnde in multis cæremonijs haberi non potest ratio naturalis, sed solùm ad figurandum institutæ esse videntur. cuiusmodi est, quòd nullus vestiri debet veste, quæ ex lana linoq; contexta est: vel quòd hœdus edi non debet in lacte matris. Iudicialia verò præcepta sunt figuralia nõ primò & per se, sed ex consequẽti. Nõ enim sunt instituta principaliter ad aliquid figurandũ, sed ad ordinandum statum illius populi secundùm iustitiam & æquitatem. Ex consequenti tamen aliquid præfigurabant, inquantum scilicet totus status illius populi, qui per huiusmodi præcepta disponebatur, figuralis erat. Et hæc differentia est maximè notanda, quoniam ad ea, quæ dicenda sunt, est summè necessaria. ¶ Quæri etiam potest. 33. Vtrùm possit per auctoritates ostendi legem quantum ad cæremonias & iudicia mutatam esse & cessauisse. Ad quod respondendum est quòd sic. Et primò inducentur auctoritates noui testamenti. Secundò auctoritates iuris humani positiui. Tertiò testamenti veteris testimonia in mediũ adducentur, vt & contra hæreticos & contra Iudæos huiusmodi veritas infallibilis habeatur. Et de auctoritatibus noui testamenti primò ad propositum inducitur auctoritas Pauli Hebræ. 7. dicentis. Translato sacerdotio, necesse est, vt legis translatio fiat. Super quem locum Augustinus dicit. Quia enim simul & ab eodem & sub eadem sponsione vtraque data sunt: quod de vno dicit, necesse est, vt de altero intelligatur. Sed sacerdotium euidens est translatum esse ab Aarõ ad Christum. iuxta illud, Tu es sacerdos in æternum secũdum ordinem Melchisedec. Psal. 109. Ergo & lex translata est. Non autem transfertur lex, nisi per eius mutationem & cessationem. ergo lex cessauit, & mutata est, & per consequens cæremoniæ & iudicia quia ex sola legis institutione vim habent, cessauerunt. Item Apostolus eodem capit. sic dicit, Reprobatio quidem fit prioris mandati propter eius infirmitatem, & in vtilitatem. nihil enim ad perfectum adduxit lex: sed lex, quæ reprobata est, cessauit. ergo mandatum prius, id est, lex vetus quantum ad ea, quæ ex ipsa lege vim habẽt, cessauit, & mutata est. Item Apostolus in eadem epistola capitul. 5. inducens auctoritatem Hieremiæ, sic dicit. Dicens autem nouum, veterauit prius. Quod autem antiquatur & senescit, prope interitum est. consequens est, quòd tempore Christi interierit & mutata sit. Præcesit quippe Hieremias Christum annis ferè sexcentis & quadraginta. Et præterea Apostoli in Concilio generali Hierosolymis congregato ita statuerunt, Visum est Spiritu sancto & nobis nihil vltra imponere vobis honoris, quàm hæc necessaria, vt abstineatis vos ab immolatis simulachrorum, sanguine, suffocato, & fornicatione. Act. 15. ergo exceptis his quatuor quantum ad alia cessauit lex, & mutata est. Vtrùm autem quantum ad hæc prohibita adhuc duret lex, dicetur infrà. Quintò Apostol⁹, qui non à seipso, sed Spiritu sancto inspiratus loquebatur, sic ait Gal. 5. Si circuncidamini, Christ⁹ vobis nihil prodest. Sed hoc non esset, si circuncisio adhuc obligaret, & haberet vim: ergo cessauit, & per consequens omnes aliæ cæremoniæ, quæ circuncisionem tanquam ianuam supponebant. Sextò Apostolus eodem capi. inquit. Qui in lege iustificamini, à gratia excidistis. Glo. Idest, qui in obseruatione legalium quæritis iustificari, putantes non sufficere vobis fidem Christi ad salutem, excidistis à gratia Dei, & per consequens blasphematis, iudicantes illum impotentẽ. Hæc ibi. Sed hoc propterea est, quia lex cessauit: ergo mutata est, & abrogata. Septimo Apostolus ipse Gala. 4. sic dicit. Dies obseruatis, & mẽses, tempus, horas, & annos: timeo vos, ne fortè sine causa laborauerim in vobis. Gloss. Dies obseruatis, scilicet, apud Iudæos celebres, & quartamdecimam diem mensis primi, & sabbata. & menses, id est, festa Calendarum, de quibus num. 29. 1. Regum. 20. 4. Reg. 4. Vel dies obseruatis Neomeniæ, scilicet, de quib⁹ Psal. 55. & Esaiæ. 1. & tempora, idest, tempus egressionis de AEgypto mense primo, & tempus liberationis Isaac mense septimo, de quibus Exod. 12. Leuit. 23. Num. 25. & 29. Et annos, id est, septimũ annũ, qui dicebatur remissionis. Exod. 21. & Deuteron. 15. & annum quinquagesimum. Leuit. 15. timeo ne fortè sine causa, id est, inutiliter. laborauerim in vobis. Gloss. prædicando vobis fidem catholicam, quæ non proficit dicto non iudaizantibus. hoc autem non esset nisi propter legis reuocationem: ergo lex reuocata & mutata est. Item Christus in passione sua, cùm esset prope vt spiritum patri traderet, sic dicit, vt Ioannes refert cap. 19. Consummatum est. id est, mysterium passiõis & redemptionis humanæ perfectum est, & consummata est lex, quæ ipsius figura erat. Patet ergo ex nouæ legis testimonijs legalia iam cessasse, & euacuata fuisse. In iure etiam humano inueniũtur auctoritates, quibus legem cessasse, & abolitã esse probatur. Statutum est enim ab Innocentio. 3. & habetur in cap. maioris. extra de ap. Absit enim, vt in illam damnatam hæresim incidamus, quæ perperam affirmabat legem cum euangelio, & circucisionem cum baptismo seruandam. Sed propterea lex non seruatur cum euangelio, quia abrogata est. Ergo cessauit, & abolita est. Secundò, in Concilio generali sic statutum est, sicut legitur in

capit,

capit. quidam. de aposta. Quidam, sicut accepim⁹ qui ad sacri vndam baptismatis voluntariè accesserant, veterem hominem omnino non exuit, & nouo perfectius induit, cùm prioris rit⁹ reliquias retinens, christianæ religionis decorem tali commixtione confundat. Cùm autem maledictus sit homo, qui terram duabus vijs ingreditur, & indui veste non debeat lino lanaque contexta, statuimus, vt per prælatos ecclesiarum talis obseruãtia veteris ritus omnino compescatur: vt quos Christiani religioni liberæ voluntatis arbitrium obtulit, salutiferæ coactionis necessitas in eius obseruatione conseruet: cum minus malum existat viã Domini non agnoscere, quàm post agnitã retroire. Hæc ibi. Ecce quòd ecclesia priores ritus seruare prohibet post receptum baptismum. Ex quo luculenter apparet, legem cessasse, & reuocatam fuisse. Tertiò à Bonifacio. 5. ita statutum est. Contra Christianos, qui ad ritum transierint vel adierint Iudæorum, erit tanquam contra hæreticos procedendum. in cap. contra Christianos. de hæret. lib. 6. Sed non procederetur contra tales tanquam contra hæreticos, si lex adhuc maneret: ergo mutata & reuocata est. Et confirmatur. Quia vt Isidorus dicit lib. 5. etymologiarum. capit. 5. Et Gratianus recitat in cap. quidam. 24. quæstion. 3. inter hæreticos computantur Nazaræi & Ebionitæ quia legem ad literam seruabant: hoc autẽ non esset, si lex mansisset. Vnde necessariò conuincitur, legem cessauisse, & mutatam fuisse. Hæc autẽ mutatio testimonijs veteris legis probatur. Nam & ab eodem Deo prænũciata & prophetata fuit. Dicitur enim Hieremiæ. 31. Ecce dies venient dicit Dominus, Et feriam domui Israel & domui Iuda fœdus nouum, non secundum pactum quod pepigi cum patribus vestris. Sed hoc erit pactum quod feriam cum domo Israel. Dabo legem meã in visceribus eorum, & in corde scribam eam. Ex quibus verbis habetur primò, quòd lex & pactũ nouum feriendum erat. Vnde apparet, quòd fœdus antiquum cessaturum erat. Secundò, quòd fœdus nouũ dignius esset fœdere antiquo in hoc scilicet, quia lex noua scribenda erat in corde, lex vetus in tabulis. Ex quo colligitur, maiorem fore stabilitatem eius, quàm veteris. Item Dominus quasi prænuntians cessationem legis, & inutilitatem cæremoniarum & sacrificiorum eius, sic dicit Esaiæ. 1. Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum dicit Dominus? Plenus sum. Holocausta arietum & adipem pinguium, & sanguinem vitulorum & hircorum nolui. Cùm veniretis ante conspectum meum, quis quæsiuit hæc de manibus vestris, vt ambularetis in atrijs meis? Ne offeratis vltrà sacrificium frustra, incensum abominatio est mihi. Neomenias, & sabbatum, & festiuitates alias non feram. Calendas vestras, & solennitates vestras odiuit anima mea. Ecce vbi Dominus quasi expressè reuocat cæremonias legis quasi inutiles, & infructuosas. Item Malachi. 1. traditur, postquam dictum est reprobatione sacrificiorum veteris legis, Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiã de manu vestra. Ab ortu enim solis vsque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda. Ex quibus manifestè patet sacrificiorum legis veteris reprobatio, & vocatio gẽtiũ, & institutio nouæ oblationis mundæ, qualis est oblatio ecclesiæ catholicæ. Et confirmatur, quia Rabbi Moyses AEgyptius, vir inter Hebræos nõ mediocris auctoritatis in sua expositione super lĩbrum Canhedrin. cap. heledi. dicit, quòd omnis lex, quam quis adducit in seculo veteris legis, vana est respectu legis Messiæ. Hæc ille. Ex quibus dictis duo patent. Primum, quod lex vet⁹ habuit seculum, ideſt, durationem terminabilem. Seculum enim est duratio rei periodo terminata, secũdùm quòd lex vetus erat vana respectu legis Messiæ, & perconsequens ea adueniente, cessare debuerat, & abrogari. Item Rabbi Moyses in suo Deutero. lib. de iudicibus. titu. De regibus. ca. 12. dicit, Non est inter istud seculum & tempus Messiæ, nisi subiectio regnorum. Vbi seculum appellat tempus legis, distinctum à tempore Messiæ. Vnde patet, quòd lex vetus duratura erat vsq; ad Messiam, quo adueniente, alia lex instituenda erat, & illa cessatura.

¶QVONIAM quæ præ oculis sunt melius percipiuntur, scireque oportet formam & praxim quam seruant Domini inquisitores in degradatione episcopi & cæterorũ Clericorum ex Pontificali Romano desumptam hic transcribere necessarium & vtile fore duximus.

Degradatio ab ordine Pontificali.

SI degradandus sit Archiepiscopus Pontifex degradator aufert ab eo Pallium sic dicendo. Prerogatiua Pontificalis dignitatis quæ in Pallio designatur, te exuimus: quia male vsus es ea.

¶Deinde vel si degradandus sit episcopus tãtum. Pontifex degradator amouet ei Mitram dicẽdo.

Mitra:

Mitra Pōtificalis dignitatis videlcet ornatu: quia eam male Præsidendo fœdasti: tuum caput denudamus. Deinde vnus ex ministris tradit degradādo librum euangeliorum quem Pontifex degradator aufert de manibus degradandi dicens. Redde euangelium: quia prædicandi officio: quo spreta Dei gratia te indignum fecisti: te iustè priuamus. Deinde Pontifex degradator amouet annulum de digito degradādi sic dicens, Annulum fidei scilicet signaculum: tibi digne subtrahimus: quia ipsam sponsam Dei ecclesiam temere violasti. Tum vnus ex ministris tradit degradando in manus baculum pastoralem: quem mox Pontifex degradator tollit de manibus degradandi dicens. Auferimus à te baculum pastoralem: vt per inde correctionis officium quod turbasti non valeas exercere. Deinde extractis sibi per ministros chirothecis. Pōtifex degradator abradit degradādo Pollices & manus leuiter cum cultello aut vitro dicens. Sic spiritualis benedictionis delibutionis mysticę gratia: quantum in nobis est te priuamus vt sanctificandi & benedicendi perdas officium & effectum. Posthæc Pontifex gradator cū eodem cultello aut vitro abradit leuiter caput degradandi dicens. Consecrationem & benedictionem ac vnctionem tibi traditā radendo delemus & te ab ordine Pontificali quo inhabilis es redditus abdicamus. Tum degradando per ministros extrahuntur sandalia.

Degradatio ab ordine Presbyteratus.

MInistri tradunt in manus degradandi calicem cum vino & aqua: ac patena & hostia quem Pontifex degradator aufert de manibus degradādi dicens. Amouemus à te quia potius amotam esse ostendimus: potestatem offerēdi Deo sacrificium: missamq; celebrandi tam pro viuis quam pro defunctis. Deinde Pontifex degradator abradit leuiter cū cultello vel vitro pollices & indices vtriusque manus degradandi dicens. Potestatem sacrificandi, consecrādi: & benedicendi: quā in vnctione manuū & pollicum recepisti: tibi tollimus hac rasura. Quo dicto Pontifex degradator accipit casulam siue planetam per posteriorem partem capatij & degradandū exuit dicens.

Degradatio ab ordinibꝰ sacris.

VEste Sacerdotali charitatem signāte: te merito expoliamus: quia ipsam & omnem innocentiam exuisti. Tum Pontifex degradator aufert à degradando stolam dicens, ¶Signum domini per hanc stolam signatum: turpiter abiecisti. ideoq; ipsam à te amouemus: quē inhabilem reddimus ad omne sacerdotale officium exercendum.

Degradatio ab ordine Diaconatus.

MInistri tradunt degradando in manus librum Euangeliorum quem Pontifex degradator tollit de manibus eius dicens. Amouemus à te potestatem legēdi Euangelium in ecclesia Dei: quia id non competit nisi dignis. Tum Pontifex degradator exuit degrandādum dalmatica dicens.

Leuitico ordine te priuamus: quia tuum in eo mīnisterium non impleuisti deinde Pontifex degradator amouet degradādo stolam de humeris proijciens eam post tergum dicens.

Stolam candidam quam acceperas immaculatā: in conspectu Domini perferendam: quia non sic cognito mysterio exemplum conuersationis tuæ fidelibus præbuisti vt plebs dicata Christi nomine: possit exinde imitationem acquirere: iustè à te amouemus: omnem diaconatus officium tibi prohibentes.

Degradatio ab ordine Subdiaconatus.

MInistri tradunt in manus degradandi librum Epistolarum quem Pontifex degradator de manibus illius accipit dicēs. Auferimus tibi potestatem legendi epistolam in ecclesia Dei: quia hoc ministerio indignus es redditus. Tum Pontifex degradator exuit degradandum tunicella dicens.

Tunica subdiaconali te exuimus: cuius cor & corpus timor domini: castus & sanctus in eternū permanens: non conseringit. Deinde Pōtifex degradator accipit à degradando manipulum dicens. Depone manipulum quia per fructus bonorum operum quos designat: non expugnasti spiritalis insidias inimici. Tum Pōtifex tangens amictum degradandi dicit.

Quia vocem tuam non castigasti: ideo amictum à te auferimus. Posthæc vnus ex ministris tradit in manus degradando vrceolos cum vino & aqua: ac bacile cum manutergio: ac calicem vacuum cum patena. Tum archidiaconus tollit de manu degradandi vrceolos cum vino & aqua: ac bacile cū manutergio. Pontifex calicem vacuum & patenā tollit dicens.

Potesta-

¶Potestatem introeundi sacrarium tangendi Pallas: vasa & alia indumẽta sacra: omnesque subdiaconatus ministerium exercendi à te amouemus. Deinde ministri exuunt degradandum cingulũ: albam, & amictum.

Degradatio ab ordine acolytatus.

VNus ex ministris tradit in manus degradando vrceolum vacuum, quem Põtifex degradator tollit de manibus illius dicens.

Immunde: vinum & aquam ad Eucharistiam de cetero non ministres. Tum vnus ministrorum tradit in manus degradando candelabrum cum cereo extincto quod Põtifex degradator accipit de manibus illius dicens. Dimitte perferendi visibile lumen, officium: qui prębere spirituale morib⁹ neglexisti: ac vniuersum acolytatus officium, hic depone.

Degradatio ab ordine exorcistatus.

VNus ex ministris tradit degradãdo in manus librum exorcismorum: quem Põtifex degradator tollit de manibus illius dicẽs.

¶Priuamus te potestate imponendi manũ super energuminos: & dæmones de obsessis corporib⁹ expellendi, omni tibi exorcistatus officio interdicto.

Degradatio ab ordine, lectoratus.

VNus ministrorum tradit degradãdo in manus librum lectionum: quem Pontifex degradator tollit de manibus illius dicens.

¶In ecclesia Dei non legas vlterius: neque cantes neque Panes aut fructus nouos vllatenus benedicas: quia tuum officium non impleuisti fideliter & deuote.

Degradatio ab ordine hostiariatus.

VNus ex ministris tradit degradando in manus claues ecclesiæ: quas Pontifex degradator tollit de manibus illius dicens.

¶Quia in clauibus errasti claues dimitte: & quia hostia cordis tui male dæmonibus obseraſti: amouemus a te, officiũ ostiarij: vt non percutias cymbalum: non aperias ecclesiam: non sacrarium: non librum amplius prædicanti.

Degradatio à prima tonsura.

POntifex degradator extrahit degradandum superpellicium dicens.

¶Authoritate Dei, omnipotentis Patris & Filij & Spiritus sancti ac nostra tibi auferim⁹ habitum clericalem, & nudamus te religionis, ornatu: atque deponimus: degradamus: spoliamus & exuimus te omni ordine: beneficio & priuilegio clericali: & velut clericalis professionis indignũ: Redigimus te in seruitutem & ignominiam habitus secularis ac status. Tum Pontifex degradator cum forficibus tondere incipit: & per barbitonsorem ibidem præsentem totaliter tonderi facit caput degradandi dicens.

¶Te velut ingratũ filium à sorte Domini ad quã vocatus fueras abijcimus: & coronam tui capitis: Regale quidem signum sacerdotij: de tuo capite amouem⁹. Propter tui regiminis prauitatẽ. Deinde si velit Pontifex dicit. Quod ore cantasti corde non credidisti nec opere impleuisti: ideo cantandi officium in ecclesia Dei à te amouemus. Tũ ministri Pontificis exuunt degradatum veste & habitu clericali: & ipsum induunt habitum secularem: Quo facto si fuerit talis casus quòd degradatus iuxta cõstitutiones Innocentij Papæ tertij tradi debeat curiæ seculari. Pontifex degradator degradatum amplius non tangit: sed in hunc modum contra ipsum pronunciat dicens.

¶Pronunciamus, vt hunc exutum omni ordine, ac priuilegio clericali: curia secularis in suum forum recipiat degradatum. Tum Pontifex degradator efficaciter & ex corde: omni instantia promiserrimo illo derelicto intercedit apud iudicem secularem: vt citra mortis periculum: vel mutilationis contra degradatum sententiam moderetur dicens.

Degradatio ab ordinibus sacris.

DOmine iudex: Rogamus vos cum omni affectu quo possumus: vt amore Dei: Pietatis & misericordiæ intuitu & nostrorum interuentu precaminum: miserrimo huic nullum mortis vel mutilationis periculũ inferatis. Quo facto ministri curiæ secularis degradatum sub sua custodia recipiunt: & discedunt.

a ¶ *Por el juez ecclesiastico.* Ad iudicem ecclesiasticum pertinet cognitio huius criminis, vt hic habetur, & latius dixi in. l. tertia. & suprà proxima, vbi latè resolui materiam huius criminis hæresis.

¶ *Titulus Quintus. De excommunicatis.*

¶ *Lex prima.*

b ¶ *Vida spiritual.* Vitam æternam dedit nobis Deus, vt inquit Ioann. in prima epistola. capitul. quinto. Et hæc vita in filio eius est. Qui habet filium Dei, habet vitam: qui non habet filium Dei, non habet vitam. Hæc scribo vobis, vt scia tis quoniam vitam æternam habetis, qui creditis in nomine filij Dei. Facit textus in capitulo. resuscitatus. de pœnitentia. distinctione prima. dum ibi dicitur, Cùm Deus sit vita animæ: anima vero vita corporis: sicut corpus viuere non potest absente anima: ita nisi Deo præsente, anima viuere non valet. Sed filius Dei fuit obediens semper. Ad Philippenses secundo. Humiliauit semetipsum Christus factus obediens vsque ad mortem. Et est instructio nostra, vt prælatis obediamus, cuius transgressio est inobedientia, quæ mortale inducit peccatum quod separat animã à Deo, vt in præsenti habetur, dicendo, *Vida spiritual es alanima la obediencia, y muerte la desobediencia.* capitulo secundo. de maiorita. & obedient. Et prima. Petri secundo. Subditi estote omni humanæ creaturæ propter Deum, siue regi tanquam præcellenti, siue ducibus tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. capitulo. solitæ. de maiorita. & obedient. Obedientiæ victimis iure præponitur. primo Regum capit. decimoquinto. Melior est (inquit) obedientia, quàm victimæ. Ratio est, quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò propria mactatur voluntas. capitul. sciendum. decimaoctaua. quæstione secunda. vbi Archidiaconus notabiliter dicit, quòd obedientia nouem comites, seu conditiones habere debet.

¶ Primò, vt exhibeatur libenter, id est, voluntariè, sine cordis murmure. Actuum nono. Domine qd me vis facere? Secundò humiliter sine vocis cõtradictione. Oseæ quarto. Populus tuus sicut hi qui contradicunt sacerdoti, & corrues hodie. ¶ Tertiò, hilariter, sine vultus tristitia, & mœrore. secunda Corinthi. nono. Non ex tristitia, aut ex necessitate: hilarem enim datorem diligit Deus. ¶ Quartò integraliter sine operis diminutione. Tobiæ quinto. Omnia quæ præcepisti mihi pater, faciam. ¶ Quintò, simpliciter sine mandati nimia districtione, iuxta illud Psalmi, In auditu auris obediunt mihi. ¶ Sextò, prudenter, sine manifesto errore. Actuum quinto. Oportet magis obedire Deo, quàm hominibus. nam malus obedit linguæ iniquæ, & fallax obtemperat labijs mendacibus. Prouerbiorum. decimoseptimo. Hinc suadet textus in capitulo. Si Dominus. in fine. vndecima. quæstione tertia. dicens notantissimè. Dicimus de seruis apud dominos, & de vxoribus apud viros, & de filijs apud patres, quòd in illis tantùm debeant dominis, & viris, parentibusque esse subiecti, quæ contra Dei mandata non sunt & in capitulo. Non semper. eadem causa & quæstione. Dicit textus, Non semper malum est non obedire præcepto. Cùm enim Dominus iubet ea, quæ sunt contraria Deo, tunc ei obediendum non est. Idem probat capitul. Iulianus. & capitul. qui omnipotentem. & capit. qui resistit. & capit. Imperatores. ead. causa & quæst. Vnde Panormita. in capitul. si quando. de rescript.

¶ *Ley. IIII. La pena del que fuere condenado por hereje.*

¶ El Rey don Enrique eodem titulo.

DESPues que por el juez eclesiastico[a], alguno fuere cõdemnado por hereje: la meytad de sus bienes, sea para la nuestra camara.

Titulo. V. De los descomulgados.

¶ *Ley Primera. La pena en que caen los descomulgados que por diuersos tiempos perseueran en la descommunion.*

¶ El Rey don Iuan Segundo en Guadalajara. Año de mil y quatrozientos y nueue.

VIDA spiritual[b], es al anima la

obediẽcia: y muerte la desobediencia: y desobedescer los mãdamientos[a] de la santa madre yglesia. Y porque la sentencia de excommunion es arma con que la iglesia defiende su libertad: y mantiene y gouierna las aũas Christianas cõ justicia de Dios: y deue ser mucho mas temida y guardada que otra sentencia alguna, porque no ay mayor pena que muerte de la nima, y assi como el arma temporal mata al cuerpo: assi la sẽtencia de excommunion[b] mata el anima y es llaue de los Reynos de los cielos que encomendo nuestro

reſcript. & in cap. quanto. de conſuetud. ait. Obediendum eſt ſuperiori in licitis & honeſtis. nõ autem cum peccato & ſcandalo. Et inde fit, quòd ideo etiam ſubditi regulares non debent in his, quæ contra Deum eſſent, prælato eorum obedire. Innocẽ. in cap. ad aures. de tempo. ordi. Panormi. in ca. cùm in eccleſijs. col. 1. de maio. & obediẽ. & in capit. cum ad monaſteriũ. in colũ. 2. de ſtat. monach. Adde gloſ. fi. in ca. non in inferenda. 23. q. 3. & ca. fin. & ibi Cardi. nu. 1. ead. cauſa & quæſt. & Felin. in ca. ſi quando. nu. 2. de off. delegat. tex. in. c. inquiſitioni. ad fin. de ſenten. excom. de cuius intellectu agit Domini. Sotus lib. 4. De iuſti. & iur. q. 5. art. 4. pagin. 317. Hinc infertur, quod ductum iniuſtè ad mortem, non ſolum Anciani (vulgò Regidores) ſed etiam populares, poſſunt è manibus iudicis etiam per vim eripere, quia tunc non facit actum iuſtè, nec vt iudex, qui eſt miniſter Dei, ſed tanquam particularis contra rectitudinem rationis & iuris diuini. Exod. 20. & humani, & tanquã diabolus, vt aliàs rogatus in quæſtione ſubiecta conſului, & in lectione ordinaria Decreti explicaui in dict. c. non in inferenda. 23. q. 3. Septimo, veraciter ſine fictione. ad Coloſſ. 3. non ad oculum ſeruientes, quaſi hominibus placentes. Octauò, perſeueranter ſine intermiſſione. ad Philippẽ. 2. Factus eſt obediens patri vſque ad mortem. Nonò, celeriter ſine dilatione. Eſaiæ. 8. Qui ſunt iſti, qui vt nubes volant, & quaſi columbæ ad feneſtras? Vnde ſanctus Bernardus dicit, Verus obediens, neſcit moram, nec mandata procraſtinat, ſed aures parat auditui, oculos viſui, manus operi, pedes itineri, & ſic ſe totum interius colligit, vt imperantis adimpleat exterius voluntatem.

a ¶ *Desobedescer los mandamientos.* Contra apoſtoli præceptum ad Hebræos. 13. Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis. Vbi conſtat, quòd obediẽtia præpoſitis præſertim eccleſiaſticis eſt debita. Vnde dicit tex. in cap. omnes. de maio. & obediẽ. Omnes principes terræ, & cæteros homines, epicopis beatus Petrus obedire præcipiebat. Per quẽ tex. Panor. ibi. 1. notab. firmat, quòd quantuncũque ſit princeps maximus, tenetur nihilominus Epiſcopo loci obedire in his, quę ad eius officium ſpectãt. Nullꝰ enim Princeps exẽptus eſt de iure cõmuni à iuriſdictione Epiſcoporũ. Vnde Ambroſiꝰ Epiſcopꝰ excommunicauit Imperatorem ca. duo. 96. diſtincti. Quoſit, q̃ excommunicatus quantuncunque rex ſiue aliꝰ Princeps ſit, eſt vitandus, ſecundùm formam præſentis legis. Tum, quia communio poſtquam excommunicatus ab eccleſia repellitur, inducit peccatum. cap. illud. & ibi Innocen. de cleric. excomm. miniſtr. vbi probatur, quòd excommunicatus tenetur alios vitare, aliàs peccat, ſicut alij ſcienter cum eo communicantes. Gabriel in. 4. ſenten. diſtinctio. 18. quæſtione tertia. dub. 5. Nauar. in. ca. cum contingat. pag. 168. de reſcrip. Ergo cum eadem verſetur ratio, eadem debet eſſe iuris diſpoſitio abſque acceptione perſonarum. capit. nouit. de iudi. & per regulam, Quod quiſque iuris in alium ſtatuit, eodẽ iure vti debet. in rub. & nigro. ff. quod quiſq; iur. & ſapientis dicat authoritas, Patere legem, quam ipſe tuleris, cap. cum omnes. & ibi gloſſ. 3. de conſtitutio. Et eſt optimum pro intellectu & amplia tione huius regiæ conſtitutionis.

b ¶ *Sententia de excommunion.* Nota excommunicationem ſententiam eſſe. Probatur in rubro. De ſententia excom. in decret. & in. 6. & Clem. & in cap. ſententia paſtoris. 11. quæſtion. 3. gloſſ. in ca. biduum. verb. ſub conditione. 2. quæſtion. 6. dicit ſententiam excommunicationis ſub conditione latam tenere. Panorm. in cap. ſignificauerunt. numer. 11. de teſtib. & in cap. procurationes. num. 8. de cenſib. quanuis alias ſententia ſub conditione lata, non valeat. vt eſt tex. in dict. capit. biduum.

señor al apostol sant Pedro y a sus successores y ministros de la yglesia: y les dio poder de ligar y absoluer las animas sobre la tierra: y porque el mayor quebrantamiento de la fe Christiana es el menosprecio de la sancta Iglesia. Porende confirmamos y aprouamos y mandamos q̃ sean guardadas las leyes que sobre esta razon hizieron y ordenaron los catholicos reyes dõ Alonso en las cortes que hizo en Madrid: y el rey don Enrrique. III. en las cortes que hizo en toro: y el rey don Iuan primero en las cortes que hizo en Guadalajara: por las quales dichas leyes los dichos reyes nuestros progenitores: ordenaron y mandarõ que qualquier persona que estuuiere descomulgada por denunciacion de los prelados de la sancta yglesia por espacio de treynta dias: que pague en pena cient marauedis de los buenos que son seyscientos marauedis de moneda vieja. E si estuuiere endurecido en la dicha descommunion seys meses cumplidos: que pague en pena mil maraũedis de la dicha moneda buena: que son seys mil marauedis de la dicha moneda vieja. E passados los dichos seys meses si persistiere en la dicha descomunion: que pague sesenta marauedis ☞ los buenos: cada vn dia: y demas que lo echen fuera de la Villa, o lugar donde biuiere: porque su participacion sea escusada: y si en el lugar entrare que la meytad de sus bienes† sean cõ fiscados para la nuestra camara: y las di-

quem commendat Panorm. in. ca. in literis. in fin. de offi. de lega. Socin. in tract. reg. cum fallen. regu. 369. Ergo est sententia. Sed glo. ibi dicit, q̃ non est sentẽtia diffinitiua, sed interloquutoria. in verb. sentẽtia. glossa. in summ. verb. quòd autem. secunda. quæstion. 1. Quia cùm iudicialiter profertur à iudice, tale præceptũ sub pœna excõmunicationis vi interloquutoriæ habet, iuxta glos. in authen. De litigiosis. §. ad excludẽdas. verb. interlocutionibus. coll. 8. non alibi secũdùm Angel. in. l. q agnitis. numero. 2. ff. de excep. & in authen. de hęred. & falcid. §. illud quoque. vbi vide glo. verb. decreto. Idem Angel. in rubri. ff. de iudi. glos. verbo. sententiarum. in. l. cũ clericis. C. de epis cop. & cleric. Et Alexand. declarat quæ sit sententia interloquutoria, seu diffinitiua in rubr. ff. de re iudicat. Et q̃ sententia excommunicationis si iudicialiter proferatur sit interloquutoria, constat, quia non definit negotiũ, ideo que quandocunque reuocari potest. vt notat Fel. in rub. de re iud. num. 15. vbi plures cõcordantias citat. Ludoui. Gomes. in. c. 2. §. statuto. numer. 9. de constitu. lib. 6. Et sic possunt intelligi iura, quæ dicunt eam sententiam esse, & interloquutoriam, cùm à iudice in iudicio profertur: si autem extra iudiciũ appellatur cẽsura, & nõ venit nomine sententiæ, qa est pœna, & non sentẽtia, ex communi mente relata à Ludou. Gomesio vbi supra, quo fit, petenti absolutionẽ,

† La mitad de sus bienes Concor. l. 4. titu. final. in fra isto lib. 8

lutionem,refusis expensis regulariter concedendam esse.vt practicatur ex cap.ex parte.de verb. signi. Deinde deducitur,quòd extra iudicium datur absolutio, sicut & excommunicatio profertur cap.delecto.de sententia excommu. libr.6.& sic impropriè dicitur interloquutoria, cùm sit de his,quæ incidunt, & emergunt in iudicio interloquutoria sententia.glo.in clemen.vnic.de sequestratio.possess.& fructuum.verb.diffinitiua.vbi latè dixi. Ergo resolutio sit, quòd excommunicatio iudicialiter lata dicitur interloquutoria, non diffinitiua: si verò extraiudicialiter, dicenda est censura,seu pœna. Et sic intelligenda sunt iura, quæ de hac re mentionem faciunt. & capitul.2.§. statuto.de constit.lib.6.& tex.in præsenti. & Archidi.in cap.decernimus.18.distinctio.ad fin.ait. Et nota hic contra quorundam opinionem,sentẽtiam excõmunicationis dici sententiã.c.sentẽtia pastoris.11.quæstione tertia.Sic etiam absolutio. vt.11.quæstion.3.cap.2.vbi de hoc Hug.Dic secũdùm Tancredum,quòd excommunicatio vel interdictum impropriè dicitur sententia. Et hoc ideo,quia potiùs punit,quàm finẽ causæ imponat. Hactenus verba facit Archidi. & sunt memoriæ mandanda. ¶Iuxta præmissa quæritur,Quid sit Excommunicatio? Goffred. de Trano in sum,de sententia excommu.numero primo.dicit, quòd excommunicatio est aliquando à sacramentis exclusio. Aliquando à communione fidelium separatio.vt.11.quæstio.3.§.euidenter.&.3.quæstio.4. cap.Engeltrudram.de excep.cap. à nobis. capit. pen.de sententia excommu. Vel generaliter dici potest,quòd excommunicatio, est à qualibet licita communione,vel legitimo actu separatio. Vnde Adam fuit excommunicatus ab esu ligni vitæ. Gen.2.dicente Domino, Videte ne forte sumatis de ligno vitæ.vt in dict.§.euidenter.& ibi nume. 2.species excommunicationum declarat. Idem transcripsit tacito authore Hostiens.in sum. eius. titul.§.1.&.§.2. Diffiniri autem potest secundùm Panor.in rub.extra eod.numero tertio. Excommunicatio est censura à Canone,vel iudice ecclesiastico prolata,priuans legitima communione sacramentorum,& quandoque hominum. Et cum hac definitione alios antiquos referens transit Feli.in ead.rubri.colum.2.numer.2.ad fin.versicul. Quid sit excommunicatio. Nicol. Nanus in Polyantea.verbo.Excommunicatio.columna prima. Sylvest.in summ.verb.Excommunicatio.1.post Angel.eod.verb.in capit.1.in princ. Vel dic,Excommunicatio est censura ecclesiastica à iure vel homine propter crimen,vel contumaciam in singulares personas lata,eas â communione sacramẽtorum,& quandoque hominum priuans. Dixi, censura,ad denotandum genus.nã sub hac dictione venit excommunicatio,suspensio, & interdictum.text.in cap.quærenti.de verb.signifi.notat Ioan.de Lignano in tracta.de censura ecclesiastica. in princ.Ioan.Calderi.de interdicto ecclesiastico colum.2.num.3.Ioan.in sum.confesso.lib.3.titu. 33.quæstio.219.Angel.Clauasi.in sum.verb.Censura.Et sic dictum est suprà,quòd excommunicatio est impropriè & strictè sententia. vt declarãt Panorm.& Feli.in rub.de senten.excom.num.2. ¶Dixi,à iure.vt denotarem omnem excommunicationem,quæ fertur à Canone ipso iure, modò illam inferat Papa, modò legatus seu Archiepiscopus, seu Episcopus in sua Diœcesi seu prouincia,cùm omnes possint eam promulgare iuridicè.cap.2.de consti.lib.6.capit. corripiantur.23. quæstione quarta.cap.visis.16.quæstion.2.Et per illud verbum,à iure,excluduntur omnes,qui non possunt statuere,vel facere ius, vt hi excommunicare non possint,modo præmisso. ¶Dixi, vel homine ecclesiastico.vt adnotaremus, quòd iudex aliquando profert sententiam excommunicationis contra contumaces,vel propter offensam præteritam,vel quæ in futurũ fieri speratur. Sylvest. verb.Excommunicatio.1.not.1.Et dixi,ecclesiastico.vt excluderem seculares,quibus tractus spiritualium inhibitus omnino est.capit.2.& ibi nota.de iudic. ¶Deinde dicitur, propter contumaciam.&c. vt explicarem causam materialem, ob quam excommunicatio fulminanda est: quia sententia excommunicationis fertur propter contumaciam.cap.ex parte.de verb.signi.capi.primo. de iudic.gloss.in cap.nemo episcoporum.11.quæstio.3.glo.optima in cap.episcopi.verb.minimis. 11.quæstione tertia.cap.sed illud.45.distincti.catam sacerdotes.& cap.de illicita.24.quæstion.3. gloss.in cap.1.de iudi.Panormi.in cap.fraternitati.numero primo.de cleri.excommu. ministr.& in cap.cùm non ab homine nume.25.de iudi.vbi inquit,quod excommunicatio est pœna contumaciæ,non delicti.vbi vide Barba.num.87.Quæ contumacia quadrupliciter committi posse declarat Richard.de Media villa in.4.sentent.disti.18. quæstione secunda.articulo tertio. & sic propter contumaciam quis amittit beneficium dilationis legalis,indultum miserationis causa.Bal.per textum ibi in.l.si constante.§.quoties.ff.solut.matrimoni.Ratio est,quia contumacia est delictum,vt supra dictum est.l.omne delictum.in princ.ff.de re militar.l.contumacia.ff.de re iudic.Felin.in.c. ex parte.nume.27.de consti.Iaso.in.l.sancimus. numer.20.de iudic.Ioan.Lupus in rep.capit.per vestras.fol.66.columna quarta.num.18.§.glo.in. l.si filius.ff.de interrogat.actio.l.10.titul.9.part. 1.& non obedire superiori,est peccatum,& inobedientia inter mortalia annumeratur à Paul.ad Roman.1.

man.1.&. 2.ad Timotheum.3. Sanctus Thom.2. 2.quæstio.104.articulo primo.&.2.&.quæst.105. articulo primo. Et excommunicatio fertur pro mortali.cap.nemo.11.quæstione tertia.Ergo contra contumacem. Quo fit,quòd si nobilis fuit cõtumax in comparendo ad iudicis præceptum,vel mulier honesta,quanuis aliàs ex causa ciuili in carcere detineri non possint,tamen ex hac rebellione & contumacia detinere poterit iudex inobedientem & contumacem, quia commisit delictũ. Quod est in praxi notandum,vt aliàs consului cõtra nobilem,qui vendidit rem dotalem,quã mulier vendicauit ab emptore,& emptor egit de eui ctione contra maritum venditorem, quòd ex eo quòd rem alienam vendidit,commisit delictum tanquam Paganus & plebeius poterit pro debito in carceribus conijci.Et ita obtentum fuit. Et sic pro contumacia infertur excommunicatio,vt supra dictum est.Et notat Martinus Nauar. in manual.confess.capit.27.numer.9.quæ inducit mortem,& loco eius infertur. ca. per venerabilem.ad fin.ibi,in quibus cum aliquid fuerit difficile, vel ambiguum, ad iudicium est sedis apostolicæ recurrendum,cuius sententiam qui superbiens contempserit obseruare,mori præcipitur,id est, per excommunicationis sententiam velut mortuus à communione fidelium separari qui fil.sunt legiti.capitulo secundo.de maiori.& obedi. ergo nimirum,si in carceribus detineatur propter contumaciam,vel aliud delictum , cùm omne priuilegium,& dignitatem tollat peccatum. Et est notãdum, quòd contumacia quælibet quantuncũque minima,est digna excommunicatione.glo.in capitul. duo sunt.96. distin.sing. secundùm Rip.in cap.1.numer.29.de iudi.vbi Panorm.numero.10. Et Cardi.in cap.cùm non ab homine.columna.1. eiusdem titul.Barbat.in tract.de testibus. 3. part. num.9.Lud.Montaltum in tract.de reprobatio. sententiæ Pilat.articul.3.num.25.Est glos.simi.in l.in actionibus.verb.non etiam.ff. de in litẽ iur. Et est notandum,quòd Contumacia contrahitur præcedente monitione iudicis,non antè,cùm voce sit explicandum, & non in mente retinendum præceptum , ad hoc , vt contumax sit censendus, & cum dilatione temporis secundum subiectam materiam,& qualitatem, & necessitatem negotij est præceptum faciendum sub excommunicationis pœna ex officio , seu ad partis petitionem.Si tamen à iure proferatur,nulla requiritur noua citatio,seu monitio:quia lex,quæ imponit excommunicationem propter factum damnatum, semper loquitur,& monet homines ne committant. argum.l.Arriani.C.de hæret.ideo ipso facto,sine alia citatione & monitione fuit contumax, & rebellis,ac excommunicatus & separatus à communione ecclesiæ,sicut primi parentes fuerunt exclusi à Paradiso deliciarum propter inobedientiam. Gen.3.Et tantùm fuit adhibita declaratio criminis per eorum confessionem, & à tempore commissi criminis fuit lata sententia. vt in capit. cùm secundùm leges.de hæret. libro sexto.Non ergo requiritur alia citatio seu monitio in excommunicatione lata à iure:quia à tempore promulgatæ legis fuit facta omnibus subditis catholicam fidẽ profitentibus,& sic contumacia & rebellio præcessit in incursu ipsius,sicut in ea,quæ ab homine profertur.vt in cap.si quis suadente.17. quæst.4. cap.à nobis.21.de sententia excommu.cap.vt animarum.de consti.libr.6.cap.reprehensibilis.(26. capite in ordine) de appellat. cum pluribus alijs casibus,quibus quis propter delictum in excommunicationem ipso iure incidit , de quibus per Goffred.& Hostien.in summa de sententia excõmu.gloss.in clemen.1.eod.tit.Ponit.52.casus glo. in simi.in capit.eos.eo.tit.libro sexto.Anchar.in dict.capitul.reprehensibilis.numero primo.Excommunicatio in pluribus casibus incurritur.& 112.refert Luc.pen.in.l.contra publicam colum. 4.de re milit.lib.12.l.2.titulo.9.par.1. Et ad præmissa quando requiratur vel non monitio in sententia lata à iure,vel ab homine propter offensam futuram,declarat Nauar.in capit.cùm contingat. 2.causa nullitatis.pag.2.de rescrip. &in manuali confess.cap.27.numer.10.pagi. 626.D. Couar.in cap.Alma mater.1.part.§.9.de sententia excommu.libro sexto.

¶ Vlterius dixi,in singulares personas professionem christianam habentes lata.Per hoc tangitur materialis causa circa quam.Nam excommunicatio in hominem christianum ferenda est:nam Iudæus,infidelis, seu Saracenus cùm extra ecclesiã sint,& ideo iuxta apostoli dictum.1.ad Corint.5. de his qui foris sunt,nihil ad nos cap.Gaudemus. de diuort.excommunicandi non sunt. Quia quĩ nunquàm fuit in ecclesia,ab ecclesia separari non potest,cùm priuatio præsupponat habitum præcedentem illius rei,à qua quis priuatur.l.decem. ff.de verborum obliga.cap.ad dissoluendũ.versi. Quo circa.de desponsi.impube.vbi Præpositus.numero primo.capit. quod verò non formatum.32. quæstione secunda.l. nominationes.in fin. C.de appel.l.& ideo.ff.de don.ĩter vi.& vxor.l.5.§.finec.vbi Iaso.num.6.ff.de iur.iur.l.eius qui in prouincia.§.quòd si stipulatus.versic. quoniam tunc non possent.vbi Paul.numero tertio.ff.si cert.peta.Et ita procedit tex.in capi.omnis Christianus 11.quæstione tertia. Item homo, & non vniuersitas,seu Collegium excommunicari debet. Et ideo ferri debet contra singulares personas,quæ culpabiles vniuersitatis,seu Collegij apparuerint.c.

Roma-

Romana.§.in vniuersitatem. de sententia excommu.libr.6.vbi latè declaraui ann.1549.Salmanticæ legendo.Specu.de sententia excommu.§.1.numero nono.Felinus in cap.dilectæ.num.6.de exceptio.Areti.in cap.cum tu.numero primo.de testib.Bonifaci.in clem.Frequens.num.162.de excess.prælat.Richard.in.4.senten.distin.18.arti.5.quæstione tertia.¶Dixi,à communione ecclesiæ & fidelium.vt in cap.nihil.&cap.canonica.ibi.& à consortio totius Christianitatis eliminamus, quousque &c.11.quæstione tertia.capi.de viduis. 27.quæstione prima.cap.tam sacerdotes.24.quæstione tertia.cap.si quis laicus.11.quæstion.3.cap. à nobis.de excep.& ibi Anchar.capi.sicut nobis. de sententia excommu.gloss.in capit.2. de offic. ordi.glo.1.in capi.cùm non ab homine.de iudic. gloss.in cap.duobus.isto tit.de sententia excommu.l.5.tit.9.parti.1. Est notandum,quòd duplex est excommunicatio, quædam maior, alia verò minor.vt colligitur ex cap.si celebrat.de cleri.excom.ministran.Illa prohibet hominem à cõmunione sacramentorum,& hominum actiue & passiuè,quia nec ipse potest alijs alloqui sine peccato,nec alij cum eo.vt in capi.illud. de cleri.excõmu. ministran. & suprà dictum est. nec administrare sacramenta sibi,nec alijs,nec recipere.Et si durante excommunicatione celebret missam,irregularis efficitur.dict.cap.si celebrat. l.1. titul.9. part.1.capitulo primo.de sententia excom.lib.6. &capitulo primo.de sententia & iudi. libro sexto.quæ probant talem irregularitatem à solo Papa dispensabilem esse. De hoc alibi in tracta.irregularitatis actum est.Et plura damna incurrit homo propter excommunicationem, quorũ vnum in hac lege.1.exprimitur.aliud in capit.intelleximus.de iudi.& in capit.decernimus. de sententia excommu.libr.6.aliud in dicto capitulo. si celebrat.& in capitulo primo.de re iudi.lib.6.Et à cõtrario explicantur in.l.6.vbi Grego.Lopez tit.9. parti.1.Traditur Satanæ,si excommunicatio iusta est cap.omnis christianus.11.quæstione tertia. & eo vtitur diabolus,vt homo vti solet iumento, seu pecore.gloss.in cap.audi denique.11.quæsti.3. in glo.1.quam laudat Panorm.in capi. si quis numero tertio.de reb.eccle.non alien. Hostien. & Ioan.And.in capit.quoniam. de Iudæ. Cui tamẽ est glo.simil.in capit. plerunque.in glos.in verb. & à porcis.2.quæstione.6.aliud in capit.postulastis.de cleri.excommu. ministrant. vbi collatio beneficij facta excommunicato non valet. Dixi in capitulo primo.de resc.lib.6.vbi habetur rescriptum ab excommunicato impetratum inualidũ esse extra casus ibi expressos. Et quòd excommunicato beneficia conferri non possent. Tenet Rebuff.in concordata de possess.pacificis.num.205. versi.Decimo quarto.Staphile.de literis gratię & iustitiæ.titul.De vi & effectu clausula.fol.65.col. 2.Nauar.in manua.confesso.capit.25. numer.139. & alibi sæpe. Item vasallus non cogitur durante excommunicatione domini,ei seruire. cap.quoniam multos.11.quæstione tertia.vt habetur in.6. volu.tract.diuers.docto.fol.185.numer.37.Quod intellige dominum visitando, vel cõuersando,in equitando,in eundo,in cibo,& potu,vel ei curiã faciendo,in quibus omnibus abstinere debet vasallus ab eo,sicut à cæteris excommunicatis,& sic non facient ei exercitum, non ibunt cum eo ad bellum,non defendent eum,nec auxilium præstabunt:tamen tributa, & pensiones, & debita soluent,præsertim si in obligatione est interpositũ iuramentum de soluendo. Hugut. & Cardin. in cap.nos sanctorum.art.2.colum.1.15.quæstion.6. Item ecclesia non orat pro excommunicatis, qđ in Parasceue ecclesia pro Iudæis,& Paganis orat, sed non pro excommunicatis.optimè probat Caietan.in.1.tomo opusculorum.tract.19.De excõmunicatione quæstion.vnica. vbi alia plura damna enumerat,quæ excommunicato proueniunt. Item excommunicato non est concedenda in integrum restitutio,secundùm Panorm. Imol.Fel. & Paul.Parisi.in cap.significauerunt.numer.44. de exceptio. Petrus Dueñas in tract.regula.cum fallent.regula.270.incipient. Excommunicatus non potest. ¶Item etiam excommunicatus non excusatur ab his quæ sunt oneris, ne ex sua malitia commodum consequatur.Ideo tenetur dicere horas Canonicas tanquam particularis & secretè in modum suffragij.Ioan.monach.Innoc. & Ioã. Andr.columna tertia.in capitulo primo. de sententia excommu.lib.6.glo.in capi.2. de cleri.excommu.minist.& glo.in cap.presbyterum.28.dist inctio.in gloss.vltim.Quam notabi. dixit Philip.Deci.in cap.intelleximus.columna secunda. numero quinto.de iudi.& in capi.cùm inter priorem.columna prima.numero primo.de excepti. Tenet Goffred.in summ.de cleri.excommu.ministrant.§.Est autem sciendum. Hosti. in summ. eiusdem tituli.§.1.versic.excommunicatus.Ioan. Montaigne in tract.de bigamia. quæstione quinta.num.25.Hierony. Gigas in tract.de pensioni. quæstione.64.Archiep.Florenti.3.part. titu.24. cap.76.columna secunda.Angel.verb.Degradatio.quæstio.8.& in verb.Hora.quæstione tertia. Albert.Troti. libro secundo. de vero & perfect. cleric.capitul.41.numero.10. Communem dicit post Nauar.Couar.in rep.capitul.Alma mater.1. part.§.3.numero.8.fol.28.columna prima de sententia excommu.lib.6.& libro tertio. Variarum resolut.cap.13.num.8.versicu.12.hinc etiam deducitur.Idem concludit dicendum in depositio & degrada-

gradato, vt ibi per eum in vtroque loco videbis. Facit gloss. fin. in cap. dictum. 81. distinctione. dicens clericum depositum viuere teneri secũdùm regulam ecclesię. quam commend. Philipp. Franch. in capitul. degradatio. num. 4. de pœn. libr. 6. ergo pro opinione communi suprà adducta Nicol. Plou. in tracta. de horis canonicis. eandẽ conclusionem probat in. 1. part. quæstio. 12. & Albertus Ferrari. in tract. de horis canoni. numero. 16. Deci. in dicto capitulo. cùm inter. column. 7. numer. 23. de exceptio. In modum ergo suffragij tenetur excommunicat⁹ horas canonicas dicere tã quam particularis, & sine communicatione alterius: nam priuatus non debet exercere officium, donec sit restitutus. capit. episcopus presbyter. 11. quæstione tertia. Et idem est tex. in capit. ad præsentiam. de appellatio. vbi celebrans solenniter diuina non punitur, si ante incursum sententiæ excommunicationis legitimè appellauit, ex eo quòd interim celebrasse constiterit, si autem eo. tex. non constaret de legitima appellatione à sentẽtia excommunicationis, puniretur, cùm aduersus præceptum ecclesiæ id feciſſe appareat. Ea enim, quæ sunt oneris, propter excommunicationis censuram non tolluntur ab excommunicato sed tantum ea quæ sunt honoris, ne ex sua malitia commodum reportare videatur. Panormi. in capitul. intelleximus. numero quarto. de iudi. & item in cap. cùm causam. num. 9. de iuram. calum. Ideoque quanuis teneatur dicere horas Canonicas, & in hoc grauetur sub pœna peccati mortalis tanquam si non esset excommunicatus: ne stult⁹ sit melioris conditionis, quàm sapiens. Nihilominus durante excommunicatione non facit fruct⁹ beneficij suos, & tenetur, si quos perceperit, ad restitutionem, cùm â communione ecclesiæ sit priuatus, meritò & ab eius commoditatibus erit seperandus. text. vbi Panormi. in cap. pastoralis. §. verum. numer. 18. de appellatio. gloss. vlti. ad fin. in cap. studeat. 50. distinctio. Robert. Maranta. in specul. aduocat. pagin. 589. in. 6. part. §. secundus actus principalis qui emergit in hac vltima parte iudicij est appellatio. num. 168. versi. Item potest iudex. Et Hieronymus Gigas. de pensionibus ecclesiasticis. quæstion. 64. in princ. Archiep. Florenti. 3. part. titul. 24. cap. 76. columna tertia. Paludan. in. 4. senten. distinction. 18. quæstione. 4. columna secunda. Card. in cap. perpendimus. colum. 31. de senten. excommu. l. 31. & ibi Gregor. Lopez. tit. 9. part. 1. Excommunicatus nil nomine ecclesiæ possidere potest. ca. si quis presbyter. 7. quæstione prima. Tradit Couarru. libr. 3. Variarum resolut. capi. 13. numer. 8. versic. Duodecimò hinc etiam deducitur. Sed vt pleniorem declarationem habeamus in isto puncto practicabili faciamus aliquas conclusiones, quarum prima sit.

¶Iustè excommunicatus redditus beneficij amittit, nec cessante excommunicatione eos recuperabit. Glos. percipienda in. l. inter-quos. §. damni. ff. de dam. infect. gloss. in cap. pastoralis. §. verum de appellat. vbi Hostien. Henric. Panor. Collectari. numero tertio. Franch. & Deci. text. in. l. cũ allegatis. C. de re mili. lib. 12. & ibi Rebuff. l. 31. tit. 9. part. 1. & est opinio communiter recepta. Intantum locum habet, quòd quanuis suspenso à beneficio propter crimen ex redditib⁹ beneficij, alimẽta sint ministranda, ne is cogatur mendicare, grauatus inopia, in opprobrium ordinis clericorum ex glo. & docto. in dict. §. verum. & glo. in. capit. cùm Vitonienſis. verb. admiserant. de elect. Panor. in capi. apostolicæ. columna tertia. & Felin. num. 9. de exceptio. qui intellexit hoc locum habere, nisi clericus suspensus fuerit propter contumaciam: tamen excõmunicato nihil ex redditibus ecclesiæ datur, etiam si is egenus & pauper sit, cùm in eius potestate sit, se retrahere ab excommunicatione, quæ medicinalis in obediente est. Glo. & communiter doctor. in dict. §. verum. Couar. libro tertio. Variarum resolutio. capitulo. 13.

¶Secunda sit conclusio. Fructus beneficij excommunicato iniustè sunt illi restituendi, probata iniustitia, ex mente præmissorum Doctorum. l. 31. titul. 9. partit. prima.

¶Conclusio tertia erit. Fructus medio tempore percepti excommunicato iustè sequuta absolutione minimè sunt restituendi, nisi expressè in sententia Papæ fuerit expressum quòd ei restituantur argum. cap. quanuis. & quæ ibi latè dixi legendo Salmanticæ de rest. lib. 6. gloss. in capit. super causa. 2. quæstione quinta. & ita procedit gloss. in cap. contumaces. 50. distinctione. vbi latè per Prę posit. Alexan. Ioan. Copum in tract. de fructibus vltim. part. capitulo quinto. numero secundo.

¶Conclusio quarta. Circa fructus, qui distributiones quotidianæ dicuntur, de quibus dixi remissiuè in. l. 8. in gloss. 2. titulo secundo. libro primo. supra per extrauagan. Cùm nonnullæ. de præbẽ. inter communes est, talis fructus ecclesiastici deputati interessentibus diuinis officijs tãtùm, præsentibus tantùm ratione interessentiæ statim accrescunt, & ideo excommunicato non restituentur, qui præsens illis non fuit. glos. in clementina secunda. de vita & honesta. cleri. verb. Suspensus. quæ ait, fructus tales acquiri ecclesiæ. Ad idem glo. in clementina secunda. verb. pars dimidia. de ætat. & qualit. Limita tamen, nisi excommunicatio esset iniusta, & per excommunicatum nõ stetisset, quominus absolutus esset, nec mora ei posset imputari in petenda absolutione, & damna esset protestatus ob grauamen, quia id per eum non stat, ac

stat,ac proinde cùm sit absque culpa, nõ est ei imputandum,nec alij sua iactura sunt reficiendi.Faciunt quæ in specie huius declarationis scribunt Præposit.Alexandri.in dicto capitulo.contumaces,50.distinct.sum.Pisana.verb.Excommunicatio.colum.21.versicu.Clericus excommunicatus. ¶Aduertendum tamen est,quòd iniquè excommunicatus tunc demum quotidianas distributiones exigere poterit,cùm eo tempore,quo excommunicatio iniusta in eum fuit lata,præsens erat in loco beneficij sui, eratque solitus diuinis officijs ante impedimentum excommunicationis adesse non aliàs,secundùm Felin.in capitu.apostolicæ. numero.12.de exceptio.Couar.libro tertio. Vari.cap.13.quanuis contrarium teneat Dominic.in dicto capit.contumaces.50.distinctio.Cuius opinio vera est in eo,qui ante excommunicationem non consueuerat diuinis officijs adesse,is enim nequaquam habebit quotidianas distributiones eiꝰ temporis,quo iniquè fuerit excommunicatus:qa cùm ante non accedebat ad ecclesiam, nec lucrabatur quicquam , ita est præsumendùm durante præmisso impedimento idem facturum.capit.ex studijs.de præsumptio.Sed si non accessisset,nullum emolumentum,nec interesse consequi posset.Ergo & in specie proposita.Et est optima declaratio in actu practico,& sæpe contingere solet ideò memoriæ commendandum iure optimo cẽseo. ¶Est etiam aliud incommodum, quòd quanuis excommunicatus non percipiat fructus beneficij,tenetur tamen ad onera ipsius persoluenda, vt ad solutionem pensionis,& subsidij,ex mente Bart.Alberi.Angel.& Paul.Castrens.qui hoc prę notare videntur in.l.inter quos.§.damni. contra glo.ibi.ff.de dam.infect.& contra Bald.in.l.fina. columna prima.C.de bon.aut.iud.poss.tenet expresse Couar.vbi suprà.cap.13.fol.225.columna.1. post Hierony.Gigant.quæstione.64.Sed tamen pro rata fructuum,cum sit onus reale, tenebitur soluere percipiens fructus,non excommunicatꝰ, cùm ex fructibus beneficij,quis teneatur ad soluẽdam pẽsionem & ratione beneficij,super quo impositum est tale onus,& sic non debet extendi ad propria bona excommunicati, quæ seorsum à beneficio possidet quocunque modo,tum etiam ex capit. quia diuersitatem.de concess.præben.quæ Cumnan. inducit pro hac sententia in dict.l.vlti. quem refert, & veriorem opinionem existimat esse Couar.vbi suprà.Quam glo.Bald. Cuma. & alij probarunt,quam ipse semper probandam cẽsui,reiecta Bart.& aliorum censura,de quibus suprà. ¶Item quanuis hodie ante denunciationem factam specialiter & expresè quis non teneatur vitare excommunicatum,vt cautum est in extra uagant. Ad vitandum scandala.in pragm.sancti. gallicana.impressa.fol.203. columna prima.tamẽ ipse excommunicatus cum alijs communicando peccat,quia in hoc non releuatur, vt ibi habetur, subijciens,Per hoc tamen huiusmodi excommunicatos,suspensos,interdictos, seu prohibitos nõ intendit in aliquo releuare , nec eis quomodolibet suffragari.De improbitate enim sua,vt ibi verbo.releuare,ait Cosmas Guimier,non debet commodum consequi.l.ita quefullo.ff. de furt. Ergo sicut suprà dictum est quod peccat, & hodie peccauit communicando alijs,siue publicus, siue secretus sit excommunicatus.Tum, quia facit contra præceptum ne cum alijs communicet, & sua communicatio alijs noceat.cap.pia.de exceptio. libro sexto.Tum etiam ex Innocen.in cap.illud. per tex.ibi.de cler.excomm.ministr.&ibi sensit gloss.vitari.Panorm.in cap.exceptionem.num. 28.de exceptio.& in cap.nulli. numero tertio.de sententia excommu.& in capit.si quis presbyter. nume.9.eod. titul.Nauar.in cap.cùm contingat. versicu. Sextò infertur.pagin.169.de rescrip.Archiep.Florenti.3.part.titul.25. capitulo secundo. §.2.Gabriel in.4.senten.distinctio.18. quæstio.3. dubio.5.Sum.Pisana.verb. Excommunicatio.1. fol.8.columna secunda. ¶Est alius effectus,quòd excommunicatus non potest facere testamẽtum, secundùm Paul.Castren.in.l.is cui lege. numero secundo.ff.de testament. Et quòd ita sit intelligẽda sententia Archidia.in capitulo primo.de exceptio.libr.6.tenentis excommunicatum testari nõ posse,nempe de publico.& denunciato, aliàs eñ actiuè & passiuè habet testamenti factionem secundum communem , teste Io. Dilecti Durantis in arte testandi.titu.De his qui non habent testa. factio.cautela.10.numero primo. Sed tamen dic, quòd excommunicatus & denunciatus poterit testari secũdùm communem,teste Areti.in.l.si quęramus.numero tertio.De testam.Felin. in capit. ad probandum. numero primo. De re iudic. Vtrùm antem testariqueat,est videndus Card.in capitul.veritatis.de dolo & contu.& in repet.capi. perpendimus.de sententia excommu. remissiuè per Cæsarem Lamberti.de iure patrona.folio.62 columna secunda.numero primo.vbi tractat quę sint permissa vel prohibita excommunicatis.Innoc.tenet posse in capit. cùm ex voluntate. dicit communem & Barba.in clem. excommunicationis.num.21.de exceptio. & Philippus Franch.in rubri.de testamen.libro sexto.num.32. quæst.16. Guiliel.Benedict.in repet.cap. Raynutius.verb. mortuoque testatore.1.de testamen. numer. 289. Deci.in capit.intelleximus.columna secunda.numero quarto.de iudic.Optimè Ioann.de Lignano in tract.De censura ecclesiastica.§.16.numero primo.in.9.volu.tracta.diuersorum.fol.299.secũ

dum

dum impressionem Lugdunen. An. 1544. Doct. Couar. in rubri. de testamen. 2. part. numero. 18. Probatur. Nam edictum de testamentis, est prohibitorium, id est, quòd omnes admittuntur, qui expressa legis prohibitione non inueniuntur exclusi. l. 1. C. de sacrosanct. eccle. §. fin. Insti. quibus non est permiss. face. testam. l. si quæramus. ff. de testamen. Excommunicatus etiam denunciatus non reperitur prohibitus, ergo non est excludendus à testamenti factione. Plures effectus, quos inducit excommunicatio, explicat Ioann. Lignan. in tract. De censura ecclesiastli. §. 25. & Nicol. Ploui. de excommunicatio. §. de secundo. scilicet de effectu excommunicationis. Item excommunicatus est infamis. Ludouii. Roma. singul. 675. & 682. Tiraquell. de vtroque retract. libro primo. glo. 9. §. 1. numero. 271. fol. 90. columna prima. ¶ Quæri solet, Vtrum excommunicatus censeatur quis, si iudex ei dicat sub excommunicationis pœna hoc facias, vel non facias? In quo dubio plures censent comminationem, & non excommunicationem ex his verbis inferri. vt est glo. in cap. Salonitanę. 63. distinctio. & gl. in cap. 2. de matrimonio cont. contra interdict. eccle. glo. in capi. vni. de sagitta. glo. in cap. relatum. in gloss. fin. de iur. patro. quæ probat prædictum præceptum factum à iudice sub pœna excommunicationis non inducere excommunicationem, sed comminationem, ideo opus erit noua excommunicationis censura. glo. in cap. sicut tuis. de simoni. glossa. in capitul. cùm esses. in glo. fin. de testament. Panormi. in capitu. clericis. numero quarto. ne clerici vel monach. Idem in capitulo primo. nu. 11. de locat. Syluest. Prieri. in summ. verb. Excommunicatio. 1. quæstio. 8. Et est verior sententia secundùm Ioann. in sum. Confesso. libro secundo. titu. 4. quæstion. 2. & lib. 3. tit. 33. quæstion. 69.

¶ Quam conclusionem intelligas, nisi cõstaret de voluntate iudicis proferentis esse in contrarium, secundum quam regulari oportet valor censuræ, & vinculum excommunicationis, ex mente summæ confessoris in locis prædictis. Et Angel. in verb. Excommunicatio. 2. §. 8. glo. optima & communiter recepta in capi. Apostolicæ. de cleri. excom. ministr. notanda secundùm Ioann. Lup. in rep. cap. per vestras. §. 18. numer. 23. de dona. inter vi. & vxor. Præpositi. in capit. fin. numer. 6. distinctio. 18. colum. fin. vbi dixit communiter receptã Eacit. l. non omnis. ff. si cert. pet. quòd actus agentium vltra eorum voluntatem non valent. Præterea ex hoc annotandum erit, quòd si excommunicatio lata fuerit contra aliquem debitorem nisi satisfecerit creditori intra certum terminum, quòd creditore volente vt intra illum non soluat, eo elapso, nõ erit excommunicatus, & censebitur prorogatio facta ex iudicis permissione, quia fuit secundum intentionem partis fulminata. Panormi. in capi. præterea. 2. columna secunda. numero. 4. de appell. & ibi Cardinal. Idem Cardinal. in clementina prima. §. nos itaque. quæstione quinta. num. 18. de iurisdi. Syluest. verb. Excommunicatio. 2. versi. 13. Panormi. in capitulo primo. numero. 7. de locat. De hoc latiùs dixi in capitulo secundo. de mutu. peti. Declaratur secundo, quando Iudex profert excommunicationem sub conditione, nempe dicendo, Excommunico omnes, qui arma portauerint, vel ordines furtiue susceperint quia contra faciendo erit rebellis excommunicatus. gloss. in cap. vni. de sagitta. capit. à nobis. 1. de sententia excommu. capitulo secundo. de consti. lib. 6. cap. præterea. 2. de appell. glossa prima. in capitul. biduum. 2. quæstion. 6. Panormi. in cap. significauerunt. columna quinta. numer. 11. de testi. & in cap. procurationes. numero octauo. de censib. Ideoque consulentes semper attendant mentem proferentis potiùs, quàm corticem, seu formam verborum in prolatione excommunicationis, & de eius valore respondere conentur, cùm hoc sit vtilius animæ. cap. significasti. 2. de homicid. cap. iuuenis. de sponsalib. ¶ Item est notandũ quòd semel excommunicatus & denũciatus, semper præsumitur esse & persistere in eadem censura, & erit vitandus, nisi ostendat ab ea absolutum fuisse, ideo semper custodiat literas absolutionis, vt euitet pœnam huius legis. per regulam, Semel malus. de regul. iur. libr. 6. Hanc sententiam probat glo. in cap. proposuit. de cleric. excomm. ministr. vbi Panormi. & communis. cap. sicut nobis & ibi Panormi. de sententia excommu. Feli. in capitul. scribam. numero tertio. de præsump. Rot. in antiquis decisio. 238. Anchar. consil. 64. Nicol. Euerardus in topicis iuris. cap. 42. Alciat. in tract. præsumptio. reg. 2. præsumptio. 6. Couar. in rep. cap. Alma mater. 1. part. §. 2. nume. 6. de sententia excommu. libr. 6. qui post Alciat. loco præcitato hanc opinionem inquit procedere, quando quis fuit simpliciter excommunicatus, & nobis cõstat incidisse per literas, seu iudicis præceptum de præsenti, non tamen si sub conditione esset lata, nam in ea locum non habet hæc præsumptio: potuit enim qui excommunicatur pendente conditione satisfecisse. Idem tenuerunt Domini de Rot. in nouis. decis. 444. Item etiam quo ad eum communicantes, & in eorum commodum præsumitur absolutus, si communi opinione existimabatur iam absolutus & liber ab excommunicatione. Item etiam si esset elapsum tantum tempus à tempore excommunicationis, vt attenta qualitate loci & personæ, præsumendum esset arbitrio boni viri absolutum fuisse, & ad gremiũ eccle. læ

redijsse.

redijsse. secundùm Panor. & docto. in dict. capit. proposuit. vnde inspecta integritate illius, qui olim fuit excommunicatus, eiusque propriæ spiritualis cura & solicitudine, liceret cum eo communicare absque vllo criminis & pœnæ periculo, secundùm Henrric. in cap. cùm desideres. de sentẽtia excommu. Sylvest. verb. excommunicatio. 5. dubio. 7. Couar. vbi suprà. §. secundo. numero. 6. Bartholomæus Fumeus in summ. aurea. verb. Excommunicatio. §. 62. Hodie tamen non tenetur quis excommunicatum vitare ante denunciationem specialem factam à iudice, vt euitarentur altercationes iuris communis, & consilium præstaretur hominibus bonæ conscientiæ. ex præmissa exrrauagant. Ad vitandum scandala. quã optimè refert & declarat D. Couar. in cap. Alma mater. §. 2. num. 7. de sententia excommu. lib. 6. & congerit ad pondus eam referentes. refert idem Couar. in epitome. 4. Decretalium libro secundo. part. cap. 6. num. 9. Dominic. Sot. in. 4. sentent. distinctione. 22. quæstio. 1. arti. 4. Bartholom. Fume. in sum. aurea. verb. Excommunicatio. §. 50. Felin. in cap. ad probandum. num. 8. versiculo secundo. limita. de re iudicat. Archiep. Florenti. 3. part. titu. 21. cap. 3. Angel. in sum. verb. Excommunicatio. 8. quæsti. 3. Sylvest. eod. verb. in. 5. Gabriel in. 4. senten. distinctio. 18. quæst. 3. notab. 3. quæ reperitur in actis Concilij Basilienſis. 2. tomo Concilio rum. fol. 646. Martin. Nauar. in ca. 1. §. laboret. de pœnitentia dist. 6. Philipp. Decius in cap. à nobis columna secunda. versic. Nota secundò. numero quarto. de exceptioni. & ibi scripsi dum legerem illum titulum in lectione primaria iuris Canonici pro illustri doctore Iubilato, & propter eius niniam vtriusque iuris peritiã senatore Regio Domini nostri Regis Philippi huius nominis secundi, meoque olim selectissimo præceptore Domino Antonio ab Aguilera. Refero etiam & declaro in tract. de irregul. cap. de excommunicatione Ex quo Concilio constat tũc demum excommunicatum vitandum, cùm ab ecclesia est denunciatus, & ab ea non sustinetur in cõmunione hominum, vt etiam in præsenti lege Regia explicatur, & infra. l. 2. dicitur, *y las penas de la ley ante desta no sean executadas en aquellos excomulgados que por la yglesia son tolerados*. Et ita est intelligenda. l. 9. titul. 18. infrà isto libro. ¶ Circa intellectum huius legis dubitatur, cùm loquatur de excommunicatione maiori, nam de minori non est noster sermo, Vtrùm excommunicationem præcessisse probetur per literas denunciatorias, vel requiratur monitoriarum probatio? Et videtur gloss. in capitul. licet. de sententia excom. per denuntiationẽ, seu literas denunciatorias excommunicationem præcedentem probari. Quam ad hoc singul. dixit D. Couar. in cap. Alma mater. 1. part. §. 3. nu. 1. de sententia excom. Probatur, quia cùm quid præmittit, aliquid præexistens, & secundùm ordinem actus necessarium, tunc antecedens deducitur: sed ex consequenti, hoc est, per denuntiationem constat de excommunicatione præcedente. ergo. &c l. illud. ff. de acquiren. hæred. l. 2. & ibi Bald. C. de dot. promissio. Nota. in cap. ex parte. C. de sponsali. vbi ex consequenti deducitur præsumptio ad antecedens. Soluisti mihi vsuras, debitum prĩcipale sortis probatur. Ostendo literas gradus Licentiatus vel Doctoratus Salmanticæ habitas, iam in de ostenditur me Bacchalarium fuisse. Itidem ostendo me in sacerdotio constitutum, dein de fine alia ostensione literarum comprobatur me in præcedentibus ordinibus necessarijs insignitum fuisse. † Nec obstat si dixeris, per saltum ordine prætermisso potuit denunciari, vel ad alios ordines seu gradus promoueri, vt contingere solet: quia cùm habeat solitum ordinem, & à communiter accidentibus præsumatur debitam formam prĕcessisse, non erit dubium, nisi quòd rectè deducatur omne necessarium præcessisse, & postmodùm sequutam fuisse denunciationem. Et isto argumento tutus hanc sententiam veriorem sine distinctione existimat Decius in cap. pastoralis. §. verum. col. 1. vers. 4. nota q denunciatio. nu. 4. de appell. Sed tamen argumentum à cõsequenti non semper præsupponit antecedens, nisi cum sit necessarium & omnino contingens. Cùm ergo excommunicationem aliquando contingat nullam, aut iniustam prĕcessisse & defectu debitæ formæ, & in re veritatis non fuisse excommunicatum, vel quia fortè ad domum fuit notificata, & ei minimè intimata nec aperta à suis familiaribus, & incusata contumacia sine eius culpa fuit petita denunciatio, non video, cur ex denunciatione tanquam excommunicatus sit habẽdus, nulla habita alia probatione, cùm sit leuis & præsumpta probatio, excommunicatio autem apertissimis documentis sit probanda, vt quis excommunicatus repelli possit ab agendo. capit. pia. de except. libro sexto. quo fit, hunc effectum præiudicialem minimè probari posse per vnum testem vel per famam. Antonius in capitulo veniens. 1. colum. fin. de testib. Specul. titul. de notorio cri. §. fama. versiculo. Quid si agendo. quod notãdum & singulare dictum, & ita ab eo sententia definitum esse dixit Ludoui. Roman. singul. 198. incip. Item quæro, an vnus testis. secundum nouissimã impressionem habetur numero. 201. & ibi additio. Nicolai. & Gabriel Sarayne. Decius in capit. primo. de postula. prælat. numero. 27. idem in capitul. 1. numer. 23. de appella. Iaso. in rep. l. admonendi. nume. 284. ff. de iur. iur. Hippolyt. in rep. rub. C.

† Adde q̃ hoc est verum quãdo agitur an q̃s sit clericus secus si tractetur de habilitate ad beneficij capacitatẽ. q̃a secus. Vt infrà dicetur ad. l. 2. titu. 18. lib. 3. in fra in principio.

rub. C. de probat. numero septimo. Ioan. And. & Domin. in cap. r. de exceptio. in. 6. Feli. in rub. de probat. numero septimo. De fama idem adnotarunt. Panor. & Deci. in. cap. pastoralis. §. sexto. de offi. delegat. Couar. in cap. Alma mater. 1. part. §. 3. de sententia excommu. libro sexto. Si ergo per famam, vel per vnum testem non inducitur probatio excoicationis, multo minus erit dicendum per literas denunciationis, per præmissa. ¶ His etiam adstipulatur, quòd per literas denunciationis excommunicationis non probetur quis excommunicatus. glo, in cap. pia. de excep. lib. 6. in verb. proprium nomen. quam ad hoc ordinar. dixit Philipp. Franch. in cap. dilectus. columna secunda. notab. vltim. num. 13. de appella. & videtur gloss. in cap. licet verb. nunciari. ibi. Hostien. tamen notat contrarium de sententia excom. Sed resolue per vnicam conclusionem. Denunciatio quando obijcitur per viam dilatoriæ exceptionis ad repellendum aliquem ad tempus ne agere possit tanquam excommunicatus, sufficiens est, non tamen cùm in vim peremptoriæ, & sic ad inducē dum plenum præiudicium. ex glos. in dict. capit. licet. Ludo. Rom. consil. 249. incip. Dum quæritur. Deci. post Panormi. ibi in capi. prudentiam. §. Sexta. dicens hanc communem opinionem. Idem notat Deci. in cap. pastoralis. §. verum nu. 4. de appella. Rota nou. decis. 252. incip. Licèt sit cõ certatio. sub titu. De exceptio. Couar. vbi supra. Denunciatio enim ex communi obseruantia totius orbis, nunquam solet dari, nisi præmisis monitorijs, ideo regulariter plurimum pro se habet præsumptionis, ex tex. celebri in dict. extrauag. Ad vitãdum. de qua suprà habitum fuit, & in præsenti, *mandaron que qualquier persona que estuuiere descomulgada por denunciacion de los perlados.* Sed est dubium. Aliquis persistit in excommunicatione post denunciationem per multum temporis spatium, & fuit absolutus: tandem absolutione iam obtenta, & reuerso ad gremium ecclesiæ, accusatus fuit ad pœnam huius legis incursam: ipse respondet non persistere, nec esse in excommunicatione, & ostendit literas absolutionis: est dubiũ Vtrum sit nunc pœna huius legis afficiendus? Videtur quod sic. Nam delictum quo ad euitandam pœnam temporalem propter pœnitentiam impositam à iudice spirituali non aboletur, nisi esset sufficiens in vtroque foro, & publicè imposita, & aliàs puniri poterit à iudice laico. Tex. in capitulo statuimus. versi. Per temporalem præterea de maledic. vbi delinquens in Deum per pœnam impositam in foro ecclesiæ, non excusatur à pœna legum latorum in foro temporali. cap. fœlicis. de pœn. libro sexto. nec potest reddi ratio specialitatis in eo, prout Docto. dicũt, tenentes opinionem, quòd punitus in foro canonico de crimine mixti fori, possit puniri iterum in foro Cæsaris. Et est communis opinio secundùm Andr. Alcia. in capitulo perniciosam. numero. 128. de offi. ordina. vbi est text. pro hac conclusione. Secundò confirmatur. Nam quando aliquis delinquit in crimine mixti fori, facit iniuriam legi ciuili, & legi Canonicæ: quia venit contra præcepta vtriusque: ergo censetur se obligare pœnis per vtramque legem traditis. tex. in epistola. Inter claras. §. liquet. & ibi gloss. in verb. seipsum. C. de summa. Tri. & fide catholi. ¶ Vnde succedit vera conclusio, quòd faciens iniuriam duobus, tenetur ad satisfactionem vtríque in solidum, nec per satisfactionem vni factam, liberatur ab altero. l. prima. §. furtum. ff. si fami. furt. feciss. dicatur. Bart. in. l. tertia. §. si ad plures. ff. de sepulc. violat. Nec potest dici, quòd sæpius inquiritur de delicto vnius hominis contra textũ. in capitulo. at si clerici. de iudic. de quo Augusti. Beroi. in capitulo primo. numero 92. de iudi. & Ioann. in summa confesso. libro primo. titulo quinto. quæstione decima. glossa. in capitulo. per hoc. verb. sententia. de hære. libro sexto. nam illud locum habet in crimine non mixto, & ab eodem iudice, secùs in mixto, & propter diuersitatem offensarum. vel in vno loco non sufficienter quo ad vtrumque forum punito. Faciũt eleganter tradita ab Antoni. Burgens. in capit. vt mensuræ. columna tertia. de emptione & venditione. Nec obstat si dixeris, quòd facta pœnitentia censetur nouus homo, & sic tempore accusationis non reperitur nocens. ex gloss. in. l. Imperialis. §. illud. C. de nup. cum alijs adductis in additis ad Segur. in rep. l. vnum ex familia. §. sed si fundum. numero. 73. ff. ad Trebell. & ab Hippolyt. singul. 639. nam non est puniendus prout ex nunc, sed prout ex tunc, nempe considerato tempore, quo commisit delictum, contemnendo claues ecclesiæ. l. prima. ff. de pœn. De quo per Bald. in capitulo. cùm olim. numero quinto. de restit. spolia. & in. l. Titius. ff. de testam. milit. qui text. facit ad quæstionem de vulnerato tempore vnius iudicis, qui mortuus fuit tempore alterius, cui cõpetat emenda. Per Boeri. decisio. quinta numero decimosexto. & ibi numero decimoseptimo. & decimooctauo. & ad aliam quæstionem de qua per me in. l. decima. versic. Quæro clericus. titulo primo. libro tertio. ordi. colum. 803. Item aliquis misit sagittam ex confinibus Castellæ, & percussit hominem existentẽ in confinibus Portugalliæ seu en la raya, est quæstio, vtrùm delictum fuerit commissum in Castella, vbi fuit delinquens, vel vbi fuit mortuus homo, vt puniatur in loco commissi criminis, & ad illum remittatur iuxta. l. 103. lib. pragma. regum catholi? Ad cuius solutionem

vid. Bart. in. l. quod ait lex. §. fin. numero quarto, ff. de adult. Panormi. in cap. fina. num. 25. de foro comp. †Inspiciendum ergo est tempus commissi delicti, & non sententiæ ad imponendam pœnã. Et sic excommunicato in casu nostræ legis, cùm admisit & perfecit crimen, claues diui Petri sic cõtemnendo, non petendo absolutionem eo tempore quo debuit, & potuit. ¶Quæri potest, Quis fuit excommunicatus ad petitionem creditoris, & processum fuit contra ipsum per censuras graviores ad denuntiationem vsque, non obstante comparitione debitoris allegantis & probantis se paupertate nimia pressum, & non esse soluendo, ideo humiliter petijt absolutionem: fuit dubium vtrum talis censura sit nulla, & iudex teneatur ipsum absoluere ante solutionem actualem? Facit quòd excommunicari non debet, & lata erit relaxanda. Nam excommunicatio est ferenda in contumacem ratione contumaciæ, qua cessante, non debet inferri, cum sit obediens, & facit quod in se est, petendo absolutionem, dicendo suum infortunium, & inopiam, & continet præceptum impossibile, & errorem manifestum talis censuræ cõminatio, seu executio. capit. olim. 2. de resti. spoli. ibi, inanis est actio, quam inanis inopia debitoris excludit. l. nam is. ff. de dol. Iaso. in. l. qui Romæ. §. Augerius. numero quarto. ff. de verb. oblig. plura enim priuilegia sunt tributa ratione paupertatis, de quibus per Archidiac. Bellamer. & Præpos. in cap. pauper. 11. quæstione tertia. Dixi in. l. 2. glos. fin. titulo. 16. libro tertio. suprà. Et erit vnũ in specie proposita: quia qui caret bonis, debitum est inexigibile, & inefficax redditur actio contra eum. arg. ca. Odoardus. de solut. Item excommunicatio non fertur, vt quis sit in ea perpetuò, sed vt eius timore perterritus, obediendo præceptis iustis ecclesiæ satisfaciat. Si ei possibile sit, prout debet, & absoluatur, vt omnia iura insinuant. Cæterùm si posset, & noluisset parère mandatis ecclesiæ, esset alijs pœnis castigandus, & absolutionis beneficium concedendum à iudice eo inuito, ne indurescat, & fiat membrum omnino inutile. Facit. ca. presbyter. 82. distinctio. ibi, ne indurescat. quem pro notabil. refert Ioan. Lup. in rep. capit. per vestras. §. 18. num. 17. columna quarta. fol. 66. de donat. inter vi. & vxor. & Iaso. in. l. quod iussit num. 41. ff. de re iudic. qui dicunt iudicem ecclesiasticum teneri interloquutoriam sententiam excommunicationis latam contra aliquem etiã parte non petente, & manente contumacia excommunicati, si viderit saluti illius expedire remittere, quandoquidem propter excommunicationẽ efficitur deterior, ex quo videtur eam nullam vtilitatem afferri, sed contemni, & cum cesset ex ea medicina, debet contra illum rebellem illo remisso, alio vti remedio. Sententia fuit Diui Thom. quam prædicti adducunt in quarto sententiarum distinction. 18. quæstione secunda articulo quinto. cuius dictum vltra alios refert & sequitur Frãchus in capitulo primo. columna prima. numero quinto. de sententia excommu. libr. 6. Barbat. in cap. cùm veniissent. numero. 100. de iudi. Stepha. Auffreri. in decisi. 218. versic. Quinimo si excommunicatus ex diuturno tempore. Panormi. in. c. significasti. numer. 7. de eo qui dux. in matrimo. quam pollu. per adult. Montalu. in. l. 13. titulo. 9. part. 1. Pro qua conclusione est tex. in cap. ea vindicta. 23. quæstione quarta. ibi, Hic enim apertissimum exemplum dicitur, quo satis apparet posse peccatum amore potiùs vindicari, quàm impunitum relinqui, vt illum quem vendicat non pœna miserum, sed correctione beatum esse velit: paratus tamen sit (si opus fiat) æquo animo plura tolerare ab eo illicita, quem vult esse correctum, siue in eum habeat potestatem coercendi, siue non habeat. Ad idem est tex. in cap. prodest. 23. quæstione quinta. ibi. Sed omnia consulendi charitate, & nihil fiat inaniter, nihil inhumaniter. Et prædictam sententiam communem dicit Panormi. in cap. ab excommunicato. num. 20. & ibi Additio. de resc. Feli. in. cap. 1. numer. 16. col. 7. de offi. deleg. vbi citat Ioan. And. & Hosti. in. capitu. Solet. de sententia excom. libro sexto. dicentes, quòd pœna excommunicationis imponi non debet, quoties verosimiliter speratur non timeri. Et quòd etiam inuitus possit quis absolui post. S. Thomam loco citato, tenet Præpos. Alexandri. in. capitulo. denique. in princ. numero trigesimosecundo. & ibi declaraui distincti. 4. Si ergo quando ille est contumax & tyrannus est absoluendus, quanto maiori ratione quando est obediens, & impotens ad soluendum debitum in specie deducta? †Nemo enim excommunicatur, nisi subsistente debita materia, quæ est peccatum mortale, & contumacia. capitu. nemo. 2. 11. quæst. 3. Decis. Capellæ Tholosanæ. 298. sed paupertate pressus non est contumax, sed miserabilis, & percussus â Deo afflictione magna, ergo non debet addi afflictio. capitulo. cùm percussio. septima quæstione prima. Et ad dictum diui Thomæ, & pro eius declaratione est addẽdus Richar. de Media villa in quarto sententiarum. distincti. 18. articul. 10. quæstione prima. Felin. in. capit. Apostolicæ. nume. 2. de exceptioni. Imol. in clem. Cùm secundùm statuta. nu. 3. de pœni. & remiss. Panor. in. c. clericos. nu. 5. de cohabi. cleri. & mulier. Et sic aduertãt iudices, ne procedãt per censuras, vbi cessat causa formalis & materialis in qua se debent fundare, & seruent ordinem & modum in prolatione earũ, cũ censura excõmunicationis

†Addé. Socinum in capit. postulasti nume. 5. de foro cõpetenti. & Bartulũ in. l. libellorum nu. 7. ff. de accusatio.

†Addé q̃ si fur efficiatur impotẽs ad partem satisfaciendam, debet absolui præstita cautione. Vt si deueniat ad pĩ guioré fortunam soluere teneatur argumẽto. ca. Odoard' de solutio. & ista est cõmunis praxis traditq; Nauarr. in manu. c. 27. n. 43. versi. Presuponemos.

ad medicinam,& non ad mortem sit inuenta. ca. cum medicinalis.de sententia excommu.libr.6. cap.multi.2.quæstione prima.glos.in cap.corripiantur.24.quæstione tertia.gl.in cap.ex literis. 2.de sponsa.glo.in capitul.venerabilibus.§.deniq; verbo.innodare.de sententia excommu.libro.6. ¶Dubitari poterit,An excõmunicatio à iure diuino vel positiuo inuenta fuerit? Quòd à diuino, constat Matthæi.18.vbi Christus loquitur de correctione fratris,& concludit dicens,sin autem ecclesiam non audierit,sit tibi sicut ethnicus & publicanus.capit.nouit.de iudi.Apostol.1.ad Cori. 5.quosdam excommunicauit.transumptiuè in.c. sed illud.45.distinctio.capi.audi.11. quæstione.3. cap.nemo contemnat.11.quæstion.3. vbi ex beato Chrysostomo in epistola ad Hebræos transcribitur,Nemo contemnat ecclesiastica vincula, nõ enim homo est qui ligat,sed Deus, qui hanc potestatem dedit,& dominos fecit tanti honoris. Durand.in.4.sententiarum distinctione.18.quæst.3. columna secunda. Alphons. à Castro aduersus omnes hæreses.libro sexto.verb.Excommunicatio.De antiquitate excommunicationis iam dixi in tract.De hæreticis in.l.3.titul.4.suprà isto lib. 8.Et constat ex Cæsar.in suis commentarijs libr. 6.De bello Gallico.pagin.211.Si quis(inquit)aut priuatus,aut publicus eorum decreto non steterit,sacrificijs interdicuntur,ij numero impiorum ac sceleratorum habentur:ijs omnes decedũt,aditum sermonemque defugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant,nec ijs petentib⁹ ius redditur,nec honos vllus communicatur. Refert eum corruptè Tiraquell.De vtroque retract.lib. 1.§.1.glos.9.numer.271.vbi multa in materia congerit.Et prædicta verba ex Druydibus apud Gallos pulchra & admiranda esse, nullus dubitat,singula conferens cum nostra excommunicatione, vt adnotauit. Doctissimus pariterque generosus Doctor Didacus à Vera in relectione prima, quã fecit Anno.1563.Salmanticæ in cathedra Decretorum,directa ad Senatum Salmanticensem Doctorum in cap.sententia pastoris.11.quæstione.3. versi.Quibus censuris lex vetus.Illam relectionẽ referam ad fin.Commentariorum huius legis ad literam,in memoriam tanti Doctoris,& vt detur facultas vnicuique fruendi fructus bonarum literarum,& qui vtilis est ad intellectum & originẽ excommunicationum.De qua etiam origine habentur vestigia apud Platonem lib.9.&.10.de legibus,& ad eum plura congessit.Fiscinus.Couar. in cap.Alma mater.1.part.in princip.numero decimo.de senten.excommu.libr.6.& in libro primo.Variarum resolu.c.18.num.5.vers.Quinimo si lex secularis.Alexan.ab Alexand.libro tertio. dierum genialium.cap.5.resolutiuè autem in quæstione proposita est dicendum,excommunicationis vestigia apud gentes,& in lege veteri in figura fuisse,non vt potestas spiritualis,sed temporalis. Potestas verò excommunicandi iure diuino tradita est ecclesiæ à Christo:forma tamen ipsa,& effectus, scilicet priuare hominem participatione sacramentorum,& suffragijs & orationibus, non est expressus in euangelio. Quia Seruator noster dominus Iesus sub hoc nomine neminem excommunicare iussit.Sed tamen ecclesia eandem potestatem sibi diuinitus concessam optime sic interpretata est:& ideo vsus excommunicandi, quem ecclesia seruat,hac ratiõe est de iure diuino, quod habet fundamentum in euangelio.Domini. Sotus in quarto sententiarum.distinctione.22.quæstione prima.articulo primo.pagin.996.verficul. Ex his autem occasio sumitur.¶Dubitatur,Vtrũ semel excommunicatus ampliùs possit excommunicari,eadem prima excommunicatione manente? Respond.quòd potest.Ratio,quia excommunicatio quædam pœna medicinalis est. capit. multi.secunda quæstione prima. & medicinæ iterantur secũdum necessitatẽ infirmitatis, cũ causa exigit,ergo & excõmunicatio simili ratione iterari potest. Tenet diuus Tho.in.4.setẽ. dist.18.q.2. ar.3.q.2.gl.in.c.Engeltrudam.verb.Anathemate 3.q.4.glo.in cap.ex parte.de offi.ord.glo.in cap. cum pro causa.de sent.excom.glo.in.c.ita quorũ dam.de Iudę.Panor.in.c.capitulũ sanctæ crucis. col.2.versi.Itẽ nota q̃ suspensus poterit iterum suspendi & excõmunicari.de resc.& in.c.grauẽ.nu. 5.de sent.excom.& in.c.nullus.per tex.ibi.col.1. nu.3.de for.cõpe.& secũdũ Andr. Falconẽ in addi.ibi ad eum istã opinionẽ dicit cõmunẽ esse.notat ipse Panor.in.c.tua nobis.col.4.nu. 11. de appella.Nauar.in.c.ita quorũdã.notab.11.pag.207. de Iudæ.omnino videdus.¶Quo fit excõmunicatũ à iure,& ab homine,iterũ excõmunicari posse Panor.in.c.accusatũ.nu.5.de simoni.Sicut excõmunicatus ab hoĩe poterit à iure excoĩcari. ca.ita quorũdã.vbi gl.de Iudę.Et illic Panor.ponit effectus huius primæ,secũdæ,& vlterioris excomunicationis. ¶Circa præmissa in dubiũ versari sæpe solet,Vtrũ excoĩcatus, qui pluribus de causis & cẽsuris est ligatus,teneatur oẽs causas excoĩcationis exprimere ad hoc,vt absolutionis beneficium quo ad oẽs cõsequi possit? In quo dubio præsignãdæ sunt sequẽtes cõclusiones,quarũ prima sit.Excoĩcatus vnica tãtũ excoĩcatione, pluribus tñ ex causis,nõ cẽsetur ab excõmunicatione absolutus si in impetratione absolutionis causam aliquã tacuerit.c.cùm pro causa.de sententia excom.c.ex parte.vbi glo.& doct.de offi.ordina.Roma.consi.326.l.29.titul.9.part.1.San.Thom.in.4.senten. distinctio.18.quæstione.2.articul.5. vbi Richard.

arti.10.

articulo decimo. quæstione tertia. Couarruuias in capitul. Alma mater. prima part. §. vndecimo. numero decimotertio. de sententia excommuni. libro sexto. qui intelligit prædictam opinionem veram esse, quoties causa tacita, fuit æquè principalis ad excommunicandum: alioqui valet absolutio, secundùm Panormi. & Henrri. in dicto capitulo. cùm pro causa. Felin. in capitulo. quod super. ad fin. de fide instru. docto. in clementina secunda. de sententia excommu. Ex quibus manifestè deducitur, etiam absolutionem validam esse in hoc casu, si causa, quæ expressa non fuerit, minimè auertisset prælatum ab absolutione, licèt expresim esset significata. Ita post Paluda. sensit Couar. loco proximè citato. Qui Pulchra etiam propositis similibus adducit lib. Varia. cap. quem refert D. Antoni. Quesada libro primo. Diuers. capitulo sexto. num. ¶ Secunda conclusio. Pluribus excommunicationibus ligatus petens ab excommunicatione absolui, vnius tantùm mentionem faciens, à reliquis non expresis, non censetur absolutus, etiam si indefinitè fuerit ab excommunicationibus absolutus, refertur etenim hæc absolutio indefinita ad excommunicationem in petitione commemoratam. ex. l. si de certa. C. de transactio. glossa in dicto capitulo. ex parte. & in citato. capitul. cùm pro causa. vbi Anto. Henrri. Panormi. & Feli. Anchar. in clementina secunda. de sententia excommu. San. Thom. in. 4. distin. 18. quæstione secunda. articulo quinto. Coua. vbi suprà. qui intelligit, procedere, etiam si absolutio ab excommunicatione generalis sit, nam ad expressam, & petitam tantùm refertur, propter rationem dict. l. si de certa. ¶ Tertia conclusio. Excommunicatus pluribus excommunicationibus vnica tãtum absolutione ab omnibus absoluitur, si omnes fuerint absoluenti expressæ, & significatæ. arg. l. ex pluribus. ff. de acceptilatio. Et est cõmunis sententia in hac conclusione secundum in in locis præcitatis, nec continet aliquam controuersiam secundùm Couarr. loco præmemorato. ¶ Quarta conclusio. Qui excommunicatũ potest ab omnibus excõmunicationibus absoluere, vnica tantum absolutione omnes tollit, non tantùm sibi expressam, vbi scientiã omnium excommunicationum habens, indiffinite excommunicatũ absoluerit, hoc sanè ex ipsius absoluentis mente præsumpta, vt notat Henrri. in. c. cùm pro causa. de senten. excom. Ioan. in sum. confessorum. lib. 4. tit. 33. quæsti. 120. Couar. vbi suprà. ¶ Quinta sit conclusio. Ligatus pluribus excõmunicationib⁹, ab omnibus, etiam vnica tantum expressa in petitione, absolutus cẽsetur, quoties qui absoluit, ita generaliter dixerit, Absoluo te ab hac excõmunicatione, & ab omnibus alijs, quibus ligatus es, quarũ nec memineris, nec memoriã habes, ea enim est absoluentis mens, vt & ad oẽs alias excõmunicationes velit absolutionẽ extẽdi. Ita notat in specie Ioan. in sum. confess. & Henrri. in locis proximè adductis. ¶ Sexta assertio. Absolutio indiffinitã ab excõmunicatione, exhibita ei, qui pluribus est excõmunicationibus ligatus, vnica tantùm in petitione nominatim expressa, etiã quo ad alias sufficit, quoties verisimili coniecturã præsumi poterit, absoluentem, & â tacitis excõmunicationibus nihilominus absoluturum, si earum sciẽtiam habuisset. Palud. in. 4. sentẽ. dist. 18. q. 5. col. pen. versi. Quarta. ¶ Septima cõclusio. Præmissæ conclusiones locũ habent, cùm absoluens habet potestatẽ absoluendi ab omnibus excõmunicationibus, alioqui nulla posset contingere ratio dubitãdi. ¶ Octaua conclusio. Pluribus excõmunicationibus ligatus, pluribus absolutionibus, vel vnica ab omnibus absoluatur. tex. gl. & communis in. c. cùm pro causa. de senten. excom. Quã cõmunẽ dicit Couar. in repe. c. Alma mater. 1. par. §. 11. de senten. excom. lib. 6. ¶ Nona cõclusio. Absolutio ab excõmunicatione, obtẽta ex falsa causa, est nulla, nec prodest excõmunicato. c. officij. de sentẽ. ex cõ. c. cũ pro causa. eo. tit. gl. in. c. ex parte. de offi. ordi. Tho. in. 4. sent. dist. 18. q. 2. art. 5. l. 29. titul. 9. part. 1. Couar. omnino videndus in. d. §. 11. nu. 14. versi. Septima conclusio. ¶ Decima cõclusio. Excõmunicatus pluribus excõmunicationibus à diuersis iudicibus, debet impetrare absolutionẽ ab vno quoq; ex iudicibus illã proferẽte, cùm illius sit absoluere, cuius fuit cõdẽnare. Pan. per tex. ibi in. c. officij. de sent. excõ. Palud. in. 4. sentẽ. dist. 18. q. 5. col. 8. in ar. 3. & Richar. q. 3. ar. 10. Pan. in. c. prudentiã. §. si verò. nu. 5. de offi. deleg. tex. in. ca. pastoralis. §. præterea. de offi. ordi. vbi vnus prælatus nõ põt tollere sentẽtiã ab alio latã. ergo &c. ¶ Quæritur, Vtrùm excõmunicãs, vel suspendẽs aliquẽ iniustè, teneatur ei resarcire dãnũ & interesse? Respõ. teneri. gl. fin. in. c. ad reprimendũ. de offi. ordi. tex. & glo. in. c. si canonici. §. si autẽ causa. de offi. ordi. lib. 6. ca. 1. §. superior verò. de sent. excom. lib. 6. ibi, latorẽ excõmunicato ad expensas & omne interesse cõdẽnetur. Pan. in. c. 1. nu. 34. vbi dixi. vt lit. non contest. Suadetur: nam dãnũ alteri illatum, qui fuit causa damni, tenetur ad satisfactionem læso. c. fin. de iniur. imò non solùm in specie proposita poterit agere ad interesse, sed etiã actione iniuriarũ contra excõmunicatorem. glo. in cap. non in perpetuum. verb. sacrilegij. 24. quæstione tertia. tex. in capitu. illud. ead. causa & quæstio. vbi gloss. Ad idem tex. in capit. sacro. de senten. excommu. ibi, Cumque aduersus excommunicatorẽ de iniusta excõmunicatione cõstiterit, excoĩcator cõdẽnetur excõmunicato &c. Fa-

cit ratio pro comprobatione. Nam qui aliquem denunciat excommunicatum, implicitè eum inhoneſtum vocat, cùm excommunicatus perſona infamis & inhoneſta cenſetur. ſecundùm Anto. Butri. in cap. conſtitutus. columna ſecunda. libr. Marti. Nauar. in rep. ca. cùm contingat. pag. 168. de reſcrip. probat Regia. l. 20. titul. 9. parti. prima. Et quòd excommunicatus ſit infamis, notat Roma. ſing. 675. & 682. Tiraquel. de vtroque retract. libro primo. §. 1. glo. 9. num. 271. ¶ Dubitatur, An abſolutio ab excommunicatione peti poſsit per procuratorem? Dicendum eſt poſſe, dum tamen procurator habeat ſpeciale mandatum ad ipſam petendam. Priorem partem probat glo. in cap. de manifeſta. verbo. iudicaui. 2. quæſtione prima. & gloſſa in cap. quanto. verb. epiſtolam. 2. quæſtio. 5 Panormi. in cap. venerabilem. colum. 8. num. 23. de electio. Poſteriorem partem concluſionis probat glo. in cap. qui ad agendum. verb. vel paciſci. de procur. libr. 6. Specul. titulo. de procurato. §. 1. num. 5. & ad eum ibi Ioann. And. Rotta. noua deciſio. 426. numero ſecundo. Archidiac. in ca. cùm aliquis. numero primo. 11. quæſtione tertia. Ratio quia beneficium abſolutionis petenti tantùm eſt concedendum. cap. legatur. 24. quæſtio. 1. nec inuitus poteſt abſolui. glo. in cap. ſignificaſti. de eo qui dux. in matri. quam poll. per adult. Quam limita vt ſuprà dixi ex ſancto Thom. niſi propter excommunicationem efficiatur dietim deterior, quia tunc inuitus poterit abſolui. Sequitur Iacobin. à Sancto Georgio in. l. nec emere. verſiculo. Quæro circa. C. de iure deli. Et excommunicatus quòd poſsit petere ſecundum ſtylum curiæ abſolutionem per procuratorem, ſi ad id habeat ſpeciale mandatum, quanuis de rigore iuris ſecus ſit, tenet Ioan. And. poſt Hoſtien. in cap. cum deſideres. de ſententia excom. vbi latè Felin. numero. 2. Sed dic, quòd licentia ad abſoluendum dari poteſt per procuratorem, ipſa tamen abſolutio perſonalis eſt, quia debet ſe oſtendere verè pœnitentem, & in abſente non poteſt ſeruari forma abſolutionis, quæ eſt per manus impoſitionem, ſecundum Pet. de Bellapertica in auten. Interdicimus. C. de epiſco. & cler. Innocen. in dict. ca. cùm deſideres. & quæ tradit Ioan. Milis in reperto. verbo. Excommunicatio. verſic. Excommunicatus poteſt per procuratorem. fol. 65. colum. 4. Petitio ergo abſolutionis fit per procuratorem, executio verò abſolutionis requirit præſentiam domini, hoc eſt excommunicati, qui oſtendere debet abſoluenti ſigna contritionis, nec requiritur, vt perſonaliter excommunicatus compareat coram iudice excommunicante, ſed ſufficit, q̃ petat per ꝓcuratorem ſyndicum, ſeu fiſcalem ſi iudex eſt. ex Bal. in authen. interdicimus. nu. 2. C. de epiſco. & cler. Et in practica eſt optima reſolutio, & ſeruatur vbique de ſtylo curiarum. ¶ Quæro præterea, Vtrum iudex eccleſiaſticus primæ tonſuræ ordine tantùm inſignitus habens iuriſdictionem excommunicandi, habeat per ſe ſine commiſsione ad ſacerdotem abſoluendi, & ſic quòd talis poſsit immediatè abſoluere excommunicationis vinculo à ſe ligatum? Et quanuis multi teneant abſolutionem ab excommunicatione non poſſe præſtari & miniſtrari, niſi ab eo, qui ſacerdos eſt, quãuis iuriſdictionem habeat ordinariam, vel delegatã, tenendum tamen eſt de iure poſſe, etiam ſi exhibenda ſit abſolutio ab excommunicatione ab eo lata cum ſolenni forma. tex. in capit. à nobis. 2. de ſententia excommu. Probat latè & eleganter Couar. in repe. cap. Alma mater. 1. part. §. 11. num. 10. verſi. Poſt hæc meritò dubitatur. de ſententia excommuni. libr. 6. Sed tamen abſolutionem ſemper iudices committere ſolẽt alicui ſacerdoti, q̃ iuſtum & æquum eſſe conſtat, cùm non ſit ipſe ſacerdos, licèt habeat iuriſdictionem, actus tamen, qui fit per manꝰ impoſitionem, ad ſacerdotes pertinet, vt ſanentur ægri, iuxta illud Matth. Super ægros manus imponent, & bene habebũt. Et ſentiſit Hoſti. in ſum. de ſententia excom. §. quis poſsit abſoluere. Sylueſt. verb. Abſolutio. 1. notab. 3. verſi. Quintus. Cardi. in dicto capitulo. à nobis. 2. oppoſ. & plerique alij relati ab Hẽrrico Botthæo in tract. De Synodo. 3. part. articulo. 5. quæſti. 12. qui ſuadet hanc opinionem tutiorem eſſe. Ideoq; cùm ſit decens & ſtylo comprobata, ab ea nõ erit recedendum, quanuis in puncto iuris prior eſſet probanda.

¶ Quæritur etiam, Vtrùm lex iſta pœnalis in materia ſpirituali, prout eſt excommunicatio, & eiꝰ effectus valeat, cùm ſit à laico (et ſi à rege catholico) ſtatuta? Videtur quòd non. Nam punitio excommunicati propter eius rebellionem, pertinet ab offenſum, qui eſt iudex eccleſiæ, in cuius contemptum in excommunicatione perſiſtit. Tum etiam, quia crimen eccleſiaſticum eſt proueniens ratione commiſsi aduerſus claues eccleſiæ, & talis pertinacia cenſetur hæreſis capitul. cum contumacia. de hæreticis libro ſexto. † te etiam videtur ſtatutum epiſcopi contra excommunicatos qui perſtiterint per menſem aut annum, antequam abſoluantur, in pœnam ſoluant certam quantitatem pecuniæ, inualidum eſſe, quia videtur pœna pro abſolutione, & ſpeciem ſimoniæ continet. per capitul. ad noſtram. & capitul. nemo. de ſimonia. Refert Romanus ſingul. 345. incipienti.

¶ Statutum epiſcopi. Ergo ſiue à iudice ſpirituali, ſiue ab eccleſiaſtico ſtatutum ſit, non valet per præmiſſa. ¶ Sed reſolutiuè dic, quòd ſtatutũ

† Adde ꝙ in de oriter ſuſpicio de hęreſi & cõtra eum tãquã cõtra ſuſpectum poteſt procedi. ex Concil. Tridenti. ſeſsi. 25. de reforma. capi. 3.

chas penas sean partidas en tres partes. La tercia parte para la nuestra camara. Y la otra tercia parte para el Merino : o juez que la executare: y la otra tercia parte para el Perlado q̃ la dicha descomunion pusiere. Y mando que las dichas penas no se arrienden por escusar cautelas y estorsiones de los arrendadores que dauan causa que los descomulgados persistiessen en su dureza.

statutum pœnale in specie nostræ legis ponit pœnam propter contumaciam, quæ constat iudici seculari per denunciationem prælati, ideo que sicut de alijs criminibus, de quibus ei constat, vt de vsura, de blasphemia, & huiusmodi, et si merè, vel mixtè ecclesiastica sint, ab eo puniri possunt, quia non agnoscit iudex secularis, vtrum excommunicatio iusta vel iniusta sit, nec an crimẽ sit blasphemiæ, vel contractus illicitus ex vi vsuræ & declarationis, & sic de quiditate aliorum criminum, quorum diffinitio spectat ad iudicium ecclesiæ, Sed prout iste reperiturtale crimen commisisse, poterit puniri à rege, vt in præsenti lege propter ipsam contumaciam, & ab vtroque iudice ecclesiastico poterit puniri, vt suprà dictum est quia si iste excommunicatus satisfaciat omninò alteri, cuius causa fuit excommunicatus, & sit absoluendus, sine exactione pœnæ, præstita tamen absolutione, ab eo pœna exigi poterit, vt suprà dixi. Et in punctis huius regię constitutionis posuit optimus practicus Episcopus Ciuitatensis. D. Couar. in epitome. 4. Decretal. 2. part. cap. 6. §. 8. versic. Decimò hic notãdum est. numer. 17. & ita ab ipso defenditur. l. 1. titulo secundo. suprà hoc lib. 8. cum cæteris legibus pœnalibus in criminibus ecclesiasticis in dicto cap. 6. in princ. num. 18. chart. 60. colum. 2. versi. Cur tamen non licebit. quòd episcopi tale statutum valeat, quia est in pœnam contumaciæ, & non pro absolutione, & est rationabile, vt excommunicatus citius conuertatur, & inducatur ad gremium ecclesiæ. Tenet Hosti. Ioann. Andr. Cardi. & Felin. in cap. ad aures. de simonia. Ludoui. Roma. & eius additiona. in singul. 345. nec vllum peccatum in exactione pœnæ est, siue imposita sit pœna ab ecclesiastico principe, siue à seculari propter delictum, vel persistentiam in crimine, vel actu reprobato propter aliquam iustam causam, vt quia imponitur pœna fœneratoribus & vsurarijs, nuptijs prohibitis se immiscentibus absque dispensatione legitima, & blasphemantibus nomen Domini, vel si sit prohibitio, ne detur occasio delinquendi, vt non alloquatur fœminam, cum qua est diffamatus, vel ne se immisceat ludo chartarum, vel ne transeat per talem locum, ne inuitentur inibi habitantes ad rixam, cum fortè sit habitus pro suspecto de aliquo excessu, vt fieri solet à iudicibus cautis. vt dixi in l. fin. in glossa prima. titulo. 23. libro secundo. ordi. column. 718, post Fortun. in tract. de vltim. fin. vtriusque iuris. illatio. 18. Et apud omnes est receptissima opinio secundum. D. Couar. vbi supra. capitulo sexto. §. 8. numero. 11. versicul. Quartò ex eadem ratione. Nec executio pœnarum est differenda, cùm interfit reipublicæ ne differatur. l. si quis fortè. ff. de pœn. notab. secundum Jason. in. l. seruus. in princ. numero secundo. ff. de lega. primo. Et crescente contumacia, augeri debet pœna, quæ ex ea cumulatur. l. relegati. ff. de pœn. plures enim pœnæ sunt statutæ propter contumaciam, vt diximus suprà in. l. 1. verb. *le fuere mandado*. columna. 933. versiculo. Quis dicatur contumax. titulo quarto. libro tertio. ordin. Et excommunicatus perstiens per annum in excommunicatione, nõ videtur bene sentire de fide, nec de sacramentis, cùm non faciat, nec durante excommunicatione facere possit, quod Christi fideles faciunt, & facere tenentur, quod non longè à crimine hæresis distat, ideo inquisitores procedere possunt contra talem. Ioan. Lup. in repet. capituli per vestras §. 18. numero vigesimoquarto. & vigesimoseptimo. vbi citat hanc regiam legem. Et dicit quòd mulier potest repetere dotem, quia vergit ad inopiam, eo ipso, quòd Inquisitores hæreticæ pranitatis possunt procedere aduersus eum, in quo processu non modicæ fiunt expensæ. Et ita etiam tenet Ioann. Francisc. Ripens. in rep. l. si constante. ff. solut. matrimo. numero. 44. vbi vide plura contra excommunicatum.

Pague seyscientos maranedis de moneda vieja. Declaratio monetæ antiquæ ponitur per. l. 114. in legibus stylì. Optimè per Doctorem nostrum Salmanticensem Episcopum Ciuitatensem meritissimum in tract. veterum collatio numismatum. cap. 5. nu.

¶*Titulus sextus. De perjurijs & falsarijs.*

¶*Lex. 1.*

a ¶*Quebrantar.* Infringens contractum iuramento firmatũ propter periurium puniẽdus est in amissione omnium bonorum, & ipsofacto applicantur Cameræ Regis. Pro cõfirmatione est. l. si quis maior. C. de transact. quæ alias pœnas imponit periuro. Cuius hæc sunt verba, Si qs maior annis vigintiquinq; aduersus pacta, vel transactiones nullo cogẽte imperio, sed libero arbitrio & voluntate confectas putauerit esse veniendum, vel interpellando iudicẽ vel supplicãdo principibus, vel non implendo ꝓmissa, eas autem inuocato Dei omnipotentis nomine solidauerit, non solùm notetur infamia, verum etiam actione priuatus, restituta pœna, quæ pactis probatur inserta, & rerum proprietate careat, & emolumento, quod ex pactione, vel trãsactione illa fuerit cõsecutus. Itaque omnia eorum mox commoda deputabuntur eis, qui intemerata pacti iura seruauerint. Prædictam legem citat Couar. in epitome. 4. Decretal. 2. part. capitul. 6. numero. 20. quòd lex ciuilis potest statuere pœnam contra periuros, licèt crimen ecclesiasticum sit. Roma. consi. 512. & sic per præmissam. l. si quis maior. periurium punit. Et locum habet in omni promissione & contractu iuramẽto firmato: quia lex magis considerat ipsum periurium, quam qualitatem contractus. quod est de mente dictæ. l. si quis maior. & nostræ regiæ sanctionis. ibi, *sobre qualquier contracto.* Tenet Ioan. Ferrariens. in practica. titul. Forma libelli vt pacta seruentur. verb. Transactiones. num. 13. reputans notabile dictum ex glo. iuncta tex. in. l. quoties. in verb. priuatos. C. de digni. lib. 12. Notat Cassanæ. in consuetudi. Burgund. rubr. 10. *Des censes.* §. 12. verb. ori *par le serment.* num. 25. folio. 345. colum. 4. versic. Ciuiliter autem agendo. refert Alexan. consi. 76. volum. 5. colum. 3. num. 9. Periurus non admittitur in testẽ etiam si emẽdatus esset, nam perdit perpetuò fidem aliquid probãdi per suum iuramẽtum. gloss. in cap. per tuas. verb. adulterij. de simon. glo. in cap. testimoniũ. de testib. Facit tex. in capit. paruuli. 22. quæstione. 5. Feli. in ca. ex parte. de testib. Alexãd. & Iason. in. l. 2. §. quod diximus. ff. si quis cau. Hierony. Gigas in tract. De crimine lęsæ maiesta. q. 11. numero primo. pagin. 238. nec peracta pœnitentia eius testimonium valet. glossa. in. l. qui cum vno. §. quiignominia. ff. de re milit. quam notãdam dicit Bal. in. l. Lucius. in fin. ff. de his qui not. infam. Didac. Castellus in. l. 13. Tauri. in verb. *Veynte y quatro haras.* num. 12. l. 13. ibi. *è nunca mas vala su testimonio.* titul. 12. libro quarto. for. leg. Alciat. de præsumpt. regul. 2. præsumptio. 10. vbi, quòd testis semel perjurus, non facit indicium non solùm ad torturam sed nec ad informandam inquisitionem per text. in cap. sicut nobis. ad fin. de testib. cõsuluit ita Raphael Fulgo. consi. 107. & consil. 173. Deci. consi. 189. libro primo. Dixi ad Segur. in rep. l. vnum ex familia. §. sed si fundum. numer. 73. ff. de leg. 2. Et per præmissa est tenendũ, quòd conuictus de periurio in vna causa, non admittitur amplius ad testimonium. text. & ibi Panormi. in cap. ex parte. de testib. secundum tex. in dicto capitulo. paruuli. 22. quæstione quinta. l. ex ea. ff. de postul. nota. in dicto capit. testimonium. Et sic acta in vno iudicio, faciunt fidem in alio, & inter alias personas notat

¶El Rey don Alonso de peticion.

LAs penas dela ley
Lante desta no seã
executadas en aquellos excomulgados q̃
por la yglesia son to
lerados.

Titulo. VI. De los perjuros y falsarios.

¶*Ley. 1. La pena de los que se perjuran.*

¶El Rey don Iuan Segundo en Valladolid. Año de mil cccc xlij.

POr quitar q̃
algunos se atreuen en peligro de sus animas a quebrantar [a] ligeramente los juramentos que hazen. Mandamos q̃ qualquier persona, o personas de qualquier estado, preeminencia, o dignidad que sean que quebrantaren, o no guardarẽ el juramẽto que fizierẽ sobre qualqer cõtracto q̃ por el mesmo fecho pierdã y ayan perdido todos sꝰ bienes para la nuestra camara.

notat Matthæus de Afflictis in consti. Neapolitan. libro tertio. rubri. 55. in cõstitutione. Eos qui scienter. numer. 27. De pœnis periurij sunt videndus Cassanæ. in dict. rub. 10. §. 12. & AEgidi. Bosi. in practica crimina. titul. De periurijs. pagin. 401. Ioan. Bernard. in practica canonica. capit. 86. † & in capitul. 48. in capitibus prætorum. vbi Franciscus Auiles. in verb. *Quale squier juezes*. numero primo. quærit quis sit iudex competens ad puniendos periuros. Iuramentum tamen interpositum in contractu non obligat ex vi iuramenti successorem, cùm sit personale. cap. veritatis. de iur. iur. Guiliel. Cassador. decisi. 2. sub titul. De iureiurando. Ioan. Andr. in capitul. fin. de sepult. columna prima. vbi inquit, quòd hæres non obligatur ex iuramento defuncti, neque eius occasione potest trahi ad forum ecclesiasticum. & doct. communiter firmant in dicto capitulo. veritatis. vt refert & sequitur ibi Panormi. columna fin. quòd iuramẽtum non transit in hæredem etiam si quis iurasset pro se & successoribus, ac hæredibus, & tales nunquam sunt periuri ex iuramento defuncti capit. pen. de iur. iur. Ratio, quia in spiritualibus ligatur anima, quæ sine proprio consensu ligari non potest, idcirco in eis requiritur speciale mandatum. cap. fin. de iur. calum. libro sexto. Secùs in temporalibus, in quibus obligatio transit in hæredes. l. vni. vt actio. ab hæredi. & contra hæred. incipiãt. l. veteris. C. de contrahend. & comm. stip. Couar. in rep. capit. Quanuis pactum. 1. part. §. 5. num. 7. versi. Verùm cùm in iuramẽto tractetur. de pact. libro sexto. Ex qua declaratione infertur, iuramẽtum recognitionis, vel approbationis homagij, vel alicuius contractus, non transire ad hæredes iurantis, ideoque successor tenetur nouum sacramentum fidelitatis Domino feudi, seu emphyteusis præstare: nam etiam ex iuramento sui prædecessoris pro se & eius successoribus præstito, non potuit obligare successorem, cùm iuramẽtum ex parte iurantis sit personale, atq; ideo tenetur successor iuramentum fidelitatis præstare, vt ex eo obligatus maneat, & rem feudalem retinere possit. Bald. in capit. quæ in ecclesiarum. colum. pen. versi. Sed nunquid num. 38. de consti. Doct. in capitul. veritatis. de iur. iur. Iacobin. à sancto Georgio in tract. de feudis. verb. qui quidem inuestiti. versi. Amplius dico. columna. 20. num. 36. Bald. in l. litigator. C. de fructib. & lit. expens. Aluar. in capitulo primo. in princ. numero septimo. quæ fuit prima causa beneficij amittend. Carol. Molinæ. in consuet. Parisiens. libro primo. §. 2. gloss. 4. numero. 49. Couar. in rep. capitu. Quanuis pactum. 1. part. §. 5. numero quinto. de pact. libro sexto. Et ista opinio quòd teneatur iteratò iurare fidelitatem successor mortuo vasallo, etiam si vasallus, p se & successoribus iuramentum interposuerit ratione præmissa. Contra Bald. in l. vni. §. excepto C. de caduc. tollen. & Iaso. consi. 159. columna tertia. libro secundo. ¶ Infertur secundo. quòd quanuis ratione iuramenti interpositi à laico in cõtractu sortiri debeat forum ecclesiæ, cùm agatur in ea lite ad obseruationem iuramenti, vt est casus in signis in cap. fin. de for. compet. lib. 6. etiam si lis fuerit coram seculari cœpta super contractu iurato, poterit conueniri ratione obseruationis iuramenti appositi in contractu coram ecclesiastico iudice. secundùm Bald. in l. 1. C. de reb. credi. & Apostilla ad Barto. in l. sepulchri. ff. de sepulch. viol. & Additio. in Panormi. columna tertia. in cap. cùm veniissent. de iudi. Iaso. in. l. nulli. num. 7. C. de iudic. & non solùm erit iudex competens quo ad cognoscendum de valore iuramenti & eius relaxatione, sed etiam quo ad contractus rescissionem. vt eleganter probat Io. Francisc. à Rip. in repe. rub. extra de iudi. num. 27. & ideo leges nostri regni prohibent, ne iuramenta interponantur in contractibus à laicis, ne defraudetur ex interpositione iuramenti iurisdictio regis. vt cautum est in l. 6. titulo primo. libro tertio. ordin. Et ibi dixi aliqua pro eius intellectu, & in illo loco contra Ariũ Pinel. tenuimus. Et nostram sententiam retulit & fuit sequutus illustris vir genere & literis laudatissimus, regisque nostri præstantissimus Senator D. Antonius Menesius in rep. l. 2. numero. 35. C. de rescindenda venditio. Decisio tamen dicti capitu. fin. locum habere, cùm agitur ad obseruationem contractus iurati, contra ipsuimmet iurãtem non autem quando agitur contra eius hæredem, nam eius hæres non poterit conueniri in foro ecclesiæ, cùm iuramentum fuit personale ex parte iurantis, & tex. ille procedit ratione iuramenti, vt periuria euitaret. Ioan. Andr. & Panormi. in cap. fin. de sepultur. Bald. in authen. sacramenta puberum. C. si aduers. vend. & iterum in rub. de iur. iu. Antoni. & Panor. colum. 9. & Feli. numer. 9. in capitul. cùm sit generale. de for. comp. Roma. singulari. 216. Paul. Parisi. consi. 75. columna prima. & vltim. libro tertio. Couar. in rep. dicti. cap. quanuis pactum. numer. 6. in prima part. §. 5. Quæ omnia sunt menti tenenda pro intellectu istius legis. Et vtrum lex ciuilis possit prohibere, ne iuramenta in contractibus apponantur, & talia iuramenta annullare; dixi late in. l. 1. verb. *No la pueda alegar*. colum. 1024. versic. Præterea & eius præceptum. titul. 8. libro tertio. suprà. Quanuis ergo iuramentum ex parte recipientis quandoque sit personale, quandoque reale, ex parte tamen iurantis semper est personale. prout concludit. Panorm. in dicto capitul. veritatis. & sic non ligat hæredẽ eius, quo ad cẽsuras, & pœnas animæ, sed respectu pœnæ ca-

† Addè tamen qualiter sit concipiendus, libellus cõtra periurũ vide Iaſ. in paragrapho. Item si quis postulante. nu. 67. Inſt. de actiõib.

næ caducitatis, ac resolutionis contractus sunt variæ doctorum sententiæ, prout fuerunt in prætorio Rottæ, teste Guilielm. Cassador. decis. fin. numer. 11. sub titul. De iur. iur. fol. 111. colum. prima. ¶ Quæri solet, Vtrùm dispositio istius legis locũ habeat in eo, qui aliquid promisit facere, vel soluere creditori sub fide & homagij vt nobiles facere solent, dicendo ad tactus palmarum, *Yo os lo prometo y doy mi palabra à fe de hombre hijo dalgo ò cauallero.* & postea nõ soluit, an possit accusari de perjurio? In quo dubio videtur dicendum posse, cum quo ad Deum nulla est differentia inter iuramentum & fidei præstationem. cap. ecce dico. 22. quæstione quinta. capit. et si Christus. de iur. iur. Pro quo videtur gloss. in capitulo. clericus. de iur. iur. & videtur sentire Cynus in. l. fi. C. de fide iuſ. Specu. tit. de arbi. §. sequitur. versi. Sed pone compromissum per fidem. & in titul. De iur. iur. §. 1. vers. Et nota. & in versi. Et in summa. not. glos. Panor. & docto. per tex. ibi in capitu. querelam. ne prælat. vices suas. idem Panormi. & Feli. in cap. querelam. de iur. iur. Archidiac. in summ. 22. quæstio. 1. Et pro hac parte vrget tex. in cap. ad aures. ibi, iuramento vel fide interposita. de his quæ vi metusue causa fiunt. quem commendat Iaso. in §. Item si quis postulante. num. 54. Insti. de actio. Alij verò tenent contrarium, quòd quanuis talis promissio per fidem sit iuramentum, non tamẽ fidei violatorem de qua suprà puniendum pœna ordinaria, vt puniretur qui iuramentum tactis sacris violaret. Ita Archidia. in capitulo primo. de sepult. lib. 6. & in capit. iuramenti. 22. quæstione quinta. Alij verò indistinctè dicunt contrarium, imò q̃ non est periurus: quia ad hoc vt quis dicatur periurus in foro iudiciali, iuramentum debet præcedere ad sacra Dei euangelia, & tactis scripturis. Cyn. in authen. sacramenta puberum. C. si aduer. vendi. Archidiac. in capit. vt circa. de elect. libr. 6. Felin. in capitul. querelam. de iur. iur. Matthæ. de Afflict. in consili. Neapolita. rub. 55. libro tertio. numer. 11. versicul. Quintò quæro. per doctrinam Innoc. in dicto capitulo. et si Christus. & Card. in clementina prima. §. porrò. de hæreti. subijciens, quòd tamen punietur arbitrariè per. l. de periurio. ff. de crimi. stellionatus. Tradit etiam Matth. de Afflict. in capitulo primo. §. Item sacramenta num. 23. de pace iur. firm. libro tertio. feudo. Et q̃ fides seu homagium idem quòd iuramentum sint est. l. 26. ibi, *que si alguno jurare a otro, o le fiziere pleyto, è omenaje para cumplir alguna cosa, que aya puesto con el, si lo fallesciere, es porende perjuro, e ha por pena de non ser creydo en ningun testimonio, ni ser par de otro.* titul. 11. parti. 3. Sed tamen. l. illa referendo singula singulis, est intelligenda, quod vbi intervenit iuramentum, sit pœna periurij, & infamiæ: vbi vero tantum homagium, pœna infamiæ. vt in. l. 2. titulo quinto. parti. 7. ad quam. dict. l. 26. se refert. Cùm ergo se referat ad leges in hoc loquentes, in quibus non requiritur, quòd fractor homagij, sit fractor iuramenti, & non est dicendum. dict. l. 26. probare esse periurum. Et ista homagia sunt coniuncta iuramento, vt constat in. l. 5. titul. 15. parti. 2. Ideoque resoluenda est hæc quæstio, quòd promittens per fidem, in dubio intelligatur de humana, qua nobiles, vel qui tales iactant, suam fidem solent astringere quam legem. 26. ita vno verbo eleganter videtur accepisse. D. Anto. quesad. lib. 1. capitul. 32. numer. 15. quæ præsumptio iuuatur à consuetudine: cuncta. l. semper in contractibus. ff. de regul. iur. Et isto casu cùm non sit iuramentum per rem sacram, non erit periurus, sed ratione violatæ fidei peccauit, reputaturque infamis inter homines. Si tamen dixisset, in fide Christi, vel bona fide, tunc ad veram catholicamque fidẽ potius, quàm ad particularem veritatem loquentis referenda est talis promissio, & hoc casu extraordinariè erit puniendus, cùm non fuerit iuramentum in forma solita per Deum &. †. Et hæc resolutio colligitur post Caieta. ex Couar. in rep. capitul. quanuis. 1. part. §. 2. versic. Nono ab eadẽ. de pact. lib. 6. Ari. Pinell. in rep. l. 2. 3. part. capit. 1. num. 13. C. de rescind. vend. Greg. Lopez. in. l. 26. titul. 11. part. 3. Et sic in litera nostræ legis intelligitur, quando contractus est iuramento firmatus in forma, & non per fidem. Felinus optimè in ca. 2. numer. 15. de sponsa. lib. vbi vide. Et sic procedit authen. sacramenta. C. si aduer. vendi. secundùm Gregorium Lopium vbi suprà. in verb. *ò le fiziere pleyto è omenaje.* ad fin. Et plura circa lecturam dictæ authenti. sunt videnda per Matthæ. de Afflictis in capitulo primo. §. Item sacramenta. de pace iuramento firm. libro tertio. feudorum. & in decisi. 322. Paul. Parisien. consi. 96. numer. 22. libro primo. & cùm minor se læsum inuenerit in cõtractu iuramento firmato, ante omnia petat relaxationem ad effectum agendi. Et an in ea requiratur citatio partis, est videndus Iaso. in. l. nec quicquam. numer. 49. ff. de offic. proconsul. vbi tenet necessariam esse citationem ad obtinendam absolutionem seu relaxationem à iuramento. Ancha. consi. 198. Rolandin. Valle. consi. 13. nume. 25. Ponit in hoc duas communes opiniones inter se ad inuicem pugnantes. Et Couar. libro primo. Variarum resolut. capitulo quarto. numero quinto, vbi vide. Forma autem petitionis erit.

Iuan maldonado en nombre de Pedro mi menor digo, que por quanto el dicho mi menor vendio vna casa que es en esta cibdad a la rua nueua, sin decreto ni authoridad de juez competente, y

sin

sin licencia de su curador, ni con otra solennidad requisita à Rodrigo, y confirmo el dicho contracto con juramento, el qual en la dicha venta interpuso por dolo, miedo, è persuasion que le hizo el dicho Rua, y en el dicho contracto el dicho Pedro mi menor fue leso, y enormemente damnificado. Por lo qual à. V. m. pido conceda al dicho mi menor relaxacion del juramento ad effectũ agendi, *para que ansi concedida la dicha relaxacion y absolucion, pueda pedir restitucion, y dezir y allegar contra el dicho contracto lo que viere à guarda de su derecho conuenga. Para lo qual. &c. y juro a Dios en forma &c.* Et sic minor, vel maior authoritate superioris, quæ in omni iuramento censetur excepta. cap. venientes. de iur. iur. l. 27. titul. 11. parti. 3. agendo excusabitur à pœna huius legis cum suis complicibus. ¶Quæritur, Vtrum iurans falsum ad declarationem positionum, vel in iuramento ei delato ab altera parte, sit puniendus periurij pœna? Videtur dicendũ quòd non: quia satis visum est Alexandro Imperatori in. l. 2. C. de reb. credi. Deum habere vltorẽ qui iusiurandi religionem contempsit. l. 26. vbi Grego. Lopi. in glo. 1. titul. 11. parti. 3. qui per istã legem tenet puniendum fore illum, qui iuramentum in contractu positum de futuro violauerit, omnia bona amittere, & cameræ regiæ applicantur. De hoc & de pœnis periurij plura diximus suprà in. l. 1. verb. positiones. versi. Quæri solet. col. 917. cum seq. tit. 4. libro tertio. ordina. ¶Est præterea notandum, quòd sine dolo non committitur periurium. l. qui iurasse. in princ. ff. de iur. iur. §. item opponitur. 22. quæstione secunda. glos. in cap. breui. de iur. Docto. in capitulo primo. de delictis pue. Bald. in. l. obseruare. §. proficisci. col. 3. ff. de offi. proconsul. & legat. & Ias. in dict. l. siquis maior. columa prima. C. de transact. & plenius in dict. l. qui iurasse. AEgidi. Bossius in practi. titul. de periurijs. num. 5. ¶Ex quo infertur, quòd difficultas implendi contractum iuratum, excusaret iurantem à periurio. Iaso & AEgidi. Bossi. in locis præcitatis, dicendo hoc locum habere in intellectu. l. si quis maior. C. de transactio. quę huic nostræ Regiæ constitutioni conformis est. vbi in repe. notat Thom. Parpali. notabi. 8. limita. 4. Alexand. consi. 92. colum. fin. numer. 13. libro primo. Bertrand. consil. 69. libr. Francisc. Ripensis in tracta. de peste. folio tertio. columna tertia. numero sexto. Et est addendus Philipp. Deci. consilio. 452. Causa tamen, quæ allegatur ad dolum excludendum, & sic periurij labem, debet probare fuisse sibi notam, & se motum fuisse ex illa, quia sibi fuerat dictum se posse ita facere. Alexand. consilio. 103. columna penultima. libro primo. Deci. in consilio. 452. columna secunda. AEgidi. Bossi. in practi. titul. De periurijs. columna fina. Item est notandum, quòd iudex secularis ex præsentatione contractus & eius lectura poterit colligere moram, vel contumaciam rei, & declarare ipsum periurum esse, ex quo clarè sibi constat de periurio. vt dicit Alexand. in. l. fin. ff. de crimi. stellio. quẽ refert in terminis huius legis in constitutione fere simili Matthæ. de Afflict. in constitu. regni Siciliæ. in consti. Eos qui scienter. numero secundo sub libro tertio. titulo. 55. Ex quo notare poteris nostram legem, quia in eius materia bene ac latè loquitur. Vbi autem est dubium de periurio, secùs erit, secundùm eum per capit. quanto. de iur. iur. & capitul. venerabilem. de electio. ¶Item intelligas legem istam eiusque pœnam locum habere in eo qui est periurus in contractu, cùm sit pœnalis, & extra suum casum non sit extendenda. ex gloss. in capitulo fin. de iure patrona. cum adductis ad Segur. in tract. De bonis lucratis cõstãt. matri. num. 166.

¶Quæritur, Vtrum in casu huius legis admittatur tantum pars, in cuius fauorem fuit factus contractus, seu promissio ad accusandnm periurum, vel tanquam ad publicum crimen omnes homines admitti debeant? Et videtur quòd sit crimen publicum, cùm omnes homines offendit, qui periurium committit: quia in omnium vertitur iniuriã, quod in religione diuina committitur. l. Manichæos. C. de hæret. & Manichæ. Et crimen periurij comparatur blasphemijs, & peccato contra naturam. text. in authen. vt homi. non lux. contra naturam. §. hæc quoniam. Vnde apud Romanos de nullare Censores diligentiùs iudicabant, quàm iureiurando violato. vt testis est Cicero libro tertio. officiorum. & Matthæ. de Afflictis. in tract. de iure protomiseos. §. quarto. notab. sexto. numero. 20. vbi ponit plures pœnas, quæ sunt statutæ contra periurum. Si ergo omnibus popularibus crimen offendit, publicum, & non priuatũ erit censendum.

¶Sed videtur quòd solus offensus habeat ius accusandi periurium illatum in obseruatione promissa, & sic sit crimen priuatum nam periurium est priuatum delictum, & non publicum. l. fin. ff. de cri. stellio. & sic nullus poterit accusare de periurio, nisi ille, cuius interest. argum. l. primę. ff. de iure iurando. & dicta. l. fin. nisi crimen periurij esset commissum coram iudice. vt in. l. nullum. C. de testib. §. sed quando. secunda quæstione prima. Matthæ. de Afflictis. in consti. regni Siciliæ libro tertio. titulo. De periurijs. numero tertio. quæstione secunda. Tum etiam, quia iuramentum

tum ad certum terminum limitatum in contractus obseruatione, est accipiendum, nisi pars, in cuius fauorem fuit factum, non prorogauerit expresse, vel tacitè, quæ prorogatio est sumenda eo ipso, quòd non vult iurantem accusare de periurio: nam iuramentum debet concipi & interpretari secundùm naturam & conditionem actus super quo interponitur. l. fin. C. de non nume. pecuni. Plura de periurij punitione tradit Rip. in capitulo secundo. numero decimo octauo. de resc. ¶ Testis autem falsus qualiter puniatur, qui pluribus offendit, vt habetur in capitulo primo. de crimi. falsi. est dubium? In quo dubio dicerem, quòd testis deponens in causa criminali conuictus de falso, erit puniendus eadem pœna, qua esset puniendus reus accusatus, si non appareret de falsitate ipsius. Sicut fecit Daniel propheta in falsos testes contra Susannam castissimam. Danielis cap. decimotertio. l. prima. §. præterea. ff. de sicar. vbi Hippolyt. A Egi. Bossi. de delictis. titul. de falsis. num. 138. vbi agitur, quibus pœnis sit puniendus testis falsus. Et habet locum, etiam si mors, vel pœna corporalis non fuerit inflicta, quia per eum nō fletit, quo minus imponeretur, si de falso nō conuiceretur. per dictū. §. præterea. Guido Papę decisi. 44. Et ita practicatur secundum Gregor. Lopi. in. l. 26. in glossa secūda. titulo vndecimo. part. tertia. tex. in. l. fin. Tauri. vbi egregius præceptor Antoni. Gomezi. numero septimo. vbi idem concludit in teste conuicto de falso in crimine hæresis. in numero octauo. & in deponente contra aliquos in crimine adulterij. ibi numero nono. Facit pro conclusione illud Deuteronomij. decimo nono. Si steterit testis mendax. contra hominem accusans eum præuaricationis, stabunt ambo quorum est causa ante Dominum in conspectu sacerdotum & iudicum, qui fuerint in diebus illis. Cū que diligentissimè perscrutantes iuuenerint falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium, reddent ei sicut fratri suo facere cogitauit, & auferes malum de medio tui, vt audientes cæteri timorem habeant, & nequaquam talia audeant facere, non misereberis eius, sed animam pro anima oculum pro oculo, dentem pro dēte, manum pro manu, pedem pro pede exiges. Ratio suadet, vt quis in eo in quo peccauit, puniatur. capitulo. cum olim. & ibi glossa penultima. de officio delegat. capitul. an sit. de appellatio. capitul. prouida. de elect. libro sexto. l. ex facto. §. Iulianus. ff. de vulgari & pupilari. & in authentica. De statu. contra libert. eccle. §. omnes. ibi. vt in eo puniantur, in quo deliquerunt. glossa. in. §. Item surdus. verbo. amittunt. Insti. quibus non est permiss. face. testam. Cępol. in rep. l. si fugitiui. numero quarto. C. de seruis fugiti. Est etiam tex. in capitulo. satis hinc apparet. trigesimatertia quæstione quinta. ibi, in alijs autem causis eum qui testimonio falso cuique nocuerit, quod si probaretur, iussit occidi, eadem plecti iubetur pœna, qua fuerat, si verum esset, ipse plectendus. glossa. in capitulo nihilominus. tertia quæstione nona. glossa. in capitulo rex debet. vigesimatertia quæstione quinta. glossa. in summ. secunda quæstione tertia. Sylu. in summ. verbo. testis quæstione nona. Bald. in capitulo primo. §. iniuria. numero vigesimo. de pace iura. firm. libr. feudo. Nicola. Milis in reperto. verb. testis falsum. folio. 201. columna quarta. Ioann. Lup. in. l. 83. Tauri. numero vndecimo. Hipoly. consilio vigesimoseptimo. columna prima. Iaso. in. l. si duo patroni. §. fina. numero quinto. ff. de iureiurando. Areti. in capit. sicut. columna secunda. numero sexto. de testib. Cassanæ. in consuetudi. Burg. fol. 347. numero trigesimonono. Guid. Papa decisione. 44. incip. testis falsa deponens. De iure Lusitaniæ est pœna mortis naturalis & confiscationis omnium bonorum, vt habetur in titulo octauo. §. primo. libro quinto. ordinamen. Portugalliæ. Quam conclusionem procedere existimo, etiam si agatur ex iudicis officio & non ad petitionem partis, quia eius loco succedit, ne delicta maneant impunita. Tum etiam, quia hæc est pœna vniformis & determinata ad instar supplicij per præmissa: ergo non augenda, nec restringenda erit, nisi ipse iudex vellet pati in suam personam pœnam, quam omisit, imponere testi falso. l. seruos. C. ad leg. Iul. de vi publi. non alibi secundùm Roman. singul. 77. Felin. in capitul. de causis. de offi. delegat. & in capitu. qualiter & quando. §. fin. de accusat. l. nulli. C. ne sanctum baptis. reiteretur. vbi habetur, quòd iudex non imponens pœnam à iure statutam delinquentibus, eadem pœna erit puniēdus in syndicatu. Singularis secundùm Bartholo. Cæpol. caut. 236. Mō talu. in. l. octaua. in glossa prima. titulo septimo. libro primo. foro legum. Cùm ergo statuta iam sit pœna à iure contra testem falsum in causis criminalibus, iudex non poterit recedere ab ea. Intelligo præterea, vt prædicta pœna sit vniformis contra quemlibet testem falsum, nec alteranda ratione personæ & nobilitatis delinquentis: nam pœna ignis debet esse, si deposuerit falsum in delicto hæresis, vel alia simili pœna coercendum, nec erit iugulandus, etiam si sit nobilis. iuxta glossam. in. l. desertorē. §. primo. verbo. Torquentur. ff. de re milit. argum. l. aut facta. §. persona. ff. de pœn. vbi aliter liberæ personæ, aliter ignobiles, seu seruili iugo astricti sunt puniendi. glossa vltima. in capitulo. fina. de transactio. glossa dignitate. in capitulo. cùm quidam. de iure iurando. sed furca suspendendus ad instar supplicij, seu pœnam

nam talionis. ex Baldo in. l. secunda. numer. quinto. C. de fid. instrumen. & alleg. l. ad comentariensem. C. de custodi. reorum. Tum etiam ex textu. singul. in capitulo. si quem pœnituerit. §. notandum. secunda quæstione tertia. ibi. Si verò in eui denti calumnia eum deprehenderit, legitimam pœnam ei irrogat. & ibi, quanuis nihil de pœna &c. capitulo. qui crimen. secunda quæstione octaua. ibi, pœnam quam intuleritipse patiatur. capitul. calumniator. & capitu. qui non probauerit. secunda quæstione tertia. Et sic in teste falso in causa criminali locum habet hodie talionis pœna, & sic nobilis non erit distinguendus ab ignobili, cũ pœna debeat esse talis, qualem ipse voluit imponere reo iniustè accusato.

¶ Quid autem erit dicendum in causis ciuilibus, agitur per Henric. in capitulo primo. de crimi. fals. & Guido Papę decisio. 44. Et resolutiuè dic, quòd testis falsus in causis ciuilibus parti lęsæ condemnandus est ad satisfactionem damni illati occasione falsi testimonij. l. vigesimasexta. titulo vndecimo. partit. tertia. Quia qui est causa damni, tenetur ad omne damnum inde sequutũ. Glo. in capitulo. de cætero. per tex. ibi de homic. capi. presbyterum. eod. titul. glossa. dederunt. in capit. sicut. de testi. capitulo fin. de iniur. capitu. si egressus. eod. titul. Tenet Richard. in quarto sententiarum. distinctione decimaquinta. articulo quinto. quæstione prima. Archiep. Florenti. secunda parte. titulo secundo. capitulo secundo. §. tertio. & quarto. Sanctus Thom. secunda secundę. quæstione. 62. articulo quarto. &. septimo. l. decimatertia & ibi glossa. titulo octauo. libro secundo. foro legum. Sylvest. in verb. Restitutio. tertia. quæstione sexta. & verb. Testis. quæstione decima. Et agi potest aduersus testem falsum ad interesse. Philipp. Deci. in capitul. licet causam. numero vigesimoprimo. de probatio. Et hoc in vtroque foro tenetur, cum sit damnum illatum proximo, non verò mera pœna, quæ in foro conscientiæ non debetur, vt per glossa. singul. & communiter approbatam in capitul. fraternitas. duodecima quæstione secunda. Pœna verò, de qua in lege nostra omnium bonorum, etiam si dicat ipso facto, non debetur in foro animæ, cum sit in meram pœnam violantis contractum iuratum, vt suprà in materia prædict. glossa. est declaratum. Item etiam punitur pœna quintationis dentium, siue agatur ordinariè, siue ex officio iudicis aduersus falsum testem. l. 3. titulo duodecimo. lib. 4. foro legum.†

ADDITIO.

†legum.) Adde quòd hodie tamen tales testes traduntur ignominiosè per vias publicas & mittuntur ad triremes per spacium decem annorum. vt probat. l. septima. titulo decimoseptimo. libro octauo. Recopilatio.

De iure regni Lusitatiæ punitur pœna perpetui exilij, ac confiscationis bonorum. l. prima. titulo octauo. libro quinto. ordinamenti. & imponi potest mitra in signum falsitatis, secũdum Angel. in. l. si duo patroni. §. si quis iuratus. ff. de iure iurando. vbi dicit esse ad hoc meliorem textũ. quàm sit alibi. & Iaso. ibi ait, quòd ita est in practica.

¶ Sed dubitari potest. Clericus deposuit falsum coram iudice seculari, & fuit conuictus de falso testimonio, vtrum possit puniri â iudice laico, vel sit remittendus ad iudicem suum. Et est dicendum, quòd erit remittendus vt puniatur à iudice ecclesiastico, siue principaliter, siue incidenter sit actum de causa falsitatis coram iudice seculari. Hostiens. in capitulo. verum. columna secunda. de foro competenti. dicens. l. nullum. C. de testi. minimè astringere clericos testificantes coram laico, sed si agatur de falso, cognitio est remittenda diœcesano. articul. capit. nullus. de foro competenti. capitul. tuam. de ord. cogni. capitul. fin. de solut. Ioan. Andr. columna secunda. & Anani. in capitulo primo. de crimi. fals. Ioan. Bernard. in praxi cano. crim. capitu. 87. Collecta. in cap. cùm tu. & ibi Celsus in additione numero secundo. de testi. Bart. in. l. diuus. ff. de fals. & Matth. de Affli. decisio. 230. columna prima. dicens hanc communem opinionem esse. & Couar. in practicis quæstionibus dicit communem in capitul. 18. colum. penultima. numero octauo. Tum etiam, quia ratione delicti clericus non subijcitur curiæ seculari, nec efficitur de eius foro secundum Panormi. in capi. postulasti. numero. 17. de foro compet. & ex. capit. si diligenti. eod. titul. & notatis à Turre crematta in pulchra quæstione, de qua per eum in cap. nemo. numero primo. 11. question. prima. Et ista est tenenda, quanuis glossa. Cin. Bal. & Salice. in. l. nullum. C. de testib. & Frederic. de Senis consi. 93. contrarium fuerint professi, & Guiliel. Benedict. in rep. cap. Raynutius. verb. & vxorem nomine. 2. numero. 142. de testam. Et priorem sententiam tenet Tiraquel. de vtroque retract. libro secundo. §. quarto. glossa septima. nume. decimo. Et idem dicendum est, si esset aduocatus, & delinqueret in officio coram iudice seculari, non posset ab eo incarcerari, nec puniri: quia cùm id directè fieri non possit ex consensu ipsius, nec tacitè seu indirectè hoc est delinquendo. regul. Cũ quidvna via. de regul. iur. libro sexto. l. fin. C. si manci. ita ven. ne prostitua. per præmissa annotata in teste. De quo plura per Iacob. de nigris, in rep. l. 1. §. qui mandatum. numero. 11. ff. de offi. eius cui manda. est iur. & Ioan. Longoualli in rep. l. imperium. nu. 144. ff. de iur. omnii iudic. Quod est notandum, & in practica vidi iam bis versari.

¶ Lex. 2

¶*Lex Secunda.*

a ¶*Pague seyscientos marauedis.* Iurans falsum in forma iuris, est puniendus pœna sexcentorũ morapetinorũ. Et procedit ista lex in parte, quæ falsum deposuit cũ iuramento ad iudicis mãdatum. Quæ iuramẽta omnino exigenda nõ essent à partibus, qa præstãt occasionẽ periurijs, vt quotidiè experientia docet. qppe cũ ad positionũ declarationẽ, nec ad confessionẽ delicti, qs aperit veritatẽ, ideoq; absq; iuramẽto essent interrogãdi, ne auctores periurij sint. cõtra l.1.C.si aduers.delict.arg.tex.in.c.clericos.de coha.cler.& mulier. Simil.l.habes infrà titu.19.l.10. quæ plus dicit, q talis periurus censetur infidelis.

¶*Ley.II. La pena del Christiano que jurare falso sobre la Cruz.*

¶El Rey don Alonso en Segouia de penis. Año de mil ccc.lxxxj.

ORdenamos q̃ qualquier fiel Christiano que jurare falso sobre la cruz y sanctos euangelios que pague seyscientos marauedis [a] para la nuestra camara.

¶*Lex Tertia.*

b ¶*Que falsare.* Concord.l.22.tit.19.infrà isto lib.8. Falsi crimẽ est mutare veritatẽ.tex.in auth.de instru.caute.& fid.in prin.coll.6.gl.in.c.et si Christus.verb.cõfirmatio.de iur.iur.notatur in.l.quid sit falsum.ff.de falsi.l.1.tit.7.part.7. Et crimẽ falsi est grauissimũ, vt notat Greg.Lop.in rubri.tit.7. parti.7.habetq; multa specialia propter eius enormitatẽ. Ex quo dicebat Bar.in.l.Lucius.ad fin.ff. ad Turpilia. q in generali sermone remissionis delictorũ, nunquã cõprehẽditur crimẽ falsi. Idem Anchar.in rep.c.1.col.86.de consti. Angel.in disputa.incip.Guerra. Nellus in tracta.bannitorũ. 3.part.2.tẽporis.q.41. Hippol.consi.105.col.2.nu. 7. Deci.in.c.licet.n.5.de probatio. Dixi in.l.1.gl. 2.tit.11.lib.1.ord. Grego. Lopez in.d. rubri.in tit. 7.part.7. Cassanæ.in cõsuet.Burg.rub.1.nu.53. Itẽ in crimine falsi, sola suspicio falsitatis pro falsitate habetur. Archid.& Domini.in.c.in memoriã.19. dist. Curti.Iunior consil.166.col.3.nu. 6. vbi vide pro intellectu. Itẽ quanuis dãnatus de falso amittat priuilegiũ nobilitatis, quia reatus omnẽ excludit honorẽ, nõ tamẽ amittit priuilegia nobilitatis quo ad ea, in quibus nobiles magis grauãtur, quã ignobiles. secundũ Bar. Ange.& Plat.in.l.1.C.de infamib.lib.10.cum alijs pluribus citatis ab And. Tiraquel.in tract.nobilitatis.c.24.nu.7. prout diximus suprà in.l.1.tit.5.suprà hoc lib. De excoïcato & suspẽso, qui tenetur officiũ diuinũ persoluere tãquã si nõ esset excoïcatus. Est notãdũ, q falsitas est mutatio veritatis, ex certa sciẽtia, & dolosè cõmissa. Hosti.in sum.de crimi.falsi.§. 1.& Goffred. in eo.tit.col. 1.versi. Falsitas est. Spec. tit. de aduoca.§.vt triusq; nu.4.glos.in ca.et si Chrs. verb. Confirmatio. d iur. iur. Io. Hãnibal.in rep.rubr.ff.soluto. matri. n.204. Et dixi ĩ prĩcip. huius glo. Et est notandũ q in dict. auth. De instr.caut.& fide in princip. habetur duplex litera, vna, imitatio, alia, mutatio veritatis. secũdũ Goffred.& Hosti. vbi suprà. Sed vtraq; litera idẽ denotat, & idẽ significat, eo q falsatores studẽt imitari ea quæ sunt vera, vt sic falsa verisimilia hominibus alijs esse videãtur: nã falsarius sub imagine veri, prętẽdit falsum ostẽdere esse verũ. Azo in sum.C.de falsi. Host.in.c.licet.col.3.in.5.expositiõe falsitatis de crimine falsi. Si aũt in litera est, mutatio, etiã erit litera bona, & cõcordat cum.l.1. ti.7.par.7.ibi, *Falsedad es mudamiento de la verdad.* Ex qua definitione infero falsitatẽ absq; dolo nõ cõmitti, nec præsumẽdã, si alia significatio ex natura actus percipi posset, quãuis causa esset iniusta. Probatur, quia dolus reqritur ad incurrẽdũ in crimẽ falsi.l.4.C.ad leg.Corn.de falsi.vbi vtẽs falso instrumẽto ignorãter, nõ punitur falsi pœna. l.3. &.l.nec exẽplũ.eo.tit.l.quid sit falsum.ff.de falsi. c.homines.&.c.is aũt.&.c.animaduertẽdũ.22.q. 2.c.abijt Iudas.ibi, maximè cũ nõ infirmitate, vel ignorãtia.11.q.3.not.Bart.in.l.ex sentẽt. col.4.ff. de testam.tut. Præpositus.in.c.nõ solũ.nu.2.11.q.3. Tindarus in tract.de testi.lib.1.c.12.nu.8.& lib.3. c.5.nu.2. Iacob.de Bellouisu in practic.iudiciaria. rubr.de iniur.nu.96. Hippo.consi.111.n.14.l.senatus.ff.de his qui sibi ascri. in testam. l. impuberẽ. ff.de falsi. Nec obstat.l.diuus.§.fin.ff.de falsi. Quia quãuis ibi ignoret pœnã, tãscire poterat, q malè faciebat, & ideo tenetur. Et pro hac conclusione est

¶*Ley.III. La pena del que falsare sello.*

¶El Rey don Enrrique. eodem titulo.

MAndamos que qualquier que fallare [b] nuestros sellos, o sello de qualquier arçobispo, o obispo: o otro qualqer perlado: porque es aleuoso pierda la meytad de sus bienes para la nuestra camara.

est.l.4.tit.7.par.7.ibi, *mezcla con ello maliciosamente*. Falsitas ergo cùm sit delictũ, nõ est præsumenda, nec inducenda à Doctoribus, nisi sit expressa in iure, sicuti de notorio scripsit in.l.omne.nu.4. C.de pet.bon.sublat.lib.10. Tũ, quia est pœna, & inducit priuationẽ ergo &c.c.is q. de sent.excom. lib.6. Tũ, qa cùm sit pœnalis, mitior interpretatio est desumenda.l.pen.ff.de pœn. Tũ, quia quælibet etiã iniusta causa excusat à dolo.glo.in.l.plagij accusatio criminis.C.de plagiar.cõmuniter approbata vt per Boeri.decis.168.nu.11.not.Iaſ.consil.153.nu.2.lib.2.& cõsil.86.nu.4.lib.3.Paul. Castrens.in.l.1.§.dolũ.nu.5.ff.de eo per quẽ factum est.gl.1.ibi, sed ob aliquã causam, licèt nõ iustã.in l.satis pœnæ.ff.de in ius vocã.glo.in.l.3.§. si quis ignorãs.ff.ad Syll.gl.in.l.ex cõsensu.§. fin. verb. nõ rectè.ff.de appella.gl.in.l.vni.§.fin.verb.hoc iudiciũ.in fin.ff.si quis ius dicẽti nõ obtẽp.tex.in l.4.§.1.ff.de lib.causa.l.quod adhibitos.C. de his qui sibi ascrib.in testam.ibi, pœna legis Cornelię tibi remittitur, in quã credo tu magis errore, quã malitia incidisse.&c.vbi est optimus tex.ad excusandũ notarios à pœna falsi. Et Bal.cõmẽdat in.l. 2.col.1.nu.1.C.de erro.aduo.Iaſo.in.l.singularia. nu.48.ff.si cert.pet. Facit glo.in.l.iuris gẽtium.§. quod feræ.verb.contrariũ.ff.de pact. probans, q vbi vnũ scriptũ à notario in instrumẽto potest de notare falsitatẽ, & nõ falsitatẽ debet intelligi tali modo, vt falsitatẽ non importet. Dixit not.Iaſo. post Paul.ibi in dict.l.singul.n.47. Ex quo bene dicebat Bart.in.l.quoties.§.1.n.3.ff.de hære.insti. q si reperiatur, q notarius aliter scripsit, quàm sibi dictũ fuerit à partibus tẽpore actus gesti, q est præsumendũ potiùs per errorẽ, † quàm per dolũ, & sic excusabitur â falsitate & dolo notari[9]. Sequitur Philip.Deci.consi.175.Hippol.in rep.rub.ff. de fideiuss.nu.56.Hippol.etiã cons.21.nu.8.Tho. Grammati.cõsi.Crimina.23.n.4.vbi alios refert. Et de materia falsi est omnino cõsulẽdus Archie. Florenti.2.part.tit.1.c.18.per totũ.Gabriel in.4. sent.dist.15.q.9.Cæpol.consi.20.nu.14.& consil. 21.nu.23.inter consilia criminalia.Bellon.consili. 75.nu.10.& consi.77.nu.11. Et falsitatis crimen in distincte publicũ esse, probat Zasi.contra Placenti.per tex.ibi.in.l.2.versi. cumq; consules.nu.83. ff.de origi.iur.Cæpol.dicto consi.20.num.14.Ex quo dicebam, quòd aduersus dicentem se Doctorem, Licentiatum, seu Bachalariũ, cùm non sit, cõpetit accusatio cuilibet de populo, cùm sit falsari[9] Bart.in.l.eos.§.qui se pro milite.ff.ad legem Cornelii.de falsis.Felí.in.ca.tertio loco.colum.1.nu.1. de probatio.etiam si fuerint graduati per Comitem Palatinum tanquàm falsarij puniũtur in regno dimidietate bonorum, & exules fiunt à regno

¶*Ley. IIII. La pena de los que falsean moneda.*

¶Idem.

Qualquier que fabricare falsa moneda[a]: porq̃ es ale ue: pierda la meytad de sus bienes para la nuestra camara.

l.26. in libro. pragm. Regũ catholicorũ. Notat Greg. Lopez in.l.2 glo.3.titul.7. par.7. de Doctore, & de gerente se pro milite, vel Comite Palatino. & ibi verb. *non auiendo ordenes*. dicit idem esse, si quis obtineat beneficium clericale, cùm non sit clericus. cap.cùm adeò.de resc.capi.ex literis. de transact. Hostien.in sum.de crimi.fals.§.qualiter. Item est falsi crimine annotatus, qui mutat sibi nomen in fraudem.l.falsi nominis.ff.de falsi.l.2.titul.7.par. 7.imò punitur pœna mortis.vt in casu.l.39. tit.9. libro sexto.suprà.vbi dixi, quando mutatio nominis sit illicita. Similiter committit falsum Iudex, vel Tabellio, qui ante publicationem manifestauit interrogatorium parti aduersæ, vt responderet præuio consilio positionibus, vel fortè vt coarctaret negatiuam loco & tempore, vt fieri solet (proh dolor) contra veritatem, vel manifestauit dicta testium, vel legere permisit per aliquem ex partibus, tenetur pœna falsi, secundum Alberi.in.l.1.§.qui depositam.ff.de falsi.per textum ibi notat Gregor.Lopius in.l.1.verb. *En guarda*. titulo septimo.parti.7. Quod esset seuerissimè puniẽdum, nec aliquo pacto dissimulandum, cùm apertam malitiam, & iniquitatem, ac falsitatem cõtra Deum, legem, & hominem continere dignoscatur, & mala plura inde sunt sequuta, & sequi poterunt litigatoribus experientia docet.

¶*Nuestros sellos*. Falsificans sigillum Regis, vel Archiepiscopi, seu Episcopi, est aleuosus, & amittit dimidietatem cameræ regis. Concordat.l.21.&.l. 22.titul.final.infrà eo.lib.8. vbi omnino videbis scripta circa resolutionem & pœnam falsarij sigilli Regis, & Principis ecclesiastici tam Papę, quàm Archiepiscopi, seu Episcopi.†

¶*Lex Quarta.*

a ¶*Falsa moneda*. Cudens falsam monetam, est aleuosus, & vltra alias pœnas incidit in pœnam confiscationis dimidietatis bonorum cameræ regis. Cõcord.l.23.titulo.19.libro octauo.infrà. Solùm ad regem spectat monetam facere in hoc regno, vt hic, & in.l.nona.titulo septimo.part.septima.ibi, *non ha poderio de la mandar fazer algun ome sino Emperador,*

†Addẽ q̃ idẽ videtur. Trid. Sessi. 22.c.10.cũ ex notariorũ imperitia &c. quod nostris temporibus infœlicissimis, & visis potius. Trid. dicere debebat cũ ex notariorũ nequitia tales.n.licet sint serui publici quia. reipub. seruiunt vt probat.l.2.ff.rẽ pupilli sal. fore.c. quãq; de vsur. in. 6. effecti tamen sunt Domini. & oppressores pauperum a quorũ. odio & ira liberet nos Dominus.

†Adde late Iacob. Menoch. lib.2. de arbitra. iudic.centu. 4.caus.306 numer.6.& quod si nemini noceat ibidem numer.23.

perador, o Rey, o aquellos a quien ellos otorgã poder que lo fagan por su mandado. E qualquiera otro que se trabaja de la fazer, faze muy gran falsedad, y gran atreuimiẽto en querer tomar el poderio que los Emperadores, y los Reyes tomaron para si señaladamente. l.2. & ibi Greg. Lopez verbo. *batir moneda.* titul.1.part.2.l.1.C.de falsa monet.capitulo primo.quæ sint regalia. verbo.monetæ. vbi Andr. de Isernia, & Matthæus de Afflictis.gloss.in rubr.C.de veteris numisma. potesta.libro vndecimo.Innocen.in capit.quanto.de iur.iur.notat Matthæus de Afflictis.in constitutio.Neapolitanis libr.3.titul.40.in princ.numero primo.Et hoc est assignatum Imperatori & Regibus in speciale priuilegium.dict.capitul.primo.quæ sint rega. & iura suprà adducta. & diuus Thom.libro secundo.de regimi.princip.capit.13 vbi inquit, Numisma siue moneta propria, ornamentum est Regis, & regni, & cuiuslibet regiminis, quia in ea representatur imago Regis, vt constat Matthæi.22.cùm Christus quærit à Pharisęis cuius esset imago & superscriptio ipsius. Vnde in nulla re tanta potest esse claritas memoriæ eius: eo quòd nihil per manus hominum frequentatur quod ad Regem, vel quemcunque dominũ pertineat, quantum numisma. Amplius autem inquãtum moneta regula est & mensura rerum venalium, intantum monstratur sua excellentia, vt videlicet imago ipsius sit in nummo, regula hominum in ipsorum commercijs. Vnde Moneta dicitur, quia monet mentem, ne fraus inter homines, cum sit mensura debita, committatur: vt imago Cæsaris sit in homine, quasi imago diuina. Sicut Augustinus exponit, pertractans dictam materiam. Numisma verò dicitur, quia nominib⁹ principum, effigieque designatur: vt tradit Isidorus. Per quod manifestè apparet, quòd ex numismate maiestas dominorum relucet. Ideo ciuitates, siue principes, siue prælati hoc pro sua gloria singulariter ab Imperatoribus impetrant, vt habeant speciale numisma. Et sic in nostro regno nulla potestas ecclesiastica, seu secularis, Episcopi, Archiepiscopi, vel Patriarchę, seu Comitis, Ducis, seu Marchionis, habet potestatem cudendi monetam, nisi ex Principis priuilegio. De hoc per Lucam de Penna in rubri.C.de vet.numism.potesta.lib.11. Innocen.in cap.quanto.de iur.iur. Matth.Afflictis.in constitu.Neapolitan.lib.3.rubr.40.in consti. Adulterinam.colum.1.num.1.l.2.tit.1.parti.1. Intellige tamen priuilegium cudendi pecuniam concessum regibus, vel ciuitatibus valere, non autem si concederetur priuatis personis. ex Grego. Lopio in.d.l.2.verb.sino aquel. Igitur cudens monetam sine principis imperio, est aleuosus, vt in præsenti lege habetur. Clericus igitur cudens falsam monetam de iure canonico est puniẽdus pœna depositionis, & detrusionis in carcerem. ex notatis à Panormi.in capitulo.tuæ.de pœn.columna secunda.numero quinto. Si tamen depositus pro isto crimine grauissimo sit tradendus curię seculari, resoluimus alibi. Iure autem ciuili fabricãs falsam monetam, punitur pœna capitali, scilicet, pœna deportationis.l.prima.C.de falsa.monet.Alexand.in.l.eleganter.§.qui reprobos.ff. de pigno.action.gloss.fin.C.de vet.numisma.potestat. libro vndecimo.Item publicatione bonorum.l. secunda.C.de falsa monet.Et domus vbi cuditur, confiscatur, etiam si dominus ignoret existens in proximo loco, nisi talis domus sit viduæ ignorantis, vel pupilli. vt in.l.prima.C. de falsa monet.l. decima.titulo septimo.part. septima. vbi Montalu.ponit plura specialia in crimine falsæ monetæ.l.20.& ibi Montalu.titulo primo. part. septima. Si tamen fabricans falsam monetam, vitiauit monetam Imperatoris falsõ, punitur pœna ignis. text.in.l.secunda.C.de falsa.mone. secundum gl. Salic.& communem ibi.& in capitul. quanto.de iur.iur. Archiep.Floren.2.part.titulo primo.cap. 18.§.4.l.9.titulo septimo.part.septima. & sic est intelligenda.l.septima.titul.12.libro quarto.foro legum. Item talis est proditor.l.1.ad fin. titulo secundo.part.7. Et hic impropriè dicitur aleuosus, vt ibi patet, cùm proditor dicatur contra Regem aleuosus (seu aleue) contra priuatum. Nec est admittenda distinctio in hoc crimine falsæ monetę an moneta aurea, argentea, vel ærea sit.l.nona.titulo septimo.part.septima.ibi, *mandamos que qualquier que fiziere falsa moneda de oro, o de plata, o de otro metal qualquier, que sea quemado por ello, de manera que muera por ello.* & Salice.in.l.2.C.de falsa.monet.nullam constituit differentiam inter falsam seu adulterinam monetam auream, vel æneam quo ad pœnam. Et sequitur Matthæ. de Afflict.in constit. Neapoli.lib.3.rub.40.nu.4.versi. Tertio quæro. Item iure nostro est aleuosus, & amittit dimidiã partem bonorum, vt in præsenti lege cautum est, quæ pœna mitior est in hoc, quàm ea quæ statuerat.l.2.ibi, vniuersas eius facultates fisco nostro præcipimus addici.C.de falsa.monet.l.2.titulo.2. part.7. Vtrùm autem præmissa pœna locum habeat, si quis monetam iustam, & non falsam fecerit, tamen sine publica authoritate? Dicendũ est habere, nec pœna ordinaria est minuenda.glossa. obnoxij.in.l.secunda.C. de falsa. mone. cum qua doctor.ibi transeunt.notatur in.l.sacrilegi.ff. ad leg.Iuli.pecula.Bartol.& Hippolyt.in.l. qui falsam.numero.66.ff.de falsa. Alexand.in.l.singularia.numero vigesimo sexto.ff. si certum petatur. l.9.titulo septimo.part.septima. Matthæ. Afflictis.in constitu. Neapolitan. libro tertio. titulo quadragesimo.nume. quarto. Ex quibus falsa reddi-

ditur Hippoly. sñia vbi suprà, dicentis in hoc casu pœnam ordinariam minuendam. Quod etiam videtur sentire glos. in. d. l. sacrilegi. sed in alio casu loquit, in quo pœna mortis imponit per Pragmaticã monetarũ. c. 18. ¶ Punit etiã expendẽs falsam monetã sciẽter, si nummi plũbei, vt ſtã nei sint, pœna falsi, q̃ ponit in. l. 1. §. fi. ff. d falsi. secũ dũ Bart. in. l. lex Corneli. ff. eo. tit. si aliosnummos expẽdat, pœna extraordinaria secũdũ eũdẽ Bar. Pan or. in. c. quãto. col. 2. d iure iur. Sed expendentẽ falsam monetã scienter pœna falsi teneri existimat Salic. ĩ. l. 2. C. de falſ. mone. cũ alijs citatis ab Hippol. ĩ. l. q falsam. ff. de falſ. dicẽs hãc opinionẽ in practica seruari. & ĩ cõsi. 47. nu. 11. Idẽ vt sensisse. de iure regni punit pœna exilij q̃tuor annorum, & publicatiõe dimidiæ partis bonorum. vt in. l. 118. de monetis. c. 62. fol. 89. col. 3. Quam arbitror intelligendam esse, quando indicat illum, à quo talem pecuniã habuit: si autẽ non indicauerit, pœna falsi tenebitur. l. 78. styli. Quid autẽ de tondente bonã monetã, vel radente, vel tingẽte, qua pœna sit puniẽdus? Respõ. Si liber sit, bestijs subijcitur: si verò seruus, vltimo supplicio afficit. l. quicunque. ff. de falſ. & ibi cõiter doct. & in. l. 2. C. de falſ. mone. & in. c. quãto. de iure iur. remissi uè Cassanæ. in consuetu. Burgund. rubr. 2. §. 1. nu. 21. fol. 89. col. 1. vbi refert Hippoly. pro intellectu dict. l. quicũq;. dicentẽ hoc verũ esse in tondente, vel radẽte monetã aureã, non in alio. Sed licèt de iure cõi sustineri possit prædictus intellectus Hippolyt. in consil. 71. tĩ de iure huius regni absque vlla distinctione puniẽdus est arbitrio Regis, per l. 9. tit. 7. par. 7. imò per prædictã pragm. punitur pœna mortis & amissione oĩmbonorũ. Quod vt saltẽ quo ad pœnã mortis de tractũ ex. l. fina. & ibi glo. C. de vet. numismat. potesta. lib. 11. Refutans aũt recipere bonã monetã, punit pœna arbitrariaextraordinẽ. l. 1. & ibi doct. C. d vet. mumiſ. libr. 11. Matth. d Afflict. ĩ cõsti. Neap. lib. 3. tit. 40. in cõsti. incipiẽ. Si qscãpſor. nu. 3. Si qs aũt diminuat monetã Regis ad extrahẽdum eam à regno, pœna mortis punit. gl. ĩ. l. 7. verb. *aq̃llos* tit. 12. li. 4. fo. leg. Pluresqõnes ĩ materia vidẽdæ sũt p Matth. d Afflic. ĩ. c. 1. §. monetæ. q̃ sint regalia. lib. feud. Ex qb⁹ ad põdus eritista materia falsę monetæ, verè ptractata. Hiero. Gig. ĩ tract. læsæ maiest. q. 62. nu. 1. pagin. 109. Alex. cõs. 121. nu. 1. lib. 7. Boeri. decis. 254. nu. 12. Marant. in practi. 6. part. num. 283. pagin. 263. ¶ *Lex. V.*

¶ *Ley. V. Que ninguno sea osado de desfazer la moneda de los Reales y blancas.*

¶ El Rey don Enrique IIII. en Nieua. Año de mil cccclxxiij.

POrq̃ nros subditos y naturales cegados por dsordenada cobdicia han tomado atreuimiento de fundir y desfazer nra moneda de Reales y de blãcas y desfazen y mezclã la plata d los dichos reales cõ otra liga, o metal pa labrar dello otras pieças d plata no curando delas penas en q̃ por ello incurrẽ assi por derecho como por ordenãças d nros Reynos: de lo q̃l se sigue muy gran daño a nros subditos y naturales. Y por esto el señor Rey don Enriq̃ nro hermano en las cortes q̃ hizo ẽ Nieua: año de lxxiij. ordeno y mãdo la petició de los ꝓcuradores de nros reynos q̃ ningũo sea osado de desfazer, ni fundir la dicha moneda d reales, ni de blãcas, so las penas contenidas en las dichas leyes y ordenãças especialmẽte en la ordenança, q̃ el hizo ẽ la ciudad de Segouia sobre la labor de la dicha moneda el año de lxxj.

a ¶ *De fundir y desfazer.* Concord. l. 118. monetarum in lib. pragm. fol. 89. col. 4. versi. *Otrosi ordenamos y mandamos.* Adde pro intellectu quæ dixit gloss. secunda. in. l. 7. titu. 12. lib. quarto for. legum. vt non habeat locum in eo, qui radit florenos, vel aliam monetam auream bona fide ad deaurandos scyphos, quia bona fide, & absque dolo facit.

¶ *TITVLVS. VII. De proditionibus.*

a ¶ Proditor quot modis dicatur, tangit Matthæus de Afflict. in rubr. De pace iuram. firm. numer. 3. lib. 3. feudo. & in cap. 1. §. item si fratrē. quib. mod. feud. amittatur. vbi est text. & in. c. 1. nu. 38. col. 4. an ille qui interficit fratrē dñi sui feud. amitt. libr. 3. feudorum. & Paris de Puteo, vbi plura de proditione libr. 6. de re militari. titul. Quā do prouocatur ad pugnā ratione proditionis. nu. 5. in. 6. volu. tract. diuersorum doctorū Bart. in. l. respiciendū. §. delinquunt. nu. 1. ff. d pœnis. vbi inqt proditorē illum esse, qui vnū in actu, & aliud ī mē te gerit. l. fin. C. de delatorib. lib. 10. ibi in exemplū omniū proditorū. c. clericus qui. 46. distin. ibi, adulationibus & pditionibus vbi gl. declarat Proditor quot modis dicaf. Et ex illo text. est notādum, q adulatio est species proditionis & aleuosiæ, cùm assimilentur dicto & pœna ibi, Declarat Hierony. Gigas in tracta. De crimine læsæ maiesta. lib. 3. titu. De proditoribus. quæst. 1. vbi plures casus proditionis, & in quibus quis dicitur proditor enarrat. Et Ieremiæ. 9. In ore (inquit) suo pacem cum amico suo loquitur, & occultè ponit ei insidias, nunquid sup his nonvisitabo, dicit dominꝰ aut ī gēte huiusmodi non vlciscetur anima mea? l. 1. 2. 3. & 4. titu. 13. part. 2. ponit plures casus proditionis & aleuosiæ. l. 12. titul. 13. infrà isto libr. 8. vbi dixi, l. 1. ibi, *que sea por ello aleuoso.* titu. 12. in fra eodem libro. 8. ordinament. Proditor multipliciter dicitur. Lucas d Penna ī. l. seruū. col. 1. C. d delatori. lib. 10. vbi col. 2. ponit plura signa proditionis.

¶ *De que ley ha de ser la plata que los plateros marcaren: fallar lo has en el titulo de los troques y cambios.*

GTrosi, qualquier que vsare de otros pesos, o medidas, saluo de aquellos que se contienē en las leyes de ste nuestro libro, en el titulo de las vendidas y cōpras q̄ caya è incurra en pena de falso.

MAndamos que los pesos y medidas sean yguales: y q̄ el marco de la plata sea el de la ciudad de Burgos: y la ley d la plata sea d onze dineros y seys granos. Y que ningun platero ni orepeze sea osado de fabricar plata de menor valor que las dichas nr̄as leyes mandan, so las penas en que caen los que vsan de falsos pesos: segun se contiene en este libro en el titulo de las vendidas y de las compras.

Titul. VII. De las trayciones, y aleues.

¶ *Ley. I. En quantas maneras se comete la traycion.*

¶ El Rey don Alonso en Alcala. Año de mil cccl xxxvj.

TRaycīō[a] es la mas vil cosa q̄ puede caer en el coraçon del hō bre: y nascē della tres cosas q̄ son cōtrarias de la lealtad y son estas. Mētira, vileza, y tuerto. Y estas tres cosas hazen al coraçon del hombre tan flaco que yerra contra Dios, y a su señor natural, y contra todos los hōbres faziē do lo que no deue hazer: y tan grande es la vileza y maldad de los hombres de mala ventura que tal yer-

a ¶ *Traycīō.* Cō cordat. l. 1. titu. 2. parti. 7. Proditor Regis, censetur pditor Dei. Isern. in tit. Quæ sint regalia in parte, contrahētium incestas nuptias. colum. fina. Lucas de Penna l. fina. C. de dela-

¶ *Lex. I.*

delatori.libr.decimo.Gregor.Lopez in.l.prima. verb. *Contra Dios*.titul.2. parti.7. Hierony.Gigas libr.3.de crimi.læsæ maiestatis.quæst.1.num.15. citant.ca.si apud.23.quæst.5.& cap.non potest.2.q. 7.Et proditor dicitur is,qui crimen læsæ maiestatis commisit, vt dixit Lucas de Pen.in l.quisqs.versi.Delinquẽtes. C. de petit.bonorum sublatis.libr. 10.& dict.l.1. tit.2. parti.2. & est text.in pʃenti princ. ibi, *la primera y la mayor,y la que mas cruelmente deue ser escarmẽtada es la que atañe a la persona del Rey*.Casusqn decim,quib⁹ crimen læsæ maiestatis cõmittitur,ponit Lucas de Penna in tracta.de fisco.& eius priuileg.fol.85.col.1.in.6.volumi.tract.secundum impressionem Lugdunensem meam Anni 1544.Fecit de hoc crimine optimum tracta. Hierony. Gigas, quem videas.Et de pœna istius delicti per Anto.Gomess.in lib.3.Variarum tract.de delictis.capi.2.nume.5.

ro hazen que no se atreuen a tomar vengãça de otra guisa de los que mal quieren, sino encubiertamente, y con engaño, y traycio: y tanto quiere dezir como traer vn hombre a otro so semejança de bien a mal y es maldad que tira assi lealtad del coraçõ del hombre. Y caen los hombres en yerro de traycion en muchas maneras. La primera y la mayor: y la q̃ mas cruelmente deue ser escarmentada: es la que atañe a la persona del Rey. Assi como si algũo [a] se trabajasse de lo matar: o lo firiesse, o lo prendiesse, o le fiziesse deshonra haziendo tuerto con la Reyna su muger, o con su fija del Rey, no seyẽdo ella

ADDITIO.

¶Ibi,O le fiziesse deshonra faziendo le tuerto. Dubitatur, an huiusmodi pœna extendatur ad omnes alias quæ sunt in Principis seruitio, dicendum est, quod non, cum sit pœna eis quæ extendi non debet vltra casum in quo loquitur glo. cap.fin.de iure patrona.& sic tantum, cum contentis hic. & in.l.1.2.& 4.versi.cobigera.titu.14.parti.2.debet intelligi pœna huius.l.cum quibus tantum non solum factum, sed attentatum punitur.argum.cap.1.paragrapho.Item si fidelis.quib.mod.feud.amitta. quia in delictis voluntas inspicitur.l.Diuus.ff.ad.l.Cornel.de Sicar.argum.l. si quis non dicam.C.de episcopis & clericis.

¶Vtrum autem pœna omissionis bonorum debita sit fisco à tempore commissi criminis ipso facto ab hæretico in foro animæ? In quo dubio videtur dicendum deberi etiã in foro animæ: quia lex tollit dominiũ per verbũ ipso iure, quod potuit. vt Ant.Gomez,referendo duas opiniones in hoc cõtrarias,tenet vbi supra. Tu tamen tene contrariam, imò, quòd in foro animæ non teneatur, cũ sit hæc cõfiscatio in merã pœnã criminis,nec quicquam ex bonis fisci ad illũ peruenerit,nec damnũ æstimabile fecerit.ergo eo in foro nõ teneẽ ei restituere vltroneè.gl.in.c. fraternitas.12.q.2. & latiùs pbaui in.l.2. verb. *a las pagar* in foro cõsciẽtiæ. tit.9. lib.2.suprà,

[a] ¶*Assi como si alguno*. Adde l.1.tit.2.part. 7.& ibi Grego. Lopi.l.6. tit.13. par.2.l. qsqs. C. ad.l. Iuli.maie.Io. Berberij ĩ directorio, seu viatorio iuris.tit. de crimi. læsæ maiesta.§.sequit aliud mẽbrũ. fol.5.col.1.& ibi ponit decẽ modos, q̃bus crimẽ læsæ maiestatis cõmittit, vt dixi suprà in rubri. ¶Quærit, qs dicat propriè crimen læsæ maiestatis cõmittere? Rñd.Ille dicitur, qui in personã, aut statũ Principis non recognoscentis alium superiorem in temporalibus aliquid commisit,vt in præsenti lege.l.1.titul.2.parti. 7.l. quisquis.C.ad legem Iuliam maiestat.Item etiam cõmittitur crimen læsæ maiestatis, si quis occiderit consiliarios,vel supremos Curiæ iudices.l.1. titu.12.infrà eod.libr.8.& in dict.l.quisquis. ibi, de nece etiam virorum illustrium, qui consilijs,& consistorio nostro intersunt, senatornm etiam, nam & ipsi pars corporis nostri sunt. De qua agit Purpur.in.l.prima.nume.122. ff.de offic.eius, cui mand.est iur.l.1.titu,secundo.parti.7.vbi Grego. Lop.verb. *Adelantados*.& in verb. *Concejeros*.Optimè intelligit idem Gregor. Lopi.in.l.prima. glo. prima.tit.16.parti.2. Vtrùm autem istud crimen committatur aduersus ciuitatem vel dominum non recognoscentem superiorem? Respon. committi,quanuis non ita seuerè est puniendus delinquens, sicut committens contra regem. Prior pars probatur in.l.tertia. C.de episcopali audien. in verbo. patiantur. ibi, Reus etiam maiestatis de domino, aduersus quem talia demolitus est, ve-

AYUNTAMIENTO de VALLADOLID BIBLIOTECA

niam sperare non debet.glos.in.l.fallaciter.verb. prodita.C.de abolitio.Salycet.in dict.l.quisquis. Hippolyt.in.l. prima. numero sexto.ff.ad legem Corneliam de Sicar. Socin.consil.275.colum.prima.numer.primo.libr. secundo. Posterior verò pars, quòd non puniatur eisdem pœnis, optimè probat ibi Socin. firmando communem opinionem esse.Intellige tamen, nisi talis prodatur, vel oppugnaretur,vt Regi,vel regno auferatur: si verò oppugnatur vel prodatur non ad hunc finem, sed aliàs, tunc non incurritur crimen læsæ maiestatis,secundum Salycet.in.l.fallaciter.C. de abolitio. Gregor.Lopi. in.l.prima. verbo. *O al reyno.* titulo secundo.parti. septima. Quia quanuis sint plura capitula, quibus crimen læsæ maiestatis cõmittitur, scilicet, contra personam Principis, & contra eos, qui sunt in ipsius latus Principis, in quibus dict.l.quisquis.cum similib. locum habet propriè secundùm prædictam declarationem, in cæteris verò capitulis,vt contra ciuitatem non recognoscentẽ superiorem,vel alterius domini temporalis, quanuis sit crimen læsæ maiestatis quo ad pœnam. dict. l. quisquis. secundùm Cynum ibi,& Socin.dicto consil.275. numero tertio. Philippus Deci.consil.410.nume.28.colum. quinta. versic. Ex quibus verbis apertè colligitur. Paulus Castrens.in.l.tertia.numer.sexto. C. de episcop. audien. Optimè de hoc agit Andre. Sicul. Barba. consil. 70. columna.12. libro quarto. vbi probat, quòd crimen læsæ maiestatis committitur contra dominum temporalem terræ,quanuis sit inferior à Papa,vt contra Marchionem Ferrarien sem, qui est perpetuus vicarius in temporalibus Papæ, vel à Rege.citat text.in capit.si quis laicus. 22. quæst. quinta. quem putat expressum ad eandem conclusionem ibi,colum.16.in princip.contra opinionem Cyn.Salycet.& aliorum vbi suprà. Quam veriorem crederem,& practicari, sicut sensit Paulus Castrens.in dict.l.3.numero sexto.ad finem. Adde Anchar.in Clemen.Pastoralis.num.septimo. & ibi Additio. de sentẽtia & re iudi. Quid autem esset de rebellante contra Principis officialem,puta Prætorem, Algazellum,& alios ministros iustitiæ insistentes pro eo in ciuitatibus regni, eos occidendo,prodendo, vel quid simile aduersus personas eorum committendo, vtrum committant crimen læsæ maiestatis? Anchar.in dict. clement. Pastoralis.nume. septimo. in princip. dicit quòd sic,si rebellio committatur contra officialem, in his, quæ spectant eius officium, & statum imperij, non tamen si ad commodum particulare alicuius.Et sic isto casu habebit locum crimen læsæ maiestatis in committentes rebellionem, seu proditionem aduersus iudices & gubernatores inferiores institutos seu constitutos per prouincias, sicut in maioribus,vt suprà de eis exposuimus, vt istos occidens,vel contra eos conspirans,committat crimen læsæ maiestatis largè, cùm id faciant in offensam sui Principis. Et ita censeo declarandam glo.Grego. Lopij positam in.l.prima. verb. *Adelantados mayores.* titul.secundo.partit.7.& in l.prima.in glos.1.titu.16.partit.secunda. Hodie tamen de maioribus magistratibus declaratum est in.l.prima.cum sequen.titul.12.infrà isto libro.8. Et de omnibus alijs siue de constitutis in ciuitatibus,siue in oppidis, seu rure, ibi decisum est in.l. fina. Et probatur nostra distinctio ex finalibus verbis positis in dictis legib⁹, nempe, in.l.prima. & final.Isti enim venientes contra præsidentes in iustitia Regis,& pro conseruatione Imperij & patriæ pugnantes seueriſsimè essent coercendi quacunque præfulgerent dignitate, cùm siue curiæ assistant, siue in prouincijs, siue supremi iudices sint, siue infimi, omnes personam Regis, & eius imaginem repræsentant, à quo iurisdictionem habent.ergo non ipsis,sed Regi fit iniuria per rebellionem,mortem,seu capturam, vel proditionem aduersus eos commissam,durante eorum administratione,& ratione ipsius eiusque tuitione,& nõ propria ipsius præsidis vindicta, vt aperit in suo dicto & exceptione dict.l.fina.ad finem.titul.12. infrà isto libr.octauo. ordin. Pœnæ autem statutæ contra committentes crimen læsæ maiestatis contra Deum, in crimine hæresis expositæ sunt suprà, quæ omnia notanda sunt in declaratione istius criminis contra maiestatem humanam. Et vt meliùs percipianturin isto crimine, in præsentiarum deducere breuissimè statui. Et sic quæro, quot pœnis sit afficiendus committens crimen læsæ maiestatis in primo capite, seu in alijs capitulis,cùm in multis committatur,vt suprà retuli,& in præsenti lege cautum exiſlit? Respond. Committens crimẽ læsæ maiestatis, pœna capitis, hoc est in amissione vitæ,& omnium bonorum, cum infamia etiam filiorum vsque ad secundam generationem,vt in crimine hæresis est puniendus,& filij efficiuntur inhabiles ad bona capienda ex successione cognatorum, & etiam extraneorum.l. quisquis.cum.§.primo.C.ad legem Iuliam maiestatis.l.secunda.titu.secundo.part.septima. & ibi optimè Gregor.Lopez, qui ponit plures quæstiones contingibiles in declaratione præsentis conclusionis.Et adeò puniendi sunt,quòd etiam sint nobiles puniendi sunt pœna ignominiosa furcæ, non obstante consuetudine,& priuilegio nobilitatis quod habet, vt iugulentur in nostra Hispania.ex sententia Bald.in capit.cùm quidam. de iure iur.Hippolyt. singul.16. Tamen apud nos etiã in isto crimine decapitantur nobiles secundũ Couar.lib,2. Variarum resolut.c.9.nu.4.Crimen ergo læsæ

go læsæ maiestatis non solùm patrem delinquentem, sed etiam filios afficit, vt suprà dictum est. & Paul. Parisi. consil. 69. numer. 163. libro tertio. vbi vnum dubium singulare circa. l. quisquis. C. ad legem Iul. maiestatis. videbis in hoc. & in crimine læsæ maiestatis diuinæ iam actum fuit in. l. 3. titul. 4. suprà hoc octauo libr. per capit. 2. §. hæretici. de hæretic. libro sexto. & capit. vergentis. eod. titul. Sed est dubium, an hoc intelligendum sit de filijs natis post hæresim, an & natis ante hæresim? In quo dubio dicendum videtur ad omnes filios, de quibus suprà, pœnam extendendam esse. ex text. celebri in ca. statutum. 2. de hæret. lib. 6. qui probat, filios hæreticorum in secundam generationem non posse beneficia, nec officia secularia obtinere: & innuit idem esse tam in natis quàm in nascituris post hæresim parentum. Et ad hoc hunc text. ponderauit Gondisaluus à Villadiego in tracta. de hæret. prauit. quæst. 23. colũ. pen. Pro quo est glo. in. c. si quis cum militibus. 6. quæst. 1. tenet idem Alberic. & Salycet. in dict. l. quisquis. Ioan. Lup. in tracta. De iusti. & iure regni Nauarræ. 5. part. §. 8. Et hoc videtur probandũ: quia propter criminis atrocitatem, & vt patres meliùs retrahantur timore coertionis maioris iuxta grauitatem delicti in parentes delinquẽtes, & in filios, quanuis sint sine culpa, tum propter iustam causam statui potuit, & generaliter ad natos etiam ante crimen commissum à patre est pœna extendenda. Tenet Galindus in regia disputatione, loquendo in crimine hæresis. §. 18. dicens hanc esse magis communem opinionem. Et in vsu receptam existimat Iacobus Septimacens. in catholi. institut. cap. 29. nume. 3. Quanuis contrariam ad filios ante crimen natos non extendi putat veriorem & benigniorem, & optimè probat auctoritatibus & rationibus ibi nume. 4. Et in hoc crimine cum sit temporale & non spirituale merè trahens à carne commercium, videtur quòd præsumptio infectionis cesset in filijs iam natis, qui in nullam culpam fuerunt in commissiõe delicti, sed fideles Regi apparent, non debent puniri, cùm pœnæ suos autores habere debeant. capit. 2. de constitu. & dixi ad Segur. de bonis lucratis constant. matri. num. 1. capit. non imputantur filijs peccata parentum, qui post eorum natiuitatem à parentibus committũtur. 1. quæst. 4. Facit. l. 4. & l. 5. titu. 1. lib. 4. suprà. vbi exemptio nobilitatis tantum in filios nascitu ros post priuilegium à patre consequutum extenditur, & non ad antea natos. ergo nec pœna, cùm contrariorũ eadem sit censura. Pro ista parte optimè facit. l. 9. versic. *Pero dezimos que ningun traydor, ni aleuoso, ni su hijo que ouo despues que fizo la traycion, ò aleue, no pueda reptar a otro.* titu. 9. lib. 4. ordi. suprà. vbi latiùs dixi in specie huius criminis, tam diuinæ quàm humanæ læsæ maiestatis. in gl. 3. Tenendo priorem opinionem est dicendum, quòd beneficia ecclesiastica obtenta ante lapsum patris filij non amittunt. glo. in cap. satis peruersum. 56. dist. singul. secundum Roman. singul. 686. Hippolyt. in repet. rubr. ff. de fideiusso. q. 12. nu. 120. Gondisaluus à Villadiego contra hæret. praui. quæst. 23. Panormit. in cap. cùm laici. de iure patronat. Couar. libr. 2. Variarum resolut. capit. 8. nume. 4. qui intelligit præscriptam gloss. loquutam fuisse tantùm in crimine læsæ maiestatis humanæ, non tamen diuinæ, per rationem adductam ab eodem glossatore, nempè, quia cùm clericus sit filius est à iurisdictione principis secularis exemptus. text. in cap. 2. & in cap. statutum. de hæret. vbi idem dicponunt de beneficijs, sed hæc iura intelligi possunt de beneficijs post patris delictum obtinendis, non de obtentis, vt in lectione extraordinaria isto anno 1563. Salmanticæ dictauimus in interpretatione tituli. de hæret. libr. 6. Adde Couar. libro. 2. Variar. capi. 8. num. 5.

¶ Est præterea adnotandum, quòd maledicẽs Imperatori, seu Regi, committit crimen læsæ maiestatis, quando malè dicitur de Rege ad infamandum eum, & vt à subditis odio habeatur. Vt fecerunt omnes illi, qui temporibus communitatum infamauerunt Regem Carolum sanctissimum nostrum olim Principem, dicentes, quòd imponebat de nouo subditis mulctas, & illicitas exactiones, & dederunt causam, vt subditi eum odio haberent, ex quo multa ingentia scandala orta fuere in his regnis: quam ob causam optimo iure fuerunt puniti de hoc crimine læsæ maiestatis, cum propter illa mendacia, tot seditiones, & crimina prouenerunt, & isti commiserunt notam proditionem. Et ad hoc est text. formalis secundũ Gregor. Lop. in. l. 4. gloss. 1. titu. 13. part. 2. Facit. l. 1. in princ. ff. ad legem Iuli. maiestat. ibi, quove cœtus conuentusve ad seditionem cõuocentur. Et istud genus maledicẽdi differt ab illo, de quo in. l. vni. C. si quis imperato. maledixe. & l. fin. tit. 2. par. 7. quia loquuntur, quando non ob superiorem causam maledicitur, sed alias ex leuitate, insania, vel iniuria, seu odio, non tamen ad dictum effectum. sed malè facit contra præceptum Exod. 22. dicentis, Principi populi tui non maledices. ergo iustè venit puniendus, vt infra habetur. Cum huius verbi sit vis magna in malam partem, vt ex multis aduertit Anto. Quesada. lib. diuers. capi. 6. nu. 30.

¶ Sed circa præmissa multoties vidi dubitari, Vtrũ bona vinculata & maioriæ, quæ habuerunt proditores ab antiquis, siue extraneis, siue ascendentibus potuerunt confiscari, maximè si dictũ fuisset in fundatione, quòd nõ possent cõfiscari propter nullũ crimẽ cõmittẽdum à successore, quod Deus

casada, o se trabajasse por le hazer perder la honra de su dignidad q̃ tiene. E si qualquier que fiziesse estos yerros susodichos al infante heredero caeria en este mesmo caso: fueras dende si el quisiere matar, o ferir, o prender, o desheredar al Rey su padre, ca entonces que quier que fiziessen los vassallos por defender al Rey su señor no deuen auer pena porende: ante deuen auer galardon: y esto es porque el señorio dl Rey deue ser guardado sobre todas las cosas. La segunda si alguno se pone con los enemigos para guerra, o hazer mal al Rey, o al reyno, o les ayudar de fecho, o de consejo, o les embiar carta, o mandado porque se aperciban en alguna cosa contra el Rey en daño de la tierra. La tercera, si alguno se trabajare de fecho, o de consejo que alguna tierra, o gente que obedesciessen a su Rey se alçassen contra el que no lo obedescieſſen assi como soliã. La quarta es, quando algun Rey, o señor de la tierra del señorio quiere dar al Rey donde es señor, o le quisiere obedescer dando le parias, o tributo alguno de su señorio lo estorua de fecho, o de consejo. La quinta es, quando el que tiene por el Rey, villa, o fortaleza: y se alçare con aquel lugar, o lo da a sus enemigos, o lo pierde por su culpa, o algun engaño que le fiziessen. La sexta es, quando alguno tiene castillo de Rey, o villa, o otro señorio, y no lo da a su señor quando ge lo pide no muriendo en defendimiento del teniendo lo abastescido: y haziendo las otras cosas que deue hazer, por defender el castillo: segun fuero, y costumbre de España y destruyesse el castillo, villa, o ciudad del Rey, maguer no la tuuiesse por el. La septima, si algũo desamparare al Rey en batalla y fuyere y se fuere a los enemigos, o se fuere de la hueste en otra manera sin su mandado ante del tiempo que ouiere de seruir: y si alguno descubriere a los enemigos las poridades del rey a daño del. La octaua es, si alguno fiziere bollicio, o leuantamiento del Reyno haziendo juras, o confradias de caualleros, o de villas contra el Rey de que nascieſſe daño al Rey, o al Reyno. La nona, quien poblasse castillo viejo del Rey, o peña braua sin mãdado del Rey para fazer

auertat, etiam aduersus diuinam vel humanam regiam potestatem. &c. vt fieri solet virtute licentiæ regiæ ad constituendum maioricatum. vt diximus in.l. prima. titu. 2. libr. 5. suprà, tradendo formam licentiæ Regis, & fundationis, cum clausulis necessarijs ne cõfiscari possit? In qua q̃stione vide optimam resolutionem posita à Gregori. Lopez in.l. 2. verbo. *Mãdas que les fueren fechas.* titul. 2. parti. 7. vbi finaliter dicit, q̃ est seruãdum constitutum in instrumẽto maioriæ. ergo non cõfiscabunt prędicta bona, sed veniẽt ad descendentẽ, si non habet maioriæ annexam iurisdictionem & dignitatem, quę cùm sint honoris, non possunt trãsmitti infamibus, vt est maioria cum titulo iurisdictiõis, vel Ducatus, Marchionat⁹, Comitatus, vel huiusmodi: nam filij proditoris nõ venient ad ista, sed ille, qui fuerit pronepos, & sic post secundam generationem, vel collateralis in defectũ descendentium ad maioriam vocatus: leges enim positæ à fundatore seruari debent, cùm fuerint iustæ, & ex Principis indulgentia statutæ. authenti. de nupt. §. disponat. collat. 4. l. in conditionibus. ff. de condit. & demonstratio. Faciunt tradita ab Antonio Gomess. in.l. 4. col. fin. vers. Ex quo videtur inferendum. in legibus Tauri.

zer deseruicio al rey o guerra, o mal, o daño a la tierra, o si alguno poblasse, por seruicio del Rey, y no gelo sizieſſe saber fasta treyntadias desde el dia que le pobło para hazer dello lo que mandasse. Y qualquier que tal fortaleza fizieſſe, o tuuieſſe, aunque no la tuuieſſe poblada, ni labrada: mas otro alguno de quien la ouo sea tenido de venir al plazo del Rey y hazer della lo que el mandasse assi como de otro castillo, que tuuieſſe por omenaje. Y qualquier que no lo fiziere, assi sea por ello traydor. Otrosi, si algũos hõbres son dados por arrehenes del Rey por causa que el sea guardado del cuerpo, o del estado, porque cobrẽ alguna villa, o castillo, o señorio, o vassallaje en otro Reyno, o señorio, o si alguno mata [a] los arrehenes, o alguno dellos, o los suelta, o los hazen fuyr. E otrosi si el Rey tuuieſſe algun hombre preso de quien seyendo suelto le venia peligro al cuerpo, o deseredamiento, o alguno lo soltasse de la prision, o fuyesse cõel. Y qualquier que fizieſſe alguna cosa de las susodichas contra qualquier señor que ouieſſe con quiẽ biuieſſe, haria aleue conoscido [a]. Pero si lo mataſſe, o firieſſe, o le prendieſſe, o le fizieſſe tuerto con su muger, o no le entregasse su castillo quando gelo demãdasse y truxesse ciudad, o villa, o castillo: maguer

¶ *Faria aleue conoscido*. Si eñ esset dominus tẽporalis, perpetuusve vicarius Regis, esset crimen læsę maiestatis, cùm esset ei⁹ subditus, vt suprà dictum est in superiori glos. Si verò non esset subdit⁹, esset puniẽdus de aleuosia, non tñ ₫ crimine læsæ maiestatis, cũ nõ eẽt suus subditus, sed alteri⁹ Regis, seu dñi. Ioã. Faber in §. aliam. nu. 3. Inst. de publ. iudic. vbi verba ei⁹ formalia sunt. Certũ est, q̃ non subditus moliẽs cõtra prĩcipẽ alicuius terræ, nõ cõmittit crimẽ læsæ maiestatis. Quid si iuuauit subditum? In hoc videtur, quòd committit. Item serui-

seruitor, seu familiaris suspenditur pro primo furto, & extraneus non. Quid si extraneus iuuet familiarem? Videtur quòd ambo debeant suspendi per hunc. §. Hactenus verba facit Faber, quæ singularia sunt, & notanda. Cætera, quæ ad materiã huius criminis pertinẽt, sunt videnda apud Angel. Aret. in. §. publica. colũ. 1. Instit. de public. iudic. & in tract. maleficiorum. verbo. *Et hay tradito la tua patria.* folio par uæ impressionis. 154. cum sequẽ. Latiùs Matthæ. de Afflict. in. c. 1. quæ sint regalia. §. & bona. vbi ponit. 31. specialia in hoc crimine à nu. 5. vsque ad 53. Vtrùm autem qs teneatur crimine læsæ maiestatis ex sciẽtia sola ex eo quia non reuelauit proditionẽ, quã conuictus testibus, probatur sciuisse? Bartol. tenet partem affirmatiuam in. l. vtrùm. numer. 3. ff. de parricid. de qua doctrina plures referens agit singulariter Ioã. Igneus in. l. fideicommissum. nu. 32. ff. ad Senatuscõs. Syllanian. vbi vide; Hippoly. in dict. l. vtrùm. & in singul. 164. Deci. in. l. culpa caret. nu. 9. ff. de regu. iur. Ioan. Lup. in rep. c. per vestras. §. 26. nu. 9. fol. 100. col. 2. Anto. Capic. decisi. 155. nu. 10. Alciat. lib. 8. iuris parerg. c. 9. Io. de Anania in rubr. nu. 6. de his qui fili. occid. & pro Bart. sententia est. l. 2. titu. 28. part. 2. vbi notat Gregor. Lopez in verb. *Y esta misma pena.* Sed resolutiuè teneas, quòd in isto crimine ex sola scientia conspirationis quis tenetur, cùm illam conspirationem probare potuit testibus, & sine discrimine vitæ propriæ, cuius charitas est omnibus alijs præferenda. l. præses. C. de serui. & aqua. Tum etiam ex text. in Clem. 2. §. notarij. de hæreti. ibi, vt ea probare valeant. Et per alia iura ad hanc speciem citata à Ioãne Igneo loco præcitato. aliàs si nõ posset probare, ex simplici scientia nõ teneretur. Et opinio Bart. in isto casu, nec ipse loquit, nec procedere, si loquatur in eo de iure potest, nec est admittenda in practica. Crimẽ læsæ maiestatis habet duo capita, & cõmittitur quadrigitaquinque modis, vt pulchrè & latè declarat Matthæ. Afflict. in capi. primo. verb. & bona communitentium. nu. 53. versic. Visisergo. colum. 4. Quæ sint regalia. libro. 3. feudo. fol. 186. multa insup per AEgid. Bosiũ in pract. tit. de crimi. læsæ maiest. à nume. 1. vsque ad num. 141.

no la tuuiesse por el en estas cosas farian traycion, y seria por ello traydor y mere scia muerte: de traydor y perder los bienes como quier que este yerro no es tan grande como la traycion que fiziesse contra el Rey, o contra su señorio, cõtra pro comunal del Reyno ni linaje no ayan aq̃lla manzilla que auia en lo que traxesse al Rey, o al Reyno.

¶ *Ley. II. De las penas de los traydores.*

¶El Rey don Alonso en Segouia. Año de mil cclxxxv.

EL Traydor es mal hombre y perdido de todas las bondades: y todo hombre que caya en tal caso, todos sus bienes[a] son para la nuestra camara, y el cuerpo a la nuestra merced: porq̃ dela traycion se leuantan muchos malos estremos que son nombrados aleues y caso de heregia, el que es caydo ende pierde la meytad de sus bienes, y sõ pa la nr̃a camara.

¶ *Ley. III. Que sean oydos a los que fueron mandados sus bienes por razon de traycion.*

¶ *Lex. II.*

a ¶ *Todos sus bienes.* Cõcord. l. 12. tit. 13. infra eod. lib. 8. vbi ei imponit pœna amissionis bonorũ, & qđ per terram trahatur, & furca suspẽdatur, & ita seruatur. Et plures casus sunt, in quibus qs dicitur aleuosus, habent in. l. 4. infra isto titu. & l. 15. titul. 8. parti. 7. Et proditor seu aleuosus, non gaudet immunitate ecclesiæ, nec ab ea defenditur. cap. 1. de homici. vt dicam infra. titu. 13. de homici.

¶ *Lex Tertia.*

a ¶ *Oydos*

¶El Rey don Iuan. II. en Valladolid. Año de mil cccc y xlij.

POrque nos es fecha relacion que los Reyes nueſtros progenitores y nos deſpues que reynamos mãdarõ dar y dimos algunas cartas deſaforadas haziendo mercedes de los bienes y officios de algunos que nos deſiruierõ en los tiẽpos paſſados y auian cometido alguno, o algunos de los caſos de traycion de ſuſo contenidos. Mandamos que las perſonas contra quien aſsi fuerõ dadas las tales cartas de mercedes de ſus bienes y officios parezcan ante nos perſonalmente: y nos le mãdaremos oyr ſimplemente y de plano ſabida ſolamente la verdad ſin eſtrepitu y figura de juyzio y adminiſtrar juſticia: porque nueſtra volũtad es que no pierdan ſus bienes y officios ſin que primeramente ſean oydos y vẽcidos[a]. Y ſe guarde lo que las leyes de nueſtro Reyno, en tal caſo mandan: las quales mandamos, que ſean guardadas: ſaluo en tal caſo que la traycion, o malefi cio que ayan cometido, ſea notorio, y nos ſeamos bien certificados dello. Porque nueſtra volũtad es de guardar juſticia cadavno y lo que las dichas nueſtras leyes diſponen: y que los nueſtros naturales no padezcan ſin mereſcer.

Facit. l. 40. ſtyli. ibi, *Oyr lo han ſobre el aleue.*

¶*Lex Quarta.*

¶*Ley. IIII. Los caſos en que ſe comete aleue.*

¶El Rey don Alonſo en Segouia de peticiones.

¶El Rey don Enrrique. II. de peticion.

¶Alonſo. Idem. ¶Enrrique. Idem.
¶Alonſo. Idem. ¶Enrique. Idem.
¶Alonſo en Alcala. ¶Enrrique. Idem.

DEmas de los caſos que ponen las nueſtras leyes de las ſiete Partidas, en que ſe comete aleue ſon los ſiguientes. El que mata, o fiere, o prende los del nueſtro conſejo, o Alcalde, o Alguazil mayor de las ciudades y villas, y a qualquier de los nueſtros Adelantados, ſegun ſe contiene en

a ¶*Oydos y vencidos*. Iuxta text. in capi. primo. d cauſa poſſeſſ. & proprieta. capit. licet. 2. de præbend. libro ſexto. clementi. Paſtoralis. de re iudica. capit. eorum. vndecima quæſtione tertia. igitur nullus eſt condemnandus, niſi fuerit prius legitimè citatus, & conuictus. capit. nos in quenquã. ſecunda quæſtiõe prima. vbi latè dicta uimus in rele ctione ordinaria decreti, dum eam regimus per tẽpus triennij, quod expira uit obitu doctoris egregij Petri Suarez iubilatiin pprietate Decretorum, genere, moribus & doctri na præſtantiſsimi: cuius vices licèt im meritus per tempus præmiſſum obti nui non ſine magno cum meo decore, & pluſquàm octingentorum auditorum maxima vtilitate.

b ¶*Secometea leue*. Adde legem ſecundã & ibi poſita ſuprà hoc titul. & in rubric. eiuſdem tituli. & l. tertia. & ibi gloſſa prima. titulo octauo. libro quarto. for. legum. l. 39. ſtyli.

este nuestro libro en el titulo de los q̃ matan, o fieren, o injurian a los juezes.

OTrosi es aleuoso el q̃ quebranta tregua, o seguro: y el tal pierda la meytad de sus bienes para la nr̃a camara.

Item es aleuoso, el que casa con dos mugeres[a] ambas biuas, è incurran en la mesma pena y esto mismo es de hombre casado que tiene manceba publica[b] en casa, y echa a su muger della.

a ¶ *El que casa con dos mugeres.* Nota quòd contrahẽs bis matrimonium cum duabus, viuente prima, committit aleue, vltra alias pœnas, quas incurrit, qui tale crimen perpetrauit. per textum. & ibi dicta in l. 3. titul. 1. libr. 5. supra. & ibi dixi in princi. & l. 8. titul. fina. infra hoc lib. 8. Et alia pena est imposita in l. 3. titu. 15. lib. 8. ordina. & l. fin. & ibi Grego. Lopez titu. fina. parti. septima.

b ¶ *Manceba publica.* Quæ dicatur concubina, declarat Paul. Iurisconsult. in l. Massurius. ff. de verbo. significa. ibi, Pellicem nunc vulgò vocari, quæ cũ eo, cui vxor sit, corpus misceat. quosdam eam, quæ vxoris loco sine nuptijs in domo sit. Alciat. lib. 4. de verbo. signific. nu. 45. Guiliel. Benedict. in repet. c. Raynutius. verb. cuidam Petro. num. 31. de testamen. Quæritur, vtrum concubinatus sit licitus, vel ne? Remissiuè ponit Aegid. Bosi. in practi. titu. De coitu damnato & punibili. nume. 76. Areti. in capi. cùm sit generale. in fin. de foro compe. Caccialup. in rep. l. si qua illustris. C. ad Orfician. Et dic, cõcubinatum illicitum omni iure, tam diuino, naturali, Canonico & ciuili esse. vt dixi in glo. 1. l. 23. titu. 3. lib. 1. supra. vbi ponitur pœna clerici concubinarij. Et quæ dicatur concubina. Sed quæ dicatur concubina publica, vt de cõcubinatu puniri quis possit de iure regni, est dubium? Respon. vt per Ioan. Lup. in repe. ca. per vestras. §. 21. fol. 95. num. 14. cum sequen. Franciſc. Aulles in capitibus Prætorum cap. 47. verb. *Manceba publica*, nume. 1. vbi singulariter explicat, quæ dicatur concubina publica clerici, monachi, religiosi, vel vxorati. Et plures quæstiones in praxi ibi ponit. & in verbo. *O clerigo.* & quæ scripsit Cassanæ. in consuetud. Burgundiæ. rub. 4. §. quinto. nume. 53. & in rubri. §. tertio. num. 1. Concubina propriè est mulier soluta, quã solutus tenet in domo indubitato affectu. §. fin. Insti. de nup. text. in princip. in authen. de hæredit. quæ ab intesta. defer. Bald. in. l. eam quam. C. de fideicom. requirit, quòd præcedat protestatio, quòd eam intendit retinere pro concubina, aliàs committeretur stuprum cum virgine, vel vidua, si non constet de cõsensu concubinarij ad concubinatum, & debet teneri in domo. vt in dict. §. final. l. in concubinatu. & ibi Barto. ff. de concubi. c. liberi. 32. quæst. 4. aliàs filij non essent naturales. Facit glo. in capit. in notuit. de elect. Oldrald. consi. 195. not. Panormi. in cap. tanta. qui filij sunt legi. gloss. & Panormit. in cap. nisi cùm pridẽ. §. personæ. de renunti. Ioan. And. ad Speculato. titul. qui filij sunt legi. dicit, q̃ licèt omnes nati ex soluto & soluta dicantur naturales, propriè tamẽ naturales sunt nati ex concubina retenta in domo. Idem gl. in capi. per venerabilem. verb. naturales. qui filij sunt legi. & ibi doctor. Speculator de succeſſ. ab inteſta. verſic. Qualiter autem. vbi ait, tria requiri ad hoc vt sit naturalis. Primò, quòd sit natus ex soluto & soluta, ita quòd inter eos potuisset esse matrimonium. in authen. de incest. & nefar. nupt. §. dubitatum. collat. 2.

¶ Secundò, quod ex cõcubina retenta in domo.†

ADDITIO.

†domo.) An de essentia concubinatus requiratur cohabitatio. vide nouiter editum consil. 67. nu. 13. Rolandi. Valle libr. 3. & Thom. Grammat. voto. 4. num. 7. & an concubinę clericorum expelli valeant à domibus clericorum per iudices secularem. vide Boerium decis. 72. Et quæ requirantur ad comprobandum concubinatum. adde Mexiam ad. l. 5. titul. 3. libr. 7. ordinamen. pagin. 54. nume. 13. text. autem de iure cano. in cap. is qui. cap. Christiano. 34. distict. videntur permittere concubinas, dicentes, quòd is, qui nõ habet vxorem, & habet concubinam à communione non repellatur. Et rursus in dict. cap. Christiano. Ibi aut vxorem aut certè loco vxoris si coniux deest concubinam, sed hæc iura impropriè concubinas appellant, nam concubinæ appellãtur, si non sunt traductæ solennitatibus habitis. vt sentit glo. ibi, & adde Gabriel. Paleot. de nothis & spurijs. capit. 5. & 6. cap. 12. & Bermondum. de publicis concubinarijs. pagin. fina. & Coras. lib. 1. miscellan. cap. 3. text. in auten. quibus mod. natur. effi. sui. §. si quis autem. & §. sequen. colla. 7. Tertiò, quòd sit vnica concubina. Panorm. & moder. in dict. c. per venerabilem. In præsenti lege concubina dicitur illa, ad quam quis publicè habet communicationẽ in lecto, & mensa, vicinis scientibus, iuxta formã legis regni in pragmati. l. 95. siue clericus, vel coniuga

iugatus eam concubinam habeat in domo propria, siue conducta, aut gratis, siue hospitio accepta. l. lex Cornelia. ff. de iniur. siue etiam sit domus propria ipsius concubinæ, dummodo simul habitent. glo. in. l. pen. ff. de concubin. Et hæc habitatio talis esse debet, vt simul viuant, & commensales existãt. l. Massurius. ff. de verb. signifi. aliàs nõ dicuntur cohabitare. l. si quis ita legauerit. ff. de cõdit. & demõstrat. Philippus Probus in additio. ad Pragma. sanctio. Gallicanam. titul. de cõcubinarijs. §. ipsas autem concubinas. verbo. concubinas. fol. 192. colum. 1. Ad istam materiam adde. l. 95. 96. & 97. in libr. pragmat. Regum Catholicorum. Quas leges intellige vt per præmissa. Et ille, qui habet cõcubinam insimul cum vxore, cùm sit perfidus, infamis, & aleuosus, dicitur turpis persona adhoc, vt institui possit ab aliquo tertio, excluso fratre, fraterque poterit querelare testamentum fratris tali turpi persona instituta. vt in. l. si fratres. C. de inoffic. testamen. de qua latè per Segur. in repe. l. cùm patronus. num. 44. ff. de legat. 2. vbi hoc notaui in additio. vbi vide latiùs. tenet Deci. consil. 530. & nouissimè tenet noster D. Anto. de Quesada libr. 1. diuersarũ quæst. c. 61. nu. 11. quod summè notandum in actu practico. Et ita consului bis, & fuit obtentum in contradictorio iudicio. Idem si instituit bastardum eius hæredem, vt dixi in. l. 1. titu. 2. libr. 5. suprà post Cyn. in dicta. l. fratres. Et tenet Hierony. Gigas de crimi. læsæ maiest. q. 7. nu. 13. fol. 335. col. 1. versic. Et de iure communi.

Item es aleuoso el que mata muerte segura, y pierda la mitad de sus bienes. Y toda muerte se dize segura[a], saluo aquella que fuere, o que se hizo en pelea, o en batalla, o riña.

Item es aleuoso el que fabrica falsa moneda, y pierda la mitad de sus bienes para la nr̃a camara.

El aleuoso no puede reptar a otro, segun se contiene en este nuestro libro en titulo de los rieptos.

a ¶ *Toda muerte se dize segura.* Concord. l. 11. titu. 13. in frà isto lib. 8. ordinament. Et multis modis dicitur quis proditoriè aliquẽ occidere, vt ibi dicam.

Titul. VIII. De las plasphemias[b].

¶ TITVLVS. VIII. *De blasphemijs.*

b ¶ *Blasphemias.* Blasphemus is dicitur, qui negat, quod in Deo est, vel illi tribuit, quod ei non conuenit. Declarat diuus Thomas. 2. 2. quæst. 13. art. 1. & ibi Caiet. Archiepis. Florenti. 2. part. titu. 8. c. 7. Tradit remissiuè quid sit Blasphemia, Aegid. Bossius in practica crimina. titul. De inquisitione. nume. 129. Tenet Matthæ. de Afflict. in lib. 3. constitutio. Regni Siciliæ. rubri. 54. num. 12. Socin. consil. 102. colum. 2. num. 5. lib. 1. Blasphemia, est aliquid dictum, vel factum in cõtemptum Dei, etiã sine maledictiõe. vt colligitur in capit. cùm caput. 33. qõ. 4. Vel est irreligiosa reprehensio, detractio, maledictio, vituperatio secundum Isidorũ & Hugonem vt refert Lucas de Penna in. l. omnes iudices. colum. 2. C. de delatorib. lib. 10. vbi scripsit, quod decem modis blasphemia committitur. Quem omnino videas. Hinc dicimus, quòd Iudæus est blasphemia Christi. cap. 1. de Iudæ. quod non est ex alio, nisi quia detrahit Christo Deitatem, cum fuerit Deus, & homo, & filius Dei, cùm Iudæi filium Dei eum esse negẽt, & inesse ei diuinitatem, ideo eum blasphemare Iudæus dicitur. Et omne verbum, quod est male dictum erga Deum, est blasphemia. Quia blasphemare, & maledicere, quo ad Deum, idem sunt. vt probat text. in cap. fin. de maledic. Tradit Bart. in. l. item apud Labeonem. ff. de iniur. & in consil. 274. quem refert Soci. consil. 102. colum. 3. in princ. lib. 1. Et in. d. c. fin. probatur, quòd blasphemus dicitur, qui in Deũ aliquid turpe, aut inhonestum dicit. Iaſ. in. l. 3. §. iurari. ff. de iure iuran. Facit text. in cap. non inuenitur. 23. quæst. 4. glos. in capi. qualis. 25. distin. Hoc tamen procedit impropriè: nam blasphemare propriè est, vt in principio huius gl. demonstraui. Ita Syluester in sum. verb. Blasphemia.

¶ Vtrùm autem ebrius à pœna blasphemiæ excusetur? Declarat Luc. de Penna in dict. l. omnes iudices. quem refert & sequitur Greg. Lopi. in rubr. titu. 28. gloss. 1. parti. 7. vbi concludit, quòd quanuis euitet pœnam ordinariam, non tamen excusabitur à pœna extraordinaria, id est, à parte pœnæ, quæ diminuitur ratione ebrietatis. Panormita. & Anani. in cap. 2. de maledic. Facit, nam ebrius delinquens, duplices pœnas meretur, scilicet, quia se inebria-

inebriauit, & quia delinquit. secundum Philosophum.3.Ethico.cap.5.refert sanct.Thom.1.2.quę stione.76.artic.4.ad quartum. & in.2.2.quæstiõe 150.artic.4.ad primum.ex quo ipse fuit causa præ ordinata ad ebrietatem, sciẽs se à vino capi posse à principio, quicquid inde sequitur, ei est imputãdum. Ad idem Panor.in cap.sicut.de testib. Gon disal.à Villadiego de irregul.capit.6. Ex quo infertur, quòd ebrius quando fuit in culpa, etiam lę ui, se inebriando, si aliquem occidat durãte ebrietate, erit irregularis, secundùm Richard.in.4.senten.distinct.15.Sylvest.verb.Ebrietas.quæst.4.& in verb.Homicidium.3.quæst.4.Henri.Gandau. omnino consulendus quodlibet.3.quæst.26.Caietan.in sum.verb.Ebrietas.pagella.130.Socin.in repeti.cap.ad audientiam.num.15.de homici.Imol. in Clemen.vni.colum.4.num.14.de homic. Ludouic.Montaltus in tracta.de reprobatio.sententiæ Pilati.dubio.1.nu.4.Quanuis contrarium firmauerit Angel.in sum.verb.Ebrietas.versi. Vtrũ ebrietas.num.3. Præmissa opinio videtur, quòd sit tenenda. Nam vt inquit Seneca ad Lucillum, Volũtaria insania est ebrietas.Et ebrietas est mortale peccatum,& non veniale,quando aliquis scit potestatem,quam in eo vinum habere solet, & nihilominus bibit inordinatè ad finem inebriandi se,vnam vel plures vices post primam. Et sic inter peccata mortalia enumerauit beatus Apostolus Paulus.1.ad Corinth.cap.5.& ad Galat.5.capi.Ergo si fuit ebrietas prævogitata, & malitiosè se inebriauit,peccatum erit mortale:siverò casualis,erit ueniale.ex mẽte Caiet.vbi suprà.pagella 129. Simplex enim ebrietas,inducit veniale peccatum,asi dua tamen &prævognita,mortale.Archiep. Florenti.2.part.titu.6.cap.3.§.secundo.tex.cum glo. in capit.vnum orarium.§.alias ea demum.25.dist. Panormi.in cap.sicut nobis.&ibi additio. in parte,ebrietate.de testi.&in capit.à crapula.nume.2. colum.1.de vita & honest.cleri.&in cap. si consti terit.colum.2.num.3.&ibi Felin.num.2. de accusatio.& Anani. ibi, dicit istam esse communem, & Sylvest.& Ang.in verb.Ebrietas.quæst.1.Probatur in.l.5.titu.8.part.7.&ibi Gregorius Lopez vbi à tanta, & non à tota liberatur pœna ratione ebrietatis. Tradit Couar. in repe.clemen. Si furiosus.3.part.in princ.num.4.de homici. vbi probat ebrium,qui durante ebrietate hominem occiderit,etiam si propria culpa fuerit inebriatus, quia immoderatè potioni vini operam dederit, non esse irregularem,quia ebrius furioso similis est.capit.venter.35.distin. Sed furiosus non est irregularis, quia caret intellectu & animo delinquendi. Clem.vni.de homic.ergo & ebrius. Confirmatur, quia homicidium, seu blasphemia est commissa durãte ebrietate ab eo,qui vsu rationis caret, ideo pœnam non meretur,sed tantùm ex eo, quia per culpam se inebriauit, est puniendus, non tamen de delicto commisso post ebrietatem. Cõstat ex D.Augustino lib.22.contra Faustum Manichæũ. capit.44. transumptiuè in capi.inebriauerunt.15. quæst.1.Inebriauerunt,inquit, Loth filiæ eius,& se nescienti miscuerunt.Quapropter culpãdus est quidem, non tamen quantum ille incestus, sed quantum illa ebrietas meretur. Hæc Augustinus. Idem testatur Ambro.in lib.de Abraham patriarcha.cap.6.ita dicens.Ideoq; si qui per vinum deliquerunt,apud sapientes iudices venia quidem facta donantur,sed leuitatis damnantur authores. refert Gratian.in capi.sanè.15.quæstio.1. Idem ex Hieronymo ad Eustochium de custodia virginitatis.Et Origen.homil.5.in Genesim. Probat Io. Arboreus lib.10. Theosophiæ.c.3. quòd si quis dixerit ebrietatem per se non puniri, sed crimen ab ebrio commissum,tametsi leuiori pœna, quia si illud crimen non contigisset, foret ebrietas impunita.Huic tamen rationi dicas, nam delicta commissa in ebrietate puniri non ex ratione propria, nec secundum se, quia tunc sunt omnino inuolũtaria,sed ratione causæ,quæ voluntaria fuit, & ab illa denominationem accipere. Non enim culpatur coitus Loth ratione, & nomine incestus,sed nomine ebrietatis, veluti circunstantia quædam ebrietãti coniuncta,quod diuus Augusti. manifestè fatetur.Et probat beatus Bonauẽtura in.2.senten.distin.21.artic.1.quæst.3.inquiens, nec furiosum,nec ebrium quãuis vterq; illorum sit sua culpa vsu ratiõis priuatus, posse committere nouam culpam,sed omne malum, quod durante furore, vel ebrietate factum fuerit,scribit, esse circunstantiam,quæ aggrauat ebrietatis aut furoris peccatũ. Quem locum citat Alphonsus à Cast.lib.2. de potestat.legis pœnal.cap.14.versic.Prima principalis conclusio.vbi tenet irregularem nõ esse quem ex homicidio in ebrietate commisso, cui delinquens causam ex propria culpa dederit, nam ipsa potatio vini,quanuis eueniat ex directa voluntate bibentis,nempè, quia ebrius voluit vinum bibere immoderatè, ebrietas tamen contingit per accidens &indirectè ex voluntate ebrij,non equidem directè,& de per se.ex doctrina. S. Thom.1.2.quæst.76.artic.4. Tertius autem successus post potationem vini & ebrietatem,est delictum, hoc est,hominis occisionem,blasphemiam, & huiusmodi,quæ nec per se,nec per accidens voluntariũ continet,alioqui si adhuc indirectè fuisset voluntarius actus contingens in ipsa ebrietate, profectò imputaretur ebrio,cuius contrarium probatur in dict.capit.inebriauerunt.& in cap.sanè.15. quæst. 1.nec ebrius etiam si ob suam culpam inebrietur, illa culpa, quæ fuit in illa voluntate, volendo se inebriare,

inebriare, vel non adhibendo diligentiam debitam ad vitandam ebrietatem, non est causa proxima, nec immediata illius delicti, sed causa mediata, & remota. Nam illa culpa fuit causa ebrietatis, ebrietas verò causa occisionis, seu blasphemiæ. igitur culpa illa prima fuit causa mediata occisionis, seu blasphemiæ, & inde fit, vt constet, blasphemiam, seu homicidium non oriri proximè, nec immediatè ab illa culpa, sed ab ebrietate. Facit textus in cap. quia diuersitatem. de concess. præbẽd. vbi excommunicato sua culpa, non imputatur, ꝙ non possit conferre beneficium, nec ei currit tempus datum à iure ad beneficij collationem. Quem laudat Roch. Curti. de iure patrona. verb. Competens. num. 23. Deci. in cap. primo. lectio. 2. colum. 4. de iudic. Felin. in cap. 1. de præscript. Iaſ. nu. 26. & Gomesi. num. 15. in. §. rursus. Instit. de actioni. Francisc. Balb. in tracta. præscrip. 1. part. 6. princi. casu. 22. Couar. in clem. Si furiosus. 3. part. in prin. nume. 4. de homicid. Licèt dicat prædictam decisionem procedere in impedimento iuris, in quo tollendo nulla fuit culpa, nec negligentia. vt glos. ibi. Felin. Gomesi. & Balb. in locis præcitatis tradiderunt. Tamen illud est huic quæstioni necessarium, quòd culpa in eo casu minimè imputatur ad euentum posteà sequutum, quia ea fuit admodum remota, & mediata, sicut Panormita. explicat, tametsi non examinet in specie quæstionem istam de ebrio blasphemante, vel occidente, quoties in ebrietate culpam contraxit. cum ergo careat omnino ebrius intellectu sicut furiosus, nulla pœna erit puniẽdus propter delictum, sed propter culpam, quam habuit, se inebriando, & ideo est puniendus extraordinariè. vt habetur in. l. 5. titul. 8. part. septima. Si autem se inebriaret, præcogitãdo se homines & Deum posse offendere, quia ipsa ebrietas & voluntas fuit præordinata ad casum, erit irregularis, & puniendus ex mente Soci. in dict. cap. ad audientiam. num. 15. & quæ suprà diximus. Qualiter autem ebrius in foro iudiciali sit puniendus, est addendus Panormi. in capi. fin. colum. 2. nume. 6. de maledic. Angel. in tract. maleficio. verb. Scienter num. 17. Præpositus. in cap. denique. 4. distinct. Deci. in capit. placuit. colum. 3. num. 9. de testib. l. omne delictum. §. per vinum. ff. de re mili. Rip. libr. 3. responso. in. l. si vnquam. quæst. 22. C. de reuoc. donat. Cassanæ. Tiraquell. in. l. octaua. connubi. nu. 154. Deci. consil. 212. col. 2. Ioan. Saynson in consuetudin. Turonensib. fol. 239. colum. 3. & 4. Aymon consil. 169. num. quinto. Barto. in. l. respiciendum. §. delinquunt. ff. de pœn. Alberi. in dictio. verb. Ebrietas. Plura de ebriorum pœnis tractat nouissimè Petrus à Plaça de delict. cap. 30. ex quibus locis plura habebis circa ebrios in vtroq; foro necessaria. Semper tamen ebrius est excusandus à pœna ordinaria delicti, & est mitiùs agendum cum eo, etiam si fuerit præcognita & præordinata potatio vini ad ebrietatem. vt constat ex dict. l. 5. titul. 8. parti. 7. Quid autem erit de blasphemante calore incensus iracundiæ, fortè, quia aliquis ei imposuit quod non fecit, dicendo aliquod delictum cõmisisse forsan graue, vel petendo summam pecuniæ debitam olim, de qua iam creditori esset satisfactum: vel cum esset in ludo, vbi omne malum contingere solet, vt experientia docet, sit puniendus pœnis, de quibus in. l. prima. & ibi positis infrà hoc titulo? Videtur dicendum, quòd aut iracundia fuit tanta, quæ insaniam, & abalienationẽ sensus induxisset, iusta causa præcedente ad iracundiam inducendam arbitrio boni iudicis, aut dabat operam rei illicitæ, vt quia erat ludens, & perdidit, & ex tali ira blasphemauit Deum, vel ex alia causa simili. In priori casu excusarem à pœna extraordinaria, præsertim si est solitus iurare & blasphemare in Deum. Aut dabat operam rei illicitæ, & constat fuisse cõ quæstũ iniustè, quia forsan negabat iustam & verã propositionem, vt pluries fieri solet, vel in ludo, & hoc casu ordinariam pœnam ei inferrem sine remissione aliqua. Quia in omni casu quando ex ira quis prorũpit ad verba iniuriosa contra Deũ, est blasphemia, & cum culpa blasphemantis, ex vsu blasphemandi, vel ex incuria, non reprimendo iram vt debuit, vel dando occasionem ex iniusta alteratione & causa illicita, & sic incidit in pœnam blasphemię. ex Sanct. Thom. 2. 2. quæst. 158. arti. 8. & Matthęo de Afflictis in constitu. Neapolit. & regni Siciliæ libr. 3. rubri. 54. num. 5. Ex quo colliges decem quæstiones aptandas omnino ad declarationem legum huius regni in ista materia blasphemiæ. Et punitus per iudicem ecclesiasticum, poterit iterum pœnis legalibus coerceri per iudicem Regiæ iurisdictionis. cap. 2. dé maledicis. & ex Matthæo de Afflictis vbi suprà col. fina. nu. 12. versi. Nona dubitatio est. Blasphemia quot modis fiat, & de eius pœna, est addendus Nicola. Boeri. decisio. 301. & quæ notat Marti. Nauar. in repe. capit. inter verba. 11. quæst. 3. corol. 57. pagin. 177. quòd est virtus carpere blasphemos, & eos reprehendere. Nam blasphemiæ scelus temporibus nostris ex hoc, vt piè credendum est, tot calamitatibus plenis in vsu est, vt dicit Ioan. Bernard. in practi. canonic. crimin. cap. 103. verb. Blasphemi. Per quæ autem verba inducantur blasphemiæ in Regno, sunt expressæ in pragma. 1. Reg. Cathol. ibi *non sean osados de dezir, descreo de Dios, ni despecho de Dios, ni malgrado aya Dios, ni ha poder en Dios, ni pese à Dios. Ni lo digan de nuestra Señora la Virgen Maria su madre, ni otras tales,*

tales, ni semejãtes palabras que estas suso dichas en su offensa &c. Et in curijs Toleti celebratis anni 1525. in. l. 75. confirmata in curijs Madritij Anni 1528. l. 68. habentur hæc verba. *Porque muchos hombres y mugeres tienen en costũbre de jurar Por Vida de Dios y no hapoder en Dios, y no creo en la Fe de Dios, y de boto a Dios, y otros juramentos feos en desacatamiẽto de nuestro Señor Dios: y porque a nos mas que à otra persona alguna, conuiene boluer por su honra, y poner remedio en ello, Mandamos, y defendemos, que ninguna, ni algunas personas, de qualquier estado, o condicion que sean de mas de las palabras contenidas en la pragmatica* (supple prima Regum Catholicorum): *de los Catholicos Reyes nuestros señores padres y abuelos dada en Valladolid, no sean osados de jurar, ni dezir. Por Vida de Dios, ni, no ha poder en Dios, ni debodo à Dios, ni, no creo en la Fe de Dios, ni jurar por otro ninguno de sus sanctissimos miembros, so pena, que qualquiera persona que lo dixere: por la primera vez, que caya è incurra en pena, que sea preso, y este en prisiones vn mes: y por la segunda, que sea desterrado del lugar donde viuiere por seys meses: y mas que pague mil marauedis partidos en tres partes: la primera para el que lo accusare: y la otra para el que lo sentenciare: y la otra para los pobres. Y por la tercera vez le enclauen la lengua, saluo si fuere escudero, o otra persona de mayor condicion, que la pena sea vn año de destierro, y dos mil marauedis, conforme a la dicha pragmatica: la qual dicha pena sea assi executada en su persona y bienes.* Et. l. 68. suprà citata dicit, *Por que nos ha sido supplicado, que las personas que dixeren Dereniego de la Fe, y de la Chrisma que recebi, y como Dios es verdad, o como Dios es hijo de la Virgen Maria, o por la Virginidad y limpieza de nuestra Señora la Virgen Maria, y otras palabras semejantes fuessen castigadas cõforme a las leyes y prematicas de estos nuestros reynos. Y dezimos que esto esta assaz cõplidamente proueydo por las leyes y prematicas de estos nuestros Reynos que cerca dello disponen, y especialmente por la ley, y pragmatica* (supple. 75.) *que nos hezimos en las cortes de Toledo el año passado de 1525. la qual mandamos que se guarde y execute.*

¶ Ley. 1. La pena en que caẽ los que reniegan y blasphemã de Dios.

¶ El Rey don Iuan. I. en Biruiesca. Año de mil cccl xxxvij.

POrque a nro Señor Dios, desplaze mucho el desconoscimiẽto. Ordenamos, que qualquier que renegare, o denostare a nuestro Señor[a] Dios o a la virgen gloriosa su madre, o a otro sancto, o sancta ayã aquellas penas q̃ son

¶ Prædicta omnia verba inducunt blasphemiam, & sunt meritò acerrimè puniendi delinquentes, vt iudices ducti zelo Dei, vt Phinees numer. 25. ca. reos. 23. quæst. 5. euitent pestem & iram Dei, quæ hoc delicto euenire solet. Quam Deus Opt. Maxim. auertat. Et verbum, *Despecho de Dios*, an inducat blasphemiam, tractat Thom. Grammati. decisio. 50. nu. 1. de istorum pœna infra dicemus latè.

¶ *Lex Prima.*

a ¶ *Renegare o denostare a nuestro Señor.* Contra blasphemãtes Deum, virginem eius sanctissimam genitricem, aut sanctum vel sanctam, est inquirendum diligentissimè per iudicem loci, vbi perpetratum fuit crimen blasphemiæ, & si fuerit negligens iudex post denunciationem delicti, in pœnam amittit officium. hoc dicit.

¶ Ad cuius materiam vltra id quod dictum fuit suprà in glo. huius tituli, adnotare oportet blasphemi pœna quæ sit? In quo dubio est dicendum. Iure Canonico pœna blasphemantis est pœnitentia publicè agenda, vltra quam, iudici seculari iniungitur, vt blasphemũ pœna pecuniaria puniat. capit. 2. de maledic. Iure autem ciuili pœna vltimi supplicij. text. & ibi not. in authen. vt non luxur. contra natur. §. fin. quem glos. citat in citato. ca. 2. habet

habet tamen locum in eo, qui consuetudinem habet blasphemãdi. Ias. in dict. §. iurari. & in. l. si duo patroni. §. fina. ff. de iure iurand. Iure autem regni Partitarum variè in hoc disponitur. vt habetur in titu. 28. part. 7. per totum. Hodie autem iure nouo blasphemans in curia Principis, vel intra quinque leucarum spatium, punitur pœna verberum, & amputationis linguæ. Si extra curiam, punitur pœna amputationis linguæ, & amittit dimidiam partem bonorum. text. in. l. 2. infra hoc titul. Iure tamen nouiori pragmaticarum in hoc casu punitur pro primo carceribus mensis, & pro secundo exilio sex mensium à loco habitationis, & multa mille quadrantum, quos marauedis appellamus. Pro tertio clauo figitur lingua. Et si homo honestæ conditionis & mediocris status fuerit, hæc vltima pœna mutatur in secũdam duplicatam. Ita est regia. l. 1. lib. pragma. Regum Catholicorum. †

ADDITIO.

†Catholicorum.) Adde quòd hodie est aucta alia pœna ex l. 7. titu. 4. lib. 8. Recopil. vbi pro prima vice vltra pœnam carceris per mensem mittendus est blasphemus ad triremes per spatium decem annorum, & pro secunda vice mittitur in exilium & mulctatur pœna mille marapetinorum & pro tertia vltra quòd clauo affigitur lingua mittendus est ad triremes per spatium sex annorum, & ita practicatur, quæ tamen additio pœnæ iustissima est, cum blasphemia sit peccatum horribile si quidem qui in spiritum sanctum blasphemant neque in hoc seculo neque in futuro remittentur, vt inquit text. in. c. qualis. 25. dist. ideo nec pro blasphemantibus licet intercedere, vt ex lib. 1. reg. constat ca. 2. ibi si peccauerit in virum potest placari Deus si autem contra dominum quis orabit pro eo, merito mittuntur ad triremes, & præmisso quòd faciens pacẽ cum principaliter offenso, non punitur pœna ordinaria delicti, vt in. l. 22. titu. 1. part. 7. licet aliter hodie agendum sit attenta. l. 6. & 10. titu. 24. l. 8. titu. 11. lib. 8. Recopil. Nunc quæro an per confessionẽ factã in foro pœnitentiæ excusetur blasphemus à pœna ordinaria. de qua in. d. l. 7. & vr̃ q; sic, cuius ratio est, quia in crimine blasphemiæ principaliter offenditur Deus sed cum eo fit reconciliatio per sacramentum pœnitentiæ igitur: ita cõsulit Bart consil. 167. minister fratrum, & plures Doctores quos citat Deci. consi. 137. nu. 3. & doct. quos citat Ferrara caut. 25. & sic ex numero doctorum vt communis opinio. Sed contrarium tenendum censeo, quia absolutus in foro non impeditur quin puniatur in foro exteriori, cũ sint iudicia nimis diuersa, secundum glo. fin. contra receptam in ca. dehis. de accus. & dicit communem Couar. in capit. Raynuntius. nu. 19. de testam. & lib. 1. Varia. cap. 10. nu. 2. cum sequen. & in cap. Alma mater. 1. par. paragrapho. 11. nu. 16. & ita teneatis. Vnum tamen est addendum q; dicta. l. 22. hodie est exæquata in totum, & sic in quocunque delicto vbi pars offensa desistebat ab accusatione propter delictum nõ imponebatur pœna ordinaria, sed alia pœna extraordinaria nouissimè per. d. l. 6. & 10. titu. 24. lib. 8. Recopil indistinctè mittendus est ad triremes per spatium iudici videndum secũm qualitatem delicti & personæ & ita practicatur. ¶ Ista tamen linguæ fixio quibusdam in locis practicatur, alibi loco fixionis verberibus afficitur, ac ligno premitur lingua blasphemantis, quod lignum Hispanè, *Mordaça*, dicimus. Hæ item pœnæ locum habent, etiam si consuetudine introductum sit, dicta verba in legibus supradictis reprobata dicere, est enim cõsuetudo praua, & per easdem leges damnata ex mente Ias. vbi suprà, & Petrus Gerardus sing. 83. Mitiùs tamen ratione pravæ consuetudinis punitur pœna temporali. ex gl. in cap. denique. 4. dist. Roman. singu. 19. Item etiã si calore iracundiæ incensus blasphemauit. Archidiaco. in capit. quid ergo. 23. q. 4. Deci. consil. 163. dum tamen calor iracundiæ ex iusta causa proueniat, secùs si ex iniusta, vt ex amissione in ludo, tunc enim mitiùs non punitur. Panor. & Ioã. Anani. in cap. 2. de maledic. Iaso in. l. si filiam tuam. C. de inoff. testam. col. fina. nu. 7. versic. Hinc est, q; qui calore iracundiæ. Et diximus suprà in gloss. istius titul. ¶ Quæritur quis accusare possit blasphemiam? Respon. omnibus esse tributam potestatem, cùm sit offensa, quæ in Deum à blasphemo committitur, & omni populo offendat. Bart. in. l. lex Cornelia. §. si quis libellum. ff. de iniur. Gregor. Lopez vbi est casus de iure regio expressus in. l. prima. tit. 28. part. 7. ¶ Dubitatur, Vtrùm quis teneatur accusare blasphemum? Et videtur q; teneatur, quia est in diuinam maiestatem cõmissum crimen, quòd longè grauius est, quàm offendere humanam. c. vergentis. de hæret. Facit text. in cap. si quis per capillum. 22. q. 1. Io. de Anani. in cap. 2. de maledic. resoluit, quem refert & sequitur Grego. Lopius in. l. 1. verbo. *Accusar*. titul. 28. parti. 7. aut testibus probare, & tenetur denunciare, aut non, & tunc non tenetur cap. plerunque. 2. quæst. 7. Et ita resolue dicta à Francisco Auiles in cap. 25. glo. final. in capitibus Prætorũ qui ad hoc vt teneatur quis blasphemum manifestare, nec ab aliquo tale crimen debeat dissimulari, citat. cap. si quis per capillum suprà citatum. cap. nonnulli. & ibi Docto. de Iudæ. Barto. & Angel. in. l. quod senatus. ff. de iniur. & in. l. prima. ff. de pub. iud. Ludoui. Montaltus in tractat. de reprobatio. sententiæ Pilat. dub. 1. numer. 3. Et de blasphemi supplicio imposito in lege diuina Leui. 24. meminit textus in cap. quid ergo. ad fin. 23. quæst. 5. & cap. quærat. paulò post prin. de pœni. distin. 3. inquit text. sacer vbi suprà. Iurgatus est quidam in castris cum viro Israelita. Cumq; blasphemasset nomen Domini, & maledixisset ei, adductus est ad Moysem miseruntq; eum in carcerẽ, donec nossent, quod iuberet Dominus. Qui loquutus est ad Moysem, dicens, Educ blasphemum extra castra: & ponant omnes qui audierunt, manus super caput eius, & lapidet eum vniuersus populus. Et ibi, Qui blasphemauerit nomen Domini, morte moriatur, lapidibus opprimet eum omnis multitudo populi, siue ille eius, siue peregrinus fuerit. Blasphemia,

quæ

quæ hæresim sapit, si scienter tamen, & à pensante committatur, ac iteretur sæpiùs, non minus ecclesia illius tolerare non debeat, qui nostra pertulit. Quoniam grauius etiam est, vt dixi suprà, & longè maius, æternam lædere maiestatem, quàm temporalē. c. iter schisma. 24. quæstione tertia. capitu. in nonnullis. de Iudæis. capi. vergentis. de hæretic. Probat Ioan. Calderi. consil. primo. sub titulo. De Iudæis. & Marc. Mantuanus in singu. 546. incip. Ex quo de blasphemia. Hinc est, quòd in lege veteri, qui hoc crimine irretiti fuissent, lapidabantur, vt suprà dixi ex Leuit. capitu. 24. & Ioan. 10. De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia. Et Matth. 26. Ecce nunc audistis blasphemiam. Et Lucæ. 5. Quis est hic, qui loquitur blasphemias? Et secundo libr. Machabæorum. 9. Homicida & blasphemus pessimè percussus, & vt ipse alios tractauerat, peregre in monte miserabili obitu vita functus est. Et sic ibi constat pestem euenire propter blasphemias, & terremotus. text. in authenti. Vt non luxu. contra natur. Et plura ad materiam & intellectum præsentis legis videnda sunt apud Franciscum Auiles ca. 25. in gl. 1. in capitibus preto. vbi est opti. tex. in materia, dicens.

Item que lleue la prematica de los que dizen mal a nuestro Señor, y que execute las penas en ella contenidas, en las personas que contra ellas fueren, o passaren sin excepcion de persona mayor, ni menor condicion, so pena, que si dispensaren con ella en poco, o en mucho, passe el la misma pena, que el transgressor de la dicha prematica auia de passar.

¶ Et sic videtur, quòd iudex non possit dispensare, nec minuere pœnam impositam blasphemo. Quod intelligerem, nisi ex iusta causa aliud visum esset iudici, nam tunc posset temperare pœnam prædictæ legis, non aliàs. Panormi. Hostien. & Ananiaita declarant in specie in capi. secundo. de maledic. Auiles in dict. capit. 25. verb. *dispensare*. Adde Peregri. verbo. Blasphemia. Montaluus in repertorio legum ordin. verb. Blasphemans. & Gregorius Lopez in. l. secunda. verb. *Primera vez*. titul. vigesimo primo. parti. septima. vbi tenet, q ex causa distingui debent nobiles à plebeis in modo carceris, non tamen in tempore carceris. per dictum cap. 25. Correctorum.

a ¶ *Pierda el officio.* Imò debet imponere pœnam delicti ordinariam sine vlla remissione, alias eadem iudex negligens erit puniendus. capit. 25. in Capitulis Prætorum, & ibi notat Auilesius. verbo. *Passe*. numero primo. l. tertia. C. ne sanct. baptis. reite. l. si quis. C. d sepul. violat. l. vnica. C. de priuat. carce.

> estableſcidas: contra los tales en las leyes de las Partidas q̃ hablan en esta razon: y el juez, o alcalde don de esto acaescierefa-ga pesquisa de su oficio: y si le fuere denunciado y lo supiere, y no fiziere la dicha pesquisa, q̃ pierda el officio [a].

capit. vt clericorum mores. de vita & honestate clericorum. l. nona. titul. decimosexto. infra isto libr. octauo. Baldus in capitu. primo. quæ sunt regalia princ. in verbo. bona committentium. vbi tenet, quòd si iudex non suspendit illum, qui iustè suspendendus erat, debet suspendi, & ita punitur iudex omittendo, vel negligẽdo iustitiam administrare, sicut faciendo contra iustitiam. capit. Dominus noster. & ibi gloss. vigesima tertia. quæstione secunda. textus & gloss. prima. in. l. octaua. titul. septimo. *De los Alcaldes*. libr. primo foro legum. Romanus singula. 77. Felinus in capitul. de causis. de offic. delega. & in capit. qualiter & quando. §. ad corrigendos. colum. 7. de accusat.

¶ De pœna autem clerici delinquentis, est videndus Ioã. Bernard, in praxi. verb. maledic. Et quid si per ebrietatem † delinquat, vid. Carreri. in practi. §. homicidium. pagin. 367. nume. 23. versi. & de blasphemante per ebrietatem.

ADDITIO.

†Adde an ebrietas sit peccatum, & dic quòd non nisi id fiat quotidie argumento capit. vnum. paragrapho. alias ea demum. iuncta gloss. 25. distinctione. quod intelliges, vt per sanctum Thom. secunda secundæ. dist. 50. & Riminaldum in. l. vt vim. numero. 320. de iustitia & iure. & an in delictis ebrietas excusset dicendum est, quòd clementius debet plecti per. l. omne delictum. paragrapho per vinum. ff. de re militari. capit. inebriauerunt. decima quinta quæstione prima. quibus adde Antonium Gomes. patrem & defensorem pauperum. 3. Tomo de delictis. capit. primo. numero. 73. & Iulium Clarum libr. quinto. receptarum senten. paragrapho. fina. quæstione. 60. versic. præterea quæro. & Iacobum menochium libr. secundo. de arbitrarijs iudicum caus. centuria. 43. causa. 326. contrare autem non potest ebrius vt probat gloss. in versi. quòd ebrius capit. vnusquisque. 22. quæstione. 4. & ratio est, quia tales nesciunt quid loquãtur cum tales iacere videantur in sepultura, vt inquit. capit. sanè. versic. nesciunt. decima quinta quæstione prima. ideo furiosis æquiparantur, qui contrahere non possunt. argument. text. in. l. prima.

in.l.prima.paragrapho.fina.ff.de action.& obliga. Fulgoſ. conſi.40.quidam.colum.fina.& an valeant contrahere matrimonia ebrij.vide Decium conſilio.122.quid autem ſi ebrius beneficio renuntiauerit an valeat,& videtur quòd ſic cum clericus poſtea turpitudinem allegans non ſit audiendus.argumen.l.ſi creditoribus.C.de ſeruo pign.dat. contrarium tamen,tenenam ſicut furioſus non poteſt teſtari etiã ad pias cauſas. cap.fina. de ſucceſſ. ab inteſtato.& furioſo ebrius æquiparetur.cap.à crapula.de vita & honeſt. clericorũ. nec furioſus valeat reſignare, vt cõcludit Rebuffus in pract. titul.de ratione rei & perſonæ. nume.ſeptimo. pagi.503. ideo etiam ebrij renuntiatio nõ valet. & ita practicatur apud Satrapiſtas curiæ Romanæ. Memini me legiſſe de quodam Tudeſco qui à ſotijs fuit inabriatus,vt ab ipſo eriperẽt Archipresbyteratum & ſimulabant eum electum in ſummum Pontificem qui pleni,riſu illum adorabant & pedes deoſculabantur petentes beneficia, qui libentiſsimè concedebat etiam incompatibilia,poſtquam autem petierunt,vt dignaretur renuntiare Archipresbyteratum cauteloſè ſtatim ibi adhibito notario, ore eius pleno riſu reſpondit conſtanter viuæ vocis oraculo hoc pro nobis & pro ſede apoſtolica reſeruamus. vt refert Andreas de Laguna in illuſtrationibus ad pedatium Diſcoridem pagin.504.

¶ *Ley. II.* *Idem.*

¶El Rey dõ Enrique.IIII.en Toledo Año de mil cccc y lxxij.

¶El miſmo en Madrid. Año de vij.

ALlende de las dichas penas ordenamos, que qualquier que blaſphemare de Dios [a],o de la virgen Maria en la nueſtra Corte, o a cinco leguas en derredor, q̃ por eſſe meſmo fecho le corten la lengua y le den cient açotes publicamente por juſticia. E ſi fuera de nueſtra Corte blaſphemare enqual quier lugar de nr̃os Reynos, corten le la lẽgua,y pierda la mitad d̃ los bienes:la mitad pa el q̃ lo accuſare.Y nos no entendemos remitir eſta pena por ſupplicacion de perſona alguna.

¶ *Lex Secunda.*

a ¶ *Blaſphemare de Dios.* Adde quæ dixi in.l.prima. in gloſſ.prima.ſuprà. eodem titul. vbi poſui pœnam vſitatam de iure regni aduerſus blaſphemũ. Iuramenta Hiſpanorum,quæ blaſphemiam inducunt,& grauioribus pœnis eſſent caſtiganda,cum apud Deum citra cõtrouerſiam grauior culpa eſt, quàm homicidium,cùm ſint fidei contraria, quæ ad primum legis mandatum attinet, explicat Magiſter Dominic. Sotus noſtra ætate doctiſsimus in libr.octauo.de iuſtitia & iure.quæſtione ſecunda.articul.tertio. pagin.732. ob idque Inquiſitores hæreticæ prauitatis ſolent aduertere. Ideoque cùm ratione loci magis grauetur delictum, meritò acerbiſsima pœna flagellorum & abſciſsionis linguæ venit puniendus blaſphemans in curia Regis,vt in præſenti lege ſanctè ſancitum eſt, & ad literam eſſet ſeruanda, vt delinquens in lingua, in ea puniatur,prout iuris æquitas & ratio expoſtulat.cap.an ſit.ibi,cùm in eo quis puniendus ſit, in quo deliquit. de appellat. c. paſtoralis. de iur.patr.c. literas. de tẽpo.ordi.c.,p-uida. d̃ elect. libr.6.& tex. in authen.de ſtatu. contra lib.eccleſi.§. omnes peregrini.l.ex facto. §. Iulianus. ff.de vulgari & pupillari. Cæpol. in repetitione.l.ſi fugitiui.num.quarto. C. de ſerui.fugit.& in ſignum malefici ad exemplum aliorũ eſſet faciendum.c.& dixit dominus. de conſecra. diſtinctione ſecunda. & num.16. Hinc fit dirutio domorum in perpetuum contra proditores.l.ſexta.titulo.27. parti. ſeptima. & ibi Grego. Lopez. verb. *ſus caſas.*&.l.prima.& ibi gloſſ.ſecunda.titu. decimo.libro quarto. ſuprà. quo etiam fit, quòd eruuntur oculi eorum, qui diſcordiam intendunt facere in republica,in ſignum ne videant,id quod deſiderant in republica. l. quarta. ibi, *ſacar de los ojos*.titul.vigeſimooctauo.part.ſecũda.& in ſignũ ſcinduntur aures furi.l.6. eodem titul. & propter atrocitatem delicti in ſignum criminis nobilis punitur pœna ignominioſa.vt in.l.tertia.titu.vigeſimooctauo.parti. ſecunda.nam ibi ducitur in aſinum cum catenis ligatus, & ſuper terram trahitur,hoc eſt,*lo arraſtran*, delentur inſignia proditorum Regis, vel Dei. Eadem ratione & deſtruitur domus,& ſale aratur.Item memoria hæretici poſt mortem damnatur.capit.accuſatus. §. in eo verò. de hære.libr.ſexto.Speculat.titul.De accuſato.§. primo.verſic. Item quòd reus eſt mortuus. Hieronym. Gigas de crimine læſæ maieſtatis. quæſtione vigeſimaprima. numero ſexto. in pagin. 168. pluraque alia fieri ſolent in republica in odium delinquentium,& vt cæteri retrahantur metu ſup

plicij, vt in crimine hæresis, & læsæ maiestatis, vt suprà iam habitum est in suis locis. Ergo & blasphemus erit puniendus pœna abscisionis linguæ, vt hîc habetur. & in constitutionibus Neapolita. libr. tertio. rubri. 90. De blasphemantibus Deum, & virginem Mariam. cuius litera ita se habet. Blasphemantes Deũ & virginem glorioſamlinguæ malilo-quæ mutilatione punimus. vbi præmissam rationem assignauit Matthæ. de Afflict. in suis commentarijs libr. tertio. constitu. regni Siciliæ rubri. 54. colum. prima.

¶ Dubitatur, Si quis ex interuallo in cõtinuatione sermonis bis, vel pluries blasphemiam dixerit, an pluries per pœnam Pragm. 1. lib. Pragma. sit puniendus? Videtur quòd sic. capi. primo. de pœnis. Ea, inquit, quæ frequenti præuaricatione iterantur, frequenti sententia cõdemnẽtur. ergo toties puniendus est crimen, quoties fuit iteratum. De hoc dubio vide D. Didacum Couar. in libro secundo. Variatum resolut. capit. decimo. numer. octauo, vbi eum resoluit. Et dixi in. l. fina. titul. primo. libr. primò. suprà. colum. 56. versicul. Præterea etiam quæro, vtrum toties.

¶ *Ley. III. De los que blasphéman contra el Rey.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Segouia. AEra de mil cccl xxxiij.

POrque algunos maloshõbres no temiendo a Dios [a], y oluidando la lealtad a que son tenidos a su señor y Rey natural y a sus Reynos donde son naturales, se atreuen con malicia a blasphemar y dezir palabras injuriosas y feas contra nos, y nos queriendo refrenar, y contrastar esta osadia. Ordenamos que qualquier, o qualesquier, que las tales cosas, blasphemias dixeren contra nos [b], o contra qualquier de nos, o contra nũro estado Real, o contra el Principe, o Infantes nuestros

¶ Lex Tertia.

a ¶ *No temiendo à Dios.* Nam a Deo præceptum esse constat Exod. 22. in hæc verba, Principi populi tui non maledices.

b ¶ *Tales cosas blasphemias dixeren contra nos.* Dubitatur, vtrum maledicens Principi incurrat crimen læsæ maiestatis? Et videtur dicendum, quòd ex solis maledictis contra Principem, crimen tale non incurritur. Quia crimen læsæ maiestatis, & maledictionis contra Principem ponuntur sub diuersis titulis, ex separatione enim titulorum, diuersitas criminum arguitur. Et isto argumento doctores sæpe vti solent. & Oldrald. consil. 210. col. 1. Panor. consi. 57. col. 3. versi. Tertiò principaliter. lib. 1. Aym. Crauet. cõsi. 6. col. 2. Et ita concludit Hierony. Gigas in tracta. de crimi. læsæ maiesta. q. 40. pagin. 28. vbi multa pro resolutione. l. 1. C. si quis Imper. maledixer. sed tamen si maledicens Principi desiderãdo eius mortem, vt quia affectabat regnum pro se vel pro alio. vt Agrippa, qui imperiũ affectabat p Caio nepote Imperatoris Tiberij, qui dixit, Vtinã viderẽ mortem importunissenis, videlicet, Tiberij, & Caium dominum totiusorbis: De hoc, Tiberio accusatus de crimine læsæ maiestatis, quia Deum orauerat pro morte Imperatoris †

ADDITIO.

†Imperatoris) Adde quòd imo orandum est pro Rege ex Paul. 1. ad Timot. ca. 2. obsecro (inquit) primo omnium fieri obsecrationes & oratiões pro omnibus hominibus & pro Regibus & omnibus qui sunt in sublimitate constituti. vt in cap. de luminis. de consecra. distin. 1. Reges enim in suam custodiam duos angelos habent quorum vnum ratione personæ alterum ratione dignitatis. argum. illud Psalm. 90. Angelis suis mandauit de te &c. facit. 3. Regum. c. 4. & tradit Benedictus in cap. Raynuntius. versi. adiectæ. nume. 45. de testamen. & sic à Pontifice concessum est orantibus pro Rege quadraginta dies indulgentiarum, secundum Thom. in. 4. distin. 19. arti. 4. in solu. vltimi argu. Vngitur autem Rex in humero, vt præcipitur in cap. vnico. paragrapho. vnde de sacra vnctione. De Rege autem Francorum multa tradit Benedict. vbi supra. verbo, duas habens. à nume. 79. vnum tamen mihi nouum silentio non præteribo quòd licet laicus non possit sub vtraque specie Eucharistiam suscipere. cap. si per negligentiam, de consecra. distin. 2. & tradit Gaspar Calsalius libr. De cœna & calice domini pagi. 126. versic. quantum. & pagi. 215. versi. quantum autem. Tamen quòd Rex Franciæ in vita bis communicat, & potest ex priuilegio sub vtraque specie scilicet die quo vngitur in Regem & tempore mortis. vt tradit Gaspar Calsalius lib. 3. De cœna & calice domini. pagin. 217. cap. 11. quod miror de Ioanne Montal

to qui

to qui recolegit priuilegia Regis Franciæ & ibidem istud non opposuit. de alijs scitu dignis vide Benedictum vbi supra. versi. duas habens. num. 86. de magno nostro regno Hispaniæ & ipsius regibus multa ad ipsorum petitionem Deus miraculosè concesit. Habeturq; in Chronicis & de nobilissima & antiquissima prosapia Gothorum antequam ad fidē fuissent recepti Pontificem summum honorauerunt, vt ex Totila patet: & multi ipsorum adeo vitam sanctorū imitati sunt, vt meruerunt nomina sanctorū: nostrisque temporibus inuictissimus Philippus Secundus merito inter omnes Catholicus nuncupatur. qui tamē columna altera ecclesiæ refugium & defensor fidei iustissimo titulo appellatur.

fijos, o contra qualquier dellos, que si fuere hõbre de mayor guisa y estado q̃ sea luego p̃so por la justicia donde esto acaeciere: y nos lo embien p̃so dõde quier que nos seamos: para que le mandemos dar la pena que entẽdieremos que merece. E si fuere hombre de menor guisa de qualquier ley esta

Eundem Tiberius in carcerem detrudi mandauit, in quo stetit sex mẽsibus, vsque ad mortem Tiberij, quem Caius, qui illiim perio succesit, liberauit, pariter & sublimauit. Refert Matthæ. de Afflict. in decisio. 265. numer. 62. l. 1. titu. 13. parti. 2. ibi, *Ca segun fuero antiguo de España, todo ome, que cobdiciasse ver muerte de su señor el Rey, diziendo paladinamente, si le fuere prouado, deue morir por ello como aleuoso, è perder quanto que ouiere. E si le quisiessen dexar la vida, la mayor merced es, que le saquen los ojos, porque nunca pueda ver con ellos, lo que cobdiciaria.* Et delictum palàm commissum propter malum exemplum ibi punitur eo modo, secus si clam, vt Gregor. Lopez ibi not. in gloss. secunda. vel quia malè dicebat de Principe, vt per hæc verba sua communitates fierent contra eum, & insidiaretur Rex, & regnum, vt in tempore cõmunitatis fuit factum, crimen læsæ maiestatis cõmitteretur, aliàs maledictio, vt annotaui suprà, loquendo in crimine læsæ maiestatis, post Gregor. Lopez in. l. quarta. titu. 13. parti. secunda. in glo. secunda. Et ita intelligerem procedere casus propositæ quæstionis.

¶ De pœna maledicentis Principi restat nunc videndum. Et de hoc est. l. vnic. C. si quis Imperat. maledixe. Et est distinguendum. Aut enim maledicens Principi id facit ex leuitate, aut furore, aut vinolentia. Nam si ex furore, satis est, quòd suo furore puniatur. l. diuus. ff. de offic. præsid. Clemẽt. vnica. de homicid. Si ex vinolentia, clarum est, quòd ebrietas mentis exilium inducit. capit. à crapula. de vita & honestate clericorum, & ideo Specula. in tract. de modo gener. conci. cõgrega. part. 3. rubric. 36. numero secundo. dixit, q̃ vbi est ebrietas, ibi est furor. Et sic caret pœna, cũ non habeat animum delinquendi. vt latè dixi in gloss. rubricę suprà hoc titulo. Sin autem ex leuitate, lubricũ linguæ non est facile ad

do, o condicion que sea, si hijos ouiere de bendicion que pierda la meytad de sus bienes para la nuestra camara, y la otra meytad que sea para sus hijos: y si hijos no ouiere que pierda todos sus bienes: las dos partes para la nuestra camara y la otra tercia parte para el accusador: y estos bienes, que assi

pœnam trahendum. l. famosi. ff. ad legem Iuliam maiestatis. dict. l. vni. C. si quis Imperato. maledixe. & lubricum linguæ nullus homo domare potest. Ecclesiast. 18. Iob. 2. Angelus in dicta. l. famosi. in versic. sequitur in textu. Aut ex iniuria Principi maledixit, & tunc ad Principem remittẽdus est. vt in dicta. l. vnica. Faciunt notata in capitu. si quis iratus. secunda quæstione tertia. & capitul. si quem pœnituerit. §. notandum. eadem causa & quæst. ibi. Et inconsultus calor calumniæ vitio caret. Facit gloss. in capit. ex litetis. verb. admonitu, de diuort. quam com. Panormi. in capitu. sicut ex literis. de iure iurand. Decius in capit. at si clerici. columna nona. numero decimo octauo. de iudic. Sed debes attendere ad verba text. in dicto capit. si quem pœnituerit. iam citata, calor calumniæ vitio caret. quasi dicat, excusat à calumnia, non tamen ab alio vitio. l. si non conuicij. C. de iniurijs. quo fit, quòd quicquid gloss. ibi verb. & inconsultus sentiat & Ludoui. Roma. singul. 508. & Iaf. in l. si filiam tuam. C. de inoffic. testamen. gesta per iracundiam imputantur, & tenent ipso iure, quãuis multoties det causam reuocandi, & minuendi pœnam. Ioan. Andr. & communis in dict. capitu.

ſicut ex literis. de iure iurand. & in capit. dudum. de connu. coniugat. Archiepiſc. Florenti. 2. parte. titu. vndecimo. cap. ſecundo. colum. ſecunda. niſi tanta eſſet ira, vt alienationem mentis iudicis arbitrio ex iuſta cauſa induceret. argumen. l. diuus. ff. de offic. præſid. Et dixi in blaſphemante Deum cum ira in princip. huius titu. in gloſſ. rubri. quicquid ſentiat Deci. in regul. Quicquid calore. numer. ſeptimo. ff. de regulis iuris. excuſat ira à tota pœna, ſed cum non liberat omnino quin puniatur extraordinariè. Aut verba maledicta contra Principem quis illuſoriè dixit. vt in. l. hic aut. ff. ſi cui pluſquam per leg. Falcidiam. Alberic. in. l. filiam. C. de inofficioſo teſtamen. l. Gracchus. C. de adulte. & iſto caſu parcitur delinquenti in Principem ob temeritatem. Facit. l. omne delictum. §. penult. & in. l. reſpiciendum. §. delinquunt. ff. de pœnis. l. milites. ff. de cuſto. reo. Et ex hominum perſonis & qualitate maledicta penſanda eſſe, dixit Alberic. in dict. l. famoſi. Matthæ. de Afflict. deciſio. 265. Hierony. Gigas in tracta. de crimi. læſæ maieſtat. 1. part. quæſtione quadrageſima. tex. in dict. l. vnica. §. final.

Breuiùs dicas. Maledicens Principi ex leuitate, aut inſania, aut propter iram, quam ipſe habebat ex iniuria ei illata, ſua æſtimatione à Principe eſt ei parcendum. Si autem fecit animo iniuriã di Principem, ſicut maligni & aleuoſi, ſunt remittendi, iuxta expoſitionem gloſſ. in dicta. l. vnica. in verb. ſi ab iniuria. dicens. id eſt iniurioſè & ex animo. & in verb. remittendum. dicit glo. ad nos. l. 6. titu. ſecundo. parti. ſeptima. & ibi vide Grego. Lopium in gloſſ. fina. Ex quibus conſtat intellectus ad noſtram legem, qua cautum eſt, quòd Regi maledicẽs, ſi fuerit mediocris ſtatus, ad Regem captus mittatur: ſi verò inferioris ſtatus, condemnetur in amiſsione bonorum, ſi caret liberis, quibus ſtantibus, dimidia pars bonorum reſeruatur. Si verò fuerit Dux, Marchio, vel Comes, vel nobilis, per iudicem inquiſitio fiat, quæ ad Regẽ mittatur, vt ſit intelligenda ſi ex iniuriãdi animo hoc proceſſerit, non aliàs. per dict. l. vni. Simili modo eſt declaranda. l. 24. titulo fina. iſto libr. octauo. dum diſponit, quòd maledicens Principi, eſt aleuoſus. intelligitur, cùm animo iniuriandi maledixerit. Infertur etiam intellectus ad textum in ca. primo. de maledic. vbi maledicens Papæ, eſt puniendus à iudice inferiori. vt locum habeat, cùm maledicta in depreſsionem beneficij & officij Papæ protulit animo iniuriandi, non alias, Hoſtien. in. §. primo. verſicul. Sin autem aliquis dixerit. in ſum. titul. De maledic. Et adde quæ notat Goffred. in ſum. de cleric. maledico. In cogitatione tua regi ne detrahas, & in ſecreto cubiculi tui non maledixeris diuiti, quia & aues cæli portabunt vocem tuam, & qui habent pennas annuntiabunt ſententiam. Eccleſiaſtes. 10.

¶ Et hoc in quodam nobili expertum fuiſſe nobis relatum fuit, qui exiſtimabat verba in offenſam fidei, ſi ſecretè prolata eſſent, nullatenus poſſe ad notitiam & aures inquiſitorum peruenire: & ſic cœpit maledicere, & blaſphemare, dicendo verba hæreſim ſapientia in loco deſerto, vbi nullus homo eſſet, qui illa verba audire poſſet. Poſtquã verba illa protulit, paucis diebus elapſis, comparuit quidam homo coram inquiſitoribus, & denũciauit, retulitque verba omnia ſicut ille nobilis dixerat, & nomine proprio denunciatoris declarato, & loci, cuius erat ciuis & officij in ſcriptis ad inſtantiam inquiſitoris in actis poſito, dederunt mãdatum officiali ſancti officij, vt eum apprehenderent. Qui comparens dixit, Credo me catholicũ, firmiſsimèque credere, & teneo articulos fidei, ſicut tenet & credit ſancta mater eccleſia, neque puto me deuium ab hac ſyncera fide vnquam Deo fauente fuiſſe. Fateor tamen me in loco vbi nullus homo viuens erat (credens ad aures veſtras non poſſe vllatenus peruenire) maledicta in Deũ & eccleſiam dixiſſe, quæ fuerunt talia & talia &c. Quæ verba formalia erant apud acta. Et ſtatim domini Inquiſitores miſerunt pro teſte, nomine & loco aperto per nuncium, & inquirens de illo homine omnes dixerunt fuiſſe ciuem illius loci, nominis, & officij, quod dixerat inquiſitoribus. Sed mortuum eſſe tempore quo dicitur depoſuiſſe maledicta nobilis illius & ante depoſitionem per plures annos. Et ſic fuit punitus nobilis de audacia, inſaniaque, ſeu temeritate, & incredulitate ſua. Quia ipſa Veritas dixit, Nihil occultũ quod non reueletur, neque tam abſconditum quod nõ ſciatur. Quod non ſolùm eſt verum in die iudicij generalis (iuxta illud propheticum Iſai. 66. Ecce Dominus in igne veniet, & quaſi turbo quadriga eius. Reddet in indignatione furorem ſuum, & increpationem ſuam in flamma ignis, quia in igne Dominus dijudicabit, & in gladio ſuo ad omnem carnem, & multiplicabuntur interfecti à domino, qui ſanctificabantur, & mundos ſe eſſe putabant in hortis poſt ianuam intrinſecus, qui comedebant carnem ſuillam, & abominationem, & murem, ſimul conſumentur, dicit Dominus. Ego autem opera eorum venio vt congregem cum omnibus gentibus, & linguis.) Sed etiam mortui & aues cæli annuntiabunt, vt ſuprà ex Eccleſiaſt. dictum eſt. capit. decimo. ad finem. iudicibus huius ſeculi malitiã, præſertim in offenſam ſummi Dei, cui omnis laus & honor debetur in æternum. Qui per ſuam immenſam miſericordiam à peccatis abſurdis præſertim carnis, quæ per cárnem ſuillam, & detractionis & maledictionis, quæ per muris

abomi-

abominationem connotantur in allegata authoritate prophetæ Isaiæ, Nos nunc & in perpetuum liberat, vt ab omni culpa exempti & mundi ad eius gloriam cum suis sanctis nos peruenire concedit, qui viuit in secula seculorum Amen.

¶ De maledico clerico qualiter sit puniẽdus, tradit Ioan. Bernard. in practica canoni. criminali. capit. 60. verb. Maledici. vbi tenet clericum maledicum in his regnis ad petitionem iniuriati condemnandum esse, vt palinodiam recantet ad instar laicorum. iuxta formam. l. secunda. titulo tertio. libr. quarto. for. legum. Nos tamen in scriptis dictauimus Anno 1550. in tracta. de priuileg. clericorum. contrarium. Et sic asseruimus in l. nona. titu. primo. libr. primo ordinamen. & in l. prima. titul. tertio. eodem libr. colum. 113. versic. Præterea etiam in hoc est clericus priuilegiatus. Et hanc sententiam sequutus fuit Anton. Menesius in. l. prima, numero nono. C. de iuris & facti ignorant.

se perdieren se entiẽ dan sacadas las deudas: y sacando el dote y arrhas[a] de su muger. E si el que assi blasphemare, fuere Conde, o rico hombre, o cauallero, o escudero, o otro hombre de grã guisa: que la nuestra justicia del lugar donde esto acaeciere faga pesquisa sobre ello: y nos embie fazer relaciõ dello, porque nos lo mandemos castigar, y escarmentar. E otrosi rogamos y mãdamos alos Prelados de nuestros Reynos que si algun Frayle, o Clerigo, o Hermitaño, o otro religioso dixere alguna cosa delas sobredichas,

a ¶ *Sacando el dote y arrhas.* Nota, quòd mulier debet consequi quod suum est. text. in authenti. vt exactione instante dotis. §. his igitur. collatio. septima. vbi probatur, quòd licèt prima vxor sit potior quàm secunda in dote exigenda & filij eius. vt in. l. assiduis. C. qui poti. in pigno. hab. & ibi in dicta authenti. tamen in rebus datis in dotem per secundam vxorem, ipsa secunda est præferenda in prædictis suis rebus primæ vxoris. Et ad hoc reputat singularem prædictum text. Angel. in dicto. §. his igitur. numero tertio. Similis est textus in authenti. Si quid. C. qui potio. in pignor. habeant. Cùm ergo mulier habeat priorem hypothecam, & ius pro recuperanda dote est præferenda etiam Regi & Imperatori. l. si fundum. C. qui potio. in pignor. habeantur. & ibi gloss. ad idem l. 25. titul. decimotertio. parti. quinta. ibi. *Pero los bienes de la muger del que tal pleyto fiziesse, assi como su dote, o los bienes que fuessen della propriamente, non se entiende que fincan obligados por tal razon.* Ad idem lex. 77. Tauri, & ibi interpretes. & Segur. De bonis lucrat. constant. matrimo. & quæ ibi dixi in additis ad eum. numero primo. Item si maritus haberet bona aliqua ex successiõe ab intestato alicuius filij primi matrimonij, & propter trãsitum ad secundas nuptias talia bona erant reseruata & præcipua in proprietate filijs primi matrimonij, vt iam sæpe annotatum est in superioribus, fiscus, seu Rex nõ debet consequi huiusmodi bona post mortem patris, sed prædicti filij, in quorum fauorem fuit facta reseruatio, & sunt fideicommissarij propter transitum patris ad secundas nuptias. Idem dicendum est de muliere transeunte ad secundas nuptias, quæ succesit similiter aliquo filio primi matrimonij, vel in arrhis, quæ ex eadem causa reseruatur proprietas filijs primi matrimonij, ideſt, filijs illius mariti, qui eas dedit matri. l. 23. titul. vndecimo. parti. quarta. l. 26. titul. 13. parti. quinta. Facit in comprobationem. l. fœminæ. C. de secundis nuptijs. & text. in authenti. de non eligend. secundo nube. §. Gregoriana. versic. perspeximus. Franciscus Crement. in singul. fina. Si ergo filij primi matrimonij statim per transitum ad secundas nuptias alterius vtriusque parentis habuerunt prædicta bona ex beneficio legis, & fuerunt effecti in proprietate domini præcipui, non facto patris, sed legis fauore filiorum, ex delicto patris non amittunt prædictum ius semel acquisitum ante patris delictum, nec filius pro delicto patris in suis bonis non est puniendus, & fiscus veniet ad eius bona cum prædicta obligatione, & restituet talia bona filijs primi matrimonij, qui non sunt successores in hoc delinquentis, sed parentis præmortui non delinquentis & fideicõmissarij in euentum istum, nempe contractus secundarum nuptiarum ex legis dispositione, sicut

in dote & arthis habetur in casu nostræ legis, quã memoriæ commendandam in actu practico sum mè existimo.

¶ *Lex Quarta.*

a ¶ *Tomar y prender por su propria authoridad.* Adde q̃ nullus põt incarcerari sine mandato iudicis regulariter. l. neminẽ. C. đ exhibendis reis. quòd idẽ dic in citatiõe de quo vide per Mẽchacham lib. secundo. cõtrouer. vsu frequenti. capitu. 24. latè. Nota casum, in quo particulari indultum est sine iudicis præcepto blasphemum capere, & ducere ad carcerem Regis, qui est in loco delicti. Alius est casus, quãdo debitor est fugitiuus, & periculum est in mora, creditor poterit eum apprehendere, & trahere ad carcerem publicũ. l. ait Prætor. §. si debitorem. ff. quæ in fraud. credit. cum latè congestis à Segur. & à me in addit. in repetitio. l. ab exhæredati. numero octauo. ff. de legat. primo. Couarru. libr. secundo Variarum. capitu. 20. num. decimoquarto. Et est regula, quòd quilibet etiam priuatus potest capere criminosum fugientem. l. fina. C. de malefi. & mathemati. quem ad hoc notabilem dixit Petrus Belluga in speculo Principum. rubri. 26. in §. Iesu Christi. num. decimosexto. vbi extendit ad procuratorem, ibi videas. Alius casus est in. l. prima. titu. decimoquarto. infra eod. libr. octauo. ibi, *que qualquiera de los nuestros Reynos lo puedatomar por su authoridad.* Alius in. l. 5. ibi. *Otrosi dezimos, que cada vno del pueblo puede prender a los que fizieren moneda falsa, pero deuen los aduzir al Rey, o ante el Iudgador del lugar que lo juzgue, assi como es fuero y derecho.* titul. septimo. parti. septima. vbi Gregor. Lopius in verbo. *pueda prender.* l. prima. C. de falsi. monet. l. secunda. vbi ponuntur alij tres casus. titul. vigesimonono. parti. septima. Et Alguazello licèt capere inuentum in flagranti delicto, non alias, si non habeat mãdatum à iudice. l. prima. & l. septima. & octaua. cum ibi à me dictis titul. 14. libr. secundo ordinamen. Nec nuncius prætoris potest aliquem capere, nisi ostẽ dat licentiam in scriptis. Iaso in. l. cum proponas. colum. prima. C. de pactis. AEgid. Bosi. in practi. titul. De citationibus. numer. duodecimo. pagin. 130. colũ. secunda. Clericus fugitiu⁹ capi potest. Panormit. in capi. cum nõ ab homine. đ iudic. Aegid. Bosi. in practi. criminali. titu. de captura. nume. 26. Segur. in repetitiõe. l. ab exhæredati. numer. octauo. ff. de leg. primo. vbi dixi communẽ opinionẽ esse. Et vltra ad eũ tradita ad de Parid. de Puteo. in tracta. syndicatus. verb. Captura. nume. decimo. Rip. in libr. 1. Responsorum. cap. 13. Ioan. Lup. in. l. 66. numero. 27. in legibus Taur. Iaf. in §. primo. nume. 29. Insti. de actionib. Socin. in tracta. regularum cum fallent. regul. 78. & Ioan. Bernard. regul. 111. Rip. in capit. primo. de iudic. Stephan. Auffre. in repeti. clemen. primæ. regul. 3. nume. 15. de offic. ordina. Caieta. in sum. verb. Excõmunicatio. capi. decimo. qui probant id fieri posse impunè absque metu excommunicationis. capit. si quis suadente. 17. quæstione. 4. Ratio est euidens, quia non capit clericum tanquam priuatus, sed tanquam minister iustitiæ, cum eum inuenit in delicto, vel in fuga, & sic defecit peccatum & dolus necessarius requisitus ad incursum excommunicationis, ibi, si quis suadente diabolo &c. Est tamen notandum, quòd in prædictis casibus captus infra vĩginti horas debet iudici exhiberi, vt capiens effugiat pœnam carceris priuati. glo. in. l. capite quinto. ff. de adult. quam notauit Gregor. Lopius in. l. secunda. in glo. prima. titu. 29. part. 7. Sed dic quòd non est glos. Sed text. in dict. l. capite quinto. ibi, Quid ergo si euaserit, an reductus custodiri viginti horis possit? Et putarem hic magis dicendum reductum retineri posse protestandæ eius rei gratia. gloss. in capitu. cum non ab homine. de iudic. vbi notant Panormita. Anani. & Deci.

que lo prendã y nos lo embien preso y recaudado.

¶ *Ley. IIII. Idem.*

¶ El Rey y Reyna en Madrigal. Año de mil cccclxxvj.

NOS veyendo q̃ la guarda de las dichas leyes es seruicio de Dios. Mandamos que sean guardadas: y mas que qualquier que oyere al que assi blasphemare lo pueda tomar y prender por su propria autoridad [a], y lo pueda traer y traya a la carcel publica: y poner en cadena. Y mandamos al carcelero que lo reciba en la carcel y le ponga en prisiones, porque de alli los juezes puedan execu

Deci. Iaſ. in. l. ſi idem cum eodem. numer. 7. ff. de iuriſd. omni. iudi. Boeri. deciſi. 275. nume. 4. Franciſcus Auiles omnino videndus in capi. 35. verbo. *Mandado*. in capitibus Prætorum. verſi. Quod fallit quando quis eſt inuentus. numer. 4. Et omnia ſunt notanda ad declaratio nem. l. neminem. C. ð exhibend. reis. quam exornat nouiſsimè. non minus vtiliter, quã eleganter D. Antonius Queſada lib. 1. diuerſarum queſt. iur. ca. nu. 7.

¶ *Titulus. IX. De iniurijs.*

a ¶ *De las iniurias*. Multis modis iniuria fit alicui. Aut enim fit per ſcripturam, quando quis fecit, & dictauit libellum famoſum, in quo iniurioſa & infamatoria cõtra aliquem propoſuit. l. prima. §. ſi quis libellum. ff. de iniur. & in. l. conſtitutionibus. eodem titu. l. vni. C. de famoſis libell. c. quidam maligni. 5. quæſtione. 1. l. 3. titu. 9. part. 7. quo caſu imponenda eſt pœna mortis. dict. l. vni. & dict. l. 9. Et non ſolùm hoc procedit, quãdo quis fecit vel compoſuit prædictum libellum, verùm etiam in illo, qui videns libellum, legit in aliquo loco poſitum, & non abſtulit ſtatim, & manibus lacerauit, ſed ibi dimiſit, & alijs manifeſtauit, quia præſumitur author huius delicti, & famoſum libellum ab eo compoſitum. Iura præcitata Codicis & Partitæ expreſsè probant. & Anto. Gomez in tract. de delictis. capit. ſexto. nume. primo.

¶ Sed dubitatur circa prædicta, ſi conuicia non inducunt delictum morte dignum, Vtrùm obijciẽs conuicium pœna mortis ſit puniendus in ſpecie propoſita? In quo dicas, quòd tunc iudicis arbitrio attentis attendendis erit caſtigandus, & non pœna capitis. gloſſ. prima. per textum ibi in dicta. l. vnica. vbi Petrus Bellaperticanus, Cynus, Salycetus, Angelus, & communiter ſcribent. Antonius Gomez vbi ſuprà. & probatur in dict. l. 3. titu. nono. parti. ſeptima.

¶ Quid verò, ſi vellet probare conuicium & delictum eſſe verum & expediens Reipublicæ, vt manifeſtum fieret. Reſpon. etiam iſto caſu puniendũ: quia non oportet detrahere hominẽ in hunc modum & inſidioſè, ſed per denunciationem ſeu accuſationem legitimè corã iudice propoſitam. dict. l. tertiã. tit. nono. partit. ſeptima. vbi Gregor. Lopez in gloſſ. ſecũda. & ſic etiam ſi probaſſet libellum, ſeu cantilenam eſſe veram, ſcribens, dictãs, ſeu propalans eſſet legitimo iure pœna ordinaria, vel extraordinaria arbitrio iudicis puniendus. Fit etiam iniuria verbo alicui præſenti, cùm alteri dixiſſet aliquis verba iniurioſa, & contumelioſa. vt habetur in. l. prima. verſic. iniuriam. ff. de iniur. & in. l. ſi non conuicij. C. eodem titulo. §. iniuria. Inſtitu. de iniur. l. prima. titul. nono. parti. ſeptima.

¶ Dubitatur, An locum habeat iniuria ex verbis maledictis, & in contumeliam abſentis? Dicendum eſt, quòd ſic. l. item apud Labeonem. §. conuicium. ff. de iniur. Cuius verba ſic ſe habent. Conuicium autem non tantùm præſenti, verũ abſenti quoq; fieri poſſe Labeo ſcribit. Idem probat. l. 1. tit. 9. part. 7. Et optimè tractaui in. l. fin. col. 57. verſi. Circa hæc vlterius remanet dubiũ. de quo ipſe titul. 1. lib. 1. ord. ¶ Vtrùm aũt inferat iniuria, ſi quis præmiſſa venia dixerit, Saluo honore tuo mentiris? Rñd. q; ſic. Dixi vbi ſuprà. verb. Vlteriùs etiã quæritur, vtrũ obijciẽs conuiciũ. vbi vide. ¶ Sed eſt dubiũ, Quis dixit Petro eſſe latronẽ, furẽ, blaſphemũ, ſeu leproſum, & vult probare ſe dixiſſe verum, vtrũ eximatur à pœna, ſi probet iniuriã verbis illatam

Titulo. IX. De las injurias[a] y denueſtos.

tar las dichas penas.

NIngũ Iudio ſea oſado de hazer ni tratar que ningun Tartaro, o Moro, ni otra perſona ſe torne a la ley de los Iudios, ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de la ſancta fe catholica.

ORDENamos y mandamos que cada y quando el Sacramento del cuerpo de nueſtro Señor fuere traydo por las calles a viſitar algunos enfermos q̃ los Iudios y Moros ſe aparten, o ſe eſcondã, o finquen las rodillas en tierra: ſegun que ſe contiene en eſte libro en el titulo de la ſctã Trinidad y de la fe catholica.

latam veram esse? In quo est dicendum, quòd obijciens defectum, seu delictum expediens reipublicæ vt manifestum efficiatur, vt in exemplis suprà positis, & similibus, si probet se verũ dixisse, nulla pœna tenetur. l. eum qui nocentem. ff. de iniur. dum dicit, Eum qui innocentem infamauit non esse bonum, & æquum ob eam rem condemnari: peccata enim nocentium nota esse & oportere & expedire. Facit capit. vt fame. de sententia excõ. l. ita vulneratus. ff. ad leg. Aquil. versic. Cùm nec impunita maleficia esse oporteat. l. licitatio. §. sed quòd illicitè. ff. de publican. & vectigal. Si verò dicat falsum, punitur. Si verò conuicium est tale, quod non expedit, nec conuenit publicari, vt si quis vocat alium gibbosum, claudum, pauperem. vel ebrium, vel quid simile, tunc modò constet, q̃ dicat verum, modò falsum, committit iniuriam, & tenetur: quia defectus alterius detegere, iniuriosum est, & inhumanum. l. 2. vers. Quid em̃ tam durum, tamq̃ inhumanum &c. C. quando & quibus quarta pars debeatur. lib. 10. Ita declarat Petr. de Bellapertica. 2. col. in. l. si non conuicij. vbi Cynus quæst. 8. col. 3. Alberic. col. 3. in medio. versic. Item quæro. C. de iniur. Bart. in. l. eum qui nocentem. ff. de iniur. & ibi Ange. & scribent. Et Io. Faber in. §. iniuria. Insti. de iniur. col. 1. nu. 3. versi. in glo. nisi docens. vbi Platea. col. 2. versic. secundo nota. nu. 8. Et Ang. Panormi. in cap. fin. col. 2. nu. 5. de iniur. Matthæ. de Afflict. in cap. primo. §. iniuria. nu. 73. de pace iur. firm. lib. 3. feudorum. Anton. Gomez de delictis. c. 6. col. 2. Est etiam quædam addit. ad Bart. de hoc artic. agens in. l. 3. verb. pro statuto. ff. de lib. & posthu. Io. Bernard. Diaz Hispanus in tract. regula. cum fallent. regul. 490. Veritas cõuicij. Quatuor opiniones refert in hoc articulo Ludoui. Roman. consi. 96. super eo, quo quæritur in actione iniuriarum. Et est addendus Collectar. in cap. olim. colum. 1. de iniur.

¶Sed in hoc est dicendum, quòd aut conuicium, seu contumeliosum verbum, quod verum est, in iudicio profertur, aut extrà. Si in iudicio dictum fuerit, & probatum esse verum, non censetur iniuriosum, nec obijciens tenetur actione iniuriarum. l. si quidẽ. C. de iniurijs. l. si tibi seruitute. C. de lib. causa. l. si deliberatè. ff. de iniurijs. argumẽ. à contrario sensu hoc probatur: non enim videtur quis vim, aut iniuriam facere, si suo iure vtitur, & ordinaria expeditur ratione. l. iniuriarum actio. §. primo. &. §. quo iure. ff. de iniurijs. l. factum. §. non videtur. ff. de regulis iuris. Ex quo infertur, quòd aduocatus, seu pars obijciens defectus aduersus electum, vt impediatur electio, vel vt repellatur à iudicio, quia est excõmunicatus, vl cõtra testes allegãdo paupertatem, ebrietatẽ, vel quia fuerunt condemnati propter crimen, ex qua condemnatione orta est ipsis infamia, & inhabilitas ad deponendum, & testimonium ferendum, quod est officium dignitatis, vt alibi dixi, si probet obiecta, nullo iure tenebitur actione iniuriarum, cùm id faciat iure permittente pro sua defensione, vel clientuli. De qua quæstione latè dixi suprà in. l. prima. verb. *Tachar los testigos.* colũ. 938. versi. Dubitari solet, an obijciens defectus. titul. 4, lib. 3. ordinamen.

¶Aut verbum iniuriosum dixit extra iudicium per libellum famosum, & isto casu quanuis probet scribens, seu dictans esse vera obiecta crimina in eo, nihilominus talis est puniendus pœna capitis. l. prima. & ibi glos. C. de fam. libell. prout iam à me dictum fuit.

¶Aut dictum iniuriosum extra iudicium fuit sine libello & scriptura, cum causa, nempe correctionis. iuxta illud, Peccantem coram omnibus argue. ea intentione, vt delicta impunita non maneant, & vt iste punitus, similia facere & committere non audeant cæteri, simili exemplo perterriti: aut vt damnum corporale à proximo auferatur, vt quia est proditor, qui vult ciuitatem, vel aliquem hominem morti tradere insidiosè, vel ciuitatem inimicis tradere, vel quia est leprosus, vel huiusmodi, vel nocumentum spirituale vult euitare, quia est occultus hæreticus, vel quia est Bastardus ad effectum, vt legitimi consequi possint hæreditatis successionem, vel regnum, vel maioriam. Vel est excommunicatus, & dicit vt rubore confusus pœniteat, nam tunc potest manifestare, ne deterius contingat: & cùm hæc dicantur cum causa, & non animo iniuriandi, si verum est quod dixit, non tenebitur actione iniuriarum, quæ non datur nisi contra illum, qui animum iniuriandi habuit. l. si non conuicij. C. de iniurijs. Probatur autem animus præsumptione verbi, vel facti: talis enim animus præsumitur, qualia verba sunt, aut facta. l. quod Labeo. ff. de supellect. lega. l. scire. ff. de tuto. & curat. dat. ab his. l. reprehendenda. C. de institu. & substitu. l. prima. §. Diuus. ff. ad legem Corneliam de Sicar. l. eum qui. eodem titulo. & not. in dicta. l. si non conuicij. glosſ. insignis in. l. Fulcinius. §. quid sit latitare. ff. quibus ex caus. in posses. eatur. in verbo. Animus enim. Quam notabi. dixit Bald. in. l. cùm proponas. columna penultima. numero secundo. C. de bonis authori. iudic. possid. Ordinariam dicit Ludouicus Romanus consil. 96. column. penultima. Iustæ autem causæ tollunt præsumptionem hanc ex verbis resultantem, nempè, quòd illa verba iniuriandi animo expressa fuerint. argumento. tex. & ibi glossa in. l. Plagij. C. ad legem Fauiam. de Plagiar. l. igitur. §. post. ff. de liber. causa. l. prima. ad finem. ff. de recept. arbitr. Igitur cùm animum iniu-

iniuriandi causæ præsuppositæ denegare videantur, Primùm quia verum dicit, verba talia proferens, & si in iniuriam sonent, Tum etiam, quia dixit, ne nocumentum in republica contingat, vel in Rege vel in cæteris personis, vel spũale dãnũ se quat ex falsa hæreticorum secta, & communione eorum, & vt debita pœna delicta puniantur. Secus si hæc cessent, licèt vera probentur esse verba iniuriæ, quia sine causa non debuit proximum in famare tali modo, sine interesse Reipublicæ, cui nihil prodest talis delicti scientia. vt in certis verbis. l. secunda. infrà isto titulo. & sic sola veritas conuicij non debet eximere ab actione iniuriarum, argumento. l. quisquis. C. de postul. l. iustissimos. C. de offic. recto. prouinc. ibi, si veræ voces sint, neque ad libidinem per clientelas effusæ. Et sicilli, qui malo zelo mouentur, à denunciatione repelluntur. cap. cum I. & A. de re iudi. & secundùm præscriptam distinctionem procedit. l. prima. ibi. *Pero si aquel que deshonrasse.* titul. nono. parti. 7. scilicet extra iudicium, causa tamen iusta præcedente, de qua constat, non aliàs. Et si Grego. Lopez per illam legem. 1. verb. *Que es verdad.* velit tenere, quòd veritas delicti obiecti liberat proferentem illud. & per. l. tertiam. eod. titul. & malè. cap. summa iniquitas. 6. quæstione. 1. Qui detrahit fratri, homicida est. & 1. Ioan. 3. & S. Thom. 2. 2. quæstione. 73. arti. 1. vbi dicit eum etiam detractorem, qui vera crimina prodit. Tum etiã, quia leges Partitæ debent intelligi secundùm bonam rationem & secundùm ius commune.

¶ Iniuria verò committitur facto, quando quis est vapulatus, vel pugno percussus, vel alio instrumento. l. Cornelia. ff. de iniurijs. §. iniuria. Instit. eod. titulo. l. 6. quæ plura exempla in hac specie proponit. titu. nono. parti. 7. in tantum procedit, quòd licèt verè & realiter aliũ non tangat, nec percutiat, sed tantùm admenauit, vel manus, vel ensem seu instrumentum aliquod contra eum leuauit, committit iniuriam facti. l. item apud Labeonem. §. si quis pulsatus. ff. de iniur. quem ibi Bart. dixit se nescire alibi. Alberic. & Angel. reputant singul. Angel. Areti. in tracta. maleficio. verb. admenauit, & ibi eius additiona. Iaſ. in. l. prima. §. hæc autem verba. numer. 15. ff. quod quisque iur. Marsilius in. l. is qui cum telo. col. 3. nu. 18. C. de si car. Antoni. Gomez de delictis. ca. 6. nu. 3. l. 6. ibi, *o alçando la mano con palo, o con otra cosa para lo ferir, maguer non lo fiera, faze le muy gran deshonrra, de que le puede demãdar emienda en juyzio, è es tenudo el otro de gela fazer a bien vista del juzgador.*

¶ Quæro, qualis sit pœna imponẽda inferenti iniuriam alicui? Respond. quòd non est certa, ideo iudicis arbitrio est relinquenda, cùm si sit illata diuiti, vel nobili, vel constituto in dignitate seculari, vel ecclesiastica grauior sit, præsertim si ab aliquo plebeio, & si à pluribus, quàm ab vno, & ratione loci, & temporis, aut re ipsa. l. prætor edixit. §. atrocem. ff. de iniur. §. atrox. Instit. de iniur. ideo meritò arbitrio iudicis relinqui oportet. l. 1. §. expilatores. ff. de effracto. & expilato. & cap. de causis. de offic. delegat. & sic est extraordinaria. l. fina. ff. de priuatis delictis. l. & in priuatis. ff. ad Turpillianum. Alberic. in tracta. de statutis. libr. tertio. quæstione. 63. num. 15. l. 20. & l. 21. vbi Gregor. Lopez. verbo. *Escarmentar.* titul. 9. parti. septima. Sed dicas, quòd si in iniuria est certa pœna cõsueta imponi, debet iudex, attenta consuetudine, procedere, & rationem eius sequi in impositione pœnæ. vt in. l. hodie. ff. de pœn. Alber. lib. 3. statuto. quæst. 63. colum. 3. ad fin. Ioan. de Anani. in capit. Inquisitionis. ad fin. de accusa. Grego. Lopez in. l. 21. gloss. penulti. titu. nono. parti. 7. Si autem nec lege, vel consuetudine sit pœna designata, attenta qualitate iniuriæ, & consideratis considerãdis, arbitrabitur pœna criminalis, si criminaliter fuerit iniurians accusatus, vel pecunialis, si ciuiliter fuerit intentata, quia ciuiliter, & criminaliter agi potest in crimine iniuriarum. §. in summa. Instit. de iniur. l. 21. titu. nono. parti. 7. docet Anto. Gomez in tracta. de delictis. cap. 6. nu. 9. Robert. Marant. in speculo aduocatorum. 4. part. distinctio. iudiciorum. 1. nume. quinto. ¶ Præterea dubitatur, Vtrùm arbitrium extendi possit vsque ad mortis pœnam? In quo dubio Accursius extendi posse existimauit. in. §. in summa. Institu. de iniurijs. verb. extraordinaria. quam gloss. plures referunt tanquam ordina. vt est Deci. in consil. 100. numero. 10. Antoni. Gomez plures referendo in tracta. de delictis. cap. 6. nume. 7. & fing. dixit Angel. in tracta. de delictis. in parte. & ibi caput à spatulis amputetur. nume. 44. citat Matthesilan. singul. 48. Ioan. Bernard. in practi. canoni. criminal. capitul. 138. verb. arbitrarijs puniri. colum. fina. citat Panormi. in cap. cùm T. de re iudi. col. 1. Bald. in cap. 1. §. iniuria. de pace iur. firm. & in. l. 1. C. de his qui lat. occult. Ioan. de Anani. in capit. Inquisitionis. in fin. de accusationi. commendantes tanquam singul. prædictam gloss. in. d. §. in summa. ad præmissam conclusionem Grego. Lopez in. l. 21. titu. nono. parti. septima. in gloss. pen. Deci. in capit. ex literis. nu. 14. de constit. post Imol. nu. 8. & Felin. Barbat. dicit opinionem illius gloss. esse communem. & Barb. consi. 32. in fin. lib. 2. & cõsi. 11. nu. 1. lib. 1. Anton. Menes. in. l. transigere. num. 27. C. de transactionib. Marant. in speculo aduoca. 4. par. 1. distinct. nu. 53. dicit magis communẽ. Præpos. in ca. 2. nu. 3. de sponsa duorum. Alexã. consi. 35. colum. fin. nu. 7. lib. 2. & in consil. 13. nu. 15. lib. septimo. Ioan. Bernard. in tract. regul. cum

fallent.reg.379.verb.Iudex cuius. Singu. dicit Be roi.in.c. de cauſis.nu.18.de offic.delegat. Iaſ.in.l. qui iuriſdictioni.col.1.ff.de iuriſd.omni.iudi.Sed ibi nu.4.dicit opinionem prædictæ glo.cõmuniter reprobatam eſſe.&Barthol. Caſſanæ. in conſuet.Burgund.fol.43.col.3.rubri.1.§.5.nu.1. verſi. iuxta iſtam conſuetudinem. Et ſic habes duas cõmunes opiniones inter ſe adinuicem pugnantes. Ideo ſolito more fœdere cõcordiæ diſtingue. Aut qualitas & grauitas delicti conſiderando ſimile legis vel conſuetudinis in inferendis pœnis corporalibus in alijs delictis,id induceret,& animum iudicis rectè moueret, & tũc regulando motum animi ſui procedendo de ſimilibus ad ſimilia, prout in ſimilibus caſibus eſt conſuetum fieri, non ſe vltrà extendendo poterit propter atrocitatem criminis ſeu delicti imponere pœnam etiam corporalem,& mortis,vt pote, ſi clericum in ſacris conſtitutũ inſidioſè vapulis cædit & vulnerauit,quauis ad mortemvſque non peruenìat,ſi laicus eſſet, pœna mortis afficerem, attenta qualitate delicti, & cauſæ. Et ita vidi cùm eſſem iuuenis in quodã milite, qui inſidioſè & de nocte clericum portionarium vulnerauit in facie in naribus,qui hora noctis decima fuit captus,& die ſequenti hora nona ante meridiem vbi commiſit delictum vidi furca ſuſpenſum, & certè iuridicè per præmiſſa. Quia clericus portionarius eccleſiæ cathedralis Salmantinæ,&inſidioſè, & de nocte percuſſus in facie, & à laico paruæ æſtimatiõis,ſi clericus fuiſſet,ipſum deponerem ab officio & beneficio perpetuò, & in monaſterium,ſeu carcerem truderem vſque de cennium,vt ibi perageret pœnitentiam, & recitaret dietim ſeptem Pſalmos Pœnitentiales, vel qd ſimile.Et ita conſultus in caſu ſimili dixi cum moderatione,quòd pro crimine quantuncunque graui,niſi data incorrigibilitate, non erat deponẽdus actualiter,& ſic nec tradendus curiæ ſeculari.per tex.in.c.cùm non ab homine.de iudi.& cap,tuæ. de pœn. & ſecundùm communem contra alterã communem. de qua per Arnaldum Albertin. in c.1.de hęret.lib.6.q.11.nu.9.Ioan.Bernar.Diazin praxi.c.84.Fernand.Vaſquius lib.3.de ſucceſsio. creatio.§.22.nu.52.& eſt addendus AEgid. Boſsi. in tract.de delictis.tit.de foro compet.nu.136.pagin.88.l.61.&ibi Grego.Lopez tit.6.part.1. Et ſic opinio prædictæ gloſ.§.in ſumma. eſt intelligẽda in graui crimine, & quando circunſtantiæ delicti hoc ſuadent.ex Decio conſ.100.col.fin. Item etiã quando de tali delicto iam eſſet ſolitum arbitrari certam pœnam, nam tunc illa,& non alia eſt imponenda.vt per Deci.vbi ſuprà.& Grego. in.l.21. verb.*Eſcarmentar*.titu.9.parti.7.referentem iſtam eſſe communem opinionem.ex Alexand.conſi. 111.col.1.nu.3.lib.1.Quando ergo ſtatuta eſt pœna à lege,vel à conſuetudine illa,etiam in caſu ſimili, non eſt vltrà procedendum, cum cenſeatur iã certa,& arbitrium tranſgrediendo,eam non eſſet iuridicum,& tanquam iniuſtum ab eo poſſet appellari.glo.in.c.1.verb.peremptorium.vbi dixi in lectione ordinaria.de dilat.& glo.in.c.ſuper his,verbo,arbitrium.de accuſat. Quam dixit ordi. Deci. in.c.ad hæc.nu.4.de appella. Barba.in.c.cùm veniſſent.nu.32.de iudic.Feli. in.c. Rodulphus.col. 2.de reſcr.Ang.in tracta.maleficio.verb.&ibi caput.nu.45.gl.in.c.Romana.§. quòd ſi obijciatur, verb.minus legitima.de appell.lib.6.Quę omnia probant,quòd quãdo aliquid relinquitur arbitrio iudicis,ſi iudex arbitrando malè poteſt ab eo appellari, ergo & in ſpecie propoſita. Aut eſt Princeps qui arbitratur, & ipſe poterit, ſeu conſiliarij ſupremi ex cauſa & grauitate delicti pœnam iuris vel conſuetudinis augere.ex Innoc. in.c.1. de conſtit. qui in iudicibus ſupremis eſt tantùm intelligendus ſecũdùm Bald.in authen.Hodie. per tex. ibi.C.de iudi.cum alijs pluribus per eum relatis. Sequitur Hippoly.ſing.244.incipi. Tu ſcis illud quod ferè.Si autem ſecundùm legem, vel conſuetudinem nõ eſſet pœna mortis ſolita in caſu ſimili poni,tunc extraordinaria,citra pœnã mortis eſſet imponenda & mitior. glo.in dict. capit. ſuper his.verb.arbitrium.ad fi.de accuſatio.Alex.optimè in.d.conſi.111.Optimè diſtinguit Io. de Imol. in.c.ex literis.nu.8.de conſti. Facit,nã pœna arbitraria ſeu extraordinaria nõ debet eſſe mortis. ſecundũ gl.in.l.ſacrilegij.2. verb. conſiderandũ. ff. ad leg.Iul.peculat.Et ſic in hoc vltimo caſu erit intelligenda,& ſaluanda.Et eſt de mente Alex. cõſ. 111.col.3.nu.3.verſi. Et ſecundũ hoc ſaluatur.lib.1. De iſta quæſtione dubia optimè ad vtranq; partẽ agit Robert. Maranta.in loco prælitato. 4.part. diuiſione ſeu diſtinctio. iudiciorũ.1. à nu.43. vſq; ad nu.58.vbi ad primã cõem ponit ſex limita. Et eſt notandũ ad leges, quæ dant in cauſis criminalibus arbitrium procedendi in impoſitione pœnæ, vt aduertãt circunſtantias, & atrocitatẽ delicti, & alia,de quibus ſuprà, ne faciant iniuriã partibus, quæ ex tali arbitrio iniquo poſſunt ad ſuperiorẽ appellare,vt dictũ eſt. Cætera de iniurijs videnda ſunt apud Ant.Gomez in.d.c.6.Robert.Marant. vbi ſupra.6.part.nu.58. cum ſeq. Matthæum Afflictum in dict.§.iniuria.c.1.de pace tenend. &in conſtit.Neapoli.lib.1.rubri.54.de tranſactio. nu. 1.& AEgid.Boſsi.in practi.titu. de iniur. nume.1. pagin.390.cum ſequen.vſque ad 398.&in parti.7. titu.9. vbi per egregium regium Senatorem omni laude digniſsimum Gregor. Lopez, qui in ſuis commentarijs plurima bona & practicanda in forenſibus diſceptationibus ſcripta reliquit, & ab omnibus meritò conſulenda.

¶ *Lex Prima.*

a ¶ *Son desobedientes a sus padres.* Filius enim sapiens lætificat patrem, & stultus homo despicit matrē suam. Prouerbio. 15. Facit contra Dei præceptum Exod. 20. de honorandis parentibus, dicens, Honora patrem tuum, & matrem tuam, vt sis longæuus super terram, quā Dominus Deus tuus dabit tibi. Qui autē Maledixerit patri suo, vel matri, morte moriat. Exodi 21. vbi etiā dicitur, Qui percusserit patrem suum, aut matrem morte moriatur. Et Eccle siast. 3. Qui honorat patrem suum, vita viuet longiore: & qui obedit patri, refrigerabit matrem. Apostol. ad Ephesios sexto. Filij obedite parentibus vestris in Domino. Et in Deuterono. capit. vigesimo primo. dicitur. Si genuerit homo filium contumacem & proteruum, qui non audiat patris ac matris imperium, & coercitus obedire contempserit, apprehendent eum, & ducent ad seniores ciuitatis illius, & ad portam iudicij, dicentque ad eos, Filius noster iste proteruus & contumax est, monita nostra audire contemnit, comessationibus vacat, & luxuriæ, atque conuiuijs, lapidibus eum obruet populus ciuitatis, & morietur, vt auferat malum de medio vestri, & vniuersus Israel audiens pertimescat. Vnde Vlpianus Iureconsultus. ff. de obsequ. à libe. liberto præstand. in. l. prima. ait, Quare si filius miles in patrem aliqua commisit, pro modo delicti puniendus est. & ibi in. §. primo. dicit, Si filius patrem & matrem (quos venerari oportet) contumelijs afficit, vel impias manus eis infert, Præfectus vrbis delictum ad publicam pietatem pertinens, pro modo eius vindicat. Indignus militia iudicandus est, qui patrem & matrem, à quibus se educatum dixerit, maleficos appellauerit. & in lege vnica. C. de ingra. liber. habetur Filios, & filias, cæterosque liberos contumaces, qui parentes, vel acerbitate conuicij, vel cuiuscunque atrocis iniuriæ pulsassent: leges emancipatione rescissa, damno libertatis immeritæ multari voluerunt. lege finali. titulo decimo octauo. parti. quarta. Et facit lex quinta. titulo decimo sexto. eadem. 4. parti. dum dicit. *El liberto siempre es tenudo de obedescerle, y de honrarle, y de guardar se de fazerle pesar. E si contra esto fiziesse, poder lo ya el Señor tornar en seruidumbre.* Facit, nā filius exhæredari poterit, si manus in suis parentibus intulerit, vel grauem & inhonestam eis iniuriam ingesserit. textus in authentic. vt cùm. de appellatio. cogno. collatione octaua. gl. in. §. final. Institu. de inofficioso testamento. & glossa in capitul. Quinta uallis. de iure iurando. l. quarta. vbi Gregor. Lopez citat nostram legem in verbo. *palabra.* titulo septimo. partit. sexta. Cùm ergo propter grauem iniuriam verbalem filius est puniendus pœna priuationis legitimæ, & sic priuandus erit alimentis, consequens erit, quòd Iudex debet ex suo officio secundùm qualitatem iniuriæ illatæ patri, aut matri punire filium proteruum & contumacem, & imponere pœnam mitiorem, aut acriorem. Facit gloss. in. l. vnica. C. de ingrat. libe. quæ dicit in verb. rescissa, quòd pœna filio ingrato est iudicis officio imponenda: & sic cùm non sit vniformis, nec expressa omnis iniuria (nam aliquando est leuis, aliquando grauis, aliquando atrox. vt declarat Alber. in. l. prætor edixit. §. sciendum. ff. de iniurijs.) ideo pro modo culpæ est vindicanda, iuxtà sententiam. dict. l. primę. ff. de obsequijs à liberto libe. præstand. & sic eius arbitrio regulato, vt diximus suprà in gloss. rubric. huius titul. Et magna est potestas patris in filium, cùm ipsum vendere possit ad suam necessitatem famis supplendam. l. secunda. C. de patribus qui fili. distraxe. l. octaua. & nona. vbi Gregorius Lopez. titulo decimo septimo. par. quarta. vbi habetur, quòd possit pignori dare, & comedere, si magna ad fuerit necessitas. De cuius intellectu vltra alios est videndus Arius Pinelus in rub. C. de bon. mater. 2. part. nume. 18. Couarru. lib. 3. ca. 14. num. 4. in varijs resolutionibus plura optima scribit, qui propter

¶ *Ley. I. La pena de los hijos que denuestan a su padre y madre.*

¶ El Rey don Iuan, I. en Biruiesca. Año de mil cccc xxxiij.

POR quanto algunos son desobedientes a sus padres[a], y a sus madres. Mandamos y ordenamos q̄ demas delas otras penas contenidas en las leyes delas siete Partidas: que qualquier fijo, o fija que denostare a su padre, o madre en publico, o en escondido: en su presencia, o en su ausencia: y seyendo le prouado que la nuestra justicia lo heche en

propter suam insignem morum & literarum integritatem optimo iure translatus nunc est à Philippo Rege huius nominis Secundo ad Pontificatũ supremum Segouiensis ciuitatis. Item obijciens conuicium iudici, est puniendus. l. illud. ff. de appellationib. Dixi in. l. 12. titul. decimo sexto. libr. tertio. suprà. quia loco Dei sunt positi, & in licitis & honestis tenemur eis obedire, nullam iniuriam inferendo, iuxta illud, Qui vos audit, me audit, qui vos contemnit, me contemnit.

Vtrùm autem filius teneatur patris delictum in causa hæresis manifestare Inquisitoribus? Videtur, quòd sic: nam in cæteris delictis prohibetur patrem accusare, & tamen in crimine læsæ maiestatis, seu Reipublicæ, non inhibetur. vt in authenti. vt cum. de appella. cognosci. §. causas. collatione octaua. & sic in crimine læsæ maiestatis admittitur filius aduersus patrem, nec cẽsetur ingratus. vt probat optimè Hierony. Gigas in tracta. de crimine læsæ maiestatis. quæstione octaua. pagin. 187. Ergo multò fortius tenebitur in crimine commisso contra maiestatẽ diuinam, & sic Deũ, ac tenetur denuntiare crimen, vt malum de medio auferatur: quia causa Dei prior, & fortior est patris: quia plus Deo, quàm parentibus debemus, quos qui plus quàm Deum amauerit, nõ est Deo dignus. Igitur qui patris dissimulat hæresim, quæ fidei catholicæ Deoque aduersatur, plus patrem diligere videtur, quàm Deum, cuius fidem & gloriam non defendit. Istam sententiam defendit Alexand. Alensis. 3. part. in quarto præcepto. Ioan. Lup. in repetitio. cap. per vestras. §. 75. Alphonsus à Castr. libr. secundo. de iusta punitio. hæreticorum. capit. vltimo. Refert doctissimus Simancas, de institutio catholic. capit. 29. nume. nono. quan uis ibi contrariam partem vt benigniorem & probabiliorem defendat. Item etiam probatur ex Hilario in psalm. 118. in versu. Iniquos odio habui. dicens, Odio habendos esse parentes, qui ab amore Christi filios abducere conãtur. Præterea pro defensione patriæ, si eam pater oppugnet, filius potest eum occidere. l. minimè. ff. de religios. & sumptib. fune. Quinimò si arcem filio cõmissam pater occupare tentauerit, filius in ipso canatu eum interficere valet. l. 12. titul. 18. parti. 2. Alberi. in. l. veluti. penul. & fin. col. ff. de iusti. & iure. Grego. Lopez in dict. l. 12. verb. *No deue catar a padre*. Confirmatur: nam in odium criminis, & fidei fauorem multa statuta sunt. vt in capit. in fidei fauorem. de hæret. libr. sexto. vbi testes alias inhabiles de iure censentur habiles in isto crimine ad testimonium ferendum. Item etiam filius per hæresim patris eo ipso liber manet ab eius patria potestate. capit. secundo. §. illorum. de hæret. libr. sexto. ibi, cùm dignum sit, vt propter tanti atrocitatem delicti filij esse in parentum hæreticorum desierint potestate. Quo fit, quòd parentes huiusmodi non possint filijs suis impuberibus substituere pupillariter. Nam inter cætera requisita in pupillari substitutione, illud quoque præcipuum est, vt testator impuberem in potestate habeat. l. secunda. ff. de vulgari & pupillari. quòd ex eo maximè procedit, quòd nemo pupillariter substituere potest, ni si prius testamentum sibi fecerit. dict. l. secunda. §. primo. Notissimi autem iuris est, hæreticum inte stabilem esse protinus cùm in hæresim incidit, cùm omnia eius bona ipso facto applicentur fisco. capit. cùm secundùm leges. de hæret. libr. sexto. l. quarta. C. eodem. Ergo liquidò constat eum non posse pupillariter substituere. notat Arelatan. de hæreti. notabi. 14. incip. Hæreticorum filij eximuntur à patria potestate. &c. ergo censetur extraneus patri. §. extraneus. Institu. de hæredi. qualit. & differentia. l. vnica. §. extraneum. C. de rei vxoriæ action. Quia in isto casu patrem debet reputare extraneum, & eum dimittere, solumque Deum habere in patrem. iuxta illud euãgelij, Nisi quis reliquerit patrem, aut matrem. Et debet dicere suis parentibus, Non noui vos. & habetur in capit. Diaconi sunt. 93. distinctione. & Matthæi decimo. Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non est me dignus. Et Lucæ decimoquarto. Si quis venit ad me, & non odit patrem, & matrem, & filios, & fratres, & sorores, nõ potest esse meus discipulus. Præterea qui patris crimen non reuelat, videtur ipsum credere, receptare, & fauere, ac proinde hæreticus esset censendus. capitul. excommunicamus. §. credentes. de hæretic. capitul. quicunque. §. hæretici autem. eodem titulo. libr. sexto. ergo tenetur reuelare, ne serpat crimen in odium, & detrimentum totius reipublicæ. æquum nanque est, vt immanissima sacrilegia par pœnæ magnitudo percellat. l. quicunque. ad finem. C. de hæretic. nec aliquo priuilegio debent tueri, sed grauandi in odium criminis. l. prima. C. de hæreti. argumen. l. Curiales. C. eodem titul. igitur reuelare tenetur delictum hæresis, in quo pater perseuerat. Adducitur etiam ratio, quæ est huiusmodi. Potestas concessa Inquisitoribus hæreticæ prauitatis contra scientes, & receptatores hæreticos est eis generaliter concessa contra omnes homines, ergo præsertim in fidei fauorem generaliter est intelligenda sine exceptiõe sanguinis, seu filiationis. & in dubijs opinionibus aiæ fauore quod tutius est præsumere debemus. c. vni. de scruti. c. iuuenis. de sponsali. & si duriorẽ causam denotet. vt in. c. significasti. 2. de homic. vbi in dubio in conscientiæ foro sumitur præsumptio, quòd quis sit irregularis. ergo & in præsenti dubio de excommunicatione lata ab Inquisitoribus

ſitoribus contra ſcientes, debet intelligi, etiam ſi filij ſint, vel patres, quia hæreticus non eſt pater, ſed Deus, qui eſt prædiligendus ipſo contempto. His etiam accedit ratio. Nam, vt ait Ariſtotel. primo Ethicorum capit. De idea Platonica. propter veritatem oportet etiã familiaria deſtruere: quia amico & veritate exiſtẽtibus, ſanctius eſt præhonorare veritatem. Sed nulla maior eſt veritas, quàm veritas diuini cultus. Ergo cùm pater, vel mater repugnant huic cultui, oportet deſtruere cum eis omnem familiaritatem, & negare paternitatem, facereque eis tanquam ſi parentes non eſſent. Si autem parentes non eſſent, eos accuſare atque occidere deberemus. ergo ſi repugnant cultui diuino, eos occidere debemus tanquam extraneos, & à fortiori eorum crimen hæreſis denunciare. Et confirmatur alijs rationibus adductis in hac ſpecie à Diuo Alphonſo Toſtato Abulenſi Epiſcopo in Deuteronom. capitu. decimotertio. quæſtione tertia. vbi ipſe fouet partem contrariã, imò quòd nullo modo filius poſsit patrem, ac matrem ad mortem, etiam ſi ſuaſerint ei colere Deos alienos, ſed eos relinquere debet, & non acquieſcere idololatriæ eorum. ibique per tres columnas & plures reſpondet ad argumenta contraria, & adducit plura pro parte negatiua, quòd filijs id non liceat. Et his pro Toſtato facit quod pulchrè refert Valeri. libr. ſecundo. de inſtit. antiquis. de Q. Fabio Maximo vltimæ ſenectutis, qui ad imperium Lectoris filij conſulis ſtatim ex equo deſcendit. Et quanuis aliqui, de quorum ignorantia dolendum eſt, præmiſſam concluſionem Toſtati tanquam erroneam mordent, & lacerant, ſed ne in meridiano ſplendore eorum inſipientia amplius errare eos faciat, ninisq; ſapiendo deſipiãt, legant tranſlationem Chaldaicam Deutero. 24. capit. quæ expreſsè idem dicit. Et Exodi. 32. vbi Deus iuſsit Leuitis pro idololatria occidere fratres & propinquos, non tamen patres. Et idem probatur gloſſ. in capitul. literas. verbo. de fratre. depræſumptio. Et pondera verbum, Non noui vos, relatum ex ſacro eloquio à prædicta gloſſ. nam non dixit, accuſa. Idem tenet Aſtenſ. lib. primo. titulo vigeſimoquarto. Alexand. Anglican. 3. part. titulo primo. Sed ſi aduertas, omnes rationes Toſtati ſe vertunt ad accuſationem parẽtum, non tamen quando interuenit Papæ, ſeu Inquiſitorum eius commiſsio, eſto, quòd non teneantur eos accuſare, teneantur ſaltem denuntiare hæreſim occultam patris: quæ dubitatio licèt omiſſa fuerit, tamen ex eius mente apparet idem reſpondendum fore, ibi. & in tertia regul. capit. decimo quinto. quæſtione decimaſexta. Et Ioſue. 7. capi. quæſt. 69. & Matth. 6. capi. quæſtione. 65. ad quartum. & quæſtione 66. & 79. & in cap. octauo. quæſtione. 67. & quæſtione. 69. In vxore, & filijs contrarium eſt firmandum, vt probat Abulenſis in Deuterono. 13. quæſtione tertia. Quibus non longè abeſt alia ratio pro parte quòd teneatur denuntiare & teſtificari aduerſus patrem hæreticũ, quia eſt crimen pernicioſiſsimum, & ſolet occultiſsimum eſſe, & ſic ſi filius ad id non teneretur, anguſtarentur probationes contra legem. quoniam. C. de hæret. & ſic cogi poterit. argumen. cap. fina. de teſtib. cogend. Tum etiam, quia in dubio timere debet excommunicationem latam ab Inquiſitoribus, & eum ſi id non aperiat, excommunicatum præſumere oportet. capit. cum tu. de teſtib. cùm etiam caſus excepti, & expreſsi à lege ex idẽtitate rationis extendantur. capit. cum dilecta. de confirmat. vtili vel inutil. cum ijs, quæ dxi ad Segur. in repetitio. l. primæ. §. ſi verò vxori. numero 119. ff. de acquiren. poſſeſſ. cùm talis extenſio ſit fauorabilis vniuerſæ reipublicæ orthodoxæ, ergo extendenda. Barto. in. l. quemadmodum. numero tertio. C. de agrico. & cenſiti. libro vndecimo. Item probatur ex conſtitutione quadam extrauagan. Federici Imperatoris, incip. Vt commiſsi. §. cæterum. approbata in capit. vt inquiſitionis. de hæreti. libro ſexto. quæ inquit, filium manifeſtantem hæreſim patris lucrari legitimam, & minimè confiſcandam eſſe. Facit. l. edicto. ff. de iure fiſci. ſi ergo datur præmium, oportet reipublicæ vt deferatur, & faciendo oppoſitum pœna multabitur. Ex quo infertur, filium cogendum eſſe, vt dicat teſtimonium aduerſus patrem, vel matrem in cauſa hæreſis, ex ſuprà dictis. Et quia ſeruus in ea cauſa cogitur contra dominum, ergo & filius, cùm æquiparetur ſeruo. vt in princip. Inſtit. quod cum eo. Et Inſtit. de his qui ſunt vel alien. iur. Et ius pœnale exorbitans loquens in ſeruo, locum habet in filio. gloſſ. in. l. ſi quis ſeruo. verbo. Corrumpi. C. de furt. quæ probat theoricam optimam, quòd quando duo caſus æquiparantur in iure antiquo, lex noua corrigens vnum caſum, etiam extenditur ad aliud ſimile. citat Laſo. in. l. prima. numero quinto. ff. de vulgari & pupillari. & in. l. rem quæ nobis. numero vigeſimoquinto. ff. de acquirenda poſſeſsione. vbi Ripa numer. ſecundo. Ioan. Bernard. Diaz. fol. 383. colum. tertia. Laſ. in. §. ex maleficijs. nume. trigeſimonono. de actionib. & alibi ſæpe. Sed argumentum iſtud ceſſat in patre, quia vinculo obedientiæ prouenienti ex lege diuina & naturali, ſecùs autem in ſeruo, cuius obedientia, & ſeruitus fuit ab hominibus inuenta, & ab eis facilè tolli potuit propter criminis enormitatẽ, & ſic extra ſuũ caſum trahi ex vi extẽſiõis nõ debet, cũ diuerſum vinculũ inſit. ¶ Cõtrariã verò partẽ, imò q; filius nõ poſsit pro crimine quãtuncunq; graui patrẽ accuſare, nec denunciare, nec teſtificari,

ſtificari, nec ad id cogendum eſſe, ex Toſtato vbi ſuprà Deutero.13. quæſt.3. & ex ijs quæ diximus conſtat. quem ſequitur doctiſsimus Hiſpanus Iacob. Septimaceñ. in lib. de inſti. catholi. ca.29. nu. 10. ad id referens bonas rationes, quas ibi videre poteris. quia text. ſacer Deutero.13. poſuit ſpecialiter vxorem viro accuſare poſſe, & è conuerſo virum vxori, & filios, & ſic de alijs quos diligimus. Cùm tamen parentes ſint de illis, quos in maximo honore tenemus poſt Deum, eius præcepto Exod.20. ſi illos intelligi voluiſſet, illos expreſsiſſet, cùm de illis maius dubium, quàm de omnibus alijs rationabiliter eſſe debeat, ſed eos non expreſſit, ergo ſunt excepti à præcepto filij: & quanuis de patre non inueniatur expreſsè prohibitum, tamen quia Deus dedit legem, ad quam nihil addere licet Deutero. 12. ad finem. Quod præcipio tibi, hoc tantum facito domino, nec addas quicquã nec minuas. Et Apocalypſis. 22. & Deutero. 4. 1. proſpexit. ff. qui & à quibus. Et ſatis cenſetur prohibitum, quod expreſſum non inuenitur, præſertim cùm leges pœnales potiùs ſint reſtringendæ, quàm ampliandæ. cap. odia. de regul. iur. lib.6. igitur pro huius partis confirmatione. Ad idem eſt Exod. cap.32. Occidit &c. & Prouerb.30. Oculum qui ſubſannat patrem, ſuffodiant eũ corui de torrentibus, & comedant eum filij Aquilæ. Suffragatur inſuper memorabilis maledictio Noe Geñ.9. vbi Cham iuſtè fuit maledictus, quia verenda patris ſui non operuit, ſed potiùs fratribus ſuis non erubuit foras nunciare. Præterea Deus Optimus Maximus in lege veteri & noua expreſsè præcepit, vt patrem & matrem honoremus, vt ſimus lõgæui ſuper terram Exod.20. Deuter. 5. Matth.15. nullibi tamen exceptum inuenitur oppoſitum, nempe, quòd filius patrem hæreticum prodat, in maximum patris dedecus, ac vitæ, facultatumque diſcrimen, atque iacturam. Confirmatur: nam nihil magis honorabile eſt poſt Deum, quàm nomen patris & matris. Nam Ariſto.9. Ethico. ca.4. parentes immediatè poſt Deum poſuit, ſcilicet dicendo, Dijs & parentibus non poſſumus retribuere æqualia, & hoc, quia pene infinitum bonũ eſt, quod à patre & matre recepimus, totum quod ſumus, nempe, eſſe homines: huic autem bono non poteſt æquiparari aliquod bonum alterum, quod ab aliquo alio inferiori agente præſtetur. Nam etiam ſi aliquis nobis omnes terrarum nationes in noſtra poteſtate ſubigeret, vel quodcunque alterum bonum quantuncunque magnum tribueret, non æquaretur beneficio paterno, quod recepimus ab eo, quãdo nobis per generationem eſſe communicauit. Et hoc, quia eſſe, eſt prima perfectio, & fundamentum omnium aliarum, cùm ſint aliæ bene eſſe, ergo iſta maior eſt, aliæ nanq; ſine iſta nõ ſunt, ita etiam cæteris ablatis eſt, ergo poſt Deum, qui eſt prima cauſa ad generationem, tenemur ſuper omnia. Deinde parentibus: nulli tamen poſt Deum tenemur ſicut patri noſtro. magis enim ei tenemur, quàm angelis & cæteris ſanctis: quia maius bonum ab eo, quàm ab iſtis recepimus omnibus ſub Deo, coram quo omnis creatura contremiſcit, & nullum nomen maioris reuerentiæ & honoris eſt, quàm nomen paternum, aut maternum. Ergo nullo modo licet prodere patrem, vt occidatur, nec vllo caſu manus ei impone re, occidere, vel ſubſannare, eſſet enim totam naturam deſtruere oppoſitum facere. Recedere ergo tenetur, quando in ſuam hæreſim damnatã vellet pater filium peruertere, aut fugere ab eo, non tamen accuſare, ſeu prodere. Et hoc ſufficit, vt præcepto Dei ſatisfiat. Quia crimen hereſis nõ tollit naturalia, eò quòd pater hæreticus ſit, ſed ad huc pater eſt: quò ſit, ſi pater hæreticus ſit in extrema neceſsitate, & alius catholicus, & non habeat vnde ſubuenire poſsit niſi alterum iſtorum, quòd potiùs tenetur ſubuenire patri hæretico, quàm alteri cuicunque catholico. glo. in cap.1. diſtin.30. citat Panor. in ca. ſi quis. & in ca. in eos. de hæreti. vbi ad fratrem carnalem data extrema neceſsitate extendit. & Arelat. dicens communem in tracta. de hæret. notabi.22. Ad idem de patre in fideli eſt glo. in capi. non ſatis. verb. Domeſticos. 86. diſtin. vbi Præpoſit. col.5. nu.20. multiplici ratione comprobat. Communem teſtatur in capit. cùm ſit. col.2. nu.2. de Iudæ. quanuis in foro contentioſo aliquot rationibus motus non exiſtimet communem opinionem tutam eſſe. Iacob. Septimacenſ. etiam communem dixit in tracta. De inſtitutio. catholicis. capit.29. nu.12. Ludo. Carreri. in practic. titul. De hæreticis. nume.167. Eſt. l. Regia hanc dubiam quæſtionem diſſoluens in titul. 23. parti. prima. l.8. incipien. *Dubda podria ſer.* Patri enim non ſubuenitur in quantum eſt peccator, id eſt, vt per hoc peccato faueatur, ſed inquantum homo eſt, id eſt, vt naturæ ſuſtentetur, quæ etiam impio debetur, & magis quàm fideli, patri exiſtenti in extrema neceſsitate. ex Thom. ſecunda ſecundæ. quæſt. trigeſima ſecunda. articul. tertio. & artic. nono. Natura quippe abhorret, vt filij ſint accuſatores parentum, quos abſque venia in cauſis ciuilibus in iudicium trahere, iura non permittunt. l. fina. de in ius vocando. §. pœnales. vbi latè dixi in lectio. Inſtitu. de actionibus. Denum aduerſus rationem, naturalemque inclinationem eſt, vt patres ſuos iudicibus filij denuncient, cui inclinationi, quicquid aduerſatur, peccatum eſt contrarium legi naturæ. Sanct. Thom. ſecunda ſecũdæ. q.133. arti.1. in corpore quæſtiõis. Præterea ſecundũ regulam naturalẽ vnuſquiſque

ſeipſum

seipsum conseruare tenetur,& contrarium faciẽs, punitur.vt.ff.de ijs qui sibi mortem consciue. l.9. titu.13.infrà hoc libr.octauo ordinamen.sed filius qui patrem prodit,seipsum prodit,punit,& accusat,sibique iniuriam infert, quippè cum persona patris & filij vna sit. l. ne cum filiofamilias. ff. de furt.ibi.Sed natura rei impedimento est.& vna caro dicitur pater cum filio. capitu. contradicimus. 35.quæstione tertia.gloss. in capitul. pœnitentia. de pœni.distinctione tertia.l.fina. C. de impube. & alijs substit.sed nunquam quis carnem suam odio habuit,sed nutrit & fouet, vt inquit Apostolus.Tum etiam,Non tibi dico,vt te prodas in publicum,nec apud alios te accuses. capitul.quis aliquando. de pœnitentia. distinctione prima.dixi in.l.secunda.gloss.prima.titul.nono. libr.secundo.suprà.Tum etiam,quia filius efficitur infamis, & sic,quanuis Catholicus, apud omnes habetur, & sibilatur, & sic bonum famæ amittit propter hæresim patris,ac proinde mortuus cẽsetur, cùm fama vitæ æquiparata sit. l. iusta. ff. de manu. & vindi.gloss.in capitul.vno delegatorum.de offic. delegat.Et Sapiens inquit Prouerb.17. Gloria filiorum,patres eorum.Et Ecclesiasti.3.capit. Gloria hominis,ex honore patris sui: & dedecus filij, pater sine honore. Et quòd efficiatur infamis, est text.in capit.secundo.de hæret.libro sexto, & latiùs in.l.tertia.titu.quarto. suprà hoc lib.octauo. disseruimus.Si ergo in seipsum venit pœna, cùm maxima patris pars in filio est, secundùm Picum in quadam ad Hermolaum epistola, indecens, & contra naturalem rationem esse videtur tenere opinionem huic vltimæ aduersam, vt filius in patre seipsum prodere teneatur,delictum eius reuelando:quia esset iugum nimis onerosum,'contra verum testimonium nostri Seruatoris, Iugum meum suaue est,& onus meum leue. Nec mouet ratio aliquorum,quòd filius patrem proditorem patriæ indicare teneatur,& oppugnatorem occidere liceat,Quia longè alia causa est, in qua filius cum patria se defendit, eamque à periculo liberat,quo vel momento perire poterat. Quod secùs est in hæresi occulta,quæ paulatim serpit, quæ si longiùs fuerit euagata,vt in exemplo fuit in multis etiam hæresiarchis fuit reuelata, & alij plures possunt,prout tenentur, eam reuelare. Filius autem si à patre cogatur ad suam idololatriam & infidelitatem trahere, tunc patrem relinquat, à cuius potestate hoc ipso liberatus est capit.secundo. §.fina.de hæret.libr. sexto. Demum si magnum reipublicæ detrimentum ex patris hæresi pararetur,quod vix contingere posse existimo,dum hæresis occulta est, posset filius eadem facere,quæ de patriæ proditore scriptum reliquit Cicero lib.officiorum.3.hoc verborum tenore. Quid si tyrannidem occupare,si patriam prodere conabitur pater,si lebitne filius? imò verò obsecrabit patrem, ne id faciat.Si nihil proficiet, accusabit, minabit, & ad extremum si ad perniciem patriæ res spectabit, patriæ salutem anteponet saluti patris. Hæc Cicero loco præmemorato.

Facit notabile fundamentum. Nam Romanus Pontifex in inhabilitate,quæ inest in teste, impedimento proueniens naturali iure, vt est in filio contra patrem,non potest dispensare,& ipsum habilitare,vt contra patrem ferre possit testimoniũ, ipsum compellendo generaliter per monitorias, seu particulariter.argumen.clemen. Pastoralis.§. cæterum.de re iudica.quia contra ius naturale & diuinum non dispensat.cap,fina.distinct.5.§. Sed naturalia quidem iura. Instit. de iure natur. gent. & ciuil.cap.literas.de restitu.spoliato.capit. fina. de consuetu.Et sic commissio Inquisitorum tributa à Papa excommunicandi omnes non reuelantes hæreticos, est tãtum intelligenda contra illos, qui impedimento iuris positiui in fidei fauorem possent aliàs compelli. vt in capit.in fidei fauorẽ. de hæretic.Secùs vbi quis est impeditus regulariter à iure,vt est filius.l.parentes.&.l.inuitis. C.de testib. Quæ regula cùm in isto crimine non habeat fallentiam in iure, imò sit vniformis iuri naturali propter præceptum Dei obedientiam & reuerentiam debitam parentibus generaliter est accipienda: tale enim præceptum quanuis generale debet restringi de habilitate, & ad casus iuri positiuo subiectos. Et casus omissus in materia pœnali,est habendus pro omisso, prout in cæteris casibus non habentibus eandem rationem & vim in iure cautum est.l.si cùm dotem.in princi. ff. solu. matrimo.l.commodissimè.ff.de lib. & posthum. cap.susceptum.de rescr.libr. sexto. cum pluribus citatis ab Andr. Tiraquell.de iure primogeniorũ. quæstione quadragesima.numer.190.versic. Trigesimus quintus casus.Et huic fundamento in expresso fauent verba Anchar.in capit.in fidei fauorem.de hæret.libr.sexto.column.prima. numer. primo.dicens. Secundò nota, quòd Papa potest testes minus idoneos habilitare, siue habiles reputare ad ferendum testimonium,& hoc verũ, quando exceptio contra testes causatur à iure positiuo, puta exceptio excommunicationis, criminis, seruitutis, & similibus: si verò causaretur à iure naturali, puta exceptio inimicitiæ, vel quòd testes careant sensu, & similes. ¶ Istas non videtur Papa posse auferre.argumen.clemen. primæ.de re iudica.& dixi in cap.primo. de rescript. suprà eod.libr.remittendo ad Barto. in.l.si filius. ff.de donatio. Et hoc probatur in capit. Per tuas. de simoni. vbi in crimine vult admitti testes criminosos,& alios minus idoneos,non tamen conspirato-

ſpiratores, & inimicos, qui de facili mentiuntur. vt.l. prima. ff. de quæſtio. Et hoc eſt, quod dicit text. hîc, ſi ex veriſimilibus coniecturis non falſa dicere præſumuntur, quaſi per admiſsionem teſtis inhabilis non ſit excluſa exceptio falſitatis, etiã contra dicta. Hactenus ille. Ad idem eſt quod not. Ioan. Andr. ad Specul. tit. De teſte. §. primo. verſic. Item quod eſt parens. & glo. prima. in principio. in.l. nona. titul. 8. libr. 2. for. legum. Si ergo præcepto iudicis tolli nequit regula, quòd filius deponat contra patrem, quippe cùm ſit cõtra ius naturale. vt Ioan. Andr. & Montalu. in dict. l. nona. glo. prima. in locis proximè citatis tenẽt. Credendum eſt, has cenſuras generales non obligare filios prodere parentes in crimine hæreſeos, per præmiſſa. Tum etiam, quia commiſsiones, & priuilegia cenſentur conceſſa ſine præiudicio iuris communis, nec in dubio cenſetur correctum ius commune, niſi expreſsè dixerit concedens. vt notat. in capitul. relatum. 1. de teſtament. l. generaliter. C. de rebus credit. in. §. in omnibus. ibi, non enim vt aliquid derogetur antiquioribus legibus, hæc prolata ſunt, ſed vt quid deeſſe eis videatur, hoc repleatur. Tum etiam, quia eſſet cõtra ius naturale & rationale. Tum etiam contra reuerentiam, quæ parentibus eodem iure pariterque diuino, vt oſtenſum eſt, omnibus de mundo debita eſt, ideo remitti non poteſt. l. alia. §. eleganter. ff. ſolut. mat. iunct. text. in capit. ſi diligenti. de foro competen. capitu. contingit. de ſententia excom. gloſſ. in. l. libertorum. C. de teſtib. & eſt ius prohibitorium. per gloſſ. in authenti. imo. C. de acti. & obligat. verb. parentibus. quæ ait legem prohibitoriam remitti non poſſe. Simil. gloſſ. in. l. à diuo pio. verbo. actionem. ff. de ritu nuptia. Baldus in l. ea quæ. numer. primo. C. de donatio. ante nupt. Felinus in capitul. cùm acceſsiſſent. numer. 7. de conſtit. Hippolyt. conſil. 131. nume. decimonono. Fernand. Loazes in tractat. de matrimonio regni Angliæ. 11. dubio prin. numer. 37. fol. 37. & fol. 71. colum. prima. Iaſo in. l. omnium. numer. octauo. C. de teſtamen. Andr. Tiraquell. in tracta. primo geniorum. quæſtione. 24. numer. nono. vbi citat plures concordan. ergo tale præceptum & ſi ſit generale reſtringatur ad teſtes habiles, & qui aliàs à iure communi poſſent compelli, non alio modo, & ſeruata forma denunciationis euangelicæ. vt notat gloſſ. in capit. in omni negotio. de teſtib. & etiam in crimine hæreſis ſit præponenda denũciatio euangelica, ſi peccauerit in te frater tuus. Matthæi. 18. videtur probari ex Apoſtol. ad Titum capit. 3. Hæreticum hominem poſt vnam & ſecundam correptionem deuita. Quam intellige in hæretico non pertinaci erranti ex ignorantia, non autem in hæretico pertinaci, nam iſte eſt accuſandus & denunciandus citra aliquam admonitionem euangelicam. Et in hoc eſt tenenda pro poſitio, quòd ſi quis nouerit etiam ſecretè aliquẽ eſſe hæreticum, & ex malitia errantem, tenetur, etiam non requiſitus, eum denunciare abſque prę uia admonitione. Facit, nam bonum commune præferendum eſt bono particulari. Eſt autem nõ ſolùm vtile, ſed valde neceſſarium reipublicæ ita denunciare: nam nulla poteſt eſſe peſtis pernicioſior Reipublicæ, quàm hæreſis crimen, hæc enim ex diametro pugnat cum religione omnium bonorum præſtantiſsima. Deinde citiùs ſerpit, & necat ad modum veneni: quia animæ operationes velocioreſ ſunt. In re igitur tam periculoſa opus eſt præſentiſsimo remedio: nihil enim prodeſſet ſecreta admonitio, ſed magis obeſſet. Nam præterquam quòd hæretici nulla ſperatur correctio, ipſe monitor periculo ſeſe exponeret grauis odij & inimicitiæ, ſi incorrectum poſtea accuſaret, & cum haberet notitiam denuntiatoris, vel teſtis faciliter deludere poſſet veritati, proponendo repulſam inimicitiæ, vel aliàs contra eum. Nec etiã eſt fides adhibenda tali hæretico, etiam ſi millies emendationem promitteret. Solet enim hoc hominum genus ad mentiendum eſſe promptiſsimum, vnde veriùs putandus eſſet talis fraude & dolo promittere, quàm ex animo. Hæreticus enim pertinax certiſsimè paratus eſt contradicere veritati & diſciplinæ, tantum ab eſt, vt ſit paratus corrigi, aut emendari. Vnde Prouerbiorum decimoſeptimo. Expedit magis vrſę occurrere raptis, quàm fatuo confidenti in ſtultitia ſua. Vbi gloſſa. Facilius erit ſanctis doctoribus furori generalitatis occurrere, raptis ad ſe populis aliquibus, & à beſtiali eius ferocitate, ad fidei pietatem conuerti, quàm hæretico confidenti in ſui dogmatis perfidia. talis nanque ſubuerſus eſt, & delinquit, cùm ſit proprio iudicio condemnatus. Apoſtolus ad Titum capitul. tertio. vbi vide gloſſam. Et poſt eum Diuus Chryſoſtomus ait. Nempe illic de his loquebatur, de quibus corrigendis ſupererat ſpes, ac de his, qui ſimpliciter reluctabantur, non aduerſandi affectu, ſed ſtudio veritatis diſcendæ. Vbi verò manifeſtus fuerit omnibus, & perſpicuus aduerſarius veritatis? Cur aerem cædis? Et etiam Theophilactus inquit. Quo pacto alibi dicitur. Ne fortè illos Deus ad pœnitentiam adducat? Ibi quidem facit mentionem eorum, qui emẽdationis ſpem aliquam præferunt. Hic verò incorrigibilem dicit hæreticum, & vndiquaq; adeò diſtortum, & tam varijs & multiplicibus modis implicatum, vt ſeſe nequeat ex his explicare, ſed per ſe ſit condemnationi adiudicatus, id eſt, qui nullam habeat erroris ſui excuſationem. Quippe cum nec illud poſsit prætendere, ſeſe à nemine fuiſſe

fuisse admonitum, vel ad veritatem instructum. Hæc ille. Item facit, quia huiusmodi crimen tale est, vt citissimè corrumpat rempublicam, experientia ipsa satis comprobat, & Apostol. non tacuit, cùm ad Timotheum. secunda. capitulo secundo. ait, Prophanà & vani loquia deuita, multùm enim proficiunt ad impietatem, & sermo eorum vt cancer serpit. vbi glossa. interlinealis. prophana verba, vt hæreses. Quo loco etiam Theophilactus ait, Violentum est hoc malum. Quippe cui mederi nullo pacto potest. Quidam enim vniuersa deuastant, nec corrigi possunt. Cancer siquidem morbus est: qui & circunjecta, & propinqua depascitur. Et Chrysostomus. Cancer morbus vtique horrendus, & qui medicina contineri nequit, sed omnia indies corrumpit, ac perimit, ideo nullum remedium valet adhiberi.

¶ Ostendit autem eos per hoc corrigi, emendarique non posse, qui sponte à veritate aberrauère. Item etiam comprobatur, quòd admonitio nulla debeat procedere ad denunciandum, & accusandum hæreticum occultum, qui ex malitia & pertinacia est in crimine, nam communis est omnium doctorum sententia. Quod cum peccatum secretum est in damnum reipublicæ temporale, vel spirituale, præsertim si sit periculum in mora, statim debet nunciari, prætermissa admonitione, quòd de ipsa admonitione nullum spere tur commodum.

¶ Quam sententiam his & alijs fundamentis nouissimè comprobat religiosissimus frater Bernardinus in tracta. De correctione fraterna. conclusio. sexta. propositione. 6. folio. 185. columna prima. & sunt de mente Panormita. in capitulo. nouit. numero quadragesimoquarto. de iudi. quòd non requiratur monitio in crimine hæresis, cùm ex monitione nullus effectus bonus correptionis speratur. ergo pro prædictis. Item suaderi potest ex Deuteronom. decimotertio. vbi strictè Deus Optimus Maximus præceperat. Si quis suadere, ait, voluerit, siue consanguineus, siue propinquus siue amicus sit, vt adores Deos alienos, & te ad idololatriam prouocauerit, nõ parcat ei oculus tuus, vt miserearis & occultes eum: & post te omnis populus mittat manum, lapidibus obrutus ne cabitur. Et iterum Deuterono. decimoseptimo. Vbi aduertendum est, quòd loquitur de peccato etiam occulto, de quo propter periculum, & enormitatem criminis, nullam fieri vult admonitionem: quare non immeritò ius canonicum receptatorem hæreticorum habet de hæresi esse suspectum, & purgatio ei canonica indicitur, in qua si defecerit, iure puniri potest vt hæreticus, eo quòd hæreticum non prodiderit, vel denunciauerit. Idem est iudicium secundum ius ciuile, de eo, qui proditorem ciuitatis occultauerit, vel celauerit latronem. Quibus consonat Diui Augustini testimonium ad Casulanum. Qui veritatem, ait, occultat, & qui mendacium dicit, vterque reus est: ille, quia prodesse non vult: iste, quia nocere desiderat. Nec etiam obstat autoritas Pauli ad Titum. capitulo tertio. suprà citata, quæ vult hæreticum prius admonendum fraternaliter. Quia, vt dixi, loquitur, quando non ex malitia, neque pertinacia constat dubium esse in fide, & paratus est corrigi, qui adhuc non est dicendus hæreticus, vt probaui suprà libro primo. in titulum primum. super rubri. in glossa prima. Secùs de pertinaciter dubitanti, qui hæreticus formatus est capitulo primo. de hæret. Vel est dicendum, quòd loquitur autho ritas Pauli non ad vniuersos, seu quoscunque homines, sed tantum ad Prælatos, vt erat Titus episcopus, ad quem verba sua direxisse constat, ad quem ratione prælationis Episcopalis & officij hæreticum corripere, & per excommunicationis censuram deuitare.

¶ Vnde verbum illud, deuita, significat, id est, fac deuitari ab alijs, ne per eum cæteri inficiantur. vt Nicola. Lyranus, & D. Thomas exponunt. Loquebatur ergo Apostolus ibi de correptiõe à præpositis facienda, quorum interest hæreticos primò admonendo, & obiurgando corripere, deinde si corrigi noluerint, ab ecclesiæ communione separare. Cæteris alia profert dogmata. prima ad Corinth. capitulo quinto. Si is, inquit, qui frater nominatur inter vos est fornicator &c. aut idolis seruiens, cum eiusmodi nec cibum sumere. Quasi diceret, Ab homine hæretico, qui nomine tãtum frater est, opere autem idolis seruit, omnino caue te, nec aue dixeritis. Et notat Bernardinus Areualensis in dict. tract. De correptione fraterna. foli. 192. col. 1. concluſ. 6. propoſit. 6. Ex quibus iam licet (præmissa correctione ecclesiæ Romanę) colligere conclusionem, excommunicationẽ generaliter prolatam ab Inquisitoribus hæreticæ prauitatis cõtra nõ reuelãtes hæreticos, ex vi iuris, nec ex eorũ intẽtione cõprehẽdere, nec extẽdi ad filios. Colligitur secũda, Correptionẽ euãgelicam minimè necessariã esse, sed opus est, q̃ statim hæreticus contumax denũcietur, & accusetur. Tertia assertio erit, Romanũ Pontificẽ posse statuendo declarare & interpretari ius naturale & diuinũ vt etiam filius teneatur prodere patrem hæreticum, cum sit causa fidei, & status totius reipublicæ, & odium criminis, ex his, quæ Ioan. Andr. & Panor. notant in capitul. literas. de resti. spoliat. Igitur ex præmissis constat dispositionem nostrę legis iuridicam ac sanctam esse. Ad idẽ. l. 2. & ibi Montalu. titulo, 9. patti. 7.

la carcel publica con prision por veynte dias: o pague al padre o a la madre seys cientos marauedis d̃ los buenos[a] que son seys mil marauedis desta moneda: qual pena destas el padre o la madre mas quisieren[b]: y destos seys cientos marauedis: sean los doziẽtos marauedis para el accusador.

¶ *Ley. II. Delas penas delos que injurian a otros.*

QValquier que a otro denostare[c]: o le dixere

a ¶ *Seyscientos marauedis delos buenos.* Adidem. l. 1. titulo quinto. supra isto libro octauo. vbi vide quæ notaui.

b ¶ *Mas quisiere.* Nota in pœna huius legis electionem esse creditoris, & non debitoris: quanuis regulariter in alternatiuis debitoris sit electio. text. vbi glossa. in verb. electio. in. l. plerunque. ff. de iur. doti. Bart. in l. si duo rei stipulandi. nu. 1. ff. de verb. obligat. Angel. in. §. huic autem. nu. 4. Insti. de acti. vbi Iaso nu. 6 l. 39. titulo. 14 parti. 5. Quid in pœnis tradit Bartholo. Cæpola, Veronensis in rep. l. si fugitiui. num. 58. & 64. C. de seruis fugitiu. Roman. singu. 133. Ange. in tract. De maleficijs. verb. quas si non solueret. nume. 5. fol. 288. secundum paruam impressionem. l. aut damnum. §. proinde. ff. de pœn.

¶ *Lex Secunda.*

¶ Ista. l. 2. est hodie alterata in pœna pecuniaria vt habetur nouissime in. l. 2. titulo. 10. libr. 8. recopil. cuius tenor talis est *qualquier que a otro.* &c. Vnde quia in conuicijs seu in genere iniuriarum nõ est alterata ideo per singula verba ea quæ de iure annecti possint, ex planabo, nam vt inquit Vlpian. in. l. Item veniunt. §. præter hæc ad fin. ff. de pet. hæred. aptanda est igitur singulis verbis Senatus Consulti congrua interpretatio: ideo primũ se offert verbum illud.

c ¶ *Denostare.* Similem legem habes in. l. 2. titulo. 3. *Delos denuestos y deshonrras.* libro quarto. for. legũ. vbi est videndus Montalu. in sua glossa. vbi in gl. 1. declarat verbum, Gafo, nam ex dicto apertè cõstat iniuriam ei esse illatam. argum. capituli primi. de præsumptio. Et cùm quis animo iniuriandi Petrum ei dixit aliquod cõuicium, siue verum, vt Gaffus, leprosus, & huiusmodi, siue falsum sit, vt quia non cadit verbum nec conuicium in iniuriato, vt quia dixit, Tu es leprosus, spurius, Iudæa, meretrix, cornutus, vel huiusmodi, tenebitur actione iniuriarum, cum iniuriosè obiecit, & non ex aliqua iusta causa. Henrric. in capitul. si culpã. distinctione prima. de iniur. Quod reputat notandum glossa prima. in. l. secunda. titulo tertio. libr. quarto. for. legum. Et idem glossator, qui est Mõtalu. in. l. prima. verb. *y quisiere demostrar.* titulo. 9. part. septima. Et sic erunt limitandæ opiniones, quæ dicunt non habere locum actionem iniuriarum, cum dicens iniuriam velit eam probare, & probet, vt habetur in dict. l. 1. versiculo. *Pero si aquel.* cũ distinctione de qua latè actum fuit in glos. istius tituli in rub. Nam dicens verbum infame contra aliquem, debet id dicere non ad æmulationẽ & opprobrium proximi, sed ex causa, vt reipublicæ consulatur, si interfit, & sic per d̃nunciationem, vel accusationem coram iudice cõpetenti, & sic ex iusta causa, & iustè. iuxta illud, Quod iustum est exequeris. Vel si non est delictum punibile, nempe, quia scis esse leprosum, dicas amico secretè, vt euitet conuersationem eius, ex qua posset ei malum contagionis contingere, vel si est malum pestilentiæ, vt nunc grassatur in regno Aragonum, & apud nostrates in episcopatu Calagurritano, manifestet hominem infectũ tali infirmitate apud iudicem, vel apud eos, quibus nocumentum afferre posset communio, nisi eũ vitarent, & sic ex charitate procedat, & nõ animo iniuriandi, & cũ causa iusta, & tunc si probet, non tenetur actione iniuriarum, quia verũ dixit ex iusta causa, & non animo iniuriandi, & sic cessat dolus, & iniuria, eiusq; prosequutio, cùm ex affectu facientis iniuria consistat. l. illud relatũ. ff. de iniur. c. illud. 15. q. 1. Quo fit, quòd dicens spuriũ, vel filium clerici alicui, vt bona patris clerici non possit obtinere, vel indignũ & incapacem, si hoc probet, ne familia legitimorum, seu fiscus defraudetur, nõ tenebitur actiõe iniuriarũ, imò præmio esset afficiendus, cũ ex causa iusta objecerit, & probauerit. l. edicto. & ibi glo. verb. Capere. & verb. partem. & verb. probasset. ff. de iur. fisc. Facit. l. tertia. §. vtrùm. ff. ad Syllanianum. De quo tex. agit Pet. Gerard. singul. 13. & 79. Iason. in. l. 1. num. 13. C. de sac. sanct. eccles. & in. l. si filius fam. colum. 2. ff. si cert. peta. & Hippoly. in practi. crimi. §. Aggredior. nu. 58. vbi dixerunt solennem, & iuris meliorem esse. ad idem. l. quisquis. §. fi. C. ad leg.

ad leg. Iul. maiesta. vbi pœna remittitur, & præmium conceditur ei, qui factionis in Principem commissæ etiam in committendo particeps erat si ab exordio initæ factionis conspirationem detexit. Si verò serò, quia ad actum coniuratio, seu conspiratio deducta est, incognita tamen detexit

re gafo : o sodome-

tico [a] : o cornudo [b] :

veniam consequitur, licet etiam factione vsus fuerit, Not. Igne. in. l. 3. §. si ex stipulatu. numer. 6. ff. ad Syllanian. Et hoc totum inductum est fauore publico, quod etiam in obseruatione legum vt est. l. 22. titulo tertio. libro primo. ordin. & l. 9. Taur. vigere non est dubium. Ergo si spurium incapacem & indignum dixerit eo animo, vt non consequatur contra dispositiones Principum legatum, seu hæreditatem, si probet dictum suum, iniuriosus non est putandus. Idem si eum Gaffum seu leprosum dixerit. Si verò dixerit spadonem, claudum, gibbosum, cæcum, vel huiusmodi, cùm hæc verba ad nullam causam dirigi valeant in vtilitatem alterius, seu reipub. nisi ad iniuriam, et si dicat verum, erit puniendus. Inhumanum & iniuriosum est alienos defectus detegere. Cyn. in. l. si non conuicij. C. de iniur. l. 2. circa mediũ. C. quando & quibus quarta pars debea. libr. decimo. Mõtalu. in. l. prima. titulo. 9. part. 7. Idem erit dicendum si sine causa, vel cum causa infamet aliquem de paupertate, & nõ probet, nam ei tenetur actione iniuriarum. Quia nihil tam inhumanum est. &c. vt habetur in. dict. l. 2. Tenet Angel. per tex. ibi in. l. priuilegia. ff. de priuileg. credito. & in. l. si verò. ff. qui satisdar. cogant. Quo fit, quòd dicens alicui Iudæum post baptismi susceptionem, mentitur, & ei tenetur actione iniuriarum, nisi ei probet in perfidiam Iudaicam adhuc esse, fortè, vt Mauri, qui, vt dicitur, solum nomen habent post baptismum in aliquibus locis, & in sua infidelitate persistere, minimè verentur. Nam isti infideles sunt. & multò peiores, qui cùm agnoscant semel veritatem, & amplexati fuerint per sacrum baptismum retrocedunt, nam non est aptus regno Dei mittens manum ad aratum, & respiciens retro. capitul. magnæ. de vot. gloss. & ibi est text. in capitulo. Quidam. de apostatis. Qui autem dicit Iudæum, ei qui nunc est fidelis, & Christianus, et si fuerit de genere Iudæorum rectè mentitur, & se mentitum fuisse publicè recantare oportet secundum dispositionem nostræ legis. & l. secundę. titulo tertio. libro quarto. foro legum. Et huiusmodi nomen non est permittendum omnino, nec opprobrium aliquod eis fieri ex eo, quia ex genere Iudæorum sint, si sunt boni, & Christianæ religioni fideles, ideo an isti tales possint & debeant admitti ad officia & dignitates reĩ publicæ Vide distinctionẽ per fratrem Anton. de Cordoua in suo libr. quæstionario. quæstione 54. pagin. 432.

a ¶ *Sodometico.* Maximum conuitium, & iniuriam inducit istud verbum. Qđ constat ex grauitate culpæ, infamiæ, & pœnæ, quæ aduersus delinquẽtes statuta est in iure. tẽdit enim in maximam offensam Dei, & naturæ: & grauius crimen est cæteris, præter hæresim capitul. adulterij. 35. quæstione septima. ibi, Sed omnium horũ est pessimũ, quod contra naturam fit. & in capi. flagitia. eadem causa & quæstio. Collect. in cap. inquisitionis. prima columna. de accusat. Optimè agit de hoc delicto Anton. Gomez. in. l. 80. Tauri. numero. 32. Ergo cùm falsum fuerit, meritò tenebitur palinodiam recantare, & dicere se mentitum fuisse, vt restitutio famæ fiat innocenti. De hoc crimine, eiusque pœna, alibi erit sermo.

b ¶ *Cornudo.* Dicens cucurbitam marito, directè grauiter offendit eum, & in consequentiam vxorem cùm necessariò innuat vxorem esse meretricem, & sic vterque poterit pro suo iure, & pro conseruatione sui honoris agere contra dicentem tale verbum, vt palinodiam recantet, dicendo se mentitum fuisse, vt in hac lege cautum est nam hoc ex communi intellectu hominum deducitur, & sic vxor agere poterit, quanuis maritus desisteret ab agendo pro sua iniuria, vt inferiùs dicetur.

¶ Et non solùm procedit, cum dixit directè, sed etiam per verba hoc denotantia ex communi intellectu loquentium in tali loco, vt in nostra Hispania intelligitur, cùm dicitur coniugato, Tu es bonus vir, nam intelligitur, quia dissimulat vxoris adulterium, & patitur: ideoque idem erit dicendum, cùm hæc verba idem importent. ex Cardin. in capitulo. ex literis. de consuet. vbi dixi in lectione ordinaria isto Anno. 1563. Quia verba secundùm communem intellectum hominum sunt intelligenda. capitulo ex literis primo de sponsalibus. quem dixit valde notab. Nicol. Euerard. in locis legalibus. capitulo septimo. loco ab opinione vulgi. Felin. in capitulo. per tuas. numero quinto. de probatio. & in capitulo. cùm tu. numero decimoquinto. de testib. & in capitulo. permittimus. de sententia excommunica. Iaſ. in. l. tertia. §. Nerua filius. numero vndecimo. ff. de acquiren. poſſ. & in. l. ſtipulatio iſta habere. §. hæc ſtipulatio. numero octauo. ff. de verbo. obliga. Ioan. Neuiza. conſi. 92. Plura iura adducit Tiraquell. in tract. de retract. libro primo. §. ſecundo. gloſſa prima. numero. 5. Sed vſus loquendi

est dicere, quòd patitur mulieris adulterium, & sic quòd est leno, cùm de adulterio non indignatur, præsumitur talis, vt probat Thom. Ferraren. caut. 14. numero sexto. citat. l. mariti lenocinium. in princ. ff. de adult. Ioann. Neuizan. in sylua nuptiali. libro primo. numero trigesimoprimo. Et hoc per consequentiam deducitur clarè ex vulgi opinione, cuius sensus sequendus est in interpretatione verborum. text. in cap. vnic. & ibi glossa. verb. Eloquutio. de iniur. libro sexto. gloss. in capitul. propterea. de verbor. significa. ¶ Ex quibus etiam potest deduci, quòd non solùm ad instantiam viri, qui expressè, seu tacitè ex communi vulgi opinione est iniuriatus verbo inhonesto, Cornudo, vt recantet palinodiam, & dicat se mentitum fuisse, sed etiam si maritus desistat à querela, vxor pro suo interesse & iniuria agere poterit ad idem, etiam marito repugnante. Constat: nam eo ipso quòd iuiuria fuit facta marito, dicendo ipsum cucurbitam, seu lenonem vxoris, per necessariam, & non absurdam consequentiam infertur iniuriam ei esse illatam, cùm deducatur meretricem esse. Et sic est propria iniuria ipsius mulieris. cùm sit infamata de graui crimine apud maritum, & apud alios, & sic pro suo honore conseruando, qui magis æstimatur, & eius bonũ, quàm diuitiæ multæ: & eius amissio, vitæ ammissioni corporalis comparatur. l. iusta. ff. de manum. & vindict. glossa. in capitulo. vno delegatorum. in glossa prima versicul. Idem esset si alter efficiatur infamis. de offic. delegat. Optima. l. quarta. titulo decimotertio. part. secunda. Igitur cùm iniuria, propria sit agere poterit etiam si resistat maritus. argu. l. Papinianus. in princ. ff. de inofficio. testam. in illis verbis, iniuria ipsius filij est. Item, quia iniuria ista cum pluribus lædat, pluribus dari oportet. l. prima. §. Idem ait. ff. de iniur. vbi Vlpianus Iurisconsultus ait, Ex vna iniuria interdum trib⁹ oriri iniuriarum actionem, nec vnius actionem, per alium consumi, vt puta, vxori meę, filiæ familias iniuria facta est mihi, & patri eius, & ipsi iniuriarum actio incipit competere. Cùm ergo ex vna iniuria & ictu verborum resultent plures, meritò vxori, quæ non remisit, non obstante dissimulatione & remissione viri, & eo inuito competere debet actio iniuriarum, & tenetur iniurians se mentitum fuisse profiteri, cùm ipsa sit casta fidelis, & non meretrix. Tum etiam, quia præsumptio adulterij multas discordias inducere solet tam respectu mariti circa vxorem, quàm filiorum, qui etiam ex falsa impositione, & præsumptione solent haberi pro spurijs, & vulgari opinioni pro filijs adulteræ, & de hoc multoties improperari solent, vt experientia docuit, fit etiam agnatis & cognatis iniuria & infamia propter malum nominis consanguineæ, seu affini infamatæ, & consorti. l. lex Cornelia. & ibi doct. ff. de iniur. Bartol. in. l. cùm scimus. numero quarto. C. de agricol. & censit. libro vndecimo. Hippolyt. latè in consilio. 68. columna prima. numero secundo. Robert. Marant. in speculo aduocato. 6. part. numero. 58. pagin. 306. columna secunda. vbi probat, quòd remissione offensi, consanguineus, vel affinis poterit accusare criminaliter offendentem: quia iniuria redundat in omnibus de cognatione.

¶ Igitur maiori cùm ratione vxor agere poterit, cùm verè, & per consequentiam necessariam sit appellata adultera, & meretrix. argumento. l. sin autem. §. sed & is. ff. de rei vendica. in illis verbis, Non est absurdum per consequentias dolum præteritum deduci. Confirmatur: nam quando quid fuit factum ad inuidiam alicuius, tenetur ei iniuriarum actione. l. item apud. §. hoc edictum. ff. de iniur. vbi inquit Angel. Nota bene contra illos, qui vtuntur veste lugubri, etiam in improperium amici sui infamiam passi, aut aliam detestabilem iniuriam. Concordantiæ sunt in glossa. & l. vestem. ff. eod. vbi in iniuriam alterius non licet sordidam vestem deferre, aut capillum submittere. vbi idem Angel. notat illum tex. contra illos, qui dicunt contra notoriè damnatos, me tædet de tali condemnatoria contra te lata, & hoc modo reproperant, vt fatetur se vidisse aliquos facere. Ecce ergo, quòd iniuria infertur non solùm directè, sed etiam per æquipollens, & indirectè. Et idem si fuisset cum aliquo, & dixisset, Ite in pace, quia in meo genere non sunt Iudæi, Mauri, Sodomitæ, meretrices, latrones, vel huiusmodi: nam vult dicere ex necessaria consequentia, & communi vulgi intellectu, quòd sunt in genere, cum quo loquitur hæc vitia, quæ per ista verba denotantur illata per viam iræ, iniuriæ, & improperationis. & sic agere poterit actione iniuriarum, secundùm Lucam de Penna. in. l. errat. columna secunda. versicul. Postquam autem. C. de Castrẽ. pecul. libro decimosecundo. Boeri. consi. quarto. columna tertia. versicul. Et idem si quis dicat alteri. numero decimoseptimo. adduco text. in. l. Item apud Labeonem. §. cui non sine. ff. de iniurijs. vbi si conuitium non fit certæ personæ, non punitur, tamen secundùm Bartol. ibi, si apparet quòd diceret de aliquo, licèt eum non exprimeret, vel si diceret de aliquo, & intelligeret de alio, & hoc apparet, punitur. & ibi tenet Angel. & Alberi. Idem Alberic. libro secundo. statuto. quæstione. 209. Non enim curandum in quo quis loquatur, sed in quem intentio dirigatur, vt habetur in. l. cùm pater. §. donationis. ff. de lega. 2. Et verba, quæ in effectu sunt singularia, & in præiudi-

iudicium singularis personæ resultant, quanuis generaliter proferantur ab statuentibus, ille, in cuius odium resultat particulariter, & est statutum conditum, ab eo poterit reclamare, & appellare. Deci. consil. 361. nu. 7. Faciunt optimè notata à Bal. in. ca. cùm ordinem. colũ. fin. nu. 26. de resc. Cùm ergo hæc verba, Cornut⁹, Bonus homo, vel huiusmodi relata ad vnum indiuiduum, quod est vxor, nec ad alterius iniuriam possint referri, absque dubio, meretricem dixit, ac legis huius pœna erit puniendus, & est conuitium impudicum in matrem familias, seu vxoratam mulierem, & grauem iniuriam infert, & tales grauiter sunt puniendi. vt not. Angel. per tex. ibi in. l. non solùm. §. quanquam. versic. in textu ibi conuicium. colum. 1. ff. de iniur.

o traydor[a]: o hereje: o a muger que tenga marido puta[b]:

a ¶ *O traydor.* Maximum crimen est aleuosiæ, seu proditionis vitium, ideoque obijciens tenebitur illud probare, præsertim si sit in rempublicam, vel in regem, quo probato, honorem, & præmiũ consequetur: sin verò non probauerit, læso & iniuriato tenebitur pœna huius legis se dicere mentitum fuisse: & inspecto loco, tempore, & qualitate personarum tam iniuriantis, quàm iniuriati, iniuriæ pœna arbitranda erit à iudice. Sed quid erit, si probet proditorem fuisse, licèt iam indulgentia Principis fuerit remissum crimen aleuosiæ & proditionis? Videtur quòd sit puniendus, cùm pœna sit imponenda, attento statu temporis cõmissi delicti, quo tempore non erat proditor, nec aleuosus. argumen. text. in capitul. eam te. de rescrip. cap. ferrum. 50. distinction. Ergo cum dixit conuicium graue, & animo iniuriãdi, nec ex ipso fuit causa iusta inferendi, meritò etiam si probet olim fuisse proditorem, tenebitur actione iniuriarum. per ea, quæ dicta sunt in principio huius tituli. ante. l. primã. in rubri. maximum enim delictum attribuitur ei, cui proditio impingitur: nam proditionis pœna, ipsum, eiusque honorem, famam bonam, & posteros maculat. Facit tex. in. l. quisquis. C. ad legem Iuli. maiesta. l. proditores. ff. de re milit. Andre. Alciat. in tract. de duello. in titul. quæ exceptio. repellant prouocant. Hieron. Gigas de crimi. læsæ maiesta. titul. De proditoribus. pagin. 373. quæstione prima. eum multis sequ. Plura de proditoribus, & qui sint, declarat. ¶ Item probatur. Nam restitutus à Principe, ampliùs dici non potuit proditor Regis, vel huiusmodi, cùm Princeps de inhabili possit eum facere habilem. l. quidam consulebant. ff. de re iudicat. l. secũdà. C. de crimi. sacrileg. restitutio enim omnem maculam tollit, vt voluit Andr. in capitulo primo. §. præterea. columna quinta. quæ fuit prima causa benefi. amitt. & in capitulo primo. de Vasallo decrep. æta. Matthæ. de Afflict. in dicto. §. præterea. in versi. in glossa tertia. numero. 98. Hierony. Gigas vbi suprà. quæstione septima pagin. 381. Confirmatur ex. l. Imperialem. §. illud & ibi glo. C. de secund. nup. l. quod ita statutum. ff. de ædilit. edict. l. non omnis. §. à barbaris. ff. de re militar. Veruntamen si dixerit aliquis tali restituto, Tu fuisti proditor, actione iniuriarũ minimè tenebitur, vt dicit Isernia in dicto. §. præterea. & Matthæ. de Afflictis vbi suprà. Vnum tamen est memoriæ dignum, quòd si quis dicat restituto quod est proditor, & velit cum eo pugnare, dicens, quòd vult probare quòd est proditor, talis restitutum ad duellum iniustè prouocaret: quia facta restitutione amplius non est proditor, secundum Iac. de Castillo in tract. De duello. lib. 4. capitulo septimo. & Hieron. Gigã. in dict. quæstione septima. ad fin. Sic ergo dicens alicui eum esse proditorem, tenetur dicere se mentitum fuisse, vt hic. l. 8. titul. 3. part. 7. l. 2. & ibi dixi in glo. 1. titul. 9. libro quarto. suprà in priori tomo horum Commentariorum ordinat.

b ¶ *Marido puta.* Adde quæ dixi suprà in gloss. verbo. Cornudo. Intellige hanc legem, etiam si obijciens vxori verbum iniuriosum adulterij, dicens eam meretricem, vellet probare, non excusatur ab iniuria, nisi probasset insimul, quòd maritus erat sciens, & patronus turpitudinis, quia aliàs non est in causa delicti, nec in pœna, cùm postquam fuerit sciens, ipse solus potest adulteram vxorem accusare, attenta. l. tertia. titulo septimo. libro quarto. foro legum. Ergo alius non poterit infamare matrimonium: & cùm dixit conuicium sine iusta causa, sed animo iniuriandi, et si probet eam meretricem, seu adulterij crimẽ commisisse, tenebitur ratione infamationis, cùm maritus potuit eam corrigere, & correctam admittere sine culpa. capitu. inter opera. de sponsa. Quanuis in hoc articulo dubitet Gregori. Lopius in. l. prima. titulo nono. parti. septima. Quia interim quo erat crimen secretum, non debito modo, & prout debuit, corripuit, sed iniuriam voluit facere marito & vxori, vt vides, & sic eis actione iniuriarum tenebitur per legem hanc, quæ generaliter conuiciantem mulierem nuptam punit.

¶ Itidem etiam ampliatur locum habere dispositionem huius legis in eo, qui dixit meretricem alicui mulieri, quæ tempore conuicij erat bona, quanuis velit ostendere antè fuisse peccatricem: nam post pœnitentiam non est ampliùs de præterito vitio vituperanda, sed quia correcta &

bona laudanda: cùm ergo tempore obiecti conuicij, quod in delictis inspicitur. l. 1. ff. de pœn. est nupta, & non meretrix, nec adultera. ca. ferrũ. 50. dist. mentitur obijciens conuicium, ac proinde, se mentitum fuisse publicè fateri debet, iuxta huius legis formã, & ordinaria pœna erit castigandus, cũ tempus præsens consideret, dicendo (*o a muger que tenga marido, puta*) quanuis etiam in hoc dubius existat Gregorius Lopez in. l. 1. in glo. mag. ad fin. Aliasquęstiones circa huius legis interpretationem sunt videndæ in. l. fina. tit. 1. lib. 1. ordina. suprà. & in. l. 2. titul. 9. lib. 4 ordinam. in glo. 1. Quæri etiam potest vtrùm pœna huius legis locum habeat, cùm quis meretricis vitium mulieri desponsatæ per verba de præsenti obiecit? Et est dicendum locum habere, cum verè sit vxor, quia consensus & non concubitus facit matrimoniũ. l. nuptias. ff. de regul. iur. capi. ex publico. de conuers. coniugat. & quæ notaui in. l. 1. titu. 1. libro. 5. suprà. l. 82. styli. cuius verba sunt. *Otrosi en las penas que manda dar el fuero por calumnia de muger casada, essas mismas se entienden por la que es desposada por palabras de presente.* Vtrùm autem Clericus, seu nobilis teneatur palinodiam recantare, & se retractare? Respondendum est, quòd non, vt dixi in. l. fi. tit. 1. ad fin. lib. 1. ordina. & latiùs in. l. 1. glo. 1. vers. Præterea in hoc est clericus priuilegiatus. col. 113. cum duobus seq. tit. 3. eod. lib. 1. ordi. Petrus à Plaça in Epitome De delictis. ca. 1. nu. 22. & dominus Antoni. Menesius in. l. 1. nu. 9. C. de iur. & fact. ignor. Et ista pars practicatur, et si plures velint, ꝙ teneatur nobilis, seu clericus seipsum retractare,

desdigalo[a] ante el alcalde : y ante hombres buenos : o al plazo que el alcalde le pusiere: y peche trezientos sueldos [b] : la meytad para nos : y la otra meytad al ꝙxoso : y si dixere otros de nuestos desdigase ante el Alcalde y ante hombres buenos y diga que mintio en ello. E si hombre de otra ley se tornare Christiano: y alguno lo llamare tornadizo : peche diez mil marauedis[c] al rey y otros tantos al querelloso: y si no tuuiere de que los pechar peche lo que tuuiere y por lo que fincare yaga vn año en el cepo: y si ante de vn año pudiere pagar salga de la prision.

¶ *Ley. III. Idem.*

¶ El Rey don Iuan. II.

QValquier que a otro dixere alguna palabra injuriosa o fea : peche y pague ala nr̃a camara cient marauedis[d].

& malè. per. l. 131. styli.

a ¶ *Desdigalo.* Adde. l. 7. tit. 4. par. 7. & quæ ad huiꝰ legis interpretationem posuit Petrus Plaça in tracta. de delictis. c. 1. nu. 22. versi. 13. Ex his etiã constat. innobili autem secus vt habetur in. l. 2. tit. 10. lib. 8. recopi.

b ¶ *Peche trezientos sueldos.* optimè declarat vltra Couar. & Otalor. in locis ab eo citatis, Petrus Plaça, vbi suprà. ca. 2. per totum. Et Iudex non põt procedere de officio cõtra iniuriãtẽ alicui obijciẽdo verba iniuriosa in prẽsenti lege, nisi pars offensa accusationẽ & q̃relã semel ꝓ posuerit, nã isto casu quãuis ꝺsistat ab accusatione, iudex ex officio poterit offensorẽ punire. iuxta. c. 2. de collusio. detegẽd. Quia interest reipublicę, vt delicta vndecũq; clarerint, puniãtur. l. 64. in Curijs Pĩcianis An. 1523. & l. 50. ĩ Curijs eodẽ loco celebratis An. 1537. Celsus in indice legum Regni. verb. Iniuria. vers. 25. & quæ not. Greg. Lop. in. l. 8. tit. 3. part. 7. verb. Mintio.

c ¶ *Diez mil marauedis.* Imò tercẽtos. l. fi. ti. 1. lib. 1. ordi. & l. 4. infrà hoc tit. Ex quibꝰ constat correctã, seu restrictã esse hãc pœnã. Et declara vt dixi. in l. 9. tit. 1. lib. 1. suprà. col. 55. versi. Quæro tñ in hoc vtrùm sit dispositioni stãdũ huiꝰ tex. Vtrũ iudex in verbis hac lege cõtentis procedere possit ex officio cõtra iniuriantẽ sine eo, ꝙ partis offensæ prę cedat querela? Dic nõ posse. l. 63. in Curijs Pincianis An. 1523. Pet. 63. & in Curijs eodẽ oppido celebratis An. 1537. petitio. 50. Secùs si post semel proꝓositam iniuriatus desistat, vt ibi habetur.

¶ *Lex Tertia.*

d ¶ *Cié marauedis.* Obijciẽs verbũ iniurioſũ alicui qđ non sit

non sit de septem contentis in. l. 2. suprà eod. puniēd⁹ est propter iniuriā in pœnam cētum quadratorum tantū vt declaraui in. l. 9. columna fin. versic. Vlteriùs etiā quæritur. tit. 1. libr. 1. suprà atigit. D. Couar. Episcopus designatus Segouiensis in libro. 1. Variarum resolut. capi. 11. nu. 1. non ēm tenetur dicere se mentitū fuisse, nec retractare, aut aliqui solent firmare ī terminis huius regiæ constitutionis, & minùs iuridicè. Et nota, q̄ quanuis quis dixisset alicui verbum, Mentiris, vel aliud extra conuicia posita in. l. 2. p̄cedent. & animo iniuriādi & diffamādi, non est recedendum à pœna huius legis, nā non tenetur se retractare, cùm id lege nō sit expressū. ca. is qui. de sententia excō. lib. 6. Et quæ

LOs Iudios [a] y Moros d̄spues q̄ fueren cōuertidos a la sancta fe catholica, no deuen ser injuriados ni maltratados por los otros Christianos. Porēde mandamos que qualquier que los llamare marranos tornadizos: y otras palabras injuriosas incurra y caya ende en pena de treziētos maraue dis por cada vez: y sino tuuiere de q̄ pagar, que este enla carcel publica en cadenas por quinze dias: segun se contiene en este nuestro libro en el titulo de la sancta fe catholica.

Titulo. X. De los tahures.

¶Ley. I. Que en el tiempo que durare la guerra los vassallos no jueguen a dados.

¶El Rey don Iuan. II. en Segouia. año de mil cccc. xxxiij.

¶El Rey don Iuan. I. en Biruiesca. año de mil ccc. lxxxvij.

RDenamos q̄ quādo los nuestros vassallos nos vienē seruir a las guerras por nr̄o mādado q̄ en tāto q̄ durare la guerra y estuuieren en nr̄o seruicio en ella no sean osados de jugar juego de dados [b] ni de tablas dinero ni sobre prendas: so pena q̄ por cada vegada q̄ jugare que peche cient marauedis d̄ buena moneda y q̄ sea esta pena para nr̄o alguazil: y pueda [a] prendar por ella: y si no prendare al q̄ assi jugare q̄ pague la dicha pena el alguazil con el doblo para la nr̄a camara. E otrosi qualquier q̄ alguna cosa ganare en tal caso: assi en dineros como en armas y bestias: y otras cosas q̄lesquier seā tenidos de lo tornar luego a aquel a quiē lo ganaron y el q̄ no tuuiere para pagar la dicha pena q̄ este preso en cadena treynta dias.

ad Segur. dixi in tractat. De bonis lucrat. cōstant. matri. n. 266. Et in verbis leuibus, vt, Mentiris, vel huiusmodi, Iudex nō debet procedere nisi ad partis offensæ q̄relā, & non ex officio. l. 50. in Curijs Pīcianis An. 1537. & in Curijs Pincianis An. 1523. l. 63. vt dixi suprà in. l. 2. in glo. final.

¶*Lex. IIII.*

[a] ¶*Los judios.* Concord. l. fin. titulo primo. libr. 1. suprà. vbi omnino videbis hodie autem condemnantur in viginti millia marapetinorū ex l. 2. in fi. ti. 10. lib. 8. recopi.

¶*Titulus Decimus. De lusoribus seu Tahures.*

[b] ¶*Jugar juego de dados.* Ad idem. l. 2. in princ. infrà eod. l. 116. incipien. *Doña Iuana por la gracia de Dios* foli. 159. libr. Pragmaticarum. columna tertia. & quarta. l. 61. in curijs Valisoleti

lisoleti Ann.1523.&.l.21.in Curijs de Madrid Anni.1528.& in Curijs Pincianis Anni.1537.in.l. 49. &.l.alearum vsus.C.de religios.& sumpti. fune. & cap.29.in capitibus Prætorum. vbi optimè agit de materia Ludi Francisc.Auiles. Couarru.in repet. regul. Peccatũ. De regul. iur. libro sexto. 2. part.§.4. Roch.De cõsuetudine. 1. sectio. nume.6 fol.23.columna prima. Alphons. à Castro. libro.2. De potesta. legis pœnal. cap.2. & concord.l.9.titulo tertio.lib. 4. suprà.vbi omninovide quę scripsi in gloss.1.2.&.3. & Capella Tholosa.decisio.192.incip.Item fuit quęsitum,an illud quod fuit perditum in ludo taxillorum.vbi plenè per Sthepan.Auffrer.in additionibus.

¶*Ley.II. La pena de los que jugaren dados.*

¶El Rey don Iuan. II.en Segouia. año de mil cccc.xxvij.

Mandamos y ordenamos que ningunos de los nuestros reynos sean osados de jugar dados en publico ni escondido. Y qualquier q̃ los jugare que por la primera vez que pague ciẽt marauedis[a]: y por la segunda dozientos marauedis:y por la tercera treziẽtos marauedis:y sino ouiere de que los pagar que yaga por la primera vez diez dias en la cadena:y por la segunda veynte dias:y por la tercera: treynta dias : y assi dende en adelante por cada vez.Y man

part.prima.Bartholom. Fumus in summa aurea. verb.Ludus.§.quarto.folio.253. columna prima. Ex quo iudices ecclesiastici possunt certiores fieri,quid facere eos oporteat contra clericos lusores, siue ad aleas, vulgo dados, vel ad chartarum ludus, vel huiusmodi. De iure autem istius regni ludens vetito ludo, nempe chartarũ, vel taxillorum, punitur pro prima vice pœna sexcẽtorum quadratorũ, pro secunda milleducentorũ pro tertia punitur mille & octingẽtis nummis:et si nõ habuerit vnde soluat, pro primo actu puniendus erit pœna carceris per decem dies,pro secunda per viginti dies,pro tertia per triginta dies, vt in præsenti lege habetur,deducendo computum quadratorum secundùm.l.1.titul.5.&.l.1.titul.9. suprà hoc libr.8.ordinamen. Et quanuis hæc lex loquatur in ludo taxillorum, tamen practicatur in ludo chartarum.Et probari videtur in.l.4.fol. 4.lib.pragmaticarum.augetur tamen pœna per pragm.fol.174. tamen vbique non recipitur in practica, sed priorem pœnam iudices ad effectũ in practica deducunt secundùm Franciscum Auilesium in capitibus Prætorum.cap. 29. verb. *leyes que disponen sobre*.num.1.Et leges,quæ de ludis loquuntur, confirmantur per Regiam Caroli Cæsaris pragmaticam in Curijs Pincianis Anni. 1523. petitio.61.dicens, *A esto vos respondemos,que el juego de los dados puros no se juegue: y que quanto a esto mandamos que se guarde la pragmatica hecha el año de quinze en las cortes de Burgos*.Et in Curijs Pincianis Anni.1537.petitio.49.Et iudices non debent vẽdicare pecunias,quæ sunt repertæ in præsentia ludentium , sed cum pœna præmissa contenti esse debent.vt habetur in Curijs Segouiæ Anni. 1532. petitio.72.ibi, *mandamos q̃ de aqui adelante las justicias de nuestros Reynos,no tomen los dineros a las personas q̃ los hallarẽ jugãdo,saluo q̃ les lleuẽ la penade la ley la qual puedan depositar hallando los en el dicho juego.*

¶*Lex Secunda.*

a ¶*Que pague cien marauedis.* Hic inquirendum est de pœna ludentis ad taxillos,& ad cęteros ludos prohibitos quæ sit,& quãdo exigi possit? Ad primum dubium est dicendum , quod ius ciuile ad aliam pœnam non irrogat præter restitutionem ludentibus.vt habetur in.l.alearum vsus.C.de religio.& sumptib.fune. De iure Canonico clericꝰ publicus aleator repellitur à promotione, & notatur infamia,beneficio tamen non priuatur,nisi præmissa monitione incorrigibilis sit capi. inter dilectos.de excessib.prælato.vbi glo.verb.Aleatorem.& expressè notat Panormi.columna secũda.numero sexto.& not.gloss.in capitul. clerici. in verb.ad aleas.& ibi Panormi.de vita & honesta.clerico.& gloss.in pragma.sanctio.titulo. De spectaculis.verb.dilubria.Optimè disserit Ioan. Bernard.in practica canonic.criminali.capitulo. 64.verb.Aleatores.l.57.titulo quinto. part. prima.vbi optimè Gregor. Lopius in glossa tertia. quarta quinta & sexta.&.l. trigesimaquarta. ibi. *E non deuen jugar alos dados ni tablas.* titulo sexto.

¶Que

damos que aql que alguna cosa perdiere que lo pueda demandar a quien gelo[a] ganare fasta ocho dias y el que lo ganare sea tenido de tornar lo que assi ganare. E si el que perdiere fasta ocho dias no lo demandare que qualquier que gelo demãdare lo aya para si. E si alguno no lo accusare ni demãdare que qualquier juez, o alcalde de su officio sabiẽdolo: cobre lo que assi fuere jugado: y si no lo fiziere que pague seys sciẽtos marauedis: la meytad para el accusador: y la otra meytad para la nuestra camara[b].

¶ *Ley. III.* *Idem.*

¶ La Reyna y infantes tutores del rey don Iuan. I I. año de mil. cccc. ix.

Otrosi ordenamos q̃ de mas y allende de las otras penas[c] contenidas en la ley: que si en los nuestros libros tuviere tierra, o raciõ: o quitacion pierda la tercia parte enquãtia de diez mil maravedis. E si en los nuestros libros cosa alguna

1 ¶ *Que lo pueda demãdar o na quien gelo.* Nota præscriptionem octo dierum aduersus perdentem in ludo, vt deinceps sit ei excluſa via repetendi à colludente seu lucrante, & aperitur edictum petendi cuicunque voluerit, & accusanti competit textu. hic (*que qualquier que gelo demandare, lo aya para si.* Et concordat in repetitione, quanuis ista restringat terminũ ad breuius tempus octo dierum nam permittebat vsq; ad quinquaginta annos repetitionẽ lucri. text. in. l. alearum vsus C. de religio. & sumpti. fune. cuius verba pulchra sunt, Cõmodis subiectorum prospicientes, hac generali lege decernimus, vt nulli liceat in publicis vel priuatis domibus, vel locis ludere, nec inspicere et si contra factum fuerit, nulla sequatur condemnatio, sed solutum reddatur, & actionibus competentibus repetatur ab ijs qui dederunt, aut eorum hæredibus, aut his negligentibus, & eorum procuratoribus, vel patribus, seu defensoribus repetat fiscus, non obstante nisi quinquaginta annorum præscriptione: episcopis locorum hoc prouidentibus, & præsidum auxilio vtentibus. Vides igitur, quòd primo loco ad repetendum admittitur pars læsa, postmodum cæteri, de quibus in prædicta lege, & in eorum negligentia fiscus. Et iudex tenetur ex officio id facere sub pœnis (hac lege versicul. *E si alguno no accusare.* & in. l. secunda. infrà. eod. versicul. *E mãdamos que los juezes de su officio*) contentis. Sed iudex debet inquirere intra duos menses post ludum habitum. Si verò fuerint transacti duo menses sine inquisitione facta eo tempore, post fieri minimè poterit, nec lusores accusari, nec pœna ludi, vel eius occasione posita condemnari. vt habetur in. l. 116. in Curijs de Madrid Anni. 1528. Item impunè quis poterit ludere ad chartas vsque ad duos argenteos, siue ad comedendum, vt in. l. fin. infra eod. titu. siue in pecunia ficca. vt in dicta. l. 116. & in Curijs Madritijs Anni. 1534. l. 63. incipien. *Otrosi que no puedan hazer pesquisa* Est præterea notandum, quòd quis nõ tenetur soluere quod amisit in ludo ad creditum, etiam in ludis licitis, prout sunt pilæ & schacorum. l. 22. in Curijs Madritijs Anni. 1528. De qua vide quæ dixi in. l. nona. verbor. *Sobre prendas.* titulo tertio. libro quarto. ordinamen.

b ¶ *Para la nuestra camara.* Id est fisco. Et sic nota, quòd cum pena, vel multa fuerit exacta, non cedit in vtilitatem iudicis, sed Cameræ Regis ad defensam iurisdictionis, vel fisci. l. multarum C. de mod. multa. l. quadragesimaoctaua. titulo decimonono. infra eod. quam dicit singula. Franciſc. Auilesius in capitibus Prætorum. capitulo vndecimo. in glossa. fina. vbi vide.

¶ *Lex Tertia.*

c ¶ *Allende de las otras penas.* De quibus suprà in. l. secunda. suprâ hoc titulo.

a ¶ *Tablero para jugar.* Receptor, qui habet paratam domũ & mẽsam ad hoc, vt homines ad ludum inuitentur, ibiq́ commorẽtur, grauissimè peccat, ideoq́; grauissima pœna esset arcẽdus vt cęteri simili exẽplo perterriti, similia delicta cõmittere non auderent, cũ maxima mala ex ludo p uenire soleãt vt explicat Imperator Iustinianus in l. fin. C. de religio. & sumpti. fun. & alia multa quotidie eueniãt vt pote homicidia, & dissensiones inter ludentes ipsos, & vxores, & filios, in quibus ad instar ferarũ insaniunt, & in eos miserè sæuiunt, vt experientia docet. Ideo diligẽs inquisitio in oppidis & ciuitatibus est faciẽda, & cũ magna cautela, vt p̃cipit̃ in l. fi. infrà eo. Adde l. 6. & 7. infrà eo. titu.

na no tuuiere por la primera vez pague quinientos marauedis: y por la segunda mil marauedis: y por la tercera vez mil y quinientos marauedis: y sino tuuiere de que pagar sea desnudado y puesto desnudo en la picota publicamente, dende que saliere el sol: fasta q̃ se pusiere. Y mandamos que los juezes d̃ su officio fagan pesquisa y executen las penas segun dicho es: y sino lo fizieren que paguẽ las dichas penas de sus bienes.

¶ *Ley. IIII. De la pena del que tuuiere tablero en su casa.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Toledo Año de mil cccc xxxvj.

QValquier que en su casa tuuiere tablero para jugar[a] dados: que caya y incurra en pena de cinco mil marauedis por cada vez: y sino tuuiere de que pagar que este quinze dias en la cadena por cada vez. Y mãdamos que se quiten los tableros en todas las Ciudades y villas y lugares d̃ nuestros reynos y q̃ no sean consentidos. Y mandamos a las justicias que no lo consientan: so pena de priuaciõ de los officios.

¶ *Ley. V. Que sean guardados alas ciudades y villas los priuilegios de las penas de los que juegan dados.*

¶ El Rey don Alonso en Valladolid.

MAndamos que los tableros y los juegos de los dados y las entregas y executiones q̃ por fuero o por preuilegio: o por costumbre de. xl. años pertenesce a las ciudades y villas y lugares de nuestros reynos y señorios que les seã guardadas.

¶ *Ley. VI. Que las ciudades y villas que tienen por preuilegio los tableros ayã las penas delos que jugaren dados.*

¶ El Rey don Iuan. II. en çamora.

NO es nuestra voluntad ni intencion ni cõsentimos que el juego de los dados ni tableros se arrienden ni sean consentidos en las nuestras ciudades y villas y lugares: y si paresciere que por los reyes nuestros progenitores: o por nos fuere fecha algũa merced

ced a las dichas ciudades y villas y lugares de los tableros y rentas dellos: que en lugar de las dichas rentas las dichas ciudades y villas y lugares ayan las penas de los jugadores.

¶ *Ley. VII. Que las penas de los dados ayan lugar assi cõtra los que juegan como contra los señores de las casas como contra los que tienen los tableros y sacan tablaje.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccclxxx.

POrq̃ son muy notorios los daños que se recrescen en los pueblos d̃ auer en ellos tableros publicos[a] para jugar dados y otros juegos de tablas, y naypes y azares[b]: chuecas: y esso mesmo quãdo ay algunas casas donde acogen jugadores d̃ cõtino: y como quiera que sobre esto nos fizimos y ordenamos vna ley en las dichas cortes de Madrigal: por la qual cõfirmamos las leyes destos Reynos que sobre los juegos disponen: pero somos informados que en algunas ciudades y villas y lugares, assi de nuestro patrimonio real como de los señorios ay tableros publicos: y especialmente por mandado y prouision delos señores delos tales lugares. Porende ordenamos y mandamos que las dichas leyes y ordenanças de los nuestros reynos que sobre esto disponen: especialmente en la ley del ordenamiento de Biruiesca: y la ordenãça fecha por la reyna doña Catha lina: y el infante don Fernando nuestros abuelos como tutores del dicho señor rey don Iuã nuestro padre en el año de mil y quatrocientos y nueue: y por el dicho señor rey don

¶ *Lex Septima.*

2 ¶ *Tableros publicos.* Contra tenentes ludum alearũ, vel chartarũ, seu alias prohibitum pœnæ in præsenti designãdæ erunt. de quibus per Syluestrum in verb. Ludus. q. 9. Prima enim est, q̃ domus, in qua luditur, debet publicari tex. in. l. fi. §. sed istam. ibi domibus eorũ publicatis vbi hæc reperiuntur. C. d̃ religio. & sũptib. fune. Et ea pœna erit arcẽdus in casu nostræ legis Regiæ iste receptor (vulgò Tablajero) Et isti, qui admittũt seu recipiunt aleatores adeò sunt à iure detestati seu execrati, q̃ si quis aleator eũ percussserit, nõ poterit iste receptator querelã, seu accusationẽ contra aleatorẽ ipsũ iniuria afficiẽtẽ instituere, nec agere cõtra eum actione furti, si furtum sibi fiat dũ ludi-

[a] tur. l. 1. ff. de aleæ vsu & aleato. Quam singularẽ dixit Bal. in. c. intellexim⁹. col. 2. d̃ iudi. Antoni. Corset. singul. in verb. Furtũ. Ad plura, quæ ad ludi materiã pertinent, est addendus Syluest. verbo. Lud⁹. Et Bartholomæ. Fumus in sum. aurea armilla, in verbo. Ludus. San. Tho. 2. 2. q. 168. art. 2. 3. & 4. Plures quæstiones scitu dignas ponit Ioann. Methymnẽsis in Codice De restitutione. quæsti. 21. & q. 22. à folio. 66. vsq; ad. 72 col. 4. Domini. Sotus lib. 4. De iustitia & iure. q. 5. arti. 2. pagin. 303. Matthæi de Afflictis lib. 3. constit. Neapolitan. rub. 53. De aleatorib⁹. nu. 11. cum seq.

[b] ¶ *Hazares.* dubitatur, Lege cautum est, quòd si quis luserit ad hazardum, puniatur tanta pœna, quidã lusit vno die cum

Iuan nueſtro padre en las cortes d̃ çamora: en el año de mil y quatrocientos y nueue. Y en el ordenamiento de las cortes de Toledo en el año de treynta y ſeys. Y en la dicha ley por nos fecha en las dichas cortes de Madrigal el año de ſetenta y ſeys: ſuſodichas ſeã cumplidas y executadas: aſsi en las ciudades y villas y lugares de la nueſtra corona real como de los ſeñorios y ordenes y Behetrias y abadengos las quales ſe entiendan aſsi contra los que jugaren: como contra los que tomaren arrendados los tableros: y contra los que ſacaren el tablaje: y cõtra los que dieren la caſa para jugar. Los quales y cada vno dellos queremos y ordenamos q̃ cayan y incurran en la meſma pena: en que caen y incurren los jugadores por las dichas leyes. Excepto ſi algunos jugaren[a] en qualquier de los dichos juegos fruta: o vino: o dineros para comer o cenar luego, y eſto que no ſe juegue a los dados ſo las dichas penas. E ſi los ſeñores delos lugares fueren negligentes en quitar los tableros y en executar las dichas penas y no los quitaren dentro de ſetẽta dias deſpues que fueren pregonadas y publicadas en nueſtra corte eſtas dichas nueſtras leyes y ordenanças. Mandamos que allende de la deſcomunion que contra ellos eſta pueſta: pierdan los officios que tuuieren y los marauedis que en qualquier manera tuuieren de nos en los nueſtros libros aun que ſean ſituados por preuilegio: y ſino tuierẽ marauedis en los nueſtros libros ni officios: que pierdã la meytad de ſus bienes: delos quales ſean los tres quartos para la nue-

cum plurib⁹ perſonis, Vtrum ſit vna pœna tãtum puniendus? Bar. in. l. inficiando. §. infans. col. fi. n. 4. ff. de furt. reſpondet, q̃ vna pœna eſt caſtigãd⁹, qa non dicũtur plura delicta nam illæ perſonæ, cũ quibus ego ludo non dicũtur offenſæ à me ſed magis offenditur Reſpublica, id eo vnum eſt delictũ. Idem notat Matth. de Afflict. in cõſti. Neapolitan. rubr. 11. nu. 14. libr. 1. Quæ opinio an ſit omnino perpetua & vera, nunc non affirmo quia cùm delictum ſit iteratum, & cũ diuerſis perſonis, ex geminatione actus crimen efficitur grauius, & quoties repetitur vnũ formatũ eſt. Sicut ſiqs pluries furtũ commiſiſſet, vel copulam carnalem habuiſſet ad diuerſas fœminas, vel huiuſmodi, & ſic toties quoties iteratur crimen, offenditur de nouo Reſpublica, & ſic plura cẽſentur crimina, etiam ſi vno die fuerint perpetrata, ſeu reiterata. vt colligitur ex additio. ad Bart. ibi. verb. dicatur vnus lud⁹ & ex traditis à Barbatio in c. fi. d̃ cõſuet.

[a] *Excepto ſi algunos jugarẽ.* Supple vſq; ad duos argẽteos ad comedendum, vel ſiccè ad eumenam. Si tamen exceſſerint in hac quãtitate, locum habebit pœna, d̃ qua in. l. 2. ſuprà eod. & quæ ibi annotaui in gl. penult.

nuestra camara: y el otro quarto para el accusador. Pero es nra merced y mandamos que los alguaziles y merinos y otras qualesquier personas que tienen el derecho de prendar por las dichas penas de los juegos si hallaren algunos jugando: que trayan luego los dineros[a] y las prẽdas que assi tomaren ante la justicia porq̃ ello juzgue. Y de otra manera no sea la pena para aquel que la prendare porque con esto se sabra y aueriguara quien erã los que jugauan: y que jugauan.

¶ *Ley. VIII. Que ningun corregidor ni juez, sea rescibido antes que haga juramento de guardar las leyes que hablan de los juegos.*

¶ El Rey y Reyna en Madrigal. Año de mil cccclxxvj.

YNos cõsiderando las dichas leyes ser justas mandamos que sean guardadas y las confirmamos: y mandamos que ningun corregidor ni alcalde no sea rescebido al officio: si primero no jurare en el cõcejo ante escriuano publico que guardara y executara las dichas leyes.

Titulo. XI. De las ligas y monipodios.

¶ *Ley. I. Que ningun concejo ni cauallero: ni otras personas hagan ayuntamientos ni ligas so cierta pena.*

¶ El Rey don Iuan. I. en Guadalajara. Año de mil ccccxj.

¶ El Rey don Enrrique. III. en Madrid.

AVemos entẽdido que algunas personas hazen entre si ayuntamientos y ligas[b] firmadas con juramento, o pleyto y omenaje: o con pena o con otra firmeza contra qualesquier personas en general que contra ellos fueren o quisieren ser.

a ¶ *Que traya luego los dineros.* Addeq̃ dixi in glos. *Que pague ciẽ maranedis.* ad fin. in. l. 2. supra eodem titul. De materia ludi, adde Costam & Paridem de Puteo. in suis tracta. De ludo. & reuerẽdum patrem Alcocer.

¶ *Titulus Vndecimus. De ligis, & monipodijs.*

¶ *Lex Prima.*

b ¶ *Ayuntamiẽtos y ligas.* Optimus tex. in cap. 1. §. conuenticula. de pace tenẽda inter subditos. lib. 2. feudor. Cui⁹ verba sunt, Conuẽticula quoque in ciuitatibus, omnes que coniurationes, & extrà, etiam occasione parẽtelæ, & inter ciuitatem & ciuitatem, & inter personam & personam, modis omnibus fieri prohibemus, & ĩ præteritũ factas, cassamus, singulis coniuratorum pœna vnius libri auri puniendis. Episcopos verò locorum ecclesiastica censura violatores hui⁹ sanctionis donec ad satisfactionẽ veniãt, volumus coercere. Receptatoribus etiã malefactorũ qui prædictã pacem violauerint, & prẽdam ementibus nostram indignationẽ subituris, & eisdẽ pœnis feriendis. Præterea bona eius publicentur, & domus eius destruatur. vbi glo. verb. cõuenticula. & in verb. coniurationem. ad hui⁹ legis declarationẽ faciunt. & l. conuenticulam. C. de episcopis & cleri. l. Denũciamus. C. de his qui ad eccles. confugiunt. l. 1. C. de monopo. c. coniurationem. &. ca. si qui clericorũ 11. q. 1. & quæ de monopolio dixi in. l. 2. glo. 1. versi. diximus eẽ secluſa omni fraude. colũ.

y como quier que hazen los dichos ayũtamientos y ligas so color de bien y guarda de su derecho: y por complir mejor nr̃o seruicio. Pero por quãto segũ esperiencia conoscemos estas ligas y ayuntamientos q̃ se hazẽ muchas vezes: no a buena intencion: y dellas se siguen escandalos: discordias y enemistades y impedimento dela execuciõ de nr̃a justicia. Porende nos queriendo paz y concordia entre los nuestros subditos y naturales y proueyẽdo a lo q̃ es por venir. Mãdamos q̃ no sean osados: infantes duques cõdes: maestres: priores: marqueses: ricos hombres y caualleros y escuderos delas nuestras ciudades villas y lugares y concejos: y otras communidades: y personas singulares de qualquier estado o condicion que sean de hazer ni fagan ayuntamientos, ni ligas con juramento ni rescibiendo el cuerpo dl señor: ni por pleyto omenaje, ni por otra pena ni firmeza en q̃ se obliguen de guardarse los vnos a los otros cõtra otros qualesquier. E otrosi q̃ no vsen delas ligas y monipodios: y ayuntamiẽtos: pleytos omenajes: juramẽtos: contractos y firmezas que han fecho fasta aqui. Y qualquier delos sobredichos q̃ contra esto o contra parte dello fiziere de aqui adelante haziẽdo los dichos ayuntamientos y ligas o vsaren de los que hasta aqui son fechos aurã la nuestra yra[a]: y de mas que procederemos contra ellos y contra cada vno dellos: y contra sus bienes en aquella mane

707. titul. 23. libr. 2. ordin. suprà. Antoni. Columbert. in singul. 8. incip. Decẽ coriorum nume. 1. Et ad hanc legem est omnino addendus Barto. in extrauagãt. Quoniã nuper. in gloss. verb. Occultè. qui sint rebelles. & quę not. Bart. in l. fin. num. 19 ff. de Colleg. illici. Bald. in l. decernim⁹. num. 2. C. de sacrosanct. eccles. colum. 1. versi. Sed nũ quid popul⁹. Et ligam facere, est illicitũ vt hic habes. & notat Bal. in rub. C. pro soci. colum. 1 nu. 4. versic. Et aduerte quod istud nomen. Confraternitates seu societates debent fieri ad bonum, & non ad rebellionẽ reipublicæ, Regis, vel in damnum subditorum. Quæ etiam debent probari ab Episcopis, aliàs fieri non possunt Bal. in dict. rubr. pro soci. nu. 4. Quem vide. l. 2. infrà eod. l. 1. ff. de colleg. illici. l. 6. tit. 31. par. 2. l. 29. in Curijs de Madrid Anno. 1534.

a ¶ *Aurã la nuestra yra.* Qui venit ĩ rebellione Principis, & ciuitatis, faciendo societates p̃. donum (vulgo salteadores) qui vexant transeũtes, & per oppressionẽ iurisdictionem Regis eludũt incidũt in iram regis, & committunt crimen læsæ maiestatis. vt l. is qui. ff. de colleg. illici. Finis istarum societatũ est sceralata libĩbo furandi, terras occupandi, lites & dissensiones seminandi, quæ sunt contra naturalem rationem. l. diuus ff. de termin. mot. & l. gratia. eod. titulo. Vndequorum finis est malus, est eorum substantia mala, & improbata à iure. Et ligæ ad æmulationem & damnum

num superioris sunt iniquæ, & retractandæ. Bal. in rub. C. pro Soci. col. 1. ad fin. Anchar. in clem. Pastoralis. col. 1. versi. Quintò nota. nu. 4. de re iudi. qui rebellare dicuntur in principem, quo fit eius iram incurrant. vt in extraua. 1. Qui sint rebelles. vbi glos. verb. indignationē nostrā. & in extrauagā. Execrabilis. Ioā. 22. subtit. De præbend. ad fin. dicitur. Si quis autē hoc attentare præsūpserit, indignationem omnipotētis dei &c. vbi glos. verbo. indignationē. Et q̄ hæc verba inducant priuationem beneficij, tenet glos. in verb. incursurum. in dict. extraua. Execrabilis gl. in. c. 1. §. Porrò. quę sit prima causa beneficij amit. vbi Bald. 2. colū. not. 2. de bullis apostolicis loquēdo. Idem firmat. c. fin. §. fin. d. 4. Feli. in. ca. 1. col. 3. nu. 6. de maio. & obedię. ¶ Cōtrariū tamen firmādū est, imò q̄ inducat pœnam arbitrariā, & contraria loquuntur, quā do sunt appo sita talia verba in materia priuationem inducentia, vt in delictis pœnam priuationis merentibus, non aliàs. Et ita intelligas Iaſ. hanc posteriorē partē firmātē in. l. 1. col. 1. nu. 2. ff. si quis ius dicent. non obtempe. post Bald. in. l. cunctos populos. C. de sum. trini. & Hippoly. singu. 559. incipien. Sæpe in literis apostolicis. Bartholom. Chassanæ. in catalogo gloriæ mundi. 5. part. consideрat. 24. versi. 41. Si princeps commina tur vassallo sub pœna indignationis. Iacobi. à Sancto Georgio in tract. feudorum. vbi Princeps. in 9. speciali. tex. in. l. 2. C. de petitis bonorum sublatis. lib. 10. ibi, indignatio nē nostri numinis sustinebit. Et sic ille qui incidit in Principis indignationem poterit eius arbitrio puniri secundum qualitatē inobedientiæ, & rebelliōis.

ra que nos entendiremos que cumple a nuestro seruicio y a las penas que merescieren los quebrantadores de nra ley segun la graueza y qualidades de los malefi cios y delas personas que contra esto fizieren. Y porque los hō bres se mueuan mas de ligero a nos denū ciar y notificar lo q̄ dicho es Mandamos y ordenamos que el accusador aya la tercia parte de la pena d̄ dineros o de bienes en que nos condenaremos a aquel: y que no cayan por ello en la pena que aquellos que culpantes se hallaren: Y en razon de los ayuntamientos y ligas que son fechas fasta aqui: nos por esta ley damos por todas las fees y prouisiones y pleytos omenajes que por esta razon fasta aqui fuerē fechas y se fizierē de aqui adelante. Y mādamos que no valan ni sean tenidos delas guardar: ni las guarden aquellos que las fizieron o fizieren: so qualquier firmeza que se obligaron: o obligarē d̄ las guardar caluña alguna: ni por ello puedā ser dichos quebrantadores de fe[a] ni de pleyto y omenaje. Y rogamos y mandamos a todos los perlados d̄ nuestros reynos: assi arçobispos y obispos y otras personas eccleſiasticas qualesq̄er que no hagan ni consentā hazer de aqui adelante los tales ayuntamientos y ligas: ni vsen delos fasta aqui hechos. Ca

[a] ¶ *Quebrantadores dese.* Nota Principē habere vim Apostolici quo ad fidei dissolutionē inter subditos, cùm sit promissio de reillicita. Plura alia

si lo fizieren aurian nueſtra yra y no podriamos excuſar de poner remedio conuenible en ello.

¶ *Ley. II. Que no ſe hagan ligas en ſon de cabildos y cofradias.*

¶ El Rey dõ Enrique. IIII. en Nieua.

POrque muchas perſonas de malos deſſeos deſſeando de hazer daño a ſus vezinos: o por executar la malquerẽcia que contra algunos tienen: juntã cofradias: y para obrar ſu mal propoſito toman vocacion y appellido de algun ſancto: o ſancta: y allegã aſsi otras muchas perſonas conformes a ellos en los deſſeos y hazen ſus ligas y juramentos para ſe ayudar: y algunas vezes hazen ſus eſtatutos oneſtos[a] para moſtrar en publico, diziendo que para la execucion de aquellos hazen las tales cofradias. Pero en ſus hablas ſecretas y conciertos tiran a otras coſas que tienen en mal de ſus proximos y en eſcandalos de ſus pueblos. Y como quier que los ayuntamientos illicitos ſon reprouados[b] y pugnidos por derecho y por leyes de nueſtros reynos. Pero los inuentadores deſtas nouedades buſcan tales colores y cauſas fingidas juntandolas con ſancto appellido: y cõ algunas ordenanças honeſtas que ponen en el comienço de ſus eſtatutos. Por ende quieren moſtrar que ſu dañado propoſito ſe pueda deſculpar y lleuar adelante: y por eſto reparten y hechan entre ſi quantias de dineros para gaſtar en la proſecucion de ſus malos deſſeos: de lo qual ſuelen reſultar grandes eſcandalos y bollicios y otros males y daños en los pueblos y comarcas donde eſto ſe haze. Por lo qual el ſeñor rey don Enrrique nueſtro hermano que ſancta gloria aya: a peticion de los procuradores de los nueſtros reynos: queriendo remediar y pro-

ra alia ſpecialia concurrunt in Principe, quæ exprimit Chaſſanæus in catalogo gloriæ mundi. conſider. 24. in. 5. par. & q Princeps iuramentum illicitum quatenus inductiuum peccati eſt, poſſit reprobare. Cõfirmatur ex adductis à Petro Belluga in ſpeculo Principum. rub. 12. §. quædã. nu. 7. cum ſequẽti. l. quarta infra eod.

¶ *Lex ſecũda.*

a ¶ *Statutos honeſtos.* Subſpecie boni lupum gerunt. Linguis ſuis doloſe agebant: venenum aſpidũ ſub labijs eorum, vt habetur apud Pſalmographum Pſalm. 113. Et fel draconũ vinum eorum, & venenum aſpidũ inſanabile. Deuterono. trigeſimo ſecundo. Dici enim poteſt venenum eſſe aſpidum ſub labijs meretricum. vt enim veneno corpus, ſic animi iuuenũ earum blanditijs & conuerſatione p imũtur. tex. cum gloſſ. in l. prima. §. ipſas. C. de nat. liberis.

b ¶ *Illicitos ſon reprouados.* vt per totũ. ff. de colleg. illici.

proueer ſobre ello: reuoco todas y qualeſquier cofradias y cabildos[a] que deſde el año de ſeſenta y quatro ſe fizierõ en qualeſquier ciudades y villas y lugares de nueſtros reynos: ſaluo las que han ſeydo fechas ſolamente para cauſas pias: y ꝓcediendo nueſtra licẽcia y autoridad dl perlado. Y que deaq̃ adelante no ſe hagã otras: ſaluo en la manera ſuſodicha: ſo grandes penas. Otro ſi defendio y mando que en las cofadrias fechas faſta el dicho año de ſeſenta y quatro: no ſe jũtẽ ni alleguen los que ſe dizẽ cofadres della: antes expreſſamẽte las deſfagan y reuoquẽ por ante eſcriuano publicamẽte: cada y quando por juſticia ordinaria de la tal ciudad villa o lugar les fuere mandado: o fuerẽ ſobrello requeridos por qualquier vezino dende: ſo pena q̃ qualquier que lo cõtrario fiziere muera porello: y aya perdido por el meſmo hecho ſus bienes: y ſean confiſcados para la nueſtra camara y fiſco: y q̃ ſobre eſto las juſticias puedã fazer peſquiſa cada y quãdo vieren que cũple: ſin que proceda denunciacion ni dilacion: ni otro mandamiento para ello.

[a] *Cofradias, y cabildos.* Adde. l. 6. titul. 31. par. 2. l. 29. in curijs Madritijs Anni. 1534. Confraternitates ad bonum, & non malum finem, ſiue tẽporales, ſiue ſpũales ſint, vt inter mercatores, ſcholares, vel homines certæ nationis, fieri debent, & cum conſenſu ſuperioris, & prælatorũ authoritate, vt in præſenti Regia conſtitutiõe cautum exiſtit. & in. l. 1. ſuprà eo. annotatum fuit. tex. in. l. fin. infra eo. Bar. in. l. fin. ff. de colleg. illici. & poteſtates locorum poſſunt compellere collegijs ſeu confraternitatibus, vt portent ſibi ſtatuta ſua, et, ſi fuerint cõtra religionẽ & in perniciem reipublicæ, ea diſſoluet: imò & tale collegium, ſeu cõfraternitatẽ. Bart. per tex. ibi in. l. ſub prætextu. ff. de extraord. crimi. Bald. in cap. 1. §. cõuenticulam. de pace iur. firm. & in. l. 1. §. conuenticulam. de pace iur. firm. & in. l. 1. C. dẽ monopol. & in. l. collegiũ C. de hæredi. inſti. Tradit Nicola. Boeri. in tract. de ſeditioſis. verſicul. Iuxta præmiſſa.

Ley. III. Que por las malquerencias: o enemiſtades de las ligas y confederaciones no ſe haga mal ni daño a perſona alguna.

El Rey don Iuan. I. en Guadalajara. año de mil ccc. xcj.

DEfendemos q̃ por las enemiſtades: y malquerencias que por las dichas ligas y confederaciones: o en otra qualquier manera han naſcido o naſcieren entre los perlados, y ricos hombres: y otras perſo-

¶ Quæritur ergo, Vtrùm confraternitates ſint licitæ? Reſpondeo cõcluſiuè. Cõfraternitates clericorũ, ſeu laicorũ ad finẽ licitũ factæ, & propterbonum ſunt licitæ, non aliàs. Archi. in c. ſiquis deſpicit. 42. diſt. Panor. & Fel. in c. accedẽtes. col. 1. & 2. de præſc. Petr. de Vbaldis i tract. De canonica Epiſcopali & parochial. q. 14 princ. Boerĩ. in tract. De ſeditioſis. §. quintò iuxta præmiſſa. Requiritur tñ, vt prædixi, q̃ huiuſmodi cõuenticula, ſeu confraternitates ſint appro-

approbatę,& cõfirmatę authoritate superioris.
¶Quæritur ſuper, ad quẽ finẽ inuentæ fuerint cõfraternitates? reſpõd. q ad opera miſericordiæ, charitatis, & orationis, & huiuſmodi, vt optimè declarat Petrus Vbald. in dict. tract. De canonica. epiſcopali & parochiali. §. decimoquarto principali ter. tex. hic ĩ illis verbis, *ſeyendo fechas ſolamente para cauſas pias, y precediẽdo nueſtra licencia, y autoridad del perlado*. De priuilegijs piæ cauſæ vide Andr. Tiraql. in tract. De priuileg. piæ cauſæ. vbi plura cumulat.

¶*Lex Quarta.*

a ¶*Paz y ſoſsiego.* Seditioſi hoĩes, qui perturbare cõtẽdũt quietẽ & pacẽ populi, ſũt huiuſmodi, de quibus in hac lege Regia. l. 1. & l. 2. C. de ſeditio. & eſt addendus Nico

nas qualeſquier no ſean oſados de prender ni prendan ni fieran alos labradores: y vaſſallos de ſus contrarios: ni les tomen algunos bienes: ni quemen caſas ni heredades ni les fagan otros agrauios: y q̃lquier que matare, o liſiare algun labrador o vaſſallo: o apaniaguado de los ſobredichos o qualq̃er dellos: ſaluo en dfenſion de ſu perſona: o ſi fuere dado por enemigo: o ſi fuere cõ ſus contrarios a pelear: que en tal caſo ſea penado por derecho: y no por eſta ley E ſi le quemare caſas o mieſſes a ſabiẽdas: o atalare viñas: que muera por ello: y padezca la muerte q̃ deue padeſcer aquel q̃ mata a otro ſin razõ y ſin derecho: y ſi los firiere o prẽdiere ſin liſion de miembro: q̃ pague el que aſsi firiere tres mil maraueedis de la moneda vieja de mas de las penas en los derechos cõtenidas. Y ſi qualquier de los ſobredichos tomare alos dichos labradores vaſſallos, o apaniaguados contra ſu voluntad dineros: o pã: o vino: o carne: o ganados: o otra qualquier coſa de lo ſuyo, o les cortaren ſus arboles, o les fizieren otro daño o agrauio alguno malicioſamente que les reſtituyan lo que aſsi les tomaren y les paguen el daño q̃ les aſsi fizieron con el daño y pena con el quatro tanto de pena: y ſino tuuiere de que pagar aſsi el principal como la pena: que padezcan pena en los cuerpos ſegun que el juez viere q̃ es la calidad dl maleficio y las perſonas.

la. Boeri. in tract. de ſeditioſis. §. Secũdò prẽſuppono. vbi videas.

¶*Ley. IIII. Que el Rey da por ningunas las ligas y juramentos y pleytos omenajes ſobre ellos fechos.*

¶El Rey don Enrrique. III. en Madrid. año de mil. ccc. xcj.

PO rque el vedamiento de los dichos ayuntamiẽtos y ligas es ſeruicio de Dios y nueſtro y paz y ſoſsiego a de nueſtras ciudades y villas y lugares. Porende poniendo pena contra los tranſgreſſores: y por refrenar y pugnir ſu oſadia reuocamos y annullamos, y damos por

¶ *Lex Quinta.*

a ¶ *Cada vno guarde aquello q̃ a su estado pertenesce.* Sine partialitate, & acceptiõe psonarũ, quę non debet esse apud hoĩnes, pręcipuè qui habẽt munus iudicãdi c. nouit. de iudic. Deute. 1. Ita magnum iudicabis vt paruũ, nec erit apud te acceptio personarũ vnusquisq; secũdũ Apostol. 1. ad Cori. 7. in ea vocatione pmaneat, in q̃ dignoscit esse vocatus. c. 1. 21. q. 1. c. nõ oportet. 7. q. 1. c. placuit. 21 q. 2. glo. in. c. nullus. 19. q. 3. c. licet. ꝺ regulari. cùm dignitates in ecclesijs, præsertim cathedralibus ad conseruandã augendãq; ecclesiasticã disciplinam fuerint instituta, vt qui eas obtinerent, pietate præcellerent alijsque exẽplo essent, vt habet in Cõcilio Tridentino sub Pio Papa. 4. celebrato. sessio. 24. in can. in cip. Cùm dignitates. 12. in ordi. quo fit, quòd solùm in operibus misericordiæ & iustitiæ, & cæteris similibus, & non in alijs quæ distractionẽ corporis & animi, & malũ exemplũ præ se ferunt se debẽt immiscere. inte gritas enim præsidentiũ, salus est subditorũ. in. d. Concilio. sessio. 6. ca. 1. de reformatione & munus episcoporũ est, subditorum omniũ vitia redarguere. capi. 1. vbi suprà. sessio. 14. Optãdũ enim est, vt ij, qui episcopale ministerium suscipiũt, quę suæ sunt partes, agnoscant, ac se non ad propria cõmoda non ad diuitias, aut luxũ sed ad labores & solicitudines ꝓ Dei gloria vocatos esse intelligant. vt habetur in sacro concilio præcitato sessio. 24. cap. 1. Quod decretum

por ningunas y cassas todas y qualesquier confederaciones y ligas: y todos y qualesquier juramẽtos y pleytos y omenajes que sobre esta razon son fechos hasta oy: o se fizierẽ de aqui adelante: y los declaramos por illicitos: y no valederos: assi como fechos en nuestro deseruicio y cõtra derecho. Y defendemos que ninguno sea osado de guardar las tales ligas y confederaciones: juramẽtos y pleytos omenajes: so pena de caer en mal caso, assi aquellos q̃ demandaren que les sean guardadas las dichas ligas y juramentos como aquellos que las hizierẽ y guardaren. Y qualquier que lo contrario fiziere: quier sea de estado grande o menor: que pierda la tierra y merced que touiere de nos. Y si fuere ciudadano de ciudad, o villa, que pierda todos sus bienes para la nuestra camara: y el cuerpo este a la nuestra merced. Pero por esto no entendemos defender las buenas amista des porq̃ todos sean amigos y viuã ẽ paz.

Ley. V. Que los perlados y personas eccleſiasticas no sean de vando.

¶ El Rey don Enrique. IIII. en Toledo. Año de mil cccc lxij.

NVestra merced y voluntad es, q̃ los nuestros subditos y naturales viuan en paz: y cada vno guarde aquello que a su estado ꝓtenesce[a]. Por ende mandamos q̃ los obispos y abades: y otras qualesquier personas eccleſiasticas no sean osados ꝺ aqui adelante de escandalizar las ciudades y villas y lugares de los nuestros reynos, ni se muestrẽ de

tum omnino videant domini Episcopi pro sua re formatione,& vt sciant ad quid tenentur ratione sue conditionis & status,& euitent seditiones, odia,comessationes,& conuersationes secularium militum,& ea,quæ Dei sunt,peragenda, peragãt hospitalitatis officiũ intendant, qui ecclesiastica beneficia possidẽt. Conci. Triden. sessi. 24.c.8.nõ cõcubinis. ibi cano.14. ses. 25. & eadem sessio.25.c.17 Cuius verba notãda sunt. Non põt sancta Synodus non grauiter dolere, audiens episcopos aliquos, sui stat⁹ oblitos, põtificiã dignitatẽ nõ leuiter dehonestare, qui cũ regũ ministris, Regulis & Baronib⁹ in ecclesia,& extra,indecẽti quadã demissiõe se gerũt, & veluti inferiores ministri altaris, nimis indignè nõ solùm loco cedunt, sed etiã personaliter eis inseruiunt. Quare hæc,& similia detestans sancta Synodus,sacros canones omnes,cõciliaque generalia,atq; alias apostolicas sanctiões ad dignitatis episcopalis decorẽ,& grauitatẽ pertinẽtes renouando,præcipit, vt ab huiusmodi in posterum episcopi se abstineant: mãdans eisdem vt tã in ecclesia, quàm foris suum gradum,& ordinem præoculis habentes,vbique se patres, & pastores esse meminerint, reliquis verò tam Principibus, quàm cæteris omnibus, vt eos paterno honore,ac reuerentia prosequantur. Ad idem.l.

vãdo ni parcialidad: ni fagan ligas o monipodios[a]: ni para lo tal den consejo fauor, o ayuda por sus personas ni con los suyos. E si lo cõtrario fizieren pierdan la naturaleza de nuestros reynos: y assi como agenos del no gozen de las tẽporalidades del nuestro reyno. Sobre lo qual dezimos que entẽdemos supplicar a nuestro muy sancto padre: para q̃ su sanctidad mande que assi se faga y guarde y ponga sententia de excommunion sobre los q̃ lo contrario fizierẽ.

57.titul.5.part.1.ibi, *Cuerdamente deuen los perlados tracr sus faziendas como omes de quẽ otros toman exemplo, assi como de suso es dicho, y por ende non deuen yr a ver los juegos, assi como alançar, o bohordar, o lidiar los toros, o otras bestias brauas nin yr a veer los que lidian. Otrosi nõ deuẽ jugar dados, ni tablas, nin pelota, nin tejuelo, nin otros juegos semejãtes destos, porque ayã de salir del assosse gamiento, nin parar se a veer los, nin a tener se con los q̃ juegan.* Vbi videbis Grego. Lopiũ. ca.cũ decorẽ. de vita & honest. cleri. & Conci. Tridẽ. sessio.22.capi.1. pagin.189.

Y por esse mesmo fecho pierdan la juredicion ecclesiastica: que por si o por otros exercitaren sobre las personas seglares: y que sean auidos por personas priuadas y suspensas: y que sus mandamientos no sean cõplidos.

¶ *Ley. VI. Que ningunas ligas ni confederaciones se fagan so color de cofadrias.*

¶ Idem.

MAndamos y dẽfendemos las dichas ligas y confederaciones que no se fagan so color de cofradias[b] ni hermandades: y las que fasta aqui son fechas que luego sean desfechas

a ¶ *Nin fagan ligas, o monipodios.* Monopoliũ, est cõuẽtio pluriũ hominũ, seu mercatorum bono publico obuiãs. vt docet Feli. in c. accidentes col.1. de præsc. Est em cõtra rationem naturalẽ: qa præcluditviã bene faciẽdi proximo. Nã scriptũ est Prouer.3. Noli prohibere benefacere eũ, qui põt: sed si vales ipse benefac. Et etiã est cõtra vtilitatẽ publicã, & in perniciẽ totius corporis mystici, ideo meritò puniri oportet l.1. C. de monopol. & in præsenti lege. vt etiã per Rebuff. in cõsti. Regijs Galliæ. tract. De magistris artificio. ar. 4. gl.2. n.22. vbi monopolij pœnę ponũtur. Et.14. modis, quibus solet monopoliũ cõmitti, explicat à principio dict. gl.2. nu.5. cũ seq.

¶ *Lex Sexta.*

b ¶ *So color de cofradias.* Adde dicta in l.2. suprà hoc titulo

y de aqui adelante no se fagan. Y mandamos que la justicia con quatro regidores de qualquier ciudad: villa o lugar dõde esto acaesciere fagan pesquisa. Y si luego no se apartaren d̃ la dicha liga y la desfizieren: los que se fallaren culpantes seã presos y con todos sus bienes sean traydos ante nos. Pero q̃ esto no se entiẽda en las cofradias que por nos: o por los perlados fueren aprouadas quanto alas cosas spirituales. Las quales dichas prouaciones mandamos que nos sean mostradas hasta dos meses despues de la publicaciõ desta nuestra ley. Y sino las mostraren fasta el dicho termino que no valan: y incurran en las penas de las leyes de nuestro reyno que fablan de las ligas: y mandamos que las dichas cofradias seã ningunas: sin las dichas aprouaciones.

tit.l.6.tit.31. par.2.l.29.in Curijs Madritijs. Ann. 1534. quæ has leges loquentes de confraternitatibus confirmat.

¶ *Titulus. 12. De his, qui contraueniunt iustitiæ.*

a ¶ *In rub. Iustitia.* Quæ est virtus perfectissima tex. in authen. vt oẽs obedi. iudic. prouinc. coll. 5. ĩ prĩc.

¶ *Lex Prima.*

b ¶ *Embargar.* Cõcordat. l. 10. tit. 20. lib. ord. regis Alphonsi Compluti Anni. 1386. & ibi in l. 14. incipiẽ. *Porque los alcaldes.* Et timor est vnũ de quatuor propter qd̃ iudicium humanum sæpe peruertitur. vt Grego. ait in. c. quatuor modis. 11. q. 3. Quatuor (inquit) modis humanum iudiciũ peruertitur. Timore, dũ metu potestatis alicuius veritatẽ loqui pertimescim⁹: Cupiditate, dũ prẽmio alicuius animum corrũpimus: Odio, dũ cõtra quẽlibet aduersarium molimur: Amore, dum amico, vel propinquo cõtẽdimus præstare auxilium not. gl. in ca. repellãtur. d̃ accus. ĩ verb. amicitię. textu. in. c. cũ æterni. de sentẽtia & re iudica. lib. 6. & quæ de timore notat Diuus Tho. 2. 2. q. 125. in art. 1. 2. & tertio.

Titul. XII. De los que van contra la justicia[a]

¶ Ley. I. De los que matan o fieren a los del consejo: o alos alcaldes delacorte: o alos adelãtados o merinos mayores.

¶ El Rey don Alonso en Alcala. Año de mil cccl xxxvj.

LA cosa que mas puede embargar[b] al consejo del rey y los juyzios delos juzgadores: es el temor y el recelo quãdo loã algũas personas porq̃ temen de no cõsejar biẽ lo q̃ deuen y los juzgadores de fazer justicia. Y porq̃ los del nr̃o consejo: y alcaldes de la nuestra corte y del nr̃o alguazil mayor[c]: y el nr̃o adelãtado de la frontera del reyno d̃ murcia y los merinos mayores de castilla: y de leõ: y del an-

c ¶ *Nuestro alguazil mayor.* Quæri pot, vtrũ idem sit de his qui tenent locũ Alguazelli maioris, & sic de substituto, & subrogato in eius locũ? Videtur q̃ non, quia expressio vnius casus excludit aliũ non expressum. ca. susceptũ. de resc. lib. 6. tũ etiam ex. l. vndecima. in ordinatio. regis Alphonsi Compluti celebratis Anni. 1386. vbi poena mortis tantùm, & non aleuosiæ imponitur contra peccantem aduersus substitutũ.

daluzia : deuen ser mas guardados por la fiança que en ellos tenemos porq̃ tienẽ nr̃o lugar en la justicia. Defendemos q̃ ninguno sea osado d̃ matar ni herir niprẽder a qualqier delos sobredichos,y qualquier q̃ lo matare q̃ sea por ello aleuoso[a] y lo matẽ por justicia do quier q̃ fuere fallado y pierda todos susbienes para la nr̃a camara. Pero si qualquier d̃ los officiales sobredichos cometiere pelea no vsando de su officio que aya la pena que mandan los derechos segun fuere el yerro.

¶Ley.II.De los que fizieren los yerros de la ley ante desta cõtra los lugares tenientes.

TEnemos por bien que si alguno, o algunos hizieren en qualquier de las cosas, o yerros contenidos en la ley antes desta cõtra los q̃ anduuierẽ por los mayores juezes : o por qualquier delos sobredichos: o cõtra los alcaldes mayores de toledo:o seuilla:o de cordoua,o de Iaẽ: o de murcia : o de algezira:o contra el alguazil mayor de cada vna delas dichas ciudades: si matare, o prendiere q̃ muera por ello y pierda los bienes. Pero que no caya yor ello ẽpena de aleuoso E si hiriere q̃ pierda los bienes q̃ touiere : y que sea desterrado para siempre d̃l nr̃o señorio.Y si alguno fiziere qualquier destos yerros contra algũo de los q̃ anduuieren por ellos:y que si matare o prendiere que muera por ello[b] : y si firiere maguer q̃ no mate q̃ pierda por ello la meytad de los bienes,y sea desterrado por diez años fuera de nr̃o señorio.

sſitutũ.Ergo idem dicẽdũ est in casu nostræ legis. & est.l.2.infra. eodem titul. &sic punitur pœna mortis,&amissione bonorum interficiẽs iudicem seu Alguazellũ.l.7 tit.13.&.l.39. titul.fina.infra isto lib.8. non aleuosię si fuerit deinferiorib⁹,per præmissa,sicut punitur ĩ casu huius legis.ibi,*quese a por ello aleuoso* Limita tamẽ legem istam eo casu, quo quis in rixa particulari ortainteriudicem & priuatum nõ ratione officij fuisset mortuus à particulari,nam isto casu non obtinet locum pœna huius legis.tex.est in præsenti infrà in versi. *Pero si qualquier*. &in.l. fin.infrà eodem. quæ habuerunt ortum abordinationibus RegisAlphõ si Compluti celebratis anni.1386.l.14. ad fin. versi. *Pero si qualger desſos*. argu. eorum quæ not. Innocẽ. in.capi.1.de offi.delegat. &in.cap.capella. de priuileg. & ex Ioan. Imol. in dict.cap.1. col.pen.& final.l.16.tit.9. parti.7.

[a] *¶Aleuoso*. ad de quæ dixi in rub. in tit. secundum.& in.l.1. suprà hoc libro. 8. ordinamẽ.& in.l.fi. verb. *Sean auidos por aleuosos*. titul. fin.libro primo.ordin.suprà colũ.320. differentia inter traditionem & aleue est.l. prima. ad fin. titulo secondo. par tita.septima. versiculo. *Es propriamente*. Petrus Plaça de delictis capitulo.21.numero primo. agit de proditore.Monta. in.l.2.glossa prima.titulo decimoseptimo.libro.4. foro legum.

¶Lex secunda

[b] *¶Muera por ello*.Idem probat.l.5.versi. *y qualquiera q̃ matare*. infra eodem.

¶Lex Tertia.

¶ *Lex Tertia.*

2 ¶ *Ayuntamiento de gentes.* Ad idem. l. fin. infrà eo. ibi, *ni de fazer ayuntamiento, ni alboroto.* l. 1. titulo vndecimo. isto libro octauo. ordinam. suprà. vbi dixi in glossa prima. Boeri. in tracta. de seditiosis. Plura ad huius legis interpretationem & commẽtũ scripta reliquit. Quæri potest, Vtrũ pœna huiꝰ legis locum habeat, si quis veniret contra istos iudices cum vno tantũ homine armato? Videt dicendũ ꝙ sic. Nã vbi sunt duo pluralis numerꝰ cõplet. l. vbi numerꝰ ff. de testi. l. ĩter illa. §. fi. ff. de verb. signifi. Ergo ꝙ coadunauit vnũ hominẽ armatũ incidit in pœnã huiꝰ legis, & vtrũ sufficiat vnꝰ in dispẽsatione, quæ loqtur in plurali, plura ponit laso. in. l. Gallus. §. qd si is. col. 1. cũ seq. ff. de lib. & post. Andre. Tiraq. in rep. l. si vnquã. verb. susceperit liberos. nu. 185. C. de reuoc. dona. Sed cõtrariũ est tenẽdũ, imò ꝙ requirũtur quatuor vel quinq; hoĩes armati, ad hoc, vt verba nr̃æ legis verificentur, dũ dicit, *Si alguno fiziere ayuntamiento de gentes.* Sed vnꝰ nõ est huiusmodi, quãuis armatus, ergo ad pœnã non est trahẽdum, cùm de natura actus plures requirãtur, vt dicatur turba, seu coadunatio gentiũ. Et ita est in coĩ stylo vulgariũ, ꝙ quatuor faciunt quadrillam, seu alboroto, & cùm inueniuntur cũ armis etiã hora aliàs permissa ad deferendũ arma Iudex ea aufert, non aũt si eant tres tantùm. Ergo iste modus intelligendi, & vulgo receptus, est recipiẽdus. c. ex literis. de spõsalib. præsertim cùm casus incluſus pluraliter, excludit minorẽ, nempe quia noluit de singulari loqui, cùm sit pœnale, tũ etiam ex sententia Bar. qui in terminis dicit in. l. Prætor. in princ. nu. 5. ff. vi. bono. rapto. citat. l. oues. ff. de abigeis. & idẽ Barto. in. l. 1. nu. 2. ff. de p batiõi. ĩ vers. dicebat statutum. Bald. in l. iube. §. fin autẽ nu. 2. C. de incert. person. & ad Senat. C. Trebell. Non obstant in cõtrariũ adducta, quia hic subiecta materia requirit plures, ibi non, sed vnũ ad implendã cõditionem, si sine liberis decesseris. vel duos: nam in ore duorum vel triũ stat omne verbũ. ca. cùm esses. de testam. In nostra lege consideratur grauitas iniuriæ, quę lõgè maior est, cũ fit à pluribꝰ, quàm ab vno. ex Bald. vbi supra. Nec obstat. l. 2. §. hominis. versi. sed si vnus. ff. vi. bono. rapto. Nã ibi loquitur de damno, non de iniuria personæ, quod damnum tantũ est datũ in cẽtũ, sicut in mille ab vno. Alexan. vbi hãc cõclusionẽ probat, ita dissoluit argumẽtũ in. d. l. Gallus. §. quid si is. col. 2. num. 4. ff. de lib. & posthu. Quod est memoriæ mandandum ad huius regiæ legis declarationẽ.

¶ *Ley. III. De los que fizieren ayuntamiento contra los cõtenidos en las leyes antes desta.*

¶ Idem.

SI alguno fiziere ayuntamiẽto de gentes[a] con armas: o sin armas que vengan contra los cõtenidos en las dos leyes antes desta: que los que fueren fazedores del tal ayuntamiento sean desterrados por diez años fuera del nuestro señorio. Y los que fueren con ellos que seã desterrados por vn año: y peche cada vno seyscientos maravedis de la moneda vieja. Y si denostare a qualquier delos sobredichos que peche dos mil maravedis de la dicha moneda y yaga dos meses en la cadena.

¶ *Ley. IIII. Contra los que cometieren a herir o matar a los contenidos enlas leyes ante desta.*

¶ Idem.

MAndamos que si algunos cometieren alos officiales contenidos en las dos leyes ante desta: o a qualquier dellos para ferir o matar: o desonrrar con armas, o sin armas[b]

¶ *Lex Quarta.*

b ¶ *Con armas, o sin armas.* Ad idem. l. 12. & l. 13. tit. 20. in lib. ordinam. regis Alphonsi anni. 1386. & sic nullum hic constituitur discrimen siue fiat cum armis, vel sine eis. vt constituitur in titulo. ff. & C. ad legem Iuli. de vi publi. vel priuat.

aunque no acabe el hecho que cometiere[a]: que por la osadia si fuere hombre hijo dalgo o otro hombre honrado que sea desterrado por dos años fuera dl nuestro señorio: y peche seys mil marauedis de la dicha moneda: y si fuere otro hombre que mantenga casa yaga vn año en la cadena: y despues salga de nuestro señorio por los dichos dos años: y si fuere hõbre baldio que no aya casa que le den cincuẽta açotes: y yaga vn año en la cadena.

¶ *Ley. V. Contra los que fieren o matan, o vienen contra los juezes y justicias delas ciudades, villas y lugares.*

¶ Idem.

PORque los alcaldes y juezes y justicias y merinos y alguaziles: y otros officiales qualesquier de las ciudades, y villas, y lugares dl nuestro señorio que han poder de oyr y librar pleytos: y complir la justicia por si: o por otro puedan mejor y mas libremente, y sin recelo vsar de sus officios. Defendemos que ninguno sea osado de matar, ni de herir, ni de prender a qualquier de los sobredichos[b]: ni de tomar armas: ni de fazer ayuntamiento ni alboroto contra el ni contra ellos: ni les defender ni embargar de prẽder aquel, o aquellos que prendieren, o mandaren prender. Y qualquier que matare o prendiere a alguno de los officiales sobredichos que lo maten por ello: y pierda la meytad de los bienes. Si firiere que pierda la meytad de los bienes: y sea desterrado por diez años fuera del nuestro señorio:

a ¶ *Aunque no acabe el hecho que cometiere.* Nota quòd affectus punitur ad operationem semel deductã, licet non sit sequutus effectus, quia per eum non stetit, & consideratur volũtas & propositum in delictorum punitione. Et ita procedit. l. 2. versi. *Porende establescemos.* titul. 13. infrà. eod. libro. 8. vbi videbis Deo duce in gloss. nostra. & Angel. in l. eos. ff. de custodia reorũ. versi. Et nota hanc. l. contra effractores carcerum & contra cõspirantes vt frangant, licèt non sit perfectũ flagitium, nam puniunturve luti confessi de crimine. dixi in. l. 34. titulo finali. infra eod. libro octauo. ordinamen. in glossa. 1.

¶ *Lex Quinta.*

b ¶ *Qualquier de los sobredichos.* Durante officio, vel eo finito intra tempus datum ad finem dicatum, & sic intra triginta dies secundùm ius nostrum regiũ, vel quinquaginta de iure Romanorum: quia eo tempore censetur iudex, & debet gaudere eadem prærogatiua. arg. l. Diuo Marco. C. de quæstio. & l. milites. eod. titu. Paris de Puteo. in tract. syndicatus. titul. de offic. syndicato. §. per syndicatores columna prima. numero tertio. vbi dicit, q officialis etiã depositus, appellatur officialis. Andr. Iserni. ita cõcludit in consti. regni. incip. Statuimus. De offi. magistri iudiciarij. Per quem vide Bald. in. l. obseruare. §. pficisci. columna quarta. numero sexto. versiculo. Septimò quæritur. ff. de offi. Proconsulis & lega. argumen. l. primę. C.

mẽ.C.vt causa post pub. adsit. Quod verum existimat,quando fuit offensus ratione præteriti officij,aliàs nõ:nã statutũ dicens, si quis offenderit iudicẽ,debet intelligi præsentẽ,non eũ qui quondam fuit.vt.l.cui eorum.§.affinitatis.ff. de postuland. Adde quæ not.Floria.in.l.si putator.ff.ad legem Aquili. Vtrùm hæc pœna sit extendenda ad offendẽtem famulum iudicis ? Et est dicendum,q̃ non.nam leges & statuta pœnalia in suis terminis & nõ ad aliũ sensum sunt intelligẽda,nec trahẽda a

y si metiere manos a armas[a]: o juntare gẽtes[b] y viniere con ellas contra los officiales susodichos q̃ peche por ello seys cientos marauedis de la dicha moneda: y sea desterrado por vn año fuera del nuestro señorio alli dõde nos touieremos por biẽ.

¶ *De matar, ni herir, ni prender.* Hæc æquiparantur quamuis inter se differant. Tamen verbum, *matar, ni prender*, determinatur eius pœna. in versiculo. *E qualquier que matare.* Et verbum firiere. infrà.in versi. *Si firiere que pierda.* Et verbum, *ni tomar armas* infrà in versi. *y si metiere manos a armas.* Et verbum *ni los defender ni embargar*, definitur in versi. *E si le tomaren el preso.*

Que le maten por ello. Concord.l.2. suprà. eod. &.l. 14.tit.20.in ordinam.regis Alphonsi Anni. 1386. Confirmatur. Nam qui manus intulit in Præposito,id est,Duce belli,capite puniendus est augetur autem petulantiæ crimen dignitate Præpositi.l. omne delictum.§.qui manus.ff. de re milita. vbi glos.in verb.dignitate.cap.1.vbi notat glo.verb. maximè sacratis. de calumniato.& ius publicum offenditur in magistratibus & sacerdotibus.c.ius publicum.distin.1.vbi dicit, Ius publicum est in sacris,& sacerdotibus,& magistratibus. & sic eos lædens,ab omnibus poterit accusari, secundum glo.ibi.argu.tex.in capi.in primis.ad fin.2.quæstio.1.& glo.in dict.cap.1. de calumnia. Ad idem est glos.in capit.cùm bonæ.in verb. Læserant.de ætat.& qualitat. Optimus tex.in.l. si quis in hoc genus.C.de episcop.& cleri. Vnde scriptum est, Qui vos audit,me audit.Et ad Roman.13.Qui resistit potestati,Dei ordinationi resistit.cap.qui resistit.vndecima quæstione tertia. De cuius intellectu est videndus Felin.in capit. si quando. numero secundo.de offi.delegat.Cardina. per text.ibi in capitul.fin.numero primo.23.quæstione tertia Glo.fin.in capitul.non in inferenda.ead.causa & quæstio. Si tamen præciperet rem iniustam, iudex,vel Princeps, vt contra immunitatem ecclesiæ,vel quòd iniustè notoriè præcipiat hominem occidi,vel huiusmodi,& quando aggrauat contra iura,non est ei obediendum,imò resistendum,cũ veniat contra præcepta Dei.Cardin. in capitulo secundo.numero secundo. distin.12.capitul.oues secunda quæstione septima.capit.Iulianus vndecima quæstione tertia.Anchar.in cap.sane.num. 2.d̃ excessib. prælat.Et ad de quæ not. Magist. sententiarum in 4.distin.44. cap.fin.text. in.c.si quando.de reseri. Et adde. l.1. & quæ ibi notaui in glo.1. titulo duodecimo.libro tertio.suprà.

a ¶ *Metiere manos a armas.* Iudici aliquid præcipienti non licet cum armis,nec sine armis resistere,cũ necessarium sit ei obedire,defensio erit illicita capit.2.de maiori.& obedi.capi.Iulianus.& capit.si dominus.& cap.qui resistit.11.quæst.3.reg.Quod quis mãdato.de reg.iur.lib.6.nisi esset notorium sententiã,seu præceptũ esse iniustũ.vt est text.& gl.in.c.non in inferenda.23.q.3.Bal.in.l.addictos C.de epis.audien.Anchar.in reg.Ea quę de regu. iur.lib.6.in princ.repeti. & quæ citaui in superiori glo.Et aduerte,quòd quando executor sine iudicis præcepto vult aliquem capere,vel bona apprehẽdere,licitum est ei resistere, quia agit vt priuatus,sine iudicis mandato procedendo.Ita Bart. in.l.prohibitum.C.de iur fisc.lib.10.Quod qualiter sit intelligendum,est addendus Panormi. in cap.si quando.de offi.delegat.Imol.in.l. ab executore.Quorum appell.non recip.& in cap.dilecto.de sententia excom.lib.6.& quæ notat Din. in regul.Quod quis mandato.de regul.iur.libr.6. De dilatione armorum plura scripsi in.l.2.glos. verb. *Que ningunos hombres de a pie trayan armas.* tit. 14.libro.2.ordin.suprà in prima parte.

b ¶ *O juntare gentes.* Contra audentes gentes concitare & coadunare aduersus iudices & rempublicam est rubri.C. de seditiosis, & ijs qui audent contra remp.in.l.1.& per totũ.& de eorum poenis temporalibus & spiritualibus per Archidia.in cap.de cet.de immunit.ecclesia.libro sexto.verb.seditionem.text.in cap.seditionarios.46.dist. Hostien. in capitul.fin.de testib.cogend. Boeri. in tracta. De seditiosis. Et isti seditiosi dicuntur proditionem facere. Angel.in.l.prima.versiculo.Sequitur in textu. in vrbe sunt.columna prima.& in.l. qui vsque dolo.ff.ad legem Iuliã.maiesta.l. capitalium.§.sõlent quidam.& ibi glos. ff. de poen. vbi ponit exemplũ ĩ Bergollo Pisano,& Ioseph.

Decurione Bononiæ, qui aduersus quietem ciuitatum suarum sæpe conuenerunt, & populum cõcitauerunt. & text. in fina. verbis. in authen. De mandat. princip. §. fina. columna tertia. l. prima. versicul. *Si alguno fiziere bollicio.* titulo primo. par. 7. l. 3. titu. 19. par. 2. versic. *Onde los que tal alcuantamiento como este fazen, son traydores, y deuen morir por ello, y perder todo quanto ouieren.*

Y si le tomaren el preso [a]: o le embargaren en qualquier manera: porque no le pueda prender y cumplirse en el la justicia que meresciere: si el preso que fuere tomado, o aquel en quien fuere embargada la justicia mereciere pena de sangre que aquel que tomo el preso: y embargo la justicia que resciba essa mesma pena que el otro auia de auer: y si no meresciere pena de sãgre mandamos

a ¶ *E si le tomaren el preso.* Facit. capit. felicis. ibi, postea receptauerit, vel defensauerit. ď pœn. libro sexto. cap. ex literis. de offic. delegat. gloss. in clem. Si quis suadente. verb. defensauerit ad finem. versic. Est alius defensor. de pœn. & sic talis eripiens hominem captum ne executio iustitiæ in eum fiat, tenetur eadem obligatione & pœna, qua tenebatur debitor, siue ex causa ciuili, siue criminali. Confirmatur ex. l. quoties. C. de exactorib. tributo. libro decimo. Cuius verba notatu dignissima sunt. Quoties quis & priuati debitor inuenitur, & fisci abreptus ab vno officio, teneatur ad vniuersi debiti solutionem, qui eum abstulerit coerceatur, ac totius summæ exactionem in se suscipiat, qui eundem auellendum, subtrahendumque crediderit. Quem ibi notant ad hoc Plat. & Luc. de Pen. subtrahentem famulum alicuius, qui inseruire tenetur, ad interesse & dãnum hac occasione ei illatum, teneri. l. fina. C. de operis liberto. vbi habetur, in redhibitione operarum maneat pœna in eum, qui libertum alienum recipiendum esse duxerit. & ibi glo. fina. & qui fuit causa ne debitum quis consequi posset tenetur satisfacere creditori. dict. l. quoties. latè Iaso. in. l. prima. §. quod prætor. & in. §. prætor ait numero primo. ff. ne quis eum qui in ius voc. & in. §. pœnales. numero. 102. cum sequentibus. Insti. de actio. Ioan. Baptista Caccialup. in tract. De debitore suspecto & fugit. quæstione decima. princ. Hippolyt. singul. 137. & in repet. rubri. ff. de fideiusso. numero decimosexto. Et in hac materia fac cõclusiones resolutiuas, Et sit hęc prima. Eripiens violentum raptorem nondum confessum, conuictum, vel condemnatum, punitur pœna decem librarum auri. Text. in authen. vt omnes obedi iudi. §. arripiatur autem nullus. colla. 5. ¶ Secunda conclusio. Eximens confessum & condemnatum de crimine, tenetur crimine læsæ maiestatis. text. in. l. cuiuscũque. vbi Bart. ff. ad legẽ Iuli. maiesta. & in extraua gant. Ad reprimendum. verb. tangat. Quam limitat quatuor modis Chassanæ. in consuetudi. Burgund. rubri. prima. §. septimo. ĩ verb. *De simple rescousse.* nu. 34 fo. 77. ¶ Tertia cõclusio. Eximẽs reũ maleficæ artis, seu magicæ, punitur pœna vltimi supplicij. l. fin. C. de malefic.

¶ Quarta conclusio. Eximens captum à familia, vel carceratum in omnibus alijs casibus quàm supradictis puniendus erit illamet pœna, qua puniendus erat exemptus, Si præsens esset delinquens. l. prima. C. de his qui latro. occultaue.

¶ Quinta conclusio. Eximens aliquem de facto de carceribus, qui non sit reus alicuius criminis, siue sit pro debito publico, siue pro priuato, tenetur de proprio soluere proprium debitum creditoribus. text. singul. in dict. l. quoties. Gomez Arias in. l. 64. numero nono. in ordinamen. Tauri.

¶ Sexta cõclusio sit. Eximẽs de facto aliquem de carceribus, qui nec sit reus criminis, nec pro debito incarceratus, cùm eximere de facto sit perturbare iurisdictionẽ iudicis, põt mulctari pecuniariter secũdũ potestatẽ iurisdictionis. per rubri. ff. si quis ius dicẽt. nõ obtẽperau. & quod ibi vult Bar. in pen. q. & declarat Specul. tit. de sentẽtiæ prolatio. §. species. versi. Nũquid titulus. & etiã potest extra ordinem per arbitrium iudicis puniri. per l. 1. §. effractores. ff. de effracto. & expilat. ¶ Septima cõclusio. Resistẽs officiali, & eũ offendẽs in psonã, punitur grauiter, & tenetur ex iniuria sibi illata. Guid. Papa decis. 557. Et has oẽs cõclusiones posuit Bart. Chassa. in. d. rubr. 1. §. 7. fol. 77. col. 3. & 4. Aduertẽdũ tñ est, qď de iure nouissimo cõmittẽs quodcunque delictum quod sapiat resistentiam formalem, Vel feriens iudicem, eo casu quo secundum qualitatẽ delicti veniebat imponẽda pœna corporalis tradẽdus est ignominiosẽ per

pervias publicas & etiam mittendus ad triremes per spacium octo annorum, nisi grauitas delicti exigat maiorem pœnam, vt probat. l. septima. titulo vigesimo secundo. libro octauo. recopila. Limita, quando aliquis damnaretur ad mortem, & fuisset interposita appellatio ab eo, vel cõsanguineis, iuxta. l. non tantum. de appellatio. si iudex vellet exequi poterit resisti ne faciat, & eximi à manibus ipsius impunè, quia procedit vt priuatus post interpositam appellationem, per quã cessat eius iurisdictio. Innocen. in capitul. si quando de offic. delegat. reputat singul. Bald. in. l. addictos. C. de episcop. audien. Angel. & Iason. numero. 108. in. §. pœnales. Insti. de action.

q̃ por la osadia q̃ fizo cõtra la justicia[a]; que

¶ Limita etiam in Cardinalibus, qui habent ex priuilegio, vt si obuient damnatum ad mortem, & ductum ad eius executionem, possunt de consuetudine ipsum eximere. Bald. & Salice. in dict. l. addictos. Cæpol. caut. 2. Marian. Socin. in tracta. de citatio. articulo trigesimo quinto. quæstione quinta. Hippolyt. singul. 273. & in. l. prima. columna tertia. C. de fals. Andre. Barbat. in capitu. quærenti. numero decimonono. de offi. delegat. quanuis ipsemet Barb. in tract. de præstanti. Cardin. velit contrarium in nona. quæstio.

¶ Quæritur, Quis quanuis de facto captum non defenderit, tamen de iure ipsum defendit, vt est aduocatus, vel procurator, vtrum incurrat in huius legis pœnam? Respond. quòd non secundum distinctionem singularem positam ab Hostien. & Ioan. Andr. in capitul. proposuit. de clerico ex com. gloss. in capitul. pro illorum. vbi Ioan. de Imol. & doct. de præbend. Guilielmus de Monte hauduno in clementina prima. de excess. prælat. Paul. in dict. clementina prima. de pœn. Quod est verum, nisi ex forma rescripti, seu commissionis, vel mandati contrarium appareat. Hostiẽ. & Ioan. Andr. in citato. capitul. pro illorum. ¶ Quæritur præterea, Quid si quis interfecerit bannitũ reum captum à iudice, an teneatur pœna ordinaria delicti? Videtur quòd non: nam cum sit bannitus & hostis ciuitatis vbicunque fuerit inuentus, licuit impunè occidere. l. quarta. titulo decimotertio. infrà isto libro octauo. De quo per Barto. in. l. in laqueum. ff. de acqui. rerum dominio. columna prima. vbi de hac quæstione agit plenè. & in. l. ciuisque. numero quarto. ff. ad leg. Iuli. maiestat. Sed dic, quòd eo ipso quòd est captus, & in potestate iudicis bannitus habet fiduciam, & ab aliquo impunè occidi non potest. Bartol. in dict. §. in laqueum. fin. verbis. & in. l. eiusdem. §. transfugas. ff. de ficar. & in. l. legis Iuliæ. ff. ad leg. Iuli. de vi priuat. Bald. in. l. libertus. ff. de stat. homi. Ioan. de Anani. numero sexto. & ibi Felin. in capitulo. cùm iuramento. de homicid. Hippolyt. in l. prima. numero tertio. ff. de ficar. & in singu. 150. & in practi. §. aggredior. numer. vigesimo quarto.

¶ Quid autem in bannito cõdemnato, qui ducitur ad supplicium, an liceat eum interficere? Respond. quòd non potest occidi ab aliquo priuato, seu à familia potestatis. Bald. in. l. addictos. numero tertio. C. de episco. audien. & in. l. fin. C. de malefic. & mathemat. Hippolyt. in. l. prima. numero decimotertio. ff. de ficar. & in dicto. §. aggredior. numero quarto. Bald. in. l. fideicommissa. §. si quis. ff. de legat. tertio. Carcerati enim sunt sub curiæ protectione, nec impunè offendi possunt. l. fin. C. de custod. reorum Bartol. in. l. in laqueum. fin. verbis. ff. de acqui. rerum dominio. Ergo tunc eripiens, seu offendens bannitum, tenebitur pœna huius legis.

¶ Quæro etiam, Vtrum Alguazellus, vel eius familia possit delinquentem offendere, vulnerare, vel occidere si se defendat, & nolit permittere, vt capiatur ab eo? Respond. quòd possit: quia illicita est defensio, vbi iusta est offensio, & sic si non vult acquiescere capturæ iustæ, poterit occidi à familia, si aliter capi non possit, ne sit eius vita nociua vlteriùs periculum ignoscentibus, & excidium miserabilibus. capitul. est iniusta. vigesima tertia. quæstione quarta. Bald. in. l. fin. C. de exhiben. reis. per. l. si seruus. C. de his qui ad eccles. confug. Si autem non resistit, Alguazellus non debet malefactorem percutere, quando capit eum, vel post capturam non debet eum turpiter ducere, vel percutere, aliàs erit puniendus. est. l. 132. styli. argum. l. fina. C. de his qui latron. occultau. in versicul. Si verò post exhibitionem. De hoc dubio, vtrùm liceat ministris iustitiæ delinquentem defendentem se cum telo percutere, & occidere, sunt addenda plura, quæ congerit Boeri. decision. 170. & Thom. Gramma. decisio. quadragesimaprima. incip. Duo seu tres. vbi concludunt posse cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ. Ex Imol. in. l. ex consensu. §. fin. column. antepe. ad fin. ff. de appell. Alexand. ad Bal. in. l. fin. C. de exhib. reis.

a ¶ *Contra la justicia.* Secùs si aduersus offendẽtem, vel suos coadiutores, nam isto casu non haberet locum text. iste, quia à talibus bene potest quis defendere vicinum, aut propinquum, ne per eos occidatur. in capit. dilecto. de sententia excommu. lib. 6. not. gloss. in clementina. 1. de pœn. & gloss. & doctor. in. l. quoniã multa. C. ad leg. Iul. de vi publi.

publi. Montalu. in. l. 1. titul. 17. libr. 4. foro legum in gloss. final.

a ¶ *Hombre hijo dalgo.* Nota nobiles in pœnis corporalibus mitiùs puniendos fore, quàm ignobiles: secùs in pecuniarijs pœnis. De qua materia est tex. in. ca. cũ quidam. de iur. iur. glos. in. ca. homo Christianus. 40. dist. vbi habetur, ꝙ licèt in pœnis inferẽdis sit dignitati deferendum secundũ glo. in capitu. qui contra. 24. q. 1. illud tamẽ procedit in foro contentioso, secùs tamen est in foro cõscientiæ, in quo magis punitur qui est doctus, quàm indoctus: & qui est in dignitate, quãm qui non est in dignitate. per gloss. in dict. cap. homo. quæ ad hoc debet allegari. & est singul. secundum Andr. Siculum Barb. in tracta. De præstantia Cardin. 1. par. quæstion. 10. Basilica. num. 3. Franch. in. cap. accusatus de hæret. lib. 6. Quòd autem nobiles in pœnis pecuniarijs plus puniantur quàm ignobiles, & in criminalibus mitiùs, est gloss. & omnes in dict. cap. cùm quidam. gloss. in cap. non cogantur. 41. dist. gloss. in capitulo primo. §. si rusticus. versiculo. Si miles rusticum. in verb. aut diuino. vbi not. Bal. Alber. & Præposit. de pace tenend. l. properandum. §. finautem vtrinque. vbi Barto. & alij. C. de iudi. Et plures alios, qui hanc partem tenent, refert Andre. Tiraquell. in tract. de poenis temperand. caus. 31. numero vigesimoseptimo. & ibi numero vigesimooctauo. Huius dicti rationẽ ponit idem in tract. de nobilitate capitulo vigesimo. numero. 120. Ioan. Arce ab Otalora in tract. De nobilitate. 5. part. princ. capitul. fina. numero quarto. vbi ponit plura priuilegia nobilitatis causa in dicta. Et aliqua in proposito tradit Antoni⁹ Quesada libr. 1. diuersarum quæstionũ capitulo decimoseptimo. per totum.

¶ Fallit tamen in certis casibus, nempè in proditore hæretico, & in alijs, de quibus per Otalor. vbi suprà post Felin. in capitul. pastoralis. in princip. de offic. delega. & per Bonum Curtil. in quinta parte priuilegio. 1. in suo nobilitatis tract. & in poenis relatiuis, verbi gratia, si nobilis accuset plebeium, nec probet delictum, eadem omnino poena punietur, qua puniri debuisset plebeius, si delictum probatum fuisset. vt est text. in. l. ad commentariensem. C. de custod. reo. & ibi glossa. vbi Bald. in vtraque lectura. scilicet in prima columna vltima. versicul. Vltimò format. & in secunda lectura. columna prima. & Angel. in. l. Athletas. §. Item calumniator. in fi. ff. de his qui not. infam. Guil. Cun. in. l. secunda. & ibi Bald. in fin. C. de fid. instrum. Anani. in capitulo. super his. columna penultima. de accusat. Felin. in dicto capitu. cum quidam. columna tertia. versicul. Quarta declaratio. de iure iurando. & in capitulo pastoralis. colũna secunda. versicul. Octauò fallit. de offic. delega. & in capitul. cùm dilectus. columna penulti. de calumni. Iaso. consil. 144. columna fin. libr. secundo. & vide Ioan. de Anani. in dicto capit. cùm dilectus. columna vltima. versiculo. Quæro circa prædicta. & Tiraquell. de poenis temper. caus. 31 numero. 30. Idem dicas, si in causa criminali falsum deposuerit contra plebeium imponendo crimen hæresis, vel huiusmodi, nam poena talionis ad instar criminis erit puniendus per præmissa. l. 83. Tauri. ibi, *que al tal testigo auerigũando se como fue falso, le sea dada la misma pena en su pena y bienes* vt fecit Daniel contra testes falsos iudices senes & testes in castissimam Susanã, vt habetur in historia apud Danielem capitulo decimotertio. Et sic ignis morte & confiscatione bonorum & infamiæ erit castigãdus, vel furca, vel alia poena, qua accusatus esset puniendus, si non constaret de eius falsitate.

¶ Et hoc secundùm ius diuinum & humanum inferenda esset absque misericordia. Plura autem vi debis apud Tiraquell. de nobilitate. capitulo vigesimo. numero. 104. & de poenis temperand. caus. 21. numero primo. Quid autem sit hidalguia & hidalgo, & aliqua alia scitu digna ponit Otalora de nobilitate. 2. part. capitulo secundo. num. 3. Dixi in. l. 1. titulo secundo. lib. 4. suprà in gloss. 1.

¶ Et est notandum, quòd in regno solet practicari, quòd ex vno delicto commisso per nobilẽ, vel plebeiũ, nobilis decapitatur, seu iugulatur, & ple-

si fuere hombre hijo dalgo [a] que este medio año en la cadena y ande fuera de nuestro señorio por dos años. E sino fuere fijo dalgo: que yaga por vn año en la cadena y ande fuera d̃ nuestro señorio por los dichos dos años: y si ouiere quantia de. xx. mil marauedis: o dende arriba q̃ peche seys mil marauedis. Y si mẽos ouiere de. xx. mil marauedis q̃ pierda la quar-

ta parte delos bienes. Y ſino touiere bienes[a], que eſte vn año en la cadena[b]. Y que ſalga fuera de nueſtro ſeñorio, por quatro años. Y ſi aquel, o aquellos que fueren deſterrados en qualquier manera de las que dichas ſon entraren en nueſtro ſeñorio: ante dl dicho tiẽpo ſin nueſtro mãdado[c] que le ſea doblado el deſtierro. Y ſi porfiare la tercera vez que le matẽ por ello. Y ſi alguno matare a los alcaldes[d], o a los alguaziles, o merinos que eſtouieren por los mayores en las villas. O a los alcaldes. O a los jurados de las aldeas que lo maten por ello. Y peche ſey ſciẽtos marauedis de la dicha moneda. Y ſi firiere, o prendiere[e] a los alcaldes o alos alguaziles o merinos que eſtouieren por los mayores en las villas. Que peche mil marauedis: y ſea deſterrado por dos años fuera del nueſtro ſeñorio. Y ſino ouiere de que pagar la dicha pena: q̃ yaga vn año en la cadena y deſpues ſea deſterrado por dos años como dicho es. Y ſi firiere o prendiere alguno de los alcaldes, o jurados de las aldeas que ſea deſterrado por vn año fuera del nueſtro ſeñorio: y

& plebeius laqueo ſuſpenditur. notat Bar. in. l. de ſertorem. §. pœna militum. nu. 1. ff. de re milita. Et plures refert idem probantes Tiraquel. de nobilitate. c. 20. num. 107. Et probat pœnam laquei ignominioſiſsimam, viliſsimam, atq; fœdiſsimã omnium pœnarũ. ex Bal. in rub. de offi. deleg. col. pen. verſ. Cõtra notoriũ. & in. l. oẽs. & ibi Plat. C. đ delatori. lib. 10. Angel. in authen. Sed nouo iure ante ſi. C. de ſeruis fugit. Tiraquell. vbi ſuprà. n. 106. Iterum in illo tract. đ pœnis tẽpe. cau. 31. numer. 3. id quod dixerat multis ante ſeculis Euripides in Helena.

Turpes quidẽ laquei ſublimes Et ſeruis indecorum exiſtimantur.

a ¶ *Si no touiere bienes.* Nota quòd non habẽs in bonis, luit in corpore. l. quicũq; & ibi gloſſa. C. de ſeru. fugi. & in regu. Peccatũ. de regu. iur. lib. 6. ſenſit gloſ. in. c. ſicut dignũ. đ homic.

b ¶ *En la cadena.* Nota hic ſecundũ ius regni carcerẽ pœnã eſſe. Quod regulariter eſt cõtrariũ de iure nã ad cuſtodiã deputatur. l. 1. & l. fina. C. de cuſtodi. reorum. Tamen fallit in caſu huius legis. Et de iure Canonico, cùm carcer eſt perpetuus. capit. quãuis. & ibi. gl. de pœn. lib. 6. Et vtrũ dãnatus ad perpetuos carceres poſsit teſtari, vide Hippoly. ſingul. 465. incipien. Dubitarunt alias doctores.

c ¶ *Tiempo ſin nueſtro mandado.* Simile in. l. relegati. ff. de pœnis. vbi Bartol. dicit, q̃ relegato, ſeu exuli nullus põt cõcedere comeatũ, nec remeatũ, niſi ſolus Princeps, tamen ſecũdùm eum ibi notanter eſt dicẽdũ, q̃ ex cauſa bene poſſet ciuitas, quę poteſt condere ſtatuta, dare licẽtiã talib⁹ redeũdi, & etiã quilibet alius iudex ex cauſa, nempè ſi eſſet accuſatus de aliquo maleficio, propter qđ præſentia eius eſſet neceſſaria. Et eſt addendum, qđ notat idem Bart. in. l. is q̃ reus. ff. de publi. iudic. Faciũt quæ notãtur in. l. nõ oĩs. §. fin. ff. đ re milita.

d ¶ *E ſi alguno matare a los alcaldes.* Suprà habitũ fuit đ prĩcipalib⁹ iudicib⁹, nunc verò de eorũ locũ tenẽtib⁹ & de officialib⁹ oppidanis & rurium.

e ¶ *Firiere o prẽdiere.* Diuerſa ſunt hæc verba, & operatiões, quanuis iſta duo æquiparãtur. *De las aldeas que ſea deſterrado.* Nota q̃ leuiori pœna punitur inſultus, ſeu exceſſus cõtra iuratos ruriũ, quã cõtra officiales, vel eorũ locũ tenẽtes in ciuitatibus. nã ex perſona, loco. & tẽpore iniuria iudicaĩ atrox. §. atrox. Inſti. de iniur.

Seala

peche ſeyſciẽtos marauedis demas de la pena q̃ el fuero manda: y ſino ouiere de q̃ pechar: que yaga medio año enla cadena: y ſea deſterrado por vn año como dicho es. Y de la pena delos bienes y delos dineros en eſta ley: y en las leyes ante deſta contenidos en q̃ cayeren los que fueren contra los dichos oficiales ſea la meytad para la nr̃a camara[a]: y la meytad p̃a los q̃ rellosos. Pero ſi qualquier de los ſobredichos cometiere pelea: no vſando de ſu officio: que aya aquella pena que mandã los derechos ſegun fuere el y erro que hiziere.

a ¶ *Sea la mitad para la nueſtra camara.* Cum pœna ſit impoſita pro crimine, & venit fiſco applicanda, ſiue agatur ciuiliter, ſiue criminaliter dicitur pœna criminalis. gloſſ. & Bar. in. l. 3. ff. de ſepulc. violat. gloſſ. & doct. in. l. ſi qua per calumniam. C. de epiſco. & cleri. Panormi. & docto. in rub. de iudi. Et idem Panormi. in capitul. ex literis. in fin. de probat. Bart. in. l. Agraria. ff. de termino mot. Et eſt cõmunis ſententia. Si tamen pœna non fiſco, ſed tantum parti eſſet applicãda cauſa ciuilis, & non criminalis. glo. in dict. l. tertia. verb. aureorũ. Imol. in rubri. ff. de public. iudic. Iaſo. in rub. C. de iudi. Dixi in gloſſ. rub. in titulum primum. de iudicijs. columna. 726. verſic. Tertio modo iuxta prædicta quæro de alia. Non vſando de ſu officio. l. prima. verſi. Pero. ſuprà eo. Idem probat. l. 10. in ordinamen. de Alcala anni. 1386. text. gloſſ. & Dinus in regul. Ea quæ fiunt à iudice. Et ibi Petr. Anchar. columna ſecunda. ad fin. numero primo. de regulis iuris. libro ſexto ponit optimam reſolutionem, & diſtinctionem.

Titul. XIII. De los homicidios[b].

¶ *Titulus. XIII. De homicidijs.*

b ¶ *Homicidios.* Homicidium autem eſt hominis per emptio, iuſtè, vel iniuſtè facta. capitulo. homicidium de pœnitentia diſtinctione prima. Hoſti. in ſumma iſtius titul. §. 1. Alberi. in dictionar. verb. Homicidium. Archiep. Florent. 2. part. titulo ſeptimo. capitulo octauo. l. prima titulo octauo. par. ſeptima. Dixi, iuſtè, Quia aliquando fit ad neceſſariam defenſionem ſui corporis. Clementina vnica. de homicidi. vel à iudice exequendo pœnã à iure ſtatutam aduerſus criminoſum, in quo eſt meritum id faciendo ex zelo iuſtitiæ. Nam qui malos percutit in eo quod mali ſunt, & habet vaſa interfectionis, vt occidat peſsimos, miniſter Dei eſt. capitul. qui malos. capitul. iudex. capitu. homicidas. cap. ſi homicidium. 23. quæſtion. quinta. Et probatur numerorum. 25. & Eccleſiaſti. 45. & in. 1. lib. Machabæo. in quibus locis laudatur pius vir Phinees, qui interfecit duos peccantes in peccato luxuriæ. Etiã Saulem à ſe repellit', eo q̃ præceptum Domini non impleuit nõ occidẽdo Agag. 1. regul. capitulo decimoquinto. Recti iudices facientes officium ſibi cõmiſſum quẽ admodũ debent, magis merẽtur, quã fratres prædicatores, vel alij religioſi, ſecũdùm Hoſtien. in proœmio ſummæ columna quarta refert Alber. in. l. prima. & ibi Iaſo. ff. de iuſtitia & iure. Gregori. Lopez in. l. prima. titulo quarto. part. 3. l. 23. titulo. 22. ea. 3. parti. Vnde beatus Chryſoſto. ſuper Matthæ. 44. homilia. col. pen. inquit. Volo enim maiori gloria virtutũ coruſcare vos, quĩ in medico vrbis vrſamini, quã illos, qui mõtes, & eremos petierũt. Et ſubdit. Quare ſic? quia magnã hinc vtilitatẽ cæteri cõſequũtur. Tñ ex hac iuſta cauſa efficiũtur iudex, teſtis, procurator, & huiuſmodi irregulares. vt in gl. c. quãtos. 51. diſt. vel in alijs caſibus, in quibus quis põt aggreſſorẽ impunè occidere. Dixi, iniuſtè. Quia homicidiũ voluntariũ fuit cõmiſsũ dolo malo animo occidẽdi. l. 1. in princ. l. diuus. & l. in lgee. ff. ad legẽ Cornel. de ſicar. c. 1. §. ſi quis hominẽ. de pace tenend. c. ſicut dignũ. de homic. Angel. de malefic. verb. ſcienter & doloſè. Ex iſto homicidio ſequitur pœna vltimi ſupplicij, quã mortem appellamus. Exodi. 21. Qui percuſſerit hominẽ volens occidere, morte moriatur. Gen. 4. & 9. Leui. 24. & Nume. 35. Matthæ. 26. Conuerte gladium tuum in locũ ſuũ: omnes enim qui acceperint gladiũ, gladio peribunt. Et Ioan. in Apocalypſi. 13. Qui in gladio occiderit oportet

oportet eum gladio occidi. Et est tex. in capitulo primo. prout litera iacet. de homic. tex. in. l. 3. ibi, homicida, parricidaque quod fecit, semper expectet. C. de episcopa. audi. l. vni. in princ. C. de rap. virgin. ibi: & mortis merito damnatur supplicio, cùm nec ab homicidij crimine huiusmodi raptores sunt vacui. l. eiusdem. §. legis Corneliæ. ibi: sed solet hodie capite puniri. & l. qui cædem. ff. ad legem Cornel. de sicar. l. si quis fortè. §. final. ibi, aut vitam adimant. ff. de pœn. §. item lex Cornelia. ibi: homicidas vltore ferro persequimur. Insti. de publi. iudi. l. prima. ff. de parricid. l. quoniam multa facinora. C. ad legem Iuliam. de vi. le pen. C. ad legem Corne. de sicar. l. prima. C. quando lice. vnicuique sine iudi. vindicare. in illis verbis, mortem quam minabatur excipiat. l. tertia. C. de his qui ad eccle. confugi. vbi dicit text. nulla erit noxa. si is, qui ex statu seruili in hostis & homicidæ conditionem transilijt, sit occisus. text. in capitulo primo. §. si quis hominem. de pace tenend. & eius vio. & in capitulo primo. verb. homicidium. iunct. gloss. de pace tenenda inter subditos & iura firm. in vsib. feudo. gloss. in. l. Gracch⁹. C. ad legem Iul. de adult. capitul. omnis autē lex. ibi, vt qui cædem fecerit, capite plectatur. distinctione tertia. Chassan. in consuetu. Burgund. fol. 13. columna secunda. numero. 3. Anto. Gomez in tracta. De delictis. capitul. tertio. numero primo. Iacob. Boulenc. in repe. l. capitalium. §. famosos. num. 26. ff. de pœnis. Tradit Corne. consi. 181. numero primo. libro quarto. l. 15. titulo octauo. par. 7. l. 1. & l. 2. titulo decimoseptimo. lib. 4. foro legum. l. 102. styli. & l. 2. & 3. isto titul. infrà. Homicidium autem grauissimum peccatum est inter vniuersa peccata, quæ homines inter se inuicem committunt: vt optimè probat Domini. de Soto de iusti. & iure. lib. 5. quæstion. 10. articul. 3. versic. Meritò. vbi vide. ¶ Vnde infertur, quòd pro homicidij pœna non valet statutum imponens delinquēti certam solutionem pecuniariam, sed est imponenda pœna mortis. Hosti. in. c. fin. de consuetudi. quem ibi sequuntur Anto. & Panor. Archidi. Lap. & Domini. in. capi. fin. ne cle. vel monach. libr. 6. Bal. in. l. cunctos populos. C. de sum. trini. Ana. & Felin. in rubri. de homic. Areti. consil. 58. columna quinta. versi. Ad hoc respondeo. numero decimo. Roman. singu. 706. Iudex potestatis. secundùm nouissimam impressionem. 714. Hippolyt. sing. 665. nisi me fallat, vbi dicit, quòd plures doctores tenent valere tale statutum. & additio. ad Roman. dict. singul. 714. dicit communem opinionem esse, ibique citantur plures tenētes tam affirmatiuam, quàm negatiuam partem. Sed negatiua videtur verior, quia de iure diuino & humano pro homicidio voluntario venit pœna mortis. ergo statutum disponens contrarium non valet, quia præstaret occasionem delinquendi, si pecunijs possent rei se liberare à culpa homicidij. igitur non valet. l. conueniri. ff. de pact. dota lib. nec capitulo secundo. de delictis puero. probat contrarium, cùm pœna pecuniaria ibi esset statuta vltra pœnam ordinariam delicti, non alias. Et Caim primus omnium hominum homicida fratris Abel, intellexerit mortis pœnam propter homicidium inferendam: & sic iure, & lumine naturali ductus Gen. 4. Omnis igitur, ait ad Dominum, qui inuenerit me, occidet me. Tum etiam, quia pœna debet esse correspondens delicto, sed pœna pecuniaria quantuncunque grauissimæ quantitatis, est mitior, & inæqualis pœnæ corporali debitæ pro crimine homicidij. Ergo inualidum est tale statutum. Montalu. in reperto. ad Panor. in verb. statutum seu consuetudo. Sed tamen communiter tenetur validum esse tale statutum, vt firmat Ludoui. Carrer. in practi. verbo. Homicidium. vlti. nume. 12. Et Additionator ad Rom. in dict. sing. 714. qui plures authores idem tenentes adducunt. Et multis modis limitant hāc conclusionem Matthæ. de Afflict. in decis. 287. numero tertio. tenet, quòd iurisdictionem habēs pro homicidio ex consuetudine præscripta, potest ponere pœnam pecuniariam. ex gloss. in capitulo secundo. de delict. puero. Lucas de Pen. in. l. 1. C. de desertoribus lib. 12. ¶ Homicidium autem est duplex, voluntarium, & casuale. vt Ioan. de Ana. & Felin. notant in rub. de homicid. De homicidij materia quam plurima resoluta comperies apud Ludoui. Carreri. in practi. verb. Homicidiū. Et A Egidium Bosi. in practica. titu. De homicidio. & in titul. De mandato ad homicidiū. Anto. Gomez. in lib. Var. resol. tract. De delictis. Petrus Plaça in tract. De delictis. c. de homicidio. 9. & 10 Matthæ. de Afflict. in. c. 1. §. iniuria punitur. in. 4 notabi. De pace iuram. firmand. vbi vide omnino. & in titu. De pace tenenda. §. si quis hominē. vbi ponit casus, in quibus, non liceat, & liceat occidere, & successiuè de occidēte aliquē in duello. Et de materia ipsa duelli, adde Conciliū Tridentin. sub Pio. 4. sessio. 25. cap. 19. vbi sub multis pœnis vsus detestabilis duellorum, tam spiritualibus quàm temporalibus est prohibitus. Est etiam notandum, quòd ab omni irregularitate contracta ex quocunque crimine grauissimo etiam reseruato Papæ, dum tamen sit occultum, & non deductum in iudicio, & præterea, quæ ex crimine homicidij voluntarij prouenit, poterit episcopus in foro conscientiæ dispensare, vt habetur in Cōcil. supra dicto Tridētino sessio. 24. cap. 6. Cuius verba singularia & pijssima sunt hæc. Liceat epīs in irregularitatibus oībus & suspēsionibus, ex delicto

AYUNTAMIENTO de VALLADOLID BIBLIOTECA

cto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentioſum, diſpenſare, & in quibuſcunque caſibus occultis, etiam ſedi apoſtolicæ reſeruatis, delinquentes quoſcunque ſibi ſubditos, in diœceſi ſua per ſe ipſos, aut vicarium ad id ſpecialiter deputandum, in foro conſcientiæ gratis abſoluere, impoſita pœnitentia ſalutari. Idem in hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ, eis tantùm, non eorum vicarijs, ſit permiſſum Sed dubiũ fuit, cùm quis ſine deliberatione, nec voluntate occidendi hominem præcedente propter accidens verborum, quod contingere ſolet in via, vel aliàs, cum hominibus cholericis, & impatientibus, & malè modeſtis ſucceſſit rixa & homicidium in eremo, vel alio loco ſecreto fuit ſequutum, vtrum Epiſcopus poſsit diſpenſare cum iſto homicida, qui magis caſu, quàm præuentione hominem occidiſſe fertur, cùm tantum exceptio ſit de homicidio voluntario. Videtur quòd in cæteris locum habeat relaxatio & diſpenſatio in foro animæ iuxta formam prædicti Concilij. argu. l. cùm prætor. ff. de iudic. capitul. nonne. de præſump. tota vis eſt huius dubiæ quæſtionis, an homicidium præuentione, & ex animo antea deliberato ſiue per diffidationem, ſiue per inſidias ſit dicendum voluntarium, an etiam commiſſum inopinatè propter iram ſuperuenientem ex verbis, vel factis hominis occurrentis, qui fuit in cauſa iræ, vt ſæpe fieri ſolet, in ludo, in laudatione alicuius literati, in obuia alicuius incogniti de nocte, qui ſine cauſa vult me manifeſtum facere, & diſcooperire pallium, præſertim inter iuuenes, & ſcholares de nocte ambulantes. Et videtur quòd ſit caſuale, cum defuerit voluntas præuenta ad caſum occidendi, tum etiam, quia cauſa rixæ fuit occiſus propter ſuam inurbanitatem: Tum etiam fuit cauſa iræ, quæ hominem excuſat, cùm præcipuè homines cholericos in illo momento quaſi furioſos & alienos ab omni iudicio reddat, vt experientia docet. Tum etiam, quia potiùs continet defenſionem, quàm offenſionem ex parte occidentis in ſpecie propoſita: quò fit, quòd interfectus potiùs ſui ipſius tanquam aggreſſor dicatur interfector & homicida, cùm ira & rixa ex ſua culpa proceſſerit, & ex ſuo vitio per continuationem ſui vitij & audaciæ garrulitateque per quam fuit aucta, ſicut virtus augetur per continuationẽ bonum operantis. l. ſeruis legatis. §. ornatricibus. ff. de leg. 3. vbi omne artificium recipit incrementum per exercitium. Barbat. in capitulo final. columna ſecunda. de conſuetudi. Ergo cùm ſit extra mentem & animum committentis, non erit dicendum voluntarium, imò inuoluntarium, & caſuale. Et ſic non eſt iſte caſus exceptus à concilio, cùm dicat, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario. Et ita eſt intelligendus text. in capitul. fin. ibi, præter reos homicidij. de tempori. ordinat. Tum etiam, quia licèt dediſſet operam rei illicitæ, vt in ludo, ex quo diſſenſiones prouenire ſolent, cum tamen ad iocum & delectationem ſit eius cauſa principalis, ſi caſu aliud euenerit, caſuale erit cenſendum, cùm fuerit inuoluntarium. Quod probo autoritate Exod. capitulo vigeſimoprimo. faciens differentiam inter voluntarium, & caſuale, ſic dicens, Qui percuſſerit hominem, volens occidere, morte moriatur: qui autem non eſt inſidiatus, ſed Deus illum tradidit in manus eius, conſtituant illi locum, in quo fugere debeat. Et ſic quanuis non ſit immunis ab irregularitate, quia verè homicidium commiſit, & non ſe defendendo propria defenſione, iuxta clementi. vni. de homicid. nec fuit in dolo in illo facto damnato homicidij, cùm requiratur dolus ad irregularitatis incurſum. capitul. is qui. in. §. is verò. vbi dicit Domini. irregularitas non contrahitur ſine dolo. de ſententia excommu. libro ſexto. Notat Marti. Nauar. in capitul. accepta. oppoſit. 8. illatio. 9. numer. 34. de reſti. ſpolia. & in rep. ca. cùm contingat. pagi. 161. verſi. ſecunda deciſio. de reſc. & in manuali confeſſorum. capitul. 25. nume. 70. & capitulo vigeſimoſeptimo. num. 74. Couar. in rep. clem. Si furioſus. 1. part. §. 1. numero. 4. verſi. Secundò hic diffiniri poterit. de homicid. Si ergo fuit abſque dolo, & occultum tale crimen, cùm etiam Alphonſ. Caſtren. libro. 2. de poteſta. legis pœn. cap. fin. voluerit ex delicto omnino occulto nullam irregularitatem contrahi, quanuis eius opinio non ſit vera, vt aduertit in propoſito doctiſsimus Marti. Nauar. in manuali confeſſorum cap. 27. nu. 139. verſ. 22. *quanto a la diſpenſacion.* tamẽ cùm concurrant duo caſus, inuoluntarij ſcilicet, & occulti, non dubito, quin Epiſcopus poſsit hãc irregularitatem prouenientem ex homicidij crimine in ſpecie ppoſita diſſoluere in foro animæ & conſcientiæ. Vltimo pro hac mea ſententia adduco authoritatem grauiſsimi Cardinalis Caietani in. 2. 2. quæſtio. 65. ar. 8. in reſponſ. ad tertium. Sic formaliter loquentis. Quantum tamen ad authoritatem diſpẽſandi in irregularitate, multùm refert, quia priuilegiati, quibus conceſſum eſt diſpẽſare cũ irregularibus, niſi ſit ex homicidio voluntario cõtracta irregularitas, poſſunt diſpẽſare cum irregularibus propter homicidium caſuale, quanuis culpabile, ſiue dando operam rei licitæ ſi bi debita adhibita diligentia, ſiue dando operam rei illicitæ. Ex quibus verbis apparet epiſcopũ in caſu noſtro diſpẽſare poſſe cũ homicida, cùm potiùs ſit caſuale & inuoluntarium, quàm voluntarium, & occultum iuxta Concilij conceſsionem.

Salua

Salua sanioris sententia sæpe consultus post publi cationem concilij, ita respondi. Ira enim extrahit hominẽ à seipso. l. 29. titu. 10. part. 2. Vnde nullus leo, nulla sic vipera viscera queunt humana lania re, vt hoĩs iracundia, vt inquit beatus Chrysost. super Matthæ. homil. 4. fol. pen. & in epistol. Iacobi. 1. Ergo cũ fuerit causa occisus, non est imputãdum ad voluntatẽ occidẽtis, sed ad occasionẽ quã ad irã dedit occisus. ¶ Prętereaoc cidens autho rẽ rixæ in rixa. non tenetur pœna mortis, quia ad suam defen sionem fecit. argu. l. 1. §. cùm arietes. ff. si quadrup. pauperi. fecisse dicatur. l. itaque si seruum. & l. sciẽ tiam. §. 3. ff. ad legẽ Aquil. l. item. C. quando lice. se sine iudice vindicar. Gandin. in tracta. maleficio. de pœnis reorum. col. pen. nu. 60. Marcus Antonius Blancus in practi. criminali. pagi. 847. nu. 65. Si ergo ad defensam fuit facta, & sic sine culpa præcedente homicidium casuale, & non voluntarium iudicandum erit in specie proposita.

¶ *Ley. I. Del que matare, o firiere en la corte del Rey.*

¶ El Rey don Alonso en Madrid.

¶ El Rey don Enrique. II. en Toro.

POrq̃ la nuestra corte, como fuẽte de justicia [a], deue ser segura a todos los que a ella vinieren y a todos los q̃ en ella estuierẽ. Mãdamos y ordenamos, que qualquier q̃ en la nuestra Corte, o en el nuestro rastro matare, o firiere [b] que muera por ello. Saluo si voluit pœnã mortis imponi pro vulnere exp̃ssit, licèt mors nõ esset sequuta. Item vulnerãs aliquẽ infra pacis edictũ, punitur in amputatiõe manus. c. 1. de pace tenend. & eius violatoribus. versi. si qs aliũ. Ergo percutiẽs in curia, vbi est securitas, prædicta pœna, & non mortis pro vulnere tm̃, non lethali erit puniẽdus. l. sed posteriores. ff. ad legib. Et est benignior opinio, quæ sequenda est in dubio. l. penus. ff. de pœnis. c. odia. de regu. iur. lib. 6. Quamuis hæc lex vt iacet, esset intelligenda, & si dubia sit, propter percussionẽ lethalẽ, vel nõ. Nam qũ quis mittit manũ ad ensem, seu gladium ad rixam contra aliquẽ in curia sine aliqua percussione, ponit pœnam amputatiõis manus. Ergo distinguit iste casus in impositione mortis propter grauitatẽ delicti, cum affectus fuit deductus ad effectum propter percussionẽ, & nõ cessabit mortis illatio per percutientẽ, à casu fin. nostræ legis, in quo cum affectu nulla fuit percussio. Et qua pœna sit puniendus dehonestans, vel percutiens aliquem, vel occidens in præsentia Regis, est. l. 2. tit. 16. part. 2. vbi incurrit in crimẽ proditionis. æstimatur enim atrox iniuria, qñ fit in conspectu Prætoris. l. Prætor edixit. §. fin. ff. de iniur. §. atrox. Insti. de iniur. quanto fortiori ratiõe erit atrocissima, qñ fit in præsentia Principis, qui est iudex iudicum, vt dicit glos. in. l. si quis decurio. C. de decurio. lib. 10. Greg. Lopez in dict. l. 2. verb. *Fuera traycion.*

a ¶ *Fuente de iusticia.* A qua iura, & non iniuriæ semper euenire solẽt, cum ibi sit Princeps, qui est lex animata. l. 27. & l. 28. titul. 9. parti. 2. vbi habetur, cur dicatur Curia? vbi Princeps, ibi securitas. l. 1. C. de his qui per met. iudi. non appell. in illis verbis, in sacro comitatu nostro nihil timere potuisti. vbi per hæc verba notat ibi Bald. l. 2. tit. 16. part. 2. vbi Gregor. Lopez, verb. *La corte.*

b ¶ *Matare, o hiriere.* Occidens, vel percutiens aliquẽ in curia regis, pœna mortis est puniendus, nisi fuerit ad defensionem. Istam tamen legem non ita seuerè intelligendã censet Greg. Lopez in. l. 3. titul. 16. part. 2. sed restringẽdam esse ad percussionem lethalem, cum durũ esset pro sola percussione homĩ pœna mortis afficere, & sufficiens tali casu esset pœna amputationis manus, per. l. 3. titul. 16. part. 2. secundũ quã est ista intelligenda, dũ dicit. *Otrosi mãdaron, q̃ si vn ome hõrado matasse à otro, á tres migeros, de derredor del lugar do el rey fuesse, q̃es vna legua, que muriesse por ello: y no muriendo de la ferida, que le cortassen la mano.* Confirmatur ex. l. 2. infrà hoc titul. quæ quando

Tom. iij. R Regis

Regis intelligitur cum quinque leucis in circuitu. ¶Quæritur, Vtrùm Curia dicatur, si Rex absens sit, ita vt homicida intrans in eam excusetur à pœna? Videtur quòd vbi est Rex actu, vel habitu, id est potentialiter, quanuis sit extra illum locum, dum tamen ibi sit consilium Regis, quod dicitur Curia ipsius, & sic præsentia, vel absentia Regis, nõ consideratur sed sedes ipsius Curię, vbi residẽt Cõsiliarij, & Sũmus Præses ad distribuẽdam iustitiã, & ibi est Rex per potentiam, & sic suo nomine dimanant prouisiões. Ergo intrans illo in loco, etiã si sit Rex alibi, incidit in pœnam positam à lege. vt est exemplum de.l.8.infra eo. Tum, quia competit nomen Curiæ, ac per consequens dispositio ad Curiam relatam, eiusque fauorem. Tum etiam ex doctrina Barto.in.l.qui tibi. nume.3. ff. de auro & argent.legat. dicentis statutum puniens intrantem palatium Capitanei, locum habere pœnam aduersus intrantem eo tempore, quo erat absens à palatio Capitanei. Et hanc partem tenendam existimo, quanuis Gregor. Lopez dubius in decisam reliquerit in.l.27.verbo. *El lugar*. titul.9. part.2. ¶Ex quo infertur, quòd prohibitus quicquam facere in Curia sub pœna, si contra prohibitionẽ venerit, siue Rex in Curia sit præsentialiter, siue per repręsentationẽ, & in quinq; leucis in circuitu, luet pœnam. Quod est notandum pro intellectu huius.l.1. & l.8. cũ simili.infrà hoc titul.

fuere en su defensió o en los casos por derecho permissos[a]. Y esto mesmo dezimos que muera por justicia aquel que fuere conuencido de furto, o robo[b], en la dicha nuestra corte, o si fuere tomado y deprehenso con el hurto, o robo. Otrosi mandamos que qualquier que sacare cuchillo, o espada para reñir, o pelear cõ otro, que le corten la mano[c].

a ¶ *Casos por derecho permissos*. De quibus in.l.4.vbi vide infrà eodem. & rubri.7.libr. primo in constitutio. Neapolitanis.

b ¶ *Conuencido de furto, o robo*. Fur, seu Latro captus in furto, seu deprædatione, vel de ea conuictus in Curia Regis, etiam si sit primum furtum, debet mori naturaliter pro tali crimine. Ista pœna est rigidissima, ideo existimat Gregor. Lopius de consuetudine non seruari, quanuis de hoc inquirendum sit à practicis Curiæ, hoc est, à iudicibus maleficiorum (vulgò *Alcaldes del crimen*). Ita ipse in l.3.in glos.fin.tit.16.part.2. Et ideo furtum cõmissum in Curia, eorum arbitrio, attento loco Curię, & persona delinquentis, & illius, cui fuit res furata, erit relinquẽda punitio. arg.d.l.3.tit.16.parti.2. & quæ ibi not. Greg. Lop. in verb. *Segun aluedrio*.

c ¶ *Le corten la mano*. Similis pœna infligitur in.l.3. titul.16.part.2. & in auth. Sed nouo iure. C. de seruis fugi. Sed quæritur, vtrũ dextera, vel sinistra sit amputãda, vel infirma & arida? Ratio dubitãdi ea est, qa in eo, quo qs peccauit, & qđ fuit cã delinquendi, sicuti fuit manꝰ sana & dextera, est amputãda, cũ fuerit ĩ vitio. ca. an sit. ibi, Cũ in eo puniẽdus sit, in quo deliquit. de appel. vbi gl.verb.indignũ.c.literas. de tẽp.ordi.c. pastoralis. đ iure patro.c. puida. de elect.li.6.tex.in auth. De statutis cõtra liber.eccl. §.oẽs peregrini. ĩ illis verbis, vt ĩ eo puniant, ĩ quo deliq̃rũt. l. Iulianus. §. ex facto. ff. đ vulg. & pupil. gl.in.§. Itẽ surdus. vers. sæpe eñ. verb. amittũt. Insti. quib. nõ est ꝓmis. face. testam. Igitur cũ in manu deliquit, vt amplius nõ delinquat cũ ea, est optimũ, ac iuridicũ vt amputet, & nõ illa, quæ nullum crimẽ cõmisit, vt delicta suos teneãt autores Matthæ. Afflict. lib.3. consti. Neapoli. rub.54. nu.1. & lib.1. rub.12. nu.21. fol.50. col.1. & Bal. in authẽ. Sed nouo iure. tenet istã partẽ, qꝑ fortior, quæ præsumitur fuisse causa delicti, est amputãda, & non debilior. Tamẽ benignior pars in pœnis inferẽdis sequi debet, & hmõi est illa, quę vult sinistrã, vel aridã esse amputãdã, & nõ vtilẽ & potẽtiorẽ ipsi reo delinquẽti: ergo sinistra, vel arida erit amputãda. Et idem de pede, vel auricula, vel dentibus: nam si vnus esset amputandus, debilior, & infirmior erit præscindẽdus, vel auricula, vel si dentes essent quintandi more Hispanico, inutiles, & magis corrupti essent auellendi, & satisfit legi dicẽti, amputetur manus &c. in genere. Secùs si in specie diceret manus cũ qua cõmisit delictũ: nã cũ sit certa & expressa à lege, nõ est locus dubitãdi, sed & si dura, seruanda est, quia ita scripta reperitur. l. prospexit. ff. qui & à quib. Et quòd sinistra, & illa, in qua minùs potest, sit amputãda, tenet glos. in dict. authen, Sed nouo iure. verb. vna sola manus. vbi Iacob. Butri. Alberi. Salic. Angel. & Paul. idem probant. Ioan. And. in regu. In pœnis. de reg. iur. lib. 6. in Mercurialib. Alberi. 3. part. statuto. q. 60. Angel. in. l. tertia. §. Labeo. ff. arb. furtim cæsar. per illum tex. & ca. sicut vrgeri. 1. q. 1. Et est communis opinio

opinio secundū Alciat. de præsumptio. 3. regula. præsumptio. 45. nu. 13. Greg. Lopez in. l. 3. titu. 16. part. 2. Vascolet in tract. diuidui & inuidui. fol. 2. col. 2. Raphael Fulgos. in. d. authē. Sed nouo iure. Augusti. in additio. ad Ang. Areti. in tract. de delictis. verb. qs si non soluerit. nu. 4. fol. 287. col. 4. vbi dicit cōem quibus cōcinit constitu. Neapoli. lib. 1. tit. 12. d̄ percussione illicita cum armis. cuius verba sunt. Si qs aliquē cū armis prohibitis supradictis pcusserit, ita, q̄ percussus ex percussione ipsa minimè moriatur, percussor manū, cum qua percussit, amittat. æquū est em̄ in ea parte corporis plecti maleficiū, cum qua legis & imperij veneratione contempta, maleficiū per petrauit. & in. c. 1. si quis alium intra pacis. de pace tenenda & eius violato. lib. 2. feudo. ibi, manus ei imputetur. & sic fit punitio in eo membro, per quod factum fuit delictum, licèt totus homo fuit ille qui deliquit. Quia dicit. S. Thom. 2. 2. q. 58. artic. 1. in respō. ad secundum. Non em̄ propriè dicitur, q̄ manus percutiat, sed homo per manū, sicut dicimus, q̄ nō propriè dicitur, q̄ calor calefaciat, sed ignis per calorē. Facit ad hoc bonus text. in. c. si peccatū. de pœnitētia dist. 1. Et sic intelligit illud, quod suprà dixi, q̄ punitur quis in quo deliquit. vt in. l. 3. C. de seruis fug. vbi seruus pœna pedis, p̄ pter fugā punitur. Facit text. in authen. Oēs peregrini. C. coia de succes. l. rescriptū. ff. de his quib. vt indig. l. qui bona. §. si quis. ff. de dam. infect. l. 2. C. de exact. tributo. l. consensu. C. de repudi. ca. si compromissarius. §. pen. de elect. libr. 6. ¶ Quæritur, Vtrùm casu quo requiratur percussio ad separationem manus, sufficiat modica aut leuissima incisio cutis etiam sanguinolenta? In quo dubio glos. & Metthæ. de Afflict. in constit. Neapolita. libr. 1. rub. 12. nu. 2. qui respondent quòd nō. nam statutum faciēs mentionē de percussione cū sanguine, non habet locū in percussione sanguinolēta, vbi est leuissima cutis scissura, ideo leuis cutis ruptura nō dicitur vulnus. Bald. in. l. si prædium. col. 2. C. de ædilit. actioni. Et appellatione vulnus, non venit vulnusculum. Alexā. in. l. denunciasse. §. quid tamen. ff. ad. l. Cornel. de sicar. faciūt multa, quod modica non sunt in cōsideratiōe. de quibus per Andre. Sicul. in repe. rub. de reb. eccles. non alien. columna sexta. & in consi. 10. columna quinta. & consilio. 40. columna decimaquarta. & consi. 57. columna. 5. libro 4. Matthæ. de Afflict. in c. 1. §. præterea. in gloss. 1. quæ sit prima causa beneficij amittend. & in dicto lib. 1. rub. 12. n. 3. Quod est notādum pro ītellectu huius legis, dum suprà dicit (*heriere*) quia vulnusculum nō est in consideratione, vt prædicti per plura in locis præcitatis firmant.

¶ *Ley. II. De los que mataren, o firieren sobre assechanças.*

¶ El Rey don Alonso en Alcala. Año de mil ccc y lxxxvj.

ACAESce muchas vezes que algunos hombres estan assechando [a] para ferir, o matar a otro, y fazer fabla, o cōsejo pa ello y fierē aq̄llos q̄ estā assechādo y atendiēdo para los ferir, o matar, o sobre q̄ fue fecho el cō sejo, o la fabla. Y estos tales deuen auer mayor pena, que los que fieren en pelea: porque los derechos mandan que estos ta

¶ *Lex Secunda.*

a ¶ *Assechando.* Per insidias percutiens, seu vulnerans aliquem, quanuis percussus de vulnere non moriatur, propter grauitatem delicti pœna mortis punitur. Hoc probat hæc regia cōstitutio, quæ punit ambulantem per insidias contra aliquem si res sit deducta ad effectum mortis, nam non stetit per offendentem, quo minus mortem inferret, cū ipsum vulnerauerit. & ista. l. originem sumpsit ab ordinam. de Alcala regis Alphonsi Anni. 1386. titul. 22. l. 1. Confirmatur ex. l. is qui cum telo. C. ad legem Corneliam de sicar. &. §. Item lex Cornelia. de Sicarijs. Instit. de public. iudi. vbi Ioan. Fab. Quæ leges de generali consuetudine à pluribus doctoribus dicūtur non esse in vsu, vt quis morti afficiatur ex affectu, si non sit sequutus effectus. nam hoc locum habet, quando non peruenit insidians ad actum proximum, veluti ad vulnus, & sic ad actum proximum, veluti ad vulnus, sed tantùm ambulabat armatus causa occidendi hominem, nec extraxit ensem, seu arma alia, secùs tamen in nostro casu, cùm talis ambulans causa occidendi hominem per insidias peruenit ad vulnus, & sic ad actum proximum, & per eum non stetit, quominus occiderit ipsum, cùm vulnerauerit animo occidendi, licèt occidere non potuit, est puniendus pœna huius legis, quasi habeat delictū pro perfectè cōmisso, cùm fuerit ꝓpositi occidendi, & deuenerit ad actū morti proximū, & sic per eum non stetit. Ita Ioan. de Platea. in dict. §. Item

lex Cornelia.nu.54.versic. Item loquitur hîc de eo. Casus est de hoc in.l.1.§. Diuus Adrianus.ff.ad legem Cornel.de sicar.ibi. Et qui hominẽ non occiderit,sed vulnetauerit,vt occidat,pro homicida damnandum.l.aut facta.§.euentus.ff.de pœn. Si tamẽ nõ peruenit ad actũ proximũ,sed captꝰ fuit ambulãdo in insidijs, erit puniẽdus extraordinariè arbitrio iudicis.l.1.ff.đ extraord. crimini. secũdum Plateã vbi sup. Additio. ad Bal. in.d.l.is qui cũ telo. Sit ergo conclusio.In sultus cũ telo animo occidẽdi,si peruenit ad actũ proximũ,punit pœna homicidij, vt in hac lege.Si tamen nõ peruenit ad actũ propinquum, punitur extraordinariè, vt dixi.& d.l.is q cũ telo.in isto casu licèt de iuris rigore procedat,tñ nõ seruaꝫ de cõsuetudine,scđm Bald.ibi. & Hippolyt.nu.14.& Barba.in.l.4.§.Cato.col.3. versi.in tex.ibi,fecerit.ff.de verb.oblig.Greg.Lopius in.l.2.tit.31.part.7.Iacob.Boulenc.in repe.l. Capitaliũ.§.famosos.nu.75.ff.de pœn. vbi multa cõperies ad huius legis cõprobationẽ. Et ponit regulã,q punitur affectus,licèt non sequaꝫ effectus. Et ponit vndecim limitationes à nu.78.cũ seq.de hoc per Ant.Blancũ in practi. crimina.§. Quartò præmittendũ est.nu.1.cum seq.pag.851.Ant.Gomez in tract.de delictis.c.3.nu.30.vbi dicit, q ista lex cõiter practicaꝫ, cùm quis insidioseˢ, proditoriè,& per aleuosiã ambulat cũ armis, & cũ vulnerauit, quãuis nõ moriatur, erit tñ propter qualitatẽ aleuosiæ pœna mortis puniẽdus. ¶ Sed dubitatur, Quis vulnerauit hoĩem lethaliter, an statim delinquẽs possit accusari tanquã homicida ad pœnã mortis? Rñdendũ est q nõ,scđm Ant. Gomes. in.d.c.3.nu.31.quia ante mortẽ non est nata actio, nec accusatio.argu.l.cedere.ff.de verbo.signi.l.in illa stipulatione.&.l.ex hoc iure.ff. de verb.obli. Et in expressis terminis probat Barto.in.l.damni infecti.§.Sabini.col.2.nu.4.Et ibi Ang.Paul. Cuman.& Roma.ff.de dam.infect.Anani.in.c.significasti.2.de homicidi.col.2.Hippolyt. latè in practi.crimin.§. Et quia.nu. 26. singulariter per Nicola. Boeri. decisi.323. nu. 6. versi. Et cõtra vulnerat⁹. & qñ quis ex sola percussiõe punitur pœna mortis nẽpè si quis ꝓcutiat imaginem, aut tabulã, in qua ẽ imago Christi, aut virginis Mariæ, vl sctõrũ. text. in.c.2.§. fina. de offic.ordi. lib.6.Ang.in l. ex senatus. ff. de sicarijs. Hippolyt.in practi. Et qa. num.25.Et q affectus non puniatur,nisi sequuto effectu de consuetudine,excepto in crimine læsæ maiestatis, tenet Alexandrin.in.c.fin.nu.7.de sponsa.& in.c.super hoc.num.2. Deo eo qui cognou.consanguin. vxor.suæ. Et quæ notat de vulnere mortifere illato Angel.in tract.maleficiorũ.verb. vna alia percusione.nu.2. Aliæ plures quæstiones in materia adaptabis ad hanc legem ex Anto.Gomess. in dicto tract.de delictis.cap.3.

leses sean tenidos a pena de muerte,assi como si matasse. Y porque en algunos lugares por fueros y por costumbres no se vsan assi: y por esto se atreuian muchos a fazer los tales yerros. Porende establescemos que qualquier,o qualesquier que por assechanças, o sobre consejo, o fabla fecha, firiere a alguno que muera por ello: maguer que aquel a quien firio no muera de la herida.

¶ *Ley. III. Del que matare a otro que muera por ello aunque sea en pelea.*

¶ Idem.

EN algunas de las villas y lugares de nuestros Reynos han de fuero y de costumbre q̃ quiẽ matare a otro en pelea[a]: que lo den por enemigo de los parientes, o peche el o-

¶ *Lex Tertia.*

a ¶ *A otro en pelea.* Occidẽs aliquẽ etiã in pugna, nõ obstãte cõtraria cõsuetudine, est poena mortis puniendus. Hoc dicit, nã habuit voluntatẽ occidẽdi, ideoq; poena mortis teneꝫ. l. 4. infrà eo. imò diffidatio est ꝓhibita,& duellũ sub multis poenis. De poena diffidãtis aliquẽ vltra mortis est poena oĩm bonorũ. Ant. Gom. in tract. de delict. c.3. nu.12. de duellõ tit. de pugnãti. in duello. in volu. Decretaliũ. Et habeꝫ in cõcil. Triden. sessio. 25. c. 19. incipi. Detestabilis duellorũ vsus. Et scđm Senecã. 2. de ira. Nefas est nocere patriæ. ergo cuicunque, nam vnusquisq; homo pars patriæ est, sanctæ eñ sunt partes,

partes, si vniuersum est venerabile, & sic possumus omnem hominem defendere. c. dilecto. de senten. excom. lib. 6. Andr. Isernia in. c. §. Itẽ qui. col. 2. quæ sit prima causa bene. amit. & in. c. 1. §. si autem omnibus. de pace tenen. & eius viol.

¶ *Lex. IIII.*

a ¶ *Muera por ello.* Interficiens hominẽ volũtariè, pœna mortis tenetur regulariter. Fallit tamen in casibus in præsentia deductis, etiã si sit nobilis. vt dixi in. l. 1. glos. 1. pagin. 1317. titul. 1. libr. 4. supra. versic. Item nobilis. vbi pbaui de iure & consuetudine huius regni pro homicidio pœnã mortis esse inferendam homicidæ, etiam si sit nobilis, quanuis commissum sit sine proditione & aleuosia. l. 11. ad fin. tit. 17. lib. 4. for. leg. Gregori. Lopez in. l. 15. verb. *Caualleros.* tit. 8. part. 7. quanuis Anto. Gomez de delictis. c. 3. nu. 2. contrarium firmauerit, & non bene. Quia lex in pœnis vniformibus, & correspectiuis nullum discrimẽ ponit inter plebeios & nobiles, vt suprà iam dictum fuit, sed ita est in homicida, nã quod fecit, semper expectet. l. 3. C. de episco. audiẽ. & dixi suprà in rub. huius titul. Et instinctu uaturæ hanc pœnam sibi inferendam à quocunque posse propter homicidiũ commissum in fratrem Abel, existimauit Caim Geñ. 4. Et qui sanguinem humanum effuderit, sanguis quoque ipsius effundetur, vt volebat facere Pharao Rex Moysi propter homicidium in AEgyptium. Exod. 2. & 21.

¶ Tamen nobili aliter est inferenda pœna mortis, quàm ignobili, cùm ignobili ignominiosa laquei pœna sit inferenda. l. 2. titul. 17. lib. 4. for. legum. nobili autem pœna iugulationis sit inferenda, & in mula, seu equo cum sella & fræno bene composito sit ducẽdus, & non in asino, sicut ignobiles delinquentes duci solent ad locum supplicij, vt moris est in Hispania. dixi in. l. 5. verb. *hombre hijo dalgo.* ¶ Fallit tamen hæc regula, quando homicidium esset commissum ex iusta prouocatione præcedẽte præstans causam iustam, vt quis ira cõmotus, potiùs quàm ex dolo, prouocantem interfecerit, vt quia sine culpa præcedẽte occisus iniuriã inferre volens occidẽti: dixit aliquod verbũ iniuriosum, & cõtra bonũ nomen famæ, quod oẽs virtuosi amant, præcipuè nobiles, & generosi, putà, si dixit nobili, vel ignobili virtutibus tñ præ-

mezillo y no aya pena de muerte: y por esto se atreuẽ los hõbres a matar a otros: porende mandamos que qualquier q̃ matare a otro: aunque lo mate en pelea que muera por ello: saluo si lo matare defendiendose, o si ouiesse por alguna razon de recha d̃ aquellas que el derecho pone: por que no deue auer pena de muerte.

¶ *Ley. IIII. De los casos que se escusa el que mata a otro.*

¶ Idem.

TOdo hombre que matare a otro a sabiẽdas muera por ello b, saluo si

dito, qualis vnusquisque præsumit in dubio. c. dudũ. de p̃sumptio, Tu es p̃ditor, Iudæ⁹, Cornut⁹, meretrix, lamia, vel mentiris, vel falsum instrumentũ fecisti, licèt excedat viã defensiõis, q̃a se nõ potuit reprimere iusto dolore ex tali verbo iniurioso ad irã, p̃motus nõ debet pœna capitis puniri, sed alia initiori & extraordinaria arbitrio iudicis: quia vbi est ira, ex iustis præsertim causis orta, & prouocatione aduersarij, qui fuit prima causa iræ, deficit dolus, ac, p̃inde pœna ordinaria corporis etiã afflictiua nõ esset puniẽdus, sed pœna exilij p̃ annũ à loco, vbi fuit cõmissũ homicidiũ, & pecuniariæ 20. mille quadratorũ, vt fieri vidi etiã in homicida ignobili, q̃ sine dolo, sed ira cõmotus, ppter verbũ iniuriosum cuiusdam nobilis, ipsum claua percussit, & mortuus fuit ex vulnere: & sn̄ia calculis auditorum Serenissimi ac potẽtissimi Regis Caroli Hispaniæ, ac totius orbis Imperatoris fuit prædicta sn̄ia cõprobata iuridicè. Fundatur nã iustus dolor facit, vt pœna ordinaria temperari debeat ex dolore causata. Panor. in. c. olim. col. 2. de resc. vbi dat hoc pro regula. Et refert & sequitur Thom. Gramma. decisio. 5. col. 1. nu. 1. Facit sententia Roma. in. l. cùm mulier. col. 2. nu. 4. versi. Aduertendum quia offensa. ff. solut. matrim. Felin. in. c. dilecti. col. 8. versic. Secunda declaratio. de exceptio. Et plures refert Thom. Grãmat. dict. decisi. 5. nu. 21. laudantes dictum Roma. vbi suprà, dicentis, q̃ quanuis homicida pœna mortis sit regulariter puniendus, tñ est in potestate iudicis non condẽnare ad pœnã mortis homicidã, quẽ compulit irarundia, seu dolor ortus etiã aliter, q̃ ex facto offensi. per text. in. l. Lex Iulia. §. fin. ff. ad legem Iul. repetunda. Quod Feli. vt suprà, reputat dictum mirabile, dicendo, q̃ ex hoc multa homicida possent

à iudicibus excusari, saltem quo ad pœnam mortis. Refert Hippoly. singul. 270. incip. Homicida.

¶ Item quòd homicidium negligentia vel culpa commissum non tamen dolo, non sit pœna mortis castigandum, imò nec alia corporali, probaui in prima parte harum constitutionum in proœmialibus quæstionibus, quæst. secunda. versi. Præterea si hæc declaratio. Quod est summè notandum in actu practico. Thom. Grammati. decisio. 23. nume. sexto. & decisio. 98. numer. 6. & 9.

¶ Fallit etiam in infante, seu furioso, nam isti carent sensu, & aliqua pœna non tenentur, nec etiá incidunt in irregularitatem ex tali homicidio ab aliquo prædictorum admisso. l. infans. ff. ad legẽ Cornel. de Sicar. cuius verba sunt. Infans, vel furiosus si hominem occidat, lege Cornelia de sicarijs non tenetur, alterum innocentia consilij tuetur, alterum facit infœlicitas excusat. l. quod infans. ff. de rei vendi. §. pupillus. versic. nam infans. Insti. de inutili. stipula. Facit bonus text. in. l. impuberẽ. ff. de furt. ibi, Nam infantes id non cadere nos putamus, cum impubere capace lege Aquilia agi posse, item verum est quod Labeo ait, nec ope impuberis furto facto teneri eũ. glo. in. l. 1. C. si aduers. delictũ. & in. l. impunitas. C. de pœn. Confirmatur ex. l. cùm autem. §. capitalem. scdm intellectum gl. ff. de ædilit. edict. vbi habetur furiosum, nec impuberẽ capitalẽ fraudem videri cõmisisse. Dicit ibi glo. impuberem. s. seruũ doli nõ capacẽ, alias cõtra. C. de pœn. l. impunitas. Vel intelligas de infante ex exæquatiõe facta ad eo ad furiosum. arg. Clem. vni. de homic. Et sic est ibi tex. pro sententia paulò antè habita, q̃ ex homicidio cõmisso sine dolo, non est imponẽda pœna mortis. De quo etiã agit Catelia. Cotta in memorialib. iuris. verb. Homicidium. pagin. 235. Infantilis ætas cùm ignoret quid videt. l. 1. C. de falsi. monet. nulla pœna est inferẽda delicti, etiã si conscius sit criminis falsæ monetæ, dum tamẽ sit minor decẽ annis cũ dimidio. l. 19. tit. 7. part. 7. Nec delictũ cõmissum à furioso, vel mente capto est punibile, quia caret consensu, & furor morti æquiparatur. l. qui seruũ. & ibi Bald. ff. de acqui. hæred. & habetur loco absentis. l. 2. §. furiosus. ff. de iure codicillo. l. 2. ff. de procura. & sic puniri non potest. l. 3. titu. 8. part. 7. & l. 15. titu. 1. part. 1. Montalu. in. l. 1. verb. *Por ocasion.* titul. 17. libr. quarto. foro legum. Satis enim suo furore punitur. l. congruit. ff. de offic. præsid. Quid autem si habeat dilucida interualla, & in illo tempore, quo vexatur dolore delinquit, an teneatur? Dic q̃ non. ex Angel. in tract. De maleficijs. verb. scienter dolosè. nu. 7. fol. 123. secundum paruam impressionem. colum. 2. vbi vide.

¶ Quid autem erit, Furiosus fuit homicida tempore sanæ mẽtis, sed ante pœnam ei illatam ratione delicti fuit furore oppressus, Vtrum durante furore pœna sit executioni mandanda? Respondendum est, quòd de delicto commisso insana mente furiosus non est corporaliter puniendus durante furore, sed est suspendẽda executio pœnæ, quo usque ad sanam peruenerit mẽtem, satis enim sua infirmitate opprimitur, nec est addenda afflictio afflicto. l. tam dementis. C. de episcop. audient. l. diuus. ff. de offic. præsid. Tum etiam, quia pœna ponitur ad punitionem & correctionẽ delinquentis, & vt in hac vita pœnã illam patiatur, vt sit remedium peccati ad fruitionem vitæ æternæ. Sed si executio fieret durante furore, perditio animæ, & corporis sequeretur, cum fortè eum superuenit furor, erat in peccato mortali, in quo si ad sanam mentem non venerit vt pœnitentiã agat, in eo dicitur perseuerare, & si decederet, tanquam si mortuus esset in mortali, descẽderet ad inferos. Quia si auerterit se iustus à iustitia, & fecerit iniquitates secundũ omnes abominatiões quas operari solet impius, nunquid viuet? Omnes iustitiæ, quas fecerat, non recordabuntur: in præuaricatiõe qua præuaricatus est, & in peccato suo quod peccauit, in ipsis morietur. vt habeť apud prophetã Ezechiel. ca. 18. & sic decederet in peccatõ mortali. Paul. Castren. in. l. si vnquam. §. si vi. nu. 2. ff. de acq. posse.

¶ Præterea q̃ sit differenda exequutio dum insania durat, tenet Bal. in. l. furiosum, nu. 3. vbi Alex. Decius & Ias. nu. 10. dicens magis communẽ opinionẽ & tenendã in iudicando & cõsulendo esse. C. qui testam. face. possunt. Et dicit cõem idẽ Iaso in. l. ex facto. nu. 30. quanuis sit dubius ibi Alexã. nu. 33. ff. de vulga. & pupillar. Catellia. Cotta dicit cõem in memorialib. iur. verb. Homicidiũ. pagi. 236. Et Eps Segouiensis in repe. Clem. vni. 3. part. in prin. nu. 2. de homic. dicit cõem. & disputat Io. Igneus in. l. 3. §. Ignoscitur, nu. 74. ff. ad Sillanian. vbi agit optimè de intellectu. l. diuus. ff. de offic. præsid. Nec est recedendum ab ista communi in iudicando & consulendo, quicquid contra Bald. Ias. Cotta, & alij cum Roma. de quibus suprà, murmurent. Et hanc communem, & obtentam pluries sententiam dicit Iacob. Nouellus in practi. ad defensam. in princ. nu. 40. pagin. 605. est impressa cum practica Follerij. ¶ Fallit etiam regula, q̃ homicida occidatur, quando ex potestate legis id sibi erat concessum, vel à Principe. vt si inueniret vxorem adulterantem cum alio, & eos in fragranti delicto interfecerit, non erit puniendus, quia iustè fecit, cùm ex legis permissione fecerit. l. iustè. ff. de acquirenda possessione. l. Gracchus. C. ad legem Iuliam. de adulterijs. l. secunda. titul. decimoquinto. infra eod. vbi de pœna adulterij tractabitur. Et vtrùm securus sit in foro animæ maritus interficiens adulteros, explicabitur.

¶ Assu

matare a ſu enemigo conoſcido[a], o defendiendoſe[b], o ſi lo fallare yaziendo cõ ſu muger[c] do quier que lo falle, o ſi lo fallare en ſu caſa yaziẽdo con ſu hija[d], o con ſu hermana, o ſi le hallare lleuando

a ¶ *Aſu enemigo conoſcido.* Vt quia eſt bannitus, trãſfuga, & hoſtis ciuitatis, qui impunè occidi poteſt ex forma ſtatuti. ſecundùm Bar. Bald. Iaſ. & Deci. in. l. vt vim. ff. de iuſti. & iur. Feli. in cap. quę in eccleſiarum. nu. 5. de conſti. Iaſ. in. l. omnes populi. nu. 46. ff. de iuſtitia & iure. poſt Bart. in. l. vbi pactum. C. de trãſact. & in l. 1. C. quãdo licet. vnicuiq; ſine iudic. ſe vind. Hippolyt. ſing. 150. Matth. Afflict. in conſtit. Neapolita. lib. 2. rub. 3. Marcus de Mantua conſi. 206. num. 1. Ioan. Igne. in. l. 3. §. ſi ex ſtipulatione. nu. 7. ff. ad Syllania. Catelia. Cotta in memori. iuris. verb. ſtatuta quòd bannitus. Bernard. de Luco in tract. regul. cum fallent. regul. 58. Duen. regul. 68. verbo. Bannitus. vbi optimè ampliat, & limitat iſtam regulam & doctrinam. Hodie tamen de iure noſtri regni bannitus ille erit q iuxta formã. l. 76. Tauri fuerit pnũciatus à iudice. l. 48. ſtyli. l. 1. tit. 17. lib. 4. for. leg. De hoc latè per Didac. Caſtell. & Ant. Gomez in. d. l. 76. Tauri. Et eſt notandũ ſecundũ Anto. Gomez vbi ſuprà nu. 18. quod occidẽs inimicum ex legis permiſsione peccare, infrà dicet in. l. 2. tit. 15. Et inimicus notus dicitur, cùm fuerit declaratus & datus à iudice, non antè. glo. in dict. l. prima. verb. *Enemigo.* titul. 17. lib. 4. for.

b ¶ *O defendiendoſe.* Licita eſt enim vnicuiq; defenſio. l. vt vim. ff. de iuſt. & iur. c. ſi verò. 1. de ſent. ex com. l. 1. tit. 17. lib. 4. for. leg. glo. optima in. capi. ſi quis. de furt. quæ ait aggreſſorẽ ſe ipſum occidere, cùm aggreſſus ob defenſionem propriam, & non in eius offenſionem ſe defendendo occiderit. Licita enim eſt vnicuiq; defenſio, per præmiſſa iura. l. 1. §. cùm arietes. ff. ſi quadr. paup. feciſſ. dicatur. §. quod verò. Inſtit. de iur. nat. gent. & ciui. Clem. 1. de homicid. l. is qui aggreſſorem. vbi Hippoly. C. de Sicar. & in conſi. 137. nu. 18. Idem Hippoly. aliqua notanda. Panor. in. c. olim. 1. num. 15. de reſti. ſpolia. Angel. in tract. maleficio. verb. & Titius ſe defendendo. nu. 7. Catelia. Cotta in memorialib. iur. verb. Defenſio. Matthæ. de Afflict. in conſti. Neapolita. lib. 1. rubri. 8. nu. 51. verſic. Sextò nota. vbi plura notatu digna pro commento huius glo. reperies. Et per Petrum Dueñ. conciuem noſtrũ in tracta. regula. cum fallent. regul. 191. vbi pro regula, quòd licita eſt defenſio pro tuitione rerum, vt occidendo inuaſorem quis non teneatur. ca. 2. ibi, te tuaq; liberando. de homici. glo. 1. in. l. 4. ff. ad leg. Aquil. Et habetur in hac. l. ibi. *O ſi matare la dron que hallare de noche.* vbi dicetur. Et ad iſtud verbum eſt videndus idem Dueñ. regul. 192.

c ¶ *O ſi lo fallare yaziendo con ſu muger.* Maritus adulterum quocunq; in loco deprehenſum in delicto cũ vxore interfici poſſunt, etiã ſi ſit cum ſpõſa de præſenti. l. 2. titul. 15. infrà eo. lib. 8. vbi de eiꝰ adulterij pœna explicabitur.

d ¶ *Con ſu hija.* Maximũ ſcelus & offenſa in patrẽ eſt, adulterare, ſeu violare filiam conſtitutam ſub patris poteſtate, vel emancipatam in eius domo, ideoque iure optimo cùm non poſsit iuſtum dolorem temperare. & ſit dedecus in iudicium deducere talem infamiam, eos repertos in ipſo crimine coeuntes licitum erit occidere. l. ſexta. vbi Montalu. titul. ſeptimo. libr. quarto. foro legum. gloſſ. verb. turpiter. per textum ibi in capitu. ſi verò. de ſententia excommunicationis. vbi idem habetur de fratre inueniente ſororem adulterantem, ſeu ſe commiſcentem cum alio. Facit ratio text. in. l. Gracchus. C. de adulter. ibi. quia nox & dolor. l. ſi adulterium cum inceſtu. ff. de adulter. Hippolyt. ſingul. 455. & in dicto. §. imperatores. probatur ſingul. quòd licèt excedat quis in offenſione & moderamine, nihilominus non eſt puniendus pœna ordinaria, ſed in exceſſu. ibi, vltimum ſupplicium remitti poteſt. difficillimum enim eſt iuſtum dolorem temperare, & magis, quia plus fecerit &c. quẽ cõmendat Iaſ. in dicta. l. vt vim. colũ. 3. Hippolyt. in ſingul. 100. incip. Occidens aggreſſorem. Et eſt ſimilis text. in dict. l. Gracchus. ad finem. Ergo etiam in caſu non permiſſo à lege ſi frater, pater, ſeu maritus iniuriantem eos in domo, & etiam extra in caſibus hîc expreſsis ſi occidiſſent eum propter dolorem iuſtum, & honorem propulſandum, ſicut fecerunt filij Iacob propter iniuriam illatam eis, & ſorori. vt habetur Geñ. 34. non eſt inferenda pœna ordinaria propter homicidium, ſed exilij, vel huiuſmodi, vt dixi in prima gloſſ. huius legis. Concordat. l. 14. titulo. 17. part. ſeptima. Ad id quod dixi, quòd competit vindicta patri, etiam hodie contra adulterãtem in eius domo cum eius filia nupta. nec eſt curandum de patria poteſtate, vel emancipatione, ſed de iniuria quæ ei fit in propria filia, & domo, ex quo non potuit iuſtum dolorem temperare, nec frater habet ſororem in poteſtate, & tamen in hac lege eſt permiſſum. ergo &c. Dixi in. l. prima. titul. 15. infra iſto libr. 8. ordinamen.

muger forçada para yazer cõ ella[a], o que aya yazido con ella[b]: o si matare ladron[c], que hallare de noche en su casa furtando, o forçando la, o si lo fallare con el furto fuyendo, y no se quisiere dar a prisiõ, o si lo fallare furtando le lo suyo, y no lo quisiere dexar, o si lo matare por occasion no queriendo matar lo, ni auiẽdo mal querencia con el, o si lo matare acorriendo a su señor: que lo vea matar, o padre, o fijo, o a abuelo, o a hermano, o a otro hombre que deua vengar por linaje, o si lo matare en otra manera que pueda mostrar que lo mato con derecho.

a ¶ *Muger forçada para yazer con ella.* Licitum enim est talem oppressorem & violatorem mulieris occidere, vt hic habetur. Concordat. l. prima. titul. decimoseptimo. libr. quarto. for. legum. text. iste loquitur de fœmina violenter cognita, & sic est delictum grauius, & taliũ delinquentiũ ẽ pœna mortis naturalis. tex. in. l. 1. C. de raptu virgin. l. 1. cũ tribus sequent. titulo. 10. *De los que furtan o roban.* libr. 4. for. legũ. Intellige tamẽ de muliere virgine vxorata, seu vidua casta, nõ de impudica & meretrice, & inhonesta, cui[9] accessus est impunibilis. l. qui adulterium. ff. de adulter. Et notatur in. l. verum. ff. de furt. gloss. in l. vni. C. de raptu virgin. gloss. in. l. prima. verbo. *Muger soltera.* titulo. 10. libr. 4. for. leg. l. si ea. C. de adulte. ibi, crimen in ea cessat. Et sic tenerem de æquitate, quòd raptor talis mulieris inhonestæ, nec posse occidi à iudice, nec ab alio, ex præmissis. & tenet Ioan. Saynson in consuet. Turonensibus, titu. *Des droictz de haulte iustice.* arti. 1. verb. *Feme eforcee.* fol. 216. colum. secunda. quia cum meretrice nupta non committitur adulterium. Bart. in l. quæ adulterium. C. de adulter. Angel. in. l. ea. & in. l. qui adulterium. ff. de adulter. Paul. Grilland. in tract. omnifariam coitus. versi. Vndecimò quæro. Ioan. Neuizan. in sylua. nupti. lib. 1. nu. 135. Antoni. Capici. decisio. 44. Didadus del Castillo in l. 62. in glo. fin. in ordinatio. Tauri. Matthæ. Aflict. in consti. Neapolita. lib. 3. rub. 13. nu. 5. col. 2. Dixi ad Seguram in repeti. l. Imperator. nu. 140. ff. ad Trebellianum. Item facit. l. 1. ibi, *que biua honestamente en su casa.* titul. 20. parti. septima. Sed vis non est inferenda etiam mulieri inhonestæ & vili, cùm ipsa non velit peccare in corpus suum, etiã si per momẽtum velit abstinere à peccato carnis, non est ei vis inferenda, nec suæ personæ copiam facere tenetur. Couar. lib. 3. Variarum resolu. cap. 14. nu. 2. Dixi suprà in. l. 2. in glo. 1. col. 714. versic. Tertius casus est. titu. 23. lib. 2. ordina. Tum etiam ex prohibitione indistincta. l. 2. vbi Greg. Lopez notat in verb. *Fuerça.* titu. 19. part. 7. pœna cognoscentis mulierem etiam inhonestam per vim erit extra ordinẽ iudicis arbitrio crimine iniuriarum l. lex cornelia. in prin. ff. de iniur. Bald. in. l. fin. ff. de rerũ diuisio. Gregori. Lopez in. l. 2. verbo. *Fuerça.* titu. 19. parti. 7. tex. in. l. 3. ad fin. ibi, *Mas si alguno forçasse a otra muger.* titul. 20. partit. 7. quã in practica notabis.

b ¶ *Yazer con ella.* Similis est in. l. vnica. §. ne igitur. C. de rapt. virgin. l. 1. titu. 17. libro. 4. foro leg. & foro juzgo. lib. 3. titu. 3. l. sexta. Ista tamen permissio occidendi raptorem, intelligẽda est in patre, fratre, & marito, & alijs personis, quibus de iure permittitur vindicta, non tamen in extraneis censetur permissum. Item etiam dum talis delinquens est in ipso delinquendi actu, vt notat Montalu. in dicta. l. 1. verbo. *para yazer con ella.* & cum filia, soror &c. cognosceretur per vim, secùs si voluntate virginis, seu mulieris, nam tunc non liceret eis occidere. secundùm Gregor. in. l. tertia. gloss. prima. titul. octauo. parti. 7.

c ¶ *Matare ladron.* Concord. l. interdum. 2. §. qui furem. ff. de furt. l. 1. tit. 17. lib. 4. for. legũ. Montalu. in. l. 11. verb. *E no lo mate.* tit. 13. lib. 4. foro leg. l. 3. tit. 8. part. 7. vbi Gregor. Lopez in glo. 2. 3. & 4. secũdùm quẽ intelliges hanc legem. Et Petrũ Dueñas in tract. regul. cum fallent. regul. 191. Et adde quæ notant Io. Bernard. in tract. regu. cum fallen. reg. 507. Couar. in rep. Clem. Si furiosus. 3. part. §. vni. nu. 6. de homicid. Domi. Sotus libr. 5. de iusti. & iur. q. 1. arti. 8. Ludo. Gomes. post gl. 1. in. §. super est. num. 52. vbi latè scripsi. Insti. de actio. Cætera quæ pertinent ad huius legis interpretationẽ recipies ordinatim ex Montalu. in. l. 1. titul. 17. lib. 4. for. leg.

for.leg.vbi literaliter habetur ista lex vsq; in finē.

¶ *Lex. V.*

¶ *Ley. V. Del que matare, o firiere con saeta.*

¶ El Rey don Enrique Tercero.

QValquier que matare, o hiriere a otro con saeta [a] en ciudad, o en villa, o en nuestra Corte, aũque el herido no muera: allēde de la pena corporal que deue padescer: pierda la meytad de todos sus bienes, para la nuestra camara.

a ¶ *Cõsaeta.* Occidēs, vel vulnerās aliquē cum sagitta, quanuis vulneratus non decedat ex vulnere vltra alias pœnas à iure statutas puniēdus est medietatebonorum camere Regis. l. 35. titul. fin. lib. 8. ordinamē.

¶ *Lex septima.*

¶ *Ley. VI. Del que matare, o firiere a otro robandolo.*

¶ Idem.

b ¶ *Matare Alcalde.* Occidēs iudicem, vel officialē constitutũ ad administrādam iustitiã in ciuitatibus, & oppidis huius regni, punitur pœna amissionis onium bonorum cameræ Regis applicandorũ. Cõ cor. l. 39. titu. fin. infrà eo. lib. 8. ordina.

EL que matare, o firiere a otro robandole en el camino, allende de la pena corporal que deue padecer: pierda la meytad de sus bienes para la nuestra camara.

¶ *Lex. VIII.*

¶ *Ley. VII. La pena que deue auer el que matare Iuez o Alcalde.*

¶ Idem.

c ¶ *Matare a otro a traycion.* Proditorièin terficiens hominē, punit pœna mortis, nec gaudet immunitate ecclesiastica, & ab ecclesia erit extrahēdus, vt morte moriatur. c. 1. de homicid. & per plura probat Remig. Goñ. in tract. ẽim mun. eccles. fallent. 13. pagin. 125. & fallen. 14. Et de Assassino ibi fallent. 15. Et quis dicat, ꝓditor, vel aleuosus, dixi in l. 1. verb. *Aleuoso.* titul. 12. isto lib. 8. suprà. vbi plura remissiuè posui.

QValquier que matare Alcalde [b], o juez, o merino de alguna de las nuestras ciudades, y villas, o al nuestro official que touiere salario, pierda todos sus bienes, y sean applicados a la nuestra camara.

¶ *Ley. VIII. La pena del que matare a traycion, o sobre tregua.*

EL que matare a otro a traycion [c], dada y otorgada tregua y seguro, o en otro qualquier caso, porque deua ser condenado a muerte. Si despues que fuere condenado entrare en nuestra corte [d], con cinco leguas en derredor, allende de la pena corporal pierda la meytad de sus bienes para la nuestra camara.

d ¶ *Entrare en nuestra corte.* Quãdo dicatur crimen in curia cõmissum, vt intrãs in eã puniendus sit huius legis poena, declaraui suprà isto titul. in. l. 1. ī verb. *Matare.* vbi vide & l. 41. titu. fina. infra hoc libr. 8.

¶ *Ley. IX. La pena del que se desesperare.*

¶ Idem.

EL que se matare assi mesmo [e] pierda todos sus bienes†, no teniendo he

e ¶ *Matare assi mesmo.* Concord. l. 19. tit. fin. infra hoc lib. 8. vbi latè de huius legis materia agendum erit. Et ad literam concord. l. 8. titu. 23.

† Pierda tõdos sus bienes. Et caret ecclesia sepultura, nec est orandum ꝓ eo. ca. placuit. 23. quæstione quinta.

titu.23.lib.8.nouæ Recopilationis. Interim addè, quę notat curiosè & doctè Petrus à Plaça in tract. De delictis cap.23.per discursum decem chartarũ. ad titul.ff.de bonis eorum qui ante sententiam sibi mortem conscisuerunt. præsertim in.l. final. §. si quis autem tædio.l. fina. C.de iur.fisc. lib.10.l.24.titul.1.parti.7. rederos descendientes[a]. Et istam legem quatenus probat, q̃ seipsum occidens amittat bona, & si careat descendentibus applicentur Cameræ Regis, est intelligẽda de eo, qui metu criminis mortem sibi consciuit, iuxta dispositionem.l.24.titu.1.parti.7. Si tamen pudore æris alieni, vel tædio vitæ, seu alias ex simili causa se occidisset, non sunt bona confiscanda. vt in dict.l.fina.C.de iur.fisci.libr.10. nam posteriores per priores leges sunt intelligendæ. l. nam & posteriores.ff.de legib. nec assignanda est legum correctio, prout aliqui practici existimant per hanc legem inducentem confiscationem bonorum corrigi. d.l.fin. cum simi. Sed tu intellige vt suprà. Et eundem intellectum ponit ad hanc legem Gregor. Lopez in dict.l.24. in verb. *Para el Rey*. Adde Paul. Parisium consil. 153. nu.1. libr.4. Iaſ.in.l.1.num.5.C.de seruis fugit.

a *Non teniendo herederos descendientes.* Quibus applicanda sunt bona, nisi aliter sit dispositum per legem expressam ratione delicti. ex.l.4. Tauri. vbi optimè declarat Cifontanus.nu.3. Adde quæ notat Philip. Corneus consi.195.lib.2.col.1.nu.4.ca. si nõ liceat.23.q.5.ibi, profectò etiam qui seipsum occidit, homicida est, & tantò nocentior cum se occiderit, quanto innocentior in ea causa fuit, qui se occidendum putauit. & sic ibi constat homicidam esse, qui seipsum occidit. Quò fit, quòd cum decedat in peccato mortali notoriè, sicut Iudas, qui laqueo se suspendit, conscius de sua proditione aduersus Christum Dominum nostrum commissa, non cõfidens in eius infinita misericordia, ideo ad inferos descendit, meritò in ecclesia non est ei danda sepultura, sed in flumine proijciẽdus, cum iniuriam fecit Reipublicæ, ab eius territorio arcendus est, vt communiter fit, & obseruatur in Hispania. Et fortè hac ratiõe faciũt quæ de Caim legitur Geñ.4. & de Iuda Matth.26. & apud Aristotel.5. Ethicorum cap.11. dum inquit. At qui se ipsum ob iram occidit, sponte id quod lex nõ permittit, contra legem efficit rectam, iniuriam ergo facit. Sed cuinam quæso? an ciuitati, non sibi ipsi? nam sua sponte patitur: nemo verò sponte iniuriã patitur. Quapropter & ciuitas multat, & instituta est ignominia quædam aduersus eũ, qui sibi mortem conscisuit, vt ciuitati iniuriam facientem. Ergo meritò à ciuitate repellitur, ne in ea requiem cadauer habeat, & sepultura priuatur ecclesiastica. vt per Roman.sing.268.alias 264. per capi. placuit.23.q.5.capi.1.&.2. De torneament. Quod intellige, quando ecclesiæ cõstet seipsum occidisse, alias secùs. vt traditur in cap.fin.de sepultur. & in capi.à nobis. de senten. ex comm. Ioan. Lup. in repe. rub. de donat. inter vi. & vxo. §.70. col.2. num.7. versi. Ex quo infertur. Iaſ.in.l.1.col.2.nu.6. C. de seruis fugiti. Iaſ.in.l.2.colũ.2.nu.4.C.qui testam. face. possunt. vbi tenet, quòd quocunq; modo cõstet quem seipsum occidisse, siue per impatientiã doloris, vel propter verecũdiam criminis, de quo fuit accusatus, vel propter alium successum, vt faciunt pessimi homines, qui habent triticum recõditum in horreis, & nolunt vendere, existimantes se in futurum propter aduersum tempus, & naturæ humanæ contrarium, putantes hoc malum rei publi. euenturum retinent, vt cariori pretio distrahant, & Deus propter suam misericordiam mittit pluuiam opportunam & desideratam, & sic sua spe frustrati, cùm videant pretium esse diminutũ, & longè vilius quàm ipsi putabant fore, instigante dæmone, sæpè accidit, vt seipsos, laqueo ad collum iniecto, suspendant & strangulent: qui quidẽ non sunt in ecclesia sepeliendi, sed in mõtanis locis, & in sterquilinio, & sic asinorum more sunt bestijs, auibus, seu piscibus commendandi. Facit, nam monachus non reddẽs rationem administrationis bonorum ecclesiæ, post mortem etiam punitur, quia debet extra cœmeterium in stercore sepeliri. cap.cum ad monasterium. §.primo. de statu monachorum. & ibi gloſſ. in verb. in sterquilinio. simil. glo. peculiare. in capi. Ioannes. de regula. glo.3 in capit. quicunq; clericus.23.q.8. quæ loquitur de canina sepultura. Pluribus enim denegãda est ecclesiastica sepultura, & regulariter omni decedenti in peccato mortali. gloſſ. insignis & memoriæ mandanda in capi. ex parte.2. verb. cõmunicabatur. de sepultur. quam notandam putauit Hippoly. in.l.fin.nu.58.ff.de quæstio. & alibi me in his commentarijs memini iam dixisse. Et Plaça de delictis cap.23.nume.14. Quid autẽ esset si homo inuenitur mortuus in puteo, vel in alio loco proiectus, an censeatur desperatus, vel casu illuc decidisse, vel si ex fenestra fortè fuerit proiectus. Cui quæstioni rogatus respondi in dubio mortalitatem potiùs præsumendam casu & absq; culpa ipsius, cùm nullus præsumatur delinquere, nec in seipso sic insæuire, præsertim cùm de causa legitima nobis non constet cur sit præsumendũ, maximè in homine docto, sacerdote dignitate ordinis insigni, & bono iudicio prædito, & in dubio

bio quilibet præſumatur bonus, & nõ delinquẽs. l. meritò. ff. proſocio. c. dudum. de præſumptio. de qua præſumptiõe agit Alciat. de præſumptio. regu. 3. præſumptio. 2. &. 3. Cæſar Lamberti. de iure patronatus. 2. lib. 1. part. 2. art. 10. queſt. princip. Socin. in tracta. regul. cũ fallen. regul. 39. nec enim ex eo q̃ proiectus reperitur in via, ſeu in puteo, ſequitur, quòd ſeipſum p̃cipitauerit, cũ ab alio potuit eijci, nec hoc p̃bat eſſe. qd̃ ab hoc contingit ab eẽ. l. nõ hoc. C. vnde cogna. l. neque natales. &. l. ad probationem. C. de p̃bationi. Tradunt doctor. in cap. in præſentia. de probatio. Et qui dicere contẽdit illum ſe præcipitaſſe, cum id ſit fundamentum ſuæ intentionis, teneturillud probare, alias non eſt ei adhibenda fides. l. verius. &. l. ab ea parte. ff. de probatio. nec bona eius ſunt publicanda. Marian. Soci. iunior. conſil. 51. col. 1. lib. 1. Adde. l. 111. incipien. *Otroſi el carcelero que tiene en guarda preſo, ſi el preſo en trayendo lo al Rey por el camino, dize que ſe echo en el rio, è murio, deue lo prouar, ſino ſera tenido a la muerte.* in legibus ſtyli. quam nota.

¶ *Ley. X. Del que matare, o firiere al apoſentador.*

¶ Idem.

OTroſi mandamos que qualquier que firiere al nueſtro apoſentador[a], que le cortẽ la mano y ſi lo matare que muera por ello: y pierda la meytad de ſus bienes para la nr̃a camara.

¶ *Ley. XI. Qual muerte ſe dize ſegura.*

¶ El Rey don Alonſo en Alcala. Año de mil ccc y lxxxvj.

TODA muerte ſe dize ſegura[b], ſaluo aquella que ſe prouare ſer hecha en pelea, o en guerra, o enriña. Otroſi, qualquier que haze muerte ſegura, cae en caſo de aleue.

¶ *Ley. XII. La pena del que matare a traycion o aleue.*

¶ El miſmo en Segouia.

¶ El Rey don Enrique. IIII. en Madrid. Año de mil cccij.

TOdo hombre que matare a otro a traycion[c], o aleue, arraſtren lo por

¶ *Lex. X.*

a ¶ *Firiere al nueſtro apoſentador.* Iniuria fit Principi ex vulnere illato eius officiali, ideo meritò ex ſola percuſſione eſt percuſſori amputanda manus. Similis pœna habetur in. l. 1. verſic. *Otroſi mandamos.* ſuprà iſto titulo. 13. Si tamen fuerit ſequuta mors, mori debet, quia homicidij pœna eſt, vt dixi in rubri. ſuprà hoc titulo, & quia continet proditionis ſpeciem, cùm ſit officialis Regis, & ei fuit facta iniuria, punitur pœna amiſſionis bonorum pro dimidia parte Cameræ Regis. Ad idem. l. 53. titu. fina. infrà hoc libr. 8. ordin. nec percuſſus, ſeu iniuriam paſſus ſine licentia Principis poterit remittere. vt not. Petr. Plaça. de delictis. c. 23. nu. 26.

¶ *Lex. XI.*

b ¶ *Toda muerte ſe dize ſegura.* Concord. l. 4. verſicu. *Et toda muerte.* titul. 7. lib. 8. ordinam. l. 1. gloſſ. 1. titul. 3. lib. 5. ordin. Et habuit ortum à. l. 1. ad finẽ. titul. 28. in ordin. Cõplutẽſibus regis Alphonſi Anni. 1386.

† Toda muerte ſe dize ſegura. Idẽ eſt diſpoſitum in legitibus Cõplutẽſibus celebratis ab Alphõſo Rege Anni 1386. titul. 28. l. 1. ad finẽ. dicens, Eſtableſcemos que toda muerte ſe entienda ſer ſegura. Saluo la que ſe prouare que fuere peleada.

¶ *Lex. XII.*

c ¶ *A traycion.* Inſidioſè, & proditorièoccidens hominem, eſt trahendus p̃ terram, vt moris eſt, & laqueo ſuſpendendus. Quæ pœna omniũ viliſſima eſt, vt dicebat Baldus in capi. 1. de offic. delegat. Concord. ad literam. l. 2. titul. 17. lib. 4. foro legum. nec gaudet eccleſiaſtica immunitate inſidioſè occidens aliquem, vt dixi ſuprà hoc titulo in. l. 8. De Aſſaſsinis eſt cap. 1. de homicid. lib. 6. Remigi. Gonn. in tracta. de immunitate eccleſiarum. fallent. 15. circa hoc genus hominum peſsimũ pluraſcribit, & alios refert. Aſſaſsini autem dicuntur, qui pro pecunia occidunt homines ad inſtantiam aliorum. ex Archi. Ioan. Andr. Anchar. Domi. & Philipp. Franch. in dict. c. 1. de homicid. libr. 6. Latiùs declarat Remig. Gonn. in dicto loco, fallent. 15. pagin. 134. nu. 2. verſi. Quæritur qui dicantur Aſſaſsini. Couar. lib. 2. Variar. reſolut. c. 20. nu. 9. vbi inſignem eſſe dicit diſpoſitionem dict. c. 1. & multa circa eius declarationẽ ponit. & in practi. quæſtio. c. 32. nu. 2. Panormit. dicit ſingul. num. 4. in capi. atſi clerici. col. 14. de iudic. l. 3. vbi Gregor. Lopez. titul. 27. parti. 7. in verbo. Aſſaſsinos. nec gaudẽt immunitate eccleſiæ. Marcus Anton. Blanc. in practi. crimina. pagin. 704. nu. 25. citat Guid. Papam deciſi. 121. vel 101. & contra

tra Assassinos, pceditur de facto iuris ordine prætermisso. Et quis dicatur Assassinus, ponit Iacobus Nouellus in tracta. ad defensam. §. solet communi sententia dici. numer. nono. pagin. 641. Et est inquirendum, quot modis de mandato quis teneatur de homicidio? Respondo. Aut simpliciter mandans iussit homicidiū cōmitti, quo casu mādans & mandatarius tenentur ad pœnā ordinariam delicti. text. & ibi & docto. in. l. non solum. §. si mādato. ff. de iniur. Antonius Gomesius in tracta. De delictis. capit. tertio. numer. 47. aut mandato & pecunia simul, & tunc mandans & mandatarius pœna mortis ignominiosa sunt puniendi. Panormita. in dict. capit. at si clerici. nume. 41. de iudic. A Egidi. Bosi. in practica crimina. titulo. De mandato ad homicidium. numero decimoquarto. Ludouic. Carreri. in practi. criminis. verb. Homicidium. 1. numero. 35. vt in hac lege habetur. & in. l. septima. titul. septimo. isto libr. 8. suprà. Aut per Assassinos, & hoc casu punitur pœna text. in capit. primo. de homicidio. libr. sexto. Anto. Gomez de delictis. capit. tertio. num. decimo. Remigi. Gonn. in tracta. De immuni. eccles. fallent. 15. Ioan. Bernard. in praxi canonica criminal. cap. 91. Nauar. in manuali Confess. capit. 27. num. 136. pagin. 702. Petrus Plaça de delictis capit. 19. Couarru. in dict. capit. 20. nume. decimo. l. 3. titu. 27. parti. septima. Proditor ergo, seu aleuosus homicida dicitur, qui interficit aliquem securè, & non in prelio, vel in rixa, sed pensatè, tetro, & non facie ad faciem, & fortè in rixa causata ad occidendum alium ex præuia inter rixantes fraudulenter pactione, qui cum exiret ad interponendam pacem securè possent interficere, vt contigit realiter in quodam oppido huius nostræ patriæ Salmanticensis contra quendam filium dalgo, quem quidā rustici sagaces interfecerunt, in capite & in cæteris partibus corporis pluribus grauissimis vulneribus afficiendo, ex quibus quanuis in rixa ex eis, & inimicitiū præcedente fuerunt iudicati commisisse crimen proditionis, & condemnati ad pœnam mortis qualificatam, vt homicidæ deducerentur per terram in serone (vt ita dixerim) ad caudam equi vel alterius animalis alligato, & traherētur per vias publicas, & postea furca suspenderentur, & in pœnam confiscationis bonorum

ello y enforquenlo[a]. Y todo lo dl tray dor ayalo el Rey: y del aleuoso aya la meytad el Rey: y la otra meytad sus herederos E si en otra guisa lo matare sin drecho enforquēlo, y todos sus bienes heredē sus herederos, y no peche omezillo.

pro parte dimidia, & si pœna proditoris. vt hic habetur. & per Anto. Gomez in tracta. de delictis. capit. tertio. nume. quinto. l. 2. supra hoc titu. l. 7. titul. septimo. libr. isto. 8. suprà. l. 16. titul. fina. infrà hoc titul. Et ad cognoscendum an delinquens præmeditatè & pensiculatè crimen seu homicidium &c. commiserit, est omnino videndus Iacobus Nouell. in practica & theorica causarum crimin. titul. Forma inquisitionis pro pensato. numer. 43. pagi. 496. & sic meritò prædicti rustici fuerunt vt proditores (etiam si in rixa fuit commissum homicidium ex præmeditatione, & vulnerum grauissimorum, & inimicitiæ antea inter eos & occisum ortæ) condemnati, & fuit sententia executioni mandata Salmanticæ ex approbatione Senatorum regalis Cancellariæ Vallisoletanæ.

a ¶ *Y enforquenlo.* Furca, est ignominiosissimum genus mortis, seu supplicij, vt apud omnes vulgares in comperto est. Quod dixisse constat multis ante seculis Euripedem in Helena.

Turpes quidem laquei sublimes,
Et serui indecorum existimātur.

Et Titus Liuius libro secundo. decadis. 5. loquens de morte Q. Fuluij Flam. Hic, inquit, fœda morte perijt. Nam, vt postea subdit, serui manè cubiculum ingressi, laqueo dependentem inuenere. Et latissimè probat ignominiosissimam esse pœnam laquei Andr. Tiraquell. in tracta. De nobilitate. capit. vigesimo. numero. 106. Et nobiles proditores, cùm nihilo magis veræ nobilitati repugnet quàm proditio, non modò pœna ignobilium, sed grauiori puniendi sunt. Baldus in capitul. cùm quidam. de iure iurando. dicens nobilem ex delicto quo ignobilis laqueo suspenditur, vt in fina. parte nostræ legis, decapitari, aut aliàs puniri debere, vt locum non habeat, si proditionem nobilis cōmiserit, tunc enim altioribus furcis suspēdendus est, vt dicit obseruari in regno Frāciæ. Sequit ibi Feli. col. 3. vers. Tertius est. & in c. pastoralis. col. 1. vers. Scdò fallit. de offi. delega. Et Tiraql. vbi suprà. c. 20. nu. 116. Et an olim apud veteres furcarū suppliciū fuerit in vsu, & q furcarū erectio capitalis & criminalis iurisdictiōis sit signum, doctè explicat dignissimus Antistes Segouiēsis ex nro gremio doctorū selectissim[o] Couar. in lib. 4. Varia. resolut. c. 5. vbi omnino videatis.

¶ *El mo-*

¶ *Lex. XIII.*

a ¶ *El morador de la casa.* Dominus, seu habitator domi, tenetur reddere authorem criminis, si homo in sua domo occisus sit inuentus, & tenetur iuridicèse exonerare, alias homicidij præsumptio est aduersus ipsum. Concordat ad literã. l. tertia. titul. decimoseptimo. lib. quarto. foro legũ. Quas leges intellige vt per Montaluum in gloss. prima. dict. l. tertia. Et intellige per. l. 102. styli. incipiẽ. *En el titulo, De los homezillos.* ex Bartol. & duæ additiones ad eum. verb. Quartò nota. Et in verb. Interfectus. in. l. ædiles. numero quarto. ff. de via publica. Specul. titulo. De præsumptio. versicul. Sed pone. Angelus de maleficijs. in tract. maleficio. parte. Fama publica. col. 8.

¶ *Ley. XIII. Como el morador de la casa es tenido quando halla alguno muerto en su casa.*

¶ Idem.

TOdo hombre que hallare muerto, o ferido en alguna casa, y no supiere quiẽ lo mato. El morador de la casa[a], sea tenido de responder de la muerte saluo el derecho para defenderse si pudiere.

¶ *Lex Decimaquarta.*

b ¶ *E por occasion matare a otro hombre alguno.* Scilicet, qui se interposuit ad diuidẽdam rixam, & pacem interponendam & rixantes ira accensi absque aliqua antecedenti inimicitia, ipsum vulnere affecerunt, & mortuus est. prout sæpe cõtingit, quia dolus defuit, non debent rixantes poena capitali puniri, ex ratione nostri tex. in vers. *E no ayan otra pena, porque ninguno* dellos lo quiso hazer. Et in poenis corporalibus inferendis lata culpa dolo non æquiparatur, sed mitiùs punitur, vt hic, & in. l. 5. vbi gloss. verbo. *Otra pena.* titu. decimoseptimo. libro quarto foro legum. & dixi suprà in rub. istius titul. Et ita est intelligenda. l. sexta. titulo decimo quinto. parti. septima. vbi Gregor. Lopius in gloss. prima. & secunda. Et quanuis dedisset operam rei licitæ se defendendo, licet occidere aggressorem, non tamen mediatorem, vel alium. ex Bald. in. l. scientiam. §. qui aliter. ff. ad leg. Aquiliam. Quod intellige data scientia mediatoris, secùs si non vidit, vel aliam excusationem haberet. Ex Gregor. Lopio vbi suprà in gloss. secunda. Facit à contrario illud Exodi 21. Qui percusserit hominem volens occidere, morre moriatur. Igitur nolens occidere, excusandus erit, saltem à poena ordinaria. Hippolyt. cõsil. 67. numero duodecimo. & consi. quarto. numero vigesimoseptimo. & consil. 136. numero vigesimotertio. & in. l. de minore. numer. 32. ff. de quæstioni.

¶ Sed dubitatur, Quis fortè ãnocte voluit occidere Petrum, & ira excæcatus vel tenebris noctis percussit Seium, & mortuus est, an sit punien dus poena mortis? Et videtur quòd sic, nam hominem voluit vulnerare, seu occidere, quem interfecit, siue ille, siue iste sit, iam occidit, præstans operam rei illicitæ, nempe homicidio, & secuto, poena mortis non obstante errore personæ occisæ tenebitur, cùm siue quem ipse occidere volebat, siue alium nõ inimicum occidisset, homicidij reus est. Ita tenet Bartol. in. l. respiciendum. §. delinquunt. columna fina. numero septimo. ff. de poenis. quia dabat operam rei illicitæ, secus si dedisset operam rei licitæ. ex eod. Barto. text. optimus in. l. eum qui nocentem. §. final. ff. de iniurijs. vbi not. Barto. Alberic. & Angel. & Barto. in. l. diuus. columna secunda. ff. ad legem Corneliam de sicarijs. & in. l. si per errorem. oppositum. 2. column. prima. ff. de iurisdictione omnium iudicum. Alberi. in. l. quicunque. colum. prima. & Salycet. colum. secunda. C. de seruis fugit. Bald. in. l. si quis non dicam rapere. numer. nono. C. de episcop. & cleric. Alberic. columna secunda. in fin. Et Florian. in. l. Item Mela. §. sed si plures. ff. ad legem Aquiliam. Anchar. & Ioannes Ana. in capit. fina. de his qui filios occiderunt Bonifaci. in tracta. de insultu & percussione. versicu. Quid si percussi. colum. octaua. Ant. Gomesi. melius quàm alius in tracta. de delictis.

¶ *Ley. XIIII. Del que matare a otro por occasion.*

¶ Idem.

QVando dos hõbres pelearẽ, y el vno quisiere ferir al otro, y por occasion matare a otro hombre alguno[b], el Alcalde deue saber qual dellos reboluio el ruydo, o pelea: y aquel que lo reboluio

delictis.capitul.tertio.numer.trigesimosecundo. Curtius in.l.in actionibus.numer. decimotertio. ff.de in litem iur. Claudius de Seyssello in.l. prima.nume.primo.ff.de legib. qui multa adducũt. Facit etiam gloss.in capit.illud.15. quæstione prima.in versic. seruum suũ. Anto.Blanc. in practi. criminali. §. casu quando cõmittatur.numero secundo.pag.840. quem vide in eo quod aduertit ad Bartolum in dicta.l. respiciẽdum. §.delinquunt. versi. Aduerte tamen. volens quòd etiã in isto casu occidens vnũ pro alio,quòdnõ sit puniẽdus ordinaria pœna, sed extraordinaria ,propter culpam.

peche el omezillo [a]: y aquel que lo mato por occasion peche medio omezillo. E si de la ferida no muriere: el que gela dio peche la media caluña,y el que lo reboluio peche la entera. Y estas caluñas, sean partidas como manda la ley, y no ayan otra pena,porque ninguno dellos lo quiso hazer.

¶ *Ley. XV. Idem.*

¶ Idem.

Si algun hombre no por razon de malfazer [b]: mas jugando arremetiere su cauallo en rua, o en calle poblada, o jugare pelota,o bola,o herron o otra cosa semejable,o por occasiõ matare algun hombre, peche el omezillo, y no aya otra pena: caminem casu, vbi est dabilis aliqua culpa, punitur pœna homicidij, & non alia pœna, secùs si nihil de contingentibus omisit.l.sexta.tit.decimoquinto.parti.sexta.versicu. *Mas si algun ome corriesse a cauallo.*&.l.5.titul.octauo.ead.parti. Et quæ ibi notat Gregori. Lopez. l. si putator.ff.ad legem Aquiliam. vbi Baldus notat, q̃ currentes equos tenẽtur clamare tempore cõgruo, & sic tali tempore præmonitio præcedere debet dicendo, *guarda,guarda*, alias non iuuaret eos à culpa. Ad idem est.l. quarta. ibi, *diziendo a los que passassen por aquel lugar q̃ se guardassen, de manera que lo pudiessẽ oyr &c.* titul.octauo. partita septima.Gregori. Lopez in dicta.l. quinta. verb. *non apercibiesse*. eodẽ titul.& parti. septima.

maguer que lo quiso matar , no pudo ser sin culpa: porque fue trabajar en lugar que no deuia. E si alguna destas cosas se hizieren fuera de poblado,y matare alguno por occasion como sobredicho es no aya pena ninguna: y si alguno bohordare concejeramente con sonajes en rua, o en calle poblada dia de fiesta, assi como d̃ pascua, o sant Iuan, o a bodas, o a la venida del Rey,o Reyna , o en otra guisa semejable destas,y por occasiõ hombre matare, no sea tenido al omezillo, y sino aduxere sonajas, el matador peche el omezillo, y no aya otra pena.

MAtar puede el esposo [c] de presente a su esposa que

[a] ¶ *Peche el omezillo.* Quæ iura sunt sexcẽtos quadratos seu marauedinos. vt ĩ legib⁹ *del Aranzel.* titul. De causis criminalibus.eapit. secundo. Francisc.Auilesius plura d̃ homicidijs scribit in Capitibus Prætorum.capit. 15. in verbo. *Omezillos.* quẽ videas.

[b] ¶ *Lex. XV.* ¶ *Mal fazer.* Occidens homicidij, punitur pœna homicidij, & non alia pœna, secùs si nihil de contingentibus omisit.l.sexta.tit.decimoquinto.parti.sexta.versicu. *Mas si algun ome corriesse a cauallo.*&.l.5.titul.octauo.ead.parti. Et quæ ibi notat Gregori. Lopez. l. si putator.ff.ad legem Aquiliam. vbi Baldus notat, q̃ currentes equos tenẽtur clamare tempore cõgruo, & sic tali tempore præmonitio præcedere debet dicendo, *guarda,guarda*, alias non iuuaret eos à culpa. Ad idem est.l. quarta. ibi, *diziendo a los que passassen por aquel lugar q̃ se guardassen, de manera que lo pudiessẽ oyr &c.* titul.octauo. partita septima.Gregori. Lopez in dicta.l. quinta. verb. *non apercibiesse*. eodẽ titul.& parti. septima.

[c] ¶ *Matar puede el esposo.* vt in.l.secunda. titul.decimo quinto.infra eodem lib.8. &.l.secunda. tit. septimo. libr. quarto. foro legum. vbi glo.verb. *o fiziere adulterio.* not. q̃ cum

cum spõsa de præsenti committitur adulterium. l.si vxor.§.diuus. ff.de adult.l.propter.C.eo.titu.

¶ *Titulus.14. De Vagabundis & otiosis.*

¶ *Lex Prima.*

a ¶*Vagabundos y holgazanes.* Vagabũdus dicitur,qui non habet domicilium vel habitatiõem certam.glos. & Bartol.in l.4.§.Prętor. ff.de damno infect.verb. habitatiõem habeat. quã citat Bart.in l.prima. numero sexto. column.fin. C.vbi de crimini. agi opor.Antoni. Corset.in reperto.ad Panormi.verb. Vagabũdus. plura scripsit Tiraquell.in tracta. de retract.lib.primo.§.nono. glos.secunda.nume.34. fol.194. Vagabundus is dicit, qui in loco firmiter nõ moratur. Bart.in.l.nullus. C.de tytonibus. lib. 11. Plura per Petrũ à Biaxi in directori. electio . 1.part.capit.29.numero secundo.Berthachin.in tractat.de episcopis lib.in.3.part. à quibus eligatur Episcopus quæst.octaua.numero.15. Cassanæ.in consuetudi.Burgund.rubri.12.§. vni. numer.duodecimo.Et istis vagabundis & otiosis, qui mendicantes validi dicuntur,non est eis faciẽda eleemosina.Vtilius enim esurienti panis tollitur,quàm de cibo securus iustitiam negligat. cap. non omnis.5,quæst.quinta.cap.nimium.23. quæstione quarta. Qui enim manibus proprijs in sudore proprio cibum quærere potest,vt debet, Genes.3. non debet petere eleemosynam, nec ei est danda.capit.primo.cum glos. 82. distinct.l.40. vbi Gregor.Lopez not.verb. *Tirar*.titul. quinto. parti.prima.l.vnica.C.de mendicanti.valid. libr. vndecimo.l.4.titul.20.parti.secunda.l.117. in pragmat. de Madrid . Anni 1534. vbi hæc verba habentur.

A esto Vos respõdemos, que por euitar los dichos inconuenientes, mandamos que de aqui adelante en la nuestra corte, todos los pobres Vagabũdos que pudieren trabajar, y anduuieren mẽdigando, seã echados della, y castigados cõforme a las leyes de Stos nuestros Reynos. Y q̃ ningũ estrãgero de estos nuestros Reynos, q̃ anduuiere pidiẽdo limosna,no pueda estar so color de Romero en la nuestra corte mas de Vn dia natural. Y q̃ los que Verdaderamente paresciere que son pobres, y enfermos,sean curados en los Obispados,donde son naturales, poniendo los en hospitales, buscando para los curar,y dar de comer. Y que los muchachos, y niñas que anduuieren pidiendo,sean puestos a officios con amos:y si tornaren a andar pidiendo,sean castigados. Y para que esto se pueda mejor

la fallare adulterando, segun se contiene en este libro en el titul. d̃ los adulteros.

Titul.14.De los vagamundos y holgazanes.

¶ *Ley. I. Que qualquier pueda tomar a los Vagamundos, y seruirse dellos.*

¶El Rey don Iuan.I.en Biruiesca. Año de mil cccl xxxvij.

¶ El Rey don Enrique. I I I I. en Toro. Año de mil cccc vij.

GRande daño viene a los nuestros reynos, por ser en ellos gouernados muchos vagamundos y holgazanes[a],que podrian trabajar, y viuir de su affan, y no lo hazen. Los quales no tan solamente viuẽ de sudor de otros sin lo trabajar y merecer. Mas a vn dan mal exemplo a otros que los veen fazer aq̃lla vida. Por lo qual dexan de trabajar, y tornarse a la vida de llos: y por esto no se pueden fallar labradores: y fincan muchas heredades por labrar, y vienen se a yermar. Porẽde nos por dar remedio a esto:mandamos y ordenamos que los que assi anduuieren vagamundos y holga-

da mejor cumplir. Mandamos, que de mas del cargo que los Alcaldes de nuestra Corte, è justicias de los lugares ternan, se diputen dos buenas personas que tengan dello cuydado.

Nec in Curia debet residere aliquis, qui dominũ non habuerit sub certa pœna, ꝺ qua in.l.154.in curijsꝺ Madrid Anni. 1528. multã enim malitiã ostẽdit otiositas. Ecclesiasti.33. Et Menãder. *Quàm multa mortalibus otiũ facit mala.* Terentius comœdi. 4. *Quid credebas dormienti tibi cõfecturos deos?* Et Ouid. lib. de remedio amoris.

Otia si tollas, periere Cupidinis arcus,
Contemptæque iacent, & sine luce faces.

Et idem de Ponto lib.1. Eleg.6.

Cernis vt ignauum corrumpant otia corpus
Et vitium capiant ni moueantur aquæ.

Et Catullus Elegia.3.

Dulce viatori lasso in sudore leuamen,
Cùm grauis exustos æstus hiulcat agros.

Lucanus libr. 1. Pharsaliæ.

Tolle moras, semper nocuit differre paratis.

Idem lib. 4. *Varia semper dat otia mentem.*

Baptista Mantuanus Parthenices lib.1.

- Homini labor vtile semper.
Calcar erit, segni pigros rubigine sensus,
Otia corrodunt, sopitaque pectora torpor,
Noxius obliquat, ferrum si transit in vsus,
Assiduo splendore micat, vultuque nitenti,
Audet ad argenti decus aspirare superbum.
At si longa quies tenuit, fuscatur, & atram
Vertitur in scabiem, celeri que absumitur æuo.

Et Sallusti. in Iugurtha. Proditionum cõsilia per otium ex loci opportunitate capiuntur. Et Seneca epistola.58. Otiosus nõ sibi viuit, sed quod turpissimum est, ventri, & somno. Ille non viuit, qui nemini viuit. Idem epistola.109. Non dedit nobis natura tempus, vt aliquid ex eo vacet perdere. Idẽ Seneca Tragœdia 7. Miserias lenit quies. Idem in lib. De clementia. Emollit otium vires, sicut rubigo ferrum. Et Erasmus in apophthegmatibus. pagin.274. dicto.10. Luxꝰ autem & otium in iuuenibus stultitia est, in senibꝰ crimẽ. Ad de quæ dicit Ioan. Neuiz. cõtra otium in sylua nuptia. libr. 4. nu.9. Et Marcus Aurelius in lib.3. capi. 62. Tex. in.c. nũquam. de consecr. dist. 5. vbi latè declaraui dũ legerem ordinariè cathedram decreti publico munere Salmanticæ. Et habetur Prouerb.12. Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui autem sectatur otium, stultissimus est. & cap.28. Qui sectatur, replebitur egestate. Et Ezechiel.16. Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia, saturitas panis, & abundantia, & otium ipsius & filiarum eius. Otium dese damnosum est ac vituperabile, vt in hac lege habetur. Vnde Seneca epistol.86. Otium sine literis, mors est, & viui hominis sepultura. Et in epistola.31. Non est viri timere sudorem: & generosus labor nutrit, vnde non ambitione, sed labore conuenit peruenire. Anchar. in cap. nisi cùm pridem. §. verùm. de renunciatio. vbi est text. in illis verbis, quòd otiositas & voluptas arma sunt hostis antiqui ad miseras animas captiuandas. & ibi gloss. verb. Otiositas.

a ¶ *No quisieren trabajar.* Otiosi homines perinde sunt, ac si nõ essent, vt Cicero autor est.3. de natura deorum. Vnde Plato in de republica. Otiositas pestilentia mortalium est. Quamobrem accuratissimè cauit, vt nemo esset in republica, qui otiosam viueret vitam. Mendicitas vagabundi, furandi magistra est. Et aliud detrimentum respublica à vagabundis accipit, vt habetur hac lege, ꝙ dum otiosorum

zanes, y no quisierẽ trabajar[a], y affanar por sus manos, ni biuieren con señor, si no fuessen tan viejos y de tal disposicion, o tocados de tales dolencias que conoscidamẽte parezca por su aspecto: ꝙ ni son hombres, ni mugeres que por sus cuerpos se puedã en ningunos officios proueer, ni mantener, y todos los otros hombres y mugeres, assi vagamũdos que fueren para seruir soldadas, o guardar ganados, o hazer otros officios razonablemente que qualquier de los nuestros Reynos lo pueda tomar por su authoridad, y seruir se dellos vn mes sin soldada saluo que les den ꝺ comer y de beuer. Y si algũo los

otiosorum hominum turba permittitur, agri vacant cultoribus, & artificũ inopia respublica laborat, quo circa rigore pœnæ moderato dict. l. vnic. de mendi. valid. lib. 11. decernitur hac lege, vt potestas cuicũq; sit vagabundi in seruitiũ proprium cogendi mẽse integro absque vllo stipẽdio, præter victũ, aut q flagris cæsus ab vrbe exulet: & si iudex negligẽs sit, punit pœnas excentorũ quadratorũ pro quolibet vagabundo, i cui⁹ animaduersiõe, seu punitione negligẽtia fuerit conuictus. Et hanc legẽ citat Domi. Sotus in repe. in causa pauperũ deliberation. c. 3. pagi. 99. addẽ. Cõci. Tridẽ. sessi. 24. ca. 7. multi qui vagant. & d̃ clericis peregrinis. sessi. 23. c. 16. cũ nullus. versic. nullus ꝑterea cleric⁹ peregrinus.

quisiere assi tomar q̃ la justicia de los lugares haga dar a cada vno de los vagamundos y holgazanes: sesenta açotes: y los hechen de la villa. E si las justicias assi no lo fizieren que pechen por cada vno los dichos seys cientos marauedis para la nuestra camara, y los doziẽtos marauedis para el accusador.

¶ *Ley. II. Que los que puedẽ trabajar por sus manos sean apremiados que trabajen y no anden a mendigar.*

¶ El Rey don Iuan. I. en Burgos. Año de mil cccxvij.

¶ El Rey don Iuan. II. En Valladolid.

¶ El Rey don Enrique. II. en Toro.

¶ El Rey don Iuan. II. en Valladolid.

a ¶ *Lex. II. Todo hõbre, o muger q fuere sano.* Omnis homo qui nõ habet aliũ de sustẽtatione & corporalẽ victũ, præter cũ ꝓprio labore, si potens est ad laborandũ. Et sic infantes minores duodecim annorũ excusant. vt infrà hac lege. versi. *o moços meres de edad de diez años.* Secunda exceptio est, nisi sint infirmi, & membrorũ læsi, mutili, vel hmõi, vel nimis senes. nã in istis cessat otiositas, cùm nõ

Odo hombre o muger que fuere sano[a], o tal que puede affanar, sean apremiados por los Alcaldes de las ciudades, y villas, y lugares de nuestros Reynos: q̃ affanen y vayã a trabajar y labrar: y que biuan con señores, o que aprendan officios en que se mantengan: y no los consientan que esten baldios: y que lo hagan assi pregonar. E si despues del pregon los fallaren baldios, que les fagan dar cincuenta açotes: y los hechen fuera de los lugares. Y mãdamos a las justicias q̃ lo hagan assi guardar: so pena de perder sus officios. Esto se entienda saluo si fuerẽ hõbres enfermos[b]:

sint in culpa, & potiùs sit eis miserendũ, cum afflictis nõ sit addenda afflictio. c. cũ percussio. 7. q. 1. & suprà. l. 1. Idem cautũ est in versi. *si no fuessen tan viejos &c.* Et hic est. l. notãda, q̃ falariũ famulo debetur, si fuerit ętatis duodecim annorũ. Videq̃ dixi ĩ. l. 11. verbo. *alos q̃ nos siruen.* tit. 2. dĩ bro. 1. suprà.

b ¶ *Enfermos.* Infirmitas in multis excusat. vt in. c. vnico. de cler. non residẽtibus. lib. 6. Et 90. infirmitatis priuilegia põit Gomez. in reg. Cancellariæ apostolicæ de infirmis resignantib. q. 9. Ideo q̃, si sint pauperes ũfirmi, etiã extranei, eleemosynã petere pñt in his regnis. Et ita intelligenda est. l. 66. in curijs Pinciarnis An. 1528. iuxta ea, quæ d̃ aduenis mẽdicãtib⁹ not. Domi. Sotus in rep. in causa pauperum d̃liberatio. c. 4. pagi. 101. Idẽ de debilitatis & senibus pari rõne fatendũ est ex mẽte hui⁹ legis. Sed ĩ materia vagabũdorũ, Quæro vbi sit citãdus vagabundus? Rñdeo, q̃ domi, vbi solitus erat habitare sit citãdus. Inno. in. c. fi. de eo, qui mittit. in possẽ. caus. rei seru. & in c. quia propter. de elect. Spec. in tit. De cõpet. iudi. ad. §. 1. versi. Sed nũquid sufficit. Card. in clem. 1. de for. cõpet. l. 2. C. vbi senatores vel clarissimi.

Bene facit id, quod notat Bald. in l. consentaneũ. col. 1. C. quomodo & qñ iudex. dum dicit, quòd modus citandi absentem ad domum est per literas. & idem in l. vt perfectius. colũ. 1. C. de annali except. dicit, q citandus si nescitur vbi sit, vel sit vagabundus, citari dbet ad locum solitæ habitationis. Idem notat Matth. d Afflict. in cõsti. Neapoli. lib. 1. rub. 96. nu. 9. Et sic scholaris vagabũdus debet citari ad domũ quã relinqt. Nicol. Boer. in rep. dict. l. cõsentaneũ. nu. 103. versi. Item sufficit, si est vagabundus. C. quomod. & qñ iudex. & Maria. de citatiõ. artic. 17. nu. 57. Petrus Foller. in practi. pagi. 46. nu. 33. Rursus dubitatur de iure nostro Regio qua pœna est afficiendus vagabundus, & dicendum est, q debet duci per vias publicas ignominiose & mittẽdus est ad triremes pro prima vice per spaciũ quatuor annorũ, & q si cũda vice pœna flagellorũ, & duplicatur pœna triremiũ, q tertia aũt vice pœna flagellorũ & in perpetuũ cõdemnat ad triremes, non obstante q nõ præcedat monitio, seu comminatio pœnæ. vt probat text. elegans de iure nro Regio, in lege sexta & vndecima. titul. 11. lib. 8. nouæ Recopilationis.

Quæro vlteriùs, Quo in loco vagabundus possit conueniri? Et an ad locum commissi delicti sit remittendus? Respondeo vbiq; conueniri posse. Nam in isto intelligitur illa authoritas, vbi te inuenero, ibi te iudicabo. Calderin. & Ana. in cap. 1. de rapto. Panor. in c. fin. col. 6. de for. cõp. Cassan. in consuet. Burgund. rubr. 12. §. vni. num. 12. versi. Quartò ad hoc vt fiat remissio. Guido Papa decisio. 202. Sebast. Sapia in rep. l. hæres absens. §. proinde. col. 2. nu. 13. de iudic. ff. glo. in. l. 1. verb. reperiuntur. in fin. C. vbi de crimi. agi oport. nam talis vbilibet conueniri potest. tex. in authen. vt nulli iudic. colla. 9. §. si quis verò. l. 32. titu. 2. parti. 3. secũdùm quam legem intellige hanc conclusionem. Et quando non fuisset petita remissio per iudicẽ in quo commissum fuit delictum: nam si fuisset petita, falsa erit conclusio, etsi à doctoribus frequentissimo consensu sit recepta. vt aduertit Illustris Doctor Episcopus Segouiensis in practicis quæstio. c. 11. nu. 7. versi. Septimò sunt qui opinẽtur. Sed prior est communis secundum AEgidi. Bossi. in practi. criminal. titul. De for. compe. nu. 69. pagi. 77. colum. secunda.

a ¶ *Lisiados.* Qui tales ex aspectu comparent, cùm fortè à iudice, vel ab aliquo priuato videntur, & tanguntur tumefactiones corporis, & euulsiões oculorum prætẽsas, an sint veræ & naturales, an fictæ & superficiales, & sic ex inspectione corporis, & tactu potest comprehendi sanitas, vel infirmitas. vt notat Ioan. de Platea in. l. vnica. col. 1. nu. 2. versi. Nota quòd quando. C. de mendi. valid. lib. 11. & est. l. 1. suprà hoc titul. in illis verbis. *O tocados de tales dolencias, que conoscidamente parezca por su aspecto &c.*

o lisiados[a] ẽ sus cuerpos, o hombres muy viejos, o moços menores de edad de doze años.

MAndamos, que los rufianes[b], y vagamundos sean echados de las ciudades, y villas y lugares donde estuuieren, y ninguno sea osado de los dfender y amparar, y que se guarden sobre esto las leyes de nro Reyno q̃ sobre ello fablan.

MVchos ruydos, y escandalos: muertes y feridas de

b ¶ *Rufianes.* Lenones propter eorum crimen detestabile, sunt expellẽdi de ciuitate, vt hîc habetur. tex. in authen. De Lenonibus. §. sancimus igitur. colla. 3. Ioan. de Platea in. l. cum supra. col. fin. versi. Et sic lenones. C. de re milit. lib. 12. vbi plura alia ponit, quæ possunt prohiberi, ne ciuitas corrũpatur. Et Matth. Afflict. in cõsti. Neap. lib. 3. rub. 43. fol. 325. col. 1. Quis autẽ dicatur Leno, & quot modis, declarat. l. 1. & ibi cõcord. adducit Gregor. Lopez in verb. *Cinco maneras.* titul. 22. parti. 7. Lenocinium est maius delictũ adulterio, quia adulter peccat in se, & in vnam fœminam, leno autem peccat ipse, & duos pariter peccare facit, ergo grauiter puniendus. l. athletas. §. Lenocinium. C. de infami. Barto. in. l. is qui reus. ff. de publi. iudi. Iacob. de Nouell. in practica & theorica causarum criminal. §. non inutiliter, numer. duodecimo. pagin. 567. & ibi nu. quot modis committatur lenocinium. gloss. crimen. 32. quæstio. prima. l. si lenonis. C. de espisco. audient. Bald. in. l. crimen lenocinij. C. de adulterijs. Item mulier, cuius maritus est leno pro debito ciuili potest in carceribus detineri, licèt alias talis mulier vxorata etiam meretrix non possit. vt sing. not. Baptist. à Sancto Seuerino in tracta. de debito. suspect. & fugiti. colũ. 22. Hippolyt. singul. 279. incip. Dixi tibi.

Quæro qua pœna sit puniendus Leno? Respõdeo

deo, quòd pœna mortis. texˊ. in authẽt. de lenoni. colla. 3. refert Rebuff. in tractˊ. de senten. prouisionalibus. art. 3. glo. 11. versic. Et cùm hæc ordinatio. pag. 294. in. 1. part. constitu. regiarum Galliæ. vbi dicit, quòd salarium lenonis ratione lenocinij debet esse suspẽdium per dictˊ. tex. ĩ authen. de leno ni. & venden tes filias gladio consumi debent. l. fin. C. de plagia. Hactenus Rebuff. loco citato. Et ista mortis pœna voluit dicere text. in dicta authen. de le nonib. ibi, omniũ nouissima sustinere supplicia. ait ibi gl. nouissima. vt occidatur. vt. ff. de pœnis. l. vltimum. & glo. in lib. 3. constitu. Neapo. titu. de lenonibus. 83. in glo. verb. Attrahentes. fo. 146. col. 2. Et in illa consti. ponitur alia pœna lenoni. Alia pœna ponitur ĩ lib. 3. foro juzgo. tit. 3. *Delas mugeres que lleuan por fuerça.* l. 11. Cuius litera est, *Toda cosa porque vale menos nuestra vida, deue ser defendida por ley. E porende los que engañã las mugeres, ò las fijas agenas, ò las biudas, o las esposas, ò por ome libre, ò por muger libre, ò por siervo, ò por sierua, ô por otro quienquier, manteniente que fueren probados de ste mal fecho, y el juez los deue prender à ellos, y alos que los enmaron, è meter los en poder de aquel, cuya fija, ô cuya esposa, ô cuya muger engañaron, que faga dellos lo que quisiere.* Et mater filiã vẽdẽs ad fornicandũ qua pœna feriat, & quãdo excusanda sit, ẽ vidẽdus Mat thæus de Afflict. lib. 3. cõ stit. Neapoli. rubric. 49. in cõsti. Neapo lit. rub. 49. in consti. incip. Matres. nu. 1. fol. 327.

¶ Dubitari solet, qualiter lenociniũ cõ mittat. Pro cuius dubij elucidatione sciẽdum est, ꝙ variè committi solet. Vno modo, si marit⁹ sciẽs vxorem esse adulteram tali sciẽtia, quæ non possit obũbrari prætextu incredulitatis, si eã retinet, vel adulterio vxoris causam ꝑprio consensu dedit, lenocinium committitur. l. secunda. §. lenocinij. &. l. maritilenocinium. ff. de adult.

hombres se recrescẽ en nuestra Corte, y en las ciudades y villas de nuestros Reynos por los rufianes. Los quales como estan ociosos, y comũmente se allegan a caualleros y hombres de manera donde ay otra gente fallanse a compañados y fauorescidos y son buscadores y causadores dẽ los dichos daños, y males, y no traẽ prouecho a aquellos, a quien se allegã: y por esto no son consentidos en otros Reynos y partes. Porende el señor Rey don Enrique quarto, que Diosaya nuestro hermano en las Cortes que hizo en Ocaña Año de lxix. Ordeno y mando que las mugeres publicas, q̃ se dan por dinero no tengan rufianes: so pena que qualquier dellas que lo touiere que le sean dados publicamente cient açotes, por cada vez q̃ fuere fallado que lo tiene publica, o secretamẽte: y demas que pierda toda la ropa, que tuuiere vestida. Y que la meytad desta pena, sea para el juez que lo sentencia re, y la otra meytad para los Alguaziles de la nuestra Corte, y de las ciudades, villas y lugares donde esto acaesciere. Pero si el Alguazil fuere negligente en esto, la pena sea para el que lo accusare, o demandare. Otrosi ordeno y mando el dicho señor Rey don Enrique: y defendio que en la nuestra Corte, ni en las ciudades, ni

villas ꝺ̃ nueſtros reynos no aya rufianes. E ſi de aqui adelante fueren fallados: que por la primera vez, ſean dados a cada vno cient açotes publicamente. Y por la ſegunda vez ſean deſterrados de la nueſtra Corte: y dela ciudad, o villa, o lugar donde fueren hallados por toda ſu vida, y por la tercera vez que mueran por ello enforcados: y demas delas dichas penas: q̃ pierdã las armas y ropas que conſigo truxeren: y q̃ ſea la meytad para el juez que lo ſentẽciare: y la otra meytad para el q̃ lo accuſare: y qualquier perſona pueda tomar y prẽder por ſu propria authoridad al rufiã: do quier que lo hallare, y lleuar lo luego ſin detenimiẽto ante la juſticia para q̃ ſe executẽ las dichas penas.

adulter. l. 2. C. eod. titul. §. crimen. 32. quæſt. 1. Pœna autem iſtius eſt ad inſtar adulterij. vt in dict. l. 2. & glo. in. l. 2. C. de adult. gloſ. in. l. 7. tit. 7. lib. 4. for. leg. l. 6. ibi, *pena de adulterio*. tit. 17. part. 7. quæ pœna in marito eſt vltimi ſupplicij. l. 2. vbi optimè eam extẽdit Greg. Lopi. verb. *Aſſi muger*. tit. 22. part. 7. Ioan. Lup. in repe. c. per veſtras. §. 21. incipiẽ. Ex his patet. nu. 23. col. penul. verſi. Ex quo infert. folio 95. colũ. 2. de donat. intervi. & vxo. vbi ſubijcit, q̃ hanc mortis pœnam libenter deberẽt iudices imponere, ex quo ita impudenter matrimonij fœdꝰ, & indiuiduitatem fœdare, & diuidere non erubeſcunt, vxorẽ & carnem (vt ita dixerim) polluendo, peccatum quaſi contra naturam committũt, vbi eſt illa animorum coniunctio, ſiue coniugatio, quæ ex matrimonio procedit: vbi illa fides coniugalis, quam debet vnus alteri prodere: quam etiam ipſi Gentiles commendarunt. Nam, vt Ariſtot. 3. œconomicorum narrat, Vlyſſes deprecante ipſum Athalantis filia cohabitare ſecum, promittente immortalem facere, & beatum omni tempore, nec vt immortalis fieret auſus eſt prodere vxoris amicitiã, affectionem, & fidem maximam: ſibi pœnam arbitratus fieri, ſi malus exiſtens, immortalitatem promereatur. Hæc autem pœna mortis ſublata de conſuetudine hodierna variè punitur hîc, & alibi, vt vidi, flagellatur ab vxore poſita in alio iumẽto voce publica præconis, collo mariti cornibus circundato, & cum mitra. Alibi ab eadem vxore flagellis cæditur alliorum manipulo (quod Hiſpanè *riſtra de ajos* nuncupatur.) Alibi, melle inunctus, & plumis coopertus, in publicum cum mitra ducitur. Franciſc. Auileſius in capitibus Pætorum idem nota. cap. 47. verb. *Manceba*. nume. 3. fol. 243. colum. 4. quanuis hæc pœna tanquã exigua non placeat Antonio Gomez in. l. 80. Tauri. num. 73. cùm à iure ſit ſtatuta pœna mortis. Et maritus lenocinij cauſam dans, ab accuſatione adulterij oppoſita & ꝓbata exceptione repellitur tam adulteræ, q̃ adulteri. Singularis. l. ſexta. titulo. 17. partita ſeptima. Quã nota, qa bis habui in practica. ¶ Eſt præterea aliꝰ modus, quo lenocinij crimen committi ſolet, nempe, quãdo aliquis vir, vel fœmina intercedit cum aliqua mulie re, vt carnalem copulã habeat cum alio, prout fecit Sceleſtina in Caliſto apud Mœlibeam (quos vel quas *Alcahuetes*, ſeu *Alcahuetas* dicimus.) Puniuntur autem pœna capitis, ſi fuerit lenocinium in virginem, coniugatam, vel viduam honeſtã, & pretio corrupti, hoc faciant. l. prima. ff. de var. & extraordi. cogni. Et eadem pœna afficiuntur comites huius officij ſeu flagitij. l. ſecunda. titul. 22. parti. 7. Qui verò ſine pretio perſuaſerit copulam carnalem, perfecto flagitio, punitur capite, imperfecto autem, in inſulam deportatur. ex dict. l. 1. Greg. Lopez in dict. l. ſecunda. verb. *Por algo que le dieſſen*. per legem verò. 7. tit. 10. libr. 4. for. legum. aliter punitur: nam imperfecto flagitio, ſi hoc alicuius vxori perſuaſerit, traditur viro, vel ſponſo, vt faciat quid velit, præter mortem, & membri mutilationem. Si verò virgini, vel honeſtæ viduæ, pœna pecuniaria punitur: perfecto autem flagitio, punitur capite, vt ibi. Hodie tamen aliter de conſuetudine puniuntur, nam flagellantur vncti melle, ac plumis cooperti, & cum mitra.

¶ Item etiam alio modo committitur lenociniũ, nempe,

nempe, si quis fœminam prostitutam habeat, vt quæ ex coitu lucrata fuerit, lenoni reddat (quem *Rufian* appellamus) & iure communi pœna mortis punitur. vt in dict. authenti. De lenonibus. Et si prostituta serua eius fuerit, libera remanet. l. si le nones. C. de episcopa. audien. l. 4. tit. 22. part. quarta. & ibi Gregori⁹ Lopez de iure partitarum si non fuerit serua, sed libera, tenetur eam dotare: si autem hoc noluerit, vel non potuerit facere, occiditur. l. secunda. titul. 22. parti. 7. Iure tamen harum ordinationum, vt hic vides, nouissimè ipse Leno primò repertus in lenocinio flagellatur. Secundò, perpetuò relegatur à loco illo. Tertiò, furca suspenditur, & vltra has pœnas, vestes, & arma quæ portat, amittit, quæ iudici, & accusatori applicantur. Quæ vltima pœna, videlicet, amissio vestrũ, fœminæ lenonem habẽti imponitur, & vltra hoc verberatur, vt hac regia lege cautum est. Quæ tamen lex prædicta hodie habetur & est inserta sub titulo vndecimo libr. 8. Recopilationis in. l. quarta. de cuius tamen materia. Videatis Anto. Gom. in. l. 82. nume. 73. in legib. Tauri, nouissimè tamẽ huiusmodi lenones hoc casu pro prima vice traduntur ignominiosè & mittendi sunt ad triremes per spacium decem annorũ, si tales sint maiores septẽdecim annorum, & habent aspectum & vires ad huiusmodi officium & laborem, pro secunda vice flagellantur, & ad triremes sunt vsque ad vitam mittendi, & etiam amittunt vestes, ita disponitur & habetur in. l. quinta iuncta lege nona & decima. titu. vndecimo lib. 8. Recopilationis.

Quæro, Vtrùm lenones afficiantur pœna infamiæ? Respond. quòd afficiantur. l. athletas. §. ait Prætor. ff. de his qui notantur infami. Et qualiter in Francia cucurbitandi causam præstans puniatur, ponit Guilielm. Benedict. in repe. capit. Raynuntius. verb. Cuidam Petro. numer. 62. de testament. Et adde quæ notauit Bonifaci. in peregrin. verb. Leno. Plura in materia scripta reliquit Iacob. de Bellouisu in practi. iudiciaria. titu. de lenonibus. in. 7. volumi. tracta. diuersorum. fol. 223. & Bertachin. in tracta. de Gabellis in. 7. quæst. princip. numer. 51. versic. 28. quæro nunquid lenones.

Titul. 15. De los adulterios y estupros[a].

¶ *TITVLVS. XV. De adulterijs & stupris.*

[a] ¶ *Adulterios y estupros.* Ad huius tituli materiam adde Iacob. de Bellouisu in practica iudiciar. rub. De lenonibus. nume. 17. cum pluribus sequentib.

Quæro, vtrùm inter se discrimen contineant Adulterium & Stuprum? Laurentius Valla existimat adulterium etiam stuprum dici posse, authoritate Quintiliani. Et Alciat. libr. 4. De verbo. significat. num. 42. non hoc negat, sed generalius esse hoc stupri nomen, vt quod à turpitudine dicatur. Vnde Plaut. Amphi. stupri dedecoris à viro argutam meo. Sed tamen nomen adulterij est, cùm quis copulam carnalem habet cum nupta, stuprũ verò in viduam, virginem, puerumve, vt scripsit Iureconsultus Modestinus, & sic peculiari nomine & proprio dicitur adulterium, & similiter stuprum. Nec idem esse constat, tum ratione diuersitatis nominis. vt habetur in titulis digestorum. & C. ad legem Iuliam. de adulter. & stupro. Ergo diuersa sunt censenda. l. si idem. C. de codicill. Tum quia diuersæ sunt personæ, contra quas, & ex earum qualitate diuersificatur, distinguitur, & cognoscitur crimen an sit adulterij, vel stupri. Ergo cùm vnumquodque speciale nomen habeat, non debent idem iudicari, sed diuersa delicta. Notat Placenti. in tracta. De accusatio. titul. 4. ad legem Iuliam de adulterio & stupro. numer. primo. l. auxilium. §. sed vt ad legis Iuliæ. ff. de minorib. l. de crimine. C. de adulter. & iura ibi adducta in gloss. fina. l. inter liberas. in princip. ff. eodem titul. & in §. lex. eiusdem. l. inter liberos. l. inter stuprum. ff. de verborum significatione. vbi Modestinus ait, Inter stuprum & adulterium hoc interesse quidam putant, quòd adulterium in nuptam, stuprũ in viduam & in virginem committitur. Sed lex Iulia de adulterijs, hoc verbo indifferenter vtitur.

Quæritur, Quid sit stuprum? Respond. est illicitus coitus realis, vel mentalis, per quem aliqua virgo fœmina defloratur. Probatur in capitu. lex illa. §. cùm ergo. 36. quæst. prima. Sanct. Thom. & ad eum Caietan. 2. 2. quæst. 154. artic. 6.

Quæritur, Qua pœna stuprum iure canonico puniatur? Respond. quando puella virgo reputabatur, quæ præsumptio pro ea est, nisi probetur contrarium, seducta præsumitur. l. vnica. §. pœnas autem. C. de raptu virginum. gloss. in regul. Scienti. de regulis iuris. libro sexto. Decius in. l. nemo fraudare videtur. in sexto. ff. eodem titul. Hippolyt. singul. 353. incipien. Datio pecuniæ. Panormi. in capitu. primo. nume. secundo. de adulter. & ibi Additi. Bald. in. l. raptores. colum. secunda. num. sexto. versic. vltimo nota. C. de episcopis & clericis. Hippolyt. in repeti. dict. l. vnicæ. nume. vigesimo. C. de raptu virginum. l. prima. titulo. decimo nono. parti. septima. & eam tenetur dotare, vel se componere cum illa, etiã si nõ interfit eius, quod dotetur, quia dives est, & habet vnde dotetur, ac virum inuenit iuxta morem virginum. Quantitas autem dotis erit, si cum illa contrahat, talis,

quæ sufficeret ei, si esset virgo. Si autem cum ea non vult contrahere, talis erit, quæ ei sufficiat corruptæ existenti. ex mente Ioan. Andr. & Anani. in ca.1.col.2.de adult. Et in hoc casu vltimo verberabitur vltra hoc. text. sic intelligendus in ca.2.de adult. Panormi. in capit.1.eo.titul. In foro autem interiori, quod conscientiæ dicimus, est notandũ, quòd stuprans virginem, sufficit, quòd restituat ei damnum illatum ratiõe defforationis & infamiæ. ex Archiep. Florenti. 2.partit.5.cap.6.§.primo. & quia conscientia non ligat, quos natura non obligat. Bald. in.l.2.C.de public. & vectig. Felin. in.c. audiuimus. de simoni. & quia pœna non est debita in foro pœnitentiæ. glo. in capit. fraternitas. 12. quæst.2.singul. secundùm Segur. in repeti. l. filius dum in ciuitate. num.15. vbi dixi. ff. de verb. obli. Gomesi. in.§.ex maleficijs. nume.14. Instit. de actio. vbi dixit communem. Cùm igitur id quod excedit damnum sit mera pœna, sequitur non deberi vltra damnũ. Ex quo infertur, quòd si virgo vitiata nullatenus est infamata, nec maritus sensit corruptionẽ, sed eam pro virgine habuit (prout plures referunt contingere solitum esse) ad nullam restitutionem teneri, vel ad eam quo pluris eget quia vitiata. Nec tenetur eo in foro ad nihilum, si verè non erat virgo, vel non fuit seducta: licèt, vt dixi, in foro exteriori præsumatur seducta. ex Archiepisc. Florenti. vbi supra. Nauar. in manuali confess. cap.16.pagin.169. dixi in reg. Peccatum. de regu. iur. libr.6. ¶ Iure autem ciuili punitur, si est persona honesta, amissione dimidiæ partis bonorum: & si est humilis, verberabitur, & relegabitur ad quinquennium. §.2. Instit. de public. iudi. Hosti. in sum. de adulte. §. & qualiter. Guido Papa optimè distinguens in hoc dubio in singul. 569. incipien. Cùm quæritur qualiter raptores virginum. Matth. de Mathesil. sing.100. alias secundum nouissimam impressio. 99. incip. Nota text. quem pauci sciunt. & Nicol. Boeri. decis. 91. col. fina. Gabriel Saray in additio. ad singu. Mathesilla. in dict. sing. 99. plura scripsit in hoc. Matth. de Afflict. in constit. Neapolita. rub. 19. De raptu & violentia. nu. 9. lib. 1. fol. 65. col. 2. versic. Tertio quæro. l. 2. titul. 19. parti. 7. quicquid dicat glos. in ca. 2. de adulte. Si verò famulus, aut seruus fuerit corrũpens, pœna ignis punitur. l. 2. suprà allega. Quod intelligẽdum censeo, si virginem corruperit à domino nutritam in eadem domo existentem. per l. 1. infrà isto titu. qua cauetur vltimo supplicio puniendum famulum, vel seruum accessum carnalem habentem ad nutricem filiorum Domini vel ad dominicon sanguineam in eadẽ domo existentem. Ille tamen, ad cuius domum virgo, vt rem cũ illo haberet, accesit, non punitur aliqua pœna, etiam si virginem corrumpat. ex mente text. in cap. primo. de adulte. ibi. seduxerit &c. Ergo non seducta, non tenebitur, cùm iniuria non fiat scienti & volenti. regul. Scienti. de reg. iur. lib. 6. l. fina. titu. 7. lib. 4. for. leg. Quanuis Bald. in. l. raptores. col. 1. C. de episc. & cleric. contrarium teneat. Nec procedit intellectus quorundam ad dict. l. foti. dicentium eam loqui in corrupta, non in virgine. ex eo enim coniecturam sumunt, quia dict. l. fori dicit, si alia mulier, & Hispano sermone mulier distat à virgine. Quæ ratio parum eos iuuat, & ideo falsum est, quod affirmant. Nam mulier Hispano sermone etiam virginem comprehendit, quæ duodecimum annum excedat. l. 6. ibi. *E por esta palabra que es dicha muger, que se entiende, tambien la virgen que ha de doze años arriba, como todas las otras.* titul. 33. part. septima. l. mulieris. ff. de verborum signifi. ¶ Sed contra hoc, imò quòd pœna mortis sit inferenda stupranti virginem, siue virgo fuit consentiens, siue dissentiens, est. l. vnica. §. pœnas. ibi, siue volentibus siue nolentibus virginibus. Sed dic concluſiuè, deflorantem virginem sine vi, punitur pœna dimidiæ partis bonorum, si est vir honestus: humilis verò pœna corporali, & relegationis. vt in dict. §. secundo. incipi. Item lex Iulia. Instit. de publ. iudi. Et plenè per And. Iser. in capit. primo. §. contrahentium. de incest. nupt. & Matth. de Afflict. in lib. 1. consti. Neapolita. rubr. 19. quæst. 3. vbi assignat cautelam, vt faciat mulierem ad se venire, & ipse non vadat ad domum mulieris, & protestetur eam habere in concubinam. Not. etiam Thom. Grammati. in vot. 17. colum. prima. num. 1. Gandi. in tracta. De delictis. rubri. De varijs quæstio. ex statu. colũ. 6. & sic iste text. in. §. Item lex Iulia. de adulterijs. loquitur, quando virgo, vel vidua fuit rapta cum eius voluntate, non à domo parẽtum, id est, patris, vel matris, vel fratris, nec eis resistentibus. Lex verò vni. est intelligenda secundùm præcedentia, id est, quãdo violentia interuenit in rapina mulieris, vt quia per vim rapit mulierem de domo patris, vel fratrum, ipsis resistentibus, quia isto casu raptor puniendus est pœna mortis, etiam si mulier firmaret de sua voluntate id factum fuisse. ex Ioan. Baptista Caccialup. in repe. l. si qua illustris. nume.23. C. ad Orfician. dicente ad hoc facere text. Instit. de publi. iudi. §. sin autem per vim raptus. vbi confirmatur positio. l. vnicæ. C. de raptu virginum. & per consequens non debet dici correcta per text. in dict. §. sed eadem lege Iulia. Quod est notandum diligenter. Hactenus Ioan. Bapt. vbi suprà. Quem sequitur Matthæ. de Afflict. in libro. 1. constitu. Neapolitan. rubr. 19. colum. penul. num. 20. Et sic ad pœnam mortis requiritur, quòd interueniat in stupro vis vera, vel interpretatiua cum promissionibus, blandimentis, & blandis verbis, & isto casu

est

est pœna capitis. Idem not. Gabriel Saray. in additio ad Matth. singul. 99. colum. secunda. pagin. 255. Adde Gandi. in tracta. De maleficijs. rub. De multis quæstio. dependentibus ab statuto. nume. 21. Hippoly. consil. 61. num. 21.

Quæritur, Quis rapuit virginem vt secum haberet copulam carnalem, & tamen quia noluit, vel non potuit, non cognouit eam carnaliter, an ex affectu nõ sequuto effectu corruptionis sit puniendus pœna raptus? Et est dicendum pœna capitis pro solo raptu virginis non sequuto effectu defloratione, non esse puniendum raptorem. ex Ioan. de Anani. in capit. cum causa. num. 4. colũ. fina. de rapto. & refert Cæpola in consil. criminalibus, consil. 56. incip. Super querela raptus. col. 3. num. 9. reputans dictum singulare, referẽs ipsum Anani. dicentem se vidisse in ciuitate Bononiæ dubitari, vtrùm raptus sit punibilis, si non sequatur copula carnalis. Et dicit, quòd vidit esse consultum, & iudicatum, & liberatum ibi à pœna capitis quendam comitatiuum, cùm parentes promisissent puellam, & postea nolebant ei dare, qui postea rapuit illam euntem ad fontem pro hauriẽda aqua. Et ille honestissimè duxit ad domum auunculæ, qui postea captus, & postea volebat eũ decapitare. Hippolyt. etiam refert in consil. 105. Cordi meo spiritum. colum. 2. nume. 14.

Quæro, Quando dicatur raptus virginis? Respond. Tunc dicitur, quando per vim mulier rapitur & traducitur de loco ad locum. l. vni. C. de raptu virgin. l. qui cœtu. §. qui vacantem. ff. ad legẽ Iuliam. de vi publica. Sed si per vim virgo cognoscatur, & non rapiatur, tunc est propriè stuprum, vt colligi potest. Institu. de publi. iudi. §. Item lex Iulia. & l. mariti lenocinium. §. fina. ff. de adulter. Guido Papa singul, 1007. Raptus virginis. Plures alias quæstiones in materia stupri & raptus videatis per Matthæum de Afflict. libr. primo. constit. Neapolitan. rubri. 19. & in capitul. primo. verbo. condemnatorum. colum. prima. & secunda. Quæ sint regalia per Imperatorem Frederi. Boeri. decisio. 100. num. 17. Paul. Parisi. consil. 170. numer. 5. libr. 4. Hippoly. in repe. l. vni. C. de raptu virgin.

Dubitatur, Aliqua mulier accusat de stupro cũ ea commisso Ioannem: Ioannes dicit eam corruptam esse, & ipse non defloraſſe eo tempore, quo rem habuit cum illa, est quæstio, vtrùm ex confessione mulieris asserentis se virginem, præiudicet absque alia probatione Ioanni, vel inducat indicium? Pro solutione quæstionis est aduertendum, quòd si mulier post copulam habitam cum ea secretè, & sine alijs indicijs præcedentibus accusat Ioannem, opus est quòd probet rem habitam cum ea, testibus, vel confessione accusati, aliàs nõ obtinebit. Aut fuit deprehensus in actu venereo, & clamauit mulier, & signa apparuerunt ad probandum stuprum, ex depositione testium, qui fortè audierunt virginem clamantem, & linteamina sanguinolenta, vel camisiam sanguinolentam, & ex alijs adminiculis quæ haberi possunt, ex quibus merito iudex possit se informare stuprum cõmissum fuisse, vel ex inspectione matronarum referentium, an stuprata sit, vel non. ex Panormita. in capit. proposuit. nume. tertio. de probatio. Alberi. in. l. prima. §. ex hoc rescripto. num. octauo. ff. de vent. inspicien. & colligitur ex Petro Follerio in practi. criminal. 2. part. numer. 13. pagin. 17. stuprum, adulterium, & similes fornicationes fiãt secretè. nam qui malè agit, odit lucem. cap. consuluit. de offi. delegat. probantur per coniecturas. capit. præterea. de testib. l. cum probatio. de probatio. l. quæro. §. fina. ff. de ædili. edict. & quæ notat Angel. post Bartol. in. l. si quis ex argentarijs. §. Prætor ait. circa. fin. ff. de edend. Hippoly. consi. 5. colum. penulti. numer. 21. Et sic per coniecturas deueniendum est ad torturam, vel ad aliam pœnam licèt leuiorem, quando proceditur ex præsumptionibus, & non ex vera probatione, quàm si verè stuprum esset probatum. Quoties enim quis condemnatur ex præsumptionibus, nunquã ei pœna ordinaria, & vera delicti est imponenda, sed alia mitior. ex Innocen. in capit. quia verisimile. de præsumpt. Bald. in. l. non est verisimile. ff. quod met. causa. Panormita. in capitu. quanto. de præsumptio. Plenè Hippolyt. in. l. prima. §. diuus Adrianus. nume. 25. ff. de Sicar. not. doct. in capit. afferte. de præsumptio. Pet. Folleri. in practi. crimina. 4. part. num. 59. pagin. 393. colum. secunda. versi. Insuper aduertendum est.

Virginem fuisse mulierem eius dicto statur, & non viri dicentis eam corruptam esse eo tempore, quo ipsam carnaliter cognouit. Ratio, quia præsumptio virginitatis est pro ea, nisi aliud probetur. Panormita. in capit. primo. de adulter. nume. quinto. vbi dicit communiter à doctoribus admissum esse. Nam ratione delicti probatio transfertur in delinquentem. argum. cap. vnic. vt eccle. benefi. capit. continebatur. de desponsa. impube. Tenet istam partem Cardina. in dict. cap. primo. Barbat. in additio. ad Baldum in cap. primo. §. iniuria. in verb. respondeo. colum. 3. de pace iur. firman. Fernan. Loazes. de matrimonio regum Angliæ. dub. 15. nume. 6. fol. 78. Bartholomæ. Cassanæ. in consuetud. Burgund. fol. 16. nume. 42. in rubric. prima.

Ad probandam autem virginitatem signa & præsumptiones sufficiunt. capit. causam matrimonij. ibi, ad inuestigandum signa virginitatis. de probatio. Nam vt Bald. ibi dicit, ex signis qualitas personæ arguitur. nam stemmata militem, habitus

clericum, stola sacerdotē, & Cuculla Monachum ostendunt. not. Barba. consil. 34. col. 1. libr. 4. not. per glo. & doct. in. c. satis. verb. lapidaretur. 33. q. 5. & in. c. proposuisti. de proba. & talis cōfessio mulieris cōfitētis se virginē, cū non sit in præiudiciū mrimonij valet. Hosti. & Anto. in. c. attestatiōes. de desponsa. impub. Pet. Folleri. in pract. crimi. 1. part. 3. partis. verb. & si cōfitebuntur. q. 55. nu. 146. pagin. 326. col. 2. Igitur cùm accusatus fateat puellam seu mulierem cognouisse carnaliter, nō iuuatur nisi probet antequā ipsam cognouit sic, fuisse corruptam, nā statur iuramento mulieris se virginem dicentis. Idem not. dicēs cōem Sylvest. verb. Luxuria. q. 5. Ideo respondendum est cautè, non cognoui carnaliter, vt asseritur, casu tamen negato, quo eam cognoui, erat corrupta, nam tunc tenebitur probare se ab eo cognitā fuisse carnaliter. alias repulsa qualitate confessio manebit firma, nisi probet qualitatem, quòd erat eo tempore vitiata, & cognita ab alio. ex his quæ not. gl. in. l. si quidem. in princ. & ibi Bald. C. de exceptio. Iaſ. in. §. item si quis. Insti. de actio. Folleri. loco citato docet hanc cautelam & modum respondendi. num. 143. versi. Quinquagesimo secundo quæro. nā confessio sub vno cōstructu verborum, pōt acceptari pro parte, & pro parte negari, secundum Barto. in l. Aurelius. §. idē quæsijt. ff. de lib. lega. vt dixi in l. 1. verb. cōfessio. tit. 4. lib. 3. ordin. text. in. c. 1. vbi Panor. num. 7. de postula. prælato. vbi declaraui.

Dubium tamen est, si mulier dicat se vim passam, vtrū sit ei fides adhibenda? Respon. Aut post interuallum dixit, aut incontinenti. In primo casu nisi probet testibus, non est ei credendū. In secūdo casu, si statim cōqueſta fuit & clamauit flendo, & vim manifestādo, & vicini cōcurrerūt, & viderūt ipsam, vel si in agro vis cōmissa fuit, & sic accessit ad villam, vel iudicē, ostendēdo linteamina sanguinolenta, & alia indicia, est præsumptio pro ea, alias requiritur probatio stupri & violentiæ. text. est in cap. satis. 34. q. 2. & in Deute. cap. 22. in illis verbis, desponsata nanq; viro, si in ciuitate fuerit oppressa, & nō clamauerit, punitur quasi adultera. vi autē in agro oppressam, innocuam esse, & violentū legibus subiacere. l. 121. Styli. Montalu. in l. 1. in glo. *por fuerça*. titu. 10. lib. 4. for. legum. & per ea, quæ not. Guiliel. Benedict. in repe. c. Raynuntius. verb. Cuidam Petro. nu. 67. de testamē. quem vid. Cùm puella potuit clamare dum erat in ciuitate, & non clamauit, consensisse censetur. glos. in dict. c. satis. & c. Diaconi. 28. dist. l. 1. §. excusantur. ibi, veluti si quis exclamauit. vbi Ioan. Igne. nu. 12. ff. ad Syllan. cùm ei voces prodesse potuerunt, & non emisit, cum proferre potuit, facto cōsentire præsumitur. l. cum ancillis. C. de incest. nupt. l. si seruus sciente. ff. de noxali. ¶ Vtrùm autem desflorans virginem immaturā, cùm de crimine per testes, vel cōfessione criminosi constet, sit pœna mortis per. l. vni. C. de rap. virgin. puniendus, vel alia mitiori pœna? Videtur quòd pœna capitis sit plectendus. Quia pro solo raptu sine cognitione, & sola cognitione sine raptu est pœna capitis. per. l. 1. C. de raptu virgin. l. raptores. C. de episc. & cler. & l. 1. in fin. ff. de extraordina. crimi. Et per hanc rationē Bald. in. l. si quis nō dicam rapere. col. 5. num. 11. C. de episc. & cleri. dicit, quòd si talem criminosum præ manibus haberet, capitari faceret. Et Ioan. Fab. in. §. Item lege Iulia. nu. 6. Instit. de publi. iudi. inquit, quòd consuetudinarij suspendunt stuprantem puellam nondum viri potentē. Bald. in tract. de statutis constructus à Sigismundo eius pronepote. verbo. adulter. Cassan. in consuet. Burgund. rub. 19. libr. 1. nu. 39. fol. 16. & Matth. de Afflict. in consti. Neapolitan. rubri. 19. lib. 1. q. 7. nu. 16. dicit se vidisse cōbustum quendā patrē, qui stuprauerat filiam minorem duodecim annorū, ex sententia iudicum magnæ curiæ vicariæ. & videtur residere cum opinione Baldi & Fabri in locis præcitatis. & etiā Gregor. Lopius in. l. 2. verb. virginē. tit. 31. part. 7. Tenet Nicol. de Neapoli. in. §. Item lex Iulia. de adulterijs. col. 1. Insti. de publi. iudi. Petrus de Vernia in additio. ad Iacob. Butrig. in. l. raptores. pen. col. versi. Sed quæro aliquis. C. de episc. & cleri. A Egid. Bosi. in practi. crimina. titul. de coitu damnato & punibi. nu. 68. pagin. 337. versi. Non omitto etiā. Anto. Gom. melius quàm alius per tria iura defendit istam partem in. l. 80. Tauri. q. 3. nu. 42. cui ipse consentio, & in facti contingentia consului, & scio pluries in practica fuisse receptum. Quicquid in contrariū tenuerit Guiliel. de Cuno in. l. si quis non dicam rapere. col. 2. nu. 3. C. de episc. & cler. & Io. Lup. in repe. rub. de dona. inter vir. & vxo. §. 56. nu. 3. per tex. in. l. si quis aliquid. §. qui nondum. ff. de pœnis. nam respōdebis vt per Bosi. & Ant. Gomes. in locis præcitatis. ¶ Præterea in dubium euenire solet, An in stupro trāsactio locum habeat? Et est dicendum quòd sic. Bart. in. l. tranſigere. nu. 2. C. de transactio. vbi Alex. in nu. 4. Curti. num. 37. & Alciat. nu. 26. dicit cōem. Corasi. libr. 2. miscella. cap. 1. nu. 5. & Domi. Anto. Menes. nu. 81. ibi bene declarat, ac cōem esse profitetur. Alciat. lib. 5. Paradoxo. de hac re agit. c. 10. cum seq. latius agit Nicola. Boeri. decisio. 91. ¶ Vtrùm raptus committatur in sponsam? Respondeo committi in sponsam de futuro, non autem in de præsenti. l. vnic. §. quibus. C. de rap. virgi. l. 3. tit. 20. part. 7. quæ lex partitæ intelligit & limitat. d. l. vni. in sponsa de futuro. Et quòd non committatur raptus in sponsa de præsenti vel vxore, patet ex eo, quòd maritus habet manus iniectionem in vxorem. argumēt. l. si-

cut.

cut.ff.de oper.liberto.Grego.Lopez in.d.l.3. verbo.*Su esposa*. Couar.in.4.Decreta.2.part.c.7.§.4. nu.11.Ex quo infertur, q̃ si sponsa fuerit cognita carnaliter,etiam vi,ab sponso, non posse tolli vinculum matrimonij per religionis ingressum, cum sit cõsummatum corpula carnali. Hosti.in sum.de conuers. coniug.§.& vtrũ. versi.Quid si virgo.Petrus Paluda.in.4. distin.27.q.3. col.4.Archi. Floren.3. parte.tit.6. capi. 21.§.1.Bald.in cap.pen. col. fin. de probatio. Durand.in.4.sent.distin.27. quæst.2. AEgidius de Gindelbertis in quæst.3. post disputationes Pauli de Eleazar.& Couar.in epitome.4. Decreta.2.part.cap.7.§.quarto.num,11.Sylu.in sum. verb.diuortium.quæst.5.& in verb.debitum. q.1. versic.Quarta causa est.Istam quæstionem ad partes pulchrè disputat Ioan.Andr.in regul. Quæ cõ traius.64.colum.2.versi.Hæc regula facit ad quæstionem.nume.3.de regu.iur.lib.6. Ergo cùm spõsus sit vsus iure suo,à muliere non est spoliandus. Item negari non posset,quòd per copulam carnalem sponsalia de præsenti præcedentia & sic matrimonij sacramento præcedente fuerunt effecti vna caro.capit.ad apostolicam.de conuers.coniuga.Tum etiam,quia cognita præsumitur consensisse.c.insuper.qui mat.accus.possunt.& signaculum virginitatis amisit.Archiep.Floren.2.par. capit.sexto.§.primo.colum.2.glos.in cap.fina.55.distin.Contrariam partem tenet Angel.in.l.prima. §.remouet.ff.de postuland.Panormi.in capit.verum.nu.9.de conuers.coniuga.Felin.in c.causam. col.2.de probatio.Hippoly.in.l.prima.§.Præterea.num.12.ff.de quæstionib.&in.l.1.in princ.nu. 95.ff.ad legem Cornel.de Sicar.&in.§.diuus.eiusdem.l.1.num.10.Et est opinio Bartho.Brixieñ.in additionibus suis ad glo.in dict.c.fin.55.dist.idem in quæstio.dominical.80.incip. Aliquis per verba de præsenti.Sed inter has opiniones contrarias prior est tenenda. Fœdere tamen cõcordiæ prior est intelligenda in matrimonio de præsenti,posterior verò in sponsa de futuro, vel in vi præcisa antequam fuit in mora ingrediendi religionem, secus si post moram.adde Sot.in.4.senten. dist.27. quæstione prima.articu.4.pagin.120.versi. Quid autem iuris,vbi probat primam sententiam.

¶Illud etiam est annotandum, adulterium commissum ab vxore per vim præcisam impunibile esse.l.1,&ibi Montalu.titu.7.libr.4. foro legum. Quod est notandum pro intellectu.l.2.infra eod. &.l.81.in decisiõib.Tauri. & quia ex adulterij, incestus, & lenocinij crimi nibus omnia crimina proficiscũtur. Secundum Salice.in rub.C. de adult. Angel. de malefic. verb. *Che hay adulterato*.fo.59. ideo merito pœnæ imponuntur aduersus adulteros in legibus infra subiectis.& adde Iacobum nouel.in practica & theorica causarum criminalium.§.non inutiliter.pag.565.colum.secunda.

¶ *Ley. I. La pena que mereſcen los que fizieren adulterio, y fornicio con las parientas, o ſiruientas de aquellos cõ quiẽ biuen.*

¶El Rey don Alonso en Alcala. AEra de mil cccl xxxvj.

POrque acaesce a las vezes, que los que viuen con otros se atreuen a hazer maldad, y fornicio con las barraganas, o con las parientas,o con las ſiruientas de casa.Y desto suele venir muerte[a] de los señores, y otros males y daños. Porẽde esta

¶ *Lex Prima.*

a ¶ *Venir muerte*. Experientia rerum magistra hoc iam quotidie edocuit, damna videlicet & mala, quæ euenire solent,ideo præcauendum est,vt pœnarum timore ab his arceantur.capit. eum qui. de præbend.lib.6.iuxta illud Horatij.

Oderunt peccare boni virtutis amore.
Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

Et familiaris delinquendo in domo domini grauius delinquit,& quasi proditor sit cẽsendus, cùm securè delinquat præter domini suspicionem,qui de suis securitatem & defensionem præsumere debet,& non offensionem. argumento.l.primẽ.§.si maritus.ff.ad Syllanianum.vbi delictum, quod à personis clam commissum est, de quibus verisimiliter dubitari non debet, quale est quod à persona coniuncta veluti viro & vxore patratum est, seruos & domesticos excusare. glos. subreptum. versicu. Quid si vxor. in.l. cum duobus. §. damna.ff.pro socio. textus in.l.si à bonæ fidei.21. ibi, requiremus an talis fuerit, vt & custodiri debuerit. nam si integræ opinionis videbatur, vt non debuerit custodiri, absoluendus est possessor. ff. de rei vendicatione.l.argentum.&ibi gloss. ad finem.ff.commoda.l.si pecuniam.§.fin.vbi glo. carere.ff.de condi.causa data. vnde si insidias paret socius aduersus socium,proditor est.cap. Guilisarius.23.q.4. ideoque si aliquis associat aliquẽ in itinere, & nulla inter eos superueniẽte rixa socium

percutiat, id proditorie fecisse dicitur, quia aliud gerebat in animo, q̃ in actu. Bart. in l. respicie dũ. §. delinquũt. ff. de pœn. Hierony. Gigas in tracta. de crimi. læsæ maiesta. q. 9. tit. de proditoribus. pagin. 384. num. 5. ideoq; seruum delatorem domini, etiã si probet crimẽ obiectum, sæuerissimè eẽ puniendum ferunt, præterquã in crimine læsæ maiestatis. l. fi. C. de delatori. libro. 10. qa cẽsetur Iudas, q vendidit Dominũ suũ, ac Redemptorẽ gñris humani, proditorie. Nam ab his q nostri sunt, & quorum fidem semper obseruauimus, vix cauere valemus, vnde delictum ab eis cõmissum seueriùs est puniẽdum, vt in ista lege. Nã vt Boeti. ait, nulla pestis efficacior ad nocendum, quam familiaris inimicus: non odium grauius, q̃ simulatus amor. Et æquitas simulata, est duplex iniquitas. Et facit illud vulgare Italorum Adagiũ, cuius satis meminit Bal. in l. quidam cùm filium. ff. de hæred. instit. *Del qual me fido, me guarda Dio, Del quallo no me fido, me guardare yo.* Nam inimici hominis domestici eius, id est, à quibus essentialiter homo sua scientia præcaueri nequit. Ideoque quis non tenetur explorare hominis familiaris cõditionẽ, si pro bono habebatur. l. in eos. §. nauigãdi. versi. & cum liberi quidem hominis nomine teneturin solidum, seruiverò nõ tenentur. Nisi fortè idcirco quod liberum quidem hominẽ adhibẽs statuere debuit de eo qualis esset, in seruo verò suo ignoscendũ sit ei quasi domestico malo, si noxæ dedere paratus fit. ff. furti aduers. naut. l. fina. §. itẽ si prædixerit. versic. seruorum. ff. Nautæ, caupones, stabula. & l. ista ad literã fuit transumpta ex ordi. Regis Illefonsi Cõpluti Anni 1386. tit. 21. l. 2. incip. *Algunas vezes acaesce*. Adde pragm. Philippi II. Regis, *De los lacayos* habita en Madrid Anni 1565. Quæ ponit pœnas, quæ sunt seruandæ in casu nostræ legis in. §. quarto.

a ¶ *Que crie en su casa.* Ad hoc vt pœna huius legis locum habeat, requiritur, quod talis virgo sit nutrita in domo domini, secùs si extra domum. Et intellige, id est, in domo habitationis, etiam si sit cõduc. a. ext. & ibi Bart. in l. lex Cornelia. ff. de iniur. l. qui domum. & ibi etiam Bart. ff. de adulter. Bald. in repertorio suo verb. domus. Licèt posset annotari contrarium ex eo, quia est materia statutaria & odiosa per ea, quæ habentur in regu. odia. de regulis iuris. libr. sexto. & in capi. statutum. de electio. eodẽ lib. ca. in nostra. de iniur. Item, quia istud nomen, suus, denotat dominiũ. vt not. gl. in ca. 1. de postula. prælat. Sed tamen tene primum ex eo, quia ista est lex Regia & cõmunis, tũ etiam in fauorem reipublicæ, vt homines viuant securè & tuti à nequitia mali hominis, & sic metu pœnæ retrahantur ab istis proditionibus, & sic extendenda. Præsertim cùm delictũ dicatur vulgariter cõmissum in domo Petri, cum ipse habeat domum habitationis etiam conductam. ergo &c. Si ergo eam nutriret extra domum suis expensis, pœna non haberet locum per argumentum à contrario sensu, quod est fortissimum in iure. l. 1. §. huius rei. ff. de officio eius cui mand. est iurisdict. & per ea quæ not. in glo. in clemen. Religiosi. de priuileg. & in clem. De sentẽ. excõ. vbi cum Clem. oẽs ferè sint pœnales contra religiosos, nõ extendũt, nec ampliant iota vnum vltra deductum in textu. Ita ergo faciamus nos in præsenti lege. l. pen. ff. de pœn.

b ¶ *Con la parienta.* Est dubiũ, vsq; ad quẽ gradũ accipiemus hic cõsanguineã dñi esse, an vsq; ad decimũ quod cõputam⁹ in successiõe. an vsq; ad quartũ decimũ qđ cõputamus in mrimonio, vt de primo est tex. l. 6. tit. 13. partit. 6. de secundo est text. in. c. non debet. de consang. & affinita? Respon. vt not. glo. & doct. in. c. postremo. de appell. & in. c. requisisti. de testamẽ. vsque ad quartum gradum tantùm, cùm in eo finiatur hodie affectio lineæ transuersalium, & sit materia pœnalis, vt dixi in superiori glossa.

c ¶ *Morando la parienta en casa.* Aliàs secùs, per ea quę annotaui in glo. verb. *que crie en su casa.*

d ¶ *En quanto le diere leche.* Aliàs secùs. Nam dictum in vno casu excludit, nõ expressum. l. cũ Prætor. ff. de iud. c. nonne. de præsumptio. & manet in dispositione iuris. c. susceptum. de rescr. libr. 6.

bleſcemos y mandamos, que qualquier que fiziere fornicio con la barragana conoſcida del ſeñor: o con dõzella que crie en ſu caſa[a], o cõ cobijera de la ſeñora de aquellos q̃ la tienen, o con la parienta[b] de aquel con quiẽ viuie re morando la pariẽ ta en caſa[c] del ſeñor, o con el ama que cria a ſu fijo, o fija en quã to le diere leche[d], q̃ lo maten por ello. Y la que eſte yerro fiziere, que ſea pueſta en poder de aq̃l con

quien biuiere: que le de la pena que quisiere tambien de muerte como de otra manera. Y al que hiziere tal maldad con la siruiẽta de casa[a], que no sea de las sobredichas[b], q̃ le den a cada vno dellos cient açotes publicamẽte[c] por la villa. E si fuere fijo dalgo[d] el que este yerro hiziere con la seruienta, como dicho es. Y ella fuere fija dalgo: que yaga vn año en la cadena. E qualquier dellos que no fuere fijo dalgo, q̃

a ¶ *Con la siruienta de casa.* Ista accusatio non erit popularis, sed ius accusandi tantùm domino sclauæ seu famulæ competit. Angelus in. l. inter liberas. in princip. ff. de adulter. & cùm ei sit facta iniuria, interest vindicare, & suum honorem præponere omni cõmodo pecuniario, & qui cõtrarium seruant, nõ erubescunt, nec verecũdiã timent. Ange. in. l. miles. §. socer. colum. secunda. versic. Sequitur in textu proponere non erubuit. ff. de adulter. citat hanc Grego. Lopez in. l. 15. glos. septima. titulo. 17. & in. l. 2. verbo. *siruiente de casa.* tit. decimonono. part. septima. Qui pœnam mulieris concumbentis cum seruo extendit ad mulierem habentem accessum cum familiari & domestico famulo, vt habetur in. l. vnica. C. de mulieri. quæ cum proprijs seruis se iniung.

b ¶ *Sobredichas.* Quia tunc locum obtinerent supradicta.

c ¶ *Publicamente.* Quod delictum seueriſsimè publicè & non furtiuè oportet pœnam imponere, vt cæteris sit in exemplum, maximè in Hiſpania, vbi huiusmodi delicta passim perpetrantur. argumen. l. Aut facta. §. euenit. ff. de pœnis. Vbi Claudius Iureconsultus ait. Euenit vt eadem scelera in quibusdam prouincijs grauius plectantur, vt in Africa messium incensores, in Mysia vitium, vbi metalla sunt adulteratores monetæ. Nonnunquã euenit in aliquorum maleficiorum supplicia exacerbentur, quoties nimium multis personis grassantibus exemplo opus sit, iuxta illud. Oderunt peccare mali formidine pœnæ. capit. eum qui. de præbend. libr. sexto. l. quinta. titu. 27. partit. 3. ibi, *E si el juyzio fuesse de escarmiento de justicia de muerte, o de perdimiento de miembro, deue se luego cumplir de dia concejeramente ante los omes, è non de noche à furto. Ca la justicia non tan solamente deue ser cũplida en los omes por los yerros que fazen, mas aun porque los que la vieren, tomen ende miedo y escarmiento para guardar se de fazer cosa porq̃ merezcan recebir otro tal.* Ad idem. l. fin. titul. 31. parti. 7. Hoc tamen limitãdum est, quando posset euenire scandalum in populo, vel fortè timeretur, quòd delinquens caperetur de manibus familiæ, tunc iudex posset executioni mandare sententiam occultè in carcere, vel in alio loco secreto. argum. eorum quæ not. gl. in. l. prima. C. de sent. exper. recitãd. & in cap. fin. de re iudica. lib. 6. Bald. & doct. in. l. ius pluribus. ff. d̃ iusti. & iure. not. Gregor. Lopius in gl. fin. l. quinta. titulo. vigesimoseptimo. parti. 3. & eadem ratione licet diebus feriatis in honore Dei sententiam executioni demãdare. vt dixi in. l. quinta. titul. primo. lib. primo. ordinamẽ. in glos. prima. versi. Infertur etiam licere iudicibus. & sic limitanda erit. l. fin. C. de ferijs. quæ ait, horridam vocem præconis in diebus festiuis cessare. nam ex causa licitum est transgredi leges. In noc. cap. primo. de consti. de quo per Barba. in ca. atsi clerici. nume. 131. vbi dixit ab omnibus approbatum Innocen. dictum & singu. esse Felin. in ca. qualiter. 2. numer. 37. de accusatio. Ias. in. l. prima. column. prima. C. de precib. imperato. offer. Bartholo. Cæpol. in. l. quod si nolit. §. quia assidua. nume. 11. ff. de ædiliti. edi. & Iacob. Villalpando in repeti. l. 22. §. nono. titu. primo. part. 7. Philippus Prob. in cap. in fidei fauorem. in additio ad Ioan. Monachum. vbi plura in hoc. de hæret. lib. 6.

d ¶ *Fijo dalgo.* Not. text. nobilem in pœna corporali mitiùs puniendum esse quàm plebeium. Simil. l. est in ordinat. Alphonsi Regis celebratis Anno 1386. titu. 21. l. secunda. versi. *E si fuere ome fijo dalgo.* & est casus & exemplum in dicto ordina. titul. vigesimo. l. decimatertia. incipient. *Mandamos que si* alguno. Secùs in pœna pecuniaria, vt ibi habetur. De qua materia per tex. glo. & docto. in cap. cùm quidam. de iure iuran. glo. in cap. homo Christianus. 40. distin. glos. & doct. in. l. nemo. C. de sum. Trinit. & in. l. fin. C. quæ res vendi. non possunt. & in. l. Pedius. ff. de incendio, ruina, naufrag. l. 8. titul. 31. parti. 7. & l. fina. titu. 18. partit. prima. Ex his infertur ad practicã Regni, quod ex eodem delicto commisso per nobilem, & plebeium, nobilis decapi-

de capitatur,& plebeius furca suspenditur. not. etiam Barto. in.l. desertorem. §. pœna. ff. de re milita. Ad quam practicam corroborandam facere videtur.l.fina.in fine.C.ad legem Flauiam.de plagi.Bartol.in.l. quidam. ff. de pœnis. qui dicit supradicta esse vera,nisi delictum tale cõmissum p̃ no bilem cedat ĩ derogationem sui officij,vel dignitatis,vt crimen proditionis,falsi,vel huiusmodi.facit capi.presbyteri.5. quæst. vlti.l. presbyteri. C. de episcopis & clericis.& gloss.in cap.2. de offic. delega.libro.6. Adde quæ not.Panormita.in capit. pastoralis. de offic.delegat.

le den cient açotes. E si qualquier destos

a *¶ E si qualquier destos que viuen con otro se desposaren.* Concord.l.2.titu.1.libr.5.supra.& in.l. secũda Regis Alphonsi supra citata ad finẽ.glossæ. Et sic in cõtractu matrimonij requiritur consensus patris, vel illius,sub cuius potestate est fœmina.Idem statutum reperitur in pluribus huius regni legibus. Et in primis à Sisnando Christianissimo rege Castellæ æra.de 681.in lib.3. foro juzgo.titul. secundo.l.final.cuius verba sunt.

Si la muger libre quisiere casar con ome libre, el marido della deue fablar primeramente con sus padres, è si la por muger pudier auer,de las arras à los padres assi como es derecho, è si la non pudiere auer, finque la muger en poder de los padres. E si ella casar sin voluntad del padre,ò dela madre, y ellos non la quisieren recebir de gracia, ella, ni sus fijos non deuen heredar en la buena de sus padres,porque caso sin voluntad de ellos, mas si le quisieren dar los padres alguna cosa? bien lo pueden fazer, y de aquello puede ella fazer su voluntad. Est confirmata per Regem Petrum filium Regis Alphonsi *Æra de mil y trezientos y nouenta y quatro.* vt habetur foro generoso rum libr. quinto.titu. quinto.l.1.cuius verba sunt. *Si manceba en cabello casa sin voluntad de sus parientes,o de sus cercanos hermanos con algun hombre, o se ayuntare con el por qualquier ayuntamiẽto pesando a sus parientes mas propinquos, ò à sus cercanos hermanos: no aya parte en lo de su padre,ni en lo de su madre. Sea enagenada de todo heredamiento por siempre.* Idem disponit l.secunda.eiusdem tituli.&.l.secunda. &.l. quinta.&.l. final.titul. primo.libr. tertio. foro legum Castellæ.l.prima.&.l.secunda. titul. primo. libr. tertio.foro juzgo.l.49.Tauri.l. 75. in Curijs Toleti Anni 1560. &.l. 58. fol.25. in Curijs de Madrid Anni 1563. quæ extendit pœnam dictæ.l. 49.locum habere in filium contrahentem clandestinè. Et huiusmodi leges iustissimæ sunt censendæ , cùm veniant in adiutorium iuris Canonici in capit. cùm inhibitio. de cle. desponsa. vt probat Ant. Gomess. in.l.49.nu.2.in decisio. Tauri.& Io. Lup.in rep.c. per vras.§.8.fol.89.col.1.de dona.inter vi.& vxo. De hoc tñ dixisse sum memor in.l.1. titul.1.lib.5. ordinam.in.2. parte horum Commẽtariorum. & huiusmodi leges iustas & sanctas reputat Bartho. Chassan.in catalogo glo.mundi , omnino videndus.12.part.considerat.36. versic. Et vt semel finis imponatur.Nec filia contrahens sine volũtate patris est dotanda à patre,nec ab eo iuuanda: nã propter filiæ inobedientiam & patris contemptũ, fit parentibus grauis iniuria , & est contra ciuilem & naturalem rationem , quo nihil peius est , vt filia inscijs parentibus contrahat matrimonium. vt latè probat Bartholomæ. Chassan. vbi suprà. versi. Quomodo autem esse potest.Ioan. Corasius lib. primo.iuris miscella.cap.17. Ideoque sub Pio Papa IIII. felic.memoriæ in concil. Triden. sessio. 24.De reformatione matrimonij.capit.1. institutum est matrimonium clandestinè cõtractum , & non præcedentibus tribus denũtiationibus à proprio Parocho contrahentium tribus cõtinuis diebus festiuis in ecclesia inter missarum solennia publicè denuntietur,inter quos matrimoniũ sit contrahendum.Ex causa tamen, ne ex malitia matrimonium impediretur,si suspicio esset probabilis, has denuntiationes prælatus remittere posset,dando licentiam eis cõtrahendi ante, & post ante coitum coniugalem fiant , quod prudentiæ & iudicio prælati Sancta Synodus reliquit. Ex quo ipse dicebam etiam si esset vehemẽs suspicio quod impediret matrimonium. Primò si ad eius notitiam perueniret per denũtiationes,nihilominus nõ essent à plato remittẽdæ,cũ ipsi interfit scire scẽm legem naturalẽ,diuinã & humanã , & esset contra bonum obedientiæ talis licentia, quæ se fundaret in prohibitiõe parentum,nam erit citandus, & audiendus, an sit in mora nubendi viro filiam propter aliquam iniustam causam, & sinõ fuit quare suo iure cõtra honestatẽ , & naturalem rationẽ est priuandus suo iure,quis melius,benignius,& cum maiori honore prouidere poterit filiæ , quã pater qui eam genuit,nutriuit , & posuit in esse? l.pen. C.de cur.fur. Tum etiam , quia debitores summè sumus parentibus oĩbus alijs præter Deũ. vt dixi

que biuen con otro se desposaren [a], o ca-

l.tertia.

l.tertia.tit. quarto.lib.8. suprà in tracta.de hæret. Quæ omnia sunt notanda per officiales episcoporum seu eorũ vicarios, vt non statim & cum præcipitatione concedãt licentiã remittẽdi denũciationes volentibus contrahere matrimonia, ex rationibus suprà dictis. Neq; obstat si qs dixerit quod licentia obtenta ex iniusta causa sit nulla & inualida ex eo quod caret prudentia & discretione, continetq; errorẽ iuris & æquitatis: & à tali licentia cũ sit de reseruatis eius arbitrio & prudentiæ, habet locũ appellatio, cùm iudex malè vel iniquè arbitretur. secundũ Anchar. in.c.1.notab.5.col.1.de confess.lib.6. & illustris præceptor cõmunis Pet. à Peralta in.l.1.nu.38.versi. Cõfert etiam. ff.de legat.2. & cùm semel arbitratus fuerit, & malè non habet notionem, ac proinde habet tale arbitrium vim sententiæ diffinitiuæ, & tanquã à diffinitiua interponi põt appellatio ad metropolitanum, vt reformet actum tã præiudicialẽ habentẽ remediũ quasi irretractabilem, & sic per appellationẽ à tali arbitrio erit iurisdictio iudicis ad quem, & ita debet intelligi Decretũ cõcilij Tridentini Sessi. 24. can.20.ibi, à diffinitiuæ vim habente: & cuius grauamen per appellationẽ à diffinitiua reparari nequeat. Quia rñdeo, quod illud est verum, quando tale arbitrium pẽdet & cadit in causa quæ sine eo est nulla, secus si causa sit talis, quæ sine dicto arbitrio non redditur nulla, vt est in causa matrimoniali, in qua si non deficiunt testes & cura parochialis matrimoniũ valet, licet possint puniri declandestino. iuxta.l.49. Tau. quæ hodie habetur in.l.1.titu.1.libr.5. Recopil. & pœnis de quibus in cap.cũ inhibitio de cland.desp. Neque minus obstat q̃ quis dicat, quod quis dubitauit? Pronunciatum ep̃i etiã interloquutoriæ factum, q̃ remittantur denunciationes, continere causam formatã & decisam, vimq; diffinitiuæ obtinere, & si obediatur causam irretractabilẽ, cùm matrimoniũ sequatur, pluraq; incõueniẽtia continere, quæ antequã eueniãt, resecanda sunt, nec per voluntatẽ Ep̃i talepræceptũ dantis est faciendũ contra honestatẽ, quæ requirit cõsensus parentum. l.adoptiuis. §. in cõtrahendis. ibi, qm̃ in cõtrahendis matrimonijs naturale ius, & pudor inspiciendus est. & in.l.semper. ff. de ritu nupti. Cassan. in Catalogo glor. mũdi.12. part. Consil.36. dicit, q̃ consensus patris de honestate saltem requiritur in nuptijs contrahendis, quæ honestas non est ita vilipendenda, cũ sit de substantialibus legis, q̃ ex voluntate etiã Papę posset tolli, cùm per hoc fieret præiudicium scandalosum vniuersali populo Christiano, saltẽ maiori parti. Cùm maior pars, imò maxima sit coniugatorũ, & filias habẽtium, quàm aliorum. Et vt occasiones delinquẽdi euitentur hmõi leges Regni essent seruandæ, etiã si inhibitiones fierent à iudicibus ecclesiasticis, in præiudiciũ Regiæ iurisdictiõis. Quia hmõi leges nõ agunt de inualidãdo matrimoniũ, sed vt euitent mala in republica, quę cõtingere solent ꝓpter actus illicitos præcedẽtes, scilicet, hmõi solicitationes, seductiões, machinationes, & subornationes filiarũ familias, quæ sunt faciles ad decipiendũ, & vt plurimũ cõtra propria cõmoda, cùm de facili credant. Et sic inquirenda est voluntas parentũ puellæ ab illo, q vult ipsam in vxorẽ ducere, vt fecit Isaac per suũ procuratorẽ parẽtibus Rebeccæ Geñ.24. & Iacob. Geñ.29. & Tobiæ.7. dixit Angelus ad Tobiam iuniorẽ, Est hic Raguel &c. & oportet eãte accipere in coniugem, Pete ergo eã à patre eius, & dabit tibi in vxorẽ. & ca.8. Quia rñdeo, q̃ illud procedit & est verũ. q̃ epi diffinitiuæ pronũciãt, sed malè, ita q̃ in synodo prouinciali poterit corrigi, tanquàm episcopus qui iniuridicè & sine rõne arbitratus est, non tñ ex hoc sequit, quòd annullari possit matrimoniũ, prætextu dictæ licentiæ concessæ per episcopum de omittẽdis admonitionibus, si alia substantialia nõ defuerũt in dicto matrimonio & sic per metropolitanũ eps potest corrigi in Synodo, tanquàm malus dispẽsator qui semper debet esse prudens iuxta illud Pauli ad Corint.4. Et quatenus lex ista dicit, *barraganas*, intellige, id est, *concubinas*. Et est vulgare Hispanorũ. l.1. tit.14. parti.4. Alibi, Amica dicit. l. Massurius. ff. de verb. signi. vel Pellex, vt ibi. & Alciat. lib.4. de verbo. signifi. nume.45. Guilielm. Benedict. in repeti. capi. Raynuntius. verbo. Cuidam Petro. nume.32. de testamen. Alibi appellatur Focaria. l. secunda. C. de donat. inter virum & vxorem. Facit ad intellectum. l.22. titul. tertio. libr. primo. supra. ibi. *Barraganas de los clerigos*. id est, *concubinas*. & l. secunda. titul. tertio. libr. quinto. suprà. Et intellige legem istã, cùm quis habuit accessum ad concubinam notam domini, non alias. vt dicitur in hac lege ibi. *Con la barragana conoscida del señor*. Simil. l. est in ordina. de Alcala Regis Alphonsi Anni 1386. l. secunda. & in ordinationibus de Biruiesca tracta.3. lege tertia. nam differentia est in iure inter notorium & non. capitul. vestra. & ibi not. de cohabitatione clerico. & mul. Et nota. quòd postquàm dixit de eo q adulterat, subijcit in hoc. §. de eo qui contrahit matrimoniũ de præsenti. ibi, *se desposaren ò casaren*. nam secũdum vulgares sponsalia dicuntur, cùm matrimonium est ratum, licèt non solennizatũ, & copula consummatũ, cũ cõsensus & non copula carnalis inducant essentiã mrimonij. c.1. de sponsa. l. nuptias. de reg. iur. & sic in spõsalibus de futuro non procedit pœna huius legis: quia quanuis cõstituere videat differentiã dicendo,

do, *despoſarē, ocaſaren*, inter matrimonium de futuro, & de p̄ſenti per dictionem diſiunctionē denotans & diuerſitatem vel. ibi, O. tamen ſit ad maiorem declarationē, & non ad conſtituendū diſcrimē, & vt more ciuiū loquereť. Tum etiā, quia eſt materia pœnalis & ſtatutaria, ideoq; in ſpōſalibus de præſenti tantum, & non in ſpōſalibus de futuro eſt intelligenda. glo. in Clem. vni. de cōſangui. & affini. latè diximus in. l. 1. tit. 1. libr. 5. ſupra in. 2. parte. Sed eſt dubium ſi ſponſalia eſſent nulla ex defectu ſolēnitatis vel ſubſtantiæ, nulla pœna affici ēdus eſt, vt nos diximus latè in. l. 1. tit. 1. libr. 5. ordi. Quid aūt ſi ſpōſalia eſſent nulla ex defectu ſolēnitatis, fortè quia monitiones nō præceſſerunt, vel abſque iuſta cauſa, imò ſub falſa relatione fuerūt à prælato remiſſæ, & ſic nulla ex defectu conſenſus fuit diſpenſatio, vt poſt ꝓmulgationē ſacri cōcil. Triden. fuit in practica, me exiſtēte aduocato pro vna parte cōtrahentiū, vtrū pœna contrahentium ſine cōſenſu patris, vel dñi locū haberet. Videbatur ꝙ non, quia cauſa eſt valor mr̄imonij, ex quo reſultat culpa, ſed pronunciať nullū, ergo remota cauſa, ex qua ſe fundauit lex & pœna, qa ex nihilo nihil gignitur. ca. ad diſſoluendū. §. quo circa nec accuſatio locū habebat, cū nō eſſet, quod poſſet legitima accuſari. ď deſpōſ. impub. vbi Præpoſit. nu. 1. l. & ideo. ff. de dona. inter vir. & vxo. l. eius q in ꝓuincia. §. ꝙ ſi ſtipulatus. verſi. qm̄ tunc nō poſſent. vbi Paul. & Iaſ. nu. 3. ff. ſi cer. pet. l. 5. §. ſi nec. vbi Iaſ. nu. 6. ff. ď iur. iur. l. noīationes. C. de appella. c. quod verò nō formatū. 32. q. 2. Secūdò, qa conatus nō eſt puniendus cum iniuria nullū habuit effectū. c. fin. de ſponſ. l. 1. ad fin. ff. qď quiſq; iur. Feli. in tract. de conatu. Sed huiuſmodi fuit in ſpecie ꝓpoſita, ergo ceſſante cauſa, ceſſare debet effectus. c. cum ceſſante. cū ſimi. de appellat. Ego tñ licèt ita obtinuerim, & ſic pronuntiatū fuerit, contrariā opinionē tenendā cenſeo, nā licet tentari poſsit, non tamen ſuſtineri, vt late reſoluimus ad. l. 1. tit. *De los matrimonios*. ſup. eod. lib. 5. ſi quidē matrimoniū valebit ſemper, ſi adſit parrochus & duo teſtes, licèt monitiones ſint prætermiſſæ & licet licētia iudicis ſit ex falſa cauſa cōceſſa qa licet ex falſa cauſa vel nō falſa ꝙ prætermittantur nil facit ad Rūbū, qa ad hoc reputantur huiuſmodi ſolēnitates modicæ, quæ in iure nō vitiāt, etſi p̄termittātur, ex text. in. l. 1. §. fina. ff. de vent. inſpi. tradit Barto. inl. fina. in princ. nu. 3. C. de iure delibe. Angel. in. §. primo. Inſtit. de ſatiſdan. Boerius deciſi. 1. nume. 40. in prima parte. ¶ Sed tamen etiam ſi ſit ex cauſa poſtea diſſolutum matrimonium ſic contractum & nullum fuiſſe declaratum à pœna ſaltim arbitraria (vt diximus in. l. 1. verſi. exiſtima rem tamen titul. 1. lib. 5.) à pœna legis Tauri, & ab iſta ipſos contrahentes non excuſarem, quia per eos non ſtetit quo minus delinquerent in patrem puellæ, ſeu dñm, & facerēt actū p̄iudicialē, & iniurioſum, quē iā pn̄ia iā purgare nō pōt. c. debitū. de biga. Tū etiā ex pulchra Hoſt. deciſi. in ſum. rerū amota. §. & qualis ſit hæc actio. ex qua ortum habuit. l. 81. Tauri. Tum etiā, quia prohibitio iſta eſt fauore Reipublicæ, vt quis ſit tutus in ſua domo, & ne abſq; dñi licentia ſeu patris nō fiāt hmōi cōiugia, ex quibus iā vidi mortē eueniſſe dñis, quia cùm intellexiſſent cōtrahentes patrē nō permiſſurum, ꝓpria filia parentē crudeliter interfecit, dū pater eſſet in cubiculo ſomno grauat⁹, cū auxilio aſſerti ſponſi, & vt ipſum oībus ſuis bonis ſpoliarēt. Et in multis ſimilibus matr̄imonijſiā vidimus multa mala fieri à p̄dictis, vt etiā lex iſta inſinuat in prin. & ibi dixim⁹ verb. *Venir muerte*. Et eſt oīm maxima proditio quæ fit à filia, filio, ſeu domeſtico, ſeu cōſanguineo, à qbus qs putat eſſe ſecurū, & nō recuſat eius fidē. Et ideo Pſalmiſta ſe conquerit de iſtis. Pſalm. 40. Etenim homo pacis meæ, in quo ſperaui, qui edebat panes meos, magnificauit ſuper me ſupplantationem. Et ideo cōſanguinei ſunt acerbiſsimè puniendi in delictis cōmiſsis aduerſus conſanguineum, vel eius familiares. Vide quæ poſui infrà in. l. 2. verb. *è fiziere adulterio*.

a ¶ *Con la fija*. Scilicet legitima. Quia appellatiōe, filiorū, non veniūt naturales, cū ſit iſta materia ſtricte accipiēda, & priuilegiū p̄ri luxurioſo nō ſit cōcedēdū, cū de his filijs reges Chr̄ianiſsimi nr̄i non cogitauerūt, cùm abſq; pcto haberi nō potuerūt, nec poſsint. ex his q̄ dixi in. l. 23. ī gl. 1. tit. 3. li. 1. ſuprà. Tū etiā, qa nō gaudēt Baſtardi, ſeu naturales priuilegio honorū & nobilitatis parētū. gl. ī clem. vni. verb. liberi. de baptiſm. Declaraui latè in. l. 1. verb. *Nobleza*. verſi. Eſt tñ dubiū vtrū filij naturales. pag. 1326. cū ſeq. tit. 1. li. 4. ord. Adde Bart. ī. l. 2. ff. de accuſatio. nu. 3. & ibi addi. & eundē Bart. ī. l. hos accuſare. §. oībus. nu. 8. eod. tit. & in. l. ꝓnūciatio. §. familiæ. ff. de verb. ſig. qb⁹ locis tenet patrē illegitimū admittēdū eſſe ad accuſationē & vindicationē mortis filij, vel filiæ ſpuriæ, & è cōuerſo. Tū etiā facit verbū, *Parienta*, infrà poſitū, cū negari nō poſsit filiā ſpuriā, ſeu naturalē agnatā eē p̄ri, q̄ iura agnatiōis & ſanguinis vllo iure poſitiuo tolli nō p̄nt. l. ius aūt. ff. de pact. l. iura ſanguinis. ď regu. iu. l. 34. tit. fi. part. & p ea, q̄ not. Rom. ſing. 37. incip. Vtrū nobilis. Thom. Ferrar. caut. 29. igit & ī ſpecie nr̄æ legis, p̄cipuè cū ſit fauorabile reipublicæ, vt vnuſq; ſit ī tuto, habeatq; ſe & ſuā familiā abſq; periculo ꝓditiōis, vt ſæpè ſuprà dictū eſt, & verſetur eadem ratio, imò maior in filia illegitima, quàm in alia conſanguinea. Imò ex eadem radice

radice idem dicerem in filia adoptiua, vel arrogata, quæ est in domo patris adoptantis, seu arrogantis, quia hæc honestas, & securitas viget in his, sicut in legitimis parentibus, ne fortè occidantur ab istis contrahentibus, quia nolunt assensum tali matrimonio præstare, vt iã plus quàm semel contigisse sum certus. De filia adoptiua ĩ simili traditur per docto. in dict. clemen. vnic. & in ca. nonnulli. & in cap. ex parte Decani. de rescri. & in. c. si verò. §. fin. de senten. ex com.

parienta [a] que tenga en su casa [b] de aquel con quiẽ biuiere sin su mandado: que aquel que este yerro fiziere sea echado del Reyno [c] para siempre. Y si tornare que las justicias lo maten, y ella sea desheredada [d], y ayan sus bienes sus pariẽtes mas propincos. Y esto que lo pueda accusar el padre, o la madre: o el señor, o la señora con quiẽ viuiere. E si aquel, o aq̃llos cõ quien biuierẽ no lo accusarẽ: q̃ lo pueda accusar qualq̃er d̃ los pariẽtes mas propincos fasta tercero grado [e]. Pero si el padre o la madre o el señor con quiẽ viuiere la perdonare: q̃ otro no la pueda acusar [f].

a ¶ *Parienta.* vsque ad quartum gradum, cùm loquatur in materia matrimonij, per ea, quæ suprà dixi.

b ¶ *En su casa.* Ergo si extra domum habitationis cõtraxerit, secùs erit in casu huius legis. Tamen hodie attenta. l. 49. Tauri, in quocunque loco contraxerit sine scientia patris filius, vel filia, & sponsus, testes. & omnes, qui fuerint causa matrimonij clandestini, erunt puniendi pœna dictæ legis, vt iam fuit in practica retroactis temporibus, & in hoc anno in villa de Saluatierra me existente aduocato coram iudice inquisitore, seu Pesquisidor dato in causa ab Illustri Duce Albano.

c ¶ *Del Reyno.* Cùm plura sint regna istius domini catholici Regis, & plura Serenissimi nostri Regis Philippi, cuius authoritate vim obtinet hæc lex, est dubiũ de quo Regno sit intelligenda hæc lex. Videtur, quod sit in exilium reus mittendus vltra fines regni, in quo commisit delictum, & sententia fuit prolata, & non vltra. nã vnũ regnũ exprimẽdo in singulari, non debet extẽdi ad plura quæ habet noster rex, vt ex suis titulis apparet. arg. tex. in. l. cũ ptor. ff. d̃ iudi. c. nõne. de p̃sumpt. & si voluisset de plurali dixisset. c. ad audiẽtiã. de decim. c. susceptũ. de resc. lib. 6. Itẽ q̃a sumus ĩ materia pœnali & statutaria, in qua ꝓprietas verborũ strictè est accipiẽda. c. relatũ. de cle. nõ resid. l. 3. ff. de nego. gest. l. q̃q̃d astringendæ. & ibi doct. ff. de verb. obli. l. 2. §. is q̃ nauẽ. ff. de exercitori. Sedcũ regna sint vni⁹ dñi, & iste vt reus regis à suo regno in exiliũ mittat, ab oĩbus cẽsetur excluſus. Et hoc voluit. l. 49. ibi, *de ſterrados deſtos nueſtros Reynos.* vbi vid. Doct. Dida. Castel. & sic erit ab oĩbus regnis, quæ vniformiter eisdem legibus à Rege latis regũtur, ꝗut sunt regna Castellæ, Legionis, Galleciæ, & huiusmodi.

d ¶ *Desheredada.* Adde quæ dixi in. l. 1. ti tul. primo, libro. 5. ordi. & suprà hac lege in gloss. in verb. *Se deſpoſare.*

e ¶ *Fasta tercero grado.* Et non vltra. de quo videĩ. l. 8. tit. 8. lib. 2. for. legum.

f ¶ *Non la pueda accuſar.* Concordat. l. 49. Tauri. l. 3. titu. 7. lib. 4. for. legum. Pater ergo solus poterit filiam accusare, & eo mortuo mater. vt in dict. l. 49. Tauri. Et limita istam legem quinq; modis, vt limitauit Didac. Castel. dictã. l. 49. ĩ verb. *Aſus hijos.* fol. 174. col. 2. vers. Adde quod Alex. cõcor. l. 8. titul. secundo. libr. 3. foro juzgo. ibi, *Ella ni ſus hijos no deuen heredar en la buena de ſus padres, porque caſo ſin voluntad dellos. Mas ſi le quiſieren dar los padres alguna coſa, bien lo pueden fazer, è de aquello puede ella fazer ſu voluntad.* l. 128. in curijs Pinciæ Anni 1548. confirmata per legem 105. in Curijs de Madrid Anni 1552. & in lege 72. in Curijs de Valladolid Anni 1555. & lege 75. Toleti Anni 1559. quibus tribus petitionibus fuit postulatum, vt dispositio legis Tauri haberet locum & eius pœna ĩn filio masculo, & nihil fuit dispositum, hodie tamen extat decisio Principis nostri in Curijs de Madrid Anni 1563. l. 58. vbi extenditur etiam ad filios contrahentes clandestinè, & sine licentia parentum. quod & iam erat dispositum de iure communi, quando cum indigna contrahebat matrimonium. l. tertia. §. si emancipatus. ff. de bonor. posse. contra tabul. Bald. in. l. nec filium. C. de nupt. Didacus del Castillo in. l. 49. Tauri. verb. *à ſus hijos.*

¶ *Lex Secunda.*

a ¶ *En el fuero de las leyes.* Scilicet in.l.2. vbi Montaluus in glo. fina. titu. 7. lib. 4. for. leg. & l. 11. vbi gl. fina. titul. 1. libr. 3. eius libri fori leg. vbi eas leges correctas dicit per forum nouum incipien. *Contiene se.* quod habetur in hac lege, & originaliter in ordinamẽto regis Hlephonsi Complutũ celebrato Anni 1387. titul. 21. & habetur in. l. prima. tit. 4. *De los que fazen adulterio.* libr. 3. foro juzgo. ad finem legis. primæ ibi. *Mas si el adulterio fue fecho de Voluntad de la muger sean metidos en poder del marido la muger y el adulterador, ambos à dos, y faga dellos lo que quisiere.*

¶ *Ley, 11. Que la muger desposada si fixiere adulterio aya la misma pena de la casada.*

¶ El Rey don Alonso en Alcala. Año de mil ccc y lxxxvij.

¶ Contiene se en el fuero de las leyes[a], q̃ si la muger q̃ fuere desposada[b], rapta à raptore separata, & in loco tuto, & libero cõstituta, illum in virũ habere consenserit, eam raptor in vxorem habeat: & nihilominus raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium, & fauorem præbentes, sint ipso iure excõicati, ac perpetuò infames, omniũq; dignitatũ incapaces, si clerici fuerint, de proprio gradu decidãt. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, siue eam in vxorẽ duxerit, siue non reduxerit, decenter arbitrio iudicis dotare. ¶ Ex cuius principio colligo, quòd etiam si cõfiteantur se esse coniuges, cùm in vno se cõmiscentes, vel seorsum à domo patris puellæ fuerint capti raptor, seductor ve, & rapta, seu seducta, quòd eis talis confessio hodie non iuuabit, ex eo, quia clandestinè cõtractũ matrimoniũ est nullũ, vt habetur in dicto cõcilio de reformatione matrimo. sessi. 24. c. 1. Tum etiã, quia propter raptũ nullum redditur, & declaratur vbi suprà. Ergo cũ non sint cõiuges, eorũ cõfessio, etiã fauore mrimonij, non præstabit præsidiũ, nec eis fides est adhibenda. & sic cessat snĩa gl. in. l. si fideiussor. verb. confessus. C. de fideiusso. vbi dicit argu. q̃ si aliquis deprehẽditur cũ aliqua, & iurat se vitiasse, pro veritate accipitur. Hæc sunt verba formalia, sed emendanda sunt, dum dicit, vitiasse, debet dicere, viraſſe, & sic probat, q̃ si deprehensi in coitu, prætendant ad excusationem facinoris, matrimonium à se antea contractum, stabitur illorum assertioni, & præsumẽt matrimoniũ. Quã glo. ad hoc ibi not. Cynus Bald. Salyc. & Angel. & idẽ Bald. in. l. falsus. C. de furt. & in. c. vlt. col. 3. vers. Idẽ dico. de cõfes. vbi eã dicit esse aureã. & Lãfranc. de Orian. in rep. c. q̃m cõtra. verb. Cõfessiões. vers. Qui Petrus. nu. 14. & ibi Additio. de ꝓbatio. Ang. in tract. De malefic. verb. *Che me ay adulterato.* nu. 58. Apostilla. Barto. in. l. 3. vers. Quæro. ff. de iur. iur. vbi Ias. col. fin. dicit p̃dictã glo. sing. esse. Curti. Senior. cõsi. 20. nu. 48. Hippoly. cõsi. 61. nu. 36. & in. l. vni. C. de raptu virgi. nu. 69. Bal. in. l. vni. C. de cõfess. in. 2. q. 4. opposition. col. 7. vbi dixit ordi. & nõ alibi mẽtiq; tenendã. citat Additio. ad Panor. in. c. q̃ nobis. de clãd. desponsa. & est sing. & cõiter approbata secundùm

b ¶ *Fuere desposada.* Per verba de præsenti, nam talis sponsa verè est vxor, sicut illa cum qua quis in facie ecclesiæ recepit velationes, seu benedictiones, & sequuta fuit copula carnalis, & ita potest accusari. glo. in. c. quemadmodum. de iure iur. glos. in. c. discretionem. de eo qui cogno. consangui. vxo. suæ. & dict. l. 2. & ibi Montalu. in glo. 1. tit. 7. libr. 4. for. leg. quæ in hoc nõ est correcta. Sed tantùm in pœna, quæ imponi poterat sponsæ adulteræ, accusatæ, & conuictæ de adulterio ab sponso, vt hic. Si verò sponsa esset de futuro, non habet locũ pœna adulterij per argu. à contrario sensu horum iurium suprà allega. in. 1. glos. Antoni. Gomez in. l. 80. Tauri. q. 12. nume. 47. est. l. 81. Tauri pro hac sententia, quòd locum habeat pœna adulterij in sponsa de præsenti. & ita communiter practicatur. Secùs in spõsa de futuro. Quo fit, quòd rapiẽs sponsam de futuro, est puniendus pœna. l. vni. C. de raptu virgi. non tamen in spõsam de præsenti, in qua habet ius firmum & indissolubile, vt dixi in. l. suprà isto tit. ex Doctore Couar. Præsule dignissimo Segouiensi in Epitome. 4. Decreta. 2. part. cap. 7. §. 4. nu. 11. & est. l. 3. titu. 20. part. 7. ibi, *E aun touierõ los sabios antiguos este yerro por grande, que mandaron, que si alguno robasse, o leuasse su esposa por fuerça con quien no fuesse casado por palabras de presente, que ouiesse aquella mesma pena.* & ibi notat Gregor. Lopez in verb. *Su esposa.* Vtrùm autem raptor possit contrahere cum muliere rapta, quæ diu nõ est in libertate, sed in potestate raptoris, consisterèq; possit inter eos matrimoniũ? Respondeo cum sacro Cõ

cilio Tridentino nouiter in lucem emisso sub Pio Papa. 4. sess. 24. c. 6. q̃ non. Cuius verba illustrissima hæc sunt. Decernit sancta Synodus, inter raptorem & raptam, quãdiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullũ consistere matrimoniũ. Quòd si rapta à raptore separata, & in loco tuto, & libero cõstituta, illum in virũ habere consenserit, eam raptor in vxorem habeat: & nihilominus raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium, & fauorem præbentes, sint ipso iure excõicati, ac perpetuò infames, omniũq; dignitatũ incapaces, si clerici fuerint, de proprio gradu decidãt. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, siue eam in vxorẽ duxerit, siue non reduxerit, decenter arbitrio iudicis dotare. ¶ Ex cuius principio colligo, quòd etiam si cõfiteantur se esse coniuges, cùm in vno se cõmiscentes, vel seorsum à domo patris puellæ fuerint capti raptor, seductor ve, & rapta, seu seducta, quòd eis talis confessio hodie non iuuabit, ex eo, quia clandestinè cõtractũ matrimoniũ est nullũ, vt habetur in dicto cõcilio de reformatione matrimo. sessi. 24. c. 1. Tum etiã, quia propter raptũ nullum redditur, & declaratur vbi suprà. Ergo cũ non sint cõiuges, eorũ cõfessio, etiã fauore mrimonij, non præstabit præsidiũ, nec eis fides est adhibenda. & sic cessat snĩa gl. in. l. si fideiussor. verb. confessus. C. de fideiusso. vbi dicit argu. q̃ si aliquis deprehẽditur cũ aliqua, & iurat se vitiasse, pro veritate accipitur. Hæc sunt verba formalia, sed emendanda sunt, dum dicit, vitiasse, debet dicere, viraſſe, & sic probat, q̃ si deprehensi in coitu, prætendant ad excusationem facinoris, matrimonium à se antea contractum, stabitur illorum assertioni, & præsumẽt matrimoniũ. Quã glo. ad hoc ibi not. Cynus Bald. Salyc. & Angel. & idẽ Bald. in. l. falsus. C. de furt. & in. c. vlt. col. 3. vers. Idẽ dico. de cõfes. vbi eã dicit esse aureã. & Lãfranc. de Orian. in rep. c. q̃m cõtra. verb. Cõfessiões. vers. Qui Petrus. nu. 14. & ibi Additio. de ꝓbatio. Ang. in tract. De malefic. verb. *Che me ay adulterato.* nu. 58. Apostilla. Barto. in. l. 3. vers. Quæro. ff. de iur. iur. vbi Ias. col. fin. dicit p̃dictã glo. sing. esse. Curti. Senior. cõsi. 20. nu. 48. Hippoly. cõsi. 61. nu. 36. & in. l. vni. C. de raptu virgi. nu. 69. Bal. in. l. vni. C. de cõfess. in. 2. q. 4. opposition. col. 7. vbi dixit ordi. & nõ alibi mẽtiq; tenendã. citat Additio. ad Panor. in. c. q̃ nobis. de clãd. desponsa. & est sing. & cõiter approbata secundùm

dùm Ferdin. Loazes Episcopum Tortosæ meritissimum in tract. De matrim. regum Angliæ fol. 77. col. 4. dubi. 14. nu. 5. & Tiraquell. in legibus connubi. fol. 93. col. 1. vers. Propterea quanuis. & est in l. 5. nu. 32. vbi eam limitat, nisi essent inæquales, nam tunc est præsumptio, vt sæpe fuit, q; fatentur ad illudendos & decipiendos parentes, vel iudices potius quam voluntate contrahendi, vt se à periculo liberent. Nam si ipse esset nobilis, mulier quanuis pulchra ignobilis & infimi generis, ipse iuuenis, & ipsa vetula. &c. ex Bald. in l. 1. C. de col lus. deteg. Iaſ. in l. si. diuortio. col. vlti. vbi Barb. ff. de verb. obliga. Io. Lup. in rep. rub. de donat. §. 32. col. 3. num. 5. fol. 18. Item limita vt per Anto. Gomesi. in l. 80. Tauri. nu. 44. Sed tamen ex tali confessione non præsumitur, nec inducitur matrimonium, per dispositа vbi suprà in sacro concilio Tridentino. ¶ Infertur etiã, quòd matrimonium per verba de futuro contractum non efficitur de præsenti propter copulam carnalem post promissionem de contrahendo de præsenti subsecutam, & sic cessat præsumptio. ca. is qui fidem & quæ not. Couar. in Epitom. 4. Decret. priori parte. cap. 4. §. 1. nu. 1. Soto in. 4. Senten. dist. 27. q. 2. art. 4. pagin. 128. Nam nisi interueniant priùs monitiones, matrimonium aliter contractum non valet, ex inhabilitate contrahentium. vt disponitur in dict. c. 1. Sess. 24. & Sunt notanda, & noua.

fiziere adulterio [a] cõ

a ¶ *Efiziere adulterio.* Adulterium ergo committitur cum sponsa de præsenti non cognita ab sponso, quia verè est vxor, cum matrimonium sit ratum, licèt non copula consummatum & indissolubile quo ad vinculum, nisi per religionis ingressum, ideoq; cùm sit accessus ad alterius vxorem, ex allusione vocabuli meritò in hac regia lege dicitur adulterium, adulterium verò dicitur coitus mentalis vel realis illicitus, per quem alterius torus verus vel putatiuus violatur. Probatur hæc definitio ex. c. lex illa. §. cùm ergo. q. 1. & in. l. inter. §. 1. ff. de adult. & glo. in rub. C. de adult. Doct. in. l. inter ff. de verb. signi. Goffred. & Hosti. in summa de adult. in princ. c. meretrices. 32. q. 2. c. sicut alienus. 7. q. 1. Innoc. in. c. discretionem. de eo qui cogno. consangui. vxoris suæ. Archidi. in. c. dominus. 56. dist. Diuus Thom. 2. 2. q. 154. arti. 8. Et prædictam definitionem formaliter ponit. D. Couar. in epitom. 4. Decret. 1. part. c. 1. num. 8. fol. 2. vers. Primum enim à definitione adulterij. l. 1. titul. 17. part. 7. vbi Grego. Lopez quærit, vtrũ adulterium committatur cum sponsa de futuro. & citat Couar. vbi suprâ. quem vide à nu. 6. cum seq. Et adulterium committitur etiam cum sponsa alterius putatiua, & adulterij pœna est infligenda. glos. fina. in. capit. plerunq; de dona. inter vir. & vxo. sing. secundum Panormi. ibi Rip. in. cap. 1. colum. 3. de iudi. & est eius opinio communiter approbata, teste Baldo nouello. de dote. 2. part. §. hacten⁹. num. 36. l. 81. Tauri. & tex. hîc, vt suprà annotaui. ¶ Quæritur, vtrũ adulteriũ sit graue scelus? Et est dicẽdũ grauissimũ crimẽ esse. Quod cõstat ex verbis illius pagani Abimelech regis ad Isaac dictis Geñ. 26. dum reprehendẽs eũ, quòd vxorẽ suam, sororẽ esse affirmauerit, dixit, Potuit coire quispiã de populo cum vxore tua, & induxeras super nos grãde peccatũ. Et sic paganus ille sola naturali lege duct⁹, grauitatẽ criminis sensit. Et põderauit Ioã. Bern. in prax. cano. cri. c. 79. *cõtra Christianos.* Tũ etiã ex grauitate pœnæ cõstat, quæ est mors. Leuit. 20. Si dormierit vir cum vxore alterius, vterq; morietur. id est, adulter, & adultera. Deute. 22. Daniel. 13. genus autem mortis erat dilapidatio. vt declaratur in. dict. cap. 22. Deuter. Et Ezechiel. 16. Ioan. 8. capi. c. hæc imago. 33. quæst. 5. & apud plures gentes. Qualis sit pœna adulterij, doctè insinuat And. Tiraq. in. l. 13. connubiali. in gl. 1. par. 13. nu. 6. fol. 195. cũ. 4. seq. Cum ergo omniũ terribilium sit mors, sequitur, quòd delictũ est grauissimũ, cũ ex pœnæ impositione grauitas delicti dignoscatur. c. felicis. §. cæterum. de pœn. lib. 6. & decreta canonica testantur in. cap. 1. 81. dist. &. ca. quid in omnibus. 32. q. 7. vbi ad literam ita scribitur. Quid in omnibus peccatis adulterio grauius? Quæ fuit sententia beati Petri, vt retulit. D. Clemẽs in epistola ad Iacobum fratrem Dñi, in qua etiam paulò pòst, idem D. Petrus grauiter pronũtiat, venenũ adulterij esse cunctis malis perniciosius. Et hanc huius criminis grauitatẽ annotauit Bal. in. cap. at si clerici. §. de adulterijs. col. penult. de iudi. vbi inquit, Adulterium re vera est crimen infestũ laicis, & bonis viris, & turbat honorem matrimonij, & etiã famã liberorũ, qua cõsistit decus gẽtiũ. vt not. in authẽ. de nuptijs. in prin. & Ang. in auth. de monachis. in. §. 2. notat ex tex. ibi, pessimũ vitiũ esse vxorẽ alterius adulterare. Et Bald. cõs. 246. visis actis. lib. 4. & Bar. in rub. ff. de adult. vbi dicit, id crimẽ, præter læsæ maiestatis esse maximum. Thales Milesius cẽsebat adulterium esse peius periurio. Percõtanti enim adultero, an iuraret nõ commisisse se adulteriũ, Nõ est, inquit, periuriũ adulterio deterius. Hinc & eiusmodi crimẽ iniquitas maxima vocatur Iob. 31. c. Et Sibylla Erithræa, quã præter cæteras præcipuã & nobilẽ cõmemorãt, inter facinora, qb⁹ De⁹ maximè irascit, atq; irritat, adulteriũ reponit, vt cõstat ex his versibus, quos ex ea retulit Lactãtius in lib. quẽ de ira Dei scripsit. cap. 22. Et in hanc sententiam est & illud Euphronis apud Stobæum. c. 6. Nõ est adul-

terio maius vllum malum. In cõiugato autem est id crimen grauissimum. c. vt clericorum. vbi not. Bald. & alij de vit. & honest. clerico. Porrò facilè intelligi potest, quantum id crimen adulterij esse Christus censuerit, qui in euangelio suo retinendas omnino vxores iussisset, nec vllam permisisset diuortij causam, Contra Moysis legem, vnicũ adulterium excepit. ferenda est igitur vxor temulenta, iracunda, gulosa, vaga, iurgatrix, deformis: solam licet adulteram repudiare. Aspera quidem & reliqua sunt vitia, sed toleranda: at fidem toro violasse, intolerabile est. Cæterùm Chrysostom⁹ in euangelium Diui Ioan. homilia. 62. docet adulterium grauius esse idololatria. Et vt dicit Sali. in rub. de adult. omnia crimina proficiscuntur ex adulterio, incestu, seu lenocinio. De quo latè per Angel. in lib. maleficiorum. verb. Chehai adulterato. fol. 59. & Iacobum nouellum in practica crimi. pagi. 565. §. non inutiliter. num. 1. vbi notat, q̃ adulterium est crimen publicum. ex Tho. grammatico. voto. 17. num. 16. Et adulterium commissum à familiari grauius quàm ab alio est puniendum. Tum ex his quæ dixi per text. ibi in. l. 1. suprà hoc tit. in verb. *se despoſare*. Tum ex Bald. in. c. 1. de pace iur⁹ fir. & ibi Afflictus in princ. num. 96. tenentibus, quòd magis punitur familiaris Principis ex transgressione mandati, quàm alij. text. de hoc est insignis in. l. 1. C. de conducto. & procur. domus Augusti. lib. 11. in fin. legis. & ibi dicit Bart. per illum tex. quòd magis punitur familiaris prĩcipis, quàm alij, cùm eis magis sit commissum, eiusque securitati traditum, & sic cum sit aleuosia, isti latiori pœna sunt plectendi, vt alibi dicetur. Et fornicatio, seu adulterium totam cognationẽ infamat. Bossi. in tract. de delictis. titul. De coitu damnato. nume. 43. & ibi nu. 46. not. q̃ adulteriũ maiori dolore affligit virum, quàm mors filij. citat Bald. consi. 277. lib. 5. & ideo Bart. in rub. ff. de adult. dicit, q̃ crimen adulterij est grauius alijs delictis: quia omne crimen committitur extra corpus, fornicatio verò in corpus, vt per eum. Vide Boss. vbi suprà pro intellectu nu. 47. Et mariti magis dolent de adulterio vxoris, quàm de graui bonorum damno, imò quàm de vulnere. Ioan. Fab. in. §. sciendum. Insti. de donatio. imò plusquàm si filius propri⁹ occideretur. vt in. l. codicillis. §. matre. ff. de lega. 2. ibi, scis vnum fratrem tuum filiũ nostrum occidisse dum ei rapinam faceret. Sed & alia mihi deteriora fecit. vbi Paul. de Castr. notat in nu. 2. & Ludo. Gomess. plures ad idem referens in. §. ex maleficijs. nu. 3. Insti. de actio. & in. §. fuerat. nume. 44. Insti. eod. titul. De materia adulterij videre licet Ioan. And. & alios in rub. de adult. Guilielm. Durand. in suo speculo. eod. titul. & in breuiario aureo sub eodem rubro. folio. 141. vbi subijcit plures quæstiones. Chassanæ. in consuetud. Burgundiæ. rubri. 1. nume. 54. fol. decimoseptimo. vbi quærit, an adulteri gaudeant immunitate ecclesiæ, vt ab ecclesia extrahi non possint. Et respondet ex glos. in. l. 2. verb. Abducere. C. de his qui ad eccle. confug. non gaudere. quanuis non obseruatur. Si tamen in ecclesia committeret adulterium, non gaudet immunitate. ex Ancha. in ca. fin. de furt. quem refert Remigi. Gonn. in tract. de immu. eccles. fallenti. 3. versicu. Sextò ampliatur. num. 8. pagin. 112. Idem probat esse in raptu. ¶ Quæritur, Vtrùm adulterium sit mixti fori? & sic in vtroque foro possint puniri adulterãtes? De hoc dubio agit Philipp. Deci. in consi. 112. numero primo. Plures alias quæstiones in materia ponit Matthæ. de Affli. in consti. Neapolita. lib. 3. rubri. 42. S. Thom. 2. 2. quæstion. 73. articu. 3. ad secundum. & quæstio. 154. arti. 8. Archiep. Florenti. 2. part. titul. 5. cap. 3. Magist. sent. in. 4. dist. 35. vbi D. Thom. Paluda. Maior. Durand. & Gabriel. ¶ Dubium est, An mulier propter adulterium amittat dotem? Respondendum est perdere. l. consensus. C. de repud. text. in authen. vt liceat matri & auiæ. §. quia verò plurimas. coll. 8. c. plerunque. de donat. inter vi. & vxo. text. est hic infrà in illis verbis, *haga dely de sus bienes lo que quisiere*. & l. 1. ibi, *y de quanto han*. titulo septimo. libr. 4. for. legũ. Not. Montalu. in. l. 6. verbo. *pierda las arras*. titul. 2. libro tertio. for. leg. l. 81. & l. 82. Tauri. ex quibus legibus constat, adulteram amittere bona paraphernalia propter adulterium, cùm fuerit de crimine in iudicio conuicta. glos. in ca. plerunque. de donat. inter vi. & vxor. quam glo. mirabilem dixit Ludo. Rom. singu. 311. propter adulterium. Pet. Gerardus singul. 48. Scias quòd si mulier. Felin. in capitulo. pastoralis. columna tertia. de iudi. Augusti. Ariminens. in addi. ad Angel. in tract. maleficio. Che me ai adulterato. numero vigesimoseptimo. Iaso. numero sexto. & ibi Thomas Parpali. in rep. columna sexta. versicul. rationes regulæ. in. l. secunda. ff. soluto matrimonio. Quanuis Panor. & Alexandri. in dict. c. plerunq; & Deci. in. c. pastoralis. col. 3. nu. 7. de iudi. Syluester. prieri. in sum. verb. Adulterium. quæsti. 6. dicant opinionem prædictæ gl. iure non probari. Hodie tamen per hanc regiam legem cum suis similibus à me adductis in princ. huius quæstionis est iure regio comprobata, & absq; dubio. Idem notauit Didac. Castell. in. l. 55. in gl. 8. in legibus Taurinis & in. l. 81. in gl. fin. in eisdem decisioni. Itẽ amittit bona alia ex generalitate istius legis, quocũq; titulo ad mulierẽ pertinere possint, vt arrhæ. l. fin. tit. 6. lib. 3. for. leg. vel quæsita constãte matrimonio, etiã si luxuriosè vixerit post obitum viri. l. 4. versi. *Otrosi mando*. titu. 4. libr. 5. suprà. Sed est dubium,

bum, vtrùm vxor, quæ luxuriosè vixit post mortem viri, amittat dotem? In quo dubio est videndus Cifont. in l. 14. quæstione secunda. in legibus Tauri. & resoluimus in l. 6. titulo. 2. libro quarto. ordinam. in parte. *Y mantuuieren despues castidad.* ¶ Dubitatur præterea, An exceptio adulterij post mortem mariti obijci possit ab hæredibus mariti contra vxorem, quando maritus in sua vita ignorauit adulterium vxoris, ad hoc, vt excludi posset à dotis petitione? Hippolyt. in repet. l. vnic. C. de rap. virgi. num. 67. agit de hac quæstione, & tenet posse. Sed si maritus sciens fuit, eius morte extinguitur querela. ex eodem Hippoly. vbi suprà. versicul. Sed pone mulier. num. 62. Hanc quæstionẽ habui in practica, & dixi, attenta lege regia. 3. tit. 2. libr. 4. foro leg. quæ in his regnis est communiter recepta, dicens accusationem huius criminis ad nullam aliam personam spectare præter ad maritum, siue ipse maritus iam criminis conscius mortuus fuerit, siue ignorans, & absens, post eius mariti mortem non posse ab aliquo alio accusari vllo pacto. & ita receptum est in practica. Probat Grego. Lopez in l. 3. parte. *Despues de la muerte.* tit. 17. parti. 7. Antoni. Gometi. in l. 80. Tauri. num. 49. Quod est memoriæ commendandum, nam amplius quàm semel practicaui. Et in isto regno est absque dubio obseruandum. Et forsan in inclyto regno Aragonum, dum accusationem adulterij marito defert. in consti. incip. Item de consilio & assensu dictæ curiæ ordinamus. titu. de adulterio & stupro. libro. 9. fororum Aragon. Cuius verba sunt, quòd si aliqua mulier nupta cõmittet adulterium, possit accusari criminaliter per maritum: & probato legitimè dicto crimine coram ordinario de ea fiat iustitia corporalis, ita quòd moriatur. Cùm ergo marito detur facultas accusandi propriam iniuriam, cæteri excludi debent, nisi maritus ipse esset author adulterij, quo casu alij accusare possunt adulteram, vt per pragm. huius regni. fol. 88. l. 95. &. l. 97. probaui in meis addi. ad Segur. in repet. l. Imperator. nume. 140. ff. ad Treb. Lex inducta ad bonum publicum, ne matrimonia infamentur ex delicto commisso sine authoritate & culpa mariti, non debet extendi ad inducendam perfidiam. c. bona fides. depos. ibi, vt cõtractus qui ex bona fide oritur, ad perfidiam minimè referatur. l. meminerint. C. vnde vi. Et sic assignabis ex prædictis intellectum ad præmissa, & ad l. 3. tit. 2. lib. 4. foro. legum. ¶ Quæri insuper potest, Qualiter sit probandum adulterium, vt pœnæ statutæ contra criminosos locum habeant executionique mandari possint. Respondetur tunc demum optimè probari, cùm testes omni exceptione maiores deponũt se vidisse in lecto, vel in alio loco, certo tempore diei, vel noctis adulteros cõmiscentes, & adulteriũ perpetrantes, nẽpè nudos, vel eo modo, quo fieri solet tale delictũ, quo casu verè cõmisisse delictũ probatum est: quanuis possibile esset, q̃ nõ habuit accessum propter aliquod impedimẽtũ, nec virga intrauit, nec rigauit licèt nisus fuerit. vt in capitul. fin. de sponsalib. Et quòd sit sufficiens probatio ista, probat Antoni. Gomez in l. 80. quæstione quarta. numero. 50. in legibus Tauri. Facit tex. in capitul. omnino consi temur. ibi, Sed nõ vt cum illa carnaliter ex more iaceat. distinctione trigesimaprima. Adulterium enim directò probari non potest aliqua ratione. Nam si videres in camera duos, vel in lecto, nescires tamen quid facerent, ideoq; probatur ex præsumptione, quia solus cum sola, & nudus cum nuda fuerunt reperti. cap. literis. de præsump. capit. tertio. loco. eod. tit. cap. præterea. de testib. Bart. nume. 3. & ibi Angel. & doct. in l. 2. §. fin. ff. de adult. Odofred. Bellaperti. Iacob. Butriga. in auth. Item si quis. in fin. C. ad leg. Iuli. de adult. Angel. de malefic. in verb. che me ai. column. 11. versicul. Visis capitulis. Panormi. & Felin. in dict. cap. literis. Per præparatoria veneris probatur adulteriũ, quia sunt verisimilia. Bartol. in l. quod ait lex. numero primo. ff. de adult. & ibi Bart. dicit, quòd si in ciuitate ista est statutum, quòd liceat viro occidere adulterum deprehensum cum vxore sua, q̃ intelligitur deprehensus, si reperiretur cum vxore in camera in istis rebus venereis. de quibus ibi per gloss. verb. in ipsis rebus veneris. Crederem, quòd testes debent habere notã personã cubãtis cũ muliere accusata de adulterio, & sic cõstare debet cũ quo habuit coitũ, aliàs ex solo visu coitus, nõ induceretur clara probatio. Ideoq; suspectam cẽseo cõtrariã sentẽtiã Ant. Gomes. in l. 80. Tauri. nu. 50. Idẽ esset, si testes deponãt de visu, q̃ viderũt fornicari talẽ mulierẽ cũ tali viro p. foramẽ parietis, vnus post alium in continenti. gl. iñ. c. ñ hilominus. verb. simul. 3. q. 9. Cuius sentẽtiam dixit singularẽ alios citãdo Steph. Auffreri. in addẽ tio. ad capellã Tholosa. decis. 309. Itẽ fuit quæstiõ si matrimoniũ. Collectar. in. c. præterea. col. 1. versic. Sed quid. nu. 2. de testib. vbi Pan. singulariter agit in col. 2. de probatione adulterij. & Fel. col. 1. nu. 2. & dicit bonã esse præd. gl. c. nihilomin⁹. 3. q. 9. Idẽ Panor. in. c. cũ non ab iudice. col. 5. nu. 19. vbi pulchrè Additio. de iudic. Adulteriũ enim cũ sit difficilis probationis, probatus ex præparatorijs & cõiecturis, vt ex prædictis docto. maximè ex Pan. colligi põt, vt quia reperiũtur solus cũ sola ĩ loco suspecto, vel quia abscõditus est iuuenis metu mariti in aliquo loco ipsius domi, vt ĩ camera, vel sub lecto, alioue loco, vti cõtingere solet, quia occulta & clãdestina, & illa quę sunt difficilis probatiõis admittitur, p̃batio per cõiecturas. Iaſ. in. l.

cum ea columna secunda. C. de transact. Thomas Grammati. in consi. 41. numero quarto. inter consil. sua criminal. vbi alios citat. habes tex. optimũ in. l. non omnes. §. à barbaris. ibi, argumentis tamen cognoscendum est. ff. de re milita. Iaſ. in. l. in illa stipulatione. numer. decimo octauo. ff. de verbor. obligat. ad idem notat. ¶ Sed est dubium, vtrum ex osculo probetur adulterium? Et videtur quòd sic, cùm sit quid propinquum & præparatorium ad ipsum actum carnalẽ, ac ex tali actu præparatorio colligenda est præsumptio, quòd ante illum adulterij crimen fuit perpetratum inter eos & conuersationem mitam fuisse, & ita omnis homo præsumere solet. ergo. &c. capitul. afferte. de præsump. Secundò ex Baldi sententia in cap. tuę de procur. vbi tenet, quòd eo ipso, quòd visa est mulier osculari, & ponere manus ad mãmillas, probatum est adulterium, & ex talibus signis priuatur dote. Sequitur Sebasti. Sapi. ad Panormita. in dicto capitulo præterea. sub numero. 2. in parte, fornicatio. Ioann. Lup. in rep. rub. de donatio. §. 78. numero decimo. fol. 57. Rip. in rubr. de iudic. numero duodecimo. & numero decimosexto. vbi Augustin. Beroi. numero. 21. hanc sententiam communiter receptam firmat Nicola. Bellon. in rub. C. de edend. numero. 81. & Leyua præsul Segoniensis, insignis genere, moribus & literis præstantissimus in epitome. 4. decretal. 2. part. cap. 7 §. 6. numero tertio. Ioan. Bernard. in tract. reg. cũ fallen. 144. Matth. de Afflict. in consti. Neapolitan. libro tertio. rub. 46. numer. 6. Et pro hac opinione est tex. in capit. 1. §. item si fidelis. iunct. gl. in verb. luserit. quib. mod. feud. amit. vbi notat Matthæus de Afflictis. columna prima. & col. 3. num. 30. versic. Tertio nota. Osculum enim (secũdum Ciceronẽ) est pars adulterij. Et legitur, quòd Publius Mæuius ex quo suus libertus osculatus fuit filiam suam nubilis ætatis eum occidit, & tantam zelotypiam habebat de filia, quòd nolebat, quòd maritus eam oscularetur, prout refert Andre. Iserni. in cap. 1. quib. mod. feud. amitta. nimirum ergo si probetur adulterium propter osculũ spontaneum, cùm sit præparatio proxima coitu, & idem iudicemus de prępparatorijs, quod de ipsa re principali. l. in argento potorio. ff. de auro & argen. lega. l. 1. ad exhibend. C. l. ad rem mobilem. & l. ad legatum. ff. de procur. Tum etiam ex glos. in. l. 1. ff. de var. & extraordi. crimi. glos. in cap. ne aliqua. 27. q. 1. verb. Concubitus. vbi tex. ait, Certè ipse concubitus, ipse complexus, ipsa confabulatio, & osculatio, & coniacentium turpis & fœda dormitio. ergo pro Baldi opinione. iuxta illud Pub. Nasonis.

Oscula qui sumpsit, si non & cætera sumpsit.
Hæc quoque, quæ sumpsit, perdere dignus erat.

Ad idem est glo. in. l. quod ait lex. ff. de adult. Cõtrariam verò Bald. sententiam tuetur Alciat. lib. 4. Parerg. iuris. capit. 10. eamque in tribus casibus existimat locum habere posse. Et contra communem supra relatam, dicit communem esse Beroi. in rub. de iudi. num. 22. in fin. & veram in puncto iuris Bellon. in rub. C. de edendo. nume. 62. & tenet Deci. in rub. de iudi. lectio. 1. vbi vide Rip. numer. 12. ad 27. vsque. Osculum enim si publicè ratione consuetudinis patriæ daretur, esset licitum, nec contineret iniuriam, nisi alia coniectura suspicionis colligi posset à marito. arg. c. maritis. de adult. Si tamẽ propter vsum patriæ, & in signum dilectionis præstaretur, nullam calumniam colligi posse est notum, cùm quælibet causa etiam iniusta excuset à dolo. argu. l. plagij criminis. 14. C. ad leg. Fl. de plagia. vbi glo. verb. iusta. quam notandam dicit Iaſ. consil. 153. columna tertia. num. 2. libro secundo. & consi. 86. numero quarto. lib. 3. Nicol. Boer. communem dicit in decisio. 168. numer. 11. Tum etiam, quia in pœnis id quod reo est magis fauorabile, & minus odiosum sequendum est. cap. pœna. de pœnitẽ. dist. 1. l. pen. ff. de pœn. reg. Odia. Et in pœnis. de regu. iur. lib. 6. Tũ, quia non est actus consummatus adulterij osculum: & qui dat osculum, fortè non se immiscet carnaliter cum illa, nec ipsa cum eo, & cum actus non sit cõsummatus, pœna saltem ordinaria cessare debet. Ex his colligi possumus quæ notantur ab Alcia. loco præcitato. & Matthæ. Afflict. in dict. ca. 1. §. Item si fidelis. columna. 3. versiculo secundo. nota num. 25. ex quo aliqua notatu digna ad hanc glos. annotabis. Præterea quæri potest, Vtrùm marito liceat deprehensam mulierem in adulterio, occidere eam & adulterum sine peccato authoritate propria? In qua dicas in foro exteriori ex legis permissione licere sine pœna temporali. l. Gracchus C. ad leg. Iul. de adult. quę generaliter loquitur in omni adulterante, vt possit occidi à viro per immensum dolorẽ, si eum deprehendat. Matth. Afflictus in. c. 1. §. Item si fidelis. num. 3. quibus modis feud. amitt. non tamen lucrabitur bona vxoris, occidendo eam sine iudicis authoritate. Quia quãdo quis propria authoritate ius sibi dicit, amittit lucrum legis. tex. in. l. interdum. 2. §. qui furem ff. de furt. Qua ratione hanc sententiam tenent Bald. Imol. Paul. Roman. & Alex. num. 15. in. l. si ab hostibus. §. 1. ff. solut. matri. Campen. in tract. dotis. 5. part. q. 5. Antoni. Gomez in. l. 80. Tauri. numero. 63. & est text. in. l. 82. Tauri. Ex quibus patet, quòd tam ĩ iure communi quàm regio maritus, qui propria authoritate occidit vxorem, propter adulteriũ, non poterit vẽdicare bona vxoris quæ ex aliquo pacto, vel lege per eius mortẽ sibi deferuntur. Casus formalis in. d. l. si ab hostibus.

ff. solu.

ff.solut.matri. not. Anto. Gomez loco præcitato. & eo in loco habes plures quæstiones in hac materia adulterij. Si tamẽ eam interfecit propria authoritate in fraganti delicto repertam, & nõ sibi concessa facultate à iudice tanquam minister legis, & absque odio vindicandi se, sed vt delicta puniantur vt executor iustitiæ, peccat mortaliter aliàs non. nam qui malos percutit, minister Dei est, vt inquit Hieronymus super Ezechiel. transumptiuè in cap. qui malos. 23. q. 5. Qui malos percutit, in eo quod mali sunt, & habet vasa interfectionis, vt occidat pessimos, minister est Dei. Sic ergo authoritate publica licèt marito sicut alij lictori vxorem absq; peccato interficere, vt per cõclusiones optimè resoluit Dominic. Sotus in. 4. sent. dist. 37. q. vni. ar. 3. Couar. in epito. 4. Decre. 2. parte. c. 7. §. 7. num. 18. Illefonsus à vera cruce in Speculo coniugiorum. 3. part. ar. 4. versi. An pos sit vir vxorem. pag. 469. Ioan. Methymnensis in Codice. De resti. q. 3. causa. 4. & Domin. Sotus in lib. 5. de iusti. & iur. q. 1. ar. 3. vbi vide quicquid alij dicant, etiam data potestate per iudicem non licere, quia non est præceptum marito, vt adulteros interficiat, vt in hac lege vides, nam potest eos dimittere, vt sensit D. Tho. in. 4. sent. dist. 37. q. 2. & Abulens. Matthæ. 5. q. 113. nam conclusio est vera, Maritus sine causæ cognitione præcedentis propria authoritate interficiens adulteros peccat: Si tamẽ præmissa iuris cognitione criminis, & sententia iudicis ei sit commissa executio sententiæ & sic authoritate publica interficiens criminosos non peccat. Et sic in primo casu intelligo. S. Th. & Abulens. & gl. in. c. inter hæc. 33. q. 2. in posteriori verò dict. capit. qui malos. 23. q. 5. & lex diuina, quæ adulteras lapidari permittebat. vt Ioã. 8. legitur. & Daniel. 13. & alibi sæpe. & sic authoritate publica ciuili marito adulteram, quanuis non in adulterio deprehensam licet occidere absq; peccato. Lex nostra Hispana consulto adulterã non lictori tradit, qui iussu mariti in eius præsentia iugulet eam, sed ipsi virò, vt commiserandus aspectus supplicis fœminæ, vehementius eius viscera ad misericordiam cõmoueat, & cruentum ipsum facinus, eius animum deterreat, ne proprias manus sanguine proprio intingat, vileq; officiũ atq; infame exerceat. Hæc oĩa aliquãdo bonos hoĩes & misericordes, & propter cõplexionẽ feruẽtem bile & stupore solet eos intigare, & à lite coepta d̃ sistere, quod est optimum, cùm speratur emenda ipsius mulieris, vt potiùs ad misericordiam quàm ad rigorem iustitię homo esset trahendus non alias: nam qui adulteram tenet, stultus est. Et ob istam rationem vt maritus animum suum à rigore temperet, pœna fuit eius arbitrio & voluntate relicta, vt in hac Regia constitutione vides.

¶ Ex qua potestate cùm habeat se ad esse, & non esse, nec pœna sit certa, est dubium singulare, vtrùm filij nati ex adulterio mulieris coniugatæ, dicantur nati ex punibili & damnato coitu, vt nec succedere possint matri ex testamento, nec ab intestato, vel non, vt succedere valeant, stante. l. nona. Tauri? Et primò ex hac regia lege quetenus dicit adulterum, & adulteram criminis reos, marito tradendos, vt ad libitum de eis & suis bonis faciat, quod voluerit. ibi, *haga del y de sus bienes lo que quisiere*. & l. 1. titulo septimo. libro quarto. for. legum. & apud Lusitaniæ viros libro quinto. ordiname. titulo duodecimo. §. primo. habetur, quòd mulier committens adulterium ad accusationem viri debet mori, cæterùm si remiserit crimen, non debet morti tradi, siue ante sententiam, siue post ibi. §. 2. in illis verbis. *E posto que o marido querele de sua molher, y acuse, se lhe perdoar y reconciliar em qualquier tempo que seia, anſi ante da acusaçam, como durando como depois de ser condemnada por sentença. &c.* Sed adulterij crimen non est capitale, quanuis marito sit data facultas occidendi reos criminis, non tamen ex necessitate (cùm liceat eis parcere prout diffinitum est in hac regia lege) vt tenet Bald. in l. data opera. numero. 62. columna decimatertia. ad fin. versiculo. Super secundo puncto dico. C. qui accus. poss. Plaça in tract. De delictis. capitulo quadragesimoprimo. numero trigesimosexto. id quod ex voluntate pendet, non existimatur esse ex necessitate. l. sæpe audiui. ff. de offi. præsid. Fortu. Gars. in. l. Gallus. columna vigesima versicul. Nunc de verbo potest. ff. de liberis & posthumis. Nam quanuis liceat occidere adulterum, tamen non est de necessitate, cùm ei veniam concedere possit maritus, & suo iure renunciare. glos sa. notab. in. l. accusationes. C. quod met. causa. quam ad hoc notauit Iason. in. l. qui seruum. columna finali. ante numerũ sextũ. ff. de verborum obligationib. Cùm igitur non sit crimen capitale, clarè constat filios procreatos ex adulterio, non esse natos ex damnabili & punibili coitu, ac proinde priuandos minimè fore â successione materna, quæ propter adulterium, nullam pœnam capitalem ex viri indulgentia fuit passa. ¶ Secundò in huius rei præsidium est Bald. dictum in capitulo. ex literis. columna final. numero vigesimooctauo. de constitut. vbi singulariter firmat, quòd licèt bannitus possit occidi, tamen ex quo non occiditur, vsquequo realiter occidatur, pœna mortis non dicitur.

¶ Tertiò facit, nam si statuto caueatur, quòd bannitus in persona non posset capere hæreditatẽ ex testamento, nec ab intestato, & tamen aliquis fuit ex bannitus in libris, cẽtumq; si intra decẽ dies nõ soluerit, & in fortiã cõmunis peruenerit quocũq;

tempore furcis esset tradendus, si tamen talis bannitus fuerit hæres institutus, & adiuerit hæreditatem, quòd talis aditio valet, & resident huiusmodi exbannitus si soluerit centum libras, & in fortiam communis non peruenerit, si tamen non soluerit, aut venerit in fortiam communis, & furca suspensus est, tunc retro fingitur non successisse, secundum Bald. egregie in. l. 1. columna. 6. nume. 23. versi. Secundò quæro statuto. C. de hæred. instit. Ita ergo dicendum est in casu nostræ quæstionis, quòd si talis mulier stante præmissa. l. 9. in decisionibus Tauri, per maritum non fuerit occisa, tales filij non sunt priuandi eius successione, si tamen fuerit occisa, repelluntur ab eiusdem matris successione, quia sunt nati ex damnabili & punibili coitu ex parte matris.

¶ Quartum elementum huius rei inducitur tali ratione. Nam clarum est, vt talis filius dicatur ex damnabili, & punibili coitu procreatus, requiritur quòd mulier incurrat pœnam mortis naturalis. Sed iudex non potest mulieri adulterium perpetranti pœnam mortis infligere, ergo nõ possumus fateri incurrisse in pœnam mortis, nam si esset pœna, iudex posset imponere, non tamen imponit, quia non potest, ergo non est pœna, & per consequens mulier adulterium committendo, nõ incurrit pœnam mortis.

¶ Quinto ex cap. commissa. de elect. lib. 6. vbi illud, quod est in propinquitate ad incurrendam pœnam etiam ipso iure impositam, non solet esse in consideratione, vsquequo totum tempus fuerit integrè elapsum. De quo vid. Felin. in capitulo primo. de præsc. & in cap. eam te. de rescrip. Ita etiam dicendum, quòd licèt ista mulier adeò sit propinqua actui mortis, vt iam per maritum debeat occidi, tamen vsquequo occidat, non dicatur incurrisse pœnam naturalem mortis, & per consequens, q̃ tales filij non debeãt priuari successione

¶ Sextò pro ista parte facit elegans Bald. assertio in. l. 1. ff. de in litem iur. dicentis, quòd quando futurus euentus non est initiatus, nec præparatus, & alicui nocet. quia tunc talis euentus non inspicitur, cum certi esse non possumus de illo futuro euentu, cum nõ omnis potentia in actu deducatur. Ergo ita in proposito, ex quo talis futurus mortis mulieris nõ est præparatus, nec initiatus, & sequitur præiudicium filijs, & sic tertio non debet esse in consideratione.

¶ Considero septimo loco rationem talẽ pro hac conclusione. Nã interest reipublicæ, ne crimina inulta maneant, & sic q̃ adulterini priuentur successione matris, & tamẽ statutũ est in iure, ne matrimonia infamẽtur, vt solus maritus possit crimẽ adulterij in iudiciũ deducere, vt est perpetua lex fori totius Hispaniæ receptissima in. l. 2. ti. 7. lib. 4. for. legũ. Lusitaniæq; obseruat vsus, teste Ario Pinel. in. l. vlti. nu. 24. C. de bonis mater. nõ enim matrimonia inquietari debent. vt in. l. 1. ad fin. ff. de lib. homi. exhib. Soliusq; mariti est castigare vxoris mores. l. rei iudicatę. 16. ff. solut. mat. l. quãuis. C. ad leg. Iuli. de adult. quo fit, vt mulier maritata etiam si meretrix sit, dum tamẽ maritus non sit auctor adulterij, non est incarceranda pro debito ciuili. singulariter adnotauit post alios Hippol. sing. 279. & faciunt quæ not. Ias. in. l. pleriq;. ad fin. ff. de in ius vocand. quod est singulare ad. l. 4. in decisio. Tauri. Ita etiã quãdo quidẽ longe minus interest reipublicæ, vt filij isti priuẽtur successione, cũ ipsi non fuerint in culpa. c. nasci. 56. dist. quãm vt delictũ ipsius adulterij puniatur, dicẽdũ erit à fortiori, quòd ne matrimonia infamentur, isti filij minimè successione priuari debeant. 62

¶ Octauò præterea pro eodem induco. Nam si daremus, quòd esset pœna à iure imposita, maritus eã occidens, non peccaret, cũ esset executor pœnæ. vt in. c. cũ minister. 23. q. 5. sed sic est, quòd occidens vxorẽ propria authoritate peccat mortaliter, etiã si absq; rancore occidat. ex glo. in. c. inter hæc. 33. q. 2. Latissimè Fortuni. Garc. in tract. de vltimo fine vtriusq; iur. illatio. vndecima. col. 47. cũ seq. & suprà in hac glo. resolui. igitur delicti punitio, non dicitur pœna, sed vindicta. ergo &c.

¶ Nonò confirmatur. Nã filij nihil peccauerũt in crimine patris. c. nasci. 56. dist. tex. in auth. de incest. nup. Facit. l. fin. C. de natur. lib. cũ ergo non fuerint in peccato, nec in pœna debent esse. arg. l. absentem. ff. de pœn. cũ peccata suos debeãt tenere auctores. l. sancimus. C. de pœn. cũ à me adductis in tract. de bonis lucr. const. matri. ad Segurã. col. 1. n. 1. & per totũ. C. ne filius pro patre. & illud Ezechiel. 18. Filius nõ portabit iniquitatẽ patris. Quãuis ex causa aliquãdo contingat, q̃ vnus punitur pro alio. ex reg. Sine culpa. vbi dixi de regu. iur. lib. 6. & ita diximus in epilogo hæreticorũ. Et in hunc sensum intelligo. c. cũ secũdũ apostolũ. de præbend. quatenus vult clericũ ordinatũ absq; patrimonio ab episcopo, eius successor, q̃ fuit sine culpa, teneatur ei prouidere de necessarijs, vel beneficio, ex causa, ne cogatur in vilipendium totius ordinis clericorum mẽdicare. Et iste est verus sensus illius tex. in. §. inde est q̃ cũ. Sed ĩ p̃senti cessat pœna, & causa ipsi⁹, cũ à iure nõ reperiat̃ antequã mulier morte sit affecta, ꝓpter crimẽ adulterij. Ergo nõ est huiusmodi priuatio, quę pœna est. ex Bal. per tex. ibi in. l. nõ dubiũ. C. d̃ legi. & suprà à me traditũ est. ¶ His etiã accedit talis cõsideratio. Nã pœna priuationis successionis à iure imponit̃, nõ in odiũ ipsarũ mulierũ, nec filiorum sed in odiũ ipsius delict. vt in auth. de incest. nup. & in. l. 22. ti. 3. lib. 1. ordi. & in. l. 2. tit. 5. lib. 5. ordin.

& vtro-

& vtrobique annotata. c. odio. 86. distin. vbi habetur, odio habeantur homines, non peccata. & in c. duo ista. 23. q. 4. ibi, persequamur in eis propriã iniquitatem, misereamur communem naturã. & ca. quam ob rem. de pœn. dist. 1. Cùm igitur odio debeant haberi ipsa peccata, & pœna infligatur ipsi delicto, & non in odium filiorum, clarè deducitur, quòd tales filij ex coniugata procreati minimè ab eius successione debent priuari. ¶ Quibus etiam adstipulatur talis ratio, Crimen incestus lõge maius esse constat crimine adulterij. l. si adulterium cum incestu. versi. Nonnunquam. ff. de adulte. Sed sic est, quòd filij ex incestu procreati non priuantur successione, vt patet ex. l. 9. Tauri. ergo nec etiam filij nati ex adulterio ante realem mortem matris adulteræ. De iure communi ex incestu sine adulterio mulier non incurrebat in pœnam mortis, vt tradit Grego. Lopez in. l. fin. titu. 18. part. 7. si essent successibiles matri. est gloss. in authen. ex complexu. verb. indigni. C. de incest. nup. & in. §. nouissimè. verb. admitti. Insti. de Senatu. C. Orficiano. & l. 11. titul. 13. part. 6. vbi Grego. Lopez in verb. Natus ex damnato coitu. Tetigit hanc quæstionem, dicens pulchram, & non tactam à doctoribus Hispanis, quos ipse viderit, & relinquit cogitandum in ea. ¶ Præterea & duodecimo facit. Nam ista lex in suo casu non imponit pœnam mortis, sed permittit, & non omnibus de populo, sed tantum marito, & sic in vltionem propriæ iniuriæ. vt in. l. si adulterium cum incestu. §. imperatores. ff. de adult. & non vt ministro legis. Cùm ergo permissionem & non condemnationem contineat, interim quo mulier non fuit occisa à marito propter crimen adulterij, filius ex tali coitu natus, non est dicendus natus ex damnato & punibili coitu, ex quo mater incurrit pœnam mortis per præmissam. l. 9. Tauri, cùm rationibus deductis, nec iste coitus cum coniugata fuit expressus, vt natus ex damnato coitu. in dict. l. 11. titul. 13. part. 6. ¶ Contrariam partem, imò quod talis filius non succedat, & dicatur natus ex damnato & punibili coitu. per. d. l. 9. Tauri, Probatur sequentibus rationibus & authoritatibus. Primò, nam ex quo maritus propter adulterium vxoris, potest eam occidere, & sic incurrit pœnam mortis naturalis, filij inde geniti meritò dicuntur procreati ex damnabili & punibili coitu, & sic insuccessibiles matri absque dubio fore. Et quòd incurrat pœnam mortis naturalis, apparet ex legis permissione, & aptitudine. Nam vt crimen dicatur inductiuum mortis naturalis, sufficit, quòd possit ex legis statuto aptitudine & potentia imponi delinquenti. ex Bartol. in. l. secunda. numero secundo. ff. de publi. iudi. vbi eleganter innuit crimen tunc dici capitale, licèt duæ pœnæ alternatiuè imponantur, videlicet, vna capitalis, alia verò pecuniaria, ex quo enim vtraque est in obligatione tam pœna mortis, quàm alia quæ mortis non sit, tale delictum dicitur capitale. Sic etiam in proposito, ex quo propter istud crimen adulterij maritus potest eidem mulieri inferre pœnam mortis naturalis, & etiam alias pœnas ad libitum, vt in hac regia lege cautum est, tale crimen capitale dicetur, & incurrisse prædictam adulteram pœnam mortis naturalis. Et sic per dict. l. nonã. Tauri erunt filij insuccessibiles. ¶ His etiam secundo accedat talis consideratio. Nam quando plures pœnæ sunt alternatiuæ, omnes sunt in obligatione. l. vbi autem non apparet. §. illud aut illud. ff. de verb. obligat. Sic ergo mulier incurrendo huiusmodi delictum adulterij, incidit in laqueum, & omnium pœnarum supradictarum alternatiuarum obligationem, ita vt etiam infligi possit pœna mortis naturalis. ergo per crimen in eam incurrisse non est dubium. dict. l. nona. ibi, *entonces se entienda y diga dañado, y punible ayuntamiento, quando la madre por el tal ayuntamiento incurriere en pena de muerte natural.* Pondera ergo, quòd pœna, & nõ executio ipsius ponderatur in prædicta lege Tauri. quę pœna mortis hodie etiam debetur propter crimen adulterij. ergo. &c.

¶ Tertiò considero Bart. doctrinã in citata. l. secũda. numero secundo. ff. de publi. iudi. vbi probat, pœnam capitalem conditionaliter impositam facere iudicium capitale, etsi statuto caueatur, quòd pro homicidio quis puniatur in quinque libris, et si non soluerit intra decem dies puniatur in capite, quòd tale crimen dicitur capitale, & incurrisse in pœnam capitalem. Idem firmat Ioan. Fab. in §. publicorum. Insti. de public. iud. Ita ergo in specie proposita erit fatendum. Nam ex quo marito permittitur. vt si eidem mulieri noluerit parcere tribuendo vitam possit occidere, clarè patet huiusmodi delictum esse capitale, & sic incurrisse pœnam mortis naturalis.

¶ Quartò adstipulatur talis consideratio. Nam vt actio poenalis dicatur, sufficit quòd aliquo casu possit esse poenalis. tex. elegans in. §. his autem verbis. Insti. de lege Aquilia. & actio quòd metus causa. hac ratione dicitur poenalis, quia aptitudine potest esse poenalis. ita probat etiam tex. in. l. si cum exceptione. §. satis clementer. ff. quod met. causa. ita etiam ex quo hæres potest esse in mora soluendi legatum relictum ecclesiæ, vel alij venerabili loco, actio, quæ contra eum datur, dicitur mixta. probat text. in. §. ex maleficijs versicu. Item mixta. Insti. de actioni. Sic etiam in nostro casu ex quo tali mulieri potest infligi poena mortis naturalis, dicendum est, incurrisse in poenam mortis naturalis.

¶ Confirmatur quintò. Nam lex semper inspicit & considerat quod frequentius fieri solet. l. nam ad ea. ff. de legib. l. 1. §. quotidiana. ff. de aqua quotidi. & æstiua. vbi expressè habetur, aquam quotidianam eam dici, quæ assiduè adduci solet, vel æstiuo tempore, vel hyeme, etiam si aliquando ducta non sit. Sic ergo concludendum in præsenti dubio. Nam cum plerunque, & ex maiore parte mariti huiusmodi delictum mulieres perpetrãtes occidere soleant, vt suum honorem conseruẽt quem præferendum vitæ dixit esse Papinianus Iurisconsultus in. l. si adulterium cum incestu. §. liberto. in illis verbis. Nam cuius famæ, multo magis parcendum est. ff. de adult. & honor omni cõmodo pecuniario preponendus est. l. Iulianus. ff. si quis omiss. causa testam. l. miles. §. socer. vbi notat Angel. colu. 2. ff. de adult. & Sapiens, Melius est bonum nomen, quàm diuitiæ multæ. & homo cùm sit infamis, loco mortui habendus est. gloss. in. c. vno delegatorum. ibi. Idem si alter efficiatur infamis. Ad idem. l. iusta. ff. manu. & vindict. Optima. l. 4. tit. 13. part. 2. Igitur cùm honoris conseruatio & iustus dolor pœnam mortis inducere frequentiùs soleat, vt videm⁹ in probis viris, qui castitatem vxorum amant, absque dubio nati ex tali crimine per legem regiam dici debẽt ex damnabili & punibili coitu. ¶ Sextò facit. Nã verbum (incurriere) positum in dict. l. 9. Taur. est futuri temporis, inducens idem, quòd ipso iure. glossa. in. l. in criminali. C. de iur. omni. iudic. ergo licèt realiter reuera per maritum adultera non fuerit occisa, tamen ex quo crimen commisit, fuit subiecta mortis naturalis coerctioni. ¶ Præterea & septimò. Nam maritus propter lucrum bonorum vxoris adulteræ, & ne veniant ad filios ex adulterio procreatos, credendum est eam occidere, præferendo proprium commodum. l. præses. C. de seruitu. & aqua. & in odium adulterę earumque filijs. ergo &c. ¶ Insuper facit. Nam de iure adulterini. & nati ex damnato coitu non succedebant matri. glo. & Bald. in authen. Si qua illustris. C. ad Orfician. vbi singulariter probant, quòd vbicunque parentes possunt accusari de adulterio, stupro, vel incestu, tales spurij tanquam nefarij non possunt patri succedere. vt est tex. in authen. quib. mod. natur. effi. sui. §. fin. coll. 7. Quam conclusionem sequitur doctissimus Montalu. in. l. 11. titul. de legatis. lib. 3. for. leg. in glo. *ni a ome de religion*. colum. 4. Et idem esse in adulterio, tenet declarando legem partitæ Gregori. Lopez in. l. 11. in verb. natus ex damnato coitu. tit. 13. part. 6. Si ergo de iure cõmuni sunt insuccessibiles, lex Tauri tanquam inducens correctionem non est amplianda, sed restringenda, ne hodie isti filij adulterini succedant. ¶ Octauò hanc conclusionem deduci ex verbis Bald. in. l. data opera. colum. 5. nu. 14. versi. Item notandum est. C. qui accus. nõ possunt. ostenditur. vbi ad hoc vt pœna inducta ab statuto dicatur capitalis, sufficit, quòd sit aptitudine, quanuis realiter non sit illata: nam dubius euentus debet in omnem partem sui considerari. l. sufficit. ff. de cond. indebi. ergo & in specie proposita idem dicendum est. ¶ Vltimò hanc partẽ, quòd talis filius non succedat matri, veriorem & sustentabiliorem reputat Iacob. de Villalpando in rep. l. 22. §. 44. nu. 10. titul. 1. part. 7. fol. 114. colum. 1. infideliter relatus à Petro Plaça in tract. de delictis. c. 41. nu. 36. & verba Villalpandi hęc sunt quòd tamen inter prædictum filium adulterinũ, & matrem, vel eos, qui sunt ex parte matris non oriatur agnatio vel parentela, ita quòd inter eos detur successio, vel concedatur accusatio tanquã de sanguine offenso, posito quòd pœna mortis mulieri adulteræ imposita non sit, videtur mihi verius, & sustentabilius &c. Et sic quatenus Plaça citauit dictum Villalp. ipsum intelligendo secũdùm Cottam, quem allegat prout est intelligendus, est corrigenda eius litera in illis verbis, exhis constat. &c. negatiuè, & non affirmatiuè. Et sic p bat sententiam istam vltimo loco à nobis probatam prædictis octo rationibus. & tenet Michael de Cisuentes in. l. 9. Tauri. num. 2. Et hãc partem positam vltimo loco tanquam veriorem, licèt cogitandam reliquerit, proposuit Gregorius Lopi⁹ in. l. 10. verb. natus. tit. 13. part. 6. & videtur verior, quia lex considerat crimen, & eius pœnam, non tamen executionem. Nam etiam ex venia Principis eius voluntate habita posset contingere in alijs criminibus inducentibus mortem naturalem quòd cessasset, vt plerunque fit, non tamen cessaret dispositio legum existimantium tale crimen & coitum esse damnatum & punibile, & cùm hęc voluntas sit potiùs de iure speciali, quàm de necessitate, non est in consideratione, nec tollit legis institutum. Et pro hac declaratione est præmittẽdum, aliud esse coitum damnabilem, aliud punibilem. Ex coitu damnabili natus ille est, quĩ est ex coitu à iure non punito natus, vt ex coitu meretricali, vel ex concubinatu, & huiusmodi: & istis casibus filius bene succedit matri. Ex coitu verò punibili natus ille est, quando ex tali coitu mater debet puniri, & tunc talis filius non succedit matri. glo. singul. in. l. si qua illustris. verb. cum legitimis. C. ad Orfician. & est simi. in authen. Ex complexu. C. de incest. nup. & in. §. nouissimè. Insti. ad Orfician. & est resolutio communis Bar. & aliorum in. l. fin. colum. 2. nume. 4. ff. de his quib. vt indig. & quæ per. l. 11. titul. 13. part. 6. tradit Gregor. Lopez. Hodie tamen vt talis filius priuetur successione matris, requiritur copulatiuè, quòd

talis

talis coitus sit damnabilis & punibilis à iure, ob quem mater esset puniendа pœna mortis. vt in casu. l. 1. C. de muli. quæ propr. seru. se iniun. l. final. titul. 24. part. 7. & declarat Grego. Lopez in. d. l. 11. in verb. natus. & sic in primo casu filij succedũt in posteriori verò minimè ex interpretatione. d. l. 9. Tauri. & eadem ratione filij nati ex adulterio sunt nati ex damnabili coitu & punibili, cùm de iure diuino & communi sit pœna mortis, vt supra & inferiùs annotatur. ergo sine correctione iuris est intelligenda lex Tauri. l. præcipimus. C. de appella. ¶ Pro priori autem parte videtur vrgere ratio, quæ fouet, ne matrimonia infamentur post obitum mulieris, dicendo eam adulteram fuisse, cùm delictum fuit remissum à marito, & cum fama fuit remissa, multò fortiùs vita corporalis, quæ est inferior, & minoris valoris. l. si adulteriũ cum incestu. §. Imperatores. ff. de adult. ¶ Tum etiam, quia lex est permissiua, & non præceptiua, & sic ante executionem nõ dicitur incurrisse mulierem in pœnam mortis. Et verbum, incurriere, secundùm communem est canon inferendæ, & non latæ sententiæ, cùm sit futuri temporis. ex glo. in. l. in criminali. C. de iur. om. iudi. glo. in. c. si diligenti. verb. perdant. de foro comp. glo. in. l. si quis in tantam. C. vnde vi. & in regul. In pœnis. verb. in pœnis. de reg. iur. lib. 6. Iaſ. in. l. rem quæ nobis. nu. 35. de resc. Tiraquell. in rep. l. si vnquã. verb. Reuertatur num. 127. C. de reuo. donat. Soci. in tract. regul. cum fallen. regul. 360. incip. Sententia requiritur. Hippoly. in rep. rub. numer. 30. ff. de falſ. & sic requiritur quòd mulier propter crimen sit occisa. ¶ Item, nam licèt non occidat propter adulterium, poterit eam accusare maritus ad dotis & bonorum lucrum, & ei inferre aliam pœnam inferiorem, ne bona veniant ad filios adulterinos si voluerit, & sic cessat alia ratio adducta cõtra spurium in secunda opinione. ¶ Nec etiam obstant mihi fundamenta considerata, quòd aptitudine sufficit pœnam esse capitalem, ad hoc vt dicatur pœnam capitis inferre in secunda opinione in primo, secundo, tertio fundamento. Nam fatendo has rationes, responderi potest, esse intelligenda, quòd censenda sit poena capitis illa si possit imponi ex futuro euentu, quo ad hoc, vt iudex super illa causa non recipiat fideiussores, & alia denique faciat, quæ solent fieri in causis inferentibus poenam capitis, & sic, quòd in eo, in quo illa culpa respicit illud, quod est in pendenti, & damnum alterius partis, quòd si illa causa non haberetur pro non capitali inde posset suboriri haberetur pro causa mortis, non tamen quo ad successionis priuationem, nec in odium tertij debet censeri esse causa capitalis, nam isto casu debet accipi, pro eo, quod est, non autem pro eo, quod esse potest. Et hoc videtur voluisse Bal. in. l. 1. ff. de in lit. iur. & in cap. ex literis. in fin. de constitu. Et hanc partem hisce fundamentis pro vtraque parte adductis defendi & obtinui consulendo Ann. 1548. prout ex meis consilijs, seu quæstionibus recepi in. q. 305. incip. Quæstio singularis an stante. l. 9. Tauri. & in scriptis Salmanticæ statim auditoribus meis tradidi, quam nota, & signa perpetuò ad intellectum. l. 9. Tauri. & nostræ legis. ¶ Vtrùm autem filij clericorum in sacris habiti possint succedere in bonis matris, Quæ cùm sit certa, & in matre non sit talis priuatio nec per legem Regis Ioannis. 22. titul. 3. libr. 1. suprà. nec per. l. Tauri nonam eam referentem, Videtur quòd possint succedere, ex ratione etiam adducta in superiori quæstione: quia in odium criminis & non filiorũ fuit inducta dicta lex. 22. de qua prohibitione est concili. Trident. sessio. 25. cano. 14. & ad eius prohibitionem assignatur ratio in dict. Conci. Trid. sessio. 22. de reformatione can. 1. incip. Eadem sacrosancta. & ex sessio. 25. cano. Vt paternæ incontinentiæ. 15. in ordine. Si ergo tantùm in patres clericos loquitur, & ex causa ibi scripta, cùm sit poenalis, inducatque priuationem, non est extẽdenda ad matrem, in qua non loquuntur leges Regiæ. arg. tex. in cap. consuluisti. 2. quæsti. 5. in illis verbis. Et quod sanctorum patrum documento sancitum non est superstitiosa adinuentione non est præsumendum. Tum etiam ex gloss. singul. in cap. fin. de iur. patro. Pro qua est text. optimus in cap. is qui. de sententia excommu. lib. 6. vbi dixi. Tiraquell. in rep. l. si vnquam. verb. Reuertatur. nu. 208. C. de reuocand. dona. & tradidi in tract. de bonis lucra. constante matrimo. numer. 166. ad Seguram. Ergo filij clericorum sunt successibiles matri, cùm non sint nati ex damnato ex punibili coitu, prout in. d. l. 9. Tauri est dispositum, ex parte matris. ¶ Secundò suadetur. Nam de iure communi & partitarum omnes filij succedunt matri non illustri, nisi sint nati ex damnato coitu & punibili â lege. glo. in authe. ex complexu. C. de incest. nup. & in. l. si qua illustris. C. ad Orfician. & vtrobique docto. Si ergo mater concubina clerici non erat coniugata, vel clerici consanguinea, non prohibentur filij clerici succedere, cùm isti non sint excepti à lege. 10. titul. 13. part. 6. vbi tetigit quæstionem Gregor. Lopez in verbo. Natus. Tenet Montalu. in. l. 10. incip. *Defendemos.* verb. *En adulterio.* colum. 2. versicul. Filius tamen clerici titul. 5. lib. 3. for. leg. Subdens, quòd ita est intelligenda lex Soriæ, scilicet. 22. titu. 3. lib. 1. ordinam. & est. l. 3. titul. 21. part. 4. Cuius verba sunt, *Ca non deuen heredar los bienes del padre, como quier que puedan heredar los de la madre.* vbi Grego. Lopez tenet hac partem, & limitat dupliciter. Respondet.

que ad legem.22.titulo.3.libr.1.ordi.non loqui in matre,sed in patre,vt constat in eius decisione,licèt verba posita in principio, *si sus hijos sus bienes y de sus padres*,contrarium suadeant:quia sunt verba narratiua intentionem & motiua cõdentis denotantia ad excludendos filios à successione parentum,non tamen matris non coniugatæ,nec consanguineę clerici in sacris, cuius concubina fuit, sed indicat velle,quòd tollatur occasio mulieribꝰ commiscẽdi se cum clericis,si videant filios repelli à successione clericorum,quod non ita esset, si prospicerent,non solum illis posse succedere,verum etiam clericis patribus,vt ex originali apparet illius.l.22.quòd noluit repellere filium clerici à successione matris,nec consanguineorũ ex parte matris.nec.l.9.Tauri obstat,cùm nihil aliud intendat,quàm approbare in sua dispositione prædictam.l.22.Soriæ,quæ cùm in hoc casu nihil intendat disponere in successione matris,non est dicendum legem Tauri aliud intendere, quã quod erat dispositum per.l.Tauri.cum.l.referens,sit in referente.l.asse toto.ff.de hæret.instit.Bald.in.l.1 per tex.ibi,colum.2.C.de erro.aduoca.& quia originale prædictæ.l.22.Soriæ editę à rege Ioann. Ann.1418.in.2.ord.de petitionibus nõ habeť coĩter in præsenti describere erit vtile,cuiꝰ tenor est. *Otrosi a lo que nos pidieron por merced que en algunas cibdades,y villas,y lugares de los nuestros reynos an cartas,y priuilegios que los fijos de los clerigos que ouieron en sus barraganas,que hereden sus bienes,y de otros qualesquier sus parientes assi como si fuessen legitimos y nacidos en legitimo matrimonio,y que por esta razon dan ocasion para que otras buenas mugeres assi biudas,como virgines,sean sus barraganas, y ayan de fazer peccado, y que desto que viene grande deseruicio à Dios, y ansi grande escandalo y daño a los pueblos donde esto acaescieſſe,y acaesce, y que las tales cartas que son todas contra Dios y contra derecho,y pidieron nos merced que mandaſſemos que las tales cartas y preuilegios que los dichos fijos de los clerigos en esta razon han,que les non valã,ni les fuessen guardadas. A esto respondemos que nos plaze,y tenemos por biẽ, que los tales fijos de los clerigos que non ayan ni hereden los bienes de los dichos sus padres, ni de otros parientes,ni ayan qualquier manda,o donacion que les sea fecha agora ni de aqui adelante, y qualesquier priuilegios,o cartas que tengan ganadas,o ganaren de aqui adelante en su ayuda,y contra esto nòs ordenamos,mandamos q̃ non valan,ni se puedan dellas ayudar ni aprouechar,canos las reuocamos, y las damos por ningunas.* Ex cuius lectione constat,successionem in bonis parentum clericorum, & non matrum concubinarum filijs prohibitam esse. Et sic deducitur veritas huius dubiæ quæstionis. Nec obstant alię rationes & authoritates,cum sint imaginationes de bene esse,& doctorum non necessariæ, & contrarium commune,non derogatum per legem Soriæ, nec à lege.9.Tauri. Et sic attentari potest opinio Montalui,& Grego.Lopij tenendum esse. Quantuis contrarium teneant Ioan.Lup.in dict.l.9.numer.37.& in.l.16.num.12.& Couar.in epitom.4. Decret.2.part.cap.8.§.5.num.17.Sylvest.in sum. verb.filij.q.4.quos retuli in dict.l.22. in glossa.1. colum.164.verſic.Quæritur vlterius, vtrum mater.titul.3.lib.1.ordinam.Et sic crederem,salua saniori sententia,istam opinionem veriorem esse, vt filij clericorum in sacris succedant ex testamẽto & ab intestato matri.quia lex Tauri solum venit ad confirmationem legis Soriæ, in qua nihil immutatum ex his, quæ à legibus partitarum & communi dispositа erant.ergo nec à nobis,vt suprà declarauimus.Nec est bona consequentia,q̃ excluſa vna linea cognatorum,scilicet paterna,intelligať excluſa alia,cognatorũ,scilicet, materna. Imò contrarium est tenendum ex verbis.dictę.l. 22.Pro cuius confirmatione adde Albert.Brun. in tract.de statu exclud.fœmin.artic.6. num.78. Et sic consului hodie die.21.Iunij.ann.1564.Fuit præterea dubitatum ex sacri Concilij Tridentinĩ dispositione.sessio.25.cano.15.incip. Vt paterna,a qua dispositum esse apparet filios clericorum nõ posse succedere in canonia,seu beneficio, vel in quibuscunque ecclesijs,vbi eorum patres beneficium aliquod ecclesiasticum habent, aut habuerunt,quodcunque etiam dissimile beneficiũ obtinere,nec in dictis ecclesijs quoquo modo ministrare,nec pensiones super fructibus beneficiorũ, quæ eorum parentes obtinent, vel aliàs obtinuerunt,habere,an habeat locum in successore beneficij alicuius,qui reputabatur eius pater ex vulgi opinione & tractatu ipsius cedentis, qui erat canonicus cedẽs,in aliqua cathedrali,vel habuit beneficium seu canoniam ab alio,sed quia prædictꝰ pater putatiuus est in eadem ecclesia canonicus, dubitatur,vtrum in suo canonicatu possit succedere,vel residere,sine eo quòd cogi possit resignare. Exemplum est.Quædam mulier nuptijs copulata Titio fuit infamata quòd habuit copulã carnalem cum prædicto canonico (fortè amicus mariti,qui solitus erat ei benefacere, & habebat ingressum in domo prædictorum coniugatorum, prout fieri solet,) & prędictum canonicum quem

dicimus

dicimus succeſſorem, erat fama, quòd eſſet filius prædicti aſſerti concubinarij, quanuis fuit conceptus & natus in figura matrimonij, & matrimonio conſtante, & præſente marito matris in domo & lecto, ex eo, quia canonicus concubinarius habuit dictum canonicum ſtatim cùm natus fuit in ſua domo, & eum tractauit, vt filiũ, & ſic ipſum affectione paterna nominauit, & neceſſaria vt pater miniſtrauit, & ſic eſt præſumptio filiationis in de orta, & propter publicam famam viciniæ. an ſit expellendus ab eccleſia, in qua eſt dictus aſſertus pater, iuxta diſpoſita in dicto Cõcilio. In quo dubio videtur dicendum, prædictum canonicum natum ſub figura matrimonij præſente in loco & domo & lecto ipſius matris eiuſque mariti vxoris filium legitimum & naturalem ipſorum cenſendũ fore, & non aſſerti concubinarij, & ſic poſſe habere eccleſiaſticum beneficium habitum ante vel poſt concilij promulgationem & in eo reſidere ex cuiuſcunque reſignatione & collatione habuerit ſicut legitimus, & ſine defectu natalium etiam ſi pater putatiu⁹ ſit in eadem eccleſia præbendatus & Canonicus, & ſuccedere poterit parẽtibus, ſub quorum matrimonij ſpecie natus fuit cum cæteris filijs & fratribus. Nec credere tenetur matri aſſerenti fuiſſe conceptum ex concubinario. Si tamen refragatur conſcientia, ſecretè diſpenſationem impetret cum clauſula quia perinde, & derogatione concilij & ſtatutis &c. & ita cõſului cùm primùm Concilium venit Salmanticæ ad noſtras manus. Tum, quia infamari non debent matrimonia, nec ex vanis imaginationibus & præſumptionibus maleuolorum fama deſumẽda eſt, quæ plerunque ab vno maleuolo & malæ conſcientiæ euenire ſolet, & cæteri citò credunt, & publicè non ſolùm dicunt, ſed affirmant, ꝓut experiẽtia quotidiè docet, ſed fortior & ſanctior eſt præſumptio quę vrget pro matrimonio, vt bonum potiùs quàm malum cogitemus, cùm præſumendum ſit bonum quo ad mores. l. merito. ff. ꝓ ſocio. ca. dudum. de præſumptio. Alciat. in tract. de præſumptio. reg. 3. præſump. 2. & præſumptio. 3. & quæ notat Cæſar Lamberti. de iure patro. 2. art. 10. quæſt. principal. primæ partis. primi libri. l. fin. & ibi Grego. Lopez. tit. 10. part. 5. Tum etiã quia non ſequitur, Homines præſumunt malum contra bonum matrimonij, ergo eſt tale, cùm fama, vt dixi, non cõtineat quid certum, imò ſit falibilis & mendoſa perſępe, cùm fama ſit inanis de aliqua re rumor ſine veri cognitione, ſiue bonus, ſiue malus, vt inquit Nicola. Nanus in Polyantea verb. fama. Et poſſunt iſti maritus & eius vxor dicere cum Seneca lib. de remedijs fortuitorum malè autem de te opinantur homines, ſed mali. Mouerer ſi de te Marius, ſi Cato, ſi Lælius ſapiens, ſi alter Cato, ſi Scipiones duo iſta loquerentur, mouerer, ſi hoc iudicio facerent, quod nunc morbo faciunt. Præterea filiatio probatur, eo ipſo, quòd filius natus eſt conſtante matrimonio, & nullum fuit impedimentum inter coniuges, quo natura vetante poſſent ipſum procreare. l. filium eũ diffinimus. & ibi not. gl. ff. de his qui ſunt ſui vel alieiur. adeò quòd confeſsio matris in contrarium dicentis filium natum eſſe ex adulterio non tollit, nec impedit præſumptionem filiationis, quæ inſurgit propter matrimonium. l. Imperatores. 29. §. mulier grauida. ff. de probat. Andre. Alciat. in tracta. de præſumptio. regul. 1. præſumptio. 19. n. 2. Traditur per Felin. & alios in. c. per tuas. de probatio. vbi latè dixi. ergo. &c. ¶ His etiam accedit. Nam potiùs matrimonium præſumendum eſt, quàm concubinatus. l. in liberæ. ff. de ritu nupti. vbi Modeſtinus. I. C. ait. in liberæ mulieris conſuetudine non concubinatus, ſed nuptiæ intelligendæ ſunt. Ergo cùm hic præceſſerit matrimonium, ex concubitu licito, & non adulterino præſumendum eſt filium natum fuiſſe. Quoniam in dubio non præſumitur fraus nec dolus, niſi apertiſsimis probationibus appareret. cap. officij. ibi, conſtiterit. & ibi Barb. colum. 31. nu. 29. ꝺ teſtam. cap. accedens. de crimi. falſ. cap. 2. de renunti. lib. 6. l. dolum. C. de dol. vbi Bart. l. 1. vbi not. Corne. C. ſi quis omiſſa cauſa teſta. l. 3. §. vltim. in fine. in verbo. oſtendi. ff. de tribut. actio. l. quoties. §. qui dolo. & l. patronus. ff. de probat. l. ſi prætor. §. Marcellus. ff. de iudi. gloſſa. in. l. 2. C. ſi alien. res pign. dat. ſit. gl. fin. in cap. ex tenore. de reſc. addu cit plura Tiraquell. in lib. 1. de retract. §. 26. gloſ. 1. num. 32. & quæ tradit Hippoly. in practi. cauſ. crimin. §. ſecunda. nume. 67. & in. l. fin. C. de proba. & in. l. 1. num. 68. C. de Sicar. & in ſing. 151. & in repet. rub. ff. de fideiuſ. & Alci. in tract. de præſumptio. reg. 3. præſumptio. 1.

¶ Quibus coronidem ponit tex. inſignis in. l. miles. §. defuncto marito. ff. de adult. in illis verbis, nam non vtique crimen adulterij quod mulieri obijcitur infanti præiudicat, cùm poſsit & illa adultera eſſe, & impubes defunctum patrẽ habuiſſe. Ex quo notatur, quòd mulier maritata licèt ſit meretrix, tamen partus natus ex ea, præſumitur ex matrimonio habitus & procreat⁹. Quem text. valde notabilem dixit Panor. in capit. intelleximus. nume. 7. & ibi in. 2. Addi. ad eum. de adult. Ioan. Lup. in rep. rub. de dona. §. 60. nume. 12. Alciat. in tract. præſumptio. regul. 3. præſumpti. 37. Bald. in. l. ſi matre. num. 2. C. de ſuis & legit. hære. Hippolyt. in. l. 1. §. ad quæſtionem. num. 24. ff. de quæſtio. not. Ioan. Neuizan. in ſylua nupti. lib. 1. num. 85. fol. 17. Et faciunt notata ab Hippolyt. in rep. rubri. ff. de fideiuſſo. numer. 51. Ex quibus locuple-

cupletabitur latè & bene noſtra deciſio. & declarabitur text.in dict.l. miles.§.defuncto. ¶Dubiũ autem in vtroque foro tam conſcientiæ quàm exteriori non adhuc bene expenſum à doctoribus ſe offert. De adultera, quæ filium ex adulterio natum marito impoſuit, qui vt legitimam habuit, neceſſariaque ad vitam & augmentum honoris miniſtrauit, vtrum ſe prodere teneatur, ne legitimi defraudentur regno, maioricatu, legitima, & bonis alias illis debitis, ſiue ſint filij deſcendentes vel alias legitimi ſucceſſores ex teſtamento, vel ab inteſtato ipſius mariti, & ad quam ſatisfactionem ipſa adultera teneatur, vel adulter, vel filius putatiuus ad quid teneantur, & quando? Et videtur minimè teneri ad hanc reſtitutionem, etſi grauiſsimi præiudicij mariti exiſtat, ex eo, quia niſi cum magno periculo, ac vitæ & infamiæ iactura fieri non poteſt, vt ad oculum à communiter accidentibus vnicuique apparere poterit, igitur non tenebitur reſtituere. Nam vbi ſunt duo mala eminentia, quod minimum eſt ſequendo, actus prudentiæ eſt. cap. duo mala. 13. diſtinctio. & ex Ariſto. lib. 5. Ethico. cap. 3. quo in loco ait, minus malum vicem boni habere, ſi maiori malo comparetur. Igitur cùm periculum vitæ & famæ mulieri contingere poſsit, ſi reuelet adulterium, ſin autẽ taceat malum eueniat legitimo hæredi reſpectu ſucceſsionis, & illud ſit maius, & iſtud min⁹, cùm ſint bona temporalia, ſequendum erit, vt grauius malum effugiat, quemadmodum Sepulueda in dialogo de ratione dicendi teſtimonium docet. c. 9. & Couar. Doctor illuſtris Epiſcopus Segouienſis, ac olim meritiſsimus moderator almæ noſtræ Salmantinæ vniuerſitatis in Epitome quarti Decretali. 2. part. capitulo ſeptimo. §. 2, nume. nono. ¶Præterea facit ratio. Imminente neceſsitate famis quis poteſt aliena ſubtrahere, vt inde vitam indemnem valeat habere. capi. ſi quis propter. de furt. at mulier tacet propter conſeruationem vitæ ac famæ, ergo optimè poterit permittere, vt legitimus hæres careat hęreditate, ne maximum diſpendium ipſa mulier ex tali reuelatione pati poſſit. Qua ratione ſtante, creditor, cui hæreditas debetur ſecundùm ordinatam charitatem obligatur magis velle ſe ipſum hæreditate carere, quàm tanto cum damno famæ, & periculo vitæ ea ſibi reſtituat, igitur mulier debitrix iuſtè poterit ob præmiſſam rationem reſtitutionem omittere.

¶Tertiò his adſtipulatur caſus in capit. officij. de pœn. & remiſsioni. vbi ſummus Pontifex ſcriptũ reliquit, non eſſe negandam pœnitentiam mulieri adulteræ, aut quæ falſum ſuppoſuit partum: ſed illi fore tanti criminis ſatisfactionem iniungendam, etiam ſi non proponat, nec velit crimen proprium reuelare.

¶Quartò ex matris reuelatione nullum commodum expectari poteſt, imò maximum damnum, quippe cum filius matri aſſerenti propriam turpitudinem non teneatur credere etiam iuranti, ſed legitimus erit cenſendus in iudicio. l. filium. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. l. imperatores. §. mulier grauida. ff. de probatio. l. 3. in fin. prin. ff. de iureiurand. l. 9. titul. 14. part. 6. cap. per tuas. de probationi. Philip. Deci. conſi. 54. num. 1. Matthę. de Afflict. in conſti. Neapolita. lib. 2. rubri. 22. num. 2. Alciat. de præſumptio. reg. 1. præſump. 19. Quæ concluſio & legis præſumptio adeò procedit, etiã ſi mater ſolita ſit commiſceri cum alijs, adhuc præſumitur natus ex marito. tex. in. l. miles. §. defuncto. ff. de adult. non alibi ſecundum Bald. in. l. ſi matre. num. 2. C. de ſuis & legiti. hæredi. Et valde notandus Panormi. in cap. intelleximus. num. 7. de adult. Ioann. Lup. in repe. rubri. de dona. inter vi. & vxo. §. 60. nume. 12. Ioan. Neuizan. in Sylua nuptiali. lib. 1. num. 85. Alciat. de præſumptioni. regul. 3. præſumptio. 37. vbi in num. 3. ampliat locum habere in concubina retenta in domo, quia præſumitur filius eius, qui eam concubinam retinet, non alterius. glo. ad hoc eſt inſignis in ca. Michael. verbo. conſtiterit. de fil. presbyt. Paul. Caſtr. in. l. 3. colum. 2. ff. de lib. & poſth. eam gl. dixit ſingul. ac menti tenendam pro filijs presbyterorum in cap. tranſmiſſæ. colum. 2. nume. 9. qui filij ſunt legit. Ioan. Lup. in dict. §. 60. numer. 13. quam uis ab hac opinione Alberi. num. 13. in dict. l. filiũ velit recedere. Quam ipſe intelligendum exiſtimo, dum tamen pater recognoſceret ipſum pro filio. vt in dict. c. per tuas. de proba. Et quòd non haberet præſumptionem contra mulierem aduerſus quam probaretur copulam habitam eodem tempore, facit. l. 8. titul. 13. part. 6. & l. 11. in deciſionibus Taurinis. in illis verbis, *Cõ tanto que el padre lo reconozca por ſu hijo, pueſto que no aya tenido la muger de quien lo ouo en ſu caſa, ni ſea vna ſola.* Si igitur filius non tenetur credere matri, imò fatuus eſſet eĩ adhibendo fidem, vt doctores dicunt de filio regis, qui renuntiauit regno ad aſſertionem ſuę matris affirmantis eum illegitimum eſſe. vt Alberi. refert in dict. l. filium. columna tertia. numero. 11. Panormi. in cap. officij. numer. 4. de pœnit. & remiſsio. Andreas Alciat. de præſumptio. regul. 1. præſumptio. 19. nu. 2. Conſequens erit quòd non tenebitur ſe periculo infamiæ, ſeu vitæ exponere, & ſic reſtitutionem omittet. Archiep. Floren. 2. part. titul. 2. capitul. 8. colum. 3. ad fin. Angelus in ſum. verb. Adulterium. §. 4. tangit dubium Rĩ chardus de Media villa in. 4. ſenten. diſtinctio. 15 arti. 5. quæſtio. 4. ad nonum. Explicat optimè Archiep. Florent. 2. part. titul. 2. cap. 7. §. 4. in princ. Alphonſ. à Caſtro lib. 2. de poteſtate legis pœnalis. cap.

lis.c.11.Caieta.in summ.verbor. Adulterium. Sic enim inquit Caieta. Si periculum ex manifestando adulterio imminet, occultè satisfiat vt melius potest, & reliquum diuinæ misericordiæ reseruetur. Et versa vice repetit in opere. 17. quæst. resp. 14. Couar. in regul. Peccatum. 1. part. in princ. nu. 3. versic. Secundò ferè ab eadem ratione. de regul. iur. lib. 6. vbi aliqua in contrarium adduxit & soluit. Tandemque omnium doctorum consensu dicit receptam hanc opinionem. & Domi. Sot. cum ea transit lib. 4. de iusti. & iure. q. 7. art. 2. pag. 361. colum. 1. versi. Dubium autē inter doctores. Nec obstat quod glo. in dict. ca. officij. miratur, quòd mulier illa verè pœnitere possit, cùm semper retinet alienum per regulam istius cap. Si res. & reg. Peccatum. de reg. iur. lib. 6. Sed si glossator noster causam institutionis agnouisset, minimè miraretur: quia etsi alienum retineat, dominus tamē iuxta rectæ rationis iudicium deberet velle, ne cum tam graui damno, quale est famæ dispendium, illud sibi reddatur. Melius nanque est (iuxta nūtiatum Salom. Prouerb. 22.) bonum nomen, quàm diuitiæ multæ. Et Ecclesiasti. 41. Curam habe de bono nomine. Et Esai. 3. reprehensi sunt, qui peccata sua sicut Sodoma prædicant, nec abscōdunt. Et in Psalm. 55. Quid gloriaris in malitia. Et Psal. 93. Vsquequo peccatores gloriabuntur, effabuntur, & loquentur iniquitatem? Et diuus Augusti. libr. De bono viduitatis. cap. 20. transumptiuè in cap. non sunt audiendi. 11. q. 3. Quo loco vehementer increpat illos qui existimant esse satis habere bonam conscientiam apud Deum, imprudenter & crudeliter contemnentes propriam famā, quia nobis (ait) necessaria est vita nostra, alijs verò fama nostra. Idem repetit in sermo. De communi vita clericorum. & in cap. nolo. 12. quæsti. 1. Hinc infamia morti æquiparata est. l. iusta. ff. de manu. & vindi. glos. 1. in cap. vno delegatorum. ff. de offic. delega. in illis verbis, dum dicit, idem esse si alter efficiatur infamis. & est simi. glo. verb. nō prodidit. in cap. ex pœnitentibus. distin. 50. Guiliel. Benedict. plura in hoc scripsit in rep. cap. Raynutius. verb. mortuo itaque testatore. 1. nume. 315. de testa. ergo licitū erit mulieri conseruare suum honorem. ¶ Preterea bonū superioris ordinis, prout est vita proximi, est præferendum bonis temporalibus, & sic debito ex recta & præsumpta voluntate creditoris. Scot. in. 4. senten. dist. 15. quæst. 2. arti. 4. Pro quo fundamento est tex. in cap. suscepimus. de homicid. dum dicit, quoniam expediebat potius post tunicam relinquere pallium, & rerum sustinere iacturam, quam pro conseruandis vilibus rebus & transitorijs tam acriter in alios exardescere. & in sui ratione est tex. in capi. licet. de regula. Præmaximè suadendum est, quoniam à Christo abiectio bonorum temporalium, vt sanctiùs quis vitam agere possit, consulitur Matthę. 19. Si vis perfectus esse, vade, vende omnia, & da pauperibus, & sequere me. Tradit beatus Thom. 2. 2. q. 186. ar. 3. ad quartum. Natar. in capit. si quis autem. num. 37. de pœn. distinctio. 7. igitur si bona possessa secundum rectitudinem perfectionis sunt contemnenda, maiori cum ratione bona sita extra nostram potestatem, cum versatur tantum damnum proximo, vt præmissum est, honoris & vitæ. ¶ His sic præmissis, inquirendum est, quibus modis mater teneatur, vel possit damnum legitimo hæredi refundere. In primis Hostiens. in summa. de pœn. & remissio. §. quibus & qualiter. dicit, quòd inducat filium adulterinum, vel suppositum ad ingressum religionis, supple tu, in successibilis, vt in ordine Seraphici Francisci. Idem docet Archiep. Florent. 2. part. titulo. 2. capi. 7. §. fin. versic. Primum est. post Scot. in. 4. senten. distinctio. 15. quæstion. 2. & Gabri. quæstion. 2. Vel secundo modo consulat filio in fauorem fratrum renuntiet ius suum, quod habet ad bona parentū & quæ iure legitimi hæredis consequi posset ex eorum hæreditate. ex mente prædictorum. Ioan. Andr. Anchar. num. 4. & alij in. c. officij. de pœni. & remissi. gloss. in. l. 10. verb. *en adulterio*. titul. 5. lib. 3. for. legum. Alberi. in dictiona. verb. Adulterium. versicul. An fornicaria. ¶ Vel consulenda erit, quòd legitimo hæredi restituat tantundē de proprijs bonis, si habet in quibus disponere possit, prout est in quinto bonorum, quod relinquere potest cui voluerit iuxta leges huius regni. si autem nō sit successor, cui restitutio fieri possit, det pauperibus. Panor. in cap. officij. num. 7. de pœnitēti. & remissio. post Cardi. colum. fin. versi. Et vt concludas. & Anchar. nume. 4. idem Anchar. in regul. Peccatum. de regu. iur. lib. 6. colum. 8. oppositio. 4. Sylvest. verb. Adulterium. quæstion. 1. & ita satisfaciat prout melius poterit, & reliquū diuinæ misericordiæ reseruetur. Caietan. in sum. De casibus consci. verb. Adulterium. ¶ Hoc verū intellige cum potest de proprio restituere, sin verò non habeat, sufficit dolere de crimine, & præsupponere in mente satisfactionem realem, cùm primùm poterit. Ancha. in dict. regul. Peccatum colum. 8. nu. 6. de regul. iur. lib. 6. Panor. in dicto capitul. officij. num. 7. post Hosti. columna fina. Ioan. Andr. Cardina. Anchar. & Antoni. de Butri. omnes in fin. colum. ¶ Sic igitur si bona propria habet, cautissimè persuadenda erit, quòd per interpositam personam satisfaciat legitimo hæredi absque præiudicio suæ famę. prout est communis sententia secundum Domi. Sotum. libr. 4. de iusti. & iur. quæstion. 7. articul. 2. In regno autem Aragonum facillimè restituere poterit, relinquē-

do legi-

do legitimis omnia bona, quippe cum instituto filio in quinque solidis: etsi parentes ditissimi sint, eum excludere possunt â cæteris bonis, & sic portio relinquenda filio legitimo regulatur ad libitum parentum. vt dixi in l. 1. titulo secundo. lib. 5 ordina. glossa. 1. Et in regno Portugalliæ in tertia parte omnium bonorum in præiudicium filiorũ liberè disponere poterit, & sic in ea, vt dixi cautè, fieri poterit ista restitutio. ¶ Vel dicat marito, si est talis qui eam credat, ac nullum periculum ei euenire speratur ex reuelatione, prout sunt plurimi qui prædominantur ab vxoribus, ac patienter sufferunt earum vitia, & fortè sunt internuntij. nã si ipse acceptet, mulier libera erit. Quod tamẽ intellige quantum ad sumptus factos cum filio putatiuo in vita sua, cùm ex eis liberam habuisset facultatem disponendo, etiam proijciẽdo bona sua in mari. vt docuit Bald. in Proœm. C. numero. 9. Tenet Hosti. in sum. de pœn. §. quibus. ¶ Non tamen in præiudicium legitimorum quo ad legitimas, vel alicuius fideicommissarij, qui ad bona patris esset vocatus in defectum filiorum. Quia cùm iste sit illegitimus, bona debent venire ad vocatũ in euentum conditionis, si absque liberis decesseris. argu. l. id quod nostrum. de regul. iur. ff. ex mẽte Syluest. in summ. verb. Adulterium. quęstio. 1. Et sic modifica eos, qui dicunt mulierem à debito restitutionis eorum, quæ ad spurium deuenirent post talem reuelationem liberatã esse. vt est Gabriel in. 4. senten. distinctio. 15. quæstio. 2. artic. 2. concluſ. 2. litera. G. ¶ Cum detrimento famæ nõ teneri ait Caieta. in locis præcitatis. Quanuis Hadrian. in. 4. de restitu. quæstio. 1. fo. 95. column. 1. sentiat contrarium, nempe cum damno famæ teneri ad restitutionem. Cuius opinio falsissima est ex his quæ suprà diximus, cum fama sit thesaurus inæstimabilis, & sicut lilium dans suauitatem odoris. Bald. in l. vni. C. de confess. colum. 5. refert Roland. consi. 45. numer. 44. nisi eam intelligerem, quando esset egregius casus, in quo pro hæreditate se deberet infamare, nempè in regno, seu illustri maioricatu, seu hæreditate præclarissimæ domus, silente adultera, ad alienos deberet transire, quo casu vix posset adulteræ conscientia pacari, si res esset certa, quòd esset omnino suo testimonio profutura, nisi se etiam periculo vitæ proderet. Domini. Sot. ita restringens ad hunc casum text. in dict. cap. officij. in libro quarto. de iusti. & iur. quæstio. 7. art. 2. pagina. 362. columna. 1. Sed cum bonum famæ, vt dictum est, sit inæstimabile, malè compensatur, cùm æstimabili, hoc est propter bonorum restitutionem. vt colligitur ex Nauar. in Manuali. capit. 17. nume. 91. Ergo videtur non posse procedere restrictio Dominici Soto, & continet maximum scrupulum.

¶ Ex prædictis succedit decisio dubij, quando sit restitutio ita facienda? Et respondeo, quòd cessante necessitate mulieris, siue respectu periculi famæ, aut mortis, siue bonorum. Quia quæ stabilita sunt propter aliquam causam vrgentem, ea cessante, cessare debet talis specialitas, & reditur ad primam obligationẽ, cùm peruenerit ad pinguiorem fortunam. capi. Odoardus. de solut. & ibi gl. etiam si cessisset bonis. Domi. Soto lib. 4. de iust. & iur. quæstio. 7. artic. 4. in fin. etiam si in extrema necessitate rem alienam accepit. argu. text. in dict. cap. Odoardus. glo. communiter approbata in reg. Peccatum. secundùm Couar. ibi. 2. par. §. 1. columna. 12. versi. Quid tamen. de regu. iur. lib. 6. ¶ Est & aliud dubium, Si maritus vxoris adulteræ nullum habet filium, cui erit facienda restitutio pro hæreditate mariti, quam retinet filius spurius? Respondendum est, quòd illi facienda est restitutio, cui maritus aliàs de hoc rogatus, si non haberet hæredem necessarium, declarauit se velle relinquere, vel illi, quem ipse hæredem fecit, p spurio filio substituendo eum pupillariter. Et constat de voluntate mariti præmisso modo non succedentibus ab intestato, sed prædictis restitutio erit facienda. Alphons. à Castr. libro secundo. de potesta. legis pœnal. ca. 11. foli. 204. colum. 1. cum seq. & ita restitutio est facienda per mulierem adulteram illi, quem certò sciebat maritum suum fuisse relicturum hæredem, si sciuisset se nullum habere filium hæredemque necessarium. secũdũ Alphonsum à Castro loco proximè citato. Quæ sententia si in vltimis existens ex infirmitate quã defunctus esset, ea voluntas constaret huic adulteræ, veram existimo sentẽtiam Alphons. â Castr. sin autem conualuisset, cum sit voluntas deambulatoria vsque ad mortem, nescio quo iure talis declaratio sit sequenda, nisi dixeris quòd non præsumitur venire contra factum suum. l. 3. ff. de milit. testam. nam ibi loquitur in actu perfecto, & in esse deducto, nos loquimur in verbis enunciatiuis, ex quibus deliberata voluntas non sumitur: nam dicere, volo instituere ecclesiam, aut imperatorẽ, sine testamento non cẽsentur instituti, quia sunt verba iactatoria, & adulatoria, vt communiter facere & dicere solent aliqui, quæ nullam inducunt dispositionem. l. eius bona. ff. de hæred. instituẽ. vbi Paulus Consultus ait, Eius bona qui se imperatorem facturum esse iactauerat, à fisco occupari non possunt. Faciunt quæ notat Aretin. consi. 28. columna prima. dubio. 1. ¶ Videtur igitur, quòd si constet de voluntate deliberata & absoluta mariti, quòd restitutio sit facienda venientibus ab intestato, cum sint legitimi hæredes. l. 3. §. de illo. ff. pro socio. l. conficiuntur. ff. de eiure codicil. capit. quicunque. 12. quæstion. 5. & vinculum naturale ac in-

ac indissolubile id suadet.l.iura sanguinis.ff.de regul.iur.l.ius autem agnationis.ff.de pact. Confirmatur.Nam si quis haberet consanguineos indigentes,& non incapaces, & eos relictos instituere extraneos peccaret,nam prædictis est cæteris paribus debita hæreditas,honore parentelæ.Notaui ad Seg.in.l.cùm patronus.num.44.de leg.2. Iaso.consi.141.num.7.lib.4.Guilielm.Benedict. in rep.cap.Raynutius.verb.testamentum.1.nu.7 de testamen. Originalis est Fabri sententia in.§. intestatorum.Insti.de hær.quæ ab intesta.deferũtur.Igitur his successoribus potiùs quàm alijs est facienda restitutio.Quibus deficientibus pauperibus cap.sicut dignum.§.eos.de homicid.glos.c. cùm sit.de Iudæ.¶Vtrùm autẽ filius spurius credens matri dicenti illum illegitimum esse,teneantur restituere quæ recepit iure filiationis à patre putatiuo?Et videtur dicendum teneri ab eo tempore,quo est in mala fide , & credit se illegitimũ esse,cum sciat patrem putatiuum,existimando se ad id teneri legis vigore,& non sua sponte hæredem instituit,ac necessaria subministrat,igitur ab eo recepta non censentur donata. l. donari videt. ff.de regul.iur.ac proinde tenebitur restituere parenti putatiuo,hærediuè legitimo.Sum.Rosella, verb.Filius.§.7.Domi.Sot.libr.4.de iusti.& iur. quæstione septima.articulo secundo.versi.Tamẽ si & hoc.Quod procedit secundùm Scotum, etiã si in foro exteriori ratione præsumptæ filiationis consequutus sit à lege humana exteriori,quæ fundatur in præsumptione , in animæ verò iudicio, in quo cessat præsumptio , tenetur à se abdicare prædicta bona,cùm sit malæ fidei possessor. capitul.fin.de præscrip.cap.vigilanti.eod.titul. capi. possessor.de regul.iur.libro sexto. Item quòd si indubitanter credat matri,teneatur ad expensas, si mater est impotens ad restituendum.& ipse potens saltem ad factas post notitiam & credulitatẽ nam ad antea receptas non tenetur,Tum,quia pater tenetur alere filium,Tum,quia est bonę fidei possessor, & ratione quasi possessionis facit fructus suos.l.certum.C.de rei vendicatio.cap. consultationibus.de iur.patro.Gabriel in.4.senten. distinctione decimaquinta. quæstione secunda. articulo secundo.Concor.2.columna quarta. versicul.Sed quid si spurius.Ioa.in sum.confess.lib.2 titulo quinto.quæstion.23.colum.2. Archiepisc. Floren.2.part.titul.2.capi.7.§.4.Summa Pisana. verb.Adulterium.versi.Sed nunquid dictus filiꝰ Rosella summa.verb.Adulterium.§.2.In foro tamen exteriori si nolit stare,non tenetur, quia esset ipsum exhæredem facere ex matris assertione,& fortè malitia eius & ira, quod sæpe euenire solet.argum.l.pen.ff.de probat.¶Quid autem dicendum est de adultero,qui credit ex certis coniecturis filium suum esse natum ex adultera,nempe propter infirmitatem mariti, vel absentiam? Respondendum est teneri ad restitutionem expensarum,quas pater putatiuus fecit cũ filio eius tam respectu alimentorum,quàm dotis,seu donationis propter nuptias, vel ex alia causa honoris factarum cum eo,sicut parentes facere solent,ipsi patri putatiuo,vel hæredibus eius, eo casu, quo paupertas eum non excusat,& adultera non potest recompensare.Sed si fidem non adhibuit matri adulteræ,& dubitat propter aliquam causam, nempè ex facilitate mulieris,quæ cum alijs simile delictum cõmittere est solita, liberabitur sine vlla restitutione reali,cum pœnitentia peccati tãtum relinquendo Dei iudicio,cui omnia sunt in comperto.1.Reg.16.Henri.capi.super.de bigam. Ita tenet Archiep.Florentin.2.part.titul.2.capit. 7.§.4.colum.final.Sylvest.in sum.verb.Adulterium.quæstione quinta.Gabriel in.4.sentent.distinctio.decimaquinta.quæstio.2.arti.2.concluſ. 2.versi.De adultero autem.Caietan.in sum.verb. Adulterium versi.Quo ad hospitalium.Nauar.in manuali confessorum.capi.16.numer.48.cum sequent.vbi hanc dicit communem. Quicquid Domini.Sotus in contrarium dixerit lib.4.de Iusti. & iur.q.7.ar.2.pagi.362.versi.Sed molestior atq; vtriq; vrgentior fuit.ex eo nanq; quia causa dãni efficiens vitam spurij fuit coniunctio adulteri, nam si non ipse habuisset copulam,nec filium suscepisset.ergo tenebitur de damno cuius principium ipse fuit.capit.fin.de iniur.ca.fin.de homi. libr.6.quo tex. causa remota nocet.¶Circa præmissa dubitatur,Filius expositus seu adulterinus habuit bona patris titulo pro donato, vel pro hærede bona fide,an post completam præscriptionem debeat facere conscientiam de talibus bonis acquisitis,si sciat certò ipse illegitimum esse? Responderi oportet quòd non.Sylvest.verb.Adulterium.quæstione.3.Supplementum Pisanę summę.verb.Adulterium.columna tertia.Io.in sum. confessorum.lib.2.tit.5.quæst.23.Quibus accedit Nam præscriptum cum titulo & bona fide seruatis seruandis ad præscriptionem perficiendã,non sunt subiecta restitutioni,etiam si post completã præscriptionem superuenerit mala fides,& sic ꝙ res præscripta pertinebat ad alium.glos.Host.& communis in capit.vigilanti.de præscriptio.Richard.in.4.senten.distin.41.articul.2.quæstio.2. Conrad.de contractibus.quæstio.15.&.q.29.concluſ.4.Archiep.Florenti.2.part.titu.1.cap.15.§.7. Sylvest.verbo.Præscriptio.§.13.Balb.de præscriptio.2.par.3.principal.quæstione nona. Bartho. Cæpol.in rubri.C.de vsucapio.pro emp.num.11. Tangit glos.in ca.Possessor.de regul.iur.libro.6. in glo.1.Antoni.Gomez in.l.3.num.125. in legibus

bus Tauri.Ioan.de Medina in Codice. de restit. quæstione.18.Sot.de iusti.& iur.pagin.314.col.2. libro quarto.quæstio.5.articulo quarto.quam cõmunem asserit Dominus Episcopus Segouiensis in relectio.regul.Possessor.3.parte.§.2.numero.1. ibiq; eam pluribus modis à varijs doct.sententijs contrarijs liberat,atq; approbat de regul.iur. lib.6.Quod autem filij spurij non possint præscribere relicta à patre,etiam si iusto errore putassent eos legitimos esse tempore ordinario,scilicet.10. vel.20.an.spatio,secus longissimo.30. annorum. glossa.in.l. nemo.ff. pro legat.Bald.in.l.id quod pauperibus.num.34.C.de episco.& cleric.& in.l. nullo.num.4.vbi Sali.C.de reiuendic.Salic.in.l. 1.C.pro hæred.Alexand.consi.74.numero septimo.libro tertio.Corne.consi.236. num.4.libr.2. Et est opinio verior in pũcto iuris secũdũ Berm. Chouer.tit.de pub.concub. pag.315.num.16.Balbus in rep.l.Celsus.1.parte.nume.9.ff.de vsucap. & in tract.de præscrip.4.parte quartæ principal. quæstion.18.¶Dubitatur, Vtrùm clericus in sacris, qui bona sua reliquit amico ea fide , vt restituat filio spurio peccet,ac recipiens possit ea bona retinere,vel teneatur fisco, aut venientibus ab intestato clerici restituere? Videtur dicendum q̃ clericus in sacris legatum, vel institutionem faciẽdo in fraudem legis,cùm sit iusta , ne paretur via delinquendi clericis,& luxuriandi.vt habetur in l.22.titul.tertio.lib.1.& in.l.2.titu.3.libro quinto. regalium ordinationum.igitur contraueniens & resistens præcepto regis peccat.cap.qui resistit.11. quæstione tertia.capit.2.de maio.& obedientia. capi.Omnis anima.de censib.& ad Rom.13.Præterea lex iusta obligat hominem in foro exteriori ac interiori animæ.gloss.in cap.quæ in ecclesiarum.de consti.verb.constituerunt. singul.secundùm Felin.in cap.1.colum.9.nume.18.de sponsalib.Gomesi.in cap.2.numer.34.de consti. lib.6. Couar.in capi.1.numer.16.de testam.Quo in loco fatetur communem esse.& in Epitome.4.Decret.2.part.capitulo septimo.§.7.numero nono. Probat Domi.Sotus lib.1.de Iusti.& iure.q.6.articulo quarto.versicul.Quæstio est.Si igitur iusta est & obligat in conscientia, eiusque transgressorem constituere in culpam mortalem non est dubium.Nec obstat quòd Legislator constituat pœnam temporalem,nam ex eo eam imponit, quia præsupponit culpam propter quam adijciturpœna:& sic ex transgressione,ex qua inducitur peccatum mortale,prouenit pœna in specie proposita,& simili.Ex impositione enim pœnæ colligitur grauitas,seu delicti magnitudo.cap.fœlicis.§. cæterum.de pœn.lib.6.capitulo. quæsiuit.de his quæ fiunt à maio.parte Capi.& Deuteron.25.iuxta mensuram delicti erit & plagarum modus.l.rescriptum.ff.de his quib.vt indignis.Igitur sit conclusio,quòd nulla est prorsus lex pœnalis, si legitimè sit pœnalis nominanda,quæ non obliget ad culpam,nisi contrariam intentionem expresserit dicendo,non intẽdimus obligare ad culpam , aut quid simile.Sanct.Thom.2.2.quæstio.108.art.4. Domini.Sotus insigniter hanc conclusionem explicat libro primo.de iusti.& iure.quæsti.6.art.5. ¶Hinc dicitur,quòd veniens cõtra statutum municipale præceptiuum peccat mortaliter,etiam si in tali statuto apponatur pœna corporalis.glo.in cap.vt animarum.verb.sententijs.de consti.libr. 6.quam ibi sequuntur docto. testeibi Ludou.Gomess.numero.59.versicu.Secunda conclusio principalis colligitur ex ista glossa. Sequitur Deci.in cap.nam concupiscentiam.1.lectu.numero secundo.de consti.& in.2.Est videndus column.tertia. num.7.Domini.in dict.cap. perpetuò. columna secunda.notab.6.& in allegat.c. commissa.§.illũ sic dicens.Nota hic optimum tex.quòd faciẽs cõtra legem præcepti,peccat mortaliter,etiam dato quòd lex imponat aliam pœnam tẽporalẽ. text. in.cap.vbi periculum.§.cæterum.versi.qui autẽ. ibi,qui culpa(nisi graui propter pœnitentiã) nul latenus abolenda.de electio.lib.6.& in.ca.perpetuò.ibi,& diuinam vindictam,& apostolicę vltionis metum.&.c.commissa.§.illum.ibi, præter diuinam quam exinde incurrit offensam,ad seruandam indemnem eandem ecclesiam decernimus obligari.eod.titul.& lib.6.constat ex Thom.2.2. quæstion.186.art.9.& Alphons.â Castro in tract. de potest.legis pœn.lib.1.cap.4.&.5.& Nauar.in manuali confessorum capit.23.numer.46.Ex quibus recipies resolutionem huius articuli,quando lex pœnalis obliget vltra pœnam temporalem ad mortale. ¶Et sic leges pœnales omnes ad culpam obligant,nisi contrarium expresserint, siue mixtæ,siue verè pœnales,ex Domi.Soto vbi suprà aduersus Henri. Gandauum quodlib.3.q.22. ¶Ex quibus intelliges doctrinam Ioã. And.post Hosti.in ca.relatum.ne cleri.vel monach.dicẽtis statutum imponẽs pœnã tẽporalẽ monachis trãsgredienti non peccare.Quã not.Matth.singu.78 cum pluribus alijs citatis à Gomess.in dict.c.2.n. 60.Nauar.in manuali.c.23.num.57.Quod procedat,quando constat hanc esse legislatoris volũtatem,vt in regula fratrum minorum,non aliàs,maximè si adsit contemptus,Quod in dubio præsumitur.arg.cap.1.de præsumptio.Plures,qui sentẽtiam Matthes.referunt,scripsit Couar.in regula. Peccatum.2.part.§.5.nume.2.de regul.iur.libro. sexto.& ibi agit de hac quæstione latè.

¶Ex qua inferri potest,defraudantem tributa & iura regalia peccare,ac teneri ad restitutionẽ collectori nomine regis constituto. Couar. vbi suprà §.5.nu.

§.quinto.nu.5. & iã paulo ante hoc dubium dixi. Si est consuetudo petẽdi tributa, seu gabellas à publicanis, nec debitor tenetur manifestare vẽditionem ante petitionem publicani, debitor interim erit (dum tñ non celet, nec fraudẽ aliquã cõmittere sit ausus, sed imò paratus sit soluere statim cum primùm ei petitum fuerit) tutus in foro conscientiæ. Couar. vbi suprà. col. penul. versic. Cæterùm. prout in decimis ecclesiasticis est dictum ab ipso. lib. 1. Varia. resolu. ca. 17. nu. 8. Diximus in. l. 1. gl. 1. col. 202. tit. 5. lib. 1. ordi. nam intelliguntur si petantur à creditoribus, præcipuè quia intra annum sunt exigendæ gabellæ à publicanis, aliàs si petitio intra annum conductionis non fuerit proposita, ab inde peti minimè poterit, vt seruatur de cõsuetudine. & est. l. 104. in fi. in legibus gabellarũ. l. 5. & l. 10. titu. 10. libr. 6. ordina. Adde Nauar. ca. 27. in manu. confess. ¶ Infertur secundo, peccare etiam illum, qui alienam cædit Syluam, lignaque inde asportat. prout declaraui in quæst. 10. col. 18. versi. Ex quo etiam infero. adde ad. l. 38. in Curijs Pincianis Anni 1523. & Toleti Anni 1525. l. 71. & in Curijs de Madrid Anni 1534. l. 90. 91. & 92. Alphõ. à Cast. de potesta. leg. pœn. libr. 1. c. 10. fol. 81. Nauar. c. 23. num. 64. in manua. confess. cùm commit tat furtum, aliena transportando. igitur peccat.

Subinfertur tertio eum, qui contra statuta regni transportat in aliud regnum triticũ, hordeũ, vel bladum, seu pecunias, peccare mortaliter. Tũ, quia legem superioris in totius regni vtilitatẽ editam, ac legislatorem contempsit. capit. 1. de crimi. falsi. cap. primo. de appell. lib. sexto. ad fin. in illis verbis, iustum est equidem, vt in eum iura insurgant, qui ius, & iudicem, & partem eludit. Tum etiam ex eo, quia se exposuit magno periculo pœnæ, hoc mortis corporalis, si captus esset, vel alia simili, nempe maioris partis bonorum amissione. cap. frequens. ibi, illum autem spoliatum intelligi volumus in hoc casu, cùm criminaliter accusatur qui tota sua substantia vel maiori parte ipsius se per violẽtiam destitutum affirmat. nam qui amat periculum, peribit in illo. Ecclesiasti. 3. Exemplũ desumi potest ex. l. incip. *Don Iuan.* lib. pragm. fo. 24. colũ. 1. ibi. *E mandamos que el que lo sacare que lo pierda, y mas la hazienda que tuuiere, e que lo maten por justicia.* Item ibi fol. 130. colũ. 3. ibi. *E de mas que las personas q̃ fueren en meter y metieren la dicha sal, cayan e incurran en pena de muerte de saeta, y sea caso de hermandad. l. 6.* ibi, *padezca pena de muerte.* & l. 7. ibi. *è mueran por justicia. l. 8.* ibi. *y ellos que mueran por justicia. l. 10.* in fine. *mueran por justicia. l. 11.* ibi, *lo maten por ello. l. 12.* ibi, *è muera por ello. l. 20.* ibi, *so pena de los cuerpos, è de quanto tienen.* Quòd extrahens triticum vel bladum, seu pecudes, vel aliam carnem viuam, seu mortuam puniendus sit pœna mortis. l. 26. & l. 27. & l. 44. Has omnes leges reperies in titul. nono. libr. sexto. ordinationum regalium, imponentes plures pœnas extrahentibus res vetitas. & pœnã mortis. Quæ quidem confirmatæ sunt per Carolum Cæsarem in Curijs Pincianis Anni 1523. peti. 81. & peti. 86. & peti. 69. Et in Curijs Toleti Anni 1525. peti. 12. & l. 21. & l. 34. De extrahente res vetitas, vide Segur. De bonis luc. constit. matri. colum. tertia. Collecta. in cap. nauiganti. de vsur. Et statutum puniens extrahentem frumentum, aliamve rem, vtrum comprehendat repertum in via ante finem territorij, vide Hippolyt. in. l. is qui cum telo. nume. 33. C. ad legem Corneliam de Sicar. Peccat enim, quando id colligitur ex impositione pœnæ, à qua desumitur grauitas criminis. capit. felicis. §. cæterum. de pœnis. libro sexto. alias secus. Nauar. in Manuali. capi. 23. nume. 66. Soto de iusti. & iure. lib. 1. quæst. sexta. arti. 5. colum. penul. vbi ponit exempla in hoc notatu digna. Et nouissimè Ant. Quesada vir genere, literis & moribus clarus lib. primo. diuers. cap. 13. fol. 48. vbi quòd etiam si res parui momenti extrahat à regno incidit in magnam pœnam. vbi adducit rationem. ¶ His igitur sic præmissis, clare cõstat, clericum instituentem amicũ sub tacita fide, quòd restituat eius filio spurio, quòd peccat mortaliter, quippe cùm legem defraudare, ac eius legislatorem contemnere præsumat, per præmissa. Et vnico verbo quòd peccet mortaliter, tenet Dominic. Soto libr. 4. de iusti. & iure. quæst. quinta. artic. primo. ad finem. Nam statutum est, ne filij clericorum succedere possint parentibus, ne occasio luxuriandi eis tribuatur. l. 22. titul. tertio. libr. primo. ordi. & ibi dixi. l. 41. titul. sexto. parti. prima. l. nona. in decisionibus Taur. ¶ Quo ad secundum articulum. Vtrùm hæres institutus sub prædicta fiducia possit hæreditatem retinere, vel teneatur venientibus ab intestato, vel fisco restituere? Sit responsio. Hæres institutus absolutè, purè, & sine aliquo pacto expresso, etiam si clericus fiduciam certam conceperit, quòd amicus esset traditurus filio, & aliàs ei non relinqueret, nihilominus amicus talis institutus, potest tutò in conscientia bona illa retinere Domi. Soto loco proximè citato. ¶ Secunda conclusio sit. Hæres qui recepit hæreditatem ab amico sub expressa conditione & fide, vt eam incapaci restitueret, nõ potest eam retinere, nec filio testatoris dare, sed venientibus ab intestato, vel in pios vsus eroganda sunt, si modò ille fideicommissarius tutus esset nunquam id in notitiam fisci peruenturum, nam si id metueret, consultiùs esset fisco patefacere. Domini. Sotus loco proximè citato. Quod est notandum, quia semper de hoc dubio consilia petuntur, ideoq; aliqua pro confirmatione harum responsionũ

subijciam. ¶Suadetur igitur prior cõclusio. Nam quanuis lex filium spurium fecerit inhabilem ad susципiendum bona quæ non possidebat adhuc, tamen suo parenti priuare non potuit, nisi in pœnam cognito de negotio, ac sequuta sententia. ca. cum secundùm leges. in fin. de hæreti. libro sexto Nam pœna ante sentẽtiam & eius executionem non obligat in foro animæ. Nam si clericus delinquit, principem & legem contemnendo, non est ei naturaliter obligatus, cùm ex bonis regis nihil peruenit ad clericum, & sic est in pœnam, quę nõ procedit in foro animæ. glo. in. cap. fraternitas. 12 quæstione secunda. Quam dixit sing. plura adducendo Fel. in capitul. audiuimus. numero primo. de simoni. & Segur. vbi dixi in repet. l. filius dum in ciuitate. num. 15. ff. de verb. oblig. & communiter approb. secundùm Lu. Gomesſ. in. §. ex malefic. num. 14. Inst. de act. Anto. Go. de delictis. c. de homi. num. 5. Igitur contemptus purgatur per pœnitentiam. Nec quo ad Deum curandum est de pœna exteriori extra id quod abest, nec obligatur quis ad huiusmodi pœnas, nisi vbi sequitur scandalum in non parendo Principi, vel legi. vt tradit Hierony. Paul. in pract. Cancellariæ apostolicæ. pagi. 89. versi. Bona quæ auferuntur damnato. Nec bona huiusmodi delinquentium acquiruntur fisco de iure naturali, quia sine domini cõsensu vero non perditur dominium illorum etiã propter crimen non occultum. ad quod. l. nihil. ff. de regul. iur. l. in ambiguis. §. quatenus. eod. tit. vt not. Hiero. Paul. vbi suprà. Nec obstat dicere, quia delinquens tacitè videtur consentire in pœnam committendo delictum, & sic in amissione dominij. l. Imperatores. ff. de iure fisc. l. 1. §. bestias ff. de post. & ibi glo. Epistola inter claras. §. liquet C. de sum. tri. cap. inter pares. 11. quæstione tertia. Ioan. Coras. in rep. l. frater à fratre. in prin. num. 20. ff. de condi. indebi. Bello. §. sequens diuisio. n. 1. Instit. de verb. obliga. Dixi in practica seu directorium vtriusque iuris. 1. part. capitulo primo. vbi videas. Nam respondeo, quòd talis consensus non est naturalis, nec proprius, aut verus, sed fictus, & ciuilis, ideo non obligat in foro animæ, vbi non curatur de fictione, improprietate, & præsumptione. cap. tua. de sponsa. ca. literas. de resti. spolia. cap. à nobis. de sententia excommu. sed in conscientiæ foro agitur de vero interesse, quod in specie proposita non prætendit fiscus. igitur &c. Tum etiam, quia ex sola fiducia in mente retenta quis non incurrit in pœnam statutam à lege humana, nec eius dispositio illum ligat. capi. cogitationis. de pœn. distinctione prima. l. Cogitatiõis pœnam. ff. de pœn. Dixi in capitulo secundo. cõclus. 2. de clandest. desponsa. vbi videas. Et propositum in mente retentum absque promissione exteriori non obligat vouentem quo ad ecclesiam. argu. prædictorum. & l. si repetendi. C. de condi. ob caus. cap. literaturam. & ibi dixi. De vot. Si ergo nullum verbum dixit amico, nec eum grauauit de restituendo incapaci, sed purè illum instituit, non video cur fiscus agere possit ex tali intentione testatoris ad actum non deducta, sed in mẽte retenta, ideo testamenti expressa institutio seruanda erit. l. si tibi. ff. de adimend. legatis. ¶Ex quo infertur, quòd tanquam de suis alijs proprijs bonis disponere poterit, & poterit donare tãquã bona sua propria filio spurio clerici. Domi. Sotº. quęstione quinta. arti. 1. libro. 4. de iusti. & iur. Et est bona cautela, vt asserui in. l. 22. glosſ. 1. col. 163. versi. Secunda cautela est. titulo tertio. lib. 1. ordi. rega. vbi plures alias posui, vt filius clerici spurius possit bona patris habere tutè tam in foro fori, quàm conscientiæ. ¶Quo ad secundam conclusionem facit. Nam institutio regulatur ex voluntate testatoris. l. illa institutio. ff. de hæret. insti. l. non aliter. ff. de lega. 3. l. in conditionibus. ff. de cõdi. & demonstr. Paul. Parisi. consi. 71. numero primo. lib. 4. Sed relicta fide de restituendo incapaci non instituisset quem instituit, vnde nõ potest dici verus hæres, nec retinere hæreditatem. arg. l. id quod nostrum est. de regul. iur. ff. ¶Secundò, datum sub conditione, ea non impleta, apertè denotat voluntatem dantis esse in contrarium, quũ conditio ponatur loco causæ finalis, qua cessante cessat dispositio dantis, & remanet suum. Priorẽ partem conclusionis probat optimus textu. cum glo. in. l. si quis locuples. ad fin. ff. de fideicom. liberta. vbi legatum libertatis locum habet sub conditione, si testator fuerit soluendo, sin autem non fuerit soluendo cessat, quia non est voluntas disponentis relinquere in fraudem creditorum. Socin. in. l. obtinuit. columna secunda. ff. de cond. & demonstr. citat eum ad hoc, quòd testator quando apponit conditionem in personam honorati, censetur velle, quòd illa conditio adimpleatur ab ipso, idem si in personam grauati. Et idem Socin. in. l. quidam relegati. columna prima. numero. 4 ff. de reb. dub. citat Ludoui. Gomesſ. in capitul. 1. num. 157. de consti. lib. 6. ponderando illum tex. ad fin. ibi. vt apertissimè curare. Facit. l. sed si ante &. l. facta. §. si sub conditione. ff. ad Trebellia. ibi. absurdum est, vtique autem testator nisi expleta sit conditio, neque scriptum hæredem ad hęreditatem vocabit, neq; per hunc illi voluit restitui hæreditatem. Igitur in defectum conditionis voluit decedere ab intestato, & habere legitimos hęredes, & à natura successores. l. fina. C. quorum bon. l. 3. §. de illo. §. de illo. ff. pro Soci. l. conficiuntur. ff. de iure codicill. quia præsumitur suis, alienis & non cognatis, nec hæredibus institutis prætuliſſe.

tulisse.l.cum auus.ff.de condi.& demonstr.l. generaliter.§.fin.C.de cõdi.insti.l. cum acutissimi. C.de fideicommiss.Ex qua infertur, fideicõmissa riũ nõ posse retinere hæreditatem in foro animæ, quia institutus fuit sub cõditione expressa, etiã si fuisset posita in diuersis scripturis, qua deficiente, non habet consensum veri domini, sine quo non acquirit dominium.l. id quod nostrum. de regul. iur.prout suprà exposuimus.Et est notandum,q̃ est defectus expressus voluntatis domini, ideoq̃; sola pœnitentia non purgatur culpa in datione fidei contra legis institutum in pœnam, sed est alia causa,sine qua non,quæ secundùm veram testatoris intentionem regulari oportet.Si tamen hæres cogitans voluntatem dantis nullo verbo expressam,sed absolutè institutus, prout in prima conclusione,nullum peccatum exterius cõmisit contra legem humanam positiuam,sed habuit veram testatoris volũtatem puram & absolutam,ideoq̃; clericus testator si habuit fidem interiorem,vt dixi in conclusione,de amico quod restitueret spurio,& amicus cogitauit, nihilominus poterit hæreditatem retinere, vel eam donare spurio, cum habeat voluntatem clerici, & de conceptione restitutionis pœniteant quo ad Deum. Quo ad legem verò humanam licèt sit præsumptio fidei datæ per restitutionem factam spurio statim, vt quilibet coniecturari poterit: nec lex humana ligat actus internos, qui nec verbo, nec scripto foras prodierunt.1.ad Corinth.4.Nolite ante tempus iudicare,quousq̃; veniat dominus, qui manifestabit cogitationes hominum. &.1.Reg.16.l. cogitationis.ff.de pœn.c.cogitatiõis.de pœn.d.1.c. erubescant.32.dist.c.sic omnia.6.q.1.Caieta.2.2. q.11. articu.3.Couar.latè in regu.Peccatum.2.parte.in princ.num.7.de regul.iur.lib.6.Tum etiam,quia potiùs prouenit ex mentis præsumptione, vel legis.Et tamen huius modi præsumptiones locum non habent in foro animæ,nec.c.tua.de spõsalib. nec quis obligatur ad meram pœnam inductam à lege propter delictum naturaliter & verè,prout est accipienda glo.in.§.ius autem gentium.verb. pœnæ.Inst.de iur.natur.gent. & ciui.sing. secundum Matthesila.sing,47.quanuis ex glo. in.l. legitima.in glo.1.versi.Item per pactum.ff.de pact. deducatur contraria conclusio,imò quòd ex delicto iniuriarum vel simili oritur obligatio ciuilis & naturalis.Quod clarè probat prædicta glo. inquantum dicit iuncto.§.quædam. quem allegat, quòd per pactum de non intentanda actione iniuriarum.nu.1.de iniur.ff.& in.l.ex hoc iure.col.6. num.15.ff.de iust.& iur.tex.in.l.Imperatores.ibi, ipse te huic pœnæ subdidisti. ff. de iur. fisc. glos. verb.honorari:& ibi Bal.& Bologni. in.l.1.§. bestias.ff.de postul. eam notat Paul.Castrens. in.l. omnem obligationem.ff.de iudi.Ludo.Gomes. in.§.actiones autem.num.4.Insti.de actio. Sed ista obligatio est impropria,ficta,& non vera, sed præsumpta,quæ non habet locum in foro animæ, vt delictum est. ¶Ex quo inferri potest, quòd si recipiens hæreditatem adhibiendo fidem de restituendo incapaci, quam pater clericus remitteret libera voluntate hæredis, vt ex bonis faceret ad libitum, siue retinendo, siue restituendo incapaci, & de hac libera & absoluta licentia ei constaret, posset in conscientiæ foro sibi retinere,vel donare cui libuerit,cùm verè hæres sit, quanuis à lege priuetur propter fidem datam testatori de restituendo incapaci in pœnam criminis.l.non intelligitur.&.l.ita fidei.ff.de iure fisc.l.13.tit.7.&.l.5.titul.11.part.6. Et ita procedit quod notatur à Couar.in Epitome.4.Decret.2.part.c.8.§.5.num.9. quem ipse sequutus fui olim ad Segur.in rep.l.co hæredi.§.cùm filiæ.num.124.ff.de vulgar.& pupilla.& in.l.22.glo.1.colum.167.titul.3.lib.1.ordi. nam alias,eius pace salua,nisi in hoc casu intelligatur,per id quod diximus in.2.conclusione, eius opinio approbanda non est.¶Ex prædictis etiam infertur in casu præmissæ secundæ assertionis hæredibus legitimis venientibus ab intestato,& eis deficientibus,pauperibus,vel in vsus pios sunt talia bona eroganda quo ad forum animæ, non tamen fisco sunt restituenda, contra Segur. vbi suprà.& Bartol.in.l.fi.colũ.3. ff.de his quibus vt indign.Anto.Gomes.in.l.9.Tauri.nu.28.Ioan Bernard.in praxi cano.crimi.cap.58.sum. Rosellam. verb.filius.§.6.quos ipse reprobandos in hoc censeo.quia est impositio pœnæ propter fidem datam de restituendo incapaci, at lex pœnalis non obligat in foro animæ ad restitutionem pœnæ.ergo hæredibus venientibus ab intestato,vel in vsus pios eis non stantibus sunt restituenda bona. De salute tamen animæ relinquentis contra legis institutum valde dubito, quanuis vno momento possit in mente pœnitere, sed non est in morte qui memor sit Dei,iuxta verbum Prophetæ. Relinquat ergo quod potest iure alimentorum, & non defraudet statuta Principum, alias peccaret, vt inquit Ancharra.in.c.fin.nu.4. de eo qui dux. in vxo. quam poll. per adulte. ¶Vtrùm autem possit spurius petere alimenta à parte eiusve successore. Respondendum est posse ex tex. in.c. cùm haberet. de eo qui dux. in mat. quam poll. per adult.Panor.in.cap.1.num.4.de cohabi. cleri.& mulie.¶Etiam vltra quintam partem bonorum,si illa sufficiens non sit,iuxta qualitatem spurij,vel illegitimi.vt dixi in.l.22.glo.1.colum.165. titul.3.libr.1.ordin.secundum.l.8.titul.13.part.6. versi.*E si por auentura el padre.* ¶Item etiam poterit filiam spuriam dotare,cùm dos loco legitimæ

ſuccedat. Panormi. in capit. peruenit. colum. prima. nume. primo. de arbi. Dixi communem in gl. prima. l. 22. titul. tertio. libr. primo. ordina. colum. 164. verſicu. Vtrum autem clericus. Baptiſt. à ſancto Blaſ. in tractat. de priuileg. dotali. centuria. 3. nu. 42. Bald. in. l. fin. C. de his qb. vt indig. Io. Lup. in rep. c. Per veſtras. §. 23. nume. 13. &. §. 24. vbi latè. de donat. inter virum & vxorem. fol. 90. colum. ſecunda. Dixi ad Segur. in repetitio. §. cùm filiæ. nume. 144. In caſu, quo clericus fatetur ſe reliquiſſe bona amico eo animo, vt reſtituat ſpurio, prout dixi in prima concluſione, erit conſulendus, quòd deponat talem animum, vel reuocet teſtamentum, ne ſit in peccato ratione intentionis deprauatæ.

alguno: que ambos a dos ſean metidos en poder del eſpoſo aſsi que ſean ſus ſieruos[a],

¶ Quæritur vlteriùs, Quanto tempore excludatur maritus ab accuſatiõe adulterij ab vxore, quæ adulterium commiſit? Reſpondeo, poſtquàm habuit poteſtatem deducendi querelam adulterij in iudicio, quam non deduxit per quinquennij tempus, expellitur ab accuſatione. l. adulter. C. de adulterijs. l. quarta. &. l. ſeptima. titul. decimoſeptimo. parti. ſeptima. & hoc tempus à principio eſt vtile, ſed continuum in progreſſu. gloſſ. in. l. quinquennium. ff. de adulterijs. Notat Gregorius Lopez ĩ dict. l. quarta. verb. *Faſta cinco años.* Poſt mortem autem viri, ſiue ſciens fuerit criminis, ſiue ignorans, non poterit de iure noſtri regni ab aliquo accuſari, vt ſuprà dixi. & notat Gregorius Lopez in. l. tertia. verb. *Deſpues de la muerte.* titu. decimoſeptimo. patti. ſeptima. Excluditur etiam maritus exceptione lenocinij. dict. l. 7. ibi. *E otroſi dezimos, que ſi la muger que fueſſe accuſada de adulterio dixeſſe en manera de ſu defenſion ante que reſpondieſſe al accuſamiento, que non auia porque reſponder, porque el adulterio de que la accuſauan, fuera fecho con plazer de ſu marido, o que el meſmo fuera alcahuete, que pronando vna deſtas razones, no estenuda de reſponder a la accuſacion, antes la deuen dar por quita.* l. ſecunda. §. ſi publico. ff. de adulterijs. l. 29. titul. primo. parti. ſeptima. Et maritus habens carnale commercium, ſeu vitam agens cum vxore adultera, quæ nõ pœnituit, eſt author turpitudinis, & peccat mortaliter. capitu. ſi vir. de adulterijs. capit. quemadmodum. de iure iurand. capit. primo. & capit. ſi quis vxorem. 32. quæſt. prima. l. ſecunda. §. lenocinij. &. l. maritil enocinium. ff. de adulterijs. l. ſecunda. C. eodem titul. Ioannes Lup. in repetitio. cap. per veſtras. not. 3. §. 21. nume. 23. l. fin. titul. primo. parti. ſeptima. l. ſeptima. titul. 17. part. ſeptima. Et quòd peccet, tradit Caieta. in ſumma. verb. matrimonialis vſus. capitul. decimo. & in opuſculo. 27. quæſt. capit. 26. Couar. in Epitome. 4. Decreta. 2. parte. capit. ſeptimo. §. ſecundo. nume. quarto. Illephonſ. à Vera Cruce in ſpecul. coniugio. 3. part. art. 2. ¶ Vtrùm autem tranſigere liceat in crimine adulterij? Videtur, q̃ minimè liceat. l. tranſigere. vbi præter alios rationes reddit Riminald. colũ. 2. nu. 2. C. de adult. concludẽs fieri nõ poſſe trãſactionẽ, ſed pacẽ, dum tamẽ pecuniæ nõ interueniãt. Quoniã in caſib[9], in quibus eſt prohibita trãſactio, in illis caſibus intelligitur eſſe prohibita pax, interueniente pecunia, ſecundũ Bart. in. l. Athletas. §. fin. ff. de his qui not. infami. & not. Riminald. vbi ſuprà ad fin. num. 2. verſi. Et in quantũ etiam circa prædicta dicũt moderni, q̃ licẽt. Et totum hoc probatur in. l. 22. tit. 1. part. 7. & ibi Gregor. Lopez in verb. *Del adulterio.* & in glo. *El marido.* Et Antonius Meneſius diligẽter congerit octo rationes, quas videre poteris in l. tranſigere. C. de tranſact. à nu. 72. cum ſequenti. & in caſibus, quibus eſt illicita tranſactio, ſi fiat pactum, ſeu pax gratuito modo propter id accuſator, vel accuſatus non incurrit aliquam pœnam. l. in cauſis fiſcalibus. ff. de iure fiſc. l. furti. §. pactus. ff. de his qui not. infa. &. l. qui cœtu. §. qui vacantem. ff. ad leg. Iul. de vi publi. &. l. mariti. §. plectitur. ff. de adulte. Paul. & Alex. in. l. tranſigere. nu. 16. C. de tranſact. Panormi. in. c. 1. de colluſio. detegen. dict. l. 22. tit. 1. part. 7. vbi Villalpandus. 1. parte. §. ſecundo. col. 3. num. 2. & in. §. 12. nu. 1. Alciat. Paradox. lib. 5. capi. 9. ¶ Vtrùm autem de iure canonico in criminibus ſit licita tranſactio, cùm de illo iure nulla pœna ſit propriè capitalis, cùm nõ ſit ad ſanguinis effuſionem? Reſpond. minimè locum habere, ex glo. in. c. ſi quem pœniteat. §. accuſator. verb. in omnibus. 2. quæſt. 3. quam ibi ſequitur Archi. nu. 1. dicens idem tenere Goffred. in. c. fin. de tranſact. Ioan. Fab. in. d. l. tranſigere. ad fin. Iaſ. nume, 4. Et idem tenent Alex. & cæteri, vt ibi profitetur Alciat. nu. 48. & Meneſ. num. 36. cum pluribus alijs, quos refert Iacob. Villalpand. in. d. l. parti. 22. parte. 1. §. ſecundo. num. 3. Roman. ſing. 688. Tu audiuiſti. l. tranſigere. & Additio. ad Bart. in ſingul. 131. In omni pœna ſanguinis tamen licita erit pax ſeu pactum ad id tendens gratuitũ, per præmiſſa Villalpand. in. l. 22. prima part. §. ſecundo. num. 3. fol. 6. colum. 3.

a ¶ *Que ſean ſus ſieruos.* Concord. authent. Sed hodie C. de donat. inter virum & vxor. vbi nemo ingenuus hodie ex ſupplicio efficitur ſeruus. Quod accipiendum eſt, ſi ei vita poſt condemnationem reſerue-

reseruetur, aliàs secus secundùm Barto. in. l. quidã serui. ff. de pœn. & in. l. eius qui. ff. de testam. & in l. qui vltimo supplicio. post Dyn. ibi. ff. de pœnis. De hoc est. l. Tauri. 4. vbi est videndus Ant. Gomesi. numero primo. cum sequen.

a ¶ *Es exemplo.* Quod est eui tandũ, ne det occasio peccandi, & coer ctione pœnę retrahãtur à delicto isto, & similib⁹. l. capitaliũ. §. famosos. ff. de pœnis. c. 2. de calumniatori. c. irrefragabili. de offic. ordi.

pero que no los pueda matar. Y porque esto es exẽplo [a], y manera pa muchas dellas fazer maldad, y meter en occasion y verguença a los que fuessen despossados con ellas: porque no pueden casar en vida dellas [b]. Porende tenemos por biẽ por escusar este yerro q̃ no passe adelante [c] en esta manera: que toda muger que fuere despossada por palabras de presente con

b ¶ *Porque no pueden casar en vida dellas.* Matrimoniũ non dissoluitur quo ad vinculum propter adulterium, licèt possit maritus eam relinquere quo ad mutuam cohabitationem, & denegare debitum. Et sic non licet marito propter adulterium vxoris, aliam, ipsa viuente ducere, etiam si matrimonium tantùm esset ratum, & non copula consummatum, c. ex parte. C. de sponsalib. ibi, Quia igitur nemini licet vxorem suam sine manifesta causa fornicationis dimittere, & tunc eam sibi reconciliare debet, aut ipsa viuente continere. Est text. optimus in concilio Florenti. sub Eugenio Papa Quarto celebrato, in. §. Septimum est sacramentum. in his verbis. Quanuis autem ex causa fornicationis liceat tori separationem facere, non tamẽ aliud matrimonium contrahere fas est, cùm matrimonij vinculum legitimè contracti perpetuũ sit. Et diffinitum est in concil. Trident. sub Pio Papa Quarto. sessio. 24. can. 7. in hæc verba. Si quis dixerit ecclesiam errare, cùm docuit & docet iuxta euangelicam & apostolicam doctrinam propter adulterium alterius coniugum matrimonij vinculum non posse dissolui, & vtrũq;, vel etiã innocẽtem, qui causam adulterio nõ dedit, nõ posse altero cõiuge viuente aliud matrimoniũ contrahere: mœchariq; eũ, qui dimissa adultera aliã duxerit & eã, quæ dimisso adultero, alij nupserit anathema sit. tenet Io. Neuizan. in lib. 1. Syluæ nupti. nu. 123. Alphons. à Castro in libr. 2. de potest. legis pœna. c. 4. fol. 127. col. 2. versi. verũ & si innocẽs, & p plura augmẽta tradit Domi. Soto in. 4. sent. dist. 36. q. 1. arti. 5. contra Erasmũ & Caietanũ. contrariũ sentientes & Eps Segouien. in epito. 4. decret. 2. p. c. 7. §. 6. nu. 13. qui etiã plures autores huius conclusionis adducit Io. Arbore. libr. 1. theosophiæ. c. 35. Abulen. Matth. 19. q. 76. Driedo. de ecclesiast. dogma. libr. 2. c. 3. Io. Ekius de sacramen. libr. 4. contra Lutherum homil. 75. Illephons. à Vera cruce in specul. coniugio. 3. par. arti. 7. l. 7. tit. 2. par. 4. & asserere p fornicationem posse dissolui matrimoniũ, quo ad vinculum hęreticum esse, pbat Alfonsus Castrens. libr. 2. de hæresi. verb. nuptiæ, hæres. 1.

c ¶ *Que no passe adelante.* Proprium est legis, vel cõstitutionis futura prospicere. c. fin. de constitutioni. & in ca. 2. eod. titul. vbi præter alios est videndus Andr. ab Exea. nu. 22. cum sequenti. & à quo tẽpore incipiant leges ligare post glo. pen. & Felin. in d. c. 2. dixi in titu. 4. lib. 1. supra. in gl. rub. q. fi. Anto. Menesius in. l. constitutiones. nu. 6. vsq; ad. 10. Plura de isto artic. congerit nouissimè. C. de iuris & fact. ignor. si tñ quis haberet notitiam legis ante duos menses aliunde, cum lex aliam publicationem ad sui valorem non indigeat præter in curiã Papæ vel Principis ex statuto Principis ligaret, scientẽ in conscientia, quia duos menses dãtur in auth. vt factæ nouæ constitu. col. 5. vt intra illos iuris ignorantia excuset si tamẽ ante aliunde fuit certus, iam facit contra conscientiam, legis præceptũ negligendo & sic peccat. c. 2. de maio. & obedi. ca. qui resistit. 11. q. 3. Domini. Soto in lib. 1. de iust. & iure. q. 1. arti. 4. col. 3. si tamen esset in vsu quod leges essent publicandæ in locis & prouincijs regni ante publicationem & formam seruatam, crederẽ etiã, post duos menses non ligare ignorantes, imo neq; scientes & sic publicãda erit Pragmatica Sanctio in ciuitatibus singulis vt moris est, vt legesvitutem, quo ad eos habeant & non sufficit, q̃ fuerit in curia Principis tantum publicata, maximè, quia hoc apparet ex mente leges condentis in nostro regno ad finem vniuscuiusque legis, dicendo, *sea pregonada en esta nuestra corte y en essas dichas ciudades villas y lugares &c.* Vel per alia verba æquipollentia, & sic Pragm. de inhibitione vestiũ, vel ne quis legatum de vestibus lugubribus faciat, nõ famulo, vel extraneo, vt habetur in Pragma. *De los lutos*, non ligat testatorem ante eius scientiã & publicationem in ciuitate nostra vel in alia vbi ciuis

erat, & sunt præstandæ ab hærede legatario quia fuit legatū in memoria testatoris & propter amicitiam quam ad legatarium habuit, propter beneficia ab eo recepta & sic licet phibeat deferre nō tamen prohibet, vt habeat æstimationem, & in aliam vestem, vel victū conuertere possit. & hoc est secundū voluntatem coniecturatam & verisimilem testatoris, quæ cum sit licita omnino seruanda est. l. 1. C. de sacros. eccle. l. in conditionibus. ff. de conditioni. & demonstr. & sic sententiatū fuit in. 1. & 2. instantia Salmanticæ.

hõbre que sea de catorze años cumplidos[a]: y ella de doze años acabados[b]: è hi-

a ¶ *De catorze años cumplidos.* Matrimonium de præsenti non pōt contrahi ante. 14. annos in viro, & in fœmina ante. 12. quia non præsumunt ante apti ad copulā carnalem. ex cap. 1. de delict. puero. l. 2. titul. 18. part. 7. & l. 4. titu. 19. part. 6. aliquando tamen malitia supplet ætatem, & reperiūtur viri potentes mulieres in decimo anno, & puer in nono, vel decimo, vt habetur in dialogo beati Gregorij puerum nouem annorum impregnasse nutricem suam. glo. in summa. 20. q. 1. id refert. ad fin. quam com. Iacob. Segura in repe. l. cohæredi. §. cum filiæ. nu. 237. ff. de vulga. & pupilla. & Andr. Tiraq. plures eam laudantes. Refert in legibus connubialibus. in l. 6. part. 6. glo. 1. nu. 37. versi. quanq̃ legimus ante hos annos. & Ioannes Igne. in. l. 1. §. impubes. nu. 6. ff. ad Syllani. & Coua. in epito. 4. decreta. 2. par. c. 5. nu. 4. Ludo. Cœli. lib. 8. lect. antiquarū. c. 8. D. Hierony. in epist. ad vitalem refert puerū quendā in decimo anno, grauidam fecisse eius nutricē, vbi subdit Salomonem in decimo anno genuisse Roboan, Achaz etiam Rex in anno ætatis vndecimo Ezechiam procreasse. Si tñ habiles ad copulam carnalem iam essent reperti, ante 12. annum ipsa mulier, & sponsus ante. 14. annum, ex eo, quia iam conceperant, vel ex alio signo valeret matrimonium. capit. de illis. & capit. vlti. de sponsa. impub. & cum verum matrimoniū esset à pœna adulterij non liberarem & si ita grauis non esset propter ætatem. capit. 1. ad finem. de adulte. nam ista lex, punit delictum odiosissimum in republica, & ætatis expressionē fecit gratia frequentationis vsus. l. nam ad eam. ff. de regu. iuris. ideoque ad istum casum si cōtingeret ante ætatem. 12. an validum fuisse matrimonium ex vi comprehē siua & verisimili intentione legislatoris si fuerit rogatus de isto casu existimo legem nostram locum habere & extensionem recipere.

¶ Sed tamen dubito quare fœminæ citius existimentur nuptijs aptæ & puberes, quam masculi. dicit Accursi. in. l. 1. C. de hijs, qui ven. æta. imp. quia herba mala cito crescit, Aristote. tamen aliam ponit lib. 37. de historia animalium. cap. 3. & Plinius libr. 7. cap. 4. fœminas celerius gignere, quam mares, sicuti & celeri' senescere, quæ infirmiora sunt ea facilius celeriusque perficiūtur, Theophrastus de causis plātarum. lib. 4. cap. 9. & 11. & scribit Macrobius. libr. 7. saturnalium. capitu. septimo. rationem esse ex natura, quæ mulieres citius admouet generationi, veluti naturæ inferioris, vt exilia poma celerius matureſcunt, robusta serius, & idem Macrobius, rationem aliam nostris incognitam adfert in somnio Scipionis. capit. 6. videlicet fœminas propter votorum festinationem maturius biennio legibus liberari. Barto. verò in dict. l. secunda. C. de his, qui ven. ætat. impetr. dicit, quòd cum mulier sit breuioris vitæ ideo citius perficitur, vt contingit in omnibus animalibus, quod etiam firmat Columella, in lib. de arboribus. capit. tertio. & ante eum Theophrastus de causis plantarum. libro primo. capit. nono. eandem pœnè rationem scripsit Hostiensis, & post eum Ioannes Andreas in capit. literas. de desponsat. impuber. Baldus in l. qua ætate. ff. de testa. Philippus Franch. in repetitione. rubri. de testamen. numer. septimo. de testa. libr. sexto. Tiraquell. in legibus connubialibus in. l. sexta. numer. 38. fol. 101. colum. secunda. & fol. sequen. colum. prima. Panormi. in cap. puberes. de desponsa. impub.

b ¶ *Doze años acabados.* Adde legem si vxor. §. si minor duodecim annis. ff. de adulter. & l. si minor annis. eodem titulo. cum sit materia odiosa & pœnalis ante istam ætatem completam mulier de adulterio accusari non poterit. argumen. c. licèt canon. de elect. lib. 6. est text. in ca. commissa. & ibi notat Philip. Franc. col. 1. nu. 1. eod. titu. lib. 6. casu vt dixi, quia non constat validum fuisse matrimonium ante ætatem duodecim annorum quia non erat viro apta secus si esset apud virum iam carnaliter cognita forte in anno. argu. c. de illis. 2. de desponsa. impuber. in materia verò fauorabili sufficit attigisse quatuordecimū vel duodecimum annum. capit. cum in cunctis. §. inferiora ibi, nisi qui iam. 25. annum ætatis suæ attigerit. de electio. glo. in Clem. generalem. verb. decimo octauo. de ætate & qualitate. Bertachi. omnino vid. in tracta. de episcop. lib. 2. q. 31. nu. 54. Gund. de Villad. in tracta. de irregulari. cap. 10. vers. dixi q̃ defectus glo. in §. Præterea. verb. impuberes. Insti. quibus non est permiss. face. testam. glo. in. l. 3. §. minorē. ff. de mino. Bart. Alexā. & Ias. in. l. si quis legetur. ff. de legat. 1. Alexā. in. c. iuuenis. col. 2. n. 2. de spōsalib.

a ¶ *Si el*

ziere adulterio. Si el esposo los fallare en vno[a], que los pueda matar si quisiere ambos a dos: assi que no queda matar al vno y dexar al otro podiẽdo los ãbos a dos matar. E si los accusare ambos, o a qualquier dellos, que aquel contra quiẽ fuere juzgado que lo metã en su poder, y haga del, y

a ¶ *Si el esposo los fallare en vno.* Idem si ambo fuerint simul inuenti & alter eorũ euasit per fugam à manibus mariti, & maritus eum fuit sequutus incontinenti & occidit in alio loco immediatè & incontinenti faciendo absq; aliqua pœna potuit facere, quia ea, quæ incontinenti fiũt inesse videntur. l. lecta. vers. dicebam. ff. si cert. pet. c. officij. de electi. Iaſ. in. l. si qs mihi bona. §. visum. ff. de acquir. hæredi. nu. 16. Anto. nu. 15. ff. de quæst. facit. l. Titius. §. legatũ. vbi Bar. in simili notat. ff. de lega. 1. tenet Salyce. in. l. Grachus. C. de adulter. & poterit occidere illum tantum, qui non aufugit. l. adulter. in prin. ff. ad. l. Iuliam. de adulterijs. & l. nihil interest. eod. titu. l. q̃ ait lex. §. fin. ff. eod. Cifontan. in. l. 82. Tauri col. 3. quanuis. l. Styli. 93. contrarium velit, quæ in practica secundũ eum non est recepta & non solũ poterit adulteros occidere, sed etiam castrare truncare & alijs contumelijs afficere, nam cui licet quod est plus, & quod minus est, concessum esse videt. reg. cui. de reg. iur. lib. 6. text. sing. in. l. neq; ea. ff. de adulter. quod in practica notandum, nam iam amplius q̃ semel contingit, adde Alex. in additio. ad Bart. in. l. 3. §. fina. sub num. 5. verb. facit ad multa. ff. de adim. legatis. text. est hicibi. *Faga del y de sus bienes lo que quisiere.* ex quo limitabis. l. 13. titu. 5. part. 7. adde quæ notant Alberi. de Rosa. lib. 4. statuto. q. 18. & q. 19. ampliatur, q̃ etiam poterit occidere adulteram prægnantem etiam si filius in corpore viuat nec ex eo erit puniendus propter iustũ dolorem. l. quod ait lex. l. 2. §. si simul. ibi nam & propensiore iure & maiore dolore &c. ff. de adulterijs. Probat Bar. in. l. Imperator. ff. de stat. homi. col. 1. nu. 2. ¶ Sed dubiũ cum vindicta hodie detur marito per leges regni & non alio, an pater filiam inuentam in domo sua vel in alio loco si occidat, quippe qui ꝓpter iustũ dolorẽ infamiã & verecũdiã suã temperare nõ poterit teneat̃ aliqua pœna? videt̃ q̃ nõ nã de iure licitũ est patri occidere adulterum cũ filia simul, quã in potestate habet. l. patri. l. neq; eam. §. ius occidendi. ff. de adulter. & q̃ posṣit hodie occidere filiã adulteram pater. tenet Cifontan. in. l. 82. Tauri. q. 2. ergo immunis erat à pœna etiam si ei non liceret tñ rõnibus præmissis non erit puniendus pœna corporali ex. l. adulterium cũ incestu. §. imperatores. ff. de adulte. & ex ca. si verò de snĩa excõica. vbi responsum Alexandri extat pro patre in illis verbis, nec ille compellendus est ad sedem apostolicã venire qui in clericum, cũ vxore matre & sorore vel filia ꝓpria turpiter inuentum manus inijceret violentas, tũ etiã quia licet patria potestas in. d. l. patri. penderet & hodie cessat p. l. 47. Tauri non tñ cessant rationes naturales, q̃ parẽtes, & fratres inducũt ad propulsandam tantã in famiam, & verecũdiam illis illatam ob tale crimẽ tex. optimus in. l. 14. titu. 17. part. 7. quæ cum correcta non inueniatur maiorem autoritatem habet, quam nouissimè eam corrigentes. Ideoq; si pater filiam & adulterũ inuentũ in propria domo necaret nullam pœnam inferrem quia nõ est, quę hoc dicat & confirmatur ex leg. 1. super isto titul. si tamen seorsum ab eius domo pœna lenirem, vt supra dixi per præmissa. & tenet Fernan. Michael in. 1. par. lib. 3. §. 7. nu. 22. fol. 104. col. 1. cũ seq. quanuis ex eo, q̃ cessat patria potestas per contractum matrimoniũ nouissimi negant licere patri occidere filiam adulteram, vt ex Greg. Lopez in. l. 14. tit. 17. part. 7. Pinel. C. de bonis mater. n. 19. 2. par. Rubricæ. Hierony. Cagnol. in repe. Rub. ff, de inoff. testa. nu. 2. Cassa. in cõsuet. Burg. rubr. 4. §. 1. n. 20. aliqd per Couar. in Epito. de mrimo. 2. p. c. 7. nu. 2. Bart. in. l. 2. ff. ad. l. Cornel. de Sicar. ex quorum snĩa inducitur correctio pluriũ legũ supra allegatarũ nempe ad. l. patri. & l. 14. titu. 17. part. 7. & l. pen. tit. 7. li. 4. for. leg. quæ opinio cũ inducat correctionẽ de iure credere nõ ꝓcedere & primã veriorẽ esse. Cætera quæ ad hãc legẽ possent tractari sunt videda p Ant. Gom. & alios interpretes. l. 82. Tauri p Ang. in tract. de malefic. verb. *Che me hai adulterato.* nouissimè p AEgid. Bosi. in practi. crimina. tit. de coitu damnato & punibili. Ioan. Bernar. in praxi. cano. cum. c. 79. Ioan. de Sylua de beneficio. 3. part. q. 3. Ioan. Nicol. in inquiri. benefic. titu. 3. c. 2. nu. 61. vbi ponit ipse quinq; pœnas pro adulterio à iure statutas quæ faciunt ad tex. & ibi notata. in. c. at si clerici. §. de adulterijs. de iudic. & quæ notat Fernand. Michael. lib. 3. de suc. creat. §. 22. nu. 48. vbi decedit cum cõi contra alterã cõem, q̃ clericus ob simplicẽ fornicationẽ non est deponendus nec beneficio priuandus. Vtrum clericus notorie fornicator sit ipso iure suspensus absque

aliqua ſnīa, an ſuſpendendus, vī q̄ non, cū pœna priuatiōis locū nō habeat niſi tm̄ in caſibus à iure expreſsis. glo. in ſum. 15. q. 8. com. Corſet. in ſing. verb. fornicatio. gl. in. c. apoſtolus. 81. diſt. ꝑ q̄bus eſt. text. in. c. is qui. de ſent. excom. lib. 6. de hoc. dubio eſt vidēda. gloſ. in extrauag. ad vitanda ſcandala. verb. ſuſpēſionis. de excōicatis, nō vit. in pragm. ſanctio. galli. Villa Diego, de irregularit. c. 9. ſum. Piſana. in ſum. verb. clericº. 3. §. 2. hodie em̄ nō ſuſpēdunt, nec priuant officio, ſeu beneficio, ꝑpter fornicationem etiam qualificatā, ſed arbitrio iudicis, puniri ſolent vel marchantur ob fornicationē, illud tñ q̄ obſeruandū, maritus mulieris non eſt conſciꝰ criminis nec delictū publicū, iudices eccleſia ſtici cautiſsimè deberent contra clericū procedere, tali modo ne infametur matrimoniū nec detur cauſa marito, interficiendi adulteros, ſed ſecretè fulminent proceſſum in camera ſine noīe mulieris, & facta condēnatiōe ſi non appellauerit cō dēnatus, ipſum lacerent, vel in ſecreto loco reponant, nā alias ſi propter eorū inaduertentiā, veniret ad notitiā mariti & occideret eos vel alterum eorū erit irregularis, cū fuit cauſa proxima homicidij, & debuit cogitare, id euenire poſſe. c. de cætero. de homici. c. fin. de homi. libr. 6. c. vlti. de iur. Quæri etiā pōt an ſnīa condēnatoria vel abſolutoria, lata cōtra adulterā, vel econuerſo ſufficiat in odiū, vel fauorē alterius? Vī q̄ ſic nā eſt cōnexitas inter adulterū & & adulterā & ſic rōne cōnexitatis pœna vī abſolutio, cū ſit ex vna cā extēdi de cet ad reliquū. c. trāſlato. de cōſtit. &. c. quāto. de iudic. ¶ In cōtrariū q̄ ſnīa lata cōtra virū nō nocet alteri. q̄ nō fuit in lite, nec ei pariat p̄iudiciū, ꝑbat ex notatis à gl. ſing. ī. c. dilecto. ī gl. fin. de p̄bēd. q̄ dixit ſing. Alex. ī. l. ſæpè. n. 2. đ reiudi. & Io. And. ī. d. c. dilecto. idē tenet col. fi. p tex. ī. l. denūciaſſe. ff. de adulter. vbi cōdēnatio adulteri non nocet adulteræ, q̄a potuit ille inimicitijs, falſis argumētis ſubornatis teſtibꝰ ī iudice grauari & mulier appellādo religioſum iudicē ſortiri, q̄ eiꝰ pudicitiā đfendat, & ipſa deducat ſuū ius & ſic habeat liberationē, & abolitionē delicti, & p ea q̄ in ſimili not. Io. And. in. c. Ioānes. col. 4. q. 1. de clericis cōiuga. glo. 3. in. c. dilectus filius. 2. de ſimo. itē eſt text. in. c. ſignificaſti. de adulte. & ibi. glo. verb. imponens. de adult. l. 21. tit. 22. par. 3. & l. 9. tit. 17. part. 7. ex q̄bus colligit cōcluſio, q̄ cōdēnatio vnius nō nocet alteri, q̄ non fuit accuſatus in ſimul, ſi tñ fuit accuſatus in ſimul nullā continet dubitationē, cū hodie p. l. Tauri. 80. ambo delinquentes ſunt accuſandi iunctim, cuius verba ſunt, *El marido no pueda accuſar de*

de ſus bienes lo que quiſiere[a]: y q̄la mu-

adulterio à vno de los adulteros, ſeyendo viuos mas que a ambos adultero, y adultera, los aya de accuſar, o a ninguno. qua lege ſtante nō poterit talis exceptio opponi in practica cum maſculus & fœmina ſimul de adulterio debeant accuſari ſi viuunt & aduertit. Gregorius Lopez in dict. l. 9. verb. *Otroſi dezimos.* titu. 17. part. 7. & filius ex adulterio habitº nō ſuccedit matri. Iudic. 11. vbi Iepte fuit dictū, hæres in domo p̄ris nr̄i eſſe non poteris quia de adultera matre natus es, de quo articulo iam dictum eſt.

a ¶ *Lo que quiſiere.* Iā hodie ceſſat diſpoſitū, ī auth. ſed hodie. C. de adult. l. 15. tit. 17. p. 7. p hāc. l. & legem fori. titu. 7. lib. 4. quæ priuari p̄cipiť. in. l. 81. Taur. iure ciuili. pœna adulterij eſt mortis tā ī maſculo, q̄ in fœmina. l. q̄uis. & ibi gl. C. đ adulter. §. 2. Inſt. de publi. iud. notať in. c. tuæ. de ꝑcura. iure aūt nouo authēticorū, in fœmina pœna mortis mutať in detruſionē & monaſterij & publicæ verberatiōis. d. auth. ſed hodie. & l. 15. tit. 17. p. 7. quo iure licet in authē. vnū repertū in fragāti delicto, ꝑpria authoritate occidere. l. Grachº, C. de adult. & d. l. 15. iure autē nr̄i regni, adulter, & adultera, ꝑbato crimine marito tradunť cū bonis, vt faciat ex eis qcqd voluerit ēt eos occidēdo, vt ī p̄ſenti lege, ibi. *Lo q̄ quiſiere.* & d. l. 1. tit. 7. li. 4. fori. & poterat maritº p hāc. l. alterū tm̄ accuſare & pōt occidere eos repertos in fraganti delicto ꝑpria authoritate. dū tm̄ vtrūq; occidat p hāc. l. de quo ſuperiori gl. dictum eſt & maritº lucraťr oīno hoc caſu ea q̄ adultera de iure ꝑpter adulterū amittit & ei applicanť. Bal. & Alex. ī. l. ab hoſtibº. §. ſi vir. ff. ſol. matri. l. 82. Tau. & q̄uis iure cōi accuſans ciuiliter ad tori ſeparationē, vxorē adulterā, dotē & arrhas lucreť. l. viro. atq; vxorē. ff. ſolu. matr. l. cōſenſu. C. de repud. c. plerūq;. de dona. ī ter vir. & vxo. criminaľr aūt nō lucrať, ſed aliter, diuidať. vt in. d. authē. ſed hodie. ſupra alleg. ſcđm cōem, quā tenet Alex. in. l. ſimiľr. ff. ſolut. matri. tñ de iure regni ēt ſi criminaľr agat maritº nō obſtātibº liberis, lucrať maritus dotē. & arrhas. l. 15. tit. 17. p. 7. & bona paraphernalia. glo. ſing. in. c. plerūq;. đ dona. ī ter vir. & vxo. de qua p Rom. ſing. 311. laſ. ī rub. C. đ iud. & ī. l. 2. ff. ſolu. matri. & Hipp. ī. l. patre vel marito. n. 13. ff. đ quæſtio. Gerard. ſing. 48. vbi dicūt eā ſingul. & eiꝰ opinio eſt cōis q̄uis Panor. & Alex, dicāt ibi iure nō ꝑbari, amittit ēt vxor ꝑpter adulteriū, lucra cōſtante mr̄imonio cōquęſta, vt docet Io. Lup. ī rep. rub. §. 20. col. 1. đ don. ī ter vir. & vxo. eſt. l. 4. tit. 4. lib. 5. ſupra. ibi dixi. hæc tñ pœna ciuilis, q̄ de ſeparatione, quoad torū & de dotis cæterorumq; amiſsiōe bonorū loquiť, nō habet locū ſi maritus cōcubinā habet, ita Paul. Caſtr. cōſ. 402. li. 1. quē ſeqtur Hippol. ī. d. l. patre. n. 14. vbi ſubijcit ēt ꝑpter cōcubinatū viri, ei negari facultatē occidendi adulteram, etiā in crimine deprehenſam ꝑpria autoritate, tñ

ſi eam

si eã occiderit credo nullã pœnã ob id incurrere, cũ adulteriũ mariti ad paria nõ sit iudicandũ, nec est nociuũ & iniuriosum, vt est vxoris. de iure ciuili & regni, vt in fine huius. l. 2. cautũ, ibi. *Y que la muger no se pueda excusar.* Clericus aũt ob adulterij crimẽ, punit pœna depositiõis & intrusionis in monasteriũ. ca. si qs cleric⁹. 81. distin. & cõis in. c. at si clericus. §. de adulterijs. de iud. Hosti. in sum. đ adult. vers. quam pœnã. gl. in. c. lator. 2. qõ. 7. verb. in corporali. Anan. in. c. significasti. de adulterijs. cõtrariũ tñ censet Paul. Grilland. ĩ tracta. de pœnis omnifariã coit⁹. qõ. 6. imo, ꝙ pœna suspensionis sit puniẽdus tñ licet sit opinio æquior tñ à prima quæ cõis est non est recedendũ, vt optimè tradit Io. Bernar. & eius additio. in pract. cap. 7. 9. Vbi vide, ꝙ simplici vero fornicatiõe est clericus suspendendus cũ cõi, cõtra cõem ꝙ bat Io. Bernar. in practi. c. 72. Cæsarẽ Lãberti. de iure patrona. 1. par. 2. lib. ar. 20. q. 9. & fatent cõem ꝙ clerici ꝙ simplici fornicatione nõ sunt deponendi. eam sequutus Bermõ. Chouer. in tract. de publi. cõcubi. nu. 10. pag. 251. Nauar. in. c. consideret. nu. 121. de pœn. dist. 5. dicen. in tract. regularũ, cum fallen. reg. 101. vbi eã limitat. 7. modis Couar. in epito. 4. decret. c. 6. §. 8. n. 3. Michael. lib. 3. de succesio. creat. §. 22. nu. 48. vbi refert duas in hoc opiniones cõtrarias, sed tñ illa tenẽda est qđ non deponat nisi fornicatio habuerit deformitatem adulterij, vt supra diximus & est cõis scđm Coua. in epito. 4. decret. c. 7. §. 7. col. fin. nu. 19. vel incestu, cũ cõsanguinea, vel stupro ẽt interpretatiuo ex mente prædictorũ, clericiaũt concubinarij siue habeãt eccleiasticũ beneficiũ, siue nõ sunt puniẽdi ab epis, & non ab Archidiaconis, decanis, vel inferioribus prælatis, vt habetur in sacro concil. Triden. sess. 25. c. 14. & ibi quid de epis de laicis cõcubinarijs habetur in concilio ꝑmiss. sessi. 24. c. 8. vbi in fine ait, alijs pœnis contra adulteros, & concubinarios inflictis in suo robore permanentibus.

ger no se pueda escusar[a] de responder a la accusacion del marido, o del esposo: porque diga que quiere prouar que el marido, o el esposo cometio adulterio.

¶ *Ley. III. La pena delos hombres casados que tienen mancebas.*

¶ El Rey don Iuan. I. en Biruiesca. Año de mil cccl xxvij.

ORdenamos, q̃ ningũ hõbre casado[b], no sea osado, de tener, ni tenga manceba publicamẽte, y qualquier q̃ la tuuiere de qualquier estado, y condiciõ que sea, q̃ pierda el quĩto de sus bienes hasta en quantia de diez mil marauedis para la nuestra camara por cada vegada que ge la fallaren: y que la dicha pena sea puesta por los Alcaldes en poder de

a ¶ *No se pueda excusar.* De iure regni & ciuili, vt supra in ꝑ xi. gl. qñ agitur eo ĩ foro criminaĩr ad pœnam ordinariam, huĩ⁹ legis infligendam, secùs de iure canonico, cum agitur ad separationem tori cum ad imperia non iudicentur. c. pœna & fina. de adulterijs. gl. in. ca. 1. verb. reciperet. vt lit. non cont. imo & in foro seculari cũ agebatur ad pœnã criminis legitimã, inferendam, vxor defendebatur. l. 4. titul. 7. libr. for. leg. tamẽ non procedit hodie per hanc nr̃am legem. & not. quòd licet de adulterio agi possit intra quinquennium. l. mariti. §. præterea. ff. de adulter. l. adulter. C. eod. tamen per viam exceptionis, etiam perpetuo excipi potest pro retentione dotis. glos. Bald. Ang. & Sali. in. l. fin. C. de adult. Grego. Lopez in glo. fin. l. 7. titu. 25. par. 7. & ad materiam huius. l. adde congesta à Ferdi. Menchacen. lib. 1. controuersiarum frequenti. cap. 7. & l. 15. lata à Romulo, quam refert Franciscus Balduinus, in suis commẽtarijs. ad. l. 12. tabularum.

¶ *Lex Tertia.*

b ¶ *Ningun hombre casado.* In præsenti lege imponitur pœna habentis concubinam cum sit vxoratus qđ grauissimũ crimẽ est, & in cõtẽptũ. Sacramẽti cõiugij, vt habetur, in Cõcil. Trid. Sess. 24. c. 8. incipien. graue peccatũ est adde de pœna huius delicti. quæ dixi in. l. 23. in glo. 1. col. 171. versi. coniugatus autẽ habẽs publicè concubinam titu. 3. lib. 1. iuprà vbi de pœna concubinatus, plura scripsi, & est ad idem. l. 24. eo. titul. versi. *allende de las penas que los cassados*, quid de concubinà clerici, quæ est subiecta matrimonio. Vide. l. 95. lib. pragm. Regum Catholicorum, & l. 97. in eisdem Pragmaticis.

vn pariẽte, o dos de la muger q̃ seã abonados q̃ los tengã de manifiesto: para q̃ si ella quisiere casar y fazer vida honesta q̃ la dicha pena sea dada por bienes dotales al marido q̃ cõ ella casare, y seã depositados los dichos mauedis fasta vn año, o si quisiere entrar en ordẽ sea dada la dicha pena al monesterio p̃a cõ q̃ la dicha muger se mantẽga, o si no q̃siere casar, ni entrar en orden: si se prouare biuir honesta mente en este año despues q̃ fuere quitada del mal estado en q̃ estaua q̃ le sean dados los dichos mr̃s: para q̃ dellos se pueda mantener. Pero si la dicha muger tornare a biuir torpemẽte, y no fiziere vida honesta como dicho es: q̃ la dicha pena sea repartida. La tercia parte para la nr̃a camara. Y la otra tercia parte para la justicia q̃ lo executare. E si no ouiere quien lo accuse, ni deman de q̃ los Alcaldes de su officio auida informacion procedan a execucion de la dicha pena: y lo repartã. La tercia parte para la nr̃a camara, y la otra tercia parte p̃a las obras pias: segun q̃ a los dichos Alcaldes biẽ visto fuere.

¶ *Ley. IIII.* *Idem.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccclxxx.

NOS aprouamos la dicha ley de Biruiesca, y damos le si necessario es nueua fuerça y vigor de ley. Mãdamos que la dicha ley aya lugar, y sea executada por la primera vez q̃ fueren hallados en aquel delicto segun la dicha ley dispone, y por la segũda vez sea desterrada la dicha muger por vn año de la ciudad, villa, o lugar donde fuerẽ hallados: y por la tercera vez, que le den cient açotes publicamente: y que los pleytos que sobre lo cõtenido en esta ley ouiere en la nuestra corte que los oyan y brẽ todos los nr̃os Alcaldes q̃ en ella estouieren, y no los vnos sin los otros. E mandamos, q̃ las dichas penas no seã executadas sin q̃ primeramẽte sean juzgadas.

¶ *Lex Quarta.*

a ¶ *La dicha ley de Biruiesca.* scilicet. l. 3. super hoc titul.

¶ *Lex Quinta.*

b ¶ *Es el de incesto el qual se comete.* Nota, q̃ crimen incest⁹ dr̃ cũ q̃s habet coitũ, cũ cõsanguinea, vel affine, & sic dr̃ incest⁹ abusus inter cõsãguineos, & affines dãnabilis commixtio. ad idẽ cõc. c. lex illa. §. incest⁹ 36. qõ. 1. l. si adulteriũ cum incestu. ff. de adult. text. in §. ergo. & ibi docto. Instit. de nupt. glo. in rubr. C. de adul. Panor. ĩ

¶ Ley. V. La pena de los q̃ se casan, o se despossan dos vezes.

¶ El Rey don Alonso en Segouia. De penis.

¶ El Rey don Enrique Tercero. De penis.

GRaue crimẽ es el incesto, el q̃l le comete[a] cõ pariẽta fasta eñ l. 4. grado, o

ca.1.& in ca.veniẽs.de eo q cogno.cõsangui. vxo. suæ,optime D.Tho.2.2.q.154.ar.9.Caiet.in sum. verb.incestus.Couar.in epito.4.decret.2.p.c.6.§. 8.nu.1.vbi plura ĩ materia hui⁹ criminis posuit Brisoni.lib.9.de verb.sign.pag.277.cũ seq.verb.incestus.l.1. titul. 18.part.7.l.2. tit.19.part.7. pœna aũt in clerico est de positionis,vt diximꝰ ĩ.l.2. supra. tradit Panor. in ca. fi.de purg. canono.Ioã.Ana.in.c.cũ dilectus.de accusat.Feli.in.c. at si clerici. nu.15. & Deci.nu.58. & quæ ibi tradit Beroi.nu.160.de iudi.Bermon. Chouer in tracta. de publi.cõcubi.Rub.de incestu.nu.3.Io. Bernar. in pract.crimina. c.76.nu.1.Grillan. de pœn.omnifariã coitus.q.3. laicus aũt si ignoranter hoc crimen cõmittat in figura matrimonij leuiter arbitrio iudicis punit si scienter excõicatus est ipso iure.clem.vnic.de cõsan.& affini.Caiet.verb. excõicatis.c.47.& absolutio fieri põt ab epõ, vt ibi glo. verb.obtinere teneat cuius opinio est cõis. Cardi. in clem.monasteriorũ.versic.si qs.nu.4. de rebus eccles.nõ ali.per tex.in.c.nuper. de sniã excõicationis.ex quo tex. in.d.c. nuper notatur concluꝺ. q oĩa quæ potest Papa in vniuerso põt epͣs in sua diœcesi.nisi expresse à iure interdictũ sit. Nicol. de Cusa.Cardi.lib.2.de concord.catholi.c.3. Abulens.Matth.16.q.87.Alphons.à Vera cruce in specul.coniugi.2.part.artic.25.par.419. Domi. Soto lib.10.de iusti.& iure.q.1.art.13.text. ad idem in.c. in nouo.dist.21.ergo si contrahat scienter in gradibus,à iure prohibitis matrimoniũ vel ignoranter, & scienter cõsummat postea matrimoniũ per carnis immixtionẽ excõicatus erit ipso facto, tñ poterit dissolui ab epõ q p̃missa & pœna mortis non imponit.q incestas nuptias cõtrahit,sed pœna exilij ppetui & amissiõis officij vel dignitatis quã habet,& si est vilis.poterit imponi pœna flagellorũ itẽ etiã amissionis oĩm bonorũ,auth.ĩcestas.C.de incest. nuper & in corpore vnde sumit de incest. nup.coll.2.§.1.& prædicta iura sunt accipienda in isto casu quia habuit aliquam excusationem propter figuram matrimonij gratia, & sub eo colore habuit accessum ad consanguineã.l.fi. in illis verbis,nõ enim stupri sed matrimonij gr̃a. ff.de cõd. sine causa.l.3.titu.18.parti.7. & hanc conclusionẽ intelligerem cum præsumptio culpæ abest, quia seruatis seruandis à sacro cõcilio Tridenti. Palam in facie ecclesiæ cõtraxerunt,vt habet sessi.24.in decreto de reformat. matrimonij.ca.1.& qa aliter contrahentes oĩno inhabiles reddit ad sic contrahendum cũ ergo mr̃imoniũ fuerit non seruatis solennibus nullũ & habuerit p̃sumptionẽ fraudis erunt puniẽdi pœna ordinaria incestus, nõ enim dignus est q ecclesię benignitatẽ facilẽ experiatur cui⁹ salubria p̃cepta contẽ pſit.text.singul.ĩ.d.cõcil. Tridẽti.sessi. 24.c.5.incip. si qs.intra gradus,phibitos quẽ oĩno vide,& de iure ciuili pœna ordinaria erat adulterij & sic mortis, & cõfiscatiõis bonorũ.l. si q adulteriũ.cũ incestu. ff.ad.l.Iul.de adult.vbi gl.Bar.& doct.& ĩ.l. inter liberos.eo.tit.Faber ĩ.§.itẽ.l.iulia.de adulte. in fi. Inst.de publi.iud.& ibi Io.de Plat.nu.28.Azo.in summa de adult.c.fi.col.nu.26. & Hostiẽ. in sum. eo.tit.pen.col.vers.qd sit incest⁹.Ang.Areti.ĩ tracta.de malefic.versi. *Che me ay adulterata*.pen.fol. versic.habeas etiã aduertentiã & ibi ad eũ Aug.in additio.Paul.Grillan.ĩ tract. de pœn. oĩfariã coitus.q.2.vers.2.verb.casu.& q.3.col.2.Ant.Gome. in.l.80.Taur.n.15.l.3.tit.18.par.7.Quid aũt erit si qs habuit accessum carnalẽ ad vxorẽ cõsanguinei sui infra quartũ gradũ affinitatis? dicendũ est eadẽ pœna teneri qa vltra adulteriũ cõmittit incestum quę concluꝺ.locũ habet etiã si iã sit liberata à lege cõiugij per mortẽ viri & habeat copulã carnalem cum prædicta vxore cõsanguinei sui scd̃m præd. docto.est tñ notandum q hodie affinitas ex fornicario coitu cõtracta,non egreditur scd̃m gradũ vt statutũ est in cõcil. Tridẽ.sessi.24.c.4.cui⁹ verba sunt. Præterea sctã Synod⁹ eisdẽ,& alijs grauissimis de causis adducta impedimentũ. qd̃ ppter affinitatẽ ex fornicatione contractũ inducitur, & matrimonium postea factum dirimit, ad eos tantum qui in primo & secundo gradu coniungũtur, restringit, in vlterioribus vero gradibus statuit, hmõi affinitatem matrimoniũ postea cõtractum nõ dirimere. Ex quo tex.noto ex illicito coitu cõtrahi affinitatẽ vsq; ad secundũ gradũ: & qd̃ in cõtractu ex licito coitu iura antiqua remanẽt incorrecta vsq; ad quartũ gradũ affinitatis. Plures quæstiones ad materiam huius criminis incestus.adde omnino Matth.Afflict.in.c. quæ sint reg. verbo. bona cõtrahentiũ.fol.176.col.1.cũ.2.sequẽt. Quærit vlterius vtrũ pœna incestus teneat habẽs accessum admonialem vel religiosam, vel quando mulier soluta habet accessum ad religiosum,vel monachũ? & vr̃ q sic. Primo,qa est vxor vr̃i spõsa christi, ex quo violat eius torum adulter est. ac proinde

con comadre, o con cuñada, o con muger religiosa, o professa. Y esto mesmo es de la muger q

comete maldad con hõbre de otra ley. Y este crimẽ es en alguna manera heregia. E qualquier q lo co-

inde eadē incestus pœna teneť. qa Chrs pater cōis est. Itē cōmittit crimē stupri.l.fi.tit.19.parti.7. Itē cōmittit sacrilegiū, eiꝰ absolutio reseruata est epō in foro pœnitētiali.gl.ī.c.si epś.de pœn. & remiſ. lib.6. magiſtra. ſcdm Berm. Chouer in tract. de cōcubinarijs. ti tu. ď incestu. num.36. & q corrūpēs monialē pdictā tria crimina cōmittat, nēpe adulteriū, incestū & sacrilegiū, & de his oībus posit accusarie st gl. notāda in.c. virginibus.27.q.1. quā sequiť Panor. in.c. at si clerici. col.12. de iud. & in.c. pen. not.3. de purg. Cano. & in.c. monasteria. in fin. & in.c. vt clericorū. nu.6. de vit. & hone. cleric. Io. Bern. in pract. cano. crimi. c.75. in prin. Panor. in.c. fin. nu.6. col.1. de immu. eccleſ. Io. de Selua. in tract. de bñficio. 3.p.q.3. nu.6. & Mōtalu. in.l.4. tit.10. lib.4. fori. & q coitus cū religiosa dicať crimen incestus. diffinit Brixien. in ſuo indice 2.par. verb. inceſtꝰ. verſ.8.p.c. virginibus.27.q.1.l.2. tit.17. part.4. verſ. *E otroſi no ſon en poder del padre los hijos que ſon llamados en latin inceſtuoſi que quiere tanto dezir como aquellos que han los hōbres de ſus parientes faſta el quarto grado, o en ſus cuñadas, o en las mugeres religioſas.* Et in.l.13. tit.2. ead.4.p. & est.l. in præſenti. ibi, *o cō muger religioſa o profeſſa.* & pœna, quæ imponitur à iure canonico clericis ppter istud crimen, est priuatio ab omni officio & bñficio. & sic priuatus in arctū monasteriū detrudiť, ad perpetuā Pœnitentiā agendā, laicus verò excōicatur. c. si qs epś. & si qua. 27.q.1. traditur à Ioā. Bernar. in pract. cri. c.75. Panor. in.c. fi. de purga. canoni. Io. Anani. in.c. cū dilectus. de purga. cano. Feli. & Decius. nu.38. in.c. at si clerici. de iudi. Berm. Chouer in tract. de cōcubi. rub. de ſacrilegio. ¶ Laicus autē habēs acceſſum carnalē ad religioſam, ſeu monialem, pœna vltimi ſupplicij est puniendus, & bona ſua applicanť monaſterio, prædictæ monialis, religioſa verò ſeu monialis, q̄ carnaliter paſſa est ſe cognoſci, de ſuo monaſterio debet extrahi, & in alio debet recludi, vt ſecurius ſerueť ne in tali crimine reincidať. tex. in auth. deſanct. epiſ. coll.9. §. pen. c. ſi qs rapuerit. 27. q.1. etiā pro ſolo conatu teneť pœna mortis. l. ſi qs. in hoc genus. & l. ſi quis nō dicā rapere. C. de epiſ. & cler. l.4. tit.10. libr.4. for. leg. vbi Mōtalu. verb. *muera por ello.* ſentit Panor. in.c. monaſteria. col. fi. de vit. & honeſt. cleri. Hipp. in rep. l. vni. nu.4. C. de rap. virgin. de iure partita. ead. pœna punit in hoc crimine qua in ſtupro. l.1. tit.19. par.7. vbi Greg. Lop. in gl.2. not. ſtuprum monialis eadē pœna puniendū eſſe, qua ſtuprū alteriꝰ virginis, vel viduæ, qū cōmittiť ſine raptū p. l. tñ ordinam. 5. tit. 8. addiť publicatio dimidietatis bonorū & ſic nr̄a lex non tollit alias pœnas ſtatutas, nec ſatisfactionē iniuriæ illatæ monaſterio, in illis verbis, *allēde de las otras penas en derecho eſtableſcidas, pierda la mitad de ſus bienes para la nueſtra camara.* text. ī. d. §. pen. nō intelligas de morte, ſed de exilio, cōtra præd. doct. vt dico ī ſequē. gl. *allēde delas otras penas*, ſcilicet adulterij. l. ſi adulteriū cū inceſtu. ff. de adulterijs, quæ est in maſculo pœna mortis. l. pen. tit.17. parti.7. vbi Greg. Lop. citat concordiā in verbo, *morir.* idē declarat ipſe Lopez in.l.3. tit.18. ead.7. part. Ant. Gom. in.l.80. Tauri verſ.3. & principaliter. nu.15. vbi plures ad id autores refert & Frācis. Marc. deciſio. 50. p.2. extēdit hāc pœnā capitalē ad fœminā refert eū Berm. Chouer in tract. de publi. cōcubi. rub. de inceſt. quē vide à nu.13. cum ſeq. vbi ponit pœnā inceſtus quę nā fuerit apud Gētiles, ex Plutarcho in vita Numæ, & de lege veteris & nouitestameti, ibi. nu.31. citando Leuiti. c.18. & 20. Paul. 1. ad Corint. 5. c. & Aug. de ciui. Dei, & ibi ſingulariter oſtēdit, q pœna inceſtus de iure cōi, nō erat mortis ſed tm̄ pœna deportatiōis. l. ſi qs viduā, ibi deportādus erit. ff. de quæſt. nec reperiť iure cautum, q olim pœna adulterij fuiſſet maior, q̄ fuerit pœna ſtupri vel inceſtus, quia de lege ſi adulterium cum inceſtu. ff. ď adult. iſta delicta parificat, ſed de iure fforum. Pro adulterio non imponebatur pœna mortis. vt dictū fuit in.l.2. ſupra hoc titu. ergo etiā nec imponenda erit pro inceſtu. & ita in præſenti dubio conſuluit Alexand. conſil. 219. incipi. ponderatis. libr.6. Concludens, q quanuis de iure digeſtorum, pœna relegationis, quæ pro adulterio imponebatur, ſit correcta, per iura codicis, & cōmutata in pœnā mortis. l. quanuis. C. de adulte. tamen præmiſſa iura digeſtorū, in ſtupro, vel inceſtu, nō reperiunť alterata, vel immutata, merito manet incorrecta. ex quo dict. l. quanuis loquitur ſolum in adulterio. ergo non debet trahi ad inceſtum, licet in inceſtu æqualis, vel maior videatur ratio, quia iura', quæ in vno caſu expreſſo tantum corriguntur, in alijs diuerſis manent incorrecta. l. præcipimus. C. de appell. præterea angelus in. d. l. ſi adulteriū cum inceſtu. tenet q cōmittens inceſtum non debet puniri pœna mortis. Ioan. Faber in. §. Item lex iulia. de adulter. Inſtit. de publi. iudi. Ioan. de Imola in.c. tuæ. de procuratoribus. vbi refert plures pro iſta opiniōe conſuluiſſe. per tex. ineuitabilē. in. d. l. ſi qs viduā. & qa est materia pœnalis & nō debet fieri correctio.

metiere allēde de las otras penas en derecho eſtableſcidas: pierda la meytad ď ſus bienes para la nueſtra camara.

per ſub

per ſub auditos intellectus de caſu expreſſo ad nõ expreſſum, tñ ſi eadem vel maior ratio, vertaſ ex gl.in.c.cupiẽtes.§.q̃ ſi per viginti.de electio. libr. 6.&iſta opinio eſt verior & æquior in iure nec impedit.tex.in.§.fin. in authẽ.de ſanctiſ.epis. ibi dũ dicit eos aũt q̃ talia deliq̃rint, & participes eorum ſcelerisfuerĩt capitale periculũ ſuſtinere, vt intelligẽd⁹ ſit, ꝓut intelligũt doctor. citati in l.q. nã capita leintelligiſ ſe cũdũ ius ſcriptũ de relegatione & non de morte naturali, & eſt de mẽte gl.in l.ſi qs nõ dicã rapere. C. de epiſc. & cler. in verb. capitali. dũ exponit vel ciuitatẽ amittat, & in.l. vnic. in verb. capitali.C. ne Chriſti. mancipi. hæreticus vel Iudeus expo nendo literã. text. dũ dicit capitali ſnĩa puniaſ, inq̃t, id eſt, perpetuo exilio, & cõcord. ſupra tit.1.Iudæi.2. nam illa eſt capitalis pœna, vt.ff. de pœnis.l. rei capitalis in præſenti & de publi.l.2. & facit ſupra de epiſc. & cler.l.fin. hactenus.gl.quã dixit ſingu. Io.Bernar.in tract. reg. cũ fallẽ.reg.339.verb.pœnæ capitalis Hippolyt.in pract.§.opportune.nu.40.Alcia. in tract.ꝑſump. reg.ꝑſump.nu.9.pag.562.Io.Neuiza. in Sylua nuptia.lib.2.nu.4.fol.251. etiã ſi haberet admixtum adulterium nõ erit pœna mortis hodie, cũ pœna adulteri ſit alterata, vt ĩ auth.ſed hodie.C. de adulte. & per.l.fori, quæ eſt in cõi obſeruãtia nullus admittiť ad accuſationẽ adulterij ꝓpter maritũ, etiã data negligẽtia ipſius ꝓ.l.3.titu.7.libr.4.foro leg. etiã ſi eſſet crimen adulterij cũ inceſtu non poſſet iudex ꝓcedere nec ex officio, nec ad petitionẽ alterius cuiuſcunq;, ne matrimonia infamentur. notat Greg.Lop.in.l.2.in glo.1.titu.17.part.7. ꝓbat l.fin.tit.25.par.7.in ſui ratione. verb. *Eſt yoguiere con chriſtiana caſada.* tum etiã quia pœna eſt incerta propter adulterium cum ſit in voluntate mariti ipſam imponere. vt in. l. 2.ſupra iſto titu. Pœna ergo inceſtꝰ erit arbitraria.argu.text.in.l. hos accuſare. ff. de accuſat. attẽta inceſtꝰ q̃litate, ſi coitus eẽt cũ ſorore vl̃ collaterali vſq; ad quartũ gradũ vel ſi eſſet nephatius, vl̃ cõtra naturalẽ, cũ aſcendẽti. vel deſcẽdẽtibus, vt tetigit Greg. Lop. ĩ l.3.tit.13. par. 7.verb. *la muger.* & cũ pœna arbitraria cõfiſcabiť dimidia ꝑs bonorũ ꝓ nr̃am l.regiã.5.&.l. 7.tit. fi. infra iſtoli.8.ordi. & ita eſt ĩ practic. vt ſæpius vidi & ampliꝰ q̃ ſemel ipſe tanq̃ aſſeſſor iudicaui.

¶ *Ley. VI. La pena de los que ſe caſan, o ſe deſpoſan dos vezes.*

¶ El Rey don Iuan.I. en Biruieſca. Año de mil cccl xxxvij.

MVchas vezes acaeſce que algunos que ſon caſados, o d̃ſpoſados por palabras de p̃ſente[a], ſeyendo ſus eſpoſas, o mugeres biuas, no temiẽdo a Dios, ni a la nueſtra juſticia, ſe caſan, o deſpoſan otra vez. E porque es coſa de gran peccado y de mal exemplo. Mandamos y ordenamos q̃ qualq̃er q̃ fuere caſado, o deſpoſado por palabras de preſente, y ſe caſare, o deſpoſare otra vez, q̃ demas de las penas en derecho cõtenidas q̃ lo hierren en la frente con vn hierro caliẽte, fecho a ſeñal de.q. publicamente por juſticia.

¶ *Ley. VII. Que ninguna muger caſada ſe caſe con otro faſta ſer certificada de la muerte de ſu marido.*

NIngũa muger q̃ tuuiere marido fuera d̃ la tierra no ſea oſada d̃ caſar[b] cõ otro a menos d̃ ſer certificada d̃ la muer

¶ *Lex ſexta.*

a ¶ *Por palabras de preſente.* Nõ ergo locũ habet pœna huiꝰ legis ĩ cõtrahẽtibꝰ ꝑ verba de futuro, vt eſt etiã. gl. cõtrahere. in clem. vni. de cõſangui. & affi. dixi plene in.l.1.titul.1.ſupra.lib.5.in gloſ.1.& bis cõtrahere matrimoniũ viuente primo cõiuge eſt caſus perditionis, o aleue.l.8.tit.19. infra iſto libr. & adde.l.16.titu.17.parti.7. & pragm. Valliſoleti Anni 1548.petic.105.ad hanc legem. vide quæ dixi in.l.tertia. titul.primo.libr.5.ſupra quæ concord. cum iſta noſtra lege.

¶ *Lex Septima.*

b ¶ *Sea oſada de caſar.* Conc.tex.in.c.in præſentia.de ſpõſa. Magiſt.in.4.ſent.diſt.88.c.fin. & quæ latiꝰ dixi in.l.3.gl.1.q.fi.tit.1.lib.5.ſupra.verſ. circa huius legis

te de su marido. Otrosi aql que con ella qsiere casar, trabaje en quãto pudiere en saber la verdad de la muerte, o de la vida de aql su marido, y dt otra guisa no sea osado de casar cõ ella. Y qnqer q contra esto hiziere, y el marido primero viniere: seã ambos metidos ẽ su poder: y pueda los vẽder y hazer dellos lo q quisiere cõ tal que no los mate. Y esto mesmo sea de las mugeres que casaren cõ maridos agenos.

POr escusar que las buenas mugeres, no ayan de hazer peccado con los clerigos. Mandamos, que todas las mancebas de los Abades, y clerigos, trayan agora, y de aqui adelante cada vna dellas vn

ius legis interpretationẽ hodie salubri & maturiori consilio ad horũ iurium obseruationẽ est decretũ cõcil. Triden. de reforma. mrimo. sessi. 24. c. 7. cuius verba sunt. multi sunt, q vagant, prima vxore relicta, aliã, & plerũq; plures illa viuente diuersis in locis ducũt cui morbo cupiẽs sancta Synodus occurrere omnes, ad qs spectat, paterne monet, ne hoc genus homiñ vagantiũ ad matrimoniũ facilẽ recipiant magistratus etiã seculares hortatur, vt eos seuere coerceant, parochis aũt præcepit ne illorũ matrimonijs inter sint nisi prius diligentẽ inquisitionẽ fecerit, & re ad ordinariũ delata ab eo id faciendi obtinuerint, & addecõsti. Synodalẽ Astoricensem. lib. 4. cõstitu. 4. de clãdesti. despõsatio. Ratio est, qa mrimonij vinculũ est indissolubile. & viuẽte primo cõiuge non licet aliũ recipere nec p dispensationẽ id vnquã licuit, vt colligit ex plene notatis à Dñico Soto in 4. sent. dist. 33. q. 1. ar. 1. 2. &. 3. ¶ Dubitare põt aliqs cõtraxit cũ aliqua muliere mrimoniũ in facie ecclesiæ seruata forma cõcil. Tridẽt. qui postea sciẽs aliqd impedimentũ, puta, quia erat vxor alterius eo tpe, quo cũ ea cõtraxit, vel cõsanguineus infrà quartũ gradũ, vel affinis, an possit ppria autoritate absq; iudicis snia ab ea separari? Rñdendũ est, q illi, q cõiuncti sunt in mrimonio per cõsensum mutuũ & solitũ in facie ecclĩæ, & cognito impedimẽto ppter qd mrimoniũ fuit nullũ, si iudex ecclesiasticus de facili haberi põt, nõ pñt licitè sua autoritate separari. tex. in. c. porrò. de diuort. & ca. multorũ. 35. q. 6. Palud. in. 4. sent. dist. 42. q. 1. Illefonsus à Vera cruce, in specu. cõiugio. 3. par. art. 9. Si tñ dubio ppabili & practicabili. quo ad se sciat impedimẽtũ & ipsum in iudicio ostẽdere possit tenetur relinquere talẽ cõiugẽ & ad priorẽ reuerti iudicio ecclĩæ & ita est intelligendus. tex. in. c. dñs nr. ad fi. de secũd. nupt. si tñ ppare nõ possit existẽte prædicto dubio, vxorẽ nõ dimittat, nec debitũ neget nõ tñ petat, si verò impedimentũ est imaginatiuũ seu speculatiuũ, ipsum deponat, & exigat & reddat debitũ vxori. text. in. d. c. dñs nr. in priori parte, ex his quæ not. Domi. Soto lib. tegẽdi & detegen. secret. memb. 3. q. 2. pag. 73. col. 2. vers. quemadmodũ Iacob. Mar. Nauar. in. c. si qs aũt. nu. 85. cũ seq. de pœn. dist. 7. & ĩ Manu. confess. c. 22. nu. 54. §. *Si sc caso con otra.* Quærit vlterius, mors viri qliter sit p bãda, vt inde certa possit reddi vxor ad contrahendũ mrimoniũ rñdendũ est. id arbitrio iudicis relinquendũ esse. ex Panor. & Prç posito in. c. in præsentia de spõsali. Stepha. Aufre. in decisi. capel. Tholosa. 316. Couar. in epito. 4. de creta. 2. p. c. 7. §. 3. nu. 4. versi. mors aũt viri. quẽ vide, ad dotẽ huius legis à nu. præcedenti. 3. vbi citat hanc legẽ. Quæri etiã põt aliquis instituit accusationẽ contrà Titium dicens contraxisse secũdum matrimoniũ primo durante, vtrùm sufficiat ppare præsumptiuè, ea præsumptione qua lex præsumit hoiem viuere vsq; ad centũ annos, per. l. fina. C. de sacros. eccles. dicendũ est, accusatorẽ ad obtinendũ in sua accusatione astrictũ esse ad probandũ verè q viuus erat maritus primus tpe contracti secundi matrimonij & nunc viuit vere alias non obtinebit, nec ratione prædicti matrimonij secũdi est fatigãda mulier. arg. tex. in. c. dñs noster. de secũdis nuptijs, & quia tale matrimonium potuit esse validum, quia tempore quo contraxerunt secundum, erat primus maritus à rebus humanis liberatus, vt in momento euenire solet mors, ne ergo iniuria fiat matrimonio, sine eo quod appareat verè nullum fuisse in forma iudicij propter vitæ impedimentũ prioris coniugis non est diffinẽdum nec inquietandum. ex tex. in. d. c. Dominus noster.

noſter.vbi not.Hoſti.Io.Andr.& Alexã. Couar. in epito.4.decret.2.p.c.7.§.3.nu.4.verſi.hic omittendũ non eſt. quia licet à principio impediaꝛ tñ poſtq̃ factũ eſt valide hoc eſt in facie eccleſiæ tacito impedimẽto,volendo fraudẽ facere eccleſiæ & priori matrimonio ẽ tuẽdum argumẽtũ. c. licẽt ex quadã. de teſti.poſtremò hãc ſnĩam tenet Greg. Lopez in. l. fin. verb. *Mandamos.* ad fi. tit. 17.ꝑti.7.poſt Bart.& Soci. in. l. ſi inter. ff.de reb. dubijs.ſi probaꝛ cõtraxiſſe bi nasnuptiasviuente primo cõiũge eꝑi,vt inq̃ſitores hæreticæ prauitatis ꝓcedũt cõtra tales ex lap. & domi. in.c.accuſatꝰ. §. ſane de hæreticis. lib. 6. & not. in. l. 3. titu. 1. lib. 5. ſupra.& eis imponunt pœnã mitræ, flagellorũq; cæ ſi publicè ĩ exiliũ mittunt. Sed iudices aduertant ad cãs q̃s mulieres habuerũt ad contrahendũ mr̃imoniũ.ſ.lõga abſentia prioris cõiugis,literæ miſsiuæ ab hoĩe fide digno,publica vox ꝑſi de morte ipſi, qa perijt in naufragio. Iſtis & alijs ſimilibus cauſis poterit ceſſare dolus & aliqñ culpa, & arbitrio iudicis erit ꝓcedendũ,potiſsimũ benignitate & mĩa inſpecta quã autoritate & iuris rigore. arg. abſentẽ. ff. de pœn. & ſacrũ concil. Trident. ꝙ oẽs iudices legant & menti cõmendent in iudicijs, qđ eſt ſeſsi. 13. de reformatio. Can. 1. verſi. illud primũ eos admonẽdos cẽſeꝛ. & ne ſint ꝓcuſſores & carnifices & faciãt iniuſtitiã detinẽdo iniuſtè vltra modũ deciſioni cauſæ debitũ reum incarceratũ, vel alias eum vexando & remedia iuris licet non directè indirectè denegando, vt ſæpè ſit in maximum damnum Reipublicæ, & ſuarum animarum, legãt igitur. ca. cum æterni. de re iudi. libro. 6. & ab iſtis vexationibus ceſſabunt. ideoque expedit Reipu. vt officiales prælatorum teneantur in fine ſui officij reddere rõnẽ & reſidentiam ſicut ſeculares, & ꝙ ſint eorũ officia ad triẽniũ, vt diſputatũ fuit ꝓ doctiſsimos luriſtas in ſancta Synodo Salmãticæ celebrata ꝓ doctorem Nogerolium.

prẽdero đ paño bermejo, ſegũ ſe contiene en eſte libro en el titulo đ los Prelados y clerigos[a].

MAndamos, que qualquier muger q̃ publicamente fuere mãceba de clerigo: que allende de las otras penas pague vn marco de plata, ſegun ſe contiene en eſte libro[b], en el titulo de los Prelados.

COſa es de traycion, el q̃ comete adulterio con reyna, o con hija de rey, q̃ no ſea caſada. E ſi eſte crimẽ cometieſſe cõ la muger de otro ſeñor inferior haria aleuoſia manifieſta, ſegun ſe cõtiene en eſte libro en el titulo đ los traydores. a

Titul. 16. De los robos y de los q̃ receptan a los malhechores. b

¶ Ley. 1. De la pena de los ſeñores y Alcaydes de fortalezas que receptan los malhechores.

¶ El Rey don Enrique. II. en Toro. Año de mil cccc vij.

SI de algũ caſtillo, o caſa fuerte, o fortaleza ſe hiziere algun robo[c], o

a ¶ *De los Prelados y clerigos.* Scilicet, in titu. 3. l. 21. libr. 1. ordinamẽt. ſuprà.

b ¶ *En eſte libro.* Scilicet libr. 1. titul. 3. l. 23. & l. 53. tit. fi. infra eo. libr. 8. *Titulo de los traydores.* Scilicet libr. 8. titu. 7. in. l. prima. vbi diximus.

¶ *Titul. XVI. De rapinis & receptatoribus malefactorum.*

¶ *Lex Prima.*

c ¶ *Algun robo.* Rapina eſt alienarum rerum mobilium, vel ſe mouentium deprædatio. l. prima. C. vi. bono. rapt. & inſt. eodem. §. quia tamen. l. prima. titu. 13. par. 7. & in dicto. §. quia tamen. verſic. quod non ſolum ad vim illatam in rebus ſoli extenditur rapinæ pœna. Pœna autem rapientis aliquam rem eſt tripli vltra æſtimationem ipſius rei inuaſæ & ſic quadrupli cum re inuaſa. in princip. Inſtit. vi. bon. rapt. l. 1. ff. eod. & l. 1. & fin. C. eodẽ tit. l. 3. titul. 13. part. 7. aliquando tamen pro rapina agitur ad duplũ. vt in caſu. l. chriſtianis. C. de pag. & tẽpore eo. & in caſu. §. ſi duo. in. c. 1. de pace tenenda. vbi Bald. Gregor. Lopez in dicta. l. 3. verb. *contrestanto.* Quid autem ſi rapina fiat per nobiles aut richos homines adde. l. 7. infra eodem. vbi ipſi tenentur ad pœnam tripli. & ſi non habuerint

rint bona pœna erit corporalis iuxta reg. qui non habet in bonis luatī corpore. l. fin. C. de in ius vocando, & est. l. 11. titulo. 25. parti. 4. vbi reo homini imponitur alia pœna propter rapinā. quæ lex est intelligenda in casu quo loquitur nempe cum à rege fuit expulsus à regno: quia in modum belli debellationem fecit contra vassallos Regis, & ob iniuriam ei illatam forte à rege, vel in casu quo Rex remisit delicti culpam propter quòd erat expulsus à regno tenetur tamen ad pœnam dupli propter res inuasas, ibi. *Y como quier quel Rey pueda perdonar al rico ome que torne a la tierra, y le quite el coto en que cayo por razon de la malfetura que fizo, que es quarenta marauedis por cada cosa que tomo, con todo esso no le puede perdonar que non peche doblado, lo que robo y tomo, a aquellos que fizo la malfetura.* Et vltra erit puniendus pœna robatoris & vim inferentis. vt in l. 6. infrà eod. pœna autem, quæ fisco debetur facilius remittitur quàm ea quæ inducta est in fauorē partium probatarum secundum glo. & Bal. colū. penul. nu. 27. in l. quicunq;. C. de seru. fug. vi. quę dixi in l. 1. titul. 6. lib. 4. ordina. & probatur in. d. l. 11. titu. 25. part. 4. ibi, *non le puedo perdonar que non peche &c.* Probos qualiter intelligantur, & sic robariam. dicit Bald. in authen. sed nouo iure. col. 2. num. 10. C. de seru. fugi. quòd sunt ista verba magistralia & intelligenda, secundùm q vulgus ea intelligit vt in l. Labeo. ff. de supell. lega. & furtum tripliciter sumitur pro furto improbo, improbiori, vel improbissimo, improbum est simplex furtum, improbius expilatæ hæreditatis, improbissimum est de quo noster titulus loquitur, rapina, seu robaria & ita dicit glo. not. secundum Bal. vbi supra. quia rapina plus est quàm furtum, vt in l. si cum ereptione. ff. quòd met. causa. nam Bart. in l. 1. ff. de effracto. vocat raptorē improbissimum furem: quia furatur cum violētia. vt in l. 1. §. ff. de incen. rui. naufr. afflict. in consti. Neapo. lib. 1. rubr. 76. num. 7. Dubitatur, an pro rapina possit aliqua actio probata intentari? Respond. q sic, & etiā publica, vt est glo. vlt. ad fin. & ibi not. Bart. in l. fin. C. vi bono. rap. & habetur in l. infamem. ff. de publi. iudi. & tenet. l. si quis domo. ff. de furtis. tenet Cæpol. in l. Marcellus. versic. quæro vndecimo. nu. 25. ff. de verb. signif. vbi ponit vltra 12. quæstiones in ista materia rapinæ ibi videbis Cassa. in consuet. Burgund. fol. 38. rub. 1. §. 5. nu. 6. ¶ Quæri etiā potest, qua pœna sit afficiēdus rapiens aliquid ex naufragio. Respondendum est quadrupli. l. 1. in princ. ff. de incend. rui. naufrag. l. 11. titu. 9. part. 5. & in hoc quadruplo ineſt rei persecutio. l. hoc edicto. §. 1. & ibi Bart. ff. de publican. ¶ Dubitatur circa permissa quæ sit ratio Are. l. 3. §. fina. in fi. ff. de publi. li. quæ dicit, aliud quadruplum fisco inferē dum esse & sic videtur condemnandum in specie proposita in octuplum. dic q actio quæ datur parti non datur vltra quadruplum, sed pœna quæ fisco applicatur, propter hoc delictum potest excedere istud quadruplū secundū Azo. in sum. C. de naufragio. lib. 11. Greg. Lopez in. l. 11. in glos. 3. quē etiam videas in glo. fin. titu. 9. part. 5. ex qua. l. par titæ habes, q isti raptores propter dolum sunt puniendi, corporaliter iudicis arbitrio, & intelligas, q isto casu nō poterit imponi pœna mortis, si nō consuetudine recepta quanuis habeat arbitrium à lege, & idem in alijs delictis, quibus est pœna arbitraria, probatur ex glos. in l. sacrilegij. 2. in princi. versic. considerandū. ff. ad. l. Iuliam. pecula. quæ sentit. quòd pœna extraordinaria seu arbitraria, non sit pœna mortis, & voluit idem Oldral. in. l. 1. ff. de fur. & glo. in ca. Inquisitionis. in versi. alioquin. de accusa. q vbi pœna venit imponenda arbitrio iudicis non debet imponi ordinaria, sed mitior & dicit Ioan. Andr. in. c. 1. de constitutio. q in his quæ sunt commissa arbitrio iudicis. debet ipse iudex seruare æquitatem. refert Felin. in cap. quoniam frequenter. §. porro. col. 2. vt lite nō cōtesta. Thom. Grāma. consi. 39. col. pen. nu. 11. sed prædictis obstat glo. sing. in. §. in summa. de iniur. dicēs, q vbi iudex habet arbitrium in pœnis imponendis, posset se extendere vsque ad finem mortis, de qua suprà late sum memor dixisse, sed nunc dic, sententiā illius procedere. Vbi tales erant circunstantiæ delicti, quæ pro eo veniebat imponenda de iure communi, vel ex cōsuetudine pœna mortis. ex Ioan. Imol. in. d. c. Inquisitionis. de accusat. assignando intellectum ad. d. glos. §. in summa cū pluribus alijs allegationibus, citatis à Thom. Grā. cons. 39. nu. 7. & sic concorda, & salua opinionē sumptam ex prædict. gl. l. saculari j vel sacrilegij. 2. & consuluit, in specie Alexan. consi. 111. lib. 1. & casus poterit esse, cum aliquis laicus clericum in sacris insidiose vulnerasset. in capite, aut facie, vel vapulis cecidisset in ecclesia dum officia diuina dixisset vel statim post, vt hæc tria delicta scio commissa fuisse vnum aduersus vnum portionariū, alterum contra cantorem, alterum contra fiscum Illustrissimi. D. D. Petri Gondisalui epi Salmantini, & sententias vidi, quæ pœna mortis laicis inferebantur, prima executioni fuit mandata, & furca fuit suspensus in loco commissi delicti ante domū patris quia ex grauitate delicti licitum est pœnā aggrauari. c. fælicis. §. cæterum. de pœn. lib. 6. doctri. est Innocē. in cap. 1. vbi omnes. de consti. plures quæstiōes in materia rapinæ aptare in prel. poteris ex Sylu. prierio in summa. verbo. rapina. & Brixiens. in suo dictionario. eodem verbo, rapina

istis

maleficio: y los que lo hizieren se acogieren: y receptaren a la fortaleza aunque no seã de los que la guardan y estan en ella: y el alcay de los defendiere sabida la verdad[a]. Mandamos q̃ si el castillo fuere de algun señor que el pague el robo: o la toma: o fuerça que fuere hecha. E si fuere yglesia: o de ordẽ que lo pague el perlado: o la orden cuya fuere. Y las justicias dela comarca donde esto acaescier fagan pesquisa: y sepan la verdad. E sino lo hizierẽ seyendo requeridos y enello fueren negligentes que lo pague el de sus bienes.

istis latronibus & rapientibus in stratis, vel in vijs qui robatores vulgo dicuntur etiã si fugiant ad sacra non gaudent priuilegio immunitatis ecclesiæ & extrahi possunt ab ecclesia. c. inter alia de immunitate ecclesiæ. & idẽ dicerem de campsoribꝰ, seu mercatoribus fallitis qui se eleuãt cũ pecunijs, & debitis, q̃ per leges huius regni, *son auidos los tales que se alcançã por ladrones y robadores publicos*, & merito propter magnam cõfidentiam, & securitatẽ, quam eos habẽt homines tũ etiã quia paria sunt inuadere, vel retinere alienũ. c. sæpè de restitutio. spoliatorum ergo eisdẽ pœnis rapiẽtium per vim, & fraudem sunt puniẽdi, nec priuilegio ecclesiastico immunitatis vti debẽt cũ eis competãt verba can. ergo & eius dispositio. ¶ De latronibus publicis stratarum, dicit Marcus de Mantua consi. 91. imo plus dicit q̃ sic potest capi in ecclesia ita potest in ecclesia occidi. de quo vltimo dubito cum remigio. Gonn. in tract. de immu. eccles. fallent. 2. n. 5. pag. 105. de mercatoribus fallitis tenet Boerius. decis. 218. num. 7. argum. tex. in authen. de mandatis princ. coll. 3. §. publicorum. vero tributorum, ibi quoniã fiscaliũ, ratio & militibꝰ, & priuatis, ipsisq; tẽplis & cũctis reipub. & necessaria. l. pœnæ. C. de exacto. tributo libr. 10. remigi. Gonn. in d. tract. Fallent. 38. pagi. 209. q̃n aliquis recipit aliquid ab spõte soluẽte, & ob causam metus nõ cõmittit maleficiũ, nec robariã quia spontanea solutio omne vitiũ purgat. l. si ob turpe. ff. de cond. obturp. causam. Bal. consi. 33. in primis cõsiderandum est. num. 1. libro. 2. quod est notans, quia multi soluunt publice spontaneè & nõ sine metu imo propter ipsum iam secretè à tyrãno eis incussum.

a ¶ *Los defendiere sabida la verdad.* Not. q̃ Dñs fortalicij, agri, seu territorij. tenetur de robaria ibi facta si fuit sciẽs & potuit prohibere. vt delictum committatur in suo, vt in. l. 1. C. de falsa. monet. Panormita. dicit communem opinionem istam. in. c. licet colu. 2. versi. ad secundum nu. 8. de restitutio. spoliatorum, secus autem si prohibere nõ potuit, quia est sine culpa. l. 1. §. is autem. ff. fami. furt. feciss. dicatur. Psalm. 36. nec celaueris facientes. quo fit vt Princeps debet tenere regna sua & terras & loca in quibus percipit emolumẽtũ vectigalis, pedagij, & guidagij, vel gabellæ, alteriꝰ ve tributi, se curà. etsi mercatores fuerint deprædati tenetur, ad damnũ. Bal. in. capi. 1. qui feudar. poss. cordi est recõmendãdũ secundũ laudensem, in tract. de Principibus. q. 163. vbi subdit quod princeps, & eius officiales sua loca tenẽtes debent dili gẽtiã adhibere contra latrones & stipẽdiarios de prędantes in vijs publicis, & eodẽ modo tenentur receptatores, per hãc legẽ quã intellige data scientia Custodis castellani, vel domini fortalitij, vel castelli aliàs. n. data iusta ignorantia, quia nesciebat delictũ commississe nec per literas iustitiæ, seu Principis fuit requisitus, nõ est dicendus receptator, nec cuilibet dicẽti esse prædonẽ, vel furẽ, seu delinquentem est adhibenda fides. glo. in. ca. 2. in verbo. audiuit. de coniugio. seruo. quæ allegat. cõcord. tex. cum glo. in. c. quam magnum, verb. nõ possunt. 23. q. 4. ca. siquid. 86. distin. & ibi glos. nõ credas, quia qui cito credit vt in sacris habetur, leuis est corde, nec dictum vnius inducit testimonium, sed in omni causa testimonium duorum requiritur, cum in ore duorum, vel trium stet omne verb. cap. in omni. de testib. capitul. cum esses. de testam & sic ista lex præsupponit scientiam delicti, quia in castello vel fortalicio fuit commissum delictum & receptatus delinquẽs in principio huius legis in illis verbis, *si de algun castillo, o casa fuerte, o fortaleza se hiziere algun robo, o otro maleficio, y los que lo hizieren se acogieren* &c. Castellum seu fortalitium, sunt loca fortia ad se tuendos. Bartol. in rubr. C. de mo a. & epidi, &

ibi Platea.lib.12.optime per Nichol. Boeri. decisio.320.siquis in proprio fundo nobili. ¶Probatur conclusio,ex Bart.in.l.1.§.quod autem.ff.de seruo corrupt.dicens statuta quæ dicunt siquis receperit male factorẽ,vel bannitum, intelligenda fore in illo,qui abscõdit criminosum,vel receptat quia tunc dicitur receptator,nõ in eo,q̃ dedit potũ,vel cibũ per.dict.l.1.§.quod autem itẽ ad hoc, q̃ receptator dicatur debet esse sciẽs,prudensque vt demũ puniatur, si sciuerit ipsum esse debitorẽ vel rebellẽ reipublicæ,non autẽ si ignorauerit, vt in.l.1.C.deseruo.mili.lib.12.&ibi Plat.nu.3.facit l.3.§.nõ tantũ.ff.de incend.rui.naufr. &.l.methodorũ.ff.de pœn.&in dubio.præsumitur ignorantia,nisi foret notoriũ vt.in.l.1.ff. de receptato.in glo.verb.latrones.Cuius verba pulcherrima ad finem sunt.&intellige quando fuit sciens,&ignorãtia præsumitur,vt suprà de probat.l.verius,nisi sit notoriũ,vt.C.qui & aduers.quos,lex.1.hactenus glo.quã ordinariam dixerunt, domini de rota.decis.444.fol.110.secundũ antiquiorem paruamq̃; impressio.&plures cõmendantes cumulaui.in additio.ad Segur.in repet.l.cohæredi. §. cũ filiæ nu.149.versi.3.vero casu.ff.de vulga.&pupi. & Alexand.ad Bart.in.l.si tutor.C.de peri.tuto. reputat.sing.ad hoc,q̃ notorium tollit.ignorãtię præsumptionẽ,quæ alias præsumeretur.not Pla. Vbi suprà.&standum est eius iuramento vt ibi p eum.nu.4.&in.l.fin.C.de Fabricens.libr.11. Lucas de pœn.in.d.l.1.colum.1.Felin.in.cap.ànobis vbi dixi de exceptio.Hippoly.in.l.qui ignorans. nu.22.ff.ad.l.Corneliam.de fal.Auilesius in ca.3. in part.iurisdictioni nu.19.in capitib.prætorum. Idem etiam si esset,sciens receptans, q̃ non tenetur aliqua culpa quia prohibere non potuit,vt pote,quia homo ferocissimus, Vandolerius, solus, vel cũ alijs socijs congregatis vadit ad domum rusticuli,& dicunt.Si non aperis portam imponem⁹ ignem,vel si nos non recipis,interficiemus,qui timore perterritus aperit portam, vel eũ receptat, certè excusandus est,quia non potuit resistere. Facit ad hoc tex.vbi Florent.notat,& menti tenendũ reputat.in.l.in omnibus.ff.denoxalibus,Hippoly.in.l.1.§.præterea.nu.28.fol.paruæ impress. 32.ff.de quæst.nullus enim tenetur se ipsum perdere,sed conseruare,quod est ius naturale,& charitas bene ordinata à seipso incipere debet.l.præses,&ibi dominicus Menes.C.de seruis.&aqua.neque vnquã quis carnẽ suã odio habuit.vt dicit Pari.sed eam nutrit & fouet. ergo nulla lex esset rationi cõgrua,quæ cõtrariũ suaderet,sed iniqua & bestialis,&iudices,quos dicimus pesquisitores,q̃ cõtrariũ faciũt,&innocẽtes pauperes sine culpa, & probationibus idoneis puniũt,vt animosi, seu potius carnifices videãtur supremis iudicibus cõtra ius naturale,& diuinũ,& humanũ faciũt & cõ dẽnationẽ perpetuã sibi acquirunt,sanguisque & pecunia innoxij ab eis miseris infletu, & stridore dentium expetenda erit. Quid ergo eis proderit si omnem potentiam mundi fuerunt consequuti, si ad inferos descẽderint, vt inquit veritas relata in.c.Matthæus de simonia,quo fit q̃ qui ignoranter præstitit arma,ex eo nẽpe,q̃ Didacus professus fiat Antonio amico suo velle iter agere,vel aliud crediti dignum,ac deinde hominẽ occidat,et si testibus id probetur minime teneri.Bart.consi. 24.&in.l.qui furẽ.§.ope,vbi,Alexan.ff. de furt. Ange.in.§.interdũ,institu.de obliga.quæ ex delicto.nasc.Hippoly.in pract.§. cõstante.Imol,& Areti.in.l.si stipulatus fuerit.ff.de verbo. obliga. Felin.in.c.sicut dignũ,de homici.Pet.Plaza.in.1. parte.tract.delicto.c.16.nu.14. neq; id facere debent,ex eo q̃ crimina oportere coerceri. Potissimũ hac nostra ætate,in qua delictorũ scelera pullulant,& quos virtutis amor non alliceret ad bene faciendũ eos saltim criminis reos pœnarũ formido delinquendo absterreret, & resipiscantur, ideoq; seuerius esse puniẽdos iuxta illud. Horat. Oderunt peccare boni virtutis amore,oderũt peccare mali formidine pœnæ.sed id intelligendum est in criminosos , de quorum delictis apparet in processu,non tamẽ innocẽtẽ,quia delicta suos authores sequuntur Ezechiel.18.cũ plenè notatis à me,ad Segur.in tract.de bonis Lucra. const. matri.nu.1.nec sunt faciẽda mala,vt inde proueniãt bona.c.super.eo.de vsur.igitur innocẽs nũquam erit puniẽdus,cõuictus autẽ de crimine,secũdum grauitatẽ delicti puniẽdus erit.c.tãtaḍ excess.præla.c.excõmunicamus.§.credẽtes.de hære.c.fœlicis.§.cæterũ de pœnis lib.6.nec obstat.illud.c.expedit vnũ mori pro populo. Nã accipiẽdũ est cũ ille sit noxius nõ aliter,vt nõ sit periculũ, & exitiũ ciuibus,merito propter suã culpã est excludẽdus à consortio ciuiũ,& ferat pœnã sui delicti, vt per Fernan.Micha.in.lib.1.controuers.q.c.13.vbi citat illud Ouidij lib.2.elegiarũ,æquo animo,quĩ meruere ferãt,&in Psal.100.in matutino interficiebãt,oẽs peccatores terræ,vt disperderent de ciuitate domini, oẽs operãtes iniqtatẽ, culpabiles. ergo tãtũ & nõ innocẽtes sunt puniẽdi. Ex quib⁹ etiã infertur,receptans filiũ vel patrẽ,post delictũ cõmissum,nec prestans auxilium,ad delinquẽdũ nec ad ipsum delictum continuandum, sed tantum ad pœnam excusandam , qua venit delinquẽs propter crimẽ castigãd⁹, receptatoris pœna non teneri.Quia seipsum accusare quis non tenetur tũ quia pater,& filius sunt vna caro & sanguis l.quarta. ff. de inofficio. testamen. l. ne cum seruo.ff.de furt.& exprædictis paulò ante. idem dicendum de vxore,& econuerso cum ad paria iudicentur

dicentur.cap.pen.de adult.Geneſ.2.hoc nunc os ex oſsibus meis,caro &c.& Apoſto.ad Epheſios. 5.mulieres viris ſuis ſubditæ ſunt ſicut Dño,quoniã vir caput eſt mulieris,ſicut Chriſtus caput eſt eccleſiæ,ipſe ſaluator corporis eius,& paulo inferiùs ait,ita & viri debẽt eligere vxores ſuas vt corpora ſua,qui vxorẽ ſuam diligit,ſeipſum diligit. nemo vnquã carnẽ ſuam odio habuit,ſed nutrit, & fouet eam,ſicut & Chriſtus eccleſiam quia mẽbra ſumus corporis eius,de carne eius & de oſsib⁹ eius propter hoc relinquet homo patrem & matrem ſuam, & adhærebit vxori ſuæ & erunt duo in carne vna,ſi ergo maritus & vxor cenſentur vnum corpus & non diuerſum cap.debitum.de bigam.c.gaudemus de diuort.capi.denuptis.31.q.2. cap.Agatoſa in fin.27.q.2.hinc dicitur mariti. & vxoris vna domus.l.1.§.ſi ver.ff.ad Syllanian,itẽ vna ſocietas diuinæ & humanæ domus. l. aduerſus.C.de crim.expil. hære.l.1. rerum amot. ideo dicitur ꝙ maritus & vxor debent eſſe participes bonæ,& malæ fortunæ alterutrius.l.ſi cum dotẽ. §.ſi maritus,& ibi.doct.ff.ſoluto matri.Bald.in.l. vbi adhuc.3.colũ.C. de iure dot.& de hac vnitate mariti,& vxoris multa dicit ſpecul.titu.de feudis §.quoniam verſi.vigeſimo.Socin.nepos in conſi. 76.nu.136.libr.1.ergo ſiue filius ſit, ſiue pater,ſiue vxor,vel maritus ratione prædicta abſque pœna viciſsim poſſunt receptare, quia alias ſequeretur ꝙ ſeipſos perdere,& ad pœnam ducere tenerentur,aduerſus omne ius naturale,& diuinum, quo quis intendit conſeruare ſeipſum & non accuſare nec odium habere contra carnem propriam, ꝙ grauius eſt,quàm in alium in ſeruire.ff.per totum de his qui ſibi mortem conſci.& dixi in.l.9.tit.15. ſuprà hoc.lib.8.præterea Michol liberauit maritum ſuum Dauidem contra præceptũ regis Saul. vt patet.1.Regum.cap.19.imò vt pluribus placet, vxor tenetur receptare maritum.Specu.in tit.de dona.inter virum & vxorem.§.fin. Nellus in tractatu bannitorum.3.par.2.temporis.q.22.& ibi citat ſpeculatorem vbi ſuprâ. & Alberi. & Angel. ſequitur Specul.in tract.de maleficijs.part.dicto maleficio.nu.25.fol.paruæ impreſsionis.214. Felin.in.c.cũ quidam nu.11.de iur.iur. Ioan.Lup.in repeti.rubr.de dona.inter vir.& vxor.§.50.n.24. verſic.poteſt poni exẽplũ de marito inquiſito de crimine capitali.fo.30.col.3.vbi plura exẽpla deducit,nã vnus debet cõpati alterius infortunio,ſicut interſe dolẽt mẽbra corporis humani.l.ſi cũ dotẽ.§.fin autẽ inſæuiſsimo.ff.ſolu.matri.l.1.C.ꝺ diuort.ca.inter alia de ſentẽtia excõmunicatiõis, nec etiã pater tenetur,ſi filiũ receptauerit etiã in crimine grauiſsimo,ab ipſo filio cõmiſſo, etſi ei dederit pecuniã,famulũ & equũ,ad ipſius liberationẽ,tũ quia natura idẽ ſunt & carne.l.ne cũ ſernuo.ff.de furt.tũ quia vnicuiq; licitũ eſt redimere propriũ ſanguinẽ,& natura princeps omniũ humanarũ legũ id ſuadet. ex quo iudices curiarum quos peſquiſidores dicimus,qui ſunt deuoratores hominũ,& pecuniarũ, qui aliqñ fecerũt cõdẽnationẽ patri receptatori ſui filij fuerunt à ſupremis iudicibus cõdẽnati ad reddẽdã pœnã pecuniariã patri & omnia dãna,& intereſſe & expẽſas, quas hac occaſione fecit,& iuſtiſsime & ita ſeruatur in practica apud ſuꝑmos cõſiliarios regios,qui ſemper habent iura,& æquitatẽ in fronte. Dixi ĩ part. 1.quæſtionũ. q.207.incipie. Titiũs incarceratus videlicet fuiſſe,qa pater nõ tenetur ſoluere pœnã pecuniariã pro delicto filij,etiã ex bonis, quæ ꝑ legitima parte filio deberẽtur gl.Panor.& cõmunis in.c.2.de deli.puero.Bart.per tex.ibi.in.l.1.§. ſi impuberi.ff.de coll.bon.Bal.in.l.ſi qua pœn.ff. de his quæ ſunt.ſui cõmunẽ fatetur Couar.libr.2. Varia.reſo.c.8.nu.7.Vbi vide.Quæritur præter ea vtrũ idem dicendũ ſit in receptatore delinquẽtis,qui ei eſt cõſanguineus intra quartũ gradũ cõſanguinitatis?quid etiã in amico ſocietate, & amicitia magna coniuncto delinquenti,an ex his cauſis,liberentur,à pœna receptatorũ. ¶Videtur ꝙ eo ipſo,quod apparet receptatũ conſanguineum eſſe receptantis,vel maxima amicitia coniũctus, quæ loco ſanguinis habetur,cũ amici ſint vna anima in duobus,corporibus diuiſa debet receptãs à pœna liberarj quia fuit abſq; dolo redimẽdo propriũ ſanguinẽ & faciẽdo id, qđ natura inſita ĩ cordibus hominũ ſuadet,& eius calore,& lege motus igitur erit ſine culpa,tũ etiã quia ſi nõ feciſſet fuiſſet delinquẽs punitus in maximã iniuriã,& infamiã,ipſius,& totius generis fortè quia ex qualitate delicti pœna deberet eſſe cũ infamia puniti & in cõſanguineorũ opprobriũ cõuerteretur. ergo cũ licitũ ſit ſuo pudori parcere,& cõſeruare honorẽ amiſsio cuius morti naturali præponit vt ſuprà ſæpius notatũ eſt,& adde.Tho.Gram.voto.17.ſ. nu.6.fol.1.233.ergo pari ratione.ſicut eſt licitũ redimere vitã naturalẽ & mortalẽ, ſine qua nullus viuẽs dici põt,ſed mortuus cũ ſit eadẽ & nõ diuerſa ratio infamis loco mortui habetur.gloſſ.1.in.c. vno delegatorũ ibi,idẽ eſſet ſi aliter efficiatur infamis ſuprà.de reſc.ſcitatus &c.tex.in.l.iuxta.ff. de manu.& vind.egregia,& notãda.l.4.ti.13.par. 2.& honor omni cõmodo pecuniario præponend⁹ eſt.l.miles.§.ſocer & ibi notat Angel. col.2.ff. de adult.l.Iulian⁹.ff.ſiqs omni cauſa.teſtam.& ꝙ negligit famã crudelis eſt.c.nolo.12.q.1.c.cũ pſonæ ibi glo.verb.infamiã de priuileg.lib.6.Alber. in.l.ſi qui aduocatorũ nu.1.C. de poſtul.Guiliel. Benedi.in.rep.c.Raynut. verb. mortuo.1.nu.315. ꝺ teſtamẽtis vbi multa cõgerit Fernã.Micha.ſi.1. illuſtri quæſtio.cap.11.numero.7.vbi agit de quæ

stione, an homo sit dominus sui honoris quem vide, sed infamia afflicto, & iniuria mei consanguinei, meus est dolor. l. 1. & l. 2. ff. de lib. caus. quas re tuli in. l. 5. gloss. 1. titul. 9. lib. 4. ordinam. ergo recep tando consanguineum cum sit ipse in causa prima conseruationis sui honoris quæ est perferenda. l. præses. C. de serui. & aq a. non erit puniendus pro receptione. l. 2. ff. de recepta. Matthæ. de Afflict. lib. 1. feud. cap. 1. §. etsi clientulus. colum. 3 num. 17. de alienatio. feudo. vbi à numer. præced. 11. colum. 2. vers. 5. nota quòd licet vassallus ponit multa permissa ratione consanguinitatis, quæ aliàs non permitterentur, quẽ vide per discursum 4. columna. nam sunt necessaria, sic ergo receptãs consanguineum. non est puniendus saltem ordinaria pœna sed leuiori cum sit absque dolo, cum vinculum naturale positiuo sit præferendum, nẽ pe conseruatio sui ipsius respectu honoris, & amicitiæ. Sicut fecit Ionathas Dauidi celando eum à Saule Rege. 1. reg. cap. 19. & 20. & sic infertur vt suprà dixi. idem dicendum esse de amico maxima amicitia coniuncto delinquenti ex his, quæ de amicitia tradit Barba. in capit. cum. M. de const. & Segur. in repe. l. imperator numero. 17. & ibi ad eum cumulata in meis annotatio. ff. ad Trebellianum. Guiliel. Benedict. in rep. cap. Raymutius, verb. testamentum. 3. de testam. num. 46. Ias. consil. 70. colum. fin. lib. 1. Plaza de delictis. capi. 43. numero primo. cum seq. 7. ampliss imè Andr. Tiraquellus de pœnis temperand. causa. 22. concludens non esse peccandum propter amicum si tamen peccaueris ob id solum, vt saluti eius consulas, non tam seuere, crimen tale puniendum esse, quam si extranei causa id ipsum admiseris, quia amicitia præfertur fraternitati, & consanguinitati, vt ait D. Ambrosi. plerunque amici se potius beneuolentiæ quisque committit, quam fratris necessitudini, & valerius maximus libro quarto. titul. 7. de amicitia in hæc verba exorditur, contemplemur nunc amicitiæ vinculum, potens & prævalidum, neque vlla ex parte sanguinis, viribus inferius, hoc etiã certius, & exploratius quia illud nascendi fortuitum opus, hoc vnius cuiusq; solido iudicio inchoata voluntas contrahit. & Cicer. libr. 1. officio. sanguis (inquit) coniunctio, & beneuolentia deuincit charitate homines magnũ est enim habere monumenta maiorum eisdemq; vti sacris sepulchra habere communia: sed omniũ societatum nulla præstantior est nulla firmior, quàm cum viri boni moribus similes sunt familiaritate coniuncti. & societas dicitur fraternitas Ias. in. l. apertissimi. col. 3. C. de iud. l. nemo. §. qui frater. ff. de hęr. instituen. & Prou. 18. dicitur, vir amicabilis ad societatem, magis amicus erit quam frater & amicitiã in ordine scripturę apud iurisconsul. tos reperimus necessitudine prælatã. l. si seru⁹ pluriũ. §. fin. ibi legatarij charitas. & necessitudo. ff. de leg. 1. & in. l. Theopompus. in illis verbis, amici mei & cognati. ff. de dot. prælegat. l. sed si plures. §. in arrogato, in fin. ibi amicos, vel cognatus. ff. de vulg. & pup. l. affectionis, ibi amicus vel necessarios. ff. de don. sensit Panor. in. c. fin. ad fin. de postulan. notãs ex dicto vincent. q̃ ibi propinquitas præfertur amicitiæ, quasi dicat secus esse alibi, vnde. Hesiod. sed neq; Germanus quisq̃ est æquãdus amori & Diu. Tho. in opusculo, quod scripsit de dilectio. Dei, & proximi simpliciter asserit amicitiã cõsanguinitati præponderari. igitur ami cum reuelans esset alter Iudas, & tenetur amicum magisq̃ aliũ defendere, & à receptationis pœna excusatur, & etiã si bannitas sit. Alex. consi. 144. post redditũ col. 2. nu. 10. lib. 2. per. l. fin. ff. de receptatoribus. gl. receptauerit. in. c. fœlicis de pœn. lib. 6. ¶ Quid autẽ erit de receptãte delinquẽtem post bonum iudicis, vt fieri solet facta informatione delicti in processum? respondeo q̃ ex receptatione nõ erit puniẽdus ignorãs illũ fuisse bannitũ aut a iudice prohibitũ ne ab aliquo presidiũ recipiat, arg. l. 1. ff. de recepta Matthæ. Afflict. in constitu. Neapo. lib. 2. Rub. 3. vers. 20. nota ex tex. ibi receptatores. nu. 85. post And. Isernią, ibi & ignorãtia & bona fides præsumitur nisi probetur contrariũ. l. verius. ff. de probat. gl. in. l. 1. ff. de receptatoribus. tex. in. l. super seruis in illis verbis & suã ignorãtiã eo q̃ cõtrariũ minime probatur ostẽdere, vbi gl. plura iura citat. C. qui mil. poss. vel non lib. 12. Seg. in rep. l. 1. §. si vir. n. 89. ff. de verb. obli. probabitur ergo iuramẽto receptãtis, cũ pendeat sciẽtia vel ignorãtia ab eius animo. c. si vero. 2. de senten. excom. gl. in. c. signifi. 1. de homi. Rota. antiq. decis. 493. gl. in. §. nanq; si cui vbi angel. & Ias. insti. de actio. gl. in. l. atqui natura. §. cũ me absente. ff. de neg. gest. Hippoly. in repe. rub. ff. de fidei iusso. nu. 41. & Exod. c. 22. si quis inquit cõmendauerit &c. & ita procedit. l. 1. C. de his qui latr. occultau. & probat. l. 2. §. dominij eõ. tit. in illis verbis. si præsentes & scientes vltrò non obtulerint nocẽtes, vel admoniti eos exhibere detulerint, nã Dñs quidẽ possessionis Dño seruabitur procurator, seu primates perpetuo exilio subiacebũt. facit. l. 4. ibi. *le diesse ayuda a sabiendas*. tit. 14. par. 7. l. 5. tit. 26. eadẽ part. quæ loquitur in receptãte hereticũ. & reqrit, sciẽtiã dicẽs. *ninguno de ellos sea osado de rescebir a sabiendas*. &c. & l. 6. eod. titu. & probat ista regia lex. ibi. *y el alcalde los defendiere sabida la verdad*. ergo si ei nõ cõstasset delinquẽtẽ esse per informationẽ iudicis requirentis non tenetur ei credere vt suprà habitũ est, aliàs noli æmulari malignantibus, nec celaueris facientes iniquitatem. Psal. 36. & adde. gl. 1. in. l. 2. infra eod. titul.

¶ *Lex Secunda.*

¶ *Lex secunda.*

¶ *Ley. II. Que si los alcaydes no dieren los malfechores sean cercados y derribadas las fortalezas.*

¶ El Rey don Alonso en Soria.

¶ El mismo en Valladolid año de mil.ccc.lxxxviij.

ORdenamos q̃ qualquier, o qualesq̃er señores de fortalezas o alcaydes de castillos que defendierẽ[a] a los que matan: fieren: o roban: o lleuã mugeres, casadas, o desposadas: o otras mugeres por fuerça: o fazen otros malefi cios de que merecen pena corporal en los cuerpos. Si seyendo requeridos por los alcaldes, o juezes que han de cumplir justicia para que entreguen los malfechores y robos: y no los quisieren entregar para que se faga dellos justicia. Mandamos al nuestro adelantado de la tierra: y a las nuestras justicias donde fuere la dicha fortaleza y castillo: o casa fuerte o alcaçar q̃ requieran a los señores y alcaydes dellas que les entreguẽ los dichos

a ¶ *Defendieren.* Scilicet scienter, & moniti à iudice competenti ad quem spectat puniri talem delinquentem non aliàs ex hac.l.2.&.l.fin. cap. de his qui latro. occultau. & ex notatis in.l.1. suprà eod. titulo nono. libro sexto. ordinament. suprà. & singul.l. vndecima. in legib⁹ confraternitatis. quæ est expendenda & obseruanda ad hui⁹.l. interpretationem. singul. l.trigesimaseptima. ibi. *seyendole prouado que lo sabia quando lo recibio en su casa.* titulo ðcimo nono. infrà eod. libro octauo. ordin. quam singul. dicit Obendonius ðmãdatis regum. 2. par. capitulo septimo. numero vndecimo. quãuis corrupte citet. 37.

¶ *Iusticias seyendo certificados.* Nota casum, in quo domus, vel fortalitium debet destrui propter delictum est text. in authen. de pace tenenda, & iur. firm. §. receptatoribus. alium casum in.l.14. in legibus confraternitatis, alium, casum. in.l.6. titulo vigesimo septimo. part. secunda. & ibi Grego. Lopez verb. *sus casas.* alium in.l. prima. titulo decimo. libro. 4. ordinamen. & ibi dixi in glossa secunda. alium in cap. fœlicis de pœnis libro sexto. ibi fiant habitationes eorum desertæ, & vt non sit, qui eos inhabitet, dentur cuncta ipsius ædificia in ruinam & vt perpetuæ notam infamiæ perpetua ruina testetur, nullo tempore reparentur & sic eadem pœna imponitur committenti crimen læsæ maiestatis, Matthæ. de Afflict. in capitulo primo. quæ sunt regalia, in verb. & bona committentium numer. trigesimoseptimo. libro tertio. feudorum. fo. 185. columna quarta. qui extendit pœnam dict. capi. fœlicis ad crimen læsæ maiestatis, & quod de cõsuetudine seruatur & Anto. Gomet. in tract. delictorum. capitulo primo. numer. 11. versic. hodie, tamen in nostro regno tenet Albe. in. l. si is cũ quo. ff. com. diuidun. & est expressa lex. 6. titul. 27. partita secunda. Hieronym⁹ Gigas. ð crim. læsæ maiestatis pagin. 317. quæstion. 35. 36. & 37. plura scripsit in materia, Lucas de pœn. in.l. quisquis columna secunda. versi. vtrum autem in tali crimine. C. de pet. bon. subla libro decimo. vbi dicit nulla. l. cautũ reperire domũ committẽtis crimen læsæ maiestatis dirui ðbere sed id fieri. æquissimum esse in detestationem huius criminis, blasphemus, enim tali pœna afficiebatur. capi. quando. versi. Nabuchodonosor. 23. quæstione quarta. idem de eo, qui cardinalem interfecit. dict ca. fœlicis de pœnis libr. 6. columna quarta. ad med. & cap. 17. nume. 7. versi. & primo idem de eo qui pacem tenere & iurare noluit, vt in titul. de pace iuram. firm. §. præterea bona procedi enim debet in his criminibus, de similibus ad similia. l. famosi. ad fin. ibi ad exemplum legis Iuliæ. ff. ad legem Iuliam maiesta. idem tenuit Matthæ. de Afflict. in ca. 1. §. & bona cõmittentium. nu. 37. in titulo, quæ sint regalia vbi dixit q̃ domus eius, qui commisit crimen læsæ maiestatis destruenda est fundamẽtaliter, subdẽs q̃ hæc noua pœna imposita p̃ tex. in. d. c. fœlicis & attestat̃ se vidisse quod ã

edictum regis Ludouici & reginæ Ioannæ primę de morte doctoris Andreæ de Isernia consiliarij tunc regij, qui in ciuitate Neapolis occisus est in vespere cuiusdam diei.2.Octobris anno Christianæ redemptionis.1353. & eius occisores damnati fuerũt ad pœnam mortis confiscatiõis bonorum & quod eorum domꝰ destruerẽtur,sed salua eius æstimatione dic quòd non est noua pœna, vt per dictas leges partitæ constat, tum etiam ex antiqua Romanorum,vt legitur apud plinium minorem in suo libello de viris illustribus, vbi dixit quòd quintus Dictatur effectus.Sp. Meliũ à seruilio Hala magistro equitum occidi iussit & illius domum solo æquari, ex eo quòd regnum affectauit,id proculdubio maiestatis crimen erant vt de gigantibus scriptum legimus hoc carmine. Affectasse ferunt regnum cœleste gigantes. ¶Legimus & in venetorum historijs,quòd marinus faletro dux.deprehensus cum quibusdam plebis conspirasse,vt ex ciuitatis duce cuius temperata est potestas tyrannide ciuitatem occuparent,qui captus à Senatu iussus est capite multari eiusque ædes solo æquatæ. Idque in nostra Hispania seruatur in criminibus,quæ committuntur contra regem & Deum seminatur terra sale vt constat apud Iosephum.libro quinto.antiquitat.cap.11.pagin.259.Dubium est vtrum domus destructa & subiecta aratro cum sale vt moris est in nostra Hispania,possit reędificari sine licentia Principis ? videtur quod non ex capit. fœlicis de pœn.libro sexto.&.l.6.titul.13.part.2.l. seruus vbi Cyn.Bart.Bald.& Salyce.C.de pœnis Felin. in cap.ex literis.numero vndecimo.versi.2.conclusio,dispositio pœnalis.de constitu. Philip.Frãcus in dict.capitul.fœlicis columna prima.versic. Vltimo nota,nume.tertio.Alber.Brun. in tract. de refectio.versicul.2.conclusio sit.num.19.in.11. volumine.tract.diuersorum, secundum impress. Ludug.anni.1554. Sed est dubium domus delinquentis est communis cum alio qui crimen non commisit,an sit diruenda in præiudicium socij,videtur dicendum quòd non,quia innocens non debet puniri,pro socio imo ratione connexitatis & indiuiduitatis tota domus debet manere in columnis.argu.tex.in.l.si communem.ff. quem admo. serui.amittant.cap.vna sententia de appellationibus & quæ dixi in tit.1.de iudicijs in rub.col.743. versic.quæro cæptum est iudicium.lib.3.ordin.&

malfechores y a las mugeres y a los q̃ las leuaron y alos robos pa q̃ se faga lo q̃ fuere justicia y derecho y sino los quisierẽ entregar. Mandamos al dicho adelantado y justicias seyẽdo certificados por testimonio de escriuano publico delo susodicho q̃ vayã a la dicha fortaleza:y la tomẽ y la derriben porq̃ sea exemplo y castigo que otros no se atreuan a fazer lo semejante.

Marc.de Mãtua sing.276. & quæ tradit Anto. Corsetus in suis singul.versi.cõmunitas duo fratres vbi plura scribit, &tenet quòd domus communis propter delictũ socij non debet destrui, sed pœna sit commutãda in alia argu.eorum quæ notantur in.l.quid ergo. §.pœna grauior.ff.de his qui not.infam,& per cõsequens domus non est destruenda,& hãc opinionem æquiorem & communiorem & tenendam firmãt Corset.in dict.sing.communitas & faciũt quæ adduxi ad Segur.in tract. de bonis lucratis constã.matri.inter marit.& vxo.nume.26.quam totam additionem transcripsit Gabriel Saray.citando prædictum locum Seguræ in suis additis, ad Anto. Corset. in dict. singul. communitas.in addi.incipi.idem tenet Iaso.in.l.1.C.de transact. fol.589.columna prima. melius agit de hac quæstione subijciens optimam distinctionem Bar.in l.Atheius.§.de eo opore.versicu.hoc facit ad quæstionem quæ antiquitus mota fuit.ff.de aqua pluuia arcenda,& ibi habes duas additiones.Si igitur domus esset communis vel pars inferior socij delinquentis cum non delinquente, innocens non debet priuari suo iure propter rebellem facit.l.77.Tauri,& not.Hieron.Gigas in tract. lesæ maiestatis libro secundo.quæstione trigesimaseptima.& quid.de vxore, an ratione suæ dotis possit impedire destructionem domus mariti. Vide per eũdem Hieronymum Gigantem vbi suprâ.quæstione.36.etsi destruatur propter culpam socij socius contra quem habebit actionem ad damnum recuperandum? Vid.Segur.in dict.tractat.de bonis lucratis constant.matrimonio, & Hierony. Gigant.dicta quæstione trigesimaseptima. resolutiue dicerem aut fiscus fuit delinquentis vniuersalis successor propter crimen lęsæ maiestatis, seu hæresis , aut in aliqua parte , vel in pœna domus præcipitur destrui absque confiscatione aliorum

aliorum bonorum, quæ super sunt etiam destructa domo ad satisfactionē creditorum, in primo casu tenetur fiscus, in. 2. etiam si alia bona non super sunt, quia pœna sine damno tertij cui ius est prius quæsitum, est intelligenda in vltimo casu, reuertitur ad d̄ linquentem cuius occasione fuit damnificatus socius, cum habeat alia bona vnde satisfacere possit & hæc videtur optima distinctio, & iam vidi in pract. quia p̄ ceptum principis, legis, seu statuti debent intelligi sine damno alteri⁹. c. quanuis de resc. lib. 6. l. 2. ff. ne quis in loco publico in. §. merito.

¶ *Ley. III. Que los lugares y fortalezas de las ciudades y villas sean restituydos por los tomadores.*

¶ El Rey don Alonso en vallado lid quando cumplio quinze años.

POrque algunas personas en los tiempos passados passados con grande osadia y atreuimiento tomaron y se alçaron con algunos castillos y fortalezas y con algunas aldeas y terminos d̄ nuestras ciudades: villas y lugares de nuestra corona real: y los tienē forçados y robados. Nuestra merced y vo lūtad es q̄ luego sean requeridos por nr̄as cartas los q̄ assi los tomaron y tienen. E si no los quisierē luego dexar o desamparar libre y desembargadamente se faga proceso contra ellos por derecho. Y esto mesmo mandamos y ordenamos de los que se alçaren: y tomarē desde aqui adelante las dichas fortalezas y aldeas y terminos. Pero q̄ si algunos los tienē con algun titulo derecho parezcan a lo mostrar ante nos y nos lo oyremos.

¶ *Lex Tertia.*

a ¶ *Tienen con algun titulo derecho.* Nota q̄ possessor castelli vel fortalitij teneť ostendere titulū suæ possessionis cū sit præsumptio contra eū quòd sit intrusus per vim & in præiudicium regni & regis, ex eo. enim quòd est prohibita constructio fortalitiorum sine licentia speciali Principis & in loco proprio. l. trigesima secunda. titulo decimo octauo. part. secunda. l. 58. capitulo vigesimo tertio. lib. pragmat. 46. Tauri. l. septima. titulo septimo. libro quarto. super ordina. vbi dixi & l. decima. infrà hoc titulo. cum ergo licentia requiratur nisi appareat, princeps poterit talē possessorem expellere nec ipse poterit recusare ostendere titulum principi. sicut clericus. titulū beneficij prælato, & ad eius instantiam ex glos. in reg. beneficium. de regu. iuris libro sexto. in verb. licite. in versi. potest dici primam partem veram. est tex. de præbend. ca. dilecto. vbi lis versabatur inter episcopum, & cancellarium ad officium cui⁹ competebat remouere iniustos detentores, vt ostē derent titulos præbendarum seu dignitatum. cap. ex frequentibus. de insti. & capitulo. ordinarij de officio ordinarij libro sexto. gloss. pragmaticæ sanctio. galli canæ titu. de pacifi. possess. verb. molestari. folio. 294. columna secunda. & ibi in. §. ordinarij. verbo. inquirāt. fol. 306. colū na prima. nota. Panormitan. in capitulo licet. numero vigesimo secundo. de simo. Aymon Crauette consi. 258. numero decimotertio. libro secundo. & Concil. Trident. sub Paulo. tertio. sessio. septima. capitulo quinto: si ergo prę latus potest inquirere de titulis suorum clericorum, vt iustè possideant beneficia ecclesiastica, ne illa habeant per intrusionem, hoc est sine licentia, & approbatione papæ vel prælati ad quem spectat prouisio & collatio beneficij, & princeps id facere non potest, cum intrusus nullo tempore potest purgare vitium intrusionis. Felinus in capitulo in nostra collatione octaua. corollario secundo. de rescriptis. cum sit occupatio iniusta scienter. ex Panormitano in capitulo. quia diuersitatem numero secundo. de concessione præbendæ. Milis in repertori. verbo. intrusus. capitulo cum iam dudum ibi, intrusionis. de præbendis. capitulo cum qui. eod. titulo. libro sexto. tamen ad excludendum

dendum alium præter prelatum sufficit, q̃ habeat coloratum, & iustificatum ingressum cum possessione pacifica triennali. ex reg. Inno. 8. cancellariæ apostolicæ. 33. & sic requiritur. regu. detri. possess. bonam fidem cùm exigat titulum coloratũ. Cassad. ī reg. cancellariæ, decisiõn. 29. & firmat decisio. 11. nu. 4. & illa possessio nõ dat titulum sed facit ad ipsũ defendẽdum in possessione contra aliũ, nè teneatur ostendere canonicũ titulum seu proprietatẽ. Fel. cap. sicut num. 31. de re iudica. quia magnum est commodum possessionis, vt quis nõ teneatur in temporalibus ostendere causam possessionis sed aduersarius eam probare debet si velit obtinere. l. fin. C. de rei vend. nec est priuandus sua possessione etiã si appareat iniusta absque eo, quòd sit citatus, & deducit suum ius coram iudice, quia potest habere dispensationem à rege. ca. licet episcopus de præbend. lib. 6. l. fin. C. si per vim, vel alio modo. l. meminerint. C. vnde vi. Barb. in additionibus. ad Bald. in. l. 2. C. si propter. publi. pens. Felinus. in. ca. fin. numer. 24. de præsc. & in. ca. cum olim. num. 11. de re iud. in. c. 2. de simo. Philip. Deci. in. l. si pacto quo pœnam col. 2. nu. 4. de pact. Ludo. Roma. consi. 158. col. 1. & singul. 766. possessio etiam. Rota antiq. decisi. 70. nu. 1. Roch. Curtius de iure patronatus. verbo. honorificum. q. 53. & 54. Decius consi. 191. colum. 3. verb. venio ad secundum Hippo. singular. 195. Panor. in. c. cum nostris num. 19. de conces. præbend. si ergo iniusto possessori non est auferenda possessio eo non vocato, per præmissa, & sine causę cognitione. Pan. in. c. de cætero. col. 4. nu. 7. de reiud. meritò hanc sententiam voluit probare Rex catholicus Fernãdus post regem Illefonsum in hac lege dicendo. *Pero si algunos los tienen con titulo de derecho &c.* Et adde. l. fin. titul. 2. lib. 4. ordin. suprà vbi defenditur ne nobiles adinuicem se per vim expolient fortalitijs, seu castellis. Quærituran Castella, & fortalitia construi possent in proprio loco & maxime in confinibus territorij? dic vt dixi in. l. 1. titul. 7. Lib. 4. ordina. suprà optimè declarat Matthæ. de Afflict. quòd non liceat castella turres vel castra ædificare sine licentia regis in locis dominij Principis, & quando in solo proprio. & quando. non in rubr. 29. de nouis ædificijs notab. 4. numer. 3. vbi multa ponit, quæ sunt in pręs. annotanda.

¶ *Ley. IIII. Que se faga processo contra los alcaydes y señores delos castillos sobre los males que dellos se hizieren.*

¶ Idem. En Madrid.

TOsi porq̃ dlos castillos y casas fuertes que algunos tienen se han hecho y fazen algunos robos y males[a]. Mandamos que se faga processo

a si contra los señores de los tales castillos y casas fuertes como contra aquellos que lostuuieren por ellos en tal manera q̃ emienden y paguẽ los daños y males q̃ hizieren. Y q̃ las nr̃as justicias cõ toda diligencia hagan los dichos processos.

¶ *Lex Quarta. Robos y males.* ad regẽ. enim spectat subditos ab omni dãno & stragetyrannorũ securos facere, ne ab ipsis seu ab alijs in personis, vel rebus, dãna, neq; iniuriæ inferãtur. l. congruit. ff. de offic. præsidis. l. 5. ti. 13. libr. 2. suprà. & semper remouenda est occasio ad malum. l. vni. §. sed ne. C. de lat. lib. Tollen. Afflict. lib. 1. Neapol. cõst. rub. 9. nu. 1. dixi. in glo. *los defẽdiere*. in. l. 1. suprà. isto tit. 16. lib. 8. ordina. & p pace conseruanda reipub. licet principibus à subditis gabellas, & alia tributa recipere, vt habetur in. 7. volumine tract. fol. 82. nu. 100. qui est Ioan. Neuizan. in sylua nupti. lib. 5. & inter consilia Alberti Brunij. consi. 12. partes. fol. 1. vnde dicũtur socij furum nisi prouideant & impediant oppressiones & tenentur ad restitutionem Isai. 1. & 52. frater Ludouic. in tract. de veritate contritionis. fol. 136. de prima circunstantia personæ, quia criminum patientia proxima consensui est. Petrarch. Epistol. 91. & error cui non resistitur approbatur. latè bust. in Rosario. libro. 1. litera. N. & dicit Hipppl. in. l. nihil interest. ff. de ficar. quòd princeps tenetur parti ad interesse de iniustitia facta p̃ iudicem. Ioan. Neuizan. vbi suprà. fol. 83. colũ. 1. sic ergo princeps obuiat in præsenti lege malitijs dominorum Castellorum eorumque locatenentium cum pœna in versic. mandamos. & damni causam præstantes quocunq; modo tenentur læsis criminaliter, & ad pœnas ciuiles & criminales, & interesse, & damnum pasis. l. 1. & l. 4. ad legem Iuliam maiesta. l. qui. seruo. lex. infurti. §. 1. & seq. & l. si pignore. §. penul. ff. de furtis. l. vn. C. de rapinis. ver. 1. §. interdum institu. de oblig. quæ ex ma-

ex maleſi.cap.fin de exceſſ.præla.ibi temere violauit verum etiam induxit alios &c. Ioan. de terra Rubea.in tract.contra rebelles ſuorum regum in.3.tracta.artic.10.verſic.octaua concluſio.fo.98 colum.3.&ibi additio in parte ad intereſſe ergo. Cum ad regis officium proprium ſit per ſuam iuſtitiam deprimere malos. & exaltare bonos.c.reg. 23.q.5.defendere oppreſſos,& viduas pupillosque tutari.ca. adminiſtratores.23.q.5.tradit antonius Corſ. in libr. de poteſtate & excellentia regis.q.32 Ioan. de terra Rubea vbi ſupra.§.an autem verſi.prima concluſ. fol. 100.col.2 & ibi additio verbo. ppriũ eſt.vbi habes quod ſit regũ officium igiturbene facit noſter princeps hæc prę ueniendo cũ ſit Dominus & protector regni quantũ ad veram & iuridicam protectionem, & curam,& adminiſtrationem iuſtitiæ,non alias cum ſit Chriſti vicari⁹ intemporalibus,vt dixi in prooemi,quæſt. ſuprà in prima parte.quæſtio.1.& quod Dominus villę vel agri,in quo commiſſa eſt robaria, vel communitas teneatur ſatisfacere damnum de ſuis bonis, ſi rapinam committens non inueniatur,vel bona eius non ſatisfaciant,ad ſatisfactionem.optima.l. 4.titul.7.part.5.& ibi Gregorius Lupus in verb. *el concejo.*& in verb.*ſo cuyo ſenorio.*l.fin.tit.13.libr.2. ordinam.l.76.in legibus ſtyli.l.17.incipient.*man*

¶*Ley. V. De los que roban en los caminos.*

¶Idem. En Alcala.

LOs camiños caudales: aſſi los que vã a ſanctiago: como đ vna ciudad a otra: y de vna villa a otra: y los mercados y ferias,deuen ſer guardados y amparados. Porẽde defendemos que perſona alguna no ſea oſada de hazer en los dichos caminos fuerças ni robos[a]:y qualquier que las hiziere allende de las penas que deuepa deſcer por derecho: caya y incurra en pena de ſeyſciẽtos ma-

dan los Reyes.& ibi Grego.Lup.in gloſſ.2.titul.18. par.3.Iſerni.in.capi.1.verb.vectigalia titulo. quæ ſint regali.& Bald. de pace iur firm. §. conuenticulas.

¶*Lex Quinta.*

a ¶*Fuerças ni robos.* Qui vltra pœnã corporalẽ poſitã à iure & per leges confraternitatis,pbata robaria & damno illato tenetur ad æſtimationem,quę fuerit illius robariæ facta,iuramento damnum paſsi.l. ſi quando.C. vnde vi. l.8. titu.3. &.l.4. tit.7.par.5.l. 11.tit.9.par.7 &.l.9.titu.10 ead.7.par.& vid.quæ dixi in glo.1.l.4. hoc titulo.

ravedis[b] para la nueſtra camara.

¶*Ley.VII.So color de represarias o de executiones de deudas no ſe fagan robos.*

¶El Rey y Reyna.

MAndamos q̃ por quanto algunas perſonas[c] con grande oſadia y atreuimiento ſo color de hazer prendas y represarias hazen muchos robos y deſpojos diziendo tener carta executoria y no tan ſolamente con ella: mas diziendo que alguna perſona, o concejo,o ſeñor đl le deue algũa coſa: por ſolamente algũ requerimiento de algun al-

b ¶ *Seyſcientos maravedis.* de bona moneta & ſic de bonis morobatinis.l.3.titul.8.libr.4. ordinamen.

¶*Lex sexta.*

c ¶*Algũas perſonas.* Quæ ſub ſpecie boni robarias, & furta & oppreſsiones faciunt,quæ dici poſſunt ſub agni ſpecie lupum gerere & innocentes nimis affligunt, vt experientia docet, & ſic oportet malicijs hominum obuiare,nec ſub prętextu pignoris robariam,& furtum,ſeu repſariã faciant,vt in pſenti lege ſanctiſsimi ſtatuitur &in.l.12.& in .l.13.ti.12.lib.5.ordin. de repreſſarijs. adde Bar.in tract. repreſaliarum vbi per.18.colum.materiam reſoluit. Archidia.in.c.domus.23.q.2.col.2.nu.12. Innoc.in.ca.olim de reſtitu.Spoliato.Domini & ancha.in.c.1.de pœnis lib.6.Bal.& Salicet.in au-

calde o persona: para q̃ le faga luego pagar sin guardar formani ordē de juyzio: y como quiera q̃ el señor rey dō Enrique nr̃o hermano: defendio por las leyes q̃ hizo en las cortes de Ocaña: y Nieua: q̃ no se pusiessen en sus cartas executorias: saluo las justicias ordinarias: y psonas muy conoscidas y abonadas y a vn somos informados q̃ los nr̃os cōtadores mayores dā cartas cō facultad pa q̃ se hagā prēdas y represarias: y es toda ocasiō q̃ este nōbre dure: y so este color se hazē grandes robos Porēde mādamos y ḋfendemos a los del nr̃o consejo y oydores ḋla nr̃a audiēcia: y alcaldes y otras justicias dela nr̃a casa y corte y chācilleria q̃ ḋ aqui adelāte no dē ni librē nr̃as cartas ni sentēcias ni otras p- uisiōes algūas pa q̃ fagā executores: saluo a las justicias ordinarias: y con muy justa causa a algūas psonas muy conoscidas en nr̃a corte: llanas y abonadas: y defendemos q̃ nīgūas ni algunas psonas por testimonios q̃ tomen: ni porq̃ digā q̃ les es denegada la justicia ni por robos q̃ digā q̃les han sey do fechos ni por causa ni color alguna no fagā prēdas ni represarias en pso nas ni en bienes algunos en poblado ni en ḋspoblado. Pero si algūa actiō y derecho tuuiere cōtra algūcō cejo: o psona: o por cosa q̃ digā q̃ le deuē o les es obligado q̃ lo pidā primeramente por via ordinaria ante qen o como deuē fasta auer sētēcia o obligaciō de aq̃lla: y despues pida execuciō por via ordinaria ante quien y como deua. Y el que de otra guisa lo fiziere[a] y prendas: o re-

[a] ¶ *El q̃ de otra guisa lo hiziere.* Nota pœnā cōtra faciētes propria autoritate impignorationes & repsarias, nā amittit actionē, quā habebat ad debitū & medietatē bōorū camerę Regis, & tāquā oppressor viarū & salteador publicus est puniēd⁹, quę pœna ī practica seruat, & cū medietas bonorū cōfiscetur veniūt iura & actiōes. l. bonorū. in fin. & l. meorū. ff. ḋ verb. signi. gl. in. l. princeps. ff. eo. matth. de Affli. in consti. regni Sicilię & Neapoli. rub. 9. n. 80 versic. Sexto not. ibi presalias. siue represalias.

then. imo ad debitū. C. de actio. & obli. & quæ tradit Tho. 2. 2. q. 40. arti. 1. vbi bellum non debet indici sinc authoritate, Principis sed si aliquis velit petere exigat coram superiore, ne sibi quis dicat ius quod est prohibitum, est addendus Ioan. Andre. in reg. nō debet de reg. iur. libr. 6. ī mercuri. Bal. in autēti. & omnino. C. ne vxor pro marito. Soci. cōsi. 120. col. fina. versi. & certē ex plurimis nu. 21. lib. 1. vbi dicitur q̃ tunc possunt cōcedi represalię q̃n denegat illud q̃ ḋ est debitū, de iure gētiū. qa hoc solū est licitū per pugnā prosequi, cū cōtineat ę quitatē faciēs represariā ꝑpria autoritate incidit in pœnā quadruplicē de iure communi. in authē. vt non fiāt impigno. pro alijs personis propria autoritate, &

o represarias, o toma hiziere q̃ este tal pierda la deuda que dixere que le deuen: y pierda la meytad de sus bienes para la nuestra camara y fisco: y aya pena de salteador y forçador publico. La qual sea dada ẽ qualquier lugar que pueda ser auido. Y aquel a cuya causa se fiziere que pierda el preuilegio y la merced d̃ que pidiere execucion: y pierda la deuda por la primera vez. Y por la segũda aya la pena susodicha de robador. Pero por q̃ las personas que tienen preuilegios y cartas sobre escriptas de cõtadores de marauedis: o de otras cosas qualesquier, o obligaciones que traen aparejada execucion puedan cobrar sus deudas y no se les quite el remedio para las cobrar. Mandamos y ordenamos que las tales personas requierã a las justicias donde estã los deudores que prestamente les fagã justicia: y sino lo quisierẽ assi hazer que requieran al concejo y justicia de la tal ciudad villa o lugar para que le fagan luego administrar justicia. E si assi no lo hizieren q̃ las tales personas vẽgan o embien al nuestro consejo: y muestren las diligencias y con ellas le sea dado executor llano y abonado como susodicho es para que pueda fazer execucion por la tal deuda en los bienes y personas de los deudores y de sus fiadores: y de la justicia y regidores, y officiales del concejo que fueron requeridos y fueron negligentes en lo cumplir: y de otra guisa no se fagan so las penas susodichas.

¶ *Ley. VII. De la pena en que caen los caualleros o sus hombres que roban a otros y como se deue fazer pesquisa sobre los robos.*

¶ El Rey don Enrrique II. en Toro. Año de mil cccc.vij.
¶ El Rey y Reyna en Madrigal. Año de mil ccc.lxxvj.
¶ Aprouaron las hermandades y las ordenanças y leyes sobre ellas fechas para seguridad de los caminos.

ORdenamos y mandamos que si algun caualle po: o persona poderosa: o su compaña y hombres q̃ con ellos viuan robaren o tomaren alguna cosa contra voluntad de cuya fuere: que las nuestras justicias lo hagã luego pagar [a] d̃ los bienes de los tales con el tres tanto: y si los robadores fueren hombres de guisa: que lo paguen con el tres tanto como dicho es y si bienes no tuuieren que les dẽ pena en los cuerpos: la que de-

¶ *Lex septima.*

[a] ¶ *Lo hagan luego pagar.* Nota pœnam tripli, & supple vna cum rei nouasse æstimatiõe. §. ex maleficijs. in slitu. de actioni. l. 3. titul. 13. part. 7. in illis verbis. *la primera es pecho, ca el que roba la cosa es tenudo de la tornar con tres tãto demas de quanto podria*

uieren como dicho es. Y mandamos que se sepa la verdad dello en la forma siguiẽte. Si en el lugar donde se fiziere el robo: fuere aldea o termino de alguna ciudad o villa q̃ los alcaldes de la tal ciudad o villa sean tenidos de yr alla y fagan pesquisa sobrello y sepan la verdad. E si el lugar fuere sobre si q̃ los alcaldes donde sean tenidos de hazer la pesquisa: y saber la verdad: y si los sobredichos alcaldes seyendo requeridos no lo quisieren hazer que seã tenidos de pagar los dichos robos alos querellosos. Y mandamos que la pesquisa que assi fuere fecha sea dada al querellosso: o a la parte que la pidiere porque siga su derecho: y mandamos a las nuestras justicias assi de la nuestra corte como de nuestros reynos y señorios que el tal caso libren sumariamente sin figura de juyzio: porque los querellosos alcãcen luego complimiento de justicia. Pero si el robo: o toma o muertes se fizieren en el camino que se guarden las leyes de la nuestra hermandad. E si las personas delinquentes fueren tales en que no se podria fazer execucion de justicia que la pesquisa hecha con la verdad sabida: sea trayda ante nos: o ante los nuestros oydores de la nuestra audiencia: porque assi trayda nos mandemos pagar a los querellosos del sueldo y bienes de los delinquentes.

dria valer la cosa robada. Et si delinquẽs fuerit potens mittatur inquisitio & delicti processus ad regem, & ante iudices supremos vt ipsi faciãt satisfactionẽ læso. vt ĩ hac lege habetur & in. l. 1. tit. 1. supra hoc. libr. 8. ordina. & adde. l. 30. tit. 1. lib. 2. fori. juzgo contra judicem, qui inuadit vel præcipit inuadere res alienas, & q̃ de rapina notat. Dominici. Sotus libr. 5. de iusti. & iure. q. 3. arti. 5. vbi vide.

¶ *Ley octaua.*

a ¶ *No. resciban mal ni daño.* Hocẽ spectat ad regẽ & eius officiales iustitię, vt

¶ *Ley. VIII. Que los alcaldes donde llegare el rey no consientan hazer robos ni fuerças.*

MAndamos que quando nos llegaremos a algunas nuestras ciudades villas y lugares: que los nuestros alcaldes anden de noche y de dia porque los hombres no resciban mal ni daño[a] en las viñas: ni en los panes: ni en las huertas: ni en las otras cosas: no consientan robos ni otras fuerças algunas y despartan las peleas y prendan los reboluedores dellas: y denles las penas que merecen y que lo hagan diligentemente: sopena de la nuestra merced y de perder los officios.

in pace,& absque damno homines viuere valeãt tuti ab hominibus iniquis,& non debent esse negligentes, aliàs eis erit imputandum si quid sinistrum fieri contigerit.vt diximus in.l.4. suprà isto titulo non debent subditi aliquod damnum, vel malum pati.

¶ *Andé de noche.* Tribuni vel milites in loco deputato stare debent hoc est in loco officij,vt expellere & terrere possint inquos noctu diuque vagãtes, nec ipsi debent esse in ocio vel extra locum vbi possint administrare iustitiam,aliàs sunt puniendi.argum.l. Tribuni.C.de re militari lib.12. &.l.insignis.&.l.prata.&vtrobiq; Bartol. C. de pascuis publicis,vel priuat. lib.11.l.17.ad finem. titul.18.par.3.ibi,*y por esta guarda que ha de fazer q̃da el Rey en precio tal auer,o tal renta, y dandole el Rey lo que con el pusiere si por culpa o por negligentia o engaño de aquel guardador algun daño viniere,que sea tenudo de lo pechar*:& ibi Grego.Lup.in glo.fin.glo.& doct.in.l.neminem.C.de sacrosanct. eccles. Bal. in cap.in causis in verb.nobis intrantibus de pace constant.libr.feudorum.fol.36.columna quarta. cum seq.reperitur in lib.iuris ciuilis, qui volumẽ nuncupatur.

¶ *Ley.IX. Que la justicia haga executar las penas en los mal hechores.*

¶ Idem.

Rdenamosq̃ las nuestras justicias y alcaldes d̃ las ciudades y villas y lugares de nuestros reynos y señorios hagan y executen la nuestra justicia en los que la merescieren : y sino la hizieren nos las mãdemos executar en ellos[a] como aquellos q̃ hazẽ de pleyto agено suyo: segũ se cõtiẽe en este libro en el titulo d̃los veedores.

¶ *Lex Nona.*

a ¶ *Executar en ellos.* Concor.l. nonnulli.§.fin.C.nè sanct.baptism.reite.&.l.28.vbi omnino adde ibi posita ad hunc locum titul.15.lib.2. ordinament. &.l.7.titulo primo.lib.8.suprà. ¶ Sed est dubiũ. Vtrum iudex ex causa paupertatis,vel ex alia iusta possit minuere pœnam statutam â lege. videtur dicendum iudicem ex causa pœnam legis in ipsa sententia vel ante sententiam, minuere posse.Panormi.in cap.nisi specialis de offic. delega. Innocen.in cap.dilectus de tempo.ordin.Decius in cap.at si clerici.§.de adulteriis. numero quarto de iudi.l.2.ibi.*y otro si le pueda toller y emendar.*titu. 22.part.3.optime Franciscus Ailesius.in cap.prętorum. cap.1.verb.*derechamente.*vbi ponit casus, in quibus iudex poterit extra causam mitigare pœnam.legalem capitul.36.in capitibus prætorũ ibi.*salvo como y quando de derecho se permite.*&ibi Frãciscus Ailesius.l.36.titulo.9.libro sexto.ordinamen.l.octaua.titulo trigẽsimoprimo.part. septima.ibi.*y despues,que los juzgadores ouieren catado acuciosamente todas estas cosas sobre dichas,pueden crescer o menguar o toller la pena segun entendieren, que es guisado, y lo deué fazer*,& intelligecum causa nam si absque causa esset remissio faceret litem suam.Panor. in dict.capit. nisi specialis. de offic. delega.Greg.Lu. in.l.8.in glo. fin. titulo.31. par.7. & quãdo nulla subest causa in pœna,quia dẽ lictum non minuitur ex aliqua circunstantia,neque aggrauatur pœna formaliter est imponenda vt iura præcipiunt,quia extat legis dispositio,& cessat iudicis arbitrium,vt in hac lege habetur.& in.l.36.titulo nono.libro sexto. suprà in fine ibi. *Pero esto no se entienda en las penas que specialmente en este quaderno son stablescidas.*scilicet,sine causa,quia esset inferior.contra voluntatem Principis propria autoritate leges tollere,quod esse potest.Clemen.ne Romani.de electio.ex causa. tamen etiã lata sententia propter paupertatem potest reuocare poenam,vel mulctam.vt dixi in.l.3.glossa.1. versi.præterea,est dubium vtrum poena huius legis.titulo primo.libro tertio.ordinam.Ioann.Oros.in.l.omnibus num.12.ff.si quis iusdi.non obtemper.l.quarta.titulo vigesimosecundo. part.3. vbi Grego.Lup.verb.poena.vbi dicit locum habere siue sit multa imposita ratione delicti, nam imponitur poena pro delictis, vt declarat Azo. in summ.C.de mod.mulcta.licet tunc improprie dicitur multa, sed dicitur poena, vt ibi declarat Alberi.& in.l.illicitas.§.fin.ff.de officio.præsid. & ideo prædicta.l.quarta.part.non fuit vsa vocabulo multæ,sed poenæ, quia ex quo poena delicti non est ordinaria & à lege statuta multum resi det eius remissio in arbitrio iudicis, vt declarat Bartol.in dict.§.fin.Salic.in.l.quicunque.versic. quòd si ad prædictam poenam.C.de serui.fugi.& tene menti prædictam legem partitæ.nam de iure communi secundum.doct.nõ poterat hoc fieri poena iam per sententiam imposita, vt tradit Bartol.in.l.prima.in principio numero decimoquarto.

quarto.ff.siquis ius dicen.non obtempera. vbi Iaso.in fin.princip.& sic per dict.l.partitæ, etiã lata sententia ex dispẽsatione iudex modificat pœnam pecuniariam,exilij,vel homini,& ostẽditur ex late traditis â Francisco Auilesio.in ca.1. verb. *derechamẽte.* in capitibus prætorum. Qui omnino est videndus ad decisionẽ multorũ dubiorũ in hac re contingẽtiũ,quę propter seuerita tẽ vel ignorãtiã iudicũ per regulã.l. quod iussit. ff. de reiudicata.omittũtur contra legem charitatis,quæ consistit in miseratione proximi iuxta illud Matthæ. septimo. omnia quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis.de hoc dubio.an pœna statuta posit à iudice ex causa alterari est late vidẽdus Mar. Antonius. blãc. in practica criminis.§.postquã vidimus quę iudicia.nu.71. par.791.& de cõmutatione pœnæ,vide plures casus. per Ludouicum Carreri. in practi. crimin. §. homicidium.septimo.numero.103.ver sic.item iudex potest.

¶ *Ley. X. Que no se hagan casas fuertes en el reyno sin licencia del Rey.*

¶ Idem.

DEfendemos q̃ ningunas ni algunas personas de qualquier estado, o condicion que sean no sean osados de hazer casas fuertes [a] en nuestros reynos y señorios sin nuestra especial licencia y mãdado y con acuerdo delos del nr̃o cõsejo.

Y que si las fizierẽ q̃ les sean luego derribadas y cayan en las otras penas por nuestras leyes ordenadas. Y esto porque en las dichas fortalezas no se acojã ni receptẽ los malhechores: segun se contiene en este libro en el titulo de los castillos.

POrque de las represarias q̃ se hazen de vnos lugares a otros: y de vnas personas a otras: se seguren fuerças y robos y daños: dẽdemos q̃ no se hagã las dichas represarias segun se contiene en el titulo de las prendas.

Titulo. XVII.

Delas remisiones.

¶ *Lex Decima.*

a ¶ *Casas fuertes.* In terra Regis vel alterius Domini, vel etiam in solo proprio volentis constituere.l. 7.titulo septimo. libro quarto. ordinamen.l.58. capitulo vigesimotertio.libr.pragma. regum catholicorum.l.fin.titulo decimooctauo.par.secũda.l.quadragesima sexta.in ordinan. Tauri.l.qui cum castra. C. de fundis.libro vndecimo. quia per huiusmodi ædificia,nempe fortalitia, & turres,datur ansa & materia turbationis & scandala de facili oriuntur,vt notat Francisc. Auilesius in capitibus prętorum. capitulo vigesimosecundo. numero tertio.vbi plene de hac materia, & vt impediatur receptationis causa,quando aliquis delinquit, ne subspe veniæ cõmittat delictũ vt in præsenti lege dispositum est, ibi, *y esto porque en las dichas fortalezas no se acojan ni receptẽ los malhechores.* tum etiam propter pacem populi, quã princeps debet subditis & reipublic. procurare.l. Card. in Clementina.dudum. §. super cathedrã.nu.9.de sepult.quia talis pax.subditorũ in tereſt reipu.l.congruit.ff. de officio præsidis.l.si quis ingenuum.§.fina.ff.de capt.Bartol.in l.si ambitiosa.columna quinta.ff.de decret,ab ordina.fac.& habetur ista ratio,in capitibus prætorum capitulo vigesimosecundo. & ibi Franciscus Auilesius in glossa fin.fol.196.columna secunda. & faciunt quæ ipse notat ibi capitulo sexto.foli. 124.columna secunda.verb. *pobreza.*

¶ *Titulus Decimusseptimus. De remissionibus.*

¶ *Lex Prima.*

¶ *Lex Prima.*

a ¶ *Sean remitidos los tales malhechores.* Reus criminis est remittendus ad locum, in quo commisit delictum, vt ibi pœnas patiatur, sitque ei in pœnã & cæteris in exemplum, timoreq; pœnæ à similib⁹ delictis retrahantur & ita est vera ratio decisionis huius legis & similium, quæ petunt remissionem nocẽtis ad locum, vbi fuit perpetratum delictum, ad regulam, quod debet fieri remissio est pragmat. 58. ca. 27. in capitibus prætorũ. l. 1. titulo. 29. part. 7. vbi optimè Grego. Lupus in glo. *deuelo fazer &c.* in authen. vt nulliiud. §. siquis comprehensorum collatione. 9. l. 18. titulo primo. par. 7. l. 1. titulo primo libro secundo. for. leg. Dubitatur, primo quæ sit causa remissionis? respondetur quia in loco commissi delicti probationes sunt promptiores ad cõuincendum delinquentem, vt sic conuictus crimen non maneat inultum in fauorem reipublicæ cui conuenit ne delicta maneant impunita. l. ita vulneratus. ff. ad legem aqui. c. vt fame de sententia excommunicationis & ideo. l. pœnalis est extendenda, tanquam fauorabilis reipub. Barto. in l. quemadmodum. C. de agri. & censi. libro vndecimo. colum. 2. numero quarto. Iaso. in. l. 1. numero decimotertio. C. de sacrosanct. eccles. & in. l. si certis numero tertio. C. de pactis & in. l. si filius familias. columna tertia. numero septimo. ff. si cert. petatur. & in. l. cætera. §. si quis ad opus nume. 20. ff. de leg. 1. Antonius Corset. in singu. suis ver. extensio Hippol. in pract. crimina. §. diligenter numero. 130. idem in consili. 85. numero decimosexto. & consi. 94. numero vigesimooctauo. ne ergo restringatur probatio. contra. l. quoniam. C. de hęreticis, ratione prædicta fit remissio. 2. ratio est vt alij terreantur vt supra dixi. & solatio sit cognatis interemptorum. l. capitalium. §. Famosos. ff. de pœnis Grego. Lupus. in. l. 1. tit. 29. par. 7. in gloss. fina. plures rationes affert Iacobus de Bellouisu in repet. cap. Roman. §. contrahentes. numer. 110. de foro competenti. lib. 6 transcripsit Couar. libr. practi. quæstio. capit. 11. numero tertio. versi. cæterum cum ĩ capite proxi mo. ¶ Dubitatur per quẽ debeat fieri remissio, & captio realis, vt mittatur ad locum delicti crimino sus? Respondetur remissio debet fieri per literas requisitorias iudicis loci commissi de licti per iudicem vbi est captus delinquens & sine requisitione iudex primus de necessitate non tenetur reum remittere, sed ipsum punire poterit secus de vrbanitate & sic realis citatio, & apprehensio delinquentis existentis in alieno territorio debet fieri per iudicẽ territorij modo prẽmisso. tex. in authen. vt nulliiudi. §. siquis comprehensorum, & in authenti. si verò criminis C. de adulte. Grego. Lupus in. l. 1. vbi ipsam sic intelligit, in verb. recaudar. titulo primo. 7. part. & quòd requiratur requisitio iudicis delicti. latè ꝓbat. Iacobus de Bellouisu in practi. iudicaria titu. de remissione fienda aliàs de fuga reorum numero. 63. Franciscus Auilesius per text. ibi verbo. requieran. in capitulo vigesimoseptimo. prætorum fol. 202. & vide ipsum ibi in verb. entreguen. Hipoly. late in pract. Criminali. §. opportunè numero trigesimosecundo. & Bossius in pract. titul. de for. compe. num. 46. Thom. Gramma. decisi. 26. Petrus Folleri. in pract. pagin. 81. numer. 80. Hipoly. in. l. vnica. quæst. fina. C. de raptu virginũ. Carrer. in pract. crim. §. homicidium. in. 7. numero. 101. l. 2. ibi *a les requerir, los alcaldes, que dieron la sentencia*

¶ *Ley. I. Que los malhechores y deudores puedan ser sacados delas fortalezas, y de las villas, y lugares : aunque sean preuilegiados.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Zamora año de mil cccc xxxiij.

MAndamos q̃ qualesquier malhechores: o deudores puedan ser y sean sacados de qualesquier villas y lugares y castillos y fortalezas aũ que sean preuilegiados: assi delo realengo y señorio, como delo abadengo y maestrazgos y Priorazgos: y que sean remitidos los tales malhechores a para que dellos se haga justicia a las ciudades, y villas, y lugares donde delinqueron: o fizierõ la deuda y contracto : no embargantes qualesquier preuilegios: o executiones que de nos: o delos reyes nuestros ꝓgenitores tengan.

sentencia, que sean tenidos los alcaldes officiales del lugar donde acaesciere a lo prender y prendan y embien preso y bien recabdado alos alcaldes y juezes del lugar donde assi fiziere el maleficio porque alli donde cayo en la culpa reciba la pena. infrà hoc titul. &. l. fin. ibi *de lo entregar por requisicion del juez del delicto, o del juez del deudor.* in fra eodem.

¶ Quæritur cuius expensis debeat fieri remissio? Respon. delinquentis, si habeat bona si vero nõ habeat petentis remissionem hoc est accusatoris, cuius causa fit & si est pauper ex pẽsis iudicis, nẽpe de pœnis cameræ, & regis, quæ sunt ad dfen sionem iustitiæ. ex. l. 2. infrà hoc titulo quanuis dicat expensis officialium & iudicum, est accipiẽda expensis publicis, vt dixi, & non iudicũ, tum quia ratione officij id facit & debet consequi præmium & honorẽ, non pœnã, nã esset huiusmodi si de suis bonis teneretur delinquentem ad suum forum & tribunal reducere & sic officium suum esset ei nociuum, quod est indecens & iniustum. cap. cum non deceat. de elect. lib. 6. tum etiam ex Bal. sententia. in cap. 1. de test lib. dicentis q̃ in causa inquisitionis non debent testes venire suis sumptibus, sed res publica iudicis præcepto dabit expensas & debet præcipere massario cõmunis, hoc est receptori publico q̃ soluat eis expensas de publico & sic reo & actore deficientibus fit remissio expensis applicatis sumptibus iustitiæ & ità practicatur & tenet Franciscus Auilesius in capitibus prætorum. c. 27. glo. penul. num. 24. & ibi agit cuius expensis sit facienda remissio de iure cõmuni ad locum delicti, nam quando accusator petit debet eius expensis fieri. Bald. in cap. nonnulli. colum. 3. numero. 9. de resc. Iaso. in. l. à Diuo pio. §. sententiam numero. 2. de re iudicata. Montal. in l. prima. gloss. 2. col. 2. versi. item nota circa remissionem titul. 1. lib. 2. foro. leg. per. l. penul. cum sequentibus. de eroga. militar. an. lib. 12. dixi in. l. 1. gloss. 1. quæstion. 5. ti. 5. libr. 3. ordinamenti suprà. prima parte horum commentariorum & in. l. 3. titulo quarto. libro. isto. 8. suprà.

¶ *La deuda, o contracto.* Intellige legem istam cum forte reus captus propter debitum pecuniæ aufugit ad alium locum, quia ex tali fuga deliqt, ideo que est remittendus ad locum contractus, vel quia habebat tritĩ cum, vt in pane cocto dedisset petro, quod censetur depositũ si aufugiat mulier, vel vir etiam nobilis commit tit delictum & est debitũ descendẽs ex delicto, & incarceribus detineri possunt quousq; satisfaciant dño rei depositæ, sicut Salmanticę est in vsu, vt mulieres, vulgo. Panaderas non gaudẽt priuilegio legis Tauri. 62. ratione præmissa, quia scholares illis præbent triticum, vt ipsum reddãt in pane cocto, & habent fidem depositi. oportetq; fidem seruare & suum vnicuique reddere. §. iuris præcepta. institu. de iustitia & iure, vel quia debitor fuit in ius vocatus vt solueret debitum suo creditori, & fiat contumax fugiendo ad aliud territorium. Nam quanuis in causa ciuili non sit locus remissioni tamen propter nimiam contumaciam reus remittitur, tex. sing. secundum Bald. ibi in. l. consentaneum. C. quomodo & quãdo iudex refert & sequitur Anto. Cors. in sing. verb. contumacia. in. 2. Hippo. in pract. criminali. §. opportune numero. 34. citat Alex. in. l. 1. colum. 1. numer. 4. ff. si quis ius vocat. non ierit. vbi vide optimã glo. hoc iudiciũ, & facit. l. fin. infrà hoc titulo. ibi *ni deudores, que huyeren por no pagar a sus acreedores.*

¶ *Lex Secunda.*

¶ *Que merecen auer pena en los cuerpos.* Adidem facit ista. lex infrà dum dicit *que qualquiera que fiziere cosa porque merezca muerte, o otra pena corporal.* ex qua lege potest colligi cõdusio, quod remissio locum habet.

¶ *Ley. II. Que el malhechor que es dado por hechor por sentẽcia: sea remitido y preso al lugar donde hizo el maleficio: y de la pena en que cae la justicia que no lo quisiere remitir.*

¶ El mismo en Madrid año de xxxvij.

SI aquellos q̃ fizieren algunos malefi - cios ẽ qualesquier villas y ciudades: y lugares de nr̃os reynos y señorios: assi d̃ mueres como de robos y furtos que merescen auer pena en los cuerpos assi fuerẽ de los lugares dõde assi fizieren los maleficios, y fuyeren: y se fueren a otros lugares: quier sean de nr̃a jurisdiction real, quier de otros algunos: y aq̃llos alcaldes donde fizieron los maleficios no los puedan pren-

habet criminib⁹ grauibus & atrocibus, ꝓpter quæ crimina reus est puniendus pœna mortis, vel alia corporali. non ergo propter leue delictum est faciendа remissio. & ponderat ad hoc istam legem, Greg. Lupus in. l. 1. in gl. fin. col. vlti. titu. 29. parti. 7. ex ratione tex. in. l. capitalium. §. famosos. ff. de pœnis. & qa in leuibus delictis non sit remissio, ex gl. in. Cl. pastoralis. verbo. de more. de re iud. Anchar. in. c. postulasti. de foro comp. Dominicus in. c. Romana. §. contrahẽtes. in fin. de for. cõpe. lib. 6. & facit tex. in authent. vt nulli iudi. §. si quis vero cõprehensorum. collat. 9. & l. 16. titu. 4. parti. 3. sed in contrariũ facit. lex. 1. titul. 29. parti. 7. quæ generaliter loquitur in delictis quibuscunq;. & l. 1. & l. fin. infra hoc titu. quæ loquitur etiam in debitore fugitiuo ex causa ciuili ergo in omni delicto est faciendа remissio cũ eadem sit ratio, respectu punitiõis, in delicto paruo sicut est in magno, vt hoĩes puniantur, & cæteris sit exemplũ & sit solatiũ amicis & cognatis iniuriati, & possit fieri probatio cũ maiori facilitate, vbi admissum est delictum. non obstat ista. l. cum priores per posteriores & è conuerso sint intelligendæ. l. non est nouum. & l. nam & posteriores. ff. de leg. tum etiam quia loquitur gratia frequentioris vsus quippe cum nõ excludit alios similes, nam posuit exemplũ in delict. grauioribus ingerẽtibus pœnã mortis, aut corporalem, vel procedit ista lex ad instantiam partis, non iudicis requirentis, cũ ad petitionẽ partis reus in absentia fuit condẽnatus, per snĩam iudicis loci cõmissi delicti, vt per tenorem legis constat, & argumentum à contrario, seu casu expresso non debet summi quando esset cõtra aliam legem & induceret correctionem, quæ non est cogitãda, cum expediat iura iuribus concordare & non præsumitur variatio contra dispositum in. l. 1. & fina. infra eod. per hanc. l. secundã per. l. 3. ff. de mil. testamen. clementi. vnica. de renunciatio. & sic est tenendum remissionẽ nocentis in omni delicto esse faciendam ad locũ cõmissi delicti. vt ibi sumat vindictã vbi cõmisit culpã. & rõne delicti quis forũ sortiat. c. fi. de foro cõpe. & ꝓbat in ista regia lege, quã ad hoc elegantem dixit esse. Coua. in pract. quæst. c. 11. nu. 4. ad fin. igitur non est recedendũ à regula, nisi assignet casus expressus eam limitans, vel corrigens. c. qm̃. de cõiug. leproso. l. ab ea parte. ff. de probat. l. suus quoque. §. puto. ff. de acq. hæredi. gl. in l. omnis diffinitio. ff. de reg. iuris. quã uis per hãc. l. velit Couar. lib. practi. q. c. 11. nume. 7. vers. octauo. remissioni locus erit, ꝙ in grauibus criminibus habeat locũ huiusmodi remissio nõ autem in leuibus. tenet Calderinus in ca. 1. de rapto. Cyn. in authen. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi oportet. collecta. in. c. postulasti. de foro compet. Capel. Tholo. decisio. 319. vbi Stephanus Aufrer. hanc opinionem dicit communem esse Panor. in cap. vltimo. nume. 15. de foro compe. ex quibus infert Couar. vbi supra. vbi delicta fuerint grauia, si actum sit ad ciuilem pœnam, & condemnationẽ, quia hoc casu existimat remissionem non esse faciendam ad locum delicti, ex mẽte prædictorum authorum, vt ipse Couar. & per hanc legem ꝓbat & Cassan. in consue. Burgund. rubri. 12. num. 7. & Iacobus de Bello visu. in repet. d. c. Romana. §. cõtrahentes. numer. 112. de for. compe. libr. 6. Imol. in clemen. pastoralis. nume. 64. de foro competẽ. lib. 6. sed salua eius pace lex. ista non potest induci ad assertam communem opinionem per præmissa, nec communem veram esse credo. Cogitabis tamen in ea, & faciunt contra eundem Couar. quæ dicit ipse in. d. lib. pract. quæst. c. 10. col. pen. versicu. 12. & versicu. 13. vt diximus. in. l. fina. infra eodem titulo. ¶ Dubium censeri solet, an locum habeat remissio, inter iudices & dominos habentes iurisdictionem diuersam, vt sunt Duces, Marchiones, & cæteri domini temporales, vel quia non sunt eiusdem territorij & iurisdictionis, nec sub eodem Principe, vt est Regnum Lusitaniæ, vel Galliæ respectu istius omnium excellentissimi re, & fama, in toto orbe terrarum, quod regitur, & fœliciter in pace gubernatur, à domino nostro Hispaniarum Rege PHILIPPO SECVNDO sit cõclusio i delictis cõmissis, i iurisdictione,

der, ni tomar, aũque son dados por fechores de los tales maleficios, y que aquellos juezes en cuya jurisdicion son hallados, no los quieren remitir, ni entregar, ni cũplir, ni executar las sentencias, que son dadas contra ellos en tal manera q̃ la nuestra justicia no se executa como deue, ni los q̃rellosos la puedan alcançar. Porende ordenamos y tenemos por bien: que qualqer que fiziere cosa porq̃ merezca

dictione Regis, si reus aufugiat ad iurisdictionem dominorum temporalium istius regni, regis iurisdictione extrema subiecti tenentur per literas legalis iudicis reum remittere, vt pœnam recipiat in loco delicti. probatur in. l. 1. 2. 3. & fina. istius tituli. 17. secunda cõclusi. de regno ad regnum diuersum, non habet locum requisitio, nec remissio, & sic delinquẽs in vno regno puta Castellæ fugiens ad regnũ Galliæ vel Lusitaniæ nõ reuocatur ad locũ commissi delicti, imo videmus tales delinquẽtes nõ puniri, & securos esse in tali regno & sic locum habet remissio in loca eiusdẽ domini, non autem diuersa. Ratio quia aliena territoria præstant saluum conductum & securitatẽ. argum. l. præsenti. &. l. denũciamus. C. de his qui ad eccl. confug. ità Ang. in quæstio. incipienti, renouata guerra. Bald. in. l. 1. col. 7. versi. sed si quæritur. C. de summa Trinit. Socin. in. l. 1. in prin. colum. 2. ff. de acquiren. possess. Bossius in practi. criminali. titul. de foro compe. pag. 77. numero. 69. vers. aduertendum tamen est. Hanc conclusionẽ. tenet Couar. libr. pract. quæstio. ca. 11. numero. 10. versi. Duodecimo loco se offert, dicens hanc sententiam totius orbis Christiani, vsu & praxi receptam esse, vt testatur Bald. in. l. 1. C. vbi de cri. agi oport. Iacob. de Bello visu. in repe. dict. §. contrahentes. nume. 113. Fulgosi. consi. 149. colũ. 2. Imol. post alios in clement. pastoralis. super gloss. verb. de more. de re iudica. Stepha. Aufrer. in decisi. Capel. Tholosa. 319. Nicol. Boer. decisi. 29. Bart. Cassan. in consuet. Burg. rub. 12. nu. 14. Matth. de Afflict. in constitu. Neapol. lib. 2. rubri. 3. nu. 88. imo apud Italos consuetudine inductum esse, ꝙ remissio non fiat etiã in locis, qui imperatori subsunt, asserũt Bart. in. l. qui sepulchri. ff. de sepulch. viol. Ange. in. l. hæres absens. ff. de iudic. Feli. in. c. fin. nu. 11. de foro compe. Hippol. alios citans, in practi. crimina. §. opportunè. num. 35. vbi nu. 36. limitat. nisi ciuitates essent cõfœderatæ adinuicem & vnus committat delictum, in vna ipsarum & confugiat ad aliam, poterit enim ibi capi & puniri. l. non dubito. in fin. ff. de capti. & ità fieri posse cre-

muerte, o otra pena corporal: y no pudiere ser hallado enel lugar dõde hizo el maleficio para q̃ se cumpla en el la justicia si fuere p̃gonado, y dado por hechor por sentẽcia q̃ ẽ llegãdo el querelloso con la sentencia a los Alcaldes del lugar donde estuuiere el malhechor a les req̃rir q̃ lo prẽdã y lo embiẽ preso al lugar dõde fizo el maleficio embiando ge lo a req̃rir los Alcaldes que dieron la sentencia, que seã

derem, per concordiam factam inter Regem Catholicum, & Lusitaniæ etiam Regem, de qua constat. libr. pragma. Regum Catholicorum. fol. 75. colum. 1. l. 103. *Don Fernando y doña Ysabel &c.* Matthæ. de Afflict. in constitu. Neapol. lib. 2. rubri. 3. nu. 88. in ver si. glo. 1. vt ibi dixi. ¶ Quæritur præterea, quid de vagabũdis, qui committunt delictum in vno loco, & fugiunt ad alium, an sint remittẽdi ad locum perpetrati delicti? videturquod sic, nam forẽ sis ratione delicti sortitur forum loci in quo cõmisit delictum. l. 1. C. vbi de crimini. agi oport. & in authen. qua in prouincia. C. eod. titul. quæ fuit sumpta ex authenti. vt omnes, obedi. iudi. prouinc. §. & hoc considerantes. col. 6. cap. 3. q. 6. vbi est bona gloss. c. 1. de rapto. & ibi traditur per scrib. notat Matth. de Afflictis in constitutio. Neapol. rubr. 10. de intrantibus regn. vt arm. depon. nu. 16. versic. secundo nota. ergo & vagabundus erit remittendus ratione fori contracti propter delictum, & quia omnes rationes quare fuit statuta remissio insunt in eo ergo &c. Secũdo hanc sententiam. probat Innocen. & Cardina. in cap. primo. de rapto. Panormi. post Anto. in. c. fina. de foro competenti. numero. 21. Socin. in ca. postulasti. num. 15. eod. titul. Couar. in pract. quæstio. cap. 11. versi. 7. sunt qui opinentur. & rationes quæ inducunt remissionem, iustiores & æquiores eam efficiunt in vagabundo, sicuti quilibet iurisperitus facilè discernere poterit. Contrariam sententiam tenet Calderinus, & Ioannes de Anania in dicto capi. primo. de rapto. Guid. Papa decisione. 202. quibus suffragatur. glossa in. l. prima. C. vbi de crimiui. agi oport. quam docto. frequentissimo consensu sequuntur ex ea deducentes vagabundum vbicunque fuerit inuentum puniri posse, sed ego hanc sententiam semper contra iuris veritatem & eius principia iudicaui & reijcendam esse, nec impedimentum præstat huic opinioni. textus in dicta. l. prima. ex qua videtur annotatam fuisse, hanc opinionem, quia id locum obtinet, quoties à iudice delicti, nec ab accusatore petitur remissio secus si fuerit petita à iudice commissi

commissi delicti, aut deniq; ea opinio erit intelligenda quantum ad locum vbi vagabundus crimẽ commiserit, nam vbi inuentus fuerit delinquens, id est vbi quis vagabundus deliquerit, ibi erit puniendus. ¶ Quæri etiam potest vtrum fur erit remittendus ad locum commissi delicti cum re furto subtracta ad alium locum ibiq; nouum delictũ commiserit ex cõtractione ipsius? Respon. locum esse remissioni ex prima iusta acceptiõe, & omnia q̃ exinde sequuntur, vbicunq; fur fugiat, sunt ei annexa & dependentia, non tamẽ diuersa, nec diuersa crimina formalia & discreta constituunt, & per prius causa est iudicanda, & contrectatio posterior si esset nouum delictũ, nõ impediret iurisdictiõem iam quæsitam, per prius iudici loci cõmissi delicti, ergo ad eum est remittendus cum re furto subtracta Fulgos. consil. 149. col. 2. Marc. Mantuanus apophthegmate. 303. Couar. libr. pract. quæstio. ca. 11. versic. decimo solet, nume. 9. & lib. 2. Variar. resolut. cap. 20. nume. 15. vicesimo octauo examinanda est hoc in loco. Cõtraria pars tuetur à Bartol. in l. si dominium. ff. de furtis, & ad eum Alexand. Bald. in l. vnica. col. 7. C. de confessis. Capicius decisi. 104. Petr. Foller. in practi. crimina. pagin. 323. num. 121. versi. 31. quæro. 1. par. 3. partis. dicentes ità fuisse decisum in sacro Regio consilio. Angel. de Castro filius Pauli de Castro in consil. 457. inter patris consilia lib. 2. asserit hanc opinionem iuris veriorem Guid. Papa decisio. 202. & communẽ firmat esse Nicolaus Boeri. decisio. 13. numer. 47. & Iacobus de Bello visu scribit in cap. Romana. §. contrahentes. num. 120. de foro competenti. libr. 6. Bart. seruari hanc opinionem cõmuniter tenet, quidam eam reprobauerunt, quam falsam esse censet & merito Illustris Episcopus Segouiẽsis, & nostro Collegio Salmantinus selectissimus Doctor Couar. in libro. 2. Variarum resolu. ca. fina. nume. 18. fol. 170. col. 2. licet ipse concedat rem ipsam furto ablatam posse ab ipso iure etiam intra ecclesiam per vim auferri, vt domino restituatur. de præmissa. quæstio. agit Petr. Foller. ĩ pract. verb. audiant excusatores. nu. 64. pag. 75. col. 2. versi. fixus, sed quis si aliqd cõmisit. Quid autẽ in hæretico, sit ne remissioni locus, vel puniri põt, in quocunq; loco quo inuẽtus fuerit? videtur dicendum qd̃ habeat locũ rõnibus de quibus super ex qbus fuit inuenta remissio, quæ militant ĩ crimine hæresis quam sententiam probãt Petr. Iacob⁹ de Rauen. & Cynus in. l. 1. C. de summa Trini. Coua. in pract. quæstio. c. 11. nu. 12. versi. decimoquinto su pereſt examinare, intelligens eam sententiã cũ quis cõmisit crimen Salmanticæ, & fugit Granatam & ibi non commisit de nouo publicè nec repetit delictũ hæresis, sed perseuerauit fortè sed secretè & sic punitur propter factum originarium, & inductiuum, hoc in loco ipsum delictum vbi prius fuit formatum, secus si iterauit publicè Granatam, & ità intelligit communem opinionem contrariam, quæ habet non habere locum remissionem & hunc intelligendi modum assignarunt. Ludoui. Burg. in repeti. l. si se subijciant, nume. 129. ff. de iudicibus. Hippolyt. in repet. l. vim. num. 123. C. de raptu virgin. quos retulimus in l. 3. glo. 1. versi. est præterea dubium, vtrum hæreticus sit puniendus eo in loco titul. 3. lib. 8. ordinamen. vbi latissimè vltra omnes declaraui hanc dubiã quæstionẽ, & ibi declaraui ad quem spectet cognitio huius criminis hæresis in vers. quæritur, ergo ad quẽ iudicẽ spectet, & ibi etiã trado cuius expensis sit facienda delinquẽtis remissio. in vers. sed nõ est omittendũ quibus expẽsis etiã dicã in gl. fin. huius legis. 2. Quæri põt an iudex delicti rationem teneatur prius cognoscere saltem summariè per informationem testium de delicto illius, qui ab eo remitti postulat, vt sic constando iudici loci ad quẽ fugit possit capere, & remittere aliter q̃; non teneatur etiã requisitus? Respondendũ est, summaria criminis cognitio, & probatio procedere debet, ne alioqui quis innocens infamia non teneatur ad remissionem faciendam. glo. in clement. pastor. verb. de more. de re iudi. vbi dixi in eius ordinaria lectione. an. 1555. Oldral. cõs. 124. Bal. expressim tradit in. l. 1. C. vbi de crimini. agi oportet. Aret. in. c. fina. numer. 20.

tenidos los dichos alcaldes y officiales dl lugar dõde acaescie-re de lo prender, y prendã y embiẽ preso y bien recaudado a los Alcaldes y juezes del lugar dõde assi fizieree el maleficio, porq̃ alli dõde cayo en la culpa reciba la pena. Pero si el querelloso pidiere q̃ los Alcaldes del lugar, donde fuere hallado el malhechor, cumplan y executẽ la sentencia q̃ sean tenidos de la executar tanto quãto cõ fuero y cõ

de foro competenti. & huiusmodi cognitio summaria nõ fit à iudice remissuro, qui est merus exequutor, nec potest summariè cognoscere de ipso crimine, sed à iudice loci delicti, qui remissionem petit, ex mente Barto. in. l. prima. C. vbi de crimi. agi oportet, Panormit. in capit. fin. numer. 18. de foro competẽ. Guido. Papa decisi. 202. & Cassa. in consuet. Burg. rubri. 12. n. 6. & ista opin. est vera & practica susceptit, secundùm Couar. in pract. quæst. ca. 11. nu. 8. versic. nono. in hoc tractatu. fol. 51. colũ. 1. ex quibus resolutio est, ꝙ cognitio delicti ꝺbeat priꝰ fieri, siue à iudice delicti siue à iudice vbi fugã fecit delinquens quoties hanc cognitionem iudex requirens omiserit, vel eam ad iudicem requisitum non transmiserit in literis requisitorijs, vt ex prædictis autoribus obseruandum est, ratio huius præuiæ cognitionis est ne innocens infametur, quia captura personæ in se habet iniuriam. Bald. in. l. per diuersas. quæstiõe. 10. C. mandat. Innocen. in ca. quia. de iudi. Alex. consi. 188. col. 1. libr. 2. & in consi. 96. col. 4. Felin. in dict. c. quia colum. penul. Roland. à Valle. consi. 20, col. 2. num. 9, & 10. & est grauamen continuum & irreparabile à quo sine temporis præsumptione potest appellari, quia omni momento grauatur. Paul. Castrensis in. l. 1. §. biduum. col. 3. nume. 9. ff. quando appellandum sit. Philipp. Franc. in. c. super eo. in 2. col. 2. num. 4. de appellatio. cum alijs multis citatis ab Hippol. in pract. caus. crimi. §. attingam. num. 19. & in. §. expedita. num. 73. & iniustè incarcerando & eum detinendo tenetur actione iniuriarum, in syndicatu, etiam si ex post facto publicato processu appareat de iniustitia ex his quæ dixi in. l. 13. in glo. 1. titul. 2. lib. 3. ordinam. quæ sunt menti cõmendanda cõtra iudices, qui iniustè etiã per momẽtum detinent aliquem in carcere, quia cessante delicto post contra ius naturale, & est in iniuriam & infamiam proximi, ad cuius restitutionem tenebuntur, & ad damna reo illata occasione iniustæ capturæ. argum. c. si tua culpa. de iniur. nec quicquam refert nostra Regia lex quatenus vult, exigereque est visa ad remissionem faciendam, ꝙ non solum requiratur summaria delicti cognitio, sed ꝙ reus fuerit à iudice requirente condemnatus, nam id obtinet, eo ĩ casu, quo iudex ille ꝓcessit aduerſ⁹ delinquẽtẽ ab sentem iuxta formã iuris & sic in absentia ꝓpria sententia damnauerit. vt in l. 9. titu. 2. lib. 3. ordinamẽ. & in legibus arãcelli & tabellionum regum Catholicorum. c. 13. incipienti. *Otrosi ordenamos y mandamos que si la persona contra quien se ouiere de proceder.* fol. 5. colũ. 2. non tamen ex hoc ista lex Regia negat, iudicem loci delicti statim ante condemnationẽ præmissa quadã summa summaria cognitione remissionẽ petere & sic ante sententiam, & post ante eius executionem etiam si alius iudex loci vbi fugit præuenerit in causa & hoc quando ex officio facit, cæterum si ad petitionem legitimi accusatoris iudex domicilij cæpisset de crimine cognoscere & tractare, præuentio ista sufficiens esset, vt remissioni non esset locus, vt inter plures diuersas contrarias opiniones, censet. D. Didacus à Couarru. in practi. quæstio. capit. vndecimo. versic. sexto. in hoc tractatu erit. fol. 49. colum. quarta. cum. 3. sequentibus. quã interpretationẽ ex hac nr̃a gl. deduxit Greg. Lupus in. l. prima. verſ. *deue lo fazer.* titul. 29. parti. septima. de materia remissionis vltra loca supra citata, adde Nicola. Euerard. in locis argumentorum legalibus in loco à cõtractibus ad delicta, numero quinto. pagin. 308. & de literis requisitoris adde bonum verbum per Hippoly. singu. 138. iudex vnius territorij, omnino perpetuũ. Foller. in practi. in. 1. parte. 2. partis. verb. audiantur excusatores. num. 64. par. 75. & cautelam ad impedien dam re-

derecho deuan: y si el querelloso viere q̃ le aluengan la execucion de la dicha sentencia despues que fueren req̃ridos los dichos Alcaldes donde fuere hallado el dicho malhechor, y el querelloso pidiere que lo embien preso y bien recaudado al lugar donde fizo el dicho maleficio, q̃ sean tenidos los dichos Alcaldes de lo embiar, y que no dexen de lo hazer por el pedimiẽto que primero auia fecho el querelloso que le cũplieſſen la dicha sentencia. Y mandamos otrosi que el malhechor q̃ se ouiere ꝺ lle uar preso del lugar dõde fuere recauda- doal lugar dõdehizo

dam remissionem vid. per Alberic. in. l. si cui. §. cum sacrilegium. per text. ibi. ff. de accusato.

a ¶ *Que lo embien a costa del querelloso*. Dixi in. l. prima. supra isto titulo. & in. l. 1. titu. 4. isto. 8. lib. ordina. Couar. in pract. quæstio. c. 11. versi. decimo quarto. non merito quæritur. nu. 11. Nuñi. Auendani. in tract. de madat. regum. 1. par. c. 10. nume. 14. cum sequen. 1. 38. in curijs Pincianis Anni 1537. & in ista lege optime declarat, has expensas quæ fiunt in remissiõe delinquentium ministrandas esse ab ipsomet delinquẽte & ex eius bonis si bona habeat, alioq ab ipso accusatore, q si neuter istorũ habeat vnde possit eas soluere tũc præstandæ sunt ex publico ærario illius loci vbi capitur reus sceleris autor. Igitur differt à iure cõi ista regia cõstitutio, q̃ expressim agit de remittendo. eo delinquẽte, q absens à loco delicti ab eiusdem loci iudice damnatus fuerit, & pronunciatus criminis autor q est omnino considerandum hac in re, vt hinc argumentemur sit ne idem agendum gñaliter quoties in criminibus, petita fuerit remissio, ex Couar. loco præcitato fol. 53. nu. 11. ca. 11. practicar. quæst. Sed quæstionis est quando ad nobilem est mittendum pro testimonio cuius expensis debeat mitti. tradit Specul. de iure calumn. §. restat. ad finem. & ibi Ioan. Andr. & Bald. in additionib. & Guilielm. in. l. secunda. C. eodem titulo. & Ioan. Corset. & Stephan. Aufreri. in additione illius in decisione Tholosana 100. Item fuit quæsitum si positiones & iterum decisio. 273. Item fuit petitum per actorem Tiraqu. de nobili. ca. 20. nu. 50. & q̃ in simili tractatur, per Cyn. in. l. generaliter. qõ. 4. vbi Bal. & Salicet. in. §. his præsentibus. C. de iur. iur. Bart. in. l. 2. §. ffendi. ff. ex quib⁹ causis, in posse. eat. Domi. in ca. præsentium. col. 5. versic. sed quis soluet de testib⁹. lib. 6. & resolutione dic q expensis petẽtis si ratiõe priuilegij testis nõ possit venire ad iudicium, quia eius gratia testimoniũ fit, impositionibus autẽ expensæ erunt, cões. s. absentis, & actoris sec⁹. si absens voluntariè litigabat p procuratorẽ, nã tũc mittetur ad ipsum pro declaratiõe positionũ, ipsius absentis expensis ex decisio. Capel. Tholos. 273. Item fuit petitum per actorẽ, vbi Aufre. & per p̃missa quæ sunt notãda.

el maleficio, que lo embien a costa del malhechor: y sino tuuiere bienes, que lo embien a costa del querelloso[a], y si qualquier de aquestos no tuuiere de que pagar, que lo paguen los officiales de la justicia del lugar donde fuere fallado. E tenemos por bien que los Alcaldes y officiales que assi fueren requeridos, con la tal sentencia, y no cumplieren, lo que dicho es de suso: que sean tenidos a la pena que meresce, el malhechor: la qual mandamos, que les sea dada y cumplida en ellos. Y mandamos que esto aya lugar y se cumpla assi: tambien en nuestras ciudades y villas è lugares, como en todas las otras villas y lugares de señorio qualesquier que sean en los nuestros reynos.

¶ *Ley. III. Que los caualleros, o otras personas que no quisieren remitir a los malfechores que se junte la justicia y officiales y gè los fagan remitir.*

¶ El Rey don Iuan. II. en Toledo. Año de mil cccxxxiiij.

¶ Idem. En Madrid. Año xxvij.

POrque en la muy noble ciudad d̃ Seuilla tienen ordenança jurada y confirmada y guardada de los Reyes nuestros pro-

¶ *Lex Tertia.*

b ¶ *Que la justicia y officiales della.* Nota, quòd admini strandum iustitiam & pro quietudine populi iudices debent impendere fauorem contra inducentes scãdalum & ipsum sedare ad idẽ. l. ſii. tit. 4. lib. secundo. supra. & in. l. penulti. titul. decimo. libro quarto. ordinamenti. vbi dixi in glossa. verbo. *Ni*

remediar. & l. 35. titul. nono. libro sexto ordinamenti. supra in versicul. *E si para prender a estos tales, o para otras cosas que nuestro seruicio ouieren menester ayuda mãdamos a los concejos y officiales &c.*

a ¶ *Que los Regidores de la ciudad.* Nota quòd rectores, seu anciani, vulgò Regidores propter negligentiam iudicis succedunt in iurisdictione, vt iustitia fiat, & ne negligentia ipsius potestatis subditi opprimantur, & sic fit quãdo est suspectus, nam associãtur iudici in causa recusationis, duo rectores ad sententiã proferẽdam. l. prima. titulo quinto. libro tertio. ordinamen. & in causa appellatiõis infra quantitatem statutam per legem huius regni non excedentem æstimationẽ decem mille morapetinorum in. l. sexta. & ibi dixi in glos. titulo decimo sexto. lib. tertio ordinamenti. Similiter idem erit dicendum cum iudex vult exequi suam sententiã à qua appellatum, fuit per reum casu, quo tenetur deferre nam ad ipsos ratione periculi imminentis pertinet refrenare ipsius iudicis malum intentũ, quia repræsentant partes iustitiæ: & sic in nro casu succedunt data malitia, seu negligentia ipsius iudicis, & credere manu armata pñt impedire executionem cũ post appellationẽ interpositam ad superiorẽ esset præsumptio, quæ est per sententiam. l. prima ad finem. ff. ad Turpillianum & procedat tanquã priuatus & in cõtemptum, principis nihilque fit innouãdum appellationepẽdente, vt habetur. ff. & C. nihil nouan. appellatione pendẽte. & iudex faciat contra legem de negando appellationem, & sic puniendus in trigesimo marchis auri cameræ regis. l. vigesima quinta. *todo juez*. titulo finali. infra hoc libro octauo. ordinamenti. & tanquam verus homicida, seu dicti delicti asserti erit puniendus ad instar supplicij, qa qđ fecit semp expe-

genitores que contiene q̃ quandoquier que algunos señores, o caualleros poderosos no son obedientes a nuestra justicia: receptaren, o defendieren a algũos malhechores suyos, o agenos no los queriẽdo entregar a la justicia quando ge los demandan, o bolleſciẽ dellos, o hombres suyos la dicha ciudad, o seyendo causa dela bolleſcer que la justicia y officiales della los manden salir de la dicha ciudad y su tierra, so grandes penas que les pongan, y sino lo cumplẽ junte se la dicha justicia y officiales, y fagan ge lo cumplir contra su voluntad. Y porque esta ordenança, cũple mucho a nuestro seruicio: y es muy prouechosa a todas las otras ciudades y villas y lugares de nuestros Reynos, y señorios. Mandamos a todas las otras ciudades y villas y lugares đ nuestros reynos, y señorios que tengan y guarden y cumplan la dicha ordenança. E mandamos q̃ si las nuestras justicias fueren negligẽtes en lo assi hazer que los Regidores de la ciudad a, villa, o lugar dõde esto acaesciere hagã mouer todo el pueblo, y se junten todos a los hazer salir, y executẽ en ellos las penas que las justicias les ouieren puestas. Y que el tiempo que les fuere assignado, para salir de la tal ciudad, villa, o lugar no les pueda ser relaxado, sin nro

expectēt.l.3..C.de episc.audi.&.l.33. Taur.& iux ta Psal.31.iudicate egeno & pupillo humilē & pau perem iustificatè, & illud erue eos, qui ducunt ad mortē,& liberare ne cessēs & confirm. ex his quæ tradit Michael lib.1.controuersiarū illustri. ca.13. n.1.vers.itaq; q̄rit, *ayan perdido los offi - cios*, & sic ipso facto post q̄ fuerint.con dēnati de negligētia ī qua deliq̄rūt con tra dispositā ī præsenti lege in cōsequētiā declarabūtur incuriose in pœnam amissionis officij, & inhabiles esse non ante

especial mandado.E si la dicha justicia, y Regidores fuerē negligentes que por el mesmo fecho ayan perdido los officios. Y mādamos que no vsen mas dellos: so las penas en que caē aquellos que vsan de

snīam.c. cū scdm leges ī fi. de hæret.lib.6.& sic in amissione officij puniuntur, in quo deliquerunt. ca.an sit.& ibi gl.de appell.cū pluribus similibus.

¶ *Lex Quarta.*

a ¶ *Receptar malhechores.* Delinquēs nō est occultan dus ab aliquo cū receptare aliquē sit suū vitiū ap probare & impedire executionē & ministeriū iu stitiæ,in quo cōsistit stat⁹ & indēnitas,& pax ppli qa q̄ malos pcutit minister Dei est, ideo ī summo mane Dauid interficiebat malos.ps 100.& Helias trucidauit falsos pphetas.3. Reg. 18. & alij plures, reges,& sancti iussu eriā Dei fecisse ī sacris passim apparet interest em̄ rei publicę malos punire.l.ita vulneratus.ff.ad.l. Aquil.vt fame de snīa excōi.& qa cōtra eos p̄sumit q̄ dū fuerint recepti & occultati cōmittere non verebunt delicta alia qa semel malus semp præsumitur malus,vt habetur in reg. semel.de reg.iu.lib.6.ideo iusti custodiēdi sunt & delinquētes disperdēdi,iuxta illud psalmistæ.ps. 144. Custodit dn̄s oēs diligentes se & oēs peccato res disperdet, intantū q̄ n ō recipiet deprecationē amicorū suorum,etiā si fuerit Mosis,& Samuelis, quin malos perdat Ierem.15.& ps.33.vultus autem dn̄i sup faciētes mala vt perdat de terra memoriā eorū,&.2.Reg.c.4. inde euenit q̄ Deus pœnas di uersas statuit contra delinquētes, nā cōtra primos hoīes mūdū vniuersum, p̄ter Noe vxorē,& filios aqua diluuij destruxit.Gen.7.Itē ,ppter vitiū con tra naturā ciuitatē Sodomæ & Gomorræ, cū suis habitatoribus,igne cōsumpsit.Gen.19.& cōtra cri mina cōmittētes sanxit plures pœnas,vt patet Le uiti.20.&21.& ī plurib⁹ alijs locis sacræ paginæ in

officios publicos, no les pertenescīendo.

¶ *Ley. IIII. Que no se recepten malhechores en las fortalezas y casas fuertes.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccclxxx.

Ningūo sea osado de aq adelāte d̄ receptar malhechores a,

uenit pœna mortis,pestis,famis,& hmōi, in puni tionē delinquētiū fauor,vt dixi,versat in republi. ideo leges pœnales sunt extēdendę tanq̄ fauorabi les.vt Bart.dicebat in.l.quēadmodū. C.de agri. & censit.lib.11. quā doctrinā plures alios citando sin gularē esse fatet Euerad. ī locislegalib⁹, loco à rōne legis larga, ampla,seu gn̄rali.nu.71.vers. 12.fallit. pag. 487. vt pacta sit ,puīcia. l. cōgruit. ff. de offic.p̄sid. & tuta sit interimprobos innocētia. c. erit autē. l.4. dist.ideò, latere non debēt,nec receptādi sunt delinquētes, vt dictū est in l.1.& p totū in titu.16.sup hoc.lib.8.& in.l.1.ff.de recept.& adde Ang.ī tract.malefic.verb.d̄ malefi cio.vers.quæro qa supra dixi.nu.23.fol.214.& Gā di.sub rubri.de furibus,& latronibus.n.13. fo.398. in suo delictorū tractatu. Raab meretrix receptauit exploratores & abscōdit eos,in domo sua,ope ruitq̄; eos ī solario stipula lini, & negauit regi Hie rico apud se esse tales viros Israelitas, dicens ei,fateor,venerūt ad me sed nesciebā vñ essent: cūque porta clauderet in tenebris & illi exierunt,nescio quo abierūt,perseq̄mini cito, & cōprehēdite eos, ipsa aūt fecit ascendere viros in solariū domus suæ &c. Ista receptatio fuit licita,& p eā fuit cōsequuta mīam & vitā ipsa, & penes existētes. Alibi etiā fuit Dauid receptatus ab Abimelech, ab ira Regis Saul,qui nesciēs,vt patet.1.Reg.c.21.mortuus fuit cū sacerdotibus dū dicit.c.21.dixitque ad eū Saul, quare coniurastis aduersum me tu,& filios Esai,& dedisti eis panes,& gladiū, & cōsuluisti ,p eo dn̄m vt cōsurgeret aduersum me insidiator vsq; hodie p̄manens? Rn̄dens Abimelech regi,ait,& qs in ser uis tuis sicut Dauid fidelis gener Regis, & pergēs adimperiū tuū,& gloriosus ī domo tua.Num hodie cæpi consulere dn̄m pro eo? Absit hoc à me, ne suspiceris Rex aduersus seruū tuum,rem hmōi in vniuersa domo patris mei. Nō em̄ sciuit seruus tuus quicq̄ superhoc negocio,vel modicū, vel grā de.Dixitq; rex Abimelech,morte morieris,tu & oīs domus p̄ris tui,& ait rex emissarijs q̄ circunsta bant eū, cōuertimini & interficite sacerdotes do mini,nam manus eorum cum Dauid est,scientes

quòd fugisset,& non indicauerunt mihi,noluerũt autem serui Regis extendere manus suas in sacerdotes domini. Conuersusq; Doeg Idumen irruit in sacerdotes & trucidauit in die illa octoginta qn q; viros vestitos Ephod lineo &c. O rex Saul,qui non es dicẽdus Rex,sed carnifex in sanus iniustus, & dæmoniũ habens, iustos iniustè occidere præcipiens,non aduertens illud,sanguinem innocẽtem non effundas,& illud.nolite tangere Christos meos & in ꝓphetis meis nolite malignari.Psal. 104. & ignorans non est puniendus cum careat culpa,præsertim,in actu de se licito admittẽdo hoiem illustrẽ,innocentẽ & sanctũ cui fides erat adhibenda. Cõtra ea, quæ dixi in.l.1.tit. 16.lib.8.ord.supra hac.3.p. & sic infœlix,infœlici ter obijt mortem,vt habetur.1.Reg.c.fin.& nu.31.

que ouieren cometido delicto, ni deudores[a] que huyeren

a ¶ *Ni deudores que.* Nota debitorem fugitiuum, nõ esse ab aliquo occultandum, sed si accedat ad quẽcunque locum est exhibendus,ne creditor debito fraudetur,intellige quando constaret debitorem esse,& facta fides debito per instrumentum publicum,vel per testes idoneos, nam alias regulariter non tenetur quis alteri credere nomen.C.quæ res pigno.obligar.possl.l.si qs.inficiatus. & ibi Barto. ff.depositi.l.si qui in alterius.& ibi Bart. ff.de reg. iuris.& tradunt Bar.& doct.in.l.quod te. ff.si certa.Marc.Ant.Nata.cons.348.col.2.nu.2.libr.2. & cessionarius tenetur ostendere instrumentum cessionis nec aliter tenetur debitor contra quẽ est facta cessio,nec sufficit petitio, oblatio, interpellatio,seu requisitio facta.Barto.in.l.1.q.11. ff.noui oper. Tiraq.de retract.libr.1.§.26.gl.3.nu.44.quo fit quòd quando aliquis assertus creditor protestatur debitori debitoris,nec ei soluat nõ tenetur debitor protestationi illi parere, nisi ei ostẽdatur veritas per publicum instrumentum, & copiam dimissam,vel si protestatio fieret coram iudice, qui præcipit,ne soluat illi, sine alio testimonio teneꝰ credere & ꝓtestationi parere. Bar.in.l.nõ solũ.§. morte.col.9.versic.2.principaliter est videndũ de secunda specie.ff.noui operis nuntiatione.l. fina.ff. de lege commisso. vbi idem dicunt Bart. & Paul. de Castr. Anchar.in clem.1.de excess.prælat.Alexan.in.d.§.morte.col.11.quia præsumitur pro facto iudicis.l.1.C.de officio ciuili iudicis.tenet etiã Barto.in.l.de pupillo.§.qui procuratorio.ff.noui oper.nuntia.Marc.Ant.Nata.cons.348.col.3.nu. 4.lib.2.ratio est, quia est quid facti,& nisi probetur nõ præsumitur.l.in bello.§. factæ. ff.de capti. & post limi.reuers.l.si emancipati. C.de collationi. & est iniuria,quæ fieret illi si debitor non esset dicere ipsum ære alieno esse grauatum cum debitor censeatur seruus creditoris.glo.fin.in.l.3.C.de nouatione.Bart.in.l.si constante.§.quoties. nu.5. ff.soluto matri.Conrad.in tract.de cõtract. q.26. nu.11.Ripa in.l.obligatione.nu.22.ff.de pigno. & Salomõ prouerb. 22. qui accipit mutuum seruus est fœnerantis: tum quia nõ est in eadẽ æstimatione,cum ex debito causetur præsumptio pauperta tis.arg.l.2.§.quid enim.C.quando & quib.quarta pars debe.lib.10.& qui sunt ære alieno grauati,nõ habent tantum creditum nec æstimationem,omnes fugiunt ab eorum cõmercio.nam habenti dabitur.non habenti & quod habet auferetur ab eo, vt inquit seruator in Euangelio,rõ rõnis est, quia sine causa iuxta non licet hominem liberum deti nere quia species seruitutis est.l.1.ibi.notat Barto. ff.de lib.homi.exhib. & sic non posse de certo loco recedere.l.Titio centum.§.2.ff.de condi. & demonstra.l.2.ff.de lib.homi.exhiben. ideo non valet pactum quod quis non possit,vel teneatur habitare in certo loco,secus si causa pacis, & scandali sedandi fiat. argu.c.nisi.de præb.l.congruit. ff.de off.præs.& occasiones ad delinquendũ sunt tempore præuio præcauendæ.l.stipulationes non diuiduntur.§.plane.ff.de verb.obliga.l.æquissimũ. ff.de vsufruct.& ità consultum fuit per me, & cõprobatur per Arium Pinellum doctorem nostræ vniuersitatis primarium iuris ciuilis cathedræ,applausu omnium doctissimum, & religiosissimũ, qui citò tanquàm flos agri floruit, & aruit, proh dolor. De iure tamen ciuili creditor in persona debitoris non habet aliquod ius reale, quod afficiat personam tanquàm rem,quod apparet,quia liberatur cedendo bonis, ideò detineri non poterat, nec agere contra eum interdicto ad exhibendũ.l. fin.ad fin.ff.de liber.homi.exhibend.adde Boeri. decis.174.nu.3.vbi dicit ꝙ quis non tenetur debitorem latitantem exhibere.Secus tamen quando est ius reale,vt habet dominus in seruum,vel ascriptitio seu vassallo,vel abbas ꝺ monacho. tutor de pupillo,quia tutor ius habet in personam pupilli. l.1.ff.de tutel.Hæc omnia notat Bart. in.d.l. imo magis.& facit glo.in.l.1.§.per hanc.verb. vendicare posse.ff.de rei vendica.nota.secundũ Panor.in ca.non est.col.2.de sponsa.est addendus Ari.Pin. in rub.de bon.mater.C.in.2.part.nu. 5. Couar.in epito.decret.lib.4.Panor.c.7. nu.3. Secus tamen in debitore.l.si quis liberum.§.secundum. ff.de liber.homi.exhibe.cuius litera singu.talis est creditori non competit interdictum,vt debitor exhiberetur neque enim debitorem latitantem exhibere quisquam cogitur,sed in bona eius edicto prætoris mittitur, & sic non cogor exhibere debitorẽ alicuius qui fugit in domũ meam per interdictũ de homi-

de homine libero exhibendo, neque tenetur ad interesse. quem text. solennem, & singularem dixit Petrus Gerard. sing. 17. Hippol. sing. 366. Ioã. de Platea in. §. præterea. Insti. de actionib. vbi Iaſ. col. 10. dixit hoc dictum diligentisimè notandũ, qa quotidianum, & fortè alibi nõ reperiri. ex quo dicto clarè infertur, quòd titulus de recepta. nõ habet locum in ciuilibus, sed solum in criminalibus tamen hoc est de iure communi, nã iure regio, hic vides statui contrariũ, & bene cum de nostro iure debitor sit astrictus realiter ad seruiendum creditori cessione facta. vt constat per. l. 5. titu. 12. lib. 5. supra pragm. Regum Catholicorum ideo tenetur quis debitorem non receptare, sed propalare creditori, qui habet ius personale & reale in eo, quod est memoriæ mandandum, & iudex debet tempus præfigere debitori secundum quantitatem debiti. vt in. l. 5. tit. 12. lib. 5. supra. ibi, *Y el juez limite tiempo al deudor que ha de seruir al acreedor*, tamen iudex nullo modo decernere posset, q huiusmodi debitor in perpetuum seruiret creditori, quãuis debitum esset valde magnum, quia induceret seruitutem damnatam omnino per tex. in. l. ob æs. C. de actionibus & obligationibus. & sic intellige Bald. & Paul. in. l. 1. C. qui bonis cedere possunt. Sed est dubiũ vtrũ vxor posset pro sua dote petere maritum in seruum iuxtas leges regias. Videtur posse, & quòd sit præferenda, vt dixi in. l. 5. titu. 12. lib. 5. ordina. & probatur in simili per tex. in. l. quòd nomine. ff. de condictio. indeb. & per ea quæ dicit Alexan. in. l. maritum. ff. soluto matrimo.

por no pagar[a] a sus acreedores en fortalezas, ni castillos, ni en casas de morada, ni en lugar de señorio, ni de abadengo, aun que digan que lo tienen por priuilegio, o por vso y costũbre. Masluego que fuere requerido el dueño de la fortaleza, o lugar, o casa donde esto ouiere receptado qualqer malchechor o deudor y las justicias del, o el Alcayde que lo receptare, sea tenido ✠ lo entregar por requisicion del

a ¶ *Fuyeren por no pagar.* Eximens debitorem aliquẽ de manibus iudicis eius vel familia, tenetur ipse ad debiti solutionem, ad quam tenebatur captus tanq̃ si pro eo fideiussisset. l. quoties. C. de exact. trib. libr. 10. Bald. in. l. addictos. C. de episcop. audien. & in. l. fina. nu. 1. & ibi additio. C. de oper. liberto. Bart. Bald. Ang. & Paul. in. l. sed eximendi, & in. l. sequenti per illa iura. ff. ne quis eum qui in ius voc. vi exi. Hipp. ĩ sing. 137. in iure clarum est, quod etiam ait procedere in eo, qui notificauit debitori alicuius quòd fugam arriperet, quia creditor suus ordinauerat facere eum capi, & detineri tenetur enim creditori ad soluendum debitum illud, si fugit ea occasione debitor. citat dixisse Petrum, Anchar. cons. 341. viso themate. in fin. Bald. col. 4. & Præpos. in. c. dilectis. de appellatio. & Hipp. ĩ rubr. de fideiusso. col. 7. ĩ prin. & est verbũ notãdum, & quotidianũ, & amplius q̃ semel iudicaui. ¶ Quæritur an debitor fugitiuus qui est ĩ actu fugæ, vel habitu paratus ad fugam possit capi authoritate propria creditoris, & duci ad iudicem? Respõ. posse. l. ait prætor. §. si debitorem. ff. quæ in fraud. credit. l. extat. ff. quod met. causa. & in auth. vt iudi. sine quoquo suffrag. §. necessitatem. Hipp. sing. 43. Segur. cum ibi à me annot. in addit. in repert. l. ab exhæredati. nu. 5. ff. de leg. 1. etiam si debitor fugitiuus sit clericus facere poterit sine metu excommunicationis, quia caret dolo, & non facit animo iniuriandi clericum, sed recuperandi sibi debitum. arg. c. si qs suadente diabolo. 17. qõ. 4. ergo diabolo non suadente cessabit pœna. tenet etiam Hipp. alios referens in. d. sing. 43. Paris de Puteo in tracta. syndicatus. verb. captura. nu. 10. Io. Lup. in. l. 66. nu. 27. in Taurinis sanctionibus. Ripa lib. 1. responso. ca. 13. Iaſ. in. §. 1. nu. 69. de actio. Stepha. Aufre. in rep. clem. 1. regu. 3. nu. 15. de offi. ordinarij. Panor. in. c. cum non ab homine. de iudic. per tex. in. c. olim. 1. de restit. spolia. Caiet. in sum. verb. excommunicatio. ca. 10. Ratio est, vt dixi, quia deficit dolus & animus ad delinquendum, cum ipsum detineat iure permittente. per. d. §. si debitorem, quæ sunt accipienda vbi esset periculum in aditione iudicis, alias locum non haberet captura, nisi de mandato iudicis præcedente informatione debiti, & fugæ suspicione. Rom. cons. 320. vers. 3. quidem. Thom. Parpali. in repe. l. 2. col. 12. ff. solu. matr. dixi ad Segurã in additio. l. ab exhæredati. nu. 8. ff. de leg. 1. est lex. 66. Tauri. *Ninguno.* & ità practicatur in regno. ¶ Quæri potest, an pro debito ciuili, nobilis, aut mulier honesta possint detineri, & capi? Respond. est, quòd non, cum in carcere detineri ne-

queant.l.4.ibi, *que ningũ hidalgo pueda ser preso, ni encarcelado por deuda que deua.* titul.2.lib.4.ordina. quæ ꝓcedit in debito ꝓueniẽti ex causa ciuili, nõ aũt ex criminali.l.79. Tauri. & idẽ est dicendũ in mulieribus, nã licet habeãt istud priuilegiũ, per.l. 62. Tauri, nõ tñ eis cõpetit indebito causato propter delictũ. vt ꝑ d.l.79. Taur. Sed ẽ dubiũ, vtrũ fideiussor datꝰ ꝓ nobili, seu mulier ꝓ debiti ciuili solutione posit̃ carcerẽ detrudi, quousq; creditori satisfaciat, nõ obstãte priuilegio concesso reo principali: & est rñdẽdum affirmatiuè, ꝙ poterit incarcerari, qa priuilegiũ fuit ꝑsonale, & non transit in fideiussorẽ qui in defectũ principalis, nõ potentis, vel nolẽtis soluere fuit datus, & sic recurritur ad fideiussorem, cũ debitũ est verũ, & non rescindit ex dolo creditoris, & sic est causa subsidiaria, ad quã cessante remedio ordinario, est recurrendum alias frustratoriè interueniret fideiussor, si eodem priuilegio deberet vti, quod esse nõ debet qa verba cõtractus, seu promissionũ, debent aliqd operari.l.si qñ.ff.de lega.1. Bald.in rubr.C. de contract. emptio. & fideiussor est debitor.l. blãditus. C. de fideiussor. præsertim cũ dicat se principalẽ debitorem faciẽdo de debito & facto alieno, ꝑprium, vt cõiter dicit, in obligationibus, quæ versantur in Castella cõi stylo, & sic ex proprio facto in euentum conditionis cõuenitur, nempe qa principalis nõ vult, aut nõ põt soluere. Scd̃o cõfirmat̃ in terminis ex sñia Angeli in.l. stychũ aut. §. ꝙ vulgo. ff. de solutio. cuius verba sunt, nota ꝙ appellat fideiussorẽ reũ abusiuè, tñ est reus non ꝑpriè. Itẽ fideiussor dicitur debitor. C. de fideiussoribus. l. blãditus. C. adde tu ad hoc Bart. in.l.1.fi. col. ff. si cert. peta. & in.l. spadonem. §. ꝙ ciuitas. ff. de excusatuto. Aret. in.l. fideiussor, in nota b. ff. de leg.1. pro sequit̃ Ange. vbi supra. beneficium ergo datũ reo ex forma statuti, videtur porrigi ad fideiussorem qñ & ipse reus est, exẽplum si statutum dicit reũ nõ posse incarcerari pro debito, nec fideiussor incarcerabitur, quia reus est, licet non reus principalis. Contrariũ credo, vbi de iure cõi carceratio est permissa, qa dictũ statutũ exorbitat à iure cõi vnde ꝑpriè, & strictè est sumendũ. vt in.l. quicquid astringendæ. ff. de verb. oblig. & l. constitutionibus ad municipalem, sed fideiussor nõ est propriè reus, vt patet ex diuersitate nominũ. vt. C. de codicill. l. si idem. & ea dẽ verba formalia refert, & seqit̃ Imo. in. d. §. quòd vulgò. col. 2. facit text. bene in argu. in l. 2. C. de præ di. minor. tũ etiam qa qualitas nobilitatis, est personalis, & nõ transmissibilis ad alium, & etiam sexui, & sic per mutationem personæ dissoluitur priuilegium, cum sit ratione personæ & non rei, cum ergo fideiussor nõ sit nobilis, nec fœmina nõ gaudet prædicto priuilegio, ne incarceribus, vel vltra quam facere posit teneatur. l. licitatio. §. fina. ff. de publ. & vecti. Segur. in repe. l. 3. §. fin. nu. 119. ff. de liber. & posthu. vbi per mutationem personæ tollitur priuilegium.

juez del delicto, o del juez del deudor, so las penas contenidas en las leyes sobre esto fechas y ordenadas por el señor Rey don Iuan nuestro padre: cuya anima dios aya. E de mas que este sea caso de corte[a], para que sea demandado, o accusado en la nuestra corte el acceptador, o defendedor, del tal deudor, o malhechor, y sea tenido y obligado a las penas que el malhechor deuia padescer por su delicto, y a la deuda que el deudor deuiere.

Titul. 18. De las fuerças[b], y daños.

a ¶ *Que este sea caso de corte.* Alios casus curiæ ponit l.1. vbi dixi in verb. *pobres.* titul.1. libr.3. ordina. & in.l.1. titu.2. & l.14. vers. *Saluo en aquellos casos.* eod. titul.2. & lib.3. ordina. l.23. titul.9. parti.2. l.5. tit.3. part.3. vbi Grego. Lupus in verb. *Esoneſtos.*

¶ *TITVLVS. XVIII. De viola. & damnis.*

b ¶ *Fuerças.* Vis est necessitas imposita contraria voluntati, maioriq; rei impetus qui repelli non potest. l.2. ff. quòd metus causa. est videndus Brison. lib.19. de verb. signi. pagi. 625. cum.2. sequentibus qui multa de vi tractat. l.1. titul.10. part.7. & quot sint species violentiarum adde Bald. cõsil.140. nu. 2. lib.2. Thom. Gram. consi.43. & 55. Ias. in.l. si qñ. C. vnde vi. nu.1. cum seq. & aliquæ quæstiones circa materiam huius rubri. de violentijs. vid. per Petrum Folleri. in practi. crimina. in fragmentorum parte. num.110. pag.442. melius per Iacob. de Nouello in pract. & theorica causarũ crimina. tractatus ad

tus ad defensam.num.104.pagin.618.col.2.versic. sciens aliquem accedere.de interdicto vnde vi.omnino est videndus Roffred.in sua practi.libello.2. par.rubr. de interdicto vnde vi.nu.1. cum plurib⁹ sequen.vbi de violentijs aliqua conscripta reliqt.

daños [a].

¶ *Ley. I. Contra los que tomaren, o forçaren los bienes dela yglesia, o las personas ecclesiasticas.*

¶ El Rey dõ Enriq̃.II.en Toro.1049

a ¶ *Daños.* Dãnum ab adẽptiõe, & quasi diminutione patrimonij dicitur.l.3.ff. de dãno infect. Quintilia.declamatio.320. dãnatum diffinit,amissionẽ bonorũ,quæ habuerimus, qui hoc ibidem tradit, damnationem ex eo dictã esse,quòd plerisque criminibus imponeretur.proinde nemo damnum facit,nisi cui alicui de suo diminuitur,& deperit: aliud est damnum facere, aliud lucro prohiberi.l.26.ff.de damn.infect.aliud lucrum extorqueri,aliud damnum infligi.l.6.§.si mili modo.ff.quæ in fraud.creditoris damnũ etiã pati videtur,qui commodum amittit,quod ex pũblico consequebatur,quale quale sit veluti si prospectus,aut aditus deterior angustiorve fiat.l.2.in prin.&.§.merito.ff.ne quid in loco publi. Brisso.lib.4.de verb.sign.pag.162.l.1.titul.15.de damnis.par.7.vbi Greg.Lupus.in verb. *Daño es.* ¶ Quis autem emendam damni petere possit? Rñde.is, qui damnum recipit in re sua vel qui eius mandatum, vel successorẽ exercet titulo pro hærede,cum hæres,& defunctus censeantur vna,& eadem persona in authen.de iure iur.à moriẽte præst.in princ. Confirmatur ex dictis Azo.in sum.C. de lege Aquilia.col.2.versi.competit autem actio.l.2.tit.15. parti.7. Vtrum autem princeps possit remittere damna singularibus personis pro bona pacis,& propter vtilitatem publicam quæ in pace cõsistit, est dicendum quòd sic Bald.in.l.conuentionum. ff.de pact.& concedi bona ciuium. Bald.in.l.bene à Zenone. C.de quadri.præsc.col.1. Decius cõsil.352.col.1.& consi.520.col.1.Paris.consil.10.nu.25,lib.1.Matth,Afflict.decisio.361.col.2.Rolandi. Valle.cons.86.nu.65.versi. versatur vtilitas publica,aliasnon poterit remittere in præiudicium priuati,vt declarauiin.l.1.glo.1.titu.2.lib.1.ordina.& multa citat eruditè Anto. Quesada libr.1, diuersa.quæst.c.8.Quæri etiam potest,si vnus dat damnũ in bonis Titij,cum quò est facta pax, an ex tali dãno ei illato videatur rumpere pacem? Respondendum est q̃ sic Aluar.in.c.1.§.si quis quinque.versi. quæro ab extr.in titu.de pace tenen.post Bald. Iacob.nouell.in practi.& theorica causarum criminal.nu.80.versic.octuagesimo. si facta pace vnus.

¶ Valeser forçadores y tomadores que forçaren, o tomaren [b] algunos bienes de las

pagi.588.col.2.quæ opinio intelligenda est, quando ex facto antiquo præcesit, secus si hoc fieret ex causa & discordia orta de noua quæ â principio cogitata non fuit secundum prædictos.

¶ Vtrum damnum illatum Petro censeatur datũ à vicinis, si sunt malè famæ? Respõd. damna præsumuntur data à vicinis, nisi bona,& laudabilis eorum fama,& cõuersatio esset in contrarium,ista enim bona præsumptio excusat quia pro bono præsumit bene,& quòd prudens prudenterq; viuat.Alex.ad Bart.in.l.fin.addi.3.ff.de quæst.& in cons.89.viso themate. col.2. versi.confirmantur prædicta. lib.3. Corne.consil. 58.lib.2.Philip.Deci.consi.189.col.pen. Thomas Gramma.consi.65.in causa humili.col.2.Hippol. in pract.crimi.§.diligenter.nu.196.& in.l. de minore.§.plurimum.nu.91.vbi multa cumulat,& dicit Bald.& Imol.in.l.fin.col.fin.ff.de hæred.instituen.quòd ille qui minatur habet præsumptionẽ contra se,& ille, qui habet rem furtiuam penes se habet iudicium contra se nisi sit homo bonæ famæ,& conditionis,vitæ, & status. Nam illa indicia tunc eliduntur, quia qualitas præcedẽtis vitæ, elidit huiusmodi indicia.c.cum iuuentute.de præsumptio.l.3.§.sed si ex improuiso.ibi,inspecto vitæ præcedentis actu.ff.de re mili. vbi Bart. notat, quòd probatio bonæ vitæ habet minuere indicia, quæ faciunt contra malefactorem. per text.ibi,& per tex.in.l.sequ. illius tituli.§.fi. & in.l. non omnis.§.à Barbaris.ff.de re milita.Bald.in.l.fin.C.de probationibus.Marc.Ant.Blanc. in rep.l.fina.ff. de quæst.nu.417.& in pract.crimina.pag.861.nu. 44.Iaso.in.l.1.in fin.verb.C.communia de leg.vbi Bart.dictum reputat singulare. sic ergo vna præsumptio elidit aliam,& quæ est in fauorem rei,est potius admittenda,cum sit ad liberandum,& non ad condemnandum.l.pen.ff.de pœn.reg.odia. de regu.iur.in.6.& est notandum, nam sæpè contingit in actu practico.

¶ *Lex Prima.*

b ¶ *Forçaren, o tomaren.* Violenter accipiens rem ecclesiæ,seu monasteriorum, vel ministrorum, seu ecclesiasticarum,personarũ, si monitus à die monitionis non restituerit,& emendam fecerit ecclesiæ,seu personæ ecclesiasticæ punitur cum omni executione ad instar filij in redditibus Regis, in duplum nomine pœnæ, quod est applicandum in forma præsentis legis,& venditiones bonorum delin-

quentiũ ad ſatisfaciendũ, præcepto huius legis factas iudices debẽt facere certas, & ſanas. ſ. ne vlla repetitio ĩ bonis locũ habeat, nec deinceps moleſtia emptoribꝰ rerũ deꝫ. h. d. ¶ Pro cõfirmatiõe ad de tex. ĩ auth. Itẽ nulla cõitas. C. de epiſc. & cle. cuius lr̃a eſt. Itẽ nulla cõitas, vel pſona publica, vel priuata collectas vel exactiões angarias, vel pangarias ecclesijs, vꝛ alijs pijs locis, aut eccleſiaſticis pſonis imponere, aut ĩuadere eccl̃iaſticabona, pſumat. qđ ſi fecerint, & requiſiti ab eccleſia vel imperio emẽdare cõtẽpſerit, triplũ refundãt, & nihilominus baño imperialiſub iaceãt, qđ abſq; ſatisfactione debita nullatenꝰ remittaꝫ, & fuit cõſti. Frede. imperatoris de ſtatu, & cõſi. cõtra lib. eccleſiæ. col. 10. §. item nulla. poſita. ĩ fi. li. 2. feudo. ĩ volumi. fol. 24. col. 4. cũ ſeq. ꝓ cuiꝰ declaratiõe. eſt videdus. Iaco. Butrig. in. d. auth. Itẽ nulla cõitas. per 6. colũnas. & ſub triplo continet ſimplũ in quo dãnũ paſſus eſt. §. tripli. Inſtit. de actio. Violentus teneturr̃e cum fructibꝰ perceptis, & qui percipi potuerunt, & reſarcire plenariè dãna, ex inuaſione cauſata. c. grauis. de reſtitu. ſpoliat. l. 40. titulo. 28. part. 3. vbi vide Greg. Lupum & ſic intellige. l. iſtã q violentus poſſeſſor tenet ad rei inuaſæ reſtitutionẽ, cum oĩbus fructibus perceptis, & quæ percipi potuerunt per dicta iura, & etiã habet locum contra ſucceſſorem in vitio. c. ſæpè. de reſtitu. ſpoliato. c. cum ad ſedem, ibi vel ſpoliationẽ factã ratam habuerit. eod. titul. & facit. l. ſi quis in tãtum. C. vnde vi. l. 2. & ibi dixi titu. 14. Ioan. Neuiza. cõſi. 82. colũ. 1. & agens contra ſpoliatorẽ interdicto recuperandæ, nõ obſtat aliqua exceptio etiã dominij incõtinenti, ꝓbaturi, ex ijs q̃ ĩ materia notat Ferdinã. à Mẽchac. li. 2. illuſtriũ controuerſiarũ. ca. 88. & ipm vide in. c. 86. nu. 1. vbi agit đ intellectu. c. cum eccleſia ſubtrina. de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis, & ca. ad decimas. de reſtitu. ſpoliat. in 6. quo loco ponit q̃tuordecim intellectus ad iſtũ cap. ad decimas, quem vide & adde. c. reintegrãda. 3. quæſt. 1. & c. ſæpè. & ibi notaꝫ à Ripa poſt alios de reſtit. ſpoliatorum. & ibi late ſcripſi.

ygleſias, y moneſterios y perſonas eccleſiaſticas q̃ ſeyẽdo req̃ridos faſta ſeys dias del dia q̃ fuerẽ req̃ridos ſino tornaren, y no fizierẽ emiẽda y ſatisfaciõ de lo q̃ aſsi tomarẽ, o forçaren. Mãdamos a los nr̃os adelantados y merinos y juſticias de las nr̃as ciudades y villas y lugares dõde acaeciere q̃ hagan execucion en bienes de los dichos forçadores y tomadores, y les hagã pagar cõ el doblo todo lo q̃ aſsi tomarẽ y forçarẽ y vẽdã ſus bienes como por nr̃o auer: y paguẽ a quiẽ recibio el daño y fuerça de lo q̃ le tomarõ y forçarõ: y el doblo q̃ ſe reparta en eſta manera: la tercia parte ꝑa la nr̃a camara, y la otra tercia parte ꝑa la obra de la yglesia Cathedral del Obiſpado dõde eſto acaeſciere: y la otra tercia ꝑte ꝑa el juez, o official, q̃ la dicha ẽtrega hiziere: y mãdamos a las juſticias q̃ fagan ſanas las venciones q̃ ſobre eſta razon fueren hechas.

¶ *Ley. II. Contra los que fizieren eſtatutos, o fuerças a los juezes de la ygleſia para que alcen los entredichos, o excomuniones.*

POr ſi mandamos q̃ los q̃ fizierẽ agrauios y fuerças a las perſonas eccleſiaſticas[a], y fizie-

¶ *Lex ſecunda.*

¶ *Agrauios y fuerças a las perſonas eccleſiaſticas.* Adde text. in conſtitutio. Frederici, incipi. Nos Fredericus Romanorum imperator. titulo. de ſtatu. & conſuetud. contra libertatem eccleſiæ editis reperitur impreſſum in volu. ad fin. lib. 2. feudo. bonus text. in. c. non minus. & in. c. aduerſus. de immuni.

muni.eccles.& cap.1.& capi.clericis.& ca.eos qui. eod.titu.lib.6.quæ iura lege per te,contra aliquid statuentes,directè,vel indirectè,aduersus libertatem,& immunitatem ecclesię,& ecclesiasticarum personarum, qui sunt ipso iure excommunicati, & non absoluendi ante satisfactionē.l. 2.titu.9.part. 1.versi. *La dozena.* & adde l.1. ibi, *exemptos deuen ser los sacerdotes, y ministros de la santa yglesia de todo tributo,* vbi dixi in glo.1.titu.3.lib.1.ordinamenti suprà etiam si sint clerici primæ tonsuræ non coniugati.l.13.eod.titu.& l.23.titu.4.libr. 4.ordinamen. quæ origimen sumpsit ex Ioan.2. Numantiæ anni 1528.die.8.Septembris peti.7.Panormi.in cap.cum non ab homine numero. 2. de iudicijs,pro declaratione adde.l.16.titu.3.libr.primo.ordinamenti quæ declarat. quando clerici in minoribus constituti debent gaudere immunitate ecclesiastica & de habitu ipsorum. &.l.21.& 22. & in lib.prag.Regum Catholicorum, quæ est bulla seu concessio. Alexan. Papæ quam etiam refert summa quę margarita confessorū. dicitur fol.192. colum.2.& simile indultum, Regi Francorum dàtum,habeť per Nicol.Boeri.decisio.69.ad finem. &.l.23.in curijs Toleti, Anni.1525.& l. 31. de Madrid. Anni de 1528.& in concilio Tridentino, sub Pio Papa Quarto,celebrato sessione.23.Canon 6. incip.nullus prima tonsura ex quibus recipiēs de habitu, & tonsura, & officio, quod debet habere clericus minoribus non coniugatus, vel coniugatus,vt priuilegio clerica.gaudeat dominus Episcopus Segouiensis in practi.quæst.cap.32.vbi omnino vide.Hodie autem tex. dict.concilij Tridenti insertus est in.l.1.tit.4.lib.1.Recopil. vbi ad pedē literæ concordat, & id seruandum est, scilicet, vt nullus priuilegio clericali gaudeat, nisi beneficiū habeat,aut ecclesiæ seruiat tonsuram deferens,vel sit in vniuersitate,& an hoc casu requiratur quòd sit in matriculā relatus expediti iuris est,per text. singularem in.l.ex eo.in fi.ff.de mil.testam.Item si sit vxoratus quòd seruiat ecclesiæ de mandato episcopi.& deferat habitum & tonsuram, Vt habetur in dict.l. prima. & ibi ponuntur qualitates vestium quas debent huiusmodi clerici portare, vt euitentur rixæ & æmulationes inter iudices. Quod idem sanxit Sanctissimus Pius Quintus in proprio motu,incipienti cum aliàs, ex authoritate,per quem proprium motum statutum fuit, q̃ alienigenæ,seu euntes ad curiam Romanam tenerentur, intra decem dies postquam in eadem curia sunt assistentes, ostendere se & nomen & cognomen & patriam ordines & beneficia & hospicia & quod deferant habitum secundum statum, sub pœna ibi posita,& vtinam huiusmodi statutū in curijs principis esset statutum atque sancitum, & quis ordo sit seruandus circa contentiones iurisdictiōis in teristos,vide tex. in.l.8.§. *Primeramente.*titu.4.lib. 1.Recopil.

ren estatutos contra ellos [a], porque alcen los ētredichos, o sen tencia de excommunion que son puestas por ellos [b], o manda-

a ¶ *Estatutos contra ellos.* Adde.l.10.&.11.titu.3.libr.1.supra. & sunt excommunicati ipso iure, si non reuocauerunt talia statuta, ipsi condentes.& successores, vt habetur in.c.aduersus. de immunita.ecclesia. l.2. tit.9. part.8.& in concordiā,adductis supra.in.1.glo.huius legis,& cap.nouerint.49.de sententia excommunicationis.Sed est dubium,an in casibus præmissis, quibus incidunt in excommunicationem iudices,& statuentes, vel facientes contra immunitatem ecclesiæ, & ecclesiasticarum personarum ipso iure, à quo iudice, cum non fuerit reseruata absolutio Papæ,possent absolutionem consequi? Respondendum ab ordinario,ex quo summus antistes sibi non reseruauit.cap.nūper.de senten. ex commu.glos.fina.in cap.quoniam. vt intellexi-mus,de immunit.eccles.libr.6.glos.per episcopū in clemen.vnica.de consangui.& affinit.quam ibi sequuntur docto.Cardi. in clemen.1.§.si quis.col. 2.quæst.4.num.4.de rebus ecclesiæ non alienan. quod etiam est de mente ipsius Card.in capi. graue. quæst.fin.de præb.& in clem.1.§. quòd etiam in interdictis.ad fin.de senten.excom. Sylvest.in sum.verb.absolutio.2.q.4.& in verb. excommunicatio.8.in princi. omnia enim quæ potest Papa in vniuerso,potest episcopus in sua diœcesi, nisi ei interdictum sit.Cardina.Nicola.de Cusa.lib.2.de concordantijs catholicis.ca.3.Abulens.Matth.16. q.87.Domi.Soto de iusti.& iure.lib.10.quæst.1. arti.13.Illefons.à Vera cruce.in speculo coniugio. 2.parte artic.28.pag.419.c.in nouo.distin.21.ergo excommunicatos à iure, quando absolutio nō est reseruata satisfactione præmissa ab Episcopo, seu ordinario,qui partes quasi episcopales habet, absolui poterit. Idem dic si habeat priuilegium per Bullam Cruciatæ poterit absolui, à quocunque sacerdote, à se electo, præmissa in primis satisfactione partium, non alias.

b ¶ *Descomunion que son puestas por ellos.* Vt in.c.sciant cuncti.de electione.lib.6.vbi sunt excommunicati ipso iure grauantes per se, vel per alias personas ecclesiasticas,& mandantes quo ad effectum verè incidunt in sententiam excommunicationis.cap. mulieres. §. illi vero. de sententia excommunicationis.

iõis. cum in delictis paria sint per se, vl per aliũ committere delictum. cap. cũ quis. de sent. excom. libr. 6. l. 5. titul. 15. partit. 7. l. 13. ibi, *como el q̃ lo manda.* tit. 8. partit. 7. & ex quo conditor. canonis sibiĩ dict. c. sciant cuncti non reseruauit absolutionẽ ab Epõ posſũt absolui. dict. c. nuper. glos. fin. in. d. c. sciant cũcti. dixi in glo. proxima superiori. *Por toda cẽsura ecclesiastica.* nomen. censura cõtinet inter dictũ, suspensionem, & excommunicationem. capi. quærenti. de verbo. signi. prætẽdet. ad de legẽ quintam. titu. decimoquarto. libr. tertio. ordinament. & facit. l. 10. tit. secundo. lib. quarto. eiusdem libri ordinament. & l. 7. titu. 16. supra hoc libr. 8. l. 4. titulo. 5. li. 4. for. ll. & quæ ibi notat Montalu. & l. 15. tit. 29.

ren, o apremiarẽ en qualquier manera a los clerigos que celebren los diuinales oficios estãdo puestos los dichos entredichos, o sentencias: q̃ las personas singulares cayan en pena de mil marauedis de los buenos, y los concejos en pena de tres mil marauedis de la dicha moneda: y se executẽ las dichas penas: y sean partidas segun en la ley antes desta. Y mandamos a los perlados donde esto acaesciere q̃ passen cõtra los malhechores por toda censura ecclesiastica: y mandamos a los concejos que lo guardẽ assi: y qualquier que contra esto passare que caya en pena de los dichos tres mil marauedis, y se partan en la manera susodicha.

¶ El Rey don Iuan. II. en Cuadalajara.

Ordenamos y mãdamos, que ningun Prelado, cauallero, o fijo dalgo, ni otra p̃sona alguna no sean osados deferir: prender, o matar los obreros labradores, o vassallos familiares, o otras qualesquier personas de otros señores, so color de enemistad, o odio q̃ con ellos tengan, ni les quemen las casas [a], ni les hagan daño en las otras heredades. Y el que lo cõtrario fiziere, si matare, o firiere alguno de los sobredichos vassallos, o labradores, obreros, familiares, o si a sabiendas quemare casas, o miesses, o destruyere, o arrancare viñas que le matẽ por ello, assi como aquel que mata cõtra derecho. Y esto saluo si lo firiere en defension de la propria persona, o si fuere dado por su enemigo, o si lo fiziere viniendo a reñir,

[a] ¶ *Quemen las casas.* Pœna cõburẽtiũ domos alienas, vel vineas ad de. l. 3. titu. 4. for. legum. l. 9. titu. 10. parti. 7. vbi Grego. Lup. assignat pœnam nobili, vel ignobili inferenti ignem cum violentia vl fine ea, quem vide, quia optimè distinguit tenentur ad dãni satisfactionem, & pœnam mortis. adde Bart. in l. 1. ff. de off. præfect. vigil. Alberi. in l. fin. ff. de incendio ruina naufrag. Salycet. & Doct. in. l. data. C. qui accusare non possunt. ff. de Sicarijs. Angel. Aretinus in tracta. de malefi cijs. verb. incendiario. & ibi additio. et si qs animo, & intentione incen-

par. 7. & iniu ste capt. à iudice poterit agere actiõe iniuriarũ cõtra ipm, & p̃ testare dãna, & pœnam legis. l. 7. vbi glos. 6. tit. 14. lib. 2. ordinamenti.

incendendi domum Petri tantum miserit ignem, in ipsam domũ, & ignis combusit alias domos, vel ex alijs domibus hac ratione bona fuerint furto subtracta, imponens ignem, ad omne damnum tenet, tam ratione combustionis, quam furti. l.1. §. ex incẽdio. ff. de incend. rui. & naufragi. Hippo. in l.1. numer. 23. C. ad l. Corneliam de Sicarijs.

o a pelear contra sus enemigos, ca ẽ tal caso deue auer la pena que manda el derecho comun, y no la desta ley. Empero si lo fiziere, o prendiere sin lision de miembro alguno allẽde de las otras penas en derecho establescidas, pague tres mil maravedis al que assi fuere preso, o ferido. Y el q̃ robare, o tomare los bienes, o mantenimiẽtos de los susodichos cõtra su volũtad, o le cortare arboles[a], o maliciosamente hiziere otros daños torne lo q̃ assi robare, o dañare cõ el quatro tanto, y si no lo pudiere pagar, sea penado, segun el aluedrio del juez corporalmente, considerando el malefficio y qualidad de las personas.

a ¶ *Cortare arboles.* Adde. l. fin. titul. 15. p. 7. l. 2. titul. 4. lib. 4. fo. leg. quarum arborum appellatione, & vites cõtinent secundũ Mõtal. ibi in glo. 1. per text. in glo. 1. §. arboris. ff. de arb. ced. &. l. vitem. ff. arbo. furtim cæsa. dubitat vtrũ incidẽs ligna & alia sylua, & ligna inde extrahit furtiuè, & contra statuta facta ad montium conseruationẽ, peccet, teneat q; ad restitutionem? distingue, vt resoluimus in prima parte horum commẽtariorum, in proœmialib⁹ quæstionib⁹ in quæst. 10. versi. ex quo etiam infero. pagi. 18. cum sequen.

b ¶ *Robador conoscido.* Cap. inter alia de immunit. eccles. l. 6. titu. 2. vbi late dixi lib. 1. ordinamenti. Adde. & nouissimè videndus est Illustris ac dilectus meus Antonius de Quesada libro. primo diuersarum quæstionum iuris cap. primo. per totum vbi latissimè.

Titul. 19. De las penas[c].

¶ Idem.

NInguno sea osado de hazer fuerças, ni robos en los caminos, segun se cõtiene en este libro en el titulo de las treguas.

¶ Idem.

MAndamos, que ninguno sea osado de tomar, ni ocupar por fuerça los diezmos de las yglesias, segun se contiene en este libro en el titulo dlos diezmos.

¶ Idem.

LA yglesia no defiẽde robador conoscido[b], ni quemador de miesses, segũ se contiene en este libro, en el titulo de la guarda dlas cosas de la sancta yglesia.

¶ *Titul. XIX. & finalis, De pœnis.*

c ¶ *Penas.* Istũ titulum cum frequentiorẽ materiam habeat, propter hominũ pronitatẽ ad peccãdum. cum natura humana decliuisset vt habetur in proœ. clem. §. quia. Geñ. 8. sensus, & cogitatio humani cordis, in malũ prona sũt ab adolescencia sua. & Genes. 6. & Eccles. 18. viditpræsumptionem cordiseorũ, quoniã mala est. & ibi post cõ cupiscentias tuas, ne eas, & à voluntate tua auerte re & Iuuena. Saty. 14. Turpibus, ac prauis oẽs summus, & quæ tradit Magister Franc. de Victoria. in repeti. nuper impressa. de homicidio. n. tertio. conuenit, pœnas statuere, vt earũ timore

timore retrahantur, à suis concupiscentijs, & peccatis. Iuxta illud. Horatij oderūt peccare boni virtutis, amore: oderūt peccare mali formidine pœnæ. ca. fin. de excessib. præla. & cap. eum qui. de præben. lib. 6. ideo repetitur titulus de pœnis in quocunq; libro, tam iuris communis, Regij, & municipalis, quia frequenter delicta committi solent, & conuenit, vt puniantur. Deuter. 19. & auferes malum de medio tui, vt audientes timorem habeant & nequaquam talia audeant facere, non miserebitur eius. pœna ergo idem est, q; passio, vt dixi in. l. 2. glo. 1. versi. 3. etiam. titu. 9. lib. 2. ordin. quo sit, q; quis non teneatur se ipsum accusare. c. quis aliquando. de pœn. dist. 1. ibi non tibi dico, vt te perdas in publicum, nec apud alios te accuses, sic enim legēdum est, & non excuses, prout habent libri communiter, & litera est corrupta, secundum Domin. Soto lib. 5. de iusti. & iure. quæst. 6. art. 1. & dixi in d. l. 2. in gloss. 1. vbi videas sententiam bene resolutam, quicq; dalij tenuerint, quos retuli, ibi in prin. glossæ, & vltra eos Ferdi. Michac. in frequentibus controuersijs. c. 7. col. fina. nume. 86. & Anto. Gomez de delictis cap. 2. nu. 5. versi. item etiam damnum. & sic etiam pœnæ impositæ ipso iure, vel ipso facto, non debētur in foro animæ, sed reus exactus teneatur obedire, non se ipsum accusare, neq; executionem sibi facere cōtra prædictos, & AEgid. Bosi. in practi. titul. de pœnis. nu. 35. pag. 493. col. 2. vers. vides ergo, quid autem sit pœna ponit glo. in rub. ff. de pœn. quod est delicti, vel delictorum satisfactio, quæ à lege, vel eius ministro imponitur Azo. in sum. & l. 1. titu. 31. par, 7. incipi. *Pena es emienda de pecho, o escarmiento que es dado segun ley a algunos porlos yerros que fizieron.* ¶ Quæritur. 3. pœnæ ratio quæ sit respondendum duplex, vna ad corrigendum, altera propter exempli metum, ex Platone in gorgia, quem refert Aulus Gelius lib. 6. noctium acticarum. vbi ipse ponit triplicem rationem. Quarto quæritur, Vtrum satisfactio delicti debeat fieri etiam in foro animæ per opera pœnalia? hanc quæst. ponit magister Franc. à Victoria in summa Sacramentorum ecclesiæ. titulo. de satisfactione. nu. 202. pag. 160. dicens pro huius intelligentia oportet prius intelligere, quid sit opus pœnale? opus pœnale idem est, quod malum pœnæ, & malū, nihil aliud est quàm priuatio boni. Triplex vero est bonum, honestum, vtile, & delectabile pœna propriè loquendo non est priuatio honesti, quia hoc est peccatum, sed est priuatio boni vtilis, vel delectabilis, sicut dare eleemosynam, ieiunare, orare &c. Nunc dico, quòd satisfactio debet fieri per opera pœnalia, ita est communis doctorum sententia, probatur, quia satisfactio est opus iustitiæ, offensa autem consistit in hoc, quòd subtrahimus Deo obediētiam, & accipimus facultatē peccandi, quam iure non habebamus, cum ergo iustitia tendat ad æqualitatem, dignum est, quòd satisfaciamus per hoc, quod subtrahim⁹ à nobis, quòd iustum & nostrum est, nempe pecuniam, vel huiusmodi, sicut fiebat in lege satisfactio per contra damnum passo, oculum pro oculo &c. Exod. 21. & quanto opus fuerit magis pœnale, tanto magis erit satisfactorium cæteris paribus. Confirmatur nam Christus redimere nos potuit, & satisfacere pro nostris peccatis, per dilectionem solam Dei, tamen voluit per opera pœnalia, & ita filijs Zebedei dixit, poteritis bibere calicem quem ego bibiturus sum &c. & in concil. Triden. sessio. 6. ca. 7. inquit, Dominus noster Iesus Christus: qui cum essemus inimici propter nimiā charitatem qua dilexit nos, suā sanctissima passione in ligno crucis nobis iustificationem meruit, & p nobis Deo patri satisfecit, & ibi. c. 14. Item q; satisfactionem, per ieiunia, eleemosynas, orationes, & alia piā spiritalis vitæ exercitia, &. c. 16. ergo etiam quo ad remissionem culpæ quo ad Deum requiruntur opera pœnalia ad satisfaciēdum, Exod. 21. dabit p aīa sua quicquid fuerit postulatus. Quæri etiam potest an pœna quæ applicatur accusatori, an in eius defectum veniat iudici procedenti ex officio applicanda? Respondendum, quòd sic, vt dixi in. l. secunda. in glos. secunda. titul. quarto. libr. quarto. ordinamen. supra. vtrum autem pœnæ legales, seu conuentionales possint in cōscientiæ foro exigi? Respond. secundum formam habitam in contractu, seu lege statuto vt rite postulantur & retinentur, ab eo in cuius fauorem sunt statutæ, alias leges præstarent occasionem delinquendi, quod fateri absurdum est dixi in. l. 24. gl. prima. titul. 3. lib. primo. ordina. & in. l. quarta. titul. fin. lib. 2. ordinam. & in. l. prima. verb. *no la puede alegar.* colum. 1023. versiç. dubium primum sit. vbi dixi communem opinionem esse. titul. octauo. libr. tertio. ordinamen. supra. Bartholomæ. Fumus in summa Armilla, verb. pœna. numer. quinto. vbi idem dicit esse in contractibus, an sint puniendi per episcopum sumentes vestes monachorum, seu monialium.

ADDITIO.

Adde quid de sumente habitum mulieris ad effectum intrandi in monasterium causa corrumpendi monialem & dic, quòd istud est peccatum abominabile vt ex Deutero. constat cap. 22. possēque excommunicari etiam tantum propter mutationem vestimentorum ex capi. si qua mulier. 30. distinct. quid autem si per annum exti terit & fecit ibi professionem, cum pro fœmina reputabatur, an ad religionem compelli valeat in monasterium Monachorum & dicendum est, quod potest siquidem professio sola facit Monachum

vt pro-

vt probat tex. in. c. porrectum de regularibus cui adde Barto. Brisiensem in quæstio. dominicali. 81 volumine. 17. diuersorum doctorum tract. & qui sunt qui vestibus mulieris in vsum reduxerint vide Andream. Tiraq. in. l. 3. connubiali glo. prima ac num. 58. & nonnulla annotauit Franciscus Balduinus ad leges. 12. tabularum. pag. 17.

¶ Cum sit in opprobriũ religionis, & fidei catholicæ. l. minime. C. de episco. audien. & in authen. de sanctissimis Episcopis. §. fin. capit. cum decorem. vbi Panor. de vit. & honest. clericorũ. Marc. Man. singu. 11. & Concili. Trident. sub pio Papa. sessio. 22. can. 1. ¶ Quæritur vtrum sit differentia, inter pœnam, & multam? Respond. q̃ est dare discrimen nam pœna est certa, & a iure inducta, multa vero quę a iudice infertur. vnde à pœna nõ appellatur, sed à multa sic. Goffred. de Trano. in summa de pœnis numero. 6. versi. vt tamen notes citat. l. si qua pœna. ff. de verb. signi. magna enim est differentia inter vtraq;. Plat. in. l. colonos. col. 2. C. de colon. Illerican. lib. 11. Brisso. lib. 11. de verbo. signi. verbo. multa, nam pœna est generalior, accommodatur pœnæ corporali, & pecuniariæ, etiam si maximę sint. quicquid omnino in iure statuitur pro pœna, hoc proprie sortietur nomen pœnę, quæcunq; pœna certa est consuetudine, qa nunc potius sequimur consuetudines, quam legis pœnas, ista habet nomen pœnæ. est ergo pœna aliquanto certior, & vt ita loquar ordinaria, quæ collimat ad leges, & consuetudines, sed multa volitat extra ordinem, est. n. arbitraria iudici, iuxta casum emergentem delinquentis propter contumaciam. Ita multum pulchre, & eleganter. in. l. aliud. §. inter multam. ff. de verb. significa. vbi Andreas Alciat. ponit complures differentias refert Zasium. in. l. vnica versic. 2. colligo. numer. 3. ff. si quis ius dicent. non obtemper. vbi etiam tenet id quod supra diximus, quòd à pœnis, à lege, vel statutis prouocari non potest, & ita saluatur consuetudo Germanicæ, quæ denegat appellationem à pœnis, & mediolani, secundum Egidiũ. Bosiũ in pract. titul. de multis nu. 1. pag. 127. vbi etiam differentiam assignat inter pœnam & multam, est in materia consulendus Ioan. Montholo. in prõptuario iuris diuini, & humani, verbo. multare. 2. parte. folio. 94. columna prima. in gloss. imposuit Pharao, & in verb. siue etiam. ¶ Vtrum autẽ omnis iudex multare possit ordinarius, & delegatus à Principe. Respond. est posse, siue sint ecclesiastici, siue seculares. probatur in cap. 1. ca. de causis, & in capit. præterea. de officio deleg. vbi idẽ expresse notat. Innocen. Hostiens. & Panormi. & gloss. pen. in capit. pastoralis. eodem titulo. ad id quod dixi in conclusione, siue sint &c. quòd non refert an iudex sit secularis, vel ecclesiasticus, quia iudices ecclesiastici possunt multare arg. bo. in. cap. dilectus de officio ordinarij, & in capi. licet. de pœnis vbi plene videatur cui sit applicãda multa seu pœna pecuniaria à iudice ecclesiæ imposita. de eà vero quæ imponitur à iudice seculari. in. l. multarum. C. de modo mulcta. vbi dicit, muctarum seuera cõpendia cerario nostro protinus esse quærenda nullus ignoret &c. Thomas. Grammat. cõsil. 6. numero decimo. iudices vero delegati, ab inferioribus à Principe multam imponere nõ possunt, nisi illa facultas sit ei concessa à delegante. optimus est tex. in. l. 2. §. 1. ff. de iudi. glos. & Bart. in dict. l. si qua pœna. ff. de verb. signifi. & gloss. in l. eos. C. de modo mulcta. Bartol. in. l. 1. ff. si quis ius dicent. non obtemp. vbi Iaso. & doct. &. l. duo decim. tabularum magistratus neque obedientẽ & nociuum ciuem, mulcta, vinculis, verberibus ve coercẽdo: in par. maior ve potestas, populusq; prohibuisset, ad quos prouocatio esto. quã refert Ioan. Oldemdorp. de iure naturali. gentium, & ciuil. titulo de magistratibus ciuilibus. capi. 1. in. 7. volumine. tract. & gladij potestatẽ, & vsum tradit Apostolus. ad Rom. 13. Coercet. n. malos, multis vinculis, verberibus, & qui nulla iuris, & æquitatis ratione moueri ad obedientiam volunt. & quando huiusmodi mulcta vel pœna, sit infligenda contumaci. vide Lucam de Penna in. l. si ad magistratum columna prima. C. de decurio. libro. 10 & illud Senecæ. 1. de ira Dei prope fin. hæc semper. in omni aduersione seruabit vt sciat alteram adhibuerit, vt emẽdet alteram, vt tollat in vtraq; non præterita, sed futura intuebit. Vnde plato nemo prudens punit, quia peccatũ est sed ne peccet. reuocari enim præterita non possunt, futura prohibentur. & sint pastores, & non percussores. iudices omnino præ oculis habeant, decretũ de reformatione cap. 1. sessione. 13. Concilij Triden. quo fit q̃ iudex ex causa potest poenam, & multã reo impositam modificare. vt iam amplius quàm semel dictum est Ioan. Oros. in. l. vnica colum. 2. versi. poenali iudicio, multa. nu. 12. ff. si quis iusdi. non obtemp. l. 4. titul. 22. partita. 3. quæ etiam in poena loquitur, vt ex causa paupertatis, vel alia possit minuere poenam, vel etiam multam ante sententiam, post latam. l. illicitas. §. fin. ff. de officio præs. quanuis Barto. in. d. l. vnica diceret contra pro vt ibi refert Oros. & Gregor. Lup. d. l. 4. verbo. poena & ideo hodie omnis poena etiam à iure determinata est arbitraria iudici, adeo quòd potest eam ex causa augere, vel diminuere text. est iuncta gloss. in. l. hodie. ff. de poen. per quem tex. ita tenet Bald. in. l. etsi seuerior. C. ex quibus causis. infam. irroge. Paul. Castr. consi. 328. columna secunda. libro secũdo. Robert. Maranta. in speculo aduocatorum. 4. parte pagin. 102. numer. 65.

versi. vnum tamen incidenter. Francis. Auilesius in capitibus prætorum capitulo primo. versic. *derechamente*. est enim notandum, nam etiã post sententiam facere poterit ex causa scilicet, pauperta tis, senectutis, vel quia officialis est alicuius ministerij excellens in ipso, vel quia est scholaris, etsi exilium ab vniuersitate Salmantina deberet impleri magnum detrimentum in studij prosequutione ob id perpeti posset. & sic de alijs causis, de quibus per Bartol. & Alex. in additio. in. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui not. infam. Iaso. in. l. 1. columna tertia. ff. de leg. adde Tiraquel. de pœn. temp. in princi. numero. 16. & per totum illum librum arbitri vero non possunt multare proprie. id est. prẽcipere quòd pœna soluenda applicetur fisco etiam si eis esset data facultas, in forma compromissi. tex. notat. cum gloss. in. l. arbiter intra certum diem. ff. de arbit. quamuis impropriè possint multare, id est, iubere, vt pœna applicetur parti si illa fuerit eis in compromisso data facultas ita loquitur. l. non ex omnibus. ff. de arbit. magistratus etiam municipales non possunt multare. bonus tex. in. l. defensores. C. de defensoribus ciui. in verb. nullas infligat per quem text. & alios ibi per eum citatos tenet Iason. in. l. 1. columna quinta. §. fin. ff. si quis ius dic. non obtẽp. Ioan. Montho. in promptuario iuris diuini. & humani verb. multare in gloss. verb. suæ etiam pecunię, & ita est multanda inobedientia actoris sicut rei, nã pœna imposita reo, intelligitur imposita actori, & è contra. gloss. in. l. per interuallum. ff. de. iudi. & in capitulo primo. de confes. libr. 6. imo censetur maior contumacia rei, quam actoris. glos. 2. & ibi dominicus. in capit. 1. de dolo, & contumacia. lib. 6. Iaso. in. l. prima. §. si procurator. colum. fin. num. 23. ff. si quis ius dicent. non obtemp. de multa fit mentio. 4. reg. 23. imposuit, ait, Pharao mulctam terræ centum talentis argentei, & talẽto auri, &. 3. Esdræ. 1. & multauit gentem argenti talenta centum, & auri vnum, &. 3. Esdræ capitulo octauo. siue etiam pecunię multatione vel abductione, & prob. 21. multato pestilente, sapientior erit paruulus, etsi sectetur sapientiam summet scientiam. De multa plura reperies per Brixiens. in dicta. 3. parte. verb. mulcta per Matth. de Afflict. in capitulo primo. quæ sint regalia. lib. feudorũ verbo. mulctarum. AEgid. Boso. in pract. crimin. titulo. de mulctis pag. 127. sing. per Nicol. Boer. decisione. 349. ¶ Quæritur an ciuiliter ex crimine ad emendam decisione capell. Tolosanæ. 405. an collegium carens. ¶ Quæritur iudex fuit insultatus ciues præsentes, & auxilium non præbentes quanuis eis fuit postulatum. dicendo (*aqui del rey fauorece a la iusticia.*) an sint puniendi pœna mortis, an ad arbitrium iudicantis? Respondeo arbitraria erit pœna, & non mortis, vt cõcludit Anton. Capit. decisione. 149. nuper ad terram Traynæ, quam vide, & nota. ¶ Dubitatur, an pœnę impositæ à iure per verb. ipso facto, vel ipso iure statim debeantur sine aliqua sententia declaratoria criminis, propter quod crimen poena infertur? responde omnia iura, quæ dicunt contrahi ipso iure debent intelligi dummodo sit sequuta sententia declaratoria, per quam declaratum sit delictũ commissum esse, propter quod poena veniebat inferenda. Nec ante talis poena effectum seu executionem vllam sortitur. Ioan. Andre. in capit. pro humani. de homicid. libro sexto. per ca. cum secundum leges de hæret. libro sexto. & Bald. tenet in multis locis citatis à Petro Rauena in alphabeto aureo vtriusque iuris. verbo. poena. folio. iii. columna quarta. ad medi. dixi in. l. 24. glossa. fin. titulo tertio. libro primo. suprà. ¶ Quæritur an poena mortis sit imponenda facinoroso, vt homicidæ, etiam si post delictum esset corrigibilis? videtur quòd non, quia membrum putridum, quando est incurabile, neque vllo alio remedio sanarĩ potest quàm per abscisionem, tunc demum, & non aliter abscindendum est ne alijs membris noceat, ita per hoc fundamentum tenuit Alphons. à Castr. libro primo. de potest. legis poen. capit. 6. sed contrarium verius est quia ex delicto tractatur de bono, & pace publica, vt etiam reliqui ciues timore pœnæ perterriti, à similium facinorũ perpetratione abstineant. l. prima. ff. de iustitia & iure. ibi, bonos non solum metu poenarum verum præmiorum quoque exhortatione efficere cupiẽtes, impunitas etiam daret occasionem delinquẽdi, quæ non est admittẽda. l. cõueniri. ff. de pact. dotalib. capit. detestanda. capit. ne captandæ de concess. præb. libro sexto. l. fin. C. de pactis. l. de fideicommisso. C. de transactio. l. secunda. §. fina. ff. de his quibus, vt indig. l. quidam. §. fin. ff. de donatio. probat Fernand. Michac. de succes. prorogatione in princip. libro primo. folio tertio. colũna secunda. numero vigesimoseptimo. & poena mortis vel alia, semper. propter crimẽ à Deo fuit imposita, sine eo quod spectaretur, & considerare tur correptio delinquentis, præcipuè cum existat præsumptio contra eum cum sit semel delinquẽs. reg. semel de regul. iuris. libro sexto. & impunitas incentiuum præstaret delinquendi, & ideo punitio criminum non est cõmittenda. nam qui percutit malos minister Dei est capitu. qui percutit. vigesimatertia. quæstione quinta. & Genes. tertio. quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terram &c. & Gene. 7. & constat Exod. vigesimo primo. & vigesimosecundo. & Leui. vigesimoprimo. sacerdotis filia si fuerit in stupro, & violauerit no-

rit nomen patris sui. flammis exuretur. & nume. 16.&.25.& Deuter.19.tradensque in manu proximi cuius sanguis effusus est,& morietur non miserebaris eius,& auferes noxium sanguinem de Israel.vt bene sit tibi,& deutero.21.&.22.&.25. etiã pœna ignis postquam pro furto fuit Achã lapidibus mortuus consumitur ipse,& cuncta, quæ illi erant Ios. 7. §.cecidit sors.26.quæstion.2.& sic in multis locis pœnæ iuxta modum delicti nulla expectata rei correptione imponuntur,& exequutio non est differenda,vt exemplo constat in Saule inobedienti Deo. 1.Regum.cap.15. in tantũ q̃ non valet lex quæ pœnam pecuniariam imponeret delinquenti pro homicidio,vt est text.nu.28. homicida sub testibus morietur. tenet Hostiens. in cap.fin.de consuetu.Felin.in rub.de homicid. dixi in titulo.13.in glos. rub.isto libro.8.ordina. ¶ Quæri potest vtrum pœnæ impositæ concubinarijs,de quibus.in.l.22.&.23.titulo tertio. libr.1. ordinam.in conscientia debeantur? iusteq; exigi possint ab officialibus.quibus sunt applicatæ?dic quòd sic,vt dixi in.l.24.in glossa prima.tit.3. lib. 1.ordinamenti,& tuta conscientia exigit creditor Hierony.Cagnol.in.l.quod à quoq;.ff. de reg.iuris.Corne.consi.69.& consi.28.libr.2.Paris.consi. 34.libro primo.& consi.19.libr.2.& est opinio receptior secundum Fernandum Michacens. in libro primo.controuers.illustrium cap.28.num.21. dixi suprà hac glos. versicul.vtrum autem pœnę legales,quanuis contrarium teneat Decius columna octaua.in capitulo primo.de constitutio. aliàs lex concedens pœnam iudici vel accusatori , vel alteri,induceret spolium,& iniustitiam cum eius præcepto petatur,quod minimè fatendum est,& proprius motus nunc nouissimè editus. A.S. Pa Pa.Pio Quinto, vbi præter alias pœnas ponit pecuniarias contra Blasphemos, Sodometicos , Simoniacos ac contra deambulantes per ecclesias, pauperes mendicantes per eas,ac alios in eis illicita facien.nec non de tollendis ex eis capsis,& depositis mortuorum,de non laborando in diebus festiuis,ac circa alia plurima Dei honorem,& diuinũ cultum concernentia.incip.Paul. Episcopus &c.ad perpetuam rei memoriam cum primũ apostolatus officium , diuina nobis dispositione commissum suscepimus vidimus eam impressam datã Romæ isto anno.1566.Kal.April.sui pontificatus anno primo tenorem cuius ad literam cum non sit cõmuniter apud omnes impressa subijcit. ¶ Adde glos.2.in.l.2.titul.4.libro.4. ordinamẽ. suprà vbi pœna quæ applicatur accusatori,in eius defectum venit applicanda iudici. vtrum autem ista pœna licitè exigatur,& petita obtineri possit ab illis in cuius fauorem applicata est propter delictum.dic quòd optimè & in conscientia eam habere & exigere poterit.tum quia lex id facere potuit.tum ex dictis à me suprà in.l.24.glossa.1.titulo tertio.libro primo.& in.l.4.titul.fin.libr.2. & in.l.1.verb.*no la pueda alegar*.titul.8. libro tertio. colum.1023.versicul.primum dubium sit. Vbi dixi communem & receptam sententiam esse. Ad idem adde Bartol.fumum in armilla aurea verb. Pœna.numero quinto.vbi idem dicit esse,de pœna apposita in contractibus.assumentes habitum monachorum seu monialium sunt puniendi per episcopum,cum sit in opprobrium religionis & dedecus catholicæ ac sanctæ fidei Christianæ.l. mimæ.C.de episcop.audi.& in.§.fina.in authen. de sanct.Episc.& in capi. cum decorem.vbi Pan. de vit.& hon.clericorum.Marc.de Mãtua in singul.11.Concil.Tridenti.sub Pio Papa. 4. Sessio. vigesimasecunda.Gan.1.pagin.389.

BVLLA. S. D. N. D. PII. PP. V. PROhibitionum blaſphemiæ, ſodomiæ, concubinariatus, ac contra deambulantes per eccleſias, pauperes per eas mendicantes, ac alios in eis, illicita facie. nec non de tollendis ex eis capſis, & depoſitis mortuorum. de non laborando in diebus feſtiuis, ac circa plurima alia Dei honorem & cultum concernentia.

Pius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

VM PRIMVM APOSTOLATVS OFFIcium diuina nobis diſpoſitione commiſſum ſuſcepimus, ſtatim omnẽ curam, & cogitationem noſtram in dominici gregis fidei noſtræ crediti ſalute deſiximus, & Chriſti fideles Deo iuuante ità dirigere ſtatuimus, vt à vitijs & peccatis abſtinentes, iter, quod ad vitam æternam ducit, inſiſtant. Cum autem ad omnia quæ diuinam maieſtatem aliquo modo poſſint offendere, amouenda mentis noſtræ aciem intenderimus: ea primum & ſine mora emendare decreuimus: quæ Deo præter cætera diſplicere, & iram eius prouocare, cum diuinæ docent ſcripturæ, tum grauiſſima exempla declarant, nempe diuini cultus neglectum, ſimoniæ labem blaſphemiæ crimen, & libidinis, naturæ contrariæ vitium execrandum propter quæ populi & nationes bellorum, famis, & peſtilentiæ calamitatibus, iuxta Dei vltionem ſæpè plectuntur. Etſi autem contra eos, qui tam grauia crimina admiſerint: multa à prædeceſſoribus noſtris conſtitutiones editæ fuerunt: tamen quia parum eſt leges edere, niſi ſint, qui eas debitis temporibus exequantur, idcirco ne qui forſan ex tolerantia ſperare impunitatem audeãt, ſcientes plerosque pœnarum grauitate, magis quam Dei timore arceri ſolere à voluntate peccandi, omnes & ſingulas, ſententias, cenſuras, & pœnas contra eos, qui talia deliquerint, latas confirmamus, & apoſtolica autoritate innouamus nec de earum rigore quicquàm relaxamus: admonemusque eos, qui talia perpetrare veriti non fuerint: non ſolum ſubituros eas pœnas, quæ ſacris ſunt canonibus conſtitutæ: ſed eas etiam quas leges ciuiles comminantur & noſtri quoque arbitrij diſcretio pro perſonarum qualitate conſtituet. Mandantes ciuitatum & locorum ſtatus noſtri eccleſiaſtici pro tempore ordinarijs, & gubernatoribus, illis quidem ſub pœna ſuſpenſionis à diuinis, his verò ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, vt quos debitum deo cultum in eccleſijs non tribuere, alijsque nefandos criminibus pollutos eſſe compererint: comprehendi curent pœnis afficiendos competẽtibus, ſcituris etiam ipſis iudicibus quòd ſi poſt hanc noſtram conſtitutionem in caſtigandis huiuſmodi delictis negligentes fuerint: primum quidem Dei omnipotentis iudicio obnoxij erunt: deinde noſtram quoque incurrent indignationem, vt autem pœnarum certitudo cunctis facilius innoteſcat: nonnullas, hic duximus exprimendas, alijs nihilominus contra huiuſmodi criminum reos à iure ſtatutis in ſuo robore manentibus. Vt igitur Deo optimo & maximo,

maxime, gloriosæ virgini & sanctis omnibus debitus honor deferatur. GREGORII. X. prædecessoris nostri constitutionem innouantes, ac statuta in Tridentino Concilio obseruari volentes, statuimus & ordinamus, vt ad ecclesias sit humilis & deuotus ingressus, quieta conseruatio, deuotis orationibus insistant: & omnes genibus flexis sanctissimum sacramentum adorent ad nomen Iesu Christi, domini nostri cum exhibitione reuerentiæ caput inclinent, nullus in dictis ecclesijs seditionem faciat, tumultum excitet, clamores moueat, impetum ve committat, cessent vana fœda, & profana colloquia, vsus immoderati, & strepitus omnes iudiciorum, & alia quæcunque, quæ diuinum officium perturbare possunt, nullus intra ecclesias deambulare audeat siue præsumat: dum celebrantur sacra missarum mysteria, & alia diuina officia. Qui vero prædicta petulanti animo contempserint: præter diuinæ vltionis acrimonia, nostri quoque arbitrij pœnas incurrent, quæ omnia locorum quoque, ordinarij in suis ecclesijs facient seruari. Quicunque vero in ecclesijs, dum ibi sacrificium missæ, & diuina celebrantur officia: aut verbum Dei prædicatur, deambulare vociferari, aut verso tergo ad sanctissimum Sacramentum irreuerenter sedere, aut aliquid quod scandalum generet, aut diuina perturbet officia facere præsumpserit, pœnam vigintiquinque ducatorum incurret, præter alias arbitrio nostro imponendas & moderandas pœnas, & qui non habebit, in ære luet incorpore, aut exilio mulctabitur, qui vero in ecclesijs cum mulieribus impudicis siue etiam honestis colloquium scurrile habuerit, aut alios inhonestos actus fecerit, vigintiquinque ducatorum pœnam incurrat & carceris per mensem. Qui in ecclesijs, vt supra, obscœnis, & inhonestis verbis, aut signis vsus fuerit, aut alias fœda colloquia cum personis quibuscunque habuerit, decem aureorum pœna multetur, aut alias corporaliter puniatur. Mandamus præterea omnibus & singulis, cathedralium collegiatarum, & parochialium ecclesiarum capitulis, rectoribus, vicarijs, sacristis ostiarijs, & alijs ipsarum custodibus quatenus præfatos omnes in ecclesijs, delinquentes ad moneant, & vt in eis vetita fieri non permittant, vel saltem ipsis ordinarijs vel officialibus nostris puniendos deferant quod si facere neglexerint, pœnam duorum aureorum vice qualibet incurrent, pauperes quoque mendicantes seu eleemosynas petentes per ecclesias tempore missarum, prædicantium, aliorũque diuinorum officiorum ire non sinant, sed eos ad valuas ecclesiarum stare faciant, sub pœna duorum aureorum capitulis infligenda pro qualibet vice, nisi eos eijci curauerint, & parochis dimidij aurei, religiosis, etiam claustralibus siue regularibus præcipimus in virtute sanctæ obedientiæ, vt in ecclesijs suis deputent aliquem qui tales eijciat, & si negligentes fuerint grauissime ab ordinario corripiantur, quod si illi parere recusauerint grauissimas pœnas incurrent & pro qualitate personarum etiam corporaliter punientur arbitrio nostro, siue superiorum suorum & vt in ecclesijs nihil indecens relinquatur ijdem prouideant vt capsæ omnes, & depositæ, seu alia cadauerum conditoria super terram existentia omnino amoueantur, pro vt alias statutum fuit, & defunctorum corpora in tumbis profundis infra terram collocentur, cum verò dierum festorum obseruatio ad Dei cultum maxime pertineat, & in lege diuina præcipiatur, cupientes abusos prauos, qui ex eorum in obseruantia inualuerunt, omnino corrigere: & antiquorum canonum statuta reuocantes mandamus vt omnes dies dominici, & præcipue in honorem Dei, beatæ Mariæ virginis, sanctorum Apostolorum feriati cum omni veneratione obseruentur & omnes in diebus præfatis ecclesias frequentent, diuinis officijs deuote intendant, ab omni opere seruili & illicito abstineant, mercatus non fiant, profanæ negotiationes, & iudiciorum strepitus conquiescant. Qui verò in diebus præfatis opus aliquod illicitum feciſſe deprehensus fuerit, præter diuinam vltionem, & amissionem animalium, quibus ad vecturam vtetur, etiam graues pœnas incurret arbitrio nostro, seu vicarij nostri in vrbe, in alijs autem locis arbitrio ordinariorum, vel aliorum magistratuum, ita vt præuentioni locus sit, quibus omnibus, districte præcepimus, vt hæc diligenter obseruari procurent: illas etiã festiuitates, quæ iusta consuetudine locorum solenniter celebrare consuerunt, iuxta laudabilem consuetudinem debita cum reuerentia obseruari faciant: sub pœnis arbitrio ipsorum imponendis & moderandis,

derandis,& vt simoniacæ prauitatis,labes prorsus aboleatur,constitutiones antecessorum nostrorum contra simoniacos editas & præsertim Pauli. 2. inuiolabiter obseruari mandamus, & delinquentes tam in sacrorum ordinum receptione,quam in beneficiorum assequutione,statutis etiam inferius pœnis nostra authoritate affici volumus.Quicunque igitur detestabile crimen simoniæ prauitatis commissæ conuictus fuerit,inconsequendis ordinibus,eo ipso sit ab illorum executione per decennium sine spe dispensationis suspensus & per annum carceribus mancipetur.Qui dignitates ecclesiasticas simoniacè acquisierit,illis sit ipso iure priuatus,& in futurum inhabilis ad eas,& quascunque alias obtinendas.Qui beneficium,aut officium ecclesiasticum simoniacè adeptus fuerit,illis similiter sit ipso iure priuatus, & ad fructuum omnium quos perceperit,restitutionẽ teneatur,& perpetuo sit inhabilis ad ea,& quæcunque alia beneficia ecclesiastica obtinenda,siquis autem tale crimen pluries commisisse conuictus fuerit,præter suprà dictas pœnas etiã corporaliter puniatur,& ab ordinibus ecclesiasticis,degradatus à fidelium consortio eijciatur,qui verò ordines & beneficia simoniace contulerint pœnis à iure statutis puniãtur,cuiuscũque gradus,conditionis,& dignitatis,etiamsi,episcopi,archiepiscopi,vel maiores fuerint.Caueant præterea quicunque ne in sacramentorum exhibitione simoniacum aliquid faciant:alioquin grauissimè puniantur per locorum ordinarios,qui huiusmodi criminis reos cum maxima seueritate coercere procurẽt iuxta Concilij Tridentini statuta.Ad abolendum verò nefarium, & execrabile blasphemiæ scelus quod in antiqua lege Deus morte puniri mandat,& imperialibus quoque legibus receptum est,nunc autẽ propter nimiam iudicum in puniendo segnitiẽ,vel potius desuetudinẽ supramodum inualuit Leonis. X. prædecessoris nostri in nouissimo Lateran. Concilio statuta innouantes decernimus, vt quicunque laicus Deum & dominum nostrum Iesum Christum,vel gloriosam virginem Mariam eius genitricem expresse blasphemauerit pro prima vice pœnam vigintiquinque ducatorum incurrat,pro secunda pœna duplicabitur,pro tertia autem centum ducatos soluet.& ignominia notatus exilio multabitur.Qui verò plebeius fuerit,nec erit soluendo pro prima vice manibus post tergum ligatis ante fores ecclesiæ constituetur,per diem integrum,pro secunda fustigabitur per vrbem,pro tertia lingua ei perforabitur & mittetur ad triremes. Quicunque clericus in hoc blasphemiæ crimen incurrerit pro prima vice fructibus vnius anni omnium & quorumcunque beneficiorum suorum,pro secunda beneficijs ipsis priuetur,pro tertia omnibus etiam dignitatibus exutus deponatur,& in exilium mittatur. Quod si clericus nullum obtinuerit beneficium,pœna pecuniali vel corporali,pro prima vice puniatur,pro secunda carceribus mancipetur pro tertia verbaliter degradetur,& ad triremes mittatur.Qui reliquos sanctos blasphemauerit, pro qualitate blasphemiæ atque personæ arbitrio iudicis puniatur siquis crimen nefandum contra naturam propter quod ira Dei venit in filios diffidentiæ perpetrauerit curiæ seculari puniendus tradatur, & si clericus fuerit omnibus ordinibus degradatus simili pœna subijciatur monemos præterea omnes locorum ordinarios, & in virtute sanctæ obedientiæ eis præcipimus vt statuta Tridentini Concilij contra concubinarios,tam clericos quam laicos edita districte faciant obseruari,reddituri Deo, ac nobis si id omiserint rationem,& vt pessimorum delictorum simoniæ,blasphemiæ,ac stupri nefandi notitia facilius habeatur,volumus quòd in singulis casibus non solum per accusationem & inquisitionẽ,sed etiã ad simplicem & secretam denuntiationem,procedatur,per quos cunque iudices alias tamen de iure competentes,tam ratione delicti,quam personarum,itaque inter eas locus sit præuentioni. Monemus præterea omnes & singulos,vt solum Dei timorem præoculis habentes,& non alia animi praua affectione ducti culpabiles tantum deferant:innocentes non vexent.Quod si aliqui ex calumnia aliquos denunciasse cõperti fuerint,eos ad pœnam talionis teneri volumus & mandamus,multæ autem pecuniariæ applicabũtur pro duabus partibus locis pijs arbitrio nostro in vrbe,extra verò,ordinariorum, pro tertia accusatori,qui delinquentes detulerit.Mandamus autem principibus,comitibus,& baronibus omnibus. S. R. E. feudatarijs sub pœna priuationis feudorum quæ ab ipsa ecclesia Romana obtinent, reliquos verò princi-

pes

pes Christianos & terrarum dominos hortamur in domino & in virtute sanctæ obedientiæ mandamus vt pro diuini nominis reuerentia, & honore præmissa omnia in suis dominijs, ac terris exactissimè seruare faciant, vberrimam ab ipso Deo mercedem tam boni operis recepturi, non obstantibus quibusuis cõstitutionibus, & ordinationibus apostolicis: ac exemptionibus priuilegijs indultis facultatibus & literis apostolicis quibusuis capitulis, conuetibus, militijs, ordinibus & personis cuiuscunque qualitatis & conditionis existentibus sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarũ derogatorijs, alijsque efficacioribus, & insolitis clausulis, nec non irritantibus & alijs decretis ingenere vel in specie etiã motu proprio, alias quomodolibet concessis, approbatis & innouatis quibus illorũ tenoribus præsentibus pro expressis habentes specialiter & expresse derogamus cæterisque contrarijs quibuscunque. Volumus autem quod præsentium transsumptis etiam impressis manu alicuius notarij publici subscriptis. & sigillo alicuius prælati munitis eadem prorsus fides vbique adhibeatur, quæ eisdem præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ innouationis, relaxationis, admonitionis, confirmationis, mandati, statuti, decreti, ordinationis, præcepti, monitionis, voluntatis & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire, si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignatione omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli, Apostolorum eius se nouerit incursurũ. Dat. Romæ apud. S. Petrum, anno incarnationis dominicæ, millesimo quingentesimo sexagesimo sexto. Kalendis Aprilis Pontificatus nostri anno primo. Antonius Florebellus Caueli nus visa decuria. Ioan. Riuetius. H. cumyn.

Romæ apud Antonium Bladium Impressorem Cameralem.

QVeri etiam potest quando lex punijt alique mindnplum, vel quadruplum, in tali pœna insit simplum? Respondeo, quòd sic nisi ex dispositione legis pœnalis constaret vltra simplum, & damnum principale velle adijcere pœnam dupli, tripli, vel quadrupli, quia legis verba sunt seruanda, nec ad dexteram, seu ad sinistram, in casu clare dispositio non licet transitum facere, iusta illud Deuterono. 12. quod præcipio tibi hoc tantum facito, neq; addas quicquam, nec minuas, & Deuter. 5. dixi suprà in quæstio. proœmialibus. q. 2. columna prima. in duplo tamen inest simplum, vbi lex imponit pœnam dupli, vel quadrupli. l. hoc edito. in fin. ff. de publi can. not. Bart. in. l. ab hijs. C. de nauicula. libro. 11.

¶ Quæritur etiam circa huius tituli declarationẽ. lex imponit pœnam non tamen eam fisco, nec accusatori applicat, in dubio cui veniat. applicãda? Respondeo, eam pœnam fisco applicandam esse. glo. singu. in. l. iubemus. 2. §. ijs quoque iudicibus. verbo, bonorum omnium Co. de sacro. sanct. eccles. per legem mulctari. C. de modo mulcta. l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inofficio. testament. Bald. in capitulo primo. versi. item monetæ, quæ sint regal. Thom. Gramma. consi. 6. numero decimo. Bartol. in. l. agraria. ff. de term. moto. specul. de dolo, & contuma. §. restat. in princi. Montalu. in. l. tertia. in glossa prima. versicul. an pœnæ pecuniariæ. titulo quinto. libro quarto. fori. legum. l. 47. infrà eod. limita. Nisi pœna esset imposita propter iniuriam, & delictum commissum contra personam particularem ciuiliter, nam tunc applicatur. parti. nota in summa, & ibi gloss. institu. de iniurijs & glossa secunda. in. l. pœnus. C. de episcop. audi. glossa vltima. in. l. fina. ff. de priua. delictis glossa prima. in dict. l. tertia. titulo quinto, libro quarto. for. legum. l. 49. & l. 50. titulo decimonono. infrà vbi vide quæ dixi. Vtrum pœna quadrupli sit debita iure canonico. vide Panormi tan. in capitul. quia plerique numero sexto. de immuni. eccles. vbi videtur concludere quòd sic. lex quæ deuiantes non punit est imperfecta secundũ Macrobium, prout refert gloss. in extrauag. vas electionis, verb. pœnæ de censibus inter communes fol. mihi vigesimoseptimo. columna tertia. & quarta. omnino videnda præsertim à iudicibus eccles. & de materia huius rubricæ est addendus gandinus, & Boss. in suis practicis criminum. titulo isto de pœn. & Marcus Anto. in institit. iuris canonici. libro quarto. titulo decimo. fol. 110. Rebuff. in constitu. regijs Galliæ in præmio glossæ primæ. numero septuagesimoquarto. versicul. Item leges, & ordinationes imponentes pœnas. Couarruuias in epitome quarti decretalium. secunda

parte.capitulo sexto.§.octauo.numero decimo. Nauar.in manua.confessorum.capitul.vigesimo tertio.numero.66.Panormi.in capitul.cum dilecti.columna tertia.de arbitr.Felin.capitulo primo.numero quadragesimotertio.de consti.& optimã. q. per Auilesi.in capitulo.15.prętorum numero trigesimo quinto.de iudice,qui condemnauit tẽpore sui officij aliquem à qua sentẽtia fuit appellatum,& tandẽ fuit cõfirmata an debeatur condemnanti,an iudici successori per mortem primi, vel quia expirauit eius officium,& est dicendum deberi primo ad idem.l.85.Pinciæ anni 1548.& ita practicatur inter auditores quando supplicatur cum mille,& quingentis duplis,nam pœnam pro virili portione diuidunt inter se,& si aliquis est mortuus vxori,vel hæredibus datur sua portio ptinens auditori,qui condemnauit primo.

¶*Ley.I.* *Idem.*

¶El Rey don Alonso de penas y calumnias que pertenecen ala camara del Rey.

TOdo hõbre q̃ cayere en alguno delos casos de traycion[a]: todos sus bienes pertenescẽ a la nuestra camara y el cuerpo a la nuestra merced.

¶*Lex Prima.*

a ¶*Casos de traycion.* Proditor amittit bona omnia cameræ regis,& persona manet in dispositione regis,hoc est vt possit facere de ea ad bene placitum suum.Vide.l.prima.& quæ ibi dixi titulo septimo de proditionibus.isto libro octauo.supra.

¶*Lex Secunda.*

b ¶.*Aleue.* Aleuosus,vel committens aliquẽ casum hæresis,amittit dimidiam partem omnium bonorum cameræ regis.adde.l.1.ibi.*faria aleue conocido.* titul.7.lib.isto.8.supra,nam crimen proditionis, seu læsæ maiestatis non committitur contra comitem seu alium dominum magnatem sed aleuosiæ,&.l.2.eod.titu.vbi iste amittit dimidietatem bonorum.quia est casus hæresis.l.12.titu.13.suprà isto lib.8.ordi.& intellige hanc legem in casibus, in quibus quis largo modo,& improprie dicitur hæreticus,vt si dat ad vsuram.vt in.l.5.infrà eod. clemen.1.§.sanè de vsur.& in casu.l.6.& l.7.& l.8.& l.10.infrà eod.& qui persistit in excommunicatione per annum non impetrans absolutionis beneficium censetur alienus à sancta fide catholica,claues ecclesiæ contemnendo, vt in Concilio Tridentino,sessio.25.can.2.§.fin.dicent.excommunicatus verò quicunque si post legitimas monitiones non resipuerit non solum ad sacramenta,& communionem fidelium,& familiaritatem non recipiatur:sed si obdurato animo,cẽsuris annexis,in illis per annum insorduerit, etiam contra eum tanquam de hæresi suspectũ, procedi possit. Item etiã simoniac[a] sacramẽta per uertendo ordines,& dignitates,& titulos,ad beneficia & ordines vẽdẽdo

¶*Ley.II.* *Idem.*

QValquier que cometiere aleue[b]:o algũ caso de heregia:pierda la meytad de sus bienes para la nuestra camara.

ADDITIO.

¶Adde quid de illo qui multa debita cõtraxerat & habebat canonicatum & dignitatem tamẽ iste secrete renunciauit præbendas in fauorem sui creditoris retentis certis fructibus cum regressu & ingressu habita prius fide,vt sua debita per solueret vel remiteret an dicatur simoniacus contractus & in facto respondi siquidem remittere dare est vt probat rex singu.in.l.si fundum.83.§.Titio.ff.de legatis.1.facit lex si mulier.ff.de conditione causa data tradit Felinus in cap.veniens nu.2.de testib[a] sed quia non habuit quartum ex extrauaganti cũ detestabile de simonia an talis simoniacus sit priuatus vel veniat priuãdus vide Paulum Parisium consilio.15.collatione.4.& consilio vigesimono no.& Petrum Rebuffum in tract.de pacificis possessoribus numer.240.& an talis simoniacus dicatur detentor seu intrusus.vide Hieronymum Gigantem in tracta.de intrusis ac numero.62. Quid autem si simoniacus permutauit,an sit purgatum vitium simoniæ & dicendum est quòd non vt tradunt doctores supra citati.

crederet gratiam spiritus sancti non esse a Deo, & a virtute quadã superna & increata, talis em̃ dicetur simoniacus,à Simone mago,& proderet bona,& memoria eius damnatur,si vero non crederet nihilominus commisit delictum simoniæ detestandum.extrauag.cum detestabile de simo.inter communes.aliter simoniacos punit, quæ est confirmata per Paul.5.in bulla,quam in rub.huius tituli literaliter posuimus,similiter qui ꝓpter iniquam curiositatem,& reprobam accedunt ad dæmonum consilium,vt denunciet, & prædicet futura,& siquis vocat in imaginibus,& characteribus,& augurijs,& similibus quanuis hæresis speci

men

men habeant, & sint casus reprobi, nihilomin⁹ est hæresis largo modo sumpto, & dicuntur hæretici stricto modo sumpto scilicet pœnis de quibus late dixi in.l.1.titulo.1.libro primo.ordina.& latius in.l.3.titulo quarto.lib.isto.8.ordina. vbi resolui totã materiam cõuenientem ad forum cõsciẽtiæ, & fori illic videas. igitur hæretic⁹ largo modo non ita grauiter punit, sicut hæreticus stricto & proprio modo sumptus, per hanc legem, & sic nõ omnia bona pdit. ita colligit. ex Francisco Squilla cẽsi in tracta. de fide catholica. capit. 21. 22. & ca. 23. & est singulare ad huius legis intellectum cum cæteris similibus. Iudęus etiã ante baptismum non credens, neque seruans canones, dicitur hæreticus improprie, & largo modo & potest propter præuaricationẽ puniri in sua diœcesi ab episcopo, qui est custos canonum pœna extraordinaria, secundum eundẽ Franc. Squillacensem vbi supra. c. 48. nu. 3. in. 4. volumine tracta. secundũ impres. Ludug. anno. 1544. secũdum quam cito semper in istis commentarijs volumina diuersorum doctorum. non secundum nouiores, qui quotidie nouas formas imponẽdo in magnum detrimentum iuris consultorũ faciunt, melius enim esset addere, ex nouis nouum facere volumen quæ volumina semel impressa alterare modicum, aut nullum de nouo saltim necessariũ addendo, & hoc esse regia constitutione statuẽdum propter damna, & expensas, quæ ex hoc sequuntur subditis in vniuerso vt vnusquisque testis esse possit.

¶ *Ley. III.* *Idem.*

TOdo aquel q̃ quebrantare tregua: o seguro [a] es caydo en caso de alue: y la meytad de sus bienes pertenescen a nos.

¶ *Lex Tertia.*

¶ *Ley. IIII.* *Idem.*

HErege es aq̃l q̃ es Christiano [b] y no cree en los articulos de la sancta fe: o en alguno dellos y este denuesta a dios:

¶ *Lex Quarta.*

y la meytad de todos sus biẽes pertenescẽ a la nuestra camara.

¶ *Ley. V.* *Idem.*

QValquier que diere a logro: o a renueuo [c]: pan o vino o dineros: o paños: o otra cosa qualquier es caso de heregia: y pierde todo lo q̃ da a logro y la meytad de sus bienes son para la nuestra camara.

¶ *Lex Quinta.*

a ¶ *Tregua, o seguro.* Quia est aleuosus. l. 4. §. 1. titu. 7. isto lib. 8. ordi. supra. l. 1. versi. *la nouena*, & ibi Grego. citat concord. titul. 2. par. 7. l. 1. 2. cum seq. titulo. 16. parti. 2. Guido Papę. decisione. 418. l. 10. vbi dixi titul. 2. lib. 4. suprà. & in. l. 1. tit. 8. lib. 4. ordi.

b ¶ *Que es Christiano.* Non ergo Iudæus, & infidelis ante lauacrum sanctum baptismi dicitur hæreticus, sed post fidem nostrã admissam p baptismũ vt suprà dixi in l. 2. & concorda. l. 3. titu. 4. lib. isto. 8. ordinam. ibi *herege es todo aquel*. ergo si non est baptizatus dici saltem proprie non potest hæreticus.

c ¶ *Diere a logro o a renueuo.* Vsuram exercens cẽsetur hæreticus, & est puniendus in dimidia parte bonorum camerę regis, intellige hæreticus large non stricto modo loquendo. Ideo non punitur ordinaria pœna criminis ex ijs, quæ dixi in. l. secunda suprà eod. & de vsura, vsurarijs, eorumque pœnis satis vtiliter resoluimus. in. l. prima. titulo secundo. de vsurijs isto libro octauo. ordina. Dubitari tamen potest. an proxeneta, & mediator ad vsuræ crimen exercendum, censeatur vsurarius, ac simili pœna sit plectẽdus? videtur q̃ sic. quia est coadiutor, & fautor, & opem præstans immediate in ipso delicto ergo verè delictũ cõmittit, quo ad Dei, & proximi offensam ergo eadẽ pœna tenetur. c. 1. de offic. deleg. & ad Roman. c. 1. ad fin. qui cũ iustitiam Dei cognouissent non intellexerunt, quoniã qui talia agunt digni sunt morte, non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus. secũdo. ex gloss. in. l. ii sciente, quam ibi reputat singularem Barto. ff. ad legem pompeiam de parricid. Roman. singul. 271. (numero tertio. quòd proxeneta) Hippoly. singul. 274. fuit interrogatus & in consilio. 27. numero tertio. quòd proxeneta contractus vsurarum tenetur ad restitutionẽ tãquam si ipse recepisset, & dixit singula, Hippo. sing. 181 vbi reprobat Bald. in capitulo primo. §. similiter

numero quarto. de controuers. inuest. dictam gl. reprobantem, & adducit aliam glo. similem, & aliquas decisiões, quas vidē perte poteris adde Syl uest. in sum. verb. vsur. 7. quæs. 3. idem dicendum est in aduocato dictante contractum illicitum gloss. in authen. de non alienand. aut permutan. § quia verò verosimile. verbo. dictauerit, collactione secunda. faciunt quæ dicit Roman. singul. 722. vbi agit qualiter sit plectēdus proxeneta, seu mediator illicitorum contractuum. & l. vigesimaprima. titulo decimoseptimo. partita prima. idem firmat. in crimine simoniæ & adde, & nota quòd si aduocatus auxilium præstaret fouenti causam iniustam, vti proh dolor

ADDITIO.

¶ Adde ꝙ aduocati si boni sint pro veris militibus debent haberi in republica ex. l. aduocati de aduocatis & religiosis æquiparantur, qui sunt illi & laudabimus illos vt in simili ait ecclesiasticus capitulo trigesimoprimo, vnde eorum periculum adeo considerans inquit Dauid Psalmo. 70. quoniam, non cognouit literaturam introibo in potentias Domini, literaturam id est lites & oīa quæ conducunt ad lites semper enim singulis verbis sunt alligātes tot digesta tot vaniloquia de quo exclamat Salomon capitulo trigesimo Prouerbiorum dicens vanitatem & verba mendatia Domine lōge fac à me soleo tamen dicere quòd à furore rusticorum & ab allegatione aduocatorum & disputatio medicorum, & à cætera notariorum liberet nos Dominus, aduocati enim semper sunt plenicuris & negotiationibus huius mundi de quibus potest verificari illud ecclesiastæ capitulo primo. dicentis hanc occupationem pessimam dedit Deus filijs hominum vt occuparentur in ea. Siquidem iureconsultus nihil aliud est nisi homo damnatus ad perpetuam & continuam reuolutionem chartarum & ad quid teneatur aduocatus in conscientia si perperam consilium dederit videatis Aluarum pelagium de planctu ecclesiæ libro secundo columna trigesimaquinta.

multi faciunt, vt differant lites, & præssus necessitate euitandi litem concordiam faciat, alia pars contra illud quod iuste ei est debitum, vel inducendo iudicem cum opinionibus non iuridicis, certè si succumbat quocunque modo, ratione laborum, damnorum, expensarum, & rei seu pecuniæ principaliter exactæ, causa litis per aduocatum defensa tenebitur ei ad interesse, & omnino integraliter ad restitutionem patet. quia est causa damni principaliter. ergo &c. secundo ex his, quæ dixi in. l. quarta. in principio. titulo octauo. libro tertio. ordina. quarto. in proprijs terminis ex Anton. de Butrio. in capitulo calumniam in fine de pœn. relatum, & sequutum à Felin. in capitulo primo. columna duodecima. de constitutio. & in capitulo. tua nos in princip. de homic. Hippoly. singul. 181. in fine. imo si propter imperitiam, vel culpam, in responsione seu consilio, dato sine reuolutione intellectus, & librorum errauit causam, tenebitur parti interesse, & damnū resarcire. argumento. tex. in. l. idem iuris. ff. ad legem. aqui, &. l. secunda. §. Seruius Sulpitius. Turpe (inquit) est patricio, & nobili viro causas exorāti ius in quo versatur ignorare. ff. de orig. iuris, & per capitulū. si culpa de in iur. vbi qui est occasio damni tenetur ad damnum, propter consilium iniustum ex dolo, vel culpa potest doctor conueniri, etiam si adhibuit omnem diligentiam pro parte, quæ succubuit, ex illo malo consilio. spec. de requis. consil. §. consiliarij. Bartol. in. l. ex maleficijs. §. si iudex. ff. de actio. & obligatio. etiam in foro conscientiæ ex supra dictis. spec. in titulo. de aduoca. §. fin. versicu. quòd si per imprudentiam. Ange. in rep. l. si vacantia. columna quinta. C. de bon. vacan. libro. 10. Felin. in capitulo pastoralis. §. quia vero numero vigesimosecundo. de officio. deleg. aduocati officium nobile, & generosissimū est, quia alijs aperit viam ne erent, si sunt boni, & non apprehendunt negotia vltra ea, quæ possunt iuste exequi, & videre cum omni solicitudine, & cura, quia pluribus intentus minor est ad singula sensus, dum vtrunque festinat neutrum bene perficit. capitulo diuersis, & ibi gloss. de cleric. coniug. nam secundum Aristotel. quarto. methaphysi. vnumquodque opus melius perficitur, dum intenditur circa vnum, quam circa plura, & Plato. libr. trigesimoprimo. dialog. tertio. de repub. vel de iusto. pagin. 561. Notanter ait, singuli, singula rectè conficere possunt, plura verò minime, ꝙ si quis plura tractare aggrediatur, in singulis ita deficiet, vt in nullis, euadat egregius, aduocati ergo in mente habeant rogo, qualiter acceperint, & audierint & serua, & pœnitentiam age, si ergo nō vigilaueris, veniet Dominus deus ad te tanquàm fur, & nescies qua hora est venturus ad te. Ioan. Euangelista. in Apocalypsi, capitulo tertio. & in alijs locis testatur Christus & tunc opera eorum in iusta apparebunt, etiamsi nunc habeant creditum, & famam bonam sicut hypocritæ habent, vt testatur Dominus per Esai. capitulo. 66. ad finem. & dicere poterit ab ocultis mundame Domine, & ab alienis parce seruo tuo, si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, & mundabor à delicto maximo vt habetur in Psalm. idē dico in iudicibus meū sermonē ad ipsos referendo, & sint tales quales eligi conuenit, ex Exo. c. 18. prouide aūt de omni plebe, viros sapiētes, & timētes Deū in qui-

in quibus sit veritas,& qui oderunt auaritiam, & vide tex. in. c. cum æterni. de sententia. & re iud. libro.6.

ADDITIO.

¶Adde quòd non solum iudices verum etiam cõsiliarij nõ debent esse deformes argumento.1.Regum.capitulo.17.ibi,erat enim rufus & pulcher aspectu, decoraque facie. Tales em̃ nescio quid boni latentis habent vt patet ibi dum dicit virũ pulchrum, & Dominus erat cum eo. Facit ratio legis antiquæ Gothorũ *ca home de mala catadura ra non pue de fazer buenas obras*.in ordinationibus militum *de la Vanda*. incompositio enim corporis inæqualitatẽ indicat mentis.cap. fin. 41.disti. quòd non improbat Rasis ad Almansorem libro secundo. capitulo.53. &.54.cuius(ait)facies deformis vix potest habere bonos mores.idem probat Galenus libro secundo. de tempera mentis capitulo sexto. & etiam quòd sit ex bono sanguine bonaque facie. Vtrunque habetur in Daniel. capitulo.1. ibi de filijs Israel & de semine regio in quib⁹ nulla sit macula decoros forma: vt possint stare in palatio regis. Paruam vel staturam magnam vanam qualitatem esse reputo ex.1. Regũ. capitulo decimoseptimo. ibi & dicit Dominus ad Samuel, ne respicies altitudinem staturæ, quæ autem sit praxis nos alibi resoluimus.Et an de iure ciuili iudices possint recipere esculentum vel poculentum vide tex.in capitulo. statutũ.§. insuper de rescriptis libro sexto. l. plebiscito .ff. de officio præsidis: de iure tamẽ regio nullomodo ex.l.5.&.6.titulo nono libro tertio. recopilationis.& ratio est quia partuum vel magnum hoc casu æquiparantur per. l.3.§.quod adibi parui.n.ff.ad Syllanianum & ita communiter tenetur vt concludit Abendanius de ex equendis mãdatis. capitulo secundo.numer.4. quòd amplia in fortioribus terminis in iudicibus supremis qui sine alia iudicis declaratione. in foro animæ. tenentur. l. fin. tit.3. supra libro primo. ordinamenti. cui adde Menchaca libro.1. controuersiarum vsu. capitulo.7. numero. 25. conducit elegans textus in materia in.l. vnicuique.C. vbi causæ fiscales ex ratione legis. ibi grauior pœna constituenda est in hos qui nostri iuris sunt & nostra debent custodire mandata,quam in alios C. de conductoribus libro.vndecimo.& an acquisita per iudicem præsumãtur acquisita ex iudicatura & dic quòd sic sicut bona clericorum acquisita censentur ex tex. singulari in capitul. relatum el segundo.§.cæterum de testamentis Boeri. decisione vigesima.numero quarto.

¶Quæritiam potest vtrum vsuræ dominiũ transeat in vsurarium? gloss.in capitul.si quis vsuram decimaquarta. quæstione quarta. dicit transire, quam probat Augusti.Beroius.in ca. quia in omnibus,de vsur.numero vigesimo octauo.versicul. secuda conclus.sit,ibique citat pro hac parte bonum fundamẽtum:idem tenet Scotus in quarto sententiarum.distinctione decima octaua. quæstione secunda.articulo tertio. & ibi Petr.Palud. Adrian.Papa.in quarto sententiarum.quęstione de vsura, qui inquit hanc opinionem communẽ Canonistarũ.& citat Henriq.Gandauens.quodlibet.quarto.quæstione vigesimaseptima. & eos refert Dominicus Soto in libro sexto.de iustitia, & iure.quæstione prima.articulo quarto. pagin. 512.versicul.at vero vt perspicatior fiat,tenet Friburg.in summa confessorum libro secundo.titulo septimo. quæstione decimaquinta. latissime probat summ.Pisan.verb.vsura.5.§.vtrum in vsura transferatur dominium.est tex.in capitu.cum tu de vsuris, nam si illę possessiones fuissent obligatæ & extra dominium vsurarij,non fuisset op⁹ transire ad eatum venditionem, sed vendicarentur tanquam propriæ, imò alienatio esset suspecta,& illicita quia esset affecta vitio reali,cum res transeat cum suo onere, & sic iniquum consiliũ daret ibi Papa.igitur ibi probatur contrarium ad id quod citatur à tenentibus partem negatiuam, & sic nulla actio realis, sed tantum personalis competit contra vsurarium, quia trãslatum fuit in eo dominium vsuræ.

¶Contraria pars quòd non transferatur dominium communiter teneri à canonistis,& theologis,firmant Ang.verb.vsura.secunda.§.decimooctauo.& Syluester in eo verbo.in sexto.§.primo.columna secunda.& hanc communem etiam refert Dominicus à Soto.libr.sexto.de iustitia & iure.quæstione prima.articulo quarto.& videtur de mente Sanct.Thom.secunda secundæ. quæstione septuagesimaoctaua. articulo tertio. & in quodlibet.tertio.articul.decimonono.sed si verba eius rite ponderentur contrarium vult. & probo verbis ipsius in Opusc.septuagesimo tertio. capitulo quinto.pagina.539.vbi concludit secundum legem humanam dominium vsuræ transire in vsurarium,quanuis non lege Dei,tamen quod fatendum sit absolute, quòd in vsura non trasfertur dominium probat efficacissimis rationib⁹ Collect. in to. secundo. tract. octauo. de vsura. quæstione prima.Alexã.Alens.tertia parte.quæstione sexagesima sexta. membro.quarto. Altisiodorens.tertia parte.tract.vigesimoprimo.quęstione prima.Richar.in quarto.distinctione decimaquinta.quæstione quarta.art.5.Sotus libro.6. de iustitia & iure.quæstione prima articulo.quarto.vbi optime ꝓsequitur,sit ergo resolutio,dominium

nium non tranfertur ex vſura ſecundum legem diuinam, ſed ſecundum legem humanam, quando ſupſunt alia bona, ex quib⁹ ſatisfieri poſsit creditoribus. nam ſi non habet ex contractu gratuito, non valet alienatio, ex contractu oneroſo valet, & dominium tanfertur in emptorem, cum pretium illiusemptoris ſubrogetur. loco rei. l. ſi rem, & pretium. ff. de petit. hæredi. & ſubſtantia vſurarij. peripſum. minor fiat quanquam. ſoluendis. debitis ſufficit, & ſic poteſt rem vendere & iure naturali. dominium transfertur in emptorem propter pretium rei condignum, quod dedit vſurario, & ſic poſſunt conciliari opiniones contrariæ. ¶ Quæritur pro declaratione huius legis, an idem ſit vſura, & fœnus vide per Franc. Othoma. libro ſecundo. de vſur. capitulo primo. & totum illum tractatum. pro lege quia ſubtilia in materia vſurarum complectitur, & Carol. Molin. etiam de illicitis cõtractibus, & illud Lucani, Hinc vſura vorax, auidum omni tempore fœnus. ¶ Dubitari etiam ſolet an quæſtio vſurarum coram ſeculari iudice, an eccleſiaſtico, ſit tractanda? reſolutiue ſit concluſio, cauſa vſurarum an talis ſit, coram iudice eccleſiaſtico eſt expediẽda, neque ſufficit præuentio iudicis ſecularis quando verò agitur d punitione vſurę manifeſtè etiam à iudice ſeculari expediri poteſt, & ſic punit multa delicta concernentia ad iudicem ſpiritualem, ſecularis iudex. cum ſit merè eccleſiaſticum crimen vſurarum, ex gloſſ. & communi teſte ibi Alciat. numero vigeſimo ſexto. in capitulo primo. de officio ordinar. & communis in ca. cum ſit generale de foro competenti. tradit præpoſitus, in ſumma. 11. quæſtio. ne prima. columna ſecunda. numero quarto. vbi eſt gloſſ. & Couarruuias in epitome quarti decretalium. ſecunda parte. capitulo ſexto. numero decimonono. poteſt tamen, cum de facto & non de iure agitur vſurarius aliqua pœna à ſecularibus legibus introducta puniri, ex not. à Panor. & communi, in dicto capitul. cum ſit generale. Alexan. in. l. Titia. ff. ſoluto matrimonio, & in conſil. 9. libro quarto. Alciat. dict. capitulo primo. de offic. ordinarij. nume. 77. Couar. vbi ſupra defendit leges pœnales in criminibus merè ſpiritualib⁹, quas reui reſolutione intelligas locum habere quando agitur de facto quia conſtat vſuram cõmiſſam ex contractu ſecus ſi dubitaretur de iure an eſſet vſurarius vel alterius criminis, vt blaſphemiæ, hæreſis, vel alterius criminis, vel huiuſmodi, nam iſto caſu dubio poterit iudex eccleſiaſticus petere remiſsionem delinquentis, & cõtractus ad agnoſcendum de delicto merè eccleſiaſtico non aliàs. & ità ſeruatur in iudicijs. & l. 49. Tauri. cum ſimilibus adductis à Fernand. Michac. libro primo. de ſucceſſ. creatio. §. decimo. in repetitio. l. quoniam in prioribus. C. de inofficio. teſtam. n. 640.

Ley. VI. Idem.

Valquier que va a los adeui nos[a] o cre ẽ ſus falſos dichos es caſo de heregia: y la meytad de ſus bienes ſon para nueſtra camara.

defendi poſſunt, quòd inducunt pœnam in materia ſpirituali, vt homines retrahantur ab inconuenientibus, & caſibus, qui ex talibus contractibus euenire ſolẽt, pacem populi cõſiderãtes & ipſum factum merum contrahendo clandeſtine, ſine parentum licẽtia, cum mediatoribus illicitis, infringendo ſecuritatem, & pacificam honeſtamque vĩtam, & parentum, ex quibus, fraus magis præſumĩtur. ex. l. data. C. de donatio. & ſunt domeſtici magiſquã cæteri nociui, ſcilicet filĩ⁹, vel filia, vel ſerua, contrahẽtes ſine licencia parentum, fratrum, dominorum ve, vt experientia docet, ideoq; non quia matrimonium cõtraxerunt, puniuntur, ſed quia in præuentionibus, deliquiſſe apparet, quia eſt crimen contra Dei præceptum de honorandis parentibus, eſt fractio domi, eſt crimen aleuoſiæ, eſt cõtra ius canonicum, ideo excommunicãtur ab epiſcopis, in conſtitu. Synodalibus. clandeſtine contrahentes, ſine bannis, & ſolennitare eccleſiæ, cum ergo ſit delictum eo modo præuenire cõtractum, quanuis matrimonium decens ſit iuſte, & bene puniuntur per legem Principis ĩ ſua iuriſdictione & regno, cum ad ſpiritualia non tangat, & pacem ſubditorum conſeruet. Vtrum autẽ qui mutuam pecuniam dedit compulſus, vt puta ex regis præcepto, poſsit recipere vſuram, ſiue ſit negotiator, ſiue non, reſpondendum eſt poſſe ſuum intereſſe cuius loco ſuccedit petere, vt vſurã nõ? ſed vt lucrũ ceſſans, & loco intereſſe, quia qui ad mutuandum, non commouetur improbaſpe vſuræ percipiẽdę, ſed inuitus, & compulſus mutuat, is vſuram vtroque iure permiſſam, & inculpabilem recipere poteſt. probat. 2. ex Paul. Caſtrenſ. in. l. ſiquis neque cauſam. in fine principij. ff. ſi certum petatur Laurẽt. Rodulphus in repetit. ca. cõſuluit. 1. q. 3. princip. de vſuris. Crott. in repe. l. nemo poteſt. num. 3. ff. de leg. 1. reputat egregium dĩctum Fernand. Vaſquius Michac. in. lib. 1. de ſucceſsio. creat. §. 6. nu. 21. quem vide à numero vigeſimo. prœcedẽt. nã eſt quotidianũ, & practicabile.

¶ *Ley Sexta.*

¶ *Los adeuinos.* Add. l. 1. & l. 2. ti. 4. iſto lib. 8. ord. & l.

&.l.prima. titulo vigesimotertio. part. septima. diuinare est Dei potestatem ad futura prescienda velle recipere, quæ est duplex diuinatio, vna quę fit per artem liberalem Astrologiæ, & ista nõ potest in ea magistris peritis vetari, quia procedunt secundũ cursum naturalẽ planetarum, altera est auguriorũ, sortium fictionum, & similium, & ista est prohibita neque debẽt exercẽtes in regno habitare, neque aliquis eos in domo sua receptet, nec celet. l. prima. titulo vigesimotertio. part. septima. & Esai. quadragesimoprimo. annũciate quæ futura sunt, & sciemus quia dij vos &c. & in actibus apostolorum. capitulo primo. nõ est vestrũ nosse tempora, vel momẽta, quæ pater posuit in sua potestate adde. l. secundã. C. de pag. S. Tho. secunda secundæ quæstione. 95. articul. primo. & in secundo. sententiarum. distinctione decimaquinta. quæstione prima. articulo tertio. ad quartum. & in. 3. contra gent. cap. 154. & Esai. tertio. lectio. 4. in principio, & de alijs dubijs huic legi pertinentibus poteris videre.

¶ *Ley. VII.* *Idem.*

TOdo aquel q̃ yaze cõ su parienta fasta el quarto grado[a]: o con su madre: o con su cuñada o con muger de ordẽ religiosa, y la muger que duerme con hõbre que no es de su ley [b] son casos de heregia y qualquier destos pierda la meytad de sus bienes y son para la nuestra camara.

¶ *Lex septima.*

a ¶ *Fasta el quarto grado.* Contrahens matrimonium scienter in gradibus prohibitis, à iure est excommunicatus ipso iure, tex. in clementina vnica. de consangui. & affinitat. tradit Archiepiscopus Florenti. 3. parte. titulo vigesimoquarto. capitulo trigesimoquarto. Sylvest. in summa verbo. excommunicatio. 9. quæstione. 41. Caiet. verb. excommunicatio. capitul. 147. Ioan. Bernar. in praxi canonica crim. capitulo. 74. plures pœnas, quas incurrunt contrahentes in gradibus prohibitis colliges. ex cap. coniunctiones, & cap. qui propinquã trigesimaquinta. quæstione secunda. & cap. cum inhibitio de clandest. desponsatione. in. §. primo & capitulo secundo. de eo qui cogn. cõsang. vxo. suæ, & cap. cum secundum leges, de hæret. in. 6. l. si adulterium. §. fratres. ff. de adult. l. qui contra. & l. siquis, & authen. incestas. C. de incest. nup. l. fin. titulo decimooctauo. part. septima. l. prima. titulo octauo. libro quarto. for. leg. l. quinta. titulo decimoquinto. libro octauo. suprà vbi vide quę scripsi. & per Paul. Grill. tract. de pœn. omnifar. coitus. quæstione secũda. cum. 2. subiectis. Ioã. Lup. in repetit. capitul. per vestras. §. 7. &. §. 18. Couar. latissime in epitome quarti. Decretalium. capi. 6. §. 8. vbi nume. 2. citat hanc legem. 7. & censetur suspectus de hęresi, & tãquã contra hæreticos procedi potest ex his quæ notat Ioan. Lup. in dict. §. 18. fol. 67. col. 3. nu. 26. Panor. in c. cum quidã col. 2. num. 4 de iureiurando. & intelige quod censetur hæreticus, largo sumpto vocabulo. & improprie vt declaraui in. l. 2. & in. l. 5. isto titulo. ¶ Clerici autem committentes crimẽ incestus, qua pœna sint puniendi. tradit Ioan. Bernard. in practic. crimi. canoni. cap. 78. verbo. incestus pagi. 212. secundum nouissimam impressionem.

b ¶ *Duerme con hombre que no es de su ley.* Quæ sit pœna Iudæi, contrahentis matrimonium cum Christiana, & econtra? Et quid de cognoscẽte eam carnaliter sine figura matrimonij? Respondeo cõclusiue Christianum contrahentem matrimonium cum Iudæa, vel econuerso pœna mortis (quæ erat propter adulteriũ sancita) tenetur. l. nequis Christianum. C. de Iudæis & ibi Salicet. & habetur in Codice Theodosiano lib. 3. titul. 14. Panor. & prępositi. in capi. quanto de diuortijs. Idem statutum est, regia. lege circa vtrunque matrimonia cũ gentibus contracta. l. 3. ti. 11. libr. 4. fori. ¶ Sit secunda conclusio, Iudæus cognoscens carnaliter Christianam cessante titulo matrimonij, stupri, violentię adulterij. & raptus, erit arbitrio iudicis puniẽdus citra mortem, multo grauiori poena, quã si Christianus Iudęã carnaliter cognosceret ex Oldrald. consi. 333. Philip. Corne. consi. 114. Philip. Deci. in capitulo primo. numero decimoseptimo. de constitu. Alciat. libro septimo. iuris parerg. capitulo 23. A Egidi. Bosi. tit. de coitu dãnato & punibili. nu. 21. pagina. 323. colum. 1. Nicol. Boeri. dicẽs hãc communem opinionem esse decisio. 316. colum. 3 vbi optime loquitur. Couarru. in epitome quarti decretalium. capitulo sexto. §. final. numero tertio. Et procedit etiam si fuerit meretrix, cum qua matrimonium contraxit Iudæus nempe poena posita in prima conclusione, quia iniuria, quæ fit Christianæ per talem contractum pari for-

ri formiter locum habet contra contrahentem cũ honesta sicut cum meretrice, contra Ludoui. Gomeci. in capitulo mulieres. numero duodecimo. de iudicijs libro sexto. quem in specie reprobat Couarru. vbi suprà. refutando allegata per eum. Inde fit propter nomẽ & figurã sacramenti cum infideli crimen grauiori pœna plectendum esse scilicet cognoscens eam sub matrimonij figura, quam si simpliciter ad eã accederet carnaliter cognoscendo quia in primo casu contemnit sacramentum matrimonij & ecclesiam in posteriori accedit tanquam ad concubinam forte nulla alia contentus causa nisi explendæ libidinis.

¶ *Ley. VIII.* *Idem.*

TRoſi todo aq̃l q̃ es deſpoſado dos vezes cõ dos mugeres noſe partiẽdo ẽla vna por ſentẽcia dela yglesia antes q̃ ſe ẽſpoſe cõ la otra es caſo de aleue[a]. Y o troſi qen tiẽe muger

¶ Quãuis pœna mortis iure regio in isto casu vltimo sicut in priori sit puniendus ex. l. 9. titulo vigesimoquarto. partita. 7. vbi litera talis est. *Atreuença, y osadia muy grande fazen los Iudios que iazen con las Christianas, y porende mandamos que todos los Iudios contra quien fuere probado de aqui adelante q̃ tal cosa ayan fecho, que muerã por ello.* Et sic æquali pœna punitur quanuis in isto vltimo casu seuerio ri dixerit puniendum fore Iuan. Baptista in repetitio. l. omnes populi fol. penulti. versiculo septimo. ff. de iustitia & iure. Sed non est ita per præmissa. & quia captus amore non facit ex libera voluntate, sed quia seipsum reprimere nõ valet iuxta illud. Igneus ille furor nescit habere modum. & communiter dici solet. *yerros por amores dignos son de perdonar.* ergo cum subsit ista causa, & si erat pulchra Christiana & Iudæus iuuenis pœna tanquam sine dolo cõmissa iudicis arbitrio citra pœnam corporalem erit puniendus propter talẽ simplicem coitum. Nec placet quod ei amputentur virilia vt Oldrad. retulit sententiam fuisse latam in dict. consil. 333. quandam not. Andre. Alciat. libro septimo. iuris Parergon. capitulo vigesimotertio. & Couarru. in epitome quarti Decretal. 2. parte. capitulo sexto. §. fin. numero tertio. ad fin. & huiusmodi conjunctiones non sunt absq; præsumptione infidelitatis iuxta illud Exodi. vigesimotertio. non inibis cùm eis fœdus, nec cum dijs eorum, non habitent in terra tua, ne forte peccare te faciant in me si seruieris dijs eorum, quod tibi certe erit in scandalum. & constat numerorum capitulo vigesimoquinto. morabatur (inquit) autẽ eo tempore in sepphim, & fornicatus est populus cum filiabus Moabat, quæ vocauerunt eos ad sacrificia sua, at illi comederunt & adorauerunt Deos earum initiatusque est Israel Beelphegor, & iratus est Dominus, & inferius inquit & ecce vnus de filijs Israel intrauit coram fratribus suis ad scortum madianiten videntẽ Mose & omni turba filiorũ Israel, qui flebant ante foras tabernaculi. Quod cum vidisset Phines filius eleazari filij Aaron sacerdotis, surrexit de medio multitudinis, & arrepto pugione ingressus est post virum Israelitam in Lupanar, & perfodit ambos simul, virum scilicet & mulierem in locis genitalibus. Cessauit plaga à filijs Israel & occisi sunt viginti quatuor millia hominũ. Aduerte, qua pœna & plaga voluit Deus punire eos qui commixti fuerunt carnaliter cum populo infideli maxime cum meretrice, igitur mulier Christiana non erit sine pœna, vt habetur, in. l. 9. titul. vigesimoquarto. par. 7. versi. *y la Christiana que tal yerro fiziere.* Per cõcubinas enim alterius legis fuit Salomon infatuatus & adorauit Deos earum, vt videre potes Regum. 3. capitulo vndecimo. si ergo Salomon hominum sapientissimus. Regum. 3. capitulo tertio. dedi tibi. (inquit) cor sapiens & intelligens, in tantum vt nullus ante te, similis tui fuerit, neq; post te surrecturus sit, si ergo recessit à Deo propter amorem quãto magis de viris & mulieribus nostræ ætatis est credendum cum nullus sit homo, qui faciat iustitiam non est vsque ad vnum vt inquit regius Propheta in Psalmo.

¶ *Lex Octaua.*

a ¶ *Es caso de aleue.* Contrahens binas nuptias prima viuente ante separationem primi matrimonij cõmittit crimen aleuosiæ & amittit dimidiam partẽ bonorum cameræ regis. quod sit aleuosus est. l. 4. §. item es aleuoso titulo septimo. isto libro octauo. suprà aliam pœnam habes in. l. 7. titulo decimoquinto. eodem lib. aliam in. l. tertia. titulo primo. libro quinto. suprà. l. fin. & ibi Gregor. Lup. verbo mandamos vbi ponit verbum notandum in actu practico in verli. & qui accusat tit. 17. par. 7. adde. leg. fin. infrà hoc tit. & quæ statuta sunt in Concilio Tridenti. sessione. 24. capit. 7. hodie in practica receptum est quod puniuntur isti pœna verberum publice cum mitra & mittuntur ad trimeres per decẽniũ qa cẽsentur sentire male de sacramẽtis ecclesię & inquirũtur per episcopũ q est hæreti-

de bendicion, y toma manceba, y mantiene casa [a] con ella, y no con la muger: qualquier destos pierda la meytad de sus bienes y son para la nuestra camara.

¶ *Ley. IX.* *Idem.*

TOda persona que estuuiere descomulgado [b] por descomunion de perlado de la santa yglesia por treynta dias: incurre en pena de cien marauedis de los buenos. E si passare cō seys meses de mil marauedis: y si passare de vn año: incurra en pena de sesenta marauedis cada dia para la nuestra camara dela dicha moneda: y el cuerpo a la nuestra merced.

¶ *Ley. X.* *Idem.*

QValquier que jurare falso [c] sobre la señal de la cruz y de los santos euangelios: y si le fuere prouado, no cree en la fe, y cae y incurre en pena de seyscientos marauedis para la nuestra camara.

hæreticæ prauitatis propriùs inquisitor vel per alios inquisitores sancti officij, dominicus in. c. accusatus. §. sanè de hæreti. libr. 6. resol. est late per me suprà libro quinto. titulo primo. in. l. tertia. vbi vide prædicta pœna de iure Regio *es de verguença y diez años a las galeras.* vt habetur in noua copilatione legum regni libro octauo titulo vigesimoprimo. l. octaua. folio 193. colum. 4

a ¶ *Y toma manceba y mantiene casa.* Adde l. 24. versic. *y que esta misma pena.* titul. tertio. libro primo. suprà vbi dixi in gl. 1. & in. l. vigesimatertia. eodem tit. AEgidi. Bosi. in practi. criminal. titul. de coitu damnabili & punibili numero vigesimosecundo. vbi post Iua. Baptist. coitum vxorati cum concubina reprobatum accusabilem & punibilem esse dixit, sed intelligit quando eam tenet pro concubina in domo cum vxore. l. 1. C. concubi. Angel. in. §. nouissimè instituta. ad Orficianum quanuis Decius in aduerten ter responderit consi. 306. secundum Bosium vbi supra qui est videndus & nouissimè vide, quæ statuta sunt in Concilio Tridentino. sessione vigesimaquarta. de reformatione matrimonij. capitulo octauo. incipiēti graue peccatum est. & pœna ecclesiasticorum in hoc crimine versantium ponitur late in sessione. 25. capitulo decimoquarto. incipienti, quam turpe hoc clericorum nomine.

¶ *Lex Nona.*

b ¶ *Estuuiere descomulgado.* Et in simul fuerit denuntiatus. l. prima. tit. 5. isto lib. 8. & vbi plene scripsi & late per dominum Iacobum Septimacensem episcopum parcensem. in lib. de institutio. catholi. ca. 27. numero tertio. Couarruuias in epitome quarti decretalium. 2. parte. cap. 6. §. 8. numer. 17. & in repet. cap. Alma mater. 1. parte. §. 7. numero 10. versic. 4. est considerādum de senten. excommu. libr. 6. & est suspectus de crimine hæresis qui per annū per sistit in excōmunicatione & inquirendum esset cōtra talem cōtumacem per inquisitores hæreticæ prauitatis cum sit violenta præsumptio contra eum quod nō credit potestatem ligandi & soluendi concessam esse à Christo Iesu Petro & eius vicarijs & ideo securè hoc statutum est hodie in Concil. Tridentin. Sessione vigesimaquinta. capitulo tertio. Iuan. Lupus in repet. capit. per vestras. §. decimooctauo. folio. 67. columna tertia numero vigesimoquarto. & adde regulam cancellariæ Apostolicæ Pij Papæ. 5. titul. de infordecēnibus. 70. incipienti. item ne personis.

¶ *Lex Decima.*

c ¶ *Iurare falso.* Periurus non credit in fide Christi & vltra alias pœnas est multandus in sexcentis maropetinis cameræ Regis concord. l. 2. tit. 7. lib. isto supra quam intelligas cum in causa propria conuincitur de periurio & amittit causam, qui falsum dixit, positionibus respondendo. l. duodecima. de Madrid confirmata per Carolum Cæsarē in Curijs Pincianis Anni. 1555. l. 46. omnino vide quæ dixi in. l. prima. titulo quarto. libro tertio. ordina-

ordin.in gloss.1.versic.2.erit pœna pag.418.cum sequẽti vbi de vero intellectu.l.2.C.de reb. cred. latius quam alibi tractatum reperies. Quid autẽ si frãgeret iuramẽtũ positũ in contractu sine prẽuia iuramenti relaxatione est.l.1.titulo septimo.lib. 8.ordina.vbi dixi. Quid si vt testis dixit falsum ad de.l.83. Tauri & ibi interpretes & ca. 1.de crimi.fal si Daniel. 13. vbi pœna talionis puniũ tur hoc est, eadem pœna quę esset accusato infligenda eorun dem testimo nio nisi ḋ fal sitatefuissent testes conuicti &merito.

¶*Ley.XI.* *Idem.*

SI algun hombre matare a otro a traycion[a] y sus herederos no querellaren[b] del matador dẽtro de cinco años ante nos o ante nuestras justicias pierda toda la herencia que auia de auer del defuncto y sea para la nuestra cámara.

¶*Ley.XII.* *Idem*

QValquier que muriere fincõ fesion y sin commu nion[c] pudiẽdo lo hazer y no lo hizo: pierda la meytad de sus bienes para la nuestra camara.

¶*Lex. XI.*

a ¶*Matare a otro á traycion.* Conc.l.1.ti.3.libr.5.ord. supra secũdũ quã & ibi addita hãc cũ dicat idẽ, intelliges.l.1.C.de his quib.vt indign.l.13.vbi singulariter per Gregor.Lupum per discursum.7.glossarum ex quibus recipies concord.intellectum & declarationẽ ad hãc legem ti.7.par.6.l.1 cognitione vbi do.igneus omnino videḋ.ff.ad Sillanian.

b ¶*No querellaren.* Ita loquitur.l.1.titul.3.libro quinto.suprà.&.l.13.tit.7.part.6. ad denotandũ quod petere debet vindictam nescis defuncti iuris auctoritate, & non propria, nam vindicta Deo, & suis ministris habentibus iurisdictionem est relinquẽda, & sic accusare debet reum coram iudice competenti gloss.multam in.l.1.C.de his quib.vt indign.dixit ordinariam Iaso. in additio. ad Christoph.porti.in.§.siquis alium colum.2.instit.inutil.stipulat pro dicto Angel.in dicta.l.1.qui dixit quod si intulisti mihi grauem iniuriam, & ego coram testibus dixero, ego illum vlciscar, vel vindicabo, licet postea aut mortuus, vel vulneratus reperiatur, ego non possum poni in discrimine torturæ propter verba illa quanuis esset homo cõsuetus facere talia. Ratio quia illa verba vendicabo, summam vindictam, vlciscar. possunt intelligi duplici modo, vno modo de facto scilicet, manu armata, alio modo de iure hoc est, vlciscar coram iudice, petita iniuriæ vindicta coram eo. & secundum ius verba illa sunt intelligenda per prædict. glos.in.l.1. C.de his quib.vt indign.Ioan.Lup.in repet.Rubri.de donatio.inter virum. & vxorem §.7.nume.octauo. vbi aliàs glossas similes ad hoc citat Iaso.in.l.1.numero vigesimoseptimo.C.seruis fugi. Est glos.in.l. vxor verbo consobrini.ibi, & dic, vindicat accusando lege Cornelia de Sicarijs. verba autem præmissa prolata à Principe essent intelligẽda de iure, & de facto, cum superiorẽ in temporalib⁹ non habeat & ius sibi dicere possit.l. & hoc Tyberius. ff. heredi.instit.Bal. in. §. si seruũ instit.ḋ vulg. substit. dicẽs ex fine huius text.colligũt doctores argumentum ad notabile dictum quod quotiescunque quis non habet superiorem, & habet causam cum aliquo, in causa tali, ille est iudex competens quia quod solemus dicere in causa propria nullus est iudex procedit vbi quis habet superiorem alias ipsemet erit iudex vt hic habetur &.ff.de hæred. instit. & hoc Tyberius hactenus Bald.quam sententiã notatu dignã fore cẽsemus.

¶*Lex Duodecima.*

c ¶*Muriere sin confesion ni communion.* Concordat.l.8.titul.1.libr.1.ordin.& quæ ibi dixi si tamen illo anno non fuit confessus nec communionẽ sanctę Eucharistiæ recepit hæreticus præsumitur text. singularis secund.Anto.& Felin.in rub. de hære. in aut.de priuilegijs dotis mulier. non præstand. coll.8.§.1.ibi igitur sacram communionem in catholica ecclesia non percipientes à Deo amabilibus sacerdotibus hæreticos iuste vocamus cap. seculares.cum cap.sequen.de consecrat distinct.2. Cardi.Turre Cremat.in capitul.fin.numer.quinto.distinctio.30.Marti.Nauarr.in manuali cõfessor.capitulo vigesimosexto.numero.32. Dixi in citata.lege.8.versi.Si tamen mors fuit casualis col lu.53.& notabis perpetuo ex alio fundamento nõ posse tradi sepulturæ eccleſiæ, quia decedit in excommunicatione quæ imponitur contra non cõmunicantes annuatim iuxta formam.c.omnis vtriusque sexus de pœnit.& remissio.& nisi apparuerint

ruerint signa contritionis in eo, absolui non potest. cap. à nobis. 2. de sententia excommunicatio.

¶ *Lex XIII.*

a ¶ *Cae en las penas en ellas contenidas.* Et peccat si præceptū est iustū & omittit ex cōtēptu ad Roma. 13. c. q restitit. 11. q. 3. c. 2. de maiori. & obed. Si cōtinēt notoriam iniustitiam obediant tanquā emanatæ, à nro Rege, & super executione literarum seu prouisionū supplicetur, vt reuideantur. c. quando de rescri. l. si vindicari. C. d pœnis. vt dicunt iura regia, *seā obedeſcidas, y no cumplidas.* Dixi in. l. 1. titulo. 12. pagi. 1190. glosl. 1. versi. Itē quā do rescriptū principis cōtinet clausulā iniquam pagin. 1198. lib. 3. ord. l. 1. 2. & l. 5. titu. 12. eodem lib. 3. supra. & adde l. 16. & 17. tit. 2. libr. 3. ordi. † Adde quæ tradit D. Anton. Quesada lib. 1. Diuers. quæstio. cap. 16. nu. fina. & ad istas pœnas exigēdas vide glo. verbo. interſit in l. 2. ff. si quis ius dicen. nō obtempe. †

¶ *Ley. XIII.* *Idem.*

TOdo aquel, q̄ no cūple nuestras cartas, cae en las penas en ellas contenidas[a]. E otrosi qualquier que fuere emplazado por nuestra carta, y no mostrare por testimonio de escriuano publico, como no siguio el emplazamiēto, incurra enlas penas delasnuestras cartas, para la nuestra camara.

¶ *Ley. XIIII.* *Idem.*

QValquier que es cabeçalero, o guarda de huerfanos[b], o de otro hombre, o muger no puede, ni deue comprar cosa algūa de los bienes de aquel o aquellos que administra, o guarda, y si lo comprare concejeramēte, o encubiertamente pudiendo se pro-

¶ *Lex XIIII.*

b ¶ *Cabeçalero, o guarda de huerfanos.* Tutores, curatores, executores ve eorūnō pūt q cquā publicè vel secretè emere de bonis illorū quor ū administrationem habēt. adde. l. cū ipse. C. cōtrah. empt. l. qui imagine. ff. de distra. pigno. Bar. ī. l. 2. d donatio. Frāciſ. Curti. Iunio. ī cōsil. 29. nu. 13 concord. l. vnica. vbi vide quæ dixi tit. 5. lib. 5. ordinamē. l. 4. & ibi Grego. Lup. ī verbo. *de aquel.* titu. 5. pt. 5. ampliat & limitat pluribus modis Dueñas ī tract. regul. cū fallēt. verb. administratores. nu. 31. in ordine. Quid aūterit in executore testamēti qñ sunt plures, vid. p Bar. ī. l. alio. ff. alim. & cibar. lega. & in. l. si ī emptione. §. tutor. ff. cōtrah. emptio. Barba. ī. c. pen. n. 39. de testam.

† Seaosado. Adde. l. 40. infra. & pragmati. 7. in Curijs Pincianis. Anni 1542. l. 28. Pinciæ Anni 1537. Repertor. Curiarum. lib. 7. titul. 1. l. 1. 2. & 3.

¶ *Lex XV.*

b ¶ *Armar cepos.* Adde. l. q fouecas. ff. ad l. Aql. l. 7. tit. 15. par. 7. l. 19. & l. 22. & ibi gl. tit. 4. li. 4. fori. leg. tex. in. c. 1. §. si qs. versi. nemo retia sua. de pace tenenda. li. 2. feudorū.

uar la cōpra que assi fuere fecha, no vala, y sea desfecha y torne el quatro tāto de lo que valio, lo que compro, y sea para la nuestra camara.

¶ *Ley. XV.* *Idem.*

ORdenamos que ninguno sea osado † de armar cepos[c] grandes en los montes cō fierros en que pueda caer osso, ni puerco por el peligro que se podria acaescer en hombres, y cauallos que andā en los montes, y qualquier que lo fiziere, o armare que por la primera vez que yaga en la cadena medio año. Y por la segunda vez este el dicho tiempo en la cadena, y le den sesenta açotes. E por la tercera vez q̄ le corté la

¶ *Muerte*

¶ *Lex XVI.*

a ¶ *Muerte segura.* Adde. l. 11. cũ seq. tit. 13. lib. 8. ordi. supra oĩno est vidēd⁹ Ant. Gom. ĩ tract. de delict. c. 3. nu. 5. vbi declarat qñ dicaĩ qs ꝓditor & aleuosus & de eius pœna q̃ hodie est in praxi in nr̃o regno castellæ.

¶ *Lex. XVII.*

b ¶ *Toda cosa q̃ fuere fallada.* Adde. l. 1. secũdũ q̃ intelligas istã. tit. 12. lib. 6. ordi. & ibi posita in glos. 1.

¶ *Lex XVIII.*

c ¶ *Que las tales personas.* Alias, *que las tales penas sean temdas a pagar.* Nota pœnã in cõpromisso à partibus positã ꝓpter ĩobediẽtiã in fauorẽ fisci & cameræ regis fisco deberi & suis collectoribꝰ, si altera pars venerit cõtra statutain scriptura arbitramẽti, seu cõpromissi, & post q̃ receserit primꝰ, secũdꝰ contrauenire poterit sine pœna nãfrãgẽti fidẽfides frãgaĩ eidẽ in c. puenit. 2. d̃ iure iur. Pan. in. c. constitutis. notab. 2. & in. c. an sit. col. fi. de appel. & 2. contraueniẽs poterit agere ad pœnas cõpromissi contra agẽtẽ q primo loco cõtrauenit. vt p Bal. ĩ l. 1. §. cũ arietes. ff. si q̃ drup. pau. fecisse dicaĩ. Alex. in. l. se mel mora. ff. solu. matri. Tho. Parpalia. ĩ l. si qs maior. q. 12. c. trãsactio. Rolãd. Valle. ĩ cõs. 57. nu. 24. Et est notandũ nãsi reclamat cõtra sn̄iam arbitrorũ incurret in pœnã parti vel fisco applicatã & nihilomin⁹ poterit cõtrauenire hoc est accedere reformatiõi boni viri vel starẽ ꝓ cõpromisso petendo pœnam si habeat clausulam rato manente pacto etiam pœna solutaglos. fin. in capit. dilecti. de arbitris.

¶ *Lex XIX.*

d ¶ *Que se matare.* Occidẽs se ipm amittit oĩa bona sua, & sunt cameræ regis. adde l. 1. C. de his q̃ sibi mort. cõsciuer. & ff. eodẽ. ꝓ totũ. & l. 9. titu. 13. libr. isto. 8. ordi. quæ imponit hãc pœnã si occidens se ipsum nõ haberet hæredes descendẽtes, q̃ nota. & ad de q̃ ibi dixi. est tn̄ cõsiderandũ anteq̃ bona eiꝰ, qui manus violẽtas in se iniecerit se occidẽdo publicari possint ad sequẽtia, primo, ꝙ hæredes innocẽtiã d̃functi d̃fendere, aut excusationẽ ꝓ innocẽtia ꝓponere nequeãt post accusationẽ vel delationẽ criminis viuo defuncto factã. l. res q̃. §. 1. ff. d̃ iur. fisci. l. fi. §. fi. ff. de bon. eorũ q̃ añsentẽ. l. 2. C. q̃ testam. face. pñt. Sc̃do qđ crimẽ, cuiꝰ metu dr̃ qs sibi mortẽ cõsciuisse suo iudicio, bona publicet. l. fi. §. vt aũt. ff. bonis eorũ, qui ante senten. Tertiò, vt probetur crimen (cuius metu dicitur mortem sibi consciuisse) admissum fuisse dicta. l. fina. §. ff. de bon. eorum qui ante. l. in fraudem. §. bona. ff. iure fisci. l. 1. C. de bonis eorũ qui ante sn̄iam. l. 2. C. qui

mano. E mãdamos a los nr̃os officiales de los lugares q̃ luego q̃ lo supierẽ q̃ lo escarmiẽtẽ, so pena de priuaciõ de los officios.

¶ *Ley. XVI.* *Idem.*

TOdo hõbre que fiziere muerte segura[a], cae en caso de aleue, y la meytad de sus bienes sean para la nueestra camara.

¶ *Ley. XVII.* *Idem.*

TOda cosa q̃ fuere hallada[b] en qualquier manera mostrẽco desamparado deue ser entregado a la justicia del lugar, o de la jurisdiciõ que fuere fallado, y deue ser guardado y dado para la nr̃a camara.

¶ *Ley. XVIII.* *Idem.*

TRosi todos aq̃llos q̃ se obligarõ, o obligarẽ, assi en compromisso cõmo en otra manera qualquiera a fazer y cumplir algũas cosas so ciertas penas para la nr̃a camara, q̃ las tales ꝑsonas[c] seã tenidas a pagar las personas q̃ en ellas cayerõ è incurrieron a los nr̃os arrẽdadores de sta rẽta cada vno en la comarca dõde fuere fecho el cõtracto.

¶ *Ley. XIX.* *Idem.*

TOdo hõbre, o muger que se matare[d], pierde todos sus bienes, para la nueestra camara.

C.qui testam.facere pñt. Quarto qđ metu futuræ sent.& pœnæ ꝓcedẽtis ex snĩa (si eo viuo lata esset) hoc fecerit.d.l.1.C.de bon.eorũ q ante sent. si bi mort.cõsci.Quinto vt snĩa declaratoria interce dat conuictionis & publicatiõis.d.l.res q̃.§.1. & l. eius q̃ delato rẽ.ff.iur.fisci. & oẽs docto. adverbũ cõuictos positũ ĩ l.fi.C.de iure fisci.li.10. addunt & cõdẽnatos. scđm Ange.illic & oẽs & requiritur facti đclaratio.c.cũ secundũ leges.de hæreti.lib.6. Item & sexto,si erat sanus mente eo tpe quo sibi mortem intulit se præcipitãdo in puteũ vel ex feneſtra,nã si erat furiosus nõ est ei,sed facti infelicitati imputandũ & sic excusanda erit excusatio vt euitemus pœnã priuatiõis fideliũ, qa cẽsetur Iudas qui se laqueo suspẽdit & sepulturæ ecclesiasticæ, nã dabit ei sepultura asini,cõdẽnabit in amissiõe bonorũ, & erit testamentũ nullũ qđ habebat factũ colligũtur hæc oĩa & plura, quæ curiosus videre poterit apud Guilielm.Bñdict.in repeti.c.Raynutius.de testam.verb.mortuo itaq; testatore in primo.nu. 41.vers.2.fallit regula nr̃a.vbi testator seipsum occidit fol.83.col.4.cũ seq.maior em̃ censet crudelitas in seip̃m quã ĩ aliũ,iuxta illud vulgare cui parcet q̃ sibi ipsi nõ pepercit?l.fin.§. si qs aut ẽ tædio. ff.de his qui sibi mort. cõsci. & qui sibi nequã est cui alij bonus erit? q̃ sibi ipsi inuidet nihil est illo nequius,Eccles.13.& Seneca in Agamẽnone. rudis itaq; Tyrãnus est q̃ morte sibi pœnã exigit de quo meminit Galterius in Alexãd.Octauũ nõ vero simile,inq̃t, est alieno cuiquã parcere q̃ sibi nõ parcit,ac alibi quẽ fidum inuenies si tibi ac tuis hostis fueris.Merito ergo erit puniẽdus in exẽplũ & terrorẽ viuorũ q̃ sic se interemit pœnis de qbus in p̃senti lege annotatis. Quæri põt ex qb⁹ cãis & articulis poterit cõtĩgere morsista sibi ipsi inflicta? dic q̃ ex plurib⁹ aliq̃ em̃ tædio vitę,impatiẽtia doloris,furore,morbo, pudore, lapsu vini,aut lasciuia,sibi mortẽ cõciscũt nõ nulli sine iusta cãpleriq; metu criminis quãuis dici posset,nõ differre an metu vel cõsciẽtia criminis cõsciscat qs sibi mortẽ. Verũ in aliqbus discrepãt aliq̃ sunt q̃ nõ cõsciscũt sed attentant solũ & impediti nõ p̃ficiũt, alij verõ attentant & non impediti diuertũt de qbus singulis mirabiliter agit Ioã.Igne.in.l.1.§.si sibi manus. nu.17.cũ pluribus subiectis.ff.ad senatusc.syllan. fol.93.col.4.versi.circa primũ(videbis nr̃as remissiones. ex quibus ne plagij crimen incurrere videar refero oĩa sine inuidia & sine dolo charitate magna lectorũ accensus nec transcribere saltẽ autoribus nõ citatis quos ipse viderim fideliter, non est mei moris,vt sine vitio rẽ ipsam videre valeam ex remissiõibus quæ vt diximateriãple nissimè tractatã tanquã si in nr̃is commentarijs affatim essent deducta, nẽ trãscriptor apparam & album calculũ (vt in prouerbio est) videar denigrare,non absc̃odas inquit Salomon Eccles.4.sapientiã tuã in decore suo & nouissimè dñs Fernand.Mincha.lib.1. illustrium controuersiarũ.c.11.col.1. vbi etiã plura scripsit diligenter & doctè. vltra quẽ etiam aliqua pulchra adducit D.Ant. Quesada eleganti suo libro Diuersarum quæstionum.1.ca.17.nu.22.& 23.

¶ *Ley. XX.* *Idem.*

Troſi todo hõbre, o muger q̃ finare y no fiziere testamento en q̃ esta blezca heredero, y no ouiere heredero, de los q̃ subẽ y desciẽ dẽ đ linea derecha, o de trauiesso [a] todos los bienes seã para la nuestra camara.

¶ *Lex XX.*

a ¶ *O de trauiesso*. Non habens hæredẽ ex testamento vel ab intestato habet fiscũ hæredẽ seu regis cameram.h.d.Sunt enim bona vacantia propter defectũ hæredũ ex testamẽto & ab intestato & ideo venit fisc⁹ vltimo loco.l.1.&.l.4.C.de bon.vacãt. li.10.l.1.§.diu⁹.ff.iure fisci authẽ.de hæred.& falcĩdia.§.si vero institutio.& ĩ.c.1.q̃ sint regal.li.3.feudo.vbi p Afflict.in pte bona vacãtia.Bona vacãtia tũc dicũtur q̃n deficiũt agnati & cognati & legitimus successor dat⁹ à lege & eo deficiẽte venit fisc⁹ vt ĩ pdictis iurib⁹ & sic cõstat qđ attẽto qđ de iure cõi & regio vxor succedit viro in oĩbus bonis suis alijs legitimis hæredib⁹ ab intestato deficiẽtib⁹,dicendũ est legẽ istã locũ habere deficiẽte vxore. l. 1.authẽt.præterea.C.vn vir & vxor.l.6.tit.13.p.6. & sic vxor excludit fiscũ ad idẽ gl.l.1.C.bonis vacãtibus.li.10.vbi ponit personas q̃ excludũt fiscũ bonis vacãtibus.Itẽ collegiũ doctorũ deficiẽtibus legitimis hæredibus doctori ei succedit. l.1. & ibi Bal.C.de hæredita.decurio.& sic collegiũ excludit fiscũ.Itẽ tutor deficiẽtibus alijs legitimis hæredibus pupilli excluso fisco,succedit pupillo,scđm glo.singu. & nõ alibi scđm Ange.ibi in.l.si q̃n.C. de bon.vacãt.li.10.p quã gl.dixit ibi Ang.quod si scholaris moriẽ in studio sine hærede vniuersitas scholariũ succedit illi fisco excluso.idẽ tenet Guiliel.de Cuno ĩ.l.1.C.de hæredit.decurio. Matth. de Affli.ĩ.d.c.1.§.vacãtia.col.2.n.8.q̃ sint regalia ĩ vsib⁹ feudo.Quid aũt de nobilib⁹ (quos regidores appellam⁹) q̃ sunt in vno sedili seu corpore,pone

quod vnus eorũ moriat̃ sine hærede an succedant nobiles, seu fiscus. Dicendũ est in hac q̃stiõe nobiles illius cõgregatiõis succedere & nõ fiscus Bal. in l.1.C. de hæredi. decur. cõfirmat̃ ex doctrina Ang. ĩ l. si qs filio. §. eius q. ff. de iniust. rupt. dicẽtis q̃d si vn⁹ de vna arte, seu officio decedit sine agnatis & cognatis cõgregatio confraternitasve, seu collegiũ illius artis venit ad dicta bona sui cõfratris excluso fisco. Itẽ etiã si decedat cleric⁹ habẽs bona p̃monialia sine hærede ex testamento vel ab intestato, nõ succedit fisc⁹ Papæ, sed eps suus p̃ sua camera, ex gl. ĩ. c. qa diuersitatẽ. de cõcess. p̃bẽ. Inno. in. c. in sinuãte q clerici vel vouẽtes. Frede. de Senis in cõs. 20. & hoc verũ est si clericus nõ habeat ecclesiã p̃priã in titulũ aliàs ipsa ecclesia in qua beneficiũ habet succederet & nõ Eps. vt in. c. 1. de succes. ab intesta. & ibi Panor. ad fi. & ĩ. c. 2. eod. tit. Greg. Lup. in. l. 6. verb. *del Rey*. tit. 13. par. 6. tex. in. c. fi. 12. q. fi. Panor. in. d. c. qa diuersitatẽ. tex. in. l. si qs p̃sbyter vbi plenè p̃ Bal. C. de epis. & cler. Bal. in. d. l. 1. C. de hæred. decurionũ. Bar. in l. fi. ff. de his qb. vt indignis. Et ideo est notandũ q̃d bñ dixit Bart. in. l. sancimus. §. cũ aũt. ff. ad Trebel. quod q̃n moritur aliq⁹ & hæres nõ apparet debẽt fieri p̃clama, seu edicta, si sit aliq⁹ q vellit & possit esse hæres &c. argu. l. si eo tpe. C. de remissio. pigno. & tũc nemine cõparente in termino statuto trãsit hæreditas ipso iure in fiscũ quod est notandũ in practica p̃ intellectu huius legis Regiæ, in qua habes priuilegium vnũ principis, vt succedat in bonis vacãtibus, vt supra dictũ est. Centũ viginti & sex alia priuilegia principis cõgessit Matth. de Afflict. in. c. 1. par. regalia. nu. 1. vsque ad nu. 192. quæ sint regalia. lib. 3. feudorũ. Et casus, ĩ qb⁹ bona cõfiscant ipso iure vltra leges huiꝰ tituli. l. primæ cũ sequẽt. adde. 49. q̃s ponit Lucas Parinen. in tract. de fisco & eius priuilegijs. 2. p. principa. p totũ. Matth. de Affli. ponit decẽ in cõst. Neapo. lib. 1. rub. 2. n. 25. Cassan. in cõsuetu. Burg. ponit. 72. casus in rubr. 2, §. 1. n. 20. fol. 89. col. 1. vers. ad tertiũ. Ludo. de Cresoles nouissimè ponit. 250. casus in tract. in qbus casibus iure ciuili oĩm bonorũ vel partis publicatio sit indicta à pagi. 3. vsq; ad pag. 90. refert et Dueñas ĩ tract. reg. cũ fallẽt. regul. 150. ad fi. & fiscus, q succedit deficiẽtibus cõsanguineis, & testamẽto erit possessor horũ bonorũ sine corporali apprehensione, vt docet Maisuerius in pract. de succesio. §. Itẽ si nulli p. l. si vacãtia. C. de bonis vacãti. lib. 10. Rebuf. in cõst. Regis Galliæ tract. de materia. possess. art. 9. gl. vni. nu. 38. & in ea ponit plures casus qbus absq; reali apprehẽsione & corporali trãsfert̃ possessio quod adde ad. l. 45. Tauri. & nouissimè addenda sunt q̃ scripsit Io. Menochi. in tract. de recuper. possess. & Tellus Fernãd. in cõmẽtarijs ad. l. 17. Tauri maximè. nu. 30. cũ sequentibus.

¶ *Ley. XXI. Idem.*

TOdo hombre que falsa nuestro sello[a] cae en caso de alleue: y la meytad d̃ sus bienes, son para la nuestra camara.

¶ *Lex XXI.* ¶ *Falsa nuestro sello.* Adulterãs sigillũ Regis est aleuosus & amittit dimidiã partẽ suorũ bonorũ camerę Regis. h. d. cõcord. l. 3. tit. 6. supra isto li. 8. & debet puniri pœna mortis laic⁹ falsificãs sigillũ Regis ex. l. 6. tit. 12. li. 4. fori leg. & l. 6. tit. 7. p. 7. ibi, *Pero qualquiera q̃ falsare carta, o priuilegio, o bula, o moneda, o sello de Papa, o de Rey, o lo fiziere falsar a otri, deue morir por ello.* & ibi not. Greg. Lup. verb. *de Papa*. Celsus ĩ reperto. leg. regni. verb. *Falsedad*. §. 3. Pœna aũt tabellionis falsantis literas regias est pœna mortis & amissionis bonorũ, quia est p̃ditor tabellio regis q falsum cõmittit. l. 8. & ibi Greg. Lup. verb. *Falsedad*. ti. 9. p. 2. Si aũt est falsitas in epistolis seu instrumẽtis partĩcularĩũ puniunt̃ in trũcatiõe manus & amissiõe officij, d. l. 6. tit. 7. p. 7. Pœna aũt falsificantis sigillũ, seu literas regias de iure regni Portugalliæ, est pœna mortis & cõfiscatiõis bonorũ coronæ Regiæ, si legitimos successores talis falsarios nõ habuerit. l. 1. tit. 7. li. 5. ord. Lusitaniæ, & ibi d̃ pœna tabelliõis falsantis literas regias & iudices q̃ten⁹ ad ei⁹ offĩ ptinet. De iure aũt cõi ĩ casu & materia p̃sentis legis oĩno est vidẽd⁹ Matth. de Affl. decis. 21. & q̃ in additio. ad eũ notanť à Tho. Grã. lati⁹ p eũdẽ Affli. ĩ cõst. Neapo. & regni Siciliæ lib. 3. rub. 39. nu. 1. cũ seq. Ex quo ampliabis & declarabis hanc nr̃am regiã. l. & Cassan. in cõsuet. Burgũd. rubr. 1. fol. 17. col. 2. nu. 52. vers. Itẽ q falsauit literas Papæ. & Io. Bernar. in praxi cano. crimi. ca. 108. vbi etiã ponit pœnã clerici falsantis literas seu sigillũ regis q̃ est depositio & characteris impressio & in exiliũ missio. c. ad audiẽtiã. vbi latè scripsi ĩ lectiõe mea legẽdo Salmãticæ. Anni 1550. de crimine falsi. & l. 60. tit. 6. par. 1. not. Greg. in d. l. 6. tit. 7. par. 7. in gl. penul. & hodie eadẽ decisio nr̃æ. l. habetur & approbatur per. l. 3. & 5. titul. 17. libr. 8. nouæ Recopila.

¶ Quid autẽ esset si essent literæ inferiorũ iudicũ? Respõdeo quod si est clericus poterit deponi ab ordine & priuari omnibus beneficijs, & in monasterium detrudi, vt agat pœnitentiã & hoc si literæ essent iustæ, si autem iniustæ essent mitius punietur secũdum resolutionem Abbatis in ca. olim ex literis. secundo notabili. de rescriptis. facit tex. in ca. si episcopus. 50. distinct. notat Greg. Lup. in

dicta

d.l.6.tit.7.p.7. Cæterũ adde in hac materia falsitatis q̃ abominabile sit & horrendũ hoc crimẽ, vt in pœmi.tit.7.p.7.incip. *Vna delas grãdes maldades.* & ibi Greg. Lup. & Cassan.cõs. 44.nu.16. quo fit qđ ĩ gñali criminũ remissiõe qđ videlicet aliqs, pter crimẽ in carcerat⁹ pos sit liberari à carcerib⁹ propter felicẽ aduentũ Regis, vł paschæ, vt mos erat Iudæorũ Matthæi. cap.27. (vbi inqt p diẽ aũt solennẽ cõsueuerat præses populo dimittere vnũ vinctũ quẽ voluissent) qđ nõ venit relaxandus incarceratus ob crimen falsi, qa grauissimũ & odiosissimũ censetur ideoq; nõ censetur principẽ, seu statuẽtes de illo cogitasse, vt tenet Bar.in.l.Lucius.ad fin.2.col.ff. ad senatusconsul. Turpill. dixi in.l.1.verb. *Saluo aleue, o trayciõ.* tit.11. lib.1.supra.ordi. qđ est memoriæ referendũ in practica & summè notandũ ad ampliationẽ & extensionem tex.in.l.3.C. de episc.audi. quæ enumerat plures personas, quæ à carceribus non extrahuntur quantumcunq; dies paschalis extitent.

¶ *Ley. XXII.* *Idem.*

Prelado, cae en este caso de aleuoso, la meytad đ̃ sus bienes son para la nuestra camara.

Viẽ falsa sello de Arço bispo, o de Obispo [a], o de otro

¶ *Lex XXII.*

a ¶ *Arçobispo, o Obispo.* Falsificãs sigillum Archiepi, Epi, vel alterius prælati inferioris cõmittit crimẽ aleuosiæ & dimidia pars bonorũ cameræ Regis applicatur, adde tex.in.c.si Eps. dist.50. vbi falsarius clericus officijs & beneficijs priuatur & depositus ab ordinibus in monasteriũ detruditur, vt perpetuã peragat pœnitentiã not.Panor. in ca. olim ex literis.nu.2. de rescript. & in.c.tam literis.col.2. de testib. vbi est bonus text. ad hoc qđ falsarius capituli vel prælati suspẽditur ab officio & bñficio notat etiã Hosti. in sum. de crimi. falsi. §. & qualiter. versi. falsarius vero epi & Io.Bernar, in praxi canoni. crimi.c.108. quæ tñ pœna locũ habet cũ actum est criminaliter de falso nõ vero alias. adde.l.2. versi. *E si falsare sello de otri pierda quanto ouiere y sea dela yglesia, y sea echado de toda la tierra por jamas y todo lo que ouiere sea del Rey.* tit.12.lib.4. foro legũ. & adde.l.3.tit.6.supra hoc lib.8.ordin. & idẽ cõprobat in noua Recopil. legum regni. in lib.8.titu.17.l.3. ¶ Sed quærit elegãter in pposito huius legis, qua pœna sit puniẽdus falsarius literarũ apostolicarũ. In qua quæstione rñdeo qđ degradatur actualiter talis falsarius & traditur iudici seculari, vt in ea curia ab eo puniat. arg.tex.in.c.nouimus. de verb.signifi. & in.c.2. de pœnis. lib.6. & est bonus tex. in c. ad falsariorũ. de crimine falsi. gl. in.c. ad abolendã. verb. relinquat. de hæret. & text. in.l.60.tit.6. par.1. & est excõicatus ipso iure talis falsarius per bullam cœnæ dñi. In quo aduertendũ est, qđ iura prædicta in.d.c. ad falsariorũ cũ cõplicibus & eorũ pœna ꝓcedũt duntaxat in falsario literarũ Papæ scđm Panor. in.c.tam literis.col.2.nu.4. de testib⁹. Guido Papæ decisi. 455. cõmittit falsum Boer. elegãter ĩ decisi.82.nu.4. Io. Bernar. in praxi canon. crimi.ca.108. Frederi. Senẽ sis consi.219. & Hosti. in sum. de crimine falsi. §. & qualiter puniatur. versi. porro. secundũ Canones, Goffred. de Tranno eod. tit. in sua summa. col.2. versic. falsarij autẽ dñi Papæ, & Angel. ĩ verbo. excõicatio. 5. §. 1. casu. 3. Caieta. eod. verb. c.27. Syluester verb. excõicatio. 7. pœna. 4. & postquam fuerit traditus hmõi falsari⁹ curiæ seculari debet mori scđm Ioã. Bernar. vbi supra. & cõstat ex.l.6.tit. 7.p.7. quã. l. notabiliter amplia in falsario breuiũ literarũ apostolicarũ, vt tenet Ludo. Gomec. ĩ tracta. de breuibus. nu.2. vbi in nu.6. cõcludit, quod quo ad breuẽ oẽs tenent & fuit iudicatũ cõtra Barthol. Floridũ Archiepm Cusentinũ Alexãdri sexti secretariũ, q fuit degradatus & cõbustus ꝓpter falsitatẽ breuis cuiusdã quẽ oĩno vide facit ad rem tex.in.c.in memoriã. 19. dist. ibi falsam ab apostolica sede detulisse epistolã vel aliud qđ inde nõ venerit. Cũ ergo verba ista sint gñalia & cõpetant ad uersus oẽs falsitates quocunq; modo cõtingentes in literis apostolicis, debet cõpetere dispositio dicti.c. ad falsariorũ. & similium iurium. ¶ Habet etiã locũ hmõi pœna diligẽter considerando contra mãdantes, auxiliũ, cõsiliũ, cõsensum ve præstãtes falsitati, iuxta text. in.d.c. ad falsariorum. facit text. in.c. mulieres. §. illi verò. de senten. excõ. cui tex. adde oĩno Alciat. in.l.1. nu.21. ff. de verb. obligat. vbi ponit quæstionem notabilem vtrum statutum puniens committentem delictum cõprehendat facientem per alium & quæ de mandato cumulaui latè ad Didacum Seguram in repeti. l. 3. §. fin. num. 9. ff. de liber. & posthu. Quod confirmatur ex text. in capit. excommunicamus. §. credentes. de hæreticis. ex textu in capitul. contra Christianos. §. & sic. & in capit. quicunque. §. hæretici. eodem titul. de hæreti. in.6. & in ca. fælicis. de pœnis. in.6. & in capi. fin. de homicidio. libr.6. Item etiam prohibitus loqui cum excommunicato, non solum incurrit excommunicationem personaliter cum eo communicans, sed etiam per epistolam, vt tenet gl.3. in.c. constitutionẽ. de sen-

ten.excō.lib.6.& ſimil.gl.in clem.ſi.eod.tit.& ſimil.gl.in extrauag.vlti.de verb.ſigni.Ioan.22.verbo.vel ſcripto, ergo quocūq; modo ſit falſarius facto, auxilio, conſilio, fauore, vel quouis alio modo debet puiriiuxta regulā iuris agentes & conſentiētes &c.

& in ca.1. de ōfāc. delega. & habetur ad Roma.1.& in l.6.tit.7.par. 7.vbi probat iſthęc amplia tio adde ſuperiorib⁹ peregrinā verb.falſitas. cuius autor eſt Bonifacius.& l.6.tit.12. lib.4.foro legū. ¶Quæro deinde vtrū falſarius literarū apoſtolicarū poſsit ad eccleſiaſticū bñficiū præſentari:& rñdeo qđ nō qm̄ eſt infamis talis falſarius, & excōicatus, igitur p̄ſentari nō poterit cū ſit ſuis bñficijs iam etiā obtentis ipſo iure priuatus per verba tex. in.d.c.ad falſariorū q text.eſt canō latæ ſnīæ ſcđm Hoſti.Panor. & cōi.ſcribentiū ibi ſnīam. atq; abſolutio à p̄dicta cēſura Papæ eſt reſeruata p̄ text. in ca.dura.de crimine falſi, & p̄ bullā Cœnæ dñi: ſed excōicati nō p̄ñt præſentari ad eccleſiaſticum beneficiū ſcđm quod aſſerit Cæſar Lambert.de iure patrona.arti.5.q.9.principali.1.par. lib.2.& 22. articulo eiuſdē quæſtionis & degradandi minimè ſunt admittēdi ſecundū eundē Lamberti. in. d.q. arti.5.neq; priuati bñficijs tantūmodo imò etiam priuandi nō ſunt admittendi ad alia bñficia, vt etiā illis priuentur ſecundū Panor.in.c.ſuper eo de electione, igitur conſequens eſt, non eſſe admittēdos huiuſmodi falſarios ad p̄ſentationē, vt tenet Cæſar Lamberti.vbi ſupra.arti.22.quæſt.9. principali primæ partis ſecūdi libri. Tandem contra excōicatum adde Aluarum Pelagiū de plantu eccleſiæ lib.2.arti.46. col.penul. cum ſequen.circa finem. Item nota in propoſito ſuperiorum quod crimen falſi cōmiſſum in re eccleſiaſtica, vtpote in literis apoſtolicis eſt crimen mixtum quod poteſt puniri tam per iudicem eccleſiaſticum quam per ſecularem, vt voluit Panorm.& communis traditio in cap.cum ſit generale.de foro compet. Anania eleganter in dicto cap. ad falſariorum de crimine falſi.& AEgidius in ſua practica.tit. de falſis.nu. 108. Et adde Iulium Clarium lib.5.receptarum ſententiarum.§.falſum.in praxi. & Iacobum Menochiū de arbitrarijs in.d.libr.2.centur.4.cauſa.306.

¶ Ley. XXIII. Idem.

Troſi quien haze moneda falſa, o la mãda hazer [a], caeen pena đ aleue y la mitad de ſus bienes ſon para la nr̃a camara.

¶ Lex XXIII.

a ¶ *Faze moneda falſa, o la manda fazer.* Cudens falſam monetam vel fieri mandans eſt aleuoſus & amittit dimidiam partem bonorū ſuorum cameræ Regis concord.l.4.titu.6.ſupra iſto lib.8.& hodie.l. 5.titu.17.lib.8.nouæ Recopila. legū regni quibus adde.l.7.tit.12.li.4.fori.quæ imponit pœnā mortis ī hoc crimine.& ibi Mōtalu.l.9.& ibi ēt Greg. Lup.tit.7.p.7.not. elegāter Hippo.in.l.q falſam. ff.de falſis & Matth.de Affli.in titul.quę ſint regalia in verb.monetæ. & Aegid.Boſsi.in practi.crimi.tit. đ falſa moneta opti mè Boer.ī de ciſi.254.n.12. ſcire tñ oportet ī iſta materia qđ crimē imprimendi, ſeu fabricādi falſam monetā eſt graue & enorme, & eſt crimē læſæ maieſtatis iuxta.l.1.C.đ falſa moneta.& in.l.9.ibi, *faze muy gran falſedad.* tit.7.p.7. ¶Verū quo ad hāc legē quæritur. Primo qua pœna ſit puniendus fabricās falſam monetam in quo etiā aduerte, quod dī falſa cū ſit ab hoīe qui nō habet poteſtatē cudendi, vt colligit ex notatis à Platea in.l.1.C. đ murilegulis lib.11.& ex.l.9.Vbi notat Greg. verb. *Falſa moneda.* oīno videndus.tit.7. par.7.& ad quæſtionē principalē rñdeo qđ cōmittens hmōi crimen pœna mortis eſt puniendus & igne comburēdus. vt in.l.1.C.de falſa moneta. tradit ſingul.Raphael Cuma.in cōſ.138. hoc maximè col.pen.Alex.cōſ.104.qđ ſtatutū loquēs.col.2.li. 1.idē Alex.ī.l.elegāter.§.q re p̄bos. ff.de pignora. actiōe.& Bonifac.de vitalinis in tract. de malefic. tit.de pœna falſantis monetā Panor.Imol.& Anania.ī.c.quāto.de iur.iur.& Iac.Nouel.in practi.& theorica cauſarū criminaliū.§.ſcire debes.nu.2.pagi.570.col.1.bonus tex.in.l.9.& ibi not.Greg.verbo. *quemado.* titu.7.p.7. ex qbus colligitur intellectus.col.7.tit.12. lib.4.foro leg.quæ lex imponit pœnā mortis in hoc crimine, vt intelligatur qđ debeat eſſe qualificata illa mors cū flāmis cōburēdo & ita practicatur, adde ſuperiorib⁹ Archiepiſ.Florē.2.p.tit.1.c.18.§.4. ¶Itē etiā conuictus de hoc crimine eſt p̄ditor & aleuoſus & crimē læſæ maieſtatis cōmittit iuxta tex.ī.l.1.verſi. *la decimaquarta es quando.* tit.2.p.7. & inſup amittit dimidiā partē bonorū ob cām p̄ditiōis, vt p̄bat text. in præſ. & in l.4.tit.6.ſupra hoc libr.8. In quo illud aduerte qđ iſta pœna amiſsiōis bonorū mitior eſt, q̄ illa quæ olim ſtatuta erat à iure cōi qa eo iure huiꝰ criminis pœna erat oīm bonorū amiſsio, vt ī.l.2.C.de falſa mone. Quas tñ pœnas ītellige p̄cedere atq; habere locū nullo dato diſcrimine neq; cōſtituta dīa vtrū falſitas impreſsiōis monetæ fuerit cōmiſſa in moneta aurea, argentea vel ærea, iuxta tex. in.l.9. tit.7.part.7.not.Salice.in.l.2. C.de falſa moneta. & Matthæ.de Afflict. in conſtitutio.Neapol. lib. 3.rubri.40.colum.2. etenim ad hoc, vt falſi criminis pœna committatur requiritur quod impreſſio falſa

sio falsa cõmittatur in pecunia', quæ in regno vsu circunfertur, vt voluit Alex. in cõsi. 104. libr. 1. & Matth. de Affl. vbi supra. Alex. ad Bar. in. d. l. eleganter. §. q reprobos. ff. de pignora. actione. Hippol. in. l. qui falsam. nu. 53. ff. ad. l. Cornel. de falsis. ¶ Verum tñ notabiliter intellige pœnã istã, de qua supra locũ habere in cudẽte monetã absq; Principis autoritate quãtũcũq; esset iusta & bona, rõne materiæ metalli, formæ, & põderis de quo prædicat, vt voluit gl. iuncto tex. in. l. sacrilegij. §. qui in moneta. verb. extrinsecus. ff. ad. l. Iul. pecula. Bar. & Hippo. nu. 54. in. d. l. q falsam. ff. de falsis. Alex. in. l. singularia. nu. 26. ff. de reb. credit. si cert. peta. notat cõiter p scribentes in. l. 2. C. de falsa moneta quã opinionẽ approbat hodie. l. 9. tit. 7. part. 7. ac inde nõ erit talis delinquẽs mitiori pœna puniẽdus quãuis isto casu firmauerit cõtrariũ Hippoly. vbi supra, & fuit de mẽte gl. in. d. l. sacrilegij. §. q in moneta. verb. extrinsecus. quibus oibus adde aliũ casum in Pragm. monetarũ. 118. §. 18. in qua monetarijs est prohibitũ ne pecuniã cudant nisi ab ortu solis vsq; ad occasum sub pœna mortis. ¶ Secũdo principaliter quæritur quo ad materiã nrã legis expẽdẽtes falsam monetã sciẽter, q̃ pœna teneant in q̃ quæstione cõstituo cõclusionẽ, expendẽs nũmos plũbeos vel stãneos punit de falso, sed si aliter pecunia eẽt falsa tũc extra ordinẽ puniri debet, ita resoluit Bar. in. l. in lege Cornelia. nu. 3. ff. de falsis. p tex. ibi in versi. si aũt alios nũmos expẽdat punit. idẽ Bart. in. l. fi. ff. de extraordi. crimini. in qua tñ opinione Salyce. dubitat in. l. 2. C. de falsa moneta quẽ refert Hippol. cõsi. 47. col. 3. nu. 11. & in. l. qui falsam. nu. 64. ff. de quæstio. Iacob. Nouell. in sua pract. crimi, §. scire debes. nu. 7. q se remittit adnotata p Ang. Aret. in tracta. de malefic. in verb. falsario. nu. 30. fol. 68. & p Oldrald. cõsi. 73. an alquimista excusaret. Sed in regno punit pœna exilij quatuor annorũ & cõfiscatiõe dimidiæ partis bonorũ, vt habet i Pragm. de monet. 118. c. 62. fol. 89. col. 2. secdm nouissimã impressionẽ vbi posuimus sub nro noĩe repertoriũ cũ concordatijs aliarũ legũ regni. ¶ Tertiò principaliter quærit in materia nra, quanã pœna puniatur tondẽs monetã auri vl argẽti vel tingẽs, in qua quæstiõe rñdeo, vt per Panor. & Anani. in. c. ad falsariorũ de crimine falsi, & p Salyce. in. l. 2. C. de falsa moneta. & Hippoly. in d. l. qui falsam. nu. 100. cum sequẽtib. plura cumulãtẽ in proposito. De iure tñ regni in isto casu est imposita pœna mortis & cõfiscatiõis oĩm bonorum, vt in. d. Pragma. 118. c. *Otrosi mandamos y ordenamos que ninguna, ni alguna persona* fol. 89. col. 4. in libro Pragmatic. reg. Catholic. & in. l. 9. vbi notat Greg. Lup. verb. *Cercenaren*. & in verbo. tingeren. tit. 7. par. 7. & in. l. 15. tit. 14. ead. part. & in. l. 7. tit. 11. lib. 4. fori. legũ. ¶ Vtrum autẽ ista pœna locum habeat in minima moneta puta æris vl quod non ex Alex. snia cõs. 104. lib. 1. & Aegid. Bosij in pract. tit. de falsa moneta. nu. 4. tenet etiã Cæpol. cõsi. 78. nihilominus tñ in hoc articulo contrariũ est tenendũ siquidẽ verè falsarius reperitur in moneta æris etiã minima sicut in argẽtea & aurea & cõmittit crimẽ læsæ maiestatis iuxta text. in. l. 9. ibi, *Qualquier que fiziere falsa moneda de oro, o de plata, o de otro metal qualquier, que sea quemado por ello, de manera que muera*. tit. 7. par. 7. ¶ Quartò principaliter quæritur, qua pœna erit puniẽdus clericus cõmittens crimen falsi in monetã Papæ, & in hac quæstione rñdeo, quod est deponẽdus & incarcerem mittẽdus, vt voluit Panor. in. c. tuæ. nu. 4. de pœnis. vbi probans hanc partẽ dicit, quod in casibus, in quibus delictum punitur à lege pœna mortis, si clericus reperiatur illius criminis reus, est puniẽdus pœna depositionis & perpetui carceris, sed crimen falsi cõmittens (vt superius probaui) punitur pœna mortis & prætereà constat de iure regio in l. 6. tit. 7. par. 7. ergo & in specie p posita clericus, erit puniẽdus depositiõe & perpetuo carcere. Sed est dubiũ quo ad præcedentẽ quẽstionẽ an in isto casu clericus deponatur depositiõe actuali, vtpote qđ sit tradẽdus curiæ seculari nõ data incorrigibilitate post crimen falsæ monetæ semel cõmissum, & vĩ dicendũ quod nõ sit tradendus curiæ seculari, & per consequẽs depositionẽ, seu degradationẽ nõ esse actualẽ tum quia tex. in. d. c. ad falsariorũ. de crimi. falsi loqtur dũtaxat, in falsarijs literarum dñi Papæ, non ergo locũ habebit in alijs cũ lex nõ sit extendẽda ad non scripta in ea, vt in cais qui. de sent. excõ. lib. 6. cũ similib⁹, & quia odia sunt restringẽda. l. pen. ff. de pœnis. cum alijs, tum etiã quia tria crimina sunt: tantũ p pter quæ post quã clericus semel est lapsus, est deponẽdus actualiter & curiæ seculari tradẽdus, quorũ primus est. Falsarius literarũ apostolicarũ Papæ. vt in. d. c. ad falsariorũ. Secundus casus est in infamante & insidiante vitã sui Epi. vt in. c. si quis sacerdotũ. 11. q. 1. Tertius & vltimus casus est q̃n quis est conuictus de crimine hæresis vel relapsus post abiurationẽ, vt in. c. ad abolendã. de hæreti. & ibi glo. tex. in. c. excõicamus. eodẽ titul. quos tres casus diligenter enumerauit gl. in. d. c. ad falsariorũ. & in. d. c. si qs. sacerdotũ. 11. q. 1. enumerat etiã text. de iure regni in. l. 60. tit. 6. par. 1. ergo clericus semel lapsus in crimine falsæ monetæ, non erit tradẽdus curiæ seculari p actualẽ depositionẽ. Veruntñ crimen istud falsi in monetã Papæ vĩ immane, adeo & stupendũ vt etiãsi in corrigibilis nõ sit tradẽdus tñ sit curiæ seculari sicuti pro homicidio qualificato, vel huiusmodi similibus, vt voluit Abb. Panormit. in cap. at si clerici. nume. 39. post Ancharra. ibi de iudicijs. idem Ancharra. in capit. ea quæ. de regulis

iuris & Ioan. Bernard. in practi. crimina. cano. ca. 90. in verb. Parricidij q;, & plurima cumulãdo probat istam partem dicens communem & vsu forensi sæpissimè seruatam Mincha. in libr. 3. de succes. creatio §. 22. fol. 33. col. 2. nu. 53. versi. sed quãdo immane aliud crimen. ¶ Contraria tamen sententia imò quod clericus pro quocunq; crimine quantumcunq; graui enormi & qualificato non sit degradandus neq; curiæ seculari tradendus, communiter recipitur per Doctores secundum Decium in. c. atsi clerici. in fi. post Areti. col. 9. de iudicis. & secundum Ioan. Bernard. in practi. canoni. crimi. ca. 90. & Ludo. Carreriusin practi. crimi. fol. 240. nu. 5. & Couar. lib. 2. Vari. resolut. c. 20. n. 7. & Plaça de delictis. c. 23. nu. 43. Albertinus in repeti. ca. quoniam. q. 11. nu. 55. de hæreticis. lib. 6. Areti. notabiliter in. c. cum non ab homine. col. 9. de iudicis. Feli. in. d. c. atsi clerici. nu. 15. de iudicis. & Aegidius Bosi. in pract. crimi. tit. de foro compet. nu. 135. cum sequen. vbi probat etiam in certis criminibus quibus potest degradari, de quibus per Panormi. in. d. c. atsi clerici. col. 14. versi. ad tertium, nempe in crimine hæreseos, & in crimine falsi in scripturis Papæ & in crimine calumniæ, & contumaciæ contra suum Episcopum, nõ erit adhuc de põnendus, si velit se corrigere etiam si tale crimẽ esset & tam nefandum & enorme quod occidisset summum Pontificem, quia tali casu debet detrudi in perpetuũ carcerem, vel in monasteriũ iuxta text. in. c. nouimus. §. fin. de verb. signific. & in ca. tuæ. de pœnis. & istam esse communem assertionem in. d. c. atsi clerici. à qua communi non audit recedere Grego. Lup. in. l. 61. verb. homicidio. tit. 6. par. 1. & esse communem affirmat Fernan. Minchacen. vbi supra. nu. 53. fol. 33. col. 1. ad fin. cum sequenti. & pro hac communi sententia, primo considero tex. in. d. c. cum non ab homine. de iudicijs ibi, seu quibuscunq; fuerint criminibus deprehensi. Secundo pro hac parte suffragatur text. in. c. fœlicis. de pœnis. lib. 6. vbi occidens Cardinalẽ non debet mori. Sed ita viuere, vt vita sit eis mors & ita secundum hanc opinionem intelliges text. in c. sunt quædam. 23. q. 5. videlicet si sit incorrigibilis, quod si delictum sit valde graue atque atrox, in carcerem detruditur iuxta text. in. d. c. nouimus. vt in præcedentibus dixi. Si vero delictum nõ sit tam enorme detruditur in monasterium, ergo clericus lapsus in crimine hæresis, seu falsi vel in cæteris qualificatis non est degradandus nec tradendus curiæ seculari, sed in carcerem perpetuũ mittendus, si modo talis clericus petat in tempore misericordiam, in alijs vero criminibus non ita grauibus & atrocibus aliter punitur, quam conclusionem intelligerem procedere & esse veram, quando nõ esset hæresiarcha, qui multos ad sectam Lutheri peruertisse constat q si viuus remaneret esset perditio multorum, & vt principes iniquitatum fortiori animo serperent vt nostra ætate iam supe rioribus annis practicatum fuit, à dominis inquisitoribus hæreticæ prauitatis, & bene, vel si aliud aliter visum fuisset Romano Põtifici & ex eius cõmissione, vt in casibus relatis ab Archiepisc. Florẽti. 3. par. tit. 17. c. 4. col. fi. in fin. & in causa monachorum relata à Ioan. Bernar. d. c. 90. suæ practicæ cano. crimi. quoniam isti casus relati ab his doctoribus non faciunt ius. l. nemo iudex. C. de sententijs & interlo. omni. iud. & text. in ca. licet. & ibi Præpositus. nu. 2. de sponsa. duorũ text. & glo. in. c. fina. dist. 9. quanuis inducant argumentum. vt in ca. quando. vbi notat Præpositus. 11. q. 3. & similiter conclusio, quæ habet quod clericus semel in peccatum lapsus, est deponendus. vt in. c. qui semel. & in. c. si post ordinationem. 50. dist. & in. c. quia. §. si vero. 48. dist. & in. c. fin. 55. distin. & in. c. quoniam. 19. q. 3. ibi alioquin siue sacro Cathalogo fuerint, deponi præcipimus. & in. c. forte. 23. q. 4. iuncto princip. & fine illius text. notat. & tenet glos. notabilis in. c. peruenit. 27. q. 1. & est bonus text. in. c. cum non ab homine de iudicijs. & in. c. ad audientiam ibi sed eis à suis ordinibus degradatis de crimine falsi, quæ opinio communiter recepta est secundum Guilielm. Benedict. in quæst. de homicidio. ad finem. & prior communis opinio quod sit accipienda de depositione verbali secũdum alteram communem in. d. c. ad audientiam, vel quãdo talis delinquẽs ità esset incorrigibilis quod ecclesia non esset potens, ad ipsius correctionem, nã eo casu actualiter esset degradãdus, ex regul. text. in dict. c. cum non ab homine. ad finem. de iudic. ¶ Posterior autem secunda communis opinio intelligatur & procedat, quando ecclesia potuisset inferre pœnam secundum ius canonicum & qualitatem delicti delinquẽti impositam nam hoc casu, non est degradandus, sed potius requiritur iteratio, & in corrigibilitas ad depositionem. vt in. c. hi qui. 2. dist. 50. & in. c. hi qui. 15. q. 8. voluit glo. in c. 1. 35. dist. glo. in. c. fi. glo. fin. 92. dist. & glo. in. c. 1. 14. q. 4. verb. si cessarent. gloss. etiam in. c. 1. verbo. emendet de officio custodis. & glo. fin. in. c. sicut. de Iudæis, glo. etiam in. c. 1. gloss. 2. de clerico percussore, quæ omnes gloss. voluerũt clericum minimè esse deponendum propter crimen semel cõmissum, facit ad hoc bene text. in. c. hoc vestræ. 11. dist. tenet etiam glo. in. c. quod si pœnitentiã. 27. q. 1. & in. l. 3. C. de episcop. audi. vbi Bald. notat elegãter, quod si quis commiserit delictum de quo habuerit gratiam, si deinde iterato, idem crimen cõmiserit gratia nõ valet nisi princeps, à quo gratia processit, fuerit certioratus de priori delicto, & rescriptum esset surreptitium cuius sententiam refert

refert & sequitur Ioan. Lup. de Pala. Rubios in repeti. c. per vestras. de donat. inter vir. & vxor. §. 9. nu. 25. & Couar. lib. 1. Varia. resolu. c. 20. num. 8. & est bonus text. in l. 2. vbi dixi. in verb. *que algunos.* tit. 11. lib. 1. supra. & est text. pro hac sententia notabilis in cap. super eo. de cohabita. clerico. & mulierum. ¶ Præterea pro hac parte facit communis opinio de qua in superioribus latius dictū est qua cauetur, clericum non esse realiter degradandum nisi sit, incorrigibilis, quæ communis accipienda est, vt superius declarauimus degradatio etenim est grauissima pœna ab ipsa depositione separata, quæ non est infligēda nisi expressè inueniatur in iure secundum Guilielm. Bellameram, & Præpositum in capi. episcopus presbyter. colum. 1. num. 5. 11. quæst. tertia. vbi Præpositus singulariter agit, de forma degradationis & quis possit & debeat degradare & de eius effectu est videndus olim Bertachin. de episcopis. quarta & vltima parte. fol. 72. in. 4. volumi. tracta. diuersor. doctorum. quæ opinio confirmatur ex eo singulariter, nam regulare est in homicidio & in omni crimine quantumcūque graui quod quis non est priuatus ipso iure, sed priuandus Innoc. in. c. cum nostris. de concess. præben. vbi Panormi. colum. fin. & Imol. qui dicit Innocentij doctrinam communem esse Panormi. & Felin. in cap. querelam. de iureiurando. Deci. consil. 166. Ioan. de Anani. in. c. Inquisitionis. colum. 2. nume. 3. Felin. nu. 2. de accus. idem Felin. in cap. sciscitatus. colum. 2. num. 2. de rescript. Barbat. in cap. si diligenti. nu. 108. de foro competen. Cardina. in clementi. constitutionem. §. Cæterum. nu. 10. de electione. Capell. Tholosa. & ibi Stephanus Aufre. in addit. decisio. 207. Ioan. de Sylua in tracta. de benefi. 3. part. quæst. 2. colum. 2. Deci. in. ca. dilecti. nu. 2. de exceptio. & in cap. ex parte. 1. notabi. col. 2. num. 3. de rescript. Hippolyt. in practi. crimi. §. postquam. num. 41. & in cōsi. 52. col. 5. nu. 19. Thom. Ferra. cautel. 44. Stephan. Costa in tracta. de ludo. §. 1. num. 33. vbi inquit quod omnes sequuntur prædictam Inno. doctrinam Nicol. Plouí. de irregularita. regu. 44. nu. 30. Ioan. Bernar. in practi. crimi. ca. 74. & capit. 88. & in suis doctrinis magistralibus. doctri. 20. incipiē. homicida. Petr. Abiaxio. in directorio electio. 2. part. c. 30. Ioan. Igne. in. l. necessarios. §. non alias. nu. 17. ff. ad Sylan. & est communis sententia secūdum Ludouic. Gomesium in cap. 1. nu. 7. de rescrip. lib. 6. & in. c. 2. nu. 41. de constit. lib. 6. & in regula cancella. de annali possessione. q. 42. Ludoui. Montalt. in tracta. de reprobat. sententiæ Pilati. art. 2. nu. 3. & Carol. Molin. in regul. de infirmis resignant. nu. 162. quo fit homicidam rebellem seu criminosum ante sententiæ prolationem priuatiuam beneficij, posse beneficia in manibus Papæ vel ordinarij ad quem spectet collatio in fauorem alicuius amici renuntiare ex sententia prædictorum meliùs cæteris declarata à Molineo vbi supra, & Corseto singulari. verbo. sententia. facit pro ea. c. veritatis. §. nos igitur. de dolo & contu. & c. ex literis. versio. qui respondet. de excessibus prælator. regula cancellariæ Innocen. 8. incipien. Si in Christo &c. intellecto quod accusati de criminibus, quamplurimæ sint inter Rotæ decisiones, secundum pariam antiquiorem q; impressionem fol. 108. col. 3. Præpositus in cap. ius quiritium. 1. distin. citat. c. cum inter. de re iudica. Ex qua sententia infertur, quod beneficij fructus post commissum delictum sunt beneficiati eosq; facit suos donec fit per sententiam priuatus & sine læsione conscientiæ poterit eos consumere. Felin. in. c. de quarta. nu. 31. col. 10. de præscriptio. Boeri. decisio. 98. de quo artic. singul. est videndus Ioan. Igne. in. d. repe. §. non alias. nu. 14. Couar. in epito. 4. decretal. 2. parte. c. 6. §. 8. nu. 7. quia pœna priuationis iuris, vel priuilegij non habet locum, nisi in casibus à iure expressis text. in c. is qui. de sent. excom. libr. 6. laudatus à Tiraq. in repeti. l. si vnquam. verb. reuertatur. nu. 280. C. de reuoc. donatio. cum pluribus concordantibus adductis in meis additionibus ad Segurā de bonis lucratis constante matrimo. nu. 166. Ergo pro prædicta conclusione quamuis Hippoly. singula. 268. teneat contrarium post Ang. & Paul. in l. prædonis. ff. de petitio. hæreditā. Paul. & Ias. nu. 3. in l. 1. C. de his quib. vt indignis. resolue tamē vt per Couar. vbi supra. ¶ Vtrum autem propter fornicationem clerici sint deponendi? Dicendum est quod olim deponebantur. c. sacerdotes. 50. distin. c. presbyter. 81. distin. c. qui semel. 50. distin. Franc. Aretin. in. c. cum non ab homine. nu. 67. de iudicis. & ideò merito delicta carnis appellari debent peccata maiora, quia propter illa clericus deponitur. gl. in. d. c. qui semel. in. 2. solutione. & colligitur deformitas delicti ex grauitate pœnæ. ca. fælicis. de pœnis. libr. 6. Hodie tamen propter fornicationē clerici non deponuntur. glos. in. c. Maximianus. verb. remoueantur. 81. distin. glos. 1. in. c. fina. distin. 82. gl. in. c. lator. 2. q. 7. & est opinio communiter recepta. secundum Ant. Corset. in singu. verb. fornicatio. Ioan. Bernard. in praxi crimi. cano. c. 72. Cæsar Lambert. de iure patrona. 1. part. lib. 2. q. 9. artit. 20. nu. 14. de cuius ratione erit videndus text. in. c. fraternitas. 34. distin. & ca. quia sanctitas. 50. distin. & est communis opinio secūdum Decium in capit. qui clerici. nu. 36. & Felin. nu. 14. de iudic. Cardin. in Clemen. ad nostram. de hæretic. Barbatius. consil. 13. lib. 3. Anani. in cap. significauit. col. 3. de adulter. Couar. in epito. 4. decreta. 2. par. c. 6. §. 8. nu. 3. Fernand. Mincha. lib. 3. de succesio. creatio. §. 22. nu. 48. quamuis contrariam opinionē di-

cat cõmuniter teneri.nu.49.quẽm vide.sed prior opinio etiam si sit fornicatio qualificata, scilicet adulterij, incestus, vel huiusmodi, non est deponendus, vt forensibus vsibus recepta videtur, secũdum Minchacam vbi supra.nu.50.versi.quid dicẽdum. De pœna autem cõcubinariorũ, ecclesiasticorum est decretum concilij Triden.sessi.25.c.14.incipien.quãtum pe.de pœnis laicorũ in dicto concilio sessi.24.c.8.

¶ *Ley. XXIIII.* *Idem.*

QVié dize mal de nos[a], o de alguno de nos, o d̃ nuestros fijos, es aleuoso por ello: y la meytad de sus bienes son para la nuestra camara, y el cuerpo a la nuestra merced.

¶ *Ley. XXV.* *Idem.*

TOdo juez que denegare appellaciõ[b], y no la quiere: haec sufficient dixisse de degradatione, depositione, quæ in praxi frequentiora existunt.

¶ *Lex XXIIII.*

a ¶ *Mal de nos.* Pœna maledicentis Principi filijsque eius designatur concord.l.3.tit.8.supra isto libr.8. adde cap.1.&.2.de maledicis.l.vnica.C.si quis imperatori maledixerit & maledicus scandalizabitur in illis, Ecclesiast.23. Diis non detrahes: & principi populi tui non maledices Exodi.22. De pœna maledicentis principi latè sub distinctione habitum fuit in dicta lege.3. Quid autem de maledicẽtibus, officialibus & ministris iustitiæ, vide per Aegidium Bossium in pract.crimi.tit.de official. corruptis pecuniæ.nu.37.pagi.415.col.2.& ad literam idem dispositum est in.l.11.titu.26.lib.octauo nouæ Recopilatio.

¶ *Lex XXV.*

b ¶ *Que denegare appellacion.* Concord.l.quoniam.2.C.de appellationibus.& text.in authen.de iudicibus.§.nostros tamen iudices.col.6.&.l.pen.tit.15.supra.lib.3.& est addenda.l.2.tit.15.lib.3.fori legum.& hodie pœna huius legis, *de treynta marcos de oro*, restricta est & limitata ad summam, *de treynta mil maraue dis*, vt habetur in lib.4.nouæ Recopilatio.legum regni.tit.18.l.13.& plures casus in quibus iudex non tenet deferre appellationi enumerat glos.in verb.appellationes.in.d.authen.de iudicijs.§.nostros tamen iudices.col.6.& glo.in.c.2. extra de appellationibus. Item aduerte quod non licet appellare ab executore. vt in.l. ab executore.l.quorum appellat.non recipiantur.& in.l. ab executore.ff.de appellatio.& in dict.l.quoniam. ibi quæ non contra executionem. C.de appellat. & in.l.52.in fin.titu.18.par.3.& in.l.171.in legibus Styli.tradit Speculat.in tit.de appellationib.§.in quibus.nu.5.& Alex.consi.113.nu.10.lib.5.& Socin.in tracta.regula.cum fallentijs regul.26.& Carol.Ruinus consi.80.libr.5.& Aug.Beroius in.q. 111.& Hieron.y.Gratus in consil.16.lib.2. Dueñas in suo tracta.regula.cum fallen.regula.41.in verbo.appellare.vbi ponit.8.limitationes quas adde ad text.in cap.nouit.de appellat. Cæterum minimè licet appellare ĩ pluribus casib[9]. vt in 121.quos congerit Anton.Nicellus in tract.de cõcordãtijs glosarum in concordantia.6. incipiẽti refricatur in dubiũ.nu.15.cũ seq.quẽ refert & sequit Io.Bernar.in reg.28.& Robert.Maranta in sua practi.par.6.Actu.2.nu.255. vbi etiam ponit plures limitationes.& idem Ioã. Bernar.in regul.35.& Matth.de Afflict.in præludijs constitut.Neapol.q.25.& idem Dueñas in regula.45.tradit glo.notabil.in.c.pastoralis.§.quia vero.de officio.ordinarij.bonus tex.vbi not.Præposit.nu.1.2.q.6.in.c.ei qui appellat.§.ab executore.& vide quæ tetigi in.l.4.glo.1.versi.dubitari poterit an recusari possit iudex executor.tit.8.supra.lib.3.ex quibus omnibus colliges casus innumerabiles, in quibus iudex nõ tenetur deferre appellationi: quibus adde quod etiam quando reus conuictus & confessus appellauerit non obstante appellatione debet sententia executioni mandari, vt per doct.communiter traditur in.l.obseruare.C.quorũ appellat.non recip.maximè per Carerium ibi in repe.nu.36.notat eleganter Petr.Follerius in practi.crimi.4.par.principali.verb.pœnis debitis feriantur.nu.6.pag.385. Item etiam sententia condemnatoria non est statim executioni mandanda, sed potius sunt expectandi decẽdies in foro canonico & quinq; de iure Regni in foro nostri Cæsaris ad appellãdum iuxta text.in.l.1.& per totum titul.nil nouari appellatione pendente & id procedit in casibus, in quibus admittit appellatio, secus verò alias, vt aduertit Aegid.Bossi. in sua practi.crimina.in tit.de executione sentenu.1. iudices autem debent esse faciles in admittẽda appellatione potius quam in facienda executione, ne teneantur in syndicatu, quinimo si sententia esset in iusta & iudex appellationem non admiserit teneretur pœna vltimi supplicij & lege Cornelia de Sicarijs,& posset etiam tali iudici resistì de facto etiam quando appellatio esset manifestè friuola, vt voluit eleganter Socin.in ca.qualiter.2.de accusat.& AEgid.Bossi.loco proximè citato

citato.nu.2.pag.592.& in titu.de appellat. num.3. vbi ponit licet remissiuè casus in quibus non licet appellare in causis criminalibus notabiliter Ioan. Igneus in.l.& si certus.nu.19.fol.25.ff.ad Senatusconsul.Syllania.vbi affirmat appellationem minimè eē admittēdam in criminibus homicidij, veneficij, maleficij & vis publicæ & interposita appellatione, is qui appellauit à vinculis leuari debere, & esse custodiē dum firmat Ioan. Igneus in.l.necessarios.§.non alias.num.46. ff.ad Syllani.per text.in.l.si quis filio.§.eius qui.& in.§.hi autem omnes. ff. de iniusto rupto. irrito q; facto testa.quoniam interim durante appellatione suspenditur iuris præsumptio quæ erat p sententia iudicis.vt in.l.1.ad fin.ff. ad Senatusconsul.Turpillia. Denique plures casus, in quibus iudex non tenetur appellationi deferre nouissimè congerit Ioan. Milius Syluanicus in suo Enchiridio appellationum cap.12.fol.56.nu.31. cum pluribus sequentibus.

siere otorgar auiendo lugar a ello[a]: cae a nos en pena d̄ treynta marcos de oro, saluo enlos pleytos que son sobre nr̄as rētas.

¶ *Ley. XXVI. Idem.*

TOdo aquel que va cō tra los priuilegios[b] delos Emperadores, o delos Reyes, o no los cūpliere mostrando lo por recaudo cierto, como fueron guardados, toda via cae en las penas que se contienen en ellos, para la nuestra camara.

a ¶ *Auiendo lugar a ello.* Regulariter remedium appellationis à quibuscūq; iudicibus est permissum, cum sit defensio, nec iniuria sit iudici propter appellationem ab eo interpositam cum si fuerit iusta laudabitur à iudice ad quem, & remittetur exe cutio ipsius cap.cum appellationibus.de appellatio.lib.6.aliàs si sit iniusta emendabitur & erit immunis à culpa quod est maximè appetendum.argum.c.1.de sententia ex re iudica.libr.6. Qui non detulit appellationi condemnato ad mortem, in pari causa est, qui alias morituro vitam breuiat, & interdum tenetur de vi publica. Fab. in. l. à procō sulibus. C. de appellatio. per legem. lege Iulia. in prin. ff. ad. l. Iul. de vi publi. idem Fab. & Angel. in princi. Instit. de obliga. quæ ex delicto nascuntur Guilielm. de Iudo. in singul. 22. Fernand. Mincha. libr. 1. illustri. cōtrouers. c. 18. nu. 25. vbi ponit etiā pœnam iudicis denegantis appellationem de iure canonico, eiusque foro ibi videas, & quæ notat Inno. c. sæpè. ad fin. de appella. Bart. in. l. de pupillo. §. si qs. ff. noui oper. nuntia. col. 3. nu. 17. vers. 7. quæro. Boeri. decisio. 101. nu. 2. quem videas & facias protestationem coram viris honestis quod si renuntias appellationis remedium est propter iustum timorem iudicis quod probatur ex cōiecturis, vt per Bart. dicta. q. 17. & propter euitādam iniustam oppressionem detentationem que carceris & quod ideo per viam appellatiōis, vel querelæ propones coram superiore ad consequēdā, de eo iustitiā secūdum ius, & cum fueris liberat⁹ à carcere te confer es ad iudicē, & præsentabis cum informatiōe, & te recipiet ī gradu appellatio nis, non obstante renuntiatione appellat. metu facta, quæ sæpè ab iniquis iudicibus extorqueri solet, ne postea teneantur in syndicatu de sententiæ iniquitate asserendo partem consensisse & approbasse sententiam non appellando & acquiescendo. Quia probata molestia eis non iuuat & etiam si non appellauerit, vel dereliquerit appellationem pars, iudex tenebitur in syndicatu satisfacere glo. in. c. pastoralis. §. quia vero. verb. & si sciat. ad fin. de offic. delegati. & Bart. in. q. 6. nu. 98. Panor. nu. 17. vbi Deci. dicit communem. nu. 10. in. c. sæpè. de appellatio. Auendañ. respons. 11. Couar. in epito. 4. decreta. 2. parte. ca. 8. §. 12. nu. 18. vbi clarè hoc totum sensit, & Auiles plura tradit, & tenet cum Bar. in. c. 1. verb. *las partes*. nu. 9. cum sequenti in cap. Prætorum fol. 42. col. 2. Sed caue tu iudex nam renuntiatio partis vel fideiussio inuoluntaria, quanuis à syndicatu huius mundi te liberet nō tamen in iudicio Dei & quo ad satisfaciendum in foro animæ.

¶ *Lex XXVI.*

b ¶ *Va contra los priuilegios.* Priuilegia principis sunt obtemperanda à subditis debita reuerētia, nec de eorum valore licet tractare cum sit crimen sacrilegij. l. 2. C. de crimine sacrilegij. Magna enim est eius potestas. c. proposuit. de conces. præbend. c. licet eod. tit. libr. 6. clem. 1. ad fin. vt lite pendente latissimè per Francis. Curti. Senior. consi. 20. & cō sil. 65. Bellon. consi. 72. & consi. 76. Pinel. in repe. l. 2. 1. parte. c. 2. nu. 29. C. de rescindē. vendi. & quæ tradit Domi. Soto lib. 3. de iusti. & iure. q. 6. arti. 2. Barba. in clemēt. 1. not. 2. de sum. Trinita. Fernan. Mincha.

Mincha.in lib.contro.frequen. ca.1. sed intellige de potestate quæ non continet peccatũ,nam alias dici non potest potens sed deficiens.vnde ille solus rectè potens appellatur,qui malum facere non potest,qui autem malum facere posset, is potens nec esset nec rectè nominaretur. cap. principiũ. §. charitas. de pœnit. dis. 2. Fulgos. cõsil. 61.colũ. pen. Curti.Senio. consi.73.col. 29.Carol.Molin. in reg.34.cãcellariæ apostolicæ. pagi.187.& dixi ad Seguram in tracta.de bonis lucratis constante matrimo.nu.232.quasi plenitudo potestatis in sola dispositione bonitatis nõ etiam prauitatis inesse videatur Aymon de antiquitate parte.1.versi.non omitto.nu.3.vnde quando literæ seu gratiæ etiam,ex motu de plenitudine potestatis vellet vti in fauorem alterius, tẽpestatis potius,quam potestatis & abusus erunt dicendæ Cardina.in clem.pastoralis.de re iudica. Soci. consil. 120.col.pen.in fi.quem refert Aymon alios ad id citans in loco citato.ideoq; cum sint literæ huiusmodi,est supplicãdum ad principem ne velit eas executioni mandare.c.si quãdo de rescrip.l. si vindicari. C.de pœnis.c.cum apud Thessaloniam. 11. q.3.l.2.ibi,*que la tal carta sea obedecida y no cumplida.* titu.12.libr.3. supra. & ita est in vsu.

¶ *Ley. XXVII. Idem.*

TOdo hombre, o muger q̃ dize a otro palabra denuedada[a], de las q̃ son defendidas por las leyes de derechos, cae en pena de cient marauedis para la nuenuestra camara.

¶ *Lex XXVII.*

a ¶ *Palabra denuedada.* Concord.l.3.titul.9.supra lib. 8.vbi diximus hodie autem pœna huius legis aucta est per text.in.l.3.tit.10.lib.8.nouæ Recopila. legum regni cui⁹ litera talis est, *qualquier que a otro dixere alguna palabra injuriosa, o fea menor de las contenidas en la ley precedente, pague a la nuestra camara dozientos marauedis, y el juez le pueda dar mayor pena, segun la calidad de las personas y de las injurias.* Istam autem legem non intelligas de verbis positis in.l.2. titu.9.supra.lib.8.& in.l.2.titu.10. lib.8. nouæ Recopil.quoniam in illis verbis,de quibus in illis legibus tenetur opprobrum obijciens iniuriosè dicere se mentitum fuisse cantando palinodiam. Si verò dixerit aliud simile verbum vt puta. Si mercatori & homini bonæ opiniõis dixerit, quod est latro vel filius meretricis etiam per syncopam dicendo, *anda para hi de puta,* vel in meo genere non sunt homicidæ, proditores inquisiti & condemnati per sanctum officium vel huiusmodi,cum communi interpretatione hominum hæc verba sunt iniuriosissima & simillima his,quæ declarãtur in prædicta.l.2.& in istis casibus procedit dicta.l.2. in.2.parte.ibi, *& si dixere otros denuestos desdigasse ante el Alcalde y ante hombres buenos, y diga que mintio en ello.* Et clarius ita decidit tex.in.d.l.2. tit.10. lib. 8.in noua Recopil. ibi, *o otros denuestos semejantes.* in.3.verò parte loquitur dicta.l.2.tit.9. supra.libr. 8. & dicta.l. 2.nouæ Recopil.in versi. *Y si hombre de otra ley se tornare Christiano,* in casu, quo aliquis proselyto & nouiter conuerso dixerit, *tornadizo,* & propter istud verbum punitur delinquens pœna decem millium marapetinorum fisco & totidem parti querelanti quod si facultas eius non possit prædictam pœnam pecuniariam præstare in carcere per annũ detineatur si tamen intra annum persoluerit liberetur à pœna carceris ex quibus apparet quod prædictæ leges secundæ supra huius libri & nouæ Recopil.cõtinent tres partes:in prima loquũtur in verbis ibi positis quæ dicũtur, *las cinco de la ley.* in.2. verò quãdo quis obijcit verbum similem iniuriam continens,vt Iudæus,& similes,vt supra dixi in postrema verò parte solum agitur de verbo, *tornadizo,* & sic nullam continet difficultatem neque repugnãtiam inter se. At verò nostra lex loquitur in verbis minoribus iniuriam leuem inferentibus, puta mentiris,non dicis verum & similia verba vel alia â vulgaribus habita in eadem æstimatiõe pro quorum declaratione aduertendum est,quod iniuria, an sit leuis an atrox dijudicanda erit habito respectu causæ,personæ,loci,temporis qualitate, quantitatis & euẽtus,vt in.l.aut facta.in prin.ff.de pœnis.quæ autem iniuriæ reputẽtur atroces & enormes declarat text.in.§.atrox.Instit. de iniurijs.& explicat optimè Matthæ. de Afflict.in constitu. Neapoli.rub.54.de transactionibus col.2. versic. 4.nota.nu.4.lib.1.fol.130. Vnum tamen nota q̃ ex reputatione hominum alicuius oppidi vel ciuitatis reputatur iniuria atrox,vt notauit Ang.in.l. leuia.ff.de accusat.& ideo iniuria est punienda habito respectu ad morem prouinciæ iuxta text.in l.sacculari.j.§.sunt quædam.ff.de extraordi. crimini.& in.l.2.vbi notat Bal.ff.de noxal.notat etiam Matth.de Afflict.vbi supra.nu. 5. Ex quibus notanter infertur,quod verbum,Iudæus,latro, filius meretricis,vel traditoris,vel condemnati per sanctum officium vel similia,cum sint ex reputatione ciuium grauissimæ iniuriæ sunt grauiter punitæ & acriter quoniam iniuriam intulisse,vilis est, & abiectæ personæ, iuxta illud Psalmi. Opprobrium

briũm insipienti dedisti mihi & insuper est contra ius naturale quod tibi non vis alteri non facias. Præterea ex istis verbis, de quibus meminit nostra lex multa mala euenire solent & accidere rei publicæ atque ideo debitis pœnis meritò iudicis arbitrio sunt castigãda, de qua iniuriarũ materia vltra tradita â doctoribus in titulis de iniurijs & in locis superius allegatis vidēdus est omnino, Ant. Gomez in tract. de delictis. c. de iniuria. & Petrus Plaça in suo epitome delictorum eodem capite de iniuria, & Matthæ. de Afflict. in constitu. Neapolit. lib. 1. rubri. 54. num. 1. Ioan. Aemilius Boius in practica criminis persequendi pagina. 8. in verbo. plures à pluribus, qui est videndus. ¶ Vnum tamen est notandum pro complemento huius. l. quod nõ tantum ex iniuria reali inducitur capitalis inimicitia, vt si aliquis occidit meum cõsanguineum, vel accusauit in causa criminali, vel minatus est eum interficere, vt latè per Bart. in. l. 3. §. fin. ff. de adim. lega. ex solis enim minis inducitur capitalis inimicitia, vt in. l. licet. verbo. capitales. ff. de arbitris tradit Cassane. in consuetudi. Burg. rubri. 3. §. 1. nu. 11. fol. 102. col. 4. & Dueñas regula. 192. versi. amplia. 4. Sed etiam oriturinimicitia capitalis ex iniuria verbis illata. vt tenet Bal. per text. ibi in. c. veniẽs. de iure iurando. Hippoly. in consil. 3. nu. 12. & Iaso. in. l. procuratoribus. C. de procurat. notanter Cassanæ. & Dueñas vbi supra. qui reputant hoc dictũ notandum, & bene quia ex tali inimicitia colligitur præsumptio, si vulneratus aut mortuus appareat inferẽs iniuriam realem, aut verbalem & ob id poterit torqueri ex doctrina speculatoris in titu. de præsumpt. §. species. versic. Sed pone. & Alberici in. l. metum. C. quod metus causa. Bald. & Ioan. de Imola in. l. fin. ff. de hæred. instit. Iaso. latè & notabiliter in. l. 1. C. de seruis fugitiuis. Panormita. in cap. scribam. de præsumptio. & Felin. in capit. afferte. de præsumptio. numer. duodecimo. idem Felin. in capit. cum oporteat. numer. nono. de accusat. Albert. Brunus in tracta. de indicijs & tortura colum. 13. versicu. vlterius quæro. Stepha. Bertrandus consil. primo. nume. septimo. lib. primo. & consil. 127. nume. duodecimo. libr. secũdo. & in consil. 293. numer. 17. libr. tertio. Hippolyt. in sua practi. §. diligenter. numer. 85. & in consi. 3. nume. 13. Angel. & eius additionator in tracta. maleficio. verbo. fama publica. nume. 39. quæ sententia communiter approbatur, secundum Antoniũ Blanchum in repeti. l. fin. num. 183. ff. de quæstio. facit text. notab. in. l. 60. Styli. ideoq; non est prorumpendum ad minas neque ad iniuriam realem seu verbalẽ nec te teneat sinistra suspicio, super dictã. l. Styli, & q̃ singulariter tradit cũ distinctione. Paul. Castren. in. l. prima. numero quinto. C. vbi vel quando liceat vncuique sine iudic. se vindic.

¶ Ley. XXVIII. Idem.

donde las viãdas suelen andar con bestias o con carretas a leuar, o traer viandas, o mercadurias de vnos lugares a otros:

¶ Lex XXVIII.

a ¶ *Que cierra, o embarga los caminos.* Iste facit contra publicam vtilitatem & commune bonum ideoq; tenetur impedimentum tollere & pœnam hic designatam luere, estq; tyrannidis officium in contemptum regis atque eius iurisdictionis, quapropter alijs pœnis erit puniendus arbitrio iudicis. Sĩ verò sit potens ad regem mittatur informatio ad hoc, vt ipse faciat id quod bonum quodq; æquum pro regni pace oportuerit. facit in proposito text. in. l. qui sine. C. oper. publicis. in. l. 1. 2. &. 3. ff. de termi. mõto. in. c. ex literis. ibi fines aggressum de probat. in. l. fi. tit. 14. par. 7. bonus text. iuncta glo. verb. etiam terminos. in. c. tanta nequitia. 86. dist. in. l. 6. tit. 4. lib. 4. fori. & ibi Montaluus verbo. *de lo suyo.* & habetur Deuteron. ca. 19. non assumes, vt transferas terminos proximi tui, quos fixerunt priores in possessione tua, quam dominus Deus tuus dabit tibi in terram, quam acceperis possidendam. & Prouerbiorum. 22. ne transgrediaris terminos antiquos quos posuerunt patres tui. bonus text. in capit. primo. de sepultu. Pœna autem turbantium vel occupantium, fines ponitur ab Hostiense Ioan. Andrea & Panorm. colum. fin. in capit. ex literis. de probat. & in peregrina. in prima par. verb. furtum. quæst. 6. & modum procedendi contra occupantes terminos. ponit lex. 5. titul. 3. libr. 7. ordi. l. 5. titu. 1. lib. 8. ordina. l. 10. titul. 11. lib. 3. ordina. & facit. l. 5. titu. 16. supra hoc libr. 8. ordi. quibus adde petitio. 51. & 52. in curijs de Segouia Anni 1532. non ergo licet terminos alienos alterare neq; occupare sub pœnis ĩ prædictis iuribus statutis, meritò neq; vias publicas, quæ publico muneri & vsui totius reipublicæ & ad eius cõem vtilitatem sunt destinatæ adde. l. 1. 2. &. 3. tit. 6. *De los que cierran los caminos.* libr. quarto fori. & l. 4. &. 9. cum tribus sequentibus titu. 18. part. 3.

a ¶ *Pechar*

deue pechar ciẽt marauedis[a] para la nueſtra camara, y desfaga lo que hizo a ſu coſta, faſta treynta dias.

¶ *Ley. XXIX.* *Idem.*

TOdo aquel, q̃ forada caſa[b], o fiziere lugar por dõde hombre entre a fazer maleficio, cae en caſo de aleue, y la meytad de ſus bienes, ſon para la nueſtra camara.

¶ *Ley. XXX.* *Idem.*

LA pena en q̃ caen los caualleros y fijos dalgo, que vnos a otros ſe tomaren las fortalezas, o caſtillos contiene ſe en el titulo de los fijos dalgo[c].

¶ *Ley. XXXI.* *Idem.*

OTROSI todo hombre, o muger q̃ fuere cabeçalero[d], o teſtamentario de otro y reſcibiere el teſtamẽto y no lo publicare faſta treynta dias ſiguientes, ante los Alcaldes del lugar, o ante qualquier dellos, pierda lo que le fuere mandado por el teſtamento, y ſino le fuere mãdado coſa alguna, pierda el

a ¶ *Pechar cient marauedis.* Hodie verò pœna huius legis eſt aucta in pœnam. *de ſeys mil marauedis.* vltra alias pœnas ſtatutas à iure, vt habetur in noua Recopilatio. legum regni. in lib. octauo. titul. nono. l. tertia. & in. l. prima. titulo. 12. eodem libro.

¶ *Lex XXIX.*

b ¶ *Todo aquel q̃ forada caſa.* Aperiens domum alteri⁹, vel præſtans opem, vt delictũ cõmittat, puta raptus, homicidij, vl̃ hmõi eſt aleuoſus, & amittit dimidiam partem ſuorum bonorũ cameræ regi. adde legẽ. 6. & ibi Montal. verb. *Muera.* titu. quinto. libr. quarto. fori legũ. vbi imponit pœna mortis ꝑ primo furto, & idẽ eſt declaratũ in l. 74. Styli. dicens, *Y eſſo meſmo ha de morir ſi ſubiere por pared, o entre por fenieſtra, o por teja do, a la caſa de ue morir, o ſi abriere la puerta con llaue, o en otra manera, o deſcerrajare arca, o ſi entrare en otra guiſa por la puerta ſeyendo abierta è lo fallaren, que eſta aſcondido en caſa, deue morir por ello por juſticia,* notabis prædictam legem vſu receptam propter proditionem admixtam, quãm in prædictis caſibus continet maleficium? Quo fit quod mandans fieri clauem adulterinam & faciens ſeu procurans nomine incarcerati ad infringendum carcerem, & vt liberetur incceratus, vel vt aliud maleficium committat in domo, ſeu arca alterius tenetur pœna huius legis cum ſit aleuoſus, tum etiam pœna dictarum legum fori & Styli, quia omnes ſunt cooperatores in falſitate adulterando clauem ad maleficium committendũ. Igitur merito eadem pœna ſunt puniendi. capitul. primo. de officio delegati. & ad Romanos primo. ad finem. & verè mandans committit delictum quo ad effectum pœnæ, nam æqualis erit, cum actualiter delinquenti. capitulo. Mulieres. §. primo. de ſententia excommunicationis. facit l. certè. §. primo. ff. de precar. & ſic præſtans opẽ vel cõſilium furtum facienti propriè non cõmittit furtum licèt puniatur actiõe furti, vt declarant Raphael & Alex. in. l. 3. §. ſi rem. ff. de acqui. poſſeſsio. declarando gl. ibi, verb. cõmittitur. Secundo pro hac parte, eſt text. in §. interdum. verſicul. ope. Inſtit. de obliga. quæ ex delicto naſcuntur. Ope (inquit em̃) & conſilio eius quoque furtum admitti videtur, qui ſcalas fortè feneſtris ſupponat, aut ipſas feneſtras, vel oſtium effringit, vt alius furtum faceret qui ve ferramenta ad effringendum, aut ſcalas, vt feneſtris ſupponerentur, commodauerit ſciens, cuius rei gratia commodaret. l. qui ſeruo. ff. de furtis. l. ſi quis vxori. in principio. & eſt textus hic ibi, *o fiziere lugar. &c.*

¶ *Lex XXX.*

c ¶ *En el titulo de los hijos dalgo.* Scilicet, titulo ſecundo. libro quarto. ſupra in. l. decima.

¶ *Lex XXXI.*

d ¶ *Que fuere cabeçalero.* Concordat. l. quarta. titul. ſecundo. libr. quinto ordinamenti. vbi vide poſita in gloſ. & l. ſequenti.

a ¶ *Que*

¶ *Lex. XXXIII.*

a ¶ *Que cierra y embarga.* Adde quæ dixi in l. 28. supra hoc titu. adde. l. iniuriarum actio. §. si quis me prohibeat. ff. de iniurijs. Pœna autem occupantiũ vias, seu *calles publicas*, ponit etiam Nunius Auendañ. in tract. de exequendis mand. regum Hispaniæ. 1. parte. ca. 19. fol. 129. col. 2. nu. 40. Cassanæus in consuet. Burgun. rubri. 1. §. 1. nu. 35.

¶ *Lex.* 34.

b ¶ *Fuyere de la cadena, vaya por fechor.* Nõ quod censeatur crimẽ per fugam probatũ, sed ex eo, qđ fuga magnum indicium delicti præstat, vt tenent doctores post Bar. in l. admonẽdi. ff. iure iurando. & in l. lex Cornelia. ff. ad Syllania. Matth. de Afflict. in constit. Neapolita. libr. 1. rubr. 21. n. 10. fol. 68. col. 4. optimus tex. in l. 130. styli quã citat Nunius Auendanius de mandat. regum. 1. parte. cap. 22. nume. 9. vers. Nam supradicta. fol. 136. secundũ nouissimã impressionem. Mõtalu. in l. 4. versi. *E si alguno no fallaren.* titu. 3. lib. 2. fori legum imo si capiatur & sit præsumptio contra eum propter fugam, tamen propter fugæ præsumptionẽ non potest subijci torturæ per. l. milites. C. de quæstion. vbi ad torturam requiruntur argumẽta, seu militia in plurali, & est ratio quia fuga non respicit directè delictum, sed tuitionem personæ, licet alij iudices contrariũ faciant & male. Ioã. Andr. in additio. ad Speculat. titul. de præsumptio. §. species. versic. 2. dubitatur Montal. vbi supra, sed poterit procedi cõtra eũ sine alia citatione secundum Io. Andre. & Montal. vbi supra qđ fuga non probet delictum probat. l. lege Cornelia. ff. ad Syllanian. l. 1. §. finautẽ post cõmissũ. C. đ raptu virgi. l. 1 raptores. C. de episco. & cleric. & ĩ auth. de exhib. reis. collat. 5. imo inualidũ esset statutũ inducens fugam probare delictum cũ esset contra ius vt quis ex præsumptionibus damnari posit. l. absentem.

salario, q̃ deue auer por su trabajo, segũ vso de cabeçalero, y peche cient mrs para la nuestra camara.

¶ *Ley. XXXII.* *Idem.*

QVãto daño rescibierõ la parte, o partes q̃ han de heredar, o auer por las clausulas q̃ se contienẽ eñl testamẽto, pague lo doblado de sus bienes ꝓprios a la nuestra camara.

¶ *Ley. XXXIII.* *Idem.*

QValquier concejo, o otra ꝑsona q̃ cierra y embarga[a], las calles y los rios que entrarẽ por las ciudades y villas, por donde suelen andar los nauios, y pescados, y hazer otros officios, que comunalmente suelen acostũbrar aprouechando se todos del lugar y tierra comunalmẽte, quando los han menester, peche cient marauedis para la nuestra camara, y desfaga el embargo que fue fecho, fasta treynta dias a su costa, en tal manera, q̃ finque desembargado, segun que antes solian ser. Y estõ sea cumplido so pena de la nra merced, saluãdo ende aquel, o aquellos que mostrarẽ priuilegios de los Reyes donde nos venimos: como les fue dado y otorgado por ellos haziẽdo en ellos mencion en como gelos dan por juro de heredad.

¶ *Ley. XXXIIII.* *Idem.*

TOdo hombre que fuyere de la cadena, vaya por fechor[b], de lo que le fuere accusado: y peche mas cient mara-

uedis para la nueſtra camara: y el que lo tenia preſo reſponda en ſu lugar: y peche cient marauedis para la nr̃a camara.

¶ *Ley. XXXV. Idem.*

QValquier que con ſaeta matare[a], o hiriere en ciudad, o villa, o en nueſtra corte, aſtq̃ el ferido no muera: demas de la pena q̃ deue auer en el cuerpo pierda la meytad de ſus bienes, y ſean para la nueſtra camara. Y eſto ſe entienda, al que matare, o firiere en la manera ſobredicha.

ſentem. ff. de pœnis. l. 1. §. diuus. & in. l. fina. ff. de quæſtio. & l. milites. §. oportet. eod. titu. de cuius veritate adde Decium poſt Felinum in cap. ſicut. de probatio. nu. 56. pro vtraq; parte ibi plura adducens fundamenta & valeret cum eſſent delicta manifeſta cõtra fugiẽtem, & qualitas delicti pœnam mortis poſtularet. ſecũdũ Deci. vbi ſupra Dueñas, regul. 389. amplia. 1. quẽ rogo videas ad Commẽtum huius legis, nam bene ac latè loquitur in dicta regula. 389. vſque ad regul. 393. incluſiuè fuga facit indicium contra fugientem quando ipſe fugiens eſſet alias malæ vitæ & famæ alias ſecus. Salyce. in. l. fina. C. de quæſtio. & eſt dictum aureum & ſingulare, ex quo multum honoris & lucri acquirere poteris, ſi fueris aduocatus partis offenſæ, nec inueniesitàcopioſè apud alium ſecundum Hyppoly. in ſingul. 217. nume. 3. & vltra ſupra citata adde Iacobum de Nouello in practica & theorica cauſar. crimina. pagi. 500. nume. 74. verſicu. ideo nota & tene mentifuga arrepta. & Matthei. in ſing. 145. nota. aureum dictum & Gabriel Sarayna in additio. qui plura citat & Hippolyt. in ſingul. 115. incipienti. fuga non ſemper vbi dicit aduertẽdum ad vnum, quod caſu quo fuga faciat indicium, ſeu prę ſumptionem, contra aliquem, tunc talis præſumptio inducta per fugam tollitur per iuramentum fugientis, ita ſingulariter Cynus in. l. fina. C. de requi. reis. ibiq; Hippolyt. citat alios. & reputat mirabile & mentitenendum adiuuandum amicum contra quem eſt indicium fugæ & Sarayna vbi ſupra. & adde Anto. Gom. de delictis. capit. 9. de capturareorum. numer. 11. & l. 13. titul. 29. parti. 7. in verſic. *Mas ſi por auentura.* l. eos. ff. de cuſtod. reorũ. tu dic quod fugiens à carcere, etiam frangendo carcerem pœna pro fractione eſt arbitraria & punitur violator carceris, ipſum flagellis cedendo, vel alia pœna ad arbitrium iudicis, pro fractura carceris, & maiori diligentia cuſtoditur deinceps & eſt practica communiter recepta, quæ colligitur ex dicta. l. 13. ad fin. titulo. 29. part. ſeptima. adde Panormita. & eius poſtillatorem. ca. à nobis. nume. 3. tetigi etiam in. l. 4. verſi. *Aunque no acabe.* titu. 12. iſto lib. 8. ſupra. & adde notata per Auileſi. in cap. Prætor. ca. 18. num. 36. cum pluribus ſequentib. & circa hanc. l. adde Bart. in. l. 1. in fi. ff. de his qui ſibi mort. conſci. & idem in. l. admonendi. nu. 35. & ibi Angel. nu. 8. Iaſ. num. 138. Ripa nu. 168. ff. de iure iuran. adde omnino Boeriũ deciſio. 215. & Anto. Gom. in. l. 76. Tauri. nume. duodecimo. & in tertio Tom. Variarum reſolutio. capitul. 13. nume. 10. & adde, q̃ ſi quis fugerit è carcere, vt conſequatur maiorem iuſticiam apud ſuperiorem nõ dicitur fregiſſe carcerem, imò admittitur peciudices, *del crimen*, & datur prouiſio in forma contra iudices inferiores, vt non procedant omnino contra eum nec contra eius bona, & ita practicatur, theorica colligitur ex l. quis ſit fugitiuus. ibi hocità ſi eum. ff. ædili. edicto. ita Paris de Puteo tracta. ſyndica. capi. cum iudex. nume. decimo. & Paulus Guirãdus de cuſto. in carcera. in princip. capi. de fuga reorum. numero vigeſimo. & Cacia. Lupus tracta. de debitore fugitiuo. quæſtione prima. Boſsius in practi. crimi. titul. de incarcera. fideiuſſ. nume. 46. pagin. 34. & quæ notat Bartol. in. §. ſicut. dict. l. quis ſit fugitiuis. Bald. l. prima. C. de ſeruis fugiti. & in practica. Folleri. tracta. ad defenſam. numero. 201. pagi. 651. Hippolytus conſil. 122. numero. tertio.

¶ *Lex XXXV.*

a ¶ *Con ſaeta matare.* Nota, quòd qui in curia vel in ciuitate, ſeu villa homicidium commiſerit, vel vulnus intulerit, quanuis vulneratus non decedat, nihilominus vltra alias pœnas corporales amittit dimidietatem bonorum cameræ Regis. & hoc eſt propter criminis qualitatem in iſto caſu expreſſo in præſenti lege. ad idem. l. quinquageſima. ibi, *ni balleſta &c.* infra hoc titulo. concordat l. quinta. titul. decimotertio, ſupra hoc libro octauo ordinamen. & hodie habetur in. l. quinta. titu. 23. libr. 8. nouæ Recopilationis.

¶ *Puſiere*

¶*Lex. XXXVI.*

a ¶*Pusiere fuego.* Incẽdiarij etiã si ex igne ĩposito in domo ad cõburendũ aliquẽ mortuus nõ fuerit, vltra pœnas corporales amittit dimidiã partẽ bonorũ cameræ regis. Ratio quia cõmisit crimẽ proditionis & licet fuerit attẽtatũ & nõ consummatũ debet puniri vt in.l.2.titu.13. supra isto libr.8. qa vltra cogitationẽ deduxit delictũ ad actũ & ꝑ eũ nõ stetit ergo &.c. arg. l.83. Taur. ad detex. opti. & ibi gl. in.l. dataopa. C. q accusare non possunt vbi ponitur pœna. l. Corneliæ de sicarijs aduersus incendiarium.

¶*Ley. XXXVI. Idem.*

SI Troſi qualquier que por matar a otro puſiere fuego[a] en la caſa aũq̃ el otro no muera: demas ꝺ la pena q̃ deue auer ẽ el cuerpo: pierda la meytad ꝺ todos ſus bienes y ſean para la nueſtra camara.

¶*Lex. XXXVII.*

b ¶*Siendole prouado que lo ſabia.* Receptãs aliquẽ ignorãter nõ tenet pœna receptatoris & in dubio ꝓsumit ignorãtia nisi ꝓbet scientia ab Accusatore vt clarè colligitur ex ista. l. regia, de qua latè Ant. Gom. in tit. de delictis. c. 3. nu. 50. vbi nram. legẽ citat dixi suprà. hoc lib. 8. ti. 16. in. l. 1. ADDITIO.

¶*Ley. XXXVII. Idem*

QValquier que acogiere en ſu caſa hombre que hizo traycio o aleue: o mato a otro a aleue o traycio: o muerte ſegura: o tuuiere tres dias ẽ ſu caſa ſeyẽdo le ꝓuado q̃ lo ſabia[b] quãdo lo reſcibio en ſu caſa. Eſte tal acogedor ſea tenido de dar el malfechor teniendo lo en ſu caſa: y ſi no lo diere pierda la meytad de ſus bienes: y aya dello el tercio el juez: y el otro tercio ſea para la nueſtra camara.

†¶Adde vltra autorẽ, hic quæ sit pœna receptantis in propria dõ lusores causa lucri satis per autorẽ in ti. de lusoribus suprà cũ huiusmodi fœnus tã quã improbũ prohibeatur p. l. 4. versi. (*y rentas de llos*) tit. 7. lib. 8. recop. malè. n. acquisitæ maledila bũtur diuitiæ. arg. c. maiores. 16. q. 7. qa vt inquit Cicero, quid prodest stulto habere diuitias, cũ sciẽ tiã emere nõ possit. Veræ. n. diuitiæ ibi sunt, vbi nulla indigentia (ait Mercurius Trimegistus) maxime exludo im ꝓbato vt suprà dictum ẽ, per autorẽ in tit. *de los tahures*. Pro cuius declaratiõe quẽro quid significet iste termin[9] (*tahur*) & dicẽdum est quod hẽc dictio tahur chaldaica, hierosolymitana est significãs quasi sutũ ludo, Verũ altius cõsiderãs quid significet ista dictio tahur, duximus dicẽdũ dictionẽ esse ex verbis transpositis cõpositã. tahur. i. hurta, tales. n. tahures ab effectu. fures & latrones appellãtur. Nec mirũ cũ explorati iuris sit qd̃ verba. transposita & trãsformata idẽ significẽt, & sensum nõ mutẽt vt probat. l. præposteri. C. de testa. §. 3. insti. de inutilibus & pro hac nra cõsideratiõe allego. l. 6. ibi. *cato do home deue asmar que los tahures por fuerça conuiene que sean ladrones.* tit. 14. par. 7. & ĩ iure si furtũ sit cõmissum in ludo actio furti denegat l. 1. ff. de aleatorib[9]. Quæ aũt sit ratio nõ ineptã puto posse adaptari vltra ibi positã, quia apud nos extat ꝓuerbiũ. *que quiẽ hurta al ladron gana dias de perdon* qd̃ ꝓuerbiũ colligi potest ex arg. l. si pater. §. siqs. ff. de donatio vbi dr̃ qd̃ eximius labor est eripere ereptũ à latronib[9] & adeò nociu[9] est lud[9] reipublicæ qd̃ nõ lud[9] sed fons, & origo criminũ, & delictorũ cõsideratur, ab Imperatore in. §. fi. ibi qs lud[9] appellet, ex qbus crimina oriũtur in ꝓœmio digestorũ, vñ Iosue. c. 15. ait nõ sedit in cõspectu. ludẽtiũ & Tobi. c. 3. nũquã ludẽtib[9] me immiscui, neq; cũ his, qui in leuitate ambulant participem me tribui. Clericis autem adeò est ludus prohibitus ex capi. clerici de vita & honestate. Concil. Tridenti. sessio. 22. capitulo primo. vt si lusori cõferatur beneficiũ collatio sit nulla. c. inter dilectos de excessibus prælat. vbi communiter docto. & si erat occultum debet irritari, vt tradit Paris de Puteo de ludo numer. 44. quod est notandum ad interpretationem Triden. sessi. 24. capitul. 18. ibi cum eligat nam si sint duo examinati quorum alter est lusor, debet præferri alter cæteris paribus adeoque quod lusor minus doctus debet iudicari & potest: appellari peraliũ. Iuxta Bullam Pij. 5. Anni. 1566. Quid autem si lusor furatus est lapides ludi (qui appellantur *los abonos*) ponunturque in modum depositi, vt meli[9] ludus perficiatur) cũ eis tñ acquisiuit magnã sum

mã pecuniarũ ſecrete aũt etſi corã omnibus) ibidẽ pecunias reſtituit an luſor teneatur reſtituere acquiſita tãquã ex initio vitioſo? & videt qđ tenetur arg. l. ancillæ. C. de furtis, vbi licet partꝰ ancillæ furatus fructꝰ dicitur, nõ tñ põt vſucapi facit. l. ſi matrẽ. C. pro emptore. Cõtrariũ tñ tene ex generalitate. l. 1. §. itẽ. ff. de aleato, pro qua eſt. l. ſi hęres. 3. ff. ad. l. falcid. quã exornat. D. Antonius de Queſada lib. diuerſarũ quæſtion. c. 25. n. 21. in medio maximè qa coĩter nõ tenetur, reſtituere quis ampliùs, quã furatꝰ eſt. Quid de ludẽte p aliũ, an puniri valeat, videt qđ nõ, ſi qdẽ ꝓpriè nõ ludit. l. oſſa. ff. đ religioſis & l. 2. verb. por cada vez. ſuprà de luſoribꝰ verba. n. legis verificari đbẽt in caſu verò. l. 3. §. hæc aũt. ff. de neg. geſtis. l. 1. ff. de fõte cõtrariũ tñ, tenet praxis, ſi quidẽ ludere dicitur, qui p aliũ ludit. l. certæ. §. 1. ff. de precario vbi dicitur qđ ſi procurator meus me mãdãte vel ratũ habẽte pcariũ rogauerit, qꝓ ego precariũ propriè habere dicor, aliàs eſſet defraudare legẽ cõtra. l. nõ dubium C. de legibus. vnde ludẽs vltra ꝑmiſſum delinquere dicitur & ſic debet puniri, tã mãdãs, quã mãdatarius arg. c. mulieres ad fin. de ſentẽtia, ex coĩs & an licitæ ſint ſpõſiones in ludo vide ſtrachã in titulo de mercatura pag. 197. n. 3. Quid aũt inter vidẽtes ludere? ibidẽ pag. 192. n. 1. quid de recipiente decẽ ſi luſerit triginta, & qd ſi impoſita ſit ibidẽ pœna. noĩe alterius ibidẽ pag. 192. ver. hinc. n. & verſi. itẽ quæro & pag. 495. n. 5. & ſequen. & an valeat pactũ đ nõ recedẽdo à ludo vide. Auiles. c. 29 prætorũ, quid de ſcholari, qui ex ludo lucratus eſt pecunias, quas ipſe tenetur reſtituere ſi reſtituit pauperibus an liberetur à reſtitutione vero Dño faciẽda & dic qđ nõ ex reg. tex. in. c. eã te de iure iur. qđ militat in oĩbus? quid aũt ſi ex ludo acquiſiuit pecunias, ex quibus colluſores opipare comedebãt & reſpicientibus donatæ ſunt pecuniæ propter lucrũ ideſt, *dar barato*, ſi iſte cõpellitur p iudicẽ reſtituere an ſint deducẽdæ huiuſmodi expẽſæ & cõmuniter tenetur, qđ cõpelli nõ põt: niſi quatenus fuit locupletatus in bonis ſuis per. l. itẽ veniũt. §. prætor hæc. & l. ſi lege. ff. de petitione hęreditatis, quibus adde Medin. in. c. de reſtit. q. 10. & Soto. lib. 4. de iuſt. & iur. q. 7. ar. 1. & 3. vnũ tñ aduerte, qđ licet de iure regio eſt limitatũ tẽpꝰ ad repetẽdũ, ſcilicet. 8. diẽrũ & per inquiſitionẽ ad duos mẽſes, vt late p autorẽ ſuprà, tñ in vniuerſitate hac Salmãtina huiuſmodi, tẽpus nõ currit ſcholaribꝰ, quiimo quocũq; tpe fit reſtitutio & ſic tex. in. l. fi. C. de religioſ. & ſumpt. funerũ eſt incorrectus in hoc tribunali & ſic practicatur (& hoc iuſtiſsime fit) idq; per licẽtiatũ Ludouicũ de Auales iudicẽ circũſpectiſsimũ vniuerſitatis ſic practicari vidi. Horũ tñ ludorũ, magis peſsimus & nociuus eſt taxillorũ: ideo grauioribus pœnis debet coerceri, vt habet in. l. 15. ti. 26. libr. 8. recopilatio. dubitatur ſi domus vbi luditur ſit cõfiſcãda an alia bona exiſtentia, & apta ad ludũ. vt ſunt ſcamna. & Buffeta, ſuper qbus luditur debeãt confiſcari & dicẽdũ eſt qđ ſic arg. l. ſed addes. §. illud. ff. locati nã propter vnũquodq; tale & illud magis authẽ. multo magis. C. de ſacroſanct. tradit Bald. in. l. cũ proponas. n. 5. C. de nautico fœnore, ludi aũt inuẽtor, traditur qđ fuit taxillorũ Palamedes in exercitu contra Troia. ex Macrobio, quẽ citat ſoci. in c. inter dilectos de exceſſ. præla. nos tñ cõtrariũ affirmamus. Imo qđ taxillorũ ludus fuit inuẽtio diaboli, quia ſicut Deus inuenit viginti & vnã literas alphabeti (licet aliæ poſteà ſint additæ ad cõpoſitionẽ ſacræ bibliæ) ita diabolus inuenit aliam bibliã. i. dados in quolibet iſtorũ cũ habeãt ſex facies & omnia puncta nigra ad inſtar literarũ conficiũt numer. 21. in quorũ vſu omnis malitia reperitur & peccatũ, & ipſe diabolus multũ in eorum exercitio colitur & veneratur & quot ſunt pũcta in taxillis tot abeis ſcelera perueniunt decreui tñ numerare per ordinẽ peccata, quæ ex ipſis procedũt & ſic prima litera eſt. A. quaſi denotãs primũ punctũ ideſt amiſsionem tẽporis indicat, quo nihil eſt pretioſius ex Paulo. 2. Corint. ca. 6. & Bernard. dũ dicit qđ nihil eſt pretioſius tempore & Seneca ait, quod nulla eſt maior iactura quã tẽporis amiſsio, quæ non põt, recuperari, & an ſcholarẽs qui debent tẽpus ſuũ ſtudio conſumere & contrarium faciant peccent. vide Florentinum. in. 3. parte tit. 5. c. 2. §. 11. & inſig. Nau. in man. c. 25. n. 59. ſecunda litera, quæ indicat. 2. pactum eſt. B. ideſt Blaſphemias inſinuans, quæ in ludis concitantur præcipuè cũ quis mittit ſortem, & capit azarem, nam raro in ludo pendente à fortuna luditur ſine blaſphemia propter quã aer reſpirans corrumpitur & cœlum fit peſtilens, vt fatetur Imperator in authen. vt non luxurientur contra naturã. verſic. docemur collation. 6. de quarũ pœna ſatis per autorem: & nos alibi diximus. 3. litera eſt. C. quę numerum. 3. inſinuat ideſt contumelias quæ adinuicem, luſores in ſe iactant ſe appellantes, ò aſine, ò fatue quod ſatis inurbanũ eſt & extra religionem homines enim facti ſunt ad imaginem Dei quitot contumelijs vituperari non debent ex. Paulo. 1. Corinthiorum. c. 6. neſcitis quoniam corpora veſtra membra ſunt Chriſti. c. in eo. 32. quæſti. 4. argum. l. ſi quis in metallum. C. de pœnis tales enim non reputo immunes à peccato mortali ex Thoma. 2. 2. quæſtione. 72. arti. 2. qui allegat illud Matth. capit. 6. 4. litera eſt. D. ideſt inſinuans diſſipationem ſubſtantiæ temporalis, de quo loquitur Luc. cap. 15. ibi diſſipauit ſubſtantiam.) & multa in propoſitio ſapiẽtiſsimè cõgeſsit inſignis FRATER DIDACVS STELLA. ibidem

& an

& an filiꝰ repetere posſit bona deperdita in ludo per patrē. vide Iaſ. in. §. item ſiquis nu. 3. & 28. inſti. de actio. & an poſsit Pater diſsipare bona. vide l. Mæuius ibi In mari proijcere. ff. de cōdit. vbi loqtur in alio proposito & quod nō poſsit, ſed qđ ſi lijs & cōſanguineis teneatur eius bona relinquere tradit Peralta in rub. n. 11. ff. de hæred. inſtit. & qđ teneātur ex præcepto adde Iaſ. conſi. 141. vol. 7. libr. 4. & qđ peccet præferens extraneos parētibꝰ vide Benedictū in. c. Raynutius verb. & vxor. nomine Adelaſiā. nu. 4. de teſta. quia pater adeo tenetur filijs, quod peccat ingrediēs monaſteriū. & mortaliter dimittēdo filiorū obſequia ex. D. Th. 2. 2. q. 36. arti. 4. idē in filio probat tex. in. c. ſiquis filij. 30. diſt. & Fel. in. c. in præſentia nu. 39. de probatio. qualiter aūt pater poſsit filios defraudare legitima vide Iacob. Menoch. de recuperāda. rem. 9. nu. 177. 5. litera eſt. E. id eſt eccleſiæ, & legū cōtēptū denotās. c. clerici. de vita & honeſt. l. fin. C. đ religioſ. & per totū titulū ſuprà. Quæ obligant in cōſcientia ex. cāp. 2. de maioritate & obed. tradit. Tho. 1. 2. q. 36. ar. 4. & 2. 2. q. 168. ar. 4. Sylueſt. ver. obedientia. Doct. in. c. 1. de conſtit. & iſta eſt magis cōmunis opinio etiā ſi appoſita ſit pœna pecuniaria. 6. litera eſt. F. ideſt Furtū declarās: quia nō habētes quod ludere poſsint deueniunt ad furta, vt adnotauimus ſuprà. 7. litera eſt. G. quæ Gulam denotat, frequēter. n. ludētes acquiſita, cōſumunt guloſè. ludus. n. filius gulæ dicitur, vt cōſtat Exo. ca. 2. quod. Populus ſedit manducare & bibere & ſurrexit ludere facit illud Tobiæ. c. 3. nūquā cum ludentibus me immiſcui neq; cum ijs qui in leuitate ambulant participē me tribui, & in conuenientijs gulæ inquit Hipocrates lib. 1. aphoriſmorum c. 3. quod repletiones in vltimo exiſtentes periculoſæ ſunt & lib. 6. c. 39. (inquit) quod repletio conuulſionē & ſingultū facit, pbat tex. in. c. neq; tales de conſecratione. diſt. 5. in ludo. n. in fine anni omnes ſunt deperditi, plus. n. eſt perditum quā acquiſitum qui. n. lucratur, lucratur infernū & q perdit, perdit animā & bona. 8. litera eſt. H. ideſt homicidium nā luſores ex verbis, ad verbera veniūt & deinde ad homicidiū. 9. litera eſt. I. quę inuidiā denotat proueniens ex altero qui alterum deuincit. 10. litera eſt. K. quæ careſtiā in domo luſoris, pnoſticat, mō deficit panis, mō veſtis, vxor cōqueritur & familia iraſcitur, nulla verò pax. in eis eſt ait Eſai. c. 48. 11. litera eſt. L. laudatio mala dicitur quæ laudātibus eſſe bonos luſores ſuū honorē deturpat Pſal. 9. laudatur peccator, in deſideriis animæ ſuæ rurſus quid gloriaris in malitia? & Iob. c. 20. laus impiorū breuis & gaudiū hypocritæ ad inſtar pūcti. Quid in clericis đclarat &, quā ſit graue crimē in clericis cū malefecerint gloriari nullus ſanæ mētis ignorat. de exceſsibus prælato. 12. litera eſt. M. ideſt Mēdacia. quot. n. in ludis, pferātur luſores me intelligūt qđ improbatū eſt à Deo ex Pſa. 9. perdes oēs qui loquūtur mendaciū tales. n. filij diaboli efficiūtur qui eſt pater mendacij ex Ioan. c. 11. Sed eſt dubiū quis dicit ſe habere (Primera) cū nō habeat, ſocius id audiens, qui. 39. pūcta habebat, proijcit chartas ſuas (vt victus) poſteà patefit veritas, ipſe tñ vult cōſequi manum quia, alius per proiectionē chartarū, ius ſibi cōpetere dicebat ex arg. text. in. §. fi. inſti. de iniuri. tñ in odiū dicētis mēdaciū, & ſi. 39. puncta nō demōſtrauerit credit habuiſſe arg. c. 1. §. vaſſallꝰ ad. 1. ſi đ feudo defuncti cōtrouerſia. facit. l. ſi dubitet. §. ita demū. ff. de fid. iuſſ. l. hæredita. §. fi. ff. ad. l. falcid. de effectibꝰ mēdacij vide ca. nequis. 22. q. 2. & Iaſ. in. §. omniū. n. 80. de actio. gloſſariū Marci Mantuæ. Claſſ. 2. c. 48. Cou. lib. 1. Var. c. 1. n. 2. Bened. in. c. Raynu. verb. & vxor. el. 1. n. 163. de teſtam. 13. litera eſt. N. negligētiā luſorū indicat & vt maius tēpus habeāt, miſſas nō audiūt nec cōciones quod eſt ſignū æternæ dānationis: quia qui filiꝰ Dei eſt verba Dei audit Ioan. c. 8. 14. litera eſt. O. odium quippe eſt, qđ inter luſores oritur & ſemp clamāt perdētes ò lude cur me deſeris. 15. litera eſt. P. Participationē ſceleris inſinuans ſemp. n. ſunt multi habētes certa loca ad ludēdū & ſi iniuria fiat tali receptatori nō datur actio. l. 1. ff. đ alea. vt ſupra dixi. Quid ſi dētur pecuniæ ad ludēdū idē ex. l. ſi vero. §. q adoleſcēs. ff. mādati. l. fi. §. ſi in alea. ff. quarū rerū, vēditio ſeu emptio, ibid. facta, eſt nulla ex d. l. fi. l. 36. ti. 5. par. 5. & de mutuāte vide Alex. in. l. ſi cū dotē nu. 4. ff. ſolu. matri. Bar. in. l. ſi qs cum ſciret. ff. pro emptore qui. n. talia agūt inquit Apoſtolus, qđ digni ſunt morte. ad Rom. c. 1. 16. litera eſt. Q. quæſtiones luſorū demōſtrat, qui ſibi ad inuicē negāt puncta, dehonorantur contra Apoſto. c. 12. ad Rom, honorē inuicem peruertētes. 17 litera eſt. R. Rapinā inter luſores inſinuat, vnū tñ ſilentio nō præteribo cur licētiati eorū in ſciētia periſtā literā. R. notātur iuxta cōſtitutionem ſtudij. 18. quare tñ ponunt. A. quæ imperfectionem denotat ex gl. 3. c. poſtquā. 13. q. 2. ad declarādā eorum ſcientiā: cū per literā. T. quæ approbationē denotat deberēt ponere vt tradit Coraſ. ad. l. 2. §. poſteà. n. 8. ff. de orig. iuris & nullā aliā rationem aſsignare valeo niſi qđ litera. R. Canina appellat, quia rugiēdo contritis dētibus illā literam exprimunt & ſic reprobātes huiuſmodi graduādos. per illā literam. R. ad gradum licentiaturæ, illo ſigno vtūtur. licet. gl. in. l. 1. ff. de poſtul. doceat qđ in ijs quę proueniūt à iure poſitiuo non ſit reddēda ratio huiuſmodi literæ reprobationem, ſignificant aliæ autem approbationem, vt ex tenore colligitur, & an approbans non approbandum vel reprobans non reprobandum, in omnibus ſcien-

tijs ad quod teneatur vide Caiet.in sum. verb.do ctorem de origine,& ordine doct. vide Coras.in l.1. §.& vt obiter.ff.de origine iuris. Vnum vero aduertam,quod Deus neminem reprobauit faciē tem quod in se est,scientia autem huius mūdi stul titia est apud Deum Paul.1.Corint.c.3.crederem tamen.Quod si graduandus semper in sua faculta te insudauerit quod debet approbari si ex aliqua causa accidentali aliquid inexamine sufficientiæ habuerit,timor enim & verecundia tantorum do ctorum grauissimorum multoties facit balbutire scientia autem inflat meritò Salomon ait, quod qui addit scientiam & laborem addit humilitas autem in doctoribus omnibus est speciosa & laudabilis,licet sint aliqui adeo inflati, qui singulis quoq; verbis se nouē id dicere referunt non consi derantes,quod nil dictū,quod non sit prius dictū vt inquit Philosophus,& alter dixit se nihil scire Mercurius autem Trimegistus ait quod maxima pars eorum quæ scimus minima est eorū,quæ ignoramus.18.litera est.S.Schandala denotās & sic ait sacra scriptura,vę illi per quē scādala veniūt.19.li tera est.T.Tristitiam significat, quæ expecunijs deperditis causatur.20. est. V. quia vsura in ludo vertitur siquidem cū decem lucratur viginti & an liceat alicui emere vasa argentea soluēdo manuū opus cum fuissent quasi nulla opera dicēdum est quod non,cum sit vsura palliata & talis cōtractus est in fraudem vsurarum per quem fit legifragus argumento legis non dubium.C.de legibus. Vlti ma litera est.X.quæ christianitatis vituperationē indicat,per ludū.n.nomē Dei vituperatur. Quid autem de ludo chartarum dicendū est quod diabol⁹ inuenit ad solatiū lusorū,qui posuit quatuor differentias chartarū in quibus ipse etiā maxime colitur & veneratur.Principalis autē ludus appel latur,Primera,quasi primū omniū ludorū locum obtineat quæ nihil aliud est,quam conglutinatio quatuor chartarum diuersi generis, quæ ducit ho mines ad finē de quo ludo extat tractatus in lingua Italica compositus.Sed se offert dubiū quoti dianū,an habēs optimū ludū & simulatè(inquit) transeat,ad effectū decipiendi sociū vt sic eum in citet,an liceat vti ista cautela, & videtur quod nō argu.l.2.§.idē cui si odorem.ff.ne quid,in loco pu blico vbi solus odor in alienū missus mouit rem & pro eo datur actio facit.l.itē Mella.§.sed si versic.nā & cū eo.ff.ad.l.aquiliā.l.si quis fumo.eod. ti.cōtrariū tñ tene nā lusores possunt vti omnibus cautelis,quæ sunt in ludo approbatæ & communes arg.l.in causæ la.2.§.idē Pōponi⁹.ff.de minoribus,& facit illud Poetæ.2.AEneidos dol⁹ an virtus,quis īhoste,requirat,chartarū aūt insignia nota sunt nā Bastos admodū Baculorū depincti sunt ad denotādum quod lusores ad vltimum in paupertatē deueniēt,aliæ aurei appellantur,nam respiciētes illos cōtinuo pallidi reddūtur.Alia stēmata ad modū craterę sunt depicta quasi lusores deuoratores & guloſi,qui semper appetunt bibere significent & an valeat sponsio ad fortiter bibendū vide Stracā de mercatura pa.193.versic.itē quæro & sic Tridenti.Coercet clericos huiusmodi exercētes,contra quos possunt adaptari verba Iob.c.21.tenent Tympanū & gaudēt ad sonitum organi &in pūcto ad inferna descendūt.Finaliter dubitatur iurans nō ludere sub pœna intrandi religionē an contraueniēs teneatur vel possit cōmutare virtute Bullæ casus est singularis & quotidianus & per cōsequens attēdēdus,vt inquit Iure Cōsultus in.l.legaui.ff.de liberatione.legata pro cuius resolutione sciēdū est,quod votū hoc pœnale ante aduētū cōditionis pōt Episcopus cōmutare aut irritate.c.1.de voto,quod adeò procedit q̄ etsi iuratū sit nō petere relaxationē & casu,quod sibi cōcedatur quod ea nō erit vsus adhuc,tamen pōt, ex causa irritare.arg.c.veniens de iure iurando.& tradit F.Franciscus.Alcocer de ludo.c.13.sed post quā est adimpleta conditio(idest que jugo)est dubiū & videtur quod iā sit votū purū,effectum religionis & sic nullus præter Papā pōt dispēsare seu cōmutare ex Soto lib.7.de iust.& iur.q.4.arti.3. versi.vnū neq; per bullā pōt, & vt tutiorē seqtur Coua.c.quāuis.1.part.§.3.nu.12.& Alcocer vbi supra,sed cōtrariū teneo imo quod adueniente conditione in proposita hypothesi,episcopus pōt irrītare seu cōmutare, & ratio est,quia est differentia inter votū si pater voluerit & in casu nostro īprimo enim casu,procedunt eorū dicta: nā tales habuerunt intentionē ad religionem sub conditione,qua adimpleta transit in rotā absolutū & sic in obligationē ineuitabilē.l. cedere diē.ff. de ver. signifi.in casu nostro secus cū sit votū purū pœnale in pœnam fractionis primi voti,vnde non dicē voluit religionē sed nō ludere ad cuius obligationē ei⁹ animū inclinauit nemo enim se obligat nisi habēs animū obligādi.l. anti sti⁹.ff.de adqui. hæred.l.si ego.ff.si cert.pet.arg.l.corā.ff.de verb. quod tū votū de nō ludēdo non est Papæ reseruatū & sic siue ante impletā cōditionē,siue post,pōt episcopus dispensare seu irritare & etiā confessor virtute bullæ vt nos alibi diximus & hoc anno cōsului in mense maij.1574.quod idem dic in simili specie in iuramento de dimittendo cōcubinā sub pœna voti,valet enim talis promissio.l.ex ea parte.§.si mulier.ff.de ver.cui addatis Pala.rub.ī.c.p vīas.§.22.n.6.d̄ ludo aūt scachorū videgl.ī.l.error C.de iuris.& facti.cui adde duas quæstio.singula. p Bart.in.l.si seruū.ff.denoxali.idē in.l.legantis. §.si ex offi.ff.d̄ leg.3.Ab.ī.c.quoniā.n.15.d̄ offi.d̄ leg.& de ludo adde Iacob.Menoc,lib.1.d̄ arbitra.

centu-

centuria. 4. casu. 399. & Iulium Clarum lib. 5. recep tarum sent. §. ludus. Vltimo adde quod venden tes seu facientes taxi illos puniuntur ex. l. 7. titu. 7 lib. 8. recopi. neq; accusatus potest liberari à carce re sub fideiussore donec sit condemnatus per. l. 15. tit. 26. libr. 8. recopil. quid de videte ludū dic quod. punitur ex. l. interdicim⁹. C. de episcopis qđ est verum in clericis & scholaribus secus in alijs cum. l. regia id nō dicat ergo nec nos, vt inquit Vlpi. in. l. si seruum. §. 2. ibi non dixit prætor. ff. de adqui. hære. Borni. Caua. de tuto. pag. 88. nu. 98. & Stephanus. Costa & Caci. Lup. & Paschasi⁹. iusto. in tract. de Ludo.

¶ *Ley. XXXVIII. Idem.*

OTrosi qualquier que por robar: o robādo matare o firiere a otro en el camino[a]: đ mas de las penas que deue auer pierda la meytad desus bienes y seā para la nuestra camara. Y si robare en el camino de ciēt marauedis arriba: aū que no mate ni fiera pierda la meytad de sus bienes: y la meytad sea para el robado: y la otra meytad para la nra camara.

¶ *Lex. XXXVIII.*

a ¶ *Hiriere a otro en el camino.* Et est Casus cōfraternitatis (vulgo de hermandad) concordat. l. 6. titu. 13. libro octauo. suprà.

¶ *Lex. XXXIX.*

b ¶ *Matar alcalde, o juez.* Communior. l. 7. tit. 13. libr. 8. suprà. & l. 5. titul. 12. eod. lib. vbi vide quæ notauimos in. glo. que le maten por ello & in. l. 1. eod. tit. 12. in verb. nuestro alguazil. & adde nouam compilationem legum regiarum lib. 8. tit. 22. in. l. 1. cū sequentibus. ex quibus colliges pœnam offendētis iudicem siue eum occidendo siue vulnerando siue incarcerando & de supremis iudicibus, qui locum regis tenent pœna est legis primæ cū duabus sequentibus tit. 12. lib. 8. supra, & attentans interficere iudicem si ipsum vulneret quanuis effectum mortis nō habuerit punitur pœna ordinaria, cum id sit practicandum in atrocissimis delictis dicta. l. 5. ibi y qualquier que matare o prēdiere facit. l. 2. ti. 13. isto libro. 8. & quæ notat Nunius Auendañus de mandatis regū Hispaniæ. 1. parte. c. 22. n. 7. post Angel. consi. 14. Cassanęum in consuetud. Burgund. rub. 1. §. 5. n. 10. Decius. in. l. non vult hæres. ff. de reg. iuris. l. 2. ti. 31. par. 7. Vtrū aūt fugiēs ad ecclesiā in isto vel simili delicto debeat gaudere immunitate ecclesiæ? Auend. vbi suprà. c. 22. nu. 9. tenet quod non sed ego dubito cū pœna seu priuatio alicuius iuris vel priuilegij nō habeat locū nisi tātū in casibus à iure expressis gl. in signis in. c. fi. đ iure Patro. Iaso. in. l. illā nu. 12. C. de collatio dixī ad Segurā de bonis ¡lucratis constante matrimonio nu. 166. Aleuosus nō gaudet immunitate ecclesiæ. c. 1. de homicidio.

¶ *Ley. XXXIX. Idem.*

QValquier que matare alcalđ o juez,[b] o official nuestro en la ciudad villa o lugar: o termino, o official de la nuestra corte[c] que aya de nos salario: pierda todos sus bienes applicados a la nuestra camara.

c ¶ *Nuestra corte.* Quæ dicit vbi residet Rex. Rebuf. de forma mā dati apostolī ci verb. extra Romanā curiā pag. 197. in cōcord. & iniuria facta Curiæ cēsetur facta Principi, cuius vices repræsentat Ioā. de Pla. in. l. nemo. C. de dignitatib⁹. lib. 12.

ADDITIO.

†¶ Adde vltra authorem quod in curia Romana dicitur quis decedere & siquis sit extra eam per duas dietas legales ex. c. præsente de præb. in. 6. secus de iure regio per. l. 2. ti. 11. lib. 1. suprà. l. 3. tit. 16. par. 2. & curia ibi dicitur vbi Papa per tex. sing. in l. cum in diuersis versic. vbi quod principale. ff. de religiosis & sumpti. argu. etiā. c. 2. & 3. de præb. in 6. Dicitur autē curia multipliciter, vt per Boeri. de authorit. concilij. num. 167. & Rebuff. in proœmio concor. pag. 17. versi. qualis & glossariū Mantuæ Classe. 5. n. 110. qui Marcus Mātua appellat. Sed qd si Papa nō sit Romæ? sed forte alibi, an ibi Curia dicat? & dicēdū est qđ vbi est chācellaria & audiētia Papæ ibi curia etsi Papa ibidē non sit ex clem. ne Romani. §. sanè de elect. Curia aūt Pōtificis dr atq; appellat, Cor mūdi ad qđ cętera mēbra & ptes mūdi recurrūt ex. c. 2. đ priuil. ī. 6. adde q̄ scđm Alberi. ī dictio. Curia meretrix. dr quasi oib⁹ se pbeat nos tū dicim⁹ qđ Curia dr quasi Cor vrit prætēdentiū vel quæ eorū marsupia curat.†

¶ex. XI.

a ¶ *Matare liebre o perdiz.* Confirmatur ex reponſo cæſaris Caroli quinti Imperatoris Regisq; Hiſpaniæ in Curijs ab eo celebratis anno. 1528. en Madrid. l. 166. & optima. l. 28. in Curijs Pincianis anni. 1537. *otroſi por quanto muchas ciudades,* quam omnino vide quæ imponit pœnam, vt non poſsint aucupari, vel venari cum ſcopita ni alcabuz *ni ninguna manera de*

¶ *Ley. XI.* *Idem.*

OTroſi quien con fortuna de nieue matare liebre o perdiz[a] pague por cada liebre o perdiz ciẽt marauedis: y eſtos tales marauedis ſean para la nueſtra camara: y lleue el tercio el accuſador: y el otro. 3. el juez: y el otro el arrẽdador de nr̃as penas.

yerua, ſopena que el que lo contrario hiziere incurra en pena de diez mil marauedis los quales ſe repartã en tres partes la vna para la nueſtra camara y fiſco y la otra para el juez que lo ſentenciare, y la otra para el que lo denunciare, y demas ſea deſterrado del lugar donde viuiere cõ cinco leguas al derredor por eſpacio de vn año y por la ſegunda) & l. 7. in curijs Pinciæ anni. 1542. *y para que en tiempo de cria y nieue no ſe cace ningũ genero de caça en los meſes de Março, Abril, y Mayo de cada vn año mas o menos ſegun durare el tiẽpo dela cria en cada tierra, o pueicia, y q̃ é el dicho tiẽpo no ſe pueda tomar hueuos. l. 1. de caça y peſca* Anni. 1552. c. 1. y. 2. & ibi. c. 4. *que no pueda caçar cõ perdigones ni tenerlos en ſu caſa ſopena de tres mil marauedis y q̃ le matẽ el perdigõ, ni ſe cace cõ lazos de alãbre ni cõ otro inſtrumẽto ni genero del* ibi. c. 5. *y cada vno delos pueblos ha de hazer ordenãça en el tiẽpo q̃ la caça cria y en q̃no ſe han de tomar los hueuos de lla y ſe embie al conſejo real* ibi. c. 6. *que en los palomares ni en caſas particulares q̃no aya trãpas ni armadijos, ni añagazas y q̃las q̃ eſtuuieren hechas ſe derriben ſopena)* ibi. c. 7. *q̃no ſe tomẽ palomas ni las tiren cõ balleſta, ni arco, ni piedra ni las armẽ cõ redes ni lazos ni cõ otras armanças vna legua en derredor donde ouiere palomar. Pragma de caça y peſca del año de* 1552. 2. in ordine. fo. 3. & in. 1. Repertorio curiarũ lib. 8. ti. 9. per totũ. fol. 91. ¶ De venatione quibus cauſis poſſit prohiberi & ad quid in foro animæ teneantur Dñi ferarũ, qui eas cuſtodiũt & de aucupatione auiũ & q̃d ſunt in triplici differẽtia, & colũbaria an ſint licita & q̃n capi poſſunt ponit Dñi. Sot. lib. 4 de iuſt. & iur. q. 6. art. 4. pag. 343. col. 1. & vtrũ ſit licitum caperecolumbas? Reſpõdendum eſt quod de iure communi de alieno columbario etiã in proprio nõ licet & capientes furti pœna tenentur nec poſſunt occidi. l. Pomponius. 1. §. 1. ff. famil. herciſ. & ibi Flore. vbi dicit text. quod quãdiu habẽt cõ ſuetudinem reuertẽdi ſũt in dominio noſtro. Guido Papæ deciſion. 218. & ideo dicit Ioan. Faber. in §. in his inſti. de rerũ diuiſio, q̃d de cõſuetudine regni Franciæ approbatur quod columbę ſint in dominio columbarij vnde dicit, quod magis accedũt mãſuetudini quam piſces qui ſunt in magno vel feræ quæ ſunt in foreſta circũſepta. Caſſ. in cõ ſuet. Burg. rub. 13. §. 9. col. 3. n. 5. de nr̃o aũt iure regio p prædictã pragmaticã, ſolũ habet dominiũ. intra leucã à loco quo eſt ſitũ colũbariũ nõ extra. ¶ Vtrũ ſit licitũ colũbas tenere in colũbarijs? Reſpõde q̃d licet dũ tñ Dñi pabulũ ſufficiẽs pro colũbarũ nume. in colũbario exiſtẽtiũ ſuppeditet, nec eſt crimẽ ſi aliq̃d exteri[9] de ſatis vicinis nutrimẽti p̃cipiãt. Eſt. n. hoc gen[9] auis non ſolũ in eſcã verũetiã ratiõe ſtercorationis reipublicæ vtile q̃re nõ eſt cur, prſus a ciuili republica ablegẽtur, cũ maior ſit vtilitas q̃ dãnũ ideoq; innocẽs dicitur vi & [9] earũ. c. nõ oĩs. 2. q. 7. tenet Dom. So. cõtra Caieta. vbi ſup. pag. 344. col. 1. & q̃d nõ peccẽt dñi colũbariorũ ſi tp̃e debito ſufficiẽs nutrimẽtũ colũbis dederint nec ꝺ dãno tenẽtur niſi eſſet notabile & eſſet dñs paratus dñis ſegetũ emẽdare & q̃d nõ p̃ſumaꝺ dãnũ niſi de cõtrario cõſtet, qa colũbæ vermes & mala ſemina cõſumũt & ſtercorizãt terras lõgo tp̃e & parũ nocẽt. Imo tãtũ proſunt quantũ nocẽt Sylueſter in ſum. ver. reſtõ. 3. q. 4. verſ. 3. qui tenẽt colũbaria Hoſti. in ſumm. tit. 29. lib. 5. ſenſit Ang. clauaſ. in ſum. ver. reſtõ. 1. §. 6. incipiẽti lędẽs proximũ ſum. Roſe. ver. reſtõ. 13. §. 13. Minorita in ſpecul. cõſcięẽtiæ lib. 1. cap. 72. §. 3. adde Ioan. San. in cõſue. Turonẽſi. tit. Deſtroict. 3. de Chaſtellẽ y cax. 1. fo. 40. & Boeri. in conſue. Bituri. tit. de conſue. prædio. §. 5. Qui aũt certa arte ſemina ſpargũt vel eſcas, aut alia arte vtũtur, vt colũbas aliorũ ap prehendant in ſuis columbarijs illicitè faciũt nec dominis inuitis facere poſſunt, vt ad alium locum ſua arte ſe transferant, quæ artes ſunt prohibitæ p leges regni, vt ſuprà patet & tenet Ioan. Metinẽ. in C. de reſtitut. q. 12. fol. 45. col. 3. verſ. corollariè ſequi-

sequitur.in qua.q.12.plura de reb⁹ per venationē captis scripta reliquit in præsenti merito aptāda. Quæri etiā potest de natura colūbæ respōdeo qđ est sine felle,simplex,& victus eius sine nocumē. to & æquiparantur prædicatores colūbis & agnis Archid.in.c. non omnis.2 q.7. de earū natura amplissime etiā ponit Guiliel. Benedi. ver. & vxorē nomine Adelasiam. nu.5. p discursum trium columnarum de testam.singulariter quo ad forum. corporis & conscientię.De venatione tractaui in.l.1.glossa.1.tit.22.lib.2.ordina.in.1.parte horum commentariorum.

¶*Ley. XLI. Idem.*

QValquier que matare aotro[a] sobre assechanças o tregua o seguro[b] o sobre otro qualquier caso: y es sentenciado y despues entrare en la nuestra corte: o en cinco leguas en derredor a fuera de la pena de su cuerpo pierda la meytad de sus bienes y sean para la nuestra camara.

ADDITIO.

†¶Adde quòd autor hic videtur æquiparare colūbas prædicatoribus ex Matt.c.10.Munus enim prædicandi proprium episcoporū vt probat. Triden.sessio.14.c.1.de refor.ibi Munus episcoporū est subditorū vitia redarguere sed qualiter redarguere potest canonista qui sacrā theologiā ignorat ex quo cessat ridiculosa opinio asserentiū. q̄ in locis vbi nō pollulāt hæreses præferatur Iurista Theologo vt est coīs.opinio. ex Abb.in. ca. tuæ nu.5.de cleri.nō resid.& in.c.1.n.9.de cōsang.Palat.Rub.in rub.§.26.n.6.de dona. Greg.in ver.de guisa.l.22.ti.5.par.1.quæ tñ opinio.falsa est nā declarāt qđ vbi nō sunt hæretici in eisdē locis nō sit necessaria episcoporū prędicatio qđ est falsum cū propriū officiū & munus sit quia negari non pōt quod sicut corpus materiali quotidie, sic aīa spirituali cibo nutritur atq; indiget.c.inter de offi.ordi.cū nō in solo pane viuat hō & si dicatur qđ prę latus debet scire iura canonica.c.1.de cōsang.non sequitur sequela.Probare enim intēdo nō per verba hypothesim,sed per sacrā scripturā allego tibi qđ habetur in act. Aposto.c.6.dū dicitur qđ cum essent necessarij,qui præessent quotidiano ministerio viduarū discipuli dixerūt nō est enim ęquū nos derelinquere verbū Dei & ministrare mēsis, cui tex.nō pōt.respōderi semp.n.prælati,& curę prædicare debēt nō autē dormire iuxta illud Psalmi.non dormitabit,neque dormiet qui custodit Israel,& si dicatur quod vtilitas est vt in episcopatu,sit expeditio negotiorū respōdeo id posse adimpleri per bonos prouisores,vt probatur in eo. c.6.ibi cōsiderate ergo fratres viros ex vobis boni testimonij plenos septē spiritu sancto(boni)idest vicarij bonæ cōscientiæ auth. pśides.C. de episcopali audientia rursus(sapiētiæ) id est graduati in iure canonico.Tridē.sessione vigesimaquarta.capitulo decimosexto. vt alibi diximus rursus dict.c. 6.ait nos vero rationi & ministerio verbi instātes erimus & placuit sermo corā multitudine & ista est opinio magis vera & communior & si dicatur posse prædicare Iuristam, nō tñ pōt arguere,nec disputare cū ignoret metaphysicā, quæ cribrū sacræ theologiæ appellatur p quā melius intelligitur,& nodi eius dissoluūtur quod nota ad interpretationē Tridenti.sessio.24.c.18. ibi eū eligat nā ad episcopatū seu beneficiū curatū theologus semper præfertur Iuristis & dignior cēsetur cæteris paribus quod nota ad intelligētiam Bullæ Pij.5.de forma prouidēdi parochiales ann. 1566.& ita tenē.vide Sot.lib.3.de iusti.quæstio.6. Alciat.in rub.C.de summa Trinitate.†

¶¶*Lex. XLI.*

a ¶*Matare a otro.* Nota istam.l.quod est illicitus accessus ad curiam,quæ est vbi rex residentiam facit Rebuff.in concordata in forma mandati Apostolici verbo extra Romanam curiam.Et princeps censetur ipsa curia,& iniuria facta curiæ censetur ei illata,cuius vices repræsentat.Ioan.de Platea in.l.nemo.C.de dignit.libro duodecimo.merito ergo cum per magnum & grauissimum delictum aleuosiæ eum offendit æquum ac iustum est prohibitus sit accedere ad curiam, & principem quem offendit,& in quo est omne ius.l. meminerint.C.vnde vi.l.1.ibi, merito nos sacerdotes appellet.ff.de iustitia & iure.

b ¶*Tregua o seguro.* Quotuplex sit treuga, & plura in eius materiam sunt videnda in.l.prima.cum sequenti titulo octauo.*de las treguas y seguranças.* libro quarto.ordinament.supra & ibi a me annotata & concor.l.octaua.titulo decimotertio. isto libro octauo suprà.

¶*Lex. XXXXII.*

¶*Ley. XXXXII. Idem.*

a ¶*Fuere a combatir la posada de otro.* Domus sua vnicuiq; debet tutissimũ cuiq; refugiũ atq; receptaculũ, eũq; in ius vocaret, vim inferre videri. l. pleriq; vbi gl. 1. ff. de in ius voc. de cuius tñ intellectu adde per. l. 3. & ibi Grego. Lup. ti. 7. par. 3. & dixi in. l. 1. gl. 1. q. 4. titul. 2. lib. 3. ordin. si iudicis mãdato nõ est quis extrahendus à domo & securitatẽ in ea habere debet male facit particularis vim inferẽdo & puniẽ pœna legis Iulię de vi publica §. item lex Iulia. de vi publica institu. de pub. iudicijs vi deiectus quãdo dicaẽ vide Bossi. in titul. de pluribus violentijs nu. 16. & num. 38. & adde. l. 2. & l. 5. tit. 14. lib. 3. ordi. & quæ ibi annotauimus. & ad istã. l. adde casus *de la hermandad*. l. 5. tit. 16. supra isto libro octauo.

Qvalquier hõbre que en la ciudad o villa fuere a combatir la posada de otro[a] yẽdo armado cõ hombres de fuste y de fierro fuera de la pena que ha de auer en su cuerpo pierda la meitad de sus bienes y sean para la nuestra camara.

¶*Ley. XXXXIII. Idem.*

Qvalquier hõbre que cõtra sententia dada por nos o por nros oydores o juezes de la nuestra corte: o ẽ las nuestras ciudades, o villas que sea passada en cosa juzgada fuere rebelde[b] o defendiere la execuciõ cõ armas o fuerça fuera de las penas q̃ los derechos dã: pierda la meytad de sus bienes: y seã para la nuestra camara.

¶*Ley. XXXXIIII. Idem.*

Qvalquier hõbre[b] q̃ muger casada[c] agena sacare: y la truxere publica-

ADDITIO.

†¶Adde vltra autorẽ hic si quis cæperit oppugnare domũ alicuius sed nõ perfecit an puniatur pœna huius legis videtur q̃ sic ex. l. furtim ibi etsi nõ tota arbor cęsa sit recte tñ agetur quasi cæsa ea. ff. arborũ furtim cæsarũ, cõtrariũ tene si quidẽ oppugnare propriè nõ dicitur domũ nisi id perficiatur argu. l. 1. §. 1. ibi quid obfuit conatus si iniuria nullũ habuit effectũ. ff. q̃ quisq; iuris & arg. notatorũ per autorẽ ad tit. de adulterijs suprà ver. quęritur quis Rapuit. per quã theoricam deciditur qõ, an si scholaris cæpit corrũpere virginẽ sed nõ perfecit an teneatur de defloratione & videtur q̃ sic arg. l. etsi. §. 3. versi. quid ergo. ff. de auro & argẽto, cõtrariũ tñ tene quia corrũpere virginẽ denotat actũ perfectum arg. l. vrbana. §. pernoctare. ff. de verborũ. maximè quia nihil dicitur esse factũ dũ aliquid addẽd ũ supereſt. l. pen. in fi. C. de his quibus vt indig. & an & q̃n virgo dicatur corrũpi vide Fran. de Neuizanis cõsi. 48. & andos sit dãda scẽdm qualitatẽ stuprãtis vide Octauianũ dist. 107. vnũ tñ nota q̃ postquã qs dotauit virginem q̃ corruptor nõ tenebitur de alijs fornicationibus quas cũ alijs perpetrauerit mulier arg. l. idẽ Neratius vers. cõsue. ff. de verbo corrupto not. Iaſ. in. §. oẽs aũt. n. 18. instituta ḋ actionibus & ista est coĩs opinio, licet Theologi discordẽt vt per Bar. ĩ. d. l. idẽ Neratius suprà.†

¶*Lex. XLIII.*

b ¶*Cosa juzgada fuere rebelde.* Teneẽ emẽ acq̃escere & obedire cũ iudicis autoritate fiat, nec eã impedire põt. ad Rom. 13. qui resistit potestati, deĩ ordinationi resistit. c. qui resistit. 11. q. 3. obediẽtia melior est quã victima & inobediẽtia inducit pœnã mortis. c. 2. de maiori. & obedi. & est obediẽdũ cũ licite appareat ex literis executorijs sup sentẽtia, quas sic dicim⁹ si alias iniustæ essent, & cõtineret remediũ irreparabile põt resisti, ne executio fiat. l. prohibitũ & ibi Platea. C. iure fisci. libr. 10. arg. c. si q̃n de rescrip. adde optimã gl. ca. ex literis verbo denũcietis de offi. deleg. & nota q̃ ḋ vbicũq; est iniusta offensio, ibi est illicita defensio. l. 4. ff. ad. l. aquili. Platea. l. desertores. C. de desertori. lib. 12. Francis. Auilesi. in. c. prætor. c. 35. verbo mandado. nu. 7. vbi videas & intellige cũ in forma iuris suũ officiũ exeq̃tur iudex seu officialis, non alias, vt dixi, q̃ḋ põt resisti & Auilesi⁹ loco p̃citato.

¶*Lex. XLIIII.*

c ¶*Hombre que muger casada.* Vltra adulterium propter

pter publicitatem & contumaciam amittit dimidiam partem bonorum ſuorum cameræ regis & intelligo hanc.l.ne obſtet.l.2.tit.15.lib.8.ordi.ſupra vbi omnia bona & perſona adulteri ponũtur in poteſtate mariti, ibi, *que lo meten en ſu poder y haga del y de ſus bienes lo que quiſiere.*

mente por manceba ſeyendo requerido por el alcalde: o por ſu marido, que la entregue a la juſticia: ſi no lo quiſiere hazer y le fuere prouado: fuera de la pena del derecho: pierda la meytad de ſus bienes: y ſeã para la nueſtra camara.

ADITIO.

†¶Adde vltra autorem. ſ. an maritus poſsit abſcindere mẽbra virilia ab adultero & ſic ſumere vindictam & dicendũ eſt q̃ poteſt p̃ tex. ſing.l.nec inea ver. ſed q̃ occidere.ff.de adult.& tenet Oſtiẽſ.in ſumm.de corpore vitiat.§.quę imperia.num.4.& Alex.ad Bart.l.in ſuis ver. occidere.ff.de lib.& poſt.Pala.Rub.rubr.§.78. num. 9.de dona.quòd amplia etiam ſi adulter ſit clericus nam ex hoc non incidit in excommunicationem cap.ſi vero.1.§.nec ille de ſententia excõmu.l.3.titul.9.par.1. q̃ etiam amplia.vt per Sylu. verbo excommunicatio ſexto.verb.10.Clauaſio. dict.verb.n.18.Bened.c.Raynu.3.par.pag.8.n.16 & an liceat marito interficere adulterum ſcopeta. vide.l.15.ti.23.lib.8.Recop.requiritur tñ vt ſequatur cum ſanguinis effuſione.l.2.ti.13.lib.8.ſuprà licet ſecus de iure ciui.l.is, qui cum telo.ff.de ſica. vbi conatus puniẽ licet nõ ſequaẽ effect9 cogita.† quando maritus non egit remedio illius legis ſuo noĩe ſed ipſe, vel alius accuſator ad cõmodũ fiſci, vt delicta ita inuerecundè facta puniantur. Sed huic ſolutioni obſtat iſta lex dicẽs, *fuera de la pena del derecho.* Sed pena eſt amiſsio omniũ bonorum ergo cũ nulla alia bona ſuperſint, ſi marit9 agit ad pœnã ordinariã, fiſcus nec camera regis dimidiã bonorũ partẽ percipere poterit. Cũ ſint mariti offenſi & atrocius quã in caſu.d.l.2.ergo verboſa eſt iſta lex cõtra tex.in.l.fi.C. de donat.niſi intelligas qñ maritus eſt in culpa & ex aliqua cauſa fuiſſet excluſus a petitiõe bonorũ, quia habebat ipſe cõcubinã, quo caſu per viã cõpẽſationis marit9 excluditur ab vxore â petitione bonorũ, licet non à pœna corporali per.d.l.2.ad.fi.ti.15.lib.8.ord. ſupra: bona tñ amittit, ex eo, qđ ipſe maritus habebat cõcubinã Hippo.in.l.patre.n.10.ff.de.q.& in ſing.234.Deci.in.l.ſemper in cõtractib9 & ibi bona additio ſub.n.7.ff.de reg.iur.Rom.cõſi. 128.& ſic eſt notabilis intellectus pro diſſolutione præmiſſæ antinomię à me ſolo excogitata.adde Bar. in.l.ex ea parte.ff.de verb.obligationib.

ADDITIO.

†Adde vltra autorem. ſ. Quod communiter dicitur atq; appellatur cornutus cuius vxor facit quæſtum ſui ſiue vir ſciat ſiue non. Sed quare per cornutum id deſignatur in hoc tamen videtur laborare Ioan.Ianez Parlado.lib.rer. quotid. capitulo decimoſeptimo.numero quarto.dicens, cornutum dici quaſi corde nudũ, quæ ethimologia minime quadrat ſiquidẽ nõ ſolum homo verum etiam animal non gaudet ex congreſſione alterius maſculi præter caprum vt patet ex Pierio Valeriano.cap.de capra. forſan ideo dicitur ab aliquib9 cornutus caper. Alij originem trahunt de marito ſuſpectam vxorem habente cui depingi fecit agnum ipſa tamen facto illum obraſit & iterum depingi fecit per adulterum cum cornibus per errorem videns id maritus quid eſſet interrogabat cui vxor reſpondit quòd ratione caloris de nouo naſcebantur ei cornua ideo inde appellatur cornutus. Vnum tamen dicitur ex vulgo quòd homo zelotipus communiter a cornibus non euadit ſæpe enim imaginatio facit cauſam capitulo primo.diſtinctione ſexta.prẽcipue ſi pecuniæ ſint in medio aut intereſſe quæ maxime prouocant fœminas argumento.illius Gene. cap.34. vbi habetur de Thamar quæ ſocero concubitũ petenti dimiſſa verecundia nec reſpondit nolo nec non volo ſed dixit quid dabis mihi vt fruaris cõcubitu meo verecundia enim eſt maximum ornamentum fæminarum argumento.l.optimam.C. de contrahenda.ad rem igitur redeundo de nominibus poſitiuis ſoli antiquitati eſt cognita ratio. vt ait Afranius nec nos rationẽ reddere tenemur argumento.l.non omnium.ff.de.ll. alij ſcribunt cucurbita.aut cucullus deberi appellare ex Alci. vt not.Magiſter Sancius in annot.ad emblemata pagin.211.& an maritus poſsit agere actione iniuri.ſi ei dicatur tœdet non te eſſe cornutus vide Ia ſo.l.Turpia.numero octauo.ff.deleg.primo.&.l. illud numero quarto.ff.quòd quiſque iur. Quid ſi dicatur vxoratę, Pelleja, an teneatur actio. iniur. dic quòd ſic per.l.Maſurius.144.de verbo. & ita bis feci practicari, vt teneatur ad palinodiam recãtare, quid de dicente mulieri, meretrix quæ tamẽ per triennium erat iam emendata, an poſsit agere iniur. dic quòd ſic auth.de Monac. ver. triennalis glo.fin.cap.vides.23.q.6.Bene.c.Raynu.verbo contrahens.nume.271.de teſta.& ita ſæpe pra

cti.adde Menoqui.consil.94.numero.54.†

¶*Lex. XLV.*

a ¶*Asno garañon.* Nota hanc legem vt non sit defectus equorum in Bethica vbi est necessaria copia equorum quia sunt in conflictu hostium & bellũ defensiuum, cum infidelibus quotidie gerunt. & arma bellica & nõ asinos seu mulas habere opus est vt cum velocitate equorum satius offendere possint inimicis nostris & est cõfirmata ista. lex vt patet. infra. l. proximã. 46. Pragm. 163. foli. 149. in libro. pragm. regũ. catholicorũ secundum aliam impressionem foli. 119. col. 3. *don fernando &c. alos duques per lados*, in lege autem Moysi illicitũ erat commixtio alterius generis animaliũ & sic ęquicũ asina, vel asini cũ equa vt habetur Leuiti. 19. Iumẽta tua nõ facias coire cum alterius generis animantibus, agrum tuum non seres diuerso semine, veste quæ ex duobus contexta non indueris. Sed responsio est quod est præceptum iudiciale, & translato sacerdotio necesse est vt translatio legis fiat. capit. translato de constitut. omnia. enim veteriusin figura contingebant secundum Apost. ad Hebr. 8.

¶*Ley. XLV.* *Idem.*

QValquier que en el arçobispado de Seuilla y en los obispados de Caliz, y de Iaen, y de Cordoua, y de Murcia: tuuiere asno garañon[a] para yeguas por cada vegada que gelo fallaren pierda el asno y paguen mil marauedis para la nuestra camara.

¶*Ley. XLVI.* *Idem.*

COnfirmo[b] esta ley del asno garañon el rey don Enrique quarto en Toledo: y mando q̃ den de el rio de Tejo adelante que ninguno echasse asno garañõ a las yeguas ni lo tuuiesse.

¶*Ley. XLVII.* *Idem.*

glo. in. capitulo fin. in glo. 1. distin. 6. vbi dixi latè.

¶*Lex. XLVI.*

b ¶*Confirmo.* Adde concor. in. l. 45. supra proxima.

¶*Lex. XLVII.*

c ¶*Applicados a la nuestra corona real.* In dubio pœnæ impositæ propter delicta debẽt fisco, & non priuato applicari. Ratio quia pœnæ delictorum sunt fructus iurisdictionis qui spectant possessori AEgidi. Bosi. in practica criminis. tit. de crimini. læsę maiesta. numer. 85. pag. 247. citans tantũ adhoc not. in. l. fin. ff. solu matrimo. idem in tit. de pœnis pagi. 492. numero. 30. vbi ponit regulã quod pœnæ intelligãtur applicatæ fisco & nõ parti & hoc quãdo princeps statuit certo mõ de quo per Bar. in. l. agraria. ff. de termi. moto. Areti. in. cacum in tua. 1. notab. de accus. late per Angel. & ei' additiona. in tract. de delictis in parte dictum Sempronium in tercentum libris condemnamus colu. 4. c. 1. quæ sint regalia ibi, mulctarum pœnarumque compẽdia lib. 2. feudor. & sic est ius regale cum alijs ibi positis & per Petrum Belluga, in specul. princip. Rub. 28, folio. 145. plura priuilegia principis ponit AE-

¶El Rey don Iuan. II. en Valladolid. año de mil cccc. xlvij.

MAndamos q̃ si algunas personas de nuestros reynos cometieren algunas cosas y delictos porque deuã perder sus bienes que aquellos sean applicados a la nuestra corona real[c] de nuestros reynos: y que no se den ni puedan dar a persona algũa: saluo en emienda de aquellos a quien nos ouieremos de hazer merced por los seruicios que nos hã fecho. E si contra esto alguna cosa fiziere que no vala ni pueda valer: ni aya effecto: y que la merced de los tales biẽes se faga por seruicios señalados.

nit AEgidi. Bosius in practi. criminis tit. de princip. & priuilegijs eius numero primo. vsq; ad fin. 384. & est etiam regula quod quicquid aufertur ab indigno applicatur fisco. l. Papinianus. §. meminisse vbi glo. Bar. & Paul. ff. de inoffi. testam. l. 13. vbi notat Gregor. Lup. verbo, *que no la merece*. & in. l. fi. vbi latiº Grego. Lup. verbo. cosas y hatit. 7. parti. 6. que faciũt ad intellectũ. l. 22. tit. 3. lib. 1. & quæ ibi dixi supra in. 1. parte. & pœna quãdo infertur fisco dicitur causa criminalis secũdum Bellugã loco præcitato rub. 28. n. 4. & est communis opinio de cuius veritate optime actum fuit in titul. 1. in glo. Rub. pag. 748. versi. præterea inquirẽdum quæ dicatur causa criminalis de iure regio libro. 3. ordina. De materia pœnarum est videnda pragma. *de la orden que se ha de tener en las condenaciones y penas q̃ se applicarẽ ala camara de su mageſtad, del año* de. 1552. inuenies totam translatam ordinatim & bene per bachalaureum Alphõsum de Azeuedo in repertorio curiarum lib. 8. tit. 11. l. 1. vsque ad. l. 23. Tamen graue non debent fieri à rege de iuribº pertinentibus cameræ regis & pœnis propter delicta (quæ asseruntur multoties ab impetrantibus tacita veritate & in grauamen subditorum esse cõmissa, & non sunt nec negotium ita se habet) ante condemnationem vltimam tum vt occasio malignis & litigiosis hominibus auferatur accusandi indebite proximum argum. l. 14. in principio. titulo nono. lib. 6. ordi. suprà, tum vt quies à laboribus & expensis subditis detur, nam lites inducũt inimicitias, scandala, tollunt que bonum pacis vt experientia docuit, & habetur in Curijs Toleti anni. 1559. fol. 28. cap. 103. referturin repertorijs curiarum. in primo. in titu. 1. lib. 2. l. 4. & in nouissimo. in. l. prima. titulo tertio. libro tertio. dicens *otrosi mandamos que de aqui adelante no se hagan mercedes de penas y confiscaciones de camara hasta tãto que la condemnacion y sentencia sea passada en cosa juzgada y que esto se guarde ansi y haze y se hara de aqui adelãte* adde. l. 49. & l. 50. titul. 19. de pœnis infra eodem quæ sunt singulares & memoriæ commendandæ in vsu præsertim forensi.

¶ *Ley. XLVIII.* *Idem.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo. año de mil cccclxxx.

LOs nuestros alcaldes de las cosas vedadas en las penas que impusieré contra los delinquẽtes: deuen diligentemente mirar y catar sus personas y su esta do y condicion porque impongan pena condigna a la qualidad del delicto. [a] Mirando el tiempo y cõdicion y estado a cuyo arbitrio y discrecion la imposiciõ de las dichas penas nos a cometemos: saluo ẽ aquellas penas que especialmente son espressas en la ordenança que el rey dõ Iuan primero nuestro progenitor hizo en las cortes de Guadalajara.

¶ *En las cortes de guadalajara.* Scilicet. in. l. 6. cũ duabus sequentibus tit. 9. lib. sexto.

¶ *Lex XLVIII.*

¶ *Impongan pena condigna a la qualidad del delicto.*

Pœna est cõmensuranda delicto à lege seu ab eius ministro quãdo lege non inuenitur expressa vel si inuenitur ex causa manet in iudicis arbitrio pœnã modificare vel aggrauare vt docet Petrus Foller. in practica criminis. 4. parte pagin. 388. nume. 29 versi. pœnis debitis feriantur, & versic. considerãdum etiam erit, dixi supra. in. l. 9. titul. 16. libro octauo. supra & l. 36. versic. *porende establescemos*. titulo nono. libro sexto. ordinamen. suprà in. 2. parte horum commentariorum. Vtrum autem in arbitrarijs possit iudex arbitrariam pœnam extendere vsque ad mortem naturalem? videtur quod sic per hanc legem, cum dicat quod consideratis considerandis iudex imponat pœnam condignã secundum qualitatem delicti, ergo vsque ad vltimum suppliciũ si condigna esset vt pote quia qs vulnerauit insidiose, vel vapulis cecidit clericũ cõstitutum apud ministerium diuinum, orando in choro, vel tanquam particularem in ecclesia corã sanctissimo altaris sacramento, prout iam isto anno contingit vel alapam dedit iudici, vel homini constituto in bona opinione & honore coram iudice, vel de nocte ipsum clericum seu laicum insidiose vulnerando, quanuis ex vulnere non sit mortuus offensus, vel sic de singulis, argum. nota. per Innocentium. capitulo primõ. de constitu. & glos. in. §. iii summa verbo extraordinaria institituta. de iniurijs de qua alibi satis à me actum fuit & est hic tex. pro sua opinione, si bene ponde-

ponderetur, & amplius quam semel vidi in practica & ad gl. opinionem in dicto. §. in summa adde Corset. in repertorio ad Panormita. verb. pœna

ADDITIO.

†¶A adde vltra autorem hic pro declaratione huius. l. ibi *deue diligentemente catar y mirar sus personas e estado*, an possint iudices ecclesiastici penas pecuniarias laicis imponere & quibus debeant applicari. Et dicendum est quod debēt considerare qualitatē personarum ex Trident. sessione. 25. ca. 6 de reformatione versic. in omnibus. Et sic laicis nullo modo ex capi. licet de pœnis de qua quæstione vide Butrium in. c. vt clericorum. de vita & honestate & Abba. dicto. c. licet suprà venustè Felinum in. c. irrefragabili de officio ordinari. num. 5. cum sequentib. & an possit iudex ecclesiasticus in carcerare laicos, de qua quæstione vidi dubitari dum vitam agebamus in oppido de Mohorte & pro constanti affirmaui id non posse. ex. c. postulasti de homicidio. allego. tex. in. c. postulasti de Iudæis &. c. 1. de offi. ordina. de qua materia videatis Doct. quos scitat Couarruuias in practicis quæstionibus. c. 10. nu. 2. Et Bernardus diaz in practi. c. 134. quod amplia vt executio etiam fieri nō possit laicis per ecclesiasticū ex. l. 14. &. 15. ti. 1. libr. 4. recopilationis & ita practicatur & an in dubio pœna pecuniaria cui sit applicāda vide Cosmam in pragma. sanctione tit. de Friuolis appellationibus. §. quoq; versi. appellate. Et an vicarij episcoporū possint mutare pœnā delictorū in pecuniariā dic qđ non ex gl. in. d. c. licet supra de facto tñ

¶*Ley. XLIX. Idem.*

POr quanto por los procuradores d̄ las ciudades y villas de nuestros reynos y señorios nos fue fecha relacion que los alcaldes de la nuestra casa y corte y chancilleria y otros corregidores y alcaldes y otras justicias d̄ las ciudades y villas y lugares y prouincias de nuestros reynos ponen penas quando dan y hazen algunos mandamientos. Las quales dichas penas ponen para si[a]: o alomenos con intenciō de las lleuar para si: y muchos con cobdicia de las lleuar executan ante que sean cō denadas y preuienē la justicia. Mādamos y ordenamos que de aqui adelante ninguno delos dichos alcaldes y juezes no puedan poner ni pongā penas para si: y puesto que las pongā no las lleuen. Mas que las penas que pusierē los del nuestro consejo aliqñ faciūt maximè cū sint pleni cupiditate & nimirū cūsint tales quasi locati siquidē multoties eis nō datur salariū ab episcopo & necessario ipsi quę rūt aliūde victū etiā excoriādo clericos pauperes & cōtra quos & cōtra prælatos exclamat Isaias. c. 1. dicēs principes tui socij furū oēs diligūt munera & sequuntur retributiōes Et Hiere. c. 6 dicit dñs à minore vsq; ad maiorē oēs auaritiæ studēt, & à Propheta, vsque ad sacerdotē cūcti faciunt dolū officiales aūt episcoporū nr̄i temporis sua quę rūt tātūvt ait Paulus. 1. Corin. c. 10. & de his cōqueritur dñs per Prophetā. Psal. 49. Hi deorant plebem meā, de quo tñ prælati puniētur à Deo vt punit[o] fuit Oza sacerdos quivt reseruaret se à prestatione alimētorū leuitis præstādo (qui ipsi & nō alij arcā Dei deferre debebāt ex. 1. Paralipome. c. 15. ipse Oza, cōmittens arcā incurru boum fuit à Dño occisus vt cōstat ex c. 6. 2. Regum. quid aliud est cōmittere arcam bobus nisi hodie constituere vicarios sine salario & quasi locatos & quodāmodo videntur iurisdictiones locare pro salario cōtra Triden. sessio. 25. c. 11. versic. non liceat crederem tamen quod sicut est communis opinio posse compelli episcopum habere vicarium ex Boerio decisione. 347. nu. 6. ita vt vicario assignaretur certum etiam salarium. Et quod iustum sit iudices episcoporum syndicari vide omnino Antonium de Quesada de hoc & de alijs quæstionib[9]. c. 29. lib. 1. diuersarū quęstionū. †

¶¶*Lex. XLIX.*

a ¶*Penas ponen para si.* Contra. l. 48. supra eod. tit. & nota hāc. l. vt euites vexationem ciuium & in syndicatu

jo : y oydores de la nueſtra audiencia: y los alcaldes y notarios y otros officiales de la nueſtra caſa y corte y chancilleria , ſean para la nueſtra camara: y para los eſtrados de ſu auditorio: y para repartir en otras coſas pias y publicas que ellos ſientan que ſe deuen repartir. Y las penas que puſieren los dichos corregidores y alcaldes y juezes que ſon fuera de nueſtra corte: ſean aſsi miſmo applicadas a la nueſtra camara en el caſo que fueren aſsi pueſtas: o no fuere declarado para quien ſeã. Y en el caſo que fuere declarado ſiempre la meytad de las penas ſean y ſe entiendan ſer applicadas a la nueſtra camara: y la otra meytad para los lugares y perſonas para quien puſiere el juez. Pero que no ſea ni pueda ſer directe ni indirecte applicadas al juez que las puſo: y que ſiempre las dichas penas ſean juzgadas ante que executadas : y ſean juzgadas por juez competente: y la tal ſententia ſea paſſada en coſa juzgada y dezimos ſer juez competente : para lo tal los alcaldes de la nueſtra corte don de aſsi acaeſciere que la tal pena fuere juzgada por los alcaldes de las ciudades, y villas, y lugares . Mandamos que no ſe haga execucion faſta tanto que el tal juyzio nos ſea moſtrado [a]. Eſtonces nos mandaremos hazer la tal execucion ſegun que el Rey don Iuan nueſtro padre mando en vna ſu prematica.

[a] ¶ *Que el tal juyzio nos ſea moſtrado.* Ad idem.l.ſeq.50 ibi *pero tenemos por bien lo que eſtos alcaldes y juezes juzgaren que nos lo embien amoſtrar*, eſt em̃ honeſtum ergo ſeruandũ & ſic nota leges reſtringẽtes iudicis poteſtatem nã iudices inferiores & audi tores cancellariæ. quanuis ponant mulctam, nõ poſſunt ſuã ſententiam executioni mandare donec regi vel cõſiliarijs ſup premis qui perſonam regiam repreſentant vicẽq; ſuam obtinent oſtendant, & ſic nota hanc legem ad pœnas quæ imponuntur in mandatis per iudices. Quæri poteſt an poſsit pœna ſeu mulcta ſemel impoſita à iudice modificari ? Dic quod ſic ex cauſa

dicatu querelam ꝓpones contra eã nõ ſeruantes ſi fueris iudex reſidentis, nã iudices quotidie ſecretæ pœnæ nomine partẽ recipiũt à parte dnũciata & in fraudẽ fiſci & camerę regię remittunt aliã partem & iſtã retinẽt ſine condẽnatione & proceſſu & aliqñ pars denũtiata ob euitandam vexationem carceris ſine culpa ſoluit & iudices recipiũt modo indebito cõtra Deum & ſuum regẽ & iuramẽtũ præſtitum in ingreſſu officij quod maxime dolẽdũ eſt, contra etiam.l.50. infra eod. &.c. 11. *de los corregidores*.&.ca. 12. vbi late ꝓ Franciſcũ Auileſium & ſic ſemper requiritur ſententia tranſacta in rem iudicatã vt pœnæ exigi poſſint pœnę pecuniariæ vel emendæ quę ponuntur iudicis officio proueniũtex iuriſdictione gloſſ. ex iuriſdictione in clemẽtina ſtatutum de electione.

ex cauſa Bartol.in.l.1.in fin.prin.ff.ſi quis ius dicẽti Greg.Lup. in.l.4. verb. pœna tit. 22. part.3. Dixi in.l.9.titulo 16.ſupra hoc libr.8.ordin. Sed quęri poteſt an ab impoſitiõe multæ propter contumaciam poſsit appellari,reſpõde,poſſe.l.& in multis. C. de appel. & in.l.ſi q̃ pœna de verbo. ſignific.Bartol. in diſta. l.1. num.14. †Seruãdũ, adde quod,pbat. c. niſi. c. graue de pb. in oĩbus eñ non quod licet ſed quod honeſtũ eſt, conſiderari debet honeſtas enim ſola ſufficiens eſt animas Deo præſentare argumẽto autñ. de nonibus. §. ſancimus collatione tertia ex quo infertur adquęſtionem quis debeat præferri ad beneficium an ille qui peccauit tamen pœnituit & eſt emẽdatus vel an ille qui ſemper honeſtus fuit & dic quod ille qui peccauit ex gl.verb. gratia. capit. fidelior. 50. diſtinctione nam magis ſciet compati peccatoribus.cap. conſiderandum. 50.diſt. ca. illi rex. de pœnitẽtia.diſt.3 & notat Ab. in.c.atſi clerici.§. de adulterijs numero. 22. de iud.Berta.de epiſcopis. 3. par.2.par. ti. de cauſa. Matri.nu.23.traditIaſ.in rubr.numer.7. de iuſticia & iure Abb.in ca. bonæ nu. 17. ibi addi. de poſtulatione. præl. idem in.cap. ſignificaſti. &.ca.dudum de electione quod nota ad Triden.ſeſsi. 24. capit. 18. emẽdatus enim non dignior cẽſetur quæ tamẽ reſolutio in curatis procedit ſecus in ſimplicib°qa qui nũquam peccauit ſemper debet præferri ſecundum Archid.in. cap. non conſue. nu.2. 12. diſtincti.

¶*Ley. L.* *Idem.*

El Rey don Alonſo en Alcala. Año de mil ccc.xxxiij.

El Rey don Iuan.ij.en Segouia. Año de mil cccc.xxxiij.

El Rey don Enrique en Toro.

POrque ſomos informados q̃ algunos andan con nueſtras cartas en las villas y lugares d̃ nueſtro ſeñorio demandando y cobrando algunos derechos y penas y caluñas que perteneſcen a la nueſtra camara. Y que demandan muchas coſas a ſin razon: y hazian otros agrauios muchos a nr̃a tierra leuando muchos cohechos y otras coſas que no deuian auer. Porẽde tenemos por bien y mandamos que ninguno ſea oſado de demandar penas y caluñas ni otros derechos q̃ a la nueſtra camara conuengan. Saluo lo que fuere juzgado y ſentenciado[a] en la nueſtra corte por nueſtro alcaldes: o juezes en q̃ vaya declarado el derecho: o pena: o caluña que pertenezca a la nueſtra camara. Otroſi lo que fuere juzgado por los nueſtros alcaldes y juezes delas nueſtras ciudades y villas que hã poder de juzgar. Pero tenemos por bien lo que eſtos alcaldes y juezes juzgarẽ que nos lo embien a moſtrar. Y que no ſe haga execucion de ello faſta que aya nueſtro mandado ſobrello. E ſi nos hizieremos merced de las tales penas y caluñas: o de alguna parte dello por nueſtras cartas: o alualaes o en otra qualquier manera: o razon que ſea: que no valan y ſean obedeſcidas y no complidas: a vn que tengã qualeſquier clauſulas derogatorias de

¶*Lex. L.*

a ¶*Saluo lo que fuere juzgado y ſententiado.* Pœna non eſt

sta ley: o de otras qualesquier leyes: o fueros y derechos y ordenanças: y otras firmezas abrrogaciones y derogaciones de qualquier natura vigor y qualidad y misterio y effecto que sea, o ser pueda. Y es nuestra merced que nuestro escriuano que librare qualquier carta, o aluala contra el tenor y forma desta nuestra ordenança: y el registrador que la passare del registro: y el nuestro chanciller q̃ la passare del sello que pierdan los officios por el mesmo fecho: y el que la ganare: o vsare de ella por el mesmo fecho pierda: y aya perdido qualquier derecho que por ella le sea adquerido ẽ qualquier manera. Y no lo pueda demandar ni vsar della y sea auido por no parte. Y demas que pague otro tanto quanto montare la pena para la nuestra camara. Y mandamos y defendemos a los del nuestro consejo y a los oydores dela nuestra audiencia y alcaldes y notarios y otras justicias de la nuestra casa y corte y chancilleria y a los nuestros adelantados, y merinos: y alguaziles, y otras justicias qualesquier de las nuestras ciudades, y villas, y lugares delos nuestros reynos y señorios: y a qualquier, o qualesquier nuestros juezes que no ayan ni resciban por parte al que la tal carta, o aluala de merced mostrare librada contra el tenor y forma desta ley: que no le consientan recudir con cosa alguna della a la tal persona. So pena dela nuestra mer-

est exigenda ante sententiam condẽnatoriã a qua non sit appellatum & transiuerit in rẽ iudicatam, nam ante nõ potest quis dici culpabilis & si reꝰ dicatur ratione denuntiationis & accusationis propositæ in iudicio bene facit tex. in ca. cum secundũ leges de hęreti. libr. 6. nec ante valet gratia principis de pœnis inferẽdis vt hac lege non in elegãter prouisum est versic. *y si nos hizieremos merced*. Dixi in glossa prima in l. 47. supra hoc titul. pœnę autem semper intelliguntur fisco applicatę in dubio si non fuerit expressum cui applicentur. l. 49. versicu. *y las penas que pusieren* supra hoc tit. adde Angel. in §. pœnales numero quarto institu. de actio. Panor. in capitul. licet columna fin. numer. 9.

de pœn. & ibi sapia. ad eũ & in. capi. ex literis col. fi. numero. 14. de probat. vbi refert Bartol. in. l. agraria. ff. de termi. moto dixi in glossa. rub. huius tituli prope fi. gloss. vnic. vtrum autẽ quando pœna est arbitraria iudex possit imponere in perpetuũ vel ad tempꝰ tantum vide Panormi. & Imol. in cap. ex literis de constit. nu. 8 vbi concludit quod temporalem & non perpetuum poterit impõere pœnam. ¶Pœna arbitraria est quando à iure nihil decisum reperitur Bald. in tracta. de statutis verbo. transgressor legis numero primo. folio 152. Pœnæ enim arbitrariæ sunt secũdum quod mos regionis pro qualitate criminum in eis frequentium instituit. l. facularij. ff. de extra ordin. cri-

ced, y de priuacion de los officios. Pero que por esto no pueda ser defendido, a qualesquier personas que lo puedã hazer, acusar y denunciar y proseguir qualesquier excessos, y delictos, y penas, y maleficios ante quiẽ y como deuan en aquellos casos que los derechos y leyes de nuestros Reynos: les dan lugar para poder hazer.

¶ *Ley. LI.* *Idem.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil cccclxxx.

DE aqui adelante ningun hombre sea osado de sacar, ni saque a ruydo ni a pelea que acaezca en poblado [a] trueno, ni espingarda, ni Serpentina, ni otro tiro alguno de poluora, ni ballesta, ni tire de su casa al ruydo con alguno de los dichos tiros: saluo si fuere defendiendo sus casas, o el lugar donde biuede combates que les dieren, o lo quisieren dar. E qualquier que contra lo susodicho fuere, o passare, o sacare de su casa, qualquier de los dichos tiros para tirar con ellos en el dicho ruydo, o pelea, o para tirar desde su casa al ruydo que pierda la meytad de sus bienes para la nuestra camara. E de mas que sea desterrado perpetuamente del lugar donde biuiere, aunque no sea herida persona alguna con el tal tiro, ni tire con el. E si matare, o firiere, o tirare con qualquier de los dichos tiros, que muera por ello y pierda el tercio d'sus bienes para la nuestra camara. Y que en estas mismas penas caya, è

din. crimin. l. prima. ff. d abigeis. l. sacrilegij pœnam. ff. ad. l. Iul. pecul. Ioan. igneus in repetitione. l. necessarios §. non alias numero. iii. ff. ad syllania num.

¶ *Lex. LI.*

a ¶ *En poblado.* Nota hanc legẽ quod bonbardæ, & tela de quibus in præsenti sunt prohibita deferri in ciuitate vel villa & sic in loco vbi sunt vicini nõ autem in itinere & est ad idem. l. trigesimaquinta. supra hoc titulo & quanuis fistulæ sint vetitæ ne in itinere portentur in petitione facta Philippo. secundo Hispaniarum Regi in Curijs de Madrid. tamen in responsione nihil prohibuit vt patet capitulo sexagesimoquarto. folio vigesimosexto. in Curijs Madritijs anno. 1563. vbi statuta est pœna contra occidentem aliquem cum fistula (vulgo arcabuz) est aleuosiæ & amittit dimidiam partem cameræ Regis sic dicens *qualquiera persona que matare o hiriere a otro con arcabuz o pistolete por el mismo caso sea auido por aleuoso, y pierda todos sus bienes, la mitad para la nuestra camara y fisco y la otra mitad para el herido o herederos del muerto y no entendemos en ningun caso remitir la dicha pena*, nec delatio fistulæ est prohibita vt patet per responsionem regis in Curijs Pincianis. An. 1555. petit. sexagesimaoctaua. dum fuit, petitum ibi, *ni tan*

Ni tampoco se puedan traer arcabuzes pequeños, con los quales secretamente se matan muchos hombres a traycion. Dizendo, a esto Vos respondemos que en lo que toca a los puñales y dagas por agora no conuiene hazer nouedad, y en lo delos arcabuzes mandamos que de aqui adelante uo se labren, ni metan fuera del Reyno arcabuzes menores de Vna Vara de medir, o quatro palmos el cañon, so pena de lo auer perdido, y de diez mil marauedis para la nuestra camara. Vides igitur, quod vsus fistulæ non est prohibitus, sed quod debent esse certæ mensuræ & quod nullus vulneret vel mortem inferat alteri & hoc vltimum intelligendum est per hanc legem nisi id fecerit ad defensiõem propriam domorumve, seu sui populi vel in itinere nam in via facere videtur propter suam defensionem & nullus eo loco pluribus defensionibus vti prohibetur, secus in ciuitate, vel vico seu oppido, quia vbi sunt gentes non præsumitur, quod quis propter defensionem necessariam secum habeat fistulam seu balistam, quia habet talis delatio in se admixtã proditionem vt de se patet quia nullus à tello se præuenire potest & sic etiam siccæ sunt prohibitæ deferri, nisi afferantur simul cum ense per Pragmaticam nouam regni cõditam isto Anno 1566. Si quis accusauit Titiũ de percussione vel morte facta cũ telo aut balista in ciuitate vel de alio delicto cũ aliqua qualitate quæ qualitas non probat, sed probat vulnus vel delictũ fuisse perpetratum, non tñ in ciuitate vel eremo an ex tali delicto possit sequi cõdẽnatio? hanc quæstionẽ post Cyn. ponit Bar. in l. denunciasse. §. quid tñ. col. 2. nu. 2. ff. de adulter. Bal. in l. 2. n. 2. C. probat. Alex. in l. diuus. col. 2. de re iudi. post Bart. ibi addit. ad Bar. in d. §. quid tñ. Sed est dubiũ occidens cũ telo seu balista vel fistula tenet pœna huius legis, & cũ ense vel veneno tenet alia pœna, occidens cũ ense & balista vel veneno duplici pœna an sit plectendus? de qua per Alberic. 2. p. statuto. qõ. 33. fol. 34. & vide ibi q. 34. &. q. 35.

incurra el q̃ lo mandare [a]. E si el dueño de la casa donde se sacare no lo demandare no deue auer tanta pena: pero q̃ pierda los tiros y sea desterrado por dos años, si estuuiere en el lugar donde acaecio el ruydo.

¶ *Ley. LII.* *Idem.*

EL q̃ fuere emplazado por nuestra carta, y no prosiguiere el emplazamiento: pague la pena [b] que en la dicha nuestra carta fuere puesta.

¶ *Ley. LIII.* *Idem.*

QValquier que matare, o firiere con saeta, o robando eñl camino, o matare a otro a traycio̅, o firiere al nuestro aposentador, incurra en las penas contenidas en este libro eñl titulo d̃los omezillos [c].

[a] ¶ *El que lo mandare.* Verba ista nota, nã necessaria fuerunt, qa si nõ essent expressa locum nõ haberet hæc pœna hic designata cõtra mandantẽ ex sentẽ. Bar. in l. si seruum. §. si prætor ait. ff. acq. hære. † Quid autẽ de occidente escopetis vide supra in principio nõ habetur pro aleuoso. Adde quid in casu aleuosiæ posito in. l. 2. titul. 3. libro. 8. verb. *Faziendo le furto.* vbi addidi ad autorem adde nunc quod non est orandũ Regi pro illo. argum. l. 7. tit. 3. lib. 6. foro juzgo. adde Lacobum Cuiatium ad. cap. 1. versi. hæc ita obtinet. quibus modis feudum amittatur. †

¶ *Lex LII.*

[b] ¶ *Pague la pena.* Lex. 4. titu. 2. lib. 3. supra. Scilicet, si fuerit contumax, & noluerit stare in iure cum reo conuento vsque ad finitionem causæ eo instãte, vel reus cum actore quia oportet vnicuique finem litibus imponere, & imposita, seu petita definire taliter, vt deinceps nõ molestetur ab aliquo. facit. cap. finem litibus imponi cupientes. de dolo & contuma. c. vt litigantes. de offic. ordi. alias nullus inuitus cogitur litigare. C. vt nemo inui. cõp. litiga. in rub. & nigro, nisi quãdo ipse est in culpa propter iactationẽ in quacunq; causa intentari potest remedium. l. diffamari. C. ingenu. & manum.

¶ *Lex LIII.*

[c] ¶ *Titulo de los homezillos.* Supplet. 13. l. 10. lib. isto supra. 8. &. l. 12. tit. 21. lib. 1. supra. Inquantum dicit su

pra. *O hiriere al nueſtro apoſentador.* de quo fit mentio in.l.55.incipienti. *El que hiriere, o matare.*

¶ *Lex LIIII.*

a ¶ *Publicamente fuere manceba de clerigo.* Lex.21. tit. 30.lib.1.ſupra. & vide quæ dixi & illa.l. eſt domini Ioānis Enſoriæ. AEra de 418.petit. 9.non autem de Biruieſca. prout in ſupraſcriptione communiter corruptè circunfertur, & hoc vltra authorem nota bis.

¶ *Ley. LIIII.* *Idem.*

¶El Rey don Iuan.II. en Segouia.

LA muger, q̃ publicamente fuere mãceba de clerigo [a], incurra en pena de vn marco de plata ſegũ ſe contiene en eſte libro en el titulo de los Prelados y clerigos.

¶ *Lex LV.*

b ¶ *Apoſentadores.* Supplet titu.21. ſupra libr.1. &.l.53. ſupra hoc titul. nihil amplius per autorem hic eſt adnotatum.

¶ *Ley. LV.* *Idem.*

¶El Rey don Iuan.II.en Toro.

EL que hiere, o matare al nueſtro apoſentador incurra en la pena cõtenida en eſte libro eñl titul. de los apoſentadores [b].

ADDITIO.

† Adde vltra eundem authorẽ hic, qualis debeat eſſe, Metatus quem vulgus appellat *Apoſentador.* vide.l.15.titu.9.par.2. cui etiam competit iudicare de contentionibus ſuper hoſpitijs exortis neque ad alios iudices eundum eſt, vt probat tex. in.l.cunctos.C.de metatis & epide.lib.12. & dict. l.15.verſicu. *A el perteneſce.* titul.15.part.2. & quid quid debeat iurare ponit.l.1.&14.tit.15.libr.3.Recopil.iſti tũ hoſpitionarij ſeu metati ponunt certas lineas ſuper hoſpitium domus &c. ſcribit nomen illius qui hoſpitari debet. Quid ſi eius rubrica ſeu linea deleatur de pariete qua pœna puniat, & dicendum eſt, quod pœna falſi tenetur.l.1. C. de metatis lib.12.talibus enim metatis ex officio modum menſurandi & diuidendi domos competit per rubricas.argu.text.in.l.1.C.de meſſoribus. lib.12.de iure tamen Regio iſta diuiſio fieri debet per.d.metatum ſimul cum duobus decurionibus ciuitatis.ex.l.9.titu.15.libr.3. Recopil. habetque priuilegium metatus de quo in.l.fi.ff. de iure immunit. & de eius ſalario. vide.l.1. cum tribus ſeq. titu.15.lib.3. Recopila.& an tota domus deſignari poſſit ità quod dominus domus ibidem non poſſit habitare dubitatur? & dicendum eſt quod debet diuidi in tres partes, quarum vnam eliget dominus domus, quam maluerit, aliam ex duobus eliget miles hoſpitandus. Tertio etiam domino, reſeruatur dummodo ibi ſtabulum omnibus cõſignetur.ita probat tex.ſing.in.l.ĩ qualibet. C.de metatis.lib.12.& concordat.l.17.titu.15.lib.3. Recopila.quod eſt verum in militibus ſimpliciter ſecus ſi ſint illuſtres ſeu magnates, quia tunc nõ tertiam, ſed dimidiam partem domus debent habere.ex.l.2.verſi.Illuſtres. C.de metatis.libr.12. ſed quis habebit electionẽ domus? Hoc caſu dicendum eſt quod vn⁹ diuidet & alius eliget ex dict.l.2.verſ. finali. ſuprà. Quid autem inter noſtros ſcholares? Si vnus recedat tunc qualiter domus debet diuidi, & eſt dicẽdum, q̃ tunc ſcholaris antiquior diuidet domum & Iunior eliget. ita notat Abb.in.c.1.nu.4. ne parochijs Bologninus in authentica habita.C.ne filius pro patre.nume. 570.quod idem dicendum eſt in diuiſione hæreditatis paternæ, quia frater maior diuidet.& Germanus eliget ex Abb.vbi ſupra licet eius additio dicat cõtrariam eſſe magis communem, ſed quod forte diuidi debeat ex Benedicto in cap. Raynutius.verſi.in eodem.1.nu.211.de teſtamẽ.nos tamẽ opinionem Abb.ſequimur ſiquidem talis ſententia contraria ruſticorum dicitur atque appellatur â glo.fin.in.l.Neſenius. ff.de negotijs geſtis.& ſic tenenda eſt opinio Abbatis cum ſit magis æqua quæ etiam adhærere videtur exemplo ſacræ ſcripturæ, de quo habetur in Geneſ.c.13. dum loquẽs Abraham, Loth fratri germano ait, *Ne quæſo ſit iurgium inter me & te fratres enim ſumus, Ecce terra vniuerſa eſt coram te recede à me obſecro, ſi ad ſiniſtra ieris, ego dexteram tenebo, ſi tu dexteram eligeris, ego ad ſiniſtram pergam.* Et iſta opinio practicatur. pro qua eſt text.in cap.primo.de parochijs.in argum. & an tales hoſpites poſſint compellere dominos domus, vt aliqua ad victum ſibi miniſtrentur. vide legem vnicam. C. de ſalgamo militibus. libr. duodecimo. &.l. decima. & duodecima. &18. & 19.titulo decimoquinto.libr. tertio. Recopilatio. & an Marchiones, vel Comites vel alij domini locorum particulariũ poſſint compellere ſuos ſubditos & vaſallos ad recipiendũ hoſpites. vide Andre.Alcia.Reſponſo 174. de quo fui interrogatus in patria mea Conchæ, per admodum Illuſtrem ac Dominum meum. D. FRANCISCVM LA-

LADRON, VICE COMITEM Chel uenſem, cui affirmaui id poſſe facere ad modicũ tempus per.l.vnicam. C. de tractatorijs, & ſtatuis lib.12.facit.argum.l,10.titu.15.lib.3.Recopilatio.& an poſsit Metatus recipere aliquid vt reſeruet aliquem ab hoſpitando.vide.l.14.titu.15.libr.3. Recopil. ſucceſsiuè nunc quæro quid autem de tabellario maiori, ſeu Grãmatophoro, quẽ nos *Correo mayor* appellamus, quæ ſit pœna interficientis illũ & cum ſit indignitate conſtitutus ſeueriſsimè debet puniri.l.quiſqs verſi.cuiuſlibet.C.ad.l.Iul. maieſt. Rurſus quæro de quæſtione de qua ſum interrogatus in hoc menſe Iulij Anni 1574. an vicẽ gerens, ſiue delegatus tabellarij maioris in alijs locis ſeu ciuitatibus regni an poſsint petere decimã & ꝓhibere ne exeant viatores ſeu curſores minores ex locis ſine eorum licentia & ordine & prius ſolutis iuribus, & dicendum eſt quod non: nam ſi non licet maiori tabellario ex viatoribus ad curiam venientibus petere multo magis eius vices gerenti. vt eſt text. in.l.1.titu.9.lib.6.Recopil. quod amplia vt etiam de viatoribus miſsis ex eadem curia adhuc petere non poteſt: & eſt ratio ſingulariſsima, quia viatoribus pauperibus, ſeu curſoribus augmentum patrimonij non eſt inter dicendũ. *Vt firmarunt Maximianus & Diocletianus Imperatores in.l. ſi defunctus, ibi neque enim pauperibus induſtria, vel augmentum patrimonij quod laboribus & multis caſibus quæritur interdicendum eſt.* C. arbitriũ tuelæ. Eſt tamen aduertendũ quod in curſoribus qui ex curia mittuntur ſi ſit conſuetudo quod decima perſoluatur tabellario maiori talis conſuetudo debet pro lege ſeruari.l.de quibus.verſ.inuetera ta. ff. de legibus. de qua conſuetudine. loquitur dict.l.1.titu.9.lib.6.Recopilatio. &.l.2. C.de frumento. Alexan.lib.11. (ait) quod nemo debet priuari eo quod nunc huſq; percepit: cum ſolatio antiquitus conceſſo nemo debeat priuari. l. omnes. C.de cupreſſ.lib.10. Interim tamen quod nõ conſtet de tali conſuetudine aut priuilegio pauperes viatores & curſores non debent moleſtari. argu. text. ſingulariſsimi.l.2.titu.9.lib.6.Recopil. cum talibus verè poſsit verificari illius Geñ. c.3. *In labore tuo veſceris pane.* Viatores em̃ equorum ꝓ mortuis reputo, pedeſtres aũt quaſi iam ſepulti haberi debẽt labore magno cõſiderato. Aduerte tñ qđ talis delegat⁹ nõ appellaꝛ, *Correo mayor* ciuitatis, ſed magiſter poſtarũ, q tñ nullus põt habere equos ſine licẽtia maioris Grammatophori, ſeu Regis ex l.curſum ambularẽ. C. de curſu pub. lib.12. & talibus nõ debet denegari pabulũ iuſtoq; ꝓtio debet miniſtrari. l. aĩalia. C. de curſu publico qđ aũt de illo q ſe fingit ſtratorẽ, ſeu tabellariũ minorẽ ſe miſsum eſſe à rege & đfert ſe cũ ſtemma tabellarij maioris ad effectũ vt vnico equo ſine alio ſocio iter perագat (quẽ nos dicimus (*poſtillon*) q̃ pœna puniaꝛ, & dic qđ pœna falſi. l. eos. verſ. q ſe. ff. đ falſis. In iure aũt iſte tabellari⁹ ſtrator appellaꝛ. de quo in tit. de ſtratorib⁹ li.12. vbi Alcia. & Ant. Baca. ad.l.4. ff. de off. ꝓcõſ. & ibi Horoſci. q tñ apparitores dicunt, q ꝓ neceſsitate emergẽte ad alia loca mittunt, vt aliqd nũtiẽt, qb⁹ ꝓ uinciales phibẽt eq̃s, quò celeri⁹ currãt nũc poſtę principis appellant. arg. l.1. C. đ curſu pub. li.12. & cõſtat ex Cicero. 2. epiſt. & li. 10. vnũ tñ aduerte, qđ tales equi nõ debẽt agitari fuſtibus, ſed calcaribus, vel flagellis. l.1. C. de curſu pub. vnũ tñ nõ prætеribo qđ licet imponẽs valiſiã in equo locato teneaꝛ ſi deterioreꝛ. l. q inſulã. §. q mulas. ff. locati. & Bar. in.l.vni. C. ne qd oneri. lib. 11. tñ ſi valiſia nõ ſit magni põderis, ſed cõſueta, et ſi equus deterioreꝛ nõ teneꝛ. l. publici curſus. C. đ curſu publ. lib.12. vbi Platea. & an poſsit minor tabellari⁹ currere cũ oĩbus equis ad effectũ ipedien di aliũ, vt cõſequi valeat brauiũ vel vacantẽ dic qđ nõ. l. fi. C. de curſu publi. cõtrariũ ſeruaꝛ. finaliter an curſor aperiẽs literas qualiter punitur. vide. l.1. §. q. ff. de falſ. & Iaſ. ĩ. l. nõ dubiũ. n.53. & gl. c.33. de off. deleg. & ĩ ſignis Nau. in man. c.18. nu.54. & Iuliũ Clarũ in practica. §. falſum verſi. aperiẽs & hoc ſufficiat ſub correctione rectius ſentientis. †

¶ *Ley. LVI. Idem.*

SI el que biuiere con algun ſeñor[a] ſe deſpoſare, o caſare con la hija, o con la pariẽta del ſu ſeñor ſin ſu mãdado incurra en la pena contenida en eſte libro, en el titulo de los Matrimonios, y deſpoſorios.

¶ *Lex LVI.*

a ¶ *Viuiere con algun ſeñor.* De hac.l. eſt lex relata. in .l.2.tit.1.lib.5.ordina.ſupra. & l.1.titul.15.libr.iſto 8.ſupra. & quæ vtrobique adnotaui.

ADDITIO.

† Adde vltra autorem hic non eſſe prætermittendum, quod famul⁹ ſi nõ ſibi ſoluatur ſalarium poteſt ſurripere bona domini. vt notat gloſ. in verſi. ſed vim. verſic. niſi forte alio modo. capit. ius gentium. 1. diſtin. argum. text. in. l. ſi non ſortem. §. ſi centum ibi retineri. ff. de condictione indebiti. tradit Dñs Epiſcopus Segouien. libr. 1. Variarum

cap.1.nu.15. Venustè octauianus decisio. pedemõtana.68.nume.31. ad quod pondera. illud Genes. ca. quod filij Israel surripuerunt vasa AEgyptiorum nec commiserunt furtum cum non esset alia via, qua potuissent huiusmodi debita recuperare. argum. notatorum per S. Thomã. 2.2. quæst.66. articu.5.ad primum. & Magist.Cano de locis Theologicis pagi.14. quod nostris infelicissimis temporibus est satis æqua opinio: cum potentes & magnates plerunque salaria non persoluunt nec tales famuli propter nimiam potentiam petere audent, contra quos dominus conqueritur per Ezechielem.capit.34. Væ vobis qui cum magestate, & potentia imperatis & Lucæ capit.6. Væ vobis qui ridetis nunc quia lugebitis & flebitis. vide Frederi. de Senis.consil.218. & an liceat detineri seruitium per dominos. vide Barele tam in suis sermonibus pagi.109. & an si vestes famulis sint dandæ & quo tempore. vide Benedict. in cap.Raynuntius.3.par. versi. qui cum alia contrahens.num.178. & quid si famulus cõueniat stare cum tribus scholaribus pro certo pretio in mense an dandum sit totum salarium si vnus recedat. vide Iaſ.in.l, quominus.nume.146.ff.de fluminibus. & parce quia paruulus sum.

¶ *Ley. LVII. Idem.*

EL que se despoſare [a], o casare con dos mugeres, seyendo la primera viua incurra en la pena contenida en este libro, en el titulo delos matrimonios y despoſorios.

¶ *Lex LVII. & finalis.*

a ¶ *Se despoſare.* Scilicet per verba de præsenti & sic loquitur in matrimonio rato, ante velationes, seu benedictiões prout moris est in regno istos appellare sponsos, & sponsas, nam in matrimonio de futuro cum non sit matrimonium pœna locum non habet vt dixi in.l. prima. titul.primo.libr.quinto. ordinamen. & de pœna istius, qui viuente prima contraxit per verba de præsenti est.l.tertia.titul.primo.eodem lib. quinto.supra.&.l. septima. titul.decimoquinto. libro isto octauo. supra. quibus in locis latè exarauit materiam huius legis. & adde Paulum. Grillandum in tractatu de pœnis omnifariam coitus quæstione decimaquarta.fol.156.columna quarta. in tertio volumine tractatuum diuersorum doctorum.& lex octaua. & ibi dixi supra. hoc titul. fin. & per ista sit impositus finis his Commentarijs ad laudem omnipotentis Dei. In Calendis Iulij Anno Milleſimo Quingenteſimo Sexageſimo Sexto.

FINIS.

SALMANTICAE,
In ædibus Dominici à Portonarijs, Catholicæ Maiestatis Typôgraphi.
1574

TABLA BREVE Y RESOLVTORIA DE LOS Titulos y Leyes contenidas en los quatro postreros Libros de las Ordenanças Reales, glossadas por el Doctor Diego Perez, Cathedratico de Sexto, en la facultad de Canones, en la muy insigne Vniuersidad de Salamanca.

LIBRO QVINTO, CONTIENE COSAS TOCANTES a los Matrimonios y casamientos, assi publicos, como clandestinos, y a las herencias y Vltimas Voluntades, esta diuidido en quatorze Titulos.

Titulo. I. De los Matrimonios, contiene cinco leyes. folio. 1. col. 1.

LEY PRIMERA. Que los Matrimonios se hagan publicamẽte. fol. 1. col. 1. vsq; ad fo. 42.

¶ Ley. II. Que ninguno que viuiere con señor se despose ni case con su hija sin su mandado. folio. 43. col. 1.

¶ Ley. III. De los que se casan otra vez siẽdo sus mugeres biuas de la pena que merescen. folio 44. col. 1.

¶ Ley. IIII. Que la huerfana que queda en poder de los hermanos si casare sin su licẽcia, pierda la herencia. fol. 50. col. 2.

¶ Ley. V. Que las mugeres biudas puedan casar en el año que embiudaren. fol. 51. col. 2.

Titulo. II. De los Testamentos y mandas, contiene quatro leyes. fol. 56. col. 1.

¶ Ley. I. De los testigos que son necessarios, para que el testamento sea firme. fol. 56. col. 2.

¶ Ley. II. Que los Romeros puedan hazer su mãda. fol. 135. col. 1.

¶ Ley. III. Que si el peregrino muriere sin testamento que los Alcaldes recauden sus bienes. folio. 136. col. 2.

¶ Ley. IIII. Que el cabeçalero publique el testamento ante el Alcalde. fo. 137. col. 2.

Titulo. III. De las herencias, contiene dos leyes. fo. 144. col. 1.

¶ Ley. I. De los herederos, que no querellan la muerte del, que es muerto a traycion. folio 146. col. 1.

¶ Ley. II. Que los hijos de los Clerigos no puedã auer, ni heredar los bienes de sus padres, ni de otros parientes. fol. 150. col. 1.

Titulo. IIII. De las ganancias del marido y de la muger, contiene quatro leyes. fol. 156. col. 1.

¶ Ley. I. Como deuen partir las ganancias el marido y la muger. fol. 156. col. 2.

¶ Ley. II. De las cosas que deuen ser del marido, o de la muger en q̃ han ambos parte. f. 160. col. 1.

¶ Ley. III. Que los fructos de los bienes son comunes de marido y muger. fo. 163. col. 1.

¶ Ley. IIII. Declaracion de las leyes susodichas. fol. 163. col. 2.

Titulo. V. De la guarda de los huerfanos, contiene vna ley. fo. 172. col. 1.

¶ Ley. I. Que el tutor, o cabeçalero no compre los bienes de su menor. fol. 172. col. 1.

Titulo. VI. De los desheredamientos, contiene vna ley. fo. 173. col. 1.

¶ Ley. I. Que sea desheredada la moça que casare contra volũtad del hermano que la tuuiere en poder. fol. 173. col. 1.

Titulo. 7. De las vendidas, y compras, contiene.10. leyes. fol.174. col.1.

¶Ley.j. Que los pesos y las medidas sean yguales en todo el Reyno. fo.174. col.1.

¶Ley. ij. De que peso y ley ha de ser la plata. fol. 177. col.1.

¶Ley. iij. Quæ fabla del dorar y argentear. folio. 209. col.1.

¶Ley. iiij. Del vendedor, o comprador que rescibe engaño mas de la meytad del justo precio. fol.211. col.1.

¶Ley. v. Si los compradores fueren apremiados, que no aya lugar la ley antes desta. fo.212. col.1.

¶Ley. vj. Como se puede sacar la heredad del patrimonio, o abolẽgo tãto por tanto. f.212. col.1.

¶Ley. vij. Declaracion de la ley del fuero susodicha. fo.213. col.1.

¶Ley. viij. Contra los regatones que compran para reuender. fo.216. col.1.

¶Ley. ix. Que los regatones no se allegen a fauor ni a familiaridad de alguna persona. f.216. col.2.

¶Ley. x. Que los regatones no compren viandas, ni pan a cinco leguas de la corte para reuender.

Titulo. 8. De los troques y cãbios, contiene cinco leyes. fo.218. col.1.

¶Ley. j. Que los cambios sean libres y francos, y que no se arrienden. fol.218. col.1.

¶Ley. ij. De que ley ha de ser la plata de marcar. fol.219. col.2.

¶Ley. iij. Que no se deseche la moneda de oro, aũ que sea soldada, o quebrada. fo.220. col.1.

¶Ley. iiij. Que ninguno deseche la moneda en blancas fecha en casa de moneda. fo.220. col.2.

¶Ley. v. Que los cambiadores y mercaderes que recibẽ moneda y mercaderias en guarda si fuyẽ a otras partes con los caudales agenos sean auidos por publicos robadores. fo.220. col.2.

Titulo. 9. De las donaciones y mercedes, contiene onze leyes. fol.221. colum.2.

¶Ley. j. En quantas maneras se faze la donacion. fol.221. col.2.

¶Ley. ij. Como se entienden interpretar las palabras de las donaciones que el Rey faze. fol.221. colum.2.

¶Ley. iij. Que el Rey no puede fazer donacion de las ciudades villas y lugares dꝰ su corona real. fol.223. col.2.

¶Ley. iiij. Reuocacion de las mercedes y donaciones que el Rey don Enrique Quarto, hizo de aldeas terminos è jurisdictiones de las ciudades y villas. fo.226. col.2.

¶Ley. v. Que las donaciones que el Rey fiziere, las faga con acuerdo de los del su consejo. fol. 227. colum.2.

¶Ley. vj. Que las donaciones que se hazẽ en fraude de no pechar que no valan. fo.228. colũ.1.

¶Ley. vij. Que los legos quæ fizieren donacion a monasterios, o clerigos, o personas esentas, paguen el quinto al Rey. fol.229. col.1.

¶Ley. viij. Que el Rey no haga donacion de pinos ni moros, ni galeas, ni otras cosas de las ataraçanas. fo.230. col.1.

¶Ley. ix. Que las cosas que el Rey diere, sean firmes. fol.230. col.2.

¶Ley. x. Que donacion fecha a persona estraña fuera del Reyno de villa, o castillo, o heredamiento no vala. fo.230. col.2.

¶Ley. xj. La orden que deue tener en fazer mercedes y donaciones y en moderar las hechas. folio. 231. col.1.

Titulo. 10. De las encomiẽdas, contiene quatro leyes. fol.233. col.2.

¶Ley. j. Que ninguno tome seruicio, ni derecho diziendo ser encomendadero de ciudades, o villas y lugares. fo.233. col.2.

¶Ley. ij. El Rey solo es commendadero de lo abadengo y de las yglesias y monasterios de sus reynos. fol.233. col.2.

¶Ley. iij. Que las encomiendas de lugares de Obispados y abadengos, o monasterios, o de yglesias ninguno las tome ni occupe. fol. 234. col.1.

¶Ley. iiij. Que las encomiendas de las tierras y alfoyes de las ciudades y villas pertenescẽ al Rey. fol.234. colum.2.

Titulo. 11. De los fiadores, contiene quatro leyes. fol.235. col.1.

¶Ley. j. Que la muger no sea obligada a fiaduria del varon. fo.235. col.1.

¶Ley. ij. Que la muger no sea presa por deuda. fo. 235. col.1.

¶Ley. iij. Por quanto tiempo se prescriue la fiaduria. fo.235. col.1.

¶Ley. iiij. Que los merinos de los adelãtados den fiadores. fo.235. col.2.

Titulo. 12. De las prendas, contiene quinze leyes. fo.235. col.2.

¶Ley. j. Que ninguno prenda a otro por deuda, ni en otra manera alguna. fol.235. col.2.

¶Ley

¶Ley. ij. Que vn concejo no pueda prender a otro. fol. 236. col. 1.
¶Ley. iij. Que ninguno resista las prendas que el Rey mandare hazer por sus rentas. fol. 236. columna. 2.
¶Ley. iiij. Que las guardas de las dehesas puedan libremente prendar los ganados que fallarē en ellas. fol. 236. col. 2.
¶Ley. v. La prenda del que defendiere la prenda de los pechos reales. fol. 237. col. 2.
¶Ley. vj. Que el vasallo no pueda hazer prendas por lo que le fuere librado en qualquiera ciudad villa, o lugar. fol. 237. col. 2.
¶Ley. vij. Que no puedan ser prendados los bueyes y bestias de arada, ni los aparejos dellos. folio. 238. colum. 1.
¶Ley. viij. Que vn par de bueyes de labrança no sean appreciados al labrador, ni sean prendados. fo. 239. col. 2.
¶Ley. ix. Que no sean prendados los cauallos y armas de los caualleros y fijos dalgo. fol. 240. columna. 1.
¶Ley. x. De la pena que deue auer el Iudio que niega la prenda. fo. 240. col. 1.
¶Ley. xj. Que no sean prendados vnos lugares, por lo que deuen otros lugares. fol. 240. col. 2.
¶Ley. xij. Que no se libren prouisiones para que se hagan executiones ni prendas, saluo por los Alcaldes ordinarios de los lugares, ni se hagan represarias. fo. 240. col. 2.
¶Ley. xiij. Idem. fol. 241. col. 2.
¶Ley. xiiij. Que los ganados del concejo de la mesta, ni de los vezinos de otros lugares, no sean prendados. fol. 243. col. 1.
¶Ley. xv. Que ninguno haga prenda por su propria authoridad. fo. 243. col. 1.

Titulo. 13. De las deudas y pagas, contiene cinco leyes. fol. 244. col. 1.

¶Ley. j. Que qualquier q̄ se obligare, o haze qualquier cōtracto y que sea demas de veynte y cinco años, sea valedero sino ouo dolo, o engaño. fol. 244. col. 1.
¶Ley. ij. Que de dos personas simplemente obligadas se entienda cada vno por la meytad. fol. 244. col. 2.
¶Ley. iij. Que la muger no sea presa por deudas. fol. 244. col. 2.
¶Ley. iiij. Que el preso por deuda sea mantenido por ciertos dias y sino tuuiere bienes ni fiador sea entregado al acreedor. fol. 245. columna prima.
¶Ley. v. La forma que se ha de tener en los que hazen cessiones de sus bienes. fol. 245. col. 2.

Titulo. 14. De las entregas, y executiones, contiene seys leyes. folio 246. colum. 2.

¶Ley. j. Que el acreedor que da a entregar por mayor quantia de lo que le es deuido pague el derecho demas. fo. 246. col. 2.
¶Ley. ij. Que el deudor sea llamado antes que se haga execucion. fo. 247. col. 1.
¶Ley. iij. Como se deuen fazer las executiones por los Alguaziles por escusar fraudes contra los acreedores. fol. 248. col. 1.
¶Ley. iiij. &. v. Idem.
¶Ley, vj. Que no se cometa execucion saluo a los Alguaziles y merinos. fol. 249. col. 2.

Libro Sexto, contiene las cosas tocantes a las rentas reales y sus contadores, esta diuidido en doze titulos.

Titulo. 1. De las rentas del Rey contiene diez y siete leyes. fol. 251. col. 1.

¶Ley. j. En que pena caen los que hazen que las rentas del Rey valan menos. fol. 251. col. 1.
¶Ley. ij. Que los Infantes, Duques y grandes hōbres fagan juramento de no consentir ni hazer que se menguen las rentas del Rey. folio. 252. colum. 1.
¶Ley. iij. Que las rentas del Rey se fagan por pregon, y que no las arrienden priuados, ni officiales de su casa. fol. 252. col. 2.
¶Ley. iiij. Que las rentas del Rey no se arrienden a personas eccleſiasticas. fo. 252. col. 2.
¶Ley. v. Que los concejos, ni sus officiales no arrienden las rentas del Rey, ni de su consejo. fo. 253. colum. 1.
¶Ley. vj. De las personas que no pueden arrendar las rentas del Rey y del concejo. fol. 253. columna. 2.
¶Ley. vij. Que los escriuanos de los concejos, no sean recaudadores, ni arrendadores. fo. 254. columna. 2.
¶Ley. viij. Que todas las veneras pertenecen al Rey. fol. 255. col. 1.
¶Ley. ix. Como se han de poner cogedores de las rentas y pechos del Rey. fol. 255. col. 2.
¶Ley. x. Que los concejos pongan fieles y cogedores de las alcaualas y el salario que deuen auer. fo. 256. col. 1.
¶Ley. xj. Que los escriuanos de los concejos assienten

sienten en sus libros lo cierto de los padrones de las monedas. fol. 256. col. 1.
¶Ley. xij. Que los que vendieren sillas y espuelas y estribos paguen alcaualas. fol. 256. col. 2.
¶Ley. xiij. Que no aya baratos ni corredores de llos en la corte del Rey. fo. 257. col. 1.
¶Ley. xiiij. Que las mercedes que tenian las villas para los Moros se quiten quando fueren de señorios. fo. 257. col. 1.
¶Ley. xv. Que no se den cartas de alongamiento de pesquisas de monedas. fol. 257. col. 2.
¶Ley. xvj. Que las alcaualas no se repartan como pedidos. fo. 257. col. 2.
¶Ley. xvij. De los quintos que pertenescen al rey de las presas y ganancias por mar y por tierra. fol. 258. col. 1.

Titulo. 2. De los contadores mayores, contiene 31. leyes. fol. 259.

¶Ley. j. Que sean dos contadores y no mas. folio 259. colum. 1.
¶Ley. ij. De las ordenanças y tassas q̃ deuen guardar los contadores mayores y sus officiales. folio. 260. col. 1.
¶Ley. iij. Que los contadores mayores puedan hazer condiciones en los quadernos quando arrendaren las rentas. fol. 264. col. 1.
¶Ley. iiij. Que no se reciba puja despues de arrematadas las rentas de postrimero remate. folio 264. col. 2.
¶Ley. v. Que no se reciba puja de menos del quarto. fol. 265. col. 1.
¶Ley. vj. Que los que tienen marauedis del Rey sean librados en la comarca donde biuierẽ. fol. 266. col. 1.
¶Ley. vij. Que ninguno pueda tener facultad de mudar su situado de vna renta en otra. fol. 266. colum. 2.
¶Ley. viij. Que los que tienen marauedis del Rey sean librados enel primer tercio de cada año. folio. 268. col. 2.
¶Ley. ix. Que los Prelados y caualleros sean librados en los lugares de sus tierras. folio. 268. colum. 2.
¶Ley. x. Que de los marauedis que vacaren en los libros del Rey sean consumidos para el la meytad. fo. 269. col. 1.
¶Ley. xj. Que los contadores mayores ni sus officiales no puedan arrendar ni sus fiadores de las rentas ni baraten. fo. 270. col. 1.
¶Ley. xij. De los derechos que hã de lleuar los officiales de los contadores. fo. 270. col. 2.
¶Ley. xiij. De las ordenanças que deuẽ guardar los officiales del sueldo y los derechos que deuen auer. fo. 271. col. 1.
¶Ley. xiiij. De los derechos de los officiales de tierras y acostamientos. fol. 274. col. 1.
¶Ley. xv. De los derechos del officio de las mercedes. fo. 274. col. 2.
¶Ley. xvj. Del officio de quitaciones. folio. 276. colum. 2.
¶Ley. xvij. De los derechos de los officiales de las rentas. fo. 277. col. 2.
¶Ley. xviij. De las ordenanças y de los derechos que han de lleuar los escriuanos de rentas. fol. 281. col. 1.
¶Ley. xix. De los derechos del escriuano de las rentas. fo. 281. col. 2.
¶Ley. xx. Que habla de los dichos derechos del officio de las relaciones. fo. 281. col. 2.
¶Ley. xxj. Que habla de los derechos del mayor domo mayor. fol. 283. col. 1.
¶Ley. xxij. De los derechos del Chanciller. fol. 283. col. 1.
¶Ley. xxiij. De los derechos de los notarios. fol. 283. col. 2.
¶Ley. xxiiij. De los derechos de los escriuanos de los contadores. fo. 284. col. 1.
¶Ley. xxv. Que los contadores mayores hagan libro aparte de las confirmaciones de los priuilegios y mercedes. fo. 287. col. 2.
¶Ley. xxvj. De los derechos del escriuano de las confirmaciones. fo. 288. col. 1.
¶Ley. xxvij. De los derechos del despensero mayor de las raciones. fo. 291. col. 1.
¶Ley. xxviij. Que el concejo, o aljama pague las rentas del Rey hasta cierto termino. folio. 291. columna. 2.
¶Ley. xxix. Que los marauedis que fueren renũciados de padre a hijo que se asienten sin alcaualadel Rey. fo. 291. colum. 2.
¶Ley. xxx. Que seã librados los caualleros y Prelados en sus tierras. fo. 291. col. 2.
¶Ley. xxxj. De las reuocaciones de las facultades. fo. 242. col. 1.

Titulo. 3. De los contadores mayores de cuentas, contiene tres leyes. fol. 293. colum. 1.

¶Ley. j. De las cosas y ordenãças que han de guardar los contadores mayores de quentas. folio. 293. colum. 1.
¶Ley. ij. Que los contadores mayores de cuentas firmen en las espaldas de las prouisiones que dieren. fol. 295. col. 1.
¶Ley. iij. Que los contadores menores den cuenta a los contadores mayores de cuentas en fin de cada año. fo. 295. col. 2.

Titulo

Titulo. 4. De los recaudadores y theſoreros arrendadores fieles y cogedores, contiene 26. leyes. fol. 296. colum. 1.

¶Ley. j. Que los theſoreros y recaudadores fenezcan ſus cuentas dentro en vn año. fo, 296. col. 1.
¶Ley. ij. Que el concejo no ſea prendado por lo que deuieren los arrendadores fieles y cogedores. fo. 296. col. 2.
¶Ley. iij. De la pena de los arrendadores que ſe remitieren a la corona. fo. 296.
¶Ley. iiij. Que el lego que vendiere al clerigo pague alcauala. fol. 297. col. 1.
¶Ley. v. Que los arrecaudadores no den libramiẽtos baldios. fo. 297. col. 2.
¶Ley. vj. Que no ſe lleuen cohechos por los recaudadores. fo. 298. col. 1.
¶Ley. vij. Que el recaudador ni arrẽdador no lleuen cohecho por los libramientos. fo. 298. columna. 2.
¶Ley. viij. Que ſe faga entrega y execuciõ en los theſoreros y recaudadores por los libramiẽtos que en ellos fueren librados. fol. 298. col. 2.
¶Ley. ix. Que no ſe reſciba eſempciõ a los recaudadores, ſaluo paga, o quita, o toma. fol. 299. columna. 2.
¶Ley. x. Que los bienes que fallaren en poder de los arrendadores ſean vendidos por lo que deuieren al Rey. fo. 299. col. 2.
¶Ley. xj. En que pena incurre el juez que no faze entrega en los bienes del arrendador. folio. 300. colum. 1.
¶Ley. xij. Faſta que tiempo pueden demandar los recaudadores, lo que les es deuido por los arrendadores. fo. 300. col. 2.
¶Ley. xiij. Como ſe deue fazer entrega y execucion en los bienes de los recaudadores y ſus fiadores. fol. 301. col. 1.
¶Ley. xiiij. Idem. fo. 301. col. 2.
¶Ley. xv. Que los recaudadores y theſoreros eſtẽ reſidentemente en los lugares de ſus recaudamientos. fo. 302. col. 1.
¶Ley. xvj. Que los officiales de los recaudadores y theſoreros no baraten ni compren tierras, ni mercedes. fol. 302. col. 2.
¶Ley. xvij. Que los concejos ſon tenidos a pagar a los recaudadores y no a los cogedores. folio. 303. colum. 1.
¶Ley. xviij. Que los fieles de las alcaualas no ſean emplazados por carta del Rey, y como deuen dar cuenta a los recaudadores. fo. 303. col. 2.
¶Ley. xix. Que los cogedores no nõbren los cõpradores contra los arrendadores que ſon deudores. fo. 304. col. 1.
¶Ley. xx. Quien deue auer ayuda de coſta. folio. 304. col. 2.
¶Ley. xxj. Idem. fo. 304. col. 2.
¶Ley. xxij. Quiẽ deue auer veſtuario. f. 305. col. 1.
¶Ley. xxiij. Del ſalario q̃ ſe deue librar a las pſonas que el Rey embia a algũas partes. f. 305. c. 2.
¶Ley. xxiiij. Que los que el Rey embiare a algunas partes les ſea librado vn tercio mas de ſus raciones. fo. 305. col. 2.
¶Ley. xxv. Quando el Rey embiare a ſupplicar al Papa quien ha de pagar la coſta. fo. 306. col. 1.
¶Ley. xxvj. Reuocacion de las mercedes o donaciones que el Rey don Enrique Quarto hizo. fo. 306. col. 2.

Titul. 5. De las tercias del Rey, contiene quatro leyes. fol. 311. col. 2.

¶Ley. j. Quanto tiempo han de guardar los terceros los diezmos de pan y vino. fol. 311. col. 2.
¶Ley. ij. Que los concejos cõ forizales terceros y arrendadores. fo. 312. col. 2.
¶Ley. iij. Que los cõcejos y officiales faſta q̃ tiẽpo hã de guardar el pã y vino de las tercias. f. 313. c. 1.
¶Ley. iiij. Que lo que perteneſce al Rey de las tercias no arrienden los prelados. fol. 313. col. 2.

Titulo. 6. De las tomas de las tercias del Rey, contiene. 11. leyes. fol. 313. col. 2.

¶Ley. j. Que ninguno impida ni hable contra las rentas del Rey. fo. 313. col. 2.
¶Ley. ij. Idem. fo. 314. col. 1.
¶Ley. iij. Idem. fol. 315. col. 1.
¶Ley. iiij. Idem. fol. 315. col. 2.
¶Ley. v. Que antes que el Rey ſupplique al Papa por las dignidades fagan juramento de no tomar ſus rentas. fo. 316. col. 2.
¶Ley. vj. Idem. fo. 317. col. 2.
¶Ley. vij. Que los Perlados y caualleros fagan juramento de guardar las leyes que no ſe tomen ni embarguen las rentas del Rey. fol. 318. col. 1.
¶Ley. viij. Que los lugares de behetrias no conſientan tomar los marauedis de las rentas del Rey. fo. 318. col. 1.
¶Ley. ix. Que los lugares de behetria no paguen las rentas del Rey a ſu comendadero ſino que lo paguen otra vez. fo. 319. col. 2.
¶Ley. x. Idem. fol. 320. col. 1.
¶Ley. xj. Idem. fol. 321. col. 2.

Titulo. 7. De las ferias francas, contiene. 6. leyes. fo. 322. col. 1.

¶Ley. j. Que ninguno vaya a feria franqueada. fo. 322. colum. 1.

¶Ley. ij. Que los que fueren a vender mercaduriasa ferias y mercados francos paguen el alcauala en el lugar donde salieren.fo.322.col.2.
¶Ley.iij. Idem. fol.323.col.2.
¶Ley.iiij. Idem. fol.323.col.2.
¶Ley. v. Que ningu no vaya a las ferias y mercados francos.fo.324. col.1.
¶Ley.vj. Idem.

Titulo. 8. De los concertadores y escriuanos de priuilegios, contiene vna ley.fo.325.col.1.

¶Ley. j. De las ordenanças que han de guardar los concertadores y escriuanos de priuilegios. fo.325.col.1.

Titulo 9. De las cosas vedadas contiene.49.leyes. fo.326.col.1.

¶Ley.j.Que no saquen cauallos fuera del reyno. fo.326.col.1.
¶Ley. ij. Que las viandas anden sueltamente por todo el reyno.fol.326.col.2.
¶Ley. iij. Que no se pueda vedar la saca del pan. fo.327.col.1.
¶Ley.iiij.Del juramento que deuen hazer los Alcaldes de las sacas.fol.327.col.2.
¶Ley.v. Quales deuen ser las guardas de las cosas vedadas.fo.328.col.1.
¶Ley.vj.Que ninguno saque cauallos ni otras bestias fuera del reyno.fol.328.col.1.
¶Ley. vij. Que los Alcaldes ni otras personas no saquen cauallos.fo.328.col.2.
¶Ley.viij.Contra los que se ajuntan a sacar cauallos y cosas vedadas.fo.328. col.2.
¶Ley.ix.Que se puedan vender cauallos y bestias doze leguas aquende del puerto.fol. 330. col.2.
¶Ley.x.Que ninguno pueda dar ni trocar ni mãdar en su testamento cauallo, ni bestia a ningũ estrangero.fo.331.col.1.
¶Ley. xj. De los que pueden vender cauallos y otras bestias en las doze leguas de los mojones del Reyno.fo.331. col.2.
¶Ley.xij.Que los q̃ tuuieren cauallos,o otras bestias en las doze leguas q̃ las escriuã. f.331. col.2.
¶Ley.xiij. Idem. fo.332.col.1.
¶Ley.xiiij. Idem. fol.333.col.1.
¶Ley. xv. De los que traen cauallos de fuera del reyno.fo.333.col.2.
¶Ley.xvj.Delos romeros que metan palafrenes. fol.334.col.2.
¶Ley.xvij.Que ninguno no saque oro ni plata, ni moneda fuera del reyno.fol.334.col.2.
¶Ley. xviij. Idem. fol.335.col.1.
¶Ley.xix. Idem. fol.335.col.2.
¶Ley.xx. Idem. fo.335.col.2.
¶Ley. xxj. Que no saque moneda para la corte del sancto Padre.fo.336.col.1.
¶Ley.xxij. Idem. fo.336.col.1.
¶Ley.xxiij. Idem. fol.336.col.2.
¶Ley.xxv. Idem. fol.338.col.2.
¶Ley.xxvj. Que ninguno saque fuera del reyno pan ni ganados. fo.339.col.1.
¶Ley.xxvij. Idem. fo.339.col.2.
¶Ley.xxviij. Que las guardas de las cosas vedadas ayan la meytad de las penas. fo.340.col.1.
¶Ley.xxix.Dela pena en q̃ caen las guardas que dexan sacar las cosas vedadas.fol.340.col.2.
¶Ley.xxx. Que se pregone el ordenamiento de las sacas.fo.340 col.2.
¶Ley.xxxj. Que los Alcaldes de las sacas puedã hazer pesquisa.fo.340.col.2.
¶Ley.xxxij. Que los Alcaldes delas sacas sean penados si sacaren las cosas vedadas fuera del reyno.fo.341.col.2.
¶Ley.xxxiij. Que no se vẽdã ni se troquẽ a persona d̃ fuera d̃l reyno bestias caualiares.f.342.c.1.
¶Ley.xxxiiij.Contra la cautela y fraude de los q̃ venden ganados a personas pobres para lo sacar fuera del reyno.fo.343.col.1.
¶Ley.xxxv.Que ningũo se entremeta en la guarda delas cosas vedadas saluo los deputados por el Rey.fo.344.col.1.
¶Ley.xxxvj. Que las penas se deuen imponer, segun el estado delos delinquentes.f.345.col.2.
¶Ley.37. Que no se meta en el reynovino de Aragon ni de Nauarra ni de Portugal. f.346. col.1.
¶Ley.xxxviij.De la pena de los que sacan las cosas vedadas,o dã fauor,o ayuda a ello.f.347.c.2.
¶Ley. xxxix. Cõtra los q̃ se mudan los nombres quãdo se escriuieren por las guardas.fo.348.c.1.
¶Ley.xl.Que no se saque pan del Andaluzia por mar.fo.348.col.2.
¶Ley.xlj. Que los Alcaldes de las sacas residã personalmente en los officios.fol.349.col.2.
¶Ley.xlij. Que los Alcaldes delas sacas no arrienden los officios.fo.350.col.1.
¶Ley. xliij. Que y quantas lanas se pueden sacar fuera del reyno.fol.352.col.1.
¶Ley. xliiij. Contra los que sacan pan fuera del reyno.fo.352.col.2.
¶Ley. xlv. Contra los que meten vino a ciertas ciudades y villas.fo.353.col.1.
¶Ley.xlvj. Que los que tienen ganados en las doze leguas que los escriuan.fo.353.col.1.
¶Ley.xlvij. Contra los que sacan de noche cauallos y bestias del reyno. fo.354.col.2.
¶Ley. xlviij. Que se sepa la verdad de los q̃ sacarẽ cosas vedadas que sean penados. fol.356.col.1.
¶Ley. xlix. De la vnion de los Reynos de Castilla y Aragon.fo.356.col.2.

Titulo

Titulo. 10. De los portazgos y tributos, contiene. 14. leyes. f. 358. col. 1.

¶Ley. j. Contra los que toman portazgos y tributos y peajes y castillerias que no les pertenesce. fol. 358. col. 2.

¶Ley. ij. Que los ganados que fuyeren por guerra q̃ no paguẽ portazgos ni derechos. f. 359. col. 1.

¶Ley. iij. Que ninguno sea osado de pedir portazgo, roda, ni castilleria. fo. 359. col. 1.

¶Ley. iiij. Que sean guardados los priuilegios de los que no deuen pagar portazgos ni otros derechos. fo. 359. col. 2.

¶Ley. v. Que sino se fallare portazguero no caya en pena el que no pagare. fol. 359. col. 2.

¶Ley. vj. Que los señores ni herederos no sean osados de poner tributos ni imposiciones nueuas. fo. 360. col. 1.

¶Ley. vij. Idem. fo. 360. col. 1.

¶Ley. viij. Que se puedan fazer puentes en los rios tanto que se faga sin imposicion ni tributo. fo. 360. col. 2.

¶Ley. ix. Que el que no pagare portazgo, no sea descaminado. fol. 361. col. 1.

¶Ley. x. Que no se pague portazgo de moneda, y sino se fallare portazguero que no aya pena el que no lo pagare. fo. 361. col. 2.

¶Ley. xj. Que las mercedes que son fechas de portazgos y jantares que se entienda segun que antiguamente se pagaron. fo. 362. col. 1.

¶Ley. xij. Reuocacion de los portazgos è imposiciones que se pusieron en el tiempo de los mouimientos del Rey don Enrique. 4. f. 362. col. 1.

¶Ley. xiij. Que las imposiciones y tributos nueuos dende el año de mil y quatrocientos y sesenta y quatro no valan. fo. 363. col. 2.

¶Ley. xiiij. Reuocacion de las facultades que el Rey don Enrique Quarto dio dende el año de sesenta y quatro para mudar puertos y lleuar seruicio y montazgo nueuo. fol. 368. col. 2.

Titulo. 11. De las guias, contiene. 2. leyes. fol. 369. col. 2.

¶Ley. j. Que no se tomen guias, ni carretas sin mãdado del juez del lugar. fol. 368. col. 2.

¶Ley. ij. La forma que se deue tener para tomar guias, bestias y carretas, quãdo el Rey parte del lugar. fo. 368. col. 2.

Titulo. 12. De las cosas falladas que se llaman mostrencas y delos nauios y galeras y fustas de la mar, contiene. 11. leyes. fo. 371. col. 1.

¶Ley. j. Como las cosas falladas se deuen notificar al Alcalde. fol. 371. col. 1.

¶Ley. ij. Que los mercaderes que traen mercaderias y nauios por la mar no sean prendados. fo. 371. col. 2.

¶Ley. iij. Que los nauios que se quebraren en la mar sean guardados para sus dueños. folio. 371. colum. 2.

¶Ley. iiij. Que lo que se echare en la mar por el peligro que lo paguen los que vinieren en el nauio. fo. 372. col. 1.

¶Ley. v. Que se fagan nauios para armada por la mar. fo. 372. col. 1.

¶Ley. vj. Que no se cierren los rios calles ni barrios por donde andan los nauios. fo. 372. col. 2.

¶Ley. vij. De los theoros que fueren fallados. folio. 373. col. 1.

¶Ley. viij. Que cada vno pueda cauar y buscar en sus heredades mineros de oro y de plata &c. y que parte pertenesce al Rey. fo. 373. col. 2.

¶Ley. ix. Que los ganados que atraessarẽ de vna cabaña a otra sean seguros. fo. 374. col. 1.

¶Ley. x. Que los nauios que se quebraren, o anegaren no ayan pias y sean guardados para sus dueños. fo. 374. col. 1.

¶Ley. xj. Que la merced fecha de los cueros delos ganados sea ninguna. fol. 375. col. 1.

Titulo. 13. De los yantares, contiene. 7. leyes. fo. 376.

¶Ley. j. Que el Rey deue auer yantar quando fuere por su persona a algun lugar, o estuuiere en hueste. fol. 376. col. 2.

¶Ley. ij. Que se paguen al Rey donde llegare mil y dozientos marauedis. fol. 377. col. 1.

¶Ley. iij. Que ningunos caualleros ni ricos hombres tomẽ yantar en tierra del Rey. f. 377. col. 1.

¶Ley. iiij. Que el Principe no lleue yantar quãdo viniere donde el Rey y Reyna estan. fol. 377. colum. 2.

¶Ley. v. Del yantar que deue de lleuar la Reyna. fol. 378. col. 1.

¶Ley. vj. Del yantar que deuen tomar los merinos. fol. 378. col. 1.

¶Ley. vij. De la pena que deuen auer los que toman yantar no les pertenesciẽdo. fol. 378. col. 2.

Libro Septimo, contiene las cosas tocantes a los proprios de las ciudades, villas y concejos, esta diuidido en cinco titulos.

Titulo. 1. De los cõcejos de las ciudades y villas y de sus Regidores y officiales y de sus priuilegios y vsos y costumbres, contiene. 29. leyes. fol.379. colum.1.

¶Ley.j. Como los cõcejos y ciudades y villas tengan casas publicas para sus ayuntamientos. fol. 379. colum.2.

¶Ley.ij. Que en los ayuntamiẽtos y concejos no estẽ saluo los Regidores y officiales y no otro. fo.380.col.1.

¶Ley.iij. Contra los que entran en concejo sin licencia. fo.380.col.2.

¶Ley. iiij. La pena del Corregidor y justicia que dexa entrar enel concejo personas que no son de concejo. fo.381.col.1.

¶Ley. v. Que se guarden las ordenanças de cada vn cõcejo, que todos, o la mayor parte sean cõcordes en lo que ordenaren. fol.381.col.1.

¶Ley.vj. Que si alguno contradixere lo que el cõcejo faze que la justicia lo aya. fo. 381.col.2.

¶Ley. vij. Que se guarden los priuilegios de las ciudades y villas en razon del elegir de los officiales. fol.382.col.1.

¶Ley.viij. Idem. fo.382.col.1.

¶Ley.ix. Que se guardẽ los priuilegios de las ciudades y villas, y que a su peticion el Rey aya de proueer de los officios. fol.382.col.2.

¶Ley.x. Que los priuilegios que las ciudades y villas tienen de las escriuanias publicas, o costumbre de quarenta años les sean guardados. folio. 383.col.1.

¶Ley.xj. Idem. fol.383.col.1.

¶Ley. xij. Que en cada ciudad y villa se haga tabla de los derechos de los officiales y se ponga en la pared del juzgado. fol.383.col.2.

¶Ley. xiij. Que se guarden las ordenanças de los concejos y q̃ ninguno se leuante contra el concejo. fol.384.col.1.

¶Ley.xiiij. Que ninguno faga ayuntamiento de gente para embargar lo que el concejo fiziere. fo.384.col.1.

¶Ley.xv. Que los officios de las ciudades y villas no se den por vacacion a personas poderosas. fol.384.col.2.

¶Ley.xvj. Que los cõcejos no puedan repartir pa sus necesidades mas de tres mil mrs. f.385.col.1.

¶Ley.xvij. Que los concejos de las aldeas no fagã repartimiento sin ser presentes algunos alcaldes, o Regidores de la ciudad, o villa. fo.385.c.2.

¶Ley.xviij. Que en los repartimientos de los muros y cauas contribuyan aldeas. fo.386.col.1.

¶Ley.xix. Que se vean las cercas de las ciudades y villas y se reparen. fol.386.col.1.

¶Ley.xx. Que se fagan ygualas entre los vezinos de los concejos. fo.386.col.2.

¶Ley.xxj. Que los que tienen casas en las ciudades no salgã a morar a los arrabales. f.387. col.1.

¶Ley.xxij. Que los mercaderes vendan las mercadurias dentro de las cercas de las ciudades y villas y no las saquen a los arrabales. fo.387.col.1.

¶Ley.xxiij. Que los Iurados de las parrochias moren en sus parrochias. fol.387.col.2.

¶Ley.xxiiij. Que valladolid se llame noble. fol. 387.colum.2.

¶Ley.xxv. Que se guarden los priuilegios de los caualleros de alarde que viuen en las ciudades y villas. fo.388.col.1.

¶Ley. xxvj. Que los que mantuuieren cauallos en la ciudad de Seuilla no paguen monedas ni sean encarcelados. fo.388.col.1.

¶Ley.xxvij. Que los de la ciudad de Seuilla, aun que sean generosos no saquen las heredades q̃ fueron de sus parientes sino las que vienen de patrimonio, o auolẽgo a nueue dias. f.388.co.2.

¶Ley.xxviij. Que los vezinos de Seuilla no sean despossey dos de su possesion fasta que sean llamados, oydos y vencidos. fol.389.col.1.

¶Ley.xxix. Que se guarde la costumbre en el salar de los pescados. fol.389.col.2.

Titulo. 2. De los Alcaldes, y officiales y Regidores de los cõcejos, contiene. 27. leyes. fol.390.

¶Ley. j. Que no se acrescẽte el numero antiguo de los Alcaldes y Regidores y officiales de las ciudades y villas. fo.390. col.1.

¶Ley. ij. Que los officios de las ciudades y villas que vacaren se consuman fasta el numero antiguo. fol.391.col.1.

¶Ley. iij. Que los officiales de los concejos sean reduzidos al numero antiguo y las cartas que el Rey diere en contrario q̃ no valan. f.391.co.1.

¶Ley.iiij. Idem. fol.391.col.2.

¶Ley.v. Que no valan las cartas del Rey que son, o fueren dadas de los officios de las ciudades, y villas allende del numero antiguo. f.392. col.1.

¶Ley.vj. Que en las cartas que el Rey diere de officios de regimiento se ponga clausula sino fueren acrescentados. fol.392.col.2.

¶Ley.vij. Reuocacion de los officios de los concejos q̃ el Rey dõ Enrique quarto fizo. f.392.col.1.

¶Ley.viij. Que los officios perpetuos de las ciudades y villas sean proueydos a los naturales dellas y no a otros. fol.395.col.2.

¶Ley.ix. Que los que tienen voz en concejo no den votos por dineros para tenencias de castillos ni otros officios. fo.395.col.2.

¶Ley

¶Ley.x. Que los officios de los cõcejos no se den a clerigos.fo.396.col.1.
¶Ley.xj. Que no se puedan dar officios de alcaydias ni regimientos ni otros officios antes que vaquen.fol.396.col.1.
¶Ley.xij. Que no se den expectatiuas de regimiẽtos ni de otros officios.fol.396.col.2.
¶Ley.xiij. Idem. fol.397.col.1.
¶Ley.xiiij. Que el Regidor no tenga otro officio en el concejo.fol.403.col.2.
¶Ley.xv. Que los que tuuieren dos officios en el concejo que renuncien el vno.fo.403.col.2.
¶Ley.xvj. Que vna persona no pueda tener mas de vn officio de regimiento.fol.404.col.1.
¶Ley.xvij. Que los Alcaldes y Regidores y officiales de concejo no biuan con otro algun Alcalde,o Regidor.fol.404.col.2.
¶Ley.xviij. Que no valan las facultades que los Reyes dierõ para que el padre y el hijo tengan vn officio.fo.405.col.1.
¶Ley.xix. Que a los Regidores absentes no sean pagados salarios.fo.405.col.1.
¶Ley.xx. Que no se passen renunciaciones de las alcaldias y regimientos ni juraderias ni otro officio saluo de padre a hijo.fol.405.col.2.
¶Ley.xxj. Que el Regidor no pueda renunciar su officio saluo por enfermedad,o por otra justa causa.fol.405.col.1.
¶Ley.xxij. Que los que renuncian sus officios viuan veynte dias despues.fol.406.col.2.
¶Ley.xxiij. Que las ciudades y villas que no tienen priuilegios de elegir officiales que el Rey pueda proueer.fol.413.col.2.
¶Ley.xxiiij. Que los officios q̃ el Rey diere por vida de alguno no vaquen por finamiento del Rey.fol.414.col.2.
¶Ley.xxv. Que los escriuanos publicos no tengan voz ni voto en los concejos.fo.415.col.1.
¶Ley.xxvj. Que los Corregidores y Alcaldes, y otros officiales no arrienden sus officios.fol.415.col.2.
¶Ley.xxvij. Que se guarden los priuilegios y ordenanças que no se arrienden los officios de las ciudades y villas.fol.415.col.2.

Titulo.3. De los propriosy rẽtas de los concejos, contiene diez leyes. fol.416.colum.1.

¶Ley.j. Que los bienes de la redempcion de las ciudades y villas que son tomados por algunos sean restituydos.fo.416.col.1.
¶Ley.ij. Que no valan las mercedes que el Rey fiziere de las rentas y proprios de las ciudades y villas.fo.416.col.2.
¶Ley.iij. Que sean restituydos a las ciudades y villas los exidos y terminos y heredamientos de los concejos que son occupados por carta del Rey,o en otra manera.fo.417.col.1.
¶Ley.iiij. La forma que se ha de tener en arrẽdar los proprios de los concejos.fol.417.col.2.
¶Ley.v. Que los caualleros ni otras personas no occupen los terminos de los lugares donde viuen.fo.417.col.2.
¶Ley.vj. Que los pleytos que tocã a los proprios de las ciudades y villas se libren sumariamente. fo.421.col.1.
¶Ley.vij. Que los Regidores y officiales no puedan arrendar las rentas de los concejos ni ayan parte en ellas.fo.421.col.2.
¶Ley.viij. Que los Alcaldes y Regidores y officiales de los concejos no arrienden los ꝓprios dellas.fo.422.col.1.
¶Ley.ix. Idem. fo.422.col.2.
¶Ley.x. Que sean guardadas a las ciudades y villas todos los terminos y tierras q̃ por los reyes les fueren dadas.fo.423.col.1.

Titulo.4. De los que se van a morar de vnos lugares a otros, contiene seys leyes.fo.424.col.1.

¶Ley.j. Que los que se van a morar de señorio a realengo que les sean guardados sus bienes.fol.424.col 1.
¶Ley.ij. Que los que moran en lo realengo pueden libremente labrar y esquilmar sus heredades en los lugares de señorio.fol.424.col.2.
¶Ley.iij. Que los que se van a morar de lo realengo al señorio pechen por los bienes que dexan en el realengo.fo.424.col.2.
¶Ley.iiij. Que los señores de los lugares no den exempciones a lo realengo que se passen al señorio.fo.425.col.1.
¶Ley.v. Que los que tienen bienes en lo realengo si fuerẽ a biuir a otras partes pechen por los bienes que dexan fo.426.col.1.
¶Ley.vj. Que los estrãgeros que vinieren a viuir al reyno sean escusados por diez años.fol.426. colum.2.

Titulo.5. De los obreros, y menestrales,cõtiene.5.leyes.f.427.col.1.

¶Ley.j. Dende que hora han de yr a trabajar los menestrales y obreros q̃ se alquilan.f.427.c.2.
¶Ley.ij. Que los concejos tassen los jornales que deuẽ auer los jornaleros y obreros.f.428.col.1.
¶Ley.iij. Que los obreros seã pagados luego essa noche del dia que trabajaren su labor.fol.428. colum.2.

¶Ley.iiij. Que no espiguen los rastrojos las mugeres de los segadores.fol.428.col.2.
¶Ley. v. En que manera deuen los curtidores de vender los cueros que curten y la pena de los q̃ lo contrario hizieren.fol.429.col.1.

Libro octauo, contiene cosas tocantes al castigo y emienda de todos los delictos y pesquisa dellos, esta diuidido en 19.titulos.

Titulo. 1. De las pesquisas, y accusaciones, contiene.11.leyes.3.Tom. folio.1. colum. 1.

¶Ley.j. Que los juezes de las ciudades y villas fagan pesquisa de los robos y maleficios que se fizieren en los terminos de los lugares. 3. Tom. fol.1.colum.1.
¶Ley.ij. Que las pesquisas que el Rey manda fazer se paguen a costa de los culpantes. 3. Tom. fol.5.colum.1.
¶Ley.iij. Que se faga pesq̃sa general. 3. To.f.6.c.1.
¶Ley.iiij. Que los pesquisidores que el Rey embiare fagan cierto juramẽto.3.Tom.fol.6.col.1.
¶Ley.v. Que se proceda por via de pesquisa sobre la contienda que es entre los concejos sobre el derecho del pascer y cortar y vsar de los terminos.3.Tom.fo.7.col.1.
¶Ley.vj. La forma que se deue d̃ tener en los escãdalos en que los juezes ordinarios no pueden remediar.3.Tom.fol.7.col.2.
¶Ley.vij. Que el Rey depute de cada vn año veedores y visitadores en cada prouincia para que se informen como vsan las justicias.3.Tom. folio.8.colum.2.
¶Ley.viij. Que los pesquisidores que van a fazer pesquisas fagan cierto juramento.3. Tomo.fol. 9. colum.1.
¶Ley.ix. Que se faga pesquisa sobre los adeuinos y sorteros.3.Tom.fo.10.col.1.
¶Ley.x. Que se faga pesquisa sobre homezillo, o quema, o otro delicto que acaesciere.3. Tomo. fol.12.col.1.
¶Ley. xj. Como se deue fazer pesquisa general por mandado del Rey.3.Tom.fo.13.col.1.

Titulo. 2. De las vsuras, contiene.8.leyes.3.Tom.fol.15.col.1.

¶Ley. j. De la pena en que caen los Christianos logreros.3.Tom.fo.37.col.1.
¶Ley.ij. Que las cartas que se hizierẽ entre Christianos y Iudios no valan. 3.Tom.fol.46.col.1.
¶Ley.iij, Que los judios y Moros no den a logro. 3.Tom.fo.47.col.1.
¶Ley. iiij. Que sobre los logros se faga pesquisa. 3.Tom.fo.50.col.1.
¶Ley.v. Que los Iudios y Moros no fagan obligacion sobre los Christianos.3.Tom.fol.51.col.2.
¶Ley.vj. Que los Moros puedan fazer cartas de venta y otros contractos.3.Tom.fo.53.col.1.
¶Ley.vij. Que la confesion que el Christiano hiziere en juyzio que deue al judio alguna cosa que no vala.3.Tom.fol.53.col.2.
¶Ley.viij. De la pena del Christiano que diere a logro.3.Tom.fo.54.col.2.

Titulo. 3. De los Iudios y Moros, contiene.41.leyes.fo.56.col.1.

¶Ley.j. Que los Iudios puedan comprar heredades en cierta quantia.3.Tom.fol.56.col.1,
¶Ley.ij. Que la Christiana no crie hijo de judio. 3.Tom.fo.57.col.2.
¶Ley.iij. Que los Christianos no viuan con los judios ni moros.3.Tom. fol.58.col.1.
¶Ley.iiij. Que los Iudios no seã officiales ni fazedores del Rey ni de otros caualleros. 3. Tomo. fo.58.col.2.
¶Ley.v. Que los Iudios puedan tener entregador para sus bienes.3.Tom.fo.59.col.1.
¶Ley.vj. Que el Christiano no tenga a Iudio, ni Moro en su casa sino fuere su captiuo.3.Tom. fol.60.col.1.
¶Ley.vij. Que el priuilegio de los Iudios que no pueda ser testigo el Christiano contra ellos q̃ no vala.3.Tom.fo.60.col.2.
¶Ley.viij. Que los Iudios traygan señal.3.Tom. fol.61.colum.1.
¶Ley.ix. Idem. 3.To.fo.62.col.1.
¶Ley.x. Que se faga apartamiẽto de Iudios y Moros.3.Tom.fo.63.col.1.
¶Ley.xj. Que los Iudios ni Moros no sean especieros ni boticarios, ni vendan cosa alguna de comer.3.Tom.fol.66.col.1.
¶Ley. xij. Que los judios y moros si se quisieren tornar Christianos no sean estoruados por persona alguna.3.Tom.fol.66.col.2.
¶Ley.xiij. Que los judios y Moros no tengã escuderos ni seruientes Chrianos. 3. To.f.66.col.2.
¶Ley.xiiij. Que los judios y Moros no sean arrẽdadores ni almoxarifes de las rentas del Rey. 3. Tom.fo.67.col.1.
¶Ley.xv. Que los judios y Moros no tengan plaças para vender cosas de comer a los Christianos.3.Tom.fo.67.col.2.
¶Ley.xvj. Que los Aljamas d̃ los judios y Moros no tengan juezes apartados.3.To.fol.68.col.1.

¶Ley

¶Ley. xvii. Que los Iudios y Moros no visiten a los Christianos en sus enfermedades ni les dē melezinas. 3. Tom. fo. 69. col. 1.
¶Ley. xix. Que las christianas no entren en el cerco donde los Moros y judios moraren. 3. Tom. fol. 69. col. 2.
¶Ley. xx. Que los jedios y Moros nō tomē a sol dada a Christiano. 3. Tom. fol. 70. col. 1.
¶Ley. xxj. Que qualquiera persona pueda accusar las penas susodichas. 3. Tom. fo. 70. col. 1.
¶Ley. xxij. Que los Iudios y Moros que se fuerē del rey no sean presos y captiuos de los que los tomaren. 3. Tom. fol. 70. col. 2.
¶Ley. xxiij. Que los judios no paguen en los salarios de los Corregidores ni justicias. 3. Tom. fo. 71. colum. 1.
¶Ley. xxiiij. Que el Rey recibe so su amparo, protectiō y defensiō a los judios. 3. To. fo. 71. col. 1.
¶Ley. xxv. Reuocan se las leyes q̄ los judios no puedā ser encarcelados, o p̄sos. 3. To. f. 71. col. 2.
¶Ley. xxvj. Que los judios ni Moros no tengan nombres de Christianos. 3. To. fol. 71. col. 2.
¶Ley. xxvij. Que los Iudios ni Moros no puedā traer dorado ni sedas. 3. Tom. fol. 72. col. 1.
¶Ley. xxviij. Que los cōcejos y officiales defiēdā a los judios q̄ no reciba̅ daños. 3. To. f. 32. col. 2.
¶Ley. xxix. Que los Iudios no arrienden las rentas del Rey. 3. Tom. fo. 73. col. 1.
¶Ley. xxx. Que las rētas del Rey se arriendē a los Christianos por menos que a los Iudios. 3. To. fo. 73. col. 2.
¶Ley. 31. Que los judios pechen por las heredades q̄ cōpraren de los Chr̄ianos. 3. To. fo. 74. col. 1.
¶Ley. 32. Que testimonio de los Christianos vala contra judio. 3. Tom. fol. 74. col. 1.
¶Ley. 33. Reuocase el priuilegio que tenian los Iudios de ser creydos por sus juramētos sobre las prendas. 3. Tom. fo. 74. col. 2.
¶Ley. 34. Que los judios quiten de su talmud las maldiciones y oraciones que dezian contra las yglesias y Christianos. 3. Tom. fol. 75. col. 1.
¶Ley. 35. Que los juezes de los Iudios no puedan librar pleyto algūo de crimen. 3. To. f. 76. col. 1.
¶Ley. 36. Que los Iudios no coman ni beuan con los Christianos. 3. Tom. fo. 77. col. 2.
¶Ley. 37. Que los Iudios trayan capirotes cō cornetas y no con chias largas. 3. To. fol. 78. col. 1.
¶Ley. 38. Que los judios traygan tabardos. 3. To. fol. 78. col. 1.
¶Ley. 39. Que los señores de los lugares no acojan a los judios ni Moros que les fueren de otra parte. 3. Tom. fo. 78. col. 2.
¶Ley. 40. Que los judios y Moros no sean pesquisidores ni cogedores de los tributos reales. 3. To mo, fol. 79. col. 2.
¶Ley. 41. Que los judios en los resciba̅mientos del Rey no lleuen sobrepellizes. 3. To. fol. 81. col. 1.

Titulo. 4. De los adeuinos, y herejes, cōtiene. 4. leyes. 3. To. fo. 81. col. 1.

¶Ley. j. De las penas en q̄ caen los forteros y adeuinos. 3. To. fol. 81. col. 2.
¶Ley. ij. De los que van a los forteros y adeuinos que son herejes. 3. Tom. fol. 82. col. 2.
¶Ley. iij. Los Chr̄ianos q̄ no creē todos los articulos, o algūo dellos son herejes. 3. To. f. 82. col. 2.
¶Ley. iiij. La pena del que fuere condenado por hereje. 3. Tom. fol. 168. col. 1.

Titulo. 5. De los descomulgados, contiene vna ley. 3. Tom. f. 168. col. 2.

¶Ley. j. La pena en que caen los descomulgados q̄ por diuersos tiempos perseueran en la descomunion. 3. Tom. fol. 168. col. 2.

Titulo. 6. De los perjuros y falsarios, cōtiene. 5. leyes. 3. To. 3. f. 184. col. 1.

¶Ley. j. La pena de los que se perjuran. 3. Tomo fo. 184. col. 1.
¶Ley. ij. La pena del Christiano que jurare falso sobre la cruz. 3. Tom. fol. 190. col. 1.
¶Ley. iij. La pena del que falsare sello. 3. Tom. fo. 190. col. 2.
¶Ley. iiij. La pena de los que falsean moneda. 3. Tom. fo. 191. col. 1.
¶Ley. v. Que ninguno sea osado a desfazer la moneda de los reales y blancas. 3. To. fol. 193. col. 1.

Titulo. 7. De las trayciones, y aleues, contiene. 4. leyes. 3. To. fo. 194. col. 2.

¶Ley. j. En quantas maneras se comete la traycion. 3. Tom. fo. 194. col. 2.
¶Ley. ij. De las penas de los traydores. 3. Tom. fo. 200. col. 2.
¶Ley. iij. Que sean oydos a los que fueron mandados sus bienes por razon de traycion. 3. Tom. fol. 201. col. 1.
¶Ley. iiij. Los casos en que se comete aleue. 3. To. fol. 201. col. 2.

Titulo. 8. De las blasphemias, contiene. 4. leyes. 3. Tom. fo. 203. col. 2.

¶Ley. j. La pena en que caen los que reniegan y blasphemā de Dios. 3. Tho. fo. 206. col. 1.
¶Ley. ij. Idem. 3. Tom. fo. 209. col. 1.
¶Ley. iij. De los que blasphemā contra el Rey. 3. Tom. fol. 210. col. 1.
¶Ley. iiij. Idem. 3. To. fo. 214. col. 1.

Titulo

Titulo.9. De las injurias y denuestos, cõtiene.3.leyes.3.To.f.216.col.1.

¶Ley.j. La pena de los hijos que denuestan a su padre, o madre.3.Tom.fo.229.col.1.
¶Ley.ij. De las penas de los que injurian a otros. 3.Tom.fo.226.col.2.
¶Ley.iij. Idem. 3.Tom.fo.230.col.2.

Titulo.10. De los tahures, contiene.8.leyes. 3.Tom.fo.231.col.1.

¶Ley.j. Que en el tiẽpo que durare la guerra los vassallos no jueguen a dados.3.To.fo.231.col.1.
¶Ley.ij. La pena de los que jugaren dados. 3. To. fo.232.col.1.
¶Ley.iij. Idem. 3.Tom.fo.233.col.2.
¶Ley.iiij. De la pena del que tuuiere tablero en su casa. 3.Tom.fo.234.col.1.
¶Ley.v. Que sean guardados a las ciudades y villas los priuilegios de las penas de los que juegan dados.3.Tom.fo.234.col.2.
¶Ley.vj. Que las ciudades y villas que tienen por priuilegios los tableros ayan las penas de los que jugaren dados.3.Tom.fo.234.col.2.
¶Ley.vij. Que las penas de los dados ayan lugar, assi contra los que juegan como contra los señores de las casas como contra los que tienen los tableros y sacan tablaje.3.Tom.fo.235.col.1.
¶Ley.viij. Que ningun Corregidor ni juez sea rescebido antes que haga juramento de guardar las leyes q̃ hablã de los juegos.3.To.f.237.col.1.

Titulo.11. De las ligas y monipodios, contiene.6.leyes.3.Tom.fol.237.col.2.

¶Ley.j. Que ningun concejo ni cauallero ni otras personas hagan ayuntamientos ni ligas so certa pena.3.Tom.fo.237.col.2.
¶Ley.ij. Que no se hagan ligas en son de cabyldos y cofradias. 3.Tom.fol.240.col.1.
¶Ley.iij. Que por las malquerencias y enemistades de las ligas y cõfederaciones no se haga mal ni daño a persona alguna. 3.Tom.fo.241.col.2.
¶Ley.iiij. Que el Rey da por ningunas las ligas y juramentos y pleytos homenages sobre ellos fechos.3.Tom.fo.242.col.2.
¶Ley.v. Que los Perlados y personas eccleſiasticas no sean de vando.3.Tom.fo.243.col.2.
¶Ley.vj. Que ningunas ligas ni confederaciones se hagã so color de cofradias.3.To.f.244.col.2.

Titulo.12. De los que van contra la justicia contiene.5.leyes.3.Tomo fo.245. colum.2.

¶Ley.j. De los que matan, o hieren a los del consejo, o a los Alcaldes de la corte, o a los adelantados, o merinos mayores. 3.Tom.fol.245.col.2.
¶Ley. ij. De los que fizieren los hierros de la ley antes desta cõtra los lugares tenientes. 3.Tom. fo.246.col.1.
¶Ley.iij. De los que fizieren ayuntamiento contra los cõtenidos en las leyes antes desta. 3.To. fo.247.col.1.
¶Ley. iiij. Contra los que acometieren a herir, o matar a los contenidos en las leyes antes desta. 3.Tom.fo.247.col.2.
¶Ley.v. Contra los que fieren, o matan, o vienen contra los juezes y justicias de las ciudades villas y lugares.3.Tom.fo.248.col.1.

Titulo.13. De los homicidios, contiene.15.leyes. 3.Tom.fo.255.col.1.

¶Ley. j. Del que matare, o hiriere en la corte del Rey.3.Tom.fo.257.col.1.
¶Ley.ij. De los que mataren, o firieren sobre assechanças.3.Tom.fo.259.col.1.
¶Ley. iij. Del que matare a otro que muera por ello aunque sea en pelea. 3.To.fo.260.col.2.
¶Ley.iiij. De los casos que se escusa el que mata a otro.3.Tom.fol.261.col.2.
¶Ley.v. Del que matare, o firiere con saeta. 3.To. fol.265.col.1.
¶Ley. vj. Del que matare, o firiere a otro robandolo.3.Tom.fo.265.col.1.
¶Ley. vij. La pena que deue auer el que matare juez, o Alcalde.3.Tom.fo.265.col.1.
¶Ley. viij. La pena del que matare a traycion, o sobre tregua.3.Tom.fo.265.col.2.
¶Ley.viiij. La pena dl que se desesperare.3.Tom. fol.265.col.2.
¶Ley.x. Del que matare, o firiere al aposentador. 3.Tom.fo.267.col.1.
¶Ley.xj. Qual muerte se dize segura. 3.Tom.fol. 267.colum.1.
¶Ley.xij. La pena del que matare a traycion, o aleue.3.Tom.fo.267.col.2.
¶Ley.xiij. Como el morador de la casa es tenido quando halla algun muerto en su casa. 3. Tom. fol.269.col.1.
¶Ley.xiiij. Del que matare a otro por occasion. 3.Tom.fo.269.col.2.
¶Ley.xv. Idem. 3.To.fo.270.col.1.

Titulo.14. De los vagamũdos y holgazanes, cõtiene.2.leyes.3.To.fo.271.c.1.

¶Ley. j. Que qualquiera pueda tomar a los vagamundos y seruirse dellos.3.Tom.fo.271.col.1.

¶Ley.ij.

¶Ley.ij. Que los que pueden trabajar por sus manos sean apremiados a que trabajen y no andē a mendigar.3.Tom.fo.273.col.1.

Titulo.15. De los adulterios, y estupros, contiene siete leyes. 3.Tom. fol.277.col.1.

¶Ley.j. La pena que merescen los que fizirē adulterio y fornicio con las parientas, o seruientas de aquellos con quien viuen.3.Tom.folio.281. colum.1.

¶Ley.ij. Que la muger desposada si fiziere adulterio aya la misma pena de la casada.3.Tom.fol. 288.col.1.

¶Ley.iij. La pena de los hombres casados que tienen mancebas.3.Tom.fo.313.col.1.

¶Ley.iiij. Idem. 3.Tom.fo.314.col.2.

¶Ley.v. La pena de los que se casan, o se desposan dos vezes.3.Tom.fo.314.col.2.

¶Ley.vj. Idem. 3.Tom.fo.317.col.1.

¶Ley.vij. Que ninguna muger casada se case con otro fasta ser certificada de la muerte de su marido.3.Tom.fo.317.col.2.

Titulo.16. De los robos, y de los que receptan a los malhechores, contiene diez leyes.3.Tom.folio.319. columna.2.

¶Ley.I. De la pena de los señores y Alcaydes de fortalezas que receptan los malhechores.3.Tomo.fol.319.col.2.

¶Ley.II. Que si los Alcaydes no dieren los malfechores sean carcelados y derribadas las fortalezas.3.Tom.fo.325.col.1.

¶Ley.III. Que los lugares y fortalezas de las ciudades y villas sean restituydos por los tomadores.3.Tom.fo.327.col.1.

¶Ley.IIII. Que se faga processo contra los Alcaydes y señores de los Castillos sobre los males que dellos se hizieren.3.Tom.folio.328.columna.1.

¶Ley.V. De los que roban en los caminos.3.Tomo.fo.329.col.1.

¶Ley.VI. So color de represarias, o executiones de deudas no se fagan robos.3.Tom.fol.329. columna.2.

¶Ley.vij. De la pena en que caen los caualleros, o sus hombres que roban a otros y como se deue fazer pesquisa sobre los robos.3.Tom.fo.331. col.2.

¶Ley.viij. Que los Alcaldes donde llegare el rey no consientan hazer robos ni fuerças.3.Tom. fo.332.col.2.

¶Ley.ix. Que la justicia haga executar las penas en los malhechores.3.Tom.fol.333.col.1.

¶Ley.x. Que no se hagan casas fuertes en el Reyno sin licentia del Rey. 3.Tom.fol.334.col.1.

Titulo.17. De las remissiones contiene quatro leyes.3.Tomo. fol.335.colū.1.

¶Ley.j. Que los malhechores y deudores puedan ser sacados de las fortalezas y de las villas y lugares, aunque sean priuilegiados.3.Tom.folio. 335.colum.1.

¶Ley.ij. Que el malhechor que es dado por hechor por sentencia, sea remitido y preso al lugar dōde hizo el maleficio, y de la pena en que cae la justicia que no lo quisiere remitir.3.Tomo.fol.336.col.1.

¶Ley.iij. Que los caualleros, o otras psonas q̄ no quisieren remitir a los malfechores que se junte la justicia y officiales y gelas fagan remitir. 3.Thom.fo.341.col.2.

¶Ley.iiij. Que no se recepten malfechores en las fortalezas y casas fuertes.3.Tom.folio.343.columna.2.

Titulo.18. De las fuerças y daños, contiene dos leyes.3.Tomo. fol.347.col.1.

¶Ley.j. Contra los que tomaren, o forçaren los bienes de la yglesia, o las personas ecclesiasticas.3.Tom.fo.347.col.2.

¶Ley.ij. Contra los que fizieren estatutos, o fuerças a los juezes de la yglesia, para que alcen los entredichos, o excomuniones.3.Tomo.folio. 348.col.2.

Titulo.19. De las penas, contiene 57. leyes.3.Tom.fo.351.col.2.

¶Ley.j. De penas y calumnias que pertenescen a la camara del Rey.3.Tom.fo.360.col.1.

¶Ley.ij.iij.iiij.&.v. Idem.3.Tomo.folio.361.colum.1.&.2.

¶Ley.vj. Idem. 3.Tom.fol.364.col.1.

¶Ley.vij. Idem. 3.Tom.fol.365.col.1.

¶Ley.viij. Idem. 3.Tom.fo.366.col.1.

¶Ley.ix.&.x. Idem.3.Tom.fo.367.col.1.&.2.

¶Ley.xj.&.xij. Idem. 3.Tom.fo.367.col.1.&.2.

¶Ley.xiij.xiiij.xv. Idē.3.Tom.fol.369.col.1.&.2.

¶Ley.xvj.xvij.xviij.&.xix. Idem. 3.Tom.fol. 370.col.1.&.2.

¶Ley.xx. Idem. 3.Tom.fo.371.col.1.

¶Ley.xxj. Idem. 3.Tom.fol.372.col.1.

¶Ley

Tabla de las leyes.

¶Ley.xxij. Idem. 3.Tom.fo.373.col.1.
¶Ley.xxiij. Idem. 3.Tom.fol.374.col.1.
¶Ley.xxiiij.&.xxv.Idem.3.To.f.378.col.1.&.2.
¶Ley.xxvj. Idem. 3.Tom.fol.379.col.1.
¶Ley.xxvij. Idem. 3.Tom.fol.380.col.1.
¶Ley.xxviij. Idem. 3.Tom.fo.381.col.1.
¶Ley.xxix.xxx.xxxj.Idē.3.To.fo.382.c.1.&.2.
¶Ley.xxxij.xxxiij.34.Idē.3.To.fo.382.col.1.&.2
¶Ley.xxxv. Idem. 3.Tom.fol.384.col.1.
¶Ley.xxxvj.xxxvij.Idem.3.Tom.fol.385.col.1.
¶Lex.xxxviij.39.Idem. 3.To.fo.389.col.1.&.2.
¶Ley.xl. Idem. 3.Tom.fo.390.col.1.
¶Ley.xlj. Idem. 3.Tom.fo.391.col.1.
¶Ley.xlij.xliij.xliiij.Idē.3.To.fo.392.col.1.&.2.
&fol.393.col.1.&.2.
¶Ley.xlv.xlvj.xlvij.Idē.3.To.fol.394.col.1.&.2.
¶Ley.xlviij. Idem. 3.Tom.fos395.col.1.
¶Lex.xlix. Idem. 3.Tom.fol.396.col.1.
¶Ley.50. Idem. 3.Tom.fo.398.col.1.
¶Ley.51. Idem. 3.Tom.fo.400.col.1.
¶Ley.52.53. Idem.3.Tom.fo.401.col.1.&.2.
¶Ley.54.55. Idem.3.Tom.fo.402.col.1.&.2.
¶Ley.56. Idem. 3.Tom.fol.403.col.1.
¶Ley.57. Idem. 3.Tom.fo.404.col.1.

Finis, Laus Deo.

INDEX COPIOSISSIMVS RERVM AC sententiarum quę in hiſce Commentarijs in Quatuor poſteriores Libros Regiarum ordinationum continentur ordine Alphabetico Digeſtus.

ABLATVM AB INdigno, fiſco applicatur regulariter. 3. Tom. fol. 395. col. 1. ī verſi. Et eſt regula.

Ablatum ab aliquo fauore alterius propter crimē cōtra eum commiſſum applicatur ei contra quem committitur. fo. 73. col. 1. in verſi. Et in tantum.

Abſtinendi ius eſt priuilegium & ius ſpeciale introductum contra. ll. 12. tabul. fol. 146. col. 1. in verſi. Secundo confirmatur.

Abſtenſionem reuocandi beneficium tranſmittitur. fol. 146. col. 1. quæſt. 8. & ibi ad partes.

Accedens ad eccleſiam propter lucrum peccat, nō tamen ſi ſecundario. fo. 181. col. 1. in verſ. Vnde.

Academia Salmanticenſis laudatur. fol. 103. col. 2. ad finem.

Accedens ad alium animo eum interficiendi ſi viuum inueniret non eſt irregularis ſi eum mortuum truncauerit. 3. Tom. fol. 93. col. 2. in verſi. Quo fit.

Acceſſorium regulatur ſecundum tempus & naturam principalis. fo. 19. col. 1. in verſi. His etiā.

Acceptio perſonarum ſicut nec apud Deum opt. maxi. ſic nec apud homines præcipuè iudices eſſe debet. 3. To. fol. 243. col. 1. &. 2. per totam.

Acquiſita titulo emptionis & ſic ex induſtria de bonis communibus ſoluto matrimonio diuiduntur inter coniuges. fol. 158. col. 1. in verſic. Quo fit.

Acquiſita per iudicem an præſumantur acquiſitam iudicatura vide. 3. Tom. fol. 363. in addi. ad fin. in verſic. Et an acquiſita.

Acquiſita etiam titulo lucratiuo conſtante matrimonio eo ſoluto diuiduntur inter cōiuges. fol. 159. col. 1. in prin. vbi quomodo hoc intelligat.

Acquiſita in bello à marito Regis ſalario conducto ſine vlla communis ſubſtantiæ erogatione ipſi ſoli acquiruntur vbi quid econuerſo, & de ratione. fo. 159. col. 1. gl. o en hueſte per duas columnas.

Acquiſita à marito ſalario Regis conducto ratione alicuius officij communicantur inter coniuges. fol. 162. col. 1. in princi. vbi vide rationem.

Acquiſita contemplatione propriæ perſonæ, & ex cauſa ſpeciali alterius ſocij alteri non communicantur. fol. 166. col. 1. in verſi. Quinta ró.

Actio duplex oritur ex negotio geſto tam domino quam negotiorum geſtori. fol. 204. col. 2. in verſic. Quæritur de negotio.

Actio de dolo & lata culpa vtrum & quando detur contra depoſitarium. fol. 209. col. 1. in verſi. Quæri etiam.

Actio contraria competens negotiorum geſtori vt competat ſufficit negotium à principio vtiliter geſtum licet effectum nō habuerit. fol. 205. col. 1. in verſi. Vtrum autem.

Actor cuius gratia actus celebratur debet prius ſoluere expenſas iudicis aſſeſſoris vel alterius quem petijt. 3. Tom. fo. 5. col. 2. in verſi. Actor.

Actor vniuerſitatis tenetur reddere rationem. fo. 206. col. 2. in verſi. Item in actore.

Actus affectatus non iuuat. fol. 101. col. 2. in verſi. Tum quia.

Actus forma detracta eſt nullus. fo. 105. colum. in in gloſ. Si el.

Actus legi prohibitiuæ contrarius licet ei renuncietur nullus eſt. fo. 139. col. 2. in verſicu. Suadetur ſecundo.

Actus relictus ſub conditione ſeu cum aliqua qualitate ea deficiente corruet. fol. 73. col. 1. in verſic. Præterea.

Actus ſufficiens ad inducendam litis conteſtationem ſi tamen faciens declaret id animo litem conteſtandi non facere non inducit litis conteſtationem. fol. 187. col. 2. in verſi. Si enim quis.

Actus vbi à pluribus fieri debet non poteſt per vnum expediri de aliorū commiſsiōe. 3. Tom. fol. 96. col. 2. in verſi. Quod notare.

Accuſans aliquem de delicto & volens probare delictum impedit inquiſitionem ex iudicis officio. 3. Tom. fol. 12. col. 2. gl. lo querellare.

Accuſare ad vindictam publicam abſque peccato vnicuique licet. fol. 149. col. 1. in quæſt. 5.

Accuſans

Accusans contractum tanquam vsurarium quid teneatur probare.3. Tom.fol.27. col.1.in versi. Est tamen prædictis.

Accusare vsurarium cuilibet de populo permittitur imo ei aliquid loco premij condonatur. 3. Tom.fo.46.col.1.in glo.Camara.

Accusare mortem,vel aliud quoduis delictū potest quilibet de populo vbi propter timorem potentiorum accusator non apparet. 3.Tomo. fol.46.col.2.in versic.Et adde quod.

Accusator pœnam sibi à lege delatam in premiū accusationis iure fori & poli retinere potest sine metu restitutionis.3. Tom.fol.70.colum.1. glos.Por galardon.

Accusatus de percussione seu morte cum telo illata vel de alio delicto cum alia qualitate si qualitas non probetur,probetur tamen vulnus illatum an possit sequi condemnatio.3. Tom.fol. 401.col.1.ad fin.in versi.Si quis.

Accusatio competit cuilibet de populo aduersus dicentem se Doctorem, Licenciatum,seu Bachalaureum cum tamen non sit.3.Tom.fo.291. col.1.in vers.Ex quo dicebam. etiam si sint per Comitem Palatinum. Idem de dicente se militem vel clericum vt ibi.

Accusans mulierem secunda vota petijsse viuo primo coniuge tenetur probare primum maritum vere & realiter viuere nec præsumptio,qđ quilibet præsumitur viuere cētum annis ei opitulatur.fo.50.col.1. in versi.Est tamē notandū.

Accursij varietas incusatur.fol.102.col.1.in versic. Tertia regula.

Aditio hæreditatis vires testamento tribuit & omnia in eo contenta confirmat.fol.81. colū.2. in versic.Aditio hæreditatis.

Administrationis officium est rationem reddere. fol.205.col.2.in versi.Quod suadetur.

Adoptiuus filius succedit adoptanti ex testamento non vero contra eius voluntatem.fol.95.colum.2.in versi. Est & adoptiuorum.

Adoptiuus filius non contratabula testamentum patris adoptātis.ibi.in vers.Hinc est adoptiuū.

Adoptiuus non potest petere alimēta à patre adoptante ibi.in versic. Item nec.

Adoptiuus non est adeo suus filius, vt in eum liceat alienare rem litigiosam quod nota ad scholares.fol.96.col.1.in versic.Illud quæri.

Adoptiuus filius caret beneficio cum auus. ff. de cond.& demon.cum simil.ibi.in versi. Adoptiuus caret.

Adoptiuus filius non facit cessare fideicommissi conditionem si sine liberis. ibi. in versic. Nam adoptiuus.

Adoptiuus filius adoptanti ab intestato succedit vna cum legitimis & naturalibus.ibi. in versic. Ab intestato.

Adoptiuus filius adeo adoptanti ab intestato succedet vt excludat quosuis adoptantis ascēdentes.ibi.in vers. Quod quidem.

Adoptiuo filio in fraudem ascendentium adopta to max.adoptante data opera ab intestato decedente ascendentes possunt donationis inofficiosæ querelam intentare.ibi. in vers. Tamen superior.

Adoptiua filia idem in ea seruatur quod in adoptiuis filijs, de quibus supra. ibi. in versicul. Quæ hactenus.

Adoptiuus non transit in potestatem adoptantis, ibi.in versi.Viso de adoptante.

Adoptans adoptiuo vna cum patre naturali. In castrensibus vel quasi succedere potest. fo.101.colum.1.in versi.Sexta regula.

Adoptans adoptiuo succedere potest si is sit quæ in potestate adoptatum habeat. ibi. in versicu. Sunt qui velint.

Ad primordium tituli posterior quoque formatur euentus.fol.93.col.1. in versi. Succedit.

Adulterium quoad fidei transgressionem siue à viro siue ab vxore committatur pariter committitur.fol.21.col.1.glos.sus bienes. in versicu. Tum etiam.

Adulterij præsumptio quæ mala pariat & discordias.3. Tom.fo.228.col.1. in versi. Tum etiam.

Adulterium an sit graue scelus.3. Tom.fo.289.colum.2.in versic.Quæritur.& 290.col.1.&.2.vbi late de eo remiss.

Adulterium an ex osculo probetur. 3.Tom. fol. 292.col.1.in versi. Sed est dubium.& col.2.

Adulterium an sit mixti fori vt sic in vtroque foro adulteri puniri possint.3. Tom. fol.290.col. 2.in versi.Quæritur vtrum.

Adulterium an committatur cum sponsa alterius putatiua.3. Tom.fo.289.col.2.in princ.

Adulterium an committatur cum sponsa de præsenti non cognita ab sponso.3. Tom. fo.289.colum.1.glo. E fiziere.

Adulterium an committatur cum sponsa de futuro.ibi.in versic. Vtrum adulterium.

Adulterium qualiter sit probandum, vt pœnæ cō tra criminosos statutæ executioni mādari possint.3. Tom.fol.291.col.1.in versic. Quæri insuper. vbi an coniecturis.col.2.

Adulterium ab vxore commissum per vim præcisam punibile non est.3. Tom.fol.281.col.2.in versic. Illud etiam.

Adulterij crimen an transactione componi valeat & possit.3. Tom.folio.308.colum.2.in versicu. Vtrum autem.

Adulteræ vxoris ab accusatione quo tempore maritus excludatur.3. Tom.fo.308.col.1.in versic.

Quæritur,

Quæritur vlterius.
Adulterij ab accusatione excluditur maritus leno cinij exceptione ibi. in versi. Excluditur autē.
Adulterij exceptio an hæredes mariti vxori dotē petenti opponi possit quando maritus viuens adulterium vxoris ignorauit. 3. To. fol. 291. colum. 1. in versi. Dubitatur præterea.
Adulterium non committitur cum meretrice nupta. 3. To. fo. 264. col. 1. in versi. Et sic tenerem.
Adulterij in crimine sententia condemnatoria vel absolutoria lata contra alterum ex adulteris an sufficiat in odium vel fauorem alterius adulteri. 3. To. fol. 312. col. 1. in versi. Quæri etiā.
Adulter & adultera iure regni quomodo puniantur. 3. Tomo. fol. 312. col. 2. glo. Loquequisiere.
Adulter clericus qua pœna feriatur. 3. To. foli. 313. col. 1. in versi. Clericus autem.
Adulter credens ex certis coniecturis filium natum ex adultera esse suum forte ob infirmitatem vel impotētiam cucurbitæ ad quod tenea tur in foro conscientiæ patri putatiuo. 3. Tom. fol. 303. col. 2. in princ.
Adultera criminaliter à viro accusata an exceptione adulterij à viro commissi se tueri possit. 3. To. fol. 313. col. 2. gl. No se pueda vbi vide quid de iure regio ciuili canonico latissime.
Adultera propter adulterium ammittit bona paraphernalia & lucra constāte matrimonio quæsita. 3. To. fo. 312 col. 2. in versi. Ammittit etiam.
Adultera quæ filium ex adulterio natum marito imposuit qui eum vt legitimum semper habuit aluit auxit vtrum se prodere marito teneatur ne legitimi sua successione defraudētur. 3. To. fol. 300. col. 1. in versi. Dubium autem.
Adultera filium ex adulterio natū marito impo nens quibus modis damnum legitimo hæredi refundere teneatur. 3. To. fol. 301. col. 1. in versi. His p̄missis &. 302. c. 1. vbi vid tres modos oīno.
Adultera in casu de quo supra quando & quomō talem restitutionē facere poterit & teneatur. 3. To. fol. 302. col. 2. in versi. Ex prædictis.
Adultera si eius maritus nullum habeat filiūcui restitutionē facere debeat pro hæreditate mariti quam retinet filius spurius vide. 3. To. f. 302. co. 2. in versi. Est & aliud &. 303. col. 1. in princ.
Adulteram maritus ciuiliter accusans ad thori separationē an iure regio lucretur dotem & arras 3. To. f. 312. c. 2. gl. Lo q̄ q̄siere i versi. Et quāuis.
Adulterā in adulterio depræhensam si cōcubinarius maritus occidat an excusetur vel teneatur 3. To. fol. 313. col. 1. in princ.
Adulterāin adulterio deprehensam an maritus sine peccato possit propria authoritate occidere. 3. To. f. 292. col. 2. in versi. p̄terea & f. 293. col. 1. vbi vide latissime de pœna adulterij oī iure.
Adultera si ante. 12. ānum tempore quo iure ad matrimonium apta non iudicatur adulterium committat an & quando puniri debeat vide. 3. To. fol. 310. col. 2. gl. Doze.
Adulterini filij an iure communi matri succedāt 3. To. fol. 296. col. 1. in versi. Nam de iure.
Adulterinus seu expositus filiꝰ si habeat bona patris titulo pro donato vel pro hærede bona fide an post cōpletā præscriptionē debeat facere cōsciētiā de talibꝰ bonis acqsitis si ipse se certo illegitimū agnoscat. 3. To. f. 303. colū. 2. in versi. Circa præmissa.
Aduocati officiū nobile & generosissimum est. 3. To. fol. 362. col. 2. in versi. aduocati officium.
Aduocatus bonus pro vero milite haberi debet. 3 To. fol. 362. col. 1. in add. incip. adde quod aduocati vbi vide plura pro eis & contra eos.
Aduocatus dictās contractū illicitū tenetur ad restitutionē. 3. To. f. 362. col. 1. in versi. Idē dicē dū.
Aduocatus litē cōsulto differens si pars necessitate pressa cōcordiā faciat parti tenebitur ad interesse. 3. To. f. 362. col. 1. in add. in versi. Multi.
Aduocatus errans causas propter imperitiā vel culpam in respondendo sine intellectus & librorum reuolutione tenebitur parti ad interesse. 3. To. fo. 362. col. 2. in versi. Imo si propter.
Aduocatus & procurator de iure captū defendēs an teneatur pœna eximentis vel defendētis captum. 3. To. f. 251. col. 1. in versi. Quæritur quis.
Affectus ad operationē semel deductus punitur licet effectus non sequatur. 3. To. fol. 248. col. 1. in versi. Nota quod.
Affectus qñ puniatur licet nō sequatur effectus latē. 3. To. fol. 260. col. 1. Per totā & ibi. col. 2. vide limitationem. (versi. Culpa autē.
Aflictio aflicto danda non est foli. 164. colū. 2. in
Affinitas ex illicito coitu cōtrahitur vsq; ad secū dū gradū. 3. To. fo. 315. col. 2. in versi. Ex quorū.
Agnati vocantur ad successionē vsq; ad decimum gradū ita vt proximior præferatur licet secus sit ī cognatis q̄ ad gradꝰ. f. 101. c. 2. ī versi. ī primis
Allegare contra patrē dissipationē bonorū est indecēs & ī honestū legibus diuinis & humanis fol. 76. col. 1. in versi. Quarto nam.
Aleuosus non gaudet immunitate ecclesiæ. 3. To. fol. 389. col. 2. in versi. Aleuosus.
Aleue crimē in quibus casibus cōmittatur. 3. To. fol. 207. col. 2. & vbi late remissiue.
Aleuosus dicitur treugam seu assecurationem frā gens. 3. To. fol. 361. col. 1. in gl. Tregua.
Aleuosus vel cōmittēs aliquē casum hæresis largo mō sumptū vt vsurarius symoniacꝰ quo puniatur vide. 3. To. fol. 360. col. 1. gl. Aleue.
Alimenta filijs debētur ante mortem à patre. fol. 77. col. 1. In versi. Poterit tamen.

AYUNTAMIENTO de VALLADOLID BIBLIOTECA

Alimenta filij iure naturæ debita à principe tolli non possunt folio.129.col.1.in versiculo. Alimenta enim.

Alimenta parentibus iure naturali debita à principe etiam lege vel consuetudine tolli nõ possunt folio.130.columna.2.in versiculo. Ex qua conclusione.

Alimenta lege vel statuto limitari non possunt ad minorem quantitatem quam ad congruam sustentationem patris filij siue legitimi vel illegitimi fol.131.col.1.In princ.

Alimenta non tantum filio naturali dantur sed etiam eius filio ideſt nepoti.foli.97.colum.2. In principio.

Alimentorum legatum secundo loco factum in minore quantitate in codicillis efficit vt à maiori summa in priori testamento relicta recessum sit fol.80.col.1.in versi.Secundo.

Alienatio rei litigiosæ licet fieri non possit in filium adoptiuum potest tamen fieri in filium suum vel nepotem legitimum fol.96.colum.1. in versi.Et tamen alias.

Alienæ rei contractus in præiudicium veri domini non valet si tamen dominium in emptore superueniat in præiudicium venditoris valet fol.192.col.1.in versi.Item videtur.

Alienata per patrem titulo oneroso non reuocantur per filium etiam concurrente fraude folio. 76.col.2.in versi.Sed contrariam.

Alienari prohibita si alienentur omnibus de familia consentientibus à postea tamen natis reuocari possunt fol.128.columna prima. in versic. Nam si prohibita.

Alguazellus & suus famulus possunt delinquentem capturæ se tradi noletem si aliter eum capere non possit occidere.3.To.fol.251.col.2.in versi.Quæro etiam.

Alguazellus malefactorem percutere non debet vel post capturam eum turpiter ducere alias punitur.3.Tom.fol.251.col.2.in versi Si autem.

Alguazellus vel quilibet alius habẽs potestatem prohibendi ludos potest pecunias ludentium capere in ipso ludo inuentas.3.To.folio.237.colum.1.in princ.

Alguazello delinquentem in flagrãti inuentum capere propria authoritate licet non alias.3. Tomo.folio.214.columna prima.in versiculo Et alguazello.

Alguazellum seu alium iustitiæ ministrum interficiens qua pœna feriatur vide.3.To.fol.246. col.1.& in versi.Limita tñ.

Alguazello maiori resistens & ob id pœna mulctatus an eadem feriendus sit si eius substituto resistat.3.To.fol.245.col.1.in versi.Quæri põt.

Alguazellus siue arcis præfectus occidens extrahentem pecus vel triticum prohibitum vel qd aliud & eius officialis nullam pœnam subeunt fol.344.col.2.gl.Matarem.

Amicus amicum ob benemerita & prætextu amicitiæ instituisse præsumitur folio.160.col.2. ad finem.

Amicitia habet effectum fraternitatis fol.160.columna secunda.gloss.O de amigo vbi plura de amicitiæ viribus.

Amicitia vtrum excludat aliquem à testimonio ibi.remissi.in versi.Vtrum autem.

Amicitia seu amoris magnitudo vtrũ habeat vim clausulæ derogatoriæ ibi.in versicul.Et vtrum amicitia.

Animus nocendi in foro tantum animæ consideratur folio.209.columna secunda.in versi.Pro cuius communi.

Animus talis præsumitur qualia sunt verba aut facta.3.Tomo.fol.216.columna secunda.in versi. Probatur.

Animæ fauore in dubijs opinionibus quod tutiꝰ est præsumere debemus.3.Tomo.folio.220.colum.2.in versi.Et in dubijs.

Annuæ præstationes an inducant obligationem in futurum remissi.3.Tom.fo.37.col.2.in versi. Quid autem.

Annuæ præstationes an temporis præscriptione & quanta tollantur ibi.in versi.Sed restat.

Annui redditus inter immobilia computantur.3. Tomo.folio.28.columna secunda.in versicul. Pro confirmatione & fol.29.col.1.in princi.& ibi quomodo hoc intelligatur.

Annui redditus (vulgo census) emptio ad rationẽ quatuordecim pro vno liciti sunt de iure regni & consuetudine.3.To.fol.29.col.1.in versicul. Contractus istos.

Annui redditus seu redditus redimibiles constituti seu constituendi deinceps reducuntur ad pretium duodecim mille marauetinorum annuatim pro mille per.l.126.fol.39.De las cortes de Madrid Anni.1566.folio.29.col.1.ad med.vbi quod ante eam hoc pretium certum constitutum non erat.

Annuos redditus tẽporales quos vulgo cẽsos dicimus sine vlla vsurarũ fraude nec macula emere vẽdere retinere licet.3.To.fo.29.col.2.in versi. In quo dubio.

Appellatio non habet locum à sentẽtia nulla.fol. 42.in versi.Dubitatur ibi & appellatio.

Appellationis remediũ a quibuscũq; iudicibꝰ licitũ est & pmissum.3.To.f.379.col.1.gl. auiẽdo.

Appellatio plures casus in quibus admitt. non debet vide.3.To.fol.379.col.1.in princ.

Appellare ab executore non licet.3. To.fol.378. col.1.in versi.Item aduerte.

Appellatione interposita appellans à vinculis le uari debet & est custodiendus.3. Tom.fol.379. col.1.in versi.Et interposita.

Appellationi iudice non deferente quomodo ap pellans protestari debeat vt causam appellatio nis coram superiore proponere possit non ob stante denegatione inferioris.3. Tom.fol.379. col.2.in princ.

Aperiens domum alterius & præstãs opem vt de lictum committatur raptus puta homicidij vel huiusmodi quomodo puniatur.3. To. fol.382. col.1.gl.Todo.

Apostasia quid sit & quot inueniantur eius spe cies.3. To.fol.135.col.2.quæst.19.

Apostatæ pœna quæ sit fol.136.col.2.in versi. Ad tertium in.3. Tomo.

Aragones quo ad testamenti solennia duobus te stibus contenti sunt folio.107.col.1.in versicu. Et Aragonenses.

Arbitrium vbi relinquitur in iudicis pectore an extendi possit ad mortis naturalis pœnam.3. Tom.fol.207.colum.2.in versi.Præterea dubi tatur vbi.2.communes contrarias & vide concordiam folio.218.columna prima.in versicul. Ideo solito.

Arbiter propriê mulctare non potest nec iubere pœnam fisco applicari licet eis ex forma com promissi facultas data sit.3. Tomo.fol.354.col. 1.in versi. Arbiter vero vbi vide quando possit iubere parti applicari.

Arbitrorum sententia potest executioni manda ri etsi sit petita reductio ad arbitrium boni viri qua durante locũ habet cautio legis Toletanæ folio.247.columna prima.in versiculo. Quæritur an.

Arborum appellatione vites etiam continentur 3. To.fol.351.col.1.gl.Cortare.

Arrogator ab intestato succedit arroganti fol.101 col.1.in versi. Vnde nulla.

Arrogatus transit cum suis omnibus bonis in potestatem arrogantis fol.96.col.2.in princ.

Arrogato filio non potest arrogator quartam nõ relinquere ibi.in versi. His autem.

Argumẽtum à verosimili validum est in iure plura de eo remissiue fol.184.col.1.

Argumentum de contractibus ad vltimas volun tates valet.fol.60.col.2.versi.3.Probatur ibi.va lidum est &c.

Argumentum de facto iudicis ad partem validũ est fol.106.col.1.in versi.Item & quinto.

Assassinus quis dicatur.3.Tomo.folio.267.colũ.2. in versi.Assassini autem vbi vide de eis plura re missiue & fol.268.col.1.in versi.Et quis.

Ascendentes incestuosi ab omni descendentium successione priuantur fol.99.colum.1.in versi. Regula.1.

Ascendentes legitimi & naturales succedunt fi lijs in suas legitimas ibi.in versi.Parentes legiti mi.

Ascendentes legitimi & naturales olim in succes sione ab intestato ita succedebãt vt pater ma trem excluderet.Ibi in versi.Parentes legitimi

Ascendentes in descendentium successione succe dunt ex æquo cum fratribus vtrinque cõiun ctis & fratrũ filijs si sint præmortui ibi.in versi. Tamen hodie.

Ascendens in successione descendentis is vocatur qui sanguine iũctus est salua gradus prærogati ua ibi.in versi.Illud etiam.

Ascendens in feudum filiorum non succedit fol. 100.col.2.in versi.In feudum.

Ascendentium vbi alter priuatur succedendi iure tota hæreditas ad alterum defertur fol.100.col. 1.in versi.Sed vbi.

Asini sepultura quæ dici possit vide.3.To.fol.94 col.1.in versi.Sepultura asini.

Asini luxurioси & potentis vulgo dicti (garãhon) accessus ad equam prohibetur in bethica causa belli.3.To.fol.394.columna prima.glo.Asno vbi vide rationem.

Astrologia prohibita est.3.To.fol.10.col.2.in ver sicul.Quo fit.

Aucupari seu venari cum scopita non licet iure re gni & alijs armis de quibus ibi.3.To.fol.390.cõ lum.1.in princ.Et per totam.

Augmentum debet regulari secundum naturam sui præexistentis fol.18.col.2.in versic. Præter ea augmentum.

Augmentum intelligitur quantum ad quantitã tem non vero quoad diminutionem solennita tis fol.11.col.1.in versi.Et est primo.

Auendañus aduocatus curialis laudatur fol.89.co lum.1.in versi.Et si de qualitate.

Authoritas tutoris & curatoris in actu gesto à pu pillo siue adulto præcedere debet fol.126.col.2 in versi.Facit etiam.

Autoritas in actu requisita in ipso actu interueni re debet fol.61.in versi.Cum autem sit.

Auus ex parte matris succedit filio nato in octa uo mẽse & intra tres dies mortuo nõ vero eius pater.fo.104.colum.1.in versi.Assidue.

Auus paternus extante matre utcunque filium re pʃentet nõ succedet fol.99.in versi.Est videre.

B

Bannitum reum à iudice captum in terficiens an teneatur pœna ordi naria delicti ad partes.3. To.folio. 251.co.1. in versi.Quæritur pterea.

Bannitus transfuga & hostis ciuitatis an impune occidi possit.3. Tom.fol.263.colum.1.glo.A su enemigo vbi quid de iure regni & in casu.l.76. Tauri.

Bannitus condemnatus & ad supplicium ductus an à priuato vel à capiente interfici impune possit.3.To.fol.251.colum.2.in versicul. Quid autem.

Bastardi & naturales an priuilegijs & honoribus parentum præfulgeant.3.To.fol.286.columna secunda.adme. & in versi. Tum etiam vbi latè remissi.

Beneficium principis contra ipsum interpretari in dubio debet.3.Tomo. folio. 50. columna.2. in princ.

Beneficium principis cẽsetur perpetuum psaltim ad vitam donatarij fol.414.col.2.gl.no vaquẽ.

Beneficium resignari non potest sub aliqua conditione vel modo folio.206.colum.2. in versi. Item datum.

Beneficio suo nunquam priuatur clericus ipso iure quantumcumque graue commiserit delictum fol.31.columna.1.in versi.Quarto confirmatur.

Benedictiones in matrimonijs & præcipue in vel à minibus vt vulgò dicitur assuefactæ vnde originem trahant fol.52.col.2.in versi.Et benedictiones vbi quod non sunt sacramenta.

Beneficij in collatione quis præferri debeat an qui peccauit & se tamen ad meliorem frugem recepit, an vero qui semper honestus fuit fol. 398.col.1.in versi.Seruandum ad fin. in versic. Ex quo & col.2.per totam.

Bellum indici non potest sine principis licentia. 3. To.fol.330.col.1.in princ.

Blasphemia quid sit.3. To.fol.137.col.1.in quæsti. 20.&.203.col.2.in versic.Blasphemia quot sint eius species ibi.in versi.Ad secundum.

Blasphemia an sit peccatum mortale fol.37.col.2. in versi.ad tertium.3.Tomo.

Blasphemia perfecta maximum est omnium peccatorum.3. To.fol.137.col.2.in versi. Ad quartum.

Blasphemia est maledicere ecclesias Dei in quib⁹ sanctum eius nomen colitur & veneratur.3.To mo.fol.75.col.2.glo.Iniqui &c.

Blasphemia qua pœna puniatur.3.To.fo.203.col. 2.in versi. Ad tertium. Quot modis fiat fo.205. col.2.in versi.Blasphemia quot.

Blasphemia per quæ verba inducatur in nostro Castellæ regno.3.To.fo.205.colum.2.in versi. Per quæ autem verba.

Blasphemiam an inducat verbum. Despecho de Dios.3.Tomo.folio.206. columna secunda.in versi.Prædicta.

Blasphemiæ cognitio ad quẽ pertineat.3. Tom. fol.138.col.1.in versi.Ad quintum.

Blasphemus quis dicatur.3.Tomo.fol.203.col.1. in litera.B.

Blasphemans calore iracundiæ percitus & concitatus vel quia forsan aliquid ei imponatur vel bis petatur an & quomodo puniendus sit.3.Tomo.fol.205.col.2.in versi.Quid autem.

Blasphemus punitus per iudicem ecclesiasticum legalibus iterum pœnis coerceri potest per iudicem regiæ iurisdictionis.3.To.fol.205.col.2. in versi.Et punitus.

Blasphemi pœna iure regio quæ sit.3.To.fol.206 col.2.in versic.Ad cuius & in add.incip.Adde fol.109.colum.1.

Blasphemus an excusetur à pœna ordinaria.l.7. titul.8.lib.8.recopil.Per confessionem factam in foro pœnitentiæ.3.To.fol.207.colum.1.In add.in versi.Itẽ quæro vbi vide latè de styllo.

Blasphemans Deum optimum Maxim.In occulto ab ipso punitur. vide casum de hoc portento su & Christianis cordi recondendum.3.Tomo. folio. 212. columna secunda. in versiculo. Et hoc.

Blasphemans capi potest à quocunque de populo & duci ad locum delicti etiam sine iudicis mandato.3.Tomo.fol.214.colum.1.in versic.Nota casum.

Blasphemans in continuatione sermonis bis ter vel pluries an pluries puniri debeat pœna pragma.1.lib.pragm.3.Tomo.fol.210.col.1.in versi. Dubitatur.

Blasphemiam quis accusare possit.3.To.fol.207. col.2.in versi.Quæritur quis.

Blasphemum an quilibet accusare teneatur.3.Tomo.fol.207.columna secunda.in versi. Dubitatur vtrum.

Blasphemi lege veteri qua pœna afficebantur.3. Tomo.foli.208. columna prima.in versiculo. Hinc est.

Blasphemo pœnam à lege præfixã an & quando iudex possit minuere ibi.in versic. Et sic videtur.

Blasphemans in regis curia quomodo puniatur & an grauius.3.Tomo.folio.209.columna.2.in princip.

Boni homines collationum tenentur eligere iuratum bonum & idoneum scienter vero indigne electum, iudex regius si de defectu constet ad mittere non debet folio.412.col.2.in versi.Ex quo infertur.

Bono viro illicitum est aliquem decipere fo.180. col.2.in versi.Bono enim.

Bombardæ & tela alia missilia grauioris armaturę puta arcabuz spingarda, serpẽtina nõ debẽt à vicinis

à vicinis etiam ſedandæ & componendæ rixæ cauſa adduci licet ſecus in eremo.3. Tomo.fol. 400.columna prima.glo.En poblado & col.2. & fol.401.col.1.

Bona vinculare & vni filio relinquere ad honorem nominis & familiæ conſeruationem licet fol.77.col.1.in verſi.Quæro.

Bona alienari prohibita in fiſcum non tranſeunt fol.132.columna prima.in verſiculo.Quæritur vtrum licet commoditas vſus fructus dum vitam poſſeſſor degit,poſsit ibi.col.2.in verſicu. Tamen commoditas.

Bona vacare quando dicantur vt fiſcus tanquam in vacantibus ſuccedat.3.To.fol.371.colũ.2.in verſi.Bona vacantia tunc.

Bona ratione delicti confiſcata applicãtur ei cui ex lege ius accuſandi defertur fol.43.col.2.glo. in princi.Pero ſi el padre ibi.y ella ſea deshere dada.

Bona omnia reperta hodie tempore mortis alterius coniugis præſumuntur vtriuſque coniugis communia fol.185.columna prima.in verſicul. Tamen in.

Bulla contra blaſphemos ſodomitas concubinarios deambulantes per eccleſias pauperes per eas mendicantes ac aliquid in ea illicite facientes à Pio Papa.V. Pontifice Maximo motu ꝓprio emanata inſeretur.3.To.folio.356.&.357.

Bullare poteſt quis propter delictum notis & ſignis cum ferro calido in manibus non in facie folio.46.columna prima.in verſiculo.In manibus autem & ibi quod in odium criminis poteſt homo bullari.

C

Cambia ac recambia quæ in communi vſu verſant an licita ſint.3.To. fol.29.col.1.in verſi.Vtrum autẽ. Cambiorum contractus interdũ neceſſarius interdum iure gentium quaſi quintũ quoddam elementũ conducibile eſt ibi.in verſic.Cõtractum cambiorum.

Cambia exercere non licet numulario extero ſed tantum regnicolæ.3.Tom.fo.29.col.1.in verſi. Fallit niſi.

Cantaber probans Cantabria ſenatum vel eiꝰ parentes ex ipſo nobilis dicitur vulgo hijo de algo.3.Tomo.folio.59.columna ſecunda.Per totam.

Capacitas inſpicitur ſecundum tempus mortis hinc decedens ab inteſtato relicto filio fratre minore ſi is poſtea per epatum fiat ſucceſsionis capax nihilominus ad hæreditatem non admittetur folio.60.columna prima. in verſi. Et quatenus dixi.

Captus â iudice iniuſte poteſt contra iudicem agere actione iniuriarum & proteſtari damnum & pœnam legis.3.To.fol.350.columna ſecũda. In principio.

Capta bello ſi immobilia regi bellum indicenti acquiruntur ſi mobilia capientis fiunt duci tamen exercitus tradere debet vt is ſecundum vnius cuiuſque dignitatem diuidat fol.162.col. 2.in verſi. Vtrum autem capta vbi vide quid de iure regni.

Cap.Quanquam de vſuris an procedat in Iudæo manifeſtè vſurario.3.Tomo.foli.49.columna ſecunda.in verſi.Quæri etiam poſter. & fo.50. Per totum.

Carcerum effractores & frangere conſpirãtes puniuntur vt confeſsi licet flagitium perfectum non ſit.3.To.fol.418.columna prima. in verſi. Et nota hanc legem.

Carolus.V.Hiſpaniarum Rex Romanorum Imperator ſemper Auguſtus mundi terror Chriſtianiſsime diem obijt.21.die menſis Septembris hora ſecunda ante meridiem, Anno à Natiuitate Domini. 1558.

Carcer an pœna ſit de iure communi & regio.3. Tom.fol.253.col.1.gl.En la cortina.

Caſtrenſe peculium non confertur fol.75.col.1. in verſi.Fundari etiam.

Caſus fortuitus quando dicatur fol.211.colũ.2.in verſi.Ex caſu tamen fortuito.

Caſus omiſſus in materia pœnali habendus eſt ꝓ omiſſo prout in cæteris caſibus nõ habentibus eandem rationem.3.To.fol.223.col.2.in verſi. Et caſus omiſſus.

Caſtellum ſeu fortalicium in terra Regis vel alterius Domini etiam in proprio ſolo ſine Regis licentia ædificare nemo poteſt.3.Tom.fol.334. col.1.gl.Caſas.& ibi vide rationem.

Caſtellum ſeu fortalicium quid ſit.3. To.fol.321. col.2.ad fin.in verſi.Caſtellum.

Caſtella ſeu fortalicia an & quando cõſtituit poſſint in confinibus territorij.3.To.fo.328.col.2. ad fin.in verſi.Quæritur.

Caſtelli ſeu fortalicij poſſeſſor tenetur oſtendere titulum ſuæ poſſeſsionis.3.Tom.fol.227.col.1 glo.Tienen vbi vide rationem.

Caſus omiſſus præſertim inducens pœnam non trahitur vltra caſum legis folio.46.columna.1. in princi.

Catholicus quis vere cenſeri debeat.3.To.fol.99. col.2.in princ.& fo.101.in verſi.ad hoc dicitur.

Cauſa ſufficiens ad excludendum filium exhæredatum à ſucceſsione paterna non ſufficit ad excludendum eum ab inteſtato.fo.100.colum.2. in verſi.Secundo cauſa.

Causa inducens liberationem efficaciter est illa quæ inducta est ad obligandum fol.181.col.1.in versi.Et sic eum.

Causa quæ sit magna quæ parua relinquitur arbitrio iudicis folio.205.columna prima.in versi. Vbi firmat.

Cautelas quibus filij clerici instituj possint & illegitimi fol.68.columna secunda.in versicul.Tamen vsque ad fol.69.in versiculo.Aliam cautelam.

Cæci testamentum licet olim pro forma ab hæredis institutione incipere deberet nunc in quacunque eius parte inseri potest fol.65.colum.2. in princ.in versi.Quod tamẽ fallit.

Cedens bonis ob æs alienum debet afferre torquem ferreum ad collum publice. 3. Tom.fol. 78.col.2.in versi.Sic etiam vbi remiss.de materia cessionis bonorum.

Census constitutio non solum procedit in annuis redditibus impositis ante approbationem factam à Martino.5.& Calist.Pontif.Maximo. sed etiam in omnibus postea constitutis & cõstituendis in futurum.3.Tomo.fol. 30. col.1.in versi.Sit secunda ratio.

Census constitutio non solum in redditibus pecuniarijs sed etiam in fructibus constituj potest nisi lege regia prout est in nostro regno prohibita.3.To.fol.30.col.2.in princ.

Census ad vitam vel quousque paternam ingrediaris hæreditatem cum in incerto pendeant liciti sunt.3.Tomo.folio.32.colum.1.in versicul. De censibus vero.

Census redditus vt ab vsura liber sit debet constituj super rebus aut bonis aliquot quæ valeant ad redditus annui solutionem nec sufficit super sola vendentis persona constitui.3. Tom. fol.37.colum.1.in principio.

Census contractus debet fieri quemadmodum cæteri reales contractus cum venditur res immobilis & cum eisdem qualitatibus.ibi. in versicul.Quo fit.

Census contractus quo quis constituit annuum redditum quatuordecim super re quæ tantum decem reddit si constituens se obliget ad culturam & curam iilicitus est.3.Tom.fol.37. col.1. in versi.Ex quibus.

Celebrationes anniuersariæ cõstitutæ in certa hę reditatis portione vel fundo filium non nepotes sequuntur vt nec eius retractus debeatur folio.99.columna secunda.in versiculo.Tamẽ animaduersariæ.

Certa quantitas à principio nomine interesse non potest pacto taxari sine fraude vsura. 3. Tomo.folio.21. columna prima.in versiculo. Ratio est.

Certa quantitas à principio taxata habito respectu ad interesse futurum verosimile quãdo peti possit fol.21.columna prima.& ibi.de modificatione opinionis Decij in.c.Cum venerabilis in num.14.de exceptionib.

Cessionarius tenetur ostendere cessionis instrumentum nec aliter tenetur debitor contra quẽ facta est cessio.3.Tomo.fol.344. col.1.in versi. Et cessionarius.

Cessio est admittenda ab incarceratis pro interesse & iuribus debitis etiam ex delicto descendentibus folio.245.columna prima. ad fin. in versi.Cessio.

Christianus contrahens matrimonium cum Iudæa vel econuerso pœna mortis quæ ob adulterium sancita erat tenetur.3.To.fol.365.col.2. in versi.Respondeo.

Christiani seorsum à Iudæis habitare debent nec cum eis colloquia habere.3.Tomo.folio.63.columna prima.glos.continua & fol.67. colũ.1. glo.Ni ayan.

Christiani cum Iudæis cohabitare non debent.3. Tom.fol.58.col.2.gl.No sean.

Christianus non potest domi habere infidelem, nisi ius captiuitatis ad eum pertineat.3.Tomo. fol.60.col.1.gl.Que no.

Christianus in omni causa potest esse testis contra Iudæum.3.Tom.fol.60.columna secunda. glos. En todos dummodo repulsa iuris repelli non possit & folio.74.columna prima. glos. testimonia.

Chyrographæ carthæ & sic priuatæ scripturæ recognitæ à debitore sunt executioni mandandæ fol.247.columna secunda.in versi.Item cõfessiones.

Circumuenire se ad inuicem contrahentes an naturaliter liceat & de quo dolo hoc intelligatur fol.181.col.2.in versi. Nec etiam obstat.

Citatus propter non tutum accessum durante iusto timore non comparendo non censetur cõtumax.3.Tomo.folio.62.columna secunda.in versi.Quo fit.

Ciues equites seu concilia vnius villę vel ciuitatis non debẽt occupare terminos nec pastum alieni territorij folio.417.co.2.gl.Delas ciudades.

Clandestinus consensus ante sacrum Concilium Tridentinum verum efficiebat matrimonium fo.28.col.1.in versi.Secunda ratio ad medium.

Clandestinum matrimonium vide in verbo matrimonium clandestinum clam facta vidẽtur habere delicti præsumptionem fol.34. colũ.1. in versi.Quæ enim clam fiunt.

Clausula indignationẽ nostrã incurrat & an inducat priuationẽ beneficij vel pœnã tantũmodo arbitrariã.3.To.fol.239.col.1.&.2.per totã latè.

Clausula

Clauſula conſueta apponi habetur pro appoſita. fol.66.col.1.in princ.

Clauſulæ codicillaris plures quæſtiones vtiles in praxi vide remiſſ.fol.108.colum.1.in verſi.Plures quæſtiones.

Clericus dicitur miles fol.201.col.2.in verſi. Vlterius etiam.

Clericus quando & quomodo debeat gaudere immunitate eccleſiæ.3.Tomo.foli.344.col.1.per totam.

Clericus primæ tonſuræ licet contrahendo matrimoniū ipſo iure priuetur beneficijs, ſi tamē contrahat ſponſalia de futuro non vtique priuabitur fol.4.col.2. in verſic. Hinc infertur & ibi adſtruitur ratio.

Clericus in minoribus conſtitutus ſi contrahat in facie eccleſiæ & poſtea matrimonium nullum appareat probata conſanguinitate vel alio impedimento non poteſt redire ad beneficium quod habebat fol.5.col.1.in verſi.Quero.

Clericus rebellis non cēſetur priuatus beneficio antequam eo priuetur per ſententiam & interim id renunciare poterit fol.32.col.2.in verſi. Confirmatur ex regula.

Clericus homicida non eſt priuandus ipſo iure ſed perſententiam fol.32.col.1.in verſi.3.ex doctrina & ibi vide cautelam vt is non amittat beneficia quæ tunc habebat.

Clericus ab eccleſia celebrare prohibitus ſi tamē vtatur debita materia & forma cum intentione conficiet ſacramētum fol.40.col.2.in verſi. Iuxta ibi & licet eccleſia.

Clericis ab inteſtato in bonis patrimonialibus ſucceditur à ſuis & venientibus ab inteſtato vt in laicis fol.103.columna prima.verſic.Quinta regula.

Clerici continentiſsimi eſſe debent ob Reipub. Chriſtianæ exemplum,impudici vero ſeuere pulſandi eleganter fol.153.columna prima.per totam.

Clerici gaudent ſtatutis laicorum dummodo eis ſint fauorabilia nec præceptum nec inhibitionem contineant fo.33.columna prima.in verſi. Confirmatur.

Clerici comprehenduntur in ſtatutis continentibus vtilitatem publicam ibi in verſi.Confirmatur.Nam.

Clerici vtuntur iure communi nec ſubmittuntur ſtatutis laicorum.3.Tom.fol.32.col.2.in verſic. Tum etiam.

Clericus vſurarius eſt infamis ipſo iure ſicut laicus.3.Tomo.fol.26.columna prima. in verſic. Item etiam clericus.

Clericus conuictus de vſura ſi monitus non deſtiterit à tali iniquitate deponi debet.3.Tom. fo. 26.col.2.In principio.

Clerici ſortilegi pœnam remiſſ.vide.3.Tom.fol. 11.col.1.in verſi.Pœna autem & col.2.in verſi. Reſolutio ergo.

Clericus vſurarius priuatur ab obtinendo beneficio.3.Tomo.fol.26.columna ſecunda. in verſicu.Hinc clericus & obtento ibi in verſi.Item etiam.

Clericus fugitiuus capi poteſt à iudice ſeculari.3. Tom.fol.214.columna ſecunda.in verſicu.Clericus fugitiuus & an ſine labe excommunicationis ibi in verſi.Ratio.

Clericus falſificans ſigillum regis vel literas qua pœna teneatur.3.Tom.foli.372.col.2.in verſi. Item qui.

Clericus falſificans literas inferiorum iudicum quam pœnam ſubeat.3.Tom.foli.372. col.2.in verſi.Quid autem.

Clericus committens crimen falſi in moneta Papæ quomodo puniatur.3.Tom.fol.375.colū.2. in verſi.Quarto principaliter.

Clericus monetam Papæ falſificans non data incorrigibilitate an tradendus ſit curiæ ſeculari 3.Tomo.folio.377.columna prima.375.columna ſecunda.in verſiculo. Sed eſt dubium.376. columna prima.& ſecunda. Vbi duas communes contrarias.

Clericus realiter degradandus non eſt niſi ſit incorrigibilis.3.Tomo.fol.377.col.1.in verſicul. Præterea.

Clericus maledicus quomodo puniatur.3.Tomo. folio.213.columna prima.in verſiculo. De maledico.

Clericus venditor cenſus vel alicuius aliæ rei an teneatur ad gabellæ ſolutionem ſicuti quilibet laicus.3.Tom.fol.34.col.2.in verſicu. Quæritur vtrum.

Clericus inceſtum committens qua pœna feriatur.3.Tomo.folio.365.columna.2.in verſiculo. Clerici autem.

Clericus,blaſphemus & ebrius quam pœnam ſubeat.3.Tomo.foli.208.colum.ſecunda.in verſi. De pœna &c.

Clericus falſum deponens coram ſeculari & conuictus an poſsit ab ipſo laico iudice puniri vel ad ſuum iudicem remitti debeat.3. Tomo. folio.189.columna ſecunda.in verſiculo. Sed dubitari.

Clericus aduocatus etiam ſi delinquat in officio ſuo coram ſeculari non poteſt ab eo incarcerari nec puniri.3.Tom.fol.389.colum.2.in verſi. Et idem.

Clericus falſam monetam cudēs qua pœna feriatur.3.Tomo.folio.192.colum.1.ad fin.in verſi. Clericus igitur.

Clericiin ſacris conſtituti magiſterij & Doctoratus apicem obtinere poſſunt.3.Tom.fol.98. col.1.in verſi.Quo fit.

Clericus notoriè fornicator an ſit ipſo iure ſuſpẽſus abſque alia ſententia an ſuſpendendus.3. Tom.fol.312.col.1.in principio &.313.colũ.1.in verſi.Pro ſimplici vero, & an propter fornicationem ſit deponendus.3.Tom.fol.377.col.2. in verſi.Vtrum autem.

Clericus in ſacris relinquens bona ſua amico ea fide vt ſpurio reſtituat an peccet & an recipiẽs poſsit ea retinere vel debeat fiſco aut venientibus ab inteſtato reſtituere.3.Tom.fol.304.col. 1.in verſi.Dubitatur iterum &.305.col.2.in ver ſicul. Ex his igitur,cautelas vero quibus fretus hic ſpurius talia bona habere poſsit vide.foli. 306.col.2.in verſi.Ex quo ad finem.3.Tom.

Clericus poteſt filiam ſpuriam dotare.3.Tom.fo. 308.col.1.in principio.

Clericus habens acceſſum ad monialem ſeu religioſam quomodo puniatur.3.Tom.fol.316.colum.1.in verſi.Et pœna.

Clericus inceſtuoſus qua pœna feriatur.3. Tom. fin.315.col.1.in verſi.Pœna autem.

Clericus vel nobilis alium probo afficientem putà ſi vocet Iudæum cucurbitam an teneatur Palynodiam recantare.3.Tom.fol.230.colũ.1.in verſi.Vtrum autem vbi ad partes.

Clericus pro crimine quantumcunque graui niſi data incorrigibilitate non eſt actualiter deponendus nec debet tradi curiæ ſeculari.3.Tom. fol.218.col.1.in verſi.Et ita conſultus.

Clericus effectus hæres laici iam coram laico ſuo iudice conuenti coram eo etiam litem proſequi tenetur.fol.143.col.1.in verſi. Quid eſſet.

Clericus vendens rem laico non tenetur illum defendere in foro ſeculari ibi in verſicu.Hinc eſt vbi ad partes & ſecunda cõmunis contrariæ.

Clericus tenetur ſoluere gabellam intellige ſi negotietur,ſi vero contrahat ſuper rebus ſui patrimonij nec is nec cui eo contrahens eam ſoluere tenebitur fol.297.col.1.gl.Clerigo.

Clerici filium vel ſpurium vocans ad cautelam vt is bona patris clerici non conſequatur, an ſaltẽ conuicij nomine teneatur.3.Tom.fo.226.co.2. in verſi.Quo fit.

Clericorum filij vocantur manſeres fol.99.col.1. in principio.

Clericorum filij in ſacris habiti an poſsint ſuccedere in bonis matris vide.3.Tom.fo.299.col.2. in verſi.Vtrum autem.

Clericorum filij vt plurimum deprauatis ſunt moribus, & ſiqui boni inueniuntur eſt de raro cõtingentibus fol.150.col.1.in verſic. Sunt enim communiter.

Clericorum filij efficiuntur ſerui eccleſiæ fol.151. col.1.in princ. & quod eccleſia hoc priuilegiũ non amiſerit col.2.in verſi. Sed tamen vbi rationem.

Clericorũ filij non ſuccedunt ex teſtamento nec ab inteſtato.fol.99.colum.1.in verſi.Manſeres ergo.

Clericorum filij efficiuntur infames infamia facti fol.150.col.1.in verſi.Item infames.

Clericorum filij nõ poſſunt promoueri ad ſacros ordines fol.150.col.1.in verſi.Ideo non poteſt.

Clericorum filij in ſacerdotio vel in alijs ordinibus geniti licet patri non ſuccedant matri tamen ſuccedere,poſſunt niſi ſit coniugata vel cõcubina publica ipſius fol.152.col.1.in verſi.Sed circa præmiſſa vbi ad partes.

Codicillaris clauſula non cenſetur de voluntate teſtatoris appoſita,ſed magis de conſuetudine notariorum niſi expreſſe à teſtatore adiecta,p betur fol.108.col.2.in verſi.Dubium autem.& 109.col.1.in verſi.Contrariam vbi ad partes.

Codicillaris clauſula ſi non valeat iure teſtamenti valeat iure codicilli plures effectus parit de quibus remiſſ.fol.108.colum.1.in verſi.Quæro cuius.

Codicillaris clauſula in teſtamento filij de conſenſu patris poſita licet tanquam teſtamẽtum non valeat valebit tñ tãquã donatio cauſa mortis ibi in verſi.vbi tenet.

Codicillaris clauſula facit teſtamentum valere iure fideicommiſsi ibi colum.2.in verſi.Iſta clauſula.

Codicillaris clauſula tunc demum facit teſtamẽtum valere iure fideicommiſsi quando eſt nullum ratione ſolennitatis ſecus ſi ratione voluntatis,quo caſu nihil operatur fol.108.colũ.2.in verſi.Intelligas tamen.

Codicillaris clauſula non parit ſupradictos effectus iure regni in teſtamento nuncupatiuo ibi in verſi.Intellige ſecundo.

Codicillaris clauſula cenſetur appoſita inter libe ros cum communi cõtra alteram communem fol.110.col.1.in verſic.Item dubitari poteſt.

Cognoſcens per vim fœminam violenter pœna mortis naturalis punitur.3.Tom.fol.264.col.1 in princi.& ibi quid ſi ſit meretrix.

Cognoſcens, vel deſponſans filiam conſanguineam famulam ſine conſenſu & licentia patris conſanguinei vel domini in cuius poteſtate vel domo erat qua feriatur pœna.3.Tom.foli. 284.gl.E ſi qualquier.

Cognoſcens concubinam domini punitur pœna exilij.l.1.titul.15.lib.8.ordin.Intell. de concubina nota.3.Tom.fol.385.col.2.in verſic.Et quatenus.

Cognoscẽs famulam vel seruam domini qua pœna puniatur,& an ad accusandum alius quam dominus admittatur.3.Tom.foli.283.colũ.1.in princ.& ibi col.2.vide limitationem.
Coitus damnabilis & punibilis quid differant & qui dicantur ex vtroque nati.3.Tom.foli.296. col.2.in versi.Et pro hoc.
Collatio cessat ex præsumpta voluntate foli.74. col.2.in versi.Præmaxime.
Collegia illicita reprobata sunt.3.Tom.foli.240. col.2.ad finem.
Collegium debet discerni ab alio suis insignijs distinctis,& potest prohibere personas alterius collegij ne eisdem vtantur.3.Tom.fol.62.col.1. in versi.Quo fit.
Colonus partiarius obligatus dare dimidiam vel tertiam partem fructuum tenetur eam dare sine deductione expensarum.3.Tom.fol.18.col. 1.in princ.
Columbas capere an sit licitum.3.Tomo.fol.390. col.2.in princi.
Columbas tenere in columbarijs an liceat.3. Tomo.foli.390.columna secunda.in versi.Vtrum autem.
Columbas alienas apprehendendi causa semina seu escas certa arte spargentes quomodo teneãtur.3.Tom.fol.39.columna secunda.in versic. Quiautem.
Columba natiua quæ sit.3.Tomo.fol.391.col.1. in versi.Quæri etiam.
Columbæ an æquiparentur prædicatoribus vide ibi in addit.
Comburere vellens domum Petri si id efficiendi gratia ignem in eius domũ immittat & is alias vicinas domos comburat,vel ex eis ea ratione bona subtracta fuerint ad omne damnum tenetur tam ratione combustionis quam furti.3.Tomo.fo.351.col.1.in principio.
Communitas secularis vel ecclesiastica recipiens Iudæos in suis oppidis cum licentia dandi ad fœnus & vsuras peccat mortaliter.3.Tomo.fo. 48.col.2.in versi.In tantum.
Commissiones & priuilegia censentur in dubio concessa sine præiudicio iuris commu.3.Tom. fol.224.col.1.in versi. Tum etiam.
Commissarius an possit in legitima filiorum facere vulgarem substitutionem. Vide cõmiss.fol. 71.col.1.in versi. Dubitatur an.
Commune æstimum ad precij iustificationẽ semper est inspiciendum.3.Tom.fol.31.col.1.in versic.Confirmatur.
Communio postquam excommunicatus ab ecclesia repellitur inducit peccatum.3.Tom.fol. 169.col.2.in versi.Tum quia.
Committens delictum in impuberi ætate ratione cuius à pœna fuit excusatus etiam maior fact⁹ excusatur fol.148.col.2.in versi. Confirmatur.
Compensatio legati quãdo inducatur vide in verbo legati compensatio.
Compensatio fructuum in sortem nunquam admittitur.3.Tom.fol.18.col.1.in versic. Confirmatur.
Commoditatem aut aliam rem æstimabilem nõ licet expectare pro re mutuata.3.Tom.fol.25. col.1.in versi.Dubitatur an pro.
Concessum contra regulam iuris dicitur concessio.9.ratio.fol.61.in versic.Secundo confirmatur.
Concilium Lateran.sub Leone.10. celebratum in.9.sessione declaratur.3.Tom.fol.11.col.2.in versi.Hodie est.
Concilij statuta ab episcopo tolli nõ possunt fol. 33.col.1.in versi.Tumetiam.
Commissio facta per verbum præcipio in delegabilis est.3.Tom.fo.96.col.2.ad medium.
Concubina quæ dicatur.3.Tom.fol.202.col.1.litera.b.& infra in eadem col.in versi. Concubina proprie.
Concubina vt filij ex ea nati dicantur naturales qualis esse debeat.3.Tom.fol.202.col.2.
Concubina publica quæ dicatur,vt de concubina tu puniri quis possit de iure regni.3.Tom.foli. 202.col.1.in versi.Sed quæ dicatur.
Concubinatus an licitus sit nec ne.3.Tom.fol.202 col.1.in versi.Quæritur vtrum.
Concubinatus de essentia an requiratur cohabitatio & requisita ad probandum concubinatum vide.3.Tom.fo.202.col.2.in add.incip.Domo.
Concubinæ plures significationes.3.Tom.fo.285. col.2.in versi.Et quatenus.
Concubinam dimittendi promissio sub pœna voti valet.3.Tom.fol.388.col.2.in versi.Quod.
Concubinarius potest cõcubinam vniuersali vel particulari titulo instituere dũ mõ talis sit cum qua licite possit matrimonium contrahi.foli. 70.col.1.ad fin.in versi. Quæritur vtrum.
Condemnet verbum an denotet executionem an vero definitiuam exigat.fol.91.col.2.in versic. fundant se.
Condemnato ex coniecturis nunquam pœna ordinaria delicti sed minor imponenda est.3.Tomo.fol.279.col.2.in versi.Quoties enim.
Conditio sufficit quod semel existat licet non duret fol.148.col.1.in versi.Et respondetur.
Conductoribus inquilinis colonis nulla pensionis remissio indulgebatur causa pestis superuenientis ex decreto Alfonsi.2.Neapolis Regis fol.200.col.2.in versi.Aliquas concordias.
Conductor non excusatura à pẽsione ob pestem qñ cõuentum fuit ne propter pestem remissio fieret fol.201.colum.2.in versi.Intellige.4.vbi quod hoc pactum valet.

Conductor licet paciſcatur cum locante vt etiam propter peſtem remiſsio non fiat, ſi tamen ea culpa locantis contingat excuſatur. fo. 201. col. 2. in verſi. Quod procedit.

Conductor recedens à domo ex iuſta cauſa peſtis vel aeris corrupti pro rata tantum temporis quo habitauit ad penſionem tenetur folio. 200. colum. 1. in verſi. Ex quo deducitur.

Conductor recedens a domo propter metum malorum ſpirituum, aerem corruptũ ruinam minatam non tenetur ſoluere penſionem fol. 191. col. 1. In princ.

Conductor ob cauſam malorum ſpirituum hoc eſt duendos poteſt à conductione recedere fo. 191. col. 1. in verſi. Et locum.

Conductor domus quãdo teneatur ratione ignis folio. 210. colum. 2. in verſi. Et quando conductor remiſſ.

Conductor non excuſatur à ſolutione penſionis ex peſte ſuperuenienti quãdo ſciens locum naturaliter eſſe peſti ſubiectum conduxit fo. 201. col. 2. in verſi. Quinto declara.

Conductor cauſa peſtis poteſt domum relinquere intellige durante peſte ea tamen ceſſante tenebitur ad penſionem fol. 201. colu. 1. in verſi. Intellige.

Conductor cauſa peſtis poteſt domum relinquere & à penſione excuſabitur ſi claues domus domino conſignet & domino acceptare nolẽte de mandato iudicis deponat. fol. 201. colũ. 1. in verſi. Intelligenda eſt.

Conductor cauſa peſtis poteſt domum relinquere & à penſione excuſabitur quando peſtis ſuperuenit ſi tamen ea iam tempore contractus erat non excuſabitur. folio. 201. col. 1. in verſi. 3. Intellige.

Conductor in confinibus regni exiſtens non pote remiſsionem petere tempore belli foli. 201. col. 2. in princi. vbi vide rationem.

Conductor renuncians caſus fortuitos ſibi præiudicat fol. 168. col. 2. in verſi. Eſt tamen dubium vbi vide remedia.

Conductor læſo in conductione fundi circa eius redditus quomo ſubueniatur & quo caſu tenea tur fol. 186. col. 2. in principio.

Confeſsio debiti facta à Chriſtiano in iudicio in fauorem Iudæi non valet. 3. Tom. foli. 53. col. 1. gl. Porexcuſar.

Confeſsionem & communionem per integrum annum differens vltra excommunicationem incurſam præſumitur hæreticus. 3. Tomo. fol. 68. col. 2. gl. Muriere in princ.

Confraternitates ſeu ſocietates debẽt fieri ad bonum & non ad rebellionem reipublicæ vel regis. 3. Tomo. fol. 239. col. 1. in verſi. Confraternitatis & fol. 241. col. 1.

Confraternitates ſiue mercatorum ſiue ſcholariũ debent fieri cum ſuperioris conſenſu & prælati authoritate folio. 241. 3. Tomo. column. 1. in princip.

Confratres ſeu collegæ compelli poſſunt per poteſtates locorum vt ſeruent ſtatuta ſua, & ea ſi fuerint contra religionem & in reipub. detrimentum ſicut & ipſa collegia diſſolui & annullari. ibi. in verſi. Et poteſtates.

Confraternitates vtrum licitæ ſunt. 3. Tom. folio. 241. col. 2. in verſi. Quæritur. 8.

Confraternitates ad quem finem inuẽtæ fuerint. 3. Tomo. fo. 242. columna prima. in verſi. Quæritur inſuper.

Coniecturata teſtatoris mens ſequenda eſt fo. 74 col. 2. in verſi. Idque præterea.

Coniugij inſtituendi plures cauſas vide fo. 20. columna prima. in verſi. Præterea dubitatur.

Coniuges inter ſe poſſunt pacto renũtiare lucris conſtante matrimonio quæſitis fol. 169. col. 2. in verſi. Dubitatur vlterius.

Coniuges inter ſe ab inteſtato alter alteri ſuccedant fol. 103. columna prima. in verſiculo. Prima regula.

Coniugis vnius matrimonium contrahentis altero viuente pœnam tam in maſculo quam in fœmina. 3. Tomo. folio. 46. columna prima. In princ.

Cõiux vterque poteſt ante copulam religionem ingredi, cum ea tamen licet vi ex torta minime ſine alterius conſenſu fol. 97. col. 2. in verſicul. Nam ante vbi ſe remittit.

Coniux non poteſt remittere pœnas hodiè ſtatutas in pœnas. 2. nubentium fo. 56. col. 1. in verſi. Circa præmiſſa.

Conſanguineus bona maiorum vulgo dicta de abolengo retrahit pro tanto & concurrentibus pluribus omnes admittuntur fol. 213. columna prima. vbi intra quod tempus & quibus caſib' retrahere poſsint.

Conſenſus præſtitus â filijs matri ſecũda vota petenti conſentientibus tantum nocebit quo ad pœnas. 2. nubentium non vero conſentientibus non præiudicabit folio. 54. col. 2. ad fin. in verſi. Circa premiſſa.

Conſenſus etiam maioris partis non ſufficit vbi agitur de præiudicio ſingulorũ in particulari fol. 55. col. 1. in verſi. Tum etiam.

Conſenſus maioris partis conſanguineorum in pace ex forma ſtatuti requiſita à hæredibus defuncti non ſufficit niſi omnium conſenſus adſit & ibi late reprob. opinio Bartoli in. §. Cato. num. 33. cum ſequent. l. 4. de verbor. oblig. fol. 55. col. 1. in verſi. Et poſſet adduci.

Con

Consobrini ex diuersis fratribus consobrino in stirpes succedunt non in capita fol.102.colũ.1. in versi. Tertia regula.

Consuetudo si rationabilis sit & vim legis obtineat seruari omnino debet.3.Tom.fol.711.gl. Costumbre.

Consuetudo seruanda est in executionibus faciendis.3.Tomo.columna secunda.fol.59.glo. Queno.

Consuetudo iusta ita obligat eius transgressorem ad peccatum quemadmodum iusta lex scripta fol.11.columna secunda.in versi. Quæri ad medium.

Consuetudo in maioratibus multum operari solet fol.113.columna prima.in versiculo. Et consuetudo.

Constitutio loquens in matrimonio non habet locum in sponsalibus fol.4.col.1.in versi.Item est textus.

Constitutio pœnalis loquens in fratribus mendicantibus extenditur ad moniales mendicantes folio.46.columna secunda.ad fin.in versi.tertio.In præsidium.

Constitutio præstans priuilegium ita interpretãda est vt minus præiudicium alterius iuri paretur fol.133.col.2.in versi.Præterea.

Contractus publici habent executionem paratam.fol.91.columna prima.in versiculo.Ad secundum.

Contractus vbi nullus est propter dolum contrahentis petitur nullum declarari quatenus de facto non de iure processit si deceptus cõtractui stare velit actione ex contractu petitur ne decipiatur folio.178.columna prima. in versiculo. Et sic cum.

Contractus propter vitium emptori incognitum dissoluitur folio.190.columna prima. in versi. Vtrum propter.

Contractus vbi est perfectus quo ad obligationẽ & habet omnia substantialia periculum & dãnum est emptoris folio.188.col.1.in versiculo. Nam quando.

Contractus recipiunt interpretationem ex tacita mente contrahentium folio.188.columna.1. in versi.Et est notandum etiam si sint stricti iurisibi.in versi.Quod etiam.

Contrahens scienter secundum matrimonium viuẽte altero cõiuge non excusat pœna binubi ex ptextu quod primũ matrimoniũ consistere non potuit fol.48.colũ.1.in versi.Vlterius,vbi latè de consilio Bald.118.lib.1.

Contrahens pluries matrimonium viuente altero coniuge in diuersis locis & copula ea consummans punitur iudicis arbitrio & instincta vt ibi folio.49.col.1.in princ.

Contrahentes secundas nuptias non sunt benedicendi,clericus eos benedicens suspenditur ab officio & beneficio fol.52.col.1.in versi. Est & alia pœna vbi latè de intellectu capi.de secũd. nuptijs.

Contrahentium alter non potest legem contractui appositam altero inuito immutare fo.118. col.2.in versi.Nec enim.

Contrahens binas nuptias viuo altero coniuge in foro exteriori punitur pœna Canonis.2. de sponsa.duorum,in foro vero animè presbyter de confessione audiens poterit eam modificare folio.45.columna secunda.in versiculo.Punitur etiam.

Contrahens secundãs nuptias adeò olim pœnis mulctabatur vt etiam maritus cuius respectu secundæ nuptiæ monstrabantur eisdem pœnis afficeretur licet hodie secus per.l.5. titulo primo.libro quinto.ordina.fol.55.col.2.gl.Aquellos ad finem.

Contrahẽtes binas nuptias viuente primo coniuge efficiebantur serui mariti & bona ipsorum ei deferebantur vt de eis libere posset disponere folio.45.columna prima.in versicu.De iure verò isto.

Contrahens scienter viuo primo coniuge secundas nuptias exilio.5.annorum puniebatur,qua vero hodie pœna feriatur vide ibi.in versic.Itẽ punitur contrahens.

Contrahens binas nuptias altero coniuge viuente hodie trahitur ignominiosè per vias publicas & cõsuetas & per.100. annos ad triremes relegatur folio.45.columna prima. in versiculo. Vnum tamen.

Contrahens binas nuptias altero coniuge viuente iudicatur hodie aleuosus ibi. in versi. Punitur etiam.

Contrahentes quando possint à contractu inter eos inito recedere folio.195.columna secunda. ad medium per totam.

Contrahi in ecclesia potest folio. 312. columna.1. gl.Dentro.

Contrahere de facto sine adulterio nullum inducit impedimentum folio.48.col.1.in versicul. Quia de facto.

Contrahere an possit quis super re propria vide distinctionem & resolutionem fol.193.colũ.2. in versi.Si autem.

Contrahens binas nuptias ante separationem matrimonij viuente prima qua pœna puniatur hodie vide.3.Tom.fo.366.columna secunda.glos. Es caso.

Contrahens matrimonium viuente altero coniuge in hoc regno punitur ferro candenti in fronte impresso ad instar litere.Q.vbi vide de significatione

ficatione eius literæ & literæ.B.& quid in praxi recipiatur fol.44.columna prima.glo.Que son casados an procedat in fœmina fol.45.col. 2.in versi.Sed est dubium &.47.col.1.in versi. Et sic cum militet.

Contrahens matrimonium viuente primo coniuge infamiæ pœnam subijt ibi.in versi.Punitur præterea.

Contrahens matrimonium viuente primo coniuge tanquam de fide suspectus potest per inquisitores hæretice prauitatis inquiri ibi. in versi. Potest etiam.

Contrahentes binas nuptias non sunt ipso iure excommunicati fol.45.colũ.1.in versi.Est etiã pœna vbi ad partes.

Contractus vsurarij cognoscẽdi plures coniecturas remissiue.3.Tomo.folio.40. columna prima.Ad finem.

Contractus non præsumitur illicitus & reprobatus nisi probetur.3.Tom.fol.42.col.2.in versi. Contractus autem.

Contractus præsumitur illicitus & vsurarius cui adijcitur pactum de retro & quod venditor vsque ad certum tempus pretium præstare non possit& qđ interim emptor lucretur fructus.3. Tomo.folio.45.col.1.gl.O que no.

Contractus dicitur vsurarius si Petrus det Seyo pretiũ tempore messis ad emẽdum granum vt certæ mensuræ sibi dentur in paschate resurrectionis.3.Tomo.fol.42.colum.2. in versiculo. Circa hanc.l.

Contractus censetur vsurarius cum res venditur paruo pretio cum pacto de retro quando venditor solitus erat dare ad vsuram.3. To.fol. 39. col.1.in versi.Et hoc etiam.

Contractus an sit vsurarius vbi res vel merces vẽditur pro eo pretio quod erat valitura in termino assignato ad solutionem faciendam.3. Tomo.folio.43.columna prima.in versicul.Quis vendidit.

Contractus ad hoc vt exequi possint debent esse certi fol.250.columna.1.in versiculo.Præterea est dubium.

Contractus principalis vbi nullus est & legi contrarius etiam in pœnæ adiectionem non valet fol.112.col.2.in versi.Suadetur.

Contractus cui dolus ex proposito accessit nõ valet ipso iure folio.244.columna secunda. glo. Sin dolo.

Contractus venditionis cum clausula redimendi vsque ad decem annos an & quando licitus sit 3.Tomo.folio.40.columna secũda.in versi.2. Infertur.

Contractus vbi nullus est & clausula in eo contẽta nulla erit.3.Tom.fol. 51. columna prima.ad finem.

Contractus omnis est seruandus & à lege ipsius etiam princeps non liberatur.fol.3.colum.1.in versi.Item omnis.

Contractus sub conditione gestus veniente conditione efficitur purus nec requiritur alius nouus consensus eum approbans fol. 41. col.2.in versi.Octauo etiam.

Contractum illicitum facere non licet sub specie contractus liciti.3.Tomo.folio.51.colum.1.gl. De fazer.

Contumacia contrahitur præcedente iudicis monitione non ante.3.To. fol.172. col.1.in versi. Et est.

Contumax in non parendo sententiæ rite & recte prolatæ à consiliarijs regis qua pœna feriatur vide.3.To.fol.392.col.2.gl.Cosa juzgada vbi late remiss.

Contumax & nolens stare in iure vsque ad causæ definitionem quam pœnam subeat.3. To.fol. 401.col.2.glo.Pague.

Contumacia quotupliciter summatur ad hoc vt propter eam quis excommunicari possit 3.Tomo.folio.171.columna prima.in versiculo.Cõtumacia.

Contumacia delictum est.ibi.in versiculo. Ratio est quæ.

Contumacia quantumcunque minima est excõmunicatione digna.3.To.fo.172.col.1.in versi. Et est notandum.

Conuenticula vulgo dichos ligas y monipodios prohibita sunt.3.Tomo.folio.237. notandum columna.1.&.2.per totam &.238.col.1.vbi late remiss.

Conuicium obijciens morte non dignum in libello diffamatorio an afficiatur pœna mortis 3.Tomo.fol.215.colum.1.in versiculo.Sed dubitatur circa.

Conuicium obijciens in libello diffamatorio sive lit probare delictum & expedire reipub.quod manifestetur an excusetur.3.To.fol.215.col.2. in versi.Quid vero.

Conuicium obijciens nomine puta vocãdi leprosum ludæum cornutum quando teneatur.3. Tomo.folio.226. columna prima. gloss. Denostare.

Copia testium siue procedatur ex officio siue per inquisitionem reo danda est ad sui defensionẽ & repulsam in crimine sodomiæ.3.To.fol.14. col.1.Per totam.

Copula carnalis habita inter coniuges benedictionibus ecclesiæ non secutis licet mortale non inducat à veniali tamen peccato non excusat fol.11.col.2.in versi. Quæri potest aliquo modo hoc intelligatur.

Copula carnalis debito modo habita inter coniuges non ſolum licita verum etiam & meritoria eſt folio.13.columna prima.in verſicul. Ex his etiam.

Coronam re aſſumens eſt inhabilis ad officia ſecularia folio.247.columna ſecunda.gloſſa clerigo.

Coriorum purgatores & pulſatores vulgo dicti curtidores quomodo & qualiter coria vendere poſsint de iure regni folio. 429. colum.1. &.2.Per totam.

Cornutus,ſeu cucurbita quis cõmuniter dicatur & vnde hoc nomen originem traxerit late & eleganter.3.Tomo.fol.393.colum.2.in add.2.in princi.

Correctio ſiue retractatio erroris circa fidem inverſi.qualis eſſe debeat.3.Tomo.fol.105.col.1. Per totam.

Corrigere errantem circa fidem ad quem ſpectet 3.Tomo.fol.105.col.1.in verſi.Secundo ad quẽ & col.2.per totam.

Credere explicite quid ſit.3.To.fol. 100. col.1.in verſi.Si vero quæritur.

Creditor quando teneatur computare in ſortem principalem fructus ex re pignori acceptanon ſolum acceptos ſed & quos percipere potuit latiſsime.3.To.fol.17.columna prima. in verſic. Circa præmiſſa.vbi vide limi.& fol.18.col.1.vbi oppoſitiones & ſolutiones.

Creditor in perſona debitoris de iure ciuili non habet aliquod ius reale.3.To.fol. 344. colũ.2. in verſi.De iure tamen.

Creditor capere poteſt debitorem fugitiuũ propria authoritate.3.Tom.fol.214.col.1.in verſi. Alius eſt caſus & latius.3.Tomo.fol.345.col.2. in verſicul. Quæritur an vbi quod etiam ſi ſit clericus.

Creditor propria authoritate repreſaliam faciens in rebus debitoris amittit debitum fol. 241.colum.1.in glo.Pierda.

Creditor petens executionem in bonis debitoris pro maiori quantitate quam ei debeatur pœna periurij & alijs punitur fol.247.columna.2.in princ.

Creditor qui ſub ſpe vſuræ pecuniam mutuauit debitori licet ex liberalitate debitoris aliquod vltra ſortem recipiat non tamen id reſtituere tenetur.3.To.fol.55.columna prima.in verſic. Vtrum autem licet in foro conſcientię ad reſtitutionem monendus ſit ibi & columna.2. Per totam latè.

Crimen vt dicatur inductiuum mortis naturalis quæ requirantur.3.To.fol.295.col.1. in verſic. Nam vt crimen.

Crimen in curia quando dicatur commiſſum ad hoc vt pœnam delicti commiſsi in curia ſortiatur vide.3.To.fol.257.col.2.in verſic. Quæritur quando &.3.To.fol.265.columna.2.glo. Entrate.

Criminoſum fugientem quilibet de populo capere poteſt.3.Tomo.fol.214. colum.1.in verſicu. Et eſt regula.

Cui remouetur genus remouetur quælibet eius ſpecies fol. 60. columna prima.in verſic.Quia cui remouet.

Culpa etiam leuiſsima in lege aquilia venit intellig. commiſſa in faciendo non vero in omittẽdo fol.210.col.1.verſi.Ad idem.

Culpa leuiſsima ſemper in incendio præſumitur intellige de contingente in omittendo fol.210 col.2.in verſi.Ex quo infertur.

Culpa leuiſsima quæ in incendio præſumitur in ommittendo quomodo excuſetur habitans folio.210.col. 2. in verſi. Item etiam excuſantur. &.211.columna.1.

Culpa quantuncunque lata dolo non æquiparatur ad pœnæ ordinariæ ſaltem incurſum folio 49.colum.2.in verſi.Circa huius legis.

Curia dicetur vbi res reſidet.3.To.fol.389.colũ.2. glo.Nueſtra corte.

Curia multifariam dicetur & plura de eius ethimologia.3.Tomo.folio.389.colum. in addi.in verſi.Curia.

Curia vnde dicatur & quare dicatur fons iuſtitiæ 3.To.fol.257.col.1.gl.Fuente.

Curia an dicatur rege abſente.3.Tomo.fol.258.colum.1.in verſi.Quæritur.

Curiæ reſidere nemo poteſt dominum non habens.3.Tomo.fol.272.columna prima.in verſiculo.Nec.

Curiæ caſus vulgo dichos caſos de corte remiſsiue vide.3.Tomo.folio.346.columna ſecunda. gl.Que eſte ſea.

Curia Pontificis ſummi dicitur vbi Papa reſidet 3.Tomo.folio.389.columna.2.in add. in verſi. Et curia ibi.

Curia Papę an dicatur eo abſente ibi.in verſi.Sed quid ſi Papa.

Curia Papæ vnde Ethimum ſumat.3. Tomo.fol. 389.colum.2.ad fin.in addi.in verſiculo.Curia autem.

D

Damnatus ad perpetuos carceres an teſtari poſsit remiſſ. vide.3. To. fol.253.col.1.ad finem.

Damnatus ad mortem & ad executionem ducẽ poteſt à Cardinali obuio. eripi ex ſingulari eorum prærogatiua.

3.Tomo.fol.251.columna prima.in verſicul.Limita etiam.

Damnatus ad mortem naturalem vel ciuilem teſtari nõ poteſt.fol.64.col.2.In verſi.quid autẽ & quid hodie vide.fol.165.col.1.In verſi.Hodie vero.

Damnum datum in bonis Titij cum quo pax facta erat an inducat pacis violationem.3.Tom. fol.347.col.1.in verſi.Quæri etiam.

Damnum datum Petro an cenſeatur datum à vicinis ſi ſunt famę malæ,& quando.3.Tom.fol. 347.col.2.in verſi.vtrum autem.

Damnum vnde dicatur vide.3.Tom.fol.347.col. 1.in gloſſ.daños.

Damnum inferens leui culpa vel leuiſsima non tenetur ad reſtitutionem in foro animę licet iure fori ad id cogatur.fol.209.col.2. in verſi.Innocentius tamen & ad partes late fol.210.col. 1.in verſi.contrariam.

Damna reſarciuntur de bonis conſtante matrimonio de conſuetudine huius regni fol.167. col.1.in verſi.& eſſe ſatis.

Damni cauſam præſtantes quocunquemodo tenentur laicis criminaliter & ad pœnas ciuiles &criminales &intereſſe & damna paſsis.3.To. fol.328.col.2.in verſi.vel damni.

Damni emendam quis petere poſsit.3.Tom.fol. 347.gloſſ.daños.col.1.in verſi.Quis autem.

Damna ſingularibus perſonis illata princeps pro bono pacis & ob publicam quietem poteſt remittere.3.Tomo.fol.347.col.1.in verſi.vtrum autem vbi quid ſi ſit in præiudicium priuati.

Debitor fugitiuus ſi conſtet eſſe debitorem per inſtrumenrum vel teſtes idoneos exhibendus eſt ne creditor debito fraudetur.3.Tomo.fol. 344.col.1.gloſſ.ni deudores.

Debitori fugam ſuadens quia creditor ordinauerat facere eum capi & detineri ſi ea occaſione debitor fugiat tenetur creditori ad ſoluendum illud debitum.3.Tom.f.345.col.2.in principio.

Debitor debitoris vbi ei proteſtatio fit ab aſſerto creditore ne debitori ſoluat.Quando teneatur huic proteſtationi parere vide.3.Tom.fol.344 col.1.in verſi.Quo fit.

Debitores factum accipi debet prout ei vtilius ſit folio.80.columna prima.in verſiculo. Quæri poteſt.

Debitor non debet moleſtari à creditore ſuper debito per inſtrumentum non probato niſi priusteſtibus aut confeſsione in iudicio cõuincatur.fol.247.col.2.gl.Ni ſin ella.

Debitæ ſoluendæ ſunt quæ quis in teſtamẽto fatetur ſe alij debere quid tamen hoc caſu requiratur vide fol.85.colum.1.in verſiculo.Item ſunt ſoluenda.

Decedens ſine confeſsione exteriori in extremo vitæ facta niſi conſtet quod eam contemplit vltra annum in eccleſia ſepeliendus eſt.3.Tomo fol.44.columna.2.in verſiculo.Vnde decedẽs alias ſecus.

Decedere quis dicitur in curia Romana licet extra eam ſit per duas dietas legales vid 3.Tom. folio.389.columna ſecunda.in addi. in princi.

Deceptus laicus trahens laicum per viam denunciationis euangelicæ coram eccleſiaſtico non incidit in pœnam.l.3.ti.1.lib.3.ordi.fol.180.colum.2.in verſi. Nec ex hoc vbi vide rationem & conſilium fol.181.col.2.in verſi.Conſulerem tamen.

Deceptio quælibet cum dolo inter contrahentes illicita eſt fol.129.col.2.in princ.

Deceptio & inæqualitas pretij etiã intra dimidiã iuſti pretij iure canonico illicita eſt fol.179.colum.2.& ibi vide rationem in verſi.Ex quo ad finem & ibi vide rationem.

Deceptus omnis ſiue ſecularis ſiue clericus poteſt recuperare læſionem per viam denuntiationis euangelicæ vt peccato obuietur fol.180.col.2. in verſi.Ex quo deducitur.

Decima ratione executionis debita iudici quipręcipit fieri executionem de remate vt dicitur nõ præcipienti executionem fieri in forma cum fideiuſsione de abono vt dicitur debetur foli. 246.col.1.&.2.Vbi ad partes.

Decima debetur alguazello vel officiali qui erat tempore quo fuit facta executio non vero ſucceſſori fol.247.columna prima.in verſi.Ergo.

Decima in ſolutione rata haberi non debet ad expenſas factas ratione fructuum.3.To.fol.17.colum.2.in verſiculo. Eſt tamen notandum vbi vide differentiam inter decimas prædiales & perſonales.

Decimæ ſunt ſoluendæ ſtatim collectis fructibus antequam penſio, cenſus ſeu tributum detur impoſitum ſuper prædio in verſi.Et ſic.

Defenſor hæretici eſt in capax ſucceſsiõis & hoc in monacho adeo verum eſt vt etiam effectus epiſcopus capax non efficiatur fol.113.col.1.in verſi.Quod quidem.

Defenſio vnicuique licita eſt tum pro ſalute tum etiam pro honore & tuitione rerum.3.To.fol. 263.col.1.gl.O defendiendoſe.

Defendens ſeu receptans delinquentem ſeu homicidam in ſuis terris ſcienter & admonitus à iudice quomodo teneatur.3. To.fol.325.col.1. gl.Defendieren.

Definitionis verba accipi debent in fortiori ſignificato.folio.59.in verſiculo. Vel aliter columna ſecunda.

Defunctus etiam poſt mortem dicitur retinere domi-

dominiũ quod postea adita hereditate transfertur in hæredem fol.60.col.2.in versic.Circa prædicta ibi.Et isto respectu.

Delinquens non habens in bonis luet in corpore.3.To.fol.253.col.1.gl.Si no.

Delinquens in crimine mixti fori facit iniuriam legi ciuili & canonicæ.3.To.fol.178.colũ.2.in versi.Nam quando.

Delicti magnitudo seu grauitas ex impositione pœnæ dignoscitur.3.Tomo.folio.304.columna prima.in versi.Hic impositione enim,& ibi quod tunc licet iudici pœnam aggrauare.3.Tomo.folio.320.columna secunda.in versi.Quia ex grauitate.

Delinquens an delictum committendo videatur tacite in pœnam consentire.3.To.fol.306.col.1.in versi.Nec obstat.

Delicti satisfactio an debeat fieri etiam in foro conscientiæ per opera pœnalia.3.To.folio.352.col.1.quæsti.4.

Delictum perpetrare per se vel per alium paria sunt quo ad pœnam.3.Tomo.folio.356.columna prima.

Delicti cognitio debet prius fieri siue à iudice delicti siue à iudice vbi fugam fecit delinquẽs cũ literis requisito.3.To.fo.340.colum.1.in versi.Ex quibus.

Delicta iterata acrius punienda sunt fol.49.col.1 in versi.Et delicta iterata.

Delicta vno impetu iterata pro vno reputantur fol.49.colum.2.in versi.Quando tamen.

Delinquendi occasio intercludi omnibus debet.3.To.fol.309.columna prima.glossa.Es exemplo.

Delicta publicè castiganda sunt vt formidine pœnæ euitentur.

Delinquentes in regno Castellæ si fugiant ad Portugalliam vel econuerso sunt remittendi in locum delicti iuxta concordiam nostri regis & Portugalliæ.per.l.103.pragma.3.Tom.fol.88.col.2.in versi.Adde.

Delictum patris non nocet nepoti catholico quominus possit habere bona propria aui.fol.117.col.2.in versi.Et delictum.

Degradationis formam in omnibus & ab omnibus ordinibus cum orationibus solitis & solennitate omnimoda remiss.vide.3.Tomo.folio 71.columna secunda.in versiculo.Degradationis formam.

Degradationis formam ab ordine Pontificali.3.Tomo.folio.759.columna prima.ad fin.à presbyteratus.160.col.1.& à ordinibus sacris.161.à Diaconatus Subdiaconatus columna.2.ab ordine Acolytatus exorcystatus lectoratus hostiaratus.161.col.1.A prima tonsura ab ordinibus sacris ibi.col.2.

Degradatus & depositus nõ excusatur ab his quæ sunt honoris.3.Tomo.foli.174.columna prima.In princ.

Degradatio quid sit & quotuplex.3.Tomo.folio 88.columna secunda.in versi.Cum ergo &.89.col.1.& de duplici degradatione ibi.col.2.& folio.90.Per totum.col.1.

Degradatus quilibet an quam cito degradatur sit curiæ seculari tradendus pro quocunque graui crimine.3.Tomo.folio.90.columna secunda.in versi.Vtrum autem vbi latè plures casus & fol.91.col.1.

Denunciatio quando obijcitur per viam dilatoriæ exceptionis ad repellendum aliquem ad tẽpus ne agere possit tamquã excommunicatus sufficiens est non tamẽ cum in vim peremptoriæ & ad inducendũ plenum præiudicium.3.Tomo.folio.178.columna prima.in versiculo.Denunciatio.

Denunciatio ex communi obseruantia totius orbis non solet dari nisi præmissis monitorijs ibi in versi.Denunciatio enim.

Denunciatio litis motæ ab emptore venditori facienda super re empta debet fieri legitimo tempore quo venditor possit litem prosequi foli.194.columna secunda.in versi.Et est notandũ, vbi quando sufficiat hanc denuntiationẽ fieri.

Denunciatio litis motæ ab emptore venditori faciẽda an insimul cum libello litis in forma publica necessario fieri debeat & quomodo folio 195.columna prima.in versi.Qualiter autem.

Deportati licet iure communi perdant testamenti factionem tam actiuam quam passiuam tamen ex.l.4.Tauri actiuam habent folio.94.columna.2.in versiculo.Illud tamen ad notandum est.

Depositum & mandatum in quo conueniant fol.208.col.2.in versi.Post actionem.

Depositũ suscipiens ad quid teneatur ibi.in versi.Qui depositum.

Depositum quid sit fol.209.col.1.in versi.Quærit quid sit.

Depositi contractus cuius gratia principaliter celebretur ibi.in versi.Quæritur contractus depositi.

Depositarius non eodem modo latæ culpæ ac doli nomine condemnari debet folio.209.col.2.in princip.

Depositarius in foro animæ tenetur in id quod interest quatenus damnum continet ibi.in versi.2.conclusio.

Depositionis pœna nunquam habet locum nisi in casibus à iure expressis fol.31.col.1.in versic.Quinto in fauorem.

Dicens

Dicens inferenti grauem iniuriam coram testib⁹ ego illum vlciscar vel vindicabo licet is qui talem iniuriam intulerat mortuus reperiatur vel vulneratus torqueri non potest.3.To. fol.368. columna prima.gloss.No querellaren vbi videre rationem.

Dicens testamentum nullum prætextu inhabilitatis testatoris ad disponendum probare id tenetur præsumptio enim stat pro testatore fol. 61.col.2.in versi.Ex quo.

Dictum vnius viri prouidi inducit iustam causam credulitatis maxime si apud acta id cum iuramento & famæ coniunctione deponat fol.49. col.2.in versi.Et ista mulier.

Dies debet intelligi de die integro & naturali fo. 408.col.1.in princ.

Dies termini an computetur in termino fol.408. columna prima.in versic. licet aliàs & col.2.in versi.Præterea.

Differentiam inter titulum de procuratoribus & titulum.ff.&.C.mandati & ad quid multiplicantur fol.208.columna prima.in versic.Quæritur quæ.

Dignitates familiarum conseruantur ex conseruatione bonorum fol.77.colum.1.in versicul. Probatur.2.

Discordiæ oriri solitæ inter agnatos & cognatos contrahentes matrimonium absque eorũ scientia maxime si pater aut mater sit clandestini matrimonij prohibitionem induxere foli. 28. col.2.in versi.3.Causa est.

Disposita in feudis locum habent in maioratibus folio.114.columna secunda.in versiculo.Nam disposita.

Discrimen inter masculos & fœminas faciendum non est folio.22.columna prima.in versicul.Et quod non sit.

Disposita in vno in correllatiuis censentur etiam in alio disposita fol.56.columna prima.in versiculo.Nam alias.

Dispositio per quam redditur impossibilis aditio hæreditatis non valet fol.66.col.1.in versi. Est tamen ad finem.

Dispositio eadem esse debet vbi eadem ratio militat.3.Tomo.folio.23.columna prima.in versi. Præterea &c.

Dispositio iuris Canonici in materia peccatũ concernenti præferenda est iuri ciuili.3.To.fo.24. col.1.in versi.Et leges.

Disputare de fide catholica an sit licitum.3. Tomo.fol.97.col.2.in versiculo.Sed his non obstantibus.

Directa hæredis institutio in nulla alia vltima voluntate præterquam in testamento fieri potest folio.66.columna prima.in versicul. Præterea dubitatur.

Diuini nominis ommissio in testamenti descriptione à tabellione id non vitiat fol.65.colũ.2. in versi.Ex quo.

Diuini nominis appositio in testamenti cõfectione non est de eius substantia quinimo casu quo esset negligentia notarij non deberet inducere præiudicium testatori.folio.65.col.2.ad fin.in versi.Et ne aliqua.

Diuinare quid sit vide.3.Tomo.fol.9.col.2.in gl. Adeuinos.

Diuinatio omnis de ipsa proprie loquendo qualitercunque & quomodocunque fiat est prohibita & acriter punienda.3.To.fol.10.col.1.in versicul.Et omnis.

Diuinatio vtrum semper sit illicita ibi.in versi.Et vtrum semper.

Diuinationis varios errores & materiam latè remiss. ibi columna secunda.in versiculo. Et de varijs.

Diuinatio quotuplex sit.3.Tomo.fol.365.colũ.1. In princi.

Diuinationibus credens est quodammodo hæreticus.3.Tomo.folio.11.columna prima.in versicul.Et diuinationibus.

Diuinationes & sortilegia licet illicita sint nõ tamen inducunt hæresim nisi quando Dei potẽtia Dæmoni applicatur ibi.co.2.in versi.Est tamen notandum.

Diuinatores & sortilegi qua pœna afficiantur tã de iure canonico & ciuili quam de iure regni ibi.in versi.Quo fit.

Diuisus in plura sui partem plenam habere non potest folio.411.columna secunda.in versicul. Tum etiam.

Doctores & tractatores sacræ scripturæ in expositione & intellectu eiusdem præferuntur prælatis & habentibus iurisdictionem licet in definiendis causis Pontifices eis præferantur.3.Tomo.folio.105. columna secunda.in versiculo. Quod autem hoc sit.

Doctor miles seu persona ecclesiastica licet non possint repetere aliquid ratione lucri cessantis repetere tamen possunt consistens in damno emergenti.3.Tom.fol.22.columna secunda.in versi.Tamen si esset vbi vide exemplum.

Dominus D.Didac. Couaruuias meritissimus sũmi Philippi secundi Hispaniarum Regis Christianæ fidei solidissimi firmamenti Senatus Princeps & Segouiensis Præsul laudatur sed materiam superat opus.fol.83.col.1. in versic. Et hoc est.

D.Iacobus Septimacensis episcopus Simãcas laudatur.3. Tomo.folio.222. columna prima. In principio.

D.Anto-

D. Antonius à Padilla Meneſes digniſsimus militarium ordinum conſilio præfectus, laudatur. 3. Tom. fo. 185. col. 2. in verſi. Et noſtram.

D. EMANVEL COSTA Luſitani ſoli gloria Cõimbricæ Primarius profeſſor Iuris ciuilis. iam rude donatus, & iterum Salmanticenſis Primarius eiuſdem iuris profeſſor acutiſsimi ingenij, & merito ante alios excellens, Papinianus alter laudatur. fol. 134. col. 1. in verſic. Contrariam.

D. Martinus ab Azpilcueta Nauarrus communis noſtri ſeculi præceptor, laudatur. fol. 199. col. 1. in verſic. Probatur. 2.

D. Frater Dominicus à Soto, laudatur. 3. Tom. fo. 209. col. 1. ad finem.

D. Antonius ab Aguilera non dedignandus ſupremi conſilij iuſtitiæ Philippi Secundi Hiſpaniarum Regis ſenator & Salmanticenſis primarius iuris Põtificij profeſſor iam rude donatus (vulgo jubilado) laudatur. 3. Tom. fol. 177. col. 1. ad medium.

D. Arius Pinellus radians Luſitaniæ ſydus Cõimbricenſis Veſperorum Iuris Cæſarei profeſſor, & deinde Salmanticæ primarius, laudatur. fol. 43. col. 2. ad fin. & fo. 75. in verſi. Eſt dubium. & fo. 76. col. 2. in verſic. Quinto. & fo. 159. col. 1. in gl. E ſi fuere. & eius mors deploratur. 3. To. fol. 344. col. 2. ad medium.

Doctor Petrus Peralta Salmanticenſis olim Iuris Cæſarei profeſſor primarius & fere totius Hiſpaniæ præceptor, laudatur. fo. 43. col. 2. ad fin. vbi quod obijt Anno domini. 1561. & fo. 83. col. 1. in verſi. Et ita reperi. & fo. 168. col. 1.

Doctor Aluarus à Grado primarius olim iuris Cęſarei Profeſſor Salmanticenſis, laudatur. fol. 83. col. 1. in verſi. Et non ab eo.

Doctor Antonius Gomez pauperum pater Veſperorum Iuris Cæſarci profeſſor olim Salmãticenſis, laudatur. fo. 65. in verſi. Ex quo fundamento. & fo. 103. col. 2. ad finem. Reprobatur tamen. fo. 112. col. 1. in verſic. Præterea non eſt.

Doctor Petrus Xuarez decretorum iuris Pontificij Profeſſor olim Salmanticenſis, laudatur. 3. Tom. fol. 180. col. 1.

D. Didacus à Vera nunc Salmãticæ decretorum Doctor celeberrimus, laudatur. 3. To. f. 180. c. 1.

Doctorum Collegium deficiẽtibus legitimis hæredibus Doctori ſuccedit. 1. To. fo. 371. col. 2. in verſi. Et an Collegium.

Dolus malus quid ſit. fo. 211. col. 1. in verſic. Eſt ergo dolus malus.

Dolum committens licet contractum reſcindere non poteſt quando eum paſſus ei vult ſtare tamen ſi agens contra dolum paſſum, vt declaret an velit reſcindere vel ei ſtare tenebitur dolum paſſus id plane declarare. 3. Tom. fol. 30. col. 1. in verſi. eſt tamen notandum.

Dominus villæ vel agri vbi eſt commiſſa robaria vel communitas tenetur ſatisfacere damnum de ſuis bonis ſi rapinam committens non inueniatur vel bona eius non ſatis ſint ad ſatisfactionem. 3. Tom. 329. col. 1. in verſi. Et quod dñs.

Domini locorum particularium an poſsit compellere ſuos ſubditos & vaſallos ad recipiẽdos hoſpites. 3. Tom. fol. 412. col. 2. in verſicu. Et an Marchiones.

Dominium etiam priuatum à Principe tolli non poteſt niſi cauſa reipublicæ vtili. fol. 128. colũ. 1. in princ. verſi. Tum etiam.

Dominium nil aliud eſt quam ius diſponendi de re ipſa, ibi in verſic. Dominium autem.

Domini locorum prohibentur Iudæos recipere ſicut & hæres etiam alieni territorij ſeu iuriſdictionis alterius domini vaſallos. 3. Tom. fo. 79. col. 1. in princ.

Dominis uel parentibus quibus inuitis in matrimonio contracto cum earum famulis vel filijs iniuria infertur ſolis ius accuſandi datur. fo. 43. col. 1. in gl. Pero ſi el padre.

Domino proprietatis inſolidum debent pertinere fructus & acceſsiones rei ſuæ. fo. 166. col. 2. in verſic. Conſtat.

Domus deſtructa & ſubiecta aratro cum ſale, vt apud nos moris eſt an reædificari poſsit ſine licentia principis. 3. Tom. fo. 326. colũ. 1. in verſic. Dubium eſt.

Domus delinquentis communis cum innocente an diruenda ſit in præiudicium tertij. 3. Tom. fol. 326. col. 1. in verſi. Sed eſt dubium, & an ſocius innocens caſu quo deſtruatur an habeat actionem ad damnum recuperandum ibi. col. 2. in verſi. Et ſi deſtruatur.

Domus aut fortalicium an & quãdo ob delictum deſtrui poſsit. 3. Tom. f. 325. col. 1. in gl. Iuſticias.

Domus ſua vnicuique eſſe debet tutiſsimum refugium late remiſsiuè. 3. To. fol. 392. col. 1. in prin.

Domus ſi alter ſcholarium in patriã migret vel decedat antiquior ſocius meliorem partem elegere poterit. 3. Tom. fo. 402. col. 2. in verſic. Quid autem.

Domui alicuius vim inferens ſeu homini in ea cõtento qua pœna feriatur. 3. Tom. fo. 392. col. 1. in verſi. Malefacit.

Domum alicuius oppugnare incipiens ſi nõ perficiat an ex conatu puniatur. 3. Tom. fo. 392. c. 1. in addit. in princ.

Domo cauſa hoſpitij à metato vulgo dicto apoſentador diuiſa cuius ſit electio an domini domus an vero hoſpitio receptis. 3. Tom. fol. 402. col. 2. in verſi. Sed quis.

Domos alienas vel vineas comburens tenetur ad damni satisfactionem & pœna mortis feritur. 3. To. f. 350. c. 2. gl. Quemen. vbi vid. late remiss.

Dona an possint interuenire in electione ad officia publica vel in renuntiatione fauore alicuius vel promissione & an si fiat electio irritetur. fo. 409. col. 1. in versi. Sed est quæstio.

Donans ex causa remunerationis vtrum teneatur de euictione remissiue. fo. 74. in versi. Vtrũ aũt.

Donans vbi tempore donationis de liberis cogitauit non potest donationem rescindere remedio. l. si vnquam. De reuo. dona.

Donans alicui ea conditione, vt post certum tempus restituat ecclesiæ post absolutam donationem non potest modum seu conditionẽ reijcere in præiudicium ecclesiæ. fo. 127. colum. 2. in versi. Et per illam doctrinam.

Donatio inter coniuges adeo nulla est quod nec morte cõfirmetur quando matrimonium nullum fuit. fo. 42. col. 1. in versi. Dubitatur &c.

Donatio facta à milite & à clerico concubinæ affectionis gratia non valet. fol. 69. col. 2. in versi. Dubitatur etiam. ad finem.

Donatio remuneratoria in eo quod excedit meritum etiã inter filios reuocat. fo. 75. col. 1. in princ.

Donatio causa mortis ante aditam hæreditatem sola morte confirmatur. fo. 81. col. 2. in versicul. Vnum tamen ibi. vbi diuersum.

Donatio quia acquisitio non est in communionẽ sociorum non venit. f. 159. col. 1. in versi. Sed tñ.

Donatio à rege facta alteri coniugum cum altero non communicatur. f. 159. col. 1. in gl. E si fuere.

Donatio in alterum coniugum ab extraneo collata in alterius commodũ non redundat. fol. 159. colũ. 2. nisi sit remuneratoria & quomodo hoc intelligatur ibi.

Donatio nec venditio iure regni nec alius titulus lucratiuus nec onerosus gestus fauore incapacis valet licet iure communi in onerosa nulla data fraude valeret. fo. 154. col. 1. in versi. Et ista sententia.

Donatio seu melioratio simpliciter facta modũ vel conditionem etiam ex interuallo non capit. fol. 127. col. 1. in versi. Confirmatur.

Donatio facta simpliciter & irreuocabiliter non põt tolli nec modificari sine cõsensu donatarij.

Donatio remuneratoria quæ propriè dicatur. fol. 162. col. 1. in versi. Quæ aũt requirunt vbi remiss.

Donatio simplex facta vni ex coniugibus durante matrimonio à Rege consanguineo vel alio extraneo licet quo ad fructus communicetur quoad proprietatem tamen plene donatario acquiritur. fo. 162. col. 1. in versi. Sit ergo cõclusio.

Donatiõe vt inofficiosa vel ex alia causa rescissa non restituunt fructus à donatario interim percepti. fol. 79. c. 2. in versi. Quando autem.

Donator tenetur ad solutionem gabellæ quando donatarius ei dedit pretium correspondens rei. fo. 175. col. 2. in versi. Ex quo dubium.

Dormienti an possit superuenire gratia ex vi prioris consensus in matrimonio. fo. 10. col. 2. in versic. Nec obstat dicere.

Dos promissa à viro ignobili vel sene in remunerationẽ nobilitatis, seu iuuentutis debet solui mulieri ab hæredibus mariti etiam si copula secuta non fuerit. fo. 74. col. 1. in princ.

Duo rei debendi si simpliciter obligentur quilibet pro parte tenetur si in solidum in solidũ tenebuntur. fo. 244. col. 2. glos. Que cada vno.

E

EA quæ de iure speciali implorari possunt non sunt in consideratione antequam assequantur, & impetrentur. fo. 189. col. 2. in versi. Vbi apertè.

Ea quæ contrarium actum legi impediunt disponentis facto impediri nõ possunt. fol. 134. col. 1. in versi. Secundo ea.

AEtas certa ad intellectum & discretionẽ à iure desiderata non potest malitia præueniri. fo. 6. c. 1. in versic. Quæri ad medium & quomodo hoc intelligatur in eadem col. in versic. Nec obstat.

AEqualitas inter filios seruanda est. fol. 121. col. 1. in versi. Quia æqualitas.

Ebrietas an peccatum sit. fo. 208. col. 2. in addit.

Ebrietas an in delictis omnino excuset. 3. To. fol. 208. col. 2. in addit. in versi. Et an.

Ebrius an excusetur à pœna blasphemiæ. 3. Tom. fol. 203. col. 2. in versi. Vtrum autem.

Ebrius quando fuit in culpa etiam leui se inebriãdo si aliquem occidat durante ebrietate erit irregularis. 3. To. fo. 204. colũ. 1. in versi. Ex quo infertur. & fol. 205. col. 1.

Ebrius qualiter in foro iudiciali sit puniendus. 3. Tom. fo. 205. col. 1. in versi. Qualiter autem.

Ebrius an sit semper excusandus à pœna ordinaria delicti & quando. 3. Tom. fol. 205. colũ. 1. & cap. 2. in princip.

Ebrius an beneficium renunciare possit & an talis renunciatio valeat. 3. To. fo. 209. col. 1. in versicul. Quid autem. vbi in versi. Memini. vide facetum & venustum dictum Tudesci cuiusdam ebrij ab illudentibus pontificis effecti.

Ebrij an contrahere possint. fol. 208. col. 2. in add. in versi. Contrahere autem.

Ecclesia cum hæreticum seu Iudæum iudici seculari tradit pro eo efficaciter intercedere debet, vt secularis citra mortis periculum sententiam moderetur

moderetur.3.To.fol.90.colũ.2. in verſic. Eccleſia tamen.

Eccleſia prædonem nullum defendit.3.To.fo.351. col.2.in gl.Robador.

Eccleſia non poteſt inſtituere ea quæ de eſſentia ſacramenti ſunt cũ id ad ſolum dominum noſtrum Ieſum Chriſtum expectet.fol.40.col.2. in verſi.Ergo eccleſia.

Eccleſiæ libertatem grauans vel lædens qua pœna puniatur.3.To.fo.349.col.2. gl.Deſcomunion.

Eccleſiæ res vltra triennium ſub pœna excommunicationis locari non poſſunt.fol.202.colũ.1.in verſic.Quæritur. & ibi de ſacro concil.Trid.in decreto.de reformatione ſeſsio.15.capi.11.

Eccleſia poteſt compellere reuocantem primum teſtamentum iuratum ratione iuramenti. fol. 114.col.1.in verſi.Confirmatur.

Eccleſia quare compellat aliquem ad matrimonij contractum cum ſit actus interior ſcilicet conſenſus.fo.3.col.2.in verſi.Quare autem.

Eccleſia de occultis non iudicat.fo.34.col.2.in verſicu.Eccleſia non iudicat.

Eccleſia rei venditæ ſeu datæ in emphyteuſim vltra iuſtum pretium recipiens tenetur læſo ad reſtitutionem & ſatisfactionem.fo.180.colũ.1.in verſi. Deducitur etiam.

Eccleſia iuſtum tantum pretium non vltra etiam ab vltro offerente ratione contractus cum ea celebrati recipere debet ibi.col.2.in prin.

Eccleſiaſticus iudex debet certior fieri de clericis luſoribus ſiue ad alias vulgo dadbs,ſiue ad chartas,vulgo naypes,vt de remedio & pœna prouideant.3.To.fo.232.col.2. in verſi. Ex quo.

Eleemoſynarum retardatio inducit retardationẽ remedij quo fortè defunctus indiget.fol.141.colum.2.in verſi.Nam retardatio.

Electio valida iure naturali ratione conſenſus eligentium licet nulla ex defectu ſolennitatis iuris poſitiui firma eſt in foro animæ.fo.107.col. 1.in verſi.Quorum ſententia.

Electio facta ad officia publica per ſuffragia debet omnino eſſe libera ab omni prece,pretio & promiſsione.fo.409.col.2.in princ.alias vero facta irritatur,vt ibi.& fo.410.col.1.& ibi vide limitationem.col.2.in verſi.Et ſic quando.

Electio ab inferioribus de indigno facta ad ſuperiorem deuoluitur.fo.412.col.1.in prin.

Electio ad officium eius qui ſuffragia emerat licet tunc ſecuta, vt illicita non valeat ſi tamen ante electionem promittens à promiſsione recedat valet.fo.412.col.1.per totam.

Electio pauperum vel nominatio executorũ fratribus mendicantibus prohibita non eſt.f.139. col.1.in verſi.Contrariam.vbi vide ad partes & quomodo hoc intelligatur.

Electus in dignitatem per ſucceſsiõem vel electionem non tenetur ſoluere debitum anteceſſoris niſi ſit neceſſarium.fol.122.col.1.in verſic.Facit etiam illud.

Emens reddituſ iuriſdictionis pro vno anno ſi ad finem anni maleficium committat pro quo pœna ſequentis anni imponatur pœna pertinebit ad emptorem primi anni in quo maleficiũ perpetratum fuit.fol.246.colũ.2.in verſic. Secundo ſuadetur.

Emens reddituſ perpetuos vſuram non committit.fo.185.col.1.in verſi.Ex quo infertur.

Emens equum qui non vult tranſire per pontem, aut acerrime formidat riuũ vel flumen per tranſire poteſt illum licitè redhibere.fo.190.colũ.2. in verſi.Et eſt notandum.

Emens ancillam tanquam virginem cum tamen eſſet corrupta actione ex empto agere poteſt. fo.190.col.2.in verſi.Item ſi quis.

Emens æquum venditore adijciente eum eſſe,cæcum claudum,& quod eum vendebat cũ omnibus alijs morbis ſi poſtea appareat vitium ſpecifice non expreſſum redhibitoria agere poteſt. fo.191.col.1.in verſi.Dubium eſt.

Emptæ res animatæ ſi intra triduum vel breue ſimile tempus à die emptionis cauſa morbi præcedentis intereat perit periculo venditoris ſi irruente morbo ſupitaneo emptoris.f.191.col.2. in verſ.Sed circa præmiſſa.vbi quod tempus ad hanc præſumptionem ſumendam relinquitur iudicis arbitrio.

Emptor vel conductor domus ſi in ea ſit vitium ante contractum vel nocturnis tumultibus illuſionibus tetriſque imaginibus inquietetur poteſt contractum reſcindere.fo.190.col.2.in verſic.Deducitur etiam.

Emptor non denuncians litem motam ſuper re empta venditori ſi ſuccumbat & non appellet non poteſt de euictione agere.fol.154.col.1.in verſi. Dubitatur eo caſu.

Emptor non tenetur venditori denunciationem facere litis ſuper re empta motæ quando venditor promiſit euictionem quocunque modo cõtingentem.fo.194.col.2.in verſi.Item etiam.

Emptor regulariter agit cõtra venditorem de euictione.fo.195.col.1. in verſ. Regulariter autem.

Emphyteuſim capiens à morte patris ad non emphyteuſis eam capiunt non vero à patre.f.122. col.1.in prin.in verſi. Et de emphyteuſi.

Emphyteuſis dominus directus non põt emphyteutam vtilem eijcere remedio.l.Aede. C.locati.fo.202.col.1.in verſi.Quæritur etiam.

Emptionis & venditionis contractus an à iure ciuili vel gentium inuentus fuerit.fo.175.col.1.& 2.per totam.

Emptionis & venditionis contractus originem à iuregentium secundario traxit, formam vero à iure ciuili. fo. 176. col. 1. in versi. Dicamus ergo.
Emptionis & venditionis contractus definitionẽ & verum sit bonæ fidei. fo. 176. c. 2. in versi. dicamus ergo. vsque ad 177. col. 2. vbi per singulas definitionis particulas.
Emptio & venditio sunt relatiua & correllatiua. fol. 177. col. 2. in versi. Et est.
Emptionis & venditionis contractus est reciprocus nec claudicare debet. fo. 184. col. 2. in versi. Confirmatur.
Emptionis & venditionis cõtractus factus in fraudem vsurarum vsurarius est. fol. 185. colũ. 2. in versi. Tamen quando.
Emptionis & venditionis contractus an requirat ad sui perfectionem scripturam, vt ante eius cõfectionem pœnitentiæ locus sit ad partes. fol. 187. col. 1. in versi. Nunc quæritur. vbi duas communes contrarias & limitationem vide.
Emptionis & venditionis contractus regulariter scripturam nõ requirit nisi in casibus à iure expressis vel ex pacto partiũ. fo. 188. col. 1. in prin.
Emptionis & venditionis materiam remiss. folio 196. col. 2. ad finem.
Emptionis & venditionis contractus differẽtiam cum contractu locationis & cõductionis vide. fo. 199. col. 2. in versic. Est alius.
Emptio rei propriæ an consistat. fol. 193. colũ. 2. in versi. Vtrum vbi quod non, & ibi vide rõnem.
Emptio rei alienæ an valeat, & an emptor possit excludere venditorem à pretij petitione, & an pretium acquiratur vero domino. fol. 192. col. 1. in versi. Quid autem esset. & col. 2. & fo. 193. col. 1. per casus amplia. & limita.
Episcopus an compelli possit habere vicarium, & ei salarium commodum assignare. 3. Tom. fol. 396. col. 2. in addit.
Episcopus dispensare potest in foro conscientiæ in omni irregularitate contracta ex quocũque grauissimo crimine & Papæ reseruato, dum occultum sit, & in iudicio non deductum etiam si ex crimine homicidij voluntarij proueniat. 3. To. fo. 255. col. 2. in versi. Et etiam.
Episcopi sunt quasi delegati sedis apostolicæ ad cognoscendum & inquirendum aduersus hæreticos. 3. To. fol. 85. col. 2. in versi. Et sunt episcopi.
Episcoporum munus proprium quod sit. 3. Tom. fo. 391. col. 1. in addit.
Episcopus seu eius camera succedit clerico decedenti sine hærede ex testamento vel ab intestato excluso fisco Papæ. 3. To. fo. 372. col. 1. in versic. Item etiam. vbi vide limita.
Episcopi statutum contra excommunicatos persistentes per mensem aut annum, antequam absoluantur, vt soluant certam pecuniæ quantitatem an sit validum. 3. To. fo. 182. col. 2. in versic. Item etiam. & fol. 183. col. 1.
Episcopus an dispensare possit cum homine qui nulla animi deliberatione nec occidendi volũtate præcedẽte hominem in eremo interemit. 3. To. fol. 256. col. 1. in versi. Sed dubium. & col. 2. per totam late.
Episcopus seu prælatus potest inquirere de titulis suorum subditorum clericorum. 3. To. fol. 327. col. 2. quomodo vero excusetur possessor contra alium qui prælatus non sit. f. 328. c. 2. in prin.
Episcoporũ seu prælatorum officiales reipublicæ expedit teneri ad residentiã sicut seculares, & quod eorũ officia sint ad trienniũ. 3. To. fo. 319. c. 2. in prin. & 396. in add. c. 2. ad fi. in vers. Et qđ.
Episcopi vicarij an possint mutare pœnam delicti in pecuniariã. 3. To. fol. 396. col. 1. in addi. ad fin. in versi. Vel an.
Episcoporum vicarij an possint laicis imponere pœnas pecuniarias & eos incarcerare. 3. To. fol. 396. col. 1. in addi.
Equo vendito an & qñ censeatur vendita sella, & frænum, & an ex ea venditione gabella debeatur. fo. 192. col. 1. in versic. Dubitatur.
Equos veloces habere vulgo dichos postas nemo põt sine licẽtia grãmatophori vulgo dicto Correo mayor. 3. To. fo. 413. c. 2. in versi. Sed vbi qđ his eqs iusto prętio pabulũ denegari nõ debet.
Eripiens aliquem de facto carcere vbi non sit reus criminis siue sit pro debito publico vel priuato tenet de ꝓprio patrimonio soluere creditoribꝰ. 3. To. fo. 250. c. 2. in. 5. concl. & 345. c. 1. gl. fuyerẽ.
Eripiens de facto aliquem de carceribus qui nec sit reus criminis nec pro debito in carceratus põt pecuniariter mulctari secundũ potestatẽ iurisdictionis. ibi in vers. 6. conclu. & ibi vide rõnem.
Eripiens violentum raptorem nondũ confessum conuictum vel condemnatum punitur pœna decem librarum auri. 3. To. fol. 250. col. 1. ad fin.
Eripiens confessum & condemnatum de crimine læsæ maiestatis reus efficitur. 3. To. fol. 250. col. 2. in versi. Secunda conclu. vbi vide limita.
Eripiens reum maleficæ artis seu magicæ punitur capite. 3. To. fol. 250. col. 2. in. 3. concl.
Eripiẽs captũ à familia vel carceratũ punit in oĩbꝰ alijsq; supradictis casibus punit eo dẽ pœna qua puniret exẽptus si præsens esset ibi in. 4. cõclu.
Error in nomine appellatiuo si de re præsenti & corpore constet nõ vitiat stipulationem. 3. To. fo. 57. col. 1. in princ.
Error & ignorãtia excusat à dolo à potius quã dolus in dubio præsumitur. 3. To. fol. 29. col. 2. ad fin. in versic. Confirmatur.
Euaginans gladium in Curia Regis punitur in amputa-

putatione manus.3.To.fol.258.col.2.in princi. & ibi consecutiuè,vide ad partes dextera an vero sinistra amputari debeat.

Exceptio confessionis factæ in fraudem vsurarum impedit executionem instrumenti guarẽtigij. 3.To.fo.53.col.1.gl.por escusar.

Exceptio proueniens ex defectu iurisdictiõis semper opponi potest.3.Tom.fo.76.col.1.in versi. Et exceptio.

Exceptio dominij incontinenti probaturi nõ obstat agenti interdicto recuperandæ.3.To.fol. 348.col.1.in versi.Et agens.

Exceptio pretij non soluti potest opponi contra emptorem instrumenti guarentigij executionem petentem.fol.248.col.1. ad partes.

Exceptio rei non traditæ potest aduersus executionem opponi.fol.248.col.1.in princi.

Excessus, seu insultus contra iuratos rutium leuior est quam contra officiales vel eorum loca tenentes in ciuitatibus.3.To.fo.253.col.2.in versi.Nota quod.

Excommunicatio cum sit lex pœnalis in materia spirituali an valeat à Principe seculari, & laico imponi.3.Tom.fo.182.colum.2.in versi.Quæritur etiam.

Excommunicatio inflicta per constitutionem synodalem eo ipso quod quis interfuit clandestinis nuptijs sine expressa absolutione non dissoluitur.fol.33.colũ.2.in versicu. Est tamen notandum.

Excommunicatio an à iure diuino vel positiuo inuenta sit.3.Tom.fo.180.col.1.in vers.Dubitari.

Excommunicatio est sententia.3.To.fol.169.col. 2.in gl.Sententia.

Excommunicationis sententia quando dicatur interlocutoria quando vero definitiua.3.To.fol. 170.columna.2.& per totam.in versicul. Et sic possunt.

Excommunicatio quid sit latè.3.Tom.fo.171.col. 1.in versi.Iuxta præmissa vbi colũ.2. declarantur singula definitionis verba.

Excommunicatio in hominem Christianum ferenda est.3.Tom.folio.172.colum.2.in versicu. Vlterius.

Excommunicatio quotuplex sit.3.To.fo.173.col. 1.versic.Est notandum.

Excommunicari debet homo non vniuersitas seu collegium.in.3.Tom.fol.172.colum.2.in versi. Item homo.

Excommunicationis absolutio obtenta ex falsa causa nulla est.3.Tom.folio.181.colũ.2.in nona conclusione.

Excommunicationis absolutio indefinita exhibita pluribus excommunicationibus ligato vnica tantum in petitione expressa quando sufficiat.3.Tho.fo.181.col.2.in.6.conclusione.

Excommunicationẽ præcessisse an probetur per literas denunciatorias vel an requiratur monitoriarum probatio.3.Tom.fo.177.col.1.in versi. Circa intellectum.

Excommunicato iniustè fructus bñficij restituendi sunt.3.Tom.fo.174.col.2.in.2.conclusione.

Excommunicato iustè sequuta absolutione fructus medio tempore percepti restituendi non sunt nisi id expressè in sententia Papæ declaretur.3.Tom.fo.174.col.2.in.3.conclu.

Excommunicato non restituuntur distributiones quotidianæ ibi.in.4.conclusione.vbi vide limitationem.

Excommunicatus quantumcũque Rex siue alius Princeps vitandus est.3.To.fo.169.col.2.in versic.Quo fit.

Excommunicatus quæ damna incurrat ob excõmunicationem.3.Tom.fo.173.col.1.in versi.Et plura damna.

Excommunicatum hodie vitare quis non tenetur ante denunciationem specialem factam à iudice.3.Tom.fol.177.colum.1.in versicu.Hodie tamen.

Excommunicatus qui per annum in excommunicatione persistit tanquam de fide suspectus per Inquisitores hæreticæ prauitatis inquiritur.3. To.fo.367.col.2.in prin.

Excommunicatus durante excommunicatione non facit fructus beneficij suos & tenetur adrestitutionem perceptorum ea durante.3.Tom. fo.174.col.1.in versi.Nihilominus.

Excommunicatus post denunciationẽ persistens in excommunicatione per multum temporis spacium tandem absolutus an incurrat accusatus pœnam.l.1.titul.5.lib.8.ordina. fo.178.col. 1.in versic.Sed est dubium.

Excommunicatus pluribus excommunicationibus tunc vna absolutione ab omnibus liberatur quando absoluens potestatem habebat ab omnibus absoluendi.3.Tom.fo.181.col.2.in.7. conclusione.

Excommunicationibus pluribus ligatus pluribus absolutionibus vel vnica tantum omnes apprehendente absoluitur ibi.in.8.conclusione.

Excommunicatus pluribus excommunicationibus à diuersis iudicibus ab vnoquoq; eorum absolutionem impetrare debet.fol.181.col.2.in 10.conclusione.

Excommunicatus nihil nomine ecclesiæ possidere potest.3.To.fo.174.col.1.in versic.Excommunicatus nil.

Excommunicatus iustè redditus beneficij amittit nec cessante excommunicatione eos recuperat.ibi.col.2.in versi.Iustè.

Excommunicatus inique quando distributiones quotidianas possit exigere. 3. To. fol. 175. col. 1. in versi. Aduertendum.

Excommunicatus licet non percipiat fructus beneficij tenetur tamen ad solutionem pensionis & subsidij & alia onera. ibi in versic. Est etiam vbi quomodo teneatur.

Excommunicatus licet hodie ante denunciationem factam specialiter & expresse vitari nõ debeat ipse tamen cum alijs communicando peccat. ibi. col. 2. in prin.

Excommunicatus an possit testamentum facere. ibi. in versi. Est alius effectus & latius ad partes. fo. 63. & in versi. Item dubitari. & fol. 64. vsque ad versi. Quid autem.

Excommunicatus an quis censeatur si iudex ei dicat sub excommunicationis pœna hoc fac, vel non. 3. Tom. fo. 176. col. 1. in versi. Quæri solet, vbi quod non & ibi vide limita.

Excommunicatus si arma portauerit, vel ordines furtiuè susceperit si id faciat sine alia iudicis declaratione est excõmunicatus. ibi. col. 2. in vers. Declaratur. 2.

Excommunicatus nisi satisfecerit creditori intra certum terminum, creditore volente, vt intra eum non soluat, eo elapso non censetur excommunicatus. 3. Tom. fol. 176. col. 1. ad fin. in versi. Præterea.

Excommunicatus semel & denunciatus semper in eadem censura esse præsumitur & vitari debet. ibi in versi. Item est notandum vbi quomodo hoc intelligatur per totam col. 2.

Excommunicationem subit prohibitus loqui cũ excommunicato non tantum si cum eo personaliter loquatur sed etiam si per epistolã. 3. To. fo. 373. col. 2. in versi. Item etiam.

Excommunicatus ad petitionem creditoris & per grauiores censuras denunciatus si comparens allegat se soluendo non esse & nimis pauperem, & petat absolutionem an & quando ei concedi debeat. 3. To. fo. 179. col. 1. in versic. Quæri põt.

Excommunicatus semel an possit amplius excõmunicari eadem prima excommunicatiõe manente. 3. To. fol. 180. col. 2. in versi. Dubitatur.

Excommunicatus à iure & ab homine an iterum excommunicari possit. ibi in versi. Quo fit.

Excommunicatus qui pluribus de causis pluribus etiam censuris ligatus est an teneat omnes causas excommunicationis exprimere ad hoc, vt absolutionis beneficiũ quo ad omnes cõsequatur. 3. To. fo. 180. col. 2. in versi. Circa præmissa.

Excommunicatus vnica tantum excommunicatione pluribus tamen ex causis ab ea absolutus non censetur si in impetratione causam aliquã tacuerit. ibi col. 2. in versi. 1. conclusio.

Excommunicatus iniustè si appareat de iniquitate sententiæ non est priuandus ab ingressu ecclesiæ nec à fructibus ecclesiastici sacerdotij licet propter obedientiam consilium sit salubre abstinere. fo. 29. col. 2. in versi. Ex quo.

Excommunicatus vigore constitutionis synodalis vel præcepti alicuius sibi incogniti licet sit in culpa ignorans id quod ratione officij scire tenebatur celebrans tamen sine cõtemptu non peccat mortaliter quoad Deum nec quoad homines. ibi col. 2. in versi. Vbi autem quis.

Excommunicatus vigore cõstitutionis. 26. Salmãticensis studij ob omissam taxam domus illi nõ notam, vel aliasi irregularis nõ efficitur licet durante excommunicatione ignoranter celebret ad cautelam tamen consilium erit impetrare relaxationẽ à Salmantino Cancellario. ibi in versi. Ex quo infertur.

Excommunicatus repellitur ab agendo patrocinando & alijs de quibus. fo. 63. col. 2. in versicu. Item dubitari.

Excommunicato non solum actus iudiciales, sed etiam extraiudiciales prohibentur ibi in versi. Secundo confirmatur.

Excommunicatus deportato æquiparatur. ibi in versi. Tertio confirmatur.

Excommunicatus etiam publicus testari potest. fo. 64. col. 1. in versi. Ampliatur &c.

Excommunicatus non excusatur ab his quæ sunt oneris. 3. To. fol. 177. col. 2. in versi. Item etiam.

Excommunicato beneficij facta collatio non valet. 3. To. fol. 177. col. 1. ad finem.

Excommunicato ob impetratum rescriptum invalidum est. ibi in versi. Dixi.

Excommunicato beneficia conferri non possunt. ibi in versi. Et quod excommunicatus.

Excommunicatione domini durãte vasallus ei seruire nõ tenetur. ibi col. 2. in versi. Item vasallus vbi quomodo hoc intelligatur.

Excommunicatus non excusatur ab his quæ sunt oneris. ibi col. 2. in versic. Item etiam.

Excommunicato in integrum restitutio cõceden da non est. 3. To. fo. 173. col. 2. in versic. Item excommunicato.

Excommunicationis absolutio an per procuratorem peti possit. 3. To. fo. 182. col. 1. in versic. Dubitatur.

Excommunicans, vel suspendens aliquem iniustè an teneatur ei damnum resarcire & interesse. 3. To. fo. 181. col. 2. in versic. Quæritur vtrum.

Excommunicatum an possit absoluere iudex ecclesiasticus primæ tonsuræ habens iurisdictionem excommunicandi sine eo quod sacerdoti absolutionem committat. 3. To. fo. 182. col. 2. in versic. Quæro præterea.

Excommunicationibus pluribus ligatus vnius tã tum interpretatione absolutionis mentionem faciens à non expressis absolutus non censetur licet indefinitè fuerit ab omnibus absolutus. 3. Tom. fo. 181. col. 1. in. 2. concl.

Excommunicatus pluribus excommunicationibus vnica tantum absolutione ab omnibus absoluitur si omnes fuerint absoluenti expressæ. ibi. in. 3. conclusione.

Excommunicationibus pluribus ligatus quando vnica tantum in petitiõe expressa ab omnibus absolutus censeatur. ibi. in. 5. conclu.

Excommunicatum qui potest ab omnibus excõmunicationibus absoluere vnica tantum absolutione eas tollit. ibi. in. 3. conclusione.

Executio realis non debet fieri sine citatione personali & an virtute guarentigij instrumenti fieri possit & quid hodie de stylo. fol. 247. col. 2. glo. Por carta.

Executio debetur quod ex duobus instrumentis iunctis liquidum sit peti potest. fol. 250. col. 1. in versi. Præterea est dubium. vbi ad partes & per totam col. 2.

Executionis officium suscipere nemo præcisè cõpellitur licet semel acceptum prosequi cogatur. fo. 142. col. 1. in. q. 19.

Executionis testamenti petitio competit cuilibet de populo. fo. 141. col. 1. in. q. 18.

Executor testamentum cœlans amittit sibi in testamento relicta. fol. 137. col. 2. glos. Pierda. vbi fallent.

Executor non publicari testamentum faciens nõ priuatur legati si testator id ex aliqua causa vetuit ibi. in versi. Vel si testator.

Executor in casu de quo supra non priuatur legato si erat ignorans & non esset sibi petitum ibi. in versi. Item etiam.

Executor in casu de qua supra non priuatur legitima portione nec prælegato tertiæ partis quæ loco legitimæ habetur in hoc regno. fo. 138. col. 1. in versi. Intellige.

Executionem pœnarum non differri reipublicæ summè interest. 3. Tom. fol. 183. col. 2. in versic. An executio.

Executioni sententiæ quando obuiam iri potest. 3. To. fo. 392. col. 2. ad fin. vbi latè remiss.

Executionis testamenti officium per collegium exerceri potest. fo. 139. col. 1. versic. 6. quæro.

Executori sine iudicis præcepto volenti aliquem capere vel bona apprehendere impune resistitur. 3. To. fo. 249. col. 2. in versi. Et aduerte.

Executor testamenti tenetur testamentum publicare intra mensem coram iudice, siue quilibet alius illud possidens. f. 137. co. 1. gl. Cabeçalero. vbi rõnem, & de quo testamẽto hoc intelligat.

Executor testamenti quando plures sunt an possit rem defuncti emere & quãdo. 3. To. fol. 364. col. 2. in versic. Quid autem.

Executor testamentarius simulq; hæres inuentarium non conficiens nõ potest trebellianicam detrahere. fo. 138. col. 1. in versi. Si talis executor. vbi ad partes latissimè.

Executor testamentarius rationem reddere tenetur. fo. 206. col. 1. in versi. Similiter.

Executor quo proprio nomine appelletur & quis sit. fo. 138. col. 2. in versi. Quis dicatur.

Executor potest esse maior. 17. annis ibi. in versi. 2. Dubitatur.

Executor testamenti potest esse mulier ibi. in versi. 3. dubitatur.

Executor potest esse religiosus mendicans. fo. 139. col. 1. in versi. Septimo nec.

Executor potest esse religiosus intellige si expresse a superiori licentiam obtineat, nec enim sufficit eam tantummodo petere ibi. col. 2. in versi. 8. in dubium. & ibi vide ad partes. &. 2. cõmunes contrarias.

Executor testamentarius tenetur iurare ac facere inuentarium ad instar tutoris, seu curatoris. fo. 140. col. 1. in. q. 9. & col. 2. in versi. 3. Quod.

Executor testamentarius tenetur iurare se omnia fideliter peracturum. ibi. in versi. 2. suadetur.

Executor à testatore datus non potest id officium per alium exercere. fol. 140. col. 2. q. 11.

Executor testamentarius tam iure fori quam poli non tenetur soluere debitum à testatore cum bona fide præscriptum ibi. in. q. 12.

Executor testamentarius quando teneatur soluere debita de suis bonis proprijs, vel testatoris casu quo ab eo fuit honoratus. vide remiss. f. 141. col. 1. in. q. 13.

Executor testamentarius potest propria authoritate sibi legatum capere. fol. 142. col. 1. q. 21.

Executorum materiam remissiuè. vide. fo. 142. colum. 2. in versi. de ista materia.

Executor potest compelli ad officium exequendum etiam à iudice seculari cum sit mixti fori. fo. 206. col. 1. in versi. Quod munus &c.

Executor sententiarum immiscens se alienę administrationi tenetur rationem reddere. fol. 206. col. 1. in versi. Item executor.

Executor datus ad distribuendum bona pauperibus potest ea distribuere spurio quatenus alii possit. fo. 154. col. 1. in versi. Est tamen dubium.

Executor testamentarius cogit adire hæredẽ. fol. 142. col. 1. in versi. Ideo ante omnia.

Executor datus ad virgines maritandas non potest legatum dare virgini religionem ingrediẽti. fo. 72. col. 1. in versi. Et Baldus.

Executoris mortui potestas datis pluribus execu

toribus alijs nominatis accreſcit.fol.141.colũ.1. in quæſt.15.
Executoribus pluribus nominatis, & in diſpares ſententias euntibus maiori parti ſtandum eſt. ibi.in.q.16. & ibi quod cæteris paribus præfertur ſuffragium conſanguinei vel maſculi.
Executori ad exequendum teſtamentum anno à teſtatore dato à conſtitutione verò Synodali ſex menſium curriculo ſolus annus computat & vtrunq; tempus confunditur.ibi.q.17.
Executoris poteſtas eo extenditur quatenus ei à teſtatore conceſſa eſt.fol.141.col.1.q.14.& 142. col.1.q.20.vbi vide quæ verba teſtator proferre debeat,vt executor vendere poſsit bona hæreditaria adita vel non adita hæreditate.
Expenſarũ taxatio quomodo facienda ſit remiſſ. 3.To.fo.6.in verſi.De taxatione autem.
Extrahens extra regnum triticum ſeu pecus puni tur.fo.339.col.1.glo.de ſacar.
Extrauagans Ioannis.22.circa correctionem & declarationem cap.1.de ſecũd.nuptijs litera ſubijcitur quia typis mandata non extat.fo.52.col.2. in verſi.Concertationi antiquæ.
Exuli vel relegato an alius quam princeps poſsit comeatum concedere.3.To.fo.253.c.1.gl.tiẽpo.

F

FAbricans in mõtibus obſtacula,ſeu offendicula vulgo, dichos cepos ad captanda animalia quomodo puniatur & quare.vide.3.To.fo. 23.c.2.in verſ. Quæro ſucceſsiuè.
Faciens iniuriam duobus tenetur ad ſatisfactionẽ vtrique inſolidum, nec per ſatisfactionem vni factam liberatur ab altero.3.To.fo.178.col.2.in verſi.Vnde ſuccedit.
Facta à prælato hæretico occulto quandiu ab eccleſia toleratur vigorem habent.3.Tom.fo.128. col.1.in verſi.Ad tertium dicendum.
Facta de facto etiam reuocantur. fol. 18. colum.2. in verſi.Facit etiam.
Factum tempore permiſſo ſi conferatur in tempus prohibitum non valet.fol.61.col.1.in verſi. Nam certum.
Factum à teſtatore præſumitur factum iuxta mentem legis & eorum quæ à iure ſtatuta ſunt. fol. 106.col.1.in prin.
Facultas à patre filio conceſſa, vt teſtari poſsit nõ eſt inutilis, vt aliqui putant cum ſatis ſit quod filius poſsit diſponere quoad proprietatem tertiæ partis ad patrem pertinentis,& eam vendere,aut cenſuare.fo.62.colum.2.in verſi. Nec eſt inutilis.
Familiaris delinquens in domo domini quaſi proditor cenſeri debet.3.Co.fo.281.col.2.in verſic. Et familiaris.& 282.col.1.vbi vide in commoda quæ ex huiuſmodi delictis naſcantur.
Famis neceſsitate imminẽte aliena quis licitè ſubtrahere poteſt.3.Tom. fol.300.col.1.in verſicu. Præterea.
Famulus ſi ſibi ſalarium non ſoluatur poteſt ſurripere bona dñi.3.To.fo.403.col.2.ad fin.in add.
Famuli ſeruicium an liceat detineri per dominos vide.3.To.fol.404.col.1.in verſic. Et an liceat.
Famulis veſtes an ſint dãdæ & quo tẽpore. 3. To. fo.404.col.2.in verſi.Et an ſi.
Famulus vel exiſtens inditione alicuius ſi contrahat cum filia vel conſanguineâ domini ſine eius conſenſu perpetuo damnatur exilio intel.ſi cõtrahat per verba de præſenti.fo.43.col.1.in glo. Se deſpoſare.
Famulus ſi conueniat ſtare cum tribus ſcholarib⁹ pro certo pretio in menſe ſi vnus recedat an ſit ei dandum totum ſalarium.vide.3.To.fo.404. col.1.in verſi. Et quid ſi.
Famulus virginem domini corrumpens ab eo in eadem domo nutritam qua pœna afficiatur. 3. To.fol.278.col.1.in verſi.Quod intellige.
Falſi crimen eſt mutare veritatem. 3.Tom.fo.190. col.1.in gl. Que falſare.
Falſi crimen quam graue ſit ibi.in verſicul. Et crimen falſi.
Falſi crimine damnatus amittit priuilegia nobilitatis regulariter licèt ea retineat caſu quo nobiles magis grauãtur quam ignobiles.3.To.fo.190 col.1.ad fin.in verſi. Item quanuis.
Falſitas quid ſit.3.To.fo.190.colũ.2.in verſicu.Eſt notandum.
Falſitas abſque dolo non committitur nec præſumẽda eſt ſi alia ſignificatio ex natura actus percipi poteſt licet cauſa eſſet iniuſta.3. Tom. fol. 190.col.2.in verſi.Ex qua definitione.
Falſitas præſumẽda non eſt niſi ſit expreſſa.3.To. fo.191.col.1.in verſi. Falſitas ergo.
Falſificans ſignum Regis,Archiepiſcopi, ſeu Epiſcopi qua pœna feriatur.3.To.fo.191.col.2.glo. nueſtros ſellos.
Falſi criminis reus in generali criminum remiſsione,& vinculis detẽtorum venia putà in paſchate vel in fœlici regis aduẽtu ob criminis immunitatem non liberatur. 3.To.fol.373.col.1.& in verſi.Cæterùm.
Falſificans ſigillum Archiepiſcopi, vel alteri⁹ prælatii inferioris quod crimen committat.3.Tom. fo.373.col.1.gl. Arçobiſpo.
Falſarius literarum Apoſtolicarum qua pœna teneatur.3.To.fo.373.col.1.in verſ.Sed quæritur.
Falſum iurans ad declamationem poſitionum,vel in iuramento ei delato ab altera parte an periurij pœna

rij pœna puniatur. 3. To. fo. 187. col. 1. in verſic. Quæritur.

Falſarius literarum apoſtolicarum an poſsit ad ecclesiaſticum beneficium præſentari. 3. To. fol. 374. col. 1. in verſi. Quæro deinde.

Falſi crimen commiſſum in re eccleſiaſtica puta in literis apoſtolicis eſt crimẽ mixtum quod poteſt puniri tam per ſecularem quam per eccleſiaſticum iudicem. 3. To. f. 374. col. 1. in verſi. Item nota.

Falſi pœna habet etiam locum contra mandãtem auxilium conſilium conſenſum & præſtantes. 3. To. fo. 373. col. 2. in verſi. Ei etiam.

Falſam monetam ſcienter expendens ſi nummi plumbei vel ſtagnei ſint quomodo puniatur. 3. To. fo. 193. col. 1. in verſi. Punitur etiam.

Falſam monetam cudens quomodo puniatur. 3. To. fo. 191. col. 2. gl. Falſa moneda.

Falſam monetam cudens dicitur aleuoſus & domus vbi cuditur confiſcatur. 3. To. fol. 192. col. 2. in verſi. Et domus.

Falſæ monetæ pœnam an ſubeat monetam iuſta cudens ſine publica tamen authoritate. 3. To. f. 192. col. 2. in verſi. Vtrum autem.

Fœmina vbi quis ad primogenium vocauit filium ſuum maiorem ſi ſuccedat filius & ex eius filio nepote primi inſtituentis ſuper ſit filia præfertur collateralibus in ſucceſsione maioratus. fol. 114. col. 2. in verſi. Quæri poteſt.

Fœmina niſi expreſsè excludat habilis eſt ad ſuccedendum in maioria ſeu regno deficientibus maſculis de iure & facto. fo. 115. col. 1. in prin.

Fœmina etiam natu maior in ſucceſsione maioricatus excluditur à fratre etiam natu minore. folio. 115. col. 1. in verſi. Quod tamen intellige, & ibi vide rationem.

Fœmina intra annum luctus ſecundo nubens non amtitit proprietatem nec vſumfructum bonorum quæ ſibi prior maritus reliquit. f. 53. col. 2. in verſi. Et ſic deducitur, & ibi vide quid ſi intra menſem à morte primi mariti nubat propter periculum commixtionis ſanguinis.

Fœminæ quare citius exiſtimentur nuptijs aptæ & puberes quam maſculi. vide. 3. To. fo. 310. col. 1. in verſi. Sed tamen.

Fœminis ſiue coniugatis ſiue non ſiue meretricibus acceſſus ad Iudæorum circuitum prohibetur. 3. Tomo. folio 69. col. 1. gloſſ. Ni alguna.

Ferdinandus Menchaca improbatur. fol. 129. col. 1. & 2. in verſi. Eſt tamen.

Fideiuſſor vtrum pro fideiuſsione aliquam commoditatem vel lucrum petere poſsit. 3. Tomo folio. 23. col. 2. in verſiculo. Quæro ſucceſsiuè.

Fideiuſſor datus pro nubili, ſeu mulieri pro debiti ciuilis ſolutione an non obſtante priuilegio principali conceſſo poſsit in carcerem detrudi quouſque creditori ſatisfactum ſit. 3. To. fol. 346. col. 1. & 2. per totam.

Fides & homagium an idem quod iuramentum ſit. 3. Tomo. folio. 186. columna prima. in verſi. Et quod fides.

Fidelis ab infideli nutriri non debet. 3. Tom. fo. 58. col. 1. in princ.

Fideles an communicare poſsint cum hæreticis. 3. Tomo. folio. 113. columna prima. in verſicul. Quæri inſuper. ad partes. & columna ſecunda. & quando liceat. fo. 114. col. 1.

Filia exhæredari non poteſt ſi valide matrimoniũ contrahat de iure canonico etiam ſine licentia patris ab ſtatuto requiſita. fol. 24. colum. ſecunda. ad finem. in verſi. Quo fit. tamen quod reipubli. conueniat parentum placitum adeſſe, & quod eo non dato matrimonia, ex Sacro concil. Tridenti. ſi id ſtatueret annullari iure poſſint. folio. 25. colum. ſecunda. ad fin. in verſi. Et Vtinam. & 173. colũ. 1. & 2.

Filia nupta de bonis maternis nec de dote ſi eſt in patris poteſtate teſtari poteſt. fo. 62. col. 1. in verſi. Nec vllam filiam.

Filia maior 25. an. parẽtibus orbata licet ſine cõſenſu nouercæ nubat non incidet in pœnam. l. 49. Tauri. fo. 37. col. 1. in verſi. 2. limita.

Filia primogeniti mortui in vita patris auiq; eiuſdem fœmina excludit patruum maſculum ſecundo genitum vbi ex clauſula primogenij nõ excluditur. fol. 116. col. 1. in prin.

Filiatio ex quo inducatur. 3. Tom. fo. 299. col. 2. in verſi. Præterea.

Filij ſacerdotum in ſacerdotio geniti dicuntur inceſtuoſi. f. 150. col. 2. in verſi. Filij aũt ſacerdotũ.

Filij committentis crimen perduellionis ſunt in ſucceſsibiles in comitatu, marchionatu vel ſimili dignitate. f. 132. col. 2. in verſi. Filij cõmittẽtis.

Filij committentis crimen perduellionis poſſunt ſuccedere in maioratu vel primogenio non habente dignitatem conſtitutam vel ex regis donatione vel per contractum inter viuos ibi. in verſi. Talis filius.

Filij ſacerdotum olim efficiebantur ſerui eccleſię. fo. 150. col. 2. in verſi. Et talis filius, vbi quomodo hoc intelligatur & an eccleſia hoc priuilegium amiſerit.

Filij iure naturali etiam tenentur alere parentes. fo. 129. col. 2. in verſic. Et ita omnia.

Filij presbyterorum an ſuccedant matri remiſsiuè. fo. 98. col. 2. in verſi. Quid in filijs.

Filius licet iure antiquo inhoneſtam vxorẽ ducẽs exhæaedari poſſet hodie tñ nõ põt. f. 36. c. 2. in verſi. Sed eſt tenendum. & ibi quid de regni iure attenta. l. 49. Tauri.

AYUNTAMIENTO de VALLADOLID BIBLIOTECA

Filius non potest legitimæ commodo priuari ob inuentarium non confectum. fol.121. colũ.1. in versi. Alius enim.
Filius qui patri & fratri succesit potest separationem hæreditatis petere vt fratri non patri succedat.fol.74.col.2.in versi.Item probatur.
Filius non confert donationẽ sibi factam ob bene merita. fo.75.col.1.in prin.
Filius secundo genitus præferẽ nepti filiæ filij maioris vbi ex primogenij clausula fœmina excluditur.fo.116.col.1.in versi.Quando vero.
Filius in maioratu dicitur succedere iure proprio non hæreditario quod quomodo accipiatur.f. 119.col.2.in versi.Quæritur.
Filius non tenetur pro ære alieno à patre contracto nisi pro ea parte qua ei suus hæres est. fol. 120.col.1.in versi.Quia filius.
Filius potest approbare testamentum nullum in quo sit præteritus.fo.121.col.1.in princ.
Filius ante mortem naturalem patris non potest à patre petere legitimam licet vero simile sit patrem eam dissipaturum.fo.76. col.1.in vers.Ex quo infertur.
Filius potest exhæredationi & præteritioni à patre factæ consentire & sibi præiudicat. fol.120. col.2.in versi.Igitur.
Filijs succurrendum est quando pater bona dissipat,vt ex his aliqua seperentur pro alimentis, & legitima.fo.76.col.2.in versi.Contraria.
Filius hæreditatem patris non aditam in quoscunque hæredes trãsmittit etiam extraneos ex potentia suitatis.fo.145.col.2.in versic. Limita ratione suitatis.
Filius matrimonium contrahens, sine parentum licentia an exhæredari possit de iure communi & regio.3.To.fol.187.col.2.in versi. Hodie tñ.
Filiam matrimonium contrahentem absque parentum consensu si mater vel pater ad quos accusandi ius primo competit ei veniam concedant alij accusare non possunt.3.Tom.fol.287. col.2.gl.No la pueda.
Filiam matrimonium contrahentem absque patris consensu qui accusare possint, & vsque ad quem gradum consanguinitatis. 3. To.fol.287. col.2.glo.Fasta.
Filia contrahens sine patris voluntate matrimonium non est dotanda, nec iuuanda à patre. 3. Tom.fo.284.col.2.in versic. Nec filiæ imo exhæredari potest.fo.287.col.2. gl. desheredada.
Filius an repetere possit bona deperdita in ludo per patrem.3.To.fo.387.col.1.in prin.
Filij casu quo propter parentis transitum ad secũdas nuptias consequi deberent id quod pater ex successiõe filij præmortui habiturus erat patris bonis confiscatis id præcipuum habere debent excluso fisco.3.Tom.fo.213.col.2.in versi. Item si maritus.
Filij quibus ex successione patris & ob secundas matris nuptias aliquid debetur matris bonis ob delictum confiscatis illud præcipuum habere debent excluso fisco.fo.213.col.2. in versicu. Idem dicendum est de muliere.
Filij omnes de iure Partitarum & communi succedunt matri non illustri nisi sint nati ex coitu damnato & punibili à lege.3.To.fo.297.col.2. in versi.Secundo suadetur.
Filij nati ex coniugata licet meretrice fauore matrimonij præsumuntur ex legitimo matrimonio pro creati. 3.To.f.255.col.2.in vers. Ex quo notatur etiam mater solita sit se alijs immiscere.fol.300.col. 2.in versi. Quæ conclusio.
Filij nati ex adulterio mulieris coniugatæ an dicãtur nati ex punibili & dãnabili coitu, vt matri succedere possint ex testamento vel ab intestato non obstante.l.9.Tauri.3. To.fo.293.colũ.2. in versic. Ex qua.& 294.295.296.297.col.1.Illic vbi ad partes latissimè.
Filij obedientia & reuerentia parentibus præstita quam grata sit Deo optimo Maximo quam infensa inobedientia.fo.219.col.1.glo. Que son.
Filij benemeriti à principe conseruãdi sunt in õffi cijs in quibus parentes ei inseruierint. fol.415. col.1.in versi.Imo filij.
Filij clericorum, vide in verbo, Clericorum filij.
Filius in dubio etiam matre propriam turpitudinem allegante legitimus censetur.3.To.fo.306. col.2.in versi.Quarto.per totam.
Filius propter hæresim patris infamis efficitur. 3. To.fo.223.col.1.in versi.Tum etiam.
Filius à patre coactus suam idololatriam & errorẽ sequi quid agere debeat.3.To. fol.229. col.1.in versi.Filius autem.
Filius violentas in parentes manus inijciens vel inhonestam & grauem eis iniuriam inferens potest ab eis exhæres fieri.3.Tom.fo.219. col.2.in versi. Facit nam.
Filius patrem occidere potest patriam oppugnantem.3.To.fol.220.col.1.in versi.Præterea.
Filius an contra parentes in criminalibus testimonium dicere cogi possit.3.Tom.fo.221. col.2.in versi.Ex quo infertur.&222.col.1.&.2.latè.
Filius qui viuente patre administrauit tenetur reddere rationem de his quæ administrauerit licet pater in vita rationem non petierit. fo.205.col. 2.in versi. Et dicit quod filius.
Filius in regno Castellæ vel filia si habeat legitimã ætatẽ & aliter prohibiti non sint de iure testari possunt.fo.62.col.1.in versi. In regno aũt.
Filius morte ciuili vel naturali damnatus pro nullo habet.fo.94.c.2.in versi. Superior tñ regula.

Filius an exhæres fieri possit ex causis similibus, & eandem rationem habentibus cum expressis in authen. vt cum de appellatione. §. causas. collat. 8. fo. 70. col. 2. in versi. Dubitari tamē pōtest vbi quod non.

Filius spiritualis, vide in verbo, spiritualis filius.

Filius legitimus, vide in verbo, legitimus filius.

Filius adoptiuus, vide in verbo, Adoptiuus filius.

Filius arrogatus, vide in verbo, Arrogatus filius.

Filius naturalis, vide in verbo, Naturalis filius.

Filius spurius, vide in verbo, Spurius filius.

Filius in testamento patris debet expresse institui vel exhæredari alias testamentum nullum est. fo. 68. col. 1. in versi. Est notandum exhæredationis autem formam. vide fo. 70. col. 2. in vers. Filius autem &c.

Filius cui pater in vita legitimam assignauit potest postea augmentum petere attento tempore mortis patris. fo. 104. col. 2. in vers. His etiam vbi ad partes & distinctionē. & 104. c. 1. in prin.

Filius hæreditatem patris repudians quibus casibus quando intra quot dies & quibus interuenientibus possit reuocare abstensionem. f. 146. col. 1. in princip.

Filius in æquali gradu præfertur fœminæ etiā natu maiori in successione iuris patronatus. fo. 113. col. 2. in princip.

Filius committentis crimen perduellionis potest succedere in maioratu vel vinculo facto de tertio & quinto bonorum irreuocabiliter per contractum inter viuos licet vsusfructus si pater eū sibi reseruauerit p eius vitā fisco applicetur nisi aliud maioratus clausula contineat. fol. 173. col. 1. in versi. Tertia conclusio.

Filius incestuosus quatenus patri succedere non potest punitur ex delicto patris. fo. 150. colū. 1. in vers. Et sic aduertendum vbi vide rationem.

Filius in patris potestate existens etiā consentiente patre de aduentitio nec profectitio peculio testari non pōt. f. 62. col. 1. in vers. Et inter alias.

Filius in potestate vel adultus sub curatoris administratione sine eius consensu testari possunt. fo. 62. in versi. Est tamen notādum intell. iuxta l. 6. Tauri seruato vsufructu tertiæ partis ad patrem ratione patriæ potestatis attinenti. ibi in versi. Intellige tamen.

Filius viuo patre licet mortuo per professionem religionis non potest petere suam legitimam suis hæredibus iure naturæ debitam eum communi Legistarum contra alteram communem Canonistarū. f. 75. c. 2. in versi. Dubitaꝫ pterea.

Filij præmortui bona quæsita eiꝰ labore ex æquo inter ascendentes diuiduntur, quæ vero ipse ab altera linea accepit si constent, alterius lineæ ascendentes non capient. fol. 99. col. 2. in versic. Illud tamen nota licet in hoc regno æquè succedant nulla data differentia.

Filij Iudæorum & committentium crimen læsæ diuinæ vel humanæ maiestatis licet sint infames ratione præsumptionis ex infecto parentis sanguine ortæ tamen si ipsi per se boni sint sunt ad honores admittendi. fo. 151. col. 1. in versi. Et sic etiam.

Filio nullus est propinquior consanguineus parente. fo. 43. col. 1. gl. Pero si el padre.

Filius putatiuus, vide in verbo, Putatiuus filius.

Filius familias in casibus in quibus acquiritur vsus fructus patri testari non potest. fol. 112. col. 1. in versi. Quia filiusfamilias.

Fiscus potest cōpellere vsurarios notarios & procuratores, vt scripturas & instrumenta exhibeant. 3. To. fo. 55. col. 1. in versi. Tum etiam.

Fiscus succedit in bonis vacantibus. 3. To. fol. 371. col. 2. gl. O de trauiesso.

Fiscus succedens in bonis vacantibus est eorum possessor absq; corporali apprehensione. 3. To. fo. 372. col. 1. in versi. Et fiscus.

Fiscus in pœnis dicitur venire ex causa lucratiua, & in commissione earum nullum damnum patitur. fo. 117. col. 2. in versi. Nec enim in hoc.

Fisco an debeatur pœna amissionis bonorum â tempore commissi criminis ipso facto ab hæretico in foro animæ. 3. To. fol. 195. col. 1. in versic. Vtrum autem.

Fiscꝰ succedit in statuto indigno instituto vero in capaci venientes ab intestato admittuntur. fol. 69. col. 2. in versi. Est etiam.

Fiscus succedit in bonis vacantibus vbi non est vir nec vxor qui adinuicem sibi succedere possint. fo. 103. col. 1. in versi. Secunda.

Fistulæ vsus an sit prohibitus. 3. Tom. fo. 400. col. 2. & 401. col. 1.

Fontes fodina & alia mineria auri & argenti pertinent ad Regem si sint in publico, vel in prædijs Regis non si in prædijs priuatorum. fo. 255. col. 1. glo. Las fuentes.

Forensis in dubio nullus præsumitur. fo. 90. col. 2. in versi. Item quæro.

Forma vel solennitas in actu requisita præcedere debet nec sufficit si subsequatur. fo. 126. col. 1. in versi. Confirmatur.

Forma substantialis & nō tantum probatoria omnino seruanda est. fo. 106. col. 1. in versi. Quarto.

Forum licet quis ratione contractus sortiatur tamen hoc locum non habet quando quis cum aduena contraxit. fo. 201. col. 1. in vers. Nā licet.

Fuga directè delictū nō respicit sed tantū tuitionem. 3. To. fo. 382. col. 2. in versi. Qui fuga.

Fuga quod inducat plenā delicti probationē statutū efficere non pōt. 3. To. fo. 383. col. 2. ad finem.

Fuga casu quo facit indicium seu præsumptiõem contra aliquem an talis præsumptio elidat per iuramentum fugientis. 3. Tom. fol. 384. col. 1. in versi. Aduertendum ad vnum.

Fuga quando faciat indicium contra fugientem, vide. 3. Tom. fo. 384. col. 1. in versi. Fuga facit indicium.

Fugiens à carcere, vt consequatur maiorem iustitiam coram superiore non dicitur fregisse carcerem imo admittit per iudices superiores vulgo dictos Alcaldes del crimen qui inferiores inhibent. 3. Tom. folio. 384. colum. 2. in versicu. Et adde quod.

Fugiens à carcere an habeatur pro confesso vel tantum fuga indicium faciat. 3. Tom. fol. 382. col. 1. glo. huyere.

Fugientis à carcere vel eum violantis pœna arbitraria est iudici. 3. To. f. 384. c. 1. in versi. Tu dic.

Fundans intentionem suam in aliquo siue in substantia siue in qualitate ad obtinendum teneturid probare. fo. 184. c. 2. in versi. Item fundãs.

Fundamenta opinionum & authorum semper cõsideranda sunt. 3. Tom. fo. 21. col. 1. in versi. si fundamentum igitur &c.

Fur si impotens efficiatur ad satisfactionem parti præstandam debet præstita cautione absolui. 3. Tom. fo. 179. col. 2. in addi.

Fur vel latro captus in furto seu deprædatione vel de ea conuictus in Regis curia an debeat naturaliter mori pro tali crimine etiam si sit primum furtum vide omnino. 3. Tom. fo. 258. col. 1. in gl. Conuencido.

Fur vel latro nocturnus impune occiditur. 3. To. fo. 264. col. 2. glo. Matare.

Furem prædonem, seu delinquentem quem esse cuilibet dicenti fides adhibenda non est. 3. To. fo. 321. col. 2. in versi. Nec cuilibet.

Furtum vno die pluries committẽs, vel habens accessum carnalem ad fœminas contra prohibitionem legis an toties quoties delictum commisit puniri debeat. 3. Tom. fol. 236. col. 1. &. 2. per totam.

Furti actio denegatur si furtum in ludo commissum sit. 3. Tom. fo. 385. col. 2. in versic. Et in iure in addit.

Furtum quotuplex sit. 3. To. fol. 320. col. 1. in versi. Et furtum tripliciter.

Furtum facienti opem, vel auxilium præstans eadem qua fur ipse pœna punitur. 3. To. fol. 382. col. 2. in versic. Et sic præstans.

Furca suspensus licet à laqueo deponi non debeat sine iudicis licentia tamẽ si corpus petitum fuerit, vt sepulturæ tradatur tradi debet. 3. To. fol. 95. col. 2. in versi. Quod furca.

Furca quam ignominiosum genus tormenti sit. 3. Tom. fol. 268. col. 2. glo. Y enforquen lo. vbi an apud veteres in vsu fuerit, & an earum erectio sit signum criminalis iurisdictionis remiss.

Furiosus testari non potest. fol. 62. col. 2. in versic. Quinto quæro.

Furiosus olim etiam hodie præsumitur. f. 63. col. 1. in versi. Et furiosus olim vbi quomodo hoc intelligatur.

Furiosus in dubio nemo præsumitur sed sanæ mẽtis ibi in versic. Si tamen ante furioso succedat, qui eius curam agit. fo. 113. colum. 1. in versi. Tertia regula.

Francigenæ filij & Aragones non subijciuntur patriæ potestati & testari possunt. fo. 62. colũ. 1. in versi. Idem dicendum.

Fratrem causa quæ exhæredatum turpi persona instituta ex testamento repellit sufficiẽs est ad eum ab intestato repellendum. fol. 100. col. 2. in versi. Et ideo dicas.

Frater querelãs testamẽtum fratris vsurario hæredem instituto tanquam turpi persona. 3. To. fol. 25. col. 2. in versi. Ex qua conclusione. & fol. 27. col. 2. in versi. Vsurarius.

Frater querelãs testamentum fratris instituto filio spurio vel concubina. 3. To. fo. 27. colũ. 2. in versi. Est etiam turpis. & ad illud de spurio iterum. fo. 82. col. 2. in vers. Dubitari potest. & fo. 150. col. 2. in versi. Ex eadem doctrina.

Frater querelãs testamẽtum fratris qui simul cum vxore concubinam domi retineat. 3. To. fo. 213. col. 1. in versi. Et ille.

Frater non potest sororem clandestinè nubẽtem ex hæredem facere quia hoc solis parentibus à lege permittitur. fo. 174. colũ. 1. & ibi vide quid hodie attento iure nouiori.

Frater non est hæres necessarius turpi tamen persona instituta agit contra testamentum fratris. fo. 68. col. 1. in versi. Dubitatur.

Frater ex quibus causis exhæres fieri permittitur ex eisdem ab intestato excluditur. fol. 100. col. 2. vbi pro & contra.

Frater in successione fratris præmortui succedit cum filijs alterius fratris præmortui in stirpes. fo. 102. col. 1. in versi. Modo autem.

Fratres vbi extant & consanguinei & vterini licet in parte præmortui labore quæsita ex quo succedant tamen quo ad reliqua diuersimode habita contemplatione eius à quo in eum bona prouenerunt. ibi in versic. Illud etiam vbi quo modo hoc casu bona considerentur.

Frater si stetit in communione cum fratribus tenetur eis reddere rationem administrationis cum venerint ad diuisionem. fo. 205. col. 1. in versic. Quæritur & quomodo hoc intelligatur. col. 2. in versi. Et quod diximus.

Fraudans vectigal regium confugiens ad domos in comitaque magnatum & procerum mœnia nihilominus ab ordinario loci iudici à parte requisito extrahi possunt & puniri. fol.329.col.2. glo.Alcaldes.

Fraus nec dolus in dubio non præsumitur nisi liquidissimis probationibus appareat.3.To.fol. 299.col.2.in versi.Quoniam.

Fraudis præsumptio colligitur cum in contractu apponuntur clausulæ insolitæ & quæ hæ sint. 3.To.fo.40.col.1.in versi. Colligitur etiam.

Fraus in dubio præsumitur inter personas prohibitas.fo.154.col.1.in versi. Coniecturæ autem.

Freneticus testari prohibetur si ex morbi grauitate phrænesis superueniat.fo.62.col.2. in versic. Idem est etiam.

Fructus rei pignori datæ computantur in sortem principalem eamq; extenuant intellige deductis expensis.3.To.fo.17.col.1.in vers. Quo fit.

Fructus vniuscuiuscunque rei dicuntur qui deductis necessarijs impensis super sunt.3.To.fo.16. col.1.in versi.Fructus autem.

Fructus non computantur in sortem vbi feudum ecclesiæ est datum in pignus.3.To.fol.18.col.1. in versi.limit.vbi an idē in feudo ecclesiastico.

Fructus pecuniæ certus fortunæ volubili non subiacens vsuram sapit.3. To.fol.21.col.1.in versic. Sed tunc fundamentum.

Fructus rerum tam vxoris quam mariti inter eos diuiduntur & communicantur.fo.163.col.2.gl. Esso mesmo.

Fructus beneficij post commissum crimē sunt clerici delinquentis anteaquam priuetur,adeò qđ sine læsione conscientię eos consumere possit. fo.32.in col.2.in versic.Ex qua conclusione.

G

GAbella debetur ex omni contractu semel perfecto licet statim volūtate partium rescindatur. fo.196. col.1.in versi. Sed dubium.

Gabella debetur ex contractu annui redditus.3.To.fo.33.col.2.in versi. Sed quæro an debeatur.

Gabella an debeatur ex resolutione contractus cum clausula redimendi tanquam ex nouo contractu ibi.in versic.Sed est dubium.

Gabella ex distractu non debetur. 3.To.fo.34.colum.1.in versi.Non ergo.

Gabella an debeatur ex cessione census quam pecunia numerata facit emptor cedēdo ius quod habet contra primum venditorem.ibi in versi. Quæritur tamen.

Gabella an debeatur si quis constituto annuo censu & soluta gabella super domo eam postea vendat.3.Tom.fo.35.colum.2.in versic.Dubitatur etiam.

Gabella non debetur ex acquisitione facta per pactum de retro.3.Tom.fol.41.col.1.ad finem.

Gabella non debetur ex pacto legis commissoriæ.3.To.fol.41.col.2.in princ.

Gabella non debetur ex contractu nullo. fol.196. col.1.in versi. Ex contractibus alias nullus.

Gabellæ intra annum à publicanis exigēdæ sunt alias non debentur.3.To.fo.305.col.1.in versic. Nam intelliguntur.

Gloria hominis ex honore patris sui & dedecus si lij pater sine honore.fo.130.col.2.in versi. Gloria enim.

Graduandus & licentiandus si semper in sua facultate insudauerit approbari debet licet ex aliqua causa accidentali aliquid siniſtrum in examine sufficientiæ ei contingat.3.To.fo.388.colum.1.in versic.Crederem. vbi vide rationem.

Grassator publicus ecclesiæ immunitate non gaudet quinimo ab ea suspēdendus extrahi potest. 3.To.fol.321.col.1.in princip. & inibi occidi. in versic. De latronibus.

Grassator vltra pœnam delicti corporalem tenetur ad æstimationem robariæ ab ipso factæ iuramento dominum passi.fo.329.col.2.gl.Fuerças.

Grauitas criminis pœnas à iure sancitas transgredi suadet.fo.49.col.1.in versic. Tum etiam.

Gregorius Lopez eximius Partitarum glossator laudatur.fo.137.col.1. in princip. vbi tamen reprobatur.

Gregorius Lopez in.l.1.glo.Adelantados.titul.2. part.7.&.l.1.gl.1.tit.6.part.2. declaratur.3.To. fo.196, col.2.in prin.

Glos.cap.in omni negotio.de testibus.quomodo intelligatur.3.To.fol.224.col.1.ad fin.

Glo.cap.conquæstus.de vsuris.3.To.fol.18.col.1. in versic.Et hoc fauore.

Glos.cap.quicunque.in verbo,neglectum.f.1294. inducitur.3.To.fol.29.col.2.in versic.His adstipulatur.

Gloss. verbo, non debet. c. de cætero. ad finem. de consanguini.& affinita.non procedit hodie stante.sacr.concil.Triden.fol.41.col.2.in versi. Septimo non habebunt locum.

Gloss.verbo,præsidentes Clementinæ.1. de rescriptis.remissiuè.fo.47.col.1.in princi.

Glo.cap.apostolicæ.8.q.1.illustratur.fol.61.col.1. in versi,Et dicit glos.

Glo.l.2.C.de dotis promissione.declaratur.3.To. fo.26.col.2.in versi.Ampliatur.1.

Glo.verbo,Petrum.l.1.C.de summa Trinita. declaratur.3.To.f.24.col.1.in vers. De iure ciuili.

Gloss.l.improbum fœnus.C.ex quib.causis infa-

mia irrogetur improbatur. 3. To. fol. 26. col. 1. in versic. Ita Mathesilanus.
Glo. l. forma. ff. de censibus. declaratur. 3. To. fol. 56. col. 2. per totam.
Glo. verbo, electio. l. plerunque. ff. de iure dotiũ. limitatur. in casu. l. 1. tit. 8. libr. 9. ordina. 3. To. fol. 226. col. 1. in gl. Mas quisiere.
Glo. l. Capite quinto. de adulteriis. declaratur. 3. Tom. fo. 214. col. 2. ad finem.
Glo. verbo, extraordinaria. §. in summa. Instit. de iniurijs. examinatur & illustratur. 3. To. fol. 218. col. 1. & fo. 217. col. 2.
Glo. verbo, confessus. in. l. si fideiussor. C. de fideiussorib. cessat, hodie. 3. To. fo. 288. col. 2. in versic. Et sic cessat, & dum dicit vitiasse debet dicere iurasse, ut per vim ibi.
Glo. in verbo, sponsam. l. vnicæ. C. de raptu virginum. declaratur remissiuè. 3. To. fo. 46. col. 2. in versic. secunda suadetur.
Glos. verbo, pendere. l. Illa institutio. de hæredib. instituen. declaratur & inducitur. fo. 61. col. 1. in versi. Secundo confirmatur.
Glo. verbo, depositionibus. l. fin. C. de edicto diui Adriani tollen. declaratur. fo. 92. col. 1. in versi. Succedit solenne.
Glo. verbo, primo gradu. l. cum ita legatur. ff. de legatis. 2. declaratur. fo. 94. col. 1. in versi. Repræsentat siquidem.
Glos. verbo, patre ibi saluo tamen vsufructu patres. l. fina. C. de sententiam pass. declaratur. fo. 111. col. 2. in versi. Deducitur.
Glos. verbo, locatorem. l. si quis domum. ff. locati. declaratur. fol. 199. col. 2. in versi. Secus autem.
Glos. verbo, necessario. l. Aede. C. locati. declaratur. fo. 202. col. 1. in versi. Dubitatur si.
Glos. §. præterea. Instit. quib. mod. tollitur obligatio intelligit. f. 210. c. 2. in versi. Ex quib⁹ inferẽ.

H

Habens filium Iudæum vel hæreticum quãuis ipse sit incapax eius successionis poterit tamen instituere nepotem ex eo catholicũ. fo. 118. col. 1. in princip.
Habens facultatem eligendi in foro conscientiæ tenetur eligere digniorem nec satisfacit eligendo dignum si digniorem potuit eligere. fol. 78. col. 1. in versi. Qui autem.
Habens facultatem eligendi aliquem de familia testatoris non potest eligere indignum. ibi in versi. Item est textus.
Habens pro se nobilium suffragia cæteris paribus alijs præfertur. f. 411. col. 1. in vers. Et qui habet.
Habilitas requisita in principali à fortiori requiritur in accessorijs. fo. 19. c. 1. in versi. ꝓterea habilitas.
Habitator seu dominus domus in qua homo occisus inuenitur tenetur se iuridice exonerare à iuris præsumptione contra eum stante. 3. To. fol. 269. col. 1. in gl. El morador.
Habitus vulgo dictus Sant benito maximam familiæ notã affert. 3. To. fo. 92. c. 2. in versi. qbus.
Hæredes pro solutione census tenentur pro hæreditarijs portionibus non insolidum non obstãte clausula in constitutione casus apponi solita. 3. To. fo. 34. col. 2. in versi. Quæritur etiam. & fo. 35. col. 1. ibi vide fallent.
Hæreditas quid sit. fo. 144. col. 1. in versi. Hæreditas autem.
Hæreditas non adita non trãsmittitur ad hæredes instituti. fo. 145. col. 1. in. q. 6.
Hæreditas adiri potest ante vindicatam defuncti mortem. fol. 147. col. 1. gl. Los resciben.
Hæreditas indigni fisco applicatur. fo. 148. colũ. 2. in quæst. 3.
Hæreditas siue ex parte patris siue matris filijs iure naturæ & naturali ratione debetur. fol. 160. col. 1. gl. De padre.
Hæreditas in dubio magis præsumitur relicta ratione sanguinis quam meritorum. fol. 161. col. 1. gl. De pariente.
Hæreditas repræsentat personam defuncti. fo. 60. col. 2. in versi. Circa prædicta ibi tum etiam.
Hæreditas codicillis directo relinqui nequit. fol. 110. col. 1. in versi. Succedere potest, vbi quid inter liberos.
Hæredi scripto iuxta. l. fi. C. de edicto diui Adriani tollen. summariè prouidendum est. fo. 92. colum. 1. in princip.
Hæreditatem recipiens præstita fide de restituendo incapaci si pater clericus hanc fidem remittat & hæredi liberam potestatem de hæreditate ad libitum disponendi concedat tute in foro conscientiæ retinere potest vel donare cui voluerit. 3. To. f. 307. col. 2. in versi. Ex quo inferẽ.
Hæreditatem patris non aditam trãsmittunt filij in quoscũq; hæredes etiam extraneos ex potentia suitatis. fol. 145. col. 2. in versicu. Limita.
Hæreditatis in diuisione frater maior diuidit minor eligit. 3. To. f. 402. col. 2. in versi. Quod idẽ.
Hæreditatis aditio pluribus modis inducit̃ de quibus remiss. fol. 144. col. 1. in. 2. q.
Hæreditatis aditio inducitur per animum verbis explicatum putà dicendo accepto hæreditatẽ Titij ibi. in versi. Expresse autem.
Hæreditatis intuitu quæsita inter coniuges nõ cõmunicantur. fo. 160. col. 1. in gl. Si el marido.
Hæres scriptus & accõmodãs tacitam fidẽ de restituenda hæreditate spurio nõ tenet̃ eã restituere in foro aiæ. f. 70. c. 1. in versi. Succedit notabile.

Hæres tenetur exonerare conſcientiam illius cuius hæres eſt etiam de reditibus, & fructibus primogenij. fo. 119. col. 2. in verſi. Quæritur.

Hæres recipiens hæreditatem ab amico ſub expreſſa conditione de reſtituendo incapaci non exiſtẽtibus deſcendẽtibus ab inteſtato in pios vſus eam erogare tenetur. 3. Tom. fo. 307. col. 2. in verſi. Ex prædictis, & quod tunc dubia ſit ſalus relinquentis talem hæreditatem contra legis prohibitionem ibi.

Hæres pure inſtitutus nullo pacto expreſſo de reſtituendo licet clericus inſtituens fiduciam certam conceperit quod filio reſtituturus eſt hæres, poteſt illa bona licitè in conſcientia retinere. 3. Tom. fo. 305. col. 2. in verſic. Quo ad ſecundum. & fo. 306. col. 1. in verſi. Suadetur.

Hæres recipiens hæreditatem ab amico ſub expreſſa conditione incapaci reſtituendi quid facere teneatur. 3. Tom. fo. 305. col. 2. in verſic. Secunda concluſio. & fol. 306. col. 2. in verſic. Quo ad ſecundum.

Hæres defuncti necem iudicis authoritate nõ vindicans priuatur eius hæreditate. 3. Tom. fo. 368. col. 1. gl. No querellaren.

Hæres iure quod ſibi beneficio teſtatoris competit defraudari nec à principe poteſt. fo. 128. col. 2. in princip.

Hæres vel fideicommiſſarius vniuerſalis non poſſunt eſſe teſtes in teſtamento in quo hæredes ſcribuntur. fo. 88. col. 1. in princ.

Hæres vel executor teſtamentarius in adimplenda teſtatoris voluntate negligens priuatur omni commodo hæreditario. fo. 142. col. 2. in verſi. in commodum autem vbi latè de authentic. Hoc amplius. C. de fideicommiſſ. & de capi. licet. de voto. & iterum. fol. 173. col. 2. in princip.

Hæres per aditionem hæreditatis tenetur creditoribus hæreditarijs non tamen tenebitur vltra vires ſi conficiat inuentarium. fo. 144. col. 1. q. 3. & col. 2. in verſi. Non tamen.

Hæres intra annum ad deliberandum datum an adire velit vel non decedens ius deliberandi, & adeundi ex capite iuris deliberãdi, ad hæredes trãſmittit. f. 145. col. 1. in verſ. Eſt & alia ſpecies.

Hæres non vindicans defuncti necem eius hæreditate priuatur. fo. 147. col. 1. in verſ. Priuat ergo.

Hæres non poteſt pacem inire nec componere cum defuncti hæredibus. fol. 147. col. 1. in verſic. Illud tamen.

Hæres minor. 25. annis non amittit hæreditatẽ ob non vindicatam defuncti necem nec ſi factus maior eam non vindicet. fo. 147. col. 2. gl. Edad. & fo. 148. in verſi. His tamen vbi ad partes.

Hæres quam primũ poſſit tenetur inſtituere querelam accuſationis contra occiſorem defuncti. fo. 148. col. 2. in verſi. Dubitatur. 2.

Hæresiam quod vindicare mortem teſtatoris teneatur intelligitur cum authoritate iudicis non vero propria. fo. 149. col. 1. q. 4.

Hæres pro vindicanda defuncti nece etiam proprium parentem vel fratrem homicidam accuſare tenetur. fo. 149. col. 2. in verſi. Dubitatur. 6. & ibi vide rationem.

Hæres tenetur legatario de dolo leui & leuiſſima culpa. fo. 211. col. 1. in verſi. Item etiam.

Hæreſis in crimine an ſit præponenda denunciatio euangelica. 3. To. f. 224. col. 1. ad fin. & col. 2. & 225. col. 1. & 2. in verſ. Colligit. 2. vbi qđ non.

Hæreſim abiurans quomõ abſolui debeat. 3. To. fo. 134. col. 2. in verſi. Qui autem.

Hæreſim abiurantibus an cum eis diſpenſari valeat, vt promoueri poſsint. 3. To. fo. 34. col. 2. in verſi. Sed quæritur.

Hæreſis abiurationis formam. 3. To. fo. 134. col. 2. q. 18. & fol. 135. col. 1. per totam.

Hæreſis in ſpecie eorum qui tranſeunt vel redeũt ad ritus Iudæorum quomodo puniatur. 3. To. fo. 140. col. 1. q. 22.

Hæreſes & errores omnes qui in Decretalium libris. 5. condemnantur. 3. To. fol. 162. col. 1.

Hæreſes & errores qui in libris ſexti & Clementinarum condemnãtur. 3. To. fo. 163. col. 1. in verſi. Quæritur deinceps.

Hæreſes & errores omnes qui in extrauagantibus cõdẽnant. 3. To. f. 163. c. 2. in verſ. Operæpretiũ.

Hæreſes & errores condẽnati per extrauagã. Bonifacij incip. Vnã ſanctã. 3. To. f. 164. c. 2. ad fin.

Hæreſes damnatæ in extrauag. Ioan. 22. 3. To. fol. 165. col. 1. in verſi. In extrauagantibus.

Hæreſes & errores omnes Hæreſiarchæ Ioannis Vviteleff. fol. 166. 3. To. col. 1. & 2.

Hæreſes & errores omnes Hæreſiarchæ Ioannis Hus. 3. To. fo. 167. col. 1. & 2.

Hæreſeos crimen quam deteſtãdum ſit. 3. To. fol. 85. col. 1. ad med. & col. 2. per totam.

Hæreſis cognitio an ad eccleſiaſticum an ad ſecularem iudicem ſpectet. 3. To. fo. 86. col. 2. in verſic. Quæritur ergo.

Hęreſis in crimine an ſit locus remiſſioni ad locũ delicti. 3. To. fo. 86. col. 1. & 2. per totã. & 88. c. 1. vbi quod ſic & vide. 4. rõnes. & 2. limitationẽ.

Hæreſis quibus modis contrahatur. 3. To. fo. 83. colum. 2. in verſic. Hæreſis autem.

Hæreticalem actum committens qualiter excuſetur. 3. To. fo. 102. col. 2. in verſi. Excuſatur tamẽ.

Hæretici credentes receptatores & defenſores an & quando ad pœnitẽtiam recipi poſſunt. 3. To. fo. 134. col. 1. in verſic. Ad quintum.

Hæretici omnis actio vt comedere, bibere, ambulare loqui, & alia peccatum inducat. 3. Tom. fo. 110. col. 2.

120.col.2.q.12.&fo.121.colũ.1.&.2.ad medium.
Hæretici credentes fautores & receptatores & defensores qui dicantur.3.To.fol.121.col.2.q.13.& fo.122.col.1.& 2.& fo.123.col.1.&.2.&.f.124.colum.1.&.2. vbi per.18.concluſiones.
Hæretici qua pœna corporali afficiantur.3.Tom. fo.85.col.2.in verſi.Corporales.
Hæretici poſt actualem degradationem an ſit neceſſaria traditio curiæ ſeculari ad hoc vt puniri poſsit.3.Tom.fo.91.col.2.in prin.
Hæretici quo ordine Inquiſitores contra eos procedere debeant.3.To.fo.83.col.2.in verſi. Quæritur etiam vbi de praxi.
Hæretici quib⁹ pœnis afficiãtur & an iuſtæ ſint.3. Tom.fo.84.col.1.in uerſi.Nunc tamen.
Hæretici memoria poſt mortem damnatur.3.To. fo.209.col.2. in verſi.Item memoria.
Hæretici aduocatus ipſo iure infamis redditur.3. Tom.fo.124.col.2.in verſic.Neque aduocatus.
Hæretici an tolerandi ſint ad partes.3.To.fol.111. col.1.in verſi. Quæritur conſequenter & col.2.
Hæretici ab hæreſi recedentes an ab eccleſia recipiendi ſint.3.Tom.fo.112.col.1.in verſi.Quærit̃ præterea.& col.2.& fo.113.col.1. Vbi ad partes.
Hæretici locus in quo is humatur interdicitur, vt amplius eccleſiaſtica ſepultura careat.3.To.fo. 97.col.1.in verſi.Locus etiam.
Hæretici quidã dicuntur ſcienter quidam ne ſciẽter.3.Tom.fo.101.col.1.in verſi. Habito q ſcienter.ibi in verſic. Scienter qui neſcienter.ibi. in verſi.Neſcienter.
Hæretici an pœnis & flagellis ſint ad fidem compellendi.3.Tom.fo.115.col.2.in verſi.Quæritur nono.&fo.116.col.1.&.2.vbi vide diſtinctionẽ.
Hæreticum patrem an filius teneatur coram Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis deferre & eũ manifeſtare.3.To.fol.220.col.1.in verſic.Vtrũ autem.& col.2.
Hæreticum patrem eſto quod filius accuſare non teneatur,an ſaltem hæreſim eius occultam denunciare teneatur.3.Tom.fol.221.col.1.in verſ. Sed ſi aduertas.
Hæreticum eſſe an ſit omnium peccatorum maximum.3.Tom.fo.119.col.1.&.2. q.11.& fo.120. col.1.&.2.
Hæreticorum filij an ſint inuitis parentibus baptizandi & quando.3.Tom.fol.117.col.1.&.2.per totum.
Hæreticorum receptatores qui dicantur, & quid propriè ſit receptare.3.To.fol.122.col.1.in verſi.Receptatores vero.
Hæreticorum euitatio à tempore Apoſtolorum in dicta fuit.3.To.fo.94.col.2.in verſic. Et hæc euitatio.
Hæreticus an grauius peccet qui mente credit hæreticum errorem &voce profiteturan is qui eũ non credat tamen ore laudat & defendit.3.To. fol.124.col.2.in.q.14.& fol.126.col.1.ad partes.
Hæreticus ſi ſit Papa vel quicunque eccleſiaſticus prælatus an ex eo, quod iure & propriè hæreticus eſt ſit prælatione & põtificali dignitate priuatus.3.To.fo.126.col.1.q.15.& col.2.& fol.127. col.1.&.2.& fo.128.col.1.ad partes. &.f.129.col. 1.&.2.per totam.
Hæreticus teſtari non poteſt.fo.60.col.1.in verſi. Quæro.
Hæreticus clericus quibus pœnis afficiatur.3.To. fo.85.col.2.in verſic. Et â clericis.
Hæreticus eo caſu quo eſt immurmurandus ppetuo an ſit degradandus ſicut quãdo tradi debet curiæ ſeculari.3.To.fo.91.col.1.in verſi.Vtrum autem eo caſu.
Hæreticus largo modo quis dicatur.3.To.fol.361. col.1.vſque ad finem.
Hæreticus quis dicatur.3.To.fol.82.col.1.gl.Here je.vbi colũ.2. requiſita vide adhoc vt quis dicatur hæreticus,& fo.83.col.1.& fo.106.col.1.&.2. per totam.
Hæreticus an dicatur dubius in fide ibi.f.83.col.1. in verſi.Ex quo requiſito.
Hæreticus occultus vtrum incurrat pœnam excõmunicationis bullæ Cœnæ domini noſtri Ieſu Chriſti.3.To.fol.83.col.2. in verſi. Quæri in ſuper ſolet.
Hæreticus purè mentalis qui coram Inquiſitoribus hæreſim occultam confitetur vel eam reuelat amico petens ab eo conſilium an incidat in excommunionem propter factum exterius.3. To.fo.84.col.2.in verſi. Quæritur præterea.
Hæreticus an abſolui poſsit ab inferiori à Papa virtute bullæ alicuius, vt pote Cruzatæ vel ſimilis ab excommunicatione incurſa ob crimẽ hæreſis.3.To.fo.85.col.1. in verſi. Vtrum autẽ.
Hæreticus laicus ſiue clericus poſt actualẽ degradationem igne comburitur & concrematur.3. To.fo.91.col.2.in verſi.Eſt & alia. & ibi quo caſu hæc pœna imponatur.
Hæreticus filijs impuberibus ſubſtituere pupillariter nequit.3.To.f.220.col.2. in verſi.Quo ſit.
Hæreticus pertinax quantum fieri poſsit commonendus eſt, vt reducatur ad viam veritatis ſi vero perſiſtat in errore quid de eo fieri debeat.3. Tom.fol.92.col.1.in verſi. Quod ſi Pharaonis.
Hæreticus nobilis an eadem quæ cæteri ignobiles pœna feriendus ſit.3.To.fo.92.col.1.in verſ. Quare poteſt.
Hæreticus an efficitur irregularis & inhabilis propter crimen hæreſis ſi celebrauit ſicut prius ante abſolutionẽ excommunicationis ipſo facto incurſæ.3.To.fo.98.col.2.in verſic. Ex quo.

Hære-

Hæreticus an reputetur laicus qui de libro trenorum nihil nunquam audiens dixerit ad vetus teſtamentum eum non pertinere. 3. Tom. folio. 203. col. 1. in verſi. Sed nunquid vbi quid ſi literatus hoc dicat.

Hæretico denegatur eccleſiaſtica ſepultura quinimo excommunicantur eos in eccleſia ſepelientes. 3. Tomo. folio. 92. columna prima. in verſi. Eſt præterea.

Hæreticum ſepeliens ſciens ignorans dubitãs an quando qua pœna mulctetur. 3. Tomo. fol. 95. col. 1. in verſi. Intellige tamen & columna. 2. in verſi. Qui ergo.

Hæreticum ſepeliens an incurrat canonem latæ vel ferendæ ſententiæ ibi. colum. 2. in verſicu. Item etiam.

Hæreticum ſepeliens vt ſe ab excõmunione purget publice eum extumulare debet proprijs manibus. 3. Tomo. fol. 96. col. 1. in verſic. Satisfactio vide tamen limitationem fol. 96. colũ. 2. in verſi. Intellige tamen.

Hæreticorum communicatio dũ vitã degunt omni iure prohibita eſt. 3. To. fol. 95. col. 1. in verſi. Quin etiam per totam.

Hæreticorum & proditorum domus quare diruãtur funditus & ſale ſeminentur. 3. To. folio. 97. col. 1. in verſi. Sic ergo.

Hæreticus cum primum in hæreſim incidit inteſtabilis ſit & omnia eius bona fiſco applicantur. 3. To. fol. 220. col. 2. in verſi. Notiſsimi.

Hæreticis cum an & quando publice diſſerere liceat. 3. To. fol. 114. col. 1. in verſi. Quæritur etiã 8. & col. 2. & fol. 115. col. 1. & 2. Per totam.

Hypothecæ ius eſt indiuiduum ex ſuapte natura. 3. Tomo. folio. 35. columna. 2. in verſi. Confirmatur.

Homicida vel alius quilibet delinquens quomodo cognoſcatur præmeditate & data opera crimen ſeu homicidium perpetraſſe vulgo dicho de propoſito. 3. To. fol. 268. col. 2. in verſi. Et ad cognoſcendum vbi vide remiſſ.

Homicida qua pœna feriatur. 3. Tomo. folio. 255. col. 1. In principio.

Homicida iuſto tamen dolore vel contumelioſo verbo prouocatus maxime ſi nobilis ſit pœna ordinaria puniri non debet. 3. Tomo. foli. 261. colum. 1. in verſi. Fallit tamen & col. 2. Per totã vbi vide exempla verborum.

Homicida infans non tenetur pœna mortis. 3. Tomo. fol. 262. col. 1. in verſi. Fallit etiam.

Homicida furioſus vel mẽte captus an ſit puniendus ibi in verſi. Nec delictum & quid ſi tempore dilucidi interualli delinquat ibi. in verſicu. Quid autem.

Homicida furioſus qui tamen ſanæ mentis tempore deliquit puniri non debeat donec reſipiſcat ibi in verſi. Quid autem erit & col. 2. in verſicul. Præterea quod.

Homicida non tenetur quando lege authorante homicidium perpetrauit ibi in verſiculo. Fallit etiam.

Homicida proditor quis dicatur. 3. To. fol. 268. colum. 1. in verſi. Proditor ergo.

Homicidium quid ſit. 3. To. fol. 254. col. 1. in gloſ. Homicidio.

Homicidium quotuplex ſit. 3. Tomo. folio. 255. colum. 2. in verſi. Homicidium autem vbi plura de eo remiſſ.

Homicidium quo nam pacto caſuale dicatur pulchra exempla. 3. Tomo. folio. 256. columna. 1. in verſi. Huc.

Homicidium negligentia vel culpa commiſſum non tamen dolo corporali pœna puniri nõ debet. 3. Tomo. folio. 262. columna prima. in verſicul. Item quod.

Homagium quid ſit. 3. To. f. 54. colum. 1. glo. Homenage.

Homagium & iuramentum quomodo differunt ibi in verſi. Et ſic ponitur.

Homo inuentus mortuus in puteo an cenſeatur vitam exoſus & deſperatus vel caſu id contigiſſe ad hoc vt eccleſiaſtica ſepultura ei denegetur 3. To. fol. 266. col. 2. in verſi. Quid autem & ibi vide cui incumbat probatio.

Homo omnis qui aliunde non habet corporalem victum proprio labore eum ſibi paret. 3. Tomo folio. 273. columna. 1. glo. Todo hombre vbi vide qui excuſentur.

Homo proprie quis dicatur. 3. To. fol. 46. col. 1. in gl. Los hombres.

Hoſpitale cui eſt factum fideicommiſſum vniuerſale gaudet remedio. l. final. C. de edicto Diui Adria. Toll. fol. 92. col. 1. in verſi. Vtrum autẽ.

Hoſpites an poſsint compellere dominos domus vt aliqua ſibi ad victum neceſſaria miniſtrent. 3. To. fol. 412. col. 2. in add. in verſi. Et an tales.

Hoſtienſis opinio circa definitionem teſtamenti improbatur fol. 59. columna prima. in verſi. Ex quo infertur. 2.

Humanum & fragile hominum, & à fortiori mulierum iudicium quot modis peruertatur. 3. To fol. 245. col. 1. litera. B.

I

Gnorantia quid ſit. 3. To. fol. 107. col. 2 in verſi. Eſt enim.

Ignorãtia vt à culpa excuſet licite allegari poteſt. 3. To. fol. 30. colum. 1. in verſi. Et ignorantia limi, niſi ſit craſſa vt ibi.

Ignorantia an excuſet tenentes hæreſim damnatam explicite.3.Tomo.foli.107.col.1.in verſi. Ad id vero.

Ignorare ſicut non licet ea quæ publice fiunt ſic nec quæ publice diuulgãtur.3.To.fol.104.col.1.in verſi.Primo ſic &c.

Inauditus nemo condemnari debet.3.To.fol.201 colum.1.&.2.

Incantatores qui dicantur vide remiſſ.3. To.fol.12.col.2.In princip.

Incapax ad obtinendam hæreditatem ex inſtitutione teſtatoris nec eam capiet ex ſubſtitutione vulgari fol.153.colum.2.in verſiculo.Qui eſt incapax.

Incarcerari nemo poteſt ſine mandato iudicis regulariter.3.Tomo.folio.214.columna prima. gl.Tomar.

Incarcerans aliquem propria authoritate debet captum infra.24.horas exhibere iudici vt euadat pœnam priuati carceris.3.Tomo.fol. 214. col.2.in verſi.Eſt notandum.

Incendiarius & ſi exigne impoſito in domo ad cõburendum aliquem mortuus is non fuerit vltra corporales pœnas ammittit dimidietatem bonorum camære regis applicandam.3.Tom. folio.385.columna prima.glo.Puſiere vbi videre rationem.

Incertitudo quare vitiet hæredis inſtitutionem fol.66.col.2.in verſi.Nec etiam obſtat.

Inceſtus crimen quando committi dicatur.3.To. fol.314.col.2.gl.Es el.

Inceſtus crimen ſi committat laicus quomodo puniatur.3.Tomo.fol.315.columna prima.in verſicul.Laicus vero.

Inceſtus pœna quæ ſit regulariter.3.Tomo.folio. 315.columna ſecunda.Per totã &.316.col.2. vbi an ſit maior adulterij pœna &.317. columna.1. & ſecunda.

Inceſtus pœnam vel quã ſubeat habens acceſſum carnalem ad vxorem conſanguinei intra quartum gradum affinitatis.3.Tomo.fol.315.col.2. in verſi.Quid autem & quid quãdo iam vidua erat ibi.

Inceſtus pœnam an ſubeat vel quam habẽs acceſſum admonialem vel religioſam vel econuerſo ſoluta habens copulam cum monacho vel religioſo.3.To.fol.315.col.2.in verſi. Quæritur vlterius vbi vide omnino.

Incidens ligna & alias ſyluas furtiue & contra ſtatuta in montium conſeruatione an peccet & teneatur ad reſtitutionem.3.To.fol.361.col.1.in verſi.Dubitatur vtrum.

Inconuenientia plura quæ ſequuntur ex clandeſtinis matrimonijs fol.38.col.2. in verſic. Nam dicendum.

Incorrigibilis quis dicatur.3.To.fol.203.colum.1. in verſi.Incorrigibilis.

Incurrere verbum an ſit idem quod ipſo iure.3. To.folio.296.colum.1.in verſi. Sexto facit. & 297.col.1.in verſi.Et verbum.

Inducta ex priuilegio non cenſentur per legis diſpoſitionem generalem abrogata niſi id in lege exprimatur folio.165.columna.2. in verſic. Quarto facit.

Infamia morti æquiparatur.3.To.fol.301.col.1.in verſi.Hinc eſt.

Infamis infamiã iuris vel facti irregularis eſt ad ſacros ordines ſuſcipiendos.3.To.fol.26.col.2. in verſi.Confirmatur.

Inferens manus in prepoſito hoc eſt duce belli capite punitur.3.Tomo.fol.249.col.1.in verſic. Confirmatur.

Infideles adulti ad fidem venientes an ſint cito ab eccleſia recipiendi.3.To.fol.118.col.1.in verſic. Sed occaſione vbi ad partes.

Infirmitas vel ſanitas ex inſpectione & tactu corporis iudici liquere debet ſæpè enim à nebulonibus affectatur.3.Tomo.fol.274.col.2.gloſſ. Liſiados.

Infirmitatis plura priuilegia & in quibus excuſet 3.Tomo.folio.273.columna.2.glo.Enfermos.

Ingenuus nemo hodie ex ſupplicio ſeruus efficetur quod quomodo intelligatur.3.To.fol.308. col.2.gl.Que ſean.

Ingratus cenſetur mortuus fol.73.col.1. in verſic. Secundo quia.

Ingratus non facit alijs partem ibi in verſic. Vbi decidet.

Inhabilitas & priuatio iuris alicuius locum nõ habet niſi in caſibus à iure expreſsis fol.42.col.1. in verſi. Vlterius dubitatur ibi.inhabilitas &c.

Iniuria quotuplex ſit & ſumatur.3.To.fol.219.colum.2.in verſi.Nam aliquando.

Iuiuria perſcripturam fit quãdo quis dictat libellum famoſum & quam tunc pœnã ſubeatis.3. To.fol.215.col.1.litera.A.& an eandem ſubeat cum legẽs ſi ſtatim non laceret ibi.in verſic.Et non ſolum.

Iniuria quando & quomodo verbo fiat alicui præſenti.3.To.fol.215.col.2.in verſi.Sit etiam.

Iniuria ex verbis maledictis & in contumeliã abſentis an locum habeat.3.To.folio.215.col.2.in verſi.Dubitatur.

Iniuria quando facto committatur.3.To.fol.217. col.1.in verſi.Iniuria vero.

Iniuria an leuis ſit an atrox quomodo dijudicari debeat.3.To.fol.380.col.2.in verſi.Vero.

Iniuria ex reputatione particulari hominum alicui⁹ oppidi reputatur maior & atrocior.3.To. fol.380.col.2.in verſi.Vnum tantum modo.

Iniuriam an inferat dicens ſaluo honore tuomentiris. 3. Tomo. folio. 215. colum. 2. in verſiculo. Vtrum autem.

Iniuriam alicui inferenti quæ imponenda pœna ſit. 3. Tomo. folio. 217. columna prima. in verſi. Quæro qualis.

Iniuria alium afficiens vocans furem blaſphemũ Iudæum & ſimilia conuicia & volens probare ſe verum dixiſſe an ſi probet eximatur à pœna 3. Tomo. folio. 216. columna prima. In principio & columna ſecunda. per totum vbi elegan ter diſtinguit &. 217. col. 1.

Iniurians aliquem verbo contumelioſo vt mentiris & ſimilibus non tamen ex contentis in. l. 2. titulo. 8. lib. 9. ordinamen. Qua pœna feriatur & an ſe retractare teneatur. 3. Tomo. folio. 230. columna ſecunda. ad fin. & folio. 231. columna prima.

Iniuria alium afficiens vocans eum meretricis filium vel alijs verbis communi opinione hominum opprobrium inducentibus qua pœna feriatur. 3. Tomo. folio. 186. columna prima. glo. Palabras vbi late.

Iniuriarum actione tenetur vocans eam meretricem quæ tempore conuicij honeſta erat licet probet eam antea meretricem fuiſſe. 3. Tomo. folio. 229. columna ſecunda. in verſiculo. Itidẽ etiam.

Iniuriarum actione tenetur vocans alium aleuoſum proditorem & ad quid pro honoris alieni ſatisfactione teneatur. 3. Tom. fol. 229. colum. 1 gl. O traydor.

Iniuriarum actione an teneatur vocans proditorem qui vere fuit ſi tamen iam à principe aleuoſiæ crimen remiſſum ſit. 3. To. fol. 219. colum. 1. in verſi. Sed quid.

Iniuriarum actione an teneatur faciens actum ad inuidiam alicuius. 3. To. fol. 228. col. 2. in verſi. Igitur vbi vide exempla.

Iniuriarum actione tenetur vocans ſpadonem giboſum cæcum. 3. Tomo. folio. 229. columna. 1. in verſi. Si vero dixerit & pauperem ibi. in verſicul. Idem erit.

Iniuriarum actione tenetur vocans alium Iudæũ poſt baptiſmi ſuſceptionem & mentitur. 3. Tomo. folio. 227. columna prima. in verſicu. Quo fit & qua pœna feriatur eum probro afficiens folio. 231. col. 2. gl. Los Iudios.

Iniuriarum actione tenetur vocans alium ſometicum. 3. Tomo. folio. 229. columna ſecunda. gl. Sometico.

Iniuriarum actione tenetur vocans alium cucurbitam directe vel cum vxorato dicit tu es bon⁹ vir. 3. To. fol. 227. col. 2. glo. Cornudo. in verſi. Et non ſolum.

Iniuriarum actione an teneatur vocans meretricem eam quæ triennio retro emendata erat. 3. Tomo. folio. 293. col. 2. add. 2. ad fin. in verſicu. Quid de dicenti.

Iniuriarum actione tenetur coniugatam meretricem vel adulteram vocans licet id probare velit niſi ſcientiam mariti probet. 3. To. fol. 229. col. 2. gl. Marido.

Iniuriarum actione an teneatur obijciens vitium meretricis mulieri deſpõſatæ per verba de præſenti. 3. Tom. fol. 250. columna prima. in verſi. Quæri poteſt.

Iniuriarum actione an teneatur vxoratæ dicens pelleja. 3. To. folio. 393. colum. 2. add. 2. in verſi. Quid ſi dicat.

Iniuriæ illatę per verbum Iudæus latro filius meretricis traditoris condemnati per ſanctum officium & ſimilia ſunt acriter & grauiter puniẽda. 3. Tomo. folio. 380. colum. 2. ad fin. in verſi. Ex quibus vbi videre tionem.

Iniuria in matrimonijs contrahendis vel contractis conſideratur ſi inferatur parentibus vel dominis folio. 43. columna prima. gloſſ. Pero ſi el padre.

Iniuſte ad mortem ductus non ſolum ab ancianis vulgo dichos regidores verum etiam à populariibus poteſt à manibus iudicis etiam per vim eripi. 3. To. folio. 169. columna prima. in verſi. Hinc infertur.

Iniuſtitia non debet à ſummo præſide inferri propter cauſam quantumcunque piam. 3. Tomo. folio. 20. columna prima. in verſicul. Secundo probatur.

Inimicitia capitalis ex quibus inducatur & quando. 3. Tomo. folio. 381. columna prima. in verſi. Vtrum autem.

Illegitimi nullo titulo parentum clericorum bona conſequi poſſunt folio. 68. columna ſecunda. in verſiculo. Eſt tamen dubium: cautelas vero quibus poſsint inſtitui & ea habere excluſo filio in foro animæ ibi. in verſi. Tamen eſt pulchrum vſque ad fo. 69. col. 1. in verſi. Aliam cautelam.

Immatura eſt ſpes collationis viuente patre fol. 76. col. 1. in verſi. Secundo nam.

Immolæ opinio cõprobatur fol. 60. col. 1. in verſi. Et quatenus dixi.

Initium perfectum ineſſeque deductum in actu conſideratur nec ex caſu ſuperuenienti reuocatur fol. 104. col. 2. in verſi. Præterea initium.

Initium tam in contractibus quam in vltimis voluntatibus expectandum eſt fol. 74. colũ. 2. in verſi. Item adſtipulatur.

Innocentij dictum in ca. 1. de vſuris declaratur. 3. Tomo. folio. 21. columna ſecunda. in verſicul.

In quo poterit &c.
In re propria potest quis consentire vt adijciatur grauamen folio.121.columna prima.in versic. Nam in re propria.
Ioannis Andreæ opinio defenditur ab impugnatione Abbatis & Ananiæ.3.Tomo.fol.21.col.1.In princ.
Inquisitores generales ad inquirendum de veritate criminum an possint inquirere seu procedere non receptis testibus de infamia.3.Tomo.folio.130.columna secunda.in versiculo.Sed quę ritur vtrum.
Inquisitores possunt conuocare clerum & populum ciuitatum in auxilium vel prout negocio viderint expedire.3.To.fol. 132.col.2.in versi. Ad secundum.
Inquisitores sine episcopo citare capere custodiæ mandare & inquirere possunt contra quos secundum Deum & conscientiam sibi viderint expedire.3.Tomo.folio.132.col.2.in versiculo. Possunt etiam.
Inquisitores sine episcopo nec econuerso nō possunt quem duro carceri tradere nec tormentis exponere.3.Tomo.folio.132.col.2.in versi.Tradere tamen.
Inquisitores possunt indicere silentium quæstuarijs quando prædicatio quæstuariorum impedimentum affert congregationi quæ pro negocio fidei fit.3.Tomo.folio.133.colum.1.in versi. Possunt.
Inquisitores per censuram ecclesiasticam possunt cogere rectores ciuitatum reuocari vel moderari statuta loci per quæ officium sanctæ inquisitionis directe vel indirecte impeditur ibi.in versi.Possunt etiam.
Inquisitores possunt inuocare brachium seculare contra hæreticos.3.To.fol.133.in versi.Possunt etiam.3.
Inquisitores possunt procedere contra hæreticos non obstante statuto de duabus dietis ibi.in versi.Possunt etiam procedere.
Inquisitores vniuersaliter inquirere possunt de omni hæresi repugnanti catholicæ fidei ibi.in versi.Possunt autem vniuersaliter.
Inquisitio vulgo dicta pesquisa quid sit.3.To.fol. 3.col.1.In principio.
Inquisitio de iure communi potest formari in eisdem casibus in quibus quis alium accusare potest sine metu calumniæ ibi col.1.in versi.Nam in his casibus.
Inquisitio an sit remedium ordinarium vel extraordinariumibi.folio. 4. columna prima. In principio.
Inquisitio generalis de iure regni fieri non potest nisi à principe generaliter committatur.3.Tomo.folio.6.columna prima.gloss.Ni se pueda quid vero iure ciuili & canonico ibi & folio.13. colum.2.
Inquisitio fit ex mero Iudicis inquirentis officio 3.Tomo.folio.13.columna prima. gloss. Fazer pesquisa.
Inquisitio vbi locum habet reo ante responsionem danda est copia capitulorum de quibus inquiritur.3.Tom.folio.13.columna secunda gl. Ayan poder.
Inquisitio hæreticæ prauitatis committi non debet nisi ei qui quadragesimum annum attigerit.3.Tomo.folio.134.columna.2.in versi.Aduertendum etiam.
Inquirens temere contra aliquem & dolo vel lata culpa fatigans inquisitum potest etiam criminaliter puniri.3.Tomo.folio.4.col.2. in versi. Nam qui.
Inquirendi modum lite mota inter Concilia forte super iure pascendi vel alias de iure regni.3. Tomo.folio.7.columna prima.gloss. Costum bre.
Inquisitionis effectus quando agitur de generali statu quis esse debeat.3.To.fol.131.col.1. in versicul.Ad septimum.
Inquisitio vbi committitur ordini prædicatorum vel minorum à quibus instituí debent. 3. Tomo.folio.132.columna prima.in versiculo.Sed quæritur.
Inquisitionis officium à sede Apostolica commissum an spiret per mortem Romani Pontificis.3.Tomo.folio.132.columna secunda.in versiculo.Sed numquid.
Inquisitoribus hæreticæ prauitatis concessa potestas contra scientes & receptatores hæreticos generaliter eis concessa est sine exceptione sanguinis vel filiationis.3.To.fol.220.col.2.in versicul.Additur etiam.
Inquisitus de hæresi à quo absolui possit. 3. Tomo.folio.86.columna prima.in versiculo.Sed est dubium.
Inquisitus contra quem fit inquisitio an super certo crimine interrogatus teneatur dicere veritatem.3.Tomo.folio.130.colum.1.in versicu.Sed quæritur vtrum.
Inquisitus contra quem fit inquisitio an possit negare infamiam præcessisse ibi.colum.2.in versicul.Sed nunquid.
Inquisitus contra quem fit inquisitio an possit recusare iudicem vt suspectum.3. Tomo. folio. 130.columna secunda.ad fin. in versiculo. Sed quæritur.
Inquisitores hæreticæ prauitatis de iure qui sint 3.Tomo.folio.131.columna secunda. in versic. Ad primum.

Inquisitores in Tusciæ prouincia sunt fratres minores ordinis diui Francisci ob eius reuerentiam .3.Tomo.folio.232.columna prima.in versic. Quidam autem.

Inquisitores an alijs vices suas possint committere.3.To.folio.132.columna prima. ad finem in versi.Sed nunc.

Inquisitor non est qui non habet mandatum & inquisitionis iurisdictionem à principe.3.Tomo fol.5.col.2.gl.Nos mandamos vbi quod de hoc ante omnia partibus constare debet.

Inquisitor à rege nominatus quod iuramentum subire teneatur &quomodo puniatur recusans officium semel nominatus.3.Tomo.foli.6.columna prima.glo.Embiar.&folio.9.col.1.glo. En las leyes vbi late remiss.

Inquisitor debet dari in casibus arduis & non par uæ qualitatis.3.To.fol.7.columna.2. in versic. Item inquisitor.

Inquisitoris salarium debet solui expẽsis causam inquisitioni dantis.3.Tomo.fol.5.colum.2.gl. Salarios.

Inquisitores hæreticæ prauitatis an tradendo hæreticos curiæ seculari efficiantur irregulares id eo quod licet deprecẽtur tamen secũtur eos cõburẽdos & quomodo cautiores esse possint,vt hãc Irregularitatis notã euadãt hoc casu.3.To. folio.92.col.2.in versi. Sed dubium occurrit & fol.93.col.1.

Inquisitores puniunt tanquam hæreticum eum qui scienter labitur in hæresim damnatam.3. Tomo.folio.106.columna prima.in versiculo. Vel dicendum.

Inquisitores de diuinationibus aut sortilegijs inquirere non possunt nisi quando hæresim sapiant.3.Tom.foli.133.columna prima.in versi. Sortilegia &c.

Inquisitores an cognoscere possint an diuinationes vel sortilegia hæresim sapiant.3.To.fol.133. col.1.in versi.Sed nunquid.

Inquisitores hæreticæ prauitatis plura quæ effice re nequeunt & quæ facientes puniuntur.3.To mo.fol.133.columna prima.ad finem & colũ.2.

Inquisitores hæreticæ prauitatis quomodo procedere debeant siue procedant per generalem inquisitionem siue per specialem.3.Tomo.folio. 133.columna secunda.in versiculo.Ad quartum vbi quando possint absoluere quando condemnare &.134.col.1.

Inquisitorum commissio tributa à Papa excommunicandi hæreticos non reuelantes an filios comprehendat.3.Tomo.folio.223. columna secunda.in versiculo. Et sic commissio & quod non folio.225. columna secunda.in versiculo. Ex quibus iam.

Inquisitores hæreticæ prauitatis de quæstionibus vsurarijs cognoscere non possunt.3. Tomo.folio.398.columna secunda.in versiculo. Vtrum vbi quando possint.

Interesse lucri cessantis à principio taxatum sapit vsuram.3.Tomo.fol.21.columna.1.in versicul. Interesse lucri.

Interesse nomine legati non soluti à testatore hæredi iniunctum quando à legatario peti possit 3.Tomo.folio.21.columna secunda.in versicu. Hinc est.

Interesse lucri cessantis.vt peti possit quæ requirantur seriatim.3.Tomo.folio.21.columna secunda.ad fin.in versi.Quæ autem sint &.22.colum.1.Vsque ad finem.

Inuentores rerum amissarum si dominus nõ appareat cui eas tradere teneãtur vt à pœna excusetur.3.Tomo.folio.370.columna prima.glos. Toda.

Irregularitas nunquam sine dolo committitur fol.27.col.2.in versi. Vbi autem quis.

Irregularis & inhabilis ad officium sacerdotij ob delictum homicidij vel grauioris effectus nihilominus beneficio non priuatur ante iudicis sententiam folio.31.columna.1.in versiculo. Tertio suadetur.

Institutio licet olim initio testamenti inserenda esset,nunc sufficit si in quacunque eius parte describatur folio.65.columna prima.in versic. Vlterius principaliter.

Institutio omnium hominum de mundo licet simpliciter & absolute valeat in ratione impossibilitatis & alijs de quibus ibi vitiatur foli.66. col.1.in versi.Est tamen optima vbi tamen concludit valere.

Instrumentum guarentigium nullum tamen ex defectu causæ seu alterius nullitatis etiam præ textu clausulæ guarentigiæ non habet executionem paratam fol.250.columna.1.in versic. Quæritur.

Instrumenti publici fides per testes extenuatur folio.135.columna prima.in versiculo. Ex quo infertur.

Instrumenti publici fides per duos testes contrarios eneruatur ibi.in versi. Est tamen dubium vbi ad partes.

Insultus cum telo animo occidendi si peruenit ad actum proximum punitur vt homicida si ad propinquum extraordinarie.3.To.fo.260.col. 1.in versi.Sit ergo conclusio.

Intentio & propositũ maleficia distinguũt.f.49. col.2.in versi.Circa huius ibi videtur dicendũ.

Inuentarium non conficiens non tenetur soluere creditoribus in foro animæ fol.140.col.2.q.10 Vbi vide rationem.

Itineranti licet sit clericus licet arma deferre & vestem mutare.3.Tomo.fol.62.colum.2.in versi. Et itineranti.

Itinerantibus vias impediens & eis offendicula ponens quomodo puniatur.3.Tomo.foli.381. columna secunda.gloss.Que cierra &.383.col.1 gl.Eodem verbo.

Iudicandi munus est publicum authoritate & vtilitate à quo siue publica vtilitas principaliter siue secundario versetur nemo etiam exempt⁹ excusatur.3.Tomo.foli.6.columna.2.in versi. Istud enim.

Iudici etiam si sit princeps aliquid contra immunitatem ecclesiæ vel quid iniuste notoriũ præcipienti vel agrauanti contra iura resisti impune potest.3.Tomo.folio.249.columna secunda.In princ.

Iudices faciles esse debent in admittenda appellatione potius quam in facienda executione ne in sindicatu teneantur.3.Tom.fol.378.col.2.in versi.Iudices autem.

Iudices tales esse debent quales eligi conuenit.3. Tomo.folio.362.columna secunda.in versicul. Idem dico.

Iudices ecclesiastici an possint laicis imponere pœnas pecuniarias & quibus debeant applicari.3.Tomo.fol.396.colum.1.in add.in versicul. An possint.

Iudices ad administrandã iustitiam & pro populi quiete debent impendere fauorem contra inducentes scandalum & ipsum sedare.3.Tomo. foli.341.columna prima.&.secunda.ad fin.gl. Quela.

Iudices an de iure ciuili possint recipere esculentum & poculentum.3.Tomo.folio.363.columna prima.in add.in vers.Et an de iure vbi quid de iure regio.

Iudici aliquid præcipienti an & quando liceat sine armis vel cum eis resistere.3.To.fol.249.colum.1.gl.Metiere.

Iudices inferiores vt auditores Cancellariæ non possunt suam sententiam executioni mandare donec regi vel eius supremis cõsiliarijs ostendatur.3.Tomo.folio.397.colum.2.in versicul. Et sic nota.

Iudicis arbitrio quando aliquid relinquitur si male arbitretur potest ab eo appellari.3. Tomo. folio.218.columna secunda.in versiculo. Quæ omnia.

Iudicis arbitrio vbi à lege pœna relinquitur circunstantias quas iudex præ oculis habere debet ne iniuriam ex iniquo arbitrio parti inferat vide.3.Tomo.folio.218. columna secunda. ad finem.

Iudices vel quilibet alij aliquid statuentes directe vel indirecte contra libertatem ecclesiæ & ei⁹ priuilegio gaudentium qua pœna feriantur.3. Tomo.folio.349.columna prima.in princip. & columna secunda.in princ.gl.statutos & gl. Descommunion.

Iudices in casu de quo supra excommunicati cũ absolutio Papæ reseruata non fuerit à quo absolutionem consequi possint.3.To.fol.349.colum.2.in versi.Id est dubium.

Iudex potest sub pœna prohibere nequis alloquatur fœminam cum qua est diffamatus vel ne ludet chartis & similia & qua ratione. 3. Tomo folio.183.col.2.In princip.

Iudex de blasphemo non inquirens & ei ordinariam delicti pœnam sine remissione nõ imponens qua pœna feriatur.3.To.fo.208.column. secunda.glos.Pierda.

Iudex vel tabellio ante publicationem interrogatorium parti aduersæ manifestans vt cauillare possit pœna falsi punitur.3.Tomo.folio.191.colu mna secunda.in versi. Similiter vbi quã hoc execrandum sit.

Iudex ex præsentatione contractus & eius lectura collegire debet moram vel contumaciam rei & declarare eum periurum.3. Tomo.folio.187.columna secunda.in versicul. Item est notandum.

Iudex omnis ordinarius vel delegatus à principe an mulctare possit.3.Tomo.fol.253.colum.1.in versi. Vtrum autem.

Iudex si sententia sit iniusta & exequatur non admissa appellatione quomodo puniatur & an ei tunc de facto resisti possit.3.To.fol.378.col. 2.in versi.Quinimo.

Iudex an ex officio procedere possit contra iniuria alium afficientem querela ab eo non proposita. 3. Tomo.folio.230.columna secunda. gloss.diez mill.& an si desistat ab accusatione possit ex officio punire ibi eadem col.in versi. Et iudex non potest.

Iudex recte suum gerens officium magis meretur quam fratres prædicatores vel alij religiosi.3. Tomo.folio.254.columna secunda.in versicu. Recti iudices.

Iudex appellationi non deferens iure canonico quomodo puniatur.3.Tomo.fol.379.col.1.ad fin.vbi remissiue.

Iudex accusatore mortuo an possit per viam inquisitionis iterum de illo delicto cognoscere. 3.Tomo.folio.13. columna secunda. In principio.

Iudex quid seruare debeat de praxi huius regni vbi non adest accusans delictum perpetratum 3.Tomo.folio.4. columna secunda. In principio.

Iudex quando teneatur si non inquirat propter negligentiam vel inquirat male tamen ommittendo necessaria secundum iuris dispositionẽ ibi.columna secunda.in versiculo. Vtrum autem.

Iudex inquirens contra ducem magnatem procerem quomodo se habere debeat.3.To.fo.5.col.1.in versi.Ideo cauti.

Iudex ecclesiasticus an possit incarcerare laicos. 3.Tomo.folio.396.colum.1.in add. in versi. Et an possint.

Iudex delegatus non potest absque legitima causa commissionem super crimine excusare sed eius præcepto obtemperare tenetur.3. Tomo. folio. 6.columna secunda. in versiculo. Probatur.

Iudex ordinarius non valens sedare vel prohibere damnum de præsenti vel de futuro contingens tenetur ante quam ad vlteriora progrediatur regem certiorare alias de negligentia tenebitur.3. Tomo.folio.7.columna prima.glo. Sean tenidos.

Iudex ob negligentiam ab administratione sua remouetur & alius loco sui subrogatur.3.Tom. fol.7.col.2.In princ.

Iudex male iudicans tenetur reip.& parti.ad interesse.3. Tomo.folio.8. columna prima.in gl. De pleyto.

Iudex etiam parte non accusante tenetur de homicidio vel delicto commisso inquirere.3. Tomo.folio.12.columna secunda. glossa. Lo querellare.

Iudex insultatus an ciues præsentes ei nõ opitulãtes licet dixerit aqui del rey fauoreced ala justicia,pœna mortis an vero arbitrio iudicis punire valeat.3. Tom.folio.354. columna prima.in versi.Quæritur iudex.

Iudex an ex causa paupertatis vel alia possit minuere pœnam legis.3.Tomo.folio.333. col.1.in versic.Sed est dubium vbi col.2. quomodo puniatur eam sine causa transgrediens &.334. col. 1. per totam & ad primum iterum fol.333.col.2. ad medium &.354.colũ.1.vbi quod etiam post sententiam potest & ibi vide dilucida exẽpla.

Iudex delicti an teneatur saltim summariè cognoscere delicti rationem illius qui ab illo remitti postulatur vt si ei de eo constet remittat sin minus etiam requisitus non teneatur.3. To.fol.339 col.2.in versi.Quæri potest &.340.columna.2. omnino.

Iudex aliquem iniuste incarcerans & incarcere detinens tenetur iniuriarum in sindicatu etiam si id ex post facto publicato processu appareat.3. Tomo.foli.340.columna prima.in versiculo. Et iniuste.

Iudex iniuste incarcerans vel aliquem detinens damnum infert irreparabile & ideo quocũque tempore ab eo appellari potest.3.Tomo.folio. 340.columna prima.in versiculo..Et est.

Iudex appellationem denegans casu quo ei deferre tenebatur quomodo puniatur.3.To.fol.342 columna.2.in versic.Et iudex &.343.columna prima.

Iudex ratione debiti debitorem in perpetuã seruitutem condemnare non potest.3.Tomo.folio.345.columna prima.in versiculo. Tamen iudex.

Iudex in verbis contumeliosis leuibus ex officio non procedit nisi ad partis querelosæ offensam 3.To.fol.231.col.2.in princ.

Iudex cuius arbitrio pœna relinquitur an possit se extendere ad mortem naturalem. 3. Tomo. folio.395.columna secunda.in versiculo. Vtrũ autem.

Iudex cũ parte colludẽs in fraudem fisci accipiẽs ab eo pœnam pecuniariam fisco applicandam vt in sententia id supprimat quomodo teneatur & qualiter contra hos iudex sindicatus inquirere debeat.3.Tomo.folio.396.columna secunda.ad finem &.397.columna prima.Et per totam.

Iudex appellationem concedere regulariter tenetur casibus in quibus liceat negare.3. Tom.fol. lio. 378. columna prima. glossa. Que denegare.

Iudex appellationi non deferens condemnato ad mortem in pari causa est ei eo qui alias moritu ro viam festinat & interdum tenetur de vi publica.3.Tomo.folio.379. columna.1.in versicu. Qui non detulit.

Iudex ex officio de ludis inquirere debet.3.Tom. folio.233.col.1.in versi. Et iudex & intra quod tempus post ludum habitum debet inquirere ibi.in versi.Sed iudex.

Iudex ex officio debet filium proteruum punire secundum qualitatem iniuriæ patri illatæ aut matri.3.Tomo.folio.219. columna secunda.in versi.Cum ergo.

Iudex ex officio absque litigantium petitione potest alteram partem compellere vt cũ iuramento declaret si recepit ipse vel alius pro eo pecuniam vel aliquam eius partem licet elapsi sint duo anni quibus exceptio nõ numeratę pecuniæ clauditur folio.34.colum.2. in versicul. Hinc etiam.

Iudex ex testamento minus solẽnni non potest permittere retentionem rerum hæreditariarum seu legatarum hæredi vel legatario folio. 106.columna prima.in versiculo. Item & quinto.

Iudex etiam certo sciens hæreditatem seu legatũ relictum in minus solenni voluntate Petro absque vlla fraudis suspicione esse non tamen id ei sed venientibus ab intestato adiudicat eo quod testamentum nullum est ibi.in versi.Iudex autem.

Iudex sæpe numero iudicat etiam contra veritatem secundum allegata & probata fol.107.col. 1.in vetsi.Nec obstat &c.

Iudex si videat aliquos ad arma venire debet id obuiare per incarcerationem vel alias,& alteri prohibere ne per alterius portam transeat fol. 150.col.1.in versi.Vnde iudex.

Iudæi quare retinebantur & retinentur in ciuitatibus Christianorum remiss.3.To.fol.60.col.1. in versi.Sed est dubium.

Iudæi etiam nouiter conuersi non admittuntur habitationis gratia apud Cantabros nec eorũ descendentes vel ascendentes & habitare vellens informationem sui generis dare debet.3. To.fol.59.columna prima.in versiculo.Apud Cantabros.

Iudæi testimonium an admitti debeat cõtra Christianum.3.To.fo.61.col.1.per totam & fol.74. col.1.in versi.Iudæus aduersus.

Iudæi quando teneantur ratione domorum seu fundorum ad decimas & quomo.3. Tomo.folio.57.columna prima.gloss. De las casas quid de Sarracenis ibi.columna secunda.in versicu. Quid autem.

Iudæi & infideles tenentur ad æstimationem parrochialium oblationum sicut & Christiani ibi in versi.Quod est notandum.

Iudæi inuiti trahendi non sunt ad fidem catholicam sponte tamen accedentes à nullo impediri debent.3.To.foli.66.colum.1. gloss. Tornar per totam.

Iudæi non possunt inter se habere iudices distinctos.3.Tomo.folio.68.columna prima. gloss. Iuezes.

Iudæi dicuntur serui.3.Tomo.folio.79.columna prima.

Iudæi iure regni non possunt esse vectigalium cõductores.3.Tomo.folio.67.columna.1.gl.No sean nec receptores.fo.79. columna prima.gl. Que los Iudios & ibi vide plura quæ facere prohibentur.

Iudæi Christianis victui & esui necessaria vendere prohibentur iure regni.3.Tomo.fol.67.col. 1.glo.Cosas.

Iudæi nec mauri non possunt Christianos ad domesticum seruicium conducere nisi ad id quod extra domum expediri valeat.3.Tom.fol.70. col.1.gl.Soldada.

Iudæi adulti an sint ad baptismum cogendi.3.To mo.folio.80.columna secunda.in versicul.Iudæi adulti.

Iudæi in cæremonijs & in cæteris actibus omnino à Christianis secerni debent.3.Tom.fol.81. gl.No lieuen.

Iudæi ementes fundos tenentur soluere tributa ad quæ tenebantur eorum possessores.3.Tom. fol.74.col.1.gl.De quien.

Iudæi an sint de ouili Christi.3.To.fol.79.colũ.1. in versi.Quæri etiam.

Iudæi qui & vnde dicantur & plura de eis remissiue.3.Tomo.folio.56.columna prima.gloss.De los Iudios.

Iudæi omnes & infideles ante vltimam seculi conflagrationem ad fidem Christi reducendi sunt 3.Tomo.folio.56.columna prima.glos.Se han de tornar.

Iudæi retinere non possunt licite acquisita per vsuram sed sunt restituenda accepta post legem euangelicam.3.Tomo.fo.48.colum.2.in versi. Item etiam.

Iudæis communicatio in cibo cum Christianis prohibetur.3.Tomo.folio.77.columna prima.gl. No coman.

Iudæis an licitum fuerit secundum legem Moysi accipere vsuram.3.To.fol.49.col.1.in versicul. Sed videtur.

Iudæorum causæ quo iure sunt decidendæ.3.Tomo.folio.80.colum.2.in versiculo. Quæritur Iudæorum.

Iudæus cognoscẽs carnaliter Christianam cessante matrimonij titulo stupro violentiæ adulterij raptus erit arbitrio iudicis puniẽdus.3.Tomo.folio.365.columna secunda.in versi.Sit secunda etiam si meretrix sit vt ibi.&.366.col.1. &.2.Per totam.

Iudæus an possit emere solum in quo sunt ad scriptitij Christiani.3.To.remiss.folio.60.col.1.in versi.Sed est dubium.

Iudæus vbi emit fundum in instrumento venditionis duos fundos confines exprimere debet. 3.Tomo.folio.56.columna.2.gloss. Heredades vbi vide fall.

Iudæus non baptizatus non potest esse officialis in terris Christianorum.3.Tomo.folio.58.col. 2.&.59.colum.2.in versicul.3.conclusio.gloss. Ni sean.

Iudæus non baptizatus in terris Christianorũ ad officium publicum promoueri non debet .3. Tomo.folio.59. columna prima. in versiculo. Iudæi vero.

Iudæus & infidelis ante sacrum baptismi lauacrũ hæreticus dicitur.3.Tomo.folio.36. colum. 2. gl.Que es.

Iudæus conuersus ad Christi fidem non iam dicitur

tur Iudæus sed Christianus nec debet arceri ab officijs publicis.3. Tomo.fol.58.col.1. &.59.colum.2.Per totam.&fol.80.columna.2.in versi. Vtrum Iudæi.

Iudæus signo à Christianis distingui debet.3.Tomo.folio.62.col.1.in principio quod vero signũ hoc sit fol.78.col.1.gl. Que no trayã. quod publice debent vide portare ibi.in glo.Sobre.

Iudæus excusatur à pœna sine signo inuentus si ratione itineris id excuset.3.To.f.62.col.2.gl. Anduuieren.

Iudæus vtrum possit accusare Christianũ de periurio.3.Tomo.folio.75.columna prima.glos. Vtrum autem.

Iudæus sacrosanctas Dei optimi maximi ecclesias maledicere prohibetur.3.Tomo.foli.75.col.2. gl.En que maldizen.

Iudæus vel nouiter conuersus non potest ad balnea vnà cum Christianis accedere.3.To.fol.69 col.1.in gl.Ni se bañen.

Iudæus non potest esse chirurgus nec medicamẽta vendere.3.Tomo.fol.66.columna.1.glossa. Boticarios.

Iudæus est blasphemia Christi.3.Tomo.foli.203. col.2.in versi.Hinc dicimus.

Iudæus nec infidelis alius condemnari non debet antequam audiatur.3.Tomo.fol.70.col.2.glo. Llamados.

Iudæus depræhensus in actu fugæ extra regnum in captiuitatem redigitur.3.Tomo.fol.70.col. 2.gl.Fuyeren.

Iudæus ratione debiti contracti recte incarcerari potest.3.Tomo.folio.71.columna prima.glos. No pudiesse.

Iudæus habens accessum carnalem ad Christianã vel in figura matrimonij vel alias qua pœna feriatur remiss.3.Tomo.folio.81.columna secunda.In princ.

Iudæus contrahens matrimonium cum Christiana & econtra vel eam carnaliter cognoscens sine matrimonij figura qua pœna puniatur.3. Tomo.folio.365.columna prima.in glo.Duerme.

Ius adeundi triginta annis durat nec minori tempore præscribitur fol.144.col.2.quæst.4.

Ius adeundi non censetur esse in bonis nostris ac ideo repudiari potest in præiudicium creditorum vel fisci fol.145.col.1.In princ.

Ius naturale quomodo dicatur commune omnibus animantibus contra Bartol.fol.130.colũ.1. in versi.Et sic errauit.

Ius regium non repugnans decisioni iuris canonici quoad matrimonij celebrationem, sed magis in subsidium eius declaratorium etiam in foro ecclesiastico obtinere debet fol.23.colũ.2. gl.Concejera.in versi.Neque leges.

Ius retrahendi descendens à lege ex aliquo beneficio vel priuilegio speciali non transit in patrem arrogantem fol.166.columna.1.in versic. Sexto fundatur.

Ius patronatus vxori competens non transit in maritum.folio.166.columna prima.in versic. Quo fit.

Iura loquentia in electionibus ecclesiasticis procedunt etiam in secularibus folio.411.colum.1 In princ.

Iuris interpretatio locum habet quando coadiuuatur voluntati testatoris verosimili foli. 134. col.1.in versi.Tum etiam.

Iura detrahentia solennitatem & iuris rigorem in testamentis concedendis non censentur tollere ea quæ aliàs requiruntur circa perfectionem illius actus fol.86.columna prima.in versiculo. Nam iura.

Iustitia virtus perfectissima est.3.Tomo.fol.245. col.1.In rubrica.

Iuramentum peccatum inducens seruari non debet.3.Tomo.fol.25.columna secunda.In principio.

Iuramento alicuius quando stetur plures casus & vnum de iure regni.3.Tomo.folio.74.colũ.2. glos.Creydo.

Iuramentum contractui appositum cum sit personale non obligat ex vi iuramenti successorem 3.Tomo.fol.185.colum.1.in versi.Iuramentum tamen.

Iuramentum recognitionis vel approbationis homagij vel alicuius contractus ad hæredes non transit.3.Tomo.fol.185.col.1.in versic.Ex qua declaratione.

Iuratum contractum infringens qua pœna punia tur.3.Tomo.folio.184.col.1.in princ.

Iurans falsum in forma iuris punitur pœna. 600. marapetinorum de iure regni.3.Tomo.fol.96 col.1.vbi quod hæc iuramenta partibus deferẽda non sunt.

Iuratum contractum implendi difficultas excusat iurantem à periurio.3.Tom.fol.187.colũ.1. in versi.Ex quo infertur.

Iuramento firmantur dispositiones hominum folio.113.columna secunda.in versiculo secundo. Nam.

Iuramentum habet vim clausulæ codicillaris fol. 109.col.1.in versi.Dubium autem.

Iuramentum an possit in causa matrimoniali deferri in supplementum probationis remiss.fo. 34.colũ.2.ad fin.in versi.In causa tamen matrimoniali.

Iuramentum regulatur secundũ naturam contractus cui apponitur fol.112.colum.2.in versicul.

Et videtur quod non.
Iuramentum in pluribus interponitur ad tollendam præsumptionem doli & maliciæ fol. 413. col.2.in versi.Iuramentum enim.
Iuramentum non excludit exceptionem prouenientem ex natura ipsius contractus foli. 248. col.2.in versi.Sicut nec.
Iurisconsulti labor qualis sit.3.Tomo.fol.361.colum.2.in versi.Si quidem iureconsultus.
Iurista an de fide disputare possit.3.To.fol.391.colum.2.in versi.Et si dicatur.
Iurista an præferatur theologo etiam in loco vbi hæreses non pululant.3.Tomo.fol.391.colũ.1. In additione latè.

L

Laicus ratione iuramenti contractui adiecti ecclesiæ forum sortitur & coram ecclesiastico conueniturnõ solum quo ad iuramenti obseruantiam sed etiam quo ad contractus valorem cũ rescisione.3.Tomo.fol.185.columna secunda. Illatione.2.
Laicus habens accessum carnalem ad monialem seu religiosam qua pœna feriatur.3.Tomo.folio.316.col.1.in versi.Laicus autem.
Laicus sub excommunicationis pœna prohibetur publice vel priuatè de fide disputare.3.To. folio.99.columna prima.in versic. Quo fit & ibi vide rationem &.98.colum.prima.in versi. Laicis autem.
Laicus prædicare prohibetur ibi.in versic. Sic ergo laicus.
Laici illiterati septem propositiones quas circa fidem obseruare tenentur.3.Tomo.fol.190.col. 2.ad fin.&.191.col.1.
Lata culpa quid sit fol.211.columna prima. in versiculo.Lata culpa.
Lædens alterum contrahentium etiam intra dimidiam iusti pretij si notabile damnum sit tenetur ad restitutionem læso fol.179.columna prima.In princip. & ibi vide quomodo hoc intelligatur.
Læsio modica quæ iure naturæ ꝓmittitur & quæ iure ciuili ad dimidiam iusti pretij redigitur remanet semper in arbitrio boni viri fo.187.col. 2.in versi.Primum quod.
Legata relicta in testamento hæreditate non adita non debentur folio.81.columna.2.in versic. Nunc tamen quæro &.105.columna prima.gl. Si el testador.
Legata adeo hæreditate non adita non debentur vt etiam si relinquantur in codicillis factis ante vel post testamentum non debeantur folio. 82.columna prima.in versicul.In tantum hoc.
Legata hodie attento iure Regni Castellæ & omnia contenta in testamento vel codicillis hæreditate non adita ex testamento vel ab intestato valent folio.82.columna prima.in versicul. Hodie vero.
Legata debentur hæreditate non adita ex causa præteritionis vel exhæredationis ibi.in versic. Quæro vtrum &.90.columna secunda.in glos. En las mandas.
Legata rupto testamento fratris turpi persona instituta non debentur secundum communiorẽ folio.82.columna secunda.in versicul. Quæro vtrum legata.
Legata & fideicommissa ex testamento minus solemni quibus remedijs debeantur fol.118.colum.1.in versi.Quibus autem remiss.
Legata an peti debeant via executiua vel ordinaria & an habeant executionem paratam folio 91.columna prima.in versic. Ad secundum ad partes vsque ad versi. Aut sic rogatus vbi vide concordiam.
Legatæ rei facta traditio in vita testatoris ab ipso reuocari non potest fol.79.col.2.in versi. Dubitatur & quod lucretur fructus legatarius ibi. in versi.Imo cum fructibus.
Legatarius potest esse testis in testamento in quo sibi aliquid prælegatum sit folio.187. col.2.in versi.Dubitatur an legatarius pro & contra.
Legatarius petens legatum sibi in testamento relictum recognito ab hærede via executiua id consequi debet.folio.91.colum.2.in versiculo. Vel possumus.
Legatarius in casu de quo supra hærede negante legatum relictum reddente quæ causam dubiã & litem inducentem per difinitiuam id consequi debet ibi.in versi.Aut si rogatus.
Legatarius vel legataria potest partem siue tertiã siue quintam sibi prælegatam alteri prælegare eadem ipsa ratione qua sibi prælegata fuit fol. 44.col.2.in versi.Hùc etiam accedit.
Legatario pro consequendo legato competit actio hypotecaria & rei vendicatio fol.91.col.1. in versi.Competit etiam.
Legatum in casu.l.1.titul.2.libr.5.ordinamen.debet peti condictione ex ea lege vel officio iudicis fol.90.col.2.in versi.Ad primum sub gl.En las mandas.
Legatum de fructibus nascituris validum est.3. Tomo.folio.30.columna secunda. in versicul. Et legatum.
Legatum Illefonso & si fine liberis ex suo corpore natis decesserit Petro substituto Illefonso religionem ingresso ad substitutum pertinet excluso monasterio cum communi contra alterã commu-

communem fol.134.col.2.in verſi.Quam opinionem vbi ad partes.
Legatum factum conſanguineo in dubio videtur factum ratione ſanguinis fol.80.col.2.in verſi. Tum etiam.
Legatum cum dote non compenſatur fol.81.col. 1.In principio.
Legatum ſimpliciter factum pauperibus poteſt dari eccleſiæ reparatione indigenti fol.81. col. 1.in verſi.Succedit præterea.
Legatum domus vel certæ pecuniæ relictum vxori donec caſte vixerit & in defectum ſubſtituto ea ſecundas nuptias contrahente ad ſubſtitutum pertinet ibi.in verſi.Quibus dubijs.
Legatum ad pium vſum an poſsit ab epiſcopo vel executore in alium conuerti late cũ diſtinctione & exemplo fol.71.columna.2.in verſi. Circa prædicta.
Legatum pro virginibus maritandis non poteſt conuerti in alium vſum folio.72.col.1.in verſi. Vnde dicit.
Legatum relictum pro dote alicuius puellæ adeo conditionale eſt vt ea ante nuptias decedente nec debeatur nec ad hæredes tranſmittatur folio.78.columna prima.in verſiculo.Quæro vtrum & col.2.in verſi.Quod autem vbi remiſſ. vide conditiones.
Legatum puellæ factum pro adiutorio ſuæ dotis vulgo para ayuda a ſu caſamiento cenſetur modale non conditionale ibi.col.2.in verſi.Quæri poteſt remiſſ.
Legatum factum puellæ ſi nupſerit Titio vel alio talis generis perſonarum valet ibi. colum.2.in verſi. Vtrum autem.
Legatum factum Mæuiæ ſi Titio nupſerit nõ inducit viduitatem folio.79. columna prima.In principio.
Legatum puellæ relictum vt Titio nubat non deficit Titio ante matrimonium defuncto ſi puella pauper ſit ſecus ſi diues ibi.in verſi. Eſt tamẽ notandum.
Legatum relictum pro puella maritanda verificatur ſi ingrediatur religionem ibi.in verſi.Legatum relictum.
Legatum relictum pro Catharina maritanda debetur licet iam maritata ſit ſecus ſi eſſet relictum pro incerta puella maritanda fol.79.col. 1.in verſi.Dubium eſt quotidianum.
Legatum factum vxori donec caſte vixerit in domo viri perdit vxor tranſiens ad ſecunda vota ibi.in verſi.Quæri etiam poteſt.
Legatum mille aureorum Magdalenæ à patre factum cauſa dotis ſi poſtea conualeſcens pater eam nuptui tradat aſsignatis. 600. pro dote in reliquis.400.debetur fol.79.ad fin.col.2.&.80 In princ.vbi ad partes.
Legatum à debitore inuoluntario legis authoritate eſt compenſandum cum tali debito legali fol.80.col.2.in verſi.Legatum.
Legatum à debitore inuoluntario legis authoritate computatur ſiue fiat ab eo cui onus ex lege incumbit ſiue ab illius hærede fol.80.col.2. in verſi.Ampliatur.
Legatum non compenſatur cum debito conuentionali ex voluntate partium contracto vbi ſupra in verſi,2.concluſio.
Legatum factum fœminæ ſi vidua efficiatur contingente ſemel viduitatis caſu id conſequetur licet poſtea alij nubat folio.148. colũ.1.in verſi.Suadetur.
Legatum factum in teſtamento condito manu publici tabellionis numerarij ciuitatis vel villæ habet executionem paratam fol.249.col.2.in verſi.Vlterius dubitatur.
Legatum pro pauperibus poſt mortem hæredis poteſt fieri in vita ipſius non expectata dilatione fol.141.col.2.in verſi.Ex qua ratione vbi ad partes & duas communes contrarias.
Legatum Iſabellæ factum mille aureorum ſi nupſerit &.500.ſi religionem ingrediatur ea religionem ingreſſa in.500.tantum purificatur ad partes fol.134.col.1.in verſic. Vtrum autem & col.2.per totam.
Legatum habitationis relictum à marito vxori ceſſat ea tranſeunte ad ſecundas nuptias folio. 115.colum.1.in verſi. Quod cõſentaneum & ibi vide rationem.
Legati compenſatio in dubio non admittitur vt verba liberalitatis effectum habeant & aliquid operẽtur fol. 80.columna ſecunda.in verſi. In dubio tamen.
Legatus Papæ de latere cum plenitudine poteſtatis de hæreſi inquirere poteſt.3. To.fol.132.colum.1.in verſi.Secundo infertur.
Legitima præfertur pię cauſæ fol.120.colum.2.in verſi.Nam alias.
Legitima neceſſario relinquenda eſt filio titulo inſtitutionis fol.66.col.2.in verſi. Eſt dubium etiam iure canonico ibi.in verſi. Ampliatur & 67.col.1.in verſi.Et qđ ſit etiam monacho & filio legitimato ibi.in verſi.Ampliatur.2.&.fol. 110.col.2.in verſic. Dubium autem erit & iure regni.fol.111.col.1.in verſi.Contrariam opinionem & in terris eccleſiæ ibi.col.2.in verſicu.Et procedit etiam.
Legitima etiam aſcendentibus relinqui debet honorabili inſtitutionis titulo fol.68.col.1.in verſicul.Quid autem erit &.130.col.2.in verſi. Ac etiam cum parentibus.
Legitima filio relinquenda eſt abſque vllo graua

mine

mine nec onere folio.81.colum.2.in verſ.Nam hæc legitima.
Legitima filijs iure naturæ debita eſt fol.129. col. 1.In princi.
Legitima filiorum à lege ſtatuto principe conſuetudine quatenus quoad alimenta neceſſaria nõ eſt tolli vel minui poteſt alias nec in partẽ nec in totum poteſt fol.129.columna.2.in verſicul. Nec obſtat.
Legitima etiam parentum tolli vel minui non poteſt quatenus eorum alimoniæ neceſſaria ſit folio.129.columna ſecunda. in verſiculo. Et ita omnia.
Legitima parentibus iure naturali non poſitiuo debita eſt ibi.in verſi.Sed quod ſit.
Legitimæ aſſignatio regulatur ſecundum tempus mortis folio.104.columna ſecunda. in verſicu. His etiam.
Legitima etiam aucta de iure Hiſpaniæ filijs relinquenda eſt titulo inſtitutionis fol.111.col.2. in verſi.Hinc infero.
Legitima quando eſt aucta per aliquam legem ſatis eſt quod relinquatur quocunque titulo fol. 111.columna prima.in verſiculo. Secundo fundatur.
Legitima non ita debetur parentibus in bonis filiorum quam econuerſo filijs in bonis parentũ propter ipſorum commune votum fol.131. columna ſecunda. In principio vbi videratione. Leporem ſeu perdicem vi oppreſſam aucupãs qua pœna teneatur.3.Tomo.folio.390.colũ.1. In principio.
Leproſus gafus vel peſtiferi alicuius morbi contagione infectus debet iudici manifeſtari cui publicæ ſalutis cura incũbit.3.Tomo.fol.226.col. 2.in verſi.Vel ſi non eſt.
Legitimi filij id eſt lege facti filij parentibus ſuccedunt licet diuerſimode.
Legitimorum filiorum ſpecies vide ibi in verſic. Legitimorum autem vbi late remiſsiue.
Legitimationis forma ea potior eſt quæ fit reſcripto principis ibi in verſi.Inter omnes.
Legitimatio principis reſcripto bifariam fit ibi in verſi.Et bifariam.
Legitimatur quis ſi natalib⁹ reſtituatur ac ſi à principio legitime natus eſſet folio.95.columna.1. In princ.
Legitimatus cum clauſula quod cum alijs fratribus non ſuccedat patri non ſuccedit licet moriatur antequam pater vxorem duceret tãtum gaudet priuilegijs hidalguiæ niſi ſit ex damnabili coitu ibi.in verſiculo. Et quid ſi de facto.
Legitimatio per quam quis capax efficitur eorũ quæ pater in teſtamento reliquit potius dicitur diſpenſatio ibi.in verſiculo. Poſterior modus.
Legitimatus vt patri ſuccedat ex teſtamento non excludit fœminas caſu quo excluderetur vigore teſtamenti extantibus maſculis ibi.in verſi. Illud tamen ex.
Legitimatus modo de quo ſuprà ſi princeps addat quod eum legitimat nõ tantum quoad ſucceſsionem ſed etiam quoad cætera omnibus legitimis priuilegijs gaudet ibi. in verſi. Tamen ſi princeps.
Legitimato vt patri ſuccedat poteſt pater quod velit grauamen adijcere ibi in verſi. Vnde ita legitimato pro dubio tamen tollendo in reſcripto adijci poteſt vt ei poſsit quoduis onus imponi vt ibi.
Legitimatio per oblationem Curiæ iam in vſu recepta non eſt fol.95.col.1.ad finem lineę de ea tamen vide ibi remiſsiue.
Legitimatus quocunque modo poteſt meliorari à patre in tertio & quinto fol.95.col.2.in verſi. Age vero.
Legitimato per ſubſequens matrimonium poteſt pater quicquid velit relinquere ibi. in verſicu. Nec tamen.
Legitimus videtur is quem nutrices alunt,cum tamen in nihilo ſit & ideo non ſuccedit foli. 97. col.1.In principio.
Lenocinij cauſam dans maritus ab accuſatione adulterij oppoſita & probata exceptione repelitur tam adulteræ quam adulteri.3.To.fo.276 col.2.in verſi.Et maritus.
Lenonis ſalarium ratione lenocinij debet eſſe ſuſpendium.3.Tomo.folio.275. columna prima In principio.
Lenocinium an adulterio maius delictum ſit.3. Tomo.folio.274.columna ſecunda in verſic. Lenocinium.
Lenocinium qualiter committatur.3.To.fol.275 col.2.in verſi.Dubitari ſolet &.276.col.1.&.2. Vbi de varijs regionum pœnis de conſuetudine & de iure regni.277.columna.1.in verſicul. Nouiſsime.
Lenocinij reus eſt vir vel fœmina intercedens cũ muliere vt carnalem copulam cũ viro habeat 3.Tomo.fol.276.colum.2.in verſic.Eſt præter ea,vbi quomodo puniatur ſi ſuaſa & inducta ſit virgo coniugata,vidua honeſta & quid quã do precio corruptæ fuerint vel amore tantum inſanitæ ibi vſque ad finem.
Lenocinij reus eſt habens fœminam proſtitutã vt lucrata ex coitu lenoni acquirat vulgo dicitur rufian.3.Tomo.foli.277.columna prima. In princi.
Lenones vtrum afficiantur pœna infamiæ.3.To. fol.277.col.1.in verſi.Quæro vtrum.

Lenonis vxor pro debito ciuili incarcerari potest licet alias vxorata etiam meretrix non possit 3. Tomo. folio. 274. colum. 2. glos. Rufianes. in versi. Item mulier.

Leno præsumitur qui de adulterio quod eum nō latet non indignatur. 3. To. fol. 228. columna. 1. In principio.

Lenones propter eorum detestandum crimē omnino de ciuitate expellendi sunt. 3. To. fo. 274 col. 2. gl. Rufianes.

Lenones quam pœnam subeāt. 3. To. fol. 274. colum. 2. in versic. Quæro quæ fol. 275. colum. 1. &. 2.

Læsæ maiestatis crimen plures modos incurrendi. 3. Tomo. folio. 195. col. 1. ad med. & colum. 2. glo. Algunos.

Læsæ maiestatis reus an fiat habēs accessum carnalem ad regis vel reginæ famulam ibi. colū. 1. in add. in versi. Dubitatur an huiusmodi, & an pro tali regi sit orandum. 3. To. fol. 401. colū. 2. in add. in versi. Quid autem ad finem.

Læsæ maiestatis reus quis propriè dicatur. 3. Tomo. folio. 195. columna secunda. in versi. Quæritur quis.

Læsæ maiestatis crimen vtrum committatur aduersus ciuitatem vel dominum nō recognoscentem superiorem ibi. in versi. Vtrum autē.

Læsæ maiestatis reus an efficiatur rebellans contra Principis officialem puta prætorem alguazellum & similes. 3. To. fol. 196. col. 1. in versic. Quid autem esset &. 199. col. 2. in gl. Faria.

Læsæ maiestatis reus in primo capite qua pœna feriatur. 3. Tomo. foli. 196. colum. 2. in versi. Et sic quæro.

Læsæ maiestatis in primo capite licet nobilis fur ca suspēdi potest ibi. in versi. Et adeo licet vsus contra obtineat.

Læsæ maiestatis diuinæ rei filij efficiuntur infames vsque ad secundam generationem & inhabiles ad bona capienda ex successione cognatorum. 3. Tomo. folio. 196. columna secunda. in versi. Et sic quæro.

Læsæ maiestatis diuinę rei filij esto quod puniantur modo de quo proxime de quibus intelligatur an de natis ante vel post hæresim incursam 3. Tom. fol. 197. col. 1. versi. Sed est dubium vbi ad partes.

Læsæ maiestatis diuinæ rei filij non ammittūt beneficia ecclesiastica obtenta ante lapsum patris 3. Tomo. fōlio. 197. columna secunda. in versic. Tenendo.

Læsæ maiestatis reus efficitur maledicens imperatori vel regi ibi. in versi. Est præterea &. 210. colum. 1. gl. Tales. in versi. Dubitatur &. 378. col. 1 glo. Mal de nos.

Læsæ maiestatis reus quando efficiatur non subditus. 3. To. fol. 199. col. 2. glo. Faria per totā vbi late de hoc crimine remissiue.

Læsæ maiestatis reus an efficiatur quis ex sola scientia quia nō reuelauit proditionem quam conuictus testibus probatur sciuisse. 3. Tomo. fol. 200. colum. 1. ad finem &. colū. 2. Per totam vbi ad partes.

Læsæ maiestatis crimen quot modis committatur & quot capita habeat. 3. Tom. fol. 200. col. 2. Ad finem.

Læsæ maiestatis rei efficiuntur facientes consentientes societates prædonum grassantium vulgo dichos salteadores. 3. Tom. fol. 238. colum. 2. glo. Auran.

Læsæ maiestatis rei domus an diruenda sit. 3. Tomo. fol. 325. columna. 2. & an Cardinalem occidentis ibi.

Leuissima culpa quid sit fol. 211. col. 2. in versi. Leuissima culpa.

Legi Moysi sicut Deus opti. Maxim. potuit aliquid addere vel minuere, an sic etiam promiserit dare populo Israelitico legem nouam aliam à lege Mosayca. 3. Tom. folio. 142. columna. 1. quæstio. 24.

Legi Moysi an aliquid detrahi addivel minui possit. 3. Tomo. folio. 141. columna secunda. quæstione. 23.

Legi prohibitiuæ renunciari non potest foli. 139. col. 2. in versi. Suadetur. 2.

Legis nouæ & veteris præcepta qualiter distinguantur. 3. Tomo. folio. 150. columna prima. In quæstione. 29.

Leges non dedignantur sacros canones imitari. 3. To. fol. 24. col. 1. in versi. Et leges.

Lex ciuilis potest statuere pœnam contra perjuros licet crimen ecclesiasticum sit. 3. To. f. 184. col. 1. Ad medium.

Lex ciuilis vtrum prohibere possit ne iuramenta in contractibus apponantur & an ea annullare remiss. 3. Tomo. folio. 185. & in versi. Et vtrum.

Lex correctoria iuris communis restringenda est 3. Tomo. folio. 32. columna prima. in versiculo. Tum quia.

Lex noua vtrum sit alia à lege veteri. 3. To. folio. 142. colum. 2. quæstione. 25. &. 144. colū. 1. &. 2. &. 145. col. 1. &. 2. Vbi ad partes.

Lex noua vtrum sit scripta vel mentibus tantum indita. 3. To. fol. 146. col. 2. quæstio. 26. &. 147. col. 1. &. 2. Vbi ad partes.

Lex quid sit & plures eius significationes. 3. To. fol. 43. col. 1. &. 2. Per totam.

Lex noua vtrum veterem legem impleat. 3. To. fol. 148. colum. 1, quæst. 27. & colum. 2. &. 149. colum. 1. &. 2.

Legis

Legis præcepta qualiter ſubdiuidantur.3. Tomo fol.151.colum.1.quæſt.30.&.151.&152.&.153.columna prima.

Legis præcepta moralia vtrum ſemper maneant & ſint indiſpenſabilia.3. Tomo.fol.153.colũ.2. quæſtio.31.vbi per concluſiones &.154.155.156. columna prima.

Legis præcepta ceræmonialia & iudicialia an ſint mutabilia & an mutata & euacuata ſint.3. To. fol.156.columna.2.quæſtio.32.&.157.columna prima.&.2.

Legem veterem quoad cæremonias & iudicia mutatam eſſe & ceſſaſſe an poſsit per authoritates oſtendi.3.Tomo.fol.158.quæſtio.33.&.159.colum.1.&.2.

Lex ſemper inſpicit quod frequentius accidere ſolet.3.To.fol.296.col.1.In princ.

Lex puniens aliquem periurij pœna cum pœnalis ſit extra ſuum caſum trahi non debet.3.Tomo.folio.187.columna ſecunda.in verſic.Item intelligas.

Lex pœnalis vtrum & quando ad culpam obliget.3.Tomo. folio. 304.columna ſecunda.In principio.

Lex à quo tempore ligare incipiat.3.To.fol. 309. col.2.gl.Que no paſſe.

Lex diffamari.C.de ingenuis &manumiſſ.in qua cunque cauſa intentari poteſt.3.Tom. fol.401. col.2.gl.Paguead finem.

Lex final.C.de edicto Diui Adriani Tollen. habet locum in teſtamento nũcupatiuo iuſſo reddi in ſcriptis à iudice ex teſtium depoſitionib⁹ folio.92.columna prima.in verſiculo. Solemne dubium.

Lex fin.C.de edicto Diui Adria. Tollendo remedium etiam ſi cedatur tranſit in ſucceſſorẽ ibi. in verſi.Adeo locum habet.

Lex fin.C.de edicto Diui Adrian. Tollen.remedium ſummarium eſt ibi.in verſic. Et quod ſit ſummarium.

Lex fin.C.de edicto Diui Adrian.Tollen.remedium etiam contra titulo poſſidentes eſt ſummarium ibi.in verſi.Quid autem.

Lex fin.C.de edicto Diui Adrian.Tollen. remedium impeditur mediante alio remedio à lege vel ſtatuto poſſeſsionem ſine apprehenſione applicanti vt.l.45.Tauri.ibi.in verſic. Vtrum autem.

Lex fin.C.de edicto Diui Adrian.Toll. remediũ non competit hæredi inſtituto inre certa dato ſibi cohærede vniuerſali fol.92.colum.2.in verſicul. Vtrum autem.

Lex.28.Tauri quintam partem bonorum parentum diſpoſitioni relinquit omni alia ſubſtantia pro legitima filiorum reſeruãda fol.171.col.2.in verſic.Hinc infero quid de iure Luſitaniæ ibi.in verſi.Item.

Lex Luſitaniæ quid de iure Aragonum ibi.in verſicul.Idemque exiſtimo.

Lex.2.C.de reſcind.vend.remedium etiam in pẽſione procedit fol.187.col.1.in verſic.Et ad remittendam penſionem.

Lex.2.C. de reſcind. vend. remediũ etiam finito contractu locationis locum habet ibi.in verſi. Et remedium dict.l.2.

Lex ciuilis non diſponens circa ſubſtantiam & valorem matrimonij ſed circa qualitatem ne malum inde proueniat valet folio.23.columna.2. ad finem in gl.Concejeramente in verſi. Quia quando & quid hæc.l.non infringat libertatẽ eccleſiæ fol.26.colum.1.in verſi. Nec exiſtimãdum.

Lex ciuilis continens honeſtatem ac publicam & communem vtilitatem tam à clericis quam à laicis ſeruanda eſt folio.24. columna prima. In principio.

Lex ciuilis prohibens matrimonia contrahi clandeſtine iuſta ſancta & honeſta eſt ibi.in verſic. Sed iſta lex.

Lex ciuilis imponens pœnam blaſphemis periurijs & vſurarijs & iuramenta in contractibus apponi prohibens & rationi & iuſtitiæ innititur.folio.24.columna prima.in verſicul.Quarto ex eo probatur.

Lex ciuilis aliquid contra ſubſtantiam matrimonij ſtatuens non habet vim legis ſed tãtum eſt perſuaſiua ac honeſtatem inducens fol.25.col.1 in verſi.Nam leges.

Lex prohibens matrimonia clandeſtina adeo cẽſetur iuſta quod potius eſt extendenda & amplianda tanquam impediens innumera mala ibi.in verſi.In tantum.

Lex quando reſpicit factum non eſt curãdum de iuris effectu & quomodo hoc intelligatur foli. 42.columna ſecunda.in verſiculo. Nec huic cõfirmationi.

Lex permittens filijs familias teſtari contra iuris diſpoſitionem eſt interpretanda iuxta regulas iuris communis vt teſtentur cum teſtibus legitimis & rogatis fol.111.colum. prima.in verſic. Item & tertio.

Lex ciuilis inducens ſolennitatem teſtamentariã adeo iuſta eſt vt deficiente ſolennitate relicta in eo etiam in foro animæ non debeantur fol. 59.colum.1.in verſi.Ex quo infertur &.105.colum.2.in verſic.Secundo quia.

Lex ciuilis eſt pars legis diuinæ folio.105.colũ.2. in verſi.Quibus eſt addendus.

Lex pœnalis potius eſt reſtringenda quã ampliãda fol.31.col.1.in verſi.In oppoſitum.

Lex

Lex ſuſpendens aliquem ad certum tempus non priuat eum beneficio perpetuo ſed tãtum commoditatibus quæ interim ratione officij prouenire ſolent fol.31.columna prima.in verſi.Secundo quia.

Lex inducens in capacitatem hæreditatis eſt pœnalis fol.152.col.2.in verſi.Et facit.

Lex vbi requirit plures teſtes ad ſolennitatem alicuius actus ſemper neceſſum eſt illos à parte rogari folio.88.columna prima.in verſicu.Ratio poteſt eſſe.

Lex poſterior per priorem intelligitur & interpretatur fol.110.col.2.in verſi.Item leges.

Lex ſuperioris poteſt adiuuari & diſtingui per inferiorem fol.84.col.1.in verſi.Vel aliter ſecundum glo.

Lex ciuilis ſi prohibet ligat in foro conſcientię & obligat tranſgreſſorem ad peccatum folio.105. col.2.in verſi.Lex enim.

Lex permittens aliquid ſi modo iuſta ſit excuſat agentem ibi.in verſi.Si permittit.

Lex iuſta ſeruanda eſt in vtroque foro niſi ſit fundata ſuper præſumptione qua ceſſante non ligat in foro animæ fol.106.colum.2.in verſi.Sic ergo lex iuſta.

Lex ciuilis licet improbet iuramentum in pluribus caſibus nihilominus contraueniens tali iuramento remanet periurus fol.113.col.2.in verſicul.Nam licet lex ciuilis.

Lex à principe ſancita & promulgata non obligat niſi poſtquam à Republica & ſubditis recepta fuerit fol.202.col.2.vbi vide remiſſ. declarationem.

Lex ratione ſocietatis lucra inter ſocios diuidens vt puta inter maritum & vxorem & ſimiles illicite acquiſitis locum habet foli.162. colum.1. in verſi.Quæritur de quibus.

Lex inferens pœnam ſecundo nubentibus non omnis eſt inualida quinimo concernens fauorem filiorum in ſuo robore durat fol.53.colũ.2. in verſi.Eſt tamen inquirendum.

Lex impediens liberum congreſſum ad contrahẽdum ſemel per mortem ſoluto matrimonio tan iure regio quam canonico annullatur ibi. in verſi.Quæ vero.

Lex etiam vbi ſemel recepta fuit tollitur per conſuetudinem contrariam legitime præſcriptam fol.202.col.2.in verſi.Secundus caſus.

Lex tunc demũ non recepta dicitur quando principe ſciente per aliquos actus contrarios excluditur ignorante per decennium neglecta ommiſſa nec vllo pacto fuerit admiſſa fol.202.colum.2.in verſi.Et tunc dicitur.

Lex puniens extrahentem triticum vel pecus extra regnum prouteſt.l.26.titul.19.libro.6,ordinamẽ. an compræhendat repertũ in via ante exitum territorij remiſſ.379.colum.1.in verſi. Vtrum autem.

Lex de qua ſupra proxime an compræhendat minores quatuordecim annis ibi.in col.2.in verſ. Sed dubium.

Lex.22.titul.2.lib.7.ordin.requirens ad validam renunciationem officij quod renuncians poſt eam factam viuat viginti dies & ſimilis regula Cancellariæ an ſit fauorabilis vel odioſa.f.407 col.1.in verſi.Quæritur vtrum.

Lex.49.Tauri vtilis & fauorabilis eſt reipublicæ Chriſtianæ in ſua prohibitione fol.38.col.2.in verſi.Nam dicendum eſt.

Lex Canonica & ſic ſacrum.Conc.poteſt.matrimonium contrahentes cum conſenſu inhabiles reddere & quomodo hoc poſsit fol.40.colum.1.in verſi.Præterea amplius.

Libelli in actione ex empto formam fo.197.col. 1.Secundum hodiernum cauſarum curſum.

Libelli formam ad reſcindendum contractum à minore iuratum.3.To.fol.186.col.2.ad fin.

Libelli in actione ex vendito formam folio. 197. colum.1.

Libelli in actione locati formam fol.197. colũ.2.

Libelli in actione ex conducto formam foli.198. col.1.& ibi col.2.vide replicam rei cõuenti per viam exceptionis.

Libelli in actione negotiorum geſtorum formã tam in directa quam in contraria & præmiſſa circa eam actionem foli.204. columna prima. &.2.Per totam.

Libelli in actione mandati formam folio.207.columna prima.

Libelli in actione mandati ad intereſſe formam ibi col. 2.vbi notabilia circa eam.

Libere verbum denotat omnimodam libertatẽ fol.135.col.2.gl.Puedan.

Licentia & conſenſus patris vt filius hæreditatem adeat debet præcedere fol.126.colum.1.in verſ. Ideo licentia.

Licentia requiſita vt filius poſsit eſſe in iudicio præcedere debet folio.126.colum.2.in verſicu. Item licentia.

Licentia requiſita ad contrahendum ſemper debet præcedere ibi.in verſi.Similiter de licẽtia.

Licentia ſuperioris vbi requiritur verbis eam expreſſe declarantibus ſignificari debet folio.139. col.2.in verſi.8.Eſt dubium.

Ligam facere non licet.3.To.fol.238.col.1.in verſicul.Et ligam.

Lites ad propria vt aiunt villæ vel ciuitatis attinẽtes ſummariè & ſine ſtrepitu & figura iudicij derimendæ ſunt folio. 421. columna ſecunda. gl.Figura de juyzio.

Locatio ad longum tempus in casu prohibito à lege vel ab homine an valeat ad tempus permissum vel in totum vitietur vt in contractibus ecclesiæ & alijs ad partes & resolutionem & limitationem fol.203.col.1.in versi.Circa præmissa & col.2.vsque ad fol.204.col.1.

Locatio bonorum ciuitatis quæ solennia requirat remiss.folio.204.colum.2.in versi.In locationibus.

Locator si impedimentum superueniat quo rem locatam tradere non possit sine eius culpa dolo ve vel quo conductor ea iam tradita vti non possit non tenetur ad interesse sicut nec cõductor ad pensionem fol.200.colum.1.in versic. Si tamen.

Locator potest eijcere conductorem si filius creetur doctor eques aduocatus presbyter fol.201. col.2.in versi.Item etiam.

Locator licet causa refectionis inquilinum eijcere possit eum tamen in ea iam refecta reponere tenetur fol.202.col.1.In princ.

Locator si tempore locationis filium creauit doctorem equitem aduocatum iudicem presbyterum non potest eis de causis cõductorem eijcere remedio.l.fin.de.C.locati fol.202. colũ.1. in versi.Dubitatur si prædicti.

Locator vbi absque culpa sua rem locatam cõductori tradere non potest satisfacit dando aliam æque idoneam licet vẽditor ad interesse tenea tur in contractu venditionis in simili casu foli. 199.col.2.in versi.Aliam differentiam vbi vide eius rationem.

Lucra extrinseca diuidenda sunt inter coniuges capitale vero semper debet habere pręcipuum qui illud adduxit fol.167.columna.2.in versic. Lucra ergo.

Lucra constante matrimonio quęsita non diuidũ tur nec communicantur inter sponsos ante traductionem ad domum fol.169.col.2.in versic. Et prima est & ibi vide plures limitationes.

Lucra quæsita in quocunque loco diuidẽda sunt vel non secundum consuetudinem loci vbi bona lucrata sunt folio.169. columna prima. In principio.

Lucra quæsita constante matrimonio inter putatiuos bona fide licet non veros coniuges communicanda sunt folio.169.colum.1.in versicul. Vtrum autem.

Lucra habita inter coniuges constante matrimonio inter eos pro equis partibus diuiduntur folio.163.columna secunda.in versiculo.In præsenti.

Lucra inter coniuges communicantur à tempore quo simul cœperunt cohabitare fol.164.col.1. in versi.Intelligitur tamen.

Lucra constante matrimonio acquisita debet habere vxor licet propter viri sæuitiam vel aliam causam à viri culpa dependentem ab eo diuerterit fol.164.col.1.in versi.Quid autem erit vbi ad partes idem econuerso ibi & fol.170.colũ.1. In princ.

Lucra constante matrimonio quęsita debet vxor habere licet propter mariti furorem cum viro non cohabitet ibi in versic.Idem etiam &.170. col.1.in versi.Item etiam.

Lucra in matrimonio putatiuo quæsita dissoluto tamen propter aliquod iuris impedimentum seu culpa alterius coniugis quando veniant diuidenda & à quo tempore vide distinctionem fol.165.col.1.In princ.

Ludouic.Romanus improbatur fol.44.colũ.2.ad medium in versi.Ex quo deducitur.

Ludere ad Zahordam lege prohibitus si vno die cum pluribus personis ludat an sit vna tantum pœna feriendus.3.Tomo.folio.236.columna.1. In princ.

Ludere ad taxillos milites castrametantes prohibentur.3.Tomo.folio.131.col.2.gl.Iugar &.132. colum.1.

Ludere ad chartas impune quis potest vsque ad duos argenteos siue ad comedendum de iure regni.3.To.fol.233.col.2.in versi.Item impune & quid si hanc summam excedant an puniantur.3.To.fol.236.col.2.gl.excepto.gl. Que pague & quid de iure regni col.2.in versi. De iure autem vbi vide plures leges regni de ludo loquentes.

Ludens etiam licito ludo ad creditum id soluere non tenetur.3.To.fol.233.colum.2.in versi.Est præterea.

Ludi quæstiones plures remissiue.3.To.folio.235. col.2.Per totam.

Ludens per alium an puniatur lusoris pœna.3.Tomo.fol.386.col.1.in versi. Quid de ludente.

Ludens ad taxillos & alios ludos prohibitos ad quid teneatur iure ciuili & canonico.3.Tomo. fol.232.col.1.gl.

Ludi domus in qua luditur debet publicari.3.To. fol.235.col.1.in versi.Prima enim.

Ludi causa facta emptio & vẽditio an valeat.3.To fol.387.col.2.in versi.Venditio seu emptio.

Ludus reipublicæ quam nociuus sit & quam late ab ea exterminari debeat.3.To.fol.385.colũ.2. in add.in versi.Et adeo nociuus.

Ludere videns an puniatur & plura de recipiente decem vt ludat triginta & quid si sit ibi imposita pœna nomine alterius & an valeat pactum de non recedendo à ludo.3.To.fol.386.colũ.1. In princ.in versi.Quid autem inter.

Lusor si à iudice restituere lucrata compellatur & quando

quando lucratus fuit colluſores oppi pare inui tauit, & liberalitatem circa videntes exercuit, vulgo, baratos, an hæc etiam veniant in reſtitu tionem. 3. Tom. fo. 386. col. 1. in verſi. Quid autem ſi ex ludo.

Luſor ſcholaris ſi lucratus pecunias quas reſtituere teneturin pauperes eroget an ſatisfaciat. vide. 3. To. fo. 386. col. 1. in verſi. Quid de ſcholari.

Ludo parta licet iure regio intra octo dies & per Inquiſitionem intra duos mẽſes repeti poſsint tamen de ſtyllo ſtudij Salmantini quocunque tempore reſtituuntur nulla præſcriptione temporis valente. 3. To. fo. 386. col. 1. in verſ. Vnum tamen aduerte.

Ludus ſchacorum quis ſit, & an prohibitus', vide remiſſ. 3. To. fo. 388. in verſi. De ludo autem.

Ludere videns ſi clericus ſit, aut ſcholaris punitur alij vero non. 3. To. fol. 389. col. 1. in verſic. Quid de videnti.

Ludi domus an confiſcanda ſit vel ſcamina & bufeta ſuper quibus luditur. 3. To. fol. 386. col. 1. in verſi. Dubitatur.

Ludorum peſsimus eſt taxillorum ludus. 3. To. f. 386. c. 1. in verſi. Horum tamen à quo inuentus fuerit ibi. col. 2. in verſic. Imo quod. & per totã col. 1. &. 2. & 387. col. 1. &. 2. vbi vide declarationem alphabeti ludi.

Ludus chartarum vulgo dicho de naypes, à quo inuẽtus fuerit vide. 3. To. f. 388. c. 1. in verſi. qd aũt.

Ludere nunquam amplius iurans ſub pœna religionis an contraueniens eam ingredi teneatur. 3. To. fo. 388. col. 2. in verſ. finaliter, Dubitatur. vbi quando epiſcopus diſpenſare poſsit.

Luſor continuus vulgo, dicho tahur, quis propriè dicatur & quare ſic dicatur. 3. To. fo. 385. co. 1. in add. in verſi. Pro cuius.

Luſori clerico beneficium collatum nullum eſt. 3. To. fol. 385. col. 2. in verſi. Clericis autem.

Luſorum receptatores, & habentes paratã domũ & menſam, vt homines ad ludum inuitentur quã grauiter puniẽdi ſint. 3. To. f. 234. c. 1. p totã

Luſorum receptator ab aleatore percuſſus nõ poteſt contra eum agere actiõe iniuriarum. 3. To. fo. 235. c. 1. in verſi. Et iſti nec furti cõtra eos agere, vt ibi.

Luſor ex duobus clericis examinandis ad beneficij collationem excluditur ratione ludi. 3. To. fo. 385. col. 2. in verſi. Nam ſi ſint.

Luſor furatus lapides ludi vulgo dichos abonos, ſi cum eis grandem ſummam lucratus fuit an & ſi eos reſtituat teneatur ad lucratæ ſummæ reſtitutionem. 3. To. fo. 386. col. 1. in prin.

Ludi cauſa pecuniæ mutuatæ an repeti poſsint. 3. To. fo. 387. col. 2. in verſi. Quid ſi dentur.

Luſorum vno dicente ſe habere primerã cum vere nõ haberet & ſocio qui triginta nouem puncta habebat, vt victo proijciente chartas vulgo echandoſe en la baraja quis manum lucrari debeat. 3. To. fo. 387. c. 2. in verſic. Sed dubium.

Luſor an poſsit vti cautela ãd decipiẽdum ſocium putà ſi habens optimum ludum ſimulate dicat tranſeat vulgo, vaya el naype. 3. To. fo. 388. col. 1. in verſi. Sed ſe ſe offert.

M

Maledicere aliquẽ vtrum liceat. 3. To. fo. 75. col. 2. in verſi. Vtrum autem liceat. & 76. col. 1. &. 2. per totam.

Mãdatũ quid ſit. f. 208. col. 1. in prin.

Mandati & iuſſus differentiam ibi. in verſi. Dubitatur &c.

Mandatum continet liberã voluntatem iuſſus vero coactionem ſaltem reuerentialem circa dominum vel patrẽ. fo. 208. col. 1. in verſi. Ex quo.

Mandatum quibus verbis conſtitui poſsit. fo. 208. col. 1. in verſi. Quæritur inſuper.

Mãdatum ex diuturnitate temporis præſumitur præceſsiſſe. fo. 208. col. 2. in verſic. Vtrum autẽ.

Maioratuum quæſtiones plures remiſsiuè. fo. 1. 6. col. 1. in verſi. Pluresalias quæſtiones.

Maioratum fundans poteſt prohibere ne fœminæ ſuccedãt. f. 77. c. 1. in verſ. Poteritq; fundãs.

Maioratus conſtitutio eſt licita in foro animæ. fo. 77. col. 2. in verſi. In tantum.

Maioratum conſtituens ſiue pater ſiue mater poteſt ad libitum dignum vel indignum eligere dummodo capax ſit. fo. 77. col. 2. in verſi. Vtrũ autem. vbi ad partes.

Maioratus ſucceſsio caſu quo ob crimen læſæ diuinæ vel humanæ confiſcatur ex clauſula conſtitutioni adiecta quod ex tunc tranſeat in ſequẽtem in gradu non cõfiſcatur, ſed tranſit ad proximiorem. fo. 117. c. 1. in verſi. Oritur tñ dubiũ.

Maioratus bona attento iure Caſtellæ nunquam præſcribi poſſunt. fo. 122. col. 2. in verſi. Et videtur nunquam vbi latè remiſſ.

Maioratus inſtituendi licentiæ formam Hiſpano ſermone in praxi receptã. fo. 122. col. 2. ad med.

Maioratus conſtitutio qualiter fieri debeat eius tenor. fol. 124. col. 2. vſque ad 126. col. 1. in med.

Maioratus in eodem teſtamento à viro & vxore conſtitutus à ſuperſtite pro ſua parte reuocari poteſt fallit vt ibi. fo. 118. col. 1. in verſi. Dubitatur præterea vbi ad partes. vſque ad fol. 119. col. 2. in medio.

Maioratus poſſeſſor non poteſt conſtellanias perpetuas annuos redditus vel ſimilia in præiudicium ſucceſſorum conſtituere. fol. 415. col. 1. in verſi. Non tamen poterunt.

Maioratus bona an confiscari possint ob crimen læsæ quando reus ea ab antiquis extraneis, seu ascendentibus habuit si in fundatione dictum sit quod non possint confiscari propter nullũ crimen committendũ à successore quod Deus auertat etiam aduersus diuinam vel humanam maiestatẽ.fo.198.c.2.ad fi.199.c.1.&.2.in princ.

Maioratum instituendi licentia ante eius cõstitutionem obtineri debet nec sufficit si subsequatur.fo.126.col.1.in versi.Circa præmissa.

Maioratus possessor dum viuit dominus est & dominium rerum maioratus habet.fol. 128. col.1. in versi. Tum etiam quia.

Maioratus possessor tenetur indigẽtes fratres alere licet consuetudine lege Principis rescripto cautum nõ sit.f.131.c.1.in versi. Ex dictis supra.

Maioratus successio ad quam instituens vocauit filium ex filia nondum nubilis ætatis, & in defectum eius filium legitimatum eueniente casu substitutiõis antequam filia nubat si tamen ea postea filium habeat an is an substitutus legitimatus admitti debeat.fo.131.col.2.in vers.Circa præmissa.vbi licet indecisum relinquat inclinat tamen in fauorem substituti.

Mandatarius quomodo & quando de homicidio à se perpetrato teneatur. 3. To.fol.268. col.1.in versi.Et est inquirendum.

Mandans fieri clauem adulterinam ad infringendum carcerem vel vt aliud maleficium cõmittat in domo seu arca alterius quomodo puniatur.3.To.fo.382.col.1.in versic.Quo fit.

Marito vendente rem propriam cum pacto redimendi si redimat matrimonio constante,& res efficiatur maioris valoris quam antea fuerit an illud augmentum communicetur ad partes.fo. 167.col.2.in versi. Hinc etiam.

Maritus an possit abscindere membra virilia ab adultero in flagranti deprehenso.3.To.fo.393. c.1.in add.in prin. vbi qd si adulter clericus sit.

Maritus si concubinam habeat excluditur à petitione bonorum adulteræ vxoris per compensationem licet à pœna corporali ipsa non liberetur.3.To.fol.393.col.1. in add.1.ad finem.

Maritus quocunq; in loco deprehensum in adulterio cũ vxore vel sponsa de p̃senti licitè interficere põt.3.To.f.263.c.2.in gl. O si lo fallara.

Maritus vel alter coniugũ vendẽs aliquã domum, seu fundum & pecuniam in alia re consummẽs nõ tenebitur alteri ad eius diuisionem. fol. 158. col.2.in versi.Et sic per præmissa.vbi ad partes, & duas communes contrarias.

Maritus si ante matrimonium habeat fundũ, vel domum sine vsufructu licet eum postea acquirat, non iudicat quo ad diuisionẽ diuersa res cũ habeat cãm de p̃terito.f.166.c.1.ĩ vers.7.suadet.

Maritus si tempore contracti matrimonij habeat fundum æstimatione reipub.valoris mille aureorũ licet is extrinseca ratiõe postea duo millia valeat nihil augmenti vxori cõicare tenebitur.fo.166.c.1.in versi.Nã si maritus.& col.2.in versic.Sed huic vltimo.vbi ad partes.

Maritus durãte matrimonio nõ põt donare lucra eo cõstante quæsita in præiudiciũ vxoris fraudulenter.f.o.171.col.1.vbi quomodo hæc fraus detegatur.&fol.170.col.2.

Maritus quomodo vxorem tractare debeat & diligere.f.157.col.1.in versi.Nec ipsam. vbi quod ex causa licet eam modice corrigere.

Maritus ante matrimoniũ emens domum cum titulo &bona fide à non domino, si eam cõstante matrimonio cursu tẽporis præscribat, an teneat vxori cõicare.f.167.c.2.ĩ versi.qd aũt erit.

Maritus cõtra vxorẽ aliquid sibi surripientẽ agit actione rerũ amotarũ vel econuerso.f. 157. col. 2.in versi.Et ideo.vbi vide rõnẽ quare nõ furti.

Maritus quando nõ teneatur communicare vxori bona soluto matrimonio eo constante quæsita.fo.158.col.2. in versi. Nisi probet.

Maritus donationis causa potest repudiare hæreditatẽ ei delatã nec ex hoc vxori donataria facta donatio erit nulla censenda.fo.169.col.2. in versi. Ratio est.

Maritus cautus debet facere inuentariũ tpe cõtracti mr̃imonij, vt postea eo soluto possit deducere tanquam capitale ea quæ sua propria ad id adduxerit ne vxor prætẽdat communionem. fo.170.col.1.in versic.Et is cautus.

Maritus potest recipere vsuras dotis non solutæ debito tempore ratione damni emergentis ex re sibi pignorata.3.To.fo.20.col.1. in versi. Ex eadem.vbi late de cap.salubriter.de vsuris.

Maritus oppressorem & violatorem vxoris festinantem ad eam per vim copulam occidere licitè potest.3.To.fol.264.col.1.gl.muger.

Maritus an possit agere actiõe iniuriarum si ei dicatur tædet te non esse cornutum. 3.To.fo.393. col.2.add.2.in versi.Et an maritus.

Maritus coniugalem degens vitã cum vxore adultera & quæ non pœnituit author est turpitudinis & peccat mortaliter.3.Tom.fol.318.col.1.in versi.Et maritus.

Maritus seu sponsus de p̃senti vxorẽ seu sponsam de præsenti in adulterio deprehensam occidere potest etiam si alter fugiat dummodo sit in continenti.3.To.fol.311.col.1.gl.si el.

Maritus habens concubinam in simul cum vxore cum sit perfidus infamis & aleuosus dicitur turpis persona adhoc vt instituí possit ab aliquo tertio excluso fratre.3.To.fo.203.col. 1.in vers. Et ille quia habet.

Marit⁹ & vxor debẽt esse participes bonæ, & malæ fortunæ. 3. To. fo. 323. c. 1. in versi. Et ideo dr.
Mariti coitus cum concubina domi retenta punibilis & accusabilis est. 3. To. f. 367. col. 1. In vers. Sed intellige.
Maritus concubinarius qua pœna teneatur. 3. To. fo. 313. col. 2. gl. Ningun hombre.
Maritus bis contrahens matrimonium viuẽte prima vxore aleue criminis reus iudicatur. 3. To. fo. 317. col. 2. glo. Por palabras.
Maritus occidens adulteram vxorem propria authoritate non præcedente iudicis sententia pec cat. fo. 199. col. 1. in versi. Vndeinfertur. & ibi vide rationem.
Mariti licentia adhoc, vt vxor contrahere possit quare ponatur in capite instrumẽti, vel scripturæ. fo. 126. c. 1. in vers. Et sic licentia mariti.
Masculinum comprehendit fœmininum etiam in pœnalibus, & odiosis in materia indifferenti & competenti tam masculis quam fœminis. fo. 46. col. 2. in versi. In oppositum.
Masculinum quando concipiat fœmininum remissiuè. fo. 47. col. 1. in versi. Quando ergo.
Masculinum sub fœminino nõ comprehenditur. 3. To. f. 69. c. 1. gl. ni alguna. in versic. Non ergo.
Masculus præfertur fœminæ quando discordant in præsentando. fo. 115. col. 2. in versic. Facit vbi examinatur dictum Baldi. in. l. 1. ff. de se natorib. latissimè.
Materia indifferens quæ vniformiter contingit masculos & fœminas comprehendit genus masculinum. 3. To. fo. 45. col. 2. in versi. Dubitatur.
Mater transiens ad secundas nuptias priuatur filiorum successione. fol. 100. c. 1. ibi. vt cũ mater.
Mater intra annum filio impuberi tutorẽ non petens priuat eius successione ibi. in versi. Vel eũ.
Mater vnicum filium habens ei ab intestato decedenti si alias se indignã non fecit pleno iure succedit ibi. in versi. Mater si vnicum.
Mater conuolans ad secũda vota petito tutore filio ei succedit in bonis à filio quæsitis pleno iure ibi. in versi. 2. conclusio.
Mater habens plures filios transiens ad secũda vota petito eis tutore decedenti ab intestato succedit in bonis à patre habitis quo ad vsumfructum proprietate alijs fratribus reseruata ibi. in versic. 3. conclusio. & ibi vide rationem.
Mater filio suo vel naturali vel spurio dum descẽdentes absint ab intestato succedit excluso patre. f. 101. col. 1. in versi. Quinta regula. vbi quid si mater sit illustris.
Mater filiam ad fornicandum vendens qua pœna teneatur. 3. To. fo. 275. c. 2. in versi. Et mater.
Mater non potest filium spurium sibi hæredẽ instituere. fo. 69. in versic. Dubitatur etiam. col. 2.
Matre ad secundas nuptias conuolante, nec postulato tutore suo impuberi bona secundi mariti tacitè pupillo obligantur. fo. 101. col. 1. in versi. Illud etiam. vbi ad partes remiss.
Mater non amittit tutelam ob sponsalia de futuro quam iam decretã habebat secus in acceptãda. fo. 37. col. 2. in versi. Et præmissa limitatio.
Matthæi 18. & Lucæ 17. Illud, In ore duorum, vel trium, primũ necessitatẽ, secũdum abundantiã denotat fo. 84. col. 1. in prin. in versi. Vel aliter.
Matrimonium contrahens in facie ecclesiæ & vicinis sciẽtibus excusatur à pœna cap. cum inhibitio. de clandesti. de sponsat. & constitutionis synodalis Salmantinæ. 42. vbi quid in casu. l. 49. Tauri. f. 35. co. 2. in vers. Et sic quo ad pœnã.
Matrimonium clandestinum ante S. C. T. diceba tur quando fœmina contrahebat absque scientia parentum vel eorum sub cuius tutela vel cura erat. fo. 36. col. 1. in versi. Clandestinum.
Matrimonium clandestinum contrahens, quod ex postfacto nullum apparuit vtrum probata nullitate eximatur à pœna. l. 49. Tauri. fol. 38. col. 1. in versic. Est tamen dubium.
Matrimoniũ quot modis dicatur clandestinũ ibi. in versi. Plura tamen. & fo. 173. col. 2. in princi.
Matrimonium semel contractum licet iure canonico irritari non possit si tamen parochus & testis non interueniant attento. S. C. T. irritatur. fo. 40. col. 2. in versi. Iuxta prædicta.
Matrimonium per verba de præsenti contractum inter inhabiles ætate licet iure canonico secuta copula osculo amplexu validum efficeretur tamen hodie ex S. C. T. est inualidum. fo. 41. col. 1. in versi. 6. per dictum.
Matrimonium de facto contractum cum secũdo coniuge viuente primo licet sequuta copula nõ potest subsistere etiam sublata è medio prima, ea vero non sequuta potest. fo. 47. co. 2. in versi. Quæritur quando.
Matrimonium contractum sub conditione honesta præsente parocho & testibus licet attenta Canonistarũ opinione adueniente conditione nullum postea consensum exigat tamen hodie iuxta. S. C. T. approbans in hoc theologorum opinionem requiritur nouus consensus. fol. 41. in versi. 6. Etiam. col. 2.
Matrimonia contracta à filijs familias sine parentum licentia etiam ante S. C. T. valida erant. fo. 39. col. 2. in versi. Constat etiam. vbi vide illationem contra doctores.
Matrimonium à muliere contractum non certo certiorata de morte primi coniugis dirimi non debet donec clare constet viuere primum maritum. fol. 50. col. 2. in versic. Oportet tamen. vbi quod in hoc cautus debet esse iudex.

Matrimonium licet requiratverba admittit tamē voluntatem expreſſam per ſigna cōſenſum ex primētia.f.208.c.2.in verſic. Quemadmodum.
Matrimonium bis contrahens viuente altero coniuge vltra alias pœnas quas ſubit committit à leue.3.To.f.202.col.1.litera.a.&366.col.2.gl.es caſo.&367.col.1.&3.To.fo.404.col.2.gl.ſe deſpoſare. vbi qd in deſpōſato p verba de p̄ſenti.
Matrimonium contrahens ſcienter in gradu prohibito à iure ipſo iure excommunicatur.3.To. fo.364.col.1.gl.faſta.vbi vide alias eius pœnas. &ibi.col.2.quod poteſt contra eū procedi tan quam contra de fide ſuſpectum.&fo.319.col.1. in verſic.Si probetur, quæ autem iudices mouere debeant ibi.in verſic.Sed iudices.
Matrimonium per verba de futuro contractum non efficitur de præſenti propter copulam carnalem poſt promiſsionem de cōtrahendo ſubſecutam.3.To.f.289.col.1.in verſi. Infertur etiā niſi præcedant monitiones vt ibi.
Matrimonium contrahens ſeruata forma.S.C.T. ſi poſtea ſciat impedimentum aliquod an propria authoritate abſq; iudicis ſnīa ab ea ſeparari valeat.3.To.fo.318.c.1.in verſi. Dubitari pōt.
Matrimonium quo ad vinculū propter adulteriū nō diſſoluit.3.To.fo.309.c.1.gl.Porque. ī prin.
Matrimonium de præſenti contrahi non poteſt ante.14.annos in viro in fœmina ante.12.3.To. fo.410.col.1.in gl. de catorze. vbi quare minus temporis in fœmina exigatur ſpacium.
Matrimonium præſumendum potius eſt quam concubinatus.3.To.f.299.c.2.in verſi.His etiā.
Matrimonium bis cōtraxiſſe Titium accuſans viuente primo coniuge non iuuatur præſumptione.l.fin.C.de ſacroſ.eccleſ.quod quis præſumitur viuere centum annis.3.To.fol.318.col.2.in verſi. Quæri etiam.
Matrimonium quid ſit.fo.7.colū.2.in verſic. His præmiſsis.vbi latè de eius ſignificatione.
Matrimonium quod ſit ſacramentum &plura de eius commendatione.fo.1.col.1.gl.Alto.& qđ ſit vnum ex ſeptem Sacramentis eccleſiæ. fol. 8.col.2.in verſi.Dubitatur etiam.
Matrimonium cōtrahi poteſt inter abſentes per nuncium vel epiſtolam adhoc ſpecialiter conſtitutam.fo.2.col.1.in verſi.Quid autem.
Matrimoniū etiā per procuratorē cōtractū ſacramentū dr̄.fo.2.col.2.in verſi. Vtrū aūt.&fol.9. c.1.ī verſ. Vtrū aūt.vbi ad partes.&f.10.c.1.&2.
Matrimonia libera eſſe debēt,&ſine coactiōe etiā ſi antea præceſſerint ſpōſalia đ futuro & ni ſint libera nō valēt.fo.2.co.2.in verſ.Itē mr̄imonia.
Matrimonium contrahere promittens obligatur ex vi pactionis.fo.3.c.1.in verſi.His etiam facit.
Mr̄imoniū ſemel cōtractū ē inſeparabile ſi ſemel copula conſumetur.fo.13.c.1.in verſi.Quod ſit.
Matrimonium contractum inter eos quos publicæ honeſtatis impedimentum prohibebat ſub conditione ſi Papa diſpenſauerit ſecuta diſpenſatione nouum conſenſum exigit.fol.16.col.1. in verſi.Dubitatur vlterius.
Matrimonium contrahentes in caſu de quo ſupra etiam ſi per aliquod tempus ſciuerint diſpenſatum fuiſſe à Papa,nihilominus ante nouum cōſenſum p̄ñt diſſentire ibi.c.2.in verſi.Ex qbus.
Matrimonio cū.B. cōtracto, quæ licet alij nupta falſis tamen adducta probationibus de morte primi mariti in facie eccleſiæ & præhabita debita ſolennitate cōtraxit ſi primus vir eam petat obtinebit,ſi eo mortuo ſecūdus eam ducere velit poterit vtiq; licet tunc requiratur nouus cōſenſus.f.17.c.1. verſi.Circa præmiſſa.&f.18.c.1. in verſi.Ex quo clare.& quod ſolennitates ſint reiterandæ.fo.19.c.1.in verſi.Et cū in præſenti.
Matrimonium cur potius quam patrimonium dicatur.fol.8.c.1.in verſic.Quæri etiam.
Matrimonium ex eo potius à matre deriuationē capit, quia habita prolis rōne maior certitudo in matre verſatur ibi.in verſic.Eſt dicendum.
Matrimonium clandeſtine contractum abſq; miniſtro eccleſiæ an ſit verum ſacramentum.fol. 11.col.1.in verſi.Ex quibus inferri.
Matrimonium eſto quod ſit ſacramētum an conferat gratiam ibi.in verſi. Eſto quod.
Matrimoniū licet dolo contractum ſi tamen conſummatū non annullatur. fo.15.col.1.in verſi. Dubitatur vtrum caſum tamen.in quo annullari poteſt ibi.in verſi.Et certè.
Matrimonio ita clandeſtinè contracto, vt per teſtes probari non poſsit inter T.& B. ſi metu parentum Titius ducat ſemproniā Berta Pamphilo nubat ratione maioris mali vitandi ſecundū matrimonium perſiſtet licet hodie attenta diſpoſitiōe S.C.T.nullum ſit priori tñ caſu vide remedia qb⁹ ij primi cōiuges exiſtētes in malā fide aīæ mederi poſsint.f.16.c.2.ī ver.dubiū eſt.
Matrimonia debent publicè cōtrahi & quare.fol. 23.col.2.gl.concejeramente.
Matrimonium cōtrahens iuxta formam S.C.T. ſeſsio.24.cap.1.de reforma.in verſic.Qui aliter præſentibus ad minimum duobus teſtibus, & parocho peccat mortaliter non ſeruatis alijs de quibus ibi.fo.26.c.1.ad fin.in verſi.Et primum.
Matrimonium clandeſtine, vt ſupra cōtrahens in legis ciuilis & canonicæ contēptū peccat, excuſatur tñ ex cauſis de quibus ibi.f.27.c.1.in prin.
Matrimonium clandeſtine cōtrahentium pœnas iure huius regni ante S.C.T.fo.29.col.1.in glo. Encubiertamente.
Matrimoniū clandeſtine cōtrahens ante S. C. T. centum

centum quadratos cameræ regis iure huius regni soluebat,itē mortaliter peccabat ibi. ī prin.
Matrimonium de præsenti metu contractum nō conualescit per mutuam ac spontaneam cohabitationem.fo.41.col.1.in versic.5.cessabit.
Matrimonium nulliter cōtractum ex defectu solennitatis à S.C.T.requisitæ interueniēte post ea solennitate conualescet.fo.42.col.1.in versi. Vlterius dubitatur.
Matrimonij clandestini prohibitio quibus rationibus præcipuè innitatur.fol.27.col.2.in versi. Quæri etiam potest.
Matrimonium in facie ecclesiæ coram duobus testibus contractum ante S.C.T. præferebatur clandestinè contracto cuius probationem partium confessio fama ac vnus testis iuuabant. fo.29.col.1.in versi.Hinc dicebatur. & ibi contra Doct. quod in hoc nulla detur specialitas.
Matrimonium clandestinè contrahentes pecuniaria ac excommunicationis pœna plectūtur.fo. 30.col.1.in versi.Item solent.
Matrimonium quando dicatur clandestinè cōtractum.fo.34.col.1.in versi.Circa istum.
Matrimonium aliquando dicitur clandestinum quando absque testium præsentia fuit contractum ibi.in versi.Nam aliquando.
Matrimonia clandestina licet inter contrahentes consensu ipso perficiantur,& sic quoad Deum valeant iudicio tamen ecclesiæ dirimuntur ibi. in versi.Deficit enim.
Matrimonium contractum scienter vel ignoranter viuente primo coniuge est nullum licuti, & consensus eo superstite præstitus.fo.18.col.1.in versi.Ex quibus.
Matrimonium contractum cum secunda viuente prima per mortem primæ non conualidatur cum secunda.fo.19.col.1.in versi. Facit.
Matrimonium inter parentes & filios spirituales non permittitur.fo.96.col.2.in versi.Inter hos.
Matrimonij sacramentum à Deo optimo Maximo in paradiso terrestri institutū fuit, & in statu innocentiæ.fo.20.lirera b.col.1.gl. Que es el parayso.
Matrimonium præcipuè cōtrahi debet causa prolis tum fornicationis vitandæ ex alijs vero causis licet non ritè contrahatur tamen valet.f.20. col.2.in versic.Ex quibus infertur.
Matrimonij coniugale fœdus tria præcipuè bona parit fidem,prolem,sacramentum ibi.col.1. gl. tres bienes.
Matrimonij contracti primum pignus fides est inter coniuges,& ad quid præstetur. fol.21. col.2. in versi.Sic igitur primum.
Matrimonij secundum pignus proles dicitur, & quare.fo.21.col.2.in versic. proles.
Matrimonij bonum præcipuum est sacramētum. fo.22.col.2.in versi. Dicimus.
Matrimonij vinculum non dissoluitur viro post consummatū matrimonium ad sacros ordines pro moto etiam vxore cōsentiente adeo quod hoc casu tenebitur de necessarijs vxori prouidere.fo.22.col.2.in versi. Ex quo infertur.
Matrimonij causa adeo veritati innititur, vt deficiente actore omnino in probatione reus iuramentum subire teneatur.fol.34.col.2.in versic. Quod est notandum.
Matrimonium dicitur clādestinum cum in eo nō seruantur solennitates institutæ in contrahēdis mrimonijs ab ecclesia.f.35. c.1.in versi.2.modo.
Matrimonium in facie ecclesiæ contractum, & vicinis scientibus non potest dici clandestinum licet banni & denunciationes non præcesserint ibi. in versi.3.modo.
Meliorationes in re mariti factæ constante matrimonio ipsi marito cedunt licet earum æstimatio communicari coniugi debeat. fol.168.col.1. in versi.Item meliorationes.
Melioramenta sunt quid proprium. fol.133. col.2. in princip.
Membrum aliquod vbi ob delictum amputandū est,manus,dens, auris pes infirmius amputādū erit nisi lege exprimatur quod sit dextera, vel siniſtra.3.To.fo.258.c.2.in versi.Et idē de pede.
Mensis executori datus ad publicationem testamenti intelligitur ab admonitiōe adhoc, vt priuetur sibi in testamēto relicto.f.138.c.1. in prin.
Mercator negotiari solitus agere pōt ad interesse ratione lucri cessantis.3.To.f.20.col.1.vbi vide exemplum & confirmationem & remiss. praxim articulandi interesse.
Mercator habens centum aureos statim consumē dos in mercibus quibus in nundinam illatis certum erat probabiliter decem lucraturum ea decem ab amico si mutuet licitè petere poterit. 3. To.fo.22.col.2.in princ.
Mercator seu campsor fallitis priuilegio immunitatis non gaudet & qua pœna feriatur.3.To.fo. 321.col.1.in prin.in versi. Et idem dicerem.
Mercator negotiandi causa emendi vendendique ad ferias exemptas vulgo dictas, francas profectus quando,& vbi tenetur soluere gabellā. fo. 322.colū.2.gl.Mercados vbi quando excusetur.
Meretrices signū afferre debent vt ab honestis fœminis discernantur.3. To.fol.78. col.1. in versi. Et meretrices.
Metatus vulgo dictus aposentador qualis esse debeat.3.To.fo.402.col.2.in addi.
Metatus an possit recipere aliquid, vt reseruet alium ab hospitando.3.To.fol.403.c.1. in vers. Et an possit.

Metatus an totam domũ hoſpitio deſignare poſſit ita quod habitatio domino nõ relinquatur. 3. Tom. fol. 402. col. 1. in add. in verſi. Et an tota domus.

Metati lineam impoſitam ſuper domo hoſpitij r a dens qua poena teneatur. 3. To. fol. 402. col. 1. in add. in verſi. quia ſi eius.

Miles ſi tempore belli caſtri cuſtodiam ſuſcipiat etiam ſi violenter ab eo auferatur tenebitur. fo. 201. col. 1. in verſ. Et ideo ſi miles. vbi vide rõnẽ.

Miles qui clericum portionarium inſidioſe de nocte in facie & naribus vulnerauit ſtatim captus ſequenti die nona hora ante meridiem in loco delicti furca fuit ſuſpenſus. 3. To. fo. 218. col. 1. in verſi. Et ita vidi.

Minor inueniens ſe læſum in contractu iuramento firmato ante omnia debet petere relaxationem iuramenti ad effectum agendi. 3. To. f. 186. col. 2. vbi an ad eam requiratur partis citatio, & ibi vide libellum.

Monachi mendicantes cum licentia prælati poſſunt eſſe teſtes in teſtamento. fo. 89. c. 1. in prin.

Monachus non reddens rationem adminiſtrationis bonorum eccleſiæ poſt mortem etiam punitur, & in ſtercore extra cimenterium ſepelitur. 3. To. fo. 266. col. 2. in verſi. Facit nono.

Monachus profeſſus teſtari non poteſt. fo. 65. col. 1. in verſi. Idem dicendum.

Monaſteria dicuntur filij ficti. fo. 96. col. 2. in verſ. Inter legitimos.

Monaſterium quod habetur loco filij ſi præterea tur quaſi de nouo agnaſcendo teſtamentum rũpit. fo. 67. c. 2. in verſi. Prædicta vera ſunt.

Monaſterium abinteſtato ſuccedit monacho ſtatim dum profeſſionem facit. fo. 103. col. 1. in verſi. Quarta regula.

Moſtrencus vulgo dictus ſeu is ad quem rerum inuentarum reſtitutio competit ſi non ſeruet formam. l. 1. titul. 12. lib. 6. ordin. tenebitur tanquã fur. fo. 371. col. 1. gl. furto.

Moneta quare dicatur & vnde. 3. To. fol. 192. col. 1. in verſ. Vnde moneta. vbi etiã de numiſmate.

Moneta falſa quando dicatur. 3. To. fol. 374. col. 2. in verſi. Verum.

Monetam regis iam conflatam iterum fundẽs an & quando teneatur. 3. To. fo. 293. c. 2. ad finem.

Monetam bonam recipere recuſans qua puniatur pœna. 3. To. fo. 193. c. 2. in verſi. refutans autem.

Monetã regis vt eam de regno extrahat diminuẽs quomodo puniatur ibi. in verſi. Si quis autem.

Monetam falſam ſcienter expendens quam poenam ſubeat. 3. Tom. fo. 375. col. 1. in verſi. 2. principaliter.

Monetam cudere in regno Hiſpaniæ nulla poteſtas ſiue ſecularis ſiue eccleſiaſtica ſine principis priuilegio poteſt. 3. To. fol. 192. c. 1. in verſic. Et ſic in noſtro.

Monetam cudendi priuilegium regibus ſolũ vel ciuitatibus non priuatis perſonis indulgeri poteſt ibi. in verſi. Intellige tamen.

Monetam falſam cudens vel fieri mandãs qũo puniatur. 3. To. f. 347. c. 1. gl. faze moneda.

Monetam bonam tondẽs radens tingens quomodo puniatur. 3. To. fo. 193. col. 1. in verſi. Quid autem. 375. col. 1. in verſi. 3. principaliter.

Monetæ falſæ criminis an reus erit qui minimam monetã falſet. 3. To. f. 375. c. 2. in verſic. Quærit.

Monialis ſe carnaliter cognoſci paſſa quomodo puniatur. 3. To. fo. 316. c. 1. verſic. religioſa vero.

Monopolium vulgo dictum monipodio quid ſit & an prohibitum. 3. To. f. 244. c. 2. gl. ni fagan.

Morieti cuilibet de vna arte ſeu officio ſine agnatis & cognatis congregatio confraternitas, ſeu collegium illius artis ad bona veniunt excluſo fiſco. 3. To. fo. 371. col. 1. in prin.

Mors viri qualiter probanda ſit relinquitur arbitrio iudicis. fol. 50. col. 1. in verſi. Mors autem.

Mortis pœna plures caſus in quibus quis feritur. 3. To. f. 91. col. 2. in verſi. Plures caſus remiſsiuè.

Mors omnis præſumitur ſecura niſi probetur in pugna contigiſſe. 3. To. f. 267. c. 2. gl. toda muerte.

Mortem aſſeuerans vel eã proditoriè inferẽs quomodo puniatur. 3. To. fo. 370. col. 1. glo. muerte.

Mors viri qualiter probanda ſit vt vxor cum alio contrahere poſsit. 3. To. fo. 318. c. 2. in verſi. Quæritur vlterius.

Moriens ſponte ſine confeſsione, & communiõe præſumitur hæreticus & ei denegatur eccleſiaſtica ſepultura & dimidietatem bonorum fiſco applicandã amittit. 3. To. f. 368. c. 2. gl. muriere.

Mortis metu plura licent alias in iure prohibita. f. 200. c. 2. in verſi. Propter mortis timorem.

Mortis metu licet aggreſſorem interficere ibi. in verſi. Nam licet.

Mortis vitandæ cauſa licet corrumpere aduerſariũ ibi. in verſic. Item propter.

Mortem violentam licitum eſt fugere ibi. in verſ. Item mortem.

Mortis vicini metu licet etiã proximi aduerſariũ interficere ibi. in verſ. Non ſolũ. vbi quod mortaliter peccat omittens talem defenſionem.

Mulier de iure ciuili non poteſt eſſe teſtis in teſtamento. fo. 86. c. 1. in verſi. De iure autem ciuili.

Mulier tranſiens ad ſecũdas nuptias non tenetur reſeruare filijs prioris matrimonij donata à primo marito in remunerationem nobilitatis, vel iuuentutis. fo. 73. col. 2. in verſi. Vnde infertur.

Mulier, quare & cuius ſignificationis gratia, de coſta viri effecta fuit manu domini noſtri Ieſu Chriſti. fo. 157. col. 1. in verſi. Et ideo.

Mulier mariti creditrix præferẽda eſt cæteris creditoribus & ei tradendus maritus debitor iuxta pragmaticam.80.fo.245.col.1.in verſi. An mulier.&.3.To.fo.345.col.1.in verſ. Sed eſt dubiũ.
Mulier an propter adulterium dotem amittat.3. To.fo.290.col.2.in verſic.Dubium eſt.
Mulier maritata etiam ſi meretrix ſit dum tamẽ maritus adulterij author non ſit incarcerari nõ debet.3.To.f.294.c.2.in prin.in verſi. Quo fit.
Mulieri etiam inhoneſtę vis inferenda non eſt ad eam cognoſcendam.3.To.fo.264.col.1. ad fin. in verſi.Sed vis.
Mulierem etiam inhoneſtam per vim cognoſcẽs quomodo puniri debeat.3.To.fo.264.col.2.in verſi.Pœna.
Mulier de iure regni poteſt eſſe teſtis in codicillis, fo.87.col.2.in verſi.Vtrum autem.
Mulier adulterium committens intra annum luctus vel poſt an debeat dotem amittere ſicuti ſi viuo marito commiſiſſet remiſſ.f.171.c.2. ad fi.
Mulier nupta ſcienter cum ſecundo contrahens vna cum ſecundo viro adultero pœnam adulterij ſubijt.fo.44.col.2.in verſi. Si tñ mulier.
Mulieris panem coctum vendentes vulgo dictæ panaderas quæ à ſcholaribus recipiunt triticũ reddituræ in panæ cocto non gaudent priuilegio.l.62.Tauri.3.To.fo.336.c.2.in princ.
Mulier ſicuti propter adulterium amittit dotem marito applicandam ſic etiam ob viri adulteriũ lucratur donationem propter nuptias.f.21.col. 1.gl.tres bienes.in verſi.Nam ſicut mulier.
Mulier bona fide credens primum maritum mortuum ſi eo viuo ſecunda vota petat an pœnam binubæ ſubeat ad partes.fo.49.col.2.in verſic. Circa huius.& fol.50.col.1.
Mulier contrahens binas nuptias niſi prius certio rata de morte primi mariti per nuncium punitur vna cum ſecundo viro pœna adulterij. fol. 50.col.1.in princ.
Mulieris habitum ſumens ad effectũ intrandi monaſterium & corrumpendi monialem an peccet.3.To.fo.352.col.2.in addi.vbi quod excommunicatur quomodo vero puniatur.fo.355.co. 2.in verſi.Aſſumentes &c.eodem tomo.
Mulierum plures fauores, vide fo.46.col.1.in verſic.Ergo huiuſmodi pœna.
Mulier debet claudere os vuluæ dum vir abeſt.f. 50.col.1.in verſi.Et Baldus ait.
Mulier ſecunda vota petens amittit priuilegium, & immunitatem prioris mariti.fol.52.col.1.in verſi.Mulier tranſiens.
Mulier tranſiens ad ſecunda vota non petito tutore filijs prioris matrimonij nec redita ratiõe adminiſtrationis ſi quam habebat eis nec ex teſtamento iure ſubſtitutiõis nec ab inteſtato ſi moriuntur in pupillari ætate ſuccedit.f.54.in col. 1.in verſi.Deducitur.Idem ſi licet non nubat luxurioſè tñ viuat.ibi col.1.in verſ. Idẽ dicẽdum.
Mulier coniugata poteſt adire hæreditatem abſq; mariti licentia cum beneficio tamen inuentarij non alias.fo.144.col.2.in verſi. Ideoque.
Mulier tranſiens ad ſecunda vota tenetur reſeruare filijs prioris matrimonij proprietatem bonorum quæ habuit à primo marito vel ex ſucceſſione filiorum prioris matrimonij.fo.54.col.2. in verſi.Item tenet.&92.c.2.in verſi. Hodie tñ.
Mulier habita licentia à filijs prioris matrimonij ſecunda vota petens nullam pœnam ſubit ſecũdo nubentium.fol.54.c.2.in verſi.Et primũ remedium vbi vide plura remedia quibus hæ ſecundo nubentium pœnæ vetari poſſint.&92. col.2.in verſi.Quarto idem probatur & vtrum requitatur conſenſus omnium filiorum vel ſufficiat maioris partis ibi in.d.f.54.in verſi.Circa præmiſſa.
Mulier tranſiens ad ſecũdas nuptias intra annum luctus perdit veſtes lugubres.fo.93.col.1.in verſi.Perdit etiam.
Multa ratione incertitudinis tolerãtur quæ ſi certa eſſent non tolerarentur.3.Tom. fo.97.col.1. in verſi.Et multa.
Mutans habitum virilem cum fœminino vel contra an & quomodo puniat, & qui primus hunc vſum introduxerit.3.To.fol.353.col.1.in prin.
Mutuatarius principalis vtrum à mutuante fideiuſſorem non inueniente poſſit petere id quod ipſe pro fideiuſſore daret.3.To.fol.23.c.1.in verſic.Sed quæro vbi ad partes.
Mutuans frumentum antiquum vt nouum tempore ſolutionis ſoluatur an ſit vſurarius.3.To. fo.25.col.1.in verſi.Hinc infertur.
Mutuans ea conditione, vt vadat ad apothecã ſuã ad emendũ molendinum ad molendum furnũ ad coquendum committit vſuram ibi.in verſi. Ex eadem quæſtione vbi vide rationem.

N

Atus octauo menſe naturaliter viuere non poteſt.fo.104.col.1.in verſic.Confirmatur.
Natura contractus potius quam verba attendẽda eſt.3.To.f.34.c.1.in verſ. Facit nã.
Naturalis filius licet cauſa præteritionis patris teſtamentum annullare non poſſit matris tamen extãtibus deſcẽdẽtibus legitimis poterit nullũ dicere.fo.68.c.2.in verſi. Eſt dubiũ vtrũ filius.
Naturalis poteſt inſtitui à patre excluſis parentibus in omnibus ſuis bonis.fo.68.col.2.in verſi. Et etiam notandum.
Naturalis non ſuccedit patri naturali, vbi is ducta vxore ex ea habuit legitimos. fol. 101.colũ.1.in

verſi. Ex regula. 6.
Naturalis fit patri legitimus per ſubſequens matri monium. fo. 97. c. 1. in verſ. Dicendū in primis.
Naturalis etiā à patre in extremis conſtituto ex vi matrimonij legitimari pōt ibi. in verſ. Itē illud.
Naturalis ſuccedit patri ſi alij filij exiſtant in vna vncia communicāda tñ cum matre ibi. in verſi. Sit igitur. vbi quid hodie per. l. 8. tit. 3. parti. 6.
Naturalis non exiſtentibus filijs relicta parētibus legitima pōt à patre in omnibus bonis inſtitui. ibi. in verſi. Tamen non nihil.
Naturalis olim extantibus filijs legitimis & vxore in nihilum patri ſuccedebat tantum à fratribus alebatur ibi. in verſic. Sed vt proprius.
Naturalis vbi nullum habet in medio nec aſcendē tem nec deſcendentem nec vxorem patri ſucce dit in duas vncias. fo. 97. c. 2. in verſi. At vero.
Naturalis an matri illuſtri ſuccedat remiſsiuè ibi. in verſi. Naturalis an matri vbi quæ dicatur hoc caſu illuſtris & quod nec abinteſtato ei poteſt ſuccedere ibi. in verſi. Et matris igitur.
Naturalis ſuſcept⁹ a illuſtri per eum cognita vna cum legitimis eius filijs ſuccedit ibi. in verſicu. Vbi tamen.
Negatiuum verbum præcedens verbo affirmati uo reddit omnino incapaces eos quorum odio negat. fo. 151. col. 2. gl. No ayan.
Negotiorum geſtor tenetur reddere rationem ad miniſtrationis. fo. 205. col. 1. in verſic. Queritur vtrum. & quod teneatur de mala & negligenti adminiſtratione. fo. 206. col. 1. in princi.
Nemo præſumitur de vento viuere. fo. 161. colū. 1. in verſi. In poſteriori vero.
Nemo præſumitur in dubio impugnare factū pro prium. fo. 189. col. 2. in verſi. Nam quanuis.
Nepos ex ſpurio auo non ſuccedit abinteſtato. f. 98. col. 1. in verſi. Ex ſpurijs nepotes.
Nepotes ex ſpurio licet non poſsint inſtitui ex pa tris contemplatione poſſunt tamen ex propria ibi in verſi. Ex ſpurijs. 2.
Nepos auum non repræſentat ad excluſionē ma tris. fo. 99. col. 2. in verſi. Hinc non eſt.
Nepos auo ſuccedit quatenus patrem repræſen tat. fo. 94. col. 2. in verſi. Regula. 2.
Nepos adeo in ſucceſsione aui repræſentat patrē vt ſuccedat non tantum in legitimam, ſed & in fideicommiſſum familiæ relictum ita vt in ſtir pes ſuccedatur vna cum patruis ibi in verſi. Re præſentant ſiquidem.
Nepos quod in ſucceſsione aui patrem repræſen tet eſt ſpeciale in ſucceſsione vero ex teſtamen to proximior ſpectatur ibi. in verſi. Nā ſpeciale.
Nepotes auo ſucceſſuri tunc demum patrem re præſentant ſi ante aui mortem concepti erant non alias. fo. 94. col. 2. in verſi. Nepotes autem.
Nepos ex filio naturali eſt naturalis nepos auo e tiam ſi ex legitimo ſit pro creatus matrimonio. fo. 97. col. 1. in verſi. Ne potes autem.
Nepos ſuſcept⁹ à filio legitimo naturaliter eſt auo nepos naturalis ibi. in eod. verſi. Nepotes aūt.
Nepos naturalis auo ei ex teſtamento ſuccedere poteſt in omnibus bonis ſi alij filij vel legitimi nepotes nō extent ibi in verſ. Neposigitur aui.
Nepos auo naturalis capit abinteſtato qcqd pater eius naturalis poterat ibi. in verſ. Tñ inteſtato.
Nobilis vulgo dict⁹ hijo dalgo. Itē fœminæ hone ſtæ nō pñt ob debitū incarcerari niſi ex delicto deſcendat. 3. To. fol. 71. col. 1. glo. No pudieſſe.
Nobilis contumax incomparendo ad iudicis præ ceptum vel honeſta mulier licet alias ex cauſa ciuili in carcerem detrudi non poſsint ex rebel lione tamen & cōtumacia à iudice detineri poſ ſunt. 3. To. fol. 172. c. 1. in verſi. Quo fit.
Nobilis vendens rem dotalem ſi ea ab vxore euin catur, & emptor contra eum de euictione agat pōt tāquā plebeius quilibet ī carcere detineri. 3. To. fol. 172. col. 1. in verſi. Quod eſt in praxi.
Nobilis aut honeſta mulier an pro debito ciuili capi & incarcerari poſsint. 3. To. fo. 345. col. 2. in verſi. Quæri poteſt. & quid ſi deſcendat ex cau ſa criminali. 346. col. 1.
Nobilis pœnis corporalibus mitius punitur quā ignobilis. 3. To. fol. 251. col. 1. gl. hombre. vbi qd in foro conſcientiæ, & fo. 283. col. 2. gl. hijo dal go. an idem in proditore hæretico & alijs doct. in verſi. Fallit tamen. ibi. col. 2. in verſi. Idem di ces. vide alias fallen.
Nobilis de regni praxi, & conſuetudine delictum morte dignum cōmittens decapitatur plebeius furca ſuſpenditur. 3. To. fo. 252. col. 2. in verſ. Et eſt notandum. & 261. col. 1. in verſi. Tamen no bili. & 283. col. 2. in verſi. Ex his.
Nobilis quem rectorem vel Regidor vulgo dici mus an ſuccedat vni eorū decedēti ſine hærede an vero fiſcus. 3. To. fol. 372. c. 1. in prin.
Nobilitas matris nocet filijs quoad ſucceſsionē ſci licet ſpurijs. fol. 98. col. 2. in verſi. Et is eſt caſus.
Nomen fraudulenter mutans incidit in crimē falſi. 3. To. fo. 191. col. 2. in verſi. Item eſt falſi.
Non entis nullæ ſunt qualitates. fo. 42. col. 1. in ver ſi. Dubitatur vlterius.
Non honoratus grauari non poteſt. fol. 121. colū. 1. in verſi. Cum ergo.
Notarius aliter ſcribēs quā ſibi dictū fuerit à parti bus tēpore actus geſti potius errore quā dolo id geſsiſſe præſumit, & ſic à pœna falſi excuſatur. 3. To. fo. 191. col. 1. in verſi. Ex quo bene.
Nudum pactum non ſufficit ad tollendā duplicē obligationem. fo. 195. col. 2. in verſ. Nec ſufficit. vbi de intel. §. Pactus ne peterit late.

Nullum

Nullum à principio tractũ temporis non conualescit.fo.19.col.1.in versi.Item quod.
Nullus dolus deceptiuus à iure permissus est.fol.181.col.2.in versi. Et hæc est regula.
Nuptiæ secundæ licitæ sunt.fol.53.col.1.in versic. Quæri potest.vbi contra Nouatianos & Cataphrygas hæresiarchas secundas nuptias fornicarias asserentes.
Nuncius prætoris nisi eius licentiam in scriptis ostendat quem capere nullo modo potest.3.To.fo.211.col.2.in versic.Nec nuncius.
Nutrix quæ debeat esse & quomodo eligi.3.To.fo.58.col.1.ad medium.

O

Obedientia victimis iure præponitur.3.Tom.fo.168.col.1.&.2.vbi plura de obedientia.
Obedientia parẽtibus maioribus maritis dominis debita quando seruanda non sit.3.To.fo.168.col.2.
Obedientia præpositis præsertim ecclesiasticis debita est.3.To.fo.169.col.1.gl.desobedecer.
Obligatio ex cõtractu orta & eius effectus potest post mortẽ cõferri.fo.60.c.2.in versi.3.ꝓbatur.
Obligatio naturalis oritur ex testamento minus solenni.fo.108.col.1.in versi.Quinto loco.
Obligatus ratiõe decimæ seu vectigalis tot boues oues vel agnos dare si moriantur iumenta quo modo id affirmantibus credatur & quando.fo.312.col.1.gl.dando.
Obijciens impedimentum malitiosẽ ne matrimonium contrahatur punitur iudicis arbitrio & tenetur ad interesse læso.fo.33.col.2.in versic. Est tamen notandum.ad finem.
Occasiones antecõmissum delictum sunt tollendæ ne facinus perpetretꝰ.fol.150.c.1.gl.no ayan.
Occidens proditorem ciuitatis fugientem ad aliũ locum non tenetur pœna homicidij.fo.147.c.1.in versi.Vtrum autem.
Occidens bannitum vigore statuti id permittẽtis tutus est in conscientia.fo.149.col.1.in versi.Ex eadem ratione. vbi ad partes.
Occidens infidelem non ita seuere plecti debet si cuti qui occidit fidelem.3.Tom.fol.57.col.2.in versi.Occidens &c.
Occidere iudicem seu ministrum iustitiæ attentãs si tantum vulneret licet effectus mortis non sequatur punitur pœna ordinaria.3.To.f.389.c.1.in versi.Ex quibus colliges.vbi videre rationem.
Occidens iudicem alguazellũ vel alium ministrũ iustitiæ qua pœna feriatur.3.To.fol.248.col.1.litera.b.quid si occidat intra tempus syndicatꝰ ibi col.2.&249.c.1.389.col.1.gl.matar.
Occidens vel vulnerãs iudicem an gaudeat immunitate ecclesiæ.3.To.f.389.c.2.ĩ versi.Vtrũ aũt.
Occidens authorem rixæ in rixa an teneat pœnã mortis.3.To.fo.257.col.1.in versi.Præterea.
Occidens percutiensve aliquem in Regis curia an pœna mortis indistinctè teneatur.3.To.f.257.col.1.gl.matare.
Occidens dehonestãs percutiensve aliquem in regis præsentia quomodo puniatur.3.To.fo.257.col.2.in versi.Et qua pœna.
Occidens aliquem etiam in pugna non obstante contraria cõsuetudine pœna mortis puniri debet.3.To.fo.260.col.2.gl.2otro.
Occidens hominem voluntariè regulariter pœna mortis tenetur.3.To.fo.261.col.1.gl.muera.vbi vide fallentias.
Occidens inimicum ex legis permissione an peccet.3.To.fo.263.col.1.in versi. Est notandũ.vbi dicatur inimicus notus.
Occidens vel vulnerans aliquem cum sagitta licet vulneratus non decedat an & qua pœna puniatur.3.To.fo.265.col.1.gl.con saeta.384.col.2.in gl.eodem verbo.
Occidens iudicem vel officialem constitutum ad administrandam iustitiam in ciuitatibus & oppidis huius regni quo puniat ibi.in gl.matare.
Occidens alium proditoriè quomodo puniatur.3.To.fo.265.col.1.gl.matare.267.c.1.gl.a traycion.368.c.1.glo.matare.vbi latè remiss.
Occidentis seipsum bona applicantur descendentibus nisi aliud lege particulari statutum sit.3.To.fo.266.c.1.gl.no teniendo.
Occidẽtis seipsum bona vt publicari possint quæ pcedere debeant.3.To.f.370.c.2.vbi.6.requisita.
Occidens seipsum quibus ex causis id præcipuè facere censeatur.3.To.f.371.c.1.in vers. Quæri potest.vbi quid in attentantibus non actum ad effectum perducentibus.
Occidens seipsum carere debet ecclesiastica sepultura.3.To.fo.266.c.1.in versi. Quo fit.vbi vide exemplum, & aliquos casus in quibus denegatur ecclesiastica sepultura.
Occidens mediatorem rixæ vulgo (el que despartẽ) culpa non tñ dolo an teneatur pœna mortis ordinaria.3.To.f.269.c.1.gl.y por occasion.
Occidens noctu Petrum cum animus tantũ esset Seyum è medio tollere an & quando teneatur pœnam mortis subire.3.To.f.269.col.2.in vers. Sed dubitatur.
Occidens hominem casu, vt puta equitãdo vbi est dabilis aliqua culpa punitur pœna homicidij secus vero si nihil de contingentibus misit.3.To.fo.270.col.2.vbi vide verba quæ equitans dicere tenetur & quo tempore vt excusetur.
Occidens tabellarium maiorem, seu grammatophorum vulgo dictum Correo mayor qua pœna teneat.3.To.f.403.c.1.ĩ versi.succesiuè nũc.

Occidens cum enſe balliſta veneno an & quando duplici pœna plecti debeat. 3. To. fo. 401. col. 2. in verſi. Sed eſt dubium.

Occidere aliquem cum ſcopita, balleſta veneno mandans quam pœnam ſubeat. 3. Tom. fo. 401. col. 2. gl. El que lo mandare.

Occidens alium cum ſcopita qua pœna teneatur. 3. To. f. 401. c. 2. i verſ. qd aũt vbi an ſit aleuoſus.

Officia tabellionatus & alia publica cũ vendi poſſint de licentia principis æſtimantur pro bonis firmis poſſeſſoris & ſic imputãtur in legitimã. fo. 411. col. 2. in verſi. Et ſic practicatur.

Officia publica magis idoneis & reipublicæ vtilioribus concedenda ſunt non vero per fauorem ſiue per ſucceſſionẽ. f. 406. c. 2. in verſi. Alia rõ.

Officia duo publica quis ſimul habere non poteſt & acceptatione ſecundi incompatibilis ceſſat omne ius primi. fo. 411. c. 1. in verſic. Quid autẽ.

Officialis inſignis qui ſuum ſignum ſolet imprimere in ſuis pannis, enſibus & ſimilibus poteſt cogere alios eiuſdem officij, vt eo ſigno nõ vtantur. 3. To. fo. 62. col. 1. ad finem.

Officialis etiam depoſitus officialis appellatur. 3. To. 248. col. 2. in verſic. Vbi dicit.

Officialis ſeu miniſter iuſtitiæ cuiuſcunque ciuitatis, ſeu villæ regalia, ſeu vectigalia conducere an poſſit. fol. 422. col. 2. gl. Alcaldes.

Officialem regis percutens punitur in amputatione manus. 3. To. fo. 267. c. 1. gl. firiere. & ibi quid ſi ſequatur mors quam pœnam ſubeat.

Officialis nullus debet à partibus dona accipere alias punitur. fo. 262. col. 1. glo. dadiua. vbi quid de alguazellis & iudicibus.

Omezillo quid ſignificet, & quid ſub eius nomine comprehendatur. 3. To. fol. 270. col. 1. gl. peche quomodo puniatur. f. 402. c. 1. ſtatim in prima linea. & 401. col. 2. ad finem.

Omnis homo faciens contra legem cui ſubiectus eſt peccat. fo. 30. col. 1. in verſi. Item ſolent.

Omnis bona definitio debet conuerti cum ſuo definito. fo. 59. col. 2. in verſ. Cõtra p̃dictã vbi latè.

Operarijs quando ſit ſoluenda merces remiſsiuè. fo. 427. c. 2. gl. defraudados.

Opinio Hoſtiẽſis & Abbatis. n. 7. in ca. Ex literis. de ſponſalib. ceſſat hodie ſtante S. C. T. de reformatione matrimonij, de qua. fol. 41. col. 1. in verſic. 3. non habebit.

Opinio Antonij in capi. Ex parte. M. de reſtitut. ſpolia. ceſſat per d. S. C. T. ibi ĩ verſi. 4. ceſſabit.

Opinio Ludouici Romani circa ſolutionẽ gabellę improbat̃. f. 146. c. 1. in verſ. quãuis Ludo. Rom.

Otioſi homines perinde ſunt acſi nõ eſſent. 3. To. f. 272. c. 2. gl. no qſierẽ. vbi vide plura cõtra eos.

Orphanus quis dicatur & quid ſit miſerabilis perſona. fo. 172. col. 1. gl. huerfanos.

P

Pacti de retrouendendo vel redimendi facultas cedi poteſt. 3. Tom. fol. 41. col. 2. in verſic. Quæritur.

Pactiones & promiſſa circa renunciationes officiorum licet inter partes non valeãt, factæ tãmen ſi & quatenus principi placuerit, & non alio modo valent. fo. 411. col. 1. in verſic. Item quod verba.

Pactum quod donec rei vẽditæ pretium ſoluatur vẽditor habeat dominium licet rem tradat etſi res vendita donec pretium ſoluatur ſit ſpeciali hypotheca affectæ valet & impedit dñij trãſlationem. fo. 185. col. 1. in verſi. Quod pactum.

Pactum tranſgreſsionis grauius eſt pacto amiſsionis. fo. 210. col. 1. in verſi. Ad idem.

Pactum quod per delictum non poſsit amitti ſeu dũ ſeu maioratus nõ valet. fo. 118. col. 1. in verſi. Vtrum autem.

Pactum de retrouendendo an reddat contractum de vſura ſuſpectũ remiſs. 3. To. f. 37. c. 2. in prin.

Pactum de retrouẽdendo minuit pretium. 3. To. fo. 31. c. 2. in verſi. Quod autem.

Pactum retrouendendi ſeu redimendi intra certũ tempus quando liceat vel non. 3. To. fol. 39. col. 2. in verſic. Sed videtur.

Pactum de retrouẽdendo an oblato precio ſtatim ipſo iure dominium in venditorem transferat. 3. To. fo. 40. col. 2. in verſi. Quæri etiam vbi per concluſiones. & 41. col. 1. vbi ad partes.

Pactum redimendi an & quanto tempore præſcribatur. 3. To. fo. 41. c. 2. in verſi. Præterea eſt dubium. & 42. col. 1. per totam vbi ad partes.

Pactum de lucrandis fructibus an licitũ ſit. 3. To. fol. 40. col. 2. in verſi. Pactum de lucrandis.

Pactum legis commiſſoriæ circa pignus appoſitũ illicitum & vſurarium eſt. 3. To. fol. 43. col. 1. in verſi. Quid autem. & c. 2. per totam. vbi quãdo liceat, & an iuramento firmetur.

Pactum quod quis non poſsit vel teneatur habita re certo loco an cauſa pacis & ſedandi ſcandali valeat. 3. To. f. 344. c. 2. in verſi. Ideo non valet.

Papa eſt gubernator in ſolidum eccleſiæ vniuerſalis cuius Romana curia caput eſt. fo. 72. col. 2. in verſi. Eſt enim Papa.

Papa legatum ad pium vſum in alium conuertens cenſetur id de abſoluta non de ordinaria poteſtate facere qua ni adſit clauſula. Non obſtante vti non cẽſetur. fo. 32. in. c. 1. in verſi. Et licet Papa vbi quod legatus à latere hanc commutationem facere non poteſt.

Papa ſucceſſorẽ ſibi eligere neqt, cõferr̃e em̃ effect⁹ ĩ tp̃s quo nõ erit Papa. f. 61. c. 1. ĩ verſ. Et dicit gl.

Papa permittere nõ põt id qđ ex ſe eſt peccatũ & cõtra ius diuinũ. 3. To. f. 20. c. 1. ĩverſ. Tertio &c.

Papa di-

Papa dispensare non potest vt communitas alicui det licentiam fœnerandi.3.To.fo.48.colũ.1.in versi.Et quod Papa.

Papa super vsuris dispensare non potest nec ex iusta causa.3.To.fo.20.col.2.in versi.Hinc infertur.& 24.col.1.in versicu.Hinc deducitur.& in versi.Ampliatur.& quod nec circa personas Iudæorum.fo.47.col.2.ad finem.

Papa cum hæresim aliquam damnat an teneatur talis damnationis rationem reddere.3.To.fol. 107.col.2.in versi.Ad secundam obiectionem.

Papa si erraret in fide & impediret congregationẽ concilij generalis in quo suus error examinari posset censendus esset pertinax & hæreticus.3. To.fo.110.col.1.in versi.Ex quo inferunt.

Papa an dispẽsare possit in inhabilitate,quæ inest in teste impedimento ex naturali iure proueniente,vt est in filio contra patrem.3.To.fol. 223.col.2.in versi.Facit.

Papa potest statuẽdo declarare & interpretari ius naturale & diuinum,vt etiam filius teneat perdere patrem hæreticum.3.Tom.fo.225.col.2.in versi.Tertia assertio.

Papæ lex quo ad suos clericos est maior lege à principe lata.3.To.fol.32.c.2.in versi.Tũ & qa.

Parentum puellæ voluntas inquirenda est ab eo qui eam in vxorem ducere vult.3.To.fol.285. col.2.in versi.Et sic.

Paria sunt aliquid non esse vel non apparere.fol. 34.col.1.in versic.Paria enim sunt.

Parochialis presbyter punitur si sciens non prohibeat clandestinas nuptias licet non interfit,cæteri non nisi malitiosè interfint.fol.33.col.2.in versi.Est tamen notandum.

Parochus vel quilibet alius presbyter negligẽs impedire clandestina matrimonia triennio suspẽditur.fol.30.col.2.in versi.Est etiam alia pœna. vbi an etiam à beneficio &31.c.1.in versi.In oppositum.ad partes & exempla & resolutionẽ.

Pater succedens filio qui legitimè natus post matrem viuit 24.horas tantum venit ad bona ratione matris in esse deducta non ad alia.f.104. col.1.in versic.Sed est dubium casu.

Pater in pœnam secundarum nuptiarum ciuiliter manet obligatus filijs prioris matrimonij adeo quod ei de eorum proprietate liberi testari poterunt.fo.56.col.2.in versic.Vtrum autem.vbi latè remissiuè.

Pater potest filijs impuberibus pupillarem substitutionem facere non fideicommissariam.fol. 71.col.1.in versi.His sic præmissis.

Pater clericus potest filiæ in sacerdotio genitæ relinquere legatum vel dotem inter viuos si filia aliundè nõ habeat vnde se alere vel dotare possit.fo.69.col.2.in versi.Dubitatur vtrum.

Pater non tenetur soluere pecuniam in pœnã pro delicto filij etiã de bonis ipsi filio rõne suæ legitimæ portiõis debitis.3.To.f.323.col.2.in prin.

Pater si filiam adulterantem domi inueniat occidens an teneatur cum id tantum marito iure regni concedatur.3.To.fo.311.col.1.in versic.Sed dubium.& col.2.per totam.

Pater frater si adulterantem filiam,sororemve occidant in flagranti non inuentum pœna ordinaria non puniẽtur propter iustum dolorem,sed mitiganda erit.3.To.fo.263.col.2.per totam.

Pater maritus frater filiam vxorẽ sororem rapientem seu de honestantẽ occidere potest.3.To.fo. 264.c.2.gl.y hazer.vbi vide qũo hoc intelligat.

Pater dissipare bona propria in præiudicium filiorum nequit & quibus ea relinquere teneat tam iure fori quam poli remissiuè.3.To.fo.387.col. 1.in versi.Et an possit.

Pater adoptiuus in cuius potestatẽ adoptatus nõ transit ei abintestato non succedit.fo.101.col.1. in versi.6.regula.

Pater succedit legitimato vel ex oblatione curiæ vel per rescriptum principis.fo.101.col.2.in versi.8.regula.

Pater succedit legitimato per subsequens matrimonium cum is in omnib⁹ legitimo similis sit. ibi.in versi.De legitimato.

Pater tanquam proprius dominus rerum suarum potest in præiudicium filiorum sua bona in mare proijcere.fo.76.col.1.in versi.3.quoniam.

Pater potest relinquere filio vltra tertium & quintum remunerationis gratia quãdo beneficia patrem in iudicio conuentum cõuincere possint, & ad remunerationem obligare.fol.73.col.2.in versic.Nunc autem est dubium.

Pater vltra tertium & quintũ de quo libere disponere potest etiam prælegatum à suis ascendentibus vel descendentibus vni filiorum cui velit relinquere hoc quando in prælegato primo adiecta fuit clausula,vt de eis libere testari posset. fo.74.col.1.in versi.Alius modus.

Pater in casu supradicto nisi adijciatur illa posterior clausula quod de tali prælegato possit libere disponere nõ potest deducere nisi vnũ quintum totius peculij quocunque titulo habiti.fo. 75.col.1.in versic.Quid autem.

Pater tenetur alimentare filios.fo.119.c.1.in versi. Facit etiam.

Pater & filius vna & eadem persona cẽsentur.fol. 130.col.1.in prin.

Pater qui non fuit institutor seu fundator iuris patronatus nõ põt id renũtiare in præiudiciũ filiorũ ac legitimorũ hæredũ.f.120.c.2.ĩ versi.Nec etiã.

Pater cum licentia Regis potest primogeniũ fundare in masculo maiori vel minori ad libitum etiam

etiam in foro animæ abſque peccati labe dummodo alimenta alijs reſeruentur. fol. 131. c.1. in verſi. reſeruatis igitur.

Pater adminiſtrãs beneficium eccleſiaſticum filij vel alia bona quorum vſus fructus ei non quæritur tam ipſe quam hæredes tenentur filio beneficiario reddere rationem. fo. 206. col. 1. in verſ. Quo fit quod pater.

Pater emancipans filium & eum domi retinens ſi adminiſtret bona ab ipſo filio donata tenetur ei actione negotiorum geſtorum. fo. 206. col. 1. in verſi. Et iſta theorica.

Pater expendens pro filio habente beneficia eccleſiaſtica an ſumptus compẽſet cum fructibus beneficij. fol. 206. col. 2. in verſi. Vtrum autem.

Pater ſimpliciter expendens aliquid pro filio in bullis apoſtolicis pro conſequendo ſacerdotio ſi nihil contra eum proteſtetur, & filij bona nõ poſſideat affectione paterna cẽſetur expẽdiſſe ibi. in verſi. Si igitur ſimpliciter.

Pater expendens in licẽtiaturæ vel doctoratus filij gradu cenſetur id filio prælegare nec compẽſatur cũ legitima. fo. 206. col. 2. in verſi. Vt dixi in expenſis.

Pater quod dat filio clerico cenſetur prælegare de tertio & quinto ad eum pertinenti niſi quando proteſtatus fuerit. fo. 206. col. 2. in verſi. Datum filio clerico.

Pater quod donat filio ad clericalem ordinem ſuſcipiendum, quod dicitur patrimonium in legitimam non computat. fol. 206. col. 2. in verſicu. Quod donatio data.

Pater qui legitimè potuit filium ingratum exhæredare poteſt à cauſa ingratitudinis recedẽs eidem legitimam relinquere quacunque cõditione quam velit appoſita. fol. 73. c. 1. in verſi. Quæro vtrum pater, & relinquere eam extraneo ibi. in verſi. Et in tantum.

Pater ſuccedit filio naturali abinteſtato in duas vncias ex teſtamento vero in id quod filius ex patris teſtamento capere poterat reciprocè. f. 100. col. 2. in verſi. 3. concluſio.

Pater vbi ſuccedit naturali in duas vncias quæ tamen ei ad alimenta nõ ſufficiunt ab hæredibus filij vſque ad ſufficientem, & congruam alimentorũ portionẽ cõſequet ibi. in verſi. Sed nota.

Pater filio naturali non ſuccedit abinteſtato quãdo poſtquam eum habuit duxit vxore ex ea habuit filios legitimos. f. 101. c. 1. i verſi. Ex regula.

Pater non ſuccedit ſpurio ab inteſtato licet nõ ſit ex damnabili coitu. f. 101. co. 1. in verſ. 4. regula.

Pater filium ſpurium adoptare nequit nec legitimare ibi. in verſ. Quod quidem.

Patri laico ſuccedunt liberi legitimi, & naturales non habita ſexus differentia. f. 94. co. 1. in prin.

Patri ſuccedunt filij legitimi nõ habita dria emãcipatiõis & patriæ poteſtatis ibi. in verſi. Secũdo.

Patri ſuccedunt filij legitimi nulla habita ratione nati ſint an poſthumi.

Patris confeſsioni dicenti ſe recepiſſe ex filij adminiſtratione vel beneficio mille aureos cum tamen verè non receperit ad defraudandã aliorũ filiorum legitimam vel creditores non ſtatur. fo. 207. col. 1. in verſi. Sed circa præmiſſa.

Patris volentis filio vltra tertium & quintum cauſa meritorũ remuneratoriã donationẽ conferre confeſsioni nõ ſtatur niſi verè merita præceſſerint. fo. 74. col. 1. in prin. in verſ. Et de his puto.

Patris in filium lege 12. tabularum tanta erat poteſtas, vt eũ vendere pignori dare comedere poſſet. 3. To. fo. 219. col. 2. ad fin. in verſi. Et magna.

Patrui cauſa ante. l. 40. Tauri & ſic iure communi nepotis fratris filij cauſam vincebat. f. 116. col. 2. in verſic. Ex qua ratione. & ibi vide duas communes contrarias.

Patrui plures concurrentes cum auunculo in ſucceſsione conſobrini ſuccedũt in ſtirpes non in capita. fo. 102. c. 2. in verſi. Ex ſuperiori.

Patruus & auunculus abinteſtato ſuccedunt nepotibus ita, vt excludat conſobrinos & patrueles defunctorum. fol. 102. col. 1. in verſi. 2. regula.

Pecunia licitè mercatoribus dari poteſt, vt interim ex illa lucrum honeſtum percipi poſsit. 3. To. fo. 15. col. 2. in verſi. Quod ego ſæpè. vbi vide cautelam vt ſis ſecurior.

Pœna à lege impoſita non tamẽ fiſco vel parti applicata cui in dubio applicanda ſit. 3. To. fo. 359. col. 1. in verſi. Quæritur etiam. & 344. col. 2. gl. applicados. & 399. col. 2. in verſi. Pœnæ autem. & 395. col. 1. vbi quæ fiſco applicentur.

Pœna ex vi ſtatuti iudici applicanda an debeatur ei qui cõdemnauit tempore ſui officij à quo appellatum fuit an ſucceſſori. 3. To. fol. 360. col. 1. in verſic. de iudice.

Pœna delicto commenſuranda eſt. 3. Tom. fo. 395. col. 2. gl. impongan.

Pœna quando dicatur arbitraria. 3. To. fo. 399. c. 2. in verſi. Pœna arbitraria.

Pœna quãdo iudici eſt arbitraria an eam poſsit iudex imponere ad tempus vel in perpetuum. 3. To. fo. 399. col. 2. in verſic. Vtrum autem.

Pœna quid ſit. 3. To. fo. 352. c. 1. in verſ. Pœna ergo.

Poena dicitur ciuilis quando parti applicanda venit. 3. To. fo. 254. col. 1. in gl. ſi tamen.

Poena quæ relinquitur arbitrio iudicis an ad mortem naturalem extendi poſsit. 3. To. fo. 320. c. 2. ad medium vbi quando.

Poena dicitur criminalis cum impoſita pro crimine fiſco applicatur ſiue ad eam agatur criminaliter ſiue ciuiliter. 3. To. fo. 254. col. 1. in glo. ſea.

Pœna & mulcta quid inter se differant. 3. To. fol. 353. col. 1. in versi. Quæritur vtrum.
Pœna mortis an sit imponenda facinoroso homicidæ etiam si post delictum esset corrigibilis. 3. To. fo. 354. col. 2. in versic. Quæritur.
Pœna accusatori applicanda ex vi statuti & indefectum iudici an licitè exigatur & obtenta reti neri possit. 3. To. fo. 355. col. 2. in versi. adde vbi quid de pœna in contractibus apposita.
Pœna vel mulcta vbi exacta est non cedit in vtilitatẽ iudicis, sed cameræ regis. ad defensam iuris dictionis vel fisci. 3. To. f. 233. c. 2. gl. para la nña.
Pœna quæ fisco debetur facilius remittitur quam ea quæ inducta est in fauorem partium probatarum. 3. To. fol. 320. c. 1. in versic. Pœna autem.
Pœna ante eius sententiam & executionem non obligat in foro animæ. 3. To. f. 306. c. 1. in versic. Nam pœna.
Pœna mera & lex pœnalis in foro animæ locum non habet. fo. 210. col. 1. in versi. Quæ habet.
Pœna mulieri imposita ob non petitum tutorem nec redditam rationem administratiõis si eam habeat antequam ad secundas nuptias conuolaret etiam hodie locũ habet. fol. 54. c. 1. in versi. Deducitur etiam.
Pœna infixa seditiosis iustitiæ ministris resistentibus de quibus in lib. 2. & 3. tit. 12. lib. 8. ord. vtrũ habeat locum contra venientem tantum cum vno homine armato vel requirantur plures. 3. To. fo. 247. col. 1. in versi. Quæri potest.
Pœna infixa in casu de quo supra an habeat locũ contra offendentem famulum iudicis. 3. To. fo. 249. col. 1. in versi. Vtrum hoc.
Pœna ipso iure imposita nõ incurritur nisi vbi delictum est consummatum. fol. 42. col. 2. in vers. Præterea confirmatur.
Pœna vbi à iure expressa non est relinquitur iudicis arbitrio. fol. 42. col. 2. ad fi. in versi. Existimarem tamen, & quid iudex ante oculos habere debeat. fol. 346. col. 1. gl. den pena.
Pœna. l. 49. Tauri non habet locũ in puella quæ sponsalia de futuro contraxit. f. 37. col. 1. in versic. 4. limita.
Pœna adiecta in matrimonijs non habet locũ in sponsalibus ibi. in versi. Et ꝓbatur expressius.
Pœna. l. 49. Taur. procedit in mrimonio cõtracto testibus præsentibus ꝑmissis tũ denũtiationib⁹ à iure requisitis. fo. 38. col. 2. in versi. Secundũ.
Pœna. l. 49. Tauri non habet locum in matrimonio clandestinè contracto absque parocho, & testibus cum ex S. C. T. nullum sit. fol. 42. col. 1. in versic. Dubitatur.
Pœna. l. 49. Tauri solum ad parentum non vero ad fratrum consensum respectum habuit. fol. 36. col. 1. in versi. Puella vero.
Pœna. l. 49. Tauri nõ locũ habet ĩ filijs ibi in vers. Deducitur etiã. & in versic. Et sic legem Tauri.
Pœna meri delicti non præexigitur in foro animæ. fo. 33. col. 2. in versi. Nec requiritur.
Pœna potest infligi per constitutiones synodales, vt melius seruetur statutum superioris. fol. 30. col. 1. in vers. Et sic vt melius. & ibi de valore cõstitutionis synodalis Salmantinæ. 42.
Pœnalis actio vt dicat sufficit qđ aliquo casu possit esse pœnalis. 3. To. f. 295. c. 2. ĩ vers. quarto &c.
Pœnam. l. 49. Tauri nõ subit filia nubens sine cõsensu fratrũ aut curatoris. f. 37. c. 1. ĩ vers. 3. limit.
Pœnam non meretur quod malo animo non fit. fol. 210. col. 1. in versi. Tum etiam. &c.
Pœnam vbi à lege statuta est etiam ad casum simi lem extendere iudex nequit. 3. To. fol. 218. col. 1. ad finem. in versi. Quando ergo.
Pœna seu mulcta à iudice semel imposita an ab ipso postea modificari possit. 3. To. fo. 397. col. 2. ad finem. in versi. Quæri potest.
Pœna pecuniaria in dubio cui sit applicanda. 3. To. fo. 396. col. 1. add. 1. in versic. Et an in dubio.
Poena à partibus posita in compromisso vel contractu propter poenitẽtiam fauore fisci, & eius cameræ altera partium contraueniente fisco debetur. 3. To. fo. 370. col. 1. gl. que las tales.
Poena exigenda non est ante sententiam cõdemnatoriam aqua appellatum non sit. 3. Tom. fo. 399. col. 1. in prin.
Poenæ potius sunt restringendæ quam ampliandæ. fol. 45. col. 1. in versi. Tum etiam.
Poenæ suos debent habere authores. fo. 47. col. 2. ad fin. in versi. Poenæ suos.
Poenæ fœminis secundo nubentibus infligendæ, tã in. l. 1. C. de secund. nuptijs. quam in. l. fin. titul. 12. par. 4. iam hodie etiã in foro ciuili locũ non habẽt per. l. 5. tit. 1. lib. 5. ord. f. 52. col. 1. per totã.
Poenæ contra delinquentes statutæ qua ratiõe iustificentur. 3. To. fo. 352. col. 1. in prin.
Poenæ impositæ concubinarijs de quibus in. l. 21. 23. titu. 3. lib. 1. ordi. an in conscientia debeantur iustèque exigantur ab officialibus quibus sunt applicatæ. 3. To. fol. 355. c. 1. in versi. Quæri põt.
Poenæ quadrupli vel dupli à lege impositæ an in sit simplum. 3. To. fo. 359. c. 1. in vers. quæri etiã.
Poenæ seu mulctæ ab impositione an & qñ appellari possit. 3. To. fol. 398. c. 1. in versi. Sed quæri.
Poenæ pecuniariæ vel emendæ quæ ponuntur iudicis officio ad hoc vt exigi possint primũ sententia declaratoria præcedere debet. 3. To. fol. 397. col. 1. ad finem.
Poenæ impositæ à iure per verbum ipso facto vel ipso iure an statim debeant sine aliqua snĩa declaratoria. 3. To. fo. 354. c. 2. in vers. Dubitatur.
Pœnæ ratio quæ sit. 3. To. fo. 352. col. 1. in. 3. quæst.

Percuſsio caſu quo requiritur ad ſeparationē manus an ſufficiat modica aut leuiſsima inciſio cutis etiam ſanguinolenta.3.Tom.fo.259.col.1.in verſic.Quæritur.

Percutiens ſiue vulnerans aliquem per inſidias licet mors non ſubſequatur qua pœna feriatur. 3.To.fo.359.col.2.in gl.Aſſechando.

Percuſſus ſagitta miſſa ex confinibus Caſtellæ cū exiſteret in cōfinibus Portugalliæ vulgo dicho raya & mortuus ſi dubitetur an delictum commiſſum fuerit in Caſtella, vbi fuit delinquens, vel vbi fuit mortuus homo,vt puniatur in loco cōmiſsi criminis q d iuris. 3.To.f.178.c.2.ad fi.

Perdens ad ludum,phibitum intra quod tempus de iure regni à luerante repetere poſsit,& intra quod excludatur.3.To.fo.233.col.1.per totam.

Periurium ſine dolo non committitur.3.To.fol. 187.col.1.in verſic.Eſt præterea.

Periurus non admittitur in teſtem licet emendatus ſit.fo.184.col.2.in verſi.Periurus.

Periurij ad accuſationē an tantū admittatur pars cuius fauore cōtractus geſtus fuit an vero tanq̄ ad crimen publicum omnes admitti debeant.3. To.f.187.c.2.in verſi. Quæritur. vbi ad partes.

Periurij in vna cauſa cōuictus amplius ad teſtimonium non admittitur.3.To.184.col.2.in verſi. Et per præmiſſa.& 185.col.2. vide quomodo libellus contra periurum concipi debeat.

Periurij an accuſari poſsit frangens fidem datam ſub homagio vel vulgo dicho, à fe de hombre hijo dalgo,ò cauallero.3.To.f.186.col.1.in verſ. Quæri ſolet.

Periurus qua pœna feriatur, & an credat in fide Chriſti.3.Tom.fo.367.col.2.gloſ.Iurare.

Periurus frangens iuramentum contractui appoſitum ſine præuia iuramēti relaxatiōe quomō puniat.3.To.f.368.col.1.in verſ. Quid autem ſi.

Periurus qui vt teſtis falſum dixit quomodo puniatur.3.To.f.368.c.1.in verſi. Quid ſi vt teſtis.

Pertinax an ſit iudicandus abſque examinatione negans catholicam aſſertionem apud catholicos diuulgatam.3.To.f.104.c.1.in verſ.Qđ aūt.

Pertinax an cenſeri debeat negans catholicam veritatem publicè diuulgatam ſi neſciat eam ad catholicam veritatem pertinere.3.Tom.fol.104. col.1.in verſi.Sed quæritur.

Pertinax an cenſeatur negans catholicam aſſertionem de qua eſt violenta præſumptio quod eā ſciat in ſacra ſcriptura contineri ibi.col.2.in verſi.Adhoc dicendum.

Pertinacia quid ſit & quotuplex.3.To.fo.101.col. 2.in verſi.Quæritur præterea.& 102.col.1.

Pertinacia & contumacia in quo differant ibi.in verſi.Differunt etiam.

Pertinacia duplex inuenitur.3.To.fo.102.col.1.in verſi.Duplex autē.vbi qui dici pñt pertinaces.

Pertinaces quidā dicūtur ſciēter quidāne ſcienter ſicuti de hæreticis ſupradictū eſt in verbo,Hæreticus.3.To.fo.101.c.1.ad fi.in verſ.Pertinaces.

Pignoris & repræſalia prætextu robariam faciens punitur.3.To.fo.329.col.2.in gl.Algunas.

Pluralis nūmerus duobus completur.fol.3.Tom. fo.247.col.1.in verſi.Nam vbi.

Plures modos conuincendi de hæreſi ſuſpectos.3. To.f.108.col.1.&.2.& 109.col.1.&.2.& 110.col. 1.&.2.& 111.col.1.

Peregrinus ſecundum leges libere teſtari poteſt. fo.135.col.2.glo.puedan.

Peregrinus vbi ſepeliendus ſit remiſſ. fo.135.col.1. in verſi.Dubium hic. & de materia peregrinorum remiſsiuè ibi.& in.l.1.&.2.tit.9.lib.1.ordi.

Peregrinus teſtatori poteſt cum duobus teſtibus ſicut miles qñ plures adhiberi nō poſſunt, & ſi decedat durante peregrinatione.fo.136.col.1.in verſi.Dubium tamen.

Peregrinum teſtari volentem impediens fugādo teſtes vel alias ad legandum compellens punitur pœna.l.2.titul.2.libr.5.ordi.fo.136.col.2.gl. Si embargo.

Peregrini ab inteſtato decedentis bona per epiſcopum loci vel iudicem ſecularem hæredibus trādi vel in pias cauſas erogari debent.fol.136.col. 2.in glo.Los alcaldes.

Petēs pecuniā ab aliquo ſub vſuris an peccet.3.to. f.25.c.1.in verſi. Quæro vtrū. & col.2. per totā.

Petens mitti in poſſeſsionem rerum hæreditariarum oſtenſo teſtamento non rupto nec cancellato, ſeu aliter ſuſpecto omnino mittēdus eſt à iudice i poſſeſsionē.f.61.c.2.i verſi.Et ſic petēs.

Preces pro digno licet quia prohibitæ in electionibus inducant ſimoniam,ſemel tñ electiōe ritè peracta electo non nocent nec ſimoniacam electionē faciunt.f.410.c.2.in verſi.Preces ēm.

Præſcribens cum titulo & bona fide ſeruatis ſeruādis ad reſtitutionē non tenetur licet ea impleta ſuperueniat malafides.3.To.fo.303.col.2.in verſi.Nam præſcriptum.

Præſcribens rite & ſolenniter debitum ſalua conſcientia id retinere poteſt etiam poſt completā præſcriptionem ſuperueniente mala fide.fol. 140.col.2.in.q.2.in verſi.Confirmatur.

Præſcriptio.30.annorum nec alia quæuis non obſtat ſi cōtractus dicatur illicitus & vſurarius, vt ſi in pignore apponatur pactū legis cōmiſſoriæ vel alias.3.To.f.41.c.1.in verſi.Et eſt notandū.

Præſides prouinciarum miniſtri ſeu officiales nō poſſunt ſua officia alijs conducere.fo.415.co.2. glo.Arrendar.

Præſumptio ſiniſtra colligitur contra aſſociātem hominē prauū.3.To.fo.63.c.1.in verſi.Et mala.

Præſumpſerint verbum proprium motum & iactantiam facientis contra legis præceptum denotat.3. To.fo.95.col.2.in verſ. Verbum enim.
Presbyteri curam animarum habẽtes item & epiſcopi qualem Chriſti legis ſcientiam habere teneantur.3. To.f.100.c.2.in verſi. p̃sbyteri vero.
Præſumptio eſt pro notario quod fideliter exercuit officiũ ſuũ.fo.89.c.1.in verſ.p̃ſumptio em̃.
Præſumptio legis non tollit naturalem obligationem vbi conſenſus fuit cauſa acquiſitionis. fol. 106.col.2.in verſic. Secundo ſuaderi.
Pretium eſt de ſubſtantia contractus emptionis, & venditionis.fol.174.col.2.gloſ.ſe venden.& 176.col.1.in verſi.Et adeo.
Pretium ratione emptionis venditori debitum actione ex vendito peti poteſt.fol.178.col.1.in verſ.Dubitatur.
Pretium in rebus emendis, & vendendis qualiter dicatur iuſtum vel iniuſtũ.fo.178.col.1.in verſi. Quæri poteſt.
Pretium à lege poſitum eſt indiuiſibile poſtq̃ eſt poſitũ nec in ſe recipit latitudinẽ cum ſit pretiũ legitimũ.f.178.col.2.in verſi.Ex quo inferunt.
Pretium à lege taxatum dicitur legitimum nullo q; pacto tranſgredi poteſt nec excedi.fo.32.c.1. in verſi. Sitq;.2.cõclu. vbi quod ſecus in inducta conſuetudine.
Pretium & valor vniuſcuiuſq; rei augetur vel minuitur ſecundum conditiones & onera contractui adjecta.3. To.fo.31.col.2.in verſic. Nam ad iuſtificationem.
Pretiũ iuſtũ in cenſibus dr̃ illud quod à cõſuetudine receptũ eſt vel à lege ſtatutũ ſiue in ꝑpetuis ſiue in redimibilibus.3. To.fo.31.col.1.in princ.
Pretiũ à lege vel conſuetudine minorari põt rõne oneris adiuncti.3. Tom.fol.32.col.1.in verſi. Et quod ratione.
Prælatus denuntiatiões feſtiuas & circa matrimonia à S.C.T.ſeſsi.24.c.1.de reforma. matrimo. præfixas quare remittere non debeat.3. To.fo. 284.col.2.in verſi.Ex quo ipſo.
Prælatus habens perſonas malæ famæ & inhoneſtæ apud ſe eſt in culpa & ab eis accuſatus non poteſt eos ratiõe inhoneſtatis repellere. 3. To. fo.63.col.2.in verſic.Quo fit.
Prælati pronunciatum quod denuntiationes remittantur an habeat vim definitiuæ, vt ab ea appellari poſsit.3. To.fol.285.col.1. per totam.
Primogenium renunciari non poteſt in præiudicium ſequentis in gradu, tantum valet in præiudicium renunciantis.fo.120.c.2.in verſi. Nec in præiudicium.
Primogenium in teſtamento conditum inſtituente ob crimen perduellionis inteſtabili effecto in irritum cadit.fo.133.c.1.in verſi.4.concluſio.
Primogenia quatenus inducũt familiæ conſernationem dicuntur fauorem non odium continere.fo.122.col.1.in verſi.Quo reſpectu.
Primogenia ideo fundantur, vt nominis memoria perpetuetur.fo.128.col.1. in prin.
Princeps non poteſt aliquo caſu vſuram permittere.3. To.fo.20.col.2.in verſi. Vbi quod.
Princeps efficere non poteſt, vt etiam Iudæi dent mutuum ſub vſuris.3. To.f.46.c.2.glo.a razon.
Princeps donationem à ſe vel ab alio factã & perfectam licet reuocare nõ poſsit, iuſta tamẽ cauſa exiſtente poteſt modificare.fol.127. col.1.in verſi.Quod intellige.
Princeps ſine cauſa priuans filios legitima portione peccat mortaliter.f.129.c.1. ĩ verſi.cõfirmat.
Princeps ſine iuſta cauſa non poteſt dare licentiã ad alienandam rem reſtitutioni ſubiectam nec clauſulas maioriæ etiam eius authoritate cõſtitutæ mutare.fo.72.c.1. in verſic.Ex quo infert.
Princeps Hiſpaniæ non poteſt validũ efficere matrimonium alias inualidum cum circa ſpiritualia eius poteſtas non extendatur.fo.24.colũ.1. ad fin.in verſi.Et ſic princeps.
Principes etiam ſeculares ſemper habent poteſtatem condendi leges ad impedienda & irritanda matrimonia.fo.40.col.2.in verſi. Et cũ hoc caſu. vbi quomodo hoc intelligatur.
Princeps non poteſt mutare alterare modificare conditiones & leges poſitas in primogenijs cũ licentia eius inſtitutis.fo.127. col.2. in verſi. Infertur alioqui iuſtitiam non fouent.
Princeps tollere non poteſt liberam teſtandi facultatem in rebus ꝑprijs priuato competentẽ, nec teſtamẽtum mutare nec eius conditiones. fo.128.col.1.in verſic.Ergo princeps.
Princeps regna ſua & terras & loca in quibus recipit vectigal pedagium, guidagium gabellam aliudve tributum debet habere ſuis ſumptibus ſecura & mercatorib⁹ ea de cauſa damnũ paſsis tenet ad intereſſe.3. To.f.321.c.2.ĩ verſ. Quo fit.
Principes habentes poteſtatẽ condendarum legũ poſſunt abſque iuris ſolennitate teſtari in dubio autem dicendum iuris regulas voluntatem ſuam conformare præſumuntur.fol.84. col.2. in verſi.Limita.
Princeps iuramentum illicitum quatenus peccati inductiuum eſt reprobare poteſt.3. To.fo.240. col.1.in verſi. Et quod.
Principis reſcriptum ſpurium clerici habilitãs ad patris ſucceſsionem præſumitur per importunitatem obtentum ideoq; ab eo ſupplicari poteſt.fo.156.col.1.gl.damos.
Principis conceſsio ſemper intelligitur ſine tertij præiudicio.fo.111.col.2.ad finem.in verſi.Conceſsio enim.

Principi maledicens qua pœna feriatur.3.To.fol. 211.col.1.in verſi.De pœna.& col. 2. vbi diſtinctionem.& 212.col.1.in verſi. Breuius.
Principis ſeu eius fiſci plura priuilegia remiſsiuè. 3. To.fo.372.col.1.ad medium.
Principi maledicēs qua pœna feriatur, vide in verbo, Læſæ maieſtatis latè.
Principis officialibus & iuſtitiæ miniſtris maledicens quomodo puniatur remiſsiuè.3. To.f.378. col.1.in verſi. Quid autem.
Principis priuilegia à ſubditis obtemperāda ſunt debita reuerentia & de eorum valore agens ſacrilegus iudicatur.3. To.fo.379.col.2. gl. Va cōtra los priuilegios.
Principis de facto procedētis & iniuſtè notorium reſcriptum an obediri debeat vel ei ſupplicari poſsit.3. To.fo.380.col.1.in prin.
Principis reſcriptum exequi contemnens quibus pœnis afficiatur.3. To.fo.369.col.1.in gloſ. Cae. vbi quando excuſetur.
Principum conſtitutiones reducentes cenſus ad certam taxam & quod in pecunia conſtituatur an obligent clericos & eccleſias ad partes. 3. To mo.fo.32.col.2.in verſi. Quæri poteſt.
Principum ſemper attenditur quando finis cum eo neceſſariam habet cauſam.fol.165. colū.2.in verſic.3. His accedit.
Priuationis iuris vel priuilegij pœna nunquam locum habet niſi in caſibus à iure expreſsis. fo.31. col.1.ad finem. in verſi. Quia pœna priuatiōis.
Priuilegia ciuitati vel villæ à Rege conceſſa de eligendo vel alias debent illæſa ſucceſſoribus ſeruari.fo.413.col.2.gl. Les ſea.
Poſſeſsione priuari nemo debet ſine citatione, & cauſæ cognitione.3. To.fo.328.col.1. ad mediū.
Poſſeſsio iuris licet propter legem vel conſuetudinem alicui acquiratur, non tamen facti donec quis habeat detentationem corporalem.fo.92. col.1.ad fin.in verſi. Et ſi propter legem.
Poſsibile quomodo ſit aliquem credere omnia cō tenta in ſacra ſcriptura vel quæ credit vniuerſalis eccleſia ſi pertinaciter adhæreat traditis in ſacra ſcriptura vel in fide vniuerſalis eccleſiæ. 3. To.fo.99.col.2.in verſi. Si vero quæritur.
Poſthumo ius retractus etiam illæſum ſeruatur. f. 94.col.1.in verſi. Quid quod.
Poſthumus etiam aduerſus præſcriptionem reſtituitur.fo.94.col.1.in verſic.3. Nulla ratione.
Præteritus dicitur qui non eſt inſtitutus vel exhæredatus.fo.130.col.2.in verſi. Præteritus autem.
Probans ſe ſacerdotem an in conſequentiam probet ſe alijs ordinibus inſignitum idem de probante ſe doctorē circa alios gradus. 3. Tom.fol. 177.col.1.ad medium.
Probationis defectus circa matrimonia clādeſtine contracta quo ad eccleſiam militātem licet ante. S.C.T. quo ad Deum valerent, ea tamē nulla eſſe ſuaſit.fo.28.col.1.in verſi. Secunda ratio.
Proditor quot modis dicatur. 3. To.fol.194. col.1. in principio.
Proditiōis ſpecies eſt adulatio ibi. in verſi. Eſt notandum.
Proditor regis cēſetur proditor reipublicæ. 3. To. fo.194.col.2.in verſi. Proditor reipublicæ.
Proditor qua pœna feriatur.3. Tom.fo.200.c.2.in gl. Todos ſus bienes & 209.col.2. in verſi. Hinc fit dirutio.& 360.col.2.gl. Caſos.
Proditionis & aleuoſiæ differentiā 3. Tom.f.246. c.2.in verſic. Differentia inter. vbi vide remiſsi.
Proclama fieri debet, vbi quis moritur & hærede intra terminum non comparente ipſo iure hæreditas in fiſcum tranſit.3. Tom.fo.372. col.1.in verſi. Et ideo.
Procurator ad lites & ad negotia tenetur reddere rationem.fo.206.col.1.in verſi. Hocidem.
Procurator fiſci non poteſt fidem habere de pretio, vt dominium tranſeat.fol.185.col.in verſic. Procurator fiſci.
Proditor quis dicatur.fo.146.col.1.gloſ. Muerto a traycion.& fol.195.col.1.in verſi. Et proditor.
Prodigus cui bonorum adminiſtratio à lege vel à iudice inter dicta eſt teſtari non poteſt. fol. 65. col.1.in verſ. Quid de prodigo.& ibi vide rōnē.
Profeſsio religionis ab impubere ante legitimam ætatem facta nulla eſt.fo.6.col.1.in verſic. Quo fit & quomodo hoc intelligat ibi.in verſic. Nec his obſtare.
Propheta ſecundum legem veterem an de gente Iudæorum venturus eſſet qui legem eis daret. 3. To.fo.141.col.1. in verſi. Circa primum.
Prohibitio de non alienando teſtamento adſcripta impedit alienationem & dominij tranſlationem etiam ex cauſa dotis niſi adſit regis licentia vel alia bona libera ſufficiant.fol.71.col. 1.ad fin.in verſi. Notandum etiam.
Prohibitus ſuccedere patri non prohibetur ſuccedere fratri.f.75.col.1.ad fi.in verſi. Suadet etiā.
Prohibitus ſuccedere ex alicuius teſtamento non cenſetur prohibitus ex pupillari ſubſtitutione eidem ſuccedere.fo.153.c.2.in verſ. Prohibitus.
Prohibitus arma deferre ſub excommunicationis pœna ſi de die vel de nocte deferat ad ſui defenſionem non erit excommunicatus.3. To.fo.62. col.2.in verſi. Et ſic ea intentione.
Prohibitus moram facere in ciuitate dum viueret mortuus in eadem ſepeliri prohibetur. 3. To.f. 93.col.2.in verſ. Ex quorū. vbi vide rationem.
Prohibitus quicquā facere in curia ſub pœna ſi faciat ſiue rex ſit in curia præſentialiter, ſiue per repræſentationem & in quinque leucis in circuitu luet pœnā. 3. To.f.258.c.2.ī verſ. Ex quo.

Proles tam fœminina quã maſculina à parentib⁹ æque hilari fronte à Deo optimo Maximo ſummo omnium rerum parente ſuſcipiẽda eſt nec hoc caſu ratione dotis filiarum ob murmuranda eſt paupertas folio.21.colum.2.in verſic. Infertur etiam.

Proles ex clandeſtino matrimonio habita etiam bona fide vtriuſque parentis ſuſcepta illegitima eſt eo caſu quo tale matrimonium ratione conſanguinitatis vel affinitatis irritum declaretur fol.29.col.1.ad finem.in verſi.Eſt prẽterea.

Proles ex clandeſtino matrimonio ſuſcepta à cõſtituto in vitæ extremis vbi incommode matrimonium deferri poteſt cum ea ex qua eam habuerat iure antiquo iuſta erat hodie vero attento.S.C.T.quid futurum ibi col.2.in verſic. Quam tamen ſententiam.

Pro matrimonio clandeſtine contracto non præſumebatur ante.S.C.T.niſi apertis probationibus ab alleganti contractum eſſe apparuiſſet fol.29.col.1.gl.Encubiertamente in verſi.Tertia pœna eſt.

Promiſſa ſunt ſeruauda fol.3.colum.1.in verſicul. Quibus ad ſtipulatur.

Promiſsio facta à ſocero genero ex cauſa matrimonij de non meliorandis filijs ne diſpar reddatur portio filiæ nuptui traditę valet nec eam poteſt ſocer infringere fol.15.colum.2. ad fin. in verſi.Vnum tamen nota.

Promittens contrahere tenetur perficere promiſſionẽ idẽ in promittente fide iubere locari vendere folio.3.columna ſecunda.in verſicul.Non obſtant.

Promittens dare certum fideiuſſorem vel pignora ſatisfacit dando alium æque idoneum folio. 200.colum.1.in verſi.Idem eſt in fideiuſſore.

Promittens per fidem in dubio de humana intelligendus eſt loqui.3.To.fol.186.col.2.In prin.

Proteſtatio indicat qualis fuerit animus proteſtãtis.fol.63.col.2.in verſi.Et proteſtabitur.

Proximior in linea tranſuerſali & gradu & cõſanguinitate excludit remotiores in gradu vel æquales ex vno tantum latere coniunctos folio. 101.col.1.in verſi.Prima concluſio & quod hęc regula procedat tantum inter fratres fratrum quæ filios ibi.in verſi.Tamen ſuperior.

Publicatio ante.S.C.T.non erat quid eſſentiale matrimonij ſeu integrale ſed conſenſus per ſigna vel verba explicitus fol.35.col.1.ad medium in verſi.Conſtat primo.

Publica pœnitentia vbi inferenda eſt pro crimine notorio vel publico debet inferri à iudice in foro fori nec ſufficit inferri à confeſſore in foro interiori & pœnitentiæ.3.To.fol.96.col.2. in verſi.Itidem etiam.

Publicè factum dicitur matrimonium quod eſt contractum in præſentia fidelium folio.35.columna ſecunda.In principio.in verſicul. Nam id dicitur.

Puer qui dicebatur ſanare infirmos Salmanticæ pulſus iuſte fuit eo quod non monſtrauit in qua virtute id faceret.3.Tomo.folio.25.colũ.1. In princ.

Pupillares tabulæ in caſu authenticæ ex cauſa.C. de liber. præterit. confirmantur cum communi contra alteram communem fol.82.colum.2 in verſi.Sed eſt pulchrum licet iure regni ſecus folio.83.columna prima.in verſiculo. Eam tamen.

Pupillaris ſubſtitutio contenta in teſtamento inualido ex cauſa præteritionis vel exhæredationis nulla eſt folio.83.columna prima.in verſic. Ex quibus infertur.

Putatiuus filius an poſsit in foro animæ parenti putatiuo ſuccedere ſi ſe putatiuum ſicut ex matris aſſertione & talem ſe eſſe credat remiſſ. folio.154.col.2.in verſi.Dubitari poteſt.

Q

Qualitas auget vel minuit delictum remiſſ.fol.49.in verſicul. Plures enim.

Qualitas & priuilegium rei tollitur per mutationem perſonæ.3.Tomo.fo.25.colum.1.in verſi.Nec obſtat vbi quomodo intelligatur.

Qualitas virtus & eſſentia contractus dignoſcitur ex qualitate precij.3.Tom.fo.34.col.1.in verſi. Item ex.

Qualitas inducens delictum non præſumitur niſi probetur.3.Tomo.fol.95.colum.2.in verſic.Et qualitas.

Qualitas anteactæ vitæ delicti præſumptionem elidit.3.To.fol.347.col.2.in verſi.Nam illa.

Quadrillam,ſeu vt vulgo dicitur (alboroto) quatuor faciunt ad hoc vt iudex per noctans eis arma capere poſsit.3.To.fol.247.col.1.in verſic. Et ita eſt.

Quandiu ſupereſt maſculus vel fœmina ex linea ad quam hæreditas ſemel peruenit alia linea poſt poſita non fit tranſitus ad lineam iam excluſam fol.114.col.2.in verſi.Nam quandiu.

Quæſita ex furto vel alio maleficio non communicantur inter coniuges vel alios ſocios fol.162 col.1.in verſi.Quod autem ex furto.

Quæſtus appellatione circa lucra conſtante matrimonio quæſita tantum veniunt ex induſtria ſolertia opera alterius coniugis eo conſtante parta.f.158.col.1.in verſi.Quæro igitur primo.

Quilibet de populo tenetur opem ferre iuſtitiæ miniſtro ad id interpellatus fol.345.col. in gl. Ayuda.

Quintus Fabius Cunctator Maximus ad imperiũ lectoris filij conſulis ſtatim ex æquo deſcendit 3.To.fol.221.col.1.in verſi.Facit qđ pulchre.

R

R.Litera vulgo dicta canina quam proprietatem habeat.3.To.fol.387.colum.2. ad fin. vbi in add.vide eius ſignificationem triſtem & horridã circa gradus licentiatorum.

Raptor an poſsit contrahere cum muliere rapta & an inter eos poſsit conſiſtere matrimonium 3.To.fol.288.col.1.in verſi.Vtrum autem.

Raptor & rapta licet confiteantur ſe eſſe cõiuges inuenti ſe adinuicem commiſcere ſeorſum à domo patris nihil agunt nec talis confeſsio eos iuuat tam fauore matrimonij quam pœnæ incurſæ.3.To.fol.288.col.2.in verſi.Ex cui⁹ quid ſi ipſe nobilis ipſa licet pulchra ignobilis, ipſe iuuenis illa vetula.fol.289.col.1.in verſic. Niſi eſſent.

Rapina quid ſit.3.To.fol.39.col.2.gl. Algũ robo.

Rapinę cauſa an poſsit aliqua actio probata intentari.3.Tomo.fol.320.col.1.in verſi. Dubitatur.

Rapiens aliquid quam pœnam ſubeat & quid ſi ſit nobilis aut diues.3.To.fol.319.col.2.in verſi. Pœna autem.

Rapiens aliquid ex naufragio qualiter & quomodo teneatur.3.To.fol.320.col.1.in verſi. Quæri etiam.

Rapiens alienam rem eam tenetur reſtituere cum pœna tripli.3.Tom.fo.57.col.2.in verſi. Nam qui rapit.

Rapiens vxorem alterius violenter & ea tãquam concubina publice vtens quomodo puniatur. 3.To.fol.393.col.1.In princ.

Rapiens aliquid an & quando in octuplum tenea tur quadruplum partialiud fiſco applicandum 3.To.fol.320.col.2.in verſi. Dubitatur vbi late de Aretini ſententia in.l.3.§.fin.ad fin.ff.de publicis iudicijs.

Raptus commmittitur in ſponſam de futuro non in eam quæ eſt de præſenti.3.To.foli.280. col.2.in verſi.Vtrum raptus.

Ratio ſuadet vt quis in eo in quo peccauit puniatur.3.To.f.188.ad mediũ col.1.ĩ verſi.Ratio&c.

Receptator quis dicatur.3.To.fo.322.col.1.&.2.In princ.Vbi quando & quomodo excuſetur.

Receptator filij etiam in crimine grauiſsimo an teneatur.3.To.fol.323.col.1.in verſi.Nec etiam vbi quod non etiam ſi ei det pecuniam famulũ vel æquum ad iter arripiendum.

Receptator ignorans puniri non debet.3.To.fol. 344.col.1.in verſi.Et ignorans.385.colum.1.gl. Siendole.

Receptator luſorum in domo ad ludendum quo modo puniatur.3.To.fol.385.colũ.1.in add.incip.adde vltra authorem.

Receptatorum titulus licet iure ciuili in criminalibus tantum locum habeat iure tamen regio in ciuilibus etiam procedit.3.To.fol.345.col.1. in verſi.Ex quo dicto.

Receptator conſanguinei intra quartum gradum delinquentis an teneatur.3.To.fol.323.col.2.in verſi.Quæritur præterea quid de amico an teneatur ibi &.324.col.1.Per totam.

Receptator delinquentis poſt bonum iudicis facta informatione delicti in ꝓceſſum an & quã di teneatur.3.To.fol.324.col.2.in verſic. Quid autem receptare aliquem quantum ſit facinus 3.To.fol.343.col.1.in gl.Receptor.

Recipiens mutuam pecuniam à Paulo ſub vſuris poteſt eandem Ioanni pacto expreſſo ſub eiſdem remutuare.3.To.fol.22.col.2.in verſic. Et circa prædicta.

Recipiens in ſuam fidem reſtituere hæreditatem ſpurio vt indigno ea priuatur fol. 70. colũ.1.in verſi.Vt quando quis.

Rectores ſeu anciani vulgo dicti.Regidores ex iudicis negligentia in iuriſdictione ſuccedunt.3. To.fol.342.col.1.gl.Que las.

Rector villæ ſeu ciuitatis in officio non reſidens ammittit ſalarium ſibi eius ratione præſtitutũ. fol.404.col.1.gl.Que no lleue.

Rectores ſuccedunt in iuriſdictione quando ordinarius eſt ſuſpectus.3.To.fol.342.col.1.in verſ. Et ſi ſit vbi de praxi.

Rectores ſuccedunt in iuriſdictione ordinarij quã do is velit exequi ſententiam cuius appellationi deferre debuit & noluit propter malum animum ibi.in verſicul.Similiter & col.2.In principio.

Reconciliari quando quis valeat & intra quãtum tempus dicatur quis continuo & confeſtim redire ad fidem & eccleſiæ vnitatem.3.To.fol.91 col.1.in verſi.Et intra quantum.

Redditus perpetui ſine clauſula redimendi cẽſentur bona immobilia.3.To.fol.32.col.1.in verſi. Et ſic redditus perpetui.

Redditus pecuniæ emptus etiam de nouo ad hoc conſtitutus dum valorem ſortis ſeu precij tẽpore contractus inſpecto non excedat alio ceſſante vitio nõ eſt illicitus.fol.185.col.2.in verſi.Ergo redditus.

Redditum ſolutioni nõ obſtat aliqua nullitatis vel appellationis exceptio à debitore allegata quouſque

quousque satisfaciat creditori census.3.To.fol. 32.col.1.in versi.Et solutioni.
Reddituũ ad vitam emptio licita est &in regno vsu receptissima.3.To.f.30.col.2.in versi. Quarta sit conclusio.
Reddituum ad vitam emptionis iustum precium quod dicatur.3.To.fol.31.colum.1.in versi.Sed quæro.
Regatones remissiue fol.216.col.1.gl.Regatones.
Regnicolæ naturales cæteris ad officia publica pferendi sunt etiam ad ecclesiastica fol.414.col. 1.glo.E naturales.
Relapsi tradendi sunt curiæ seculari.3.To.fol.91. col.1.in versi.Et sic relapsi.
Relicta in minus solenni testamento in animę iudicio debent solui ab hærede certo de voluntate defuncti & sic in eo foro licite retineri possunt fol.105.col.1.glo.Si el testador vbi ad partes & col.2.in versi.Opinionem contrariam.
Relictum,vel legatum etiam in minus solenni voluntate producit naturalem obligationem fo. 106.col.2.in versi.Ex tali enim reipublicæ.
Reipublicæ interest delicta impunita non manere.3.To.fol.12.col.2.gl.No quede.
Repræsalias propria authoritate faciens quomodo puniatur.3.To.fol.330.col.2.331.colum.2.gl. Lo hagan.
Repræsaliæ quando concede possint.3.To.fo.330 col.1.Ad finem.
Repræsaliæ in personam seu in rebus debitoris prohibitæ sunt.3.To.fol.70.columna secũda. gl.Por si.
Rem habere cum filia spirituali detestandum nefas est fol.96.col.2.in versi.Hinc potest considerari.
Remissio & captio realis vt mittatur ad locum delicti criminosus per quem fieri debeat.3.To.f. 335.col.2.in versi.Dubitatur.
Remissionis in delictis causa quæ sit.3.To.fol.335. col.1.in versi.Dubitatur.1.
Remissio in locum delicti cuius expensis fieri debeat vide.3.To.fol.336.col.1.in versi.Quæritur &.341.col.1.gl.Que lo embien.
Remissio in causa ciuili quando locum habeat.3. To.fol.336.col.2.gl.La deuda.
Remissioni in causa ciuili quanuis locus non sit tamen propter nimiam contumaciam reus remittitur.3.To.fo.330.col.2.in versi.Nã quãuis.
Remissio an locum habeat in omni delicto vel tãtum in his propter quæ imponenda sit pœna mortis vel alia corporalis.3.To.f.337.col.1.&.2
Remissio in delictis quorum expẽsis fieri debeat 3.To.fo.88.col.2.in versi.Sed non est.
Remissio an locum habeat inter iudices & dominos habentes iurisdictionem diuersam vt duces marchiones vel quia non sunt sub eodem principe vt regnum Lusitaniæ galliæ cum regno Hispaniæ.3.To.fol.337.col.2.in versic.Dubium &.338.col.1.Vbi vide praxim in hoc.
Remissioni locus an sit in hæretico & an puniri possit in quocunque loco inuẽtus fuerit.3.To. fol.339.col.2.in versi.Quid autem.
Remissionis expensæ vbi â bonis accusati & accusatoris solui non possunt ex publico loci ærario in quo delicti reus capitur solui debent.3. To.fol.341.col.1.Per totam.
Remittendus an sit vagabũdus qui committit delictum in vno loco & fugit ad alium ad locum delicti & an possit puniri vbicunque fuerit inuentus.3.Tomo.folio.338.colum.2.in versicul. Quæritur.
Remitti an debeat fur ad locum commissi delicti cum re furto subtracta ad alium locum nouum delictum commiserit ex contractatione ipsius 3.To.fol.339.col.1.in versi.Quæri etiam.
Remitti debet reus criminis ad locum delicti vt ibi puniatur.3.To.fol.335.gl.Sean.
Renunciatio generalis post aliquos casus expressos tenet in contractibus & iudicijs fol.187.col. 1.in versi.Et generalis.
Renunciatio casuum fortuitorum valet si specialiter facta fuerit fol.187.columna.1.in versiculo. Præterea &c.
Renunciatio officij potest fieri per procuratorem ad id specialiter constitutum non alias fol.412. colum.2.in versi.Vtrum autem & in versicul. Dixi.
Renunciationes officiorum debent esse omnino liberę prece pretio,minis,fol.413.col.1.in vers. Renuntiationes debent.
Renunciatio violentię intelligitur de illata ab extraneo non de illata à contrahentibus vel eius domesticis folio.201.colum.2.in versic.Secundo quia.
Renuncians casus fortuitos vel remedium.l.2. C. de rescindenda venditione.nõ potest aliud remedium pro se allegare fol.188.col.2.ad finem vbi praxim de iure regni.
Renuncians officium publicum debet post renũciationem factam viuere viginti dies ante vero diem functo officium vacat per mortem non per renunciationem folio. 406. columna prima.gloss. Muchos vbi quid in renunciatione beneficij.
Renuncians officium adeo post talem renunciationem factam viginti dies viuere debet quod si post admissam resignationem eos non viuat non tantum à die consensus præstiti officium per mortem non per renunciationem vacare dicetur folio.407.columna secunda.in versic.

Sed est dubium.
Reprobans non reprobandum & approbãs non approbandum in omnibus scientijs ad quid teneatur.3.To.fol.388.col.1.In princ.
Retractum inducendi ratio quæ fuerit fol.165. colum.2.in versi.Nam ratio.
Retractus materiæ commendationem fol.212.colum.1.in versi.Materiæ retractus vbi col.2.late de ea remiss.
Retractus beneficium non habet locum in rerum permutatione fol.213.colũ.1.in versi.Beneficiũ autem legis.
Retrahendi ius etiam iure diuino est approbatũ fol.213.col.2.In princ.
Retrahendi ius etiam in personis ecclesiasticis locum habet fol.213.col.2.in versic.Vtrum ius & 214.col.1.Vbi ad partes & rationem.
Retrahendi ius competens proximiori intra nouem dies non transit in monasterium quod ꝓximior ingressus sit fol.214.col.2.in versi.Secũdo autem vbi ad partes.
Resignatio officij vt suum sortiatur effectum post regiam confirmationem intra.60.dies publicãda est nec tali officio resignato resignans amplius vti poterit fol.413.col.1.In princ.
Resistens officiali & eum offendẽs in persona punitur grauissime & de illata iniuria tenetur.3. To.fol.250.col.2.in.7.conclusio.
Resistentiam quamcunque formalem faciens hodie ignominiosè per vias publicas trahitur & per octo annos ad triremes damnatur nisi grauitas delicti aliud suadeat.3.Tomo.fol.251.col. 1.In princ.
Resisti à cõsanguineis impune iudici potest si sententiam mortis naturalis interposita appellatione exequi velit & ab eo impune eripi.3.To. fol.251.col.1.in versi.Limita quando.
Res in dubio præsumitur acquisita ex bonis mariti folio.158.col. 1. In princ.vbi vide rationem.
Res in dotem datæ & æstimatæ fauore vxoris nõ in suum odium venditionem faciunt foli. 167. col.1.in versi.Item res.
Res super qua est impositus census an cadat in cõmissum ob cessationem solutionis pensionis ex vi iuris & conditionis census contractui annexæ.3.Tomo.fol.36.columna prima.in versi. Quæritur.
Res tanto pluris valet quanto ius & dominium vtriusque transfertur.3.To.foli.31. columna.2. in versi.Nam tanto.
Res super qua census est constitutus an cadat in commissum ob cessationem solutionis per quatuor annos vbi talis conditio contractui annexa non fuit.3.Tomo.folio.36.colum.1.in vers. Vtrum autem.
Restitutus à Principe amplius dici non potest regis proditor.3.Tomo.fol.229.colum.1.in versi. Item probatur.
Restitutus à principe proditor, iniuste ad duellũ prouocatur à vocante eum proditorem & cum eo pugnare volente ea ratione quod velit eum talem esse probare.3.To.fol.229.col.2.in versi. Vnum tamen.
Reuocans primum testamentum iuratum licet secundum valeat tamen periurus manet foli.113. col.2.in versi.3. Adstipulatur.
Reuerentia omni iure omnibus parẽtibus de mũdo debita ab ipsis remitti nullo modo potest.3. To.fol.224.in versi.Tum & contra.
Reuerentia superioris facit actum præsumi metu celebratum fol.208.col.1.in versic.Et reuerentia superioris.
Rex dicitur socius furum & grassatorum nisi prouideat & impediat oppressiones & tenetur ad restitutionem ibi in versi.Vnde dicuntur.
Rex debet subditis & reipublicæ pacem procurare.3.To.fol.334.col.2.in versi. Tum etiam.
Rex succedit regno iure hæreditario pro opinione excellentissimi iureconsulti Emanuelis Costæ contra nouissimos.
Rex postquam valide donationem subdito facit eam nec reuocare nec modificare vllo modo potest fol.127.col.2.in versi.Ex quibus.
Rex solus in Castellę regno monetam cudere potest & adeum solum id expectat.3.To.foli.191. col.2.gl.Falsa & idẽ in regno Lusitaniæ vt ibi.
Rex Franciæ ex singulari priuilegio licet laicꝰ potest bis in vita sub vtraque specie eucharistiam assumere.3.To.fol.210.colum.2.in add.in vers. Vtrum tamen.
Rex tenetur subditos ab omni dãno & strage tyrannorum securos facere.3.To.fo.328.col.2.gl. Robos.
Rex potest à subditis gabellas & tributa recipere & exigere pro conseruanda reipublicæ salute ibi.in versi.Et pro pace.
Regis officium quod esse debeat.3.To.fol.329.colum.1.In princ.333.col.1.
Regis camera non debet concedere gratiam iuriũ ad se pertinentium ante condemnationem vltimam.3.To.fol.395.col.1.in versi.Tum etiam.
Regis iudices & consiliarij non debent esse deformes.3.To.fo.363.col.1.in add.Vbi quod exigua corporis statura attendenda non est.
Regis officiales & auditores an & quando emere possint.fol.172.col.2.
Regis vita semper à fidelibus subditis Deo optimo maximo commendanda est.3.To.fol.210. col.2.in add.in versi.Adde quod.
Regis sigillum adulterans quomodo puniatur.3.

To.fol.372.col.2.gl.Falsa tam de iure communi quam Hispano quam Portugalliæ.
Regis supremi consiliarij executionem sententiæ committere non debent nisi iudicibus ordinarijs vel ex magna causa alijs notissimis personis tum moribus tum etiam probitate.fol.240.colum.1.gl.Iusticias.
Robariæ criminis reus est dominus fortalicij agri vel territorij vbi robaria facta fuit si sciens fuit & prohibere potuit.3.To.fol.321.col.1.glo.Los defendiere quomodo hoc intelligatur ibi col. 2.in versi.Et eodem modo.

S

Sacramenta omnia tribus constat materia forma ministro.fol.9.col.1.in ver.3.Facit.
Salarij nomen quoad diuisionem inter socios de licito lucro intelligitur & pro licito reputatur fol.162.col.2.in versi.Et salarij.
Salomon per concubinas infatuatus fuit & adorauit deos earum.3.To.fol.366.col.2.ad medium
Sanctimonialibus priuatis in bonis patrimonialibus succedunt sui ficut in laicis contingit. foli. 103.col.1.in versi.Quæ etiam regula.
Satisfactio in conscientiæ foro cessat respectu patientis damnum cum culpa non in faciendo cõmissa fuerit fol.211.col.1.in versi.Et in conscientiæ foro.
Satisfactio nunquam præsumitur nisi probetur fol.184.col.2.in versi.Tamen.
Sciens in suo territorio vel alias thesaurum abscõditum teneturillud regi manifestare fol.373.colum.1.gl.Que qualquier.
Scisma quid sit.3.To.fol.138.col.2.in versi.Ad primum.
Scisma vtrum sit grauius hæresi.3.To.fol.139.col. 1.in versi.Ad secundum.
Scismatici an habeant aliquam potestatem.3.To. fol.139.col.2.in versi.Ad tertium.
Scismatico pœna quæ sit ibi in vers.Ad quartum.
Scismatici vtrum possint aliquem ordinare foli. 140.col.1.in versi.Ad quintum.
Scholaris habitu & matricula non tamen studens non potitur priuilegijs ratione studij concessis fol.8.col.1.in versi.Quo fit.
Secularis iudex potest testamẽtarios executores ad exequenda pia legata compellere vt sit mixti fori fol.141.col.2.in versi.Ideoque.
Seditiosi hominis qui iure regni dicuntur. 3.To. fol.292.col.1.ad finem quibus pœnis afficiãtur 3.To.fol.249.col.2.gl.Iuntare per totam.
Sepultura denegatur omni in peccato mortali decedenti nisi de contritioue appareat manifeste 3.To.fol.266.col.2.in versi.Pluribus.
Sententia à non iudice lata nulla est.3.To.fol.76 col.2.gl.Que no vala.
Sententia condemnatoria non est statim exequẽda quin potius expectandi sunt decem dies de iure canonico quinque vero iure regio.3.To.f. 338.col.2.in versi.Item etiam.
Sententia excommunicationis in casu col.2.§.in hibemus de hæreticis lib.6.an sit canon latæ vel ferendæ sententiæ.3.To.fo.98.col.1.in ver sic.Sed est dubium.
Sententia pastoris iusta vel iniusta timenda est nisi contineat notoriæ iniustitiam fol.27.col.1 ad finem.in versi.Quem intellige.
Sententia non excludit exceptiones prouenientes ex natura contractus fol.248.col.2.in vers. Probaturetiam.
Sententia tertio non vocato nec citato & ignorãte lata contra rei possessorem non nocet.fol.93 col.1.in versi.Succedit dubium ad partes vsq; ad col.2.in versi.3.His adstipulatur.
Sententia executioni mandanda non est stante appellatione quando reus confessus & conuictus appellauerit.3.To.fol.78.col.2.in versic. Quibus adde.
Seruus deferens dominum licet crimen obiectũ probet seuere puniendus est præterquam si sit in crimine læsæ.3.To.fol.282.col.1.in versicul. Ideoque seruum.
Sexus mulierum instabilis ac fragilis est fo.8.col. 1.in versi.De iure autem ciuili.
Syluam alienam cædens lignaque inde asportans peccat.3.To.fol.305.col.1.in versi.Infertur.2.
Symoniacus an dicatur contractus gestus à canonico vel dignitatem habente ære alieno oppresso qui præbendam in fauorem creditoris renũciauit cum regressu & ingressu habita fide vt debita persolueret vel remitteret.3.To.foli.360. col.2.in add.
Simplices & illiterati an possint intelligere quid per terminos importetur in particulis personarum trinitatis.3.To.fol.100.col.1.in versi.Et si quispiam.
Singuli singula recte efficere possunt plura vero minime fol.411.col.2.in versi.Tum etiam.2.
Solennitas leuis quæ dicatur.fo.65.col.2.in versi. Et illa.
Solennitas testamentorum cur & ad quid introducta fol.106.col.2.in versi.Primo &c.
Solennitas quod in actu adsint plures testes quã duo est probatoria non substantialis folio.108. col.1.in versi.Sexto &c.
Solennitatis leuis omnissio non debet actum vitiare fol.65.col.2.in versi.Primo quia.
Societas contrahitur inter maritum & vxorẽ con

tracto matrimonio de præsenti fol.156.colũ.2. in versi.Pro declaratione.
Societas contracta inter virum & vxorem licet tacita sit tamen non est minoris virtutis & priuilegij quam ea quæ expresse contrahitur ibi.in versi.Et ista societas.
Societas ex coniugali cohabitatione contrahitur etiam in bonis acquirendis.folio.157.colũ.1.in versi.Quo fit.
Societas ratione matrimonij inita licet iure canonico ad bona inter maritum & vxorem non extenderetur iure tamẽ regni etiam quoad bona constante matrimonio lucrata extenditur fol.157.col.2.in versi.Et in nostro regno.
Socij omnium bonorum si alter emat prędia & faciat concipi instrumentum pro se tãtum licet quoad dominium sibi acquirat iure tamen societatis tenebitur ea communicare.fol.158.col.2.in versi.Quod si sunt.
Socius licet quod emit suum efficiat non commune societatis tamen iudicio cogitur rem cõmunicare fol.158.col.2.ad fin.
Soror mortua matre & sine licentia fratris matrimonium contrahens ammittit hæreditatem sibi debitam tam ex parte patris quam matris fol.50.col.2.gl.Ordenamos &.173.colum.2.gl. Herencia.
Soror in casu de quo supra ammittit hęreditatem adeundam non vero iam aditam fol.173.col.2. In eadem.gl.
Sortilegus maledicus vel incãtator potest ob hoc à patre exhæredari.3.To.fol.12.col.1.in versic. Et est notandum.
Sortilegus vel incantator iure ciuili poena ignis mori debet.3.To.fol.12.columna.1.in versicul. Iure autem ciuili.
Sortilegium quãdo dicatur hæresim sapere.3.To. fol.133.col.1.in versi.Tunc autem.
Sortilegium vnde dicatur.3.Tomo.fol.11.col.1.in versi.Sortilegia siue sors.
Sortis iudicium quando licitum sit.3.To.folio.11. col.1.remiss.in versi.Quando autem.
Spes quomodo & quando vendi possit folio.166. col.1.in versi.Sed intelligerem.
Spirituales filij dicuntur legitimi fol.96.col.2.in versi.Filij spirituales.
Spirituales filij debent reuerentiam suis parentibus spiritualibus ibi in versic.Hi reuerentiam.
Spirituales filij occidentes patres spirituales grauius peccant quam si occidant carnales ibi in versicul.Hi si.
Spirituales filij non possunt petere alimenta à parentibus spiritualibus ibi in versi.Sed si cũ nõ.
Spiritualia non admittunt differentiam inter masculos & foeminas fol.115.col.2.in versicul. Item ille.
Sponsa de futuro contrahens non tenetur exigere licentiam ad contractum gerendum ab sponso de futuro fol.5.columna prima. in versicul. Hinc infer9.
Sponsa habens accessum carnalem cũ alio quam sponso non subit poenam adulterij fol.5.col.1. in versi.Item deducitur.
Sponsus rapiens sponsam vel ecõuerso incidit in poenam.l.vnicæ.§.Quibus. C. de raptu virginum intellige in sponso de futuro ibi in versic. Hinc est.
Sponsus de præsenti potest iure mariti accusare sponsam ibi in versi.Hinc etiam non eam quæ sit de futuro.ibi & fol.38.columna.1.in versic. Quo fit.
Sponsa de præsenti carnaliter ab sponso per vim præcisam cognita an possit inuito sponso religionem ingredi quemadmodum si ab eo cognita non fuisset vide duas communes contrarias & distinctionem fol.12.col.2.in versi. Circa præmissa.
Sponsa etiam vi carnaliter ab sponso cognita nõ potest religionem inuito sponso ingredi.3.To fol.281.col.1.in versi.Ex quo infertur vbi duas opiniones communes contrarias.
Sponsalia contrahens cum filia nõ præhabita patris facultate si ea sint nulla ex defectu solennitatis vel substantiæ an incurrat poenam.l.1.ti. 15.lib.8.ordina.3.To.fol.286.col.1.in versicul. Quid autem si & ibi col.2. in versi. Sed tamen an excusetur à poena.l.Tauri.
Sponsalia contrahens cum filia non habito patris consensu tunc incidit in poenam dict.l.1.titu. 15.lib.8.ordina. cum filia legitima est secus alias.3.Tomo.folio.286.col.2. in gl. Con la fija.
Sponsalia contrahens cum filia non habito patris consensu an incurrat poenam dict.l.1.titulo.15 lib.8.ordina. si ea extra domum habitationis patris sit.3.To.fol.287.col.1.gl.En su casa.
Sponsalia contrahens cum filia famula serua sine patris domini ve consensu iam quod relegantur de regno.De quo regno intelligatur ex pluribus quæ possidet & plura vtinam possideat inuictissimus & Christianissimus. Philippus Secundus Rex noster.3.Tom.fol.287.col.1.in gl.Del reyno.
Sponsalia de futuro quibus ex causis dessoluãtur fol.7.col.1.in versi.Quæro insuper.
Sponsalia de futuro quibus verbis contrahantur fol.7.col.1.in versi.Dubitatur.
Sponsalia de futuro clandestine contracta non comprehenduntur sub prohibitione. S. C. T. de reformatione matrimonij fo.39.col.1.in versicul.Secũdo circa prędicta & ibi videtur rationẽ.

Sponsalia de futuro subsecuta copula hodie attenta dispositione Sacri Concilij Tridentini non transeunt in matrimonium de præsenti fol. 41 col.1.in versi. Ex qua dispositione.

Sponsalia de futuro stante. S.C.T. non transeunt in matrimonium de præsenti per traductionē ad domum fol.41.columna prima.in versic.4. Cessabit.

Sponsalia contrahendi antiquum morem & quare etiam hodie non statim ad domum ducātur fol.1.col.1.in versi. Plane.

Sponsalia quid sint & de eius definitione folio.2. col.1.in versi. Ad primum.

Sponsalia vtrum celebrari possint inter absentes foli.2.col.1.in versi. Quæro secundo loco quid in matrimonio vide in verbo matrimonio.

Sponsalia frangenti ob fidei violationem iniungenda est pœnitentia fol.3.col.1.in versic. Suadetur præterea.

Sponsalia contrahens non subit pœnam præfixā matrimonium contrahenti fol.4.col.1.in versicul. Præterea confirmatur.

Sponsalia contrahere possunt omnes illæ personæ quæ â iure non reperiuntur prohibitæ fol. 5.colum.2.in versi. Quæritur.

Sponsalia contrahere apta est ætas septem annorum minor vero ætas nulla ea redditibi in versicul. Quæ autem sit ætas vbi rationem.

Sponsalia an possit contrahere infans minor septennio si malitia præueniat pueri ætatem foli. 6.col.1.in vers. Queri solet ad partes & illud qđ malicia supplet ætatem quomodo intelligatur fol.7.col.1.in versi. Rursus non obstat.

Sponsi promittentes ad inuicem coniugalem cōsensum etiam sine iuramento nihilominus cō pellendi sunt à iudice matrimonium contrahere fol.3.col.2.in versi. Ex quo infertur.

Sponsæ appellatione simpliciter an veniat sponsa de præsenti fol.4.colum.1.in versic. Quæro vtrum.

Sponsi & sponsæ significatio apud iure consultos proprie refertur ad eos quos de futuro appellamus fol.4.col.1.in versi. Item apud.

Spūsio vulgo (apuesta) ad. Fortiter bibendum an valeat.3. To.fol.388.col.2.in versi. Et an valeat.

Sponsus iactans Catharinam esse suam sponsam si ex hoc Catharinæ parentibus infamia sequatur licet non incurrat pœnam.l.49. Tauri arbitrio tamen iudicis punietur fol.42.colum. 2.in versi. Existimarem tamen.

Sponsus potest compellere sponsam vel econuerso vt cum ea matrimonium contrahat folio.2. col.2.in versi. Quæro vtrum.

Sponsus vel sponsa non implendo præstitam ad inuicem fidem de contrahendo matrimonio sine causa vel cum ea fraudulenta tamen peccat folio.3.columna prima.in versiculo. Item peccat.

Sponsus potest cogere sponsam vt secum contrahat licet in sponsalibus iuramentum adiectum non sit fol.3.col.1.in versi. Ampliatur etiam & econuerso.

Sponsus tenetur accipere in coniugem eā quam simplici promissione accepit in spōsam quamuis eadem promissio iuramento firmata esset posteriori sponsæ fol.3.colum.2.in versic. Ampliatur quod.

Sponsus de futuro attento. S.C.T. sub aliqua conditione si sponsam carnaliter cognoscat non ideo videtur recessisse à conditione licet iure canonico secus esset folio.41.colum.1.in vers. Secundo corrigitur.

Sponsi nullus luctus est fol.37.col.2. ad finem in versi. Quam sententiam.

Sponsus sponsam de præsenti in adulterio deprehensam occidere potest.3. To.fo.270.col.2.gl. Matar &.268.col.1.gl. Fuere.

Spuria seu naturalis filia nihilominus agnata patris est.3. To.fol.286.col.2.in versi. Tum etiam vbi de arrogato & adoptiua fol.267.col.1.

Spurius credens matri dicenti illum illegitimum an teneatur restituere accepta à patre puta iure filiationis.3. Tomo.folio.303.col.1.in versic. Vtrum autem.

Spurij non possunt præscribere relicta à patre licet iusto errore putent se legitimos esse tempore ordinario.30.annorum.3. Tom.fol.304.col. 1.in versi. Quod autem.

Spurius an à patre clerico vel alio eius successore posset alimenta petere.3. To.fol.307. colum.2. in versi. Vtrum autem. & an vltra quintum recipere ibi.in versi. Etiam vltra.

Spurius clerici quacunque via siue ex testamēto siue ex contractu succedere prohibetur in bonis patris clerici fol.152.colum.2.gl. No vala & quod idem in filio Diaconi & Subdiaconi fol. 153.col.1. In principio.

Spurius & illegitimus legitimatus tamen à summo Pontifice ex cessione seu donatione facta à patre potest consequi ius patronatus fol.154. col.1.ad partes &.155.per duas col.&.156.col.1.

Spurius à patre clerico fundante capellam & eam dotāte potest institui in iure patronatus, & esse capellanus ad vitam sicuti quilibet alius fidelis folio.156.col.1. In princ.

Spurius vt à patre institui possit cautelas vide remiss. folio.154.columna prima.in versicul. Doctores &c.

Spurius attento iure communi matri vnà cum legitimis succedit folio. 98. columna prima. in

versicul. Restat.
Spurius à matre præteritus habet quærelam ibi col. 2. in vers. Hęc autem nisi sit illustris mater.
Spurius legitimari non potest à comite Palatino ex facultate simplici legitimandi intell. si sint illustrium personarum non alias fol. 98. col. 2. in versi. Huiusmodi.
Spurius tunc dicitur nasci ex damnato coitu quã do mater poterat plecti ex capite. l. Gracchus C. de adulter. & ibi remiss. quis dicatur damna tus coitus.
Spurius ex damnabili coitu matri non succedit ibi in versi. Spurius igitur.
Spurius ex damnabili coitu natus ex parte tantũ patris si mulier vi fuit oppressa matri succedet ibi in versi. Verum tamen est.
Spurius de iure regio cum alijs legitimis filijs non succedit sicut nec naturalis pot tñ eis quinta pars relinqui ibi in vers. Sed hæc de iure regio.
Spurius de iure regni Hispaniæ non extantibus legitimis plebeiæ matri succedit ibi in versic. Vbi vero.
Spurius vbicunque matri succedit succedit etiam ascendentibus ex parte matris quod nota ad. l. 9. Tauri ibi in versi. Illud tamen notato.
Spurius non est indignus sed incapax fo. 69. col. 2 in versi. Est etiam aliud.
Spurius nec ex testamento nec ab intestato parẽtibus succedunt fol. 98. col. 1. in versi. Spurij & 150. col. 2. gl. Hijos de clerigos.
Spurius qui tamen ex errore facti putabat se legitimum vllo tempore non potest vsu capere relictum sibi à patre quatenus lex resistit fol. 75. col. 2. in versi. Est dubium.
Spurius nepos ex clerico licet patris contemplatione instituti non possit sua tamen potest foli. 98. col. 1. in versi. Extenditur.
Spurijs alimenta præstantur de canonica æquitate fol. 98. col. 1. in versi. Tamen de æquitate vbi quod non possunt excedere quintum & quod sunt transmissibilia.
Spurio palam instituto succedunt venientes ab intestato tacite vero eo excluso fiscus folio. 70 col. 1. In princ.
Status comprobatur ex habitu personæ & qualis sit laicus clericus vel alterius qualitatis. 3. Tom. fol. 62. col. 1. In princ.
Statutum quod non liceat contrahere matrimonium cum certo genere personarum sub pœna licet non possit annullare matrimonium tamẽ quoad pœnam validum est fol. 26. col. 1. in versiculo. Statutum enim sub dubio tamen relinquit censuræ. S. matris ecclesiæ.
Statutum recipit interpretationem & declaratio nem à iure communi fol. 111. col. 2. In princi.
Statutum prohibens contrahere matrimonium cũ certo genere personarũ non procedit in cõtrahente sponsalia de futuro. fol. 4. colum. 2. in versi. Hinc est.
Statutum adijciens poenam ne ciuitas prauis moribus informetur valet fol. 23. col. 2. gl. Concejera. in versic. Quia quando lex.
Statutum inualidans matrimonium absque parẽ tum consensu non valet fol. 24. in versic. Et sic procedunt ea. col. 1.
Statum cauens quod pro certo delicto aliquis bulletur in fronte non valet & quia fol. 46. colũ. 1. in versi. Et dicebat Angel.
Statutum à lege in vno gratia frequentioris vsus censetur statutum licet expresse etiam in casu frequentiori propter frequentiorem facti contingentiam fol. 47. col. 1. In princ.
Statutum contra ius commune vbi vnum effectũ operari potest non debet duplicem inducere fol. 112. col. 1. in versi. Quia vbi statutum.
Statutum spurios etiam ab intestato admittens non valet fol. 152. col. 1. in versi. Ampliatur.
Statutum ad successionem clerici admittens filiũ eius spurium est inualidum fol. 152. col. 1. in versicul. In tantum.
Statutum excludens foeminas extantibus masculis est fauorabile fo. 77. col. 1. in versi. Hinc est.
Statutum disponens de tempore quod currere solet de iure communi de momento ad momentum vt superfluum non iudicetur debet intelligi vt aliquid nouum inducat quod currat à die termini fol. 408. col. 2. in vers. Insuper.
Statutum cum causæ expressione censetur statutum contemplatione causæ expressæ folio. 410. col. 2. in versi. Nam quando.
Statutum puniens extrahentem frumentum aliã ve rem an comprehendat repertum in via ante finẽ territorij. 3. To. f. 305. c. 1. ĩ vers. Et statutũ.
Statutum municipale præceptiuũ frangens an & qñ mortaliter peccet. 3. Tom. fol. 304. col. 2. in versi. Hinc dicitur.
Statutum municipale imponens poenam temporalem monachis transgrediens an peccet. 3. To. fol. 304. col. 2. in versi. Ex quibus.
Statutum puniens familiarem domini cognoscentem virginem intelligitur de nutrita in domo ipsius domini non vero si extra domum. 3. To. fol. 282. col. 1. gl. Que crie vbi ad partes, qđ nota. l. 1. tit. 15. lib. 8. ordina.
Statutum prout est dict. l. 1. tit. 15. lib. 8. ordin. puniens familiarem cognoscentem domini consanguineam intelligitur de cõsanguinea intra quartũ gradũ. f. 282. col. 2. gl. Cõ la parienta.
Statutum puniens coniugem viuo altero secunda vota petentem verificatur in sponsalibus & matrimonio

trimonio de præsenti contracto non de futuro 3. To. fol. 317. col. 2. gl. Por palabras.

Statutum præcipiens aliquid fieri proprijs manibus non verificatur per substitutum. 3. To. foli. 96. col. 1. in versi. Et sic statutum.

Statutum puniens vsurarios per verbum quicunque, fœminas etiam comprehendit. 3. To. foli. 45. col. 2. in versi. Dubitatur.

Statutum vsuris fauens non valet. 3. To. fo. 71. col. 1. gl. En fauor.

Statutum puniens offendentem iudicem debet intelligi si præsentem offendat non si eum qui quondam iudex fuit. 3. To. fol. 249. col. 1. in versicul. Quod verum.

Statutum prima facie honestatē præseferens iustum tamen venenosum exorandum est. 3. To. f. 240. col. 1. gl. Statutos vbi vide exemplum.

Statutum homicidæ imponens certam solutionē pecuniariam non valet. 3. To. fol. 255. colū. 1. in versi. Vnde infertur.

Sterilitas allegari non potest casu quo maior. 25. annis & sanus mente sine fraude vel dolo ei renunciauerit folio. 187. colum. 1. in versi. Ergo sterilitas.

Stipulatio illius rei quæ nunc in dominio nostro non est cum in eo fuerit non valet fol. 194. col. 1. in versi. Dubitatur vtrum.

Stipulatio lucri pro sorte etiam lucri cessantis inducit vsuram si à principio contractus mutui interponatur. 3. To. f. 23. col. 2. in versi. Tū quia.

Stupri pœna in honestis personis quæ sit. fol. 44. col. 2. in versi. Poena autem.

Stupri crimen an transactione componi valeat. 3. To. fol. 280. col. 2. in versi. Præterea in dubiū.

Stuprum & adulterium quid inter se differant. 3. To. fol. 277. col. 2. in versi. Quæro & ibi. col. 1. ad fin. vide remiss. de materia stupri.

Stuprum quid sit vide ibi in versi. Quæritur quid & quando propriè dicatur fol. 279. colum. 1. in versi. 4. quando ibi sed si per vim.

Stuprùm qua poena iure canonico feriatur. 3. To. fol 277. col. 2. in versi. Quæritur qua poena quę sit de iure ciuili fol. 278. col. 1. in versi. Iure autem ciuili.

Subditi etiā regulares non debent in his quæ cōtra Deum fuerint prælato obedire. 3. To. f. 169. col. 1. in versi. Et inde.

Substitutionum species plures sunt de quibus remissiue. f. 71. col. 1. i versi. Pro declaratione aūt.

Subrogatus gaudet priuilegio subrogantis. 3. To. fol. 22. col. 2. in versi. Tertio.

Successio ab intestato vnde originem trahat de eius antiquitate & ritus circa eam obseruatos vide. f. 93. col. 2. in versi. Que segun derecho.

Successio ab intestato ascendentes descendentes & transuersales capit ibi. in versi. In huiusmodi successione.

Successio ab intestato est reciproca fol. 120. col. 2. ad fin. in versi. Quo fit.

Successio quoties agitur de succedendo alicui indignitatem aliquam computatur vsque ad millesimum gradum. f. 101. col. 2. in versi. Verū est.

Successiō gradus computatur secundum ius ciuile non secundum ius canonicū fol. 101. colum. 2 ad finem.

Succedens in maioratu tenetur ad satisfaciēdum vxori defuncti prædecessoris pro parte dimidia de pecunia impensa pro redemptione tributi & census constituti super rebus maioriæ fol. 168. col. 2. in versi. Ex quo dicebant.

Successor in regno vel maioria non potest officia tabellionatus vel similia perpetuo à predecessore collata reuocare fol. 415. col. 1. In prine.

Successor in maioratu non dicitur illum habere ab vltimo possessore sed à primo instituente. f. 120. col. 2. In princ.

Successor in regno tenetur ad omnia debita prædecessoris stricte pro opinione Emanuelis Costæ fol. 120. col. 2. in versi. His tamen.

Successor in maioratu quando possit petere in vita possessoris vt declaretur in eo successor fol. 131. col. 1. in versi. Fuit dubium.

Successor in maioratu non tenetur soluere æstimationem fructuum pro parte dimidia qui facti probentur circa reparationem ædificiorum maioratus. f. 122. col. 1. in versi. Quæ etiam.

Successor in maioratu possessore mortuo statim dominus fit. f. 128. col. 1. in versi. Ergo dominiū.

Successor in maioratu tenetur, communicare cū vxore reparantis sumptus factos in melioratio nibus rerum restitutioni subiectarum absque licentia regis fol. 133. col. 1. in versi. Est tamen dubium sub dubio tamen.

Successor in maioratu quādo & quomodo teneatur soluere debita prædecessoris. f. 119. col. 1. in versi. Quæritur &. 120. col. 1. in versi. His tamen præmissis.

Successor feudi seu maioratus nihil de nouo acquirit sed tantū acquisitum à primo constituente dicitur consequi. f. 121. col. 2. in versic. Nam qui succedit.

Successor in domo alicuius ciuitatis ob alterius mortem à ciuitate capere dicitur nec tenebitur stare locationi factæ ab vltimo possessore foli. 122. col. 1. in versi. Et idem est.

Successor beneficij per mortem seu resignationē prædecessoris à Papa dicitur consequi non à resignante. f. 122. col. 1. in versi. Quemadmodum.

Successor in maioratu filius tamen committentis crimen læsæ vel humanæ maiestatis an ad maioratum

ioratū admittat.f.132.col.1.ī vers.Sed est dubiū
Superiorem non habens in tēporalibus si causam cum alio habeat ius sibi dicere potest.3.To.fo. 368.col.2.in versi.Verba autem.
Superior potest per iuramentum compellere electores vt secundum Deum & cōsciētiam magis idoneum & vtilem ecclesiæ eligant fol. 413 col.2.In princ.
Suspectus de hæresi cautelam vt testari posit.fo. 63.col.2.in versi.Est autem optimum.
Suspensus ab officio an censeatur etiam suspēsus à beneficio fol.30.col.2.in versi.Sed circa & fo. 31.col.2.in versi.In oppositum præmissa.
Suspensus ab officio vigore alicuius constitutionis an ipso facto incidat in suspensionem vel requiratur declaratoria fol.32.col.1.in versi. Circa præmissa.
Suspensus ab officio ad certum tempus nō potest relaxari nisi à Papa ad partes fol.32.colum.2.ad fin.in versi.Ad secundum & fol.33.col.1. in versicul.Contrariam sententiam.
Suspensus eo modo quo supra potest relaxari à quocunque antistite & sacerdote si habeat bullam cruzatæ ex clausula in ea apponi solita. f. 331.col.2.in versi.Cæterum si.
Suspensio ad certum tempus iniuncta à superiore ante illud ab inferiore tolli non potest. foli.33. col.1.in versi.Confirmatur.1.
Suspensio à Canone inducta propter delictum & in eius pœnam non potest tolli ab episcopo.f. 33.col.1.in versi.12.Suaderi potest.
Suspensio incursa in casu ca.1.de secund.nup. Est canon ferendæ non latæ sententiæ fol.53.col.1 in versi.Intelligas quod suspensio.
Suspēsionis pœna inducta ad certum tempus eo transacto sine alia relaxatione cessat fol.33.col. 2.in versic. Est tamen notandum & ibi remiss. quomodo posit fieri absolutio à suspensione.
Suspendatur verbum actum iudicis in futurū desiderat & inducit canon ferendæ non latæ sentētiæ.fol.32.col.1.in versi.Ad primum.

T

Tabellari⁹ maior vulgo dictus(correo mayor)vicem gerens seu delegatus in alijs locis seu ciuitatib⁹ regni an & quando possint petere decimam & prohibere ne exeāt viatores seu cursores minores sine sua licentia.3.To.fo. 403 col.1.in versi.Rursus quæro.
Tabellarij maioris delegatus non appellatur Correo mayor ciuitatis sed magister postarum ibi. col.1.ad fin.in versi.Aduerte tamen.
Tabellarius fingens se missum à rege cū stemmate tabellarij maioris ad hoc vt solus cum vno equo currere posit(y sin postillon)vt vulgo dicitur an pœnam falsi subeat.3.To.fol.403.col. 2.in versi.Quid autem de illo.
Tabellarius vulgo dictus(correo)an idē sit quod strator in iure.3.To.fol.403.col.2.in versic.In iure autem.
Tabellarius licet imponens magnam balisiam in equo locato si deterioretur teneatur tamē si sit apponi cōsueta minime ibi in vers.Vnū tamē.
Tabellarius minor an posit currere cum omnib⁹ equis ad effectum impediendi alium vt currere posit brauium vel vacantem.3.To.fol.403. col.2.in versi.Et an posit.
Tabellarius seu cursor literas aperiens qualiter teneatur.3.To.fol.403.col.2.in versi.Finaliter.
Tabellio adijciens iuramentum in testamēto puniri non debet poena.l.6.titul.1.lib.3.ordin.f. 112.col.2.in versi.Vtrum autem tabellio etiam si ad eius validitatem interponatur fol.113. col. 1.in versi.Hodie tamen.
Tabellio nec scriba regia vectigalia conducere nō potest fol.253.col.2.glo.Escriuanos vbi de alijs personis prohibitis.
Tabellio literas regias falsificās quomodo puniatur.3.Tom.fol.372.col.2.in versi. Pœna autem vbi quid si committat falsum circa epistolam seu instrumenta particularium.
Tabelliones numerarij non possunt regia vectigalia conducere fol.423.col.2.glo. Audiencias vbi vide quid in alijs.
Taxillos vendentes seu facientes quomodo puniantur.3.To.fol.379.col.1.in versi. Vltimo.
Testamentum per procuratorem fieri non potest fol.72.in col.2.in versi.Dubitatur vtrum.
Testamentum conditum ad interrogationem notarij valet secundum communem licet contra veritas.f.72.col.2.in versi.Dubitatur pręterea.
Testamentum casu quo valeat conditum coram parrocho & duobus testib⁹ sufficit quinque testes adhiberi non habita sexus differentia fol. 86.col.1.in versi. Quæstio dubia vbi ad partes.
Testamentum insinuandum est coram iudice seculari fol.142.colum.2.glo. E lego vbi quomodo hoc intelligatur.
Testamētum cōditum à Seyo fauore Titij à quo plura legata relinquebat si Seyus falsorum ore de Titij morte peruecto secūdum cōdat facta mentione primi hæredis & postea Titius cuius appareat obtinebit folio.133.col.2. in versi. Fuit mihi quæstio licet teneatur eo casu legata soluere.
Testamentum quando nullum allegatur ex defectu solennitatis requisitæ tunc eius solennitas per alios fidedignos testes probari potest foli.

134.col.2.glo.Con buenos.
Testamentum nuncupatiuum factum coram septem testibus licet notarius desit valet etiam iure regni folio.135.columna secunda. in versi. Quartus intellectus vbi quomodo hoc intelligatur.
Testamentum quid sit fol.58.col.1.in versi.Imprimis inquirendum.
Testamentum origine & inuentione fuit de iure gentium secundario quoad solennitatem autē & alias adiectiones est de iure ciuili fol.60.col.2.in versi.Pro cuius resolutione.
Testamentum de iuregentium validum dicitur quod habet voluntatem testatoris probatā ex testamento inualido fol.108.col.1.in versic. Et tale testamentum.
Testamentum nullum redditur ex ommissione solēnitatis.f.59.col.1.in versi.Ex quo infertur.
Testamentum large comprehendit sub se quamlibet vltimam voluntatem fol.60.col.1.in versicul. Testamentum autem.
Testamentum habet se vt genus cæteræ vero vltimæ voluntates vt species ibi in versic. Ex quo infertur.
Testamentum ad pias causas valet sine testiū solēnitate fol.85.col.1.in versi.Dubitari solet.
Testamentum ad pias causas dicitur quando aliquid relinquitur pro anima ibi in versicul.Probatur hic.
Testamentum licet iuramento firmatum reuocatur per secundum & quare hoc & vtrum eo casu testator sit periurus ad partes fo.113.colum.1. in versi.Deducitur etiam & fol.114.vbi vide cō cordiam col.2.
Testamentum quod testator iuramento firmat non reuocatio cum eo ipso cēsetur habere clausulam derogatoriam ad sequentem volūtatem fol.109.col.2.in versi.Quod autem vbi duas cō munes contrarias & concordiam.
Testamentum iuramēto firmatū habet vim clausulæ derogatoriæ quoad primum fol.112.col.2. in versi.Quæro vtrum vbi quomodo hoc intelligatur & illationem.
Testamentum ad hoc vt dicatur publicū quid requiratur.f.137.col.2.in versi.Debet tamē col.1.
Testamentum in quo filius spurius à patre clerico institutus depræhenditur est ipso iure nullum fol.152.col.1.In princ.
Testamentum nuncupatiuū debet fieri coram notario & tribus testibus deficiente notario si adsit testium copia debent ad esse quinque aliàs sufficient tres ipsi testamento præsentes.
Testamētū nūcupatiuū iam scriptū debet palam testibus legi testatore præsente & confirmante alias nō valebit.f.90.col.1.in versi.Dubitatur an.
Testamētum licet conditum tempore pestis eādē quam cætera solennitatem exigit ad partes remissi.f.85.col.1.in versi.Quid autem.
Testamētū factū coram parochiali sacerdote & duobus testibus valet fol.85.col.2.in versi. Dubitari solet vbi ad partes & quod hoc casu etiā si presbyter sit notarius vltra parochū necessū sit adesse duos testes.f.86.c.1.in vers.Quę coīs.
Testamentum conditum ante ingressum religionis an & quando per ingressum rumpatur fol. 67.col.2.in versi.Sed in quæstione.
Testamenti ordinandi formam hodie in praxi recepta & stylū.f.57.col.1.in versic. In nomine omnipotētis vsq; ad.58.col.1.in versicul.Imprimis vbi de omnibus clausulis tam reuocatorijs quam prohibitorijs.
Testamenti definitionis verba illa voluntatis nostræ iusta sententia declarantur fol.59.col.1. in versi.Dictum est.
Testamenti definitionis verba illa de eo qđ quis declarantur ibi in versi.Subdit vlpianus.
Testamēti publicatio debet fieri vocatis ad id ius in eo prætendentibus.f.143.col.2.gl. Sean llamados vbi quomodo hoc intelligatur.
Testamenti testiū solēnitas vt scilicet plures duobus vel tribus sint cū iure ciuili introducta fuerit pōt per principē superiorē non recognoscētē augeri vel minui.f.84.co.1.ī vers. Vel aliter.
Testamēti nūcupatiui circa testes solēnitatē iure cōmuni,regio Aragonū Lusitaniæ.fo.83.col.1 in versi.Quæ autem solennitas & per totum.
Testamenti probatio in quo adest legitimus numerus testium & sigillum publici notarij etiam si testes descripti decesserint nō infirmatur fo. 135.col.1.in versi.Secundus intellectus.
Testamēti solēnitas probatoria potest per æquipollēs adimpleri.f.88.co.2.ī vers.Nā solēnitas.
Testamento inseri debent quod testes in eo contenti sunt legitimi.fol.89.col.2.in versi.Erit tamen optima quæstio.
Testādi facultas licet plena à iure habita ita tamē capi debet vt nullum tertio prēiudicium paret fol.111.col.1.in versi.Item & tertio.
Testādi facultas filijs concessa cōstitutis sub patris potestate per.l.5.Tauri procedit seruatis regulis iuris cōmunis.fo.111.col.2.in versi.Deducitur.2.Intellectus.
Testandi in tertia parte facultas concessio particularis est & corrigens ius commune folio.111. col.1.in versi.Item suadetur.
Testandi facultas ex gratia concessa est fo.61.col. 1.in versi.Secundo confirmatur.
Testandi facultas restringitur ad iuris terminos nec contra legē quicquā licet statuere.foli.105. col.2.in versi.Tertio suaderi potest.

Testandi facultas hominibus iuregentium & naturali competit fol.128.col.2.In medio.
Testari omnes possunt qui expresse testari prohibiti non reperiuntur fol.61.col.2.in versi.Præterea &.4.
Testari prohibitas personas vide remiss.folio. 62. col.1.In princ.
Testari de iuris rigore quare nullus possit.fol. 61. col.1.in versi.His tamen.
Testari prohibitus non potest codicillos facere.f. 60.col.1.in versi.Cui autem.
Testari cui licet,licebit etiam fideicommissum relinquere fol.60.col.1.in versi.Vnde fit.
Testator pro forma & validitate testamenti debet exprimere nomina hæredum vel eos demonstrare indubitabili signo.folio.66.col.1.in versi.Secundo quia.
Testator deciperetur si conditiones primogenio . appositasin eius erectione & quibus forte ad id instituendum motus fuit princeps mutaret fol.127.col.2.ad finem.
Testator in regno Hispaniæ Portugalliæ & Aragonum ommissa solennitate in eis constituta testari non potest fol.84.col.2.in versi. Est tamen dubium.
Testator potest tali modo legatum relinquere quod in ipsius electiona sit soluere vel casu quo nolit annuam pensionem legatario præstare.3. To.fol.21.col.2.in versi. Ex quibus deducitur.
Testatoris subscriptio hodie in testamẽto nuncupatiuo attento iure regni requiritur fo.90.col. 1.in versi.Quæro vlterius per totam.
Testes ad testamenti valorem debent esse rogati. fol.88.col.1.in versi.Est etiam dubiũ vbi quid hoc iure Hispaniæ Aragonum Lusitaniæ.
Testes eo ipso quod sunt in instrumẽto subscripti præsumuntur rogati ibi col.2.in versi.Itẽ testes.
Testes in testamento adhibiti debent esse vicini ibi in versi.Dubitatur.
Testes in testamento requisiti debent esse legitimi idonei omnique exceptione maiores fo.89 col.1.in versi.Quales debeant.
Testes singulares deponentes de suo facto dũ sint bonæ vitæ & famæ(quod iudicis arbitrio relinquitur)admittuntur vbi probatio difficilis est 3.To.fol.46.col.2.In princ.
Testes singulares quando in iure admittantur remiss.ibi in versi.Quando testes.
Testes singulares non dicuntur si deponunt de actu reiterabili.3.Tom.f.46.col.1.in versi.Tum etiam quia.
Testes interrogati de occultis criminibus an & quomodo respondere teneantur.3.To.foli.131. col.1.in versi.Sed quæritur vbi vide exemplũ.
Testimoniũ quãdo à nobili requisito petitur cuius expẽsis ad eũ mitti debeat.3.To.f.341.col.1. ad fin.in versi.Sed quæstionis & ibi col.2.quid circa positiones.
Testis in testamento adhibitus licet vicinus non sit si tamen est notus & fidelis sufficit ad eius valorem fol.88.col.1.in versic.Quid autem esset.
Testis in testamento subscriptus si notarius scribit præsumitur rogatus fuisse folio.88.col.1.in versi.Sed veritas.
Testis in testamento adhibitus si non constet de alio domicilio præsumitur vicinus fol.90.col. 2.in versi.Item quæro.
Testis in testamento adhibitus sufficit quod sit familiaris vel seruiens alicui ex vicinis loci ibi in versi.Vtrum autem.
Testis falsus in criminalibus qua pœna feriatur in omni fere crimine.3.To.fol.188.col.1. in versi. Testis autem falsus & col.2.an alterari ea pœna à iudice possit.
Testis falsus in causis ciuilibus qua pœna feriatur iure communi & regio.3.To.fol.189. colum.1. in versi.Quid autẽ vbi quid de iure Lusitaniæ.
Testiũ subscriptio requiritur in testamento nũcupatiuo ibi col.2.in versi.Requiritur etiam.
Testiũ optima opinio vbi est causa inductiua plenæ probationis tũc de piena & optima opinione est articulãdũ.f.89.col.2.ĩ vers.Nã vbicũq;.
Testium numerus circa testamentum & eius solẽnitatem & sic copia probationum potest ex defectu testium restringi fol.84.col.1.
Testium numerus circa testamenta inducit solennitatem fol.84.col.2.in versi.Videtur dicẽdũ.
Testium rogitus à testatore fieri debet fo.88.col. 1.in versi.Dubitatur vbi vide rationem.
Testium rogitus circa testamenta cum sit solennitas extrinseca nunquam præsumitur nisi probetur ibi in vers.Vtrum autem.
Transactio vbi prohibita est prohibetur etiã pax pretio accidente gratuita vero non.3.To. foli. 308.col.2.in versi.Vtrum autem.
Transactio in criminalibus an iure canonico licita sit.3.Tomo.fol.308.columna.1.in versiculo. Vtrum autem.
Translatio dominij est magni præiudicij & difficilior quam possessionis fol.184.col.2.in versi. Prætereafacit.
Transportans in aliud regnum triticum ordeũ bladũ seu pecunias contra regni statuta peccat mortaliter.3.To.f.305.co.1.ĩ vers. Subinfertur.
Trãsuersali vno ad successionẽ trãsuersalis in capaci effecto cæteri admittũtur eo prætermisso.f. 103.col.1.In princ.vbi modos incapacitatis.
Transuersales spurio nato ex dãnabili coitu nec ex parte patris nec ex parte matris succedunt fol.102.col.2.in versi.Quarta regula.

Transuersales spurio nato ex coitu non damnabili ex parte tantum matris ab intestato ei succedunt ibi in versi. Tamen si & ibi vide limitationem & ibi vide casum quo filij seruorum sunt melioris conditionis quam filij liberorum.

Transuersales non succedunt adoptiuis non transeuntibus in potestatem adoptantis ab intestato si vero transijt succedunt folio.102.col.2.in versi.Quinta regula.

Transuersales succedunt legitimato plene per rescriptum principis ibi in versi. Sexta regula.

Tregua quotuplex sit & plura de ea remissiue. 3. To.fol.391.col.2.gl.Tregua.

Tribuni vel milites in loco deputato stare debẽt in loco officij alias puniuntur.3.To.fol.333.col.1.gl.Anden.

Tributa & iura regalia defraudans peccat & tenetur ad restitutionẽ collectori nomine regis cõstituto.3. To.f.304.col.2.ĩ versi.Ex qua inferri.

Tributa & iura regalia soluere publicano obligatus non tenetur manifestare venditionem collectori & dum ab eo petita non fuerint licet retineat sine fraude tutus erit in conscientia.3. To. fol.305.col.1.In princ.

Tutor curator seu custos pupilli vel executor testamentarius non potest vllo modo secrete nec publice rem pupilli emere intellige quãdo nõ adsit bona fides fol.172.col.1.glo.Qualquier & ibi vide concord.rationem duplicem amplia. & limita &.3.To.fol.369.col.2.In princ.

Tutor curator seu administrator tenetur pupillo ad interesse ratione pecuniæ ab eo acceptæ qđ ex iusta negotiatione ea vero similiter esset lucratura.3.To.f.19.col.1.ad fin.in versi.Ex quo.

Tutor in casu de quo supra tenetur pupillo ad minus interesse seu lucrum quod in lucro frequentatur scilicet ad vnam rationẽ.14.ibi colum.2. in versi.Etsi quæras.

Tutor deficientibus alijs legitimis hæredibus pupillo succedit excluso fisco.3.To.fol.371.col.2. in versi.Item tutor.

V.

Vagabundus quis dicatur.3.To.foli. 271.col.1.gl.Vagabundos.

Vagabundus vbi citari debeat foli. 273.col.2.ad fin.in versi. Quæro.

Vagabundus scholaris debet citari ad domũ quã reliquit.3.To.fol.274.col.1.in versi.Et sic.

Vagabundus iure regni quam pœnam subeat.3. To.fol.274.col.1.in versi.Rursus &c.

Vagabundus quo loci conueniri possit ibi in versicul.Quæro vlterius.

Vagabundis eleemosyna facienda non est. 3. To. fol.271.col.1.in versi.Et istis.

Vbi agitur de fauore animarum constitutio quantuncunque pœnalis est extendenda folio. 25. col.2.in versi.Nam vbi agitur.

Vbi culpa non est nec pœna esse debet fol. 17.colum.2.ad fin.in versi.Quia vbi.

Valet pactum ne vxor lucretur dimidiam lucrorum fol.95.col.1.in versi.Vide xuarez.

Vectigalia nona sine principis permissu nec aliæ impositiones à nemine imponi possunt.3.To. fol.68.col.1.gl.Echar.

Venatio quibus de causis prohiberi possit & ad quid in foro animæ teneatur qui eas custodiũt & de aucupatione auium & quod sint in triplici differentia & an & quando columbaria licita sint.3.To.fol.390.colũ.1.ad fin.in versiculo. De venatione vbi vide remissiue.

Vendens fundum maiorum suorum cum pacto de retro cum alios plures haberet auget suspicionem simulationis & quod magis fuit contractus pignoris quam venditionis.3.To. foli.40. col.1.in versi.Quod si quis.

Vendens vnam rem duobus in solidum in crimẽ falsi incidit si tamen is emptor in solutione moretur & venditor alij vendat excusatur fol.193. col.1.in versi.Et qui duobus.

Vendens vel emens rem intra dimidiam iusti pretij non tenetur ad restitutionem in foro cõsciẽtiæ nisi fuerit impetitus à parte læsa fo.182.col. 2.in versi.Ex quo inferri vbi vide rationem.

Vendens & tradens rem ante pretij solutionẽ an dominium transferat in emptorem ad partes per.2.col.183.col.1.in versi.Quæri & col.2.

Vendens in casu de quo supra vt sit securus qua cautela vti debeat ne dominium transferatur fol.185.col.1.in versi.Ideo vt cesset.

Vendens rem alienam si euicta sit à tertio emptori non satisfacit tradendo rem alia æquè idoneam sed omnino ad interesse tenetur fol.199. col.2.in versi.Secus tamen.

Vendere rem suam regulariter nemo compellitur fol.177.col.2.in versi.Quæritur &.195.col. 2.in versi. Quæritur vtrũ vbi fallen. remissiue.

Vendere iure regni cõpelluntur Christiani Iudęi ad ædificandas synagogas.3.Tom. fol.64.col. 1.gl.Por precios.

Venditare pro libera si ex post facto tributaria appareat duplici remedio emptori consulitur fol.190.col.1.in versi.Quo fit.

Vẽdita res & in signũ vẽditionis ab emptore arra tradita perit periculo emptoris etiã ante traditionẽ ad partes.f.189.col.1.ĩ versi.Quid aũt erit.

Vẽdita res si post pfectũ cõtractũ pereat vel deterioretur cuius periculo an vẽditoris vel emptoris id cedat ad partes & lim.f.188.col.1.in versi. Dubium est.

Vendita re diuersis contractibus in solidum duobus si secũdo etiam ignoranti tradatur is præferri debet fol.193.columna.1.in versicul.Circa præmissa.

Venditor annui redditus vulgo(cẽso)tributa imponens super aliquibus rebus tenetur explicare omnia alia quæ ante in eis constituta fuerint alias emptor potest agere ad rescisionem contractus.3.To.fol.29.col.2.In princ.& ibi quod ad pœnam dupli tenetur & quod contra eos ꝓceditur criminaliter.

Venditor in casu de quo supra si ignoret tributũ à prædecessore impositum vel aliàs licet agere possit ad rescisionem contractus non tamen tenetur ad pœnam dupli ibi in versi. Sed circa præmissas.

Venditor cuius culpa vel negligentia ommittẽdo seu faciendo res deterioratur ante traditionem tenetur damnum resarcire folio.188.col.2 in versi.Quando tamen & ibi rationem.

Venditor licet petat precium conuentum ab emptore si sit deceptus non ideo censetur renunciasse remedio.l.2.C.de rescind.vend. & quomodo hoc intelligatur folio.178.col.1.in versi. Quæri etiam.

Venditor renuncians exceptioni damni enormis vel enormissimi censetur renunciasse beneficio.l.2.De rescind.vend.fol.186.col.2.in versi. Quo fit.

Venditor seu conductor renuncians casus fortuitos & damna etiam enormia licet iuret si tamẽ læsio enormissima sit & velit rescindere obtinebit folio.186.columna.2.in versic. Si tamen renunciauit.

Venditor de euictione non tenetur quando emptor lite super re mota in arbitrum compromisit fol.194.col.2.in versi. Item non tenetur.

Venditor de euictione non tenetur licet ei fuerit denunciata litis motæ quæstio si emptor litem prosequens contumaciter abfuit tempore sententiæ fol.194.columna secunda.ad fin. in versicul.Item etiam.

Venditor de euictione non tenetur licet ei denũciatio facta fuerit quando iudicis errore imperitia seu nequitia res tertio vendicanti applicata fuit fol.195.col.1.In princ.

Venditor deceptus vltra dimidiam iusti pretij beneficio.l.2. de rescindenda venditione potest rem ipsam recuperare nisi emptor velit supplere iustum pretium licet res vendita sit sub publica subhastatione fol.211.columna secunda. in versi.Materia vbi remiss.ad.l.2.C.de rescinden.&.212.columna prima.In princ.

Venditor conuentus ad rei traditionem precio non soluto potest rei venditæ iure pignoris in cumbere fol.248.columna.2.in versicul. Præterea hæc.

Venditionis contractus licet perfectus ante traditionem tamen contrario partium consensu rescindi potest fol.195.colum.2.in versi.Dubitatur alterius & in versicu.Quæ conclusio vide amplia.

Vendi regulariter quælibet res potest nisi expresse à lege vel testatore vendi prohibeatur folio. 177.col.2.in versi.Est præterea.

Verba illa.S.C.T.Ego vos in matrimonium conjungo non inducunt essentiam huius sacramẽti sed potius mutuus contrahentium cõsensus folio.39.columna secunda in versiculo.Præter ea necessarium.

Verba à sacerdote prolata in nuptiarum benedictione inducunt formã accidentalem nec sunt de substantia matrimonij folio.18. colum.2.in versi.Quæ autem.

Verba secundum vulgarem significationẽ & ꝓut communiter ab hominibus sunt recepta intelligi debent fol.115.col.1.in versi.Quod cõsentaneum &.227.col.2.in versi.Quia verba.

Verba debent proprie intelligi nec sunt in materia pœnali extendenda fol.173.col.2.gl.Herencia in versi.Et verba.

Verba prooemij causam finalem denotant folio. 411.col.1.in versi.Verba enim.

Verba intelliguntur secundum subiectam materiam folio.59.columna secunda.in versi.Ista tamen difficultas.

Verba ita debent intelligi vt semper aliquid operentur folio.74.colum.1.ad finem in versicul. Item verba.

Verba licet transposita & transformata idem significant & sensum non mutant.3. To. foli.385. col.2.in versi.Nec mirum in add.

Verbum nullum debet esse in contractibus sine effectu operandi etiam si verba improprientur folio.187.columna prima.in versic.Et sic cum nullum.

Vicarius generalis episcopi de hæresi inquirere potest.3.Tomo.folio.132.colum.1.in versi. Ex prædictis infertur.

Vicini aut propinqui possunt defendere vicinum aut propinquum ne ab officialibus vel alguazellis in captura occidatur.3.To.fol.251.colũ.2 gl.Contra.

Vicini qui dicãtur.f.88.col.2.in versi.Vicini aũt.

Vicinitatis qualitatẽ circa testamenta quis probare teneatur fol.89.col.1.in versi. Quis autem.

Vidua luxuriose viuens post mortem viri priuatur lucris constante matrimonio quæsitis hæredibus viri applicandis fol.171.col.2. in glos. Viuiere.

Vidua libere intra annum luctus potest contrahere secundas nuptias sine vlla pœna ad partes fol.51.col.1.

Vidua intra annum luctus ad secundas nuptias conuolans olim incontinentiæ arguebatur ibi in versicul.Oppono & alijs pœnis afficiebatur quæ tamen hodie iure regio silent ibi & fol.52. per col.1.&.2. vbi ponunt decisiones correctæ tam iuris ciuilis quam regij.

Viduitas perditur per matrimonium de præsenti etiam copula non consummatum nec in facie ecclesiæ contractum fol.81.col.2.in versic.Viduitas vero.

Viginti dies in renũciatione officij à morte resignantis requisiti à.l.22.titul.2.lib.7.ordi. a quo tempore currat fol.407.col.1.in versi.Quæritur primo.

Vindicatio authoritate publica & accusatio est actus virtutis ideoque non prohibetur fol.149. col.1.in versi.Quæritur.5.

Violenter accipiens rem ecclesiæ seu monasterij vel eius ministrorum qua pœna feriatur.3.To. fol.348.col.1.In princ.

Violentus inuasor & possessor tenetur rem restituere cum fructibus perceptis & qui percipi potuerunt.3.To.fol.348.colum.1.in versicul.Violentus possessor.

Vir cognoscens vxorem causa prolis habendæ tẽpore & loco debito non peccat fol.13.colũ.2.in versi.1.conclusio.

Vir reddens debitum vxori petenti expresse vel interpretatiue non peccat ibi in vers.2.conclu.

Vix volens cognoscere vxorem vt peccatum luxuriæ euitet mẽtaliter vel actualiter in seipso non peccat ibi in versi.3.conclusio.

Vir cognoscens vxorem causa consummandi matrimonij euitandæ fornicationis tristitiæ vel seruandæ sanitatis propriæ vel vxoris non peccat licet in eo voluptas consideretur ibi.in versicul.4.conclusio.

Vir cognoscens vxorem propter voluptatem nolens cognoscere alienam sed vti re sua licet venialiter peccet non tamẽ mortaliter ibi in versicul.5.conclusio.

Vir post contractum matrimonium si votum castitatis emittat toties quoties exigit debitũ peccat impetitus vero ab vxore reddere tenetur cum contritione tamen promissionis violatæ ibi in versi.Dubitatur vlterius & late de hoc folio.14.col.1.&.2.

Vir cognoscens vxorem non causa reddendi debitum nec prolis procreandæ sed tanquam si accederet ad alienam peccat fol.22.col.1.in versicul.Hinc etiam infertur.

Vix cognoscens vxorem causa satiandę libidinis venialiter tantum peccat non mortaliter ibi. in versi.Cognoscens. Quãdo mortaliter ibi in versi.Et quando.

Vir cognoscens vxorem tanquam alienam vt aut idem facturus cum aliena si propriam non habuisset peccat mortaliter fol.22.col.1.in versic. Secunda conclusio vbi late de intellectu capi. Origo.32.quæstio.4.

Vir post consummatum matrimonium ad sacros ordines promotus etiam vxore consentiente non à matrimonij nexibus soluitur quin potiꝰ vxori necessaria suppeditare tenetur & priuilegijs mariti clerici potitur.fo.22.col.2.in vers. Similiter.

Vir resurgens debet redire ad priorem vxorem & habere omnia sicut ante mortem fol.23.col. 1.in versi.Infertur etiam.

Virgini se defloratam à Ioanne conquerenti eo vero eam virginem non inuenisse replicanti virgini potius statur.3.To.fol.279.col.1.in versicul.Dubitatur & col.2.in versic. virginem & fol.280.col.2.in versi.Ideo respondendum vide quomodo Ioannes respondere debeat.

Virginitatis probandæ modum & an sufficiant præsumptiones.3.To.fol.279.colũ.2.ad fin.in versi.Ad probandam.

Virginem immaturam deflorans cum de crimine per testes vel confessionem constet qua pœna teneatur.3.To.fol.280.col.2.In principi.

Virginem cognoscens accedensque ad eam tanquam ad virginem si vere virgo non erat nec se ducta fuit ad restitutionẽ non tenetur.3.To.fo. 278.col.1.in versi.Ex quo infertur.

Virginem corrumpens quæ ad eum accessit vt cũ ea rem haberet an teneatur aliqua pœna.3.To. folio.278.columna.2.in princ.vbi vide distinctionem.

Virginem rapiens vt cum ea rem haberet si non habeat vel quia nolut ipsa vel quia non potuit an ex solo affectu poena raptus puniatur. 3.Tomo.folio.279.columna prima.in versicu. Quæritur.

Virginis raptus quando dicatur ibi in versiculo. Quæro quando.

Virgini vel mulieri se vim passam dicenti an & quando credatur.3.To.fol.280.col.1.in versic. Dubium tamen.

Virginem corrumpere & deflorare incipiens si nõ perficiat an teneatur de defloratione.3.Tomo.folio.392.columna prima.in add.in versic. Per quam.

Virginem deflorans si eam dotet non tenetur de fornicationibus ab ea cum alijs commissis.3. Tomo.folio.392.columna secunda.in versicul. Vnum tamen.

Vis quid sit.3.To.fol.346.col.2.gl. Fuerças. Vita proximi præferenda est bonis temporalibus.3 To.fol.301.col.1.in versi. Præterea bonum.
Vniuersalia bonorũ nomina in nostro iure quinque sunt de quibus fol.144.col.1.In principio.
Vna oratio respiciens plura determinabilia pariformiter debet determinari folio.184.col.1.in versi.Item etiam.
Vniuersitas scholarium succedit scholari in studio defuncto sine hærede excluso fisco.3. To. fol.371.col.2.ad finem.
Vnum quodque negotium per prius non per posterius cõsideratur.f.93.col.1.in versi.Succedit.
Vnusquisque ex suo delicto puniri debet fol.118. col.1.in versi.Et sic.
Vnusquisque potest libere per pactum conditionem suam deteriorem facere folio.186.col.2.in versi.Est tamen dubium.
Voluntas testatoris in dubio ad familię conseruationem semper adaptatur fol.115.col.1.in vers. Quod tamen.
Voluntas testatoris trahenda nõ est ad casum ab eo excluſum fol.134.col.1.in versi.Contrariã.
Voluntas testatoris interpretanda est vt sit concors iuri communi fol.105.colum.2.in princ.& quomodo hoc intelligatur fol.106.colum.2.in versi.Nec obstat quod dicebam.
Voluntas testatoris debet specifice adimpleri.f. 72.col.1.in versi.In casu vero.
Voluntas defuncti postrema late interpretari debet fol.74.in versi.Idque præterea.
Vsusfructus nõ cessat vsusfructuario religionem ingrediente etiam professo fol.103.col.1.in versiculo.Dubium ad partes vsque ad.104.colũ.1. in versi.Et ista.
Vsusfructus & eius commoditas ad vitam abvsus fructuario cedi & pignorari ad tempus potest. 3.To.fol.29.col.2.in versi.Dicens vsumfructũ.
Vsura vnde deriuetur.3.To.fol.14.col.2.in versi. Veniendo igitur & fol.15.col.1.Per totam.
Vsura quotuplex reperiatur.3.To.fol.15.col.2.in versi.Ad secundum & fol.16.col.1.&.2.
Vsura nullo iure permissa est.3.To.fol.20.colũ.2. In princ.
Vsura an sit prohibita & quonam iure.3. To.fol. 24.col.1.in princ.&.47.col.1.gl.El logro.
Vsura & fœnus an idem.3.To.fol.364.col.1.in versicul.Quæritur.
Vsura ad conuincendũ vsurariũ probatur per testes singulares.3.To.f.27.col.1.in versi.Est & alia pœna &.fol.46.col.2.gl. Se pueda vbi videstyllum.
Vsura probatur coniecturis puta per famam & similia & alia argumenta ibi in versicu.Præterea probatur.
Vsura in omni hoĩe prohibita est nec ab aliqua parte remitti põt.3.To.fo.53.col.1.gl.En razõ.
Vsura nõ cõmittitur in cõtractu emptionis & vẽditionis.f.185.col.1.in vers.Quæriť vtrũ vsura.
Vsurã an possit recipere qui pecuniã debet compulsus ex regis præcepto siue negotiator sit siue nõ.3.To.fo.364.col.2.in versi.Vtrũ autem.
Vsuræ dominium non transit in vsurarium.3.To fol.27.col.2.In principio.
Vsuræ definitionẽ.f.185.col.2.in versi. Et vsura.
Vsuræ & fœnoris differentiã.3.To.fol.15.col.1.in versi.Differentia autẽ vbi quando vnũ summatur pro alio &.38.col.1.gl.Dan a vsuras.
Vsuræ etiam hodie de iure canonico possunt nomine interesse & quatenus vere sunt interesse à debitore peti.3.To.fo.19.col.1.in versi.Theorica enim.
Vsuræ cur prohibitæ fuerint.3.To.fol. 24. col.2. in versi.Quęri potest.
Vsuræ causa pecuniã mutuare inducit peccatum mortale.3.To.f.24.col.2.i vers.Quæriť pterea.
Vsuræ dominium an transeat in vsurarium.3.To. fol.363.col.1.in versi.Quæritur & col.2.
Vsuræ quibus casibus permittantur remiss.3.To. fol.48.col.1.In princ.
Vsuræ quæstio an coram seculari an coram ecclesiastico iudice ventilanda sit.3.To.fol.364.col. 1.in versi.Dubitari etiam.
Vsuræ basis & fundamentum in mutuo consistit 3.To.fol.39.col.1.in gl.En engaño.
Vsurarij poena pecuniaria cui applicari debeat ď regni praxi remiss.3.To.f.38.col.2.glo.Pierda.
Vsurarij nullo existente accusatore de officio ab ordinarijs puniendi sunt.3.To.fol.26.col. 2.in versi.Vsurarij nullo.
Vsurarij manifesti non admittuntur ad ecclesiasticam communionem ibi.in versicu.Vsurarij manifesti.
Vsurarij cadauer sepultum in ecclesia exhumari debet.3.To.f.27.col.1.in versi.Præterea si.
Vsurarij in ódium vsurarum cõpelluntur demonstrare libros rationum.3.To.fol.26.col.2.in versicul.Vsurarius etiam.
Vsurario in vsuræ crimine decedenti adeo ecclesiastica sepultura denegatur vt nec in cæmentereo sepeliri debeat.3.To.fol.26.col.2.in versicul.Est & alia poena.
Vsurarijs manifestis & prędonibus denegatur appellatio.3.Tom.fol.26.col.2.in versi.Præterea vsurarijs.
Vsurarijs vltra poenam restitutionis propter delictum est iniungenda poenitentia.3. To.foli. 26.col.2.in versi.Vsurarijs vltra.
Vsurarij pecuniaria pœna in totum ex principis beneficio applicãtur proprijs ciuitatum in qui

bus vſurarius deprænditur.3.To.fol.30.col.2 In princi.
Vſurarius an per ſecularem iudicem criminaliter puniri poſsit.3.To.fo.26.col.2.in verſi.Vtrum vſurarius remiſſ.
Vſurarius manifeſtus non admittitur à ſacerdote ad oblationem faciendam.3.To.fol.27.colũ.1. in verſi.Alia pœna eſt.
Vſurarius præſentari non poteſt vel eligi ad eccleſiaſticum beneficium ſeu dignitatem.3.To.fo. 26.col.1.in verſi.Eſt & alia.
Vſurarius efficitur infamis circa aliam ſententiã eo ipſo quod de vſura conſtat.3.To.fo.25.col.2 in verſi.Reſtat vt.
Vſurarius ob vſurę crimen infamis efficitur ipſo iure ibi in verſi.Ampliatur.
Vſurarius etiam in quacunque quantitate & ſpecie efficitur infamis ipſo iure.3.To.fo.26.colũ. 1.in verſi.Ampliatur.
Vſurarius caſu quo ratione vſuræ condemnatur in medietate bonorum poteſt compelli de ea inuentarium facere fauore fiſci.3.To.fol.55.co lum.1.in verſi.Sed eſt dubium.
Vſurarius iure regni cenſetur hæreticus & punitur poena dimidiæ partis bonorum cameræ regis applicandæ.3.To.fol.27.col.2.in verſiculo. Vſurarius.
Vſurarius cenſetur hæreticus largo modo & punitur poena de qua ſupra.3.To.fo.361.col.2.gloſ. Diere a logro.
Vſurarius ſiue manifeſtus ſiue occultus declaratus tamen vt talis per ſententiam eſt infamis & turpis perſona.3.To.fol.27.col.2.in verſic. Eſt etiam &c.
Vſurarius punitur à iudice eccleſiaſtico vel ſeculari cum ſit mixti fori licet crimen mere ſit eccleſiaſticum.3.To.fol.27.col.2.in verſi.Eſt etiã puniendus vbi quomodo hoc intelligatur.
Vſurarius manifeſtus teſtari non poteſt niſi iuxta.c.Quanquam de vſur.lib.6.3.To.fo.27.col. 2.in verſi.Eſt etiam in poenam.
Vſurarius cauſa mortis donare non poteſt niſi prius vſuras reſtituat ibi in verſi.Nec etiam.
Vſurarius punitur excommunicationis pœna.3. To.fol.27.col.1.in verſi.Punitur etiam.
Vſurarius circa teſtamenti factionem quid obſeruare teneatur remiſſ.3.To.fol.27.col.1.in verſ. Eſt & alia & col.2.in verſi.Eſt etiã in pœnam.
Vſurarius an cenſeatur vt ſimili pœna plecti debeat proxeneta & mediator ad vſuræ crimen committendum.3.To.fol.361.col.2.in verſicu. Dubitatur tamen.
Vulnerans aliquem intra pacis edictum punitur in amputatione manus.3.To.foli.257.col.2.in ver.Item vulnerans.
Vulnerans aliquem lethaliter an ſtatim tãquam delinquens accuſari poſsit ad pœnam mortis. 3.To.fol.260.col.1.in verſi.Sed dubitatur.
Vulnerans aut percutiens imaginem Chriſti Dei paræque virginis Marię & ſanctorum qua poena feriatur.3.To.fol.260.col.2.in verſi.Et quãdo quis.
Vulnerans aliquem cauſa eum ſpoliandi in itinere committit caſum confraternitatis vulgo dicho dela hermãdad.3.To.f.389.c.1.gl.Hiriere.
Vxor relicta vſus fructuaria omnium bonorum mariti vſumfructum tantum habebit in quinto bonorum in quo proprietatem tantum potuit habere ſecus in bonis vltra id fol.81.colũ.1. in verſi.Quid autem.
Vxor an debeat habere medietatem lucri quod maritus conſequutus fuit eo quod iure proximioris rem venditam retraxit.fol.165.col.1.in verſi.Dubium.
Vxor an pro ſua dote poſsit petere maritum in ſeruum.3.To.fol.345.colum.1.in verſi. Sed eſt dubium.
Vxor in mariti ſucceſsione deficientibus aſcendentibus & deſcendentibus ab inteſtato exclu dit fiſcũ.3.To.f.371.col.2.in verſi.Et ſic cõſtat.
Vxor non ammittit dotem propter adulterium quando maritus habet concubinam fol.21.col. 1.gl.Tus bienes in verſi.Hinc eſt.
Vxor adultera non poteſt ſe tueri exceptione adulterij contra virum intentata quo minus adulterij poenam ſubeat ibi in verſi.Si tamen & in verſi.Quam intellige.
Vxor caſu quo bona mariti confiſcãtur ob delictum dotem & arras præoccupat.3.To.fol.213. col.1.gl.Sacado.
Vxor iniuriarum actionem intentat etiam marito inuito cum aliquis eum cucurbitam vocat.3. To.fol.228.col.1.in verſi.Ex quibus & ibi vide rationem & col.2.in verſi.Igitur.
Vxoris appellatione an veniat ſponſa de futuro fol.4.col.1.in verſi.Quæro vtrum.
Vxores plures habere inſimul nulli licuit niſi diſpenſatione diuina ex aliquo ſpeciali priuilegio.fol.18.col.1.in verſi.Præterea.

Z

Elotypus homo vt plurimum à cornibus non euadit.3.Tomo.folio. 395.colum.ſecũda.add.2.in verſi. Vnum tamen.

FINIS.

Index Alphabeticus.

